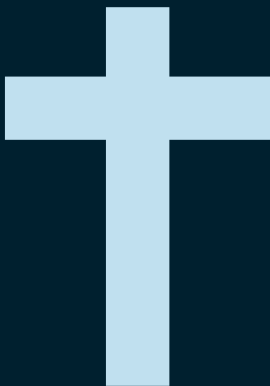

Kálad Zembî : Sô,
á Gúgwáan

New Testament in Makaa

Kálaad Zεmbî : Sɔ́ á Gúgwáan New Testament in Makaa

copyright © 2014 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Makaa

Translation by: Wycliffe Bible Translators

Contributor: Wycliffe Bible Translators, Inc.

Copyright Information

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

The New Testament

in Makaa

© 2014, Wycliffe Bible Translators, Inc. All rights reserved.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2018-11-16

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 21 Feb 2024 from source files dated 29 Jan 2022

d1606f4a-0ada-5be8-9b44-23b40e4b3495

Contents

Matiyô	1
Márkus	66
Lúkas	107
Yuánes	175
Misóólúgá	224
Buud ó Róma	288
1 Buud ó Kōrênt	319
2 Buud ó Kōrênt	348
Buud ó Galátia	367
Buud ó Ifêz	378
Buud ó Filipî	389
Buud ó Kolósia	397
1 Buud ó Tesa- loníka	405
2 Buud ó Tesa- loníka	412
1 Timotê	416
2 Timotê	426
Títus	432
Fulmôḡ	437
Wəhebərâ	439
Zhâk	463
1 Pyêr	471
2 Pyêr	480
1 Yuánes	486
2 Yuánes	494
3 Yuánes	496
Yûdā	498
Mbúgúlú	501

Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Matiyô nyə á cilə yí

Nə Matiyô, nə Márkus, nə Lúkas zə bəd Yuánes wə bwə á cilə Jɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst. Matiyô nyə nyə á tééd fwo bul bwiing mətéédulé mə cug mə Yésus, nə ntáán nyé, nə byélé dé, nə ikágə byé. Nyə á bul cilə shú ná Oyúden bwə mpúg ná Yésus wə jí Cí Zembí nyə á kaag yé. Matiyô mə cwééd ciyá «Faan» cɔ ija məwúm mətóón.

Jɔɔ Kéel mə Matiyô jí nə jé nkúmba sâ ná nyə á seeng fwámé məma kəw lú minjígúlá mí Yésus tən icé í kaand itóón:

- (1) Kaand nyə á lás mbúnj dí gwów yí ngə lwágulə nda búúd bwə jálá nə bwánd Faan mə Zembí ná (lúu 5 kə kumə 7).
- (2) Minjígúlá myá váál bwə jálá nə jaaw búúd Faan mə Zembí dɔɔng yí (lúu 10).
- (3) Mikanda zangbá mí ngə lwágulə ndimba sâ á Faan mə Zembí yí (lúu 13).
- (4) Cug á omínyəŋú í jálá nə bə Faan mə Zembí dɔɔng dí yí (lúu 18).
- (5) Nə váál múúd mə jálá nə jí mpwándéd ná Faan mə

Zembí í bá ntɔ yí (lúu 24 kə kumə 25).

Matiyô ngə lwágulə nyádí Jɔɔ Kéel dí ná Yésus jí Cí í á zə cwíy Faan ágúgwáan yí, nyə á zə sá ná buud bwə nyíg Faan dɔɔng dí, bwə bág nə icug í ngə kala minjígúlá.

Impáambá í Yésus (Luk 3.23-38)

¹ Sə mə zə tɔɔlə impáambá í Yésus-Kríst, mbyél mə *Dávid, mbyél mə *Aburaham.

² Aburaham nyə a byá *Izaag. Izaag mú byá *Yákwab. Yákwab mú byá Yúda bənŋ omínyəŋú bé.

³ Yúda mú byá Fares bá Zára, nyɔɔngú wánj wə Tamar. Fares mú byá Esrom. Esrom byá Aram. ⁴ Aram byá Aminadab. Aminadab byá Naáson. Naáson byá Salamon. ⁵ Salamon bá Ráhab bwə mú byá Bowaz. Bowaz bá Rut bwə mú byá Obéd. Obéd mú byá Yése, ⁶ Yése ka byá Dávid.

Njwú-buud Dávid bá kús mə Uri bwə mú byá Sálamun. ⁷ Sálamun mú byá Robwam. Robwam byá Abiya. Abiya byá Azaf. ⁸ Azaf byá Zhwozafat. Zhwozafat byá Zhworam. Zhworam byá Oziyas. ⁹ Oziyas byá Yótam. Yótam byá Akwaz. Akwaz byá Ezekyas. ¹⁰ Ezekyas byá Manase. Manase byá Amon. Amon byá Zhwoziyas. ¹¹ Zhwoziyas músə byá Zhekoniyas bənŋ omínyəŋú

bé. Ja jœŋgû wá buud ó *Izæræyêl bwá á kə míkwám mí dósomb dí *Babilôn yí.

¹² Nûŋ Babilôn, Zhekoniyas músə byâ Salátiyel. Salátiyel mú byâ Zorobábel. ¹³ Zorobábel byâ Abyûd. Abyûd byâ Eliyakim. Eliyakim byâ Azor. ¹⁴ Azor byâ Sadog. Sadog byâ Ashim. Ashim byâ Eliyud. ¹⁵ Eliyud byâ Elyazar. Elyazar byâ Mátan. Mátan byâ Yákwab. ¹⁶ Yákwab byâ Yóseb, ŋgwúm má Mariya. Mariya wœŋgû wá nyə a byâ Yésus, bwá du jôw ná Kríst, Cəgye buud Zembî nyə á bwey kaag yé.

¹⁷ Ntó ikala í búúd í á byêl wúm nə inê, téédúlə wá Aburaham kə jé wá Dávid. Í á bæ wúm nə inê wúlə wá Dávid kə jé ja buud ó Izæræyêl bwá á kə míkwám mí dósomb dí Babilôn yí. Bíl wúm nə inê í á nyiŋgə byêl tééd ja bwá á kə míkwám dí yí kə jé wá Kríst.

Byélé má Yésus-Kríst

¹⁸ Byélé má Yésus-Kríst í á bæ ntága: Nyœŋgú yé Mariya bá Yóseb bwá á bæ nə cəŋlá bâ. Nji bwá kú fwo mpúya, Mariya mú ŋwa bum nə ŋkul má Nkêŋkê Shíshim. ¹⁹ Yóseb nyə mú téduga ná a wêny cəŋlá bâ wœŋgû. Nji nda nyə á bæ tətəlí muud ná nyə á cœl béégya nə Mariya shwoó, kú wá nyə shwôn. ²⁰ A ŋgə téduga ntó, *éŋgəles má Yawé mú zə lésa nə nyə ntámád ná: «Yé Yóseb Mwân má *Dávid, wo kú

fúndə bálə Mariya, nəcé mwán jí nyə mwô dí éne ŋgə zhu wá Nkêŋkê Shíshim. ²¹ A bá byâ mwámudûm, wo bá gwiid nyə ná Yésus, nəcé nyə wá má bá cug kúl búúd jé nə *misám.» ²² Sósólúgú ni wêsh í á bwəma nə ciyá Zembî nyə á bwey ci mpu má *múúd micúndá yé dí yí, ná:

²³ Sás lá mudá njúl ná ncwiyê í bá ŋwa bum, í mú byâ mwámudûm.

Bwá bá du jôw nyə ná Imanuwêl.

Jínó dœŋg í kə ná Zembî jisə sódí.

²⁴ Ja Yóseb má juum yí, a mú sá nda éŋgəles má Yawé nyə ámə ci nə nyə ná. Nyə á shwal bá Mariya, ²⁵ nji bá bwá kú seŋgya, kə jé ja Mariya má byâ mwámudûm yí. Yóseb mú námə gwiid Mwân wœŋgə ná Yésus.

2

Ompuye ó ísâ bwá kə gúmál

Yésus

¹ Yésus nyə a byêl ŋgwála á Betulehem, shí á Yudéa, Herod ŋgə jwú nə lœm. Ja Yésus má shîn byêl yí, bóól búúd bwá á zhu ŋgeé kósomb jwôw í du cúwo yí, zə jé Yurúsalem. Buud bœŋgú bwá á bæ məma ómpuye ó ísâ, bwá á du bigas wəacén-cénî. ² Bwá á ka ŋgə jí ná: «Njwú *Oyúden ŋgə kúnəw byêl yé, jí ŋgow? Sə á dúg acén-cení yé kósomb jwôw í du cúwo yí. Sə má ká zə yə nyə gúmá.» ³ Lân ni í

1:16 Luk 1.27 **1:18** Luk 1.35 **1:21** Sôm 130.7; Mat 1.25; Luk 1.31; Mis 4.12

* **1:21** Kál lá Oyúden dí, jínó lá Yésus í kə ná Cəgye buud. **1:23** Iza 7.14 **1:25** 1.21 **2:2** Luk 2.4-7 Njwú Oyúden: Mat 27.11

á ka zə tî Njwú-buud Herod makuú shí, bânêḡ buud wâ Yurúsalem bêsh. ⁴ Ntó a mú jôw mílúluú myâ ofada nə *Oyíguli ó máceḡ wâ kúl búúd *Izarəyêl. A mú jî bwo ná bwá jááwug nyə kúl í á bə ná *Kříst mə bá byêl yí. ⁵ Bwá nə né ná: «Betulehem, ḡgwála á Yudéa.» Sâ jəḡḡá wá *múúd micúndá nyə á cilə yí, ná:

⁶ Yé Betulehem, ḡgwála á Yudéa,
Wo kú dúg ná wo wá mə búl
cwááḡwo míḡgwála
myâ Yudéa myêsh dî,
nəcə wúl mbyágá wô í bá bə cî
ánúnî.
Nyə wá mə bá wíl kúl búúd
jâm Izarəyêl.

⁷ Ntó Herod mú jôw ómpuye ó ísâ óni shwoó, ná bwá mpúg jaaw nyə baan ácén-cení wəḡḡá nyə á tééd nyínúla jəḡ dí yí. ⁸ Né ndeé nyə mú kənd bwo Betulehem. Nyə ná: «Kagá. Bi kág mpu wámbulə kúl Mwân wəḡḡá jísá yí. Bí mə ká kwey nyə, bi músə zə jaaw mə, mə bāḡ námá kə yə nyə gúmá.»

⁹ Ja bwá mə shîn gwágulə njwú-buud yí, bwá mú kyey. Bwá mú kwo dúg ácén-cení bwá á fwo dúg kóómb jwôw í də cúwo yé, a ḡḡá kə bwo shwóg. A mú kə ná ndeé, kə jé kúl mwân nyə á bə yí, a mú shigula cínəḡ gwôw. ¹⁰ Ja bwá mə dúg ntó yí, bwá mú bul shwas. ¹¹ Bwá mú nyí njów, dúg mwân bá nyəḡḡá yé Mariya. Bwá mú kúd mámpwoombú shí, yə mwân

gúmá. Né ndeé bwá mú juw íwóle byán, ḡwa ísâ í gúmá bwá á zə nə ndî yí, cwámbulə nyə. Ísâ byəḡḡá í á bə, nə or, nə *cáá nə *mîr.

¹² Ná ndeé, Zembî mú kéwəli bwo ntámád ná bwá kú ná kwo kə wá Herod. Ntó bwá mú kyey zhí shúsúd, nyíḡḡála kə bwádí.

Bwá kə shwaaw nə mwân Igípten

¹³ Ja ómpuye ó ísâ bwá mə shîn kyey yí, *éḡḡales mə Yawé mú zə lésha nə Yóseb ntámád. Nyə ná: «Wóólúḡ, wo ḡwág Mwân bá nyəḡḡá, wo wúḡ nə bwo wa, bi kyéyug, kə shwaaw shí á Igípten, nəcə Herod nyə e sḡ ná a gwú mwân. Bí é kə jî nún, kə wóós ja mə bá cî ná bi nyíḡḡəḡ zə yí.»

¹⁴ Yóseb mú wóol, ḡwa Mwân bá nyəḡḡá námá búlu níd, bwá mú kyey kə shwaaw shí á Igípten. ¹⁵ Bwá á jî wu, kə jé ja Herod nyə á yə yí. Sóólúḡ ní wêsh í á bwəma nda Yawé nyə á bwey lás wá *muud micúndá yé ná, ná: «Mə a jôw Mwân wáam, ná a wúḡ shí á Igípten.»

¹⁶ Ja Herod mə dúg ná ompuye ó ísâ bwá mə shúḡ nyə yí, a mú jág gwág bôw. A mú kənd buud bé Betulehem nə mánd má kúná-kúnə, ná bwá kág gwú bwábudúm bêsh, tééd ikény kə jé bəḡḡá wá mimbú mímbá. Nyə a féesh ntó bəḡḡá baan ómpuye ó ísâ bwá á jaaw nyə yí. ¹⁷ Ntó sâ múúd micúndá Zheremî nyə á bwey cî yí í mú zə bwəma. Nyə á cî ná:

18 Buud bwá á gwág onkwimbyê ngwála á Rama
nə məyê nə mimbágú mí áyíyáág.

Rashel nyə á ngə jii bwân bé,
a ngə ban ná muud kú cweel
nyə mpimbə,
nəcə bwân bwə cúgə ná.

19 Mpúsə shwiy má Herod, Yóseb njúl ná shí á Igípten, éngəles mə Yawé mú kə lésha nə nyə ntáməd. 20 Nyə nə né ná: «Tówág! Nwanɣ Mwân bá nyɔɔngú, wo nyíngəg nə bwo, kə shí á *Izərəyél, nəcə buud bwá á ngə cəel gwú Mwân wá, bwá má shín yə.» 21 Yóseb mú tów, nwa Mwân bá nyɔɔngú, a mú nyíngə nə bwo, kə shí á Izərəyél. 22 Nji a mú gwág ná Mwân má Herod bwá á də jów nə Arkeláwos yé wə má shúgula nə icí yá Yudéa. A mú fúndə kələ wu. Zembí nyə á zə kéwuli nyə ntáməd, a mú kə shí á Galilê, 23 kə ji ngwála á Nazarét. Í á sɣy ntó shú ná bwá bág də jów nyə ná: «Muud á Nazarét». Ntó, sá búúd ó micúndə bwá á bwey ci yí, í músə bwəma.

3

Iséy í Yuánes Nduu-buud

(Mak 1.1-8; Luk 3.1-18;
Yuá 1.19-28)

1 Na dúl fwála dí, Yuánes Nduu-buud nyə á wós shí a shwéeshá á Yudéa. A mú ngə cúndə ná: 2 «Céndúgá

mitédúgá nəcə Faan á gwów mú kúnə-kúnə.»

3 Muud micúndə Izayí nyə á shí bwey jaaw lâɣ má Yuánes ni ná:

Muud ngə cúndə shí a shwéeshád,
a ngə ci ná: «Kwambuləgá zhí má Cwámba,
bí sá íkwûɣ byé ná səndôɣ.»

4 Káándə Yuánes nyə á də bwáád yí, í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdí cúdí. Nyə á də də ikájalá nə kwaan. 5 Ntó buud ó Yurúsəlem nə bɔɔng wá shí á Yudéa tɔɔ bɔɔng wá fuundú ngwɔɔ Zhurdê bəsh bwá á də kə nyádí, 6 kə də magulə *mísám tám buud, Yuánes músə ka də duu bwo ngwɔɔ Zhurdê.

7 Ná ndéé, nə *Ofarizyêɣ nə *Osadwisyêɣ bwá á də zə ɣkí bulya ná Yuánes dúúg bwo. Nda nyə á dúg ntó ná, nyə á ka ɣkáánd nə bwo ná: «Yé iyəlɔkag íga! Bì má bəle fúndə mpimbə Zembí má bá lwóya yí? Zə ámə kéwuli bí éne? 8 Wúmágá fwámé mpúmá*, í lwágúl ná bí má cénd mítédúgá yí. 9 Kúgá bɛ nji dúlə téduga ná: “Sə bāɣ sá bí mpwoɣ buud má *Abərahám” nəcə mə mpú jaaw bí ná Zembí ji nə ɣkul shwɔɔla mákwóógú mága, sá wwo bwân ó Abərahám. 10 Mpugá ná zûɣ í wál zə sámb míkɔɔlə mí ílí máshugud. Bwá é cal lí jêsh í ádé wúmə

2:18 Zhe 31.15-16 2:23 Luk 1.26; 2.39, 51; Yuá 1.46 3:2 4.17; Luk 3.3 3:3 Iza 40.3 3:4 2Oj 1.8 3:7 iyəlɔkag: 12.34; 23.33 mpimbə Zembí má bá lwóya yí: 24.15-25, 37-39 * 3:8 Mpumá nyɔɔng wə misólégú. 3:9 Luk 1.54-55; Yuá 8.39; Rom 2.28-29; 4.12 3:10 7.19 3:11 Luk 3.16

fwámé mpúmá yí, bwá kwl
gwo kudad. ¹¹ Mee mə ηgə
duu bí nə məjúwó shú lwólə
ná bí mə cénd mítádúgá. Nji
ηgwól múúd ηgə zə mə mpúsə.
A ji nə mpífá cə mə. Mə
ampíyáyé nə mə yílúg nyə
məηgwub mákuúd. Nywáá má
bá duu bí nə Nkəηkə Shíshim
nə kuda. ¹² A mbid fyafuga
mbwád. A bá zə béég búúd
nda bwá də fyaf ηkwáándá ná.
A ηwa fwámé mpúmá nyé wá
ηkundád; a yíl ílwáásá, shwu
kuda jí kú bwele jímə yííd.»

Nduwán má Yésus
(Mak 1.9-11; Luk 3.21-22)

¹³ Ntə Yésus nyə a wú shí
á Galilê, kə ηgwəzə Zhurdê wə
Yuánes shú ná Yuánes dúúg
nyə. ¹⁴ Nji Yuánes kú magulə.
Nyə nə Yésus ná: «Í yida jəla
ná wo wə dúúg mə, kú bə ná
mə wə dúúg wo.» ¹⁵ Yésus mú
bəsa ná: «Maguləg ná í yídag bə
nda mə ηgə ci ná, nəcé í jəla
ná sâ jêsh í síyúg nda Zembí
mə cəel ná.» Yuánes músə
magulə. ¹⁶ Nji Yuánes nyə á
shín duu Yésus yí, Yésus ηgə
ná wú məjúwó dí, jonj í mú
bāη. A mú dúg Shíshim mə
Zembí í ηgə shulə nda faf, zə
ji nyə nyúúlúd. ¹⁷ Námə wəla
dɔɔηgá, kál í mú cúwo jonud, í
ηgə ci ná: «Mwân waamə alâm
wə éga. Nyədí wə lâm wâm
wêsh wúsə yé.»

4

Sátan mə bwówúlá Yésus
(Mak 1.12-13; Luk 4.1-13)

¹ Shíshim mú kə nə Yésus shí
a shwéeshád nə Njwú məjamb
kág bwówulə nyə. ² Yésus
mú ci idaw wu tâη mwðw
məwúm mánə, nə mwásə nə
bulú. A mú ka gwág zha.
³ Mása məbwəbúlán mú zə
wós nyádí. Nyə nə né ná: «Ŋkí
wo jí *Mwân mə Zembí, cihg nə
məkwóógú mēga ná mə nyéég
idaw.» ⁴ Yésus mú yidá bəsa nə
nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembí
dí ná:

Muud cugé nə ηkul cəgə nji nə
idaw.

Nji muud mə cəgə nə ciyá jêsh
í wú mpu mə Zembí dí
yí.»

⁵ Njwú məjamb mú kə nə
nyə ηgwála mə Zembí. A mú
kə tâl nyə zhwáəngə *Mpáanzə
Zembí dí gwðw. ⁶ Nyə nə né ná:
«Ŋkí wo jí Mwân mə Zembí,
bí dúg nyúul, kə kud shí. Nəcə
jí cilyá Kálaad Zembí dí ná:
Zembí mə bá lésha nə
*wəəngələs bé shú dwð.
Bwə é ηkēny wo məbwád
shú ná kuú wə í nda bwim
bɔɔgá.»

⁷ Yésus mú bəsa nə né ná: «Jí
námə cilyá ná: “Wo ajəláyé nə
bwówulə Zembí woó Yawé.”»

⁸ Njwú məjamb mú nyingə
ηwa nyə, kə nə nyə wúl məma
mbūη dí gwðw. A mú lwágulə
nyə məfaan mēsh mâ shí nə
gúmə jāη. ⁹ Nyə nə né ná: «Ŋkí
wo kúd mpwoombá shí wa
mádí míshúd, yə mə gúmə, mə
yə wo isâ íni byêsh.» ¹⁰ Yésus

3:12 Zhe 13.24; Mat 13.30 3:15 5.17; 28.19 3:16 Iza 63.19; Eze 1.1-3; Yuá
1.51; Mís 7.56; Mbá 4.1; 19.11 3:17 Iza 42.1; Sòm 2.7; Mat 12.18; 17.5 4:1 Heb
2.18; 4.15 4:2 MmN 34.28; Mat 6.16-17 4:4 Mbá 8.3 4:6 Sòm 91.11-12
4:7 Mbá 6.16 4:8 5.1 4:10 Mbá 6.13; 5.9

mú bɛsa nɛ nyɛ ná: «*Sátan, wúg mɛ míshúd! Jí námá cilyá ná:

Dugá kúd mpwoombú shí nji wá Zembî woó Yawé.

Nji nyɛ wá wó dúg yɛ gúmá yé.»

11 Ja Njwû mɛjamb má gwág ntáni yí, a mú bíd Yésus. Wɛɛngales bwá mú wóós, bwá mú ka zɛ sɛy nɛ Yésus.

*Matédúlé má ísɛy má Yésus
(Mak 1.14-15; Luk 4.14-15)*

12 Ja Yésus nyɛ a gwág ná bwá má wá Yuánes mímbwug dí yí, nyɛ á kɛ shí á Galilé.

13 Nji nyɛ a shígé ná kwo kɛ ηgwála á Nazarét. Nyɛ á yida kɛ ji ηgwála á Kapernawúm wúsɛ mɛη dí koogú, mpwɛmá mɛshí mâ Zabulon nɛ Nɛftali yí. 14 Yésus nyɛ á kɛ ji nûη shú ná iciyá í Izayí *muud micúndá í bwɛmag. Izayí nyɛ á ci ná:

15 Mɛshí mâ Zabulon nɛ Nɛftali,

mɛɔηg mɛ ηgɛé mɛη dí má, mɛsɛ námá fuundú ηgwɔɔ Zhurdɛ má,

kóómb Galilé íkùl ishús í njúl yí.

16 Buud ó mɛshí mɛɔηgá, bwá á du ji yídúgúd.

Bwá má dúg mɛηkenya!

Bwá á du cugɛ shwagá shwiy dí.

Mɛηkenya má má kwan bwo.

17 Ja Yésus nyɛ á shîn jé Galilé yí, nyɛ a tééd ηgálɛ cúndɛ ná: «Céndúgá mitédúgá nɛcé Faan á gwów í mú kúná-kúnɛ.»

*Yésus má jôw oshweye ó óshû
ónê*

(Mak 1.16-20; Luk 5.1-11)

18 Dúl jwôw, Yésus ηgá kyey ncindye mɛη mâ Galilé, nyɛ a dúg omínyɔηú óbá, Shímun, bwá du jôw ná Pyêr yé, bá mínɔηú yé André bwá ηgá wusɛ wód májúwód. Bwá á du julɛ oshû nɛ mɛwód.

19 A mú ci nɛ bwo ná: «Bɛgá mɛ, mɛ é sá ná bí dúg julɛ búud.» 20 Námá cé nɛ cé, bwá mú lúgɛ máwód, bɛ nyɛ.

21 Bwá mú cɔ kɛ shwóg. Yésus mú nyiηgɛ dúg bóól ómínyɔηú óbá, Yuánes bá Zhâk, bwân ó Zhébedé. Bánêη sóónηú wáη bwá á bɛ byóólád, bwá ηgá kwambulɛ mɛwód mɛη. Yésus mú jôw bwo. 22 Cé nɛ cé, bwá mú lúgɛ byóól dán, nɛ sóónηú wáη, bɛ nyɛ.

*Yésus má lwag ncúlyá buud
(Luk 6.17-19)*

23 Ná ndɛé Yésus nyɛ á ηgá kyey shí á Galilé nyêsh, a ηgá jííguli buud *mámpáánzɛ má mínjíígulá má *Oyúden dí, a ηgá cúndɛ Jɔjɔ Kéél á Faan má Zembî, a ηgá námá lwag buud mɛbwɛs mímbíi myêsh, tɔ ijâm. 24 Lâη yé í á jwɔ shí á Sirí nyêsh. Buud bwá mú zɛ nyɛ nɛ mimbâl myêsh, buud bwá á bɛ nɛ mɛvâál má mɛbwɛs mêsh nɛ mɛvâál má ófimâl mêsh, tɔ mimbúbwúgá, tɔ wɛáfudɛ íbwúg, tɔ bɔɔηg bwá á ηgɛ lwáf nɛ mɛjamb wá. A mú lwag bwo. 25 Buud bwá mú ka zɛ bɛ Yésus áncuncuma, bóól bwá ηgá wú

shí á Galilê, bósólúgá shí á Dekapwôl. Bósólúgá bwá mú wú Yurúsalem nà shí á Yudéa, nà nyɔɔŋg shí nyísá ŋgwɔɔ́ Zhurdê faŋwíny yí.

5

Fwámé mpwogé (Luk 6.20-23)

1 Ja Yésus má dúg áncuncuma buud éne yí, a mú bád mbámbánjúd, kə ji shí. *Omp-wíín bé bwá mú shísh nyádí.

2 A mú tééd jígúílílə ntúga:

3 Buud bwá ŋgá mpu nà *mishíshim myáŋ mísə nà mabúwa wá Zembí wá, bwá má jəla, nəcə bwá wá búsə búúd wá Faan á gwôw.

4 Buud bí nà məcəy mílámád wá, bwá má jəla, nəcə Zembí mə bá cweel bwo mílám.

5 Buud bwá ádé *búgula mənkuł máŋ wá, bwá má jəla, nəcə bwá bá lúg nà shí ga.

6 Buud bwá ŋgá gwág cug á tútəlí zha nà yêsh wá, bwá má jəla, nəcə bwá bá jíla.

7 Buud bwá ŋgá gwág búúd ŋkúŋkwóŋjúlə wá, bwá má jəla, nəcə Zembí mə bá námá gwág bwo ŋkúŋkwóŋjúlə.

8 Buud bí nà mílám fúbán wá, bwá má jəla, nəcə bwá wá bwá bá dúg Zembí.

9 Buud bwá də sá ná buud bwá cúgəg ná shee wá, bwá má jəla,

nəcə bwá bá jəw bwo nà «Bwân ó Zembí».

10 Buud bwá ŋgá bwəma nà cúwəlí nəcə otútəlí ó Zembí wá, bwá má jəla, nəcə bwá wá búsə búúd wá Faan á gwôw.

11 «Ja buud bwá lwíy bí, bwá lwágulə bí cúwəlí, bwá lás nà bí ilís-lís nəcə mə yí, bí má jəla.

12 Gwágúgá məshusug, bí kɔɔs, ná bí mə bá kə bə nə məma myəna gwôw.

Nəcə ntáni námá wá bwá á sá nə *buud ɔ micúndé bwá á tééd zə nə bí wá; bwá á lwágulə bwo cúwəlí.»

Kaanó ca

(Mak 9.49-50; Luk 14.34-35)

13 «Bí bí nə buud námá nda ca dúsé nə idəw nə. Nkí ca í cwál, ye bí bí nə ŋkuł kwo sá nə í gwámág? Mbô, í cúgé nə ŋkuł nyiŋgə sêy. Bwá yida shwu dwo shí, buud jee nyaal.»

Kaanó máŋkenya

(Mak 4.21-22; Luk 8.16; 11.33)

14 «Bí bí mənkenya shú búúd ó shí ga. Nğwála wúsə mbámbánj dí gwôw yí, í cúgé nə ŋkuł bə kú nyín. 15 Mbií ŋgwúd nə lámba, ja bwá də jida dwo yí, bwá ádé kúd dwo mpííd. Bwá yida də tâl dwo

cé lám̄ba dí, í ñgá faan, buud ɔ njów bêsh bwé dúg máñkenya. ¹⁶ Ntó, m̄ñkenya m̄án má j̄alá n̄a nyîn búúd d̄i. Bwé dúgúg j̄ɔj̄ɔ m̄ísólúgú m̄ín, bwé mú s̄águs̄a S̄óñgú w̄án jí gwów yé.

M̄ac̄c̄c̄ má Z̄embî

¹⁷ «B̄i kú ñḡa t̄áduga ná m̄a má z̄a nyaal M̄ac̄c̄c̄ má Moyíz n̄a min̄j̄íḡalá mí *búúd ɔ m̄ícúndá. M̄a az̄áyé nyaal myo, m̄a á yida z̄a s̄a ná mí bwámag. ¹⁸ Búbálé má jaaw bí ná, té w̄êsh gwów n̄a shí í ñgá ná b̄a yí, t̄o kan̄gá ñgwúd á *mbwoomb m̄ac̄c̄c̄ ñkí cúcwán í ábálé bwele w̄ú, k̄a j̄é jwów byêsh í bá fwo bw̄ama yí. ¹⁹ Ntó w̄á jí ná, múúd m̄a ká m̄pyêny cúc̄c̄c̄ ñgwúd, ñkí ná á jul̄a búúd ná bwé s̄áág ntó, muud w̄oñḡú m̄a bá bul b̄a bíb̄iyá Faan á gwówúd. Nji muud m̄a bá b̄e m̄ac̄c̄c̄, a jul̄a búúd n̄a bwé s̄áág ntó yé, a bá b̄a fwámé múúd Faan á gwówúd. ²⁰ Má mpú jaaw bí ná Z̄embî jí n̄a ñkul maḡal̄a múúd Faan d̄éd nji muud t̄át̄alí yé m̄a c̄ɔ nyoñḡ á *Ofarizyêñ n̄a *Oyíḡulí ó m̄ac̄c̄c̄ yé.»

S̄a í dúgyá n̄a milám̄usa yí (Mak 11.25; Luk 12.57-59)

²¹ «B̄i a shí gwág ná bwé á c̄i n̄a odá ná: “Muud kú gwú múúd. Muud m̄a ká gwú múúd, bwé t̄âl nȳa k̄oɔɔd̄.” ²² Nji m̄eε má c̄i n̄a bí ná múúd m̄a ká gwág mpimb̄a n̄a mínyoñ̄ú yé, a t̄ôw nám̄a

k̄oɔɔd̄. Múúd m̄a ká lw̄iy mínyoñ̄ú yé, bwé k̄a n̄a né *Mp̄áánz̄a milású á Z̄embî. Múúd m̄a ká j̄ôw mínyoñ̄ú yé ná mp̄ufú, á j̄alá n̄a k̄a *Geh̄ên k̄uda á kanduḡad. ²³ Í ká w̄óós ná wo ñgá k̄a *alat̄âr dí ná wo ká yá Z̄embî ḡúl s̄a, wo ka t̄áduga ná ñgwól mínyoñ̄ú woó ñḡa gwág wo mpimb̄a, ²⁴ lúḡág s̄a j̄oñḡú na kún̄a kún̄a n̄a alat̄âr, wo t̄ééd fwo k̄a kwamb̄al̄a n̄a mínyoñ̄ú woó. Cín̄oñḡú, wo mú ka t̄eem z̄a yá Z̄embî s̄a wó yá nȳa yí.

²⁵ «Ñkí wo má byaaḡal̄a n̄a ñgwól múúd ná nd̄éé á c̄eel k̄a n̄a wo mp̄áánz̄a milású, leelug kwamb̄al̄a n̄a né té bí bí ná zh̄ííd ñḡal̄a k̄a yí. N̄ac̄é nȳa a bá k̄and wo w̄á s̄ém̄bye milású, s̄ém̄bye milású mú k̄and wo w̄á ful̄ish, ful̄ish k̄a wá wo mímbwuḡad. ²⁶ Búbálé má jaaw wo ná, wo cugé n̄a ñkul wú mímbwug myoñḡú, té w̄êsh wo afwóyé sh̄în j̄óna t̄ân nȳêsh, fáda ñgwúd kú lúg yí.»

Nyá min̄oomb

(Mat 18.8-9; Mak 9.43, 47-48)

²⁷ «B̄i a shí gwág ná bwé á c̄i ná: “Muud kú s̄a min̄oomb.” ²⁸ Nji má jaaw bí ná múdúm má ká dúg múdá ñkán m̄adúgya m̄a w̄ímb̄al̄a nȳa, a má bwey s̄a min̄oomb n̄a mudá w̄oñḡ nȳádí lám̄úd. ²⁹ Né nd̄éé, í ká b̄a ná jús d̄wô á m̄ancw̄um í d̄u s̄a ná wo s̄áág *s̄ám, t̄íḡ d̄wo, wo wus̄a d̄wo shwóg-shwóg. N̄ac̄é í bul

5:17 3.15; 7.12; 22.40; Rom 3.31

5:18 Zhk 2.10

5:21 MmN 20.13; L̄ov 24.17

5:22 1Yn 3.15

5:24 6.14-15

5:25 Luk 12.58-59

5:26 18.34

5:27 MmN

20.14 5:28 Zhb 31.1; 2Pr 2.14

5:29 18.8-9; Mak 9.43-47

jəla nə wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntə nə bwé wúsəg nyúul nywô ncindî kuda á kandəgəd. ³⁰ Ntó ηkí mbwê wô á mənəwúm í də sá nə wo sáag sám, sámbúg wə, wo wusə wə shwóg-shwóg. Nəcə í bul jəla nə wo jimbálúg gúl kúl nyúul gwô, ntə nə nyúul nywô ncindî í kəg kuda á kandəgəd.»

Məgwú mə bā

(*Mat 19.9; Mak 10.11-12; Luk 16.18*)

³¹ «Gúl ciyá jí námə ná: “Nkí mudúm mə cəel yíl mudá yé bā, á jəlá nə yə mudá wəŋgə fəb lú məgwú mə bā.” ³² Nji məe mə jaaw bí nə, muud yəsh mə yíl mudá yé báád, mudá kú fwo sá mínəmb yé, mudá wəŋg mə ká ká dúl báád í, ηgwúm yé wə mə cındal nyə nə a sáag mínəmb. Múúd mə ká bá mudá bwé ámə yíl bā yé, muud wəŋg mə sá námə mínəmb.»

Nyá məŋkaanə

³³ «Bi a shí námə gwág nə bwé á ci nə odá ná: “Wó ká kəen Zembî gúl sâ dí, ság sâ jəŋgə kú bíd.” ³⁴ Nji məe mə jaaw bí nə bi kú ná də kəen tə sâ. Bi kú kəen jəŋ lə gwôw nəcé dúsə *caŋgə mə Zembî. ³⁵ Bi kú kəen shí nəcé cínəŋg wə á də təl məkuú yé. Bi kú kəen Yurúsəlem nəcé jísə dánd mə Zembî, Njwú-buud ánánî.

³⁶ Wó kú kəen lúu wô, nəcé wo cúgə nə ηkul shwəŋla tə ntand shilú ηgwúd nə í fúməg ηkí nə í yíndəg. ³⁷ Ntó ji nə wó ká ci nə wo sá gúl sâ, ciŋ nji nə: “Haaw, mə é sá”. Wó ká ci nə wo asáyé gúl sâ, ciŋ nji nə: “Mbê, mə asáyé”. Ciyá jəsh wó kwádələ na gwów yí, í zhu wə Mbəwəlú múúd.»

Muud nda də bweel

³⁸ «Bi a shí gwág nə bwé á ci nə: “Jús í cé jús, jə í cé jə”. ³⁹ Nji məe mə ci nə, muud kú kə nə lal lúu wə sól məbôw. Nkí muud mə nyífə wo bóŋz mbəŋ á mənəwúmúd, yəg námə nyə wúl mbəŋ. ⁴⁰ Nkí muud mə kə nə wo njów míləsú nə a mánda wo nə wáma gwô á cwú, bídúg a kəg námə nə kúúd. ⁴¹ Múúd mə ká zə nə mpəl zə yímbəli wo nə wo ηkényég nyə mbag, cé kilomáda ηgwúd, wəe kaág nə nyə okílomáda óbá. ⁴² Múúd mə ká gwáámə wo sâ, yəg nyə; nyəŋg mə zə kwalád wódí yé, wo kú ban.»

Dúlə cəel mizhízhínj

(*Luk 6.27-28; 32-36*)

⁴³ «Bi a shí gwág nə bwé á ci nə: “Wó jəlá nə cəel múúd yəsh jísə wo kúnə-kúnə yé, wo mpii zhízhínj wô”. ⁴⁴ Nji məe mə ci nə bí nə cəeləgá mizhízhínj mín, bí jəgəla nə Zembî shú bəŋg bwé ηgə lwəgələ bí cúwəlí wá. ⁴⁵ Ntó í é mpúy nə

5:31 Mbá 24.1; Mat 19.7; Mak 10.3-4

5:33 23.16-22; Zhk 5.12

5:35 Sôm 48.3

5:40 1Kr 6.7; Heb 10.34

5:44 MmN 23.4-5; Rom 12.20; 1Pr 2.20-23

5:33 Ləv 19.12; Ilj 30.3

5:37 2Kr 1.17-19

5:43 Ləv 19.18; Mat 22.39; Mak 12.31; Luk 10.27

5:32 19.9; Mak 10.11-12; 1Kr 7.10-11

5:34 Iza 66.1; Mis 7.49

5:38 MmN 21.24

5:39 Rom 12.17

5:45 Ifz 5.1

5:45 Ifz 5.1

5:45 Ifz 5.1

5:45 Ifz 5.1

bi búsə bwân ó Sóóŋgú wún jí gwów yé. Nəcé Zembî má du sá ná yásé í fáánug shú buud bēsh, tɔɔ bɔɔŋg ó ányunywaâ tɔɔ bɔɔŋg ó abúbôw. A du námá sá ná mpú nywɔg shú búúd bēsh, tɔɔ bɔɔŋg ó átátəlí tɔɔ bɔɔŋg bwé cúgé tútəlí wá. ⁴⁶ Nkí bí má cɛel nji buud bwé cɛél námá bí wá, bi mə mpíyá nə máyé myána? Ngaá buud bwé du ŋwa otóya wá bwé du námá sá ntó? ⁴⁷ Nkí bi má du báda nji omínyɔŋê bún, ye gúl sá ágúgwáan wé cí? Ngaá íkúl ishús í du námá sá ntó? ⁴⁸ Bógá mbii í jéla yí, námá nda Sóóŋgú wún jí gwów yé, a ji mbii í jéla yí.»

6

Yála Zembî gúmá

¹ «Ja bí má du sá misóólúgú myá Zembî yí, sɔgá ná í kú du bə lwóyá. Bí má ká du lwóya búúd dí, Sóóŋgú wún jí gwów yé, kú ná kwo yə bí myána.

² «Í ká bə ná wo yə mbúbúwá *mwaanê, wo kú bāngula nə sá jɔɔŋgú nda búúd ó mákəŋ bwé du sá *mámpáanzé má mínjígúlá, nə mázhíí məzhíí ná. Bwé du sá ntó ná buud bwé yág bwo gúmá. Búbále má jaaw bí ná, myáŋ myána myêsh wé míni. ³ Nji wɛɛ, ja wó yə mbúbúwá mwaanê yí, ság ná mbwê məkóól wô í bág kú mpu sá mbwê məncwúm í ŋgə sá yí, ⁴ nəcé yána dwô í jéla nə sɔy shwoód. Sóóŋgú woó má

du dúg sá jêsh jí shwoód yé, má bá fáágulə wo.»

Sála májəgula (Luk 11.2-4)

⁵ «Ja bí má sá májəgula yí, kúgá sá nda buud ó mákəŋ. Bwé bul cɛel du sá májəgula, bwé təl ótátəlí *mámpáanzé má mínjígúlá nə mázhíí məzhíí shú ná buud bwé dúg dúg bwo. Búbále má jaaw bí ná, myáŋ myána myêsh wé míni. ⁶ Nji wɛɛ, wó ká cɛel jəgula nə Zembî, kag nyíi wódí kúl fúm. Wó fad mbê, wo mú ka jəgula nə Sóóŋgú woó nəcé a ji na kúl búúd bwé cúgé yí. Ntó Sóóŋgú woó má du dúg isá í shwoó byêsh yé, a bá fáágulə wo.

⁷ «Ja bí má sá májəgula yí, kúgá bul íciyá bí kú nə wúbulé yí. Íkúl ishús wé í du sá ntó. Bwé du téduga nə Zembî má du gwágulə bwo nəcé zhwoog iciyá. ⁸ Bi kú sá nda bwo, nəcé Sóóŋgú wún má du bwey mpu sá bí ŋgə jii yí, bi njúl kú fwo gwáamb nyə gwo. ⁹ Bí ó bāŋ dɔgá jəgula ntúga:

“Yé Sóóŋgú wúsú jí gwów yé, jíná dwô í bág nə gúmá ntə sá jêsh.

¹⁰ Ijwúga byô í zág,

buud bwé bég micɛɛlá myô shí gaád, námá nda í du sɔy gwów ná.

¹¹ Yág sá idúw í jéla nə sá múús yí.

¹² Juug sá nə məbyaagulə məsú

námá nda sá ngá juu buud
bwé ngá byaagulé nà sá
ná.

13 Wo kú bíd ná mæbwábúlán
má ntɔ́g sá ñkul.

Sáág ná sá fáámug mæbwê má
Mbáwúlú múúd dî.

*[Nacé ijwûga nà ñkul nà gúmá
bísa isâ byô, kandugá á
kandugá. Amen.]

14 «Mpugá ná bí má ká ðu juu
búúd nà iwushí byáñ, Sóóñgá
wán jí gwów yé nyæ bá námá
ðu juu bí nà iwushí bín. 15 Nji
bí má ká bæ kú juu búúd nà
iwushí, Sóóñgá wán nyæ abúle
námá juu bí nà iwushí bín.»

Ici í idâw

16 «Ñkí bi má ci idâw ná bi
mæ yá Zembî gúmá, bí ajaláyé
nà ngæ ji ná shúsúlú-shúsúlú
nda buud ó mákán. Buud
bɔɔñgá bwé ðu nywadulé
mánkágé ná bwé lwóya ná bwé
ngæ ci idâw. Búbélé má jaaw
bí ná, myáñ myána myêsh wá
míni. 17 Nji wεε, wó ká ci idâw
ná wo yá Zembî gúmá, gusag
mísh, wo kwambulé nyúul.
18 Wó jálá nà sá ná buud bwé
kú mpu ná wo ngæ ci idâw.
Ntó Sóóñgá woó má ðu dúg
isâ í shwoó byêsh yé, mú bá
fáágulé wo.»

Fwámé byɔɔg

(Luk 12.33-34)

19 «Kúgá ñkúnd byɔɔg shí
gaád, kúl óshê nà myáñgulá
í ðu ðe isâ yí, ijúwâl ðu

búgæ mímpumbé ðu júwo yí.
20 Yidagá ñkúnd byɔɔg gwów,
kúl óshê nà myáñgulá í ádé
ðe isâ yí, ijúwâl kú ðu búgæ
mímpumbé ðu júwo yí, 21 nacé
kúl byɔɔg dwô mbwúg yí,
cínɔng wá lâm wô í é bæ námá
yé.

22 «Jús dúsæ lámba á nyúul.
Jús í ká bæ kú nà bwás í, nyúul
nyêsh bæ mánkenyad. 23 Nji,
mísh mwô mæ ká bæ ñkí bôw,
nyúul nywô bæ yídúgúd. Ntó,
ñkí mísh mwô má adágé teem
bæ sâ, á wagawólá jâñ yídúgú!»

Búgúlálá Zembî

(Luk 12.22-31; 16.13)

24 «Muud cúgé nà ñkul sêy
nà omása óbá ja ngwúd, nacé
nyæ é mpii ngwól, a cœel ngwól;
gúl ja nyæ e gwág nà ngwól,
a mpyény ngwól. Bí cúgé nà
ñkul sêy nà Zembî bi ngá sêy nà
*mwaanê ja ngwúd.»

25 «Má ka ci nà bi ná, bi kú
ðu yágawo cug jín ná bí é ðe
jí†. Bi kú yágawo mányúul
mán ná bí é bwáád jí. Ngaá
ná cug í ntɔ́ idâw, nyúul ntɔ́
míkáándó. 26 Mpugá dúg
ínunú. Í ádé bε mæmpæg, kú
mwáágulé mpúmá, kú nà sâ
bwé wá ówaag o idâwud. Nji
Sóóñgá wán jí gwów yé ngæ
wíl byo. Ngaá, bi bí nà mfíí
cɔ́ ínunú byɔɔñgá? 27 Zó á na
bídí jí nà ñkul bæ ná, nacé a
ngálá yágúwó, a kwádulé jwôw
ngwúd nyédí cug dí yé?

6:13 10.16-25; 24.3-28; Zhk 1.12-15; Yuá 17.15; 2Te 3.3; 2Tm 4.18 * 6:13 Míl
mícilyá mí ayág mí cugé nà iciyá íga. 6:14 5.24; Luk 6.37; Ifz 4.32 6:15 18.35

6:16 Iza 58.5; Mat 4.2; 9.14-15; 17.21; Mak 2.18; 9.29; Luk 2.37; 4.2; 5.33; 18.12;
Mis 13.2-3; 14.23; 2Kr 6.5; 11.27 6:19 Zhk 5.2-3 6:20 19.21; Mak 10.21; Luk
12.33 6:24 6.11 6:25 Flp 4.6; 1Pr 5.7 † 6:25 Míl mícilyá mí ayág mí á

kwádulé na ná «bí ñgul jí?» 6:26 10.29-31; Luk 12.6-7

28 «Nəcə jí bí má dɔ sá yágwɔ mímbwéedí yí? Mpugá dúg nda ofuláwa bwé dɔ wíy máncugú ná. Bwé ádé yíngá nɔ iséy, kú tɪŋ míkáándá. 29 Njɪ mə mpú jaaw bí ná cí Sólumun nyə á tɛɛm jág bul bə nə gúmá, nyə a shígé bwɛɛ bwaád nda ofuláwa. 30 Nkámásá Zembî mə fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda á jugá jí ná bwé é wusə kuda dí mán yé, nkəmusa nə bî. Ye bɪ wá nyə é bə kú bul mpu bwééd wá? Yé búúd wá tag búgá óga! 31 Kúgá dɔ yágwɔ ná: “Sá é də jí, sá é ŋgul jí, sá é bwaád jí?” 32 Ikúl ishús wé í dú ŋgə wáduga sɔ isâ íni byêsh. Bɪ báá kúgá dɔ sɔ byo, nəcé Sóŋgú wún jí gwów yé mə mpú ná í jii bí isâ byəŋg. 33 Yidagá dɔ fwo təl isâ í dúgyá nə Faan mə Zembî yí shwóg, bí cugə tútəlí mísh méd, Zembî ka dɔ kwádulə bí isâ íni byêsh. 34 Ntó bí kú yágwɔ sâ í bá sɪy mán yí, nəcé isâ yâ mán í é bá námé mpúy mán. Micún myá ŋkumba jwôw mí kwaga nə dâŋ jwôw.»

7

Ságá buud mənywa

(Luk 6.37-38, 41-42; 11.9-13; 13.25-27)

1 «Kúgá dɔ jéég búúd minjagá, bwé bág námé dɔ bə kú jéég bí minjagá. 2 Bwé bá dɔ jéég bí minjagá mbií ŋgwúd bí é dɔ jéég bóól búúd minjagá

yí. Nəcə yuug bí é dɔ yigula bóól búúd nə ndí yí, gwé námé wé bwé bá dɔ yigula bí nə ndí yí. 3 Nəcə jí wó ŋgá mpu dúg ntand shwú jí mínyəŋə woó jús dí yí, njɪ wo kú dúg mbwûŋ wí dwó jús dí yí? 4 Ntədəlé wó jí nə ŋkul cí ná wo yíl mínyəŋə woó ntand shwú júsúd yé, wɛɛ ŋjúl nə mbwûŋ dwó júsúd? 5 Yé múúd məkəŋ, fwog yíl mbwûŋ wódí júsúd; ja jəŋgə wé wó é ka dúg nda wó jí nə ŋkul yíl mínyəŋə woó ntand shwú júsúd ná.

6 «Kúgá yə ompyə isâ í Zembî, nəcé bwé á bá yid zə kwagula bî. Bɪ kú kəl ŋkuú ijimá í mákwóógú mə álal-kus bwé dɔ jôw ná pərlə yí, bwé á bá nyaal byo.

7 «Gwáámbúgá Zembî, nyə é yə bî; sɔgá, nyə e lwó bî; kudəgá mbê, nyə é juw. 8 Nəcə muud mə gwáámb yé, nyə é bii. Muud mə sɔ yé, nyə é kwey. Múúd mə ká kudə mpumbé, bwé juw nyə wə. 9 Nda bí, mwân mə ká gwáámb sóŋgú buléd, ye sóŋgú nyə é yə nyə kwóógú? 10 Nkí ná a gwáámb shú, ye sóŋgú nyə é yə nyə kuwó nywá? 11 Nkámásá bî, tɛɛm bə nda bí búsə nə mbíya mílám nɪ, bɪ mə dɔ yə bwân bún isâ í ányunywaâ. Nkəmusa nə Sóŋgú wún a gwów, bí mə ká gwáámb nyə sâ ányunywaâ, a yə bî.

12 «Ságá buud sâ jêsh bí má

céel ná bwé sáág bí yí. Ntó wá *mbwoomb máccεε ná micilyá mí *búúd ó micúndé mí ηgə ci yé.»

Mazhii mäsə mábá

13 «Nyíígá mpumbé ámámánda dî, nəcε mpumbé í kə micúη myâ kandεgə dí yí wúsə ηkí bwaag; zhií á wu ηkí laasəwo. Bulyálə búúd bwé ηgə kə wu wá. 14 Nji mpumbé ámámánda nə zhií ákukwowulá, í kənd búúd cεg á kandεgə dî. Buud bwé kə wu wá, bwé ábúlyáyé.»

Bwə də mpu líi nə mpumá nyé

15 «Bí ɔ káálúgə nə *buud ɔ micúndə wá məshügá. Bwə də zə nyíi gwoonη jínúd, bwə njúl ná shεε nda incwəmbε, í njúl ná búsə ηkí wagəwo nda onkweny. 16 Bí mə bá də mpu bwo nə kuú njəənd wáη. Ye bwə də mwáág məbudə ηgwúdáánzə dî, ηkí ná ifumbí byaag dî? 17 Mpugá ná fwámé líi í də wúmə fwámé íbumá, líi ábúbəw í wúmə nji íbumé í abúbəw. 18 Fwámé líi í cúgε nə ηkul wúmə íbumé í abúbəw; líi abúbəw kú námə wúmə fwámé íbumé. 19 Muud fambə mə də cal líi jēsh í ádé wúmə fwámé mpúmá yí, a wusə gwo kudad. 20 Bí mə bá ka də mpu bwo nə kuú njəənd wáη.

21 «Buud bwé ηgə ci nə mə ná: “Yé Cwámabá! Yé Cwámabá!” óni, bēsh dí Zembî mə bá magulə nyádí Faan dí wá. Nji bəonη

bwé ηgə cεgə nda Sóónηgú wâm jí gwów yé mə céel ná, bwé wá á bá magulə wá. 22 Nəcε jwəw Zembî mə bá sámb búúd milésú yí, zhwoη buud bwé bá ci nə mə ná: “Yé Cwámabá! Yé Cwámabá! Dugí, sá á shí cúndə micúndə mí Zembî nə ηkul nywô. Sá yíl məjamb nə ηkul nywô, sá sá námə zhwoη *məshimbá.” 23 Nji mə bá bεsa nə bwo ná ηgəη ná: “Mə a shígε bwεε mpu bí buud wá kú bísh máccεε óga, wúgá mə na.”»

Yuug kəη bá lad (Luk 6.46-49)

24 «Múúd mə ká gwág lésú mə mə lás ni, a sá nda mə ηgə ci ná, a jí nda kəη nyə á shumə njów kwóógúd gwów yé. 25 Ompú bwé á nywə, mpuη wós məncúwód, onkwə bwé á kuη, isá ini byēsh də nyífa njów wəonηgúd, nji njów kú búg, nəcε nyə á shumə wə málal dí, kwóógúd gwəw. 26 Njií, múúd mə ká gwág lésú mə mə lás ni, a kú sá nda mə ηgə ci ná, a jí nda lad nyə á shumə njów shε dí yé. 27 Ompú bwé á nywə, mpuη wós məncúwód, onkwə bwé kuη. Isá ini byēsh də nyífa njów wəonηgúd, njów í mú búg, shugula shí ná mpuu.»

Yésus mə lwóyá ηkúl ijwúga

28 Ja Yésus mə shîn lás yí, ncúlyá buud bwé á bə cínəη wá bwé mú bul káam mbií nyə á ηgə jíguli yí, 29 nəcε nyə á

7:14 Mís 14.22 7:15 Mbá 13.2-4; Mat 24.11, 24; Mís 20.29; 2Kr 11.13-15; 2Pr 2.1; 1Yn 4.1 7:16 12.33 7:16 Zhk 3.12 7:17 Gal 5.19-23 7:19 3.10; Luk 3.9; Yuá 15.2, 6 7:21 6.10; 7.24-27; 21.28-31; Rom 2.13; Zhk 1.22-25; 2.14-26 7:23 25.12; 2Tm 2.19 7:24 7.21 7:28 Mak 1.22; Luk 4.32 7:28 11.1; 13.53; 19.1; 26.1; Luk 7.1

ngə jíguli nə kéénd, kú bæ nda
*Oyíguli ó máccɛx bán.

8

*Yésus má lwag zúzaamá
(Mak 1.40-45; Luk 5.12-16)*

¹ Yésus mú shulə, wú mbámbánúd, buud bwə mú bɛ nyə áncuncuma. ² Bwə ngə shulə, wúl zúzaamá mú cúwo, shísh wə Yésus, zə kúðw shí, yə nyə gúmá. A mú ci nə Yésus ná: «Cwámaba, nkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bæ mə ná səndôŋ.» ³ Yésus mú séém mbwə, kúnnya nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bəg wo ná səndôŋ!» Cé nə cé, zaamá í mú shín wú muud éne nyúúlúd. Nyúúl í mú bæ nyə ná səndôŋ. ⁴ Yésus mú ci nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sîy yí. Yidagú kə lwágulə fada nda wó músé ná, wo ka wá *mátúnuga Moyíz nyə á cilə má. Bwə mpúg nə wo mú mpwogé.»

*Búg má lúluú ózimbi təd
(Luk 7.1-10; Yuá 4.46-54)*

⁵ Yésus nyə á ka kə wóós Kapernawúm. A ká námá wóós ntáni, wúl lúluú á izimbi təd í mú zə téég nyə məbwə, ⁶ ná: «Yé Cwámaba, sóol məsáal waamá mbwug kəga njów; a músə mbúmbwúgú, a ngə bul jug.» ⁷ Yésus músə ci nə né ná: «Mə é kə lwag nyə.» ⁸ Nji lúluú á izimbi mú bəsa ná: «Cwámaba, mə ampíyáyé ná wo nyíg mádí njów. Jeg lás lásúg, sóol məsáal waamá yálúg. ⁹ Nəcə mə ji nə omása

bwə ngə jwú nə mə wá. Mə ji námá nə ozimbi má ngə jwú nə ndí wá. Nyəng yəsh má é ci ná a kyéyug yé, a kə; nyəng má é ci ná a zəg yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáag gúl sâ, í sá gwo.»

¹⁰ Ja Yésus má gwág ntáni yí, a mú bul bî. Nyə nə buud bwə á ngə bɛ nyə wá ná: «Búbálé má jaaw bí ná, mə afwóyé bwelə dúg múúd nə fwámé búgə nda nyíga, tɛem bæ kúl búúd *Izarəyél dí. ¹¹ Mə mpú jaaw bí ná zhwoğ ikúl í búúd í bá zhu kóómb jwəw í də cúwo yí, zhu kóómb í də jímə yí, bwə zə sɛɛngya nə impáámə bísú *Aburaham nə *Izaag, nə *Yákwab Faan á gwówəd, bənéŋ bwə mú də dína. ¹² Nji buud bwə á jəla nə bæ nə nkəw Faan a gwów dí wá, bwə bá wusəw yídúgúd tóón. Bwə bá bæ cínəng, nji bwə ngə bwam nə məyá.»

¹³ Yésus músə ci nə lúluú á izimbi éne ná: «Wɛɛ kag njów. Í bəg nda wó ngə *búgula ná.» Námə baan dəngə, sóol məsáal mú yál.

*Yésus má lwag mimbəl Pyêr
dí njów*

(Mak 1.29-34; Luk 4.38-41)

¹⁴ Yésus mú ka zə kə Pyêr dí njów. A mú kə kwey ná Pyêr cii yé á mudá mbwug shí, ayôŋ nə yôŋ má bí nyə. ¹⁵ Yésus mú kúnnya nə nyə mbwəd. Ayôŋ nə yôŋ mú shín nyə. A mú wəol, a tééd ntəg séyúlə nə Yésus.

16 Mpwó-kugú shí, buud bwé mú zə nə zhwog mimbâl mí májamb. Yésus mú ηgə yíl bwo bów-bôw míshíshim myəəηgú nji nə iciyá yâ mpu, a shîn námə lwag míl mímbâl myêsh. 17 Nyə á ηgə cug buud ntó shú ná cúndə mə Zembí Izayí nyə á cúndə yí, í bwəmag. Izayí nyə á ci ná: «Nyə á cug buud ó íjâm, a yíl sá ofimâl ó mábwás.»

Bεξίλə Yésus

(Luk 9.57-62)

18 Dúgúlə Yésus nyə á dúg buud bwé á lyξ nyə ná kesh yí, a mú ci nə *ompwíin bé ná bənonη bwé línnág mǎη ké fanwíny. 19 Nǎwól Yúguli məcεξ mú ntǎg shísh zə ci nə né ná: «Yé Yúguli, mə zə bá də bε wo kál jêsh wó bá də kə yí.» 20 Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə mikú, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə ηkúmba kál á dúg já yí.»

21 Nǎwól *mpwíin mə Yésus mú ci nə né ná: «Cwám̄ba, fwog bíd mə, mə kág dǎl sóηgú waamǎ.» 22 Yésus mú yidá bεsa nə nyə ná: «Wεε bεg mə. Bídúg mímbimbə mí dǎlǎg mimbimbə myǎη.»

Yésus mə ηkáánd nə ηkwə

(Mak 4.35-41; Luk 8.22-25)

23 Yésus mú kə kəwa byóólád, ompwíin bé bwé mú bε nyə. 24 Né ndéé ηkwə mú zə kunǎg mǎη nə ηkulú, ikwə də bád kə gwôw, də shwiy byóólád, nji Yésus njúl gwód. 25 Ntó, ompwíin bwé mú kə

juumashi nyə, bwé nə né ná: «Cugug sǎ, yé Cwám̄ba! Sá wál zə yə.» 26 Yésus nə bwo ná: «Wáyé mbií ífwaas ni? Búgá jín í bul ná tag é!» A músə tôw, ηkáánd nə ηkwə nə mǎη, byêsh í mú saləwo ná shεε. 27 Buud bəəηgú bwé mú bul bî. Bwé ná: «Wáyé mbií muud ga! Təə ηkwə təə mǎη í bélé sá nyə məgwág í?»

Yésus mə yíl májamb

(Mak 5.1-20; Luk 8.26-39)

28 Ja Yésus mə shîn lína mǎη, jé shí á Gadarên yí, buud obá bwé mú cúwo ban məshwoη, məjamb mə ηgə lwáfulə bwo, bwé mú zə bwəma nə nyə. Buud bəəηgú bwé á də bul wagəwo. Kú ná nə muud nyə a jísow ná a cə kál bwé á də bə yí. 29 Bwé mú zə nə onkwimbyé wə Yésus, bwé ηgə ci ná: «Shé bǎη nə inéy, yé *Mwân mə Zembí? Wo wál leel zə tǎl sá cwúnd dí fwála dəəηgú kú fwo wóós í?»

30 Na, məma səənz óηkuú í á bə fwámé cícé nə bwo, í ηgə də. 31 Məjamb mə mú ka téég Yésus məbwə ná: «ηkí wo yíl sǎ wa búúd óga dí, kəndúg sá nūη óηkuúd.» 32 Yésus músə ci nə mwo ná: «Kəgá!» Məjamb mə mú wú búúd óni mányúúlád, kə nyíi óηkuúd. Səənz óηkuú ni jêsh mú bumb nə mikálá, wú kál í á bə mbúbúη dí yí, kə juwa mǎη, bêsh bwé mú ηgul məjúwó, fudə.

33 Né ndéé, buud bwé á ηgə baagulə onkuú wá, bwé mú

wɛɛnzh kə kwáádá, kə bwiing búúd sá í ámə s̄y nə oŋkuú yí. Bwə bwiing námá lâŋ búúd bwə á bə nə məjamb wá. ³⁴Buud ɔ ŋwəla bēsh bwə mú t̄i, kə bwəma nə Yésus. Ja bwə mé d̄úg nyə yí, bwə mú téég nyə məbwə ná a wúg bwədí loomud.

9

*Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mak 2.1-12; Luk 5.17-26)*

¹ Ntó Yésus mú kə kəwa byóólúd, nyiŋgə líina m̄aŋ, kə nyədí ŋwála. ² A ŋgə námá jé, buud bwə mú zə nyədí, bwə ŋgə ŋkēny mbúmbwúgú táádád. Yésus mú d̄úg ná buud bɔɔŋgú búsa nə fwámé búgə, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwān waam! Səlug lâm shí! Mə mé juu wo nə *misám myô.» ³ Bóól *Oyíguli ó mácɛɛ bwə mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ŋgə *lás nə Zembî bwaasúla mpu.» ⁴ Yésus músə mpu s̄a bwə á ŋgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Nəcé jí bí má b̄w mitédúgá nt̄ani yí? ⁵ Jí í búl bə kúná-kúnə? Ye cíla nə muud ná: “Mə mé juu wo nə misám myô”, ye ná: “Wɔólúg, wo kyéyug?” ⁶ Má ka cɛel ná bi mpúg ná *Mwān mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misám myáŋ.» Ntó, a mú yid wə mbúmbwúgú. Nyə ná: «Wɔólúg, wo ŋkényúg táádá gwô, wo nyíngəg kə njów.» ⁷ Muud wɔɔŋgú mú wɔól,

kyey kə njów. ⁸ Ja áncuncuma buud mé d̄úg sóólúgú ní yí, bwə mú gwág íkukwende, bwə mú ságusə Zembî, nəcé a yálə búúd mbií ŋkúl ijwúga nyɔɔŋg.

(Mak 2.13-17; Luk 5.27-32)

⁹ Yésus mú wú na, kyey. A ŋgə c̄ɔ kúl búúd bwə də j̄na tóya yí, a mú d̄úg ŋgwól múúd njúl cínɔŋg shí. Muud wɔɔŋgú nyə á bə nə jínə nə Matiyô. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bɛg mə.» A mú t̄w, bɛ nyə.

¹⁰ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl njów a ŋgə də, zhwog oŋwenye ɔ tóya nə bóól ósól ó məb̄w bwə mú námá zə, bán̄ŋ nyə nə *ompwíin bé zə də. ¹¹ Ja *Ofarizyēŋ bwə á ka d̄úg nt̄ani yí, bwə á ci nə ompwíin ó Yésus ná: «Nəcé jí Yíguli wán ŋgə bále də nə oŋwenye ɔ tóya nə bóól ósól ó məb̄w yí?» ¹² Yésus mú gwág s̄a bwə á ŋgə ci yí, nyə nə bwo ná: «Mikanz dí mí də j̄i jwówuda, í də bə mímbəl. ¹³ Mpugá téduga s̄a jí cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə bul j̄i ná buud bwə gwágúg buud cey lámád, nt̄ə ná bwə d̄úg s̄a mə *mætúnuga.” Ntó jí ná mə a shígé zə j̄w otátəl ɔ búúd. Mə á yida zə j̄w osól ɔ məb̄w.»

Nyá ici í id̄aw

(Mak 2.18-22; Luk 5.33-39)

¹⁴ *Ompwíin ó Yuánes Nduu-buud bwə á ka zə wə Yésus zə jí nyə ná: «Sán̄ŋ *Ofarizyēŋ sá mə də ci id̄aw yálə Zembî gúmə njí ompwíin

bwô bân kú ci. Jí í sá ntó?»
 15 Yésus mú bęsa nə bwo ná:
 «Ja múúd mə ɲwa bâ yí, a tâl
 zâɲ, a jôw óshwá bé; ye oshwá
 bé bwá yidá zə nə məcɛy
 lámúd bɛ́nɔ́ɲ muud bâ bwá
 njúl kúl ɲgwúd? Mbô! Nji
 mósól mwôw mə ɲgə zə, bwá
 bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw
 məɔɲgú dí wá óshwá bé bwá ka
 bá ci ídêw. 16 Mpugá ná bwá
 ádé ɲwa kúl káándá ágúgwáan*
 kə wá bágá bwoodú káándád.
 Nəcə bágá dɔɔɲg í ká juli, í
 tâw, í yida bweeg luun lu
 káándá. 17 Ntó námá, bwá
 ádé ɲwa wáan ágúgwáan kə
 wá bwoodú lenyad†; lenya
 í é bá nyey, wáan shwíy
 shí, lenya ntáma. Bwé dɔ
 wá wáan ágúgwáan ílenya í
 ágúgwáanud. Ná ndéé, nə
 lenya nə məlwəg byêsh í mú
 cəgə.»

*Yésus mə gwúmushi shilə mə
 Zharus*

(Mak 5.21-43; Luk 8.40-56)

18 Yésus ɲgə ná lás ntáni,
 ɲgwól njwú *Oyúden mú jê.
 A mú kúɔw shí, yə Yésus
 gúmá. Nyə nə né ná: «Súsás
 jám mə kúnəw yə. Mə cɛel ná
 wo zəg kə kɛel nyə mbwə, a
 cəgəg.» 19 Yésus mú tɔw shí
 bɛ́nɔ́ɲ ompwíin bé bwá músə
 bę nyə. 20 Bwə ɲgə ná kə, ɲgwól
 múdá mú lɛel bę nyə mpásə.
 Mudá məcií mə á dɔ wú nyə
 nyúúlád té mímbú wúm nə
 mímbá. Mudá éne mú shísh
 Yésus mpásə kwon, kúnya nə

nyə lwá lu káándá, 21 a ɲgə
 tédəga ná: «Mə ká jísəw kúnya
 nə káándá mə Yésus, mə e
 yál.» 22 Yésus mú yid mpásə,
 dúg mudá éne, nyə nə né ná:
 «Shilə wám, səlɔg lám shí. Wo
 mə *dúg cəg nəcé búgə gwô.»
 Mudá mú yál námá cé nə cé.

23 Yésus mú ka kə ná ndéé, kə
 nyíi njwú dí njów. A mú kwey,
 buud bwə ɲgə lwə milaag,
 bwo ɲgə sá saagəwo mímbíi
 mímbíi. 24 Yésus mú ɲkáand nə
 buud ná bwə cúwóg tóón. Nyə
 nə bwo ná: «Súsás ga í afwóyé
 yə, á yidá bə gwád.» Bwə mú
 yida ɲgə cəgələ nyə. 25 Ja bwə
 mə shín wéesh buud óni tóón
 yí, Yésus mú nyíi fúm, a mú bii
 súsás mbwád, súsás í mú wəɔl.
 26 Ntó, lân ni í mú zə jwə shí
 nyəɔɲg nyêsh.

*Yésus mə bény wəancím-ncím
 mísh*

27 Yésus mú kyey. A ɲgə
 kə ntúni, wəancím-ncím óbá
 bwə mú bę nyə nə oɲkwimbyê.
 Bwə ná: «Yé Mwán mə *Dávid,
 bwíígúg sá nə ɲkwonjál!»

28 Ntó, Yésus mú kə jé njów,
 wəancím-ncím bwə mú shísh
 nyádí. Yésus mú jí bwo ná:
 «Ye bí ɲgə *búgəla nə mə ji nə
 ɲkul sá ntó?» Bwə ná: «Haaw,
 yé Cwámaba, sá mə búgəla.»
 29 Yésus músə ka kúnya nə bwo
 míshúd. Nyə nə bwo ná: «Í bəg
 nda bí ɲgə búgəla ná.» 30 Mísh
 mə músə bân bwo. Yésus mú
 mpu báásələ bwo ná: «Mpugá
 gwágələ. Bi kú jaaw tɔɔ muud

* 9:16 Na ji kúl káándá í afwóyé kə məjúwó ná ndéé í juli yí. † 9:17 Oyúden
 bwə á dɔ sá lenya nə kúúdu cúdu. 9:20 Ləv 15.25-27; Mat 14.36; Mak 5.27; 6.56;
 Luk 6.19; 8.44 9:22 8.13; Mak 5.34; 10.52; Luk 7.50; 8.48; 17.19; 18.42; Mis 3.16
 9:24 Yuá 11.11-13 9:25 Mak 5.41 9:27 20.29-34 9:29 8.13 9:30 12.16;
 Mak 7.36 9:31 Mak 7.36

sâ í má bæ ga.» ³¹ Nji bwé bân, wúlə bwé á wú cínəŋg yí, bwé á shwal kə ŋgə bāŋgula nə lân wəŋgá kúkúl jəsh.

Yésus má lwag fifi

³² Nə ndéé cúwólə bwé á cúwo tón yí, bósól búúd bwé mú zə nə wúl fifi wə Yésus. Jamb í á wá nyə mánkədad ná a bóg fifi. ³³ Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú tééd lásúlə. Buud bwé á bə cínəŋg áncuncuma wá, bwé mú bul káam ná: «Sə a bwélé dág mbií sâ ga shí *Izəryél.» ³⁴ *Ofarizyən bân, bwé mú ci ná: «A ŋgə yíl məjamb nə ŋkul má njwú məjamb.»

Osól ó mäsáal bwé ŋgə fífə

³⁵ Ntó Yésus nyə á ŋgə kə míŋgwála míŋgwála, nə məkwaádə məkwaádə. Nyə á ŋgə jígúli buud *mámpáanzə má mínjígúlá má *Oyúden dí, á ŋgə cúndə Jəjə Kéél á Faan má Zembí, a ŋgə námə lwag buud məbwəš mímbíí myəsh, tə ijám. ³⁶ Yésus nyə á də ŋgə dág buud bəsh nyə á də bwəma nə bwo wá. A mú gwág bwo cey lámúd nə dágúlə nə bwé á ŋgə cugə mántágula dí, bwé má shín námə tag nda sənz íncwəmbə í cúgé nə mbaagúlə yí. ³⁷ Ntó nyə á ci nə *ompwíín bə ná: «Dugá, idaw í má tí fambə mənəkund mənəkund, nji buud bwé ké saag wá búsə cíg-cíg. ³⁸ Ntó wə má cí nááá: jégulagá nə amádí fambə ná a ntífíg buud, bwé kág saag.»

10

Buud ə lwámá wúm nə óbá
(Mak 3.13-19; 6.7-13; Luk 6.12-16; 9.1-6)

¹ Ntó Yésus mú jəw *ómpwíín wúm nə óbá bə. A mú yə bwo ŋkul á dálə yíl búúd bów-bów míshíshim, lwag məbwəš mímbíí myəsh, tə ijám. ² *Buud ə lwámá wúm nə óbá Yésus nyə á jəw wá, mínə máŋ wə mága: tééd nə Shímun bwé á də jəw ná Pyər yé, kala nə mínyəŋú yé Andrê; zə keel Zhák bá mínyəŋú yé Yuánes bwán ó Zhébedé. ³ A jəw námə Fílíp bá Batəlámí nə Tómas bá Matiyô ŋwenye tóya. A jəw námə Zhák, Mwán mə Alfə bá Tadé, ⁴ nə Shímun kambəle ləom bá Yúdas Iskariyót, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

⁵ Nə ndéé Yésus mú kənd búúd wúm nə óbá óni lwámád, a má fwo shín cwíny bwo ná: «Ja bí má kə yí, bí kú kə ikúl í cúgé *Oyúden yíid. Bí kú kə míŋgwála mí búúd ó Samariya. ⁶ Yidagá kə búúd ó *Izəryél dí, bwé má jág zhí nda íncwəmbə bí kú nə mbaagúlə yí. ⁷ Ja bí ŋgə kə yí, bí ə ké ŋgə cúndə nə Faan má Zembí mú kún-kúnə. ⁸ Lwagugá mimbəl, bí gwúmushi mimbimbə, bí lwag námə mízázaamə, bí yíl búúd məjamb. Bí má ŋwa ŋkul ga ashwá, kəgá námə sēy nə ndí ashwá. ⁹ Muud kú kə nə *mwaanə bwúgúd, tə or, tə wúl mbií mwaanə

9:32 12.22-24 **9:34** 10.25; 12.24, 27; Mak 3.22; Luk 11.15, 19 **9:35** 4.23

9:36 Ilŋ 27.17; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 14.14; 15.32; Mak 8.2 **10:2** Yuá 1.40-44;

Mis 1.13 **10:5** Luk 10.4-12 **10:5** Luk 10.33 **10:6** Zhe 50.6; Mat 15.24; Mis

13.46 **10:7** 4.17 **10:10** 1Kr 9.14; 1Tm 5.18

wêsh. ¹⁰ Muud kú ñwa baamutálá, ñkí ishimí íbá, ñkí bósól ósiláfaas, ñkí wagatîg, nácé muud ñgá sêy yé má jêlá nê yéyow ídêw.

¹¹ «Ja bí má jé wúl ñgwéla ñkí wúl loom dí yí, bí fwó sô ñkí bí bí nê ñkul kwey múúd jí nê lâm má báágúlé bí, bí ó jí nyédí kâ wósos jwôw bí má bá cò yí. ¹² Njów wêsh bí má nyíi yí, bí ó bádá ná: “Zembî sáág nê bí bág ná shee.” ¹³ Ñkí buud ó ñjów wôñgû, bwá lág bí, Zembî bále sá ná bwá bág ná shee. Nji ñkí bwá bá kú lág bí, Zembî kú námá sá ná bwá bág ná shee. ¹⁴ Búud ó wúl ñjów ñkí wúl ñgwéla bwá ká bê kú lág bí, kú gwágulê kéél dán, ja bí má wú cínong yí, bí kudê fumbyá í ámê nada bí mákuú dí yí.* ¹⁵ Búbáélé má jaaw bí ná, jwôw Zembî mê bá zê sámb búúd milésú yí, a bá jagulê búúd ó Sódóm nê Gomor ntò ñgwéla wôñg.»

Yésus ñgá kéwuli buud ó lwámá bé

(Mak 13.9-13; Luk 21.12-17)

¹⁶ «Owey, mê má kænd bí nda íncwambe mpádúgá onkweny. Bí má jêlá nê kê nda onywâ, bí kâ nê tédúgá ñgwúd nda máfaf. ¹⁷ Dugá jí nê buud kuú kalá; bwá bá ðu kusha nê bí mábwá má osembe ó mílúsú,

bwá ðu fyámusê bí milwónj *mâmpáanzé má mínjígúlé má *Oyúden dí. ¹⁸ Bí mê bá ðu kaad mísh má búúd ó anúnî nê ojwú ó loom dí ná, nê bí kág bwaagulê sâ bí má mpú shú jíná dâm yí, bí bwaagulê námá ikú í cúgé Oyúden yí. ¹⁹ Ja bwá bá ðu kusha nê bí yí, bí kú bá ðu yágawo mbií bí má bá ðu kaad yí, kú yágawo íciyá í kôod. Iciyá í bá námá ðu jé bí cé jôñgú, ²⁰ nácé bí dí má bá ðu lás, Shíshim má Sósóñgú wún Zembî wé má bá lás mímpu mínú.

²¹ «Mínyonjê má bá kusha nê mínyonjê yé ná bwá kág gwú nyê. Sósóñgú mê bá kusha nê mwân; bwân bwá lumbuli nê obyól, ñgá gwú bwo. ²² Buud bêsh bwá bá mpii bí nácé jíná dâm. Nji, muud mê bá jisow kâ wósos máshínéd yé, a bá cugê.» ²³ Bwá ká lwágulê bí cúwá lí wúl ñgwéla dí, fúndágá, bí kâ ñgwéla shúsú. Búbáélé má jaaw bí ná, *Mwân mê Múúd mê bá nyinngê zê, bí njúl kú fwo shîn jaand míngwéla myá *Izêrâyél myêsh.

²⁴ «*Mpwíin nyê ádé bwele ntò yígúli, lwaá kú ntò mása. ²⁵ Buud bwá ðu dúg *ompwíin námá nda bwá dúg yígúli ná, bwá dúg námá lwaá nda bwá dúg mása yé ná. Ñkámúsá bwá lwíy sósóñgú ñjów ná Belzebul, ñkâmusá

10:13 Luk 2.14 **10:14** Mis 13.51 * **10:14** Ja Oyúden bwá á ðu kudê fumbyá mákuú dí yí, bwá á ðu lwágulê ná, kákúl shí bwá ámê tâl mákuú máj yí, bwá má kâl gwo nê buud bí cínong wá ná bwá músê sâ nyéé. **10:15** Mat 18.20; 19.1-29; Mat 11.24 **10:16** Luk 10.3 **10:17** 24.9-14; Mak 13.9-13; Luk 21.12-19; Yuá 16.1-4

10:17 Mis 5.40; 2Kr 11.24 **10:18** Mis 24-26 **10:19** Luk 12.11-12 **10:21** Msh 7.6; Mat 10.35; Luk 12.52-53 **10:22** 5.11; Yuá 15.18 **10:23** 16.28; Mis 8.1

10:24 Luk 6.40; Yuá 13.16; 15.20 **10:25** 9.34

nə bwân.»

Muud fúndóg nji Zembî
(Luk 12.2-9)

²⁶ «Bi kú ðu fúndə bwo; nəcé kú nə sâ á mbúdúlá í bá bwên kú búguli, ñkí sâ á *ndimba í bwên kú mpûy. ²⁷ Sâ má jaaw bí yídúgúd yí, kəgá lás gwo mənkenyad. Sâ má nyímbúlá nə bí lwəd yí, kəgá ñgə cúndə gwo íkwálúminúd. ²⁸ Kúgá ðu fúndə búúd bí nə ñkul gwú nji nyúul, nji kú nə ñkul gwú *jím wá. Yidagá fúndə Zembî. Nyə wə jí nə ñkul gwílya múúd ncindí, nə nyúul nə jím, a wusə byêsh kuda á kandugəd. ²⁹ Ngaá nə bwə ðu kusha mímbá-kwáádə mímbá səsán *mwaanê ñgwúd. Tεem bə ntó mbá-kwáádə ñgwúd cúgə nə ñkul kud shí, Sónngú wán kú fwo magulə. ³⁰ Bi bāñ ntāg íí, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shílú bíśó bí mílúúd yí. ³¹ Nə ndeé, kúgá ðu fúndə. Mpugá nə bí má cey Zembî lámúd cə mimbá-kwáádə ñkí bulya.

³² «Muud yêsh mə mágúlá mə mísh má búúd dí yé, mə é magulə námə nyə mísh má Dā jí gwów yéd. ³³ Nji muud mə kíílyá mə mísh má búúd dí yé, mə é kíílyá námə nyə mísh má Dā jí gwów yéd.»

Bę́lă Yésus wúsə dɔɔmb
(Luk 12.51-53; 14.26-27)

³⁴ «Bi kú ñgə téduga nə mə mə zə sá nə buud bwə cúgəg nə shεε shí gaád. Mbô! Mə

azáyé sá ntó. Mə mə yida zə nə dɔɔmb. ³⁵ Mə mə zə wá ífımuga mínjów mí búúdəd, mwán nyə é lúmbuli nə sónngú, sás lúmbuli nə nyɔɔngú, cól lúmbuli nə mpóómbulú. ³⁶ Nə ndeé, buud ɔ njów mə múúd ɔ bwə bá lúmbuli nə muud.

³⁷ «Múúd mə céél sónngú ñkí nyɔɔngú cə mə yé, a cúgə nə ñkul bə *mpwíín waamə. Nyɔɔng mə céél ncwámá dé ñkí sás dé cə mə yé, a cúgə nə ñkul bə mpwíín waamə. ³⁸ Múúd mə ká bə kú ñkēny kwolós jé bε mə, a cúgə nə ñkul bə mpwíín waamə. ³⁹ Muud mə sɔ́ nə a kaambulə nə cug jé yé, a jím bal gwo. Nyɔɔng mə jím bal cug jé nəcé mə yé, a mə yidá kaambulə nə gwo.»

Lágúlə búúd ɔ Zembî
(Mak 9.41)

⁴⁰ «Muud mə lág bí yé mə lág mə. Muud mə lág ntāg mə yé mə lág múúd nyə á nti mə yé. ⁴¹ Múúd mə ká lág *múúd micúndə mə Zembî nəcé mpúlə nə muud micúndə, muud wɔɔngə mə ñwa myəna mí jálá nə búúd ɔ micúndə myá. Nyɔɔng mə lág múúd jí tətəlí mísh má Zembî dí yé nəcé mpúlə nə tətəlí muud íí, nyāñ ñwa myəna mí jálá nə otətəlí ɔ búúd myá. ⁴² Muud mə bá yána tɔɔ nji láá məjúwó mətálá ñgwúd, ñgulal ñgwól zhizhe muud éga nəcé bálə *mpwíín waamá yé, búbálé

10:26 Mak 4.22; Luk 8.17 **10:28** Heb 10.31 **10:30** Luk 21.18 **10:32** Mbá 3.5
10:33 Mak 8.38; Luk 9.26; 2Tm 2.12 **10:34** Luk 2.14 **10:35** Msh 7.6
10:35 10.21; 24.10; Mak 13.12; Luk 21.16 **10:37** Mbá 13.7-10; 33.9; Mat 19.29;
Mak 10.29; Luk 18.29 **10:38** 16.24-25; Mak 8.34-35; Luk 9.23-24; Yuá 12.25-26
10:40 18.5; Mak 9.37; Luk 9.48; Yuá 13.20; Gal 4.14

má jaaw bí ná, muud wəɔŋgâ nyə abúle shúb myána myâ cínəŋg.»

11

¹ Yésus má shîn cwîny *ompwíin wûm nə óbá bé ntáni. A músə kyey, kə ŋgə yə buud minjígúlá, ŋgə cúndə bwáđí mɪŋgwála.

Yésus bânəŋ ompwíin ó Yuánes

(Luk 7.18-35; 10.13-15)

² Ja Yuánes Nduu-buud nyə á bə mímbwug dí yí, nyə a gwág misóólégú *Kříst nyə á ŋgə sá myá. A mú kənd bóól ómpwíin bé ná bwá kэг jî Yésus ná:

³ «Ye wo wá muud sá ŋgə bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóŋ ná bwánd íshús?»

⁴ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Kəgá jaaw Yuánes sá bí má gwág yí nə sá bí má dúg yí. ⁵ Wəancím-ncím bwə ŋgə mpu dúgya; mimbúmbwúgú mí ŋgə kyey tátəlí, mizúzaamá mí ŋgə yâl, wəkúməlwə bwə ŋgə mpú gwág, mimbimbə mí ŋgə gwúm, injúŋkwóŋjələ í búúd í mú ŋgə gwág Jəjə Kéel. ⁶ Muud nyə é bə kú bwəma nə bəɔgú máđí yé, nywáá má jəla.»

⁷ Ja ompwíin ó Yuánes bwə má nyingə yí, Yésus mú zə lésa nə buud bwə á bə cínəŋg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á du kə shí a shwéeshá dí yí, bí á du kə dúg jî? Ye gúl ká í dúgə ntəŋ nə fufá? ⁸ Njki í á shigé

bə ntó, bí á du kə dúg jî? Ye ŋgwól múud dúgə bwáád íjimé í mímbwéedí? Mbô, buud bwə dú bwáád íjimé í mímbwéedí wá bwə du bə mínjəw mí ójwú-buudəd. ⁹ Ká bi á du kə dúg jî? Ye *muud micúndə má Zembî? Haaw, má jaaw bí ná nyəŋg bí á kə du dúg yé má ntə ŋkwóŋ múud micúndə má Zembî. ¹⁰ Nəcə nyə wá Zembî nyə á ci nda jisə cilyá nyəđí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mee mə zə kənd mbwiingye lâŋ waamə ná a kэг wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”»

¹¹ Yésus mú nyingə ci ná: «Búbələ má jaaw bí ná, mpədúgá buud bəsh bwə má byél mímwə mi búdad wá, kú nə nyəŋg má fwo bwele ntə Yuánes. Nji tɛem bə ntó, muud má búl bə zhizhe Faan á gwów dí yé, á ntə Yuánes. ¹² Ná ndeé, wúlə fwála má Yuánes Nduu-buud zə wóós múús hí, Faan á gwów í mú ŋgə bə sá ŋkúl, buud bwə ŋgə ləl inkuŋkwanz wá, bwə wə bwə ŋgə ŋwa dwo. ¹³ Mbwoomb məcɛɛ nə micilyá mí búúd ə micúndə bəsh mí á ŋgə cúndə Faan má Zembî zə jé baan má Yuánes. ¹⁴ Njki bí búśə cúnə nə mə, mpugá ná Yuánes wə jisə Eli bwə á bwiing nə a bá zə yé. ¹⁵ Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.

¹⁶ «Mə kэг yíga kala búúd á múús nə ozá? Jí nda ikágə bísə shishé ísɛɛŋgyá dí yí, bíl í ŋgə kámɓəla nə bílúgá ná:

17 “Sá má lwɔ́ bí ilúlwón̄ í ábulya mækâl, bí kú sáág; sá má nyiŋgə wá míngwa mí shwiy, bí kú tədəwa.”¹⁸ Ntó wá í ngá bə éga; Yuánes nyə á zə, kú də ídíy-díy, a kú ngul; buud ná: “A ji nə jamb.”¹⁹ *Mwân mə Múúd mə zə, a ngá də, a ngá ngul; bwé ná: “Nyíne nye jisə ndəl dəg, ngule məlwəg, a ji námə shwə oŋwenye ɔ tóya nə osól ɔ *mísám.” Nji mə jaaw bí ná fəg í ngə nyín mísóólúgú myéd ná sáj.»

Yésus mə nkáánd nə míl míngwála

²⁰ Yésus nyə a nkáánd nə buud ó míl míngwála nəcé, nyə á tɛem ngə sá ncúlyá *məshimbá bwádí, bwé á shigé cénd mítédúgá. Nyə a nkáánd nə bwo ná:²¹ «Məntágula nə bí buud ó Korazín. Məntágula nə bí buud ó Betusayída námə. Nəcé bímbí lú məshimbá mə mə s̄y bídí má, mə á mbəm s̄y Tir nə Sidon, buud ó n̄ŋ bwé á mbəm námə bwey bwáád míngkud, ji ífí dí ná bwé cénd mítédúgá.²² Nə ndɛé, mə jaaw bí ná, jwəw lú cígálé mílósú, intágúlí í Tir nə Sodom í ábulé bul nyaan nda bí bín.²³ Bí b̄ŋ buud ó Kapernawŭm, bí ngə tədəga ná bí mə bá kə gwəw? Mbô, bí mə bá yidá shulə kə b̄ŋ mínj̄m. Nəcé bímbí lú məshimbá mə mə s̄y bídí má, mə á mbəm s̄y ngwála á Sodom, ŋki ngwála

wəŋgú wúsə ná mpwogé.²⁴ Gwə wə mə mpu jaaw bí ná, jwəw Zembí mə bá zə sámb búúd mílósú yí, bí mə bá bə nə intágúlí ŋkí yáág ntə búúd ó Sodom.»

Mbag á yíyísa
(Luk 10.21-22)

²⁵ Yésus nyə á ka lás j̄ŋ ja ná: «Pupa, Cwám̄ba á gwəw nə shí, mə yé wo gúmə nəcé wo á shweel ompuye b̄n̄ŋ buud ó fəg is̄á íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd.²⁶ Haaw Pupa, ntó wə wó á cɛel ná í bég yé.

²⁷ «D̄a nyə a cwám̄bulə mə is̄á byēsh. Kú nə muud mə wám̄bulé mpu Zembí Mwân nji Sóŋgú, kú námə nə muud mə wám̄bulé mpu Zembí Sóŋgú, nji Mwân, nə muud yēsh Mwân mə céél sá nə a mpúg yé.

²⁸ «Bí buud bí ngə wáduga nə mimbag mí ájjilá wá, zəgá mádí, mə é sá nə bí wógag.²⁹ Maguləgá nə shé sáág iséy byám fulá, bí zəg ŋwa ŋj̄gúlá wām. Mə ji nə j̄ɔ lām, mə kú nə intágúlí. Bí é yidá mpu yɔwula,³⁰ nəcé iséy byám í akwówúláyé, mbag wām wí ŋkí yísa.»

12

Yésus nə məcɛɛ mə Sábaad
(Mak 2.23-28; 3.1-6; Luk 6.1-11)

¹ Dúl fwála í á bə ná, Yésus b̄n̄ŋ *ompwín bé bwé á

11:18 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 11:19 9.10; 11.2 11:21 Tir nə Sidon: 15.21; Iza 23.1-16; Amo 1.9-10; Mis 12.20 11:23 Iza 14.13, 15 11:24 10.15; Luk 10.12 11:25 Iza 29.14; 1Kr 1.18-29 11:27 28.18; Yuá 1.18; 3.35; 10.15; 13.3; 17.2 11:28 Iza 28.12 11:29 Zhe 6.16 12:1 Mbá 23.25

ngə líina ifambá í *blé jwów lú Sábaad. Ompwíin bwá á ka gwág zha, bwá mú ka ngə búgə mikəng mí blé, ngə də. ² *Ofarizyên bwá mú dúg sóólúgú wəəngú. Bwá mú ci nə Yésus ná: «Dugí, ompwíin bwô bwá ngə sá sá məcəξ mə amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí.» ³ Nji Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ye bí afwóyé bwelə lə sá *Dávid nyə á sá ja bánəŋ buud bé bwá á gwág zha yí? ⁴ Né nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí, kə də íbuléd í á də bə ci shú yólə Zembí gúmá yí; í njúl ná təo nyə təo buud bé bwá á shígé bə nə zhíí ná bwá dág byo. Ngaá, məcəξ mə də ci nə nji ofada wá bwá dúg də byo, kú nə ngwól múúd shús? ⁵ Bi má də bwey lə məcəξ mə Moyíz. Ngaá mə ngə ci nə jwôw lú Sábaad ofada bwá də sêy *Mpáánzá Zembí dí? Ntó ji ná bwá də ntə cəξ á jwôw lú Sábaad, nji Zembí kú yá bwo məbəξ. ⁶ Má jaaw bí ná shé músə nə gúl sá shé mə jəlá nə ságusə ntə Mpáánzá Zembí yí. ⁷ Kálaad Zembí ngə ci ná: “Má bul jii ná buud bwá gwágúg buud cey lámúd, ntə ná bwá dúg sá mə mətúnuga.” Bi mbəm ngə mpu gwág ciyá ni, ŋki bí shígé fándá yá buud óni məbəξ ntó. ⁸ Mpugá ná *Mwán mə Múúd ngə jwú nə məcəξ mə Sábaad.»

⁹ Yésus mú wú na jini kúlúd, a mú kyey kə nyíi *mpáánzá minjígúla dí. ¹⁰ A mú kə kwey

ngwól múúd cínəngú ná mbwə í má shîn shwáám. Ofarizyên bwá á ka ngə sə zhíí ná bwá jéég Yésus njagá, bwá á ka ji nyə ná: «Ye məcəξ məshé mə magulə ná bwá lwágug mbəl jwów lú Sábaad?» ¹¹ A mú yida ci nə bwo ná: «Ŋkí ngwól múúd á na gwoəng jínúd ji nə təw ngwúd ná bán, təw jəəngú ka kud bíd jwôw lú Sábaad, ngaa nyə e kə bií gwo, a bân, yíl gwo bíd? ¹² Ngaá muud ji nə mfií cə təw? Ntó ji ná, məcəξ məshé mə magulə ná sá sáág buud mənywa jwôw lú Sábaad.» ¹³ A mú ci nə muud á shwáámbulə mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bə mpwogé nda wúlúgá. ¹⁴ Na, Ofarizyên bwá mú wós tóón, kə sá shwushwaga, sələ zhíí ná bwá cəxlə Yésus shwiy.

¹⁵ Ja Yésus mə mpu yuug jəəng yí, a mú wú cínəng. Buud bwá mú bə nyə áncuncuma. Yésus mú ngə lwag mimbəl myəsh, ¹⁶ a ngə báásulə bwo ná bwá kú bwelə sá ná buud bwá mpúg mbii váal múúd á jisə yí. ¹⁷ Ntó kéel mə Zembí, Izayí nyə á cúndə yí, í mú bwəma. Zembí nyə á ci ná:

¹⁸ Sóol məsáal wám wá éga, nyə wá mə á féesh yé.

A ji abábə waamá, lám wám wəsh wúsə nyádí.

Mə bá yə nyə Shíshim wám.

Nyə wá mə bá zə lwágulə ílwon í búúd tətəlí mə Zembí.

¹⁹ Nyə abulé də shuya nə buud, a kú saagəwo,

12:2 MmN 20.8-10

12:3 1Sa 21.2-7; Ləv 24.5-9

12:5 Ilj 28.9-10

12:7 9.13

12:9 Mak 2.27-28

12:11 Luk 13.15-16; 14.5

12:14 Yuá 5.16, 18

12:16

8.4; 9.30; Mak 7.36

12:17 Iza 42.1-4

12:18 3.17

kú nə muud mə bá gwáduga kál dé mánjkumbə mə búúd dí yé.

²⁰ Nyə a búle lal lâm nda muud mə ká casulə mbwu í mə bwey lánghəwo yí,

təə nda muud mə jímə ngwiile lámba í mə shîn tag yí.

A bá bə nə jə lâm ntáni kə jé ja búúd bēsh bwə bá mpu tətəlí mə Zembî yí.

²¹ Ilwoŋ í búúd byēsh í bá ngə bwánd sóólágú yé nə búgá.

Bəw á kú nə ijuugá

(Mak 3.20-30; Luk 11.14-24; 12.10)

²² Mpúsə na, buud bwə mú zə nə wúl mbəl wə Yésus. Jamb í á wá nyə mánjkədad nə a bəg, nyə ancím-ncím, nyə fifí. Yésus músə yíl muud éne jamb, a mú dúgya, a mú námə lás. ²³ Buud bwə á bə cínəng ancuncuma wá, bwə mú bul káam. Bwə ná: «Mwân mə *Dávid dí éga?»

²⁴ Ja *Ofarizyēŋ bwə mə gwág ciyá jəəng yí, bwə mú shwána, bwə ná: «Muud éne ngə yíl məjamb nə ŋkul mə Beləzəbul, njwú məjamb.»

²⁵ Nji, Yésus mú mpu mítədúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ə dúl faan bwə ká bósóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dəəng í é jəxə nə mpaá. Buud wá wúl ngwála bwə ká béégya, lúmbəli bwámé nə bwámé, ngwála wəəngə í shîn bwíl. Ntó námə, búúd ə wúl njów bwə ká bósóg ngə lúmbəli bwámé nə bwámé, njów búúd wəəng í

ábulé bwey nə jímbúle. ²⁶ Nkí *Sátan mə yida nyiŋgə cuwo, ngə yíl nyəməfwó, ntó ji nə a mə bəəg, faan dé í ka təw na ntədəl? ²⁷ Nkí Beləzəbul wə ngə yə mə ŋkul nə mə ngág yíl buud məjamb nda bí ngə ci ná, zə nyé ngə yə buud bən ŋkul nyəəngú? Ngaá bwáməfwó bwə ngə mpu lwágulə bí nə sán nə bi búsə nə məbəxé? ²⁸ Nji, nkí Shíshim mə Zembî wə ngə yə mə ŋkul nə mə yílúg buud məjamb í, mpugá nə Faan mə Zembî í mú wa.

²⁹ «Muud cúgé nə ŋkul nyíi njów mə ŋkuŋkúl, déég nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəəng shí, wóolə nyə mənəkəda. Nji, á ká shîn wóolə nyə mənəkəda, a mú ka tēem sha nyə njów.

³⁰ «Muud mə bə kú keem mə yé, a ngə lúmbəli nə mə. Muud mə bə kú zə wá məbwə nə səná sə sééngəg yé, a ngə yida caam. ³¹ Sə jəəng wə mə jaaw bí nə Zembî mə bá juu búúd *misám nə *bwaasúlə mpu bwə ngə sá yí. Nji, múúd mə ká kə nə bwaasúlə mpu wə Shíshim, muud wəəngú nyə abúle bwele bə nə ijuugá. ³² Múúd mə ká jág lás nə *Mwân mə Múúd, Zembî juu nyə. Nji múúd mə ká jág lás nə Nkəŋkə Shíshim, muud wəəngú nyə abúle bwele bə nə ijuugá təə wa cəg ga dí, təə jəəng í ngə zə yíd.

³³ «Bí mə ká ci nə lí jí fwámé lí, bi mə ci nə ibumə byé bísə fwámé íbumə; bí mə ká

ci ná líí jí bów-bôw líí, bi má ci ná ibumá byé bísə bów-bôw íbumá. ³⁴ Yé iyəlukag íga, bi njúl ibów-bôw í búúd, bi búsə nə ηkul ci fwámé iciyá na ntədélé? Sâ múúd ηgá bul téduga lámúd yí, gwó wə mpu yé í dú lás yí. ³⁵ Jɔjɔ múúd lâm yé wúsə nə jɔjɔ kwɔɔzú, í ka du wéeshuli jɔjɔ ísâ; bów-bôw múúd yé lâm nə bów-bôw kwɔɔzú, ka námá du wéeshuli bów-bôw ísâ. ³⁶ Mə mpú jaaw bí ná jwôw Zembî mə bá zə sámb buud milésú yí, muud yêsh mə bá tów kɔɔdud nə iciyá nyə á lás ilís-lís yí. ³⁷ Wo bá ηwa ηkaam ηkí məbɛɛ íciyá byò dî.»

Kala búúd ámakuu-mə sósmbâ
(Mak 8.11-12; Luk 11.24-26, 29-32)

³⁸ Ná ndéé, bóól *Oyíguli ó máccɛɛ bə́nə́η bóól *Ofarizyēη bwé mú ci nə Yésus ná: «Yé Yíguli sá mə cɛel ná wó lwóg sá dúl *shimbá sá dágúg.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Mɛɛ kala búúd í njúl ηkí bôw, nə mítédúgá olíŋgî í bálé jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwé ábále dág dúl shimbá, nji dɔɔŋg í á bə nə Zhwónas *muud micúndə mə Zembî yí. ⁴⁰ Nda Zhwónas nyə á já ibulú ílól nə mimwásə mílól shú ánúní dí mwô dí ná, ntó námə wə *Mwân mə Múúd mə bá já ibulú ílól nə mimwásə mílól mánđəlú dí cwú yé. ⁴¹ Jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd milésú yí, buud ó Ninivə bwé

bá tów tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé báá, bwé á cénd mítédúgá ja bwé á gwág cúndə Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sâ í ntó Zhwónas yí jísə wa. ⁴² Cî ámudâ í á wú *mákóól mə jwôw* yí í bá námə tów tətəlí yə kala búúd ga məbɛɛ. Nəcé nyə á gwaa zhu íjumə i shíd zə gwágulə fug mə Sálumun. Dugá, sâ í ntó Sálumun yí jísə wa.

⁴³ «Ja bów-bôw shíshim í du wú múúd nyúúlúd yí, í du kə ηgə jéɛla máshí mâ mish-wéeshá ηgələ sɔ wogá. Nji ηkí í bá kú kwey wogá, ⁴⁴ í mú téduga ná: «Mə zə nyingə kə mádí njów, kúl mə á fwo du ji yí.» Í ká zə kwey njów cwúd, nji ηgwámbulá, sâ jêsh jɔ kwambulá, ⁴⁵ í é kə ηwa mílúgá míshíshim zəngbá mí njúl nə ηkúd ntó wáméfwó, bə́nə́η bēsh bwé mú kə nyí njów, kwambulə jiya cínəŋg. Ná ndéé, cug mə múúd wɔɔŋgú í mú nyingə jág bôw, ntó mbií í á fwó du bə yí. Má jaaw bí ná kala búúd ábábôw ga í bá shúgula mbií wɔɔŋgú.»

Fwámé njów búúd mə Yésus
(Mak 3.31-35; Luk 8.19-21)

⁴⁶ Yésus ηgá ná lésha nə ncúlyá buud ntáni, nyɔɔŋgú yé bə́nə́η omínyəŋgú bə́ bwé mú jê. Bwé músə tów tóón, bwé ηgá sɔ nə bwé lésha nə nyə. ⁴⁷ Ngwól múúd mú kə jaaw Yésus ná: «Nyɔɔŋgú woó bə́nə́η omínyəŋgú bwô búsə na tóón, bwé ηgə cɛel lésha

12:36 Zhk 3.6-10

12:38 16.1-4; Mak 8.11-12

12:38 Yuá 6.30; 1Kr 1.22

12:40 Zhn 2.1; Mat 27.63

12:41 Zhn 3.5

12:42 10j 10.1-10

* 12:42

məkóól mə jwôw: Ciyá ni í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó iciyá dî. 12:45 2Pr 2.20

nə wo.» ⁴⁸ Yésus mú bɛsa nə né ná: «Nyɔɔŋgú waamâ wé zə? Omínyɔŋɛ báamé wé ozá?» ⁴⁹ A músə séém̄ mbwê ŋge *ómpwíin bɛ dí. Nyə ná: «Dugá, nyɔɔŋgú waamâ nə omínyɔŋɛ báamé, bwé wé óga! ⁵⁰ Muud yêsh má du sá sâ Sóŋgú waamá a gwów mə jí yé, nyə wé jí mínyɔŋɛ waamé, ŋkí kóól waamé ŋkí ntâg nyɔɔŋgú waamâ.»

13

Kanda mbɔɔl mampɛg (Mak 4.1-9; Luk 8.4-8)

¹ Námé jwôw ni di, Yésus nyə a wú njów, kə ncindye m̄n̄, kə ji shí. ² Buud bwé mú kə sɛɛŋgya nyádí ŋkí jág bulya nə ndéé, a mú t̄w kə kəwa byóólád, kə ji shí, buud b̄n̄ cínú. ³ A mú ŋgə kənd bwo zhwog mikanda. Nyə nə bwo ná: «Ŋgwól mbɔɔl mampɛg nyə á zə kə myɛɛg mpɛg. ⁴ Ja á má ŋgə myɛɛg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhíí nə zhíí. Inunú í mú zə, zə sh̄n̄ lúú nywô. ⁵ Nyúlúgá í mú shugula shí á məkwoógú, kú nə fwámé m̄ndəlú cínɔŋg. Í mú námé leel wéésh m̄ngwu, nəcé m̄ndəlú má á shígé fifə. ⁶ Nji, ja yásó í má faan yí, m̄ngwu mi mpwásó mí mú jígə, sh̄n̄ shwáás nəcé kú nə fwámé m̄kɔ́l. ⁷ Nyúl mpúmá í mú shugula ibiin-biin. Ibiin-biin byɔɔŋg í mú leel juwo nə ndéé káda íkɔ́l

í mpɛg. ⁸ Nji, nyúl mpúmá í á shugula shí átətagú d̄i, í mú ŋgə wúmə, d̄uga shug wúmə íbumé təd, d̄uga íbumé məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóól.» ⁹ Yésus mú c̄i nə bwo ná: «Muud jí nə məlwé má gwág yé, a gwág.»

Nəcé jí Yésus ŋgə jíguli m̄kanda díyí

(Mak 4.10-12; Luk 8.9-10)

¹⁰ *Ompwíin bɛ bwé mú shísh nyádí, kə jí nyə ná: «Nəcé jí wó ŋgə jíguli buud m̄kanda díyí.» ¹¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Jísə nəcé Zembî nyə a má sá ná bi báá mpúg mindimba myâ Faan á gwôw; nji nyə a shígé sá bóólúgá ntó. ¹² Muud jí nə baalé fag yé, Zembî mə bá kwádələ nyə nywo, a músə bul nyiŋgə bə nə ndí. Nji nyɔɔŋg cúgə nə ndí yé, Zembî mə bá məel yíl nyə bábaalé á jí nə ndí yí.* ¹³ Mə ŋgə jíguli bwo nə mikanda nəcé búsa bwé tɛm kənd mísh, bwé kú d̄ug, bwé tɛm gwágulə, bwé kú gwág kú námé wámbulə. ¹⁴ Ntó kéel má Zembî, Izayí nyə á cúnðə yí, í mú bwəma shú dán. Kéel dɔɔŋg dí ná:

Bi mə bá du kənd málwə, nji bi kú bwelə wámbulə;

bí du kənd mísh, nji bi kú bwelə d̄ug;

¹⁵ nəcé kúl búúd ga í má sh̄n̄ lal m̄lám,

bwé má sh̄n̄ juwal málwə,

wé búdal mísh;

nə mísh m̄n̄ má á bá d̄ug,

məlwə m̄n̄ má á bá gwág,

12:50 6.10 **13:9** 11.15 **13:12** 25.29 * **13:12** Na ŋgə c̄el c̄i ná: muud jí nə yéésh ná a kyey nə fag má Zembî yé, nyə é nyiŋgə bul bə nə fag nyɔɔŋg; muud cúgə nə yéésh jɔɔŋg yé, nyə é ŋgə yida jímbal bábaalé fag á jí nə ndí yí. **13:14** Iza 6.9-10; Yuá 12.40; Mis 28.26-27

milâm myâŋ mí á bá wámbulə. Nkwunŋá bwá á bá cënd kuú njɔnd, ná ndeé mə mú lwag bwo.»

¹⁶ Yésus mú ci nə *omp-wíin ná: «Bi bân, mísh mún mə mə jəla nəcé mə ŋgə dúg; məlwê mún jəla nəcé mə ŋgə gwág. ¹⁷ Búbálé mə jaaw bí ná, zhwog *buud ɔ mícúndə nə otútəlí ó búúd bwá á bə nə yéesh ná bwá dúg sâ bí ŋgə dúg yí, nji bwá áshígé dúg. Bwá á bə nə yéesh ná bwá gwág sâ bí ŋgə gwág yí, nji bwá áshígé gwág.»

Féél-féélí á kanda mbɔɔl mampəg

(Mak 4.13-20; Luk 8.11-15)

¹⁸ «Kagá gwágúlə nda kanda mbɔɔl mampəg í ká ná. ¹⁹ Múúd mə ká bə ná, a gwágulə Kéel á Faan á gwów nji a kú wámbulə, Mbúwúlú múúd nyə é zə, zə yíl nyə mpəg í ámə kə lámúd yí: ntó ji ná nyíni jisə tâŋ mpəg í á shugula zhíí nə zhíí yí. ²⁰ Muud jísə tâŋ nda mpəg í á shugula shí á məkwóógú dí yé, jísə nyɔŋg jí ná, a gwág Milósú mí Zembí, a lág myə nə məshusug; ²¹ nji a kú nə mikɔ́lɔ́l nyádí cugud, a kú wá nadá, á bɛ Milósú mí Zembí nji kúkúl baan, á ká námə bwəma nə məntágula ŋkí cúwəlí nəcé Milósú mí Zembí, a julə nyúul. ²² Muud jísə tâŋ nda mpəg í á shugula íbiin-bíin dí yé, jísə nyɔŋg á ná, a gwág Milósú mí Zembí, nji, yágúwó ísá yâ mǎŋ mwów, nə wímbulə məbii í mú zə káda Milósú mí Zembí, mí mú bə

nda wúmə. ²³ Muud nywáá jísə tâŋ nda mpəg í á shugula shí átutagú dí yé, jísə nyɔŋg á ná, a gwág Milósú mí Zembí, a wámbulə myə, a mú wúmə, dúl shug wúmə íbumə təd, dúl məwúm məsaman, dúlúgá məwúm málóol.»

Kanda bów-bów ká

²⁴ Yésus nyə á nyiŋgə námə kənd buud wúl kanda ná: «Faan á gwów dúsə nda lân ga: Nŋwól múúd nyə á zə sá fambá, a myeεg jɔ mpəg ídúw. ²⁵ Nji, mpwó-bulú, búúd bəsh bwá njúl ígwád íí, wúl zhízhíŋ músə zə bɛ gúl bów-bów ká na fambá níid ná ndeé a mú kyey. ²⁶ Ja mpəg í á kɔ́, í wá məbəga yí, bów-bów ká í á kɔ́ námə, í músə nyín. ²⁷ Ná ndeé, amádí fambá osóol ó məsáal bé bwá mú kə jî nyə ná: “Mása, ŋgá wo á bɛ nji mpəg ányunywá wódí fambá? Ká, bów-bów káá jâŋ í ŋgə wú ŋgow?” ²⁸ A mú bɛsa nə bwo ná: “Wúl zhízhíŋ wám wé í á jəla nə zə sá ntáni.” Bwá nə né ná: “Ye sá kág tí yíl íkáá byɔŋgú?” ²⁹ Nyə ná: “Mbô! Kúgá kə. Bi á bá ŋgə báduga íkáá nə fwámé ídúw, byəsh í mú ŋgə tâw. ³⁰ Bídúgá ídúw nə káá abúbów byəsh í wíyúg, kə wóos ja búúd bwá bá zə saag ídúw yí. Mə é bá ci nə buud bɔŋg ná bwá téédúg tí íkáá í abúbów, bwá wóolə byo mimbwoomb, kə bá jígal. Bwá ka tεem zə kwós ídúw, kə wá ŋkundád.”»

Kaná búbumə mpəg

(Mak 4.30-32; Luk 13.18-19)

31 Yésus nyə á nyingə kənd bwo wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda búbumá *mutárud ηgwól múúd nyə á myεεg nyádí fambá yí. 32 Búbumá jəηg wə í búl cwáágwəwə nə bíl íbumá í mǎmpəg byēsh. Nji ja í dú kə yí, í də gwaa cə mósólúgá mǎmpəg mǎ fambá; í bə fwámé lílí, inunú zə ji nyádí milówud.»

*Kaaná ləvur
(Luk 13.20-21)*

33 A mú nyingə kənd wúl kaaná ná: «Faan á gwôw dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá má ηwa wə, a fugə nə mǎmpíí má ηgug bələd mǎlól yí, í é sá ná ηgug wəηg wēsh í búndəwəg.»

*Nəcə jí Yésus ηgə jíguli
míkaanád yí
(Mak 4.33-34)*

34 Yésus nyə á ηgə ci buud isâ íni byēsh míkaanád, nyə a shígé də bwεε lás nə bwo kú kənd kaaná. 35 Nyə á ηgə sá ntó ná iciyá í ηgwól *múúd micúndá í bwámag mbií nyə á cilə yí, nə: Mə bá lésha nə bwo míkaanád. Mə bá wéesh isâ búúd bwá afwóyé bwεε mpu té Zembí nyə á fwə shí yí.

*Féél-féélí á kanda bów-bôw
káá*

36 Yésus músə wú kúl búúd bwá á bə áncuncuma yí, kyey kə njów. *Ompwíín bə bwá mú shísh nyádí. Bwá nə nyə ná: «Féélúg sá kanda á bów-bôw káá í á bə fambá yí.»

37 A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə á myεεg jə mpəg ídāw yé, nyə wá *Mwān mə Múúd. 38 Fambá wá shí búúd bwá njúl ga. Jə mpəg wá buud búsə Faan á gwówud wá. Bów-bôw íkáá wá buud bwá ηgə bə Mbəwúlú múúd wá. 39 Zhízhíη í á bə bów-bôw íkáá wá Njwū məjamb. Saagúlə bwá bá saag ídāw fambá yí, wá məshíné mə shí. Buud bwá bá saag wá, bwá wá *wəéηgəles. 40 Nda bwá də tí íkáá í abábôw, bwá jígal byo bágəd ná, ntó námə wá í bá bə məshíné mə shí dí yé. 41 Mwān mə Múúd mə bá nti wəéηgəles bə, bwá zə bigas Faan dé, bwá mú yíl búúd bwá ηgə ndény ból mǎláamb wá, nə bəηg búsə kú bish mǎcεε wá. 42 Bwá kə kul bēsh kuda ánúní dí. Bwá bá bə cínəηg, nji bwá ηgə bwam nə məyê. 43 Ntó otútəlí ə búúd wá Zembí bwá bá də faan nda yásə Faan mə Sósəηgú wáηúd. Muud jí nə mǎlwə mə gwág yé, a gwág.»

Kanda jimá lú sâ

44 «Faan á gwôw dúsə nda gúl jimá lú sâ jíśə shwoó dí gúl fambá yí. Muud mə kwey gwo yé a nyingə mpu shweel gwo. A músə kə nə məshusəg, a kə kusha mǎbii mə mēsh ná ndéé a mú kə kusə fambá jəηg.»

Kaaná kwóógú álal-kus

45 «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda lân ga: ηgwól múúd nyə á də kusə íjimá í mǎkwóógú bwá də lúlə ísâ í

nyanğá nà ndî yí, ná a ká dū kusha. ⁴⁶ Muud wɔɔŋgū mú ka kwey dɔɔŋg í búl bə nə mfíí cɔ mólúgá mēsh yí, a músə kə kusha ísà byé byēsh nyə á bə nə ndî yí, kə kusə kwóógú dɔɔŋg.»

Kaaná wód

⁴⁷ «Faan á gwôw í nyingə námə bə nda wód bwé má wusə májúwód yí. Í bii óshū mímbíí mímbíí. ⁴⁸ Ja í má lwánd yí, bwé mú julə, kə nə dwo cínú. Bwé mú kə ji shí, féesh fwámé óshū, wá mímanğad. Bwé yíl óshū ó abúbôw, myaas. ⁴⁹ Ntó námə wé í bá bə məshíné má shí dí yé. *Wəéŋgales bwé bá béég mímbíya mí búúd bənŋə otátalí ó búúd. ⁵⁰ Bwé bá kəl ósól ó mábôw kuda ánúní dí. Cínŋə mə bá bə bwo, nji bwé ŋgə bwam nə məyâ.»

⁵¹ Yésus mú jí *ompwín bé ná: «Ye bi shí mpu gwág ísà íni byēsh?» Bwé ná: «Haaw.» ⁵² Nyə nə bwo ná: «Gwé wé má jaaw bí ná, Yígəli məcəx yēsh má jíg ísà yá Faan á gwôw yé, a ji nda ŋgwól sóŋgú jísə nə jə kwəzú yé. A ji nə ŋkul wéesh ísà í acwúlú nə í agúgwáan cínŋə kwəzú dɔɔŋgú.»

Buud ó Nazarét bwé abúgúláyé Yésus

(Mak 6.1-6; Luk 4.16-30)

⁵³ Ja Yésus má shín jígəli búúd nə mikanda míni yí, a mú wú na, ⁵⁴ kə nyédí kwáádé. A mú ká dū yə búúd

minjígúla bwédí *mpáanzá minjígúla, mbií í á ná buud bēsh bwé á dū káam, bwé ná: «Dúga váál fúg nə dúga váál *məshimbá í á wú nyə ŋgow? ⁵⁵ Mwân má kábíndá dí éga? Nyɔɔŋgú dí Mariya? Omínyɔŋú bé wé *Yákwb bənŋə Yóseb nə Shímun nə Yúda? ⁵⁶ Nğáá, okól bé bēsh búsa wa sádí? Məma ísà íni byēsh í á wú nyə ŋgow?» ⁵⁷ A mú bə bwo kwal-bɔɔgú. A mú ka zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndá má dū námə bwəma nə mpyŋ nji nyédí kwáádé nə nyédí njów búúd.» ⁵⁸ Ntó Yésus nyə a shígé bul sá məshimbá cínŋə, nəcé buud kú *búgəla nyə.

14

Shwiy mə Yuánes Nduu-buud

(Mak 6.14-29; Luk 3.19-20; 9.7-9)

¹ Mwôw mɔɔŋgú di, Herod á Tatarâk *nyə á gwág bwiŋgyá má Yésus, a mú ka ci nə osól ó mäsáal bé ná: ² «Yuánes Nduu-buud má gwúm. Sâ jɔɔŋg wé á músə nə mpífə á ŋgə sá *məshimbá ntáni ni.»

³ Herod nyə á ci ntó nəcé nyə á bii Yuánes Nduu-buud, wólə nyə mənəkəda, wá nyə mímbwug dí nəcé lésú má Herodyád, mudá má mínyɔŋú yé Fílíp. ⁴ Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod ná: «Wo ajóláyé nə ŋwa mudá éne ná wo bâ.» ⁵ Herod nyə á ka dū cɛel gwú Yuánes, nji a ká dū

13:50 8.12 13:53 7.28 13:54 Yuá 7.15 13:55 Yuá 6.42 13:57 Yuá

4.44 * 14:1 Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó ná «ŋgwámuna nyə á ŋgə jwú nə mpál nə á ŋkúmba faan yé». Dúgúg námə Luk 3.1; 19; 9.7; Mis 13.1. 14:2

16.14 14:3 Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 14:5 21.26; Mak 11.32; Luk 20.6

fúndə buud nəcé nda bwé á də gwóꝝ Yuánes ná a jisə *muud micúndá ná.

⁶ Nə ndeé, jwǝw Herod nyə a tǝl zaŋ byélé dé yí, shilə má Herodyád í á zə sáág cwánúd, Herod músə bul gwág nyə nywa. ⁷ A mú kaag shilə ni ná: «Mə é fáágulə wo sá jêsh wó é gwáámb mə yí.» A κεεν ηκαανə kaagúlə nyə ntó. ⁸ Shilə ni músə bɛ íshwambələ í nyóóŋgá, nyə nə Njwú-buud ná: «Yág məlúú má Yuánes Nduu-buud yáásəd wa kíkídíga.»

⁹ Njwú-buud músə gwág ηgwóómbúlú wəŋgá cey lámúd; nji nda nyə á bwey κεεν ηκαανə mísh má ójój dí ná, a mú magulə ná bwé yág nyə. ¹⁰ A mú kənd múúd njǝw mímbwug, kə cígə Yuánes cǝŋ. ¹¹ Bwé músə zə nə lúú yé yáásəd, zə yə shilə ni, a músə kə nə wə, kə cwámbələ nyóóŋgá. ¹² Ompwíín ó Yuánes bwé músə kə ηkēny kug nyúul, kə dul. Bwé mú kə nə lǝŋ kə jaaw Yésus.

Yésus mə yá búúd idǝw

(Mak 6.30-44; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

¹³ Ja Yésus nyə a gwág mbii Herod nyə á ηgə téduga yí, nyə a wú cínəŋg, kə kəwa byóólúd kyey ná a ká ji nyáméfwó bugád kúl búúd bwé cúgé yí. Nji buud bwé mú mpu ntó, bwé músə zə áncuncuma, bwé ηgə zhu míŋgwála, bwé ηgə kyey ncindye nə ncindye ηgələ bɛ nyə. ¹⁴ Ja á má shulə byóól dí yí, a mú dág məŋkúmbə mə búúd mǝni;

a mú gwág bwo cey lámúd, a músə lwag mimbəl myǝŋ.

¹⁵ Ja kugá mə bii shí yí, *ompwíín bwé mú shísh nyə kúnə-kúnə, kə cǝ nə nyə ná: «Sə bǝsə wa bugád, kugá námə óga, bídúg məŋkúmbə mə búúd mága, bwé kág mákwáádá, kə kusə sá má dē.»

¹⁶ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Í ajáláyé ná buud óni bwé kág. Bíméfwó, yágá bwo sá má dē.»

¹⁷ Ompwíín nə né ná: «Sə cugé nə sá wa, nji íbəléd ítóon nə oshú óbá.» ¹⁸ Nyə nə bwo ná: «Zəgá mə nə byo wa.» ¹⁹ A mú cǝ nə buud bēsh ná bwé jíg shí ákándad. A mú ka ηwa íbəléd ítóon nə oshú óbá óni, a bǝn mísh gwǝw, yə Zembí akíba. A músə fēy íbəléd, yə ompwíín. Ompwíín bwé músə kə kaaw búúd. ²⁰ Buud bēsh bwé mú də, jílə, idǝw lág. Byəŋg í á lág yí, í músə lwánd mábwumú wúm nə mábá. ²¹ Buud bwé á də wá, bwé á jee bə budúm otóóshin ótóon, kú lǝ búdá nə íkágá.

Yésus má kyey məjúwó dí gwǝw

(Mak 6.45-52; Yuá 6.16-21)

²² Námə nji í á shín yí, Yésus nə *ompwíín ná bwé kəwag byóólúd, bwé línág kə nyə shwóg məŋ faŋwíny té nyə é ηgə fwo bíd zhwog buud bwé á bə óni yí. ²³ Yésus mú shín bíd búúd, a músə bád mbǝŋúd nyáméfwó ná a ká jəgula nə Zembí. Bulú mú zə yínd a njúl cǝndú nyəmé. ²⁴ Byóól dǝŋ í á bə í má wú bwúŋúd fwámé cé. Nji íkwǝ í á ηgə bul jág ntágulə

bwo nəcɛ ɲkwɔ̄ nyə á ɲgə yida wú kóómb bwá á ɲgə kə yí. ²⁵ ɲgɛɛ míɲgwúm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bɛ bwo, a ɲgá kyey nə məkuú májúwó dí gwôw.

²⁶ Ja ompwíín bwá mə dúg a ɲgá kyey nə məkuú májúwó dí gwôw yí, bwá mú jág bul fúnda, bwá ɲgá téduga ná jísə *jím. Bwá músə ka ɲgə bul bwú ɔ̄ɲkwiiimbyê nə ifwaas. ²⁷ Nji Yésus mú lɛɛl ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Mə wá éne, kúgá fúnda.»

²⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «ɲkí jísə wo, ciíg ná mə kyéyug májúwó dí gwôw zə nún wódí.» ²⁹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Zaág.» Pyêr mú wú byóólád, a músə ɲgə kyey májúwó dí gwôw, ɲgə kə wá Yésus. ³⁰ Nji, ja á mə dúg nda ɲkwɔ̄ ɲgá bul kunɲ ná, a mú nyiɲgə bə nə ifwaas, a mú tééd nyasulálə májúwód, a músə lɛɛl kím ná: «Yé Dá, cugug mə.» ³¹ Yésus mú námá lɛɛl séémə mbwá, kə bií nyə. A mú ci nə nyə ná: «Búgá gwô jí ná ɲkí tag. Nəcɛ jí wo ámə sá məshwán yí?» ³² Bwá músə kəwa byóólád, ɲkwɔ̄ mú ntâg shîn. ³³ Bəɲg bwá á bə byóólád wá, bwá mú kúd Yésus məbwón shí, yə nyə gúmá, bwá ná: «Wo ji bóle bə *Mwân mə Zembî.»

³⁴ Bwá mə shîn lína mán, bwá mú jé ləəm á Genezarêt. ³⁵ Buud wá kúkál jəɲg bwá mə yag Yésus, bwá mú kyey

nə lân mánđ mə kúná-kúna mēshəd. Buud bwá mú zə nyə nə mimbəl myêsh. ³⁶ Bwá mú téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwá jísówág ɲgə kúnya nji nə *mbwaag káándá yé. Bəɲg bwá á ɲgə kúnya nə nyə wá bwá mú ɲgə yál.

15

Məfúlú mə ímpáámə nə məççə mə Zembî
(Mak 7.1-23)

¹ Bóól *Ofarizyên nə *Oyíguli ó məççə bwá á wú Yurúsəlem wá, bwá á ka shísh wá Yésus, kə ci nə nyə ná: ² «*Ompwíín bwô bwá ɲgə ntɔ̄ məcum mə ímpáámə, bwá ɲgə də kú gusa məbwá. Jí í sá ntó?» ³ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Nəcɛ jí bí bân ɲgá ntɔ̄ mpándí mə Zembî, bí ɲgá yida baagulə məcum mə ímpáámə yí? ⁴ Zembî nyə á ci ná: “Gúmálúg sóɲgú woó nə nyəɲgú woó.” A nyiɲgə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sóɲgú yé ɲkí nyəɲgú yé, bwá jəlá nə gwú múúd wəɲgú.” ⁵ Nji bí bân bí ɲgə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóɲgú ɲkí nyəɲgú ná: ‘Sâ mə ámə nywá kwíínd wo nə ndí yí í músə məyóna shú mə Zembî,’ ⁶ í cúgé bwɛle bə múúd wəɲgú obuluga ná a yág sóɲgú ɲkí nyəɲgú gúmá.” Ngaá ná bí ɲgə sá ná Milású mí Zembî mí bəg ɲkúɲgúg, məcum mán yidá mpu yáág? ⁷ Bí búsa nə məkəɲ!

Izayí nyə á bə nə ŋkaam ja nyə á cündə shú dánúd ná:

⁸ Kúl búúd ga í ŋgə gúmal mə nji mímpu dí, milâm myánj mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁹ Wánj ŋgələ ságusə bwə ŋgə ságusə mə yí wúsə ntó ŋguas.

Bwə ŋgə yida jíguli buud minjígulá myâ mampándí mə búúd.»

¹⁰ Yésus músə ka yid, lésha nə buud bwə á bə cínəŋgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bényúgá məlwə, mpu gwágulə. ¹¹ Sâ í də nyíi múúd mpu dí yí, gwə dí í də wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dí; nji sâ í də yida wú múúd mpu dí yí, gwə wá í də wá nyə məlwaagəwo.»

¹² Ompwíin bwə mú shísh nyádí kúnə-kúnə, kə ci nə nyə ná: «Ye wo mpú ná lésú wó ámə lás ni í ámə bul ntágulə Ofarizyênj?» ¹³ A mú bəsa nə bwo ná: «Sâ jəsh sósŋgú waamá nyə a shígé bə yí, í bá taw nə mikəǝl. ¹⁴ Bídúgá bwo. Búsə wəancím-ncím, bwə ŋgə bii bóól wəancím-ncím mbwád ná bwə jaand nə bwo. Nkí ŋgwól áncím-ncím mə jaand nə ŋgwól, bəsh bwə é búla bíd.»

¹⁵ Pyēr músə ci nə nyə ná: «Féélúg sá mpwokwoond ni.»

¹⁶ Yésus mú lás ná: «Ye bi búsə námə kú mpu gwág ísâ? ¹⁷ Ye bi agwágé ná sâ jəsh í nyíi múúd mpu dí yí, í də kə mwə dí, í músə cə kə bíd? ¹⁸ Nji

isâ í də wú múúd mpu dí yí, í də zhu lámúd, byó wə í də wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dí. ¹⁹ Nəcə lámúd wə bəw-bəw mítédúgá mí də zhu yé, nə məgwú mə búud, nə minəmb, nə janja, nə júwo, nə yələ búúd ompwene, nə *bwaasúlə mpu. ²⁰ Isâ í də wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembî dí wə íni. Dələ ídəw kú gusa məbwə í ádé wá múúd məlwaagəwo.»

Búgə mə múdá á Kanaan (Mak 7.24-30)

²¹ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kóómb shí á Tir nə Sidon. ²² Ŋgwól múdá á núnj, a njúl shilə Kanaan, mú ŋgə zə nyádí a ŋgə kím ná: «Yé Cwámba, Mwân mə *Dávid, bwíngúg mə ná ŋkwonj. Jamb í mə jág bul bii shilə wám.» ²³ Yésus mú ji nyə kál-kál. *Ompwíin bwə mú shísh Yésus kúnə-kúnə, zə ci nə nyə ná: «Wíingúg nyə, a ŋgə sá kəngá bəǝlə sé nə ŋkwiimbyé.» ²⁴ Yésus mú bəsa ná: «Zembî nyə á nti mə shú íncwəmbə í *Izəwəyél, í mú ŋgə cwagəwa yí.» ²⁵ Nji mudá éne nyə músə zə kúd mpwóómbú shí wə Yésus, jəgula nə nyə ná: «Yé Cwámba, shwəgú mə.» ²⁶ Yésus mú bəsa nə né ná: «Ŋwálə ídəw í bwân ó njów, wusə yə ómpyə, í anywáyé.» ²⁷ Nyə nə Yésus ná: «Jísə bəle bə ntó. Ká, Cwámba, ompyə bwə də námə cwála məmpulú mə dú kud túwəli ómása dí shí má.» ²⁸ Yésus músə ci nə nyə ná: «Mudá éga,

wo ji nə fwámé búgó. Sâ wó ηgá jii yí, í bág námá ntó.» Námá wəla dəɔŋgá di, mwân mə mudá éne mūsə yál.

²⁹ Yésus mūsə wú kúl níđ. A mú ηgə bɛ ncindyə mən má Galilê ná ndeé a kə bád wúl mbáŋád, kə ji shí.

³⁰ Buud bwé mú zə sɛɛŋgya na nyádí áncuncuma; bwé ηgá zə nə buud bwé á də nyás wá, nə wəancím-ncím, nə wəakúmálwə nə buud wá ijám, nə míl zhwog mimbəl. Bwé mú zə ηgə bwíŋg myo Yésus dí shí məkuú, a mú ηgə lwag myo. ³¹ Buud bwé á bul ηgə káam ifífi ηgələ bále lás, buud ó ijám bwé ηgə bə mpwogé, bəɔŋg bwé á də nyás wá bwé ηgə kyey kú ná kwo nyás, wəancím-ncím bwé ηgə mpu dág; bwé mú ηgə ságusə Zembí á Izəɾəyêl.

Yésus má nyiŋgə yə búúd idəw

(Mak 8.1-10)

³² Yésus mūsə jəw *ómpwíin bɛ, nyə nə bwo ná: «Mə ηgə gwág buud óga ηkúŋkwónŋələ nəcé sənəŋ sá má ji mwəw málól, bwé cúgé ná nə sá má dā. Mə acééle nyiŋg bwo ntáni zha, bwé á bá kə tag nə məntəmbəli zhíđ.» ³³ Ompwíin bwé mú ci nə nyə ná: «Sá é sá ntədəlé ná sá bág nə bímbí lú idəw mə yə zhwog buud óga wa bugád?»

³⁴ Yésus mú ji bwo ná: «Bi búšə nə íbuléd íné?» Bwé ná: «Zaŋgbá, nə búbaalé íshúshú.» ³⁵ Yésus mūsə ka ci ná buud

bwé jíg shí. ³⁶ Ná ndeé a mūsə ηwa íbuléd zaŋgbá byəɔŋgá nə oshú, a yə Zembí akíba, a fɛy byo ikál ikál, yə ómpwíin bɛ, bwé mú kə ηgə kaaw buud.

³⁷ Muud yəsh mú də ná ndeé jílə. Zhwog ikál í mú lág tən məkúdá zaŋgbá. ³⁸ Buud bwé á də wá, bwé á bə buud otóshin onə, nji budúm kú lə búdá nə ikágé. ³⁹ A mūsə ka bíđ ná buud bwé nyíŋgəg, nyə mú kəwa byóólád, kə kóómb shí á Magadan.

16

Ofarizyēŋ bwé jī shimbá

(Mak 8.11-13; Luk 12.54-56)

¹ Ból *Ofarizyēŋ nə *Osad-wisyēŋ bwé á zə jí Yésus njígá məbwəbúlán, bwé ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ηgə zhu gwəw. ² Yésus mú bɛsə nə bwo ná: «Bi má də bə, bí má ká dág mpwó-kugú ná jon dəsə títiŋ ná zhwuŋ, bi ná jwəw á mán í bá bə ná sən. ³ Nkí ná, kúndá mán, bí má ká dág jon ηkí shila, bí mpu ná mpú nyə é nywə. Bi má də mpu yag íyuug í jon; nji bi kú mpu yag sá í ηgə sɪy mwəw mága dí yí. ⁴ Mbɛɛ kala búúd í njúl ηkí bəw, nə mítədəgá olíŋgí í bále jí ná mə lwóg bwo shimbá! Bwé ábúle dág dúl shimbá, nji dəɔŋg í á bə nə Zhwónas yí*.» A mūsə wú na bwádí, kyey.

Bəw Ofarizyēŋ bənəŋ Osad-wisyēŋ mɪnjígúla
(Mak 8.14-21)

5 *Ompwíin bwá á wusa ñwaálə íbuléd ja bánónj bwá á lína mánj kə fanwíny yí. 6 Yésus mú ci nə bwo ná: «Jigá ncə nə *Ofarizyênj bánónj *Osadwisyênj *lævur wánj.» 7 Bwá mú ka ñgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntáni nəcé nda sá shígé zə nə íbuléd ná.» 8 Yésus mú ka mpu sá bwá á ñgə téduga yí, a mú ci nə bwo ná: «Buud bām tagúlə ná búgá jín é! Jí tédúgá wúsá bí nji nó bi shígé ñwa íbuléd yí? 9 Jí bí má cá gwág ntáni yí? Ye bi anyíngáyé ná téduga íbuléd itóon búúd otóóshin otóon bwá á də yí, nə bímbí lú mábwumú má íkúl bí á lúg nə ndí má? 10 Ye bi kú téduga íbuléd zangbá búúd otóóshin onjə bwá á də yí nə bímbí lú mákúdá má íkúl bí á lúg nə ndí má? 11 Nəcə jí bí má cá gwág ná mə anjé nə lás lésú íbuléd yí? Mə ñgə ci ná: “Jigá ncə nə Ofarizyênj bánónj Osadwisyênj lævur wánj.” 12 Bwá mú ka tɛɛm mpu gwág nə nyə a shígé ñgə lás nə bwo lésú lævur á íbuléd. Nyə á ñgə yida ci nə bwá béyug minjígúla Ofarizyênj nə Osadwisyênj bwá ñgə jíígali myá.

Yésus jisə Mesî

(Mak 8.27-30; Luk 9.18-21)

13 Ja bwá má kə jé shí á Sezarê mə Fílíp yí, Yésus mú ñgə jí *ompwíin bé ná: «Buud bwá ñgə ci nə *Mwân mə Múúd jisə zó?» 14 Bwá mú

bɛsa ná: «Bóól búúd bwá ñgə ci nə jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná jisə Eli, bóólúgá ná Zheremî ñkí ntâg ñgwól *múúd micúndá.» 15 Nyə nə bwo ná: «Ká bi bân, bí ñgə ci nə mə jisə zó?» 16 Shímun Pyêr músə bɛsa ná: «Wo jisə *Kríst, *Mwân mə Zembî á kuwô» 17 Yésus músə nyíngə lás, nyə nə Pyêr ná: «Wɛɛ má jəla, yé Shímun Mwân mə Zhwónas. Muud dí nyə ámə lwágulə wo sá wó má ci ni. Sóónjú wām jisə gwów wə nyə ámə lwágulə wo gwo. 18 Mɛɛ má ka jaaw wo ná wo wə Pyêr. Wo má báɛ bə kwóógú. Nda bwá də lwjə njów kwóógú dí gwów ná, mə bá sɛɛng *Djə lú óbúgala dām kwóógú dwó dí gwów. Tɛɛm bə shwiy í ábálé sá bwo sá. 19 Mə bá yə wo ijuwuga yá Faan á gwów. Sá jêsh wó bá cɛɛlə shí ga dí yí, í bá ntó gwów, jəonj wó bá wiinzh shí ga dí yí, í bá bə ntó gwów.» 20 Ná ndéé, a mú ka mpu báásulə ómpwíin nə bwá kú bwele jaaw múúd nə a jisə Kríst.

Yésus mə bá ya, a nyíngə gwúm

(Mak 8.31-33; Luk 9.22-27)

21 Tééd na, a músə ka tééd jaawúlə *ómpwíin bé ná í jii ná a kág Yurúsələm, nə ocúmbá buud wá loom nə milúlúú myá ofada nə *Oyígali ó máccɛx bwá jəlá nə kə jág jugushi nyə, bwá gwú ntâg nyə. Nji a bá gwúm shwonj dí jwów lú léel. 22 Pyêr músə

16:6 Luk 12.1 16:7 Mak 6.52 16:8 14.31 16:9 14.20 16:10 15.37
 16:14 14.2; 17.10-13; Mat 21.11 16:16 14.33; Yuá 1.49; 11.27 16:18 Luk
 22.32; Yuá 1.42; 21.15-17; Ifz 2.20 16:19 Luk 11.52; Mat 18.18; Yuá 21.15-17
 16:20 17.9 16:21 17.22-23; 20.17-19; 26.2

kə nə nyə koogú, kə lás nə nyə ná: «Mbô! Zembî kyémug wo, Cwamba! Mbií sâ wəŋgú í abúle bæ nə wo.»²³ Nji Yésus mú yid, ŋkáánd nə nyə ná: «Wúg mə na, *Sátan! Wo ji mə məma bəŋgú. Mitédúgá myô mí cúgé mitédúgá mí Zembî, mísə nji mitédúgá myâ buud.»²⁴ A músə ka ci nə ompwíín bé ná: «Ŋkí muud má cɛel bɛ mə, a bəg kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényúg kwolós jé, a bɛ mə.»²⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyəŋg mə jímbál cug jé nəcé mə yé, a má yidá kaambulə nə gwo.²⁶ Ŋkí muud má bii mábii mēsh mâ shí ga nə ndéé *shíshim yé jímb, wáyé mfií nyá é bæ nə ndí cínəŋg yí? Muud ji nə ŋkul wá jí shú ná a nyíŋgəg bii shíshim yé? ²⁷ Nəcə *Mwân mə Múúd mə bá zə a ŋgə ŋkəŋəwa nda sósŋgú yé, bə́nđŋ *wəéŋgəles, a bá zə yə búúd myəna mí mísólúgú bwé á sá myá. ²⁸ Búbálé má jaaw bí ná, bólól búúd básé wa óga, bwé ábúle bwəle yə, bwé kú fwo dúg *Mwân mə Múúd mə zə ŋwa jiya ícì jé.»

17

Yésus mə lwóyá mílwaná myé (Mak 9.2-13; Luk 9.28-36)

¹ Mpúsə mwəw məsaman, Yésus mú ŋwa Pyêr nə Zhâk bá mínyəŋgú Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwé

kə bád wúl məma mbəŋjéd.² Nyúúl nyé mú shwəŋgəla bwo míshúd, mpwoombú í mú ŋgə ŋkəŋəwa nyə nda jwəw, mikáándé myé mí mú ŋgə faan nda məŋkenya.³ Seegya ná Moyíz bá Eli bwé má wós, zə ŋgə lésha nə nyə.⁴ Pyêr músə ka ci ná: «Cwamba, nywaálə ŋgələ ji wa. Ŋkí wó magulə, mə shumə mábanda məlól, ŋgwúd shú dwô, dúl shú má Moyíz, dúlúgá shú má Eli.»

⁵ Pyêr ŋgə ná lás ntəni, seegya nji gúndá á ŋkəŋkəŋəwá í má zə búdal bēsh. Bwé mú gwág kál í ŋgə wú gúndá jəŋg dí ná: «Mwân waamə abábə wə éga. Nyádí wə lâm wâm wēsh wúsə yé. Sága nyə məgwág.»

⁶ Ja *ómpwíín bwé má gwág kál dəŋg yí, bwé mú bul bæ nə ífwaas, bwé mú wusə mányúúl shí ombúbudí.⁷ Yésus músə shísh, zə kúnya nə bwo, a mú ci nə bwo ná: «Búnúgá! Kúgá ná kwo gwág ífwaas.»⁸ Bwé mú bân məmpwoombú, bwé mú dúg nji Yésus nyáméfwó.

⁹ Ja bə́nđŋ bwé má ka ŋgə shulə wú mbəŋ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bí kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwôm shwoŋ dí yí.»

¹⁰ Né ndéé bwé músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó mácéɛɛ bwé də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?»¹¹ A mú bɛsa ná:

16:24 10.38-39; Luk 14.27; 17.33; Yuá 12.25-26; 1Pr 2.21 **16:27** Sôm 62.12; Zhb 34.11; Mat 7.23-27; 13.41; 25.31-46; Luk 13.27; Yuá 5.29; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 1Pr 1.17; 2Tm 4.14; Mbá 22.12 **16:28** 10.23; 24.34; Mak 9.1; 13.30; Luk 9.27; 21.32 **17:1** 5.1 **17:2** 2Pr 1.16-18; Mbá 1.16 **17:5** 3.17 **17:9** 16.20 **17:10** Mal 4.5; Mat 16.14

«Jí bále bæ ntó ná Eli má jela næ fwo zə, zə təl isá byêsh ícə byáñúd. ¹² Sâ ηgwúdu, mee má jaaw bí ná Eli nyə a shí zə. Buud bwá á shígé yag nyə, bwá á sá nyə mbií wêsh bwá á ceeł yí. Ntó námə Mwân mə Múúd mə bá jug məbwə máñúd.» ¹³ Ompwíin bwá músə mpu ná Yuánes Nduu-buud wə á ηgə ci yé.

Yésus má yíl múúd jamb
(Mak 9.14-32; Luk 9.37-45)

¹⁴ Ja bwá má kə wósos máñkúmbə mə búúd dí yí, ηgwól múúd músə zə kúd Yésus məbwón shí, jəgula nə nyə ná:

¹⁵ «Yé Cwám̄ba, gwágúg mwân waamá ηkúnkwónúlə. A də fudə ibwúg, a ηgə bul jug. A mú də kul nyúúl təo kuda dí təo májúwód. ¹⁶ Mə ámə zə nə nyə *ómpwíin bwó dí, nji bwá shígé kwag lwagúlə nyə.»

¹⁷ Yésus músə b̄i ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə b̄i ntáni kə wósos ηgow? Mə é bá jisow bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wəoηg ká.»

¹⁸ Yésus mú ηkáánd nə jamb, í músə wú mwân nyúúlúd, ncúncwámá jəoηg músə yál námə cé nə cé.

¹⁹ Ná ndeé ompwíin bwá músə shísh wə Yésus, zə nyímbula nə nyə ná: «Nəcə jí sá b̄an shígé kwag yílúlə jamb ni yí?» ²⁰ Yésus mú b̄esa nə bwo ná: «Jísə nəcə bi cugé nə fwámé búgá. Bábálé má jaaw bí ná, í mb̄əm bæ nə búgá təo nji cíg-cíg

bímbí búbumá *mutárud, bí je ci nə mbún ga ná: “Túwág na, wo kág tów wáád”, mbún bále kə. Sâ kú ná kwo ntə bi ηkul. ²¹ * [Nji, mbií jamb ni í də wú nji wo má fwo mpu jəgula nə Zembí, wo ci ídúw.]»

²² Ja bónón bwá á ηgə kyey shí á Galilé yí, Yésus nyə á jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd b̄ag kaanz məbwə má búúd dí, ²³ bwá bág gwú nyə. Nji a bá gwúm jwōw áléel.» Ompwíin bwá músə ka bul gwág sá jəoηgú cey lámúd.

Yésus mə jáná tóya

²⁴ Ja bwá má ka kə wósos Kapernawúm yí, búúd bwá á də ηwa tóya á *Mpáánzə Zembí wá bwá mú zə jí Pyêr ná: «Yíguli wán má də námə jána tóya éga?» ²⁵ Pyêr mú magulə ná: «Haaw!»

Ja Pyêr má kə nyíi njów yí, a kú fwo lás, Yésus mú jí nyə ná: «Shímun e, wee má dúg ná jí? Ozá bwá də jána ójwú ə shí otóya nə oηgasum̄an? Ye mim-byágá mí máshí mán, ye ijigə-jigə?» ²⁶ Pyêr mú b̄esa nə nyə ná: «Ijigə-jigə.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá, ntó ji ná mim-byágá mí ádé jána? ²⁷ Nji, shú ná sá kú ntágulə bwo, kaág m̄an, kə wusə ηgwéye; shú wó é tééd tí yé, wo b̄eny nyə mpu, wo mú kwey san *mwaanê í kwágá nə tóya á buud obá yí. Wo músə ηwa wə, wo kə jána tóya waamə nə wó.»

18

*Muud mə búl bə nə mfií
Faan má Zembî dî yé*

(Mak 9.33-37; Luk 9.46-48)

¹ Baan dɔɔŋgú dí, *omp-wíín bwá á shísh wá Yésus zə jí nyə ná: «Zá má búl ná bə fwámé múúd Faan á gwówúd?» ² Yésus mú jôw kúkágá, zə tâl bwo míshúd, ³ nyə nə bwo ná: «Búbálé má jaaw bí ná, ŋkí bi mə bá kú cénd kuú njɔɔnd ná bi bág nda ikúkágá, bi abúlé bwelɛ nyíi Faan á gwówúd. ⁴ Gwá wá jí ná, muud mə dúg nyáméfwó zhizhe nda kúkágá ga yé nyə wá má bá bul bə fwámé múúd Faan á gwówúd. ⁵ Muud mə lég ntâg gúl kúkágá nda jîga jîná dâm dí yé, a má lég mə. ⁶ Nji, ikúkágá í ŋgá *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgá, í bul jəla ná bwá kəlɛg muud wɔɔŋgâ məma kwóógú cǎŋúd, bwá kúl nyə nə dwo mâŋ, a kú ná cwánɛwo.

⁷ «ŋkúŋkwóŋúlə búúd nəcé bulyálə məbɔɔgá. Cug í cúgé nə ŋkul bə kú nə məbɔɔgá, nji ŋkwéɛ muud mə kwál búúd mwo yé. ⁸ Ntɔ́, í ká bə ná mbwê wô ŋkí kuú wô í ŋgə kwal wo bɔɔgá, sámbúg wə, wo wúsəg wə shwóg-shwóg; nəcé í bul jəla ná wo cágəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwê ŋkí kúl kuú, ntɔ́ ná wo bəg nə məbwê nə məkuú mwô mēsh wo mú kə kuda á kandugə dí. ⁹ ŋkí jús dwô í ŋgə kwal wo bɔɔgá, tíig dwo, wo wusə shwóg-shwóg

nə wo. Í bul jəla ná wo nyíig cug á kandugə dí wo njúl nə ncwaan jús, ntɔ́ ná wo bág nə mísh mwô mēsh, bwá bá kə kúl wo kuda á kandugəd.

¹⁰ «Bi ɔ bey ná bi mpyényúg gúl múmwántombú ga, nəcé mə mpú ci nə bí ná *wəŋgəles báj bwá təl ja jēsh mísh má Dâ jísá gwów yéd. ¹¹ * [Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə cug buud bwá á má jímb nə zhií wá.] ¹² Bi mə tédúgá ná jí? ŋkí ŋgwól múúd jí nə íncwəmbɛ təd, ŋgwúd í mú wú sɔɔnz dí kə ŋgə jéɣla. Ngaá ná nyə e lúgə byɔɔŋg yâ məwúm ibuú nə ibuu kúl í ŋgə də yí, a fwo kə sɔ́ jɔɔŋg í ámə kə ŋgə jéɣla yí? ¹³ A ká kwey gwo, búbálé má jaaw bí ná, nyə é bə nə məshusəg nə gwo ntɔ́ yâ məwúm ibuú nə ibuu í shígé kə ŋgə jéɣla yí. ¹⁴ Námə mbií wɔɔŋgâ, Sóóŋgú wán jí gwów yé nyə acéélé ná gúl múmwántombú ga í jímbúg.»

Ŋkwambulə misám

¹⁵ «ŋkí ŋgwól mínyɔŋhə woó mə sá *sám, kaág lás nə nyə biná obá; á ká magulə gwág wo, wo mə sá nyə mpwogé. ¹⁶ Nji ŋkí nyə amágúláyé gwág wo, kaág jôw múúd ŋgwúd ŋkí óbá, binɔŋ bi kág lás nə nyə, í bəg nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: “Ŋkwambulə nyêsh í jalá nə sîy nə owúshined óbá ŋkí ólɔ́l”. ¹⁷ A ká ban ná nyə agwágé bwo, kaág jaaw *Dɔ́ lú óbúgula. A ká námə ban

18:1 Luk 22.24 **18:3** 19.14; Mak 10.15; Luk 18.17 **18:4** 23.12 **18:5** Luk 10.16 **18:8** 5.29-30 **18:10** Yuá 10.11-15 * **18:11** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə icyá íga. **18:14** 6.10 **18:15** Ləv 19.17; Gal 6.1 **18:16** Mbá 19.15; Yuá 8.17; 2Kr 13.1; 1Tm 5.19 **18:17** Tit 3.10

gwág Dɔ́ lú óbúgala, dúgúg nyə
nda muud nyə ampúyé fwámé
Zembî yé, nda ηwenye tóya.
18 Búbálé má jaaw bí ná, sâ jêsh
bí má cɛɣlə shí ga dí yí, í bá bæ
ntó gwów. Jɔɔŋg jêsh bí má bá
wiinzh shí ga dí yí, í bá bwey
bæ ntó gwów. 19 Búbálé má
nyingə jaaw bí ná, ηkí buud
obá wá gwoong jín ni bwá
mpú bwəma cún ηgwúd shí
gaád ná bwá gwáám̄b Zembî
gúl sâ, tɛem bæ jí tɛem bæ jí,
Sóŋgú waam jí gwów yé nyə é
yə bwo gwo. 20 Nəcé kál búúd
obá ηkí olóol bwá má seɛngya
shú dām dí yí, sónón nə bwo
wé búśá cínɔŋg.»

Fwámé Ijuugá

21 Pyêr nyə á ka shísh wá
Yésus, kə jí nyə ná: «Cwám̄ba e,
ηkí mínyɔŋɛ waamə mə sá mə
mæbôw, má jalá nə juu nyə ija
iné? Ye ija zaŋgbá?» 22 Yésus
mú bɛsa ná: «Mə aciyé nə wo
ná kə shúg ija zaŋgbá, má ci ná
kə kumə mǎwúm zaŋgbá ija
zaŋgbá. 23 Gwá wó jí ná, Faan
á gwów dúsə nda yuug ga: wúl
njwú-buud í a zə kə sá osóol ó
másáal bé shitóg. 24 Ja á má ηgə
sá shitóg wɔɔŋg yí, ηgwól sóol
másáal músə biil nə mpwálá
ηkí jág bulya *mwaanê, tâŋ
búsá nə ηkul jána nə ibwêy
otóóshin otóóshin yí. 25 Nda
sóol mäsáal éne nyə á shígé
bæ nə ηkul nying mpwálá ná,
mása músə ci ná bwá bíig nyə
nə mudá nə bwân bé bēsh,
bwá kúshag bwo, tɛem bæ ísá
byán byêsh, mwaanê wɔɔŋgú

zág jána mpwálá. 26 Sóol
mäsáal éne músə zə kəsəwa
mása yé shí məkuú, zə jəgula
nə nyə ná: “Dá, jísówúg mə,
mə é jána wo mpwálá ni
nyêsh.” 27 Inkúnkwon í músə
bii mäsá lām, a músə bíd nyə
nə mpwálá nyêsh, kú ná jí
tɛem bæ sâ. 28 Ja sóol mäsáal éne
má wósós tóón yí, a má bwəma
nə ηgwól shwá yé bá bwá á
du sêy yé, nyə á bæ nə nyə
mwaanê nji odanarí təd. A
músə bii shwá yé éne cúnéd,
yímbuli nyə ná: “Nyingúg
mə mwaanê waam yêsh.”
29 Shwá yé músə téég nyə
mæbwə ná: “Jísówúg mə, mə é
jana wo mpwálá nywô.” 30 Nji
sóol mäsáal éne kú magalə. A
mú kənd shwá yé mímbwug
dí shú ná a jánág nyə mpwálá
nyé. 31 Ja bóol óshwá báj bəónɔŋ
bwá á du sêy wá bwá má dúg
sóólúgú wɔɔŋgú yí, bwá mú bul
gwág cey lámúd, bwá mú kə
jaaw mäsá wán sâ í má sîy yí.
32 Ná ndéé mäsá músə jôw nyə,
zə ci nə nyə ná: “Wo jí bów-
bôw sóol mäsáal. Mə ámə bíd
wo nə mpwálá nywô nyêsh,
mə yíl lām nəcé nda wo ámə
téég mə mæbwá ná. 33 Nğáá,
wo ámə jalá nə gwág shwá
woó ηkúnkwónjálə námə nda
mə ámə gwág wo ηkúnkwónjálə
ná.” 34 Mäsá yé músə kɛenzh
nyə nə wéalal-məbag ná a fwóg
námə nying nyə nyé mpwálá
nyêsh. 35 Ntó námə wá Dâ á
gwów má bá du sá bi yé, ηkí bi
mə bá kú du juu ómínyɔŋɛ bún
ijuugá ná bi yíl lām kandəgə.»

18:18 16.19; Yuá 20.23
25.19 **18:27** Luk 7.42
Kol 3.13; Zhk 2.13

18:19 7.7
18:33 5.7

18:20 28.20 **18:22** Mat 4.24 **18:23**
18:34 5.26 **18:35** 6.12, 15; Ifz 4.32;

19

Yésus nà mægwú má bâ
(Mak 10.1-12)

¹Ja Yésus nyə á shîn lás ntúni yí, nyə á ka wú shí á Galilê, kə shí á Yudéa, Zhurdê fanwíny. ²Buud bwé á bɛ nyə nûŋ ŋkí jág bulya, a mú ŋgə lwag mímbêl myáŋ, mí shîn ŋgə yâl. ³Bóól *Ofarizyêŋ bwé á zə kə nyádí, kə bwówulə nyə, bwé ná: «Ye mæcɛɛ míshé má ŋgə ci ná muud ji nə ŋkul yíl múdá yé bâ nə mbií mábyaagwələ wêsh?» ⁴A mú bɛsa nə bwo ná: «Bí a fwóyɛ lɔ́ mícilyád ná ja Zembí nyə á té isá byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá, ⁵a músə ci ná: “Nda mə má sá bwo ntúní ná, mudúm má bá lúgə sóŋgú bá nyɔɔŋgə, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwé mú bə nyúul ŋgwúdá.” ⁶Ntɔ́ ji ná bwé cúgɛ ná búúd obá, bwé músə muud ŋgwúd. Muud nyə ajáláyɛ nə ka béég sá Zembí má laad yí.» ⁷Ofarizyêŋ bwé mú nyingə jí nyə ná: «Ká nəcé jí Moyíz nye nyə á cilə ná múúd mə ká cɛel yíl múdá yé bâ, a yə nyə kálaad mægwú má bâ yí?» ⁸Yésus mú bɛsa ná: «Moyíz nyə á magwələ ná muud jéég yíl múdá yé bâ nəcé lal bí mílâm. Í á shígɛ də fwo sɪy ntɔ́ mátéédúléd. ⁹Mɛɛ má ka jaaw bí ná, ŋkí muud mə yíl múdá yé bâ, mudá kú fwo sá mínɔɔmb, a bâ múdá shús íí, muud wɔɔŋg má sá mínɔɔmb.» ¹⁰*Ompwíín bɛ bwé mú lás ná: «ŋkí ntúni wá

cɛɛ lə bâ í də bii múdúm yé, í yidá bul jala ná buud bwé jíg kú béya.» ¹¹A mú bɛsa nə bwo ná: «Buud bêsh dí bí nə ŋkul gwág lésú ga, nji bɔɔŋg Zembí má yə ŋkúl nyɔɔŋg wá. ¹²Nəcé bóól búúd bwé njul mimyáágə zhu byélé dánúđ; bóól bwé á sɪy mimyáágə kukúg; bóólúgá bāŋ bwé njul nda mimyáágə shú ná bwé mpúg wá mílâm Faan á gwówúđ. Múúd jí nə ŋkul gwág yé, a gwág.»

Ikúkágə

(Mak 10.13-16; Luk 18.15-17)

¹³Bóól búúd bwé á ka zə nə ikúkágə wá Yésus ná a bádug byo məbwə, sá məjəgula shú dánúđ. Nji *ompwíín bwé mú lás nə bwo. ¹⁴Yésus músə ci ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan á gwów dúsə sá á mbií búúd wáŋ.» ¹⁵A mú bəd bwo məbwə ná ndéé a mú cɔ́ cínɔŋg.

Ncwómá á bulya məbii

(Mak 10.17-31; Luk 18.18-30)

¹⁶Ŋgwól múúd nyə á ka shísh wá Yésus zə jí nyə ná: «Yígúli, jáyɛ jɔ́ sá má sáág shú ná mə bóg nə cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁷Yésus mú ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó zé jí mə njígá shú jɔ́ sá yí? Muud ŋgwúd wá jí jɔ́ múúd. Ŋkí wó cɛel nyíi cug dí ság nda mæcɛɛ má ŋgə ci ná.» ¹⁸Nyə nə Yésus ná: «Máyɛ mæcɛɛ?» Yésus ná: «Kú gwú múúd, kú sá mínɔɔmb, kú júwo, kú yə

19:1 7.28; Luk 9.51 19:4 Mat 1.27

19:9 5.32; Luk 16.18 19:10 1Kr 7.1

Ləv 19.18 19:19 22.39

19:5 Mət 2.24; Ifz 5.31 19:7 5.31

19:14 18.3 19:18 MmN 20.12-16;

múúd mpwene sá nyé ampúyé yí ¹⁹ gúmal sósngá woó nà nyóngá woó, ka námé cèl múúd yêsh jísá wo kúná-kúná yé nda wó céél wóméfwó ná.» ²⁰ Ncwámá ni nà Yésus ná: «Mə ngə bwey bə məcɛɛ məni mēsh. Gúl jí í ngə ná fúfə mə yí?» ²¹ Yésus mú ci nà nyə ná: «ŋkí wó jí mpu bə nda Zembí mə céel ná, kaá kusha ísá byēsh wó jí nà ndí yí, wo yə mímbúmbúwá *mwaanê wóngá, wo ka bá kə bə nà məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bə mə.»

²² Nji ncwámá dɔng mə gwág ntúni yí, a mú shúsala, a mú ntág kyey, nəcə nyə á bə nə zhwog məbii. ²³ Yésus mú ci nà ompwín bé ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, jísə kwowulálə ná buud bí nə məbii wá bwə nyíg Faan á gwówúd. ²⁴ Mə nyingə jaaw bí ná, í yida nywá bə kúná-kúnə ná *shamô nyíg luun lú ndundu dí, ntɔ ná muud á bulya məbii nyíg Faan á gwówúd.» ²⁵ Nji ómpwín bwə á gwág ntúni yí, bwə á bul káam, bwə ná: «Ká zə jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁶ Yésus mú kənd mísh bwədí, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ŋkul sá jini jâŋ, nji Zembí nywáá jí nə ŋkul sá sá jēsh.» ²⁷ Pyêr mú ka ci nə Yésus ná: «Sə buud sá á mə shîn lúgə ísá byēsh, sá zə bə wo wá, í bá ka bə nə sá bân ntudele?» ²⁸ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbálé mə jaaw bí ná, ja ísá byēsh í bá

bə ógúgwáan yí, ja *Mwân mə Múúd mə bá jí nyédí *caangá á milwanád yí, bí báá buud ngə bə mə wá, bí mə bá jí bín ícaangá wúm nə íbáád, bí ka sámb íbɛɛnd wúm nə íbá yá *Izarəyêl milásá. ²⁹ Ŋkí muud mə sá ná, tɔ minjów, tɔ məshí, tɔ omínyɔŋá, tɔ okóól, tɔ sósngá, tɔ nyóngá, tɔ bwân, a lúgá byo shú dām, a bá nyingə bí byo, sá ngwúd ija təd; muud wóngá ka bá kə cugə cug á kandugə kandugə dí. ³⁰ Bóól ncúlyá buud bwə tál shwóg wá, bwə bá tów mpúsə, bɔng bwə tál mpúsə wá, bwə bá tów shwóg.»

20

Myána myá bímbí ngwúd

¹ «Faan á gwôw dásə nda lâŋ ga: ngwólúgá múúd nyə á bə nə fambá *vinya. Muud wóngá nyə á ka jóóg mpúmán mpúmán ná a kə sɔ búúd bwə kəg sɛy nyédí fambá. ² Bónónə bwə mú kwambulə ná a bá jónə nə bwo *danarí ngwúd ŋkúmba jwôw nda í də bwey bə ná, a músə kənd bwo ísáyúd nyédí fambá. ³ Muud éne mú nyingə wóós ŋge məwəla ibuú. A mú dúg bóól ósól ó mäsáal bwə njúl tām dánd kú nə sá bwə sáag yí. ⁴ A mú ci nə bwo ná: “Kəgá námə sɛy mádí fambá, mə é yə bí sá í jəla yí.” ⁵ Báni bwə mú kə. A mú nyingə wóós ŋge tólóg dí, a nyingə námə wóós ŋge məwəla məlól, a ngə námə kənd buud fambá. ⁶ Ŋge

19:21 6.20; 8.21-22; Luk 12.33

19:22 Sôm 62.11

19:26 Zak 8.6; Luk 1.37

19:28 25.31; Luk 22.30; 1Kr 6.2; Mbá 3.21

19:29 10.37

19:30 20.16; Mak

10.31; Luk 13.30

máwəla mətəɔn mā mpwókugú, a mú nyiŋgə wós, a mú kə kwey bósł bwə tál námá tām dánd. Nyə nə bwo ná: “Nəcə jí bí má shínal jwōw ncindí na kú nə sâ bí ŋgə sá yí?” ⁷ Bwə mú bęsa nə nyə ná: “Nəcə kú nə muud má ŋwá sá ísəyúd.” Nyə nə bwo ná: “Kəgá námá sēy mádí fambá.”

⁸ «Ja kugú í á zə bii shí yí, amádí fambá mú cı nə muud nyə á du vyee nyə júš ísá dí yé ná: “Jówúg ósól ɔ mäsáal, wo yág bwo myána myán. Wo é tééd nə bəɔŋg bwə ámə shúgula zə jé mpúmpúsə wá, wo ka kə shúgula nə bəɔŋg bwə ámə tééd zə shúshwóógú wá.” ⁹ Bəɔŋg bwə á ŋwa ísəy ŋgeə máwəla mətəɔn dí wá, bwə mú ŋwa myána myán, muud yēsh danarí ŋwúd. ¹⁰ Bəɔŋg bwə á tééd zə shúshwóógú wá bwə mú shísh jáŋ ja, bwə ŋgə téduga ná myán myána mí é ŋwá bulya; nji bwə mú námá ŋwa muud yēsh danarí ŋwúd. ¹¹ Ja bāni bwə má lég bímbí dəɔŋg yí, bwə mú ŋgə cwaduga nə amádí fambá. ¹² Bwə ná: “Bəɔŋg bwə ámə zə mpúmpúsə wá, bwə má sēy nji wəla ŋwúd, wo mú yida yə bwo myána bímbí ŋwúd nə sá, í njúl nə sá bāŋ sə má jisəw mwásə ncindí nə lal-lal yásá.” ¹³ Amádí fambá mú bęsa nə ŋgwól ná: “Wey, kwába cúgə na. Ngaá shwə ámə bwey bə cūŋ nə wo é sēy mwásə ncindí, mə mú yə wo danarí ŋwúd? ¹⁴ Nwagú kəw dwō, wo

kyéyug. Má cəel yə bíná muud a mpúmpúsə bímbí ŋwúd. ¹⁵ Nə jí, mə ajəláyé nə sá byəɔg dām nda má cəel ná? Ye wo gwág bōw nə mə bələ nə jə lām?” ¹⁶ Ntó námá wə búúd wā mpúsə bwə bá tōw shwóg, bəɔŋg wā shwóg tōw mpúsə yé.»

Yésus má jaaw ná a bá yə

(*Mak 10.32-34; Luk 18.31-34*)

¹⁷ Yésus nyə á ka ŋgə bád kə Yurúsalem; na zhíid íí, nyə á ŋwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bənonŋ kə ŋgə kyey koogú, a mú ŋgə jaaw bwo ná: ¹⁸ «Dugá, sá ŋgələ bád kə Yurúsalem óga; mpugá ná *Mwān mə Múúd mə zə kə kaanz mábwə má milúlúú myā ofada nə *Oyíguli ó məcəéd. Bwə é cęxlə nyə shwi, ¹⁹ bwə mú kəenzh nyə mábwə má íkúl ishúsúd nə bwə kág cágula nyə, bwə yíd nyə nə milwón, bwə bwambələ nyə kwolós dí. Ná ndeé, jwōw álél, a bá gwúm shwónud.»

Ngwóómbúlú má nyəɔŋgú mə bwān ó Zhébedé

(*Mak 10.35-45*)

²⁰ Bwān ó Zhébedé nyəɔŋgú wán nyə á ŋwa bwo, bənonŋ ka shísh wə Yésus. Nda nyə á ŋgə kə ŋgwóómbúlúd ná, nyə a kúđəw shí yə Yésus gúmá. ²¹ Yésus mú jí nyə ná: «Wó jii jí?» Nyə ná: «Yág bwān bām óbá óga wáda nə bwə bāg ji wo, nyíga mbwə məncwúm, nyíga mbwə məkól, Faan

dwô dî.» ²² Yésus mú bęsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngé jii yí. Ye bí bí nà ñkul ñgul bálá má wál zə ñgul yí?» Bwá ná: «Haaw. Sá bí nà ñkul ñgul.» ²³ Yésus mú ka ci nà bwo ná: «Jíni kóómb jí ntó. Bi é bá ñgul bálá jám. Nji, kóómb á ná bí jíg mə nyíga mbwə mənəcwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nà ñkul ñwa wáni cígúlá, ijiya byəəng bíse shú bəəng Sóóngú waamə nyə á bwey kwəməsa byo wá.»

²⁴ Ja bóól ómpwíin wúm bwá á gwág ntó yí, bwá a gwág omínyəñə óbá bəəng bəw. ²⁵ Yésus mú jəw bwo, lás nà bwo ná: «Ñgaá bi mə mpú ná otówe ə shwóg ə íkúl ishús bwá ñgə nteəng ijwúga byáñ, ofwó búúd bwá ñgə lwóya nji mpəl. ²⁶ Í nda bá də bə ntó bí bəñ dí. Nyəəng yēsh mə céél bə fwó múúd gwoəng jín dí yé, yídag sēy nə bóól. ²⁷ Nyəəng mə céél tōw bí shwóg yé, bəg bí lwaá. ²⁸ Sâ jəəngú wə jísə ná *Mwān mə Múúd nyəmēfwó nyə a shígé zə ná bwá séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sēy nə buud, a yána námə cug jé shú ná ncúlyá buud bwá bəg ofulí.* »

Yésus má lwag wáancím-ncím óbá Zheriko
(Mak 10.46-52; Luk 18.35-43)

²⁹ Ja bwá á ñgə wú Zheriko yí, buud bwá á bę Yésus

áncuncuma. ³⁰ Wəancím-ncím óbá bwá á bə zhíí dí koogú, bwá mú gwaduga ná Yésus ñgə cə. Bwá mú ñgə kím ná: «Cwámba, Mwān mə *Dávid, bwíígúg sə ná ñkwonjá.» ³¹ Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú ñgə ñkáánd nə bwo ná bwá jíg kúlkú, nji bəñ bwá mú yidá mpu bəñ məkál gwəw ná: «Cwámba, Mwān mə Dávid, bwíígúg sə ná ñkwonjá.» ³² Yésus mú shigala, a mú jəw bwo, jí bwo ná: «Bí má jii ná mə sáág bí ji?» ³³ Bwá nə né ná: «Cwámba, ság ná mísh məsú má bəñjúg.» ³⁴ Yésus mú bul gwág bwo cey láméd, a músə kúnya nə bwo mísh; námə cé nə cé mísh má mú nyiñgə dúgya bwo, bwá mú bę nyə.

21

Cí Yésus mə wóós Yurúsalem
(Mak 11.1-11; Luk 19.28-44; Yuá 12.12-19)

¹ Ja bwá á ñgə shísh kúnə-kúnə nə Yurúsalem yí, bwá á kə wóós ñgeé Betəfazhe, *Mbəñ wəolivyé dí. Yésus mú lwám *ómpwíin óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námə jé bí kwey myəólú jakáás cęłá, nə mwān yé. Bi ó ciny byo, zə mə nə byo. ³ Nkí muud mə jí bí sâ, bí bęsa nə nyə ná: “Cwámba wə ñgə jii byo.” Muud wəəngú nyə é leel námə bíd ná bí zəg nə byo.»

20:23 Mis 12.2 **20:26** 23.11; Mak 9.35; Luk 9.48 **20:28** Iza 53.12; 1Kr 6.20; 7.23; Gal 1.4; 1Tm 2.5-6; 1Pr 1.18-19 * **20:28** Bwá á də jána ñkúmba təñ shú ná ñkúmba kwám í bəg fulí. Təñ nyəəng wə Yésus nyə a jána nə cug jé shú búúd bəsh yí.
20:29 9.27-30 **20:30** 1.1; 9.27; 12.23; 15.22; 21.9, 15; 22.41-46; Mak 10.47-48; 11.10; Luk 1.32, 69; 2.11; 18.38-39; Yuá 7.42

4 Í á s̄y ntó shú ná ciyá má *muúd micúndá í bwámag ná:

5 Cigá nə buud ó Siyôn* ná:

«Dugá, njwû wán ngə zə bídí.

A ji nə lâm ná shee, a mbád myoolú jakáásud, cwɔ jakáás, mwân cúdú anjkêny mimbag dí.»

6 Ompwíin bwé mú námá kə sá nda Yésus nyə ámə ci nə bwo ná. 7 Bwé mú zə nə myoolú jakáás nə mwân, bwé ngə yíl mikáándá myán ngə jeeł bwo mikwoŋud. Yésus músə ji gwôw. 8 Bóól ncúlyá buud bwé á bə cínɔŋ wá, bwé ngə taalə mikáándá myán zhí nə zhií, bóól bwé ngə búgə məmpúnzə má ílí ngə zə taalə zhííd. 9 Shwíinzhá buud bwé á ngə kə Yésus shwóg wá nə bɔɔŋg bwé á ngə bɛ mpúsə wá bwé á ngə wá ngwa ná:

Hosána nə Mwân mə *Dávid!
Gúmá í bág nə nyɔɔŋ ngə zə jíná mə Cwámba dí yé!

Hosána jɔŋ lə gwów dí cwû!

10 Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, ngwála wêsh í á t̄w otátəlí, buud bwé ngə jí ná: «Zə nyə éne?» 11 Bóól zhwoŋ buud bwé ngə bɛsa ná: «Jísə Yésus, *muud micúndá, muud á Nazarət shí á Galilê.»

Yésus mə wíŋg búúd ó mikus Mpáanzə Zembí

(Mak 11.15-19; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-22)

12 Yésus mú kə nyí *Luŋ mə Zembí, a mú kə wíŋg búúd bwé á ngə sá mikus cínɔŋ wá.

A shín lwág ítáwuli í búúd bwé á ngə sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bɔɔŋg bwé á ngə kusha məfaf wá. 13 A mú lás nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná: “Bwé bá də j̄w njów wám ná njów mójəgula?” Ká bí b̄h mə yida sá ná í bág daage lú íjúwâl.»

14 Ná ndéé wəancím-ncím nə wa ijám bwé mú shísh nyádí na Luŋ dí cwû, a músə lwag bwo. 15 Nji milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó məcɛɛ bwé á gwág b̄w nə *məshimbá Yésus nyə á ngə sá má, bwé gwág námá b̄w nə iyánɡá íkúkágə í á ngə wá Luŋ dí cwû yí ná: «Hosána, Mwân mə Dávid». 16 Bwé mú ci nə nyə ná: «Ye wo ngə námá gwág sá bwé ngə ci yí?» Nyə nə bwo ná: «Haaw. Ye bi b̄h bi afwóyé l̄y cilyá ga ná: “Wo a wéesh gúmá mímpu mí íkúkágə nə ikény í b̄l dí?”» 17 Ná ndéé a mú lúgə bwo, wú ngwála dí, kə Betanî, kál nyə é j̄a yí.

Kundú figyê

(Mak 11.12-14, 20-24)

18 Mpámán mpámán, ja nyə á ngə kə ngwála yí, nyə á ka gwág zha. 19 A mú dúg shug lə *figyê njwón dí koogú, a mú shísh, a músə kə kwey nji ikáá nə ikáá. A músə ci nə figyê ná: «Wo abulé ná nyiŋgə bwelə wúmə t̄ə bumá.» Cé nə cé, figyê músə shwáás. 20 Ja *ompwíin bwé mə dúg ntáni yí, bwé mú bul káam, bwé jí Yésus ná:

21:5 Iza 62.11; Zak 9.9 * 21:5 Siyôn: Nyə á bə məma mbán bwé á lwɔ ngwála á Yurúsalem cínɔŋ gwów yí. 21:8 20j 9.13 21:9 Sôm 118.26; 148.1; Mat 20.30-31 21:11 16.14; 21.46; 26.68; Luk 7.16 21:13 Iza 56.7; Zhe 7.11 21:15 20.30-31 21:16 Sôm 8.3 21:19 Luk 13.6 21:21 17.20; Luk 17.6

«Figyê éga má ka læel shwáás cé nà cé ntudêlê?» ²¹ Yésus mú ntâg ci nà bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bi mbâm bə nà búgə kú nà məshwán, bí sá námə sâ má má sá figyê éga yí. Kú bə nji gwo, bí jee námə ci nà mbún ga ná: “Túwúg na, wo kág juwa mân”, íbále námə sîy ntó.» ²² Sâ jêsh bí má bá gwáámə mǎjəgula dí nà búgə yí, bi mə bá bii gwo.

Nkul ijwûga má Yésus

(Mak 11.27-33; Luk 20.1-8)

²³ Yésus nyə á ka kə nyí *Luŋ má Zembî dí, á mú ŋgə yə buud minjǎgála. Ná ndeé, milúlúú myá ofada nà ocúmbá buud wá loom bwə mú kə nyǎdí kə jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ŋgə sá ísâ íni nà ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ŋkul nyəŋgú?» ²⁴ A músə bəsa nà bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njíga. Bí má ká bəsa, mə mú jaaw bí ŋkul má ŋgə sá misóólúgú míga nà ndí yí. ²⁵ Nduwán Yuánes nyə á ŋgə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembî, ye ŋkul á buud?» Bwə mú téduga ná: «ŋkí sá má ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcé jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ²⁶ Sə má ká məel ci ná í á bə ŋkul á buud íí, ŋkwéé sâ! Buud bəsh bwə ŋgə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ²⁷ Bwə mú bəsa nà Yésus ná: «Sə ampúyé.» A mú námə ci nà bwo ná: «Mə ajááwé námə bí ŋkul má ŋgə sá misóólúgú míga nà ndí yí.»

Kanda bwân óbá

²⁸ Yésus mú nyíngə ci nə bwo ná: «Nda wúga lân bi mə téduga wo ná jí? Ŋgwól múúd nyə á bə nə bwân óbá. A músə ci nə ashúshwóógú ná: “Mwân waam, kaag sêy fambá *vînyə múús.” ²⁹ Mwân mú bəsa ná: “Mə acéélé.” Nji, mpámpásə, a mú cénd mítédúgá, a músə kə fambá. ³⁰ Muud éne mú ləsha nə ŋgwól mwân mbii ŋgwúd. Nyân mú bəsa ná: “Dá, mə zə kə.” Nji a kú kə. ³¹ Bwân óbá óniíd, nyáyé má sá nda sóóŋgú wáŋ nyə ámə cəel ná?» Bwə mú bəsa ná: «Ashúshwóógú.» Yésus músə ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, Oŋwenye ó tóya nə budá bwə jánɡá fúlí wá bwə bá cə bí, bwə kə kumə Faan má Zembî dí. ³² Nəcə Yuánes nyə á zə bídí, zə lwágulə bí zhíí a tətəlí, nji bi a shígé *búgula nyə. Oŋwenye ó tóya nə budá ó janɡa, báá bwə á búgula nyə. Bí á tɛem dúg ntó, bi a shígé cénd mítédúgá, búgula nyə.»

Kanda ósól ó mäsáal ó abúbdw

(Mak 12.1-12; Luk 20.9-19)

³³ «Gwágúlágá wúl kanda. Ŋgwólúgá múúd nyə á bə nə shí. A mú sá fambá *vînyə, wá gwo luŋgula dí. A fáág bíí dúlə bá nyáam mpúmə, a lwə cwámbá ísándálé, a mú yə búúd fambá jəŋg məcéd. A músə kə njəondud. ³⁴ Ja məm wáágulə má á wóós yí, nyə á kənd ósól ó mäsáal bé ná bwə kág ŋwa nyə dé kəw lə mpúmə búúd bwə á lúg nə

fambá wá dí. ³⁵ Nji, buud bɔɔŋgú bwé mú yida kə bii osóol ó mäsáal, bwé danɔgələ cú ŋgwól, bwé gwú ŋgwól, bwé lúmə ŋgwólúgá məkwóógú ná ndéé a fudə. ³⁶ Muud fambá mú nyingə kənd bóólúgá ósól ó mäsáal ŋkí bulya, cɔ wə ashúshwóógá. Buud bwé á lúg nə fambá wá bwé mú námə sá bwo nji mbií ŋgwúd. ³⁷ Zhúgálá zhúgálá, a músə kənd mwān yé, a ŋgə téduga ná bwé é gwɔɔ nyə ná mwān yé. ³⁸ Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambá wá bwé á dúg mwān éne yí, bwé á ŋgə cɔ bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ³⁹ Bwé mú ntāg bií nyə, sheenzh julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» ⁴⁰ Yésus mú jí bwo ná: «Ja múúd fambá mə bá zə yí, a bá zə sá búúd bɔɔŋgú ntədél?» ⁴¹ Bwé mú bɛsa nə nyə ná: «A bá gwú búúd bɔɔŋgú kú nə inɔkúnkwon; a mú ŋwa fambá jé, yə búúd oshús, bɔɔŋg bwé bá du yə nyə dé kəw ja í jála wá.» ⁴² Yésus mú cɔ nə bwo ná: «Ye bi abwélé lɔ mícilyá mí Kálaad Zembí dí ná:

Kwóógú ólwɔye bwé á myaas yí,

dwó wə í mə bə kwóógú lú lúmuga†.

Cwamba sóólúgú yé wə ni.

Jísə *sā mímbugú sédí míšhúd íí?»

⁴³ Yésus mú nyingə cɔ nə bwo ná: «Gwə wə mə jááw bí ná, Zembí mə bá yíl Faan dé bídí, a kə nə dwo gúl lwon búúd í é bá mpu wúmə mpúmə yíí. ⁴⁴ †[Muud mə bá búl kwóógú dɔɔŋg dí yé mə bá kweshəli búg; nyɔɔŋg kwóógú dɔɔŋg í bá káda yé mə bá cugəli.]»

⁴⁵ Ja mílúlúú myə ofada bənəŋ *Ofarizyən bwé á shín gwág mikanda míni yí, bwé á ka mpu ná bwé wə Yésus ŋgə lás nə ndí wá. ⁴⁶ Bwé mú tééd ŋgələ sɔ məzhií ná bwé bií nyə. Nji, bwé á ka ŋgə fúndə məŋkúmbə mə búúd nəcé buud bēsh bwé á du ŋwa Yésus ná *muud micúndə mə Zembí.

22

Kanda zaŋ bā (Luk 14.15-24)

¹ Yésus nyə á nyingə námə lás nə bwo míkandad ná ² «Faan á gwów dúsə nda wúl njwú-buud í á kwəməsa ná a sá mwān yé zaŋ bá yí. ³ Nyə á ka kənd osóol ó mäsáal bé ná bwé kəg jəw búúd nyə á jəw zāŋ dí wá; nji buud bɔɔŋgú bwé á shígé cəel zə. ⁴ A mú nyingə kənd bóól ósól ó mäsáal, nyə nə bwo ná: “Kəgá cɔ nə buud mə ámə jəw wá ná, mə mə shín kwəməsa dína. Mə mə cígə ínteny nə ocúdu wā məwón. Isá byēsh í mú kwəməsá, zəgá dínad.” ⁵ Nji buud bɔɔŋgú kú bísh njúwúlú mə cɔ, bwé mú yida

21:39 Heb 13.12 **21:41** 22.7 **21:42** Sòm 118.22-23 † **21:42** kwóógú lú lúmuga: Í á du bə kwóógú bwé á du tééd jil mándəlúd yí, dwó wə bwé á du bɛ ja bwé lúm mənyunɔ mə njəw yí. **21:43** Dan 2.34-35, 44-45 † **21:44** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə icyá íni. **21:46** 21.11; 26.4-5 **22:2** 9.15 **22:6** 21.35

ngə bwilya, nyâŋ kə nyádí fambá, nyâŋ kə mákíd méd, ⁶ bósólúgá bwé bii námá *búúd ɔ lwámá ɔ cî, bwé cúg bwo ná ndéé gwú bwo. ⁷ Njwú-buud mú gwág mpimbə. A músə kənd ózimbi bé, kə janɣələ ógwúl ɔ búúd bəŋɣá ná ndéé jígál ηgwála wáj. ⁸ A músə zə ci nə osól ɔ mäsáal bé ná: “Dína í má shîn bə kwəməsá, nji buud má á jŋw wá bwé á shígé mpiya nə ndí. ⁹ Kəgá mámaan məmaan, bí kəg ηgə jŋw buud bēsh bí é ηgə kwey wá, bwé zəg zāŋəd.” ¹⁰ Osól ɔ mäsáal ɔni bwé mú kə mészhií məzhií, kə ηgə ηwa buud bēsh bwé á ηgə kwey wá, tɔɔ mimbəwúlú tɔɔ ijɔɔ í búúd. Njŋw zāŋ í mú lwánd nə buud ná cwós.

¹¹ «Njwú-buud mú zə nyí njŋw zāŋ ná a zə dūg búúd bwé ámə zə njúwúlú dí wá. A mú ηgə dūg ná ndéé a músə kwey ηgwál múúd kú nə káándə zāŋ. ¹² A mú ci nə muud wəŋɣ ná: “Wey e, ntədəlé wo ámə mpu zə wa kú nə káándə zāŋ yé?” Muud wəŋɣ nji kúl-kúl ná kufug, kú mpu nda á bəsag ná. ¹³ Ntó, njwú-buud mú ci nə osól ɔ mäsáal bé ná: “Wálúlúgá nyə məbwə nə məkuú, bí wúsəg nyə tóón yídúgúd, kúl á bá kə bə nji a ηgə bwam nə məyê yí.” ¹⁴ Ntó, mpugá ná njúwúlú wúsə shú búúd ηkí bulya, nji bəŋɣ bí féeshá wá búsə cíg-cîg.»

Tóya mə Káázel

(Mak 12.13-17; Luk 20.20-26)

¹⁵ Ná ndéé *Ofarizyēŋ bwé mú kə shwushwagád, kələ ɔ nda búsə nə ηkul bwéel Yésus ná a bílúg nə iciyá byé ná. ¹⁶ Bwé mú ηwa bósól *ómpwíin bāŋ nə bósól búúd ɔ gwoŋɣ í á də ságusə ijwúga í Herod yí, bwé mú kənd bwo, bwé kə ci nə Yésus ná: «Yíguli! Sə ηgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ηgə jíguli sə cug á Zembí búbálé. Wo ádé námə bεemb sá bósól búúd bwé é ci yí, wo kú námə bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ηkul tŋw wo míshúd yí. ¹⁷ Ntó, jaawug sə. Ye məcεε məshé mə ηgə magulə nə sə jəŋag tóya mə *Káázel, ye mə aŋgê nə magulə?» ¹⁸ Ká, Yésus nyə á bwey mpu mbiya lám wáj. A mú ci nə bwo ná: «Bi mə zə bwówulə mə nəcé ji, yé búúd ɔ mákəŋ óga? ¹⁹ Lwógá ná mə *mwaané bwé də jəna tóya nə ndí yé.» Bwé mú zə nyə nə sanj *danarí. ²⁰ A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombá nə jínə bwé á lúlə wa ga?» ²¹ Bwé nə né ná: «Jísə Káázel». A mú ka ci nə bwo ná: «Yógá Káázel isá í Káázel, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²² Ja bwé mə gwág mpəsá ni yí, bwé mú bul káam bwé mú kyey, béégya nə nyə.

Osadwisyeŋ bwé láambulə
Yésus
(Mak 12.18-27; Luk 20.27-40)

²³ Námə jwŋw ηgwúd ni, *Osadwisyeŋ, buud bwé də ci nə mimbimbə mí ábúle gwúm məshwŋ dí wá, bwé á ka zə wé Yésus, zə jí nyə

ná: ²⁴ «Yíggali, Moyîz nyə á ci ná: “Nkí muud mə yə kundú, mínyon̄ə yé má jalá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyon̄əg má yə yé mpwon̄ buud.” ²⁵ Ká gúl sâ í á bə sá wa, bóól omínyon̄ə búwá á byél zanjbá, budúm nə budúm. Acúmbâ mú bá múdá, a mú yə. Nda nyə á yə kú nə mwân ná, a mú lúgə mínyon̄ə yé nə mudá. ²⁶ Nyíne mú námá yə kú nə mwân, a lúgə ngwól nə mudá. Í á ngə kə ntúni ná ndeé, bēsh zanjbá mbií ngwúd. ²⁷ Mudá mú námá zə yə bwádí mpúsə. ²⁸ Ja búúd bwə bá gwúm yí, nyáyé á omínyon̄ə zanjbá má bá ka ηwa mudá? Ngaá ná bēsh bwə á shí bə ógwúm bē?» ²⁹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Bí ngə kwab nəcé bi ampúyé sâ Kálaad Zembí ngə ci yí, bi kú námá mpu mpífə má Zembí. ³⁰ Ja búúd bwə bá gwúm máshwon̄ dí yí, budúm bwə ábúlé ná bá búdá, budá nda ná kə mábáád. Bwə bá ji nda *wəéngəles ó Zembí bwə njúl jon̄ dí ná. ³¹ Kóómb á mimbimbə bálə gwúm máshwon̄ dí, ye bi afwóyé lə sâ Zembí nyə a lás nə bí yí? Ngaá nyə á ci ná: ³² “Mə ji Zembí má *Aburaham, Zembí má *Izaag, Zembí má *Yákwab.” Ntə ji ná Zembí cugé Zembí mimbimbə, a ji yidá bə Zembí á buud bwə ngə cugə wá.» ³³ Mənkúmbə má búúd má á ngə gwág nyə má má á ngə bul

káam njígulá yé.

Shug lá máççə
(Mak 12.28-34)

³⁴ Ja *Ofarizyēn bwə má gwág ná Yésus má juwal Osadwisyēn mimpu yí, bwə mú seengya ná ndeé bwə mú kə nyádí. ³⁵ Ngwól múúd á gwoon̄g ján̄ njúl Nkume máççə mú zə bwówalə Yésus, nyə nə né ná: ³⁶ «Yíggali, máççə míshé mēsh dí, dáyé í ntə mól mēsh?» ³⁷ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wó jalá nə cēel Zembí woó Yawé nə lám wó wēsh, nə *shíshim wó wēsh, nə lúú wó wēsh. ³⁸ Dáni cçə wə í ntə mól mēsh, dwó wə í tál shwóg. ³⁹ Dooon̄g í ká námá nyingə bə nda dwo yí, dwó wə ga: Wo cēel múúd yēsh jisə wo kúná-kúnə yé nda woméfwó. ⁴⁰ Máççə məbá mání wə másə shug á *mbwoomb máççə wēsh nə minjígulá mí *búúd ə mícúndá myēsh.»

Kríst, Mwân mə Dávid
(Mak 12.35-37; Luk 20.41-44)

⁴¹ Nda *Ofarizyēn bwə á bə seengyá ná, Yésus mú ji bwo ná: ⁴² «Bí ngə ná ci *Kríst* ná ji? A ji Mwân mə zə?» Bwə ná: «Mwân mə *Dávid.» ⁴³ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká ntudelé Dávid nə ηkul mə Shíshim, nyə á jəw Kríst ná Cwámba yé? Ngaá Dávid nyə á ci ná: ⁴⁴ Cwámba† nyə á ci nə Cwámba wám ná:

22:32 MmN 3.6 **22:37** Mbá 6.4-5

22:39 Ləv 19.18; Mat 5.43; 19.19; Rom

13.9; Gal 5.14; Zhk 2.8

22:40 5.17; Rom 13.10

22:41 20.30-31

* **22:42**

Kríst: Na jisə “Mesí”, muud Zembí nyə a gwáágulə məwúdá má íjwúga ná ndeé a ntí yé.

22:44 Sôm 110.1; Mís 2.33-35; 1Kr 15.27; Heb 1.13; 8.1 † **22:44** Cwámba: Wa, jíná lá Cwámba dáse “Yawé”, mbií í ngə wú Sôm 110.1 dí yí.

“Jigú shí wa mádí mbwá
mancwûm,
kə wóós ja mə é culushi
mízhízhíh myô,
wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁵ «ηκί Δάβιδ μά bwey jôw
Kríst nə Cwám̄ba, nyə é ka
bə Dávid mwân na ntədəle?»
⁴⁶ Kú nə muud nyə á bə nə
ηkul bəsa sâ yé. Tééd jwôw ni,
muud a shígé ná bwele jí Yésus
njígá.

23

*Yésus ηgə ηkáánd nə Oyíguli
ó máccεξ bán̄h̄ Ofarizyêh̄
(Mak 12.38-40; Luk 11.39-
52; 20.45-46)*

¹ Yésus músə ka ci nə
məηkúmbə mə búúd nə *omp-
wíin bé ná: ² «*Oyíguli ó máccεξ
bán̄h̄ *Ofarizyêh̄ bwá njúl
jiya má Moyíz dí ná bwá dúg
jíguli búúd məccεξ má Zembî.
³ Ntó, ságá bwo mægwág, bí
bε mίνjígulá myán̄. Nji, bi
kú ηwa kuú n̄jəənd wán̄; nəcé
bwá mpú nji málás, kú ka
du sá. ⁴ Bwá du kəɔlə jilə-
jilə mímbag, du zhimb búúd
záməbag; nji bwáméfwó kú
súsal təə nyiná nə bwá kwi-
y myo. ⁵ Misóólégú myán̄ myêsh
mísə nji dúlə s̄s̄ mísh. Bwá du
bweeg byán̄ *íηgwabí í máccεξ
ntə bóól búúd byán̄. Bwá
bul námá du gweesh myán̄
mímbwaag mi káándá. ⁶ Bwá
ceel du ji nji lúú túwuli dí ja
bwá dú kə ídína dí yí; ja bú-
sá *mámpáánzə má mίνjígulá
má *Oyúden dí yí, bwá ceel

kə du ji nji íjiya yâ shwóg.
⁷ Bwá ceel ná buud bwá dúg
báda bwo məbádá má gúmá
məηkúmbə mə búúd dí. Bwá
ceel námá nə buud bwá dúg
jôw bwo ná: *Rabi. ⁸ Nji bi
bân̄, kúgá s̄s̄ nə buud bwá
jówúg bí ná: *Rabi nəcé Rabi
wán̄ jí nji ηgwúd; bi bú-
sə omínyəηú mpédúgá nyínéd.
⁹ Kúgá jôw múúd shí ga dí
nə sóóηgú waamá nəcé sóóηgú
wán̄ jí ηgwúd, nji nyəəηg jisá
gwów yé. ¹⁰ Kúgá s̄s̄ nə buud
bwá jówúg bí nə omása, nəcé
mása jisə ηgwúd, nji *Kríst.
¹¹ Nyəəηg yêsh má bul bə
fwámé múúd mpédúgá nyín
dí yé, á jalá nə s̄ey nə bóól.
¹² Muud mə bân̄ nyáméfwó
gwów yé, bwá bá səl nyə shí;
nyəəηg mə səl nyáméfwó shí
yé, bwá bá bân̄ nyə gwôw.

¹³ «Məntágula nə bí Oyíguli
ó máccεξ nə Ofarizyêh̄. Bi bí nə
məkəh̄. Məntágula nəcé bi má
laa búúd zhí í Faan á gwôw.
Í músə, biméfwó kú nyíi, bí kú
námá nyiηgə bíd nə bəəηg bwá
ηgá ceel nyíi wá, bwá nyíig.

¹⁴ *[(«Məntágula nə bí
*Oηkume ó máccεξ nə
Ofarizyêh̄. Bi bí nə məkəh̄.
Məntágula nəcé bí ηgə mánda
mikúsé mí búdá nə minjów
myán̄, bí ka du sá ígwaa-gwaa
í májəgula nə bwá dúgúg nə bi
bí íjəɔ í búúd. Bi mə bá bwəma
nə intúgúlí í bá bul nyaan yí.]

¹⁵ «Məntágula nə bí Oyíguli
ó máccεξ nə Ofarizyêh̄. Bi bí

nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə ntɔ mɨshwú ntɔ məkwamb ηgələ sɔ muud ηgwúd jí nə ηkul cénd mítédúgá zə nyíi mɨsɔɔn wánúd yé. Ja bí má ka jíga dúg mbií múúd wɔɔŋg yí, bí mú sá ná a bág nji muud mə jálá nə kə kuda á kandugəd, nəcé bí é sá ná a nyíngəg bul sá bów-bów isá ntɔ bí.

16 «Məntágula nə bí, wəancím-ncím bí má tów shwóg ná bí mə lwágulə búúd zhíí wá, məntágula nəcé bí ηgə ci ná ηkí muud má kɛen *Mpáánzə Zembí, sá nyó ámə kɛen yí, í cugé nyə yímbúlí. Nji, múúd mə ká kɛen or á Mpáánzə Zembí, sá nyó ámə kɛen yí, jí nyə yímbúlí. 17 Yé ímpwúfú íga, wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ gúlúgá, ye or, ye Mpáánzə Zembí í ηgə sá ná or bág or má Zembí yí? 18 Bí ηgə námə ci ná muud mə ká kɛen *alatár, sá nyó ámə kɛen yí, í cugé nyə yímbúlí. Nji, múúd mə ká kɛen sá má Zembí í mbwúg alatár dí yí, sá nyó ámə kɛen yí, jí nyə yímbúlí. 19 Yé wəancím-ncím óga! Jí í ntɔ gúlúgá, ye sá í mbwúg alatár dí yí, ye alatár mə sá ná sá jɔɔŋg í bág shú má Zembí yí? 20 Ntó, muud mə kéén alatár yé, á kɛen alatár nə sá jêsh í mbwúg alatár dí yí. 21 Muud mə kéén Mpáánzə Zembí yé, á kɛen Mpáánzə Zembí nə Zembí muud njúl cínɔŋg yé. 22 Muud mə kéén jon lə gwów yé, má kɛen jiya ícî má Zembí

nə Zembí muud njúl cínɔŋg yé.

23 «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácéξ nə Ofarizyêŋ. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nə bí nəcé bí ηgə yə Zembí *ηkɔw wúm á isá nda mânt nə anis nə kumín†, ikáá bí má də teegushi ídâw nə ndí yí. Nji bí yida mpyêny məɔŋg mácéξ má búl ntɔ má, nda cugələ nə buud tútəlí, nə gwágulə búúd cey lámúd nə búgúlálə Zembí. Sá bí á jəla nə sá wə ní, kú yida mpyêny byɔɔŋg bí ηgə bwey sá yí. 24 Yé ólwóye ɔ zhíí wəancím-ncím óga. Bí má də sâl málwəg, yíl ncincín jí cínɔŋg yí, nji bí minə *shamó ncindí.

25 «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácéξ nə Ofarizyêŋ. Bí bí nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí ηgə gusa bálá nə shúyá nji kwonud, cwú nyɛ njúl lwándúlá nə isá í mándá nə íbów-bów isá í má ηwa bí milâm yí. 26 Yé áncím-ncím Farizyêŋ! Fwog tééd gusa bálá cwú shú ná kwon bág námə ηkí ηkê.

27 «Məntágula nə bí Oyíguli ó mácéξ nə Ofarizyêŋ. Bí búsə nə məkəŋ. Məntágula nəcé bí búsə nda məshwon bwə má wá fém má, ηkí nywa dúg tóón, nji cwú njúl lwándúlá nə iyasé í búúd nə bíl ísá í ádudanâ mimbíi mímbíi. 28 Bí búsə námə ntó, mɨsh má búúd dí, bí ηgə nyín nda buud básé ótátəlí wá; í njúl ná milâm mín

23:16 5.34-37 23:16 15.14 23:18 MmN 29.37
Ləv 27.30; Msh 6.8; Luk 18.12 † 23:23 mánt nə anis nə kumín: Jísə ikáá bwə də
lugushi jááməb nə ndí yí, isá nda məsəb.
Yúá 9.40 23:28 Luk 16.15

23:21 10j 8.13 23:23
23:24 15.14 23:25 Mak 7.4 23:26

mísə bí nə kwába nə fúlú a kú bíš mácεε ná cwóó.

²⁹ «Məntágula nə bî Oyíguli ó mácεε nə Ofarizyêη. Bî búsə nə məkəη. Məntágula nəcé bí ηgə lwə məshwoη mə *búúd ɔ mícúndá, bî ηgə lughashi ikál otátəlí ó búúd bwə á dəw yí.

³⁰ Bî ηgə ci ná bî a mbəm bə ja impáámბé bín í á cugə yí, bî a shígé nywá də wá məbwə kúl bwə á də gwú búúd ɔ mícúndá yí. ³¹ Ciyá jín jəɔηg í ηgə bwaagulə nə bî búsə bwān ó búúd bwə á də gwú buud ɔ mícúndá wá. ³² Ká ji, məelugá casulə sâ impáámბé bín í á tééd yí. ³³ Bî búsə mbéé ónywā, iyəlukag. Bî mə bá faam kú kə kuda á kandugə dí? Í bá bə ntədəle?

³⁴ Gwə wə í bá bə ná, mə é də nti bí buud ɔ mícúndá, mə nti búúd ó fug, nti Oyíguli ó mácεε; bî mə bá gwú bóól, bí bwambulə bóól ikwolós dí, bí yíd bóól nə milwóη bídí mǎmpáánzə mə mínjígúlád, bî mə bá julya nə bóól míηgwəla míηgwəla.

³⁵ Í bá námə də s̄y ntáni ná ndéé, otátəlí ó búúd bēsh bwə á gwúyəw wá, məcií máη shwi y bí mílúúd; tééd məcií mə Abel, tətəlí múúd, zə wóós məcií mə Zakarî mə Baraki bí á gwú mpédugá Mpáánzə Zembî nə alatâr yé. ³⁶ Búbálé, mə jaaw bí ná, kala buud ga í é bwəma nə intágulí byəɔηg byēsh.»

*Yésus ηgə lígya shú
Yurúsəlem
(Luk 13.34-35)*

³⁷ «Eéé Yurúsəlem ηgə gwú *buud ɔ mícúndá éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ηgə sá ná, buud Zembî ηgə nti lwámád wódí wá, wo ηgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúle mə á tééd ná mə seηg bwān bwō nda ábiyá kúwó mə də seηg bwān bé məfaafugé dí ná! Nji, bî kú magulə ntó. ³⁸ Ká, dugá njów wún í zə lúg wuul. ³⁹ Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námə kíkídíga, bî ákwolé ná dúg mə. Mə bá nyiηgə nyîn nji ja bí mə bá shwas mə ná: “Gúmá í bág nə nyəɔηg ηgə zə jíná mə Cwamba dí yé”.»

24

Intágulí í bá bə yí

(Mak 13.1-37; Luk 21.5-30; 17.22-37)

¹ Yésus nyə á ka kyey ná a wú *Luη mə Zembî, cúwo tóón. A ηgə kə ntáni, *ompwiín bwə mú shish nyádí, kélə cēel sá ná a dúgúg mbií málwəga búúd bwə á lwə cínəηgú Luη mə Zembî má. ² A mú yida ci nə bwo ná: «Bî mə dúg dí isâ íni byēsh í? Búbálé, mə jaaw bí ná, kú nə kwóógú í bá lúg í mbád dúlúgá na gwəw. Na yēsh mə bá bə íc̄imí ic̄imí.»

³ A mú ka kə *Mbún wəolivyē dí, kə ji shí. Ompwiín bé bwə mú shish nyádí kə jí nyə bənoη bwámé ná: «Jaawug sâ, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwəgulə sə ná wo wál zə, ná cug á shí ga í wál zə shîn?»

⁴ Yésus mú bęsa nə bwo ná: «Bi ó bey ná buud bwá bâg shiig bí, bi mú bę bów-bôw zhíí. ⁵ Nəcə buud ŋkí bulya bwá bá du zə nə jínə dām, zə du ci ná: “Mə wá Kríst”. Məshügā máŋ məŋg mə bá kənd zh-wog buud jugú. ⁶ Bi mə bá du gwág mílāŋ mí mósomb, bi gwáduga ncíndə dósomb. Bi kú bá du kənd mílám gwôw; í bá jii nə isâ ini í bég. Nji tɛɛm bə ntó, í ábúlé fwo bə máshíné mə shí. ⁷ Gúl lwoŋ í bá lúmbuli nə gúl, dúl faan lúmbuli nə dúl. Zha á ifí mpu í bá bə bíl íkúlúd, shí í bá námə du ntaŋusa bíl íkúlúd. ⁸ Isâ ini byêsh í bá ná bə nji mətéédulé mə mácey mə byéyí. ⁹ Bwá bá du kusha nə bí ná bi bwámag nə məntágula, bwá du gwú bí. Ilwoŋ byêsh í bá mpii bí nəcé jínə dām. ¹⁰ Ntó, zhwoŋ buud bwá bá jimb, bwá cwagəwa zhí abúbôwud. Buud bwá bá bə, bóól kusha nə bóól, mpédúgá nyáŋúd nji zhíŋ nə zhíŋ. ¹¹ Zhwoŋ *buud ɔ micúndə ó məshügā bwá bá zə, zə sá nə buud ŋkí bulya bwá bég bów-bôw zhíí. ¹² Ná ndeé, fúlú á kú bísh máceɛ í bá ŋgə mpyáanz, zhwoŋ buud ceelí mú bá ŋgə shín. ¹³ Nji muud mə bá jisəw kə wós məshínéd yé, a bá cugə. ¹⁴ Bwá bá cúndə Jəjə Kéél ni kúl jêsh shú ná ilwoŋ byêsh í gwágúg;

nə ndeé məshíné mə músə bə.

¹⁵ «Gwá wá jí ná, bi mə bá dúg ájələŋkúŋkwə múúd micúndə Danyél nyə á bwey jaaw yé. Ja á bá kə ŋwa jiya kúl í bul bə ci yí, muud ŋgə lə cilyá ga yé, ké mpú gwág! ¹⁶ Ja bí mə bá dúg isâ byəŋg yí, buud bwá bá bə Yudéa wá, bwá bâg fúndə, kə mímbúbəŋúd! ¹⁷ Muud mə bá bə kwáminú* yé kú bá shulə nə a ké ŋjəw kə ŋwa sá. ¹⁸ Nyəŋg mə bá bə fambá yé, kú ná kwo kə kwáádə nə a ké ŋwa kúúd. ¹⁹ Nkwéé budá bwá bá bə nə məbum, nə bəŋg bwá bá ŋgə nyééŋg bwán mwôw məŋg dí wá! Bwá bá bul ŋkúŋkwəŋ. ²⁰ Jəgəlagá nə Zembí nə mítúbúg myəŋg mí kú bá bə bí ŋkwánúd, ŋkí jwôw lú Sábaad. ²¹ Nəcə *incwaw í ntug í bá bə mwôw məŋg dí mbií í abwélé bə té shí í á tééd yí. Bíl í ábúlé kwo bə mbií wəŋg. ²² Í á mbəm bə Cwámba kú cunal mwôw mə incwaw í ntug məŋgə, tə muud kú faam. Nji a bá cunal mwôw məŋgə nəcé buud á mə bwey féésh wá.

²³ «Ntó, ŋkí ŋgwól múúd mə ci nə bí ná: “Dugá! Mesí jisə wa”, ŋkí ná: “a jisə wá”, kúgá magulə. ²⁴ Nəcə omesí ó məshügā nə buud ɔ micúndə wá məshügā bwá bá du wós. Bwá bá du sá məma *məshimbá, nə *isâ í mímbúgú mbií wúsə nə ŋkí

24:5 24.24; 2Te 2.9-10; 1Yn 2.18 **24:7** 2Ib 15.6; Iza 19.2 **24:9** 10.17-22; Yuá 16.1-4 **24:9** 5.11 **24:10** 10.35; Luk 12.52-53 **24:11** 7.15 **24:12** 2Tm 3.1-5 **24:13** Mbú 13.10 **24:14** 28.19 **24:15** Dan 9.27; 11.31; 12.11 **24:17** Luk 17.31 * **24:17** Ja bwá á du lwə minjəw yí, bwá á du mə kwáminú námə nda mənyung. Kwáminú í á du bə ŋkí lal, buud kə du ŋgə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. **24:21** Dan 12.1; Mbú 7.14 **24:23** Luk 17.23-24 **24:24** 24.5; 7.15; Mbú 13.13-14

gúl sâ jí nê ñkul bæ ntó, buud Zembî má bwey féésh wá bwé bæ bów-bôw zhíí. ²⁵ Bi ó bey! Mæ má bwey jaaw bí wé ni. ²⁶ Bwé ká ci nê bí nó: “Dugá, Mesî ji nûñ shí a shwééshád”, bi kú kə wu. Ñkí bwé ci nó: “A ji ká nyúl fúmúd”, shwánágá, bi kú magulə, ²⁷ nəcə *Mwân mæ Múúd mæ bá zə nda njəs í dæ yas kóómb jwôw í dæ cúwo yí, í nyîn kóómb jwôw í dæ jíma yí. ²⁸ Kúl mbimbə wúsə yí, cínəng wé ómpal ó dæ seəngya yé.

²⁹ «Í bá bæ, mwôw má incwaw í ntug məəng má ká námə shîn cə, jwów í bá shila né ñkwed kú ná kwo faan; ñkwoond kú ná wééshəli mánkenya; wəacén-cénî bwé bá dæ bí shí; isâ byêsh bísé nê mpífə jon dí yí í bá kúngula. ³⁰ Ja jəəngú, sâ í bá lwágulə né Mwân mæ Múúd wál zə yí í mú cúwo jon dí; ikúl í búúd byêsh yá shí ga í mú ngə tədəwa; bwé músə dóg Mwân mæ Múúd ngə zə míñkúdúd, a zág nê mpífə nê milwaná. ³¹ A bá nti *wəéngəles bé nê məmá laag í dæ lás nê ñkulú yí, bwé zə seəng búúd Zembî nyə á féésh wá, ikóómb ínə byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wós bílúgád.

³² «Ñwagá fug nê yuug bí má dæ dóg nê líí *figyê yí. Í dæ bæ, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mənəcuug má agúgwáan má ngə kə yí, bí mú mpu

nə ompú bwé mú kúnə-kúnə. ³³ Ntó námə, ja bí má bá dóg isâ byəəng byêsh í ngə sîy yí, mpugá né ziyé má Mwân mæ Múúd í mú kúnə-kúnə, í mú cé máyíndə mæ nyə. ³⁴ Búbələ, má jaaw bí né, kala búúd ga í ábələ cə, isâ íni byêsh kú fwo sîy. ³⁵ Gwów nê shí í bá cə, ñji iciyá byám kú cə.»

Muud má jalá nê ji ñkwəməsá

(Mak 13.32-37; Luk 17.26-30, 34-35)

³⁶ «Shú sâ í dúgyá nê jwôw nê wəla isâ byəəng í bá sîy yí, kú nê muud mæ mpú; tēem bæ wəéngəles básə wé Zembî wá bwé ampúyé; tēem bæ Mwân nyə ampúyé; ñji Sóəngú wé má mpú. ³⁷ Ja *Mwân mæ Múúd mæ bá zə yí, isâ í bá sîy námə nda í á sîy ja mæ *Nówe dí ná. ³⁸ Shúshwóógú né mpuñ í búdálúg shí nyêsh, buud bwé á dæ dæ, dæ ngul, bwé béya, bəlushi námə bwân bəñ né ndéé kə wós jwôw *Nówe nyə a nyíi məma byóól dí yí. ³⁹ Buud bwé á shígé dæ bēemb təw sâ, kə wós ja mpuñ í á zə janğulə bwo bēsh yí. Ntó námə wé í bá bæ ja Mwân mæ Múúd mæ bá zə yí. ⁴⁰ Í bá bæ, budúm óbá bwé ngə sēy fambá, ngwúd ñwiny, ngwól lúg. ⁴¹ Budá óbá bwé ngə jí isâ kwóógú ngwúd dí, ngwúd ñwiny, ngwól lúg.

24:27 24.30, 37; 25.31; 1Kr 15.23; 1Te 3.13; 4.15; 2Te 2.1, 8; Zhk 5.7-8; 2Pr 3.4; 1Yn 2.28 **24:28** Zhb 39.30; Mbú 19.17-18 **24:29** Iza 13.10; 34.4; Azh 2.6, 21; 2Pr 3.10, 12; Mbú 6.12-14 **24:30** Zak 12.10-14; Dan 7.13-14; Mat 24.27; 26.64; Mak 14.62; Mbú 1.7 **24:31** 13.41 laag; 1Kr 15.52; 1Te 4.16 **24:34** 16.28 **24:36** Mis 1.7 **24:37** Mat 6.11-13; 7.7-13; 2Pr 3.6 **24:42** 24.44, 50; 25.13; Mak 13.33, 35; Luk 12.40; 21.36

42 «Ntô, jigá ñkasô! Bi ampúyé jwôw Cwámba wân má bá zə yí. 43 Mpugá ná amádí njów mbêm du mpu wəla lə búlu júwâl í é zə yí, ñki á du ji ñkasô, a kú bíd ná júwâl í búgág nyə njów, júwo ísâ. 44 Ntô, bi má jəlá nə du ji ñkwəmusá, nəcé Mwân mə Múúd mə bá zə wəla bí abúlé ñgə téduga nə nyə é zə yí.»

(Luk 12.41-48)

45 «Wáyé sóol məsáal wúsə abúgúlág a njúl ñkí kə mása mə tâl nə a bég lúluú á buud ɔ njów a du yə bwo idaw wəla i jəla yí? 46 Sóol məsáal wəɔng nywá má jəla nəcé mása nyə é zə kwey a ñgə sá iséy byé. 47 Búbálé, má jaaw bí ná, mása nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl ísâ í njów byêsh. 48 Nji ñkí a jisə bów-bôw sóol məsáal, nyə é ci ná: “Cwámba waamá nyə áleleé nyiŋgə”. 49 Nə ndeé a mú ka ji yídulə búúd bənonə bwə ñgə sêy wá, nə dələ dæg, bənonə oshwége ó málwəg nji ñgələ ñgul. 50 Mása yé má bá zə wósə nyə dúl jwówúd məseegyā, wəla á shígé ñgə téduga yí. 51 Mása nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanə, a kənd nyə kúl búúd ó məkəñ bwə ñgə bwəma nə ñkəd yí; nyə é bə cínəngá, nji a ñgə bwam nə məyə.»

25

Oncwíyé ó məsás wúm

1 «Ntô, Faan á gwów í bá bə nda lân ga: oncwíyé ó məsás

wúm má á ñwa məlámba, zə kə nə má ké lég múúd nyə á bə nə a zə bwéemb shwə wán yé. 2 Məsás wúm mənɪ dí, mətəɔn mə á bə ilad, mətəɔn okəñ. 3 Məɔng mə á bə ilad má má á ñwa məlámba kú bwey ñwa mósól məwúdə kə nə mwo. 4 Nji okəñ bá, bwə á ñwa məlámba, bwə kə námə nə ifuundú í məwúdə nə bwə bá kə ñgə kwádulə. 5 Muud nyə á bə nə a zə bwéemb múdá yé, nyə á shígé jəwa zə; məsás wúm mənɪ mēsh mə mú tag nə jiya nə ndeé mə shɪn kə gwəd. 6 Tām bulú, cúndá í mú sɪy ná: “Muud bá wə zág ε; kəgá lég nyə!” 7 Oncwíyé ó məsás wúm mənɪ mēsh mə músə juum, mə ka zə kwəmusə məlámba. 8 Məɔng mə á bə ilad má, mə mú ci nə okəñ ná: “Yəgá sə baalé məwúdə, məsú məlámba mə wál jímə.” 9 Okəñ nə bwo ná: “Mbô! Məwúdə mə ákwagayé nə shé bēsh; kəgá íkúl bwə du ñgə kusha yí, bi kəg kusə mún.” 10 Tə ílad íni í á ñgə kə nə í kə kusə məwúdə yí, muud bá mú wósə. Bənonə bəɔng bwə á bə okəñ wá, bwə mú nyíi njów zəñ, bwə fad mbê. 11 Məsás mə ilad mə á ka zə wósə na mpúmpúsə, ka zə ñgə jəw ná: “Mása, Mása, juwág sə mbê.” 12 Nyə mú yida bəsa nə bwo ná: “Mə ñgə ci nə bí fwámé ci ná, mə ampúyé bî.” 13 Ntô, jigá ñkasô, nəcé bi ampúyé jwôw nə wəla *Mwân mə Múúd mə bá zə yí.»

Osóol ó mäsáal ólóol
(Luk 19.12-27)

¹⁴ «Í bá bæ nda muud nyə á kə njəond dí yé. Ja á mé bæ ná a zə tí yí, a mú jəw osóol ɔ mäsáal bé, zə yə bwo məbii mé tâŋ nda məcé. ¹⁵ A mú ŋgə yə bwo námə nda bwá á ŋgə bæ nə ŋkul iséy ná; a yə nyíga mimbwoomb mí mímbeesh mítóon, a yə nyíga mimbwoomb mímbá, a yə nyíga mbwoomb ŋgwúd. Nyə a shîn yə bwo ntáni ná ndéé a músə kyey. ¹⁶ Námə nji bwá á shîn lég *mwaanê yí, nyəonŋ nyə á bæ nə mimbwoomb mítóon yé mú kə sêy nə yé mwaanê; a músə nyiŋgá bii míl mítóon. ¹⁷ Nyəonŋ nyə á bæ nə mímbá yé mú námə nyiŋgá bii míl mímbá. ¹⁸ Nyəonŋ nyə á bæ nə ŋgwúd yé nyə nyə á kə fáag bí mándəlúd, a mú shweel mwaanê mə mása yé cínəŋg. ¹⁹ Ja fwámé fwála í á cə yí, mása nyə á ka zə ná a zə sá ósóol ó mäsáal bé shitóg. ²⁰ Nyəonŋ nyə á lég mimbwoomb mí mímbeesh mítóon yé mú shísh, a zág nə míl mimbwoomb mítóon, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mítóon; dəgí, míl mimbwoomb mítóon mə á bii wə míga.” ²¹ Mása yé mú ci nə nyə ná: “*Ἐθύη. Wo ji jəjə sóol məsáal abúgúlág. Wo mə bæ mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil wo isâ í ábubulyá dí. Zaá ji máshusəg mə mása woó dí.*” ²² Nyəonŋ nyə á lég mimbwoomb mímbá yé mú

námə shísh, nyə ná: “Mása, wo á yə mə mimbwoomb mí mímbeesh mímbá; dəgí, míl mimbwoomb mímbá mə á bii wə míga.” ²³ Mása yé mú ci nə nyə ná: “*Ἐθύη. Wo ji jəjə sóol məsáal abúgúlág. Wo mə bæ mə abúgúlág nə isâ cíg-cíg, mə é jil wo isâ í ábubulyá dí. Zaá ji máshusəg mə mása woó dí.*” ²⁴ Nyəonŋ nyə á lég nji mbwoomb ŋgwúd yé músə námə shísh, nyə ná: “Mása, məe mə á bwey mpu ná wo ji ŋkí nyaan, wó də mwáágulə mpúmə kúl wó á shígé bə yí, wó də shwo ídāw kúl wó á shígé myeeg mpəg yí; ²⁵ Gwə wə mə á fúndə yí, mə músə kə shweel mbwoomb mímbeesh wə mándəlúd. Ləgúg, sá gwə wə ga.” ²⁶ Mása yé mú ci nə nyəonŋ ná: “Wo ji bəw-bəw sóol məsáal. Wo ji mbéé ləm. Ŋkí wo á mpu ná mə də mwáágulə mpúmə kúl mə á shígé bə yí, mə də shwo ídāw kúl mə á shígé myeeg mpəg yí, ²⁷ ŋgaá, wo á jəla nə kə wá mə mwaanê waamá bāŋ dí, ná ja mə wós yí, mə zə ŋwa nyə nə məbədí gwəw! ²⁸ Déégúgá nyə mbwoomb mímbeesh ni, bi yág nyəonŋ jí nə myo wúm yé. ²⁹ Nəcə muud jí nə məbii yé, bwə bá nyiŋgə kwádələ nyə mwo, á mú bul bii, nji nyəonŋ cúgé nə ndí yé, bwə bá məel déég súsúsá á jí nə ndí yí. ³⁰ Biigá mbéé bəw-bəw sóol məsáal ga, bi wúsəg nyə tóon, kúl í bá bæ nji a ŋgə bwam nə məyê yí.»

Sémbyé mîlâsú á mæzhúgúlâ

31 «Ja *Mwân mæ Múúd mæ bá zə nyádí íjwûga dí, bânôn̄ *wəəngales bēsh yí, a bá zə ji nyádí *caan̄gá á milwanád. 32 Ntó ilwon̄ byēsh yâ shí ga í bá seəngya nyádí mpwóombúd. A bá béég búúd ígwoon̄g íbá nda mbaagulé itəw mæ d̄u béég incwəmbə nə ikálá ná. 33 A bá t̄əl incwəmbə nyádí mbwə mən̄cwûm, ikálá nyádí mbwə məkóól. 34 Ná ndeé Njwú-buud mæ bá ci nə bəon̄g wā mbwə mən̄cwûm ná: “Zəgá, bí buud Són̄gú wām mæ yə ócúncəsh wá. Zəgá ji Faan déd, zə ləg lúgí nyə á bwey bwíg bí námə ja nyə á fwə shí nə gwów yí. 35 Nəcé mæ a gwág zha, bi á yə mæ idəw; mæ a gwág shwáásúlə minú, bi á ŋgual mæ; mæ á bə njôn̄, bi á ŋwa mæ bídí; 36 mæ á bə shushwáás, bi a bwééd mæ mikáándə; mæ á bwás, bi á zə dúg mæ; mæ á bə mímbwugəd, bi á kə dúg mæ.” 37 Ja jəon̄gú wə otátəlí ɔ búúd bwə bá bəsa nə né ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á dúg wo nə zha sá mú yə wo idəw, sá dúg wo nə shwáásúlə minú sá ŋgual wo yí? 38 Jáyé ja sá á dúg wo, wo njúl njôn̄ sá mú ŋwa wo sádí yí; ŋkí ná wo njúl shushwáás sá mú bwééd wo yí? 39 Jáyé ja sá á mpu ná wo ŋgə bwás ŋkí ná wo ji mímbwugəd sá mú kə dúg wo yí?” 40 Njwú-buud mæ bá bəsa nə bwo ná: “Búbálé, mæ jaaw bí ná, ja jēsh bí á sá gúl

mímínyon̄h̄ jām wúl sóóləgú ni yí, mæ wə bí á sá wə yé.”

41 «A músə bá ci nə bəon̄g wā nyádí mbwə məkóól ná: “Wúgá mæ míshád. Bi búsə nə mæzhúgúlú mæ Zembí. Kyeyugá kə kuda á kandugə kandugə dí, kuda Zembí nyə á kwəmsa shú Njwú məjamb bən̄on̄ wəəngales bé yí. 42 Nəcé mæ á gwág zha, bi a shígé yə mæ idəw; mæ á gwág shwáásúlə minú, bi a shígé ŋgual mæ məjúwó. 43 Mæ á bə njôn̄, bi a shígé ŋwa mæ bídí; mæ shushwáás bi kú bwééd mæ mikáándə; mæ bwás, mæ kə mímbwugəd, bi kú kə dúg mæ.” 44 Ntó, bwə bá námə jí nyə ná: “Cwám̄ba, jáyé ja sá á bwele dúg wo, wo ŋgə yə nə zha ŋkí shwáásúlə minú, ŋkí ntəg ná sá á dúg wo, wo njúl shushwáás ŋkí ná wo ŋgə bwás, ŋkí ná wo njúl mímbwugəd sá kú bísh wo yí?” 45 Ntó, a bá bəsa nə bwo ná: “Búbálé, mæ jaaw bí ná, ja jēsh bí á bə kú sá ŋgwól mímínyon̄h̄ waamə wúl sóóləgú ni yí, mæ wə bí á bə kú sá mánywa məon̄g yé”. 46 Ná ndeé, búni bwə bá kə intúgúlí yā kandugə kandugə dí; otátəlí ɔ búúd bān̄ bwə kə cəg á kandugə kandugə dí.»

26

Shwushwaga shwiy mæ Yésus
(Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

1 Í á zə bə ná, ja Yésus nyə á shîn lás isâ íni byêsh yí, nyə á ka ci nə *ompwíín bé ná: 2 «Bi mə mpú ná í mé lág mwôw mábá ná *Páska bág. Mpugá ná *Mwân mə Múúd mə bá kaanz shú ná bwə bág bwambulə nyə kwolós dî.» 3 Milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ loom bwə á ka kə sɛɛŋgya luŋ mə Kayíf, Ajəláci á ofada. 4 Bwə mú kə cwə íyuug ná bwə bii Yésus mákəhád, gwú nyə. 5 Nji, bwə á ŋgə ci ná: «Í ajəláyé nə sîy fwála lə zâŋ, buud bwə á bá bul sá ícucu».

Ngwól múdá mə shwu Yésus labínda lúúd

(Mak 14.3-9; Yuá 12.1-8)

6 Yésus nyə á ka bə Be-tanî, Shímun á zúzaamá dí njów. 7 Ngwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jəŋg í á bə nə labínda álal-kus. Ná ndeé, Yésus ŋgə də, mudá éne mú shwu nyə labínda wəŋg lúúd. 8 Ja *ómpwíín bwə mə dóg ntáni yí, bwə mú gwág bôw, bwə mú ŋgə lás ná: «Jí á ntámá labínda éga ntúga yí? 9 Í ámə jəla nə bwə kúshag labínda ni ŋkí lal kus, bwə mú kwíínd mímbúmbúwá nə *mwaanê wəŋg.» 10 Yésus nyə á ka mpu nə bwə ŋgə lás ntó, a mú ci nə bwo ná: «Nəcé jí bí mə ntágúlə múdá éne yí? Sâ mánywa wə á mə sá mə ni. 11 Nəcé binôŋ mimbúmbúwá bí é də ji mwôw mēsh, nji

sánŋə bí sə ábulé ji mwôw mēsh. 12 Ja nyə ámə shwu mə labínda nyúúlúd ni, nyə ámə bweykwəməsa mə dəwúlə mə bá zə dəw yí. 13 Bábálé, mə jaaw bí ná, kúl jəsh bwə bá cúndə Jəjə Kéel ga shí nyēsh dí yí, bwə bá námə də jaaw sá múdá éga mə sá mə yí, buud də téduga nyə.»

14 Mpúsə na, ŋgwól múúd á gwoŋg ómpwíín wúm nə óbá, nyəŋg bwə á də jôw nə Yúdas Iskariyót yé, músə kə dúgya nə milúlúú myâ ofada, 15 nyə nə bwo ná: «Mə ká sá nə bí bííg Yésus, bí yə mə jí?» Bwə mú ntág lə misanə mí mwaanê məwúm málól, bwə yə nyə. 16 Téeéd baan dəŋgú di, Yúdas músə ŋgə sə fwámé fwála á jí nə ŋkul sá nə bwə bííg Yésus yí.

Yésus bəŋŋə ompwíín bé bwə sá Páska

(Mak 14.12-21; Luk 22.7-14, 21-23; Yuá 12.21-30)

17 Jwôw matéédulé mə zâŋ mú ka zə wóós, jwôw bwə á jəla nə téeéd dələ íbuléd yâ kú nə *ləvur yí, *ompwíín bwə á ka jí Yésus ná: «Wó cɛel nə sá kág kwísha dína *Páska ŋgow?» 18 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Kagá ŋgwála, wə mbéé; bí kág ci nə nyə ná: “Yíígulí mə ci nə baan dé í mú kúnə-kúnə. Bəŋŋə ompwíín bé bwə é zə sá Páska wa wódí.” 19 Ompwíín bwə á kə námə kə sá nda Yésus nyə á ci nə bwo nə, bwə mú kwísha dína Páska.

²⁰ Ja kugú í á bii shí yí, Yésus nyə á kə ji shí, bánôh *buud ɔ lwámá wúm nə óbá bé, kálə də. ²¹ Bwá ñgə də, Yésus mú ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ñgwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə». ²² Ompwíín bwá mú bul gwág sá jooñgú cey lámúd, bwá mú ñgə jî nyə, múúd yêsh ná: «Cwámba, ye mə?» ²³ Yésus mú bəsa ná: «Muud sáná sə ámə juwo məbwə shúyád yé, nyə wə nyə é kusha nə mə. ²⁴ Mwân mə Múúd nywáá, nyə é kə námá nda jísə bwey bə cilyá shú dé dí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé; í á yida nywá bul jəla ná muud wooñgú kú byél.» ²⁵ Ntó, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé mú námá lás, a jî nyə ná: «*Rabi e, ye mə?» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo má ci wə ni.»

²⁶ Bwá ñgə də ntúni, Yésus mú ñwa buléd, a yə Zembî cúncésh ná ndeé, a mú fêy buléd, yə ómpwíín bé, nyə nə bwo ná: «Ñwagá, bi dág. Nyúul nyám wə ga.» ²⁷ Né ndeé, a mú ñwa bálá wáan, a yə Zembî cúncésh, a yə ntág ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «Bi bêsh ñgulugá. ²⁸ Məcií mām wə máni, məcií mā sɔ, má zə shwiy shí má, zə cé búúd ñkí bulya, ná bwá bág nə ijuugá í *mísám. ²⁹ Má jaaw bí ná, mə abulé ná kwo ñgul wáan ni kə wós ja shé má bá ñgul ncuncumbə Faan má

Sóónɡú waam dí yí.» ³⁰ Bwá mú ka sey Zembî isusa i gúmá ná ndeé bwá músə kyey kə *Mbán wóolivyé dí.

Pyêr nyə e kílya Yésus
(Mak 14.27-31; Luk 22.31-34; Yuá 13.36-38)

³¹ Né ndeé, Yésus mú ci nə *ompwíín bé ná: «Búlú ga dí, bi e lánɡawo búgád nəcé mə. Sá jooñgú wə jísə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagulə itəw, incwəmbə í soonz í mú shîn ciima.” ³² Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilé, bí kə bá kwey mə nûh.» ³³ Pyêr mú lás, ci ná: «Tɛɛm bə ná bóólúgá bêsh bwá lánɡawo búgád nəcé wo, mɛɛ mə abulé bwelɛ lánɡawo.»

³⁴ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, námá búlú ga dí, shúshwóógú ná ñgwúm kúwo kwáágúgi, wo e kílya mə ija ilóol.» ³⁵ Pyêr nə né ná: «Tɛɛm bə ná í wós ná shwá yág shwiy ñgwúdá, mə kú bwelɛ kílya wo». Bóól ómpwíín bêsh bwá mú námá ñgə ci ntó.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane
(Mak 14.32-42; Luk 22.39-46)

³⁶ Né ndeé, Yésus bánôh *ompwíín bé bwá músə kumə kál bwá də jəw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, má fwo kə wá shwóg, kə sá məjəgula». ³⁷ A músə jəw Pyêr nə bwân ó Zhébedé

óbá, b́nónh bwá mú kə; a mú tééd ngála bul gwág məcəy mə lâm, mbəəm í ngá shwiy nyə nyúúlúd. ³⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Lâm wúsə mə nə məcəy ki mə é yə. Jigá nkasə wa shí, bi nyéélág mə.» ³⁹ A mú wú na bwádí, a nhwá shísh shwóg, a músə kə wusə nyúúl shí, a kúd mpwoombá méndəlúd, jəgula nə Zembí ná: «Pupá e, nkí jí nə nkul jəla ntó, maguləg nə mə bəg kú ngul bálá məcəy ga. Nji, í síyúg nda wó céel ná, kú bə nda mə céel ná.» ⁴⁰ A músə zə kómb ómpwín bwá á bə yí, a mú zə kwey bwo ígwád. A músə lás nə Pyêr ná: «Ntó ná bí cugé nə nkul jí nkasə nə mə təə nji wəla ngwúdu? ⁴¹ Jigá nkasə, jəgula nə Zembí, bi bəg kú biil məbwəbəlánúd. Lâm wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njəənd; nji nyúul í cugé nə nkul kwag kuú njəənd wəəng.» ⁴² A músə nyingə shísh shwóg ja ábēē, kə jəgula nə Zembí ná: «Pupa, nkí tédúgá wô í cugé nə wo yíl mə bálá ga mə kú ngul, í síyúg nda wó céel ná.» ⁴³ A músə nyingə zə ómpwín b́é dí, zə námə nyingə kwey bwo ígwád nəcé mísh mə á ngə ntəmb bwo. ⁴⁴ A mú wú na bwádí, a shísh shwóg, kə sá məjəgula ja áléel, məjəgula məmpúd á ngá bwey sá má. ⁴⁵ A músə nyingə zə ómpwín b́é dí, a mú ci nə bwo ná: «Ye bi bān bi é bə wa nji gwá nə gwə nji ngála woga? Dugá! Wəla í mú kúná-kúnə, wəla *Mwān mə Múúd mə zə kaanz məbwə mə ósól

ó *mísám dí yí. ⁴⁶ Tówúgá, sá kyéyug. Muud mə kusha nə mə wə zág yé.»

Bwá bii Yésus
(Mak 14.43-50; Luk 22.47-53; Yuá 18.3-12)

⁴⁷ Yésus ngá ná lás ntúni, se-egya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoong *ómpwín wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ngá zə nə məma kında búúd, bwó nə ikafwele nə məbúla. Milúlúú myá ofada nə ocúmbá buud wá ləəm wə bwá á nti bwo. ⁴⁸ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə a bwey kwambəla nə buud óni ná: «Muud mə é kə fálal, sá sənya mímpu yé, nyə wə éne, bi ó bii nyə.» ⁴⁹ Námə nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cə kə nji wə Yésus, nyə nə né ná: «Rabi, wo ə lás ə!» A mú fálal nyə. ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wey e, ság sá wo ámə zə sá yí». Buud bwá mú cíg, zə kə Yésus, bwá mú bii nyə.

⁵¹ Seegya ná ngwól múúd gwoong mə Yésus mə wéem kafwele jé, taad ngwól sól məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwə. ⁵² Yésus músə ci nə nyə ná: «Nyingəg fəen kafwele gwô jiya jéd; nəcé muud yēsh mə bálán nə kafwele yé, a bá námə bwəma nə shwiy kafweled. ⁵³ Ye wo ampúyé nə mə jí nə nkul gwáámə Dā kwíindyá, a ləel námə nti mə məma íkında í *wəéngales wúm nə íbá? ⁵⁴ Ká, nkí isá í síy ntó, mícilyá myá Kálaad Zembí mí é ka bwəma ntədəlé? Sá í ngə síy ga í ngə lwándələ micilyá myəəng.»

55 Yésus músə ka ci nə buud bwá á zə bii nyə wá ná: «Bí ηgə zə nə ikafwele nə məbúla zələ bii mə, mə jisə zhiłηgaanə í? Ngaá ná shé á də bə jwōw dēsh kúl ηgwúd, mə ηgə jíguli buud *Luη má Zembí dī, bi kú séemb mbwə ná bi má bii mə. 56 Isá íga byēsh í ηgə s̄y ntúga ná isá *búúd ɔ micúndə bwá á cilə yí í bwámag.» Mpúsə wəηgá, ompwín bé bwá mú myaas nyə, bwá shín fúnda.

Yésus təl kəɔdud wə Kayíf

(Mak 14.53-65; Luk 22.54-55, 63-71; Yuá 18.13-14, 19-24)

57 Buud bwá á zə bii Yésus wá bwá mú kə nə nyə wə Kayíf, Ajəláci á ofada, kúl *Oyíguli ó máceɛ nə ocúmbá buud wá ləɔm bwá á kə seηgya yí. 58 Pyēr nyɛ nyə á ηgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndéé kə wós nūη luη. A mú nyíi ná á cɛel fwo wámbulə sá í é bə yí. A mú kə ji shí, bánōη bíl ífulish kəl ηgwúd.

59 Té ni, milúlúú myá ofada, bánōη *Gwoηg ósémye ó milású wá Zembí jēsh bwá á ηgə s̄ɔ mpwene bwá yág nyə ná ndéé bwá gwú nyə yí. 60 Nji, zhwog buud bwá á tɛem ηgə zə nə ijɔ́ ηgə zə yə nyə ompwene, í á shigé bə nə tɔə sá á shwiy. Bóól búúd ɔ ómpwene óbá bwá mú zə cúwo, bwá ná: 61 «Wey éne, nyə á ci ná á ji nə ηkul búgə *Mpáanzə Zembí ná ndéé a kwo sá nji mwów málóol shumələ nyúl.»

62 Ajəláci á ofada mú tōw tətəlí, nyə nə Yésus ná: «Wo abésáyé búúd óga sá bwá ηgə bwaagulə wo ni?» 63 Yésus njúl nji kúl-kúl. Ajəláci mú kwo ci nə nyə ná: «Jaawug sá búbálé má Zembí á kuwō, ye wo ji *Kříst, *Mwān má Zembí?» 64 Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wo má ci óni. Má ka jaaw bí ná tééd námə kíkídiga, bi é dúg *Mwān mə Múúd njúl shí mbwə mənɔwúm má Zembí á ηkul nyēsh dí, bi mə bá námə dúg nyə, a ηgə zə mínkúdúd.» 65 Ajəláci músə nyaa míkáándə, nyə ná: «A má *lás nə Zembí bwaasúlə mpu, jí shé má kwo s̄ɔ owúshined yí? Biméfwó bi má gwág nda á má lás nə Zembí bwaasúlə mpu ná. 66 Bi mə dúg ná jí?» Bwá ná: «A jəlá nə yə.» 67 Bwá mú ka ηgə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwá ηgə wá nyə ikúda; bóól bwá ηgə tí nyə məmpóónz, 68 bwá ηgə ci nə nyə ná: «Yé Kříst, lwóg ná wo ji *muud micúndə, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.»

Pyēr má kílya Yésus

(Mak 14.66-72; Luk 22.56-62; Yuá 18.15-18, 25-27)

69 Pyēr njúl ná na tóón mbaadə dí, dúl sás í á də s̄y nə Ajəláci á ofada yí, í músə shísh nyádí zə ci nə nyə ná: «Wo á bə námə gwoηg mə Yésus muud á Galilē éga dí.» 70 Pyēr mú kílya nyə tām buud, nyə ná: «Mə ampúyé sá wó ηgə ci yí.»

26:56 Mat 26.31; Luk 24.46 26:61 27.40; Yuá 2.19; Mis 6.14 26:63 kúl-kúl: Iza 53.7; Mat 27.12-14 Mwān má Zembí: Mat 14.33; 27.40, 43; Luk 22.70 26:64 Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 26:65 nyaa míkáándə: Ilη 14.6; Esd 9.3 lás nə Zembí bwaasúlə mpu: Ləv 24.16; Yuá 19.7 26:67 Iza 50.6; 53.5 26:68 21.11

⁷¹ A mú ka tâw shí, ηgə kə ηgεε mbê kóógúlád. Dúl sás í á du námá sêy cínəηg yí í mú yag nyə, a mú ci nə buud bwá á bə cínəηg wá ná: «Muud éga nyə á bə gwoonηg mə Yésus á Nazarēt dī.» ⁷² Pyêr mú kwo kúlya nyə, a keen ná: «Búbálé, mə ampúyé múúd éne.» ⁷³ Kú námá bwey, buud bwá á bə cínəηg wá bwá mú shísh nyádí, zə ci nə nyə ná: «Wo ji bále bə múúd á gwoonηg jəəηgú; kál lá lású dwó í ηgə bwey lwágulə ntó ná sán.» ⁷⁴ Pyêr mú kúlya nyə nə məma ηkaanó, nyə ná: «ηkí má bwíηηg ijóó, ηkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd éne.» Námá ηji nyə á ci ntáni yí, ηgwúm kúwo mú kwáág. ⁷⁵ Pyêr mú tédaga ciyá Yésus nyə á ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ηgwúm kúwo kwáágúg, wo e kúlya mə ija ílól.» A mú cúwo tóón kə du ság nə yə.

27

Bwá cεεlə Yésus shwiy

(Mak 15.1; Luk 23.1-2; Yuá 18.28-32)

¹ Mán mələm, ná námá mpúmán mpúmán, milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wá loəm bwá mú sá shwushwaga ná ndeé bwá sám̄b ná Yésus má jəlá nə yə. ² Bwá mú wólə nyə mən̄kəda ná ndeé bwá kə cwám̄bulə ηgwám̄ana Pilát.

Yúdas má gwílya nyúul

³ Ja Yúdas muud nyə á kusha nə nyə yé má dág ná bwá má sám̄b ná Yésus má jəlá

nə yə yí, lâm í mú cey nyə cwú nə sóólúgú nyə á sâ yí. A mú kə ná a ké nyiηg mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud misan̄ mí *mwaanê məwúm málól myáη, ⁴ nyə nə bwo ná: «Mə má sâm nə kushálə nə muud njúl kú nə məbyaagulə.» Bwá mú ci nə nyə ná: «Sá abíshé. Wóó lésú óni.» ⁵ Yúdas mú shwu mwaanê cínəηg shí *Mpáánzə Zembî dī, a mú kyey kə kəl kwoolú cəηúđ ná ndeé yə. ⁶ Milúlúú myâ ofada mí mú wásulə mwaanê wəəηg, bwá ná: «Mwaanê éga ji mwaanê məcií. Í á jəláyé ná sá wáág nyə man̄ga á Mpáánzə Zembî dī; məcεε mású má amágúláyé ntó.» ⁷ Bwá mú ka sá shwushwaga ná ndeé bwá mú kə nə mwaanê wəəηg, kə kusə kúl shí má məól məm̄pií, bwá sá kúl shí jəəηgú ban̄ məshwəη ójòη. ⁸ Sâ jəəηgú í á sá ná bwá dág jəw kúl shí jəəηg ná fambá məcií. Jíná dəəηg dúsə ná zə kumə múús. ⁹ Ntó, sâ *múúd micúndó Zheremí nyə á ci yí í mú bwəma. Nəcə nyə á ci ná:

Bwá á ηwa misan̄ mí mwaanê məwúm málól;

tāη bwān ó Izurəyél bwá á cígə ná í kwaga nə muud wəəηgú yí.

¹⁰ Bwá mú kusə kúl shí má məól məm̄pií nə ndí,

námá nda Dá Zembî nyə á ci nə mə ná.

*Yésus təl kəəđud wá Pilát
(Mak 15.2-5; Luk 23.3-5;
Yuá 18.33-38)*

11 Bwá á ka kə nə Yésus wə njwú-buud. Njwú-buud mú ηgə jí nyə minjígá; a mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus nə né ná: «Wo má ci óni.» 12 Nji ja mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ ləəm bwá búgə Yésus lésú yí, Yésus kú bəsa. 13 Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo aηgê nə gwág isâ byêsh bwá ηgá bwaagulə wo íni?» 14 Nji Yésus kú bəsa nə nyə təə sâ. Ngwáməna mú bul káam.

15 Ngwáməna nyə á du bə ná, ja jêsh zâη nyísá yí, a bíd mbwug ηgwúd, wəηg ləəm í ámə gwáámə nyə yí. 16 Bwá á ka bə nə wúl mbúmbén mbwug nə jínə ná Barábas. 17 Nda búúd bwá á bə seηgyá ná, Pilát mú jí bwo ná: «Mə bídúg bí wáyé mbwug? Ye Barábas, ye Yésus jí nə jínə ná *Kříst yé?» 18 Pilát nyə a jí ntó nəcé nyə á bwey mpu ná bwá ηgə kusha nə Yésus zhínúđ. 19 Ja Pilát nyə á bə a njúl jiya mílású jéd a ηgá lás lésú má Yésus ni, mudá yé nyə á nti nyə məcwama ná: «Wo kú tééd nyíi lésú níđ. Muud éne ji tətəlí muud. Mə má bul wáduga nə ntamə nyé búlu gaád.» 20 Milúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud wâ ləəm bəη bwá má shîn bwey cwîny ləəm ná bwá gwááməbúg Barábas, Yésus yág. 21 Ngwáməna mú lás, nyə ná: «Búud obá ógad, mə bídúg bí nyáyé?» Bwá ná: «Barábas.» 22 Pilát mú

jí ná: «Ká Yésus jí nə jínə ná Kříst éga nyε, mə sáág nyə ntədəle?» Bêsh bwá mú ci ná: «Bwá bwámbuləg nyə kwolós dî.» 23 Ngwáməna mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwá mú kîm gwôw gwôw ná: «Bwá bwámbuləg nyə kwolós dî.» 24 Pilát mú dúg ná nyə e tεem wá nadâ, sâ í ábúlé cénd, icucu í é ηgə yáág yáágúg. A mú ka ηwa májúwó, zə gusa məbwê mísh má búúđəd, nyə ná: «Muud éga cugé nə məbyaagulə, shwiy dé í adúgə mə. Í dúg bí.» 25 Buud bêsh bwá mú magulə ná: «ηkwaal á shwiy dé bəg nə sá, kala nə bwân bású.» 26 Pilát mú bíd bwo Barábas. A mú sá ná bwá fyámúság Yésus milwóη ná ndéé a mú yə bwo nyə ná bwá kəg bwámbulə nyə kwolós dî.

Ozimbi bwá cágulə Yésus

(Mak 15.16-20; Yuá 19.2-3)

27 Ozimbi ɔ ηgwáməna bwá mú ka kə nə Yésus luη mə ηgwáməna. Bwá mú jôw ózimbi bêsh bwá zə seηgya cínəηg. 28 Bwá mú yíl nyə mikaándá, bwá bwééd nyə fwámé jud átítí. 29 Bwá mú ηwa isâ yâ məgwaagulá, bwá lwó *túm gúmá ná ndéé jil nyə lúúđ, bwá wá nyə kúl mbwu mbwé mənəcwúmúđ. Bwá ka zə ηgə kúd nyə məbwóη, ηgə cágulə nyə, ηgə ci nə nyə ná: «Yé Njwú *Oyúden, sá ηgə báág nə wo.» 30 Bwá mú sey nyə məntənd, bwá ηwa kúl

mbwu, da nyífa nyə lúúd. ³¹ Ja bwá á ka shîn cágulə nyə ntáni yí, bwá á ka yíl nyə jud átítí, bwá bwééd nyə mikáándə myé, bwá mú kə nə nyə kálə bwambulə nyə kwolós dî.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dî

(Mak 15.21-32; Luk 23.26-43; Yuá 19.17-27)

³² Bwá ngə wú nə nyə ngwəla ntáni, bwá mú bwəma nə ngwól múúd á Sirên nə jínə ná Shímun. Ozimbi bwá mú yímbəli nyə ná a nkényúg Yésus kwolós. ³³ Bwá mú kə kumə kúl bwá da jôw nə Golgota yí. Jínə dəng í kə ná «kúl á bwundú lúu». ³⁴ Bwá mú ngulal nyə wáan fúlá nə wúl myámbə í njúl nkí gwul. Nji nyə á kag gwo yí, a mú ban ná nyə aŋgúlé. ³⁵ Bwá mú bwambulə nyə kwolós dí, bwá mú wusə mpaambə ná bwá kawula mikáándə myé. ³⁶ Bwá músə ka ji shí da nyéelə nyə. ³⁷ Shú ná buud bwá mpúg cwoomb bwá gwú nyə nə ndí yí, bwá á cilə, bwá bwambulə nyédí lúu dí gwəw ná: «Muud éga wə Yésus, Njwú Oyúden». ³⁸ Bwá á bwambulə bənəŋ izhiləŋgaanə íbá, jíga nyédí mbwə məncwúm, jíga mbwə makóól.

³⁹ Buud bwá á ngə cə cínəŋg wá bwá á ngə lwíy nyə bwá ngə sagusə milúu nə məzhwámá, ⁴⁰ bwá ngə lás nə nyə ná: «Wéé muud ji nə nkul búgə *Mpáánzə Zembí ná ndéé wo kwo sá

nji mwów málóol shumálə nyúl yé, cəgug wóméfwó na. Nkí wo ji *Mwān mə Zembí, wúg na kwolós dí shulə shí.» ⁴¹ Milúlúu myá ofada bənəŋ *Oyígali ó mácxə nə ocúmbá buud bwá mú námə ngə cágulə nyə, bwá ngə ci ná: ⁴² «Nyə á da cəg buud oshús, nji a káád cəgúlə nyáméfwó. Nkí a ji Njwú-buud á *Izərəyél, a shúləg na kwolós dí sá búgúləg nyə. ⁴³ Nyə a shîn shwu nyúl ná Zembí ji nə nyə, a da námə ci ná: “Mə ji Mwān mə Zembí”. Ntó, nkí Zembí mə cəel nyə, a cəgug nyə ja gaád.» ⁴⁴ Təem bə izhiləŋgaanə bənəŋ bwá á bə íkwolós dí yí, í á ngə námə lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mak 15.33-41; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

⁴⁵ Yídúgú í á ka shila shí nyēsh ná nkwed, tééd tólóg dí kə wós məwəla málóol má mpwó-kugú. ⁴⁶ Ngéé məwəla málóol dí, Yésus músə kím nə nkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakətáni?» Ntó mə kə ná: «Zembí waam, Zembí waam, wó myaas mə ná ji?» ⁴⁷ Ja bóól búúd bwá á bə cínəŋg wá bwá á gwág ntó yí, bwá ná: «A ngə jôw Eli.» ⁴⁸ Ngwól múúd wəŋ mú tí kúlə kə ŋwa eponzh juwo málwəg mə ábibyenzhú dí, a fəen gwo lí mbwu dí, a kə dásulə Yésus ná a ngúləg. ⁴⁹ Bóólúgá búúd bwá mú ci ná: «Bwándúg, sə fwóg dúg nkí Eli nyə é zə cəg nyə.» ⁵⁰ Ja jəŋgá, Yésus mú nyiŋgə

27:35 Sôm 22.19

27:37 27.11

27:38 Iza 53.12

27:39 Sôm 22.8; 109.25

27:40 26.61, 63

27:42 27.11

27:43 Sôm 22.9; Mat 26.63

27:45 Amo 8.9

27:46 Sôm 22.1

27:48 Sôm 69.22

kîm nə ŋkulû ná ndeé a mú nyiŋg kənd *jîm jé wə Zembî.
⁵¹ Seegya ná məmá *sanda í á dɛ kalawo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel títám ná cəŋ wú gwôw wóós shí. Shí í mú ntaŋusa, məkwóógú mə ŋgə seel. ⁵² Məshwoŋ mə mú ŋgə bəŋ; bóól zhwoɡ buud bwə á yə bwə njúl buud ó Zembî wá mimbimbə myáŋ mí mú gwôm. ⁵³ Bwə mú wú məshwoŋ máŋúd ná ndeé, ja Yésus nyə á gwôm yí, bwə mú kə nyí Yurúsəlem, ŋgwəla mə Zembî. Ncúlyá buud bwə á dúg bwo. ⁵⁴ Ja lúlúú ízimbi nə bəŋŋ bəŋŋ bwə á ŋgə nyéelə Yésus wá bwə mə dúg nda shí í mə ntaŋusa ná, nə sá jəsh í mə sây yí, bwə mú bə nə iŋkuŋkúúnd, bwə mú lás ná: «Búbələ, muud éga nyə á bə Mwân mə Zembî». ⁵⁵ Bóólúgá búdá ŋkí bulya bwə á bə cínəŋg bwə tál shwóg-shwóg ka dɛ dúg. Budá bəŋŋ bwə á ŋgə bɛ Yésus té Galilé, bwə ŋgə sêy nə nyə. ⁵⁶ Nə Mariya á Magudála, nə Mariya nyóŋŋə mə Zhâk bá Yóseb, nə nyəŋgú mə bwân ó Zhébedé bwə á bə gwoŋŋ búdá bəŋŋ dî.

Bwə kə dɛl Yésus
 (Mak 15.4-47; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

⁵⁷ Ja kugú í á bii shí yí, ŋgwól múúd nə jínə ná Yóseb, a njúl bíg múúd á Arimatê músə zə wóós. Nyə á bə námə *mpwíin mə Yésus. ⁵⁸ Nyə á ka kə wə

Pilât, kə jî nyə ná á cɛel ŋwa mbimbə mə Yésus. Pilât mú lwám búúd, bwə kə yə nyə wə. ⁵⁹ Yóseb mú ŋwa mbimbə mə Yésus, a músə fúlə wə ndómbó ágúgwáan dî, ⁶⁰ ná ndeé a mú kə dɛl shwoŋ ágúgwáan nyə á sá ná bwə bwəgələg kwóógúd shú dé nyəmɛfwó yí. A mú bínŋal məma kwóógú, juwal shwoŋ* ná ndeé a músə kyey. ⁶¹ Mariya á Magudála nə gúlúgá Mariya bwə á bə bwə njúl cínəŋg ná beendya nə shwoŋ.

Ozimbi bwə kə baagɛsə shwoŋ

⁶² Mán mələm á mpəsə jwôw bwə dɛ kwəməsa Sábaad yí, milúlúú myá ofada nə *Ofarizyêŋ bwə á kə wə Pilât sámbá ⁶³ kə ci nə nyə ná: «Mása e, sá mə kə téduga ná muud məshiiŋgá éne nyə á dɛ ci ja nyə á dɛ ná cəgə yí ná: “Mə bá gwôm mpəsə mwôw málól”. ⁶⁴ Ciiŋ ná buud bwə kəg baagɛsə shwoŋ kə wóós jwôw álél, *ompwíin bé bwə á bá kə júwo mbimbə ná ndeé bwə kə jaaw búúd ná: “A mə gwôm”; mən məshiiŋgá mə á bá bul ntɔ mə ashúshwóógú.» ⁶⁵ Pilât mú ci nə bwo ná: «Ozimbi wə óni. Nwagá bwo, bí kəg baagɛsə shwoŋ nda bí mə dúg ná.» ⁶⁶ Bwə mú kə kwambələ mbaagɛsə á shwoŋ; bwə wá máyiiŋgə mán kwóógú í á bə mpu shwoŋ dí yí, bwə tál ózimbi tâŋ nda isándələ ná bwə mpúŋŋgə dúg.

28

Yésus má gwûm

(Mak 16.1-10; Luk 24.1-12; Yuá 20.1-10)

¹ Ja Sábaad nyə a cɔ yí, ná námá mpúmán mpúmán á jwôw shwénde má dú tééd yí, Mariya á Magudála bəná ηgwól Mariya bwə á weelya kə ná bwə ké dúg shwoη. ² Seegya ná shí í mú jág ntaηusa nəcé *əngəles mə Yawé nyə á shulə wú gwôw, zə bíηgal məma kwóógú ná ndeé a jì cínəηg gwôw. ³ Engəles wəəηgú nyə á ηgə ηkənwə nda ηjəs, mikáándá myé mí njúl ηkí jág fumə. ⁴ Isándalé í mú jág bul fúndə, bwə mú ηgə lilya ná ndeé bwə shín kân nda mimbimbə. ⁵ Engəles mú lás, ci nə budá ná: «Bí bāη, kúgá fúndə. Mə mpú ná bí ηgə sɔ Yésus bwə á bwambələ kwolós dí yé. ⁶ A cugé wa. A má gwûm nda nyə á ci ná. Zəgá dúg kúl nyə ámə də bə a mbwúg yí. ⁷ Ná ndeé, ləelugá kə, kə jaaw *ómpwíin bé ná a má gwûm, a má kə shwóg kə bwánd bí Galilé. Nūη wə bínəη bí é dúgya yé. Sā má ámə bə ná mə jaaw bí óni.»

⁸ Budá bwə mú ləel wú shwoη dí, bwə njúl lâm nə ifwaas lâm nə məshusəg. Bwə mú kə ná bwə ké jaaw ómpwíin bé məkəl. ⁹ Seegya ná Yésus mú zə bwəma nə bwo, nyə nə bwo ná: «Bí ɔ lás ɔ.» Bwə

mú shísh nyədí kə kúdwə shí bíi nyə məkuú, yə nyə gúmá. ¹⁰ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə. Kəgá ci nə bwáəηg ná bwə kəg Galilé. Nūη wə sánəη bwo sá é dúgya yé.»

¹¹ Budá bwə njúl ná zhíid íí, bíl isándalé í má ləel kə ηgwəla kə jaaw mílúlúú myā ofada sá jəsh í á mə sɔy yí. ¹² Mílúlúú myā ofada mí mú kə sɛɛηgya nə ocúmbá buud, bwə mú yə isándalé fwámé bímbí lú *mwaané, ¹³ bwə nə bwo ná: «Bí ɔ bá ηgə jaaw ná: “Wey éne ompwíin bé bwə á mə zə mpwó-bulú zə júwo nyə, sá njúl ígwəd”. ¹⁴ Nkí lâη wəəηg í gwíηg málwə má ηgwəməna dí, sá wə má bá cweel nyə lâm, bí bāg bə kú bwəma nə intúgúli.» ¹⁵ Isándalé í mú ηwa mwaané ná ndeé bwə mú námá kə ηgə jaaw nda í á ciy ná bwə ηgəg nə jaaw ná. *Oyúden bwə á ηgə kala lâη wəəηgú zə wós múús.

Lwámá má Yésus

(Mak 16.14-18; Luk 24.36-49; Yuá 20.19-23; Mis 1.6-8)

¹⁶ *Ompwíin wûm nə ηgwúd bwə á ka kə Galilé, kə kumə mbúη Yésus nyə á ci ná bwə bāg kə yí. ¹⁷ Ja bwə á dúg nyə yí, bwə á kúd məmpwoombú shí, yə nyə gúmá. Nji, bwə á ηgə bə kú fwo mpu *búgala ná jisə nyə. ¹⁸ Yésus músə shísh bwədí kúná-kúnə, zə ci nə bwo

28:6 16.21 28:7 26.32 28:10 12.50; Yuá 20.17 28:13 27.64 28:16 5.1; 26.32; 28.10 28:17 14.31 28:18 Dan 7.14; Mat 11.27 28:19 ikûl nə ilwoη byəsh: 10.5-6; 24.14; Mak 16.15; Luk 24.47; Mis 1.8; Mbú 7.9 duu: Mat 3.15; Mak 16.16; Mis 2.38; 8.36; 1Kr 1.13-16; Ifz 4.5; Yuá 3.22; 4.1-2; Rom 6.3-4 jínə má Zəmbí Sónəgú, nə Mwān, nə Nkəηkə Shíshim dí: 2Kr 13.13; Mis 2.38; 8.16; Rom 6.3, 4; Gal 3.27; Kol 2.12

ná: «Dá Zembî má yə mə ηkul
 ná mə jwúg nə isâ byêsh, tɔɔ
 ya jon dí, tɔɔ ya shî ga. ¹⁹ Ntó,
 kagá ηgə sá ná mə bág nə om-
 pwíin ikûl nə ilwoη byêsh dî,
 bi ηgə duu bwo jíná má Zembî
 Sósóηgá, nə Mwân, nə Nkékéké
 Shíshim dî, ²⁰ bi ηgə jíguli bwo
 ná bwó bég sâ jêsh má á ci nə
 bí yí. Mpugá ná mə ji nə bí
 jwôw dêsh kə kumə máshíné
 má shí.»

Jɔɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔɔɔ Kéel Márkus nyə á cilə yí

Márkus ηgə lwó cug múud mə Yésus. A ηgə bul lwó nə Yésus ji sóal məsáal mə Zembî. Nyə á zə shú ikúl nə ilwoŋ byêsh, kú bul bæ nji Oyúden.

Kəw áshúshwóógú di íí, Yésus nyə á fwo kə bwəma nə məkugulə shwéeshá shíd, a mú ka zə téed byé ísáy. Márkus ηgə bul lwó ηkul mə Yésus, téed nə ηgələ jəw buud ná bwə bég nyə, kala nə mínjígulá di, kumə nə ηgələ yálushí buud məbwəsh di.

Kóómb kəw ábeé á micilyá myé di, Márkus ηgə lwó nda Yésus ηgə kə bwəma nə minjugú ná, nə nda nyə é kə yə a nyiηgə gwúm Yurúsəlem ná.

A kə wóós Yurúsəlem bwə ηgə lág nyə nda məma cí, a kə wíηg búúd bwə á du sá mikus Mpáánzə Zembî wá; a mú bwəma nə zhíη á shwiy cínəηg (lúu 11 kə kumə 13).

Jɔɔɔ Kéel mə Márkus ji ná, wó ká shîn lɔ dwo, wo məm nda njwú ozimbi á mwâ Róma ná: «Yésus á Nazarêt nyə á bəle mpu bæ Mwân mə Zembî.»

*Cúndá mə Yuánes Nduu-
buud*
(Mat 3.1-6, 11-12; Luk 3.1-6, 15-18)

¹ Mətéédulé mə Jɔɔɔ Kéel mə Yésus-Kríst, *Mwân mə Zembî wə mága: ² Námə nda jisə cilyá kálad mə Izayí *muud micúndə dí ná, ná:

Dugí! Mεε mə zə kənd mb-wiηgye lâη waamə ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhíí.

³ Jisə kál mə múúd ηgə cúndə shí a shwéeshád yé, a ηgə cí ná: «Kwambələgá zhíí mə Cwamba, bí sá íkwúη byé ná səndòη.»

⁴ Nə ndéé Yuánes Nduu-buud nyə á zə cúwo shí a shwéeshá dí, a mú ηgə cúndə ná buud bwə céndág mitédágá, bwə zə duwan, Zembî yílúg misəm myáη lámúd. ⁵ Ntó, buud ó shí á Yudéa nə bəəηg wá Yurúsəlem bəsh bwə á du kə nyádí, kə du magulə misəm myáη tām buud. Yuánes mú du duu bwo ηgwɔɔ Zhurdê dí.

⁶ Káándə Yuánes nyə á du bwáád yí í á bə síyá nə mimyɔɔ mí *shamô, kandá yé á kug nə kúúdú cúdu. Nyə á du də ikájalá nə kwaan. ⁷ Nyə á du cúndə ná: «ηgwól múúd ηgə zə mə mpúsə, a ji nə mpífə cɔ mə. Nda mεε, mə ampíyáyé ná mə kúdsówúg shí, ciny nyə mikwoolú mí mánηgwub. ⁸ Mεε ηgə duu bí nə məjúwó, nji nyε mə bá duu bí nə Nkəηkê Shíshim.»

Yésus mə zə duwan
(Mat 3.13-17; Luk 3.21-22)

⁹ Mwôw məəηgú di, Yésus mú zə wóós, a ηgə wú Nazarêt, shí a Galilê; Yuánes mú zə duu nyə Zhurdê. ¹⁰ Í mú zə bæ ná, Yésus mə shîn duwan, a ηgə

cúwo wú mójúwód í, a mú dúg joŋ má bân, Shíshim má Zembî mú ñgə shulə nda faf, zə ji nyə nyúúlád. ¹¹ Kál mú cúwo wú joŋ dí ná: «Wo wá Mwân waamá alám. Lám wám wêsh wúsə wódi.»

*Sátan mə bwówulə Yésus
(Mat 4.1-11; Luk 4.1-13)*

¹² Ntó, ja Yésus nyə a shîn duwan ntúni yí, kú námə bwey, Shíshim má Zembî mú cíndal kənd nyə shí a shwéeshád. ¹³ A mú kə já wu mwôw məwûm mánô, *Sátan ñgə bwówulə nyə. Bónôŋ ocúdu ó anyinyaaná wə bwə á ðu ji, *wəñgəles bwə ñgə sêy nə nyə.

*Yésus mə tééd jówúlə ómpwíin
(Mat 4.12-22; Luk 4.14-15;
5.1-11)*

¹⁴ Bwə á ka wá Yuánes mímbwug dí. Yésus mú gwág, a mú kə Galilé, kə ñgə cúndə Jəjə Kéél má Zembî. ¹⁵ Nyə ná: «Fwála í má wóós. Faan má Zembî í mú kúná-kúnə, céndúgá mitádúgá! *Maguləgá Jəjə Kéél!»

¹⁶ Dúl jwów, Yésus ñgə cə ncindye mən̄j m̄a Galilé, nyə a dúg Shímun bá mínyon̄j yé André, bwə ñgə wusə wód mójúwód. Bwə á ðu julə oshû nə məwód. ¹⁷ Yésus mú cı nə bwo ná: «Bəgá mə, mə é sá ná bí dúg julə búúd.» ¹⁸ Námə cé nə cé bwə mú lúgə məwód, bə nyə. ¹⁹ Ja bwə má ñwá shísh shwóg yí, Yésus múə nyinğə dúg Zhâk bá mínyon̄j yé Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwə ñjúl námə byóólád, bwə

ñgə kwambulə məwód. ²⁰ Cé nə cé a mú námə jêw bwo. Bwə mú lúgə sóónğú wán Zhébedé bənôŋ osóol ó məsáal byóólád, bə nyə.

*Yésus mə lwóyá ñkúl ijwúga
(Luk 4.31-37)*

²¹ Bónôŋ bwə mú kə Kapernawûm. Yésus mú fwo kə nyíi *mpáánzə mínjígulá jwów lú Sábaad, kə yə búúd mínjígulá. ²² Buud bwə mú bul káam mbií nyə á ñgə jíguli yí, nəcé nyə á ñgə jíguli nə kéénd, kú bə nda *Oyíguli ó məcəξ. ²³ Cínəŋ mpáánzə mínjígulá dí, ñgwólúgá múúd nyə á bə nə bów-bów shíshim í ðu lwáfulə nyə. Cé nə cé a mú kím ná: ²⁴ «Yésus, muud Nazarét! Shé bân nə iney? Ye wo ámə zə jaŋgulə sê? Mee mə mpú wo. Wo wá féeshá múúd má Zembî.» ²⁵ Yésus mú ñkáánd nə jamb. Nyə nə dwo ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlád!» ²⁶ Bów-bów shíshim wəonğú í mú junğ múúd éne nə ñkulû, í kím məma ñkwiimbyé ná ndeé wóós tóón. ²⁷ Buud bēsh bwə mú bul káam, bwə ñgə nyímbula ná: «Jáyé ga? Míga mínjígulá mí má bə gúgwáan ε! Nə məma kéénd! A ká námə lás, təə íbów-bów mishíshim mí ñgə bále sá nyə məgwág!» ²⁸ Jínó dé í mú jwə loəm á Galilé wêsh dí.

*Yésus mə lwag ncúlyá
mimbál
(Mat 8.14-17; Luk 4.38-41)*

29 Yésus bánôñ Zhâk nâ Yuánes bwá mú zâ wú mpáanzá minjígulá, kâ Shímun bá Andrê dí njów. 30 Í á bâ, Shímun cii yé á mudá mbwúg shí, ayôñ nâ yôñ má bií nyâ. Bwá ka læel jaaw Yésus námá nji bwá á nyí njów yí. 31 A mú shísh mudá kúná-kúnâ, bií nyâ mbwád, tâl nyâ tátâlî, ayôñ nâ yôñ mú shwal shîn. Mudá wâwng mú zâ tééd séyúlâ nâ bwo. 32 Mpwó-kugú shí, buud ó ñgwála bwá mú zâ nâ mimbâl myêsh nyádí, tã mimbâl mí májamb. 33 Ntó bwá mú zâ ñkúndaw mpumbéd ná jêd. 34 Cínwng Yésus mú lwag zhwog mimbâl mí á bâ nâ mabwas mímbíí mímbíí myá, myêsh mí yâl. A yíl námá zhwog buud mäjamb, a kú bíd ná májamb mawngû má lásúg, nâcé má á ñgâ mpú nyâ.

Yésus ñgâ jaaw Jjǝ Kéél Galilé
(Mat 4.23; Luk 4.42-44)

35 Ntó, ná mpámán mpámán, jwôw kú fwo sâñ, Yésus mú zâ wâw, wóós tóón, kâ gúl kúl í á shígé bâ nâ buud yí, kâ jâgula nâ Zembí. 36 Nyâ ñgá ná jâgula wu, Shímun bánôñ bóól *ómpwíin bwá mú kâ sǝ nyâ. 37 Ja bwá má kwey nyâ yí, bwá mú ci nâ né ná: «Buud bêsh, bwá ñgâ sǝ wo.» 38 Ntó Yésus mú ci nâ bwo ná: «Inkyenâ! Shé kág móól mánd másé wa mákoogú mákoogú má! Má jêlá nâ cúndâ námá Jjǝ Kéél wu, nâcé sâ jâwng wá má á

zâ sá yí.» 39 Ntó a mú kâ shí á Galilé nyéshud, kâ ñgâ cúndâ *mâmpáanzá má minjígulá má *Oyúden dí, nyâ ñgâ yíl buud mäjamb.

Yésus má lwag zúzaamá
(Mat 8.1-4; Luk 5.12-16)

40 Wúl zúzaamá í á ka zâ wá Yésus, zâ kúd mábwón shí, téég nyâ mabwâ, ci nâ nyâ ná, «Ñkí wó magulâ wo je lwag mâ, nyúúl bâ mâ ná sândôñ.» 41 Yésus mú gwág nyâ ñkúñkwon, nyâ séémb mbwâ, kúnnya nâ né. Nyâ ná: «Má magulâ. Nyúúl í bág wo ná sândôñ!» 42 Cé nâ cé jâwngû zaamá í mú shîn múúd éñe nyúúlúd. Nyúúl í mú bâ nyâ ná sândôñ. 43-44 Yésus mú báásulâ nyâ, a ñgâ ñkáánd ná: «Ci wo kú jaaw múúd sâ í má sîy yí. Yidagú kâ lwágulâ fada nda wó músé ná, wo ka wá sâ Moyîz nyâ á ci yí shú yálúlâ wó má yâl ni. Bwá mpúg ná wo mú mpwogé.» Cé nâ cé nyâ mú nyiñg muud éñe. 45 Yésus nyâ á tæem báásulâ muud éñe ntáni, muud éñe nyâ á kâ ñgâ jaaw lâñ wâwngû kúl jêsh, a ñgâ bánğula nâ sâ í á sîy nâ nyâ yí. Sâ jâwngû wá Yésus nyâ a shígé ná kwo bâ nâ ñkul ná a nyúig wúl ñgwála dí buud bwá ñgâ dúg nyâ yí. Nyâ á shwal ðâ jî nji íkâl búúd bwá á shígé ðâ bâ yí. Buud yidá ðâ wú íkâl íkâl, ðâ zâ kwey nyâ cínwng.

2

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(Mat 9.1-8; Luk 5.17-26)

¹ Mpúsə baalé mwôw, Yésus mú nyiŋgə zə Kapernawúm. Buud bwə mú zə mpu ná a ji cínəŋg njów. ² Bwə mú zə seəŋgya áncuncuma, váál á ná kú ná təə cé kuú tóón balánda dī. Yésus mú ŋgə bwiŋŋ bwo Milású mí Zembî cínəŋgú. ³ A ŋgə bwiŋŋ ntúni, bóól búúd onə bwə mú zə nyádí, bwə ŋgə ŋkəny mbúmbwúgú. ⁴ Bwə á shígé dúg kúl bí ná ŋkul cə nə mbəl wáŋ yí nəcə buud bələ áncuncuma. Bwə mú kə cúwo luun kwáminú ná beendyá nə kúl Yésus nyə á bə yí, bwə mú shul mbúmbwúgú wáŋ cínəŋg. ⁵ Yésus mú dúg ná buud bəəŋgú básə nə fwámé búgá, a mú ci nə mbúmbwúgú ná: «Mwân waam! Mə má juu wo nə *misám myô!» ⁶ Í njúl ná bóól *Oyíguli ó mácxé bwə á bə cínəŋg bwə njúl shí, bwə ŋgə lás mílám dí ná: ⁷ «Nəcə jí múúd éne mə mpú lás ntúni yí? A ŋgə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu. Zə ŋgwól jí nə ŋkul juu búúd misám myéd kwon Zembî nyəméfwó yé?» ⁸ Yésus mú læléú mpu sâ bwə á ŋgə lás bwədí mílám dí yí. A mú ci nə bwo ná: «Nəcə jí bí ŋgə lás ntúni bídí mílám dí yí? ⁹ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cílə nə mbúmbwúgú ná: “Mə má juu wo nə misám myô”, ye cílə nə nyə ná: “Wəólúg wo ŋwág tanú gwô, wo kyéyug”? ¹⁰ Má ka cəel ná bí mpúg ná *Mwân mə Múúd jí nə ŋkul ijwúga ná a juu búúd nə misám myán wa shí.» Ná ndéé a mú ci nə

mbúmbwúgú ná ¹¹ «Mə ci nə wo ná wəólúg, wo báágúg tanú gwô, wo nyiŋgəg, kə njów». ¹² Cé nə cé, muud wəəŋgú mú wəól, báág tanú jé, kyey buud bəsh bwə ŋgə dúg. Bəsh bwə mú ŋgə káam, bwə mú yə Zembî gúmá, bwə ná: «Sə abwélé dúg gúlúgá sâ ntúga!»

*Yésus má jôw Lévi
(Mat 9.9-13; Luk 5.27-32)*

¹³ Mpúsə cínəŋg, Yésus mú nyiŋgə kə ŋgeé mán, áncuncuma buud ŋgə bə nyə, a ŋgə jíguli bwo Milású mí Zembî. ¹⁴ Nyə ŋgə kyey, a mú dúg Lévi, mwân má Alfê, ŋgə sêy wú bwə də jána ótóya wá. Yésus mú ci nə né ná: «Bəg mə.» A mú tôw, bə Yésus. ¹⁵ Í á ka zə bə ná, Yésus njúl Lévi dí njów a ŋgə də, zhwog onwenye ə tóya nə bóól ósóól ó mábôw bwə mú námá zə, bánəŋ nyə nə ompwín bə zə də, nəcə mimbií mí búúd myəəŋgú ŋkí bulya mí á ŋgə bə nyə. ¹⁶ *Oyíguli ó mácxé bwə á bə *Ofarizyên wá, bwə á bə námá cínəŋg. Bwə mú dúg ná Yésus ŋgə də kəl ŋgwúd nə osóól ó mábôw nə onwenye ó ótóya. Bwə mú jí ómpwín bə ná: «Nəcə jí á ŋgə bále də nə onwenye ə tóya nə bóól ósóól ó mábôw yí?» ¹⁷ Yésus mú gwág sâ bwə á ŋgə ci yí. Nyə mú ci nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jii jwówəda, í də bə mímbəl. Mə a shígé zə jôw ótátəlí ə búúd. Mə á yida zə jôw osóól ə mábôw.»

Ici í idâw nâ mæŋgul
(*Mat 9.14-17; Luk 5.33-38*)

18 Ompwíin ó Yuánes bânôñ Ofarizyêñ, bwá á ñgə ci idâw yálə Zembî gúmá. Buud bwá mú ka kə jî Yésus ná: «Nəcə jí ómpwíin ó Yuánes bânôñ *Ofarizyêñ bwá ñgə ci idâw yálə Zembî gúmá, wɛɛ bwô bân kú ci yí?» 19 Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ja múúd má ñwa bâ yí, a tâl zâñ, a jôw óshwá bé; ye oshwá bé bwá yidá zə nə məcəy lámúd bânôñ muud bâ bwá ñjúl kúl ñgwúd? Mbô. Té wêsh bânôñ muud nyá amə ñwa bá yé básá yí, bwá cúgé nə ñkul ci dálə. 20 Nji mósól mwôw má ñgə zə, bwá bá yíl bwo muud bâ yí. Mwôw məcəŋgá dí ó shwá bé bwá ka bá ci idâw yí. 21 Mpugá ná bwá ádé ñwa kúl káándó ágúgwáan* kə wá bágá bwoodú káándád; bágá dəcəŋg í é bá juli, í tâw, í yida bweeg luun lə káándá. 22 Ntó námá, muud cugé nə ñkul ñwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad†, wáan í é bá sá ná lenya í búndúg, nə wáan nə lenya byêsh ntáma. Í jî ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í ágúgwáanud.»

Yésus nə məcəɛ mə Sábaad
(*Mat 12.1-8; Luk 6.1-5*)

23 Í á wósós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná Yésus bânôñ ompwíin bé bwá á ñgə líina ifambá í *blé, ompwíin bwá mú ka ñgə búgə mikəŋg mí blé. 24 Ná

ndéé, bósól *Ofarizyêñ bwá mú ci nə Yésus ná: «Dúgúg, nəcə jí ómpwíin bwô bwá ñgə sá sâ məcəɛ má amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí?» 25 Yésus mú ci nə bwo ná: «Ye bi afwóyé bwɛɛ lə sá *Dávid nyə á sá ja idâw í á fúfə nyə bânôñ buud bé bwá ñgə gwág zha yí? 26 Ná nyə á kə nyíi banda *mátúnuga dí Abiyatar ñjúl Ajeláci á ofada, kə bálə də íbuléd í á bə ci shú yálə Zembî gúmá a yə námə búúd bé bwá də námə; í ñjúl ná məcəɛ má də ci ná ñji ofada wá bwá dúg də byo.» 27 Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Zembî nyə á tâl jwôw lú sábaad shú mánywa mə múúd. Nyə á shígé kwambələ múúd nəcə jwôw dəcəŋgá. 28 Ntó jí ná, *Mwân mə Múúd ñgə námə jwú nə məcəɛ mə Sábaad.»

3

Yésus mə lwag búúd jwôw lú Sábaad

(*Mat 12.9-14; Luk 6.6-11*)

1 Yésus mú nyiŋgə kə nyíi *mpáánzə mínjígúlá. Ngwól múúd nyə á bə cínəŋg nə mbwê í má shîn shwáámb. 2 Bósólúgá búúd bwá á bə námə cínəŋg, bwá ñgə fáf ná ka Yésus nyə é lwag múúd wəcəŋgú jwôw lú Sábaad. Nyə ká sá ntó, bwá kə shwáman nyə. 3 Ntó Yésus mú zə ci nə muud á mbwê shwáámbələ ná: «Tówúg tətəlí na tām buud!» 4 Yésus mú jí búúd

2:19 Mat 9.15 * 2:21 Na jí kúl káándó í afwóyé kə májúwó ná ndéé í juli yí.

† 2:22 lenya: Oyúden bwá á də sá lenya nə kúúdu cúdu. 2:23 Mbá 23.25 2:24

MmN 20.8-10 2:25 1Sa 21.2-7; 22.20; Ləv 24.5-9 2:27 Mbá 5.14 2:27 Mat

12.1-14; Luk 13.10-17; 14.1-6; Yuá 5.1-18; 7.21-24; 9.1-16 3:1 2.27-28

bwá á bæ mpáánzá wá ná: «Mæcɛɛ máshé má magulə ná jí í síyág jwôw lú Sábaad? Ye ná sá sáág mǎnywa, ye ná sá sáág mǎbôw, ye ná sá cǎgug buud, ye sá gwúg?» Bêsh bwá mú jí ná kufug!
 5 A mú cǎg mpwóómbú ngə dúg bêsh nyádí mákoogú, nə mpimbə nəcé nyə a dúg ná búsa ɲkí lal milúu. A mú ci nə muud á shwáámbúla mbwə ná: «Kwéégúg mbwə.» A mú kwéég mbwə, í mú bæ mpwogé. 6 Ofarizyên bǎnǎŋ buud wǎ gwoonɣ í á dǎ sǎgusə ijwúga í Herod yí, bwá mú ntǎg wóós tóón, kə sá shwushwaga, sǎlə zhíí ná bwá cɛɣlə Yésus shwiy.

Buud bwá zǎ wǎ Yésus áncuncuma
 (Mat 4.23-25; 12.15-16;
 Luk 6.17-19)

7 Yésus bǎnǎŋ *ómpwíin bé bwá mú wú cǎnɣg, kə mǎŋ, buud bwá ngə bɛ nyə áncuncuma. Búga wú shí á Galilé, bóólúgá wú shí á Yudéa, 8 búga wú ngéé ngwəla Yurúsalem, bóólúgá wú lǎm Idume, bóólúgá wú cǎndú Zhurdé, bóólúgá wú kúná-kúnə nə miɲgwəla myǎ Tir nə Sidon. Buud bǎɲgú bwá á ngə bɛ nyə áncuncuma ntó nəcé bwá á ngə gwág isá byêsh nyə á ngə sǎ yí. 9 Nyə a ka ci nə ompwíin ná bwá bwíígúg nyə ɲkúmba bíbyóól, nyə é dǎ jí cǎnɣg cwú ncúlyá buud óni bwá nda shúsə nyə. 10 Nəcə í

á dǎ bæ ná, nda nyə á dǎ lwag zhwog buud ná, buud bêsh bwá á bæ nə mǎbwas wá bwá á ngə shwɔ nə bwá kúnýá nə nyə. 11 Bów-bôw míshíshim* mí á ka dúg Yésus, mí mú kə wusə mǎnyúul nyádí shí mákuú, mí ngə kǐm ná: «Wo wə Mwǎn má Zembí.» 12 Njí Yésus mú mpu báásulə myə ná mí kú bwelɛ sá ná buud bwá mpúg mbii váál múúd á jisá yí.

Yésus mǎ féesh búúd ɔ lwámá bɛ
 (Mat 10.1-4; Luk 6.12-16)

13 Yésus mú wú na, kə bád mbúmbúŋúd. A mú jôw búúd nyə á cɛɛl wá. Bwá mú kə nyádí. 14 A mú féesh búúd wúm nə óbá, gwiid bwo ná *buud ɔ lwámá bɛ, ná bwá dǎ námá bæ nyádí koogú, a dǎ kǎnd bwo kə dǎ cǎndə Jǎjɔ Kéél. 15 A mú námá yə bwo ɲkul ná bwá kǎg ngə yíl buud mǎjamb. 16 Nyə a féesh bwo ntúga: a féesh Shímun, a mú gwiid nyə ná Pyêr, 17 a féesh Zhâk, bá mínyonǎ yé, Yuánes, bwǎn ó Zhébedé, a mú gwiid bwo ná «Bowanɛrges», ntó má ká ná «Bwǎn ó ɲkêl Mpú», 18 a féesh námá André bǎnǎŋ Filíp nə Batələmí, nə Matiyô bǎnǎŋ Tómas nə Zhâk, mwǎn má Alfê, ná Tadê nə Shímun muud nyə á bæ «Kambulɛ lǎm» yé, 19 ka zə keɛl Yúdas Iskariyôt, muud nyə á kusha nə Yésus yé.

3:6 Yuá 5.16, 18 3:11 1.24; 5.7; Mat 8.29; Luk 4.34, 41; 8.28 * 3:11 Bów-bôw míshíshim míni mí á dǎ jí buud mǎnyúúlúd, buud bǎɲg wá bwá á dǎ wusə mǎnyúul shí. 3:12 1.34; Luk 4.41 3:16 Mís 1.13; Yuá 1.40-44

Yésus bá Beluzebul
(*Mat 12.24-32; Luk 11.15-23; 12.10*)

²⁰ Mpásə na, Yésus mú nyingə kə njów. Buud bwá á bə áncuncuma wá bwá mú zə seɛŋgya cínəŋg mbií á ná bánəŋ *ompwíín bé bwá á shígé bə nə baan ná bwá dóg. ²¹ Njów búúd yé í mú gwág sá jəŋgá. Bwá mú zə ná bwá zə ŋwa nyə nə ŋkul, nəcé bwá á ŋgə ci ná: «Lúu í cugé ná nyə mpwogé.»

²² *Oyíguli ó mácxɛ bwá á ka shulə wú Yurúsəlem wá bwá mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Beluzebul má tów nyə lúúd. A ŋgə yíl buud məjamb nə ŋkul má Beluzebul wəŋgá, njwú məjamb.» ²³ Yésus mú ka jów bwo ná bwá shíshág nyádí. Nyə mú lás nə bwo kaanád. Nyə ná: «Mbií wáyé *Sátan jí nə ŋkul wíŋg Sátan yí? ²⁴ Nkí buud ɔ dúl faan bwá bóóg ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, faan dəŋg í ámpúyé ná tów. ²⁵ Búúd ɔ wúl njów bwá ká bóóg ŋgə lúmbuli bwámé nə bwámé, njów búúd wəŋg í ábúlé bwey nə jímbála. ²⁶ Nkí Sátan má yida nyingə cuwo, ŋgə yíl nyəmfwó, a má bóóg wə ní, a cugé ná nə ŋkul tów, a jɛɛ. ²⁷ Muud cúgé nə ŋkul nyíi njów má ŋkuŋkúl, júwo nyə isá byé, a kú fwo figə ŋkuŋkúl wəŋg shí, wóólə nyə məŋkəda. Nji, á ká shín wóólə nyə məŋkəda, a mú ka tɛem sha nyə njów. ²⁸ Bábálé, má

jaaw bí ná, *misám myêsh búúd bwá sá myá, nə bímbí lú *bwaasúlə mpu dêsh bwá bá sá yí, í bá bə nə ijuugá. ²⁹ Nji, múúd yêsh mə bá kə nə bwaasúlə mpu wə Nkɛŋkɛ Shíshim yé, nyə abúle bwelə bə nə ijuugá. Nyíni múúd má sá sám á kandugə kandugə.» ³⁰ Yésus nyə á lás ntó nəcé bwá á ŋgə ci ná: «A jí nə bów-bôw shíshim.»

Nyəŋgá nə omínyəŋá ó Yésus
(*Mat 12.46-50; Luk 8.19-21*)

³¹ Nyəŋgá mə Yésus bánəŋ omínyəŋá bé bwá á ka jê, bwá mú tów tóón, ka lwám muud ná a kág jów bwo Yésus. ³² Yésus nyə á ka bə mənəkumbə mə búúd dí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyəŋgá woó bánəŋ omínyəŋá bwó† bí na tóón, bwá ŋgə sɔ wo.» ³³ Yésus mú bɛsa nə bwo, nyə ná: «Nyəŋgá waamə wə zə? Omínyəŋá báamə wə ozá?» ³⁴ A mú kənd mísh dág búúd bwá á ŋgə lyɛ nyə wá, nyə ná: «Dugá, nyəŋgá waamə nə omínyəŋá báamə, bwá wə óga! ³⁵ Muud yêsh má du sá sá Zembí mə jí yé, nyə wə jí mínyəŋá waamə, nkí kóól waamə nkí ntág nyəŋgá waamə.»

4

Kanda mbəəl məmpəg
(*Mat 13.1-9; Luk 8.4-8*)

¹ Dúlúgá jwów, Yésus nyə á ŋgə nyingə jíguli buud, bwá

3:21 3.31; Yuá 7.5 **3:22** Mat 9.34; 10.25 **3:27** Iza 49.24 **3:30** Yuá 7.20
3:31 3.21 † **3:32** Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci na ná: «Nyəŋgá woó bánəŋ omínyəŋá bwó, nə okóól bwó...» námə nda mpánzə 35 í kó fɛel ná. **3:35** Mat 6.10
4:1 3.9

nyúl ncindyē m̄n̄. Buud bwá á ka s̄eɛngya nyédí ñkí jág bulya n̄a ndéé, a mú t̄ow k̄a k̄awa byóólád, j̄i shí, buud b̄n̄ c̄indú. ² A mú ñḡa j̄ígḡali bwo zhwog is̄a m̄ikanda. Nȳa n̄a bwo nyédí ñj̄ígḡalád ná: ³ «Bényúgá m̄alw̄a, bi mpúg gwágul̄a! Ngwól mb̄ool m̄amp̄eg nȳa á k̄a mȳeeg mp̄eg. ⁴ Í á ka b̄a, a ñḡa mȳeeg íí, nyúl mpum̄á mú shugula zhíí n̄a zhíí. Inunú í mú z̄a, z̄a sh̄in lúú nyw̄o. ⁵ Nyúl mpum̄á í mú shugula shí á m̄akwóógád, kú n̄a fwámé m̄ándelú c̄in̄ng. Í mú námá leel wéesh m̄íngwu, n̄acé m̄ándelú m̄á á shígé fif̄e. ⁶ Nj̄íí, ja yásá í m̄á faan yí, m̄íngwu m̄i mpwásá mí mú j̄íḡa, sh̄in shwáás n̄acé kú n̄a fwámé m̄ík̄ólá. ⁷ Nyúl mpum̄á í mú shugula ibiin-biin̄ud. Ibiin-biin̄ bȳōng í mú leel juwo ná ndéé káda ik̄ól̄a í mp̄eg, í mú b̄a kú wúm̄a t̄oo bum̄á. ⁸ Nj̄íí, nyúl mpum̄á í á shugula tag-tag shí d̄i, í mú k̄ó, mpu w̄y. Í mú ñḡa wúm̄a, dúl shug ibum̄á m̄awúm̄a m̄álól, dúlágá m̄awúm̄a m̄ásaman, dúlágá t̄ad.» ⁹ Yésus mú c̄i n̄a bwo ná: «Muud j̄i n̄a m̄alw̄a m̄á gwág yé, a gwág!»

Féél-féélí á kanda mb̄ool m̄amp̄eg

(Mat 13.10-23; Luk 8.9-15)

¹⁰ Ja á m̄á k̄a b̄a nyáméfwó yí, *ompwíin̄ b̄é wúm̄a n̄a óbá n̄a buud b̄án̄ng bwá á b̄a wá, bwá mú j̄i nȳa ná a jááwug bwo nda m̄ikanda mí k̄á ná. ¹¹ Yésus mú b̄esa ná: «Zembí

nȳa a m̄á ȳa bí báá *ndimba á Faan dé. Nji buud o t̄ón̄ b̄n̄ bwá é d̄a gwág nji mikanda ¹² shú ná bwá dúg b̄a,

bwá t̄eem k̄end m̄ish, bwá kú dúg;

bwá t̄eem gwágul̄a, bwá kú wámbul̄a,

ñkwan̄gá bwá á bá c̄énd kuú ñj̄ōnd, Zembí juu bwo.»

¹³ A mú j̄i bwo ná: «Bi agwágé kanda ní? Ká bí é bá ka gwág m̄ilúgá na nt̄adelé?

¹⁴ Mb̄ool m̄amp̄eg m̄á d̄a b̄e M̄ilású mí Zembí. ¹⁵ Buud b̄ásá t̄n̄ nda zhíí n̄a zhíí kú m̄p̄eg M̄ilású mí Zembí í á mȳeegya yí, j̄is̄a b̄ōng bwá á b̄a ná, bwá ká námá sh̄in gwág M̄ilású mí Zembí, *Satan leel nt̄ag námá z̄a, z̄a ȳil bwo mp̄eg í ám̄a k̄a lámúd yí. ¹⁶ Nt̄o námá, b̄óól b̄ús̄a nda bwá d̄a lág mp̄eg shí á m̄akwóógád. Ja bwá gwág M̄ilású mí Zembí, bwá t̄ééd fwo lág mȳa n̄a m̄ashus̄ug;

¹⁷ nji bwá kú n̄a m̄ík̄ólá bwádí c̄ugud, bwá kú wá nadá, bwá b̄e M̄ilású mí Zembí nji k̄ák̄al baan, bwá ká námá bw̄ema n̄a m̄ant̄agula ñkí cúw̄alí n̄acé M̄ilású mí Zembí, bwá jul̄a m̄ányúul. ¹⁸ B̄óól bwá d̄a lág mp̄eg ibiin-biin̄ d̄i. B̄n̄ b̄ús̄a ná, bwá gwág M̄ilású mí Zembí, ¹⁹ nj̄íí, yágúwó is̄a ȳa m̄n̄ mw̄ow, n̄a w̄íimbúl̄a m̄ábii, n̄a bíl zhwog iw̄íimbúg ȳa c̄ug í mú z̄a káda M̄ilású mí Zembí, mí mú b̄a nda wúm̄a. ²⁰ B̄óól báá b̄ús̄a nda bwá d̄a lág mp̄eg shí át̄utagú d̄i. B̄n̄ b̄ús̄a ná, bwá gwág M̄ilású mí Zembí,

bwá lág myə, bwá mú wúmə mpúmá, dúl shug wúmə íbumə məwúm málól, dúl məwúm məsaman, dúlúgá təd.»

*Kaaná lámba
(Luk 8.16-18)*

²¹ Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Ye bwá du jida lámba ná bwá kə kúd dwo mpúú? Yé bwá du kə tál shí gwoŋú? Ngaá jí yida bæ ná í tówág cé lámba dí? ²² Kú nə sâ á *ndimba í bá bwên kú nyîn, ŋkí sâ á shwoó í bwên kú wóós mənkenyad. ²³ Muud jí nə məlwê mə gwág yé, a gwág!» ²⁴ A mú nyingə ci nə bwo ná: «Jigá kuú nə kalá nə sâ bí mə du gwág yí! Nəcə yuug bí é du yigula bóól búúd ná ndí yí, gwá námá wə bwá bá du yigula bí nə ndí yí, bwá wá məbádî. ²⁵ Muud jí nə baalé fug yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyəŋg cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá meel yil nyə búbaalê á jí nə ndí yí.»

Kaaná mpəg í du kə gwáméfwó yí

²⁶ Yésus mú nyingə ci ná: «Faan mə Zembî dúsə nda yuug ga. Ngwól múúd mə myeeg mpəg nyádí fambá. ²⁷ Nyə e já ibulú, wəal mímwásá. Mpəg jáá í é kál ná ndeé, í ŋgá wíy gwáméfwó, muud nyə ámə bə yé kú mpu nda í ŋgá sîy ná. ²⁸ Shí nyáméfwó í sá nə mpəg kəg íkáá, í wá məbəga, mpúmá lwánd məbəga dí. ²⁹ Ná ndeé, ja mpúmá mə tî yí, bwá mú

saag fambá, nəcé fwála bwá jálá nə saag yí í má wóós».

*Kaaná búbumá mutárud
(Mat 13.31-35; Luk 13.18-19)*

³⁰ Yésus mú nyingə ci ná: «Shé bí nə ŋkul ci ná Faan mə Zembî dúsə nda jí? Shé bí nə ŋkul yíga dwo nə wáyé kaaná? ³¹ Dúsə nda búbumá *mutárud. Búbumá jəŋg wə í búl cwáágawo nə bíl íbumá í məmpəg byêsh. ³² Nji ja bwá bə gwo yí, í du gwaa cə mólúgá məmpəg má fambá; í wá mílŋw nə ŋkudá, mbií á nə inunú bí nə ŋkul zə lwə maage cínəŋg nyádí gúgúwád.» ³³ Míl zhwoɡ mikaaná mbií nid wə nyə á du lás nə buud yé, námá mbií bwá á bæ nə ŋkul du gwág yí. ³⁴ Nyə a shigé du bwele lás nə bwo kú kənd kaaná. Nji nyə á du kə féel isá byêsh, ja bənəŋ *ompwíin bə bwá mə kə bæ bwáméfwó yí.

*Yésus mə ŋkáánd nə ŋkwə
(Mat 8.18, 23-27; Luk 8.22-25)*

³⁵ Jwəw ŋgwúd dəŋgú mpwó-kugú, Yésus mú ci nə *ompwíin bə ná: «Shé línágá mən, kə faŋwíny!» ³⁶ Ompwíin bwá mú béegyə nə áncuncuma buud, kə kwey Yésus byóólád. Bənəŋ bwá mú kə nə dwo. Mólúgá mól mə á bæ námá mákoogú, mə ŋgá bə bwo. ³⁷ Bwá ŋgá kə, seegyə nə məma ŋkwə mú tééd kuŋgála, ikwə í májúwó í mú ŋgə shwíy byóólád, byóól mú tééd lwándulə nə məjúwó.

38 Í á bæ, Yésus mbwúg bán byóólúð, a ηgá jā, lúú mbwúg fílo dí. Ompwíín bé bwá mú juumushi nyə. Bwá nə né ná: «Yíguli sá wál zə yə! Ye sâ jəŋgú í acíyé wo təə sâ?»
 39 Yésus mú wəəl, nyə ηkáánd nə ηkwə. Nyə nə m̄ŋ nə: «Saluwóg, jigú nə shee!» Nji nyə á shîn lás ntúni yí, ηkwə mú shwal shîn, m̄ŋ bæ nə shee. 40 Ntó Yésus mú ka ci nə ompwíín bé ná: «Wáyé mbii ífwaas ni? Ye bi cúgé nə búgá nə Zembí?» 41 Inkuŋkúúnd í mú jág bii bwo, kə jé bwá mú ηgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nyé! Təə ηkwə, təə m̄ŋ í bálé sá nyə məgwág í?»

5

Yésus mə yíl məjamb

(Mat 8.28-34; Luk 8.26-39)

1 Ntó bwá mú kə wóós cínúú fanwíny shí á Ogerazenyé.
 2 Yésus mú shulə byóólúð. A ká námə shîn təl məkuú shí, ηgwólégá múúd mú wú məshwoŋ dí, bów-bəw *shíshim ηgə lwáfulə nyə, zə bwəma nə Yésus. 3 Muud wəəŋgú nyə á də ji ban məshwoŋ. Təə muud ηgwúd nyə a shígé ná bæ nə ηkul mə wálulə nyə, tɛem bæ nə mimbwagá mí inkwánz. 4 Ija ηkí bulya bwá á də tɛem wóólə nyə məbwə nə mikwoolú mí inkwánz, bwá wá nyə mimbwagá məkuúd, nji nyə á də tí isá íni byəsh. Təə muud ηgwúd nyə a shígé bæ nə ηkul mə káágúlə nyə. 5 Bulú nə mwásə nyə á də bul bæ nji ban

məshwoŋ nə mímbúŋéd, kə də kím, a ηgə béwəli nyúúl nyé nə məkwóógú.

6 Ntó nda nyə á dúg Yésus ná shwóg-shwóg ná, nyə á ju kúlá, kə kúd Yésus məbwóŋ shí, jəgula nə nyə, 7 a ηgə kím ná: «Yésus, *Mwân mə Zembí á gwów-gwəw, shwə bāŋ nə iney? Mə jəgula nə wo jínə mə Zembí dí ná, wo kú təl mə cwúndəd.» 8 Nyə á jəgula nə Yésus ntúni nəcé Yésus nyə á ηgə ci nə nyə ná: «bów-bəw shíshim, wúg nyə nyúúlúð.» 9 Yésus mú jí nyə ná: «Jínə dwə wə zə?» Nyə ná: «Jínə dām wə “Kínda”, nəcé sá bí ηkí bulya.» 10 Bwá mú téég Yésus məbwə ná a kú yíl bwo ləəm dí kənd kəl shús.

11 Na, məma sənz ōŋkuú, í á ηgə də mbúbúŋéd. 12 Məjamb mə mú téég Yésus məbwə nə a nyíŋgálág mwo ōŋkuú bəəŋgéd. 13 A mú magulə ná í síyág ntó. Bów-bəw míshíshim myəŋgú, mí mú zə wú múúd wəəŋgú nyúúlúð, kə nyíi ōŋkuúd. Sənz ōŋkuú ni, je bæ ótósšin óbá, jəsh mú shwal bumb nə mikúlá, wú mbúbúŋéd, kə juwa máŋéd. Bwá mú ηgul məjújwó nə ndéé fudə.

14 Buud bwá á ηgə baagulə ōŋkuú wá, bwá mú wɛenzh kə ηgə jaaw buud ηgwəla nə míləəm míləəm. Buud bwá mú zə, zə dúg sâ í ámə síy yí. 15 Bwá mú zə wóós kúl Yésus nyə á bæ yí. Bwá dúg múúd məjamb mə á də lwáfulə yé, a njúl cínəŋg shí nə

jɔjɔ míkáándá, a njúl námá ná shee. Bwá mú bul gwág ífwaas. ¹⁶ Buud bwá á dúg sóólúgú í á s̄y wá bwá mú jaaw bwo s̄a í ámə bə nə muud wəɔŋḡu nə oŋkuú yí. ¹⁷ Ntó bwá mú téég Yésus məbwə ná a wúg bwádí ləomud.

¹⁸ Ja Yésus má kə bád byóól dí yí, muud nyə á bə nə məjamb yé, mú téég nyə məbwə ná a ηwág nyə nyádí gwoonɔud. ¹⁹ Nji Yésus nyə a shígé magulə. A mú yida ci nə nyə ná: «Kag wódí kwáádá kə jaaw búúd bwô s̄a jêsh Cwám̄ba má sá wo yí, nda á má gwág wo ηkúnk̄wón̄ḡulə ná.» ²⁰ Muud éne músə kyey, kə ηgə jaaw buud wā Dekapwól s̄a jêsh Yésus nyə á sá nyə yí. Bəɔŋḡ bēsh bwá á gwág wá bwá mú bul káam.

*Yésus má gwūmushi
shilə mə Zharus*

(Mat 9.18-26; Luk 8.40-56)

²¹ Ja Yésus má s̄ow kə faŋwiny byóól dí yí, buud bwá mú zə lyɛ nyə áncuncuma, a njúl ná bwún̄ḡud. ²² Ngwól njwū á *mpáánzə minjíḡulá, nə jíná ná Zharus mú wós. Nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á zə kúd məbwón̄ shí, ²³ téég nyə məbwə. Nyə ná: «Súsás jām í ηgə júgula. Má jəgula nə wo ná wo zág kə keel nyə məbwə, a bəg mpwogé, a cágəg.» ²⁴ Bá Yésus bwá mú kə, buud bwá ηgə bɛ bwo áncuncuma, bwá ηgə shúsə Yésus ikóómb byēsh.

²⁵ Ngwól múdá nyə á bə cínɔŋg, məcií má á d̄u wú nyə nyúúlúd té mímbú wūm nə

mímbá. ²⁶ Nyə á bul dúg cún̄ ncúlyá oŋwówuda dí s̄ɔlə ná a yâl, a shîn keenzh *mwaanê yé yēsh. Nji, a kú yâl, bwás ηgə yida yáág yáágúg. ²⁷ Nda nyə á gwág lân̄ má Yésus ná, nyə á kə Yésus mpásə kwon̄ na áncuncuma buud dí, kə kún̄ya nə nyə káándá, ²⁸ a ηgə táduga ná: «ŋkí mə kún̄yá nə nji káándá má Yésus, mə yâl.» ²⁹ Nji nyə á kún̄ya nə nyə káándá yí, məcií t̄ow nt̄ag nyə cé nə cé, nyə mú gwáduga nyúúl nyéd ná a má yâl. ³⁰ Yésus mú gwáduga ná nyúl mpífá má wú nyə nyúúlúd. A mú yág mpásə búúd dí, jí ná: «Zá má kún̄ya mə nə káándá éne?» ³¹ *Ompwín̄ bə bwá mú bɛsa nə nyə ná: «Wo ηgə dúg buud ó ηgə shúsə wo ikóómb byēsh, wo nyiŋgə jí ná: “Zá má kún̄ya nə mə káándá éne?”»

³² Nji Yésus mú ηgə kənd mísh mákoogú məkoogú ná a dúg múúd nyə ámə sá sóólúgú wəɔŋḡu yé. ³³ Mudá éne nyə á ηgə lilya nə ifwaas, nəcé nyə á mpu s̄a í ámə s̄y nə nyə yí. A mú zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbád, jaaw nyə búbálé yēsh. ³⁴ Ntó Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wām, wo má *dúg cug nəcé búgə gwô. Kaág ná shee. Bwas í shín̄ḡ wo!»

³⁵ Yésus ηgə ná lás nt̄ani, buud bwá mú wós wúlə wə njwū á mpáánzə minjíḡulá zə ci nə nyə ná: «Shilə wô má yə. Wó ka kwo ηgə ntágulə Yíḡuli nə ji?» ³⁶ Nji, Yésus kú bish s̄a bwá á ηgə ci yí, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bɛeg fúnda,

bóg nji nə búgá.» ³⁷ A mú ci ná tɔɔ muud kú bɛ nyə, a ké nə nji Pyêr nə Zhâk bá mínyɔŋhú yé Yuánes. ³⁸ Ja bwá má jé njwû á mpáánzə minjígúlá dí njów yí, Yésus mú dúg buud bwá ngə sá saagəwo mímbii mímbii, bwá ngə jii, bwá ngə kám. ³⁹ A mú nyii njów, nyə nə bwo ná: «Bí ngə jii nə ngə sá bímbí lú saagəwo ni nəcə ji? Mwân nyə afwóyé yə, a ngə yida já.» ⁴⁰ Bwá mú yida ngə cágələ nyə. Ná ndéé a mú wéeshuli bēsh tóón, lúgə nji sóŋgú nə nyɔŋgú mə mwân, nə buud ó gwoŋg jé. Bwá mú nyii fúm, kúl mwân nyə á bə yí. ⁴¹ A mú bii mwân wɔŋgə mbwə. Nyə nə né ná: «Talita, kúm!» Ntó má ké ná «Mwámuda! Má ci nə wo ná: wɔɔlúg!» ⁴² Cé nə cé, shilə wɔŋg mú wɔɔl, tééd kyeyúlə, nəcə nyə á bə nə mimbū wúm nə mímbá. Ja bwá má dúg ntáni yí, bwá mú ngə káám mbií á ná fəg jimb lúúd. ⁴³ Ntó Yésus mú bul báásulə bwo ná bwá kú bwiing múúd sâ í má s̄y yí. A mú ci ná bwá yəg nyə sâ má dâ.

6

Buud ó Nazarət bwá ban Yésus
(Mat 13.53-58; Luk 4.16-30)

¹ Yésus mú ka wú na, bənəŋh *ompwíin bé bwá mú kə nyádí kwáádá. ² Ja jwəw lú Sábaad í á wóós yí, nyə á kə *mpáánzə minjígúlá, kə ngə yə buud minjígúlá. Ncúlyá buud bwá

á ngə gwágulə nyə wá bwá mú ngə bul káam, bwá ngə jii ná: «Bíga ísâ í á wú nyə ngow? Dúga váál fúg wá ji? A ngə mpu sá dúga váál *máshimbá wa ntədəlé? ³ Kábíndá á mwân má Maríya dí éga? Mínyɔŋhú má Zhâk, bənəŋh Yózes, nə Yúde nə Shímun dí éga? Ngaá okóól bē búsə wa sádí!» A mú bə bwo kwal-bɔɔgú. ⁴ Yésus mú zə ci nə bwo ná: «*Muud micúndə má du námə bwəma nə mpyóŋ nji nyádí kwáádá, nə nyádí məwəŋgód, nə nyádí njów búúdd.» ⁵ Nyə a shígé bə nə ŋkul sá tɔɔ *shimbá cínəŋg nyádí kwáádá, nji baalé mímbəl nyə a kəel məbwə, cug myá. ⁶ A mú bul káam nda búúd bwá á bə kú *búgula nyə ná. Ná ndéé a mú c̄y, ngə kə mákwáádə mēsh má faan dɔŋgúd kə ngə yə buud minjígúlá.

Yésus má lwâm ompwíin wúm nə óbá
(Mat 9.35; 10.1, 5-14; Luk 9.1-6)

⁷ Ja ísâ íni í má c̄y yí, Yésus mú jəw *ómpwíin wúm nə óbá bē, a mú zə ngə lwâm bwo óbá óbá. A shîn yə bwo ŋkul á dúlə yíl búúd bów-bəw míshíshim. ⁸ A báásulə bwo ná: «Ja bí má ké yí, bí kú ŋwa íbaduga í njɔɔnd, ka nji wagatíg. Bí kú ŋwa buléd, tɔɔ baamətálá. Bí kú kə nə *mwaanē. ⁹ Bí bwáád osílúfaas! Nji bí kú bwáád íshimí íbá.» ¹⁰ A mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Ja bí má jé wúl ŋgwəla dí yí, bí ó ji njów bí ámə nyii yíid, kə jé jwəw bí má bá lə

yí. ¹¹ Búúd bwé ká bá bæ kú lág bí gúl kúlúd, bwé kú cēel gwág sâ bí má jááw bwo yí, bí ɔ bá wú cínəŋgú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sóólúgú wəŋgú í lwágulə bwo ná bwé má byaagulə.» ¹² Ná ndéé ompwíín bé bwé mú zə kə, kə ŋgə cúndə ná buud bwé céndúg mítédúgá. ¹³ Bwé mú námá yíl buud zhwog májamb má á ŋgə ntágulə bwo má. Bwé gwáágulə zhwog mímbəl məwúdə, ŋgə lwag myo.

Shwiy má Yuánes Nduu-buud
(Mat 14.1-12; Luk 9.7-9; 3.19-20)

¹⁴ Njwú-buud Herod mú gwág jínə má Yésus ŋgə jag bul jwɔ, bóólúgá búúd bwé á ŋgə ci ná: «Yuánes Nduu-buud má gwúm, sâ jəŋg wə á músə nə mpífə á ŋgə sá *məshimbá ntáni ni.» ¹⁵ Bóólúgá ná: «Jísə Eli.» Bóólúgá ná: «Jísə Zembî ŋgwól *múúd micúndá yé, nda bəŋg ɔ ayág.»

¹⁶ Ja Herod nyə á gwág ntó yí, nyə ná: «Yuánes Nduu-buud má á cígə cúnj wə éne! A má gwúm shwóŋud!» ¹⁷ Nəcə Herod nyəmfwó nyə a ŋwa Herodyâd, mudá má mínyəŋhú yé Fílíp, bâ. Lású wəŋg wə í á sá ná Herod lwámúg buud kə bii Yuánes, wóolə nyə məŋkəda, kə wá nyə mímbwugud. ¹⁸ Nəcə Yuánes Nduu-buud nyə á jum Herod

ná: «Wo ajéláyé nə ŋwa mudá má mínyəŋhú woó ná wo bâ!» ¹⁹ Herodyâd nyə á ka də fəm Yuánes, a mú də sɔ mázhií ná a gwú nyə. Nji, yuug jé í á shígé bándá ²⁰ nəcə Herod nyə á də mpu ná Yuánes ji tátəlí muud mísh má Zembî dí, a njúl muud Zembî, nyə á ka də gwɔɔ nyə. Sâ jəŋg wə nyə á də kɛem nyə yí. Ná ndéé, tɛem bæ ná iciyá í Yuánes í á də shul nyə lámúd, nyə á yida námá də gwágulə nyə nə məshusug.

²¹ Ná ndéé, Herodyâd nyə á zə dág zhií má gwú Yuánes jwəw Herod nyə a təl zan byélé dé yí. Herod nyə a jəw milúlúú myá ləem nə myá izimbi, a jəw námá otówe ɔ shwóg wə Galilê. ²² Í á ka bæ, Herod bənəŋ buud bəŋgú bwé njúl shí, shilə má Herodyâd mú nyíi cínəŋg, tééd sáágulə cwánúd. Kuú zəŋ yé mú zə bul nywa Herod bənəŋ buud ɔni míshúd. Kə jé Njwú-buud nyə á ci nə nyə ná: «Jaawúg mə sâ jəsh wó céél yí, mə é fáágulə wo gwo.» ²³ A mú kaag nyə fwámé kaag ná: «Tɛem bæ nə wó jii məma mpál á faan dām, mə é fáágulə wo gwo.» ²⁴ Shilə ni kú fwo bɛsa, a mú wóos tóŋn, kə jí nyóŋgú ná: «Mə gwáámbúg jí?» Nyəŋgú mú bɛsa nə nyə ná: «Gwáámbúg lúu má Yuánes Nduu-buud!» ²⁵ A mú lɛel ntág jéel nyiŋgə kə jé wə Herod, kə ci nə nyə ná:

* **6:11** Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kúkúl shí bwé ámə təl mákuú máŋ yí, bwé má kál gwo nə buud bí cínəŋg wá ná bwé músə sá nyé. **6:13** Zhk 5.14 **6:14** 8.28 **6:15** Luk 7.16 **6:17** Ləv 18.16; 20.21; Luk 3.19-20 **6:23** Est 5.3, 6; 7.2

«Má jii ná wo yág mə lúú mə Yuánes Nduu-buud yáásád wa kíkídíga.» ²⁶ Ngwóómbúlú ni mú shul Njwú-buud lámúd. Nji nda nyə á bwey keen ŋkaanə mísh mə ójóŋ dí ná, nyə a shígé nywá nyingə ban ná nyə ayóyé nyə sá nyə ámə gwáám̄b yí. ²⁷ Námə cé nə cé, a mú kənd ŋgwólúgá zimb̄i ná: «Zaá mə nə lúú mə Yuánes Nduu-buud!» Muud wəŋgá mú kə cígə Yuánes cún̄. ²⁸ A mú zə nə lúú yáásád, zə yə shilə ni. Shilə ni mú kə nə wo, kə cwám̄balə nyóóŋgá. ²⁹ Ná ndéé *ompwíin ó Yuánes bwé mú gwág sólúgá wəŋgá. Bwé mú kə ŋkēny kug nyúul mə Yuánes kə wá shwóŋud.

Yésus mə yá búúid idáw

(Mat 14.13-21; Luk 9.10-17; Yuá 6.1-15)

³⁰ Ja *búúid ó lwámá ó Yésus bwé á nyingə yí, bwé á zə bwiing Yésus sá jēsh bwé á kə ŋgə sá yí, nə sá bwé á ŋgə jíguli buud yí. ³¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Zəgá, shé kəg kál búúid bwé cúgé yí ŋwá ná kə woga.» Nyə á ci ntó nəcé buud bwé á bə cínəŋg ŋkí bulya, bóól ó ŋgə kə, bóól ó ŋgə nyingə, mbií á ná bəndəŋ ompwíin bə bwé á shígé bə nə fwála ná bwé dág. ³² Bwé á ka kəwa byóólúd, kyey ná bwé kə ji bwáméfwó bugád kál búúid bwé cúgé yí. ³³ Nji buud ŋkí bulya bwé á dág bwé ŋgə kə byóólúd, bwé mú yag bwo. Buud bwé á ka ŋgə wu míngwála myēsh dí, ŋgə kə nə

mikálá, kə sámb Yésus bəndəŋ ompwíin bə shwóg kə tééd jē.

³⁴ Ja bwé mə shulə byóól dí yí, a mú dág mən̄kúmbə mə búúid mən̄i, a mú gwág bwo cey lámúd nəcé bwé á bə nda sənz íncwəmbə í cúgé nə mbaagulə yí. Ntó a mú ŋgə jíguli bwo isá ŋkí bulya. ³⁵ Nda kugá í á ka jé ná, ompwíin bwé mú kə ci nə nyə ná: «Sə búsə wa bugád, kugá námə óga. ³⁶ Bídúg búúid óga, bwé kəg íbaafə nə məkwaádə məsə wa kúnə-kúnə má, kə kusə sá mə dā.» ³⁷ Yésus mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sá mə dā.» Bwé mú jí nyə ná: «Sə é sá ntədélə nə sə kúsəg íbuléd kwaga nə buud óga? Í jíí ódanarí† mitəd mímbá!» ³⁸ A mú jí bwo ná: «Bí búsə nə íbuléd ínəy? Kəgá dág!» Bwé mú kə lə. Bwé mú zə jaaw nyə ná: «Sə búsə nə íbuléd ítəon, nə oshú óbá.»

³⁹ Yésus mú ci nə bwo ná bwé jílug buud shí ikínda ikínda akánda dí. ⁴⁰ Bwé mú zə jí shí ikínda ikínda, bíl ikínda nə buud təd, bíl nə buud məwúm mətəon. ⁴¹ Ja búúid bwé mə shín jí shí yí, Yésus mú ka ŋwa íbuléd ítəon nə oshú óbá óni, a bən mísh gwəw, yə Zembí akíba. A mú fəy íbuléd, yə ómpwíin bə. Bwé mú kaaw búúid. A mú námə kaaw oshú mbií ŋgwúd. ⁴² Buud bēsh bwé mú də, jíla, idáw lág. ⁴³ Ompwíin bwé mú sēŋg íkál í buléd nə ikál í óshú í á lág yí, byēsh í á lwánd məbwumú

6:30 Luk 6.13; 10.17 **6:32** 8.1-10 **6:34** Zhe 10.21; Eze 34.5; Zak 10.2; Mat 9.36; 14.14; 15.32; Mak 8.2 † **6:37** danarí: Danarí ŋgwúd í á də kwaga nə myəna myá ŋkúmba jwəw. **6:43** 20j 4.43-44

wûm nə mábá. ⁴⁴ Buud bwé á də ibuléd byəŋ wá, bwé á bə budûm otóshin otóŋ.

Yésus má kyey májúwó dí gwôw

(*Mat 14.22-33; Yuá 6.16-21*)

⁴⁵ Námə nji í á shîn yí, Yésus nə *ompwíin bé ná bwé kəwag byóólád, bwé línág kə nyə shwóg Betasayída, mən fanwíny té nyə é ngə fwo bíd zhwog buud bwé á bə óni yí.

⁴⁶ Yésus mú shîn bíd búúd, a músə bád mbúnád ná a kə jəgula nə Zembí. ⁴⁷ Bulú mú zə yínd, kwey ná byóól mú tām mən, nyə mə lúg cínú nyəmé. ⁴⁸ Nyə á ka dág ná júgə í ngə bə ompwíin cún nə cún, nəcé ŋkwə nyə á ngə yida wú kóomb bwé á ngə kə yí. Ngəé mīngwūm mí kúwo mí ashúshwóógú dí, a músə zə bə bwo, a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw. Nyə á ka sá nda a cə bwo. ⁴⁹ Ja bən bwé mə dág a ngə kyey nə məkuú májúwó dí gwôw yí, bwé mə téduga ná jisə *jīm, bwé mú bwú óŋkwimbyé.

⁵⁰ Nəcé bəsh bwé á dág nyə, inkuŋkúúnd í mú bii bəsh. Yésus mú leel cī nə bwo ná: «Səlugá milām shí. Mə wə éne, kúgá fúndə!» ⁵¹ A mú kə kəwa byóólád, kwey bwo, ŋkwə mú ntəg shîn. Bwé mú káam mbií á ná fəg də jimb lúúd. ⁵² Bwé á bul káam nəcé bwé á shígé fwo mpu gwág mbií múúd mə Yésus. Sā jəŋgə ɔ í á sá ná bwé kú wámbulə sā nyə á cəel jíguli

bwo ja nyə á sá ná ibuléd í búlyag yí. Bwé á bə ná ŋkí jilə milúu.

Yésus má lwag mimbəl Genezarət

(*Mat 14.34-36*)

⁵³ Bwé mə shîn lína mən, bwé mú jé loom á Genezarət, bwé mú səl byóól. ⁵⁴ Námə shulələ bwé á shulə byóólád yí, buud bwé mú yag Yésus.

⁵⁵ Bwé mú kə nə mikálə kə ngə bəngula shí nyəŋ nyēsh dí. Bwé mú ngə ŋkēny mimbəl itəjád, ngə kə nə myo kúl jēsh bwé á ngə gwág ná Yésus jisə yí. ⁵⁶ Yésus mú ngə kyey məkwáádə nə mīngwála, təw íbaafá. Buud bwé mú ngə kə bwīg mimbəl myən mímbaadəd, íkúl nyə é ngə cə yí. Bwé mú ngə téég nyə məbwə ná a bídúg ná bwé jisəwág ngə kúnya nji nə *mbwaag káandə yé. Bəŋg bwé á ngə kúnya nə nyə wá bwé mú ngə yál.

7

Ofarizyən nə ijām nə ijag

(*Mat 15.1-9*)

¹ *Ofarizyən nə bóólúgá *Oyíguli ó məcəxə bwé á wú Yurúsəlem, kə wə Yésus. ² Bwé mú zə dág ná bóólúgá *ómpwíin bé bwé á də də idəw məbwə nə məbwam. Ntó ji ná bwé á shígé də gusa mwo mbii məcum mə *Oyúden mə ngə jíguli yí. ³ Í njúl ná Ofarizyən námə nda Oyúden bəsh bwé á shígé də də, bwé kú fwo mpu gusa məbwə, nəcé bwé á də

yáág nə məcum ímpáámbé í á lúgə má. ⁴ Ja bwə nyíngə míkus dí yí, bwə cúgə nə ηkul də kú fwo gusa. Bwə á də námə baagulə bílúgá íjám nə ijag nda dúlə gusa íbálá nə mikáágə nə iwóngó.

⁵ Ja Ofarizyêη nə Oyíguli ó máccəx bwə á dúg ntáni yí, bwə mú ci nə Yésus ná: «Ompwíin bwó bāη bwə aηgê nə baagulə məcum mə ímpáámbé, bwə ηgə də kú gusa mábwə. Jí í sá ntó?» ⁶ Yésus mú bəsa bwo ná: «Izayí nyə á bə nə ηkaam ja nyə á cúndə shú dún, bí buud ɔ mákəη mbii wúsə cilyá yí, ná: Kúl búúd ga í ηgə gúmal mə nji mímpu dí,

milám myán mí njúl shwóg-shwóg nə mə.

⁷ Wáη ηgələ ságusə bwə ηgə ságusə mə yí wúsə ntó ηgwas.

Bwə ηgə yida jíguli buud minjígulá myá məmpéndí mə búúd.»

⁸ Yésus mú kwádulə ná: «Bí mə myaas máccəx mə Zembí, yida nywílya nə məcum mán.» ⁹ A kwo námə ci ná: «Bí mə mpú də ntə mpéndí mə Zembí ná bí mə yida baagulə məcum mán. ¹⁰ Moyîz nyə á ci ná: “Gúmálúg sóηgú wó nə nyóηgú wó.” A nyíngə námə ci ná: “Múúd mə ká lweem sóηgú yé ηkí nyóηgú yé, bwə jələ nə gwú múúd wóηgá.”

¹¹ «Nji bí bāη bí ηgə ci ná: “Múúd mə ká jaaw sóηgú ηkí nyóηgú ná: ‘Sá mə ámə nywá kwíind wə nə ndí yí í músə korban (ntó mə ké nə ηkəw

nyóηgí músə məyána shú mə Zembí),’ ” ¹² bí kú cíndal múúd wóηg nə a sáág sâ shú mə sóηgú ηkí nyóηgá. ¹³ Ngeá ntó jí ná bí ηgə sá ná Milésú mí Zembí mí bág ηkúηgúg, məcum mán yidá mpu yáág? Bí ηgə námə nyíngə sá bíl zh-wog ísâ í abábəw!»

Isâ í də wá múúd məlwaagəwo yí

(Mat 15.10-20)

¹⁴ Yésus músə ka kwo yid, lésha nə buud bwə á bə cínəηgú áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Bí bēsh bényúgá məlwə, mpu gwágulə. ¹⁵ Sá í dú wú tóηn, nyíi múúd nyúúlúd yí, gwə dí í dú wá múúd məlwaagəwo mísh mə Zembí dí; nji byóηg í wú nyádí lámúd yí, byó wá í dú wá nyə məlwaagəwo. ¹⁶ Muud jí nə məlwə mə gwág yé, nyə mpu gwág.»

¹⁷ Yésus mú lúgə áncuncuma buud. Bánəη *ompwíin bé bwə mú nyíngə kə njów. Cínəηg bwə mú zə jí nyə ná a féélúg bwo kaaná wóηgá. ¹⁸ A mú ka ci nə bwo ná: «Ye bí básə námə kú mpu gwág ísâ? Ye bí agwágé ná sâ jēsh í wú tóηn nyíi múúd nyúúlúd yí, í cúgə nə ηkul wá nyə məlwaagəwo mísh mə Zembí dí. ¹⁹ Nəcə í ányíyé nyə lámúd. Í yida kə nyə mwə dí ná ndéé í mú wóós kə bíid.» (Ntó mə cəel ci ná idəw í cúgə nə məlwaagəwo mísh mə Zembí dí.) ²⁰ Nyə mú nyíngə ci ná: «Sâ í wóós wú múúd dí yí, gwə wá í wá nyə məlwaagəwo

mísh má Zembî dî. ²¹ Næcé lâm má múúd dí wá bów-bów mítédúgá mí dâ zhu yé, nâ jan̄ga, nâ júwo, nâ mægwú má búúd, ²² nâ minɔomb, nâ yéesh mábii, nâ mbiya lâm, nâ mækáñ, nâ asíy-síy, nâ zhíñ, nâ *bwaasúlâ mpu, nâ dúlâ ñkêny nyúúl, nâ cug ímpwúfú. ²³ Isâ íni byêsh í wú lâm má múúd dí cwû, byó wá í dá wá múúd málwaaḡwo mísh má Zembî dî.»

*Mudá ikûl má búḡwâla Yésus
(Mat 15.21-28)*

²⁴ Yésus músə wú na kúl níid. A músə kə kóómb shí á Tir. Wu, nyə mú kə nyíi wúlúgá njówúd, nyə ñgə sọ ná muud kú mpu ná nyə ji cínəñg. Nji buud bwə mú bále námə mpu. ²⁵ Kú námə bwey, ñgwólúgá múdá mú gwág ná Yésus má jé cínəñg. Mudá wəəñḡá, bów-bów shíshim í á bul bii shilə yé. Nyə á ka zə kəl nyúul Yésus dí shí məkuú. ²⁶ Mudá wəəñḡá nyə á bə shilə Oḡarêk, nyə a byêl loəm á Fenisî, shí á Sirî. Nyə á ka zə jəḡula nə Yésus ná a yílúḡ shilə yé jamb. ²⁷ Yésus mú ci nə nyə ná: «Fwog bíd ná bwân ó njów bwə dág ná ndeé, jíł. Næcé ñwálə ídâw í bwân ó njów, wusə yə ómpyâ, í anywáyé.» ²⁸ Nji mudá éne mú zə bęsa nə nyə ná: «Ká, Cwám̄ba, ompyâ bwə dâ námə cwála mámpulú má dá kud táwəli bwán dí shí má.» ²⁹ Ntó Yésus mú zə ci nə né ná: «Nda wə má mpu bə nə zény ná, nyiñḡág kə wódí njów; məjamb má á ñḡə lwáfələ shilə wô má, má

má wú nyə nyúúlád.» ³⁰ Mudá wəəñḡá mú nyiñḡə, kə nyədí njów, kə kwey Mwân mbwúḡ shí, məjamb má má wú nyə.

Yésus má lwag akúmálwə

³¹ Mpásə na, Yésus mú wú ñḡwála á Tir, ciñḡya Sidon. Nyə a líina mpál shí á miñḡwála wúm kə ñḡeε m̄añ má Galilê. ³² Cínəñḡ bwə mú zə nyə nə ñḡwól akúmálwə a njúl námə fifi. Bwə mú jəḡula nə Yésus ná a bádḡ nyə məbwə. ³³ Ntó Yésus mú zə ñwa múúd éne kə nə nyə kóómb búúd bwə á shíḡé bə yí. A mú jil nyə inyini málwəd, a yíl. A sey mántənd nyədí inyini ná ndeé a cilə múúd éne júmúd. ³⁴ Ná ndeé nyə mú yág gwów, nyə səl f̄əm, nyə mú ci nə muud éne ná: «Efata!» (Ntó má kə ná «báñḡúḡ!») ³⁵ Cé nə cé jəəñḡúd, muud éne məlwə má mú bāñ, téém̄bí í mú wú júmúd. Nyə mú mpu ñḡə lās. Yésus mú nyiñḡə nə nyə, zə kwey búúd. ³⁶ Ntó Yésus mú báásulə bwo ná bwə kú bwele jaaw tóo muud. Nyə á tēem báásulə bwo ntáni, í mú yida bə nda nyə á ñḡə lwām bwo ná bwə ñḡóg nə cúndə. ³⁷ Buud bēsh bwə mú bul bî, bwə ñḡə ci ná: «Isâ byêsh nyə ñḡə sá yí bíśə ñkí bul nywa! Nyə bále sá ná wəakúmálwə bwə gwágúḡ, mififi mí lásúḡ!»

8

*Yésus má nyiñḡə yə búúd
idâw
(Mat 15.32-39)*

1 Mwôw mɔɔŋgâ di, áncuncuma buud nyə á zə sɛɛŋgya kúl Yésus nyə á bə yí. Nda bwə á shígélé bə nə sâ má dâ ná, Yésus mú jôw *ómpwíín bé, nyə nə bwo ná
 2 «Mə ŋgə gwág buud óga ŋkúŋkwóŋúlə nəcə sánŋə sá má jɪ mwôw málól, ja gaad bwə cúgɛ ná nə sâ má dâ. 3 Nkí má nying bwo ntúni zha ná bwə kág bwádí, bwə é kə tag nə məntambali zhíd, nəcə bóólúgá ŋkí bulya bwə ŋgə gwaa zhu.» 4 Ompwíín bé bwə mú bɛsa nə nyə ná: «Sə é wíl bwo ntədəlé ná bwə jílə wa bugád?» 5 Yésus mú jɪ bwo ná: «Bí búsa nə íbuléd íné?» Bwə ná: «Zaŋgbá.» 6 Yésus músə ka ci ná buud bwə jíg shí. Ná ndɛé a músə ŋwa íbuléd zaŋgbá byɔɔŋgá, a yə Zembí akíba, a fɛy byo ikúl ikúl, yə ómpwíín bé ná bwə kág ŋgə kaaw, bwə mú kə kaaw búúd. 7 Bwə á bə nə búbaalé íshúshú. Nyə mú ŋwa námá, yə Zembí akíba. Nyə nə ompwíín bé ná bwə kááwug námá byo. 8 Buud bwə mú də ná ndɛé, jílə. Zhwog ikúl í mú lúg t̄aŋ məkúdə zaŋgbá. 9 Í njúl ná buud bwə á jee bə otóóshin on̄. Yésus mú nying búúd ná bwə kág ŋgə kə. 10 Nyə shwal kəwa byóólúd, bənŋə ompwíín bé bwə mú kə shí á Dalmanuta.

Ofarizyêŋ bwə jii dóg sâ mímbúgú

(Mat 12.38-39; 16.1-4; Luk 11.16, 29)

11 Ja bwə má kə jé wu yí, *Ofarizyêŋ bwə mú zə shúsə Yésus nə minjígá mí məbwəbúlán, bwə zə jí nyə ná a lwóg bwo dúl *shimbá í ŋgə zhu gwôw. 12 Yésus mú səl fəm nə mətag má nyúul. Nyə nə bwo ná: «Nəcə jí bí kala buud ga bí ŋgə céél dóg shimbá yí? Búbálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé bwele dóg tɔɔ sâ!» 13 A mú béégya nə bwo, kwo kə kəwa byóólúd nə a líina, kə cínú fáŋwíny.

*Ompwíín búsa nə jág
(Mat 16.5-12; Luk 12.1)*

14 *Ompwíín bwə á ka wusa ŋwaálə íbuléd ja bənŋə bwə á kəwa byóól dí yí, bwə á bə nə nji ŋgwúd. 15 Yésus mú báásulə bwo ná: «Jígá ncə nə *Ofarizyêŋ *ləvur wán, tɔɔ yé má Herod». 16 Bwə mú ŋgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «A lás ntúni nəcə sə cugé nə íbuléd.» 17 Yésus mú mpu sâ bwə á ŋgə ci yí. A mú jí bwo ná: «Nəcə jí tédúgá wúsə bí nji ná bí shígé ŋwa íbuléd yí? Jí bí má cá gwág ntúni yí? Kú wámbulə ísâ! Bí anyíŋgáyé ná bə nə fug íí? 18 Bí búsa nə mísh, nji bí kú dóg íí? Bí búsa nə məlwə, nji bí kú gwág íí? 19 Bí anyíŋgáyé ná téduga ja má á fɛy íbuléd ítóon buud otóóshin ótóon də yí? Bí á lwándulə məbwumú mánéy nə ikúl bí á lúg nə ndí yí?» Bwə ná: «Wúm nə məbá.» 20 Nyə ná: «Ja má á fɛy íbuléd zaŋgbá buud otóóshin on̄ də yí, bí

á lwándulə məkúdá mánéy nə ikál bí á lúg nə ndí yí?» Bwə ná: «Zanḡbá.» ²¹ Yésus mú ci nə bwo ná: «Ká jí bí má cá gwág yí?»

Yésus má lwag áncím-ncím

²² Ntó bwə mú kə jé Betṣayída. Buud bwə mú zə nyə nə ancím-ncím, zə téég Yésus məbwə ná á kúnyág nə né. ²³ Yésus mú zə bii áncím-ncím wəṅḡ mbwád, wú nə né kwáádó. Kúl bá bwə á kə yí, nyə á ḡwa məntənd, bwiid múúd éne míshád, a bəd nyə məbwə. A mú jí nyə ná: «Ye wo ḡə ḡwá dúg?» ²⁴ Ancím-ncím mú bēny mísh, nyə ná: «Mə ḡə dúg buud. Búsə nda ilí, nji í ḡə jaand.» ²⁵ Yésus mú nyingə kwo keel múúd éne məbwə míshád. Nyə mú yál. Nyə mpu dúg ísə byēsh ná ḡḡḡ. ²⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nyingəḡ, wo kəḡ bídí; wo kú nyingə kə kwáádó nííd.»

Yésus jisə Mesí

(Mat 16.13-20; Luk 9.18-21)

²⁷ Yésus bənḡḡ *ompwíín bé bwə músə cə na, kə ḡḡḡ məkwáádó mə Sezaré mə Fílíp. A mú ḡə jí ómpwíín bé nūḡ zhííd ná: «Buud bwə ḡə ci ná mə jisə zə?» ²⁸ Bwə mú bḡsa nə nyə ná: «Bóólúḡá búúd bwə ḡə ci ná wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóól ná wo jisə Eli, bóólúḡá bwə ḡə ná má ci ná wo jisə ḡwól *múúd micúnda.» ²⁹ A mú nyingə jí

bwo ná: «Ká bí bāḡ ḡə ci ná mə jisə zə?» Pyēr músə bḡsa nə nyə ná: «Wo jisə *Kříst.* » ³⁰ Ná ndéé, a mú báásulə bwo ná ci bwə kú bwəḡ jaaw múúd sá á jisə yí.

Yésus má bá ya, a nyingə gwúm

(Mat 16.21-28; Luk 9.22-27)

³¹ A mú ka tééd jíḡḡlílə bwo ná: «Í jii shú má *Mwān mə Múúd nə ocúmbá buud wá ləəm nə milúluú myā ofada nə *Oyíḡuli ó mácéḡ bwə kəḡ jág jugushi nyə, bwə kudəwa nyə, bwə gwú ntāḡ nyə. Nji a bá gwúm shwəḡ dí mpəsə mwów málóol.» ³² Nyə á jaaw bwo gwo ná kpwəó. Pyēr músə kə nə nyə koogá, kə lás nə nyə. ³³ Yésus músə yid, dúḡ *ómpwíín bé, a mú ḡkáánd nə Pyēr ná: «Wúḡ mə na, *Sátan! Mitádúḡá myó mí cúḡé mitádúḡá mí Zembí, mísə nji mitádúḡá myā buud.»

³⁴ A mú ka jḡw ncúlyá buud bwə á bə cínḡḡ wá bənḡḡ ompwíín bé, nyə nə bwo ná: «ḡkí muud má cəel bḡ mə, a bəḡ kú jagulə nyáméfwó; a ḡkényáḡ kwolós jé, a bḡ mə. ³⁵ Nəcə, múúd mə ká kaambulə nə cḡḡ jé, a yida jímbal gwo. Nyəḡḡ mə jímbál cḡḡ jé nəcé mə nə shú Jəḡḡ Kéél yé, a faam. ³⁶ ḡkí muud má bii mábii mēsh mə shí ga ná ndéé *shíshim yé jímb, wáyé mfíí nyə é bə nə ndí

cínɔŋg yí? ³⁷ Muud ji nə ŋkul wá jí shú ná a nyíngəg bii shíshim yé? ³⁸ Mpugá ná muud mə bá gwág mə shwôn, gwág íciyá byám shwôn kala búúd á mitádúgá olíngɛ́ í ngá sá məbôw ga dí yé, Mwân mə Múúd mə bá námá gwág nyə shwôn ja á bá zə a ngá ŋkənəwa məŋkənəwa mə Sóŋgá yé, bənôŋ mifééshá mí wəéngəles yí.»

9

¹ A mú nyíngə ci nə bwo ná: «Búbələ mə jaaw bí ná, bóól búúd básə wa óga, bwə abulé bwelə yə, bwə kú fwo dúg Faan mə Zembî mə wóós nə ŋkul.»

Yésus mə lwóyá mîlwaná myé (Mat 17.1-13; Luk 9.28-36)

² Mpúsə mwôw məsaman, Yésus mú ŋwa Pyêr nə Zhâk bá Yuánes. A mú wú nə bwo búúd dí, bwə kə bád wúl məma mbúŋád, nji bənôŋ kú nə ŋgwól múud. Nyúúl nyé mú shwɔ́la bwo míshúd, ³ mikáándə myé mí mú ngə jág bul faan nə mbii máfumə mâ ná, tɔɔ muud cúgə nə ŋkul gusa mikáándə ná ndéé mí fumə ntó. ⁴ Cínɔŋgá, Moyîz bá Eli bwə mú wóós, zə ngá lésha nə Yésus. ⁵ Pyêr músə ka ci nə Yésus ná: «*Rabi, nywaálə ngələ ji wa. Sá shúməgá məbanda məlól, ngwúd shú dwô, dúl shú mə Moyîz, dúlúgá shú mə Eli.» ⁶ Pyêr nyə a shígé mpu sâ á cíg yí, nəcé bənôŋ bóólúgá *ómpwíin

bwə á bul gwág ifwaas nda bwə nyê. ⁷ Seegya nji gúndá í mə zə búdal bēsh. Bwə mú gwág kál í ngə wú gúndá jɔɔŋg dí ná: «Mwân waamə abábə wə éga. Ságá nyə məgwág.» ⁸ Ompwíin bwə mú ntəg ngə yágəwa, bwə kú ná dúg tɔɔ muud shús, nji bənôŋ Yésus wə bwə á bə.

⁹ Ja bənôŋ bwə mə ka ngə shulə wú mbúŋ dí yí, a mú lás nə bwo ná: «Ci bi kú jaaw múúd sâ bí ámə dúg yí, kə wóós ja *Mwân mə Múúd mə bá gwúm shwoŋ dí yí.» ¹⁰ Bwə mú baagulə ci ni, nji bwə mú ngə nyímbəla bwámé nə bwámé ná: «Gwúmúlə máshwoŋ dí á ngə ci ga, í ké ná jí?» ¹¹ Ná ndéé bwə músə jí nyə ná: «Nəcə jí *Oyíguli ó məcɛɛ bwə də ci ná í jii ná Eli fwóg tééd zə yí?» ¹² A mú bəsa ná: «Jí bələ bə ntó ná Eli mə jələ nə fwo zə, zə tâl ísâ byêsh ícé byáŋúd. Ká nəcé jí jisə cilyá Kálad Zembî dí ná bwə bá mpyény Mwân mə Múúd, bwə bul jugashi nyə yí? ¹³ Sâ ngwúdú, mɛɛ mə jaaw bí ná Eli nyə a shí bwey zə. Buud bwə á sá nyə mbii wêsh bwə á cɛɛl yí, námə nda jí cilyá shú dé dí ná.»

Yésus mə yîl ngwól mwân jamb

(Mat 17.14-21; Luk 9.37-43)

¹⁴ Ja bwə mə kə wóós *ómpwíin dí yí, bwə mú kwey məŋkumbə mə búúd mə má lyɛ bwo, bənôŋ Oyíguli ó məcɛɛ bwə ngə séŋusa məkəl.

15 Nji máñkúmbə mə búúd mání mə mé dúg Yésus yí, bwə mú seegya, bwə mú ηgə kə nə mikúlá, kə ηgə báda nya. 16 Yésus mú jí ómpwíin bé ná: «Jáyé bínóη buud óga ηgə séηusa məkəl nə ndí yí?» 17 Na zhwog buud éne dí, ηgwól múúd mú bəsa nə nyə ná: «Yíguli mə ámə zə nə mwân waamá wódí, wúl shíshim í mə sá ná a bég kú ná lás. 18 Í mú ntâg ka ðə bə, kúl jêsh í ámə wóós ná í bii nyə yí, í jumə nyə shí, ifúlug lwánd nyə mpu, a ηgə fúgal məjə, a shwal nyánəwo. Mə ámə jí ómpwíin bwô ná bwə yílúg nyə jamb dɔɔηgá, bwə shígé kwag.» 19 Yésus músə bì ná: «Wúu! Yé óhááden óga! Mə e bá kə nə bì ntúni kə wóós ηgow? Mə e bá jisəw bí kə kumə jáyé ja? Zəgá mə nə mwân wɔɔηg.» 20 Bwə mú kə nə nyə. Nji shíshim ni* í mə dúg Yésus yí, í mú junḡ mwân nə ηkulú, a mú juma shí, ηgə bíngula, ifúlug í ηgə wóós nyə mpud. 21 Yésus mú jí sóóηgú mwân ná: «Í á tééd nyə jáyé ja?» A mú bəsa ná: «Í á tééd nyə, a njúl ná mwántombú. 22 Í ðə cɛel gwú nyə. Í ðə kul nyə tɔɔ kuda dí tɔɔ məjúwód ija ija. Nkí wo ji nə ηkul sá gúl sá shú dé, gwágúg sá ηkúηkwóηúlə, kwíindúg sâ.» 23 Yésus mú yagula nyə ná: «ηkí wo ji nə ηkul!» Ntó, a mú jaaw nyə ná: «Múúd yêsh mə *búgúlá Zembí yé ji nə ηkul sá sá jêsh.» 24 Cé nə cé sóóηgú mwân mú

lás gwów gwôw ná: «Mə ηgə *búgula! Nji, yág mə ηkul ná mə mpúg bə nə búgá!» 25 Buud bwə mú zə seηgya áncuncuma kúl bwə á bə yí. Ntó Yésus mú ηkáánd nə shíshim ábábôw wɔɔηg ná: «Wo shíshim ηgə juwo mwân məlwê nə mpu ga! Mə yímbúlí wo ná, wúg nyə nyúúlád! Ci wo kú ná bá nyiηgə nyíi nyə nyúúlád!» 26 Í mú kîm nə ηkulú, í junḡ mwân ná ndeé wú nyə nyúúlád. Mwân mú cɔ fudəd ná nyágúsá, zhwog buud bwə ηgə ci ná: «A mə ya.» 27 Nji Yésus mú bii nyə mbwə, wɛel nyə. Mwân mú tîw tútalí. 28 Ná ndeé, Yésus mú kə nyíi njów. Ompwíin bé bwə mú kə jí nyə wu bánóη bwáméfwó ná: «Nacé jí sá bân shígé kwag yílúlə shíshim ni yí?» 29 A mú bəsa bwo ná, bwə ðə yíl mbií ni nji nə məjəgula.

Yésus mə jaaw ja ábeé ná a bá ya, a mú gwúm

(Mat 17.22-23; Luk 9.43-45)

30 Bwə mú zə lə na. Bwə lína Galilé. Yésus nyə a shígé cɛel ná buud bwə mpúg kúl bwə á bə yí, 31 nacé nyə á ηgə jíiguli *ompwíin bé. Ná ndeé, a mú ηgə jaaw bwo ná: «Í jii ná *Mwân mə Múúd bāg kaanz məbwə mə búúd dí, bwə bāg gwú nyə. Nji mpúsə shwiy dé, nyə bá já shwon dí mwôw məbá, a mú gwúm jwôw áléel.» 32 Nji Yésus nyə á tɛem ηgə jaaw bwo ntó, bwə á shígé mpu gwág. Bwə mú bul

* 9:20 Bóól bwə ηgə ci na ná: «Ja mwân nyə a dúg Yésus yí.» 9:27 5.41 9:30 8.31

gwág ifwaas. Bwé ñgá fúnda jíle nyə ná nyə féélúg bwo isá nyə ñgá jaaw bwo yí.

Zá jífwó múúd

(*Mat 18.1-5; Luk 9.46-48*)

³³ Ntó bwé mú kə jí Kapernawúm. Cínɔŋg bwé mú nyíi wúl njówúd. Yésus mú jí ómpwíin bé ná: «Jí gwáméfwó bí ámə ñgə sɛŋusa makál nə gwo zhií nə zhií yí?» ³⁴ Bwé mú jí ná kufag, nəcé zhií nə zhií, bwé á ñgə shwɔ nə bwé cɛel mpu nyɔɔŋg jí bul bə fwámé múúd bwé dí gwoonŋg dí yé. ³⁵ Ntó Yésus mú zə jí shí. Nyə jɔw *ómpwíin wúm nə óbá bé. Nyə nə bwo ná: «Múúd mə céél bə tówe shwóg á gwoonŋg jín yé, nyə jəlá nə bə múúd a mpásə, nyə bə námə sól məsáal á gwoonŋg jínúd.» ³⁶ Nyə ká shín lás ntó, nyə mú zə ñwa gúl kúkágə, tál bwo nyə míshúd, a mú ñwa nyə nyádí məbwád. Nyə nə bwo ná: ³⁷ «Muud mə lég gúl kúkágə nda jíga jínə dām dí yé, a mə lég mə. Muud mə lég ntəg mə yé, nyə alágé mə, a lég múúd nyə á nti mə yé.»

Buud wá shédi kóómbúd
(*Luk 9.49-50*)

³⁸ Na Yuánes mú cɪ nə Yésus ná: «Yíguli, sá ámə dúg ñgwól múúd ñgə balan nə jínə dwô, ñgə yíl buud məjamb nə ndí. Sə ámə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ñgə sá nəcé a cugé sádí gwoonŋg dí.» ³⁹ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Kúgá də kaambulə ná a kú ñgə sá. Muud cúgə

nə ñkul balan nə jínə dām, sá *máshimbá nə ndí, nə ndéé nyə nyiŋgə kə ñgə lás nə mə ñkí bôw. ⁴⁰ Nəcé muud nyə aŋgê nə mpíi shé yé, jí shédi kóómbúd. ⁴¹ Muud mə bá yána tɔɔŋji láá məjúwó ñgwúd, ñgulal bí mádí jínád nəcé bí bálə búúd ó *Kríst yé, búbálé, mə jaaw bí ná, muud wɔɔŋgú nyə abále shúb myəna myá cínɔŋg.»

Sám í bul jila

(*Mat 18.6-11; Luk 17.1-2*)

⁴² «Nji, ikúkágə í ñgə *búgula mə íga, múúd mə ká kwal gúl bɔɔgú, í bul jəla nə bwé kəlɔg muud wɔɔŋgú məma kwóógú cúnúd, bwé kul nyə nə dwo m̄an. ⁴³ Ntó, í ká bə nə mbwə wô ñkí kuú wô í ñgə kwal wo bɔɔgú, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl mbwə ñkí kúl kuú, ⁴⁴ ntɔ nə wo bág nə məbwə mwô m̄esh wo mú kə kuda á kandugə jís kú jímə yíd. ⁴⁵ Í ká bə nə kuú wô í ñgə kwal wo bɔɔgú, sámbúg wə, nəcé í bul jəla nə wo cúgəg cug á kandugə wo njúl nə kúl kuú, ⁴⁶ ntɔ nə wo bág nə məkuú mwô m̄esh wo mú kə kuda á kandugə jís kú jímə yíd. ⁴⁷ Ñkí jús dwô í ñgə kwal wo bɔɔgú, tíg dwo. Í bul jəla nə wo nyíig Faan mə Zembí dí nə ncwaan jús, ntɔ nə wo bág nə mísh mwô m̄esh bwé bá kə kəl wo kuda á kandugəd. ⁴⁸ Cínɔŋg kuda jɔɔŋgúd ilúmágə í də də nyúul yí í ádé fudə. Kuda kú námə bwelə jímə. ⁴⁹ Mpugá

9:33 Luk 22.24

9:35 10.43-44; Mat 20.26-27; Luk 22.26

9:37 Mat 10.40; Luk

10.16; Yuá 13.20

9:40 Mat 12.30; Luk 11.23

9:43 Mat 5.30

9:47 Mat 5.29

9:48 Iza 66.24

9:49 Ləv 2.13

ná kuda í bá wá múúd yêsh mægwâm námé nda ca í dɛ wá mægwâm ídɛw dí ná. ⁵⁰ Ca dúsə jɔ sâ. Sâ ηgwúdɛ, ηkí ca í sósomb, jí í bá nyingə wá dwo mægwâm? Bógá námé nda jɔ ca mpédúgá búúd, bí mú ka bə nə ηkul jí mpwogé mpédúgá biméfwó nə biméfwó.»

10

Yésus nə mægwú mə bə
(*Mat 19.1-9; Luk 16.18*)

¹ Ná ndéé, Yésus nyə á ka wú na, kə shí á Yudéa, Zhurdɛ faɲwíny. Buud bwá mú zə áncuncuma zə ηkúndəw cínəɲg nyádí. A mú ηgə jíɲguli bwo nda nyə á dɛ sá ná. ² Bóól *Ofarizyɛɲ bwá á zə kə nyádí, kə bwówalə nyə, bwá ná: «Ye mæcɛɛ míshé mə ηgə ci nə muud jí nə ηkul yíl múdá yé bə?» ³ Ntó nyə mú bɛsa bwo ná: «Moyíz nyə a báásulə bí ná jí?» ⁴ Bwá nə nyə ná: «Moyíz nyə nyə á cilə nə múúd mə ká cɛɛl yíl múdá yé bə, a yə nyə kálaad mægwú mə bə.» ⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Moyíz nyə á yə bí cɛɛ dɔəɲgú nəcé lal bí milâm. ⁶ Sâ ηgwúdɛ, ja Zembí nyə á té isə byêsh yí, nyə a sá mudúm bá mudá. Ntó nyə á ci ná: ⁷ “Nda mə mə sá bwo ntúní ná, mudúm mə bá lágə sósɲgú bá nyəəɲgá, a kə leeya nə mudá yé, ⁸ bá obá bwá mú bə nyúul ηgwúdɛ.” Ntó jí nə bwá cúgé ná búúd obá, bwá músə muud ηgwúd. ⁹ Muud nyə ajəláyé nə ka bég sá Zembí mə laad yí.»

¹⁰ Ja bəɲəɲ *ompwíin bə bwá mə kə wós njów yí, bwá mú kwo jí nyə ná a féélág bwo lású wəəɲgá. ¹¹ Ntó wá nyə á ci nə bwo ná: «ηkí muud mə yíl múdá yé bə, a bá múdá shús í, muud wəəɲg mə sá mínəəmb mísh mə múdá nyə ámə yíl yéd. ¹² Təə mudá, á ká wú bə, a nyingə kə dúl báád í, a mə sá námé mínəəmb.»

Yésus mə bəd bwân óntombú məbwə

(*Mat 19.13-15; Luk 18.15-17*)

¹³ Bóól búúd bwá á ka zə nə ikúkágə wá Yésus ná a kúnyág nə byo. Nji *ompwíin bwá mú lás nə bwo. ¹⁴ Nda Yésus nyə a dág ntó ná, nyə a lámusa nə ompwíin bə, nyə nə bwo ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan mə Zembí dúsə sâ á mbií búúd wáɲ. ¹⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan mə Zembí məməgulá mə kúkágə yé, muud wəəɲgú cúgé nə ηkul nyíi cínəɲg.» ¹⁶ A mú ηkəny bwân bəəɲgú, ηgə bəd bwo məbwə, ηgə yə bwo ocúncésh.

Yésus bá muud byəəɲ

(*Mat 19.16-30; Luk 18.18-30*)

¹⁷ Yésus mú zə cɔ na. A ηgə kə zhííd, ηgwól múúd mú zə nə kúlá, zə kúdəw nyádí shwóg. A mú jí Yésus ná: «Jɔjɔ Yíɲguli, jáyé jɔ sâ mə sáág nə mə bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁸ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcé jí wó jów

9:50 mpwogé: Luk 2.14; 1Te 5.13; Rom 12.18 **10:1** Luk 9.51 **10:3** Mat 5.31

10:6 Mat 1.27 **10:7** Mat 2.24 **10:11** Mat 5.32; Luk 16.18; 1Kr 7.10-11 **10:15**

Mat 18.3

mə ná jɔjɔ múúd yí? Kú nə muud jí jɔ múúd, nji Zembî nyəmɛfwó. ¹⁹ Wo mpú dí mæççé mága? “Wo kú gwú múúd, kú sá mínɔmb, kú júwo, kú yə múúd mpwene á sá nyé ampúyé yí, kú shiig múúd, gúmal sóɔngú woó nə nyɔɔngú woó.” ²⁰ Muud éne mú bɛsa nə nyə ná: «Yíguli! Mə ngə bɛ mæççé mɔni mɛsh, tééd íkágád zə kumə múús.» ²¹ Yésus mú dúg nyə ná figófigó, a mú gwág nyə ceylámúd. Nyə nə né ná: «Í ngə ná fúfə wo sá ngwúd. Kaá kusha ísá byêsh wó jí nə ndî yí, wo yə mímbúbúwá *mwaanê wɔɔngú, wo ka bá kə bə nə mæbii gwôw; ság ntó wo ka zə bɛ mə.» ²² Muud wɔɔng mú shúsala nə mpɛsá má Yésus, a mú ntâg kyey, nəcé nyə á bə nə zhwoɡ mæbii.

²³ Yésus mú cing mpwóombú dúg nyádi mákoogú ná ndéé, a mú ci nə *ompwíin bé ná: «A kwowulála ná buud bí nə mæbii wá bwé nyíig Faan má Zembî dí eé!» ²⁴ Ompwíin bé bwé mú káam ciyá jɔɔng, Yésus mú nyiŋgə ci nə bwo ná: «Yé bwân bâm! A kwowulála ná muud nyíig Faan má Zembî dí eé! ²⁵ Í yida nywá bə kúnákúnə ná *shamô nyíig luun lá ndundu dí, ntɔ nə muud á bulya mæbii nyíig Faan má Zembî dí.» ²⁶ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé á bul káam, bwé mú ngə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Ká zó jí nə ñkul *dúg cug yé?» ²⁷ Yésus mú

kənd mísh bwádi, a mú ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ñkul sá jini jâŋ, nji Zembî; nəcé Zembî nywáá ji nə ñkul sá sâ jêsh.»

²⁸ Pyêr mú ja lésá, nyə ná: «Ká, dugí! Sá báá sá á má shîn lúgə ísá byêsh, sá zə bɛ wo.» ²⁹ Yésus mú bɛsa ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ñkí muud mə sá ná, tɔɔ minjów, tɔɔ mæshí, tɔɔ omínyɔŋú, tɔɔ okóól, tɔɔ nyɔɔngú, tɔɔ sóɔngú, tɔɔ bwân, a lúgə byo shú dâm, nə shú bwiiŋgúlə Jɔjɔ Kéél, ³⁰ nyə é nyiŋgə bií ísá byɔɔng byêsh ija təd té nyé é ngə cugə wa shí yí: tɔɔ minjów, tɔɔ mæshí, tɔɔ omínyɔŋú nə okóól, nə nyɔɔngú, nə bwân, ija təd, a bwəma námə nə cúwáli cínɔng, nə ndéé a ka bá kə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid. ³¹ Bóól ncúlyá buud bwé tál shwóg wá, bwé bá tów mpúsə, bɔɔng bwé tál mpúsə wá, bwé bá tów shwóg.»

Yésus má jaaw ja áléel ná a bá yə, a mú gwúm
(Mat 20.17-19; Luk 18.31-34)

³² Bwé á ka ngə bád kə Yurúsalem, Yésus tál shwóg, ompwíin bé bwé ngə bɛ nyə mpúsə, mílám mí kál bwo gwôw nə ifwaas. Tɔɔ buud bwé á ngə bɛ bwo wá, bwé á ngə námə bɛemb. Yésus mú ñwa *ompwíin wúm nə óbá bé, a wú nə bwo búúd dí, bánón kə ngə kyey koogú, a mú ngə jaaw bwo ísá í bá zə sɔy nə nyə yí. ³³ Nyə ná: «Dugá, sá ngálə bád kə Yurúsalem óga; mpugá

ná *Mwân mə Múúd mə zə kə kaanz məbwə mə milúúú myá ofada nə *Oyíguli ó mǎcçéd. Bwə é cçelə nyə shwiy, bwə mú keenzh nyə məbwə mə íkúl ishúsúd. ³⁴ Bwə wə bwə bá cágulə nyə, bwə sey nyə məntənd mpwóómbúd, bwə fyámusə nyə milwón, bwə mú gwú nyə. Nji nyə bá gwúm shwoŋ dí jwəw álél.»

*Zə jífwó múúd
(Mat 20.20-28)*

³⁵ Nə ndéé, Zhâk bá Yuánes, bwân ó Zhébedé, bwə mú zə shísh wə Yésus, zə ci nə nyə ná: «Yíguli, sə mə téég wo məbwə, ság sá sâ sá é jí wo yí.» ³⁶ A mūsə jí bwo ná: «Bí mə jii nə mə sáág bí jí?» ³⁷ Bwə mú bęsa ná: «Yág sá wáda nə sá bāg jii wo, nyíga mbwə məkóól, nyíga mbwə məncwúm ja wó bá kə jii wódí jiya gúmád yí.» ³⁸ Yésus mú bęsa ná: «Bí ampúyé sâ bí ngə jii yí. Ye bí bí nə ŋkul ŋgul bálá mə é ŋgul yí, ŋkí nə bí duwan nduwán mə é duwan yí?» ³⁹ Bwə ná: «Haaw. Sə bí nə ŋkul ŋgul.» Yésus nə bwo ná: «Bálá mə zə ŋgul yí, bí é ŋgul gwo, tə nduwán mə zə duwan yí, bí é duwan námə wo. ⁴⁰ Nji, kóómb á nə bí jíg mə nyíga mbwə məncwúm nyíga mbwə məkóól, mə dí jí nə ŋkul ŋwa wáni cígúlá, ijiya byəŋg bíse shú búúd í á bwey kwəmusəw wá.» ⁴¹ Ja bóól *ómpwíín wúm bwə á gwág ntó yí, bwə a gwág Zhâk bá Yuánes bəw. ⁴² Yésus mú jəw

bwo, lás nə bwo ná: «ŋgáá bí mə mpú ná buud bwə ngə wúmə nə jiya tówe shwóg íkúl ishús dí wá bwə ngə nteŋg ijwúga byán, ofwó búúd bwə ngə lwóya nji mpál. ⁴³ Í ajáláyé nə bə ntó bí bāŋ dí. Nyəŋg yēsh mə céél bə fwó múúd gwoŋg jín dí yé, yídag sēy nə bóól. ⁴⁴ Nyəŋg mə céél tōw bí shwóg yé, bəg bóólúgá lwaá. ⁴⁵ Sâ jəŋgú wə jísə ná *Mwân mə Múúd nyəmėfwó nyə a shígé zə ná bwə séyúg nə nyə. Nyə á yida zə sēy nə buud, a yána námə cəg jé shú nə ncúlýá buud bwə bəg ofalí*.»

*Yésus mə bēny Bartimé mísh
(Mat 20.29-34; Luk 18.35-43)*

⁴⁶ Ntó, Yésus bənəŋ ómpwíín bə bwə mú kə kumə Zheríko. Bwə mú ngə lə ngwála wəŋgú; buud bwə á ngə bę bwo áncuncuma. Ngwól áncím-ncím nyə á bə zhí dí koogú, a ngə gwáám bwo isá. Muud wəŋgú nyə á bə nə jíná ná Bartimé, mwân mə Timé. ⁴⁷ Nyə mú gwág ná Yésus á Nazarét wə ngə cə éne. Ntó nyə mú tééd ngələ kím ná: «Yésus, mwân mə *Dávid, bwígúg mə nə ŋkwonjá.» ⁴⁸ Nji buud bwə mú ngə ŋkáánd nə nyə. Tə ntó nyə mú mpu bân kál gwəw ná: «Yé Mwân mə Dávid, bwígúg mə nə ŋkwonjá.» ⁴⁹ Yésus mú shigula. Nyə ná buud ná: «Jówúgá mə

10:34 15.15-20 **10:38** Mat 26.39; Mak 14.36; Luk 12.50; 22.42; Yuá 18.11

10:39 Mis 12.2 **10:43** 9.35; Mat 23.11; Luk 9.48 **10:45** Mat 20.28 * **10:45** Bwə á da jəna ŋkúmba tən shú ná ŋkúmba kwám í bég fulí. Tən nyəŋg wə Yésus nyə a jəna nə cəg jé shú búúd bēsh yí. **10:47** Mat 20.30-31

nyə.» Bwə músə jôw áncím-ncím. Bwə nə nyə ná: «Səlug lām shí! Tówúg! A ngə jôw wo.»⁵⁰ Muud éne mú wusə kúúd jé koogú. A mú bumb, leel kə wá Yésus.⁵¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wó jii ná mə sáág wo ji?» Ancím-ncím mú bəsa ná: «Ye yíguli, ság nə mə kwóg dúgya.»⁵² Yésus nə nyə ná: «Kaág mpwogé, wo má *dúg cug nəcé búgá gwô.» Cé nə cé, mísh má mú nyiŋgə dúgya nyə. A músə bə nyə.

11

Yésus mə nyii Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Luk 19.28-40; Yuá 12.12-16)

¹ Ja bwə á ngə shísh kúná-kúnə nə Yurúsalem yí, bwə á kə wóós ŋgeé Betufazhe, *Mbáŋ wəolivyé dî. Yésus mú lwâm *ompwíín óbá. ² Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg níid. Í é bə, bí ká námá jé, bi kwey cwə jakáás cəglá, í njúl ná tə muud kú fwo bwelə kəwa nyə kwoŋud. Bí ó ciny gwo, zə mə nə gwo. ³ Nkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ngə ciny gwo yí, bí bəsa nə nyə ná: “Cwámba wə ngə jii gwo.” Muud wəŋgú nyə é leel námá bíd ná bi zág nə gwo.» ⁴ Ompwíín bwə mú kə, bwə mú kə kwey cwə jakáás cəglá kúná-kúnə nə wúl mpumbé, njwón dí koogú. Bwə mú ciny gwo. ⁵ Bóólúgá búúd bwə á bə cínŋg wá, bwə mú jí bwo ná: «Jí bí ngə sá ni? Bí má ciny cwə jakáás ni nəcé ji?» ⁶ Bwə músə

bəsa mbií Yésus nyə ámə jaaw bwo yí. Buud bəŋg bwə mú bíd nə bwə kəg nə ndí.

⁷ Bwə mú zə Yésus nə cwə jakáás, bwə ngə yíl mikáándé myáŋ ngə jéel gwo kwoŋud. Yésus músə ji gwôw. ⁸ Ncúlyá buud bwə mú ngə taalə mikáándé myáŋ zhíi nə zhíi, bóól bwə ngə búgə məmpúnzə má ílí mákoogú ngə zə taalə zhíid. ⁹ Shwíinzhá buud bwə á ngə kə Yésus shwóg wá nə bəŋg bwə á ngə bə mpásə wá bwə á ngə wá ngwa ná: «Hosána! Gúmá í bəg nə nyəŋg ngə zə jínə má Cwámba dí yé. ¹⁰ Gúmá í bəg nə ijwúga í ngə zə yí, ijwúga í Dá *Dávid! Hosána joŋ lə gwów dí cwú!»

¹¹ Ja Yésus nyə á kumə Yurúsalem yí, nyə á kə nyii *Luŋ má Zembí, a músə kənd mísh Luŋ dēshud. Nda í á bə mpwó-kugú shí ná, a mú cúwo tóón, nyiŋgə kə nə ompwíín bé wúm nə óbá Betaní.

Yésus má shwó lí figyê

(Mat 21.18-19)

¹² Mán mələm, bwə mú wú Betaní. Yésus mú ka gwág zha. ¹³ A mú dúg shug lú *figyê shwóg-shwóg í njúl ná ŋkudá. A mú kə dúg ná ka nyə é kwey mpumá cínŋg. Nji, ja á má kə wóós lí dí shí yí, a mú kwey nji ikáá nə ikáá, nəcé í a shígé fwo bə baan lə mpúmá. ¹⁴ A músə ci nə figyê ná: «Muud nyə abulé ná bá bwelə də tə bumá gwô.» Nyə á ngə lás ntó, *ompwíín bé bwə ngə gwág.

*Yésus mə wíñg búúd ó mikus
Luñ má Zembî*

(Mat 21.12-17; Luk 19.45-48; Yuá 2.13-16)

¹⁵ Bwá mú nyingə jé Yurúsəlem. Nə ndeé, Yésus mú kə nyíi *Luñ má Zembî, a mú kə wíñg búúd bwá á ngə sá mikus cínəng wá. A shîn lwág ítáwuli í búúd bwá á ngə sá icénd í *mwaanê wá, nə ishíya í bəəng bwá á ngə kusha məfaf wá. ¹⁶ A ban nə muud kú ná lína nə mbag Luñ má Zembî dí cwû. ¹⁷ A mú ka zə yə bwo njígúla, nyə ná: Nğaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwá bá də jêw njów wâm ná: “njów məjəgula á ikûl nə ilwoŋ byêsh?” Ká bí bəñ mə yida sá ná í bəg daage lú ijúwâl.»

¹⁸ Milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó máceçç bwá mú gwág sósłágú wəəngə. Bwá mú ngə sə məzhií nə bwá gwú Yésus, nji bwá á ka ngə fúndə nəcé njígúla yé á ngə bul nyíi buud milámúd, buud ngə bul káam. ¹⁹ Mpwó-kugú shí, Yésus bəñəñ *ompwíin bé bwá músə wú ngwála.

*Njígúla búgá nə dúlə sá
məjəgula*

(Mat 21.20-22)

²⁰ Mán mələm, bwá mú nyingə kə ngwála, bwá mú dág líí *figyê, í mə shîn shwáás kə jé míkəplád. ²¹ Pyêr mú zə téduga sá Yésus nyə ámə sá yí, a mú ci nə Yésus ná: «*Rabi! dugí! Figyê wó ámə shwó yé mə

shwáás.» ²² Yésus mú ntâg ci nə bwo ná: «Búgúlagá Zembî! ²³ Búbálé, mə jaaw bí ná, ŋkí muud mə ci nə mbəñ ga ná: “Túwág na, wo kág juwa mən”, a ká bə nə lám búgá, kú ngə sá məshwán, í bále síy nda nyə ámə ci ná. ²⁴ Gwə wə mə jáaw bí ná, sá jêsh bí mə bá gwáámə məjəgula dí yí, bəgá nə búgá nə bí mə bii, bí dág í bá námə nda bí ámə gwáámə ná. ²⁵ Ja bí tál tətəlí ngə sá məjəgula yí, ŋkí muud mə tédúgá íwushí ngwól múúd nyə á wush nə nyə yí, a júúg muud wəəngə. Ságá ntó, Sósłágú wán jisə gwów yé júúg námə bí nə iwushí bín.» ²⁶ *[Nji, ŋkí bí mə bə kú də juu bóól búúd íi, Sósłágú wán jisə gwów yé kú námə də juu bí nə məbôw bí mə də sá má.]

*Ŋkul ijwúga mə Yésus í ngə
wú ngow*

(Mat 21.23-27; Luk 20.1-8)

²⁷ Bwá mú zə jé Yurúsəlem. Yésus mú kə ngə kyey *Luñ má Zembî dí cwû nə ndeé, milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó máceçç nə ocúmbá buud bwá mú kə nyádi. ²⁸ Bwá mú jí nyə ná: «Nyáyé ŋkul wó ngə sá ísá íni nə ndí yí? Zə nyə ámə yə wo ŋkul ná wo zəg ngə sá byo?» ²⁹ A músə bəsa nə bwo ná: «Mə zə námə fwo jí bí njígá. Bí mə ká bəsa, mə mú jaaw bí ŋkul mə ngə sá misósłágú míga nə ndí yí. ³⁰ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə

11:17 Iza 56.7; Zhe 7.11

11:18 12.12; 14.1-2

11:23 Mat 17.20; Luk 17.6

11:24 Mat 7.7; Luk 11.9

11:25 Mat 7.1; Luk 6.37

* 11:26 Míl mícilyá mí

ayág mí cúgə nə mpánzə ni.

nyáyé ñkûl? Ye ñkul á gwów wá Zembî, ye ñkul á buud? Bɛsagá mæ.» ³¹ Bwé mú téduga ná: «Ñkí sá má ci ná “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəc é jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ³² Sá má ká mæel ci ná í á bə ñkul á buud íí, ñkwéé sâ! Buud bēsh bwé ñgə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ³³ Bwé mú bɛsa nə Yésus ná: «Sá ampúyé.» Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námá bí ñkul má ñgə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

12

Kanda ósól ó mäsáal ó abúðw
(Mat 21.33-46; Luk 20.9-19)

¹ Nyə á ka zə kənd milúlúú myá ofada nə *Oñkume ó məcɛɛ nə ocúmbá buud óni kanda. Nyə nə bwo ná: «Ñgwól múúd nyə a sá fambé *vînyə, wá gwo luŋgula dí. A fáág bíí dúlə bá nyáam mpúmá, a lwə cwámbá ísándélé, a mú yə búúd fambé jəɔŋg məcéd. A músə kə njəəndəd. ² Fwála lú məmwaágulə dí, nyə á kənd ñgwól sóól mäsáal yé ná a kég ñwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwé á lúg nə fambé wá dí. ³ Nji buud bəɔŋgú, bwé mú yida bii sóól mäsáal wəɔŋgú, danɣulə ná ndeé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ⁴ Muud fambé mú nyiŋgə kənd ñgwól sóól mäsáal yé. Bwé mú wá nyə fáŋ lúúd, séémbuli námá nyə nə məlwíy. ⁵ Muud fambé nyə á nyiŋgə kənd muud

shús. Bwé mú kə gwú nyāŋ. Nyə mú nyiŋgə kənd bóól ñkí bulya, bwé mú námá sá bwo nda bəɔŋg wá ashúshwóógú: bwé cú búga, bwé gwú búga. ⁶ Muud fambé nyə á ka bə nə mwān yé nyə á də bul də cəel yé. A mú ka zə jána kənd mwān yé wəɔŋg búúd bəɔŋg dí, nyə ñgə téduga ná gúl ja, buud óni bwé é gwəɔŋ nyə ná mwān yé. ⁷ Ká, ja búúd bwé á lúg nə fambé wá bwé á dúg mwān éne yí, bwé á ñgə ci bwámé nə bwámé ná: “Dugá! Muud mə bá lúg nə lúgí óni. Shé gwúgá nyə, shé bāg lúg nə lúgí jé.” ⁸ Bwé mú zə bíi nyə, gwú nyə ná ndeé wusə ncā fambé.» ⁹ Yésus mú jí milúlúú myá ofada nə Oñkume ó məcɛɛ nə ocúmbá buud óni ná: «Nda bí, bí má dúg nə muud fambé mə bá zə sá jí? Məe mə dúg ná a bá zə, zə gwú búúd bwé á lúg nə fambé wá, a mú yə búúd óshús fambé jé. ¹⁰ Bi afwóyé bwəle lə mícilyá mí Kálad Zembî dí ná: Kwóógú ólwəye bwé á myaas yí,

dwó wé í má bə kwóógú lú lámuga*.

¹¹ Cwamba sóólúgú yé wé ni.

Jísə *sâ mímbúgú sádí míshúd íí?»

¹² Milúlúú myá ofada bənōŋ *Oñkume ó məcɛɛ nə ocúmbá buud óni bwé mú tééd ñgələ sə məzhíí ná bwé bíi nyə, nəc é bwé á mpu ná lésú wáŋ wé Yésus nyə á ñgə lás kandad

11:32 Mat 14.5 12:1 Iza 5.1-2 12:6 1.11 12:10 Sôm 118.22-23 * 12:10

kwóógú lú lámuga: Í á də bə kwóógú bwé á də tééd jil mándəlúd yí, dwó wé bwé á də bə ja bwé lám mənyuŋg mə njów yí. 12:12 11.18

ni. Nji, nda bwá á ηgə fúnda mənjkumbə mə búúd ná, bwá mú béégya nə nyə, bwá mú kyey.

Mwaanê tóya má Káázel

(*Mat 22.15-22; Luk 20.20-26*)

¹³ Bwá mú ka ηwa bóól *Ofarizyên nə bóól búúd wə gwoonj í á du ságusə ijwûga í Herod yí, bwá mú kənd bwo nyádí ná bwá kág bwówulə nyə, ná ka nyá é biil nə iciyá byé. ¹⁴ Ja bwá má jé nyádí yí, bwá má ci nə né ná: «Yígguli! Sá ηgə mpu ná wo ji búbálé muud. Wo ádé bæemb sâ bóól búúd bwá é ci yí, wo kú námə bə nə ifwaas nə mbií múúd wí nə ηkul tów wo míshúd yí. Wo ηgə jígguli sá cug á Zembí búbálé. Ntó, jaawug sâ. Ye mæcɛɛ máshé má ηgə magulə ná sá jánág tóya mə *Káázel, ye má anjê nə magulə? Ye sá dúg jóna, ye sá nda du jóna?» ¹⁵ Ká, nyə á bwey mpu kwába jánj joonj, a mú ci nə bwo ná: «Bí mə zə bwówulə mə nəcé ji? Zəgá ná mə nə sanj *danarî†, mə dúgúg.» ¹⁶ Bwá mú zə nyə nə wo. A mú jí bwo ná: «Zə jí nə vuguli mpwoombú nə jínə bwá á lúlə wa ga?» Bwá nə né ná: «Jísə Káázel.» ¹⁷ A mú ka ci nə bwo ná: «Yégá Káázel isâ í Káázel, bí yə Zembí isâ í Zembí.» Bwá mú bul káam mpɛsá nyé nyoonjú.

Gwùmúlə búúd bwá bá gwùm yí

(*Mat 22.23-33; Luk 20.27-38*)

¹⁸ *Osadwisyên, buud bwá du ci ná mimbimbə mí ábúle gwùm máshwonj dí wá, bwá á ka zə wə Yésus, zə jí nyə ná: ¹⁹ «Yígguli! Moyíz nyə á yə sá cɛɛ ná: “Nkí muud mə yá kundú, mínyonj yé má jəlá nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyoonj má yə yé mpwonj buud.” ²⁰ Bóól ómínyonj búwá á byél wa zanjbə, budúm nə budúm. Acúmbá mú bā múdá, a mú yə kú nə mwân. ²¹ Nyoonj nyə á bɛ nə nyə yé, mú bā kúsə acúmbá nyə á lúgə yí, a mú námə yə kú nə mwân. Mbií ηgwúd nə álél, ²² nə bóól óntombú bé bəsh, kə jé mwân á məzhúgúlâ. Bəsh, bwá á bā mudá ηgwúd wəonjə, bəsh shín yə, bwá kú lúgə mwân. Mpúsə wánj, mudá wəonj mú námə zə yə. ²³ Ja búúd bwá bá gwùm yí, nyáyé mə bá ηwa mudá? Njəá nə bəsh bwá á shí bə ógwúm bé?»

²⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Njəá bí mə kwab, nəcé bí ampúyé sâ Kálaad Zembí ηgə ci yí, bí kú námə mpu mpífə má Zembí. ²⁵ Ja búúd bwá bá gwùm máshwonj dí yí, budúm bwá ábúle ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád. Bwá bá ji nda *wəonjəles ó Zembí bwá njúl jonj dí ná. ²⁶ Kóómb á mimbimbə bálə gwùm máshwonj dí, njəá nə Kálaad mæcɛɛ má Moyíz dí, bí mə du ló kúl í ηgə lwágulə nda nyə á kwey ηgwiile ηkanj dí yí. Njəá Zembí nyə á ci nə nyə ná: “Mə jí Zembí má *Aburaham,

† 12:15 danarî: Í á bə mwaanê á Rom, bwá á du jóna tóya nə ndí yí, wo je dúg Mat 22.18-21 dí. 12:17 Rom 13.7 12:18 Luk 20.27 12:19 Mbá 25.5-6; Mat 38.8 12:26 MmN 3.2, 6

Zembî mǎ *Izaag, Zembî mǎ *Yákwab.”²⁷ Ntǎ jǐ ná Zembî cugé Zembî mimbimbǎ, a jǐ yidǎ bǎ Zembî á buud bwǎ ngǎ cugǎ wǎ. Bí ngǎ jǎg bul kwab.»

Cɛɛ í ntɔ́ mǎcɛɛ mǎsh yí
(*Mat 22.34-40; Luk 10.25-28*)

²⁸ Ngwǎl Yǐguli mǎcɛɛ nyǎ á ngǎ gwǎg nda bwǎ á ngǎ jí nyǎ minjǐgǎ ná. Nda nyǎ á dúg ná Yésus ngǎ mpu bǝsa ná, a mú zǎ jí nyǎ ná: «Mǎcɛɛ míshé mǎsh dí, dáyé í tǎl mǎól mǎsh shwǎg?»²⁹ Yésus mú bǝsa ná nyǎ ná: «Cɛɛ í tǎl mǎól mǎsh shwǎg yí, dí ná:

Gwǎgǎlǎg, Izurǎyêl! Zembî wúsú, Cwǎmba, jísǎ Zembî nǐ nyǎmǎfwǎ.

³⁰ Wǎ jǎlá nǎ cɛel Zembî wǎ Cwǎmba nǎ lâm wǎ wêsh, nǎ *shíshim wǎ wêsh, nǎ lúú wǎ wêsh, nǎ ñkul nywǎ nyêsh!»

³¹ Yésus mú nyingǎ ci ná: «Cɛɛ ábɛê dúsǎ ná:

Wo cɛel múúú yêsh jísǎ wo kúnǎ-kúnǎ yé nda womǎfwǎ.

Kú nǎ tǎɔ cɛɛ í ntǎ mǎni.»

³² Yǐguli mǎcɛɛ ntǎg nǎ nyǎ ná: «Haaw! Wo mǎ mpu lás! Sǎ wǎ ngǎ ci yí, jísǎ tǎtǎlǐ. Zembî jísǎ nǐ ngwúú, kú nǎ ngwǎlǎgǎ shús mpǎsǎ nyǎ. ³³ Muud mǎ jǎlá nǎ wǎ lâm yé wêsh wǎ Zembî, a cɛel nyǎ nǎ fug nyé nyêsh, nǎ ñkul nyé nyêsh. A jǎlá nǎ cɛel námǎ muud jí nyǎ kúnǎ-kúnǎ yé nda nyǎmǎfwǎ. Ntǎ wǎ jísǎ mpwogé, cǎ jǐgǎlǎlǎ

Zembî ocúúú nǎ sǎlǎ nyǎ mǎól *mǎtúnuga mǎsh.»³⁴ Nda Yésus nyǎ á dúg ná nyǎ á mpu bǝsa nǎ nyǎ ná, a mú ci nǎ nyǎ ná: «Í abǎlé ná gwaa nǎ wo ná, wo nyǐg Faan mǎ Zembî dí.» Nǎ ndɛé, tǎɔ muud nyǎ a shǐgé ná nyingǎ jí Yésus njǐgǎ.

Mesí bá Dávid
(*Mat 22.41-46; Luk 20.41-44*)

³⁵ Ntǎ, nda Yésus nyǎ á ngǎ jǐguli buud *Luñ mǎ Zembî dí ná, nyǎ a jí bwo ná: «Wáyé mbií *Oyǐguli ó mǎcɛɛ bí nǎ ñkul ci ná *Kríst jí Mwân mǎ *Dávid yí? ³⁶ Ngaá *Dávid, nyǎmǎfwǎ, nǎ ñkul mǎ Nǐkǐñkǐ Shíshim, mǎ ci ná:

Cwǎmba[‡] nyǎ á ci nǎ Cwǎmba wǎm ná:

“Jǐg shí wa mǎdí mbwǎ mǎncwúm,

kǎ wǎós ja mǎ é culushi mízhízhǐ myǎ,

wo nyaál myo nǎ mǎkuú yí!”

³⁷ Dávid nyǎmǎfwǎ nyǎ á jǎw *Kríst ná Cwǎmba. Kǎ nyǎ é ka bǎ Dávid mwân na ntǎdele?» Buud bwǎ á bǎ áncuncuma wǎ bwǎ á bul gwǎg mǎshusug nǎ lǎsǎ yé.

Yésus mǎ kéwǎlǐ búúú
(*Mat 23.1-12; Luk 20.45-47*)

³⁸ Nǎ ndɛé, a mú kǎ shwǎg nǎ jǐgǎlǎlǎ búúú. Nyǎ nǎ bwo ná: «Bí ɔ kǎálǎgǎ nǎ Oyǐguli ó mǎcɛɛ! Bwǎ cɛel dúlǎ mǎgǎlǎ nǎ ñwǎǎlǎ ñwǎǎlǎ íjud, nǎ dúlǎ sǎ ná buud bwǎ dúg báda bwo mǎbǎdá mǎ

12:29 Mbǎ 6.4-5 **12:31** Lǎv 19.18; Mat 22.39 **12:32** Luk 20.39 **12:33** 1Sa 15.22; Ozê 6.6 **12:34** Mat 22.46; Luk 20.40 **12:35** Mat 20.30-31 **12:36** Mat 22.44 ‡ **12:36** Wa, jínǎ lǎ Cwǎmba dúsǎ “Yawé”, mbií í ngǎ wú Sǎm 110.1 dí yí. **12:38** Luk 11.43

gúmá mánkúmbə mə búúd dî. ³⁹ Bwə cɛɛl námá kə də ji nji íjiya yâ shwóg ja básə *mámpáanzə mə mínjúgúlá mə *Oyúden dí yí; bwə cɛɛl námá də kə ji nji lúú túwəli dí ja bwə dú kə ídína dí yí. ⁴⁰ Bwə déég míkúsə mí búdá isâ byán byêsh. Bwə nyiŋgə də sá ígwaa-gwaa í májəgula, lwóyálə ná básə ijɔɔ í búúd. Intúgúlí byán í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

Yána mə kúsə múdá
(Luk 21.1-4)

⁴¹ Yésus nyə á ka kə ji ná bændyá nə jaadə máyəna mâ *Mpáanzə Zembî, a ka ŋgə dúg nda búúd bwə á ŋgə wá máyəna ná. Ofwó búúd bwə á ŋgə wá ŋkí bulya. ⁴² Nji wúl mbúmbúwá kúsə múdá, í á zə wá isusán íbá, tâŋ á búbaalé ífáda. ⁴³ Yésus mú jôw *ompwíin bé, nyə nə bwo ná: «Búbélé, mə jaaw bí ná, mbúmbúwá kúsə múdá ni mə wá máyəna cɔ buud bêsh bwə ámə ŋgə wá wá. ⁴⁴ Nəcə buud bêsh bwə ámə ŋgə wá óni, bwə ámə ŋgə ŋwa məmpugə mâ byɔɔg dánúđ. Ká nye, a njúl mbúmbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh nyə ámə bə nə ndí yí, bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ŋgə cugə nə ndí yí.»

13

Mashíne mə shí
(Mat 24.1-14; Luk 21.5-17)

¹ Nda Yésus nyə á ŋgə cúwo wú *Lun mə Zembî ná, ŋgwól *mpwíin yé mú ci nə né ná: «Yíguli, fwog dúg jɔɔɔ

mákwóógú máni, nə məma lwɔyá ni!» ² Yésus nyə á ka bɛsa nə né ná: «Nə jɔɔɔ mákwóógú nə məma lwɔyá wó dúg ni, tɔɔ kwóógú ŋgwúd í ábúlé nyiŋgə lúg í mbád na dúlúgá dí gwɔw, mēsh mə bá shugula shí.»

³ Yésus mú ka kə *Mbún wóolivyé dí, kə ji shí, ŋgə dúg kóomb Lun mə Zembî. Pyêr, Zhâk, Yuánes nə André, bánŋə bwə á bə bwáméfwó wá, bwə mú ci nə nyə ná ⁴ «Jaawug sâ, isâ íni í bá bə jáyé ja? Jí í bá ka lwágulə sə ná isâ byɔɔŋg í wál bá ŋgə zə bwəma yí.» ⁵ Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Bí ó bɛy nə buud bwə bâg shiig bí. ⁶ Nəcə buud ŋkí bulya bwə bá də zə nə jínə dâm; nyân wóos, nyə ná: “Mə wə *Křist”. Bwə bá kənd zhwog buud jugú. ⁷ Bí mə bá də gwág mílán mí móomb, bí gwáduga ncíndə dɔomb, bí kú bá də kənd mílám gwɔw; í bá jii ná isâ íni í bág. Nji tɛɛm bə ntó, í ábúlé fwo bə máshíne mə shí. ⁸ Gúl lwon í bá lúmbəli nə gúl, dúl faan lúmbəli nə dúl. Shí í bá námá də ntaŋusa bíl íkúlúđ, zha á ifí mpu í bá bə. Isâ íni byêsh í bá ná bə nji mətédúlé mə mócey mə byéyí.

⁹ «Bí ó də bɛy. Bwə bá də kusha nə bí mábwə mə osəmbye ó míləsúđ, bwə də fyámusə bí milwónj *mámpáanzə mə mínjúgúlá mə *Oyúden dí. Bí mə bá də kaad mísh mə búúd ó anání nə ojwú ó lɔɔm dí ná, bí kág bwaagulə sâ bí mə mpú shú

jíná dâm yí. ¹⁰ Í fwo tééd jii ná bwé cúndág Jəjə Kéél ikúl ná ilwon byêsh dí. ¹¹ Ja bwé bá du kusha nə bí yí, bi kú bá du bwey yághwo iciyá í kəod. Bi ɔ bá du lás sâ í é bá du jé bí cé jəonɔgúd ná bí lásúg yí; nəcé bi dí má bá du lás, í bá du bə Nkɛ́ɛkɛ Shíshim. ¹² Mínyonɔ́ú má bá kusha nə mínyonɔ́ú yé ná bwé kág gwú nyə. Sónɔ́gú mə bá kusha nə mwân; bwân bwé lúmbuli nə obyól, nɔ́gə gwú bwo. ¹³ Buud bēsh bwé bá mpii bí nəcé jíná dâm. Nji, muud mə bá jisəw kə wóós máshínéd yé, a bá cugə.»

Incwaw í ntug í bá bə

(*Mat 24.15-31; Luk 21.20-28; 17.22-23*)

¹⁴ «Ja bí má bá dúg ájəlanɔ́kúnkwə má kə nwa jiya kúl í búl bə ci yí, muud nɔ́gə lɔ́ cilyá ga yé, kə mpú gwág! Ja bí má bá dúg isâ byəonɔ́g yí, buud bwé bá bə Yudéa wá, bwé bəg fúnda, kə mímbámɔ́nɔ́d! ¹⁵ Muud mə bá bə kwáminú yé kú bá shulə ná a kə njów kə nwa sâ. ¹⁶ Nyəonɔ́g mə bá bə fambó yé, kú ná kwo kə kwáádé ná a kə nwa kúúd. ¹⁷ Nkwéé budá bwé bá bə nə məbum, nə bəonɔ́g bwé bá nɔ́gə nyéɛnɔ́g bwân mwôw məonɔ́g dí wá! Bwé bá bul nɔ́kúnkwon. ¹⁸ Jəgəlagá nə Zembí ná isâ íni í kú bá wóós bí nkwánúd. ¹⁹ Nəcé *incwaw í ntug í bá bə mwôw məonɔ́g dí mbií í abwélé bə té Zembí nyə á té gwôw nə shí yí. Bíl í ábúlé kwo

bə mbií wəonɔ́g. ²⁰ Í á mbâm bə Cwamba kú cunal mwôw má incwaw í ntug məonɔ́gú, tə muud kú faam. Nji, a bá cunal mwôw məonɔ́gú shú buud nyə á féesh ná bwé bəg bé wá. ²¹ Ntó, nɔ́kí nɔ́gól múúd má ci nə bí ná: “Dugá! Mesí ji wa”, nɔ́kí ná: “a jisə wá”, kúgá *magulə. ²² Omesí ó máshúgá nə *buud ɔ́ mícúndə wá məshúgá bwé bá du wóós. Bwé bá du sá *máshimbá nə *isâ í ntɔ́ búúd nɔ́kwon yí mbií wúsə ná nɔ́kí gúl sâ jí nə nɔ́kul bə ntó, buud Zembí má bwey féesh wá bwé bə bów-bôw zhí. ²³ Bi ó bey! Mə má bwey jaaw bí isâ byêsh wə ní.

²⁴ «Mə jaaw bí ná mwôw məonɔ́gú dí, mwôw má incwaw í ntug məonɔ́g má ká námə shín cɔ́, jwów í bá shila ná nɔ́kwed kú ná kwo faan; nɔ́kwoond kú ná wéeshuli mánnɔ́kɛnya; ²⁵ wəacén-cení bwé bá du bí shí; isâ byêsh bíśə nə mpífə jon dí yí í bá kúnɔ́gula. ²⁶ Ja jəonɔ́gú, bwé bá ka dúg *Mwân mə Múúd nɔ́gə cúwo jonɔ́d, a zág nə mpífə nə milwaná. ²⁷ A bá nti *wəéngəles bé bwé zə sɛnɔ́g búúd Zembí nyə á féesh wá ikóómb ínɔ́ byêsh, tééd bíl íjumə í shíd kə wóós bílágád.»

Yuug á lí figyé

(*Mat 24.32-44; Luk 21.29-33*)

²⁸ «Nwagá fəg nə yuug bí má du dúg nə lí *figyé yí. Í du bə, ja mpúnzə nyé í mú ná bud-bud, mənɔ́cuug má agúgwáan

má ηγḡ kḡ yí, bí mú mpu ná ompú bwé mú kúná-kúnə. ²⁹ Ntḡ námá, ja bí má bá dúg isâ byəɔŋg í ηγḡ sîy yí, mpugá ná zîyé má *Mwân mə Múúd í mú kúná-kúnə, í mú cé máyíndə mə nyâ. ³⁰ Bábálé, má jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cḡ isâ íni byêsh kú fwo sîy. ³¹ Gwḡw nə shí í bá cḡ, nji iciyá byâm kú cḡ.

³² «Shú sâ í dúgyá nə jwḡw nə wəla isâ byəɔŋg í bá sîy yí, kú nə muud mə mpû; tɛem bæ *wəéŋgəles básá wə Zembî wá bwé ampúyé; tɛem bæ Mwân nyə ampúyé; nji Sónŋgú wə má mpû. ³³ Bí ɔ mpú ji ηkasá! Nəcə bi ampúyé baan dɔəŋgú. ³⁴ Í bá bæ nda muud mə zé tí ná a ké nŋɔnd dí, a lúgə nŋḡw búúd yé, a yə ósól ɔ mäsáal ηkul ηgélə sá isâ, nyə nə mbaagulə mbê ná a jíg ηkasə. ³⁵ Ntḡ, jigá ηkasə! Bi ampúyé baan amádí nŋḡw má bá zə yí. A ji nə ηkul zə mpwó-kugú, tɔɔ tām bulú, ηkí ná ηgwúm kúwó ashúshwóógú, tɔɔ mán má lâm. ³⁶ Sásúlégá ná a zég məseegya, zə kwey bí ígwád. ³⁷ Sâ mé ηgḡ jaaw bí ga, jísə shú buud bēsh. Jigá ηkasá!»

14

Shwushwaga á shwiy mə Yésus

(Mat 26.1-13; Luk 22.1-2; Yuá 11.45-53; 12.1-8)

¹ Ná ndéé, í á lúg mwḡw məbá ná *Páska nə zan bwé á dɔ də íbuléd yâ kú nə *ləvur

yí í bwəmag. Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ɔ məcəɛə bwé á ηgḡ sḡ məzhíí ná bwé bii Yésus mákəŋúd, bwé gwú nyə. ² Nəcə bwé á ηgḡ nyímbəla ná: «Shé ajáláyé nə bií nyə baan lú zāŋ, ηkwanŋá buud bwé á bá sá ícucu.»

³ Yésus nyə á ka bæ Betaní Shímun á zəzaamə dí nŋḡw. Nŋwól múdá mbíd fúfuundú *alubátrə* mú shísh wə Yésus. Fúfuundú jɔəŋg í á bæ lwándúlá nə labínda álal-kus. Bwé dɔ sá labínda jɔəŋgú nə mikḡlél mí nâr†. Ná ndéé, bwé ηgḡ də, mudá wɔəŋgú mú búgə fúfuundú lúú, shwu Yésus labínda lúúd.

⁴ Bóólégá búúd bwé á bæ cínəŋg wá, bwé mú gwág bḡw, bwé mú ηgḡ lás mpédégá nyāŋ ná: «Wúga mbií yúúdégá wə jí? ⁵ Í mbəm jəla ná bwé kusha labínda ni odanarí mitəd mílól, bwé kwiind mímbúbúwá nə ndí.» Bwé mú bul jum múdá wɔəŋgú.

⁶ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bídégá nyə ná shee! Jí bí ηgḡ lúg nyə lâm ntáni yí? A má sá mə jḡjḡ sóólégá. ⁷ Binəŋ mímbúbúwá bí njul jwḡw dēsh, bi bí nə ηkul sá bwo mənywa ja jēsh bí má cɛel yí.

Nji sánəŋ bí sə ábúlé ji mwḡw mēsh. ⁸ Mudá éga mə sá bímbí nyə ámə kwag yí. Nyə má bwey gwáágulə mə labínda nyúúléd, shú mádulya mām. ⁹ Bábálé, má jaaw bí ná, kúl jēsh bwé bá cúndə Jḡjḡ Kéel ga shí nyēsh dí yí, bwé bá námá

13:30 Mat 16.28 **13:32** Mis 1.7 **13:33** 14.42 **13:34** Mat 25.14-15; Luk

19.12-13 **14:1** 11.18 **14:3** Luk 7.37-38 * **14:3** alubátrə: Nyə á bæ dúl váál kwóógú, bwé á dɔ mə ífúfuundú í bwíl nə ndí yí. † **14:3** nâr: Kḡlél wɔəŋg í dɔ mpə námə nda ntaŋga.

du jaaw sâ múdá éga má sá mæ yí, buud da téduga nyæ.»

*Yúdas má kusha næ Yésus
(Mat 26.14-16; Luk 22.3-6)*

¹⁰ Næ ndeé, Yúdas Iskariyôt, ngwól múúd á gwoong *ómpwíin wúm næ óbá, músæ kæ dýgya næ milúlúú myâ ofada ná a ké kusha bwo næ Yésus. ¹¹ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá mú gwág nywa. Bwá mú kaag ná bwá é yæ nyæ *mwaanê. Yúdas músæ zæ sý fwámé fwála á jí næ ñkul sá ná bwá bíig Yésus yí.

*Yésus bánôñ ompwíin bé bwá sá Páska
(Mat 26.17-29; Luk 22.7-20; Yuá 13.21-30)*

¹² Jwôw lú *Páska *Oyúden í á ka jê. Jwôw dœngú wá bwá á da cígæ ncwæmbe Páska, í njúl námá jwôw á shúshwóógú á zan ibuléd yâ kú næ *lævur yí. Ntó wá *ómpwíin ó Yésus bwá á zæ jí nyæ ná: «Jáyé kúl wó céél ná sá kág kwísha wo dína Páska yí?» ¹³ Yésus mú lwám ompwíin bé óbá, nyæ næ bwo ná: «Kægá ngwála! Bí é bwæma næ ngwól múúd, a ngé ñkêny káágé mæjúwó. Bí ó bæ nyæ! ¹⁴ Njów nyá é kæ nyíi yí, bí ci næ amádfí njów ná Yúguli má ci ná wo lwóg sá kúl bánôñ ompwíin bé bwá é da dína Páska yí. ¹⁵ Nyæ e lwágulæ bí fúm ánúnî njów á gwówád, í njúl kwambulá. Cínong wá bí é kwísha shé zan Páska yé.» ¹⁶ Ompwíin bwá mú kæ jé ngwála, kæ kwey isâ byêsh mbii nyæ á jaaw bwo

yí. Bwá mú shîn kwísha dína Páska.

¹⁷ Ja kugú í a bii shí yí, bánôñ *buud ð lwámá bé wúm næ óbá bwá mú jê. ¹⁸ Ntó, bwá ngæ da, Yésus mú ci næ bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí, shénóñ ngæ da wa yé, nyæ é kusha næ mæ.» ¹⁹ Ompwíin bwá mú gwág sâ jœngú cey lámád, bwá mú ngæ jí nyæ ngwúd ngwúd ná: «Ye jísæ mæ?» ²⁰ Nyæ mú bæsa næ bwo ná: «Jísæ ngwúd á bí buud wúm næ óbá, nyœng sóná ngæ juwo mæbwê shúyá ngwúd dí yé. ²¹ *Mwân mæ Múúd nywáá, nyæ é kæ námá nda jísæ bwey bæ cilyá shú dé dí ná. Nji mantágula næ múúd mæ kéénzh nyæ yé; í á yida nywá bul jæla ná muud wœngú kú byêl.»

²² Bwá ngæ da ntúni, Yésus mú ñwa buléd, yæ Zembí cúncésh ná ndeé, a mú fêy buléd, yæ ómpwíin bé. Nyæ næ bwo ná: «Ñwagá, bí dóg. Nyúul nyâm wá ga.» ²³ Mpásæ na, nyæ mú ñwa bálá wáan, yæ Zembí akíba, nyæ mú kala bwo. Bêsh bwá mú ñgul. ²⁴ Nyæ mú ci næ bwo ná: «Mæcii mâm wá máni, mæcii mâ sœ, má zé shwiy shí, zæ cé búúd ñkí bulya má. ²⁵ Búbálé, má jaaw bí ná, mæ abulé ná kwo ñgul wáan ni, kæ wóós ja má bá ñgul ncuncúmbæ Faan má Zembí dí yí.»

*Pyêr nyæ é kúlya Yésus
(Mat 26.30-35; Luk 22.33-34; Yuá 13.37-38)*

26 Bwá mú ka sey Zembî isusa i gúmá ná ndéé bwá músə kyey kə *Mbán wəolivyé dî. 27 Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí e lánġuwo búgəd nəcé mə. Sâ jəŋġú wə jísə cilyá Kálaad Zembî dí yí ná: “Mə é nyífə mbaagula itəw, incwəmbə í səənz í mú shîn ciima.” 28 Nji, ja má bá gwúm yí, mə bá tééd kə Galilê, bí kə bá kwey mə núŋ.» 29 Pyêr mú ci nə né ná: «Tɛem bə ná bóólúgá bəsh bwá lánġuwo búgəd nəcé wo, məe mə abúlé bwelə lánġuwo.» 30 Ntə wə Yésus mú ci nə né ná: «Búbálé, mə jaaw wo ná, wo e kíflya mə ija ílól búlú gaád, ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábɛɛ.» 31 Pyêr mú nyiŋgə kə shwóg, mpu báásulə ná: «Tɛem bə ná í wóós ná shwá yág shwiŋ ŋgwúdú, mə kú bwelə kíflya wo». Bóól *ómpwíin bəsh bwá mú námə ŋgə ci ntə.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane
(Mat 26.36-46; Luk 22.39-46)

32 Ná ndéé, Yésus bə́nđŋ *ompwíin bé bwá músə kumə kúl bwá də jəw ná Getsemane yí. A mú ci nə bwo ná: «Jigá wa shí, té má kə sá májəgula yí.» 33 A músə jəw Pyêr, nə Zhâk, nə Yuánes, bə́nđŋ bwá mú kə kóómb shús. Yésus mú ŋgə bə kú ná gwáduga lám ná shee, mbəəm í ŋgə shwiŋ nyə nyúúlád. 34 Nyə nə bwo ná: «Lám wúsə mə nə məcey ki mə é yə. Jigá ŋkasə wa shí.» 35 A mú ŋwá shísh shwóg, kə wusə

nyúúl shí mbúmbudí. A mú jəgula nə Zembî ná, ŋkí jí nə ŋkul bə ntə, a kəndəg nyə baan lú mácey nə ifwaas ni shwóg-shwóg. 36 Nyə ná: «Abba! Pupa! Sâ í áde káád wo. Yílúg mə bálá mácey ga! Tɛem bə ntə, í kú bə nda má céél ná, nji nda wó céél ná!» 37 Nyə mú wəol shí, zə kwey ompwíin bé ólól ígwád. Nyə nə Pyêr ná: «Shímun! Wo ŋgə bále kə gwád í? Wo cugé nə ŋkul ji ŋkasə təə nji wəla ŋgwúdú? 38 Jigá ŋkasə, jəgula nə Zembî, bí bəg kú biil məbwəbúlánúđ. Lám wúsə nə yéesh mə kyéy jə kuú njeənd; nji nyúúl í cugé nə ŋkul kwag kuú njeənd wəəŋg.» 39 A mú nyiŋgə shísh shwóg, kə nyiŋgə jəgula nə Zembî, mbií nyə ámə fwo jəgula yí. 40 A músə nyiŋgə zə ómpwíin bé dí, zə námə nyiŋgə kwey bwo ígwád nəcé mísh má á ŋgə ntəmb bwo, bwá kú ná mpu sâ bwá bí nə ŋkul jaaw nyə yí. 41 Ja áléel nyə á nyiŋgə zə yí, nyə á ci nə bwo ná: «Ja gaád, mpugá kə gwád, bí woga! Í má shîn. Baan í má jê. Bwá zə keenzh *Mwân mə Múúd məbwə mə ósól ó məbđw dî. 42 Tówúgá, sə kyéyug. Muud má kusha nə mə ó zág yé.»

Bwá bii Yésus
(Mat 26.47-68; Luk 22.47-55, 63-71; Yuá 18.2-24)

43 Yésus ŋgə ná lás ntəni, seegya ná, Yúdas nyə á bə námə gwoəŋg *ómpwíin wúm nə óbá dí yé mú cúwo, a ŋgə zə

14:27 Zak 13.7; Mak 14.50-52; Yuá 16.32
Luk 5.16; Heb 5.7-8 14:35 Yuá 12.27
10.9 14:38 Ifz 6.18; Heb 2.18

14:28 16.7 14:30 14.72 14:32
14:36 10.38; Mat 6.10; Yuá 18.11; Heb

nə məma kında búúd, bwó nə ikafwɛɛ nə məbúɔ́. Milúlúú myá ofada, nə *Oyíguli ó mácxɛ, nə ocúmbá buud wá lɔɔm wá bwá á nti bwo. ⁴⁴ Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey kwambúɔ́ nə buud óni ná: «Muud má é kə fúlal, sá sɔnya mĩmpu yé, nyə wá éne, bi ó bií nyə, bi ɔ ká ná nyə kú wúya.» ⁴⁵ Námá nji Yúdas nyə á cúwo yí, nyə a cɔ́ kə nji wá Yésus, nyə nə né ná: «*Rabi!» A mú fúlal nyə. ⁴⁶ Buud óni bwá mú ntág kɔ́ Yésus, bwá mú bií nyə. ⁴⁷ Nji, ɲgwól múúd gwoonɲ mə Yésus má wéem kafwɛɛ jé, taad ɲgwól sóɔl məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámɔ nyə lwá. ⁴⁸ Ná ndɛé, Yésus mú zə ci nə buud óni ná: «Bí ɲgə zə nə ikafwɛɛ nə məbúɔ́ zəɔ́ bií mə, mə jisə zhiɔɲgaaná? ⁴⁹ Ngaá ná shé á dɔ́ bə jwɔw dɛsh kúl ɲgwúd, mə ɲgə jíɲguli buud *Luɲ má Zembí dí, bi kú séemb mbwə́ ná bi má bií mə. Nji bi má bií mə ja gaád, shú ná sá jí cilyá Kálaad Zembí dí yí í bwámag.» ⁵⁰ Ompwíin bəsh bwá mú myaas nyə, bwá shĩn fúnda. ⁵¹ Wúl shwanzá í á ɲgə bɛ nyə mpəsə, í njúl nji nə *sanda nyúúlúd. Nda bwá á ɲwá námə bií nyə ná, ⁵² a mú bíd sanda yé, túb shushwáás.

⁵³ Bwá mú kə nə Yésus wá Ajəláci á ofada. Milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud nə *Oyíguli ó mácxɛ, bəsh bwá mú kə sɛɛɲgya cínɔɲg. ⁵⁴ Pyêr nyɛ nyə á ɲgə bɛ bwo shwóg-shwóg ná ndɛé kə wóós nũɲ

luɲ. A mú kə jí shí, bánɔɲ bíl ífulish, ɲgə gwáalə kuda.

⁵⁵ Té ni, milúlúú myá ofada, bánɔɲ *Gwoonɲ ósémbye ó milású wá Zembí jəsh bwá á ɲgə sɔ́ ɲjagə bwá jéég nyə ná ndɛé bwá gwú nyə nə ndí yí. Nji, bwá á shígé kwey. ⁵⁶ Ncúlyá buud bwá á ɲgə búgə nyə milású, nji isá bwá á ɲgə ci yí í kú ɲgə bwəma. ⁵⁷ Ntó, bóɔl búúd bwá mú tɔw otátəlí, zə búgə nyə ná: ⁵⁸ «Sá á gwág a ɲgə ci ná, nyə e búgə *Mpáánzə Zembí búúd bwá á lwɔ́ nə məbwə́ ga. Ná ndɛé, nyə é shumə Mpáánzə íshús nji mwów málɔɔl, nyāɲ í kú bə ná məbwə́ mə búúd wá mə shúmə.» ⁵⁹ Nji bwá á tɛem ci ntó, milású myáɲ mí á shígé bwəma.

⁶⁰ Ntó, Ajəláci á ofada mú tɔw tətəlí mísh mə buud óniíd, a mú jí Yésus ná: «Wo abɛsáyé búúd óga sá bwá ɲgə bwaagulə wo ni?» Yésus njúl nji kúl-kúl, kú bɛsa tɔɔ sá. ⁶¹ Ntó, Ajəláci mú nyiɲgə jí nyə ná: «Ye wo jí *Kríst, *Mwān mə Zembí sá ɲgə gúmal yé?» ⁶² Yésus músə bɛsa nə nyə ná: «Mə jisə nyə. Ntó, bi é dúg *Mwān mə Múúd njúl shí mbwə́ mənɔwúm mə Zembí á ɲkul nyəsh dí, bi mə bá námə dúg nyə, a ɲgə zə míɲkúdúd.»

⁶³ Ajəláci músə nyaa míkáándə, nyə ná: «Jí shé mə kwo sɔ́ owúshinéd yí? ⁶⁴ Biméfwó bi má gwág nda á mə *lás nə Zembí bwaasúlə

14:49 Luk 24.46 14:50 14.27 14:56 Sòm 35.11 14:58 15.29; Mat 26.61

14:61 Yésus njúl nji kúl-kúl: Iza 53.7; Mak 15.3-5 Mwān mə Zembí: 15.39 14:62 Dan 7.13; Mat 22.44; 24.30; Mak 13.26; Luk 21.27 14:63 Mat 26.65

mpu ná. Bi mə dúg ná ji?» Bêsh bwé mú sámb ná á jálá nə yə.
 65 Ná ndéé, bóólúgá búúd wá cínəŋg bwé mú tééd ŋgélə səy nyə məntənd mpwóómbúd, bwé cəxlə nyə sá míshád, ŋgə wá nyə ikúda, bwé ŋgə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» Ifulish í mú ŋgə tí nyə məmpóónz.

Pyêr mə kílyá Yésus

(Mat 26.69-75; Luk 22.56-62; Yuá 18.25-27)

66 Pyêr njúl na shí, mbaadé di, seegya ná ŋgwól múdá mə də sêy wá Ajəláci á ofada mú wóós. 67 Nyə mú yag Pyêr ŋgə gwáalə kuda, nyə dúg nyə ná figá-figá. Nyə nə né ná: «Wo éga! Wo á bə námá gwoonŋ mə Yésus muud á Nazarêt dî.» 68 Pyêr mú kílyá nyə, nyə ná: «Mə ampúyé, mə agwágé sá gwáméfwó wó ŋgə cəel ci yí.» Ntó, nyə mú wú cínəŋg, cúwo tóón, kə fúm í á bə mbê dí koogú yí, ŋgwúm kúwó mú kwáág. 69 Mudá wəonŋ mú nyiŋgə dúg Pyêr cínəŋgá, nyə nə buud bwé á bə nyádí koogú wá ná: «Muud éga jisə muud á gwoonŋ jáŋ.» 70 Pyêr mú nyiŋgə kílyá. Kú bwey ná, buud bwé á bə cínəŋg wá, bwé mú nyiŋgə ci nə Pyêr ná: «Jisə búbélé ná wo jisə muud á gwoonŋ jáŋ, nəcé wo jisə námá múúd á Galilé.» 71 Pyêr mú kílyá nyə nə məma ŋkaanə, nyə ná: «ŋkí mə bwiiŋg ijóó, ŋkwaal nə mə. Mə ampúyé múúd bí ŋgə ci éne.» 72 Cé nə

cé, ŋgwúm kúwó mú kwáág ja ábèé. Pyêr mú téduga sá Yésus nyə á fwo ci nyə yí ná: «ŋgwúm kúwó kú fwo kwáág ja ábèé, wo e kílyá mə ija ílól.» A mú cwíil nə yə.

15

Yésus təl kəodud wá Pilát

(Mat 27.1-2, 11-31; Luk 23.1-5, 13-25; Yuá 18.28-19.16)

1 Mán mələm, ná námá mpámán mpámán, milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud wá ləom, nə *Oyíguli ó máccəx nə *Gwoonŋ ósémbye ó mílósú wá Zembí bwé mú səeŋgya ná bwé zə sámb lésú mə Yésus. Bwé mú wóləb Yésus məŋkəda, kə cwámbulə Pilát. 2 Ntó Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú *Oyúden?» Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo mə ci óni.» 3 Milúlúú myá ofada mí mú ŋgə bul búgə Yésus lésú. 4 Pilát mú nyiŋgə jí nyə ná: «Fwog dúg bímbí mílósú bwé ŋgə búgə wo myá. Né wo abésáyé?» 5 Yésus kú bəsa təo ciyá. Pilát mú káam.

6 Pilát nyə á də bə ná, ja jêsh zâŋ nyísə yí, a bíd mbwug ŋgwúd, wəonŋ ləom í ámə gwáámb nyə yí. 7 Í á ka bə, ŋgwól múúd nə jínə ná Barábas bənəŋ bóól búúd bwé á sá nə buud bwé sáág miŋgáádə nə ijwú, bwé gwú múúd cínəŋg, bwé mú ka kə mímbwugud. 8 Ntó, áncuncuma buud mú bád mbún í də kə mpáánzə mílósú yí, kə jí Pilát ná nyə sáág bwo sá nyə də bwey

sá nə ɲkəndî yí. ⁹ Pilât mú jí bwo ná: «Ye bi má jii ná mə bídúg bí Njwû Oyúden?» ¹⁰ Nyə á ci ntó nəcé nyə á bwey mpu ná milúlúú myâ ofada mí ɲgə kusha nə Yésus zhíɲúd. ¹¹ Ja Pilât má jí bwo ntáni yí, milúlúú myâ ofada mí má shwúgali ləəm ná Pilât bídúg Barábas. ¹² Pilât mú kwo jí bwo ná: «Ká mə sáág nyəɔɲg bí ɲgə jôw ná Njwû Oyúden yé ntədəlé?» ¹³ Bwá mú nyiɲgə kɪm gwów-gwôw ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!» ¹⁴ Pilât mú jí ná: «Dáyé bôw á má sá yí?» Bwá mú kwo kɪm gwów ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí!» ¹⁵ Nda Pilât nyə á cɛel cweel ləəm mpimbə ná, nyə mú bíd bwo Barábas. Nyə lwâm búúd ná bwá fyámúség Yésus milwóɲ. Nyə mú yə bwo Yésus ná bwá kág bwambulə nyə kwolós dí.

¹⁶ Ozimbi bwá mú kə nə Yésus luɲ má Pilât dí cwû. Bwá mú sɛɛɲg ózimbi bɛsh cínɔɲg. ¹⁷ Bwá mú bwééd nyə káándá ící atítî. Bwá ɲwa kwoolú ibiin-biin, lwɔ *túm gúmá, jil nyə lúúd. ¹⁸ Bwá mú ɲgə báda nyə məbədə mə cóógú ná: «Yé Njwû Oyúden, sə ɲgə báág nə wo.» ¹⁹ Bwá mú nyífa nyə mbwu lúúd, sey nyə məntənd, bwá ɲgə kúd məbwóɲ shí nyádi mp-wóómbúd nda bwá ɲgə yə nyə gúmá. ²⁰ Ja bwá má shîn

cágulə nyə ntáni yí, bwá mú yíl nyə káándá ící atítî, bwééd nyə mikáándá myé, bwá mú kə nə nyə, kələ bwambulə nyə kwolós dí.

Bwá bwambulə Yésus kwolós dí
(Mat 27.32-44; Luk 23.26-43; Yuá 19.16-24)

²¹ Bwá ɲgə kə ntáni, bwá mú bwəma nə ɲgwól múúd ɲgə wú ífambá, Shímun, muud á Sirɛn, sósɲgá má Aləguzándra bá Rúfus. Bwá mú yímbali nyə ná nyə ɲkényug Yésus kwolós. ²² Bwá mú ɲgə kə nə Yésus kə jé kúl bwá də jôw ná Golgota yí. Jínə dɔɲg í kə ná «kúl á bwundú lúu». ²³ Bwá mú ɲwá yə nyə wáan fulá nə mîr* ná a ɲgúləg, a mú ban. ²⁴ Bwá mú bwambulə nyə kwolós dí, bwá mú wusə mpaambá ná bwá kawula mikáándá myé, muud yêsh á gwoonɲg jáɲ bə nə kəw. ²⁵ Bwá á bwambulə nyə kwolós dí, jwôw í mú məbaan ibuu má mpámán mpámán. ²⁶ Bwá á cilə cwoomb bwá á gwú nyə nə ndí yí nyádi kwolós dí ná «Njwû *Oyúden wə éga». ²⁷ Bwá á bwambulə nyə kwolós dí, bənɔɲ izhilɲgaanə íbá, jíga jé kwolós dí Yésus dí mbwə məncwûm, jíga jéd nyádi mbwə məkóól. ²⁸ †[Micilyá mí Kálaad Zembí mí á bwəma ná: «Bwá á lɔ nyə gwoonɲg izhilɲgaanəd.»]

15:11 Mis 3.13-14 15:15 10.34 15:17 Luk 23.11 15:18 Mat 27.11 15:19

14.65 15:21 Rom 16.13 * 15:23 mîr: Nyə á bə mósól mákúl má líf bwá á də sá bósól ólabinda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 15:24 Sòm 22.19 15:26 Mat 27.11 15:27 Iza 53.12 † 15:28 Míl micilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. 15:29 Sòm 22.8; 109.25 15:29 14.58

29 Buud bwé mú ηgə ɫɔ cínɔŋg, bwé ηgə lwíy nyə, bwé ηgə sagusə milúu nə məzhwámá. Bwé nə né ná: «Ná wo wé éga! Wo muud ji nə ηkul búgə *Mpáánzə Zembî ná ndéé wo kwo sá nji mwów málól shumála nyúl yé, 30 cugug woméfwó, shulág, wú kwolós níid». 31 Milúlúú myá ofada nə *Oyíguli ó máççɛ bwé mú námə ηgə cágulə nyə, bwé ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «Nyə á dɛ cug buud oshús, nji a káád cugála nyáméfwó. 32 Yé *Kříst Njwú-buud á *Izəryél! shuləg shí kíkídiga, sá dúgúg ná, sá ka *búgula wo». Tɛɛm bə búúd bə́nónη bwé á bə íkwolós dí wá, bwé á ηgə námə lwíy nyə.

Shwiy mə Yésus

(Mat 27.45-56; Luk 23.44-49; Yuá 19.28-30)

33 Yídúgú í á ka shila shí nyēsh ná ηkwed, tééd tólóg dí kə wós məwəla məlól má mpwó-kugú. 34 Məwəla məlól dí, Yésus músə kîm nə ηkulú ná: «Eli, Eli, lemá sabakutáni?» Ntó má ké ná: «Zembî waam, Zembî waam, wó myaas mə ná ji?» 35 Ja bóól búúd bwé á bə cínɔŋg wá bwé á gwág ntó yí, bwé ná: «Gwágá, a ηgə jôw Eli.» 36 Ngwól múúd mú tí kúlá, kə ηwa eponzh, juwo málwəg mə ábibyenzhú dí, a fɛɛn shwóg lú líid. A mú kənd ná Yésus ηgúləg. Nyə ná: «Bwándúgá! shé fwógá ná dúg jini, ηkí Eli nyə é zə shul nyə

shí.» 37 Yésus mú ntəg kîm nə ηkulú, a mú jímal. 38 Seegya ná məmá *sanda í á dɛ kaləwo *Mpáánzə Zembî yí í mú seel tátám ná cáɲ wú gwôw wós shí. 39 Lúlúú ízimbi í á bə Yésus dí shwóg yí mú dúg mbií Yésus nyə á jímal yí, nyə ná: «Búbále, muud éga nyə á bə *Mwân mə Zembî.» 40 Bóólúgá búdá bwé á bə cínɔŋg bwé tál shwóg-shwóg ka dɛ dúg. Mariya á Magudála, nə Mariya nyɔɔŋgú mə Yózes bá Zhák á ntombú, zə keel Salúma, bwé á bə gwoɔŋg búdá jɔɔŋg dí. 41 Budá bɔɔŋgú bwé á dɛ sêy nə Yésus ja nyə á bə Galilé yí. Bóólúgá búdá ηkí bulya bə́nónη bwé á bád zə Yurəsəlem wá, bwé á bə námə cínɔŋg.

Bwə ké dul Yésus

(Mat 27.57-61; Luk 23.50-56; Yuá 19.38-42)

42-43 Ngwól múúd nə jínə ná Yóseb, muud á Arimaté, nyə á bə námə gwoɔŋg mílúlúú myá lɔɔm dí. Nyə á dɛ bwánd Faan mə Zembî. Jwôw dɔɔŋgú, kugú í mú ηgə bii shí, baan bwé dɛ kwisha ísá yá Sábaad‡ yí, Yóseb wɔɔŋgú mú kə nə injkán wə Pilát, kə gwáamb mbimbə mə Yésus.

44 Nji Pilát nyə á gwág ná Yésus mə leelú yə yí, a mú bul bî. A mú jôw lúlúú ízimbi, zə wámbulə ηkí Yésus mə ηwá bwey yə. 45 Ja á mə shîn gwág mpɛsá mə lúlúú ízimbi yí, a mú magulə ná Yóseb kég ηwa mbimbə. 46 Yóseb mú

15:32 Mat 27.11 15:33 Amo 8.9 15:34 Sôm 22.1 15:36 Sôm 69.22 15:38 MmN 26.31; Heb 10.19-20 15:39 1.1; 3.11; 14.61; Mat 27.54 15:40 Luk 8.1-3

‡ 15:42-43 Jwôw lə Sábaad í á dɛ bə, tééd mpwó-kugú shí á jwôw lú fláadé, kə jó kugú á sásaadé. Oyúden bwé á shigé dɛ sêy jwôw dɔɔŋgú.

kə kusə ndómbó áfufumá, nyə kə shul mbimbə shí, wóolə wo ndómbó wəɔŋgúd, kə dəl shwōŋ dí. Bwə á lúmə shwoŋ nyəɔŋgú fifim məkwóógú. A mú bíŋgal məma kwóógú, juwal shwoŋ. ⁴⁷ Mariya á Magudála bá Mariya nyəɔŋgú mə Zhâk, bwə mú ŋgə mpu dóg kúl bwə á dəl nyə yí.

16

Yésus má gwûm

(Mat 28.1-8; Luk 24.1-11; Yuá 20.1-2)

¹ Ja Sábaad má shîn yí, mpwó-kugú shí, Mariya á Magudála, nə Salúma, nə Mariya nyəɔŋgú má Zhâk, bwə mú kə kusə ólabínda nə bwə bá kə gwááguələ mbimbə mə Yésus. ² Nə ndeé, jwôw shwénde má dú tééd yí, bwə mú kə wóos shwoŋ dí ná námə mpámán mpámán, lúú jwôw í ŋgə kúnəw cwíil. ³ Bwə mú ŋgə jí bwámé nə bwámé ná: «Zə nyə é kə bíŋgal shé kwóógú dúsə shwoŋ dí yí?» ⁴ Bwə ka bân mísh, bwə mú dóg məma kwóógú ni í mbwúg koogú. ⁵ Bwə mú nyíi shwoŋ dí, kə kwey wúl shwanzá í njúl njínjilí, kóómb á mbwə mənəcwûm, nyə nə mikáándá mí áfufumá. Bwə mú bul gwág ifwaas. ⁶ Shwanzá ni mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə! Bí ŋgə sý Yésus, muud á Nazarêt bwə á bwambələ kwolós dí yé! A cúgé wa, a má gwûm. Dugá kúl bwə á bwíg nyə yí. ⁷ Nə ndeé, ləelugá kə, kə jaaw *ómpwíin

bé nə Pyêr ná a má kə shwóg, kə bwánd bí Galilé. Nûŋ wə bínoŋ bí é dúgya yé, námə nda nyə á bwiing bí ná.» ⁸ Ntó, bwə mú wəenzh wú shwoŋ dí bwə ŋgə lilya, milám kú bə ná shé; í mú sá ná bwə nda jaaw təw muud.

Yésus mə lwóyá nyúul

⁹ * [Yésus nyə á gwûm mpámán mpámán a jwôw lú shwénde. Nyə á ka tééd lwóyá nyúul wə Mariya á Magudála, mudá nyə á yíl məjamb zəŋgbá yé. ¹⁰ Mudá wəɔŋgú mú kə jaaw buud ó gwoongə Yésus sâ jəɔŋgú, nəcé bwə á bə nə məcey mílámúd, bwə ka ŋgə jí. ¹¹ A mú ka jaaw bwo ná Yésus má gwûm, nyə shí námə dóg nyə nə mísh mé. Nji, nyə á tɛem jaaw bwo ntó, bwə á shígé magulə.

¹² Mpúsə na, bóól ómpwíin bé óbá, bwə ŋgə kə bwədí kwáádá, nyə mú lwóyá bwo nyúul nyé wúl mbií shús. ¹³ Buud obá bəɔŋgú bwə mú nyiŋgə nə mpúsə, kə jaaw bəɔŋgú ómpwíin bwə á lúgə Yurúsəlem wá, bəŋ námə nji məshwán.

¹⁴ Gúl ja shús, Yésus mú nyiŋgə lwóyá nyúul nyé ómpwíin wûm nə ŋgwúd dí, bwə ŋgə də. Cínəŋg a mú jum bwo nəcé bwə á shígé *magulə kéel búúd bwə á jaaw bwo ná a má gwûm shwoŋ dí yí. Bwə á bə ŋkí lal mílám. ¹⁵ Nə ndeé, a mú ci nə bwo ná: «Kəgá shí ga nyêsh, bí kág cúndə Jəjə Kéel,

16:6 8.31 16:7 14.28; Luk 24.34

impánzə tééd 9 kə kumə 20.

16:15 Mat 28.19

* 16:9 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə

16:16 Mís 2.38

muud yêsh gwágúg. ¹⁶ Nyɔɔŋg má bá *búgula, bwá juwo nyə yé, nyə wá má bá *dúg cug yé. Nyɔɔŋg mə bá bə kú búgula yé, nyə bá bwəma nə intúgúlí yá kandugə. ¹⁷ Ntó, bɔɔŋg bwá bá búgula wá, bwá bá dɛ sá *máshimbá: bwá bá dɛ yíl búúd məjamb jínó dáámud, bwá lás mákəl məshús, ¹⁸ bwá bii ónywá nə məbwê. Nkí bwá dá gwoog, sá kú sá bwo. Bwá keel mimbâl mábwê, mimbâl myɔɔŋgú mí yâl.»

Yésus mə ká gwôw

¹⁹ Ja Yésus má shîn lás nə bwo ntáni yí, a mú ŋkâŋ kə gwôw, kə ji mbwê mənɔwûm má Zembî dî. ²⁰ Ná ndeé, *ompwín bé bwá mú nyiŋgə, kə ŋgə cúndə Jɔjɔ Kéel ikúl byêsh. Cwámba Yésus nyə á dɛ yə bwo ŋkul ísáy byáŋúd. A lwágulə nó minjígúlá myáŋ mí á bə tútəlí nəcé bwá á dɛ sá máshimbá.]

Jɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Isâ í dúgyá nə Jɔɔ Kéel Lúkas nyə á cilə yí

Lúkas nyə á cilə Tyofil kálad éga. Njii, tɛem bæ ntó, nyə á cilə Jɔɔ Kéel shú buud bwá á shígé bæ mímbýágá mí Oyúden wá, bɔɔng bwá á dɔ́ lás Gərêk wá. A ngə féel bwo iciyá bísó nə nkul yáág bwo gwágúle dí yí, nə isâ í dúgyá nə ijâm nə ijag í Oyúden yí. Lúkas ngə lwó cug múud mə Yésus.

Nyə á bɛ icé ílól wa Jɔɔ Kéel égaád námá nda Matiyô bá Márkus.

(1) Sáal mə Yuánes Nduu-buud (3.1-20), bɛ nə nduwán mə Yésus, nə məbwábúlán nyə á bwəma nə ndí má (3.21-4.13).

(2) Cug mə Yésus nə sáal nyə á sá Galilê yí (4.14-9.50).

(3) Njɔɔnd Yésus nyə á kyey kálə Yurúsəlem yí (9.51-19.28), nə sólágú nyə á sá wu yí (19.29-21.38), kə kumə shwiy nyə á yə yí nə gwúmúlə nyə á gwúm shwoŋ dí yí (22-24).

Sá bí nə nkul ci ná lúú ciyá á kálad wúsə 19.10: «Mwân mə Múúud nyə á zə sɔ́ bɔɔng bwá á jimb wá, zə cug bwo.» Zembî mə mpú ná buud bēsh bwá ngə cugə kú nə nyə wá búsə njimbúlá. Gwə wə nyə á nti Yésus-Kríst yí, ná a zég

cug bɔɔng bēsh bwá é lág nyə wá. Yésus mə dɔ́ bul julə búúud bwá ngə bwəma nə mpyóŋ wá, nda: osól ɔ́ mísəm, ikúkágá, mimbúbúwá, mimbâl nə ojínə ɔ́ búúud.

Matéédulé mə cilyá

¹ Yé Tyofil lwám múúud, zh-wog buud bwá á mə ngə she cilə nkúmba lân á isâ í á s̄y wa sádí yí. ² Bwá á ngə jaaw isâ námá nda búúud bwá á dúg byo tééd matéédúléd wá bwá á bwiing sá ná. Buud bɔɔngú wə bwá ngə sá iséy í bwiingúlə mílósú mí Zembî. ³ Ná ndéé mə mə ka námá kwey ná mə jálá nə cilə wo isâ byɔɔngú téégyá nda í á ngə s̄y ná. Mə zə cilə na mə mə fwo mpu wámbulə súsúsá jēsh tééd matéédúléd. ⁴ Mə jii ná wo mpúg ná minjígúlá wó á nwa myá mí bálé bæ búbálé.

Yuánes Nduu-buud mə bá byél

⁵ Ngwól fada nyə á bæ ná Zakarí ja Herod nyə á bæ njwú-buud á Yudéa yí. Fada wɔɔngú bənŋ Abiya wə bwá á bæ ján gwoong. Mudá yé nyə á bæ ná Ilisabet, a njúl shilə bag ɔ́ Arɔɔn. ⁶ Bēsh obá nə mudúm nə mudá bwá á bæ otútəlí ɔ́ búúud mísh mə Zembî dí, bwá dúgá mpu sâ Zembî məgwág, dɔ́ bɛ isâ byēsh Cwámbe ngə ci ná í bág yí nə mæççé mé mēsh mbií á kú nə sâ á jumúg. ⁷ Nji bwá áshígé bæ nə mwân nəcə Ilisabet nyə á bæ kundú, bēsh obá bwá á bæ ntāg bwá mú icwúcwúul.

⁸ Dúlúgá jwôw di íí, Zakarî nyə á ηgə sá íséy í fada byé nda í á bæ jwan̄ga á gwoon̄g jâj ná. ⁹ Ofada bwé á du wusə mpaambé ná bwé féesh nyəon̄g kág nyíi *Mpáanzé Zembî yé. Bwé á ka námé wusə jíni jaá, mpaambé mú féesh Zakarî ná nyə wá kág nyíi kə jígal *cáá. ¹⁰ Wəla lu jígalúlə cáá ni di, buud o kúl búúd bēsh bwé á bæ tóon̄ bwé ηgə jəgula nə Zembî ¹¹ Ngwól *əngəles má Yawé mú zə lwóya nyúul wá Zakarî, zə tōw nyə ηgeε mbwə mən̄cwūm, *alatār bwé du jígal cáá yé dí koogú. ¹² Mitédúgá mí á búbulə Zakarî lúud nə dúgúlə nyə á dúg əngəles yí, a mú bul bæ nə ifwaas. ¹³ Nji, əngəles mú ci nə nyə ná: «Zakarî, kú bæεg fúndə, nəcé Zembî má ηwa mājəgula mwô. Mudá woó mə bá byá wo mwámudūm, wo bá gwiid nyə ná Yuánes. ¹⁴ Wo bá bul kəəs nə məshusəg, ncúlyá buud bwé bá námé bæ nə məshusəg nə byélúlə mwān wəon̄g mə bá byél yí. ¹⁵ Nəcé a bá bæ fwámé múúd mísh má Zembî dí. Nyə abulé bwelé ηgul málwəg kú ηgul gúl sá ányinyaanə. A bá bwey bæ lwándúlá nə Nkəηkə Shíshim a njúl ná mwə mə nyóon̄gúd. ¹⁶ A bá námé sá ná bóol búúd wá bag o *Izərayél bwé nyíngəg zə wé Zembî wāj Yawé. ¹⁷ A bá zə nə lâj má Zembî nə *shíshim nə ηkul Eli nyə á bæ nə ndí yí. A bá

zə sá ηkwambulə mpédúgá osóon̄gú bən̄on̄ bwān. A bá námé sá nə bæon̄g bwé á du bæ nə məlwə wá bwé céndúg kuú njəon̄d, bwé bæ nə fəg á otátəlí o búúd. Ntó, a bá kwəmsa Cwamba kúl búúd í njúl nyə fwámé kwéeshá.» ¹⁸ Zakarî mú ci nə əngəles ná: «Mə músə cwúcwúul, mudá waamé má námé jaas; mə e bá wāmbulə sá wó ηgə ci ni ntədélé?» ¹⁹ Əngəles mú bəsa nə nyə ná: «Mə wá Gabryél, mə ji mísh má Zembî dí, mə ηgə sēy nə nyə. Nyə amə ntí mə nə mə zəg lésha nə wo, zə jaaw wo jəjə məkál mání. ²⁰ Nji, nda wó má ka bæ kú *magulə íciyá byām ná, wo é bæ fífi. Wo bá ji kú lás kə wóos jwôw ísá má amə zə jaaw wo íni í bá bwəma yí. Nəcé byáá í bá bwəma dán̄ wəlad.»

²¹ Í á bæ na, kúl búúd jāj í ηgə bwānd Zakarî. Buud bwé mú ηgə káam nə a má bul bwey nūj Mpáanzé Zembî dí cwū.

²² Ja Zakarî nyə á ka cúwo tóon̄ yí, nyə á bæ kú ná nə ηkul mə lésha nə buud. Bwé mú mpu nə a shí dúg gúl sá nūj fúm á ci dí. Nyə á ηgə fufə nji məbwə. Nyə á shwal bæ fífi. ²³ Ja nyə á shínal mé mwôw má íséy yá Mpáanzé Zembî yí, nyə á ka nyíngə kə bwádí.

²⁴ Fwála mú cə, mudá yé Ilísabet músə bæ nə bum. A mú shwaaw tāj on̄kwoond otóon̄ kú lwóya nyúul, a ηgə ci ná: ²⁵ «Sá Cwamba má sá mə wə ga.

A má nti mísh mé mádí zə yíl mə shwôn mə á bə nə ndí búúd bām dí yí.»

Yésus mə bá byél

²⁶ Ja bum má wóós Ilísabet ηkwoond saman dí yí, Zembî mú kənd *éngəles Gabryél ηgwála á Galilé bwá də jôw ná Nazarêt yí. ²⁷ Nyə á kənd nyə ná a kág lésha nə ncwíyê sás lú múdá í á bə wu ná Mariya yí. Sás dɔɔŋg í á bə nə cɛɛlá bá nə Yóseb, muud á bag ɔ *Dávid. ²⁸ Engəles mú nyíi Mariya njów ci nə nyə ná: «Mə báág nə wo, Yawé ji nə wo, a má sá mpaam nə jɔ lâm.» ²⁹ Iciyá ini í mú sá Mariya mitédúgá búbulə lúúd. A mú ηgə jílámúd ná wəŋ mbií mábédá í kə ná ji. ³⁰ Engəles mú ci nə nyə ná: «Mariya, kú bεeg fúndə. Nəcé wo má bwəma nə ocúncésh ó Zembî. ³¹ Dugí, wo zə bə nə bum, wo bá byá mwámudúm, wo gwiid nyə ná Yésus. ³² A bá bə fwámé múúd. Bwə bá də jôw nyə ná *Mwân mə Zembî a gwów-gwôw. Zembî wúsú Yawé mə bá yə nyə ijwûga í mpáámábé jé Dávid. ³³ A bá jwú nə bag ɔ *Yákwab kandugə á kandugə, ijwûga byé í ábálé bə nə məshíné.» ³⁴ Mariya mú ci nə éngəles ná: «Jâŋ í bá bə ntudélé, mεε kú fwo mpu múdúm?» ³⁵ Engəles mú bεsa nə nyə nə «ηkékéké Shíshim mə bá zə wódí, ηkul má Zembî a gwów-gwôw í mú búdal wo nda gúgúwá í də búdal múúd ná. Gwə wə í bá

sá nə mwân wó bá byá yé má bá bə féeshá, bwə də jôw nyə ná Mwân mə Zembî. ³⁶ Dugí, mbyél wô Ilísabet má zə bə nə bum ícwúúlád. A bá námá byá mwámudúm. Nyə muud bwə á də ci ná a ji kundú yé, bum mú nyə ηkwoond saman dí. ³⁷ Mpug ná sá cúgé nə ηkul bwélé ntɔ Zembî.» ³⁸ Mariya mú ci ná: «Mə ji sóol məsáal mə Yawé. A sáág mə nda wó má ci ná.» Engəles mú kyey.

Mariya mə kə dúg Ilísabet

³⁹ Námá fwála dɔɔŋgú di, Mariya mú ηwa zhí léelulé kə ηgwála á kóómb Yudéa jísə nímbán mimbán yí. ⁴⁰ A mú kə nyíi Zakarî dí njów, bəda Ilísabet. ⁴¹ Ja Ilísabet nyə á gwág məbédá mə Mariya yí, mwân nyə á lugusa nyə mwɔ́ dí, Ilísabet músə lwánd nə Nkékéké Shíshim ná cwóó. ⁴² A mú kəm məma ηkwiiimbyé, nyə ná: «Wo ji nə ibwádán ntɔ bóólúgá búdá bēsh, mwân jí wo mwô dí yé ji námá nə ibwádán. ⁴³ Jí í mpú sá ná nyɔɔŋgú mə Cwámba waamá zóg mádí yí. ⁴⁴ Nəcé dugí, nji málwə mām mə ámə gwág məbédá mwɔ́ yí, mwân nyə ámə lugusa mə nə məshusug mwô dí. ⁴⁵ Wεε mə jəla, wεε muud mə *búgula ná sá jēsh Cwámba mə sá ná bwə jááwug wo yí í é bwəma yé.»

Mariya mə ságúsə Zembî

⁴⁶ Mariya mú ci ná:

Zembî waam, wo ji mæma
Zembî.

47 Shíshim wâm í ηγη kœs nœ
mæshusug

nœcé cugye waamá Zembî.

48 Nœcé a má báε nti mísh dúg
zhizhe lwaá dé ámudâ.

Haaw! Tééd fwála gaád buud
wâ ikala byêsh bwé bá
du ci ná: «mæé má jœla».

49 Nœcé Zembî á ηkul nyêsh má
sá mœ mœma isâ.

Jíná dé dúsa nœ gúmá ntœ sâ
jêsh.

50 Lâm mácey yé wúsœ ná bagœ
shú búúd bwé ηwá nyœ nœ
fúndúgú wá kœ wóós
íkala ikala.

51 A má lwóya ηkûl nyé.

A má sá ná buud bwé du
ηkêny mœnyúúl wá bwé
címagú.

52 A má yîl íηkácid i búúd íjya í
ící byánud wusœ shí,
a bân ózhizhe œ búúd gwœw.

53 Buud bwé á bœ nœ mœfúfœ
wá, a má yœ bwo zhwog
tœm

a nyiηg búúd ó tœm mœbwœ
ocwûd.

54 A má zœ kwiid bag œ sóol
mœsáal yé *Izurœyêl,

a má táduga lâm mácey yé,

55 nda nyœ á kaag impáámbá
bísú

shú má *Aburaham bánœη
mpwoη buud nyé
kandugœ á kandugœ ná.

56 Mariya bá Ilísabet bwé á
já je bœ óηkwoond olóol ná ndœé
Mariya músœ nyiηgœ kœ bwédí.

57 Wœla lu byeyí í á ka
wóós Ilísabet. A mú byá
mwámudûm. 58 Nœ buud
bánœη bwé á bœ jáη ban wá, nœ
mimbyêl myé bwé mú gwág
ná Yawé má bul gwág nyœ cœy
lámúd. Bánœη bwé mú ka zœ
taag.

59 Jwœw mwân nyœ a wóós
mwœw mwœmb yí, bwé mú
zœ ná bwé zœ sá nyœ ábiwáág.
Bwé mú cœel gwiid nyœ ná
Zakarî nda sóœηgú. 60 Nji
nyœœηgú mú ci ná: «Mbô! Jíná
dé wá Yuánes.» 61 Bwé mú ci
nœ nyœ ná: «Muud ηgwúd nœ
ηgwúd cugé nœ jíná lá Yuánes
njœw búúd wún wêsh dí.»

62 Bwé mú du lésha nœ sóœηgú
mwân du fufœ nji mœbwœ jîle
nyœ jíná á céel gwiid mwân yí.
63 Sóœηgú mwân mú gwáámb
ná bwé yág nyœ kwóógú ná
a zág cilœ cínœηg. A mú cilœ
ná: «Jíná dé wá Yuánes.»
Buud bêsh bwé mú bul káam.

64 Seegya ntâg ná Zakarî mpu
má bân, jûm mú nyœ fulí ná a je
lás. A mú shwal bân kál ηgœ yœ
Zembî mœshwûmb. 65 Buud ó
ban bé bwé mú bœ nœ fúndúgú.
Nœ ndœé buud bwé mú ηgœ
bwiηg lân á isâ í á sîy íni
shí Yudœa á mimbán nyêsh.

66 Buud bêsh bwé á gwág lân
wœœηg wá bwé á bœ kú bwele
yîl lâm cínœηg. Bwé mú du jí
ná: «Múmwán jœœηg í bá bœ jí e?
Búbáélé, ηkul má Yawé í á ηgœ
nyîn cug mœ mwân wœœηgúd.»

*Byélé má Yuánes Nduu-
buud*

*Zakarî mœ cúnda cúnda má
Zembî*

67 Mwân sósngú yé Zakarî mú lwánd nâ Nkêŋkê Shîshim ná cwóó, a mú cúndâ cúndá má Zembî, nyâ ná:

68 Gúmá nâ Yawé, Zembî á *Izûrâyêl

nâcé a má kwiid kúl búúd jé, yîl bwo mányámád.

69 A má wéeshuli sá ŋkácid cugye

mpwong buud má sôl mäsáal yé *Dávid dí.

70 Nyâ a shí bwey ða jaaw kéel dâŋgú,

*buud ò micúndá bé nyâ á féesh yág wá ða jaaw.

71 Nyâ á kaag ná a bá zâ yîl sá mányámá má mízhízhîŋ mísd,

a yîl sá mabwê má bôŋg bwá ŋgá mpîi sá wád.

72 A má lwágulâ ná a jî nâ lâm mácey nâ odâ;

a má tóduga sâ nyâ á sá nâ bwo yí.

73 Nâcé nyâ á keen búbálé nâ Dâ *Aburâham ná í bá bâ nâ

74 á kâ shîn yîl sá mabwê má búúd bwá ŋgá lumbali nâ sá wá ði,

sá má bá ða yâ nyâ gúmá kú nâ ifwaas,

75 sá ŋgá lwóya ná sá búsa buud bé,

sá ŋgá cugâ tûtâlí nyâdí míshúd, ŋgâ cugâ nda búúd ò kúl jé bwá jé lá nâ cugâ ná,

sá bâ ntó mwôw má cug mäsú mêsh.

76 Múmwân, bwá bá ða jôw wo ná *muud micúndá má Zembî á gwów-gwôw.

Nâcé wo bá kâ Cwâmba shwóg, kâ kwambala nyâ zhîí

77 kúl búúd jé í mpúg ná a ŋgâ zâ ná a zâ cug bwo,

juu bwo nâ *misâm myâŋ.

78 Zembî wúsú jî bul bâ nâ lâm mácey.

A má ntî sá mæŋkenya má ŋgá zhu gwôw

nda mâŋg mæ jwôw ja í ða cúwo yí,

79 má zág kwan bôŋg bwá ŋgá cugâ yídúgú shwiy dí wá,

má zág sá ná sá cugâgí ná shee.

80 Mwân nyâ á ka námá ŋgâ wîy, *shîshim yé ŋgá ŋwa ŋkul. Nyâ á ða jî máshí mâ shwéeshá ná ndeé kâ wóós jwôw nyâ á kâ lwóya nyúúl kúl búúd jé dí yí.

2

Byélé má Yésus

1 Í á zâ bâ móni mwôw ði, *Káázêl Ogust nyâ á cilâ ná buud ò shí mishwun bêsh bwá kág cilya ilân ði. ² Ilân bwelélé sây wá cí. Í á bâ Kirínus njúl ŋgwámuna á faan lú Sirî. ³ Ntó buud bêsh bwá á ka kâ ŋgâ cilya, muud kâ ŋgwála í dúgyá nâ bæend jé yíid. ⁴ Yóseb mú námá tí Nazarêt faan lú Galilê, bád kâ Betulehem, ŋgwála mæ *Dávid faan lú Yudéa, nâcé nyâ á bâ mwân á njôw búúd mæ

1:68 Sôm 41.13; 72.18; 111.9; Luk 4.18-21; 7.16; 19.44 **1:69** Sôm 132.17; Mat 20.30-31 **1:70** Rom 1.2; Iza 9.1-6; Msh 5.1-3 **1:71** Sôm 106.10 **1:72** Sôm 106.45; 105.8-9; Løv 26.42 **1:73** Mæt 22.16-18 **1:74** Tit 2.12, 14 **1:76** Mal 3.1; Mat 11.10; Mak 1.2; Luk 7.27 **1:77** Zhe 31.34 **1:78** MmN 34.6; Iza 60.1-2 **1:79** Iza 9.1, 5; 42.6-7; Mat 4.16 **2:4** Mat 2.1; Yuá 7.42

Dávid. ⁵ Nyə á ηgə kə ílāη dí, bá Mariya, mudá í á bə ná bá bwə zə béya yé, Mariya wəɔηg njúl nə bum.

⁶ Í á ka bə, bwə njúl nūη, fwála lə byeyí mú wósos Mariya. ⁷ A mú byá mwān yé acúmbā, mwámudūm. A mú wá nyə bwámád a bwúg nyə kúl bwə á də wá itəw idāw ná í dúg də yí, nəcé bwə áshígé bə nə bwágə njów ójōη.

Obaagula ó itəw bwə dúg wəéηgales

⁸ Obaagula ó itəw bwə á bə shí nyəɔηgúd bwə ηgə ji mifum tósón íbugád ηgə baagula itəw byāη. ⁹ Ngwól *éηgales mə Yawé mú zə wósos bwo na, məηkənwə mə Cwámba mə mú lyɛ bwo nə məηkənyə ná kəsh. Ifwaas í músə jág bií bwo. ¹⁰ Nji, éηgales mú ci nə bwo ná: «Kúgá fúndə, nəcé mə ηgə zə bí nə jəjə kéeł í é sá kúl búúd jēsh məma máshusug yí. ¹¹ Cəgye mə byēł bí múús ηgwála mə *Dávid. Nyə wə *Kríst Cwámba. ¹² Bi é yag nyə nə məyīgýé mága: bi é kwey kúkény í mbwúg bwámád kúl bwə də wá itəw idāw ná í dúg də yí.»

¹³ Seegya ná kúdə zhwog wəéηgales wā gwōw bwə mú zə kwey nyíni bwə ηgə yə Zembí gúmá susad ná:

¹⁴ Zembí bág nə gúmá jəη á gwōw-gwówád;
wa shí, buud Zembí mə gwág nywa wá bwə cágəg nə shee.

¹⁵ Í mú zə bə ná, ja wəéηgales bwə mə béégya nə bwo kə jəη dí yí, obaagula ó itəw bwə mú ci bwámé nə bwámé ná: «Sə kégá Betulehem kə dúg sá í mə sīy Zembí mə sá nə sə mpúg ga.» ¹⁶ Bwə mú ηgə kə nə cá-cā, bwə mú kə kwey Mariya nə Yóseb nə kúkény í mbwúg kúl bwə də wá itəw idāw ná í dúg də yí. ¹⁷ Ja bwə mə dúg nyə yí, bwə mú bwiηg sá éηgales nyə ámə jaaw bwo shú mə múmwán jəɔηg yí. ¹⁸ Buud bēsh bwə á ηgə gwág bwo wá bwə á ηgə bul káam sá bwə á ηgə bwiηg yí. ¹⁹ Mariya nyə nyə á baagula isá byəɔηg lámúd, a ηgə bigas byo. ²⁰ Nə ndéé obaagula ó itəw bwə mú nyηgə bwə ηgə yə Zembí gúmá, ηgə yə nyə məshwúmb nə isá byēsh bwə ámə gwág nə dúg yí, nəcé í á bə námə nji nda éηgales nyə á jaaw bwo ná.

Bwə kə nə kúkény Yésus mpáanzá

²¹ Ja jwōw lú mwəɔmb í á wósos yí, í mú bə fwála ná bwə sáág mwān ábiwáág. Bwə mú gwiid nyə nə Yésus, jínə éηgales nyə á jaaw Mariya a kú fwo ηwa bum yí.

²² Nə ndéé í mú zə bə fwála ná bwə sáág ηgusa íci Moyíz nyə a ci yí. Bwə mú bád kə nə mwān Yurásalem kələ lwóya nyə wá Yawé, ²³ námə nda jí cilyá *mbwoomb mácéɛ dí ná, ná: «Mwámudūm yēsh mə tééd byēł yé, bwə kənd nyə koogú

ná a bág shú má Yawé.» ²⁴ Í á jii ná bwé kág yána ílím í *mátúnuga námá nda jí cilyá nda mbwoomb máccεε dí ná, bwé kə nə məwúwo məbá ηkí icwə í máfaf íbá.

²⁵ Ngwól múúd nyə á du bə Yurúsəlem ná Símuyon. Nyə á bə tətəlí muud, nyə a wá lâm wə Zembî. Nyə á bə nə Nkɛ̃ηkɛ̃ Shíshim. Nyə á du bwánd muud nyə á bə ná a bá zə səl *Izurəyêl milâm shí yé.

²⁶ Nkɛ̃ηkɛ̃ Shíshim í á lwágulə nyə ntámád ná nyə abúle yə a kú fwo dúg *Kríst Yawé mə bá nti yé. ²⁷ Muud wəɔηgú Nkɛ̃ηkɛ̃ Shíshim í á sá ná a kág *Luη má Zembî. Ja óbyəl ɔ Yésus bwé á zə nə mwân Luη ná bwé zə sá nyə nda mbwoomb máccεε í ηgə ci ná, ²⁸ nyə á ηwa mwân nyádí məbwád a mú yə Zembî cúncésh, nyə ná:

²⁹ Mása, jaá ga í músə wo je
bíd ná lwaá dwô í yág
né shεε
nda wó á ci ná,

³⁰ nəcé mísh mām má má dúg
nda wó zə cug sá ná,

³¹ cugúlə wó á kwəmsa ikúl í
búúd byêsh í ηgə dúg yí.

³² Jísə məηkenya má bá sá ná
ikúl íshús í mpúg wo yí,
kúl gwô Izurəyêl í bág nə gúmá
yí.

³³ Yésus sóηgú nə nyəɔηgú
bwé á ηgə káam sâ jêsh
Símuyon nyə á ηgə ci shú dé dí
yí. ³⁴ Símuyon mú bwádan nə
bwo, nyə nə Maríya nyəɔηgú
mə Yésus ná: «Mwân éga Zembî
mə nti nyə ná a zág sá ná

zhwog buud ɔ Izurəyêl bwé
búlág, zhwog buud wəɔl. A
bá bə gúl sâ má Zembî í bá
ntə búúd ηkul yí, sâ búúd bwé
ábúle magulə yí. ³⁵ A bá zə
sá ná zhwog buud mitédúgá
myáη mí mpúyúg. Wεε ntág í,
məcεy má bá nyisuli wo lámúd
nda kafwεε.»

³⁶ Ngwól *múúd micúndá
ámudá nyə á bə námá cínəηg
né Ana, a njúl shilə mə Fanuêl
bεend má Azεr dí. Mudá
wəɔηgú nyə á bə a má bul
jaas. Nyə a béya a mú cugə
nə ηgwúm mimbû zanɔbá.

³⁷ Nyə á ji kúsə kə wós
mimbû məwúm mwəɔmb nə
mínə. Nyə a shígé du bwelé
kə shwóg-shwóg nə Luη má
Zembî. Nyə á du sá Zembî iséy
byé nə mwásə nə bulú a dúgə
ci ídâw, du yə Zembî gúmá.

³⁸ Nyə á bə námá cínəηgú ja
bwé á bə nə Yésus Luη yí,
a mú yə Zembî akíba; buud
bêsh bwé á ηgə bwánd ná
Zembî mə bá zə yíl Yurúsəlem
mánýámád wá, Ana nyə á ηgə
jaaw lâη má mwân.

³⁹ Ja óbyəl ɔ Yésus bwé á shîn
sá isâ byêsh Máccεε má Yawé
mə ηgə ci yí, bwé á ka nyiηgə
kə bwé dí ηgwála Nazarêt, faan
lə Galilé. ⁴⁰ Mwân nyə á ka
námá ηgə wîy, *shíshim yé ηgə
ηwa ηkul, a njúl mpaam má
Zembî dí.

*Yésus mə nyín mpáánzá
Zembî a njúl kúkágə*

⁴¹ Obyəl ɔ Yésus bwé á du kə
zâη páska dí Yurúsəlem mbû
wêsh. ⁴² Bwé á ka námá

kwo bád kə nda fúlú í á bə ná, Yésus njúl mimbú wúm nə mímbá, bwá mú kə nə nyə. ⁴³ Ja zāŋ í á shîn yí, obyəl bé bwá mú nyiŋgə. Yésus mú lúg Yurúsalem bwá kú mpu. ⁴⁴ Bwá á ŋgə téduga ná Yésus bánŋŋ buud ó gwoŋg búsə zhííd. Bwá músə kyey mwásə nciindí. Ná ndéé bwá mú ka zə ŋgə sọ nyə mímbýél nə mímbíí myáŋ dí. ⁴⁵ Nda bwá áshígé kwey nyə ná, bwá mú nyiŋgə nə məsǝǝgú kə Yurúsalem. ⁴⁶ Í á ka zə bə, bwá mə sọ nyə ná sọ sọ tāŋ mwôw málǝǝl, bwá mú kə kwey nyə a njúl tām oyíguli ǝ məcéǝ *Luŋ mə Zembî, a ŋgə gwágulə bwo, a ŋgə jí bwo minjígá. ⁴⁷ Buud bēsh bwá á ŋgə gwág nyə wá bwá á ŋgə káam fúg nyé nə məmpǝsá mé. Bwá á ŋgə káam mbií á ná fúg du jímb lúúd. ⁴⁸ Ja obyəl bé bwá á dúg nyə yí, bwá á jág bul káam. Nyɔɔŋgú mú ci nə nyə ná: «Mwān waam, jí wó mə sá sə ntāni ni? Wo mpú ná sá shwóóŋgú sə mə ŋgə sọ wo nə milām gwôw?» ⁴⁹ Nyɛ mú ci nə bwo ná: «Bí ámə ŋgə sọ mə nə jí? Bì ampúyé ná mə jəlá nə du bə ísá í Dā dí?» ⁵⁰ Nji bāŋ bwá áshígé mpu gwág sá nyə á ci nə bwo yí. ⁵¹ Yésus bánŋŋ bwo bwá mú shulə kə Nazarēt, a ŋgə magulə ijwûga byáŋ. Nyɔɔŋgú mú baagulə ísá íni byêsh lámúd. ⁵² Yésus nyə á ka ŋgə wɔɔf, fúg ŋgə kwíduli, mpaam mə

Zembî ŋgə kwíduli, a ŋgə bə jə kágə mísh mə Zembî nə mísh mə búúəd.

3

*Iséy í Yuánes Nduu-buud
(Mat 3.1-17; Mak 1.1-11)*

¹ Í á ka zə bə, ijwûga í *Káázel Tiber í mə wóos mbú wúm nə tóón dí, Pons Pilát mú bə ŋgwámuna á faan lú Yudéa, Herod nyə Tatarák* á Galilé, mínyɔŋgú yé Fílíp nə faan lú Ityuré nə Trakonitídí, Lisanuyas nə faan lú Abilen. ² Í á bə Hána njúl Ajəláci á ofada, bá Kayíf. Ja jɔɔŋgú, kéel mə Zembî í á wóos wə Yuánes mwān mə Zakarí a njúl shí a shwéeshád.

³ Nyə á ka zə ŋgə kyey shí nyêsh á fundú ŋgwǝǝ Zhurdé, ŋgə cúndə ná: «Céndúgá mitádúgá, bí duwan, Zembî nyə é juu bí nə *misəm mín.» ⁴ Í á bə ntó nda jísə cilyá kálaad mə *múúd micúndə Izayí dí ná. Nəcé jísə ná:

Muud ŋgə cúndə shí a shwéeshád, a ŋgə ci ná: «Kwambuləgá zhíí mə Cwámba, bí súg kwûŋ jé.

⁵ Bəlaləgá ibí byêsh, bí bwú mímbúŋ mí anánî nə mi acíg-cíg myêsh səl shí,

bí súg məbúgə. Sanduləgá ikúl í ákukwowulá, sá byo nə səndôŋ

2:49 Yuá 2.16 **2:51** 2.19 **2:52** 1Sa 2.26 * **3:1** Tatarák: Ciyá ni í cugé ciyá məkaa; nji í kə ná «ŋgwámuna nyə á ŋgə jwú nə mpál nə á ŋkúmba faan yé». Dúgúg námə Mat 14.1; Luk 3.19; 9.7; Mis 13.1. **3:3** Mis 13.24; 19.4; Luk 24.47 **3:4** Iza 40.3-5 **3:6** 2.30-31; Mis 28.28 **3:7** Mat 3.7; Luk 21.5-36

6 muud yêsh ka bá dúg cugúla
Zembî mə bá cug búúd
yí.»

7 Buud bwá á du zə wá
Yuánes áncuncuma zálə du
duwan wá, nyə á ka du ci
nə bwo ná: «Yé iyəlukag íga!
Bi mə bále fúnda mpimbə
Zembî mə bá lwóya yí? Zə ámə
kéwəli bí éne? 8 Kágá wúmə
fwámé mpúmá† í lwágúlə ná bi
mə cénd mítédúgá yí. Kúgá
bɛ nji dúlə téduga ná: “Sə
bâŋ sə bí mpwoŋ buud mə
*Aburaham” nəcé mə mpú
jaaw bí nə Zembî ji nə ŋkul
shwɔ̄pla mákwóógú mága,
sá mwo bwân ó Aburaham.
9 Mpugá ná zâŋ í wál zə sámb
mikɔ̄plə mí ílí máshugud.
Bwá é cal lí jêsh í ádé wúmə
fwámé mpúmá yí, bwá kəl gwo
kudad.»

10 Buud bwá mú zə jî nyə
ná: «Sə mə jəlá nə sá jí?» 11 A
mú bɛsa nə bwo ná: «Muud
jí nə ishimí íbá yé kéénzhug
ŋgwúd yə nyɔ̄ŋg cúgé nə ndí
yé. Muud jí nə idəw yé sáág
námə ntó.» 12 Oŋwenye ɔ tóya
bwá mú námə zə nə bwá zə
duwan. Bwá mú jî nyə ná:
«Yíguli e, sə mə jəlá nə sá jí?»
13 Nyə nə bwo ná: «Dugá jî
búúd nji sâ mácéx mə yá bí ŋkul
ná bi dúg jî yí, bi kú nteŋg.»
14 Ozimbi bwá mú námə jî nyə
ná: «Sə bâŋ sə mə jəlá nə sá jí?»
Nyə nə bwo ná: «Kúgá mánda
múúd nə sâ jé ŋkí ntág nə bi
mə lwó múúd mpəl. Maguləgá
ná myəna bwá ŋgə jəna nə bí
má mə jəla.»

15 Nda búúd bwá á ŋgə
bwánd bwá ŋgə téduga nə
Yuánes ɔ mə jéé bə Mesî ná,
16 Yuánes nyə á ci nə bwo
ná: «Mee mə ŋgə duu bí nə
məjúwó. Nji ŋgwól múúd
ŋgə zə, a ji nə mpífə ɔ mə.
Mə ampíyáyé nə mə cinyug
nyə mikwoolú mí máŋgwub.
Nywáá mə bá duu bí nə
Ŋkəŋkə Shíshim nə kuda. 17 A
mbid fwafuga mbwád. A bá
zə béég búúd nda bwá du fyaf
ŋkwáándə ná; a ŋwa fwámé
mpúmə wá ŋkundá déd, a
yíl ílwáásə shwu kuda jí kú
bwele jímə yíid.» 18 Yuánes
nyə á kwo námə ŋgə jaaw
bwo Jɔ̄ɔ Kéel, a ŋgə yáág nə
bwo ná bwá maguləg. 19 Í
á ka zə wóos ná, nyə á jum
Herod á Tatarək nəcé lású mə
Herodyad, mudá mə mínyɔ̄ŋə
nə móól məbôw mēsh nyə á du
sá má. 20 Herod mú kwádələ
dúl bôw cínəŋg gwôw, wá
Yuánes mímbwugud.

21 Í á ka bə gúl ja ná, nda
búúd bēsh bwá á ŋgə duwan
ná, Yésus mú námə kə duwan.
Nə ndeé, ja nyə á ŋgə jəgula
yí, jɔŋ í mú bâŋ, 22 Ŋkəŋkə
Shíshim mú nyîn nə nyúul nda
faf í mú shulə nyə nyúúlud.
Kəl í mú zhu jɔŋ dí ná: «Wo
wə Mwân waamə alám. Lám
wâm wēsh wúsə wódí.»

Impáámə í Yésus
(Mat 1.1-17)

23 Ja Yésus nyə a tééd sáal
dé yí, nyə á bə kala múúd á
je bə mímbú məwúm málóol.

3:8 1.54-55; Mat 3.9 † 3:8 Mpumə nyɔ̄ŋg wə misóólúgá. 3:9 Mat 7.19 3:16
Mis 1.5; 11.16; 13.25; 19.2-4; Luk 4.18 3:19 Mat 14.3-4; Mak 6.17-18 3:21 5.16
3:22 4.18 Mwân: Sôm 2.7; Iza 42.1; Luk 9.35; 20.13

Buud bwé á ngə tóduga ná a ji mwân mə Yóseb, Yóseb mwân mə Heli, ²⁴ Heli mwân mə Matat, Matat mwân mə Lévi, Lévi mwân mə Melukî, Melukî mwân mə Yanay, Yanay mwân mə Yóseb. ²⁵ Yóseb mwân mə Matatíyas, Matatíyas mwân mə Amos, Amos mwân mə Nahum, Nahum mwân mə Hesuli, Hesuli mwân mə Nagay, ²⁶ Nagay mwân mə Maad, Maad mwân mə Matatíyas, Matatíyas mwân mə Símuyon, Símuyon mwân mə Yósek, Yósek mwân mə Yoda. ²⁷ Yoda mwân mə Yoanan, Yoanan mwân mə Résa, Résa mwân mə Zorobábel, Zorobábel mwân mə Salátíyel, Salátíyel mwân mə Neri; ²⁸ Neri mwân mə Melukî, Melukî mwân mə Adi, Adi mwân mə Kosam, Kosam mwân mə Elumadam, Elumadam mwân mə Er. ²⁹ Er mwân mə Yésus, Yésus mwân mə Elyazar, Elyazar mwân mə Yorím, Yorím mwân mə Matat, Matat mwân mə Lévi. ³⁰ Lévi mwân mə Símuyon, Símuyon mwân mə Yúda, Yúda mwân mə Yóseb, Yóseb mwân mə Yonam, Yonam mwân mə Eliyakim. ³¹ Eliyakim mwân mə Məleya, Məleya mwân mə Məna, Məna mwân mə Matata, Matata mwân mə Natan, Natan mwân mə *Dávid. ³² Dávid mwân mə Yése, Yése mwân mə Yobed, Yobed mwân mə Bowaz, Bowaz mwân mə Sala, Sala mwân mə Naáson. ³³ Naáson mwân mə

Aminadab, Aminadab mwân mə Adumin, Adumin mwân mə Arni, Arni mwân mə Hesuron, Hesuron mwân mə Farés, Farés mwân mə Yúda; ³⁴ Yúda mwân mə *Yákwab, Yákwab mwân mə *Izaag, Izaag mwân mə *Aburaham, Aburaham mwân mə Tara, Tara mwân mə Nakor; ³⁵ Nakor mwân mə Seruk, Seruk mwân mə Ragow, Ragow mwân mə Falek, Falek mwân mə Eber, Eber mwân mə Sala; ³⁶ Sala mwân mə Kaynam, Kaynam mwân mə Arfagusaad, Arfagusaad mwân mə Sem, Sem mwân mə *Nówe, Nówe mwân mə Lamək; ³⁷ Lamək mwân mə Matusalem, Matusalem mwân mə Inoog, Inoog mwân mə Yared, Yared mwân mə Maluleel, Maluleel mwân mə Kaynam. ³⁸ Kaynam mwân mə Inos, Inos mwân mə Set, Set mwân mə Adam, Adam mwân mə Zembî.

4

*Sátan mə bwówúlá Yésus
(Mat 4.1-11; Mak 1.12-13)*

¹ Yésus nyə a wú Zhurdê a mə shîn lwánd nə Nkênkê Shíshim ná cwóó. Nkênkê Shíshim mú kə nə nyə shí a shwéeshád. ² Njwú məjamb mú kə bwówulə nyə wu tân mwôw məwûm mánô. Yésus nyə a shígé də tóo sâ mwôw məwngúd ná ndéé ja mwôw məwng mə á shîn yí a mú gwág zha. ³ Njwú məjamb mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo ji *Mwân mə

3:27 Salátíyel: 1Ib 3.17; Esd 3.2 **3:30** Rut 4.18-22; 1Ib 2.1-14 **3:31** Natan: 2Sa 5.14 **3:33** Mət 29.35; 25.19-26; 11.10-20; 5.1-32 **4:1** Mat 6.16-17; Luk 4.18; Heb 4.15 **4:4** Mbá 8.3

Zembî, ciŋ nə kwóógú ga ná í nyéég idâw.» ⁴ Yésus mú yidá bęsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Muud cugé nə ŋkul cugə nji nə idâw”.»

⁵ Njwû məjamb mú kə nə nyə gwów-gwôw. A mú lwágulə nyə məfaan mâ shí mishwun mēsh nji ja ŋgwúd ná cág. ⁶ A mú ci nə nyə ná: «Mə é yə wo ijwúga ná wo jwúg nə məfaan mání mēsh wo ŋwa gúmá jáŋ, nəcé mə wé jí nə byo. Mə ji nə ŋkul yána byo yə múúd yēsh má céél yə yé. ⁷ Ntó, ŋkí wo kúd mpwoombú wa shí yə mə gúmá, byēsh í é bə ísâ byô.»

⁸ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Dugú kúd mpwoombú shí nji wé Zembî woó Yawé. Nji nyə wé wó dúg yə gúmá yé.”»

⁹ *Sátan mú kə nə nyə Yurúsalem, kə tâl nyə zh-wááŋgê *Mpáánzə Zembî dí gwôw. A mú ci nə nyə ná: «ŋkí wo ji Mwân má Zembî, bídúg nyúul wú wa kə kud shí, ¹⁰ nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Zembî mə bá lésha nə *wəéŋgəles bé ná bwé bááguləg wo. ¹¹ Bwé é ŋkēny wo mábwád, kuú wô í nda bwíim bəəgú.”»

¹² Yésus mú bęsa nə né ná: «Ciyá jisə ná: “Wo ajáláyé nə bwówulə Zembî woó Yawé”.»

¹³ Ja Njwû məjamb má shín bwówulə Yésus mimbii myēsh ntáni yí, a mú kyey béégya

nə Yésus, kə bwánd ja fwámé fwála í bá bə yí.

*Matéédulé má ísý má Yésus
(Mat 4.12-17; Mak 1.14-15)*

¹⁴ Yésus mú nyingə kə Galilə a njúl nə ŋkul á Ŋkēŋkē Shíshim. Jínə dé í mú ŋgə jwə cínəŋg yēsh. ¹⁵ Nyə á ŋgə yə buud minjígulá *mámpáanzə má mínjígulá má *Oyúden dī, buud bēsh bwé ŋgə yə nyə gúmá.

¹⁶ Ná ndeé nyə á ka kə Nazarēt wú nyə á wəəf wá. A mú kə nyíi *mpáanzə minjígulá jwôw lú Sábaad nda nyə á dū bwey sá ná. Nyə á ka tów tútəlí ná a lə Kálaad Zembî. ¹⁷ Bwé mú yə nyə ŋgwól kálaad Izayí *muud micúndə nyə á cilə yé. A mú wəef kálaad ná ndeé a mú kwey kákúl jisə cilyá ná:

¹⁸ Shíshim mə Yawé wúsə módí nəcé nyə a gwáágulə mə məwúdə ná mə zág bwiiŋg mímbúbúwá Jjə Kéel.

Nyə á nti mə ná mə zág jaaw mímbwug ná: «Bí má wú mímbwug dī»,

mə jaaw wəancím-ncím ná: «Mísh má má bāŋ bī».

Nyə á nti mə ná mə zág fəemushi búúd bwé cúgé nə ŋkul shwə mánnyúul wá,

¹⁹ mə zə cúndə mbú Yawé mə bá lwóyá mpáam yí.

²⁰ Nyə á ka fúlə kálaad ná ndeé a mú yə fulísh á *Mpáanzə

Zembî, a mú ji shí. Buud bêsh bwé á bə mpáánzá minjígúlá wá bwé mú mpu kənd mísh nyádí. ²¹ A mú tééd lásúlə nə bwo, nyə ná: «Kúkúl micilyá mí Kálaad Zembî bí ámə gwág mə ámə lə ni í mə bwəma múús.»

²² Buud bêsh bwé á ngə ságusə nyə. Bêsh bwé á ngə káam jəjə íciyá í á ngə wú nyádí mpu dí yí, bwé ngə ci nə: «Mwân mə Yóseb dí éga?»

²³ A mú ci nə bwo ná: «Mə mpú ná bí é kənd mə kaaná í də ci nə: “Yé jwówəda, lwagug wóméfwó” yí. Sə á shí gwág ísə wó á sá Kapernawúm yí. Sáág námə byo wa wódí kwáádá.» ²⁴ A mú nyiŋgə ci nə: «Búbálé, mə jaaw bí ná, bwé abwélé mpu lág múúd micúndə nyádí kwáádá. ²⁵ Mə jaaw bí búbálé ná, ja Eli nyə á bə yí, ja jəjə í á feed tən mimbú mílól nə oŋkwoond ósaman yáág-yáág zha mú bə shí nyêsh yí, zhwoɡ mikúsə mí búdá mí á bə *Izəryél.

²⁶ Nji Zembî nyə a shígé kənd Eli mikúsə myəəŋg dí! Cwúd! kú bə tóə ngwúd dí. Nyə á yida kənd nyə Saréputa, shí í gwág nə Sidon yí, wə wúl kúsə múdá á nŋ. ²⁷ Mizúzaamá mí á bə námə Izəryél ŋkí bulya ja mə múúd micúndə Elizê nyə á bə yí. Nji, ngwúd nə ngwúd í áshígé lwəgəwa; í á bə nji Naaman muud á Sirí.» ²⁸ Buud bêsh bwé á bə mpáánzá minjígúlá wá bwé mú nyada nə a lásúlə ntó. ²⁹ Bwé mú tōw shí, wáámə bə

nə nyə ngwála dí tóə, kə bád nə nyə mbún dí gwəw. Ngwála wəəŋg í á bə lwóyá mbúnúđ. Bwé mú kə nə nyə wu gwəw ná bwé ké ságəwo nyə wusə mbún dí shí. ³⁰ Nji, nywáá mú cə bwo mpədúgá nə ndé a mú kyey.

*Yésus mə lwóyá ŋkul ijwúga
(Mat 7.28-29; Mak 1.21-28)*

³¹ A mú shulə kə Kapernawúm, wúl ngwála á faan lú Galilé. A mú də yə búúd minjígúlá mwəw mə ósabaad dí. ³² Buud bwé mú bul káam mbií nyə á ngə jíiguli yí, nəcé ciyá jé í á də bə nə kéénd.

³³ Ngwól múúd nyə á ka bə *mpáánzá minjígúlá a njúl nə bów-bəw shishim jamb, a mú kím nə ŋkulú ná: ³⁴ «Eéékyé! Yé Yésus muud á Nazarét! Shé bən nə iney? Ye wo ámə zə janɡulə sə? Mee mə mpú wo. Wo wə fééshá múúd mə Zembî.» ³⁵ Yésus mú ŋkáánd nə jamb ná: «Fadug mpu! Wúg múúd éne nyúúlúđ!» Jamb í mú wusə múúd wəəŋg shí na tām buud. Í mú wú nyə nyúúlúđ kú sá nyə məbəw. ³⁶ Buud bêsh bwé mú bul káam, bwé ngə ci bwámé nə bwámé ná: «Wáyé mbií lású wí nə kéénd nə ŋkul ijwúga ntúga ga? Muud éga mə ŋkáánd nə bów-bəw míshishim, mí wú?» ³⁷ Jínə dé í mú jwə kúkúl jêsh faan dəəŋgúđ.

*Yésus mə lwag ncúlyá
mimbál
(Mak 1.29-34)*

38 Yésus nyə á ka wú *mpáánzə minjígúla, a mú kə Shímun dí njów. Shímun wəəŋgá ayôŋ nə yôŋ nyə á bii cii yé á mudá ná táás. Bwə mú ci ná Yésus ná a sáág sâ shú déd. 39 Yésus mú shísh kə jwaagəwo nyádí, ŋkáánd nə ayôŋ nə yôŋ. Ayôŋ nə yôŋ mú bíd nyə. Mudá wəəŋg mú wəəl cé nə cé tééd ntəg ŋgələ ŋwa njugú wánj.

40 Ja jwôw í á ŋgə jímə yí, buud bēsh bwə á bə nə mimbəl mimbií mimbií wá bwə á zə nə myo wá Yésus. A mú ŋgə bəd myo məbwə ná ndéé mí ŋgə yál. 41 Zhwog buud məjamb mə á ŋgə wú mə ŋgə kím ná: «Wo ji *Mwân mə Zembî.» A mú ŋgə ŋkáánd nə mwo, a kú magulə ná mə ŋgəg nə lás ntó, nəcé mə á ŋgə mpu ná a jisə *Kříst.

42 Ja mán í á lâm yí, Yésus nyə a cúwo tóón kə kúl búúd bwə áshígé bə yí. Buud bwə mú ka kə sɔ nyə áncuncuma ná ndéé bwə mú kə kwey nyə. Bwə mú cəel bii nyə ná a kú ná kwo béégya nə bwo. 43 A mú ci nə bwo ná: «Í jii ná mə kəg námə bwiŋg Jɔjɔ Kéel á Faan mə Zembî míl míŋgwəlád. Gwə wá nyə á nti mə ná mə zəg sá yí.» 44 Nyə á ka kə ŋgə cúndə *mámpáánzə mə mínjígúla mə *Oyúden mā Yudéa* dí.

5

*Yésus mə tééd jɔwúlə ómpwíín
(Mat 4.18-22; Mak 1.16-20)*

1 Dúl jwôw, Yésus nyə á bə a tál bwûŋ lá cwoogú cínú á Genezarət; buud bwə á ka zə bul shúsə nyə ŋgələ gwágulə Milású mí Zembî. 2 A mú dúg mósól məbá na ncindye cwoogúd. Buud ó shwey bwə á shulə mósól məəŋgúd, bwə ka ŋgə gusa məwód mánj. 3 Yésus mú kəwa dúl byóól dəəŋgúd. Dâŋ í á bə dé mə Shímun. A mú ci nə Shímun ná a wúg nə byóól bwúŋúd shísh ŋgeé bwag. A mú ji shí na byóólúd ka ŋgə yə buud minjígúla.

4 Ja nyə á yəw lásúlə yí, nyə á ci nə Shímun ná: «Súsálúg byóól dwô kúl jí ŋkí jímə yí bi wúsəg məwód məjúwód ná bwə julə óshû.» 5 Shímun mú bəsa nə nyə ná: «Mása, sé mə ntâŋ búlú ncindí kú bii təə sâ. Mə zə wusə məwód nji nəcé wo mə ci.» 6 Bwə mú wusə məwód ná ndéé bwə mú bii ncúlyá oshû, məwód mə ŋgə nyey. 7 Bwə mú də mas búúd ó gwoonŋ báj bwə á bə dúl byóólúd wá məbwə ná bwə zəg kwíínd bwo. Bwə mú zə, bəńŋŋ bwə mú wá óshû məbá mēsh dí ná ndéé mə mú tééd ná mə nyasulə məjúwód.

8 Nda Shímun Pyêr nyə á dúg ntó ná, nyə á zə kúd Yésus məbwónj shí, nyə ná: «Cwám̄ba, wúg mə kúnə-kúnə nəcé mə ji sóól *misám.» 9 Wəəŋg mbií bwə á bii oshû yí í á sá bəńŋŋ buud bé bēsh inkuŋkúúnd. 10 Təem bə Zhâk bá Yuánes bwân ó Zhébedé bwə á bə buud ó gwoonŋ ɔ Shímun wá bwə á bə námə

nə ɪŋkuŋkúúnd. Nə ndeé Yésus mú ci nə Shímun ná: «Kú bæeg fúndə, tééd fwála gaád wo zə bá dɛ julə búúd.» ¹¹ Bwá mú zə nə móól cínú ná ndeé bwá lúgə ntâg isâ byêsh, bɛ Yésus.

Yésus má lwag zúzaamə
(*Mat 8.1-4; Mak 10.40-45*)

¹² Na gúl ja, Yésus nyə á bə wúl ŋgwála dɛ. Ŋgwól múúd nyə á bə cínŋgú nə zaamə nyúúlúd nə jəəd. Ja múúd wəŋŋ nyə á dúg Yésus yí, nyə á leel zə jwaagəwo kúd mpwóombú mándəlúd, jəgula nə nyə ná: «Cwámba, ŋkí wó magulə wo je lwag mə, nyúúl bə mə nə səndôŋ.» ¹³ Yésus mú séémə mbwə, kúnə nə nyə, ci nə nyə ná: «Mə magulə. Nyúúl í bəg wo nə səndôŋ!» Cé nə cé, zaamə í mú shín wú muud éne nyúúlúd.

¹⁴ Nji Yésus mú təl nyə mpəndí ná ci a kú jaaw tə muud sâ í mə sɪy yí. Nyə nə né ná: «Yidag kə lwágulə fada nda wó músə ná, wo ka wá sâ Moyíz nyə á ci yí shú yálələ wó mə yál ni. Bwə mpúg nə wo mú mpwogé.» ¹⁵ Ləŋ mə Yésus í mú ŋgə bul kyey, buud bwə mú bul ŋgə sɛɛŋgya áncuncuma, ŋgə zə gwágulə nyə, ŋgə námə zə lwəgəwa məbwas mán. ¹⁶ Nji, nyɛ mú kə, nyáməfwó íkúl í áshígé bə nə buud yí, kə jəgula nə Zembí.

Yésus má lwag mbúmbwúgú
(*Mat 9.1-8; Mak 2.1-12*)

¹⁷ Yésus nyə á ŋgə yə buud minjígulá dúl jwówúd. Bóól

*Ofarizyêŋ nə *Oŋkume ó máceɛ bwə á zhu míləəm myêsh myâ Galilê nə Yudéa, bóól zhu námə Yurúsalem. Yésus nyə á bə nə ŋkul mə Cwámba shú ná buud məbwas mə ŋgəg nə yál. ¹⁸ Ká dúg ná, bóól búúd bwə mú wóós bwə ŋgə ŋkəny mbúmbwúgú táádád. Bwə mú ŋgə sɔ nə bwə nyíŋgál nyə njów kənd nyə kúl Yésus nyə á bə yí. ¹⁹ Bwə áshígé ka bə nə wú bwə nyíŋgálúg nyə, nəcé buud bálə áncuncuma. Bwə mú ntâg bád nə nyə kwáminú kə cúwo luun nə ndeé bwə shul nyə nə táádá jé wə Yésus na tām buud.

²⁰ Yésus mú dúg ná buud bəŋgú búsə nə fwámé búgə, a mú ci ná: «Amudúm, mə mə juu wo nə *misám myô.» ²¹ *Oyíguli ó máceɛ bəŋŋ Ofarizyêŋ bwə mú tééd ŋgələ lás bwámé nə bwámé ná: «Wáyé múúd ŋgə *lás nə Zembí bwaasúlə mpu éga? Ŋgwól zə jí nə ŋkul juu búúd nə misám myéd kwon Zembí nyáməfwó?»

²² Yésus músə mpu sâ bwə á ŋgə téduga yí, a mú lás nə bwo ná: «Ji bí ŋgə ci bídí mílámúd yí? ²³ Jí í búl bə kúnə-kúnə? Ye cílə nə muud ná: “Mə mə juu wo nə misám myô”, ye ná: “Wəólúg, wo kyéyug?” ²⁴ Mə ka cɛel ná bi mpúg ná *Mwān mə Múúd ji nə ŋkul ijwúga nə a juu búúd nə misám myán wa shí.» Ntó, Yésus mú yid wə mbúmbwúgú, nyə nə nyə ná: «Mə ci nə wo ná, wəólúg,

5:11 Mat 8.21-22 5:14 Ləv 14.2-32; Mak 7.36; Luk 17.14 5:15 Mak 7.36

5:16 Mat 14.23; 26.36-46; Mak 1.35; 6.46; Luk 3.21; 6.12; 9.18, 28-29; 11.1; Mis 1.14; 2.42; 6.4; 12.5 5:20 7.48; Mat 9.2 5:24 Yuá 5.36

wo ηκένυág táádá gwô, wo nyíngæg kə njów.» ²⁵ Námá cé nə cé, mbúmbwúgá mú wəal bwá ηgá dúg, a mú ηκένυ táádá jé, kyey kə njów a ηgá yə Zembí gúmá. ²⁶ Buud bəsh bwá mú káam mbií á nə fəg də jímb lúúd. Bwá mú yə Zembí gúmá bwá mú bul bə nə ifwaas, bwá mú ηgə lás ná: «Sá má dúg *ísá í mímbúgú múús.»

Bwá ádé fúla sâ ágúgwáan nə acwúlú

(*Mat 9.9-17; Mak 2.13-22*)

²⁷ Ja ísá íni í má shîn yí, Yésus mú cúwo tóón, a mú dúg ηwenye tóya bwá á də jôw ná Lévi yé njúl kúl bwá á də jəna tóya yí. Yésus mú ci nə nyə ná: «Bəg mə.» ²⁸ Lévi mú lúgə ísá byəsh, tôw bə Yésus.

²⁹ A mú kə sá məma dína nyádí njów. Ōηwenye ó tóya nə bóól búúd bwá á kə cínəng áncuncuma, bə́nə́η bwá mú kə də. ³⁰ *Ofarizyēη bə́nə́η *Oyíguli ó mácəξ bwá mú kə ηgə nyímbula nə *ompwíín ó Yésus ná: «Nəcə jí bínə́η ōηwenye ó tóya nə bóól osóól ó mábôw bí ηgá bə́le də nə ηgul yí?»

³¹ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mikanz dí mí də jí jwówəda, í də bə mímbəl. ³² Mə a shígé zə jôw ótútəlí ó búúd ná bwá céndúg mítédúgá, mə á yida zə jôw osóól ó mábôw.» ³³ Bwá mú ci nə nyə ná: «Ompwíín ó Yuánes báá bwá də ci idəw yələ Zembí gúmá, ompwíín ó Ofarizyēη bwá də námá sá ntó;

wəe bwô bəη ku ci.» ³⁴ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Ja múúd má ηwa bə yí, a təl zāη, a jôw óshwá bə; ye bí búsə nə ηkul sá ná oshwá bə bwá yídag zə nə məcey lámúd bə́nə́η muud bə bwá njúl kúl ηgwúd? ³⁵ Mbô! Njí móól mwôw má ηgə zə, bwá bá yíl bwo muud bə yí. Mwôw məəηgú dí ó óshwá bə bwá ka bá ci ídəw.»

³⁶ A mú námá kənd bwo kaanó ná: «Bwá ádé nyaa káándá ágúgwáan* ηwa kúl cínəngú, kə wá bágá bwoodú káándád. Múúd mə ká sá ntó, í é bə, a má nyaa káándá ágúgwáan, kúl jé kú nyíngə mpiya nə káándá á bwoodúd. ³⁷ Ntó námá, bwá ádé ηwa wáan ágúgwáan kə wá bwoodú lenyad; ηkwanjá wáan í é sá ná lenya búndúg, wáan shwiyy shí. ³⁸ Ntó, í jí ná bwá dúg wá wáan ágúgwáan í lenya í agúgwáanəd. ³⁹ Muud cugé nə ηkul bə ná a shîn ηgul málwəg má má lyəη má a nyíngə gwág yéesh íkwan. Mbô! Bwá də ci ná məlwəg má má lyəη má wə másá fwámé málwəg.»

6

Yésus nə məcəξ má Sábaad

(*Mat 12.1-14; Mak 2.23-28; 3.1-6*)

¹ Í á wóós dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyə á ηgə lína ifambé í *blé. *Ompwíín bə bwá mú ka ηgə búgə mikəηg mí blé, ηgə nyaməsə ná ndeé ηgə də. ² Bóólúgá búúd

5:28 Mat 8.21-22 5:29 Mat 9.10 5:32 19.10 5:33 Mat 6.16-17; 11.18-19;

Luk 7.33-34 5:34 Mat 9.15 * 5:36 Na jí kúl káándá í afwóyé kə májúwó ná ndeé í juli yí. 6:1 Mbá 23.25 6:2 MmN 20.8-10

wâ gwoonɔŋ *Ofarizyêŋ bwá mú lás nâ bwo ná: «Nâcé jí bí ñgá sá sâ mácɛɛ má amágúláyé ná muud sáág jwôw lú Sábaad yí?»

³ Yésus mú bɛsa nâ bwo ná: «Ye bí afwóyé bwɛɛ lɔ sâ *Dávid nyâ á sá ja bânôŋ buud bé bwá á gwág zha yí? ⁴ Ná nyâ á kâ nyíi banda *mátúnuga dí, ñwa ibuléd í á dâ bâ ci shú yólâ Zembî gúmá yí dâ, a yâ námá búúd bé bwá dâ. Í ñjúl ná mácɛɛ má ñgâ ci ná ñji ofada wé bwá á jâla nâ dâ dâ byo, kú nâ ñgwól múúd shús.» ⁵ A mú ci nâ bwo ná: «Mwân mâ Múúd ñgâ jwú nâ mácɛɛ mâ Sábaad.»

⁶ Í á nyinɔŋ bâ dúlúgá jwôw lú Sábaad dí ná, Yésus nyâ a nyíi *mpáánzâ minjígúlá, a mú dâ yâ búúd minjígúlá. Ñgwól múúd nyâ á bâ cínɔŋgú nâ mbwê mæncwúm shwáámbúlâ. ⁷ *Oyíguli ó mácɛɛ bânôŋ Ofarizyêŋ bwá mú ñgâ fáf Yésus ná bwá dúg ñkí nyâ é lwag múúd jwôw lú Sábaad, bwá shwáman nyâ.

⁸ Yésus mú bwey mpu mítédúgá bwá á ñgâ téduga bwádí mílámúd myá. A mú ci nâ muud á mbwê shwáámbúlâ ná: «Tówúg tútálí, wo kág tôw na tâm buud.» Muud wɔɔŋg mú kâ, kâ tôw. ⁹ Yésus mú ci nâ buud ná: «Mâ shílá ná bí ná ye mácɛɛ má magulâ ná sá sáág mænywa jwôw lú Sábaad, ye ná sá sáág mæbôw, ye ná sá cágug buud, ye ná sá gwúg?» ¹⁰ A mú cing mpwóombú ñgâ dúg bêsh nyádí mákoogú ná ndéé

nyâ nâ muud á shwáámbúlâ mbwê ná: «Kwéégúg mbwê.» A mú kwéég mbwê, í mú bâ mpwogé. ¹¹ *Oŋkumɛ ó mácɛɛ bânôŋ Ofarizyêŋ bwá mú bâ nâ impimbâ nda bwá é cwíil. Bwá mú ñgâ sêŋusa mækâl bwámé nâ bwámé ñgâlâ sɔ sá bí nâ ñkul sá Yésus yí.

Yésus mâ féesh búúd ɔ lwámá bé

(Mat 10.1-4; Mak 3.13-19)

¹² Í á zâ bâ na dúl fwála dí ná, Yésus nyâ a bád mbámbáŋúd kâ jægula nâ Zembî. Nyâ a shínal bulú ncindí a ñgâ jægula. ¹³ Ja mán í á lâm yí, nyâ a jôw ompwíin bé a mú féesh wúm nâ óbá cínɔŋgú, a mú gwiid bwo ná *buud ɔ lwámá. ¹⁴ Í á bâ, nâ Shímun nyâ á gwiid ná Pyêr yé, nâ André mínyonê mâ Pyêr wɔɔŋgâ, nâ Zhâk nâ Yuánes, nâ Fílíp, nâ Batelamî, ¹⁵ nâ Matiyô, nâ Tómas, nâ Zhâk mwân má Alfê, nâ Shímun nyâ á bâ kaambulâ lɔm yé, ¹⁶ nâ Yúdas mwân mâ Zhâk, zâ keel Yúdas Iskariyôt muud nyâ á zâ kusha nâ Yésus yé.

Yésus mâ lwag mímbâl

(Mat 4.24-25; Mak 3.7-11)

¹⁷ Yésus nyâ á ka shulâ wú nâ bwo mbáŋúd zâ tôw kúl í á bâ mbwaanzulâ yí. Ncúlyá *ompwíin bé nâ kúde zhwog buud bwá á bâ cínɔŋg áncuncuma bwá ñgâ zhu Yudéa yêsh nâ Yurúsalem, bóól zhu fundú mâŋ á kóómb míngwála myâ Tir nâ Sidon. ¹⁸ Buud bɔɔŋgú bwá á zâ ná bwá zâ

gwágulə Yésus zə ɲə ɭwəɣuwa məbwas máɲ. Bəɲɲ bów-bôw míshíshim mí á dɛ tál cwúnd dí wá bwé ɲə yál. ¹⁹ Buud bēsh bwé á ɲə sɔ né bwé kúnýá nə Yésus nəcé nyúl ɲkúl í á ɲə wú nyádí ɲə lwag bwo bēsh.

Yésus mə yá búúd minjígúlá (Mat 5.1-12, 39-48; 7.1-12, 16-21)

²⁰ Yésus mú bān mísh dág *ómpwíín bé, a mú ci nə bwo nə:

Bí buud ɔ məbúwa bi mə jəla, nəcé Faan mə Zembí dí shú dún.

²¹ Bí buud bí ɲə gwág zha kidíga wá, bi mə jəla, nəcé bi mə bá bə nə jíl.

Bí bəɲɲ bí ɲə jii məyê kidíga wá, bi mə jəla,

nəcé bi mə bá bə nə məshusug.

²² Buud bwé bá mpíi bí, bwé ban né bi kú ná dɛ sɛɛɲgya nə bwo, bwé lwíy bí, bwé ɲwa míné mún nda sâ nyéé nəcé bi ɲə ɲə bɛ *Mwân mə Múúd. Ja í bá nə bí ntó yí, bi mə jəla.

²³ Jwôw í bá nə bí ntó yí, gwágúgá nywa, bí kôw nə məshusug,

nəcé bi mə bá kə bə nə məma myəna gwôw. Mpugá nə nda bwé ɲə sá bí ni, ntó nəmé wé ímpáámbé byáɲ í á dɛ sá *buud ɔ mícúndá yé.

²⁴ Ká məntágula nə bí buud ɔ kúm,

nəcé wán təəm wêsh ɔ bí bí nə ndí ni.

²⁵ Məntágula nə bí buud bí nə jíl wá,

nəcé bi mə bá bə nə zha.

Məntágula nə bí buud bí ɲə gwo kidíga wá,

nəcé bi mə bá təɬwa, bí jii məyê.

²⁶ Məntágula nə bí ja búúd bēsh bwé fáág bí, ci nə bí nji mənywa yí.

Mbíi ɲgwúd wəɲɲ nəmé wé ímpáámbé byáɲ í á dɛ sá buud ɔ mícúndá wá məshúgá yí.

²⁷ «Nji, məe mə ci nə bí buud bí ɲə gwágulə mə wá nə, cɛɛɲgá mizhízhiɲ mín, bí sá bəɲɲ bwé ɲə mpíi bí wá mənywa. ²⁸ Bwádánúgá nə buud bwé shwó bí wá, bí jəgula nə Zembí shú bəɲɲ bwé ɲə cúg bí wá. ²⁹ ɲkí muud mə nyífə wo bóónz mbáɲúd, yəg nəmé nyə wúl mbáɲ. ɲkí muud mə mándá wo nə kúúd gwô, wo kú kaambulə nyə nə wáma gwô á cwú. ³⁰ ɲkí muud mə gwáámb wo sâ, yəg nyə; nyəɲɲ mə mándá wo nə sâ gwô yé, bí dúg a kəg nə gwo. ³¹ Sáɡá buud sá bí mə céél nə bwé sáág bí yí.

³² «ɲkí bi mə dɛ cɛɛɲ nji buud bwé céél nəmé bí wá, buud bí nə ɲkul ka lɔ bí ntədelé? ɲɡáá nə osóɔɔ ɔ *mísəm bwé dɛ nəmé cɛɛɲ nji buud bwé céél bwo wá? ³³ ɲkí bi mə sá búúd mənywa nji bəɲɲ bwé sá nəmé bí mənywa wá, buud bí nə ɲkul ka lɔ bí ntədelé? ɲɡáá nə osóɔɔ ɔ mísəm bwé

du námá sá ntó? ³⁴ Nkí bí má du kænd íkwalá nji wú bí má bwánd nə búgá ná bwá é nyiᅅg bí wá, buud bí nə ᅅkul ka lᅅ bí ntədəlé? Ngaá ná osóol ɔ mǐsám bwá du námá kænd íkwalá nji wú bwá du nyiᅅg bwo t̃aᅅ ᅅgwúd wá?

³⁵ «Bí b̃aᅅ, ɔɔɔgá mizhízhíᅅ mǐn, dugá sá búúd m̃anywa, bí du yə búúd ikwalá kú bwánd ná bwá nyiᅅgug bí. Ntó, Zembí m̃ə bá yə bí m̃əma m̃yóna; í é mp̃yú ná bí búśə bwân ó Zembí a gwów-gwôw. Nəcə nywáá ji nə j̃ə lám t̃em bə shú búúd bwá aᅅgê nə yə nyə akíba wá, t̃em bə shú b̃oᅅg w̃ə mbiya milám. ³⁶ Dugá lwóya lám íᅅkúᅅkwon nda Sóᅅᅅgú w̃án má du lwóya lám íᅅkúᅅkwon ná.»

³⁷ «Kúgá du jéég búúd min-jagó, bwá ka námá bá du bə kú jéég bí minjagó. Kúgá du yə búúd intúgúlí í m̃əbɔ́ɔ́ m̃aᅅ, bwá ka námá bá du bə kú yə bí intúgúlí í m̃əbɔ́ɔ́ m̃n. Dugá juu búúd nə m̃əbɔ́ɔ́ m̃aᅅ, bwá ka námá bá du juu bí nə m̃n m̃əbɔ́ɔ́. ³⁸ Dugá sá yána, bwá b̃aᅅ námá du sá bí yána. Bwá bá du shwu bí is̃ə m̃əma kwáám káándád, í njúl njinyá, bwá san í ᅅgá s̃əw. Nəcə yuug bí é du yigula bóól búúd ná ndí yí, gwá námá ó bwá bá du yigula bí nə ndí yí.»

³⁹ Yésus mú námá kænd bwo kaaná ná: «ᅅgwól áncím-ñcím ji nə ᅅkul jaand nə ᅅgwól? Ngaá ná b̃əsh bwá é búla búúd?» ⁴⁰ Mpwiín nyə ádé bwəle ntᅅ yíguli; nji, *mpwiín má mpú

ᅅwa njígulá yé má du námá bə nda yíguli.

⁴¹ «Nəcə jí wó ᅅgá mpu dúg ntand shwú jí m̃nyoᅅᅅ woó júś dí, nji wo kú dúg mbwûᅅ wí dwó júś dí yí? ⁴² Ntədəlé wó jí nə ᅅkul ci ná wo yíl m̃nyoᅅᅅ woó ntand shwú júśúd w̃eɔ́ kú dúg mbwûᅅ wúsá wo dwó júśúd yí? Yé múúd m̃əkəᅅ, fwog yíl mbwûᅅ wódí júśúd; ja j̃oᅅᅅg̃ə wá wó é ka dúg nda wó jí nə ᅅkul yíl m̃nyoᅅᅅ woó ntand shwú júśúd ná.»

⁴³ «Fwámé líí dí í dú wúmə íbumá í abúbôw; líí abúbôw kú námá wúmə fwámé íbumá. ⁴⁴ Líí j̃əsh í du mp̃yú íbumád. Bwá ádé mwáág ífumbí ᅅgwúdáánzə dí, kú saag m̃əbudá ᅅgwuᅅúd. ⁴⁵ J̃əj̃ə múúd lám yé wúsə nə j̃əj̃ə kw̃əz̃ə, í ka du wéeshuli j̃əj̃ə is̃ə; bów-bôw múúd yé lám nə bów-bôw kw̃əz̃ə, ka námá du wéeshuli bów-bôw is̃ə. S̃ə múúd ᅅgá bul t̃əduga lámúd yí, gwá wá mpu yé í dú lás yí. ⁴⁶ Bí ᅅgá j̃əw m̃ə ná Cwám̃ba! Cwám̃ba! Ká nəcə jí bí búśə kú sá s̃ə má ᅅgá ci yí? ⁴⁷ Muud ỹəsh m̃ə zə m̃ədí zə gwágulə lósú má ᅅgá lás ga, a sá nda má ᅅgá ci ná, muud w̃oᅅᅅg̃ə jisə mbií múúd má zə lwágulə bí ga. ⁴⁸ A ji nda muud m̃ə sá ná, ja á zə shumə njów yí, a t̃ééd fáág shí ná fáág fáág fáág, a mú kə t̃əl m̃ífim kwóógúd. Ja mp̃aᅅ i wóós yí, kwuᅅgú t̃em du nyífa njów w̃oᅅᅅg̃úd, í kú bwəle shwágusa, nəcə í bələ fwámé shumyá. ⁴⁹ Nji,

ηκί muud mə gwágúlá lésú mə ηγέ lás yí, a kú sá nda mə ηγέ ci ná, a jisə nda muud mə shúmá njów mátag dí kú fáág ná ndeé kə tâl mífim kwóógúđ yé. Kwuηgú mə ká nyífa njów wəηgúđ, í búg shugala shí ná mpuu.»

7

Yésus mə lwag sół məsáal mə wúl lúlúú ózimbi
(Mat 8.5-13; Yuá 4.46-54)

¹ Ja Yésus nyə a shín lás lésú yé nə wēsh kúl búúđ í ηγέ gwág yí, nyə á kyey kə Kapernawúm. ² Wúl lúlúú múúđ í á də jwú nə ozimbi təd yí í á bə nûη, lwaá dé á lâm í á ηγə bwas ηκί yáág ná í zá yə. ³ Lúlúú ózimbi ni í á ka gwáduga Yésus. A mú kənd bəbaalé ocúmbá buud wá *Oyúden ná bwé kág jəgəla nə nyə ná a zág lwag nyə lwaá dé. ⁴ Ocúmbá buud bəηηg bwé mú kə wóós wá Yésus, kə bul bul téég nyə məbwə ná: «Muud éne mə jəla ná wo kwíindúg nyə, ⁵ nəcé á cəel lwoη búúđ jisú, nyə wə nyə a lwə sə *mpáánzá minjígúla nyísú.»

⁶ Yésus mú ηwa zhíí, bənəη bwé mú kə. Ná bwé wál bá kə kumə njów, lúlúú ózimbi mú kənd óshwé bé ná bwé kág ci nə Yésus ná: «Cwamba, kú bul ntəgələ nyúúl, nəcé mə ampíyáyé ná wo nyíig mádí njów. ⁷ Gwá wá mə shígé kwey tətəlí ná mə zág məmэфwó zə bwəma nə wo yí. Jeg lás lásúg, sół məsáal waamá yálúg. ⁸ Nəcé mə ji nə omása

bwé ηγέ jwú nə mə wá. Mə ji námə nə ozimbi mə ηγέ jwú nə ndí wá. Nyəηηg yēsh mə é ci ná a kyéyag yé, a kə; nyəηηg mə é ci ná a zág yé, a zə. Má ká ci nə lwaá dām ná í sáág gúl sâ, í sá gwo.»

⁹ Yésus nyə á faag njwú ozimbi éne ja nyə á gwág á mə lás ntəni yí. A mú yid dúg búúđ bwé á ηγə bə nyə áncuncuma wá, nyə nə bwo ná: «Mə jaaw bí ná mə afwóyé bwelə dúg múúđ nə fwámé búgə nda nyíga, təem bə kúl búúđ *Izəryél dī» ¹⁰ Buud bwé á zə lwámád wá bwé mú nyiηgə, kə njów mə lúlúú ózimbi, bwé mú kə kwey sół məsáal mú mpwogé.

Yésus mə gwúmushi mwān mə wúl kúsá múdá

¹¹ Yésus nyə á ka kə ηgwəla á Nayín, bənəη *ompwíin bé nə bóól zhwog buud ə bwé á ηγə kə. ¹² Bwé ηgələ shísh ηgeé mpumbé ηgwəla, dúg ná, buud bwé ηγέ kə nə mbimbə ná bwé ká dəl. Í á bə cágə lú mwān, nyəηηgá njúl kúsə. Zhwog buud ə ηgwəla bwé á ηγə lúgal nyə.

¹³ Cwamba nyə á bul gwág cey lâm mwo dí ja nyə á dúg kúsá múdá wəηηg yí. A mú ci nə nyə ná: «Kú ná ηγə jii.» ¹⁴ A mú shísh kə kúnya nə tanjá. Buud bwé á ηγə ηkēny wá bwé mú shigəla. Yésus mú lás ná: «Mwá ncwəmə, juumúg! Mə ci nə wo ntó.» ¹⁵ Mbimbə mú wəol ji njínjilí, tééd ntəg ηgələ lás. Yésus mú ηwa nyə nyiηg yə nyóōηgú.

16 Buud bêsh bwá mú bæ nà inkuṅkúúnd. Bwá mú ngə yə Zembî məshwúmb bwá ngə ci ná: «Məma *muúd micúndá má wóós sádí. Zembî má zə kwiid kúl búúd jé.» 17 Lâṅ má Yésus í mú ngə kala ná ndéé í mú kyey Yudéa yêsh nə cínəṅg mákoogú mákoogú yêsh.

Yésus bá Yuánes Nduu-buud (Mat 11.2-19)

18 Yuánes Nduu-buud nyə á ka gwág misóólúgú míni myêsh nə *ompwíín bé. Nyə á ka jôw óbá cínəṅgú, 19 a mú kənd bwo wá Yésus ná bwá kág jî nyə ná: «Ye wo wá muud sá ngə bwánd ná a bá zə yé? Ye sá kwóg ná bwánd íshús?» 20 Ompwíín ó Yuánes bwá mú kə wóós wá Yésus, bwá mú ci nə nyə ná: «Yuánes Nduu-buud ngə nti sá ná sá zág jî wo ná: “Ye wo wá muud sá á ngə bwánd ná a bá zə yé, ye sá kwóg ná bwánd íshús?”»

21 Námá fwála dɔəṅgú di, Yésus mú lwag zhwog buud məbwás, shínal íjâm, yíl májamb, bēny zhwog wəancím-ncím mísh. 22 A mú bəsa nə buud Yuánes nyə á nti wá ná: «Kəgá jaaw Yuánes sâ bí má dág yí nə sâ bí má gwág yí. Wəancím-ncím bwá ngə mpu dágya; mimbúmbwúgú mí ngə kyey tútəlî, mizúzaamá mí ngə yâl, wəkúmálwê bwá ngə mpú gwág, mimbimbə mí ngə gwúm, inkuṅkwóṅhúle í búúd í mú ngə gwág Jɔjɔ Kéel. 23 Muud nyə é bæ kú bwəma

nə bɔəgú mádí yé, nywáá má jəla.»

24 Ja búúd Yuánes nyə á nti wá bwá má nyingə yí, Yésus mú zə lésha nə buud bwá á bæ cínəṅg áncuncuma wá; a mú ci nə bwo shú má Yuánes ná: «Ja bí á du kə shí a shwéeshá dí yí, bí á du kə dág jî? Ye gúl ká í dágə ntəṅ nə fufá? 25 Nkí í á shígé bæ ntó, bí á du kə dág jî? Ye ngwól múud dágə bwáád íjimé í mímbwéedí? Mbê, buud bwá dú bwáád íjimé í mímbwéedí du cugə cug əlál-ṅkul wá bwá du bæ mínjów mí ójwú-buudud. 26 Ká bí á du kə dág jî? Ye *muud micúndá má Zembî? Haaw, má jaaw bí ná nyəṅg bí á kə du dág yé má ntə ṅkwóṅ múúd micúndá má Zembî. 27 Nəcé nyə wá Zembî nyə á ci nda jísə cilyá nyádí Kálaad dí ná, ná: “Dugí! Mə zə kənd mbwiingye lân waamá ná a kág wo shwóg kə kwambələ wo zhií.”

28 Má ka jaaw bí ná, mpádúgá buud bêsh bwá má byél mímwə mi búdad wá, kú nə muud mə ntə Yuánes. Nji tɛem bæ ntó, muud mə bul bæ zhizhe Faan má Zembî dí yé, á ntə Yuánes. 29 Buud bêsh tɛem bæ ōṅwenye ɔ tóya bwá á ngə duwan wá Yuánes wá, báá bwá á ngə magələ ná Zembî jî tútəlî. 30 Nji, *Ofarizyēṅ bənəṅ *Ōṅkume ó məcɛɛ bāṅ buud bwá á ban ná bwá adúwáne wá Yuánes wá, bwá á ban sâ Zembî nyə á yagələ shú dán yí.

7:16 1.68; 19.44 múúd micúndá: Mat 16.14; 21.11, 46; 26.68; Mak 6.15; 8.28; 14.65; Luk 7.39; 9.8, 19; 22.64; 24.19; Yuá 4.19; 6.14; 7.40; 9.17 7:22 4.18-19; Mat 11.5 7:27 Mal 3.1; MmN 23.20; Mak 1.2; Luk 1.76 7:29 Mat 21.32 7:29 3.7, 12

31 «Mə kág ná yīga kala búúd á múús nə ozá? Mə kág ci nə búəsə ntədəle? 32 Búsə nda ikágé bísə shishé íseɛngyá dí yí, bíl í ngé kámbala nə bílúgá ná: “Sá mə lwɔ bí ilúlwón í ábulya məkəl, bi kú sáág; sá mə nyiŋgə wá míngwa mí shwiy, bi kú jii”. 33 Ntɔ wá í ngé bə éga; Yuánes Nduu-buud nyə á zə, kú də ídíy-díy, kú ngul məlwəg; bi ná: “A ji nə jamb.” 34 Mwân mə Múúd mə zə, a ngé də a ngé ngul, bi ná: “Nyíni jisə ndəl dəg, ngule məlwəg. A ji námə shwá oŋwenye ɔ tóya nə osóɔl ɔ *mísəm.” 35 Nji buud bəsh bwá ngé bɛ fɛg mə Zembí wá bwá ngə lwó nə jisə jɔjɔ sá.»

Yésus mə juu ngwól múdá

36 Ngwól *Farizyêŋ nyə a jôw Yésus ná a kág nyédí njów bá bwá ká də. Yésus mú kə nyíi njów mə Farizyêŋ wəɔŋgú kə ŋwa jiya shú dálə. 37 Ngwól múdá nyə á də bə sóɔl *mísəm cínəŋg ngwála, nyə á ka mpu ná Yésus ji wá Farizyêŋ éne, a ngə də. Ká dúg íí, mudá wəɔŋgú mə wóós, a zág nə labínda fúfuundú *alubátrə* dí. 38 A mú zə tów Yésus mpúsə, ŋge kóomb məkuú. A mú də jii, də bweesh Yésus məkuú nə məzhwíle ná ndeé a fim nyə mwo nə shilú jé, a músə ngə ywó nyə mwo nə mpu, a nywɔ mwo labínda. 39 Ja Farizyêŋ nyə a jôw Yésus yé nyə á dúg sóɔlúgú wəɔŋg yí, nyə á ngə lás nyédí lámúd ná:

«Muud éga mbəm bə *múúd micúndə mə Zembí, ŋki a mə mpu múdá ngé kúnya nə nyə éga mbií múdá á jisə yí, a mpu ná a jisə sóɔl misəm.»

40 Yésus mú lás ci nə nyə ná: «Shímun e, mə ceel jaaw wo gúl sá.» Shímun ná: «Yíguli, jaawúg.» 41 «ŋgwól múúd nyə á bə nə buud obá bwá mbíd nyə mpwálá; ngwól nə mpwálá odanarí mitəd mitóɔn, ngwólúgá nə odanarí məwúm mətóɔn. 42 Nda bwá áshigé bə nə *mwaané bwá nyíŋg nyə yé ná, nyə á shwal bíd bwo nə mpwálá nyəɔŋg. Búud obá ónííd, nyáyé nyə é bul ceel múúd mpwálá wán yé?» 43 Shímun mú bɛsa ná: «Mə tédúgá nə í é bə nyəɔŋg á mə bíd nə məma mpwálá yé.» Yésus nə nyə ná: «Wo mə sámb mbií í jála yí.»

44 Yésus mú yid wá mudá, nyə nə Shímun ná: «Wo mə dúg múdá éga? Mə ámə nyíi wa wódí njów, wo shigé shwú mə məjúwó məkuú; nji nywáá, a mə gusa mə məkuú nə məzhwíle mé, a fim mə mwo nə shilú jé. 45 Wo shigé námə ywó mə mpu; nji nywáá, té nyə ámə nyíi wa yí, a ji nji a ngé ywó mə məkuú. 46 Wo shigé nywɔ mə məwúdá lúúd; nji nywáá mə nywɔ mə labínda məkuúd. 47 Gwə wá mə ká jaaw wo ná, misəm myé mí á tɛem bulya nda jí, a mə bii íjuugá yá misəm myəɔŋg myêsh; gwə wá á bul bə nə

7:33 Mat 9.14; Mak 2.18; Luk 5.33 7:33 1.15 7:34 Mat 9.10 7:36 11.37

7:37 Mat 26.6-7; Mak 14.3 * 7:37 alubátrə: Nyə á bə dúl váál kwóógú, bwá á də mə ífúfuundú í bwíl nə ndí yí. 7:39 7.16 7:42 Mat 18.27 7:44 Mət 18.4; 1Tm 5.10 7:46 Sôm 23.5

ceelí nà mə yí. Nəcə, muud bwá ɗu juu nà isâ cîg-cîg yé a ɗu námá bə nà ceelí cîg-cîg.»
 48 A músə ci nà mudá ná: «Wo má bə nà ijuugá nà misám myô.»
 49 Buud bwá á bə dína dí wá bwá mú ηgə lás bwá dí mílámúd ná: «Nyáyé múúd éga nyé? A bálé juu múúd nà misám?»
 50 Yésus mú ci nà mudá ná: «Wo má *dúg cug nəcə búgá gwô. Wεε kaág nà shεε.»

8

Kanda mbəəl məmpəg (Mat 13.1-9; Mak 4.1-9)

1 Mpúsə isâ íni, í á zə bə ná, Yésus nyə á ηgə kyey míηgwəla nà mándúd ηgə jíiguli buud, a ηgə cúndə Jɔjɔ Kéel á Faan má Zembî. *Buud ɔ lwámá bé wúm nà óbá bwá á ηgə lúgal nyə, 2 nà bóól búdá nyə á yíl məjamb wá, nà bóól nyə á lwag wá. Í á bə, nə Maríya bwá á ɗu jəw nə Mədalína məjamb zəngbá má á wú yé, 3 nə Yuána mudá mə Kúsa nyə á ɗu vyee jús isâ í Herod dí yé, nə Susána, nə bóól búdá. Budá bəəηg bwá á ɗu ηgə kwíind Yésus bənəη buud ɔ lwámá bé nə məbii mán.

4 Buud bwá á ka zə seηgya ηkí jág bulya, bwá ηgə wú míηgwəla myêsh, ηgə zə nyádí. A mú zə lás nə bwo kandad ná: 5 «Ŋgwól mbəəl məmpəg nyə á zə kə myεeg mpəg. Ja á má ηgə myεeg yí, nyúl mpúmá í má shugula zhií nə zhií. Buud bwá mú nyaal

nywo nə məkuú, inunú í zə ntəg shîn lúu. 6 Nyúl kə shugula kwóógúd, í mú kɔ ná ndéé í mú shwáás nəcə kú nə məbwaas. 7 Nyúl mú shugula íbiin-bíinud. Bənəη ibiin-bíin bwá mú kɔ ná ndéé ibiin-bíin í mú káda nywo. 8 Njii, nyúlágá mú kə shugula jɔjɔ shíd, í mú kɔ, í wúmə, bumə ηgwúd wúmə íbumə təd.» A mú ci nə bwo ná: «Muud jí nə məlwə má gwág yé, a gwág.»

Féel-féelí á kanda mbəəl məmpəg

(Mat 13.10-23; Mak 4.10-20)

9 *Ompwíin bé bwá mú jí nyə nda kanda wəəηg í kə ná. 10 A mú bəsa nə bwo ná: «Zembî nyə a má sá nə bi báá mpúg mindimba myâ Faan dé; nji a sá nə bóól bəη bwá ηgəg gwág nji mikaaná; bwá bəg, bwá tεem kənd mísh, bwá kú dúg;

bwá tεem gwágulə, bwá kú wámbulə.

11 «Kanda ni í kə ntúga: Mpəg wə Milésú mí Zembî. 12 Buud búsə ka bə tən nda zhií nə zhií wá, jisə bəəηg bwá dú gwág, nji Njwú məjamb mú zə, zə yíl bwo Milésú mí Zembî lámúd, ná bwá á bá *búgula ná ndéé bwá *bə nə cug. 13 Bəəηg búsə tən nda kwóógúd gwów wá, nyísə bəəηg búsə ná, ja bwá gwág Milésú mí Zembî, bwá lág myə nə məshusug; nji bwá kú nə mikɔɔlə bwá dí cugud, bwá ɗu búgula nji kúkúl baan. Bwá ká bwəma nə məkugulə,

bwé julə mányúul. ¹⁴ Mpəg í á shugula ibiin-bíin dí yí, jísə buud básə ná, bwé ká shîn gwág Milású mí Zembî, bwé kə, yágúwó nə tɔɔm nə məlugə mə cug i mú káda bwo, bwé nda wúmə mpúmə ná ndéé í tí. ¹⁵ Mpəg í á shugula shí átutagú dí yí, nyísə buud báá básə ná, bwé gwág Milású mí Zembî nə jɔ mílám myâ títəlî, bwé bii myə, bwé mú wúmə mpúmə nəcé bələ nə zény.

Kaaná lámba
(Mak 4.21-25)

¹⁶ «Muud cugé nə ηkul sá ná, a jida lámba kə kúd mpwo dí, ηkí ná a kə təl dwo shí gwoηú. Bwé də yida təl lámba cé lámba dí ná buud bwé nyí njów wá bwé dúgúg məηkenya. ¹⁷ Kú nə sá á *ndím̄ba í bá bwên kú búguli, ηkí sá á shwoó í bwên kú mpúy, kú wóós məηkenyad. ¹⁸ Bì ó ka də bey nə mbií bí mə də gwágulə isá yí. Mpugá nə muud jí nə baalé fug yé, Zembî mə bá kwádulə nyə nywo. Nji nyɔɔηg cugé námə fwo bə nə ndí yé, Zembî mə bá meel yíl nyə búbaalé á ηgə *búgula ná a ji nə ndí yí.»

¹⁹ Nyɔɔηgú mə Yésus bánŋη omínyoηú bé bwé músə jé ná bwé zə nyédí. Nji, bwé a shígé bə nə ηkul mə shísh nyə kúnə-kúnə nəcé buud bulúla bulya. ²⁰ Bwé mú ka jaaw Yésus ná: «Nyɔɔηgú woó bánŋη omínyoηú bwô básə na tóón, bwé ηgə jii dúg wo.» ²¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Nyɔɔηgú waamə nə omínyoηú báamə

wə buud bwé ηgə gwág Milású mí Zembî bwé ηgə sá nda mí ηgə ci ná.»

Yésus mə cweel ηkwə
(Mat 8.18, 23-27; Mak 4.35-41)

²² Í á bə dúlúgá jwówád ná, Yésus mə kəwa byóólúd bánŋη ompwíin bé, a mú ci nə bwo ná: «Sá línágá m̄ηh mága kə fanwíny.» Bwé músə wú bwúηúd kə bwag. ²³ Yésus mú kə gwád ompwíin bé bwé ηgə júgə. Məma ηkwə músə zə kuηg m̄ηh, məjúwó mə mú lwándula byóólúd, í mú bə bwo ηkí wagəwo. ²⁴ Ompwíin bwé mú kə juuməshi nyə ná: «Mása, Mása, sá wál zə yə.»

A músə juum, a ηkáánd nə ηkwə, ηkáánd nə ikwə í məjúwó, byēsh í mú cwaaləwo, m̄ηh mə mú bə ná shεε. ²⁵ A mú ci nə bwo ná: «Búgá jín jí ηgow?» Inkuηkúúnd í mú bii bwo, bwé ηgə bul bí. Bwé mú ηgə nyímbula bwámé nə bwámé ná: «Nyáyé múúd éga nye! A ká námə lás, tɔɔ ηkwə, tɔɔ məjúwó í bálé sá nyə məgwág í?»

Yésus mə yíl njumbálu məjamb

(Mat 8.28-34; Mak 5.1-20)

²⁶ Bwé mú kə səl byóól shí á Ogerazenyé, ná bεendyá nə Galilé. ²⁷ Yésus ηgə námə wú byóólúd t̄w shí, ηgwól múúd a ηgwála mú zə bwəma nə nyə. Muud wɔɔηgú nyə á bə nə məjamb. Bweyúla nyə á bwey də ji shushwáás, kú ji

mínjów, ðu ji nji máshwon dî.
²⁸ Dúgúlə múúd éne nyə á dúg
 Yésus yí, nyə a bwú ŋkwiimbyé
 a mú zə búla nyə shí məkúú.
 A músə kím ná: «Yé Yésus
 *Mwân má Zembî á gwów-
 gwôw, shwê bân nə iney?
 Má jəgula nə wo, kú bæeg tâl
 mə cwúndud.» ²⁹ Nəcə Yésus
 nyə a lás nə bów-bôw shíshim
 mpəl dí ná í wúg muud wəŋg
 nyúúlúd. Í á ðu bád nyə ija
 ija, bwé dúgə wóolə nyə nə
 mikwoolú mí ŋkwánz, ðu wá
 nyə mimbwagə məkúúd shú
 ná bwé baagulé nyə. Nji nyə
 á ðu tí isá ini byêsh, jamb í
 mú ðu kə nə nyə íkúl í á ðu bə
 kú nə buud yí. ³⁰ Yésus mú
 jí nyə ná: «Jínə dwô wə zə?»
 Nyə ná: «Jínə dâm wə Kínda,»
 nəcé ncúlyá məjamb mə á bə
 nyə nyúúlúd. ³¹ Məjamb mə
 mú téeg Yésus məbwê ná a kú
 ci nə bwo mpəl dí ná bwé kəg
 bí ncíməd. ³² Na, məma səonz
 óŋkuú í á bə í ŋgə də cínəŋg
 mbáŋúd. Məjamb mə mú téeg
 Yésus məbwê ná a máguləg
 ná mə kəg nyíi óŋkuúd. A
 mú magulé. ³³ Məjamb mə
 músə wú múúd éne dí, kə nyíi
 óŋkuúd. Də lú óŋkuú dəŋg
 dēsh mú dad wú mbáŋúd
 kə juwa māŋ nə ndéé fudə.
³⁴ Buud bwé á ŋgə baagulé
 óŋkuú wá, dúgúlə bwé mə dúg
 sá í ámə cə yí, bwé mú wəenzh
 kə ŋgə jaaw buud ŋgwəla nə
 míləəm míləəm. ³⁵ Buud bwé
 mú wú kwáádə zə, zələ dúg sá
 í ámə cə yí. Bwé mú zə kwey
 múúd məjamb mə á wú éne
 a njúl nə mikáándə nə fwámé
 fág, a njúl Yésus shí məkúú.

Bwé mú gwág ŋkuŋkúúnd.
³⁶ Buud bwé á dúg sóólúgú í á
 sŷ wá bwé mú jaaw bwo nda
 njumbálu wəŋg í á *dúg cəg
 ná. ³⁷ Ná ndéé, zhwog buud
 bēsh wá shí Ogerazenyé bwé
 mú zə, zə ci nə Yésus ná a
 kyéyug wú bwédí shíd, nəcé í á
 bə fwámé ŋkuŋkúúnd í mə bíi
 bwo. Yésus mú nyingə kəwa
 byóólúd, nyingə nə mpəsə.

³⁸ Muud nyə á bə nə
 məjamb yé, mú téeg nyə
 məbwê ná a ŋwág nyə nyádí
 gwoonğud. Yésus mú yidá
 nyingə nyə ná: ³⁹ «Nyíngəg kə
 wódí njów kə jaaw sá jēsh
 Zembî mə sá wo yí.» A músə
 kyey, lína ŋgwəla wēsh a ŋgə
 jaaw sá jēsh Yésus mə sá nyə
 yí.

*Yésus mə gwúmushi shilə mə
 Zharus*

(Mat 9.18-26; Mak 5.21-43)

⁴⁰ Nyingələ Yésus nyə á
 nyingə yí, buud bwé á shwas
 nyə áncuncuma, nəcé í á bə
 bwé ŋgə bwánd nyə. ⁴¹ Ká
 dúg nə, ŋgwól múúd nə jínə
 ná Zharus, a njúl njwú á
 *mpáánzə minjígúla, mə zə
 nə ndéé zə kúd məbwóŋ shí,
 téeg Yésus məbwê ná a kəg nyíi
 nyádí njów. ⁴² Muud wəŋgú
 nyə á bə nə súsású ŋgwúd nə
 ŋgwúd í njúl nə mimbú wúm
 nə mímbá. Súsású jəŋgú í á
 ŋgə júgula.

Ja Yésus mə tí njəond kələ wu
 yí, buud bwé mú zə ŋgə shúsə
 nyə ikóómb byēsh.

⁴³ Ŋgwól múdá nyə á bə
 cínəŋg məcií mə á ðu wú
 nyə nyúúlúd té mímbú wúm

nə mímbá. Mudá wəɔŋgə nyə á kɛɛnzɪ məbii mé mēsh mínjəw mí mábyanɪ dí nji a kú yál. ⁴⁴ Nyə á ka shísh wə Yésus ŋgɛɛ mpúsə kwonɪ, a mú kúnɪya nə nyə lwá lú káándá, məcií tɔw ntág nyə.

⁴⁵ Ná ndéé Yésus mú ci ná: «Zá má kúnɪya nə mə éne?» Buud bēsh bwá mú ŋgə kúlya ná ndéé Pyēr mú ci ná: «Mása, buud bwá ŋgə bɛ wo áncuncuma bwá ŋgə shúsə wo.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «ŋgwál múúd má kúnɪya nə mə. Mə má gwádəga nyúl mpífə má wú mə nyúúléd.» ⁴⁷ Mudá éne mú mpu ná a cugé ná shwoód. A mú zə a ŋgə lilya, zə wusə nyúúl shí Yésus dí mpwóómbúd, zə jaaw búúd bēsh sá í ámə sá ná a kúnɪyág nə Yésus yí, a jaaw námə nda nyə ámə yál cé nə cé ná. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Shilə wám, wo má *dúg cug nəcé búgə gwō. Kaág ná shɛɛ.»

⁴⁹ A ŋgə ná lás ntáni, muud mú wóós wúlə wə njwú á mpáánzə minjígúlá, zə jaaw nyə ná: «Súsás gwō má yə, kú ná bɛɛg ntágulə Yíguli.» ⁵⁰ Yésus mú gwág, a mú ci nə Zharus ná: «Kú bɛɛg fúndə, bəg nji nə búgə, nyə é cugə.» ⁵¹ Ja Yésus má kə wóós njəw yí, a mú ban ná ŋgwál múúd shús kú nyíi, nji Pyēr nə Yuánes nə Zhák nə sóŋgú mwân nə nyəŋgú mwân. ⁵² Bēsh bwá á ŋgə jii súsású jəŋgú, ŋgə

tədəwa. Yésus mú ci ná: «Kúgá ŋgə jii, nyə afwóyé yə, a ŋgə yida já.» ⁵³ Nda bāŋ bwá á mpu ná súsású má yə ná, bwá á yida ŋgə cágulə Yésus. ⁵⁴ Yésus nywáá mú bii súsású mbwád, a mú ci gwów-gwów ná: «Mwân, wəɔlúg!» ⁵⁵ *Jím mə mwân mú nyiŋgə zə nyə nyúúléd, a mú wəɔl cé nə cé. Yésus mú ci ná bwá yəg nyə sá má dā. ⁵⁶ Obyál ɔ mwân bwá mú bul káam. Yésus mú báásulə bwo ná ci bwá kú jaaw múúd sá í ámə cə yí.

9

Yésus má kənd búúd ɔ lwámá bɛ

(Mat 10.1-14; Mak 6.6-13)

¹ Yésus nyə á ka jəw *buud ɔ lwámá wúm nə óbá, a mú yə bwo ŋkul nə kéeénd á dúlə yíl búúd məjamb, nə ŋkul á dúlə lwag bwo məbwas. ² A mú kənd bwo ná bwá kəg ŋgə cúndə Faan má Zembí, kə ŋgə lwag mimbəl. ³ A mú ci nə bwo ná: «Bí kú ŋwa íbadəga í njəond, təw wagatíg, təw baamətálá, kú kə nə buléd, kú kə nə mwaané; muud kú bwáád íshimí íbá. ⁴ Bí ɔ ji njəw bí ámə nyíi yíid, bí ka bá tí cínəŋgú kə shwóg. ⁵ Búúd bwá ká bá bə kú lég bí wúl ŋgwəla dí, bí wú cínəŋgú, bí kudə fumbyá í ámə nada bí mákuú dí yí.* Sóólúgú wəɔŋgú í lwágulə bwo ná bwá má byaagulə.» ⁶ Buud ɔ lwámá bəŋgə bwá mú kyey, ŋgə kə mílɔm mílɔm,

8:44 Mat 9.20 **8:48** Mat 9.22 **8:52** Yuá 11.11-13 **8:54** Mak 5.41 **8:56**

Mak 7.36 **9:1** 10.1-12 **9:2** 11.2 **9:3** 22.35 **9:5** Mis 13.51 * **9:5** Ja Oyúden bwá á də kudə fumbyá mákuú dí yí, bwá á də lwágulə ná, kúkúl shí bwá ámə təl mákuú máj yí, bwá má kál gwo nə buud bí cínəŋgə wá ná bwá músə sá nyéé.

ngə kə bwiing Jɔjɔ Kéel, bwá ngə lwag buud kúl jêsh.

Herod mə jág Yésus

(*Mat 14.1-2; Mak 6.14-16*)

⁷ Herod á tatarâk† mú gwág isâ byêsh í á ngə s̄y yí. A mú bæ kú ná mpu sâ á tédúgág yí, nəc é bóól búúd bwá á ngə ci ná Yuánes má gwúm; ⁸ bóól ná Eli wá má nyiingə lwóya nyúúl éne; bóól ná ngwól *múúd micúndá ayág wá má gwúm éne. ⁹ Herod mú ci ná: «Mə wá mə a cigə Yuánes cún. Nyáyé múúd nye mə búl gwáduga ntága éga?» A mú ka ngə s̄p ná a dúg Yésus.

Yésus mə yá búúd idâw

(*Mat 14.13-21; Mak 6.30-44*)

¹⁰ *Buud ó lwámá bwá á ka nyiingə. Bwá mú zə jaaw Yésus sâ jêsh bwá á sá yí. Yésus mú ηwa bwo, bə́nə́η bwá wú búúd dí, kə bwáméfwó ηgeé ηgwəla bwá dú jəw ná Betusayida yí. ¹¹ Ncúlyá buud bwá mú mpu ná bwá ngə kə nún, bwá mú bɛ nyə áncuncuma. Yésus mú lág bwo, a mú ngə bwiingə bwo isâ í dúgyá nə Faan má Zembî yí, a ngə lwag bə́ə́ηg bwá á ngə jii luug wá.

¹² Ja kugú má bii shí yí, buud ɔ lwámá wúm nə óbá bwá mú shísh wá Yésus zə ci nə nyə ná: «Cíg nə bwo ná bwá nyiingəg, bwá kág ngə já mákwáádé nə ibaafá yá wa kúná-kúnə, bwá kə s̄p sâ má dâ nəc é sá bí wa bugád.» ¹³ A

mú ci nə bwo ná: «Biméfwó yágá bwo sâ má dâ.» Bwá nə né ná: «Sá cugé nə sâ, nji ibuléd itóon nə oshú óbá. Ka nji ná sáméfwó sá má ká kusə búúd óga bēsh idâw, í ka tɛɛm kwaga nə bwo.» ¹⁴ Buud bwá á bə́ cínə́ηgú je bə́ budúm otóóshin otóon. Yésus mú ci nə *ompwíín nə bwá jílug bwo shí ikínda ikínda, kínda jêsh nə buud je bə́ mǎwúm mǎtóon. ¹⁵ Bwá mú námé sá ntó, shín jil búúd bēsh shí. ¹⁶ A mú ka ηwa íbuléd itóon nə oshú óbá óni, a bân mísh gwəw, yə Zembî akíba. A mú fēy byo yə ómpwíín bə́ bwá kə ngə yə buud. ¹⁷ Buud bēsh bwá mú də, jíla, idâw lág. Bwá mú sɛɛηg íkúl í á lág yí, wá mábwumúd tǎη mábwumú wúm nə mábá.

Yésus jisə Mesî

(*Mat 16.13-21; Mak 8.27-31*)

¹⁸ Í á ka zə bə́, a má kə koogú kə jəgula nə Zembî, ompwíín bə́ bwá mú kə sɛɛηgya nə nyə. A mú jí bwo ná: «Buud bwá ngə ci nə mə jisə zá?» ¹⁹ Bwá mú bɛsa ná: «Bóól búúd bwá ngə ci nə wo jisə Yuánes Nduu-buud, bóólúgá nə wo jisə Eli, bóólúgá nə wo jisə ngwól *múúd micúndá ayág má gwúm yé.» ²⁰ A mú ci nə bwo ná: «Ká bi bāη bí ngə ci nə mə jisə zá?» Pyēr mú bɛsa ná: «Wo jisə *Kríst Zembî nyə á nti yé.»

9:7 9.19 † **9:7** Tatarâk: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í kó nə «ηgwóməna nyə á ngə jwú nə mpál n̄ á ηkúmba faan yé». Dúgúg námé Mat 14.1; Luk 3.1, 19; Mís 13.1.

9:9 23.8 **9:10** Mat 15.32-39 **9:10** 6.13; 10.17 **9:17** 20j 4.43-44 **9:18** 5.16 **9:19** 9.7-8; Luk 1.17; 7.16 **9:20** Mat 16.16; Luk 22.67

*Buud bwá bɛ́ Kríst wá
bwá bá námá jug*

(Mat 16.24-28; Mak 8.34-9.1)

²¹ Yésus mú mpu báásulə bwo né ci bwá kú bwele jaaw múúd ntó. ²² A mú ka jaaw bwo ná: «Í jii shú má *Mwân mə Múúd ná ocúmbá buud wá loom nə milúlúú myâ ofada nə *Oyíguli ó mácxɛ bwá kág jág jugushi nyə, bwá kudəwa nyə, bwá gwú ntâg nyə. Nji a bá gwúm shwoŋ dí jwów lú léel.» ²³ A mú ci nə bêsh ná: «Ŋkí muud má cɛel bɛ mə, a bág kú jagulə nyáméfwó; a ŋkényág kwolós jé jwów dêsh, bɛ mə. ²⁴ Nəcé, múúd mə ká kaambulə nə cug jé, a yida jímbal gwo. Nyooŋg mə jímbal cug jé nəcé mə yé, a faam. ²⁵ Ŋkí muud má bii mábii mêsh mâ shí ga, nji a yə, ŋkí ntâg nə a ntámá cug jé, wáyé mfií nyó é bə nə ndí cínəŋg yí? ²⁶ Mpugá ná muud mə gwág mə shwôn, gwág íciyá byâm shwôn yé, Mwân mə Múúd mə bá námá gwág nyə shwôn ja á bá zə a ŋgə ŋkənəwa məŋkənəwa mé nə məŋkənəwa mə Sóŋgá, bənəŋ miféeshá mí *wəəŋgales myé dí yí. ²⁷ Búbálé mə jaaw bí ná, bóól búúd básá wa óga, bwá abulé bwele yə, bwá kú fwo dúg Faan má Zembí.»

*Yésus mə lwóyá mílwanó myé
(Mat 17.1-8; Mak 9.2-8)*

²⁸ Í á ka zə bə, Yésus mə shîn lás lésú ni, mwəw mə mú cɔ́ jé

bə mwəomb, nyə á ŋwa Pyêr nə Yuánes nə Zhâk. Bənəŋ bwá mú bád mbəŋád gwəw kə jəgula nə Zembí. ²⁹ Ja nyə á ŋgə jəgula yí, mpwoombú nyé í á shwəzla, mikáándə myé mí mú bə ŋkí fumə, mí ŋgə faan nda njəs. ³⁰ Seegya nə buud obá, Moyîz bá Eli bwá mú bwá ŋgə lésha nə nyə. ³¹ Moyîz bá Eli bwá á lwóyá mənyúúl mílwanád. Bwá mú ŋgə lésha nə Yésus shú shwiy á bá kə yə Yurásalem yí. ³² Na nyə á bə, Pyêr bənəŋ buud ó gwoŋg bé bwá mú ígwád nə cúg. Bwá á ka juum, bwá mú dúg Yésus ŋgə jág ŋkənəwa, buud obá bwá ŋgə lésha nə nyə. ³³ Ja Moyîz bá Eli bwá á ŋgə béegya nə Yésus yí, Pyêr nyə á ci nə Yésus ná: «Mása, nywaálə ŋgələ ji wa. Sá shúməgá məbanda məlól, ŋgwúd shú dwô, dúl shú má Moyîz, dúlúgá shú má Eli.» Nyə a shigé mpu sá nyə á ŋgə ci yí.

³⁴ A ŋgə ná lás ntáni, see-gya nə gúndə í mə zə búdal bêsh. Inkuŋkúúnd í mú bií bwo ja bwá mə dúg gúndə mə búdal bwo yí. ³⁵ Kál í mú wú gúndə jooŋg dí ná: «Mwân waam mə á féesh wə éga. Sága nyə məgwág.» ³⁶ Ja kál í mə shîn lás ntáni yí, bwá mú dúg Yésus nji nyáméfwó. Bwá mú ji ókál-ókál. Bwá á ji mwəw məoŋgúd kú jaaw təo muud sá bwá á dúg yí.

Yésus má lwag wúl mbâl jamb
(*Mat 17.14-21; Mak 9.14-27*)

³⁷ Jwôw í á bɛ cínɔŋg yí, bwé má shulə wú mbâŋ di, buud bwé mú zə bwəma nə nyə áncuncuma. ³⁸ Ká gwág í, ŋgwól múúd má kîm na máŋkumbə mə búúd dí ná: «Yíguli, má jəgula nə wo, kəndug mísh dúg mwân waamə dí. Mə ji nə nyə nji ŋgwúd éne. ³⁹ Jamb í du bii nyə, a mú du kîm, ifúlug í dúgə wós nyə mpud. Jamb í du jugushi nyə ná ndéé í ka tɛem zə ŋgə bíd nyə í má fwo líduga. ⁴⁰ Mə ámə jəgula nə *ompwíin bwô ná bwé yílúg nyə jamb dɔŋgú, bwé shígé kwag.» ⁴¹ Yésus músə káam ná: «Wúu! yé óhááden óga! A bówúlə bí mitédúgá e! Mə e bá kə nə bí ntáni kə wós ŋgow? Mə é bá jísow bí kə kumə jáyé ja? Zaá mə nə mwân woó wɔŋg.» ⁴² Mwân ŋgə shísh wə Yésus í, jamb mú kadəwo nyə shí, ŋgə jág sagusə nyə. Yésus mú ŋkáánd nə jamb, a lwag mwân ná ndéé a nyiŋg kənd nyə wə sóŋgú. ⁴³ Dúgúlə búúd bəsh bwé á dúg misóólúgú mí Zembí yí, bwé á káam ntə ŋkúl.

Buud bəsh bwé ŋgə ná káam isâ byəsh Yésus nyə á ŋgə sá yí, nyɛ mú ci nə ompwíin bé ná: ⁴⁴ «Mpugá gwágulə lósú má zə lás ga: *Mwân mə Múúd wál bá zə kaanz məbwə má búúud.» ⁴⁵ Nji bāŋ bwé á shígé mpu gwág lósú wɔŋgú,

í á bə bwo shwílyá ná bwé kú gwág nda í kə ná. Bwé á ka ŋgə fúndə jílə nyə lósú wɔŋgú.

Zə má ntə bóól

(*Mat 18.1-5; Mak 9.33-37*)

⁴⁶ Bwé mú zə téd sɛŋúsálo mákəl ná bwé cɛel mpu nyɔŋg jí bul bə fwámé múúd bwédí gwoŋg dí yé. ⁴⁷ Nji Yésus nyə á bwey mpu sá bwé á ŋgə téduga bwédí mílámúd yí. A mú ŋwa gúl kúkágə, tál nyédí kúnə-kúnə. ⁴⁸ A mú ci nə bwo ná: «Muud mə lég kúkágə ga jínə dām dí yé, a má lég mə. Muud mə lég ntəg mə yé, nyə alágé mə, a lég múúd nyə á ntí mə yé. Mpugá nə muud mə ŋwá nyáméfwó zhizhe mpédúgá nyín yé, nyə wə jí fwámé múúd ntə bóól.»

Muud mə bə kú lúmbuli yé ŋgə magulə

(*Mak 9.38-41*)

⁴⁹ Yuánes mú ka zə lás ci ná: «Mása, sé ámə dúg ŋgwól múúd ŋgə balan nə jínə dwô, ŋgə yíl buud məjamb nə ndí. Sé ámə ka kaambulə nə nyə ná a kú ná ŋgə sá nəcé a cugé sádí gwoŋg dí.» ⁵⁰ Yésus mú yidá bɛsa nə nyə ná: «Kúgá du kaambulə ná a kú ŋgə sá, nəcé muud nyə aŋgə nə mpii bí yé, jí bídí kóómbúd.» ⁵¹ Fwála í á bə ná Yésus má zə bá ŋkəŋ wú shí ga dí yí í á ŋgə shísh. Ntə Yésus nyə á ŋwa cígúlá ná tɔɔ jí tɔɔ jí a kə Yurúsalem. ⁵² Nyə á ka lwâm bóól búúd ná bwé kág nyə shwóg. Bwé mú ŋwa zhí, kə nyíi dúl dánd á Samariya

dí ná bwé ká kwəməsa, Yésus bāg kə shigula cínəŋg. ⁵³ Nji, buud ɔ dánd dɔəŋgú bwé mú ban ná bwé alágé nyə nəcə nyə á ŋgə kə ŋgeé Yurúsəlem. ⁵⁴ Nda *ómpwíin bé Zhāk bá Yuánes bwé á dúg ntó ná, bwé á ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ye wó jii ná sá jówúg kuda í shúləg wú gwôw zə cumbal jǐgal bwo?» ⁵⁵ Yésus mú yid, ŋkáánd nə bwo, †[nyə ná: «Bí ampúyé wəəŋg shíshim í ŋgə shwambulə bí ni.»] ⁵⁶ Bwé mú ŋwa zhí kə dúl dándúd.

Bɛ́ɛlə Yésus
(Mat 8.19-22)

⁵⁷ Bwé ŋgə kyey zhí nə zhí, ŋgwól múúd mú ci nə Yésus ná: «Mə zə bá də bɛ wo kúl jêsh wó bá də kə yí.» ⁵⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ontó bí nə mikú, inunú nə maage, nji *Mwân mə Múúd cugé nə ŋkúmba kúl á dúg já yí.» ⁵⁹ A mú ci nə ŋgwól múúd ná: «Bɛg mə.» Nyíni nə né ná: «Cwám̄ba, fwog bíd mə, mə kág d̄ul sóŋgú waam̄a.» ⁶⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bídúg mímbimbə mí d̄ulug mímbimbə myáŋ. Wɛɛ, kaág ŋgə bwiiŋg buud Faan mə Zembî.» ⁶¹ Ngwól múúd mú námé ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, mə zə bɛ wo. Nji bwándúg ná mə fwóg kə jəna nə njów búúd wám.» ⁶² Yésus mú ci nə nyə ná: «Múúd mə ká ŋkény bəəg ná á waad fambá, a nyingə yág dúg mpəsə, muud wəəŋgú

cugé nə mfíi Faan mə Zembî dî.»

10

Yésus mə kənd búúd məwúm zəŋgbá lwámád

(Mat 9.37-38; 10.7-16; 11.21-24)

¹ Ja Cwám̄ba nyə a shîn lás isâ íni yí, nyə a cwééd *ómpwíin məwúm zəŋgbá nə óbá* a mú kənd bwo ná bwé ŋgəg nə kə óbá óbá íkúl byêsh nyáméfwó nyə á jəla nə kə yí. ² Nyə a lás nə bwo ná: «Dugá, idaw í má tí fambá məŋkund məŋkund, nji buud bwé kə saag wá búsə cíg-cíg. Ntó wé má cí nээ́: jəgəlagá nə amadí fambá ná a kəndug buud, bwé zəg saag. ³ Kəgá, mə mə kənd bí nda bwán ó íncwəmbə mpədúgá ŋkweny. ⁴ Muud kú kə nə *mwaanê ŋkí kwáám. Muud kú ŋwa bóól osílúfaas; muud kú kə jí məbədád zhí nə zhí.

⁵ «Njów wêsh bí má nyíi yí, fwogá ci ná: “Zembî sáág ná bí bəg ná shɛɛ.” ⁶ Nkí ŋgwól muud á ná shɛɛ jí cínəŋgú, məbədá mún mə kə nyádí; ŋkí ntó dí, mə nyingə zə bídí. ⁷ Bí ó jí njów wəəŋgú, bí də də nə ŋgul isâ bwé é də yə bí yí, nəcə sóol məsáal mə jəlá nə bə nə myána. Bí kú bá də kyey mínjów minjów. ⁸ Ngwála wêsh bí é nyíi buud lég bí yí, bí ó dá isâ bwé yə bí cínəŋg yí, ⁹ bí ó lwag mímbəl myâ cínəŋg, bí jaaw bwo ná

9:54 2Oj 1.10, 12 † 9:55 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íni. 9:61 10j

19.20 9:62 11.2; Flp 3.13 10:1 9.1-6 * 10:1 Míl mícilyá mí ayág mí ŋgə ci nə bwé á bə nji məwúm zəŋgbá. 10:4 22.35; 2Oj 4.29 10:5 2.14 10:7 1Tm 5.18; 1Kr 9.6-14 10:9 11.2

Faan mə Zembî í mú bí kúná-kúná. ¹⁰ Wɔɔŋg ɲgwála bí má nyíi buud kú lág bí yí, bí kə tām dánd kə lás ná; ¹¹ “Sə má kudə yə bí fumbyá a ɲgwála wán í ámə nada sə mákuú dí yí. Nji mpugá ná Faan mə Zembî í mə shísh kúná-kúná.” ¹² Mə mpú jaaw bí ná jwôw Zembî mə bá zə sámb búúd milésú yí, a bá jagulə búúd ɔ Sódóm ntɔ ɲgwála wɔɔŋg. ¹³ Məntágula nə bí buud ɔ Korazín. Məntágula nə bí buud ɔ Betusayída námá. Nəcə bímbí lú *máshimbá mə mə wós bídí má, mə á mbəm wós Tir nə Sidon, buud ɔ nŋ b wə á mbəm námá bwey b wáád míŋkud ji ífí dí ná b wə cénd mítédúgá. ¹⁴ Ná ndeé, cígálé milésú di, intágúlí i Tir nə Sodom í ábálé bul nyaan nda bí bín. ¹⁵ Bi bāŋ buud ɔ Kapernawúm, bí ɲgə téduga ná bi mə bá kə gwôw? Mbô, bi mə bá yidá shulə kə ban míŋjím. ¹⁶ Muud mə gwágulə bí yé, mə gwágulə mə. Muud mə bá kú gwágulə bí yé, mə bə kú gwágulə mə. Muud mə bá ntág kú gwágulə mə yé, a mə bə kú gwágulə múúd nyə á nti mə yé.»

Ompwíín bwə mə kə nyiŋgə nə məshusug

(Mat 11.25-27; 13.16-17)

¹⁷ *Ompwíín məwúm zangbá nə óbá† bwə mú kə nyiŋgə nə məshusug bwə ɲgə ci ná: «Cwám̄ba, tɛm bə

májamb mə ámə ɲgə bə nə məgwág nə sə ja sə ámə ɲgə lás nə mwo jínə dwô dí yí.» ¹⁸ A mú ci nə bwo ná: «Mə á ɲgə dúg *Sátan ɲgə kud wú gwôw nda njes. ¹⁹ Mə mə yə bí ɲkul ijwúga ná bi nyáálug onywá nə wəacálaafə nə məkuú, bí nyaal námá mpífə mə múúd ɲgə lumbəli nə bí yé† nyēsh, sá kú sá bî. ²⁰ Nji bi kú bul gwág məshusug nə məjamb ɲgələ magulə ijwúga bín, yidagá gwág məshusug nə mínə mán bələ cilyá gwôw jon dí.» ²¹ Námə wəla dɔɔŋgú di, Yésus mú kɔɔs nə məshusug mə Nkəŋkə Shíshim, a mú ci ná: «Pəpa, Cwám̄ba á gwôw nə shí, mə yə wo gúmə nəcə wo á shweel ompuye bəŋŋ buud ɔ fug isá íga, wo yida lwágulə ozhizhe ɔ búúd. Haaw Pəpa, ntó wə wó á cɛel ná í bəg yé. ²² Dā nyə a cwám̄bulə mə isá byēsh. Kú nə muud mə mpú Zembî Mwân, nji Sóŋgú; kú námə nə muud mə mpú Zembî Sóŋgú, nji mwân nə muud yēsh mwân mə céél sá ná a mpúg yé.» ²³ A mú yág dúg ómpwíín bə, ci nə nji bwo ná: «Bi bāŋ mísh mán mə mə jəla nəcə mə ɲgə dúg isá bí ɲgə dúg íni. ²⁴ Bábálé mə jaaw bí ná, zhwoɲ *buud ɔ mícúndə nə minjwú-buud mí á cɛel dúg sá bí ɲgə dúg yí, nji mí áshígé dúg. Bwə á cɛel gwág sá bí ɲgə gwág yí, nji bwə áshígé gwág.»

10:11 Mís 13.51; 18.6 **10:12** Mat 10.15 **10:13** Iza 23.1-16 **10:15** Iza 14.13, 15 **10:16** 9.48; Mat 18.5; Mak 9.37; Yuá 13.20 **10:17** 9.10; Mak 6.30

† **10:17** Míl mícilyá mí ayág mí ɲgə ci ná bwə á bə nji məwúm zangbá. **10:18** Yuá 12.31; Mbú 12.9 **10:19** Sôm 91.13 † **10:19** múúd ɲgə lumbəli nə bí yé: Wa jisa Sátan. **10:20** MmN 32.32; Flp 4.3; Mbú 3.5 **10:21** 4.18; Mat 11.25 **10:22** Mat 11.27 **10:24** 1Pr 1.10-12

Kanda Jɔɔ múúd á Samariya
(Mat 22.34-40; Mak 12.28-31)

²⁵ Ka dúg ná, ηgwól *Nkume mæcɛɛ má zə bwówulə nyə jɪ nyə ná: «Yíguli, mə sáág jí ná mə lógúg cug á kandugə kandugə?» ²⁶ Nyə ntág nə né ná: «Jí jí cilyá *mbwoomb mæcɛɛ dí yí? Wó du lɔ cínɔŋ ná jí?» ²⁷ A mú bɛsa ná: «Wó jəlá nə cɛel Zembí woó Yawé nə lám wô wêsh, nə *shíshim wô wêsh, nə ηkul nywô nyêsh, nə lúú wô wêsh. Wo cɛel námá múúd yêsh jísá wo kúná-kúnə yé nda woméfwó.» ²⁸ Yésus nə né ná: «Wo má bɛsa mbií í jəla yí. Sáág ntó wo bág du cug.» ²⁹ Nyɛ, cɛelúlə lwágulə nə a jí tətəlí, a mú jí Yésus ná: «Muud jí mə kúná-kúnə wə zá?»

³⁰ Yésus mú nyingə lás, a mú ci ná: «ηgwól múúd nyə á ηgə wú Yurusəlem ηgə shulə kə Zheriko. Izhiləŋgaanə í mú bií nyə zhíid, déég nyə isá byé byêsh, yíd nyə nə ndéé lúgə nyə cíg-cíg ná á fudə. ³¹ Í mú jé ná ηgwól fada kyéyug zhí nyɔɔŋgúd. A mú dúg múúd wɔɔŋgá, a mú cɔ lúú təl gwôw. ³² ηgwól *Levít mú námá zə wóós kúl jɔɔŋgúd, a dúg múúd éne, a cɔ lúú təl gwôw. ³³ Nji ηgwól múúd á Samariya ηgá námá kyey yé njɔɔnd íí, a mú wóós kúl múúd éne nyə á bə a mbwúg yí. Ja á má dúg nyə yí, lám mú bul cey nyə cwú. ³⁴ A mú shísh

kúná-kúnə, a lwag nyə mæfəŋ nə mæwúdə nə wáan ná ndéé a shín wóólə. A mú ηkəny nyə bəd nyádí jakáás dí, kə nə nyə njów ójôŋ kə kweemb nyə. ³⁵ Mán mələm, muud á Samariya mú ηwa ódanarí obá, yə múúd njów ójôŋ. Nyə nə né ná: «Kweembugú mə muud éga. Bímí dēsh wo é kwo keenzh shú dé yí, mə é zə nying wo ja mə é nyingə yí». ³⁶ Yésus mú jí ná: «Búúd olóol óni bēsh dí, nyáyé nyə á bə muud ízhiləŋgaanə í á yíd yé kúná-kúnə yé?» ³⁷ Yíguli mæcɛɛ ná: «Jísə nyɔɔŋg nyə á gwág nyə cey lámúd yé.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Kaág, wo kág sá ntó.»

Ləŋ má Mááta bá Mariya

³⁸ Ja Yésus bənəŋ *ompwíin bé bwá á ηgə kyey yí, bwá á kə nyíi dúl dándád. ηgwól múdá nyə á bə dánd dɔɔŋg dí ná Mááta, a mú lóg bwo nyádí njów. ³⁹ Mudá wɔɔŋg nyə á bə nə mínyɔŋə ná Mariya. Nyə á zə jí Cwámba shí məkuú, du gwágulə lósú yé. ⁴⁰ Mááta nyɛ nyə á ηgə yíŋga nə zhwog iság-ság shú ójôŋ. A mú ka zə, zə ci nə Cwámba ná: «Ja Mariya má yida bíd ná mə ηgág nə sēy mæméfwó ga, sá jɔɔŋg í aciyé wo sá? Cúg nə nyə nə a zág kwiid mə.» ⁴¹ Cwámba mú bɛsa nə nyə ná: «Mááta, Mááta, wo ηgə kənd lám gwôw ηgə ntágulə nyúúl nə zhwog isá. ⁴² Sâ jí nə mfíi yí jí nji ηgwúd. Mariya má féesh sâ í búl nywa

yí, muud nyə abúle kwo ɲwa nyə gwo.»

11

Yésus mə jígúlí ómpwíín məjəgula

(Mat 6.9-13)

1 Dúl jwôw di, Yésus nyə á bə gúl kúkúlúd a ɲgə jəgula. Ja nyə á yow jəgulálə yí, ɲgwól *mpwíín yé mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, jígúlig sá jəgulálə nda Yuánes nyə a jíguli bé ómpwíín ná.»² Yésus mú ci nə bwo ná: «Ja bí mə bá du jəgula yí, bí ə bá du ci ná:

Pupa,

Jíná dwô í bəg nə gúmá ntə sâ jêsh.

Ijwûga byô í zəg.

3 Yəg sá idəw í jálá nə sá yí jwów dêsh.

4 Juug sá *misám mísú

nəcə sá ɲgə námə juu buud bwə ɲgə byaagula nə sá wá.

Wo kú bíd ná məbwəbúlán mə ntə sá ɲkul.»

5 A mú nyingə ci nə bwo ná: «Shé fwógá ná ci ná ɲgwól múúd na bídí ji nə yé shwə. Muud wəɲgə ka kə wə shwə yé mpwó-bulú kə ci nə nyə ná: “Wey e, kwalug ná mə ibuléd ilóol⁶ nəcə ɲgwól shwə waamə ɲgə zhu ɲjənd dí, a mə wós mə kâ ɲjów mə kú nə sâ mə yé nyə.”⁷ Shé fwógá ná ci ná shwə yé mə bəsa nə nyə nūɲ ɲjów dí cwú ná: “Kú zə ntəgula mə, sənəɲ bwân bām sá mə bwey já shí, mə cugə nə ɲkul

wəol zə yə wo ibuléd.”⁸ Mə jaaw bí ná, tɛem bə ná a cugə nə ɲkul wəol zə yə nyə ibuléd ná a ji shwə yé, nyə é wəol nəcə ɲgwól sálə kəngá ɲgwóómbúlú, nyə é zə yə nyə sâ jêsh á ɲgə gwáamb yí.

9 «Mec mə ka ci nə bí ná: Gwáambúgá Zembí, nyə é yə bî; sɔgá, nyə e lwó bî; kudəgá mbê, nyə é juw.¹⁰ Nəcə muud mə gwáamb yé nyə é bii, muud mə sɔ yé nyə é kwey, múúd mə ká kudə mpumbé, bwə juw nyə wə.¹¹ Nyáyé sóɲgú mwân na bídí gwoɲg dí jí nə ɲkul sá ná mwân yé gwáamb nyə shú, a yidá yə nyə kuwó nywá yé? ¹² ɲkí ntāg ná Mwân yé gwáamb nyə kíí, a yidá yə nyə acəlaafə? ¹³ ɲkámúsá bî, tɛem bə nda bí búsə nə mbíya mílām ni, bi mə du yə bwân bân isâ í ányunywaā. ɲkəmsa nə Dâ á gwôw; ɲkí bi mə gwáamb nyə ɲkəɲkə Shíshim, a yə bî.»

Yésus mə lwag ákúmalwə a fífi

(Mat 9.32-34; 12.22-30; Mak 3.22-27)

14 Yésus nyə á ɲgə yíl muud jamb í á wá nyə mənəkədad ná a bəg fífi yí. Í á ka bə ná, ja jamb í á wú yí, muud wəɲgə nyə a tééd lásúlə, buud bêsh bwə mú ɲgə káam.¹⁵ Bóól búúd wá cínəngú bāɲ bwə mú yidá ci ná Beluzebul* wə ɲgə yə Yésus ɲkul ná a ɲgəg nə yíl buud məjamb.¹⁶ Bóólúgá bwə mú zə nə ɲjígá məbwəbúlán

11:1 5.16 11:2 Ijwûga byô: 4.43; 9.2, 62; 10.9, 11; 17.21; 19.11; Mis 1.6-8; 19.8; 28.23, 31 11:3 12.22-32 11:7 18.5 11:9 Mat 7.7 11:14 Mat 9.32-34

* 11:15 Beluzebul wə Njwú ibəw-bəw í míshishim. 11:16 Mak 8.11; Mat 16.1

wá Yésus, zə ci ná a wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ́ búúd ɲkwón yí, í ɲgə zhu gwôw. ¹⁷ Nyɛ mú mpu mítádúgá myán, a mú ka ci nə bwo ná: «Búúd ɔ́ dúl faan bwá ká bósóg ɲgə lúmbəli bwámé nə bwámé, faan dɔ́ɔɲg í é jɛɛ nə mpaá. Búúd ɔ́ wúl ɲjów bwá ká bósóg ɲgə lúmbəli bwámé nə bwámé, ɲjów búúd wɔ́ɔɲg jímb. ¹⁸ Bí ɲgə ci ná Beluzebul wá ɲgə yə mə ɲkul ná mə ɲgág nə yíl buud məjamb. Ntɔ́ jí ná *Sátan má yida ɲyɲgə cuwo, ɲgə yíl ɲyáméfwó. Ká dé faan í é ka tów na ntədɛl? ¹⁹ ɲkí Beluzebul wá ɲgə yə mə ɲkul ná mə ɲgág yíl buud məjamb nda bí ɲgə ci ná, zə nyɛ ɲgə yə buud bán ɲkul ɲyɔ́ɔɲgú? ɲgaá bwáméfwó bwá ɲgə mpu lwágulə bí ná sán ná bi búsa nə məbɛɛ? ²⁰ ɲji, ɲkí ɲyiná mbwə má Zembí wá í ɲgə yə mə ɲkul ná mə yílúg buud məjamb í, mpugá ná Faan má Zembí í mú wa. ²¹ Ja ɲkuɲkúl múúd wí nə fwámé ísâ í dóómb í ɲgə baagulə ɲjów yé yí, muud cugé nə ɲkul kúnnya nə məbii mé. ²² ɲji múúd mə ntɔ́ nyə ɲkul yé má ká námə zə, zə figə nyə shí déég nyə məkwɔ́ɔ́ mə dóómb á du *búgula má, muud wɔ́ɔɲg mú ka tɛem ɲwa məbii mé ɲgə kaaw buud. ²³ Muud mə bá kú kɛem mə yé ɲgə lúmbəli nə mə. Muud mə bá kú zə wá mábwə ná sáná sə sééɲgug yé, a ɲgə yida caam.»

Yésus mə yá búúd minjígúlá

mimbií mimbií
(Mat 12.43-45)

²⁴ «Ja bów-bów shíshim í du wú múúd nyúúlád yí, í du kə ɲgə jéɛla máshí má mish-wéeshá ɲgəlá sɔ́ wogá. ɲji ɲkí í bá kú kwey wogá, í mú táduga ná: “Mə zə ɲyɲgə kə mádí ɲjów kúl má á fwo du jí yí.” ²⁵ Í ká zə kwey ɲjów ɲgwámbúlá, sâ jêsh jɔ́ kwambulá, ²⁶ í é kə ɲwa milúgá míshíshim zangbá mí ɲjúl nə ɲkád ntɔ́ wáméfwó, bánón bêsh bwá mú kə nyí ɲjów, kwambulə jiya cínɔ́ɲg. Ná ndéé, cug mə múúd wɔ́ɔɲgú í mú ɲyɲgə jág bów, ntɔ́ mbií í á fwó du bə yí.»

²⁷ Í á ka zə bə, Yésus ɲgə lás ntáni, ɲgwól múdá mú wéeshəli kál mánkúmbə mə búúd dí ci nə nyə ná: «Mudá nyə á byá wo nyééɲg wo yé nywáá má jəla.» ²⁸ Yésus nyɛ mú ci ná: «Buud bwá ɲgə gwág Milású mí Zembí wá, bwá ɲgə sá nda mí ɲgə ci ná, bwó wá bwá má jəla.»

²⁹ Buud bwá á ka ɲgə sɛɛɲgya ɲkí bulya. Yésus mú ci nə bwo ná: «Mbɛɛ kala búúd í ɲjúl ɲkí bów, í bálé jí nə mə wéeshúg bwo gúl *sâ í ntɔ́ búúd ɲkwón yí! Bwá abúlé dúg gúl sâ í ntɔ́ búúd ɲkwón yí, ɲji jɔ́ɔɲg í á bə nə Zhwónas yí. ³⁰ Nda Zhwónas nyə á bə sâ í á ntɔ́ buud ɔ́ Ninivə ɲkul ná, ntɔ́ námə wá *Mwān má Múúd nyə é bə sâ í ntɔ́ búúd ɔ́ kala ga ɲkul yé. ³¹ Jwôw Zembí mə bá zə sámb búúd milású

11:20 17.21 11:21 Iza 49.24 11:23 9.50; Mak 9.40 11:26 2Pr 2.20

11:28 8.21 11:29 Mat 16.2-4; Mak 8.12; Yuá 6.30 11:30 Zhn 2.1 11:31

10j 10.1-10 † 11:31 məkóól má jwôw: Ciyá ni í ká ná Sud; wo é kwey féél-fééli yé ɲkəw á oféél-fééli í ciyá dí.

yí, Cí ámudâ í á wú *mákóól má jwôw† yí í bá tów tútálí yə kala búúd ga məbɛɛ́. Nəcə nyə á gwaa zhu íjumə i shíd zə gwágulə fəg mə Səlumun. Dugá, sâ í ntɔ́ Səlumun yí jísə wa. ³² Buud ó Ninivə bwá bá námə tów tútálí, yə kala búúd ga məbɛɛ́. Nəcə báá bwá á cénd mítádugá ja bwá á gwág cúndá Zhwónas nyə a cúndə yí. Dugá, sâ í ntɔ́ Zhwónas yí jísə wa. ³³ Muud cugé nə ŋkul sá ná, a jida lámba nə ndeé a kə shweel dwo shí túwuli. Í də bə a yida təl dwo cé lámba dí nə buud bwá nyíi njów wá bwá dágúg məŋkenya. ³⁴ Jús dwô dúsa lámba á nyúúl nywô. Jús dwô í ká bə kú nə bwás íí, nyúúl nywô nyêsh bə məŋkenyad. Nji, jús dwô í ká bə ŋkí bəw, nyúúl nywô bə yídúgúd. ³⁵ Ntó, wo ó bey nə məŋkenya mäsə wódí má mə bəg yídúgá. ³⁶ Ŋkí nyúúl nywô nyêsh í bə məŋkenya dí kú nə kúkúl jísə yídúgúd yí, nyúúl nywô nyêsh í faan nda ja lámba í kwan wo nə məŋkenya mé yí.»

*Yésus mə lás nə Ofarizyêŋ bânəŋ Oŋkume ó máceɛ́
(Mat 23; Mak 12.38-39)*

³⁷ Ja Yésus nyə a shîn lás yí ŋgwól *Farizyêŋ nyə a jów nyə ná a kəg də nyádí njów. Yésus nyə á ka námə kə, kə ji shí kələ də. ³⁸ Farizyêŋ éne mú káam nə Yésus nyə a shígé sá ŋgusa bwá də sá shúshwóógú nə bwá

zəg də yí. ³⁹ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Bi bəŋ Ofarizyêŋ bi mə də sá ná bí gusa kwon bálá nə kwon shúyá, cwú nyə njúl bí lwándúlá nə isâ í mándá, nə bów-bəw isâ. ⁴⁰ Yé ílad íga! Ŋgaá nə muud nyə á sá tóón yé, nyə námə wə nyə a sá cwú? ⁴¹ Yidagá kəenzh isâ bísə cwú yí, yə mímbúbúwá, isâ byêsh í mú bə bí ŋkí ŋkê. ⁴² Məntágula nə bí Ofarizyêŋ nəcé isâ nda mânt nə ru‡ nə bíl íkáá í də byêsh, bí ŋgə yə Zembí *ŋkəw wúm á isâ byəəŋgá, bí yida mpyêny cugələ nə buud tútálí nə cəelúlə Zembí. Í njúl nə sâ bí mə jálá nə sá wə ni, kú yida mpyêny byəəŋg bí ŋgə bwey sá yí. ⁴³ Məntágula nə bí Ofarizyêŋ nəcé bí mə cəel kə də ji nji íjiya yá shwóg ja bí búsə *məmpáanzə mə mínjígúlá mə *Oyúden dí yí; bí mə cəel námə nə buud bwá dág bəda bí məbədə mə gúmə məŋkúmbə mə búúd dí. ⁴⁴ Məntágula nə bí nəcé bí búsə nda məshwon məsə kú nə məyigyé; buud bwá də kyey mwo gwôw kú mpu.»

⁴⁵ Ŋgwól *Ŋkume məceɛ́ mú bəsa nə Yésus ná: «Yíguli, ja wó ŋgə lás ntúni ni, wo ŋgələ námə lwîy sá óni.» ⁴⁶ Yésus mú ci ná: «Məntágula nə bí *Oŋkume ó máceɛ́ námə, nəcé bí mə də zhimb búúd jilə-jilə mímbag záməbag, í njúl nə biméfwó bí ádé bwele súsəl nyiné nə bí mə kwiid bwo nə ŋkényúlə myo.

11:32 Zhn 3.5 **11:33** 8.16; Mak 4.21 **11:37** 7.36 **11:38** Mak 7.2-4; Mat 15.2 **11:41** 12.33 **11:42** Mat 23.23; Luk 18.12 ‡ **11:42** mânt nə ru: Jísə íkáá bwá də lughashi jáamb nə ndí yí, isâ nda məsəb. **11:43** 20.46; Mak 12.38-39 **11:47** Mis 7.52

47 Məntágula nə bí nəcə bí ηγə lwə məshwoη mə *búúd ɔ mícúndə ímpáámbé bín í á də gwú yí. 48 Ntó jì ná bí ηγə bwaagulə misóólágú mí ímpáámbé bín, bí ηγə gwág myo nywa. Bāη bwə á gwú, bi mú zə lwə məshwoη. 49 Gwə wə jí ná, Zembî nyə á ci fúg nyé dí ná: “Mə bá də kənd bwo buud ɔ mícúndə nə *buud ɔ lwámá. Bwə bá də gwú bóól wā cínəηgú, bwə lwágulə bóólágá cúwálí. 50 Bwə bá də sá ntó shú ná kala búúd ga í bāg tōw kəod dí nəcə məcii mə búúd ɔ mícúndə bēsh bwə á gwúyow tééd mátéédulé mə shí wá. 51 Í bá bə, tééd məcii mə Abel zə wós mí mə Zakarî nyə á gwúyow mpédúgá *alatâr nə Njów Zembî yé.” Haaw. Mə mpú jaaw bí ná kala búúd ga í bá tōw kəod dí nəcə məcii məηg. 52 Məntágula nə bí Oηkume ó məcex nəcə bi a mə mánda juwuga jí nə ηkul juw búúd mbê ná bwə bóg nə mpúyá yí. Biméfwó bi anyíiyé mpúyá wəηgúd, bí kú námə nyiηgə bíd ná bəηg bwə ηgə ceeł nyí wá, bwə nyíig.»

53 Ja Yésus nyə a wú njów wəηg dí cúwo tóon yí, *Oyíguli ó məcex bənəη Ofarizyēη bwə á ηγə nándulə nyə nə zhwoη mishíli ηγə jí nyə isá mimbii mimbii, 54 bwə ηgə bwéel ná a lásúg gúl sá abúbōw.

12

Buud bwə jəlá nə fúndə nji

11:49 6.13 11:51 Mat 4.8-10; 2Ib 24.20-22 11:52 Mat 16.19 11:53 20.20
12:1 Mat 16.6; Mak 8.15 12:2 8.17; Mak 4.22 12:5 Heb 10.31 12:7 21.18
12:9 9.26; Mak 8.38

Zembî

(Mat 10.26-33; 12.32; 10.19-21)

1 Ja jəηgū, buud bwə á seeηgya ηkí jág bulya mbií bwə cúgé nə ηkullə yí, bóól bwə ηgə nyaal bóól. Yésus mú ka zə fwo tééd lás nə *ompwiín bé ná: «Jigá ncə nə *Ofarizyēη *ləvur wāη, ntó jì ná kwába búúsə nə ndi yí. 2 Kú nə sá á mbúdúlá í bá bwēn kú búguli, ηkí sá á shwoó í bwēn kú mpúy. 3 Gwə wə jí ná, sá jēsh bí mə lás yídúgúd yí, í bá gwíηg mənkenyad; jəηg bí mə nyímbúlá nə muud lwəd kúl fúm yí, bwə bá ηγə cúndə gwo íkwáláminúd.

4 «Mə ci nə bí oshwə bām ná, kúgá də fúndə búúd bí nə ηkul gwú nji nyúul kú ná kwo sá gúl sá mpúsə wəηg wá. 5 Mə zə lwágulə bí muud bí mə jəlá nə fúndə yé. Fúndégá muud jí nə ηkul ijwúga né a gwú múúd, a kənd námə nyə kuda á kandugə dí yé. Haaw, mə ηγə ci ná nyə wə bí mə jəlá nə fúndə yé. 6 Ngaá ná bwə də kusha mimbá-kwáádə mítóon ifáda íbá? Tεem bə ntó, Zembî nyə awúsáyé tə mbá-kwáádə ηgwúd. 7 Bi bāη ntāg íi, Zembî mə mpú bímbí lú íntand í shilú bísə bí mílúúd yí. Ná ndeé, kúgá də fúndə. Mpugá ná bí mə cey Zembî láméd cə mimbá-kwáádə ηkí bulya.

8 «Mə jaaw bí ná muud yēsh mə mágúlə mə mísh mə búúd dí yé, *Mwān mə Múúd mə bá námə magulə nyə mísh mə

*wáéngales ó Zembî dí. ⁹ Nji, nyɔɔng mə kílyá mə mísh mə búúd dí yé, Mwán mə Múúd nyə é kílyá námá nyə mísh mə wáéngales ó Zembî dí. ¹⁰ Muud yêsh mə bá jág lás nə Mwân mə Múúd yé mə bá bə nə iju-ugá. Nji nyɔɔng mə bá kə nə *bwaasúlə mpu wə Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim yé nyə abúle bə nə iju-ugá. ¹¹ Ja bwá bá du kə nə bí *mámpáanzé mə mínjígúlá mə *Oyúden dí, nə ósémbye ɔ mílású dí, ɛ́kí ójwú ó lɔɔm dí yí, bí kú bá du yágwo mbii bí mə bá shwɔ́ mányúúl yí, kú yágwo íciyá í kɔɔd. ¹² Nəcé Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim mə bá du jíguli bí lású bí mə bá du lás yí cé jɔɔngád.»

Fwámé mǎbii
(Mat 6.25-34)

¹³ Ngwól múúd nyə á ka lás mǎnkúmbə mə búúd dí ná: «Yíguli, ciɛ́g nə mínyɔɔ̀ɛ́ waamá ná a kááwag sá məbii sóɔ̀ɛ́gú wúsú nyə a lúgə sá nə ndí má.» ¹⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud éga, zə nyə a tál mə ná mə dúg sámb bí mílású du kaaw bí mǎnkɔ́w?» ¹⁵ A mú ci nə bēsh ná: «Bí ó bɛy, bí ɔ káálúgə nə ɛ́kóóg. Nəcé, muud tɛɛm bə nə məbii mǎnkund mǎnkund íí, cug jé í cúgə mǎbii dí.»

¹⁶ A mú zə kənd bwo kanda, nyə ná: «Wúl kúkúm í á bə nə məshí; məshí mɔɔng mə á ka zə wéeshali nyə zhwog məbii. ¹⁷ A mú ka zə ɛ́gə jí lámúd ná: “Mə cugə nə kúl mə é ɛ́kúnd mǎbii mǎm yí. Mə

é ka sá ntədɛl?” ¹⁸ A mú ci ná: “Mə zə sá ntúga: mə zə céég ífwɔ́ byám, mə lwɔ́ byɔɔng í búl bwaag yí, mə mú ɛ́kúnd *blé waamá nə məbii mǎm cínɔng. ¹⁹ Mə músə ci nə lâm wám ná: Yé lâm, wo mú nə zhwog məbii mə ɛ́kúndú ná wo é du balan nə mwo mimbú mimbú. Wogagú ja gaád, wo dág wo ɛ́gul wo zh-wiimbya.” ²⁰ Zembî mú ci nə muud wɔɔngú ná: “Yé lad, ɛ́kí mə yíl wo cug gwô búlu gaád isá wó mə shín ɛ́kúnd íni í bə isá í zó?”” ²¹ Yésus mú ci ná: «Muud mə du ɛ́kúnd mǎbii shú nyáméfwó, kú nə məbii mə jálá mísh mə Zembî dí yé, nda í du bə nə nyə wə ní.»

²² Yésus mú ci nə *ompwíin bé ná: «Mə ka ci nə bí ná, bí kú du yágwo cug jín ná bí é də jí. Bí kú yágwo mányúúl mán ná bí é bwáád jí. ²³ Cug í ntɔ́ ídâw, nyúul ntɔ́ míkáándá? ²⁴ Mpugá dúg íɛkwólɔ́kwɔ. Í ádé bɛ́ mǎmpəg, kú mwáágulə mpúmá, í cúgə nə ífwɔ́, kú nə owaag ɔ́ ídâw. Nji, Zembî ɛ́gə wíil byo. Nkə́musa nə bí, bí búsə nə mfíí cɔ́ íɛkwólɔ́kwɔ. ²⁵ Zə á na bídí jí nə ɛ́kul bə ná, nəcé a ɛ́gələ yágwó, a kwádulə jwɔ́w ɛ́gwúd nyádí cug dí yé? ²⁶ Nkí bí cugə nə ɛ́kul sá súsúsá acíg-cíg, bí mə ka du yágwo bíl nəcé jí?

²⁷ «Mpugá dúg nda ófuláwa bwá du wíy ná. Bwá ádé yíɛ́gə nə iséy, kú tíɛ́ míkáándá. Nji mə mpú jaaw bí ná cí Sélumun nyə á tɛɛm jág bul bə nə gúmá,

nyə a shígé bwεle bwáád nda ofuláwa. ²⁸ Nkámúsá Zembî mə fwó bwééd zhizhe sâ nda akánda jí ná bwé é wusə kuda dí mán yé, nkəmusə nə bî; bî wé nyə é bul mpu bwééd wá. Yé búúd wá tag búgá óga! ²⁹ Nji bî báá, kúgá dɛ sɔ́ sâ bí é də yí nə sâ bí é ngul yí; kúgá dɛ yágəwo. ³⁰ Ikúl ishús yâ shí mishwun wé í dú ngə wáduga sɔ́ isâ íni byêsh. Bî báá kúgá dɛ sɔ́ byo, nəcé Sóónǵú wán mə mpú ná í jî bí isâ byóonǵú. ³¹ Yidagá dɛ tâl isâ í dúgyá ná Faan mə Zembî yí shwóg, Zembî ka dɛ kwádulə bí isâ íni. ³² «Yé səsɔ́ɔ́zú íncwəmbɛ, kúgá fúndə tɔ́ sâ nəcé Sóónǵú wán nyə á gwág nywa ná a yé bí Faan dé. ³³ Kushagá məbii mán bî kááwug mimbúmbúwá *mwaanê wóonǵ. Kwəmusagá mimaŋga mí ábúle bwεle cóóg myá, nkúndúgá məkwɔ́ɔ́zú mə bá bə kú bóóg má gwôw kúl íjúwâl í cúgé nə nkul kumə, oshê kú námə də yí. ³⁴ Nəcé kúl byóog dán mbwúg yí, cínonǵ wé lâm wán í é bə námə yé.»

*Məcum mə jɔ́jɔ́ sɔ́l məsáal
(Mat 24.43-51)*

³⁵ «Yáásúlágá wəáfigusa, bí jí nkasə. ³⁶ Bágá nda buud bwé ngə bwánd məsa wán nə a ngə wú zaŋ bá dí wá. Bwé ngə bwánd nə ja nyə é wóós yí, á ká námə kudə mbê, bwé ó juw. ³⁷ Məlwaa mə bá bə ná, məsa wán ká wóós, a zə kwey bwo bwé njúl onkasə

má, məlwaa məonǵ mə má mə má jəla. Búbálé, mə jaaw bí ná, ja məsa mə kwéy bwo ntó yí, nyə é yáásulə yé áfigusa a jilá bwo shí ná bwé dǵg, nyə mú ka sɛy nə bwo. ³⁸ Nkí məsa mə wóós tām bulú nkí ngwúm kúwó ashúshwóógú dí, a kwey məlwaa mə ngə bwánd ntó, məlwaa məonǵ mə má jəla. ³⁹ Mpugá ná amədə njów mbəm dɛ mpu wəla júwâl í é zə yí, a kú bíd ná júwâl búgág nyə njów júwo isâ. ⁴⁰ Ntó, bî má jálá nə dɛ jí nkəmusá, nəcé *Mwán mə Múúd mə bá zə wəla bí ábúle ngə téduga nə nyə é zə yí.»

⁴¹ Pyêr músə ka ci ná: «Lású wó ngə lás ni, ye í ngə dúgya nji nə sê, ye í dúgyá nə buud bêsh?» ⁴² Cwamba mú bɛsa ná: «Dáyé kulág dásə abúgúlág í njúl nkí kɛ məsa mə tâl ná í bəg lúlúú á osóol ɔ́ məsáal í dɛ yə bwo idúw wəla í jəla yí? ⁴³ Sóol məsáal wóonǵ nywáá mə jəla nəcé məsa nyə é zə kwey í ngə sá iséy byé. ⁴⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, məsa nyə é jil nyə ná a jwúg nə bíl isâ í njów byêsh. ⁴⁵ Nji nkí sɔ́l məsáal mə yida ná: “Cwamba waamá nyə áleleé nyinǵə”, a mú ka jí yídulə ósóol ɔ́ məsáal wá budá nə wa budúm, nə dálə dǵg, nə ngulúlə nə ndéé shwág ii, ⁴⁶ məsa yé mə bá zə wóós nyə dúl jwówúd məseegyâ, wəla á shígé ngə téduga yí. Məsa nyə é yə nyə intúgúlí í ányinyaanê, a kənd nyə kúl búúd ó məkəŋ

bwé ngé bwəma nə ŋkâd yí.
 47 Lwaá dí ná, í ngé mpu sá
 mása yé ngé jii yí nji í kú
 kwəməsa, í kú sâ nda mása mə
 jí ná, lwaá dɔɔŋg í dɔ bwəma
 nə bígá áyíyáág. 48 Dɔɔŋg dí ná,
 í kú mpu sâ mása ngé jii yí, í
 mú ngə sá isâ í jəlá nə bígá yí
 nyə é bwəma nə bígá kú bul
 yáág. Muud yêsh bwé dɔ yə
 isâ ŋkí bulya yé, nyə námá wə
 bwé dɔ gwáámɔ ŋkí bulya yé.
 Nyɔɔŋg bwé dɔ yə isâ kú nə
 ŋkágúlé yé nyə námá wə bwé
 dɔ jí ŋkí bulya yé.

Yésus mə yá búúd minjígúlá
(Mat 10.34-36; 16.1-4; Mak
8.11-13; Mat 5.25-26)

49 «Mə á zə ná mə zə jida
 kuda shí gaád. Mə mú námá
 ka jii ná kuda jɔɔŋg í jídug.
 50 Mə jəlá nə duwan wúl
 nduwán, lám í cúgé mə ná shee
 té nduwán wɔɔŋg í afwóyé bə
 yí. 51 Bí ngə téduga ná mə á zə
 sá ná buud bwé cúgəg nə shee
 shí ga dí? Mbô! Mə jaaw bí
 ná mə má yidá zə nə mbéégí
 d̥. 52 Nəcə í zə bá dɔ bə ná
 buud otɔɔn bwé ngé cugə njów
 ŋgwúdá, bwé béégya; olóól
 lúmbuli nə óbá, óbá lúmbuli nə
 ólól. 53 Mbéégí mənɔkɔmá í bá
 bə; sóŋgú lúmbuli nə mwân,
 mwân lúmbuli nə sóŋgú;
 nyɔɔŋgú lúmbuli nə sás dé,
 sás lúmbuli nə nyɔɔŋgú yé;
 mpóómbəlú á mudâ lúmbuli
 nə cól, cól lúmbuli nə
 mpóómbəlú á mudâ.»

54 Yésus nyə á ci námá nə
 buud bwé á bə áncuncuma wá

ná: «Bí mə dɔ bə ja bí mə
 dúg ŋkúdu í mə bád kóómb
 jwôw í dɔ jímə yí, ŋgaá bí ci ná
 mpú mə zə nywô; mpú nywô
 námá? 55 Ja ŋkwô mə dú kuŋg
 wúlə ŋgeε *mákóól mə jwôw*
 yí, ŋgaá bí mə dɔ ci ná yásé í é
 yáág, yásé yáág námá? 56 Bí bí
 nə məkán. Bí mə dɔ mpu yag
 íyuug í shí nə ya gwôw; ká nəcé
 jí bí ampúyé yag sâ í ngé sɔy
 mwôw mága dí yí?

57 «Bíméfwó bí cugé nə ŋkul
 mpu sámb ná: “Tátəlí wə éga.”
 Nəcə jí? 58 Ŋkí wo mə byaagulé
 nə ŋgwól múúd nə ndéé a ngə
 kə nə wo wə sémbye milású,
 sɔ́ɔg nə wo kwámbuləgí nə nyə
 zhííd. Nəcə nyə a bá kə nə
 wo wə sémbye milású nə ndéé
 sémbye milású mú kənd wo
 wə fulísh, fulísh kə wá wo
 mímbwugud. 59 Mə mpú jaaw
 wo ná wo cugé nə ŋkul wú
 mímbwug myɔɔŋgúd wo kú
 fwo t̥ wôn jɔɔŋgú kə wóós fáda
 á məshínéd.»

13

Buud bwé jəlá nə cénd
mítádúgá

1 Bóól búúd bwé mú zə wóós
 ja jɔɔŋgúd zə jaaw nyə sá Pilát
 nyə a sá bóól búúd ó Galilé
 yí. Nə nyə a gwú bwo, a fəla
 mácií máŋ nə məcií mə ílám í
 *mátúnuga byán. 2 Yésus mú
 bəsa nə bwo ná: «Ye bí mə
 tédúgá ná buud ó Galilé bɔɔŋg
 bwé á jɛɛ ntó nəcé bwé bulálə
 bul sá *mísám ntɔ bóólúgá
 búúd ó Galilé bəsh í? 3 Mbô!

12:50 Mak 10.38 12:51 2.14 12:52 14.26; 21.16; Mat 24.10; Mak 13.12

12:53 Msh 7.6 * 12:55 məkóól mə jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé
 ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. 13:3 Sòm 7.13

Má yida ci nə bí ná ηκί bi mə bə kú cénd mítédúgá, bi bēsh mə bá námá jξξ mbií ηgwúdu wəɔɔŋg. ⁴ Nkí ntāg ná ye buud wúm nə mwəɔmb cwámbá á Siloy í á káda í shín gwú wá, bāɔ ɔ bwá á bul bə nə məbyaagulə ntɔ bóól búúd ɔ Yurúsalem bēsh? ⁵ Mbô! Má yidá ci nə bí ná ηκί bi mə bə kú cénd mítédúgá, bi bēsh mə bá námá jξξ mbií ηgwúdu wəɔɔŋg.»

⁶ A mú námá kənd bwo kanda ga ná: «ηgwól múúd nyə á bə nə *figyē tál nyédí fambá *vinya. Nyə á ka kə sɔ mpumá lí jəɔɔŋgúd a kú kwey. ⁷ A mú ci nə muud nyə á du baagulə nyə fambá yé ná: wo má dúg í? Mimbú mílól ɔ míga, mə ηgə sɔ mpumá wa figyē égaád mə kú kwey. Cígálúg gwo. Í é ηgə fánda laa shí na ntó ηgwas ná jí? ⁸ Mbaagulə fambá mú bɛsa nə nyə ná: “Mása, fwog ná kwo bíd gwo mbú gaád. Mə e fáág na mákoogú məkoogú, mə shwu mándəlú má kund, ⁹ ja jəɔɔŋgú wá í bá jee wúmə yí. Nkí í ka námá bá nyingə bə kú wúmə, wo ka bá cal.”»

Yésus má lwag ηgwól múdá jwôw lú sábaad

¹⁰ Dúl jwôw lú Sábaad í, Yésus nyə á bə nyúl *mpáanzə minjígúlá dí. Nyə á ηgə yə buud minjígúlá. ¹¹ ηgwól múdá nyə á ka bə cínəŋgú nə wúl shíshim í á sá ná a jámúg mbúmbeelí té mímbú wúm nə mwəɔmb, kú bwele

súg bə tútəlí. ¹² Ja Yésus nyə á dúg mudá wəɔɔŋg yí, nyə a jôw nyə ci nə nyə ná: «Muda, wo má wú mányámá mə jám gwô dî.» ¹³ A mú bəd nyə məbwə, mudá mú súg námá cé nə cé, a mú yə Zembî gúmá. ¹⁴ Njwú á mpáanzə minjígúlá mú gwág bôw ná Yésus má jág sá nə lwagúlə múúd jwôw lú sábaad. A mú lámusa nə buud ná: «Mwôw búúd búsə nə ηkul sēy má mäsə mwôw mäsaman. Zəgá du lwəgəwa mwôw məɔŋgúd; kú bə jwôw lə Sábaad.» ¹⁵ Cwámaba mú bɛsa nə nyə ná: «Bi bí buud ɔ mákəŋ. Ngaá bi má du bə jwôw lú Sábaad muud yēsh ciny nteny jé ηκí kabəlí jé kúl í du də yí kə nə gwo kə ηgulal gwo məjúwó? ¹⁶ Ká, ηkəmusə nə shilə bag ɔ *Aburaham *Sátan nyə a má wóolə té mímbú wúm nə mwəɔmb éga. Ye í shígé jəla ná nyé ηkáda nyəɔŋg í wíinzhəg jwôw lú Sábaad?» ¹⁷ Ja Yésus nyə á ci ntó yí, buud bēsh bwá á du lúmbəlí nə nyə wá bwá á bə nə shwôn ná ηkwed. Bóólúgá zhwoɔg buud bēsh bwá á bə nə məshusəg nə *isá í mímbúgú Yésus nyə á ηgə sá yí.

Yésus mə lwágulə búúd Faan má Zembî míkaanád (Mat 13.31-33; Mak 4.30-32)

¹⁸ A mú ka ci ná: «Faan mə Zembî dásə nda jí e, mə kág ná yiga dwo nə jí? ¹⁹ Dásə nda búbumə *mutárud múúd mə ηwá kə myeeg nyédí fambá

yí. Ja í dá kọ yí, í du gwaa, bæ fwámé lílǎ, inunú zə lwọ maage nyádí mílówuđ.» ²⁰ A mú nyingə ci ná: «Mə yígag ná Faan má Zembí nə jí? ²¹ Dúsə nda fuú *ləvur. Ja múdá má ɲwa wə, a fugə nə məmpíí má ɲgug bələd málól yí, í é sá nə ɲgug wəɲg wêsh í búndəwəg.»

Mpumbé ámúmánda

(Mat 7.13-14, 22-23; 25.10-12)

²² Yésus nyə á ka ɲgə lína mingwála nə mánd a ɲgə yə buud minjígúlá, a ɲgə kə ɲgeé Yurúsəlem. ²³ ɲgwól múúd mú ka ci nə nyə ná: «Cwámba, ye ɲi búbaalé buud wə bwə bá *dúg cug?» Cwámba mú ci ná ²⁴ «Yáágúgá nə bi nyíig mpumbé ámúmánda dǎ. Nəcə má jaaw bí nə zhwog buud bwə bá sọ ná bwə nyíig, ɲi bwə ábúle nyíi. ²⁵ Ja ámádí ɲjów mə bá wəol zə fad mbê bí lúg tóón yí, bi mə bá tééd kudələ mbê bi ɲgə ci ná: “Mása, juwúg sá mbê”. A bá ci nə bí ná: “Mə ampúyé bí dún shug.” ²⁶ Bi mú bá ci nə nyə ná: “ɲgaá nə shé á du də du ɲgul kú ɲgwúd? Wo á du námə yə buud minjígúlá sádí íkúlúd.” ²⁷ Nyə nə bí ná: “Mə ɲgə ci nə bí fwámé ci ná, məe mə ampúyé bí dún shug. Wúgá mə na, bi á ɲgə bɛ məzhií má olíingí.”»

(Mat 8.11-12)

²⁸ «Ja jəɲgú, bi mə bá dúg *Aburaham nə *Izaag

nə *Yákwab bə́nəɲ *buud ɔ micúndə bēsh bwə ɲjúl Faan má Zembí dǎ, bi bəɲ bi ɲjúl tóón. Bi mə bá ka bæ cínəɲgú ɲi bí ɲgə bwam nə məyê. ²⁹ Buud bwə bá zhu kóómb jwəw í du cúwo yí, zhu kóómb í du jímə yí, zhu *mánəwúm má jwəw* nə *mákóól má jwəw†, bwə zə jí shí zə də dína Faan má Zembí dǎ. ³⁰ Ntó, bóól ncúlyá buud bwə tál shwóg wá, bwə bá təw mpəsə, bəɲg bwə tál mpəsə wá, bwə bá təw shwóg.»

Yésus nə Herod

³¹ Námə wəla dəɲgú, bóólúgá *Ofarizyēɲ bwə mú shísh zə ci nə Yésus ná: «Kyeyúg, wúg wa nəcé Herod ɲgə cəel gwú wo.» ³² A mú ci nə bwo ná: «Kəgá ci nə muud kwába wəɲg ná: “Dugí mə ɲgə yíl buud məjamb mə ɲgə lwag mimbəl múús nə mán. Mə bá casulə ísey byám wəɲ mánúd”. ³³ ɲi í jíi ná mə kág shwóg múús nə mán nə wəɲ mán. Nəcə í cúgé nə ɲkul bæ ná *muud micúndə bwəmagí nə shwíy kúl shúsúd, ɲi Yurúsəlem.»

Yésus mə gwág cey Yurúsəlem lámúd
(Mat 23.37-39)

³⁴ «Eéé Yurúsəlem ɲgə gwú buud ɔ micúndə éga! Eéé Yurúsəlem! Wo ɲgə sá ná, buud Zembí ɲgə ntí lwámád wódí wá, wo ɲgə gwú bwo nə məkwóógú! A bweyúle má á

13:21 Mat 13.33 13:25 Mat 25.11-12 13:27 2Tm 2.19 * 13:29 mənəwúm má jwəw: Í kə ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dǎ. † 13:29 məkóól má jwəw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dǎ.
13:30 Mat 19.30

tééd ná má sɛɛŋg bwân bwô nda ábiyá kúwó má ðu sɛɛŋg bwân bé máfaafugá dí ná! Nji, bi kú magulə ntó. ³⁵ Ká, ðugá njów wán í zə lúg cwúðugá. Nəcə mə mpú jaaw bí ná tééd námá kíkídíga, bi ákwolé ná ðug mə. Mə bá nyingə nyin nji ja bí má bá shwas mə ná: “Gúmá í bág nə nyɔɔŋg ɲgə zə jíná má Cwám̄ba dí yé”.»

14

Yésus má lwag mbâl jwôw lú Sábaad

¹ Í á ka zə bə ðúl jwôw lú Sábaad ná, Yésus nyə á kə wúl lúlúú *Ofarizyêŋ dí njów kálə ðə. Ja nyə á kə ni, Ofarizyêŋ bwá á ɲgə fáf nyə. ² Ka ðug ná, ɲgwól múúd nyə á bə a njúl Yésus dí shwóg, muud wɔɔŋgú ɲgə bwás ság májúwó. ³ Yésus mú lás ci nə *Oŋkume ó máççɛ bánŋŋ Ofarizyêŋ ná: «Ye máççɛ míshé má ɲgə magulə ná sə lwágug buud jwôw lú Sábaad, ye má aŋgê nə magulə ntó?»

⁴ Bwá mú ji ókál-ókúl nda bɛsa. Yésus mú ɲwa mbâl, lwag nyə ná ndéé a mú bíð nyə ná a kág. ⁵ A mú ci nə Oŋkume ó máççɛ bánŋŋ Ofarizyêŋ ná: «Zə jí nə ɲkul bə na bídí ná, mwân yé, ɲkí ntâg nteny jé í kud taamb dí, a kú lɛɛl cáás kə yíl gwo nəcə í bálə jwôw lú Sábaad yé?» ⁶ Bwá mú bə kú nə ɲkul ná bwá bɛsa nə nyə.

Zembî wá má ðu bân búúd gwôw

⁷ Yésus nyə a ðug ná buud bwá á bə féeshá ná bwá zág ðə wá, bwá á ɲgə féesh jílə nji íjiya í gúmáð; a mú kənd bwo kaaná ná: ⁸ «Ja múúd mə jów wo zâŋ báád yí, kú kə ɲwa jiya gúmá. Wo ampúyé ɲkí nyə ámə jów námá ɲgwól múúd mə jálá nə gúmá ntə wo yé. ⁹ Ja múúd wɔɔŋgú nyə e wóós yí, bwá é ci nə wo ná: “Yág nyə jiya”, í njúl ná bwá ámə jów bíná bəsh. Wo é ka ɲgə kə nə shwôn kə ɲwa jiya wəámpyal-kogú. ¹⁰ Yidagú sá ná, ja bwá jów wo yí, kaág ɲwa jiya wəámpyal-kogú shú ná ja múúd nyə ámə jów wo yé má wóós yí, a cíg nə wo ná: “Wey e, shíshíg zə ɲwa fwámé jiya”. Ja jɔɔŋgú, wo é bul ɲwa gúmá mísh má búúd bínŋŋ bí ámə bə féeshá wád. ¹¹ Nəcə, muud mə bân nyáméfwó gwów yé, bwá bá səl nyə shí; nyɔɔŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwá bá bân nyə gwôw.»

¹² Yésus mú námá ci nə *Farizyêŋ nyə a jów nyə yé ná: «Ja wó céél yə búúd idáw ɲkí dína yí, kú ɲgə jów oshwá bwô ɲkí omínyɔŋhə bwô nə mimbyél myô. Nda ɲgə jów buud ɔ kúm bínŋŋ básá mábwugálu wá. Nda ɲgə jów mbií búúd wɔɔŋgú, nəcə bwá á bá námá jów wo jáŋ ja, í mú bə ná bwá má nying wo sâ wó á sá bwo yí. ¹³ Nji, ja wó sá dína yí, jówúg mímbúbúwá nə ɔ á ijâm, nə buud bwá ðu nyêsh wá nə wəancím-ncím. ¹⁴ Wó ká sá ntó, wɛɛ má jəla,

13:35 Sôm 118.26; Eze 10.18-19

14:1 Mak 2.27-28

14:5 13.15-16; Mat 12.11

14:7 20.46

14:8 Mik 25.7

14:11 Mat 23.12

14:13 Mbá 14.29

nacé bwá cúgé nə sâ bwá nyiŋg wo mənɔywa mwô nə ndî yí. Zembî nyə é bá nyiŋg wo mwo jwôw á bá gwûmushi ótátelí ɔ búúd yí.»

Kanda məma zâŋ
(Mat 20.1-14)

¹⁵ Nɔgwól múúd á buud bwá á ngə də wá, ja á má gwág ntáni yí, a mú ci nə Yésus ná: «Muud mə bá də idəw Faan má Zembî dí yé nywáá má jəla.»

¹⁶ Yésus mú ci nə nyə ná: «Nɔgwól múúd nyə á kwəmusa né a sá məma dína; a mú jôw búúd ŋkí bulya. ¹⁷ Nyə á ka kənd sósól məsáal yé ja wəla lə dína í á wósós yí, né a kág ci nə buud nyə á jôw wá ná: “Zəgá, isâ byêsh í mú mitéégyá”. ¹⁸ Nji, bəsh bwá mú ngə yida lwágulə ná bwá cúgé nə fwála ná bwá kág dínad. Ashúshwóógú ná: “Mə má kúnəw kusə fambá, í jii ná mə kág dúg gwo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bəg kú zə.” ¹⁹ Nɔgwól ná: “Mə má kúnəw kusə mímbáág mí ínteny íbá íbá tâŋ mimbáág mitóon; mə ké sheé myo, má jəgula nə wo, bídúg ná mə bəg kú zə.” ²⁰ Nɔgwólúgá ná: “Mə má kúnəw bá múdá, gwé wá má cúgé nə ŋkul zə nə ndî yí.”

²¹ «Sósól məsáal mú nyiŋgə zə wə mása yé zə jaaw nyə nda búúd óni bwá ámə ngə bəsa ná. Mása mú gwág mpimbə. A mú ci nə sósól məsáal yé ná: “Ná cā. Kaág wa ngwəla íkúl búúd bwá də sɛɛŋgya yí, nə mínjwónj mínjwónj kə ngə ŋwa mimbúbúwá nə ɔ á ijám, nə

wəancím-ncím nə bəɔŋg bwá ngə nyêsh wá wo zəg nə bwo wa.” ²² Ná ndeé sósól məsáal mú zə jaaw nyə ná: “Mása, í má bə nda wó ámə jii ná. Nji fwála dúsə ná njôw.” ²³ Mása músə ci nə nyə ná: “Kaág mészhií məzhií nə ífambá kə ngə yímbəli buud ná bwá zəg nyíi, njôw í lwándúg mə. ²⁴ Mə jaaw bí ná buud má ámə jôw wá, ngwúd nə ngwúd nyə ákageé təw sâ mádí dínad.”»

Bələ mpwíin mə Yésus í cúgé tagú-tagú sá
(Mat 10.37-38)

²⁵ Zhwog mənəkúmbə mə búúd má á ngə kə sámbá nə Yésus. A mú yid ci nə bwo ná: ²⁶ «ŋkí muud mə zə mádí a nda cɛel mə ntə sósóŋgú bá nyəɔŋgú, ntə múdá yé, ntə bwán bə, ntə ómínyəŋú bə nə okósól bə, a kú cɛel mə ntə námə cug jé gwáméfwó, muud wəɔŋgú cugé nə ŋkul bə *mpwíin waamə. ²⁷ Muud mə bá kú ŋkény kwolós jé nyáméfwó ngə bɛ mə yé, a cugé nə ŋkul bə mpwíin waamə.

²⁸ «Zə jí nə ŋkul sá na bídí ná ja á cɛél lwə cwámbá yí, a tééd nji lwələ kú fwo ji shí fwo bála tâŋ á jəlá nə kɛenzh yé? A jəlá nə fwo bála, a dúg ŋkí a ji nə bímbí lə mábii á jí nə ŋkul lwə njôw nə ndî shínal má. ²⁹ Nacé í á bá bə ná a shín lím njôw ná ndeé a kú nyiŋgə bə nə ŋkul mə shínal málwəga. Buud bwá bá də dúg wá bwá ka bá də cágulə, ³⁰ də ci ná: “Muud éga nyə a tééd ná a lwə njôw a kú

nə ηkul mə shínál ísáy.” ³¹ Í kwo námə bə ná, wáyé njwú-buud wúsə nə ηkul tí kə lúmbali dósomb nə wúl cî, a kú fwo ji shí faas yé? Kí á jalá nə fwo faas ηkí nyə nə buud otóshin wúm a ji nə ηkul lúmbali nə nyəəng zág dósomb dí nyédí nə buud otóshin məwúm məbá yé. ³² Nkí a dúg ná a cugé nə ηkul lúmbali dósomb dəəngá, nyə é bwey fwo kənd búúd, muud nyaand yé njúl ná shwóg-shwóg. Bwə kə jî nyə ná í jii ná bəónə bwə bég ná shee. ³³ Ntó ji ná, muud yêsh jí na bídí ná nyə ayílé lâm məbii méd yé, muud wəəngá cugé nə ηkul bə mpwíín waamâ.»

(Mat 5.13)

³⁴ «Ca dúsə jə sâ. Nji ηkí ca í cwâl, jí bwə é nyiŋgə wá dwo məgwâm nə ndî yí? ³⁵ Kú nə sâ. Í mú bə kú nə mfií təə shú mändəlú, təə shú kund; bwə shwu dwo tóón. Muud jí nə məlwê mə gwág yé, a gwág.»

15

Məshusug ja múúd misám mə cénd mítádúgáyí

¹ Zhwog zhwog oŋwenye ɔ tóya nə bóól búúd ɔ *mísám bēsh bwə á ηgə zə wə Yésus ná bwə zə gwágulə nyə. ² *Ofarizyēŋ bəónə *Oyígali ɔ məcɛɛ bwə mú ηgə nyímbula nə nyə ηgə ci ná: «Muud éga ηgə mpu lég buud ɔ mísám bəónə ηgə də kul ηgwúdí!»

Kanda ncwəmbə í á jimb yí
(Mat 18.12-14)

³ Yésus mú ka zə ηwa bwo mpwokwoond ná: ⁴ «Nyáyé múúd na bídí jí nə ηkul sá ná, nyə nə íncwəmbə təd, ηgwúd á cínəng jimb, a kú sə gwo yé? Ngaá ná nyə e lúgə byəəng yá məwúm ibuú nə ibuu bugád, a fwo kə sə jəəng í ámə jimb yí ná ndéé kə wósə ja nyə é kwey gwo yí? ⁵ A ká kwey gwo, ngaá ná nyə é bə nə məshusug, a bəd gwo záməbag ⁶ a mú nyiŋgə kə njów, kə sɛɛng óshwə bé nə buud bəónə básə məbwugálu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcé mə mə kwey ncwəmbə jām í ámə jimb yí?” ⁷ Mə jaaw bí ná məshusug mə bá námə bə ntó jəŋ dí nə muud *mísám ηgwúd mə cénd tédúgá yé, ntə mbií mäsə nə ηkul bə nə otátəlí ɔ búúd məwúm ibuú nə ibuu bwə aŋgê nə jii céndúlə tédúgá wá.

Kanda san mwaanê í á jimb yí

⁸ «Shé fwógá ná nyiŋgə ci ná ηgwól múdá ηgə bə nə misan mí *mwaanê wúm, ηgwúd mú jimb. Ngaá ná nyə é jida lámba, a wáámbulə njów ηgə mpu sə san ná ndéé kə wósə ja nyə é kwey wə yí? ⁹ Ja á kwéy yí, ngaá ná nyə é sɛɛng bé óshwə nə budá bəónə básə məbwugálu wá, nyə nə bwo ná: “Shé sáágá məshusug nəcé mə mə kwey san mwaanê wâm í ámə jimb yí?” ¹⁰ Gwə wə mə jáaw bí ná məshusug mə də bə *wəəngəles ɔ Zembí dí ja múúd *mísám ηgwúd mə cénd mítádúgá yí.»

Kanda mwân á caamú-caamú

11 Yésus mú nyingə ci ná: «ŋgwól múúd nyə á bə nə bwán óbá budúm nə budúm. 12 Á ntombú mú ci nə sóǵǵú ná: “Pəpa, yəg mə nyām ŋkəw lú məbii mə jéla nə bə nə ndí yí”. Sóǵǵú wāŋ mú kaaw bwo məbii mé. 13 Baalé mwəw mə mú cə, mwân á ntombú mú kusha nyé ŋkəw lú məbii ná ndéé a mú kyey kə wúl ləəm á shwóg-shwógú. A mú kə gwiimb cəg nūŋ ná ndéé shīn caam byəəg dé. 14 Ja nyə á shīn kəenzh kúm dé yí, məma zha mú zə wóós ləəm wəəŋgú. Mwân éne mú zə bə məfúfəd. 15 A mú zə kə nyíi iséyúd wə wúl mbyágá á shí nyəəŋg. Muud wəəŋgú mú kənd nyə nyədí məshíd kə də wíil nyə oŋkuú. 16 Ja nyə á ŋgə wíil oŋkuú bəəŋg yí, nyə á də bə nə yéesh ná a dé mímwag mi mpúmá oŋkuú bəəŋg bwé á də də myá, nji kú nə muud mə yé nyə.

17 «A mú zə nying lām, zə téduga ná: “A zhwog idaw ósól ə məsáal ə sóǵǵú waam bēsh búsə nə ndí yí e! Məe mə ŋgə fudə nə zha wa? 18 Mə zə nyingə kə wə sóǵǵú waamə. Mə é kə ci nə nyə ná: Pəpa, mə á mə sēm nə Zembī, mə sēm nə wo. 19 Mə ampíyáyé ná nə wo ŋwág mə nə mwân woó. Ŋwag mə nda ŋgwól sół məsáal woó.” 20 Mwân éne mú zə tí kə wə sóǵǵú.

«A mú ŋgə kə ná ndéé sóǵǵú mú dúg nyə a ŋgə ná gwaa zə. A mú bul gwág nyə cey

lámúd. A mú kə nə kúlá kə shwíy nyə nyúúlúd kúlal nyə.

21 Mwân mú ci nə sóǵǵú ná: “Pəpa, mə á mə sēm nə Zembī, mə sēm nə wo. Mə ampíyáyé ná nə wo ŋwág mə nə mwân woó”. 22 Sóǵǵú mú ci nə ósól ə məsáal bé ná: “Nə cā! Zəgá nə káandə í búl bə káandə gúmá yí, zə bwéed nyə. Wágá nyə lwondó mbwád, bí wá nyə osílúfaas məkuúd. 23 Bí ka námə zə nə mwā nteny a wóŋŋə zə cígə tāŋ lām, sə dág, sə zhwi-imbya. 24 Nəcé mwân waam éga nyə á yə, a mə gwúm; nyə á jímb, a mə nyín.” Bwé mú tééd zāŋ.

25 «Í á bə na mwân a cúmbá njúl ífambé. Ja nyə á ka ŋgə nyingə yí, a mú ŋgə zə, zə wóós kúnə-kúnə nə njów, a mú gwág íbwamugə-bwámug nə isusa. 26 A mú jəw ŋgwól mwā mpáanzə zə jí nyə sá í ŋgə cə yí. 27 Mwā mpáanzə mú jaaw nyə ná: “Mínyəŋŋə woó mə wóós. Shwóóŋŋə nyə ámə cígə mwā nteny á wóŋŋə nəcé mínyəŋŋə woó mə nyingə zə mpwogé.”

28 Mwân a cúmbá mú gwág bəw, a ban nə nyə anyíyé njów. Sóǵǵú mú cúwo tóŋ kə téég nyə məbwə. 29 A mú ci nə sóǵǵú ná: “Mə mə sēy nə wo mimbū mimbū kú bwele mpyēny ciyá gwô təə ŋgwúd. Nji, wo abwélé yə mə təə nji mwā təw nə sənóŋ oshwə bām sə zhwíimbyag. 30 Nji, mwân woó nyə á shīn kə kəenzh wo byəəg dwô kálə ŋgə cəgə nə budá ó jaŋga éga, ja á mə wóós yí, wo mə cígə nyə mwā nteny

a wónû.” ³¹ Sóónǵú mú ci nà nyə ná: “Mwân waam wo njul nà mæ wa mwôw mêsh isâ byâm bisæ isâ byô. ³² Nji í áma jii ná sá zhwíimbyag nəcè mínyonǵú woó éne, mæ ngə dúg nyə na nda nyə á yə ná ndéé a má gwûm; nyə a jimb, a má nyîn.”»

16

Kanda kulág á inkwíl

¹ Yésus nyə á nyingə ci nà *ompwíin bé ná: «Ŋgwól múúd byoog nyə á bæ nà kulág. Í mú zə búguli wə muud éne ná kulág dɔonǵú í ngə caam nyə məbii. ² Muud byoog mú jǵw kulág zə ci nà nyə ná: “Wɔonǵ lān mə ngə gwág ga wí ná ji? Zaá shitógud, mə wámbúlág nda wó ngə kyey nə iséy byô ná.” ³ Kulág mú zə lás lámúd ná: “Ja Mása mə zə yíl mə íkulág dí ga, mə e sá ntadel? Mə cugé nə ŋkul ná mə kág fulə mándəlú, bə mámpəg. Sálə námə shwôn nə mə bəg muud miŋgwóómbúlú. ⁴ Mə má mpu sá má zə sá yí. Í jii ná ja bwə é yíl mə íkulág dí yí, mə bəg nə buud bwə é du ŋwa mə bwədí wá.” ⁵ Buud bwə á ngə bæ nà Mása yé mæmpwálá wá, a mú ngə jǵw bwo ŋgwúd ŋgwúd. Nyə nə ashúshwóógú ná: “Wo mbid Mása waamə mpwálá tan ne?” ⁶ Muud mpwálá ná: “Mə mbid nyə mæwúdə mæfwánda wûm*.” Kulág mú ci nà nyə ná: “Lágúg, fáb lú mpwálá dwó wá

ga; jigú shí wo léélug cilə ná mæfwánda mæwûm mátóon.” ⁷ Nyə nə ŋgwól ná: “Wεε ji nə mpwálá tan ne?” Nyîni ná: “Iyuug í *blé təd.” Nyə nə né ná: “Lágúg, fáb lú mpwálá dwó wá ga. Ciləg nə mæwûm mwɔomb.” ⁸ Mása músə yə kulág á inkwíl nə mæshwûmb nəcè a sálə sóólúgú mákyé. Nəcè í ngə nyîn ná buud bwə ngə bε cug á shí ga wá bwə ngə bul kyé mpádúgá nyān ntɔ bɔonǵ búsə búúd ɔ mənkenya wá.»

⁹ Yésus mú nyingə ci ná: «Mεε mə ci nə bí ná, balanugá nə *mwaanê inkwíl ngə cεε mæshwə nə ndí: ja bí mə bá bæ máfúfə dí yí, oshwə bún bɔonǵ bwə bâg ŋwa bí məbanda mâ kandugə kandugə dí†. ¹⁰ Muud mə báágúlú isúsúsá í acíg-cíg kú teeg búúd məbwón yé, nyə é baagulə námə isâ í anánî kú teeg búúd məbwón. Muud mə tág búúd məbwón isúsúsá í acíg-cíg dí yé, nyə é teeg námə búúd məbwón isâ í anánî dí. ¹¹ Ŋkí bi mə tééd teeg búúd məbwón ja bí mə bálán nə mwaanê inkwíl yí, zə nyə é yə bí mwaanê á fwámé a kú bæ nə mæsus lámúd yé? ¹² Bí mə ká tééd teeg búúd məbwón nə sá ŋkán, zə nyə é yə bí jɔonǵ í jálá nə bæ sá jín yé? ¹³ Lwaábulə cúgə nə ŋkul sêy nə omása obá ja ŋgwúd, nəcè nyə é mpii ŋgwól, a cœl ŋgwól; gúl ja nyə e gwág nə ŋgwól, a mpyêny ŋgwól. Bí cúgə nə ŋkul sêy nə

* 16:6 mæfwánda wûm: Iciyá í gurêk í ngə ci gúl sá nda olitres 2100. 16:8 Ifz 5.8

† 16:9 Mósól məkál mə ngə ci na ná: Zembí bág ŋwa bí nyédí njǵw kandugə kandugə.

16:10 19.17-19; Mat 25.21-23

Zembî bi ηγέ sêy nə mwaanê ja ηgwúd» ¹⁴ *Ofarizyêñ, nda bwá á dū bul cœel mwaanê ná, bwá á ηγə gwágulə lésú ni wêsh bwá ηγέ cágulə Yésus. ¹⁵ A mú ci nə bwo ná: «Bí ηγə cœel lwóya mísh má búúd dí ná bi búsə otátəlí ɔ búúd, nji Zembî mə mpú mílam mín; nəcə sâ búúd bwá dúg ná fwámé sâ yí, Zembî nyε mə dúg gwo sâ nyεé. ¹⁶ *Mbwoomb mácœœ nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá mí á ηγə cwîny buud zə shúg wəla mə Yuánes. Kälə wú fwála má Yuánes íí, Jɔɔ Kéel á Faan má Zembî wá í ηγέ bwîingya, muud yêsh ka ηγə nádəwo nə ηkul nyé nyêsh ná á ηwa kəw cínəηg. ¹⁷ Jisə ηkí fwanəwo ná gwów nə shí í cɔg, ntɔ ná gúl lálándá kanjá á mbwoomb mácœœ í jimbúg. ¹⁸ Muud yêsh mə yíl múdá yé bá a nyiηgə bâ múdá shús yé, mə sá mínœomb. Muud mə bâ múdá bwá ámə yíl bá yé, mə sá mínœomb.»

Kanda múúd byœog bá Lazâr

¹⁹ «ηgwól múúd nyə bə nə byœog, a dúgə bwáád mikáándá mí álal-kus ófwó búúd bwá dū bwáád myá. Nyə á dū cəgə cəg áyíyáág, dū sá ídína jwów dêsh. ²⁰ Gúl ntágúlá-ntágula múúd ná Lazâr, nə nyúúl məfəñ məfəñ, í á dū já múúd byœog wœœηg dí mpumbéd. ²¹ Lazâr nyə á dū bə nə yéesh ná a dé məmpulú mə á dū kud wú múúd byœog dí túwali dí yí. Nji, ompyê bwá á dū zə jáal nyə məfəñ.

²² Ntágúlá-ntágula í á ka yə; *wəéηgales bwá mú kə nə nyə kə jéég *Aburaham dí budud. Muud byœog mú námə yə, a mú dəw. ²³ Kə wóos nūη ban mínjîm, muud byœog mú kə bwəma nə cwúnd. A njúl ηkááηgé dí ntáni, a mú bân mísh, a mú dúg Lazâr njóog Aburaham budud. ²⁴ A mú kámb Aburaham, nyə ná: “Eéé Pəpá Aburaham, bwíégúg mə ná ηkwəñú. Kəndúg Lazâr kəg juwo nyiné mbwə májúwód zə cweel mə jûm; miηgwiile míga mí ηγə sá mə ηkááηgé mbíya.” ²⁵ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Mwân waam, wo á shí bə nə tœm ja wó á ηγə cəgə yí, Lazâr nyε ηγέ bwəma nə micúη. Ja ga dí, Lazâr micúη myé mí mə cwaaləwo, wεε mú cwa bwəma nə ηkááηgê. ²⁶ Sá í búl bə yí jí ntāg ná məma bí ncímə jisə shé wa tátám ná buud bwá céel wú wa zə nūη wá bwá cúgé nə ηkul lína; bœœηg bwá céel wú nūη zə kəga wá bwá kú lína.” ²⁷ Muud byœog mú ci ná: “Pəpa, nda jí ntó ná, mə jəgula nə wo: kəndúg Lazâr njów mə sóηgú waamə. ²⁸ Omínyəñú bām búsə nūη ótœn. A kəg lás nə bwo ná bwá ó bey, bwá kú bá zə wa kúl mə jí cwúnd dí ga.” ²⁹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Omínyəñú bwô búsə nə Məœœ mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá, bwá bəg myo.” ³⁰ Muud byœog ná: “Nda bə ntó, Pəpá Aburaham. Nji, ηkí muud mə wú mínjîm kə lésə nə bwo, bwá é cénd

mítédúgá.” ³¹ Aburaham mú ci nə nyə ná: “Ŋkí bwé békú bɛ mícilyá mí Moyíz bə̀nə̀ŋ buud ɔ mícúndá, mpug nə muud tɛɛm gwúm mínjím kə lésa nə bwo, bwé ábúlé magulə lân yé.”»

17

Yésus mə yá búúd minjígúla

¹ Yésus mú kwo ci nə *ompwíin bé ná: «Cug í cúgɛ nə ŋkul bə kú nə kwal-bɔɔgú. Nji, ŋkwée muud mə bə bóól kwal-bɔɔgú yé. ² Í yidá nywa nyə ná bwé kálug nyə məma kwóógú cúnjíd kəl nyə nə dwo m̄n, ntɔ nə a kwálug ŋgwúd á ikúkágé iga bɔɔgú. ³ Bi ɔ bey. Ŋkí mínyə̀ŋ wóó má s̄m nə wo, jumág nyə. A ká cénd mítédúgá, wo juu nyə. ⁴ Ŋkí ŋkúmba jwôw a s̄m nə wo ija zaŋgbá, a ɗa námá zə wódí ija zaŋgbá zə ɗa ci ná: “Mə má cénd téduga,” juugú nyə.»

⁵ *Buud ɔ lwámá bwé mú ci nə Cwám̄ba ná: «Kwádúlég sá búgá.» ⁶ Cwám̄ba mú ci ná: «Bi mb̄m bə nə búgá tɔɔ nji cíg-cíg bímbí búbumé *mutárud, bí je ci nə líí sikom̄r ga ná: “Munág kə t̄w m̄n,” líí sá bí mægwág. ⁷ Zé á na bídí jí nə ŋkul sá ná ŋkí a mbid lwaá dé í ɗa waad nyə ifambé ŋkí nt̄ag ná í ɗa w̄il nyə iwoó, lwaá ɗɔɔŋg ŋgá wóós wúlə ís̄yúd, nyə nə lwaá ná: “Lɛɛlugú zə jí shí zə ɗə?” ⁸ Ye nyə áyidayé ci nə nyə ná: “Kwəməsag mə id̄aw, wo yáásulə áfigusa zə s̄y nə mə. Má ká sh̄in ɗə mə ŋgul,

wo ka tɛɛm ɗə nə ŋgul gwô ja?” ⁹ Ye nyə e l̄j lwaá dé nə nyə nə sá ís̄a bȳesh nyə ámə lwám nyə ná a sáág yí? ¹⁰ Ntó námá wá jisá shú d̄ánúd yé. Ja bí má sh̄in sá sá j̄esh bwé ámə lwám bí ná bi sáág yí, ŋwagá biméfwó ná: “Sá búsə ozhizhe osóol ɔ məsáal wá kú nə mfii, sá mə sá nji sá í ámə bə ná sá sáág yí.”»

Wúl zúzaamá í zə yə Yésus akíba

¹¹ Yésus nyə á ŋgə kyey Samariya nə Galilé, ŋgə kə Yurúsəlem. ¹² Ja nyə á ŋgə nyí d̄úl d̄ánd dí yí, mizúzaamá wúm mí á zə nə mí zé bwəma nə nyə, nji mí mú t̄w shwóg-shwóg kú fwo kumə nyádí. ¹³ Mí mú b̄an mákál gwôw ci nə nyə ná: «Yé Yésus, éé yé mása, bwígúg sá nə ŋkwonjá.» ¹⁴ Yésus mú ɗág bwo, a mú ci ná: «Kəgá lwóya mányúúl ófada dí.» Bwé má ka námá ŋgə kə ná bwé ká ófada dí, bwé mú yál zh̄íd, m̄nyúúl bə bwo ná s̄əndôŋ. ¹⁵ Ŋgwólúgá nywáá, ja á mə ɗág ná a mə yál yí, a mú cuwəli nyingə, a mú ŋgə zə a ŋgé lás gwów-gwôw ŋgə yə Zembí gúmá. ¹⁶ A mú zə kəl nyúúl Yésus dí shí məkuú, kúd mpwoombá shí yə Yésus akíba. Nȳn nyə á bə muud á Samariya. ¹⁷ Yésus mú ci ná: «Ŋgaá nə b̄esh wúm bwé ámə yál? Ká bóól ibuu búsa ŋgow? ¹⁸ Ntó nə bwé b̄esh dí, kú nə muud mə zə yə Zembí gúmá nji nj̄ôŋ muud éga á?» ¹⁹ A mú ci nə nyə ná: «Tówág wo

kyéyug wo má *dúg cug nácé búgá gwô.»

Mbií Mwân mə Múúd mə bá zə yí
(*Mat 24.26-27; Mak 13.21-22*)

²⁰ *Ofarizyêḅ bwá á jî Yésus ná: «Faan mə Zembî í bá ka zə jáyé ja?» A mú bęsa nə bwo ná: «Faan mə Zembî í abúlé zə nda gúl yanğá-yanğa sâ búúd bwá bá beny yí. ²¹ Í abulé bə sâ ná bwá ci ná: “Gwá wá jí wa ga”, ḅkí ná: “Gwá wá jí wáádá mí!” Nácé Faan mə Zembî dúsə na bídí.»

²² A mú ci nə *ompwíín ná: «Móól mwôw mə bá bə, bi mə bá gwág yéesh ná bi mə dúg *Mwân mə Múúd nə ijwûga byé təo nji jwôw ḅgwúd, nji bi kú dúg. ²³ Bwá bá də ci nə bí ná: “Dugá nyə wáádá,” gúl ja ná: “Dugá nyə wa.” Bí kú bá də kə, bi kú bę, ²⁴ nácé, jwów Mwân mə Múúd mə bá zə yí, a bá zə námə nda njəs í də yas wú bíga íjumə kə wóós bíga dí ná. ²⁵ Nji í bá fwo ji nə a bąg bul jug, kala búúd ga í ban nyə.

(*Mat 24.37-39*)

²⁶ «Mwôw Mwân mə Múúd mə bá zə má, isá í bá sîy námə nda í á sîy ja mə *Nówe dí ná. ²⁷ Buud bwá á də də, də ḅgul, bwá béya, bélushi námə bwân bán nə ndeé kə wóós jwôw Nówe nyə a nyíi məma byóól dí yí. Mḅḅḅ í mú zə byaluga

nə buud nə ndeé janğulə isá byêsh. ²⁸ Ntó námə wá í á bə mwôw mə Lót dí yé. Buud bwá á də də, də ḅgul, bwá də sá míkus, də bę məmpəg, shumə mínjów. ²⁹ Nji jwôw Lót nyə a wú Sódóm yí, Zembî nyə a sá nə kuda nə fumbyá ágúgwô í nywóg nda mpú, zə janğulə búúd bēsh. ³⁰ Mbií ḅgwúd wəoḅḅ námə wá í bá bə ja Mwân mə Múúd mə bá lwóya nyúúl yí.

(*Mat 24.17-18; Mak 13.15-16*)

³¹ «Jwôw dəoḅḅ í bá bə ná, muud mə bá bə kwáminú*, kú bá shulə ná a kə ḅwa sâ. Nyəoḅḅ mə bá bə fambá yé, kú ná námə kwo kə kwáádá. ³² Bi ɔ tédúgá sâ í á bə nə mudá mə Lót yí. ³³ Muud mə bá sọ ná á kaambulə nə cug jé yé, a bá jímbal gwo. Nyəoḅḅ mə jímbál cug jé nácé mə yé, a mə yidá kaambulə nə gwo.

(*Mat 24.40-41*)

³⁴ «Mə jaaw bí ná, í bá bə búlú jəoḅḅ dí ná buud óbá bwá mbwúg gwəḅḅ ḅgwúd, ḅgwúd mə bá ḅwiny, ḅgwól lág. ³⁵ Budá óbá bwá ḅgə jí isá kúl ḅgwúd dí, ḅgwúd mə bá ḅwiny, ḅgwól lág. ³⁶ [Budúm óbá bwá bá bə fambá, ḅgwúd mə bá ḅwiny, ḅgwól lág.]†» ³⁷ Ompwíín bwá mú jî nyə ná: «Cwám̄ba, sâ jəoḅḅ í bá sîy ḅgow?» A mú bęsa nə bwo ná:

17:21 11.2, 20; **Mat 12.28** **17:22** 21.7-24 **17:23** *Mat 24.23-25; Mak 13.21-23*

17:25 9.21-22 **17:28** *Mət 19.24-25* **17:31** *Mat 24.17-18; Mak 13.15-16*

* **17:31** Ja bwá á də lwə minjów yí, bwá də mę kwáminú námə nda mənyunğ. Kwáminú í á də bə ḅkí lal, buud kə də ḅgə kyey wu gwów, muud jee námə kə woga wu. **17:32** *Mət 19.26* **17:33** 9.24; *Mat 16.25; Mak 8.35* † **17:36** Sá jísə cilyá wa mpánzə ga dí yí, míl mícilyá mí ayág mí cúgə nə gwo. **17:37** *Zhb 39.30*

«Kúl mbimbə í bá bæ yí, cínəŋ wə ómpal ó bá sɛɛŋgɔ yé.»

18

Kanda kúsə múdá bá sémbye milású

¹ Yésus nyə á ji zə lwágulə bwo nə bwə dúg jəgula ja jəsh kú teeg mányúul. Gwə wə nyə á kənd bwo kanda ga yí. ² Nyə á ci ná: «Ŋgwól sémbye milású nyə á bæ wúl ŋgwála dí kú fúndə Zembî, kú bish tɔɔ muud. ³ Wúl kúsə múdá í á bæ námə ŋgwála wɔɔŋg dí, í mú də zə ci nə sémbye milású éne ná: “Ŋgwól múúd ŋgə lumbuli nə mə, kyemug mə.” ⁴ Sémbye milású nyə á ka də ban məlú məlú nə nyə alásé lésú yé wɔɔŋg.

«Nji a mú zə ci ná: “Tɛɛm bæ nə mə afúndáyé Zembî mə kú námə bish tɔɔ muud í, ⁵ mə zə kyem kúsə múdá ga nəcé mə mə gwág nyə kánɡá. Nyə a bá bul zə ntágulə mə lúu.”» ⁶ Cwámaba mú ci nə *ompwíin ná: «Bí mə gwág sâ sémbye milású á olíŋgî éne mə ci yí? ⁷ Ŋkəməsa nə Zembî, ŋkí buud bé nyə á mə féesh wá bwə jülya nyədí nə mwásə nə bulú, yé nyə é sá nə bwə cáag bwánd? ⁸ Mə jaaw bí nə nyə é lɛɛl kyem bwo nə máás. Nji, ja *Mwân mə Múúd mə bá zə yí, ye a bá ná zə kwey búgə shí ga dí e?»

Kanda Farizyêŋ bá ŋwenye tóya

⁹ Ból búúd bwə də tédaga nə básə otútəlí, bwə ŋwa bóólágá mpyóŋ nə mpyóŋ.

Yésus nyə á ka kənd kanda shú dánúđ, nyə ná: ¹⁰ «Buud obá bwə á zə kə *Luŋ mə Zembî ná bwə ká jəgula nə Zembî. Ŋgwól nyə á bæ *Farizyêŋ, ŋgwólúgá nye ŋwenye tóya. ¹¹ Farizyêŋ nyə a tɔw tútəlí a mú də jəgula nyáméfwó dí ná: “Yé Zembî, mə yə wo cúncəsh nəcé mə cugé nda bóólágá búúd. Bí ijúwâl, bwə cɛɛl olíŋgî, nə minɔɔmb, tɛɛm bæ nda ŋwenye tóya éga, mə cugé nda nyə. ¹² Mə də ci ídâw ija íbá ŋkúmba shwéndɛ; mə də jóna *ŋkɔw wúm á sâ jəsh mə bí yí.” ¹³ Ŋwenye tóya nywáá nyə a tɔw shwóg-shwóg. A kú námə she bân tɔɔ mpwoombú nə a yág ŋgɛ jon dí; nyə á yida də *bí mbwê bəd dí a ŋgə ci ná: “Yé Zembî, bwígúg mə nə ŋkwoŋú, mə ji sɔl *misám.” ¹⁴ Mə jaaw bí ná á məzhúgúlá éga nyə á kə nyədí njów Zembî mə sá nə a bág tútəlí nyədí míshúđ, kú bæ ashúshwóógú nye. Nəcé, muud mə bân nyáméfwó gwów yé, bwə bá səl nyə shí; nyɔɔŋg mə səl nyáméfwó shí yé, bwə bá bân nyə gwôw.»

Yésus mə bwádan nə ikúkágə (Mat 19.13-15; Mak 10.13-16)

¹⁵ Ból búúd bwə á zə námə nə ikúkény wə Yésus nə a kúnyág nə byo. *Ompwíin, nda bwə á dúg ntó ná, bwə mú lás nə bwo. ¹⁶ Yésus nywáá mú jəw bwo, nyə ná: «Bídúgá ikúkágə í zág mádí, kúgá kaambulə nə bwo, nəcé Faan

má Zembî dúsə sâ á mbii búúd wāŋ. ¹⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud yêsh nyə amágúláyé Faan má Zembî məməgulá mə kúkágə yé, muud wəŋgû cúgə nə ŋkul nyíi cínəŋg.»

Cí á bulya məbii

(*Mat 19.16-26; Mak 10.17-27*)

¹⁸ Wúl cî *Oyúden í á jí Yésus ná: «Jɔjɔ Yíguli, jáyé jɔ sâ má sáág ná mə bííg cug á kandugə kandugə yí?» ¹⁹ Yésus mú yida ci nə nyə ná: «Nəcə jí wó jów mə ná jɔjɔ múúd yí? Kú nə muud jí jɔ múúd, nji Zembî nyəmэфwó. ²⁰ Wo mpú dí məcəx mága? “Wo kú sá mínəomb, kú gwú múúd, kú júwo, wo kú yə múúd mpwene á sá nyə ampúyé yí, wo gúmal sónəgú woó nə nyəŋgú woó.” ²¹ Cî nə Yésus ná: «Mə ŋgə bə məcex máni mēsh, tééd wú ikágəd zə kumə múús.» ²² Ja Yésus má gwág ntáni yí a mú ci nə nyə ná: «Sâ ŋgwúd í ŋgə ná fúfə wo: kaá kusha isâ byēsh wó jí nə ndí yí, wo kaaw mímbúbúwá *mwaanē wəŋgû, wo ka bá kə bə nə məbii gwôw; ság ntó wo ka zə bə mə.»

²³ Cî wəŋgú mú shúsula nə mpəsá má Yésus, nəcé nyə á bə nə zhwoğ məbii. ²⁴ Yésus mú dóg * [ná a má shúsula], a mú ci ná: «A kwowulála ná buud bí nə məbii wá bwə nyííg Faan má Zembî dí eé. ²⁵ Í yida nywá bə kúnə-kúnə ná *shamô nyííg luun lú ndundu

dí, ntɔ nə muud á bulya məbii nyííg Faan má Zembî dí.»

²⁶ Buud bwə á ŋgə gwágulə Yésus wá bwə á ŋgə ci ná: «Ká zé jí nə ŋkul *dúg cug yé?» ²⁷ A mú bəsa nə bwo ná: «Isâ í ntɔ múúd ŋkul yí, Zembî nywáá jí nə ŋkul sá byo.» ²⁸ Pyēr mú ci ná: «Sá báá sá á má lúgə isâ byēsh, sá zə bə wo.» ²⁹ A mú ci nə bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, ŋkí muud mə lúgə təo ŋjów, təo mudá, təo omínyəŋə, təo obyól, təo bwân shú Faan má Zembî, ³⁰ nyə é nyiŋgə bii isâ byəŋg byēsh ŋkí bulya té nyə é ŋgə cugə wa shí yí, a bá námə cugə kandugə kandugə cug í zág yíid.»

Yésus má jaaw ná a bá yə

(*Mat 20.17-19; Mak 10.32-34*)

³¹ Yésus nyə á ka ŋwa *omp-wíin wúm nə óbá bə, a mú ci nə bwo ná: «Dugá, sə ŋgələ bád kə Yurúsəlem óga. Isâ byēsh *búúd ə mícúndə bwə á cilə shú má *Mwân mə Múúd yí í zə kə bwəma. ³² A zə kə kaanz mábwə mə ikúl ishúsúd, a bwəma nə cóógú, buud cúg nyə, bwo sey nyə məntənd nyúúlúd. ³³ Bwə é fyáməsə nyə milwón, bwə gwú nyə. Nji, a bá gwúm jwôw áléel.» ³⁴ Bāŋ bwə áshígé ŋgə mpu gwág nda ləsú wəŋgú í á ŋgə kə ná. Í á bə bwo sâ shwoó, bwə kú wámbulə sâ Yésus nyə á ŋgə ci yí.

Yésus má lwag áncím-ncím
(*Mat 20.29-34; Mak 10.46-52*)

³⁵ Í á ka zə bə ná, ja Yésus nyə á ngə shísh Zheríko yí, ngwól áncím-ncím nyə á bə zhíí dí koogú, a ngə gwáámb buud *mwaanê. ³⁶ Nyə á ka gwág buud bwé ngə cə áncuncuma, a mú jî ná: «Jí í ngə cə yí?» ³⁷ Bwé mú jaaw nyə ná Yésus á Nazarêt wé ngə cə éne. ³⁸ A mú kím ná: «Yésus Mwân mə *Dávid, bwíígúg mə ná nkwońú!» ³⁹ Buud bwé á ngə kyey mpwoombú gwoonj dí wá bwé mú nkáánd nə nyə ná a jíg kúl-kúl. Nyə mú yidá mpu bân kál gwów ná: «Mwân mə Dávid, bwíígúg mə ná nkwońú.» ⁴⁰ Yésus mú tów, a mú ci ná bwé zág nə nyə. Ja áncím-ncím mə zə wóós nyə kúná-kúnə yí, Yésus mú jî nyə ná ⁴¹ «Wó jii ná mə sáág wo jí?» Nyə nə Yésus ná: «Cwámba, mísh mām mə kwóg dúgya.» ⁴² Yésus mú ci nə nyə ná: «Mísh mwô mə kwóg dúgya. Wo mə *dúg cug nəcé búgá gwô.» ⁴³ Námá cé nə cé, mísh mə mú kwo dúgya nyə. A mú ngə bę Yésus a ngə yə Zembî gúmá. Buud bēsh bwé á dúg sóólúgú wəonj wá bwé mú ngə yə Zembî məshwúmb.

19

Zashé mə cénd mítádúgá

18:38 Mat 20.30-31 **18:42** Mat 9.22 * **19:4** sikomâr: Jísə dúl váál lí í á đə bul bə mbwaanəzələ shí á Yudéa (10j 10.27; 1Ib 27.28; 2Ib 1.15; 9.27), təə shíshínj á Zhurdê dí (Luk 19.4); bwé á đə námá sá məbóómbú nə ndí. Buud ə Igípten bwé á đə bę lí jəonj (Sóm 78.47). **19:7** Mat 9.10 **19:8** MmN 21.36; Eze 33.14-16
19:9 13.16; Mis 16.31 **19:10** Eze 34.16; Mat 9.13; Mak 2.17; Luk 5.32; 1Tm 1.15
19:11 11.2; Mis 1.6

¹ Ná ndeé Yésus mú nyí Zheríko, a mú ngə lína ngwála. ² Ngwól múúd nyə á bə cínənj ná Zashé, a njúl nwenye tóya, a mbíd zhwog məbii. ³ Nyə á ngə sə ná a dúg Yésus; nji nyə a shígé bə nə nkul mə dúg nyə nəcé buud bwé á bə áncuncuma, Zashé nyə njúl ntág wúlə-wúlə. ⁴ A mú ju nə kúlə kə shwóg kə bád sikomâr* dí shú ná a bəg dúg Yésus ja á bá cə cínənj shí yí.

⁵ Ja Yésus nyə á zə wóós kúkúl jəonj dí yí, nyə a bân mísh a mú ci nə Zashé ná: «Zashé, leelug shulə nəcé í jii ná mə jíg wódí njów múús.» ⁶ Zashé mú leel shulə, a mú kə lág Yésus nə məshusug. ⁷ Nda búúd bwé á dúg ntó ná, bēsh bwé á ngə nyímbəla ná: «A mə kə nyíi kə ji múúd misám dí njów!» ⁸ Zashé nywáá mú tów tətəlí ci nə Yésus ná: «Cwámba e, mə zə kaaw məbii mām tətám ná cəj, mə yə mimbúmbúwá dúl kəw. Nkí mə a shí ntág mánda múúd nə sá jé mə nyinj nyə gwo ija inə.» ⁹ Yésus músə ci ná: «Zembî mə cug búúd ó njów ga múús, nəcé a ji námá múúd á bag mə *Aburaham. ¹⁰ Nəcé *Mwân mə Múúd nyə á zə sə bəonj bwé á jimb wá, zə cugushi bwo.»

Kanda mísəj wúm

¹¹ Buud bwé mú gwág lósú Yésus nyə á lás yí. Yésus mú kə nə lósú shwóg kənd bwo

kanda nəcə bwá á ηgə téduga ná, nda a mú kúné-kúnə nə Yurúsəlem ná Faan má Zembî í zə nyîn. ¹² Ntó Yésus mú ci ná: «ηgwól múúd nyə a byél njów mící dí. Nyə á ka zə bə ná a ké nyúl shí a shwóg-shwógúd bwá ké tál nyə Njwú-buud ná ndeé a mú nyiηgə. ¹³ Ja á má bə ná a zá tí yí, a mú jôw ósól ə mäsáal bé wúm, zə yə bwo *mwaanê, muud yêsh sán mína† ηgwúd; nyə nə bwo ná: “Nğəgá nə sá omákíd nə mwaanê éne té mə é bə njəond dí yí.” ¹⁴ Nji, nda búúd ó ləəm yé bwá á də mpíi nyə ná, bwá á kənd buud nyádí mpúsə kə jaaw ná: “Sá acéélé nə muud éne jwúg nə sá.”

¹⁵ «Ja bwá á shín tál nyə njwú-buud yí, nyə á ka nyiηgə. A mú zə wós, a mú jôw ósól ó mäsáal bé nyə á kaaw mwaanê wá ná bwá zəg lwágulə nyə nda mákíd mánj má á kyey ná. ¹⁶ Ashúshwóógú mú zə wós, nyə ná: “Mása, saη wó í á má sá nə mə bíg misaη wúm.” ¹⁷ Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Uháη, wo ji jəjə sól mäsáal. Wo má bə mə abúgúlág nə súsúsá ácíg-cíg. Mə má yə wo ijwúga ná wo jwúg nə miηgwála wúm.” ¹⁸ Sóol mäsáal ábeé mú námə zə, nyə ná: “Mása, saη wó í á má sá nə mə bíg misaη mitóon.” ¹⁹ Njwú-buud mú námə ci nə nyə ná: “Mə má yə námə wo ijwúga ná wo jwúg nə miηgwála mitóon.”

²⁰ «ηgwól mú námə zə, nyə

ná: “Mása, saη wó wə ga. Mə a fúlə wo nábúkəη dí nə ndeé mə baagulə. ²¹ Mə á ηgə fúndə wo nəcə wo ji muud ηkúd; wó də ηwa sá jí nə wo dí wo á bwíηg yí, wo də saag isá bísə ná wo dí wo á bə yí.” ²² Njwú-buud mú ci nə nyə ná: “Mə zə sámb wo lésú wó na wódí íciyád. Wo ji bów-bôw sól mäsáal. Wo á ηgə mpu nə mə ji muud ηkúd, má də ηwa isá bísə ná mə dí mə a bwíηg yí, mə də saag isá bí nə mə dí mə á bə yí. ²³ Ká nəcə ji wó áshígé kə wá mə mwaanê waamá bāη dí, nə ja má wós yí, mə zə ηwa nyə nə məbədí gwôw yí?” ²⁴ A mú ci nə buud bwá á bə cínəηg wá ná: “Déégúgá nyə saη ni bi yég nyəəηg jí nə misaη wúm yé.” ²⁵ Bwá mú ci nə nyə ná: “Cwáməba, á bwey fwo bə nə misaη wúm.” ²⁶ Mə mpú jaaw bí nə muud jí nə baalé yé, Zembî mə bá kwádulə nyə. Nji nyəəηg cúgé nə ndí yé, Zembî mə bá meel yíl nyə búbaalé á jí nə ndí yí. ²⁷ “Nə ndeé mizhízhíη myām mí á ban nə mə kú jwú nə bwo wá, zəgá nə bwo wa, zə cígə bwo məcáη mə ηgé dág.”» ²⁸ Ja Yésus nyə á shín lás ntáni yí nyə a tôw shwóg ηwa zhíí kələ Yurúsəlem.

*Yésus mə zə nyíi Yurúsəlem
(Mat 21.1-9; Mak 11.1-10;
Yuá 12.12-19)*

²⁹ Í á ka zə bə, Yésus nyə á ηgə shísh kúné-kúnə nə Betufazhe nə Betanî, a mú kə wós ηgeé mbáη bwá də jôw ná *Mbáη

wóolivyê yí. A mú lwâm *ómpwíín óbá. ³⁰ Nyə nə bwo ná: «Kəgá na dánd á shwóg nííd. Í é bə, bí ká námá jé bí kwey cwɔ jakáás cɛɛlá, í njúl ná tɔɔ muud nyə a bwélé kəwa gwod. Bí ó ciny gwo, zə mə nə ndí. ³¹ Nkí muud mə jí bí ná nəcé jí bí ngé ciny gwo yí, bí bɛsa nə nyə ná: “Cwám̄ba wé ngé jii gwo.” ³² Buud nyə á lwâm wá bwé mú kə, kə námá kwey ísá nda nyə á ci ná. ³³ Ja bwé má ciny cwɔ jakáás yí, wəamádí bé bwé mú ci nə bwo ná: «Bí má ciny gwo nəcé jí?» ³⁴ Bwé ná: «Cwám̄ba wé ngé jii gwo». ³⁵ Bwé mú zə Yésus nə cwɔ jakáás jɔɔng, bwé ngə yíl mikáándá myán ngə jɛel gwo kwoɲəd, bwé mú jíl Yésus gwôw. ³⁶ Yésus mú ngə kə jakáás dí, buud bwé ngé taalə mikáándá myán zhííd.

³⁷ Ja nyə á ngə shísh kúná-kúnə nə Mbúnj wóolivyê yí, ompwíín bēsh bwé á bə áncuncuma wá bwé mú bə nə məshusug, bwé mú ngə yə Zembî məshwúmb gwów-gwôw nəcé məma misóólágú mí nkúl bwé á dúg myá. ³⁸ Bwé mú ngə ci ná:

Gúmá í bág nə Njwú-buud ngé zə jíná má Cwám̄ba dí yé.

Jon í bág ná shɛɛ,

gúmá jon lə gwów dí cwû.

³⁹ Bóólágá *Ofarizyên bwé á bə na mánjkúmbə mə búúd dí wá bwé mú ci nə Yésus ná: «Yíguli, wo alásé nə ompwíín bwô ná bwé yówug kímálə?»

⁴⁰ A mú bɛsa nə bwo ná: «Má jaaw bí ná nkí bwé jí kál-kál, məkwóógú kím.»

Yésus mə gwág cey Yurúsalem lámúd

⁴¹ Yésus nyə á ngə shísh ngwála ná ndéé ja nyə á dúg wə yí, nyə á jii yé nə gwágúlə wə cey lámúd. ⁴² A mú ci ná: «Eéé! Jwôw gaád wo mbâm mpu nda wó jálá nə sɔ ná wo jííg ná shɛɛ ná! Ká jísə wo shwílyá, mísh mwô kú dúg. ⁴³ Nəcé mósól mwôw mə bá bə wo ná mizhízhín myô mí bá laá wo nə mimyégá, mí lyɛ wo nə dɔɔmb, shúsə wo ikóómb byêsh. ⁴⁴ Bwé bá caam wo nə bwân bwô, lúgə wo shí nə shí kú nə tɔɔ kwóógú í mbád dúlúgáád. Í bá bə wo ntó nəcé wo a shígé mpu fwála Zembî nyə á zə ná a zé cugushi wo yí.»

Yésus mə wíng búúd ó mikus Mpáanzə Zembî

(Mat 21.10-16; Mak 11.11, 15-18; Yuá 2.13-17)

⁴⁵ Nə ndéé, Yésus mú kə nyíi *Luj má Zembî, a mú kə wíng búúd bwé á ngə sá mikus cínɔng wá, ⁴⁶ nyə nə bwo ná: «Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Njów wâm í bá bə njów məjəgula.” Bi bân mə yida sá ná í bág daage lú íjúwâl!»

⁴⁷ Nyə á ka du yə buud minjígúlá Luj má Zembî jwôw dēsh. Nə ndéé, nə Milúlúú myā ofada, nə *Oyíguli ó məcɛɛ, nə míci mí kúl búúd mí mú ngə sɔ ná mí

gwú nyə. ⁴⁸ Nji bwá áshígé mpu nda bwá sáág ná, nəcə mənjkumbə mə búúd mēsh má á du gwágulə nyə nə lâm wēsh.

20

Nkul ijwûga mə Yésus í ngə zhu ngow

(*Mat 21.23-27; Mak 11.27-33*)

¹ Í á bə dúl jwówúd ná, Yésus ngə yə buud minjígúlá *Luŋ má Zembí, a ngə jaaw Jəjə Kéel, seegya ná milúlúú myâ ofada, nə *Oyígúli ó məcəçə, nə ocúmbá buud bwá má wós. ² Bwá mú jí nyə ná: «Jaawug sâ. Nyáyé ŋkul wó ngə sá ísâ ini nə ndí yí? Zó nyə ámə yə wo ŋkul nyəŋgú?» ³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə zó námə fwo jí bí njígá. ⁴ Nduwán Yuánes nyə á ngə duu buud yí, í á bə nə nyáyé ŋkúl? Ye ŋkul á gwów wə Zembí, ye ŋkul á buud?» ⁵ Bwá mú téduga ná: «Ŋkí sá mə ci ná: “gwów”, nyə e jí sá ná: “Ká nəcə jí bí a shígé *búgula nyə yí?” ⁶ Sá mə ká mēel ci ná í á bə ŋkul á buud í, kúl búúd jēsh gwú sá nə məkwoógú, nəcə bēsh bwá ngə magulə ná Yuánes nyə á bə *muud micúndá.» ⁷ Bwá mú bəsa ná bwá ampúyé kál í á ngə wú yí. ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə ajááwé námə bí ŋkul má ngə sá misóólúgú míga nə ndí yí.»

Kanda ósól o mäsáal ó abúbôw

(*Mat 21.33-46; Mak 12.1-12*)

⁹ Yésus nyə á ka kənd buud kanda ga ná, «Ŋgwól múúd nyə a sá fambá *vînyə a mú yə búúd fambá jəŋg məcéd. A músə kə njənd dí ná nyə é já fwámé fwála. ¹⁰ Fwála lú mómwáágulə dí, nyə á kənd ŋgwól sól mäsáal yé ná a kəg ŋwa nyə dé kəw lə mpúmá búúd bwá á lúg nə fambá wá dí. Nji buud bəŋgú bwá mú kə danɣulə cú sól mäsáal ná ndeé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ¹¹ Muud fambá mú ŋwa cígúlá ná á nyiŋgə námə kənd ŋgwól sól mäsáal yé. Bwá mú námə kə danɣulə cú nyāŋ, séémbali nyə nə məlwíy ná ndeé nyiŋg nyə məbwə məbwə. ¹² Muud fambá ná á nyiŋgə námə kənd sól mäsáal álél. Bwá mú kə wá nyāŋ məfəŋ ná ndeé bwá wíŋg nyə.

¹³ «Muud fambá mú ka zə ci ná: “Mə sáág ná e? Mə zó kənd mwān waam mə búl cēel yé, ka bwá é gwəçə nyə.” ¹⁴ Ká, buud bwá á lúg nə fambá wá, dúgúlə bwá á dúg *Mwān mə Múúd fambá mə wós yí, bwá á nyímbula bwámé nə bwámé ná: “Muud mə bá lúg nə lúgí wə éne. Shé gwúgá nyə shé bāg lúg nə lúgí.” ¹⁵ Bwá mú julə wú nə nyə fambá, kə gwú nyə ncā.» Yésus mú jí bwo ná: «Muud fambá mə bá sá búúd óni ntudél? ¹⁶ Ngaá ná a bá zə gwú bwo ná ndeé a ŋwa fambá yə búúd oshús?»

Ja búúd bwá á gwág á mə ci ntó yí, bwá á lás ná: «Mbô! Í cúgé nə ŋkul bə ntó!» ¹⁷ Yésus mú dúg bwo ná figó-figó, a mú

jí bwo ná: «Micilyá míga mí ká ná jí?»

Kwóógú ólwóye bwá á myaas yí,

dwó wá í má bæ kwóógú lú lúmuga*.

¹⁸ Muud mə bá bál kwóógú dɔɔŋg dí yé mə bá kweshəli búg; nyɔɔŋg kwóógú dɔɔŋg í bá káda yé mə bá cuguli.»

¹⁹ Oyíguli ó mácɛɛ bənɔŋ milúlúú myâ ofada bwá á mpu ná lású wáŋ wá Yésus nyə á ŋgə lás kaanád ni. Bwá mú tééd ŋgələ sɔ məzhí ná bwá bii nyə námə wəla dɔɔŋgúd. Nji bwá á ka ŋgə fúndə mənəkúmbə mə búúd.

*Otówé ɔ shwóg ó Oyúden
bwá bwéel Yésus*

(Mat 22.5-22; Mak 12.3-17)

²⁰ Ná ndéé bwá mú ŋgə baagəsə Yésus. Bwá kə kənd búúd ná bwá kág nda buud wá tətəlí. Bwá ká də bwéel ná ka bwá é gwág gúl ciyá í ajáláyé yí, bwá kusha nə nyə, a bæ mónyámá má ŋgwámuna dí, nyádí mpəl dí. ²¹ Buud bwá mú zə jí Yésus ná: «Yíguli! Sə ŋgə mpu ná lású wô nə njígúla wô bísə tətəlí. Wó də námə dág búúd nji nda njígúla wô wí ná. Wo ŋgə jíguli sə cug á Zembí búbalé. ²² Ntó, jaawug sâ. Ye mácɛɛ máshé má ŋgə magulə ná sá jánág tóya mə *Káázəl, ye má aŋgə nə magulə?»

²³ Ká, Yésus nyə á bwey mpu məkəŋ mən, a mú ci nə bwo

ná: ²⁴ «Lwógá ná mə saŋ *danarí†. Zə jí nə vuguli mpwoombá nə jínə bwá á lúlə wa ga?» Bwá ná: «Jísə Káázəl.» ²⁵ Nyə ntág nə bwo ná: «Ntó, yógá Káázəl isá í Káázəl, bí yə Zembí isá í Zembí.» ²⁶ Bwá mú kú nə sá bwá júmug Yésus mışh má búúd dí yí; bwá mú bul káam mpɛsá ni, bwá shwal fad mímpu.

*Osadwisyêŋ bwá bwéel
Yésus*

(Mat 22.23-33; Mak 12.18-27)

²⁷ Gúl búbaalê *Osadwisyêŋ, buud bwá də ci ná mimbimbə mí ábúle gwúm máshwoŋ dí wá, í á ka zə wá Yésus, zə jí nyə ná: ²⁸ «Yíguli, Moyíz nyə á yə sá cɛɛ ná: “Ŋkí muud mə yə kundú, mínyəŋú yé má jələ nə shúgula nə kúsə yé, a byág nyɔɔŋg má yə yé mpwoŋ buud.”

²⁹ Bóól ómínyəŋú bwá á byél wa zəŋgbá budúm nə budúm. Acúmbá mú bâ múdá, a mú yə kú nə mwân. ³⁰ Nyɔɔŋg nyə á bɛ nə nyə yé mú ŋwa múdá, ³¹ áléel ŋwa námə nyə, ná ndéé bəsh zəŋgbá bwá á ŋwa mudá wɔɔŋgú, bwá ŋgə yə kú byá mwân. ³² Zhúgúla zhúgúlâ, mudá mú námə yə. ³³ Ja búúd bwá bá gwúm yí, nyáyé mə bá ka ŋwa mudá? Ŋgaá nə bəsh bwá á shí bæ ógwúm bé?»

³⁴ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Buud wá cug ga bwá ŋgə bæ, budúm bâ búdá, budá kə

* **20:17** kwóógú lú lúmuga: Í á də bæ kwóógú bwá á də tééd jil məndəlúd yí, dwó wá bwá á də bɛ ja bwá lúm mənɔyung mə njów yí. **20:18** 1Pr 2.8 **20:19** 19.48

20:20 11.53-54 † **20:24** danarí: Í á bæ mwaanê á Rom bwá á də jéna tóya nə ndí yí (wo je dág Mat 22.18-9). **20:25** Rom 13.7 **20:27** Mis 4.1-2; 23.6-8 **20:28**

Mbá 25.5-6; Mət 38.8

məbáád. ³⁵ Nji, bəɔŋg bwə bá nyîn ná bwə jəlá nə gwûm bwə cugə cug í zág wá, bwə ábúle də sá məbâ: budúm nda ná bā búdá, budá nda ná kə məbáád. ³⁶ Bwə ábúle ná námá bə nə ŋkul yə, nəcé bwə bá bə nda *wəɛŋgəles. Bwə bá bə bwân ó Zembî nəcé í bá bə bwə mə wú shwiy dí kə cugəd. ³⁷ Kóómb á mimbimbə bálə gwûm məshwonj dí, Moyiz nyə a lwágulə ntó ja nyə á kwey ŋgwiile ŋkanj dí yí; nyə á jôw Cwám̄ba ná Zembî mə *Aburaham, Zembî mə *Izaag, Zembî mə *Yákwab. ³⁸ Ntó ji ná Zembî cugé Zembî mimbimbə, a ji yidá bə Zembî á buud bwə ŋgə cugə wá. Ntó ji shú déd nə bəsh bwə ŋgə cugə.»

³⁹ Bóólúgá *Oyíguli ó məcɛɛ bwə mú lás ci ná: «Yíguli, wo mə mpu lás.» ⁴⁰ Bwə áshígé ná nyingə bwele jí Yésus təɔ njígá ŋgwúd nə ŋgwúd.

Ye Mesí ji mwân mə Dávid
(Mat 22.41-46; Mak 12.35-37)

⁴¹ A mú ci nə bwo ná: «Ntədəlé búúd bwə mpú də ci ná *Kríst ji mwân mə Dávid yé? ⁴² Ŋgaá Dávid nyə á ci nyédí kálad Osôm dí ná: Cwám̄ba‡ nyə á ci nə Cwám̄ba wâm ná: “Jig shí wa mэдí mbwə mənɔwûm, ⁴³ kə wóós ja mə é culushi mízhízhíŋ myô, wo nyaál myo nə məkuú yí!”

⁴⁴ Ŋkí Dávid mə bwey jôw *Kríst ná Cwám̄ba, nyə é ka bə Dávid mwân na ntədəle?»

⁴⁵ Yésus mú ci nə *ompwíin bə buud bəsh bwə ŋgə gwág ná: ⁴⁶ «Bí ɔ káálúgá nə Oyíguli ó məcɛɛ bwə céél də mɛɛla nə ŋwɔɔla ŋwɔɔla íjud wá, bwə céél námá ná buud bwə dúg bəda bwo məbədə mə gúmə məŋkúmbə mə búúd dí wá, bwə námá wə bwə céél dúlə kə ji nji íjija yá shwóg ja básə *mám̄páanzə mə mínjúgúlá mə *Oyúden dí yí, nə dúlə də ji nji lúú túwali dí ja bwə dú kə ídína dí yí. ⁴⁷ Bwə də déég míkúsə mí búdá isá byánj byəsh ka də sá igwaa-gwaa í mājəgula ná bwə dúgúg nə básə ijɔɔ í búúd. Intúgúlí byánj í bá bə ŋkí jág bul nyaan.»

21

Yána mə kúsə múdá
(Mak 12.41-44)

¹ Yésus nyə a bân mísh a mú dúg ofwó búúd bwə ŋgə wá məyəna máŋ jaadá məyəna má *Mpáanzə Zembî dí. ² A mú námá dúg wúl mbúbúwá kúsə múdá ŋgə wá isəsánj íbá. ³ Yésus mú ci ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, mbúbúwá kúsə múdá ni mə wá məyəna cɔ búúd bəsh. ⁴ Nəcə buud óni bwə ámə ŋgə wá óni, bwə ámə ŋgə ŋwa məmpugə má byɔɔg dánjúd. Ká nye, a njúl mbúbúwá, nyə ámə wá bímbí dēsh í ámə bə ná nyə é ŋgə cugə nə ndí yí.»

20:36 1Yn 3.1-2 20:37 MmN 3.2, 6 20:39 Mak 12.32 20:40 Mat 22.46; Mak 12.34 20:41 Mat 20.30-31 20:42 Sôm 110.1; Mis 2.33-35 ‡ 20:42 Cwám̄ba: Wa, ja ashúshwóógú jísa “Yawé”, mbii í ŋgə wu Sôm 110.1 dí yí. 20:46 11.43; 14.7 21:1 20j 12.10 21:4 2Kr 8.12

Lun mə Zembî í bá cïim
(*Mat 24.1-3; Mak 13.1-3*)

⁵ Bóól búúd bwá á ngə faag
*Lun mə Zembî bwá ngə ci ná
malwəga mâ cínəng mäsə nə
jəjə mákwóógú, jəjə ísâ búúd
bwá á ngə yə Zembî yí í ngə
kwádulə ijə. Nda bwá á ngə
faag ntó ná, Yésus mú ci ná:
⁶ «Sâ bí ngə dúg nkí nywa ni
í bá cïim jēsh, dúl kwóógú
í ábúlé lúg na í mbád dúl
gwôw.» ⁷ Bwá mú ka jí nyə ná:
«Yíguli, jān sâ í bá bə jáyé ja?
Jí í bá ka lwágulə sé ná í wál zə
sây?»

Yésus mə jaaw nda məcəy
mə bá tééd ná
(*Mat 24.4-8; Mak 13.5-8*)

⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Bí
ó bey ná buud bwá bāg zə kənd
bí jugú. Nəcə buud nkí bulya
bwá bá də zə nə jínə dām zə
ci ná: “Mə wə *Kříst,” bwá ná:
“Wəla í mə wóós.” Bí kú bá
də bę bwo. ⁹ Ja bí mə bá də
gwág miláŋ mí móomb yí, bí
kú bá də gwág wagəwo. Bí
təem gwág ná buud bwá mú
ngə sá mīngáádə nə ijwú, bí
kú bá gwág wagəwo. Nəcə
í bá jii ná isâ byəng í ngəg
nə tééd fwo sáy; nji, í ábúlé
lɛɛl bə máshíné mə shí.» ¹⁰ A
mú nyīngə ci nə bwo ná: «Gúl
lwoŋ í bá lúmbəli nə gúl, dúl
faan lúmbəli nə dúl, ¹¹ shí
í bá də jág ntaŋusa, zha á
ifií mpu nə okwaag-jumə ó
məbwas í bá də bə íkúl íkúl, isâ
í áwuwaŋwə nə məma ísâ í ntó

búúd fəg yí í bá də zhu gwôw
joŋ dī.»

Zembî mə bá kwíind
(*Mat 10.17-22; 24.9-14;*
Mak 13.9-13)

¹² «Nji, shúshwóógú ná isâ
íni byēsh í bəg, bwá bá də
bii bí, də lwágulə bí cúwəlí,
bwá bá də kusha nə bí məbwá
mə wəamáđí wá *məmpáanzə
mə mīnjígulá mə *Oyúden,
bwá wá bí mímbwugud. Bí
mə bá də kaad mísh mə ójwú
ó ləem nə buud ó anání dí
nəcə jínə dām. ¹³ Nji sóólúgú
wəng wēsh í bá bə shú ná
bí kəg bwaagulə sâ bí mə
mpú shú dām yí. ¹⁴ Bweyagá
wá mílúúd ná bí ajáláyé nə
bá də kwəmsa mbii bí mə
bá də shwə mənyúúl yí.
¹⁵ Məməfwó mə bá də yə bí
iciyá í lésú nə fəg mbii í bá
də bə ná, buud bēsh bwá bá
də lúmbəli nə bí wá, ngwúd
nə ngwúd kú tí sâ bí mə cí
yí, ngwúd nə ngwúd kú wá
iciyá í onkwafad. ¹⁶ Obyəl bān
bwəməfwó, tə omínyəŋə bān,
tə mimbyél mín nə oshwə
bān bwá bá də kusha nə bí,
bwá sá ná bí bóól nkí bulya bí
bwəmag nə shwiy. ¹⁷ Buud
bēsh bwá bá mpíi bí nəcə jínə
dām. ¹⁸ Nji, sâ í ábúlé sá bí tə
bíbíyá. ¹⁹ Bí ó bá jísəw kə wóós
məshínéd, bí mú bá cəgə.

(*Mat 24.15-22; Mak 13.14-20*)

²⁰ «Nji, ja bí mə bá dúg
ígwoŋg í dósomb í mə lyə
Yurəsəlem nə kesh yí, bí ó

bá mpu ná Yurúsalem wál zə c̄im. ²¹ Nə ndeé, buud bwə bá bə Yudéa wá bwə bâg fúndə kə mímbúmbúnd! Bəɔŋg bwə bá bə tām ηgwála wá, bwə bâg wú; bəɔŋg bwə bá bə mpúsə milɔɔm wá, bwə kú bá zə ηgwála. ²² Nəcə mwôw məɔŋg mə bá bə mwôw Zembî mə bá zə yə búúd intúgúlí má, sâ jêsh Mícilyá mí ηgə ci yí í bá bwəma. ²³ Nkwéé budá bwə bá bə nə məbum, nə bəɔŋg bwə bá ηgə nyééŋg bwân mwôw məɔŋg dí wá! Bwə bá bul ηkúnkwon. Nəcə məntágula mə bá bul bə lɔɔm dí, mpimbə mə Zembî í bá bii kúl búúd ga. ²⁴ Bóól bwə bá gwúyɔw nə ikafwɛɛ, bóól kə míkwámúd ikúl byêsh í cúgé Oyúden dî; ikúl í cúgé Oyúden í bá yád Yurúsalem, tagulə nyaal nyə nə ndeé kə kumə məshíné mə jwanɔga dán.»

Ja Mwân mə Múúd mə bá bə nə a wál zə yí
(*Mat 24.29-36; Mak 13.24-32*)

²⁵ «*Məshimbá mə bá wóós jwôw nə ηkwoond nə wəacén-cénid. Shí í bá bə ná, ilwon η í bá bə ífwaasud, muud kú wɔɔf nəcé m̄an mə bá sá məma ncíndá, ikwɔ́ bul junɔya. ²⁶ Buud bwə bá ηgə kân nə fúndúgú ηgələ bwánd cúgé í bá wóós shí mishwun yí, nəcé isâ byêsh bísə nə mpífə jon dí yí í bá kúnɔgula. ²⁷ Ja jɔɔŋgá, bwə bá ka dúg *Mwân mə Múúd ηgə zə míŋkúdúd, a zág nə mpífə nə milwaná. ²⁸ Ja isâ

byɔɔŋg í bá tééd ηgələ s̄y yí, bi ɔ́ bá ság m̄anyúúl ijɔyad, bí bân milúu nəcé í bá bə wəla bí mə bá zə wú m̄anyámád yí í mú kúná-kúnə.»

²⁹ A mú kənd bwo kaanə ná: «ŋwagá yuug nə *figyē nə bíl ílí byêsh. ³⁰ Ja m̄ancuug mə agúgwáan mə ηgə kɔ́ yí, ηgaá bi mə du mpu cínɔŋg nə ompú bwə mú kúná-kúnə. ³¹ Ntó námá, ja bí mə bá dúg isâ byɔɔŋg í ηgə s̄y yí, mpugá ná Faan mə Zembî í mú kúná-kúnə.»

³² «Búbálé, mə jaaw bí ná, kala búúd ga í ábúlé cɔ́, isâ íni byêsh kú fwo s̄y. ³³ Gwów nə shí í bá cɔ́, nji iciyá byâm kú cɔ́.»

Ompwíin ó Yésus bwə jəlá nə du ji ηkwəməsá

³⁴ «Bí ó bey ná milám mí kág bá wamba bí m̄əzanə nə inɔuluga nə zhwiimbyálə nə cug dí nə ndeé, jwôw dɔɔŋgú zə bá byaluga nə bí ³⁵ nda wód í du byaluga nə cúdú ná. Nəcə jwôw dɔɔŋg í bá bii búúd ɔ́ shí mishwun óga bēsh. ³⁶ Jigá ηkasá, bí du jəgula nə Zembî ja jêsh shú nə bi bâg faam isâ byɔɔŋg byêsh dí, bi mú bá kə wóós ótátəlí mísh mə *Mwân mə Múúd dî.»

³⁷ Yésus nyə á du sá ná, mwásə wēsh a ji *Luŋ mə Zembî a ηgə yə buud minjígúlá; mpwó-bulú, a kə mbúmbúŋ á wəolivyē kə cínɔguli búlú wu. ³⁸ Buud bwə á ka du zə nyədí cínɔŋg Luŋ ná kúndə mán zə du gwəgələ nyə.

21:22 Mbá 32.35; Ozê 9.7

21:34 Iza 24.17; 1Te 5.1-3

21:25 Sôm 46.3-4; Mat 24.29

21:36 Mat 24.42; Mbú 6.17

21:27 Mat 24.30

21:37 19.47; 22.39

22

*Yúdas mǎ kusha nǎ Yésus
(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2)*

1 Wǎla lu *Páska í á ngǎ shísh. Páska nyǎ á bǎ zaŋ bwǎ á du dǎ íbuléd yǎ kú nǎ *lǎvur yí. 2 Milúlúú myǎ ofada bǎnǎŋ *Oyíguli ó máceŋ bwǎ á ngǎ sǒ mǎzhí ná bwǎ gwú Yésus, bwǎ á ka ngǎ fúndǎ mǎŋkúmbǎ mǎ búúd.

(Mat 26.14-16; Mak 14.10-11)

3 Yúdas bwǎ á du jǎw nǎ dúl jínǎ ná Iskariyót yé, a njúl ngwól múúd á gwoonŋ *ómpwíin wúm nǎ óbǎ, *Sátan mú nyíi nyǎ lámúd. 4 Yúdas músǎ zǎ kǎ, kǎ lésǎ nǎ milúlúú myǎ ofada bǎnǎŋ ojwú wǎ buud bwǎ á du baagulǎ *Lunǎ mǎ Zembí wǎ. A mú kǎ lwágulǎ bwo nda nyǎ é sǎ ná bwǎ bíig Yésus ná. 5 Bwǎ mú gwág nywa, bǎnǎŋ bwǎ mú bǎ cúnǎ ná bwǎ é yǎ nyǎ *mwaanê. 6 Yúdas mú ka ngǎ sǒ fwámé fwála á jí nǎ ŋkul sǎ ná bwǎ bíig Yésus mǎŋkúmbǎ mǎ búúd kú mpu yí.

*Ompwíin ó Yésus bwǎ
kwǎmusa Páska
(Mat 26.17-19; Mak 14.12-16)*

7 Jwǎw lu zǎŋ bwǎ du tééd dálǎ íbuléd yǎ kú nǎ *lǎvur yí í mú ka wóós. Jwǎw dǎonŋǎ wǎ bwǎ du cígǎ nǎwǎmbe *Páska yí. 8 Yésus mú lwám Pyêr bá Yuánes ná: «Kagǎ kwísha sǎ dína Páska, sǎ bǎg kǎ dǎ.» 9 Bwǎ mú jí nyǎ ná: «Wo ngǎ ceel ná sǎ kǎg kwísha gwo ngow?»

10 Nyǎ nǎ bwo ná: «Kagǎ, ja bí é nyíi ngwǎla yí, bí é bwǎma nǎ ngwól múúd ngǎ ŋkêny kǎágǎ mǎjúwó; bí ó bǎ múúd wǎonŋǎ kǎ wóós njǎw nyǎ é nyíi yí. 11 Bí mú ci nǎ muud njǎw ná: “Yíguli mǎ ci ná wo lwóg sǎ kúl bǎnǎŋ *ompwíin bé bwǎ é dǎ dína Páska yí.” 12 Nyǎ e lwágulǎ bí fúm ánúní njǎw á gwówúd, í njúl kwambulǎ. Cínonŋ wǎ bí é kwísha shé zaŋ Páska yé.» 13 Ompwíin bwǎ mú kǎ ngwǎla, bwǎ mú kǎ kwey ísǎ námǎ nda nyǎ á jaaw bwo ná. Bwǎ mú kwísha dína Páska.

*Dína mǎ Cwǎmba
(Mat 26.20-29; Mak 14.17-25)*

14 Ja wǎla lu dína í á wóós yí, Yésus nyǎ á kǎ jí shí, bǎnǎŋ *buud ǎ lwámǎ bé. 15 A mú ci nǎ bwo ná: «Mǎ áma bul jíi ná sǎnǎŋ bí sǎ dǎg *Páska éga té mǎ afwóyé bwǎma nǎ cúnǎ yí. 16 Mǎ jaaw bí ná mǎ abulé ná kwo dǎ ídǎw í Páska kǎ wóós ja Zembí mǎ bá féég sǎólúgǎ á cínonŋ nyǎdí Faan dí yí.» 17 Ná ndeé, a mú ŋwa bǎlá, a yǎ Zembí akíba, a mú ci ná: «Ŋwagǎ bǎlá mǎlwǎg ga bí kǎáwulag mpádúgǎ nyín. 18 Mǎ jaaw bí ná, tééd kíkídíga mǎ áŋguleé ná wǎan ní; mǎ bá kwo ŋgul gwo njí ja Faan mǎ Zembí í bá zǎ tǎw yí.»

19 Ná ndeé a mú ŋwa buléd, a yǎ Zembí akíba ná ndeé, a mú fêy buléd, a yǎ ómpwíin, nyǎ nǎ bwo ná: «Nyúúl nyám í mǎ kaanz shú dán dí wǎ ga.

Dugá sá sósólúgú ga, du tédugá ma.» ²⁰ Námá mbií ηgwúdu, ja bwá má shín də yí, a mú námá ηwa bálá wáan, yə bwo, nyə nə bwo ná: «Bálá ga jisə sɔ á gúgwáan í zə sɔy mácií mām dí yí. Nəcə mácií mām má zə shwiy shí, zə cé bî.

²¹ «Nji, dugá, muud nyə é kusha nə mə yé ji wa, sánónη ηgə də. ²² Nəcə *Mwân mə Múúd mə zə kə nda cɛɣlá má Zembî wí ná. Nji məntágula nə múúd mə kéénzh nyə yé!» ²³ Bwá mú ηgə sɛηusa məkəl bwámé nə bwámé, ηgə jí ná zə nyə e sá sósólúgú wəɔηgú na mpédúgá nyáηúd?

Fwámé múúd mpédúgá buud ɔ lwámá
(Mat 20.25-28; Mak 10.42-43)

²⁴ *Buud ɔ lwámá bwá á sɛηusa məkəl ná bwá cɛɛl mpu nyɔɔηg jí bul bə fwámé múúd bwádí gwoonηg dí yé. ²⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Micí myá ikúl ishús mí ηgə nteɛηg ijwúga byán; buud ɔ mpəl bwá ηgə yida jii ná buud bwá ηwág bwo ná ijɔɔ í búud. ²⁶ Í ajáláyé nə bə ntó bí bāη dí. Nyɔɔηg yêsh mə céɛl bul bə fwó múúd gwoonηg jín dí yé, yídag bə nda nyə wə má búl bə mwántombú; nyɔɔηg mə tów bí shwóg yé séyúg nə bósólúgá. ²⁷ Mpédúgá muud njúl shí ηgə də yé nə nyɔɔηg ηgə sɛy nə nyə yé, zə jí fwámé múúd? Nγαá ná nyɔɔηg njúl shí ηgə də yé? Nji, mɛɛ

mə yidá ηwa jiya sósól məsáal mpédúgá nyínúd.

²⁸ «Bí báá, bí má kyey nə mə zə wósos wəla lú mákugulə dām dí. ²⁹ Ná ndéé mə ji nə ηkul yə bí Faan má Zembî nda Dá nyə á yə mə dwo ná. ³⁰ Mə ji nə ηkul sá ntó shú nə bí bāg də nə ηgul mádí túwəli dí ja má bá bə mádí Faan dí yí, bí ji námé ícaanηgəd sámb íbɛɛnd wúm nə íbá yá *Izəyél milésú.»

Pyêr mə bá kálya Yésus
(Mat 26.33-34; Mak 14.29-30)

³¹ Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Shímun, Shímun, *Sátan má gwáamb ηkúl ná a zə fyá bí nə məbwəbúlán nda múdá má də fyá máwúdə ná. ³² Nji mɛɛ mə ámə jəgula shú dwô dí ná búgə gwô í bəg kú tag. Ná ndéé, wo ɔ bá ka ləlushi ómínyəηú bwô ja wó é bá cénd kuú njɔɔnd yí.» ³³ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámaba, mə ji kwéeshá ná tɔɔ mímbwug shwə kə, tɔɔ shwiy shwə bəsh yə.» ³⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Pyêr, mə jaaw wo ná shúshwóógú ná ηgwúm kúwó kwáágúg wo e kálya ija ilól ná wo ampúyé mə.»

Wəla lu gwáná
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

³⁵ A mú ci nə bwo ná: «Ja má á lwám bí kú nə *mwaanê, kú nə məkwáám, kú nə osílúfaas yí, jí í á fúfə bî?» Bwə ná: «Kú nə sâ.» ³⁶ A mú ci nə bwo ná: «Í zə yidá bə ja ga dí ná, ηkí muud ji nə mwaanê, a

ɲwa; ɲkí muud ji nə kwáám, a ɲwa; muud cúgé nə kafwɛɛ yé kusha kúúd jé, kusə kafwɛɛ. ³⁷ Nəcə má jaaw bí nə micilyá míga mí jɛlá nə bwəma cug jám dî. Micilyá mí ná: “Bwá á sɛɛɲg bənɔɲ izhilɲgaaná.” Ntó ji ná, sâ í dúgyá nə mə yí í jɛlá nə sɲy nda í jí ná.» ³⁸ Bwá mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, dugí ikafwɛɛ íbá wa.» Nyə nə bwo ná: «Bím̄bí ni í jɛla.» ³⁹ A mú cúwo tóón, kə *Mbún̄ wóolivyê nda nyə á d̄u bwey sá ná. *Ompwíín bɛ́ bwá mú bɛ nyə.

Yésus má jəgula nə Zembî Getsemane
(Mat 26.30-46; Mak 14.26-42)

⁴⁰ Ja bwá má kə wóós kúkúl jɔɔɲg dí yí, Yésus mú ci nə *ompwíín ná: «Jəgulaɡá nə Zembî, bí bəɡ kú biil məbwəbúlánúd.» ⁴¹ Nyɛ, a músə nywá shísh shwóg-shwóg nə bwo, cé bɔɔlá dí nə ɲkul shúg yí. A mú kúd məbwón̄ shí, tɛ́éd ɲgálə jəgula nə Zembî, ⁴² nyə ná: «Pupa, ɲkí wó cɛɛl, yílág mə bálá máɛɛy ga! Nji, kú bə nda má jí ná, í sýyúɡ nda wó cɛ́ɛl ná.» ⁴³ [Ná ndɛ́é, ɲgwól *ɛɲgales mú wóós zhúlə gwɔw, zə ɲgə ləlushi nyə. ⁴⁴ Ifwaas í shwíy í mú bul bíi nyə, a mú bul nyiɲgə jəgula nə Zembî, gúɲ í mú d̄u wú nyə nyúúlúd nda íbɔbɔl í mácií d̄u kud shí.]*

⁴⁵ A músə yəw jəgúlálə, a bân zə kóómb ómpwíín bwá á bə yí. A mú zə kwey ná

məɛɛy mə lâm mə mə kənd bwo ígwád. ⁴⁶ A mú ci nə bwo ná: «Ná ji! Bí ɲgə já? Wɔɔlúɡá, bí jəgulaɡ, bí bəɡ kú biil məbwəbúlánúd.»

Bwá zə bíi Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-52)

⁴⁷ Yésus ɲgá ná lás ntúni, se-egya ná məma kında búúd mə cúwo, Yúdas tál bwo shwóg, Yúdas nyə á bə námə muud á gwoonɲg *búúd ɔ lwámá wúm nə óbá yé mú shísh wə́ Yésus, zə fúlalú nyə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Yúdas, ntó ná wo zə kusha nə *Mwân mə Múúd məfúlula dí?» ⁴⁹ Ja búúd bənɔɲ Yésus bwá á bə gwoonɲg wá bwá á dúg sá í á ɲgə sɲy jɔɔɲg yí, bwá á jí nyə ná: «Cwám̄ba, ye sá gwánág nə ikafwɛɛ?» ⁵⁰ ɲgwól mú wéem kafwɛɛ jé, taad ɲgwól sóol məsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá á mbwə məncwúm. ⁵¹ Yésus mú ci ná: «Yəwɔɡá ntúni». A mú kún̄ya nə muud éne lwə́, í mú yál. ⁵² Yésus mú lás nə milúlúú myâ ofada bənɔɲ ojwú wá buud bwá á d̄u baagulə *Luɲ mə Zembî wá nə ocúmbá buud, nyə ná: «Bí ɲgə zə nə ikafwɛɛ nə məbúlə zálə bíi mə, mə jisə zhilɲgaaná? ⁵³ ɲgaá ná shé á d̄u bə jwɔw d̄esh kúl ɲgwúd Luɲ mə Zembî dí, bí kú séémb mbwə́ ná bí mə bíi mə. Nji, wəla dún wə́ mə wóós ga, wəla mə *Sátan muud mə d̄u kuɲg máyídúɡúd yé.»

22:37 Iza 53.12 22:39 5.16 22:39 21.37; Mat 26.30; Mak 14.26; Yuá 18.1

22:42 Mat 6.10; 20.22; Mak 10.38; Yuá 12.27-28 * 22:44 Sâ jêsh jisá cilyá wa ímpánzə íga dí yí, míl micilyá mí ayág mí cúgé nə byo. 22:53 19.47; 22.3

⁵⁴ Bwá mú bií nyə, kə nə nyə ná ndeé kə nyí njów má Ajəláci á ofada. Í á bə, Pyêr ngə bɛ bwo nə fwámé cé.

Pyêr mə kálya Yésus

(*Mat 26.69-75; Mak 14.66-72*)

⁵⁵ Bwá á ka jida kuda tām mbaadá bwá mú seɛngya zə ji shí; Pyêr mú námá zə ji cínɔŋg bwádí. ⁵⁶ Dúl sás í á du sêy nə Ajəláci á ofada yí í mú dóg nyə na mánkenya má kudad. Sás dɔɔŋg mú mpu shimal dóg ná ndeé a mú ci ná: «Muud éga nyə á bə námá gwoonɔŋ mə Yésus dî.» ⁵⁷ Pyêr mú kálya nyə, nyə ná: «Amuda, mə ampúyé múúd éne.» ⁵⁸ Fúfwálá mú cɔ, ngwól múúd mú nyinɔŋ ci nə Pyêr ná: «Wo ji námá ngwól múúd wáj.» Pyêr nə né ná: «Muud éga, kú bə mə.» ⁵⁹ Fwála má cɔ je bə wəla ngwúd ntáni, ngwól múúd mú nyinɔŋ zə báásulə ná: «Jí ntó, muud éga bənôn Yésus wá bwá á bə. Ngaá a ji námá muud á Galilé?» ⁶⁰ Pyêr mú ci ná: «Mə ampúyé sá wó ngə ci yí.» Pyêr ngə ná lás ntáni, ngwúm kúwó mú kwáág. ⁶¹ Cwámaba mú yid dóg Pyêr ná shi shi shi. Pyêr mú téduga ciyá Yésus nyə ámə ci nə nyə yí ná: «Shúshwóógú ná ngwúm kúwó kwáágúg múús íí, wo e kálya mə ija ilól.» ⁶² Pyêr mú cúwo tón kə du nyêsh nə yâ. ⁶³ Buud bwá á bə bwá mbíd Yésus wá bwá á ngə cágulə Yésus, bwá ngə yíd nyə. ⁶⁴ Bwá á cɛɛlə nyə sâ míshád

ka ngə ci nə nyə ná: «Lwóg ná wo ji *muud micúndá, jaawug sá muud nyə ámə yíd wo yé.» ⁶⁵ Bwá mú ngə jág lás nə nyə bí íciyá í málwíy.

Bwá ηwa cígúlá ná Yésus má jalá nə yə

(*Mat 26.62-66; Mak 14.60-65*)

⁶⁶ Mán mələm, gúfágá ócúmbá wá kúl búúd, nə milúlúú myâ ofada nə *Oyígali ó máceɛ bwá á seɛngya. Bwá mú zə nə Yésus bwádí *Gwoonɔŋ ósəmbye ó mílású wá Zembí dî. ⁶⁷ Bwá mú ci nə nyə ná: «Jkí wo jisə *Kríst, jaawugú sə». Nyə nə bwo ná: «Mə tɛem jaaw bí, bí ámaguləyé. ⁶⁸ Mə jí námá bí njígá na, bí ábɛsayé mə. ⁶⁹ Nji, tééd kíkídíga, *Mwân mə Múúd nyə é kə ji shí mbwə məncwúm má Zembí á ηkul nyêsh dî.» ⁷⁰ Bêsh ntəg ná: «Ntó ji ná wo ji *Mwân má Zembí?» Nyə nə bwo ná: «Bíméfwó bí ngə ci ntó, mə jisə nyə.» ⁷¹ Bwá mú ntəg ci ná: «Jí shé má kwo sɔ owúshined yí? Sáméfwó má gwág á má lás.»

23

Yésus mə ká kaad wá Pilát
(*Mat 27.11-14; Mak 15.2-5*)

¹ Gúfágá búúd jêsh mú tów kyey kə nə Yésus wá Pilát. ² Kə wós nûŋ, bwá mú ngə búgə nyə lású ná: «Sá ámə kwey múúd éga ngə sá nə lwon búúd jisú mítédúgá mí ngəg nə búbulə mílúúd, a ngə ci ná nyə wá jisú Mesî, Njwú-buud; a

22:61 22.34; Mat 26.34; Mak 14.30

22:69 Dan 7.13; Sôm 110.1; Mis 7.56

20.20-26

22:64 7.16

22:67 9.20; Yuá 10.24-25

22:70 Mat 26.63; Luk 1.32-35

23:2

ngə sá nə bwə kú jəna *Káázəl tóya.» ³ Pilát mú jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwū *Oyúden?» Yésus mú bəsa ná: «Wo má ci óni.» ⁴ Pilát mú ci nə milúlúú myā ofada nə mənəkumbə mə búúd ná: «Mə akwéyé nə muud éga má shwey wōŋ.» ⁵ Bwə mú ci nə nyə ná: «A ngə shwambələ kúl búúd jisá. A má ngə yə bwo minjígulá wú Galilé, wósós Yudéa zə kumə wa.» ⁶ Ja Pilát má gwág ntúni yí, a mú jí ŋkí Yésus ji muud á Galilé. ⁷ Nda nyə á mpu ná Yésus ji muud á faan lú íjwūga má Herod ná, nyə á ci nə bwo ná bwə kág nə nyə wə Herod. Í á bə Herod njúl Yurúsəlem mwōw məŋgúd.

Yésus mə ká kaad wə Herod

⁸ Herod nyə á bul bə nə məshusəg ja nyə á dúg Yésus yí. Nəcə bwey nyə á də bwey sɔ ná a dúg nyə nə isá nyə á də gwág shú dé dí yí. Nyə á ngə bwánd nə búgá ná Yésus nyə e sá dúl *shimbá a mú dúg. ⁹ A mú jí Yésus zhwoŋ minjígá, nji Yésus kú bəsa. ¹⁰ Milúlúú myā ofada bənŋŋ *Oyíguli ó mácçç bwə á bə cínŋgú bwə ngə búgə Yésus milású nə ŋkúd. ¹¹ Herod bənŋŋ ifulish byé bwə ngə ŋwa nyə mpyóŋ nə mpyóŋ, ngə cágulə nyə. Bwə mú bwééd nyə jɔjɔ jud ná ndéé nyiŋ nyə ná bwə kág nə nyə wə Pilát. ¹² Herod bá Pilát buud bwə á də bə nə ifamuga wá, bwə mú çç shwə jwōw dəŋgúd.

Yésus má nyiŋgə kə kaad wə Pilát

¹³ Pilát mú sɛɛŋg milúlúú myā ofada, nə micí nə buud bēsh, ¹⁴ a mú ci nə bwo ná: «Bí ámə zə nə muud éga mádí ná a ngə shwúguli kúl búúd jín. Ká dɔgá, mə má jí nyə minjígá bi ngə gwág. Mɛɛ má kwey ná a cugé nə tɔɔ wōŋ ísá byēsh bí ngə cɛɛl bwaagulə nyə yíid. ¹⁵ Herod má kwey námá ná a cugé nə məbyaagulə, gwə wə á má nyiŋgə nti sə nyə yí. Ntó ji ná muud éga nyə asáyé gúl sá shwiy. ¹⁶ Mə zə yə nyə intágulí ná ndéé mə bíd nyə.»

Bwə ban Yésus, cɛɛl Barábas (Mat 27.15-26; Mak 15.6-15)

¹⁷ *[Pilát nyə á də bə nə fúlú ná zan *Páska í ká bə, a bíd búúd wúl mbwug.] ¹⁸ Bēsh bwə mú kɛm ja ngwúd ná: «Gwúg nyə. Yidag bíd sá Barábas.» ¹⁹ Barábas wəŋgú nyə á kə mímbwug dí nəcé bwə á sá nə buud bwə sáág mingáádə nə ijwū, bwə gwú námá múúd. ²⁰ Pilát mú kwo lésa nə buud bwə á ngə shwəman Yésus wá gúl ja ná, nywáá má cɛɛl bíd nyə. ²¹ Bwə mú kɛm ná: «Bwambuləg nyə kwolós dɛ, bwambuləg nyə kwolós dɛ.» ²² Pilát mú nyiŋgə ci nə bwo ja áléel ná: «Dáyé bōw á má sá yí? Mə akwéyé ná a má shwey wōŋ í jálá nə shwiy yí. Mə zə sá nə bwə fyámúsəg nyə milwóŋ ná ndéé mə bíd nyə.» ²³ Bwə mú nyiŋgə kɛm ná a bwámbuləg

Yésus kwolós dî, oŋkwiimbyê
 ηgə yáág yáágúg. ²⁴ Pilât
 mú ηwa cígúlá ná a zó sá sâ
 bwá ηgə jii yí. ²⁵ A mú bíđ
 múúđ bwá á ηgə gwáámb yé,
 muud nyə á kə mímbwug dí
 nəcə cɪŋú-cindê nə mægwú mə
 múúđ yé; a mú yə bwo Yésus
 ná bwá kág sá nyə nda bwá
 dúg ná.

Bwá ká nə Yésus kwolós dî
 (Mat 27.31-38; Mak 15.20-
 28; Yuá 19.16-24)

²⁶ Ja bwá á ka ηgə kə nə Yésus
 yí, bwá á bii Shímun á Sirên
 ηgə wú ífambá, bwá mú zhimb
 nyə kwolós ná a ηkényág, ηgə
 bɛ Yésus. ²⁷ Zhwog buud wâ
 kúl búúđ, nə budá bwá á ηgə
 bɛ, bwá ηgə *bí məbwə íbəd
 dí†, bwá ηgə tədəwa. ²⁸ Yésus
 mú yid dúg búdá bɔɔŋgá, a mú
 ci nə bwo ná: «Kúgá jí mə,
 jügá biméfwó nə bwân bân,
²⁹ nəcə í bá wóós ná buud bwá
 bá ci ná: “Mikundú mí búdá
 myá mí má jəla, bá buud bwá
 abwélé ηwa mábum, kú bwəle
 nyéɛŋgə bwân wá.” Mwəw
 búúđ bwá bá lás ntó má mə
 ηgə zə. ³⁰ Ná ndeé bwá bá
 ci nə mimbánj ná: “Kádágá
 sâ,” bwá nə inkwúndúgú ná:
 “Shweelugá sâ.” ³¹ Nkámúsá
 ná bwá fwó sá líí á búš nda
 bwá ηgə sá ga, jân í bá bə nə
 fumbə ntədəlé?» ³² Ja bwá á
 ηgə kə nə Yésus yí, bwá á ηgə
 námə kə nə míl mímbáwúlú mí
 búúđ mímbá ná bwá kə gwú
 bə́nɔŋ.

Bwá bwambulə Yésus
kwolós dî
 (Mat 27.33-36; Mak 15.22-
 24)

³³ Ja bwá má kə wóós kúl
 bwá də jəw ná «Bwundú lúú»
 yí, bwá mú bwambulə Yésus
 kwolós dî, bə́nɔŋ mimbáwúlú
 mí búúđ mímbá myɔɔŋg, nyíga
 jé kwolós dí Yésus mbwə
 məncwúm, nyíga jéd nyádí
 mbwə məkóól. ³⁴ †[Nə ndeé
 Yésus mú lás ná: «Pəpa, juug
 bwo, nəcə bwá ampúyé sâ
 bwá ηgə sá yí.»] Bwá mú
 wusə mpaambé shú kaawúlə
 míkáándə mí Yésus. ³⁵ Zhwog
 buud bwá á bə bwá tál də dúg.

Mbáwúlú múúđ í cénd
mítádúgá

Micí mí mú ηgə cágulə
 Yésus, ηgə ci ná: «Nyə á də
 dí cugushi buud hí, a cugug
 nyəméfwó, ηkí a jí *Kříst,
 muud Zembí nyə a féésh yé». ³⁶
 Ozimbi bwá á ηgə námə
 cágulə nyə; bwá mú shish
 nyádí kə yə nyə məlwəg má
 ábibyenzhá. ³⁷ Bwá ná: «ŋkí
 wo jí Njwú *Oyúden, cugug
 wóméfwó.» ³⁸ Bwá á cilə cilyá,
 bwambulə nyə wə ηgeɛ lúúđ
 gwəw ná «Njwú Oyúden wə
 éga.» ³⁹ Wúl mbáwúlú í á
 bə námə jé kwolós dí yí mú
 jág lás nə nyə ná: «ŋgaá wo
 wə jí Kříst? Cugugú wóméfwó
 wo ka námə cug sâ.» ⁴⁰ Wúl
 mbáwúlú mú fəel, jum nyə ná:
 «O! Wo jí námə íntágúlíd nda
 nyə, wo ka bə kú fúnda Zembí?

† 23:27 bí məbwə íbəd dí: Bílə mbwə bəd dí í á də lwágulə ná muud má bul gwág
 sâ í ηgə sŋy yí cey lámúd. 23:29 21.23 23:30 Ozê 10.8; Mbá 6.16 23:31 1Pr
 4.17 23:33 Iza 53.12 23:34 Sôm 22.19; Mat 5.44; Luk 6.28; Mis 7.60 ‡ 23:34
 Isâ bísə cilyá íyuug íga dí cwú yí í cúgə bóól ókálad wâ yágúđ. 23:35 Sôm 22.8
 23:36 Sôm 69.22 23:37 Mat 27.11

41 Shwá bân mæ jəla nə intágúli íga, nəcé shwá a sá námá isâ í jəlá nə shwá bəg nə intágúli yí. Ká nye, nyə abwélé sá sâ abúbôw.» 42 A mú ci nə Yésus ná: «Yésus, wo ɔ bá tédugá mæ ja wó bá zə nə ijwûga byô yí.» 43 Yésus mú ci nə nyə ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, shwá é bə múús *Paradis.»

Shwiy mæ Yésus

(*Mat 27.45-51; Mak 15.33-37*)

44 Jwôw í á bə í mú ηγεε tólóg dí, yídúgú í á shila shí nyêsh nə ηkwed kə wós mawəla məlól mâ mpwó-kugú, 45 jwôw í má shwaaw, *sanda í á du kaləwo *Mpáanzə Zembí yí í mú seel tútám nə cáη. 46 Yésus mú kîm gwów-gwôw ná: «Pəpa, mæ má keel *jîm jâm wódí məbwəd.» Nə ndéé a mú jîmal.

(*Mat 27.51-56; Mak 15.38-41*)

47 Ja lúluú ízimbí má dúg isâ í á ηgə sîy yí, a mú yə Zembí gúmá, nyə ná: «Búbálé, muud éga nyə á bə tútəlí muud.» 48 Buud bēsh bwá á ηgə zə nə mikúlá áncuncuma nə bwá zə dúg lugə-lugə sá wá, ja bwá má dúg isâ í á ηgə sîy yí, bwá mú ηgə nyiηgə bwá ηgə *bí məbwə íbəd dí nə məcey mə lâm. 49 Buud bēsh bənôη Yésus bwá á bə nə wóηgə wá nə budá bənónη bwá á ηgə kyey té wúlə Galilé wá bwá á bə bwá tál shwóg-shwóg ka du dúg.

50 Nə ndéé, ηgwól múúd nə jíná nə Yóseb mú zə wós, a njúl tútəlí muud nə jəjə lâm, a njúl námá muud á gwoonη mílúluú myâ ləəm. 51 Nyə á bə muud Arimatê, nyə a shígé bə cáη nə cígálá bwá á ηwa yí nə sâ jēsh bwá á ηgə sá yí. Nywáá nyə á ηgə ji a ηgə bwánd Faan má Zembí. 52 Nyə á ka kə wá Pilát, kə gwáamb nyə mbimbə má Yésus. 53 A mú shul yíl mbimbə kwólós dí, a fúlə wə ndómbó dí nə ndéé kə wá nyúl shwonη bwá á bwagələ kwóógúdí yí, í njúl bwá nda fwo bwεε bwíηg wúl mbimbə cínəηg cwú. 54 Jwôw dəonη í á bə ntág jwów bwá dú kwəməsa Sábaad yí, kwəməsálə wəonη í á shí námá tédé.

55 Budá bənôη Yésus bwá á du ηgə kyey té wúlə Galilé wá bwá á ηgə bə Yóseb kə wós shwonη dí, kə dúg nda nyə á wá mbimbə má Yésus cínəηg ná. 56 Bwá mú nyiηgə, bwá kə kwəməsa isâ í ámpə-məcud nə olabínda. Bwá mú woga jwôw lá Sábaad nda cəx í á ηgə ci ná.

24

Yésus mæ gwúm

(*Mat 28.1-8; Mak 16.1-8*)

1 Jwôw shwéndε má dú tédé yí, ná námá mpúmán mpúmán, bwá á ká zə kə nə olabínda bwá á kwəməsa wá shwonη dí. 2 Bwá mú kə kwey nə məma kwóógú í ámə

23:43 2Kr 12.3 23:44 Amo 8.9 23:46 Sôm 31.6; Mis 7.59 23:47 tútəlí muud: Mat 27.19; Mis 3.14; 7.52; 22.14 23:49 8.2-3; Sôm 38.12 23:55 8.2-3

23:56 MmN 20.10 * 24:2 Mat 28.2 ηgə ci ná éηgales wə nyə a bíηgal kwóógú dəonηgú kənd koogú. Dúgúg ivuguli í shwonη Mak 16.4 nə Yuá 11.38 dí.

du juwal shwon yí í músə í mbwúg koogá.* ³ Bwá mú nyi shwon dí, nji, bwá kú kwey mbimbə mə Cwám̄ba Yésus. ⁴ Í mú zə bə, bwá ngə nā ntíya, seegya nji buud obá bwá mú bwá təl bwo na kúnə-kúnə, bwá njúl nə mikáándə mí ngə ŋkənəwa. ⁵ In̄kunj̄kúúnd í mú shwiy búdá nyúúlád, bwá mú kúd mámpwoombá shí. Buud obá bəŋg bwá mú ci nə bwo ná: «Nəcé jí bí má zə s̄p múúd ngə cugə yé mímbimbə dí yí? ⁶ A cugé wa, a má gwúm. Tədúgágá nda nyə á lás nə bí bín̄ŋ njúl Galilē ná. ⁷ N̄gaá nyə á ci nə í j̄i nə *Mwân mə Múúd káanzug məbwə mə búúd ɔ *mísámúd, bwá bwambələ nyə kwolós dí nə ndeé a mú gwúm jwəw áléel.» ⁸ Budá bwá mú nyiŋgə tədəga ləsú wəŋg.

⁹ Nə ndeé bwá mú wú shwon dí kə bwiing *búúd ɔ lwámá wúm nə ngwúd isā íni byēsh, bwá bwiing námə bóól *ómpwíin bēsh. ¹⁰ Í á bə, nə Mariya á Magudála, nə Yuána, nə Mariya nyəŋgú mə Zhâk, nə bóólúgá bən̄ŋ bwá á bə wá. Bwá á ngə bwiing buud ɔ lwámá isā byəŋg, ¹¹ nji buud ɔ lwámá bwá á ngə ŋwa bwo nda buud bwá ngə ci isā bísá kú nə wúmbulé yí, bwá áshigé magulə lāŋ wāŋ. ¹² Nji, Pyēr mú tōw, a mú kə nə kúlə shwon dí. A mú bəŋlə, a mú dūg nji obándashi bwá á dəl Yésus nə ndí wá. A mú nyiŋgə kə njōw a ngə káam sâ í ámə s̄y

yí.

Ompwíin obá bwá bwəma nə Yésus zhí Imawus

¹³ Í á bə ná, jwəw ngwúd dəŋgú, *ompwíin ó Yésus obá bwá á ngə kə dánd bwá á du jōw nə Imawus yí. Wúlə Yurəsəlem kə wu í á jee bə okilómáda wúm nə óbát. ¹⁴ Bwá á ngə kə bwá ngə lésha mpádúgá nyāŋ, ngə bwiing isā byēsh í á s̄y yí. ¹⁵ Í mú kə wóós ná, bwá ngə kə ntāni bwá ngə lésha ngə faas í, Yésus nyəméfwo mú zə kwey bwo, bən̄ŋ bwá mú ngə kə. ¹⁶ Nji mísh máŋ mə á bə nda gúl sâ í á ngə ntágulə, bwá áshigé yag nyə. ¹⁷ A mú ci nə bwo ná: «Myáyé mílāŋ bí ngə zə bwiingya zhí nə zhií míga?» Bwá mú shigulə, bwá ngə nyín nda bwá mə shúsulə nə zhwunú. ¹⁸ Nyəŋg nyə á bə nə jínə nə Kleyopas yé mú bəsa ná: «Nji wo wə jí nə wo njúl Yurəsəlem wo kú mpu isā í má s̄y mwəw mága dí yé?»

¹⁹ A mú jí bwo ná: «Byáyé isā?» Bwá ná nyə ná: «Isā í dúgyá nə Yésus á Nazarēt yí! Muud nyə á bə *muud micúndə yé, misóólúgú myé nə iciyá byé í dúgə bə ŋkí lal ŋkúl mísh mə Zembí nə mísh mə búúd bēsh dí. ²⁰ Wə afwóyé gwág nda milúlúú myā ofada nə otówe ɔ shwóg búsú bwá á kusha nə nyə nə a yég, bwá bwambələ nyə kwolós dí ná? ²¹ Sá á ngə bwánd nə búgə ná nyə wə nyə é zə yíl *Izəryél ményámád.

Nji í áshígé ná bæ ntó. Múús ji jwôw álél bwá shínálə sá isâ byoŋgâ. ²² Í má mæel nyiŋgə bæ, bóól búdá wâ sádí gwoŋg bwá mə zə ntágulə sá milúu, ná bwá ámə kə shwoŋ dí mpúmán mpúmán, ²³ bwá shígé kwey mbimbə yé cínŋg; bwá mú zə jaaw ná bwá ámə dág *wəŋgəles, wəŋgəles bəŋg bwá mú jaaw bwo ná Yésus ŋə cugə. ²⁴ Bóól búúd ó gwoŋg jísú bwá shí námə kə shwoŋ dí, bwá kə kwey isâ nda búdá bwá ámə jaaw ná; nji nyε, bwá shígé dág nyə.»

²⁵ Nyε mú ka zə lás nə bwo ná: «A bí má bæ nə shúg e! A bí caálə *magulə ná isâ búúd ɔ micúndá bwá á ci yí bísə búbálé e! ²⁶ Ŋgaá ná í á jii ná *Kríst júgug ntáni ná ndéé a mú nyiŋgə ŋwa gúmá jé?» ²⁷ A mú ka zə sá ná bwá mpúg isâ í dúgyá nə nyə yí, nda Kálaad Zembí ŋgə ci ná, tééd nə Micylyá mí Moyíz kala nə mí mí búúd ɔ micúndá. ²⁸ Bwá mú ŋgə shísh kúná-kúnə nə dánd bwá á ŋgə kə yí. Yésus nyε mú sá nda a cɔ kə nə njɔond shwóg. ²⁹ Bwá mú yáág nə nyə ná a kú cɔ, bwá nə nyə ná: «Jig wa sádí, kugú mə bii shí, jwôw í mú bul kə.» A mú nyíi njów nə a ji cínŋg bwádí. ³⁰ Í mú zə bæ ná, ja bəŋŋ bwá mə zə ji shí ná bwá də yí, Yésus mú ŋwa buléd, a mú bwádan nə gwo, a mú fêy gwo a yə bwo. ³¹ Mísh mə mú ka tεem bəŋ bwo ná ndéé bwá

mú yag nyə. Nji, a mú jímb bwo míshád. ³² Bwá mú ŋgə ci bwámé nə bwámé ná: «Ja nyə ámə ŋgə lésha nə sá zhíi nə zhíi ŋgə féég sá mícilyá mí Kálaad Zembí yí, ŋgaá nə milám mí ámə ŋgə bæ sá ná gwɔɔ-gwɔɔ nə fwámé yéesh í?» ³³ Bwá mú tí njɔond námə wala dɔŋgúd nyiŋgə kə Yurúsəlem. Bwá mú kə kwey *búúd ɔ lwámá wúm nə ŋgwúd bəŋŋ buud bwá á zə sεŋgya nə bwo wá. ³⁴ Bwá mú kə jaaw bwo ná jísə búbálé ná Cwámə mə gwúm, Shímun shí dág nyə. ³⁵ Bwá mú bwiiŋg bwo sá í ámə bæ nə bwo zhíi nə zhíi yí nə nda bwá ámə kə yag Yésus ja nyə ámə fêy buléd ná.

Yésus mə lwágulə ompwíin bé nyúul

³⁶ Bwá ŋgə bwiiŋg bwo gwo ntáni, Yésus mə cúwo, zə tów bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» ³⁷ Məma yáág-yáág íŋkuŋkúúnd í mú shwiy bwo nyúúlád, bwá ŋgə dág ná *jím wə bwá mə dág ni. ³⁸ A mú ci nə bwo ná: «Jí bí ŋgə búbulə yí? Jí bí ŋgə bæ nə məshwán milámád yí? ³⁹ Dúgúgá məbwə nə məkuú mām. Jísə mpú bæ mə wə éga. Kúnyágá nə mə, dúgúgá. Jím í ádé bæ nə ifúndə nə iyasə nda bí ŋgə dág mə nə ndí éga.» ⁴⁰ Nyə á ŋgə ci ntáni a ŋgə lwágulə bwo məbwə nə məkuú mé. ⁴¹ Bwá á bæ bwá mú nə məshusug, bwá ŋgə káam, nji bwá kú fwo mpu *búgula. A mú ci nə bwo ná:

«Bí cugé nə sâ má dá wa?»
 42 Bwá mú yə nyə kál shú
 mbufá. 43 A mú ηwa gwo,
 a mú də bwá ηgá dúg. 44 A
 mú ci nə bwo ná: «Sâ má
 á bwey də jaaw bí ja shé á
 də bə yí óni; mə á də jaaw
 bí ná isâ bísá cilyá shú dâm
 Cεξ má Moyíz dí nə micilyá
 mí *búúd ɔ mícúndá nə osóm
 dí yí byêsh í jəlá nə bá s̄y.»
 45 A mú bēny bwo fɥg ná
 bwá gwágúg mícilyá mí Kálaad
 Zembî. 46 A mú ci nə bwo
 ná: «Jisə cilyá Kálaad Zembî dí
 ntúga “Kříst mə bá jug ná ndéé
 a gwúm jwôw álélud, 47 bwá
 ka bá də cúndə jínə déd ná
 buud bwá céndúg mitédúgá,
 Zembî mú juu bwo. Cúndə
 wəηg í bá tééd Yurúsəlem í
 mú kala ílwoη byêsh.” 48 Bì wá
 búsá ówúshined wâ isâ byəηg.
 49 Ná ndéé, mə bá ntí bí sâ Dá
 nyə á kaag bí yí. Bì bāη jigá wa
 ηgwála kə kumə ja mpífá í bá
 zhu gwôw, bí zə lwánd nə ndí
 yí.»

Yésus má ká gwôw

50 A mú wú nə bwo ηgwála
 kə nə bwo kúnə-kúnə nə Be-
 tanî. Kə wós nūη, a mú bān
 məbwə bwádan nə bwo. 51 A
 ηgá bwádan nə bwo ntáni, a
 mú ηgə béégya nə bwo, ηgə
 ηkāη kə gwôw. 52 Bāη bwá mú
 kúdwə shí yə nyə gúmá ná ndéé
 bwá mú nyiηgə kə Yurúsəlem
 nə məshusəg milām ná cwóó.
 53 Bwá mú kə ji *Luη má

Zembî kú ná kwo wú, də
 ságusə Zembî.

24:44 24.27; Yuá 5.39 Moyíz: Mis 7.9-10, 25-27, 35, 37-39; Yuá 5.46 búúd ɔ mícúndá: Iza 52.13-53.12; Ozê 6.2 osóm: Sôm 22.69 **24:45** 24.25-27, 32; Yuá 20.9 **24:46** 9.21-22; Mat 26.56; Mak 14.49; 1Kr 15.3-4; Mis 17.2-3; 28.23 **24:47** 3.3; Mis 1.8; 5.31; 11.18; 17.30-31; 20.21; Rom 15.19 **24:48** Mis 5.32; Yuá 15.26-27 **24:48** Mis 1.8, 22; 2.32; 3.15; 4.33; 10.39-41; 13.31 **24:49** 4.18 **24:50** 9.51; Mak 16.19; Mis 1.9; 3.21 **24:52** Mis 1.12; Yuá 14.28; 16.22 **24:53** Mis 2.46; 5.12

Jɔjɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí Isâ í dúgyá nə Jɔjɔ Kéel Yuánes nyə á cilə yí

Yuánes nyə á bə sámbá búúd ɔ lwámá wúm nə óbá ɔ Yésus dí. Nyə á bə mpwíin Yésus nyə á bul cɛel yé (13.23; 21.20), mínyəŋhə mə Zhâk, bwá á bə bwán ɔ Zhébedé (Mat 4.21).

Kálaad éga ŋə salan nə bɔɔŋg Matiyô nə Márkus nə Lúkas bwá á cilə wá. Yuánes ŋə jii ná buud bwá mpúg ná Yésus-Kríst jisə Mwân má Zembî. Sá bí nə ŋkul ci ná lúú ciyá á kálaad wúsə 20.31: «Məshimbá məsə cilyá wa má məsə shú ná bi máguləg ná Yésus jisə Kríst, Mwân má Zembî, bí má ká magulə ntó bí bə nə cug jínə déd».

Tééd lúú 2 kə wóós 12 dí, Yuánes mə lwágulə məshimbá zəŋgbá Yésus nyə a sá, búúd bwá ŋgə káam má. Məshimbá məɔŋg mə sá ná sə mpúg ná Yésus ji búbálé Mwân má Zembî.

Tééd lúú 13 kə wóós 21 dí, Yuánes ŋə bwiing nda Yésus nyə á ŋgə kwəməsa ná a zó bá wú shí ga dí ná. A lwágulə məcwûŋ Yésus nyə á cwíny ompwíin bé shú cug á mpúsə shwiy má (13-16). A lwágulə námə nda Yésus nyə á jəgula

nə Zembî bəd nyə ompwíin bé məbwád ná (17). Yuánes mə nyiŋgə námə lwágulə nda búúd bwá á bii Yésus, bwá gwú nyə ná (18-19). A nyiŋgə námə lwágulə nda Yésus nyə a gwúm, a lwóya nyúúl ná ompwíin bwá dúgúg nyə bwá mú bə nə ŋkul mányúúlád (20-21).

Ciyá í á nyɛɛ muud

¹ Mátéédulé mə isâ byêsh dí, Ciyá* í á bwey bə, Ciyá bá Zembî wə bwá á bə. Ciyá jɔɔŋg í á bə ntəg Zembî. ² Bá Zembî wə bwá á bə mətéédulé mə isâ byêsh dí. ³ Gwə wə í á té isâ byêsh; kú nə tɔɔ sá wo é kwey ná Ciyá dí í á té yí. ⁴ Cug í á bə Ciyá jɔɔŋg dí, cug jɔɔŋg í njúl məŋkenya ŋgələ kwan buud. ⁵ Məŋkenya mə á ŋgə faan yídúgúd; nji, yídúgú í áshígé magulə ləg məŋkenya.

⁶ Ngwól múúd nyə á bə ná Yuánes, Zembî wə nyə á nti nyə. ⁷ Yuánes nyə á zə ná a zəg bwiing sá í dúgyá nə məŋkenya məɔŋg yí, shú nə buud bəsh bwá búgúlág nəcé bwiingyá jɔɔŋg. ⁸ Nyə dí nyə á bə məŋkenya; nyə á yida zə bwiing sá í dúgyá nə məŋkenya yí. ⁹ Məŋkenya məɔŋg mə á bə fwámé məŋkenya, mə ná, ja mə zə shí ga dí yí, mə zə kwan búúd bəsh. ¹⁰ Ciyá í á bə shí gaád, gwə námə wə í á té shí ga; nji, buud ɔ shí ga bwá á shígé yag gwo. ¹¹ Í á zə búúd

1:1 Mət 1.1-2.4; Yuá 17.5; Flp 2.6; 1Yn 1.1-2; Mbú 19.13-16 * **1:1** «Ciyá» ni wə Kríst (Wo ji nə ŋkul dɛg Yuánes 1.14). **1:3** 1.9-10; 5.26; 1Kr 8.6; Kol 1.16-17; Heb 1.2; Mbú 3.14 **1:5** Mət 1.3-4 **1:6** Mat 3.1 **1:8** 1.20 **1:9** 8.12; 17.25; 1Yn 2.8 **1:12** 1Yn 3.1; Gal 3.26; 4.5

bé dí, nji buud bé nda magula lág gwo. ¹² Nji, búúd báá bwá á lág gwo, bwá *búgula jíná dé wá, nyə á yə bwo ŋkul ná bwá bág bwán z Zembî. ¹³ Bâŋ bwá má byêl, kú bæ byélé í ŋgá wú mácií dí yí, kú námá bæ váál búúd bwá dú ŋgə byá nə yéesh jáŋ yí, nda nyiŋgə bæ ná muud nyə ámə jii ná a byá mwân; bwá má byêl byélé á ná Zembî wá má byá bwo.

¹⁴ Ciyá í á ka nyee muud, í á cugə wa sádí. Cug jé í á bæ cug milwaná, mpaam nə mpaam, obúbálé nə obúbálé. Sá á beny milwaná myé, mí njúl milwaná mí Mwán má byêl cágə mwə mə Sónǵá dí yé. ¹⁵ Yuánes nyə á bwiing lán yé, a lás gwów-gwów ná: «Muud mə á jaaw bí wá éne. Nyə wá mə á ci yé, ná: muud ŋgə zə mádí mpúsə; nji, a má tów mə shwóg, nəcé nyə wá nyə a tééd fwo bæ nə mə. Muud wəŋŋ wá éne» ¹⁶ Sá bēsh sá á má bæ nə kəw nyádi zhwog təəm dí, a ŋgə cugə nə sá nji mpaam nə mpaam. ¹⁷ Nəcé Moyíz nyə á zə nə *mbwoomb məcəŋ, Yésus-Kríst zə nə mpaam nə obúbálé. ¹⁸ Muud nyə abwélé dúg Zembî. Nji, Cágə lú Mwán dé nyáméfwó má jéég buđ dí, dúsə námá Zembî yí, dwá wá í á sá ná Zembî mpúyúg.

Yésus mə tééd íséy
(*Mat 3.1-12; Mak 1.2-8; Luk 3.15-17*)

¹⁹ Oyúden bwá á kənd ofada nə *Olevît kə shilə Yuánes ná: «Wo wá zá?» A mú ka bwiing bwo sá Yésus jísə yí. ²⁰ Nyə á mpu məm ná: «Mee dí jísə *Kríst.» Nyə á mpu məm ntó kú shwána. ²¹ Bwá á ka námá jí nyə ná: «Ká wo wá zá? Ye Eli?» Nyə ná: «Mbô, mə dí Eli.» «Ye wo wá *Muud micúndá?» Nyə ná: «Mbô». ²² Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Ká wo wá zá? Sá kág bəsa nə buud bwá ámə nti sá wá ná jí? Woméfwó ŋgə ci ná wo wá zá?» ²³ A mú bəsa nə bwo ná: «Mə wá kál í ŋgə cúndə shí a shwéeshád yí, ŋgə ci ná: “Ságúgá zhií mə Cwámba í bég tətəlí” námá nda múúd micúndá Izayí nyə á ci ná.» ²⁴ Ofada nə Olevît bwá á kəndəw wá bwá á bæ *Ofarizyēŋ. ²⁵ Bwá mú ka jí nyə ná: «Ŋkí wo dí Kríst, wo kú bæ Eli, wo kú nyiŋgə bæ múúd micúndá, nəcé jí wó ŋgə duu buud yí?» Yuánes mú bəsa nə bwo ná ²⁶ «Mee mə ŋgə duu buud májúwód. Nji ŋgwól múúd jí na mpádúgá nyínád, bí ampúyé nyə. ²⁷ A ŋgə zə mádí mpúsə, mə ampíyáyé nə mə cinyug nyə mikwoolú mí máŋgwub məkuúd.» ²⁸ Sá ni í á ŋgə sŷy Betanî, Zhurdę faŋwíny, kúl Yuánes nyə á ŋgə

1:13 3.3, 5-6; 1Pr 1.23; 1Yn 3.9 **1:14** Gal 4.4; Flp 2.7; 1Tm 3.16; Heb 2.14; 1Yn 4.2 milwaná mí Mwán má byêl cágə mwə mə Sónǵá dí yé: Mat 17.2; Yuá 2.11; 1Yn 1.1-3 **1:15** 1.24-27, 30; 5.31-34, 36 **1:17** 7.19; MmN 31.18 **1:18** 6.46; 14.8-9; MmN 33.20; Mat 11.27; 1Tm 6.16; 1Yn 4.12 **1:19** 5.33 **1:20** 3.28 **1:21** Mat 2.14; Yuá 6.14 † **1:21** Oyúden bwá á ŋgə bwánd ná Zembî mə bá nti bwo ŋgwól Múúd micúndá njúl nda Moyíz; Moyíz nyáméfwó nyə á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18). **1:23** Iza 40.3 **1:25** 1.33; Mat 21.25 **1:27** 1.15; Mis 13.25 **1:28** 10.40; Mat 3.13

duu buud yí.

²⁹ Ná ndeé, mán mælâm, Yuánes nyə a dúg Yésus ngə zə nyádi, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbɛ má Zembî wá éga, nyə wá má zá yíl búúd ɔ shí ga *sám wáj. ³⁰ Ngaá mə a ci ná: “Muud ngə zə mádí mpúsa; nji, nyə wə nyə a tééd zə nə mə, nəcé nyə wə nyə a tééd fwo bə nə mə.” Nyə wá má á ngə ci yé. ³¹ Mə a shígé fwo də mpu nyə. Nji, nda í á jii ná bag ó *Izəryél bwá mpúg nyə ná, gwá wá má á zə ngə duu buud májúwód yí.» ³² Yuánes nyə á bwaagulə ná: «Mə a dúg Shíshim ngə shulə wú gwôw nda faf ná ndeé zə ji nyə nyúúlúd. ³³ Mɛɛ mə a shígé fwo də mpu nyə ɔ; nji muud nyə á nti mə ná mə zəg ngə duu buud májúwód yé nyə á bwey jaaw mə ná: “Muud wó bá dúg Shíshim má shulə zə ji nyúúlúd yé, nyə wá má bá də duu búúd Nkɛŋkɛ Shíshiməd.” ³⁴ Mɛɛ mə a shí ntág dúg, mə ngə bwaagulə ná nyə wá jí Mwân mə Zembî.»

*Ompwíin wá ashúshwóógâ
(Mat 4.18-22)*

³⁵ Í á ka zə bə mán mælâm, Yuánes bənôŋ bóól *ómpwíin bé óbá bwá njúl námá na, ³⁶ a mú dúg Yésus ngə cɔ, a mú ci ná: «Dugá, *Mwân Ncwəmbɛ má Zembî wá éga.» ³⁷ Ompwíin óbá bəng bwá mú gwág sâ Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndeé bwá mú kə ngə

bɛ Yésus. ³⁸ Yésus mú yid, a mú dúg bwá ngə bɛ nyə, a mú jí bwo ná: «Bí ngə sɔ jí?» Bwá nə né ná: «*Rabi, wó də jí ngow?» (Rabi mə ká ná «Yíguli».) ³⁹ Nyə ntág nə bwo ná: «Zəgá kə dúg». Bwá mú ka kə dúg kúl á də jí yí, ná ndeé, bwá mú jí cínəng nyádi jwôw dɔəngúd. Í á bə jwów í mú ngɛɛ məwəla mənô má mpwó-kugú.

⁴⁰ Ompwíin óbá bwá á gwág sâ Yuánes nyə á ngə ci yí ná ndeé bwá mú bɛ Yésus wá, ngwólúgá nyə á bə André mínyəŋú má Shímun Pyêr. ⁴¹ Nyə á ka tééd kə wá mínyəŋú yé Shímun, kə ci nə nyə ná: «Sá má bwəma nə Mesî (jíná dɔəng í ká ná Kríst).» ⁴² A mú kə nə nyə wá Yésus. Yésus mú də dúg Shímun ná ndeé a mú ci nə nyə ná: «Ngaá ná wo wá Shímun, shwóóŋú ná Yuánes; wo bá zə də jówəw ná Séfas» (jíná dɔəng í ká ná Pyêr).

⁴³ Mán mælâm, Yésus nyə a ŋwa cígúlá ná a ká Galilé. A mú bwəma nə Fílíp, a mú ci nə Fílíp ná: «Bɛg mə.» ⁴⁴ Fílíp nyə á bə muud á Betəsayída, dánd má André bá Pyêr.

⁴⁵ Fílíp mú ka kə wá Natanaél kə ci nə nyə ná: «Sá má bwəma nə Yésus á Nazarêt, mwân mə Yóseb bwá ngə ci ókálád ɔ məcɛɛ má Moyíz nə bəng ɔ *búúd ɔ mícúndád yé.» ⁴⁶ Natanaél mú ci nə Fílíp ná: «Ye sâ ányunywaâ jí nə ŋkul zhu Nazarêt?» ⁴⁷ Fílíp mú ka

ci nə nyə ná: «Zaá kə dúg». Yésus mú dúg Natanaél ηgə zə, a mú ci ná: «Dugá, muud éga ji fwámé mwâ *Izəryél, kú yíl, kú bəd.» ⁴⁸ Natanaél mú jî nyə ná: «Wεε mə mpú mə na ntədél?» Yésus mú bəsa ná: «Mə ámə ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá *figyê di, biná Fílíp kú fwo lésa.» ⁴⁹ Natanaél mú ci ná: «Rabi, wεε ji Mwân mə Zembî, wεε ji Cí á Izəryél.» ⁵⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo mə *búgula nəcé mə jaawúlə wo ná mə á ηgə bwey dúg wo, wo njúl ná shug lá figyê di; mpug ná wo bá dúg ísâ í bá nyiηgə bul bə í anúní yí.» ⁵¹ A mú nyiηgə ci ná: «Búbále, mə jaaw bí ná, bi mə bá dúg jonə ná bagə, *wəéngales ó Zembî bwə dúgə bád də shulə *Mwân mə Múúd nyúúlád.»

2

Shimbá á Kana

¹ Mpúsə mwəw məbá, ηgwól múúd nyə á ηwa bá ηgwəla á Galilé bwə jów ná Kana yí, bwə á ka sá zaη. Mariya á nyəəngú mə Yésus nyə á bə cínəηg. ² Bwə á jəw námə Yésus ná a kəg zəη nyəəngúd, təə *ompwíín bé. ³ Í á ka zə bə, məlwəg ka zə fúfə, Yésus nyəəngú mú ka zə ci nə nyə ná: «Dugí, bwə cúgə ná nə məlwəg.» ⁴ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, shwê bəη nə inéy? Wəla dām í afwóyé wós.» ⁵ Nyəəngú mú ci nə

osól ə məsáal ná: «Bí ə sá sá jēsh nyə é ci nə bí sáág yí.» ⁶ Na ji ná, idəəla ísaman í á bə í tál na, *Oyúden bwə á də balan nə byo dálə gusa míngusa mí íci. Idəəla byəəηg í á bə ciigá nə məkwóógú, í njúl ná dəəla ηgwúd je kə ílwəngá í məjúwó ηkí mwəəmb ηkí wúm nə íbá.* ⁷ Yésus mú ci nə osól ə məsáal ná: «Lwándúlégá məjúwó na ídəəla íníd.» Bwə mú lwándulə byo ná cwós. ⁸ A mú nyiηgə ci nə bwo ná: «Kagá dəələ ja níd bí kəg yə múúd ηgə sá dína yé.» Bwə mú dəələ, kə yə nyə. ⁹ Muud nyə á ηgə sá dína yé mú kəgələ məjúwó mə mə shín nyεε məlwəg məni; nyə a shígé mpu kúl məlwəg məəηg mə á ηgə wú yí, osól ə məsáal báá, buud bwə á dəələ məjúwó wá, bwə ηgə mpu. ¹⁰ A mú jəw múúd nyə á ηwa bá yé zə ci nə nyə ná: «Ja bwə də sá ídína yí, bwə də tééd fwo yə búúd məlwəg mə búl nywa má, ka zə shúgula nə məəηg mə abálé nywa má ja búúd bwə mú ηgə shwág yí. Ká wεε wo ámə nyiηgə baəgələ məlwəg mə anyuny-waá zə wós wəla ga di?»

¹¹ *Shimbá Yésus nyə a tééd sá wáni, nyə a sá dwə ηgwəla á Galilé bwə jów ná Kana yí lwóya milwanə myé, ompwíín bé bwə mú *búgula nyə.

¹² Ja ísâ íni í mə shín yí, a mú shulə kə Kapernawúm, bənəη nyəəngú yé nə omínyəηú bé nə ompwíín bé. Nji, bwə á jî wu

nji bábaalé mwôw.

*Yésus mæ wíhng búúd ɔ mikus
Luj má Zembî*

(Mat 21.12-17; Mak 11.15-19; Luk 19.45-48)

¹³ Nda zâh Páska í á bæ í mú kúná-kúná ná, Yésus nyæ á ka bád kæ Yurúsalem. ¹⁴ A mú kæ kwey ná, næ buud bwé á ngæ kusha inteny wá, næ bɔɔng bwé á ngæ kusha itɔw næ mæfaf wá, næ bɔɔng bwé á ngæ sá icénd í *mwaanê wá bwé má kæ ji næ mikus *Luj má Zembî. ¹⁵ A mú hwa míkwoolú sá lwóh ná ndéé wíhng yíl bêsh Luj má Zembî, wíhng námá itɔw næ inteny. A mú ngæ lwágusæ omwaanê búúd bwé á ngæ sá icénd wá, shîn lwág itúwali byáh. ¹⁶ Nyæ næ buud bwé á ngæ kusha mæfaf wá ná: «Yílúgá isâ íga wa. Kúgá hwa njów má pɔpa nda watála.» ¹⁷ *Ompwíín bé bwé mú táduga nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «Céelí má ngæ céel njów wô yí, í ngæ gwɔ má lámúd nda kuda».

¹⁸ Oyúden bwé mú zæ lás næ nyæ ná: «Wo ngæ zæ sá isâ íni ná wo má fwo ka lwágulæ sá dáyé *shimbá?» ¹⁹ Yésus næ bwo ná: «Caamugá *Mpáánzá Zembî ga, mæ nyihgæg lwɔ bi nywo nji mwôw málól.» ²⁰ *Oyúden ná: «Jí! Mpáánzá ni, mælwɔga mé má á hwa buud mimbú mæwûm mánɔ næ mísaman, wæé má ci ná wo é

lwɔ nywo nji mwôw málól?» ²¹ Ndug nyúul nyé wá nywáá nyæ á ngæ jôw ná Mpáánzá yí. ²² Ompwíín bé bwé á kæ nyihgæ táduga lósú Yésus nyæ a lás wɔɔngú ja nyæ gwûm yí, bwé mú *magulæ Mícilyá myá Kálaad Zembî, *magulæ námá lósú yé.

²³ Í á ka ngæ bæ na ná, ja Yésus nyæ á bæ zâh Páska dí Yurúsalem yí, zhwoog buud bwé á *búgula jíná dé næ dúgúlæ máshimbá nyæ á ngæ sá má. ²⁴ Nji Yésus nyæ a shígé ngæ shwu nyúul næ bwo, næcé nyæ á ngæ mpu bêsh. ²⁵ Í áshígé nyihgæ jii ná muud zág jaaw nyæ ná mbeé ji ntúga, keel ji ntúga. Nyæmfwó nyæ á ngæ mpu sá jí múúd lámúd yí.

3

Yésus bá Nikodêm

¹ Ngwól múúd nyæ á ka bæ gwoong *Ofarizyên dí næ jíná ná Nikodêm; nyæ á bæ námá tówe shwóg *Oyúden. ² Muud éne nyæ á ka kæ dúg Yésus mpwó-bulú kæ ci næ nyæ ná: «*Rabi sá ngæ mpu ná wo jí yíguli ngæ zhu wá Zembî yé. Næcé, muud cugé næ hkul sá *máshimbá wó ngæ sá mága hki Zembî nyæ ayáyé nyæ hkul.» ³ Yésus mú bæsa næ nyæ ná: «Búbálé, má jaaw wo ná, hki muud mæ bá kú byél byélé ágúgwáan*, a cugé næ hkul dúg Faan má

2:13 6.4; 11.55; 12.12; MmN 12.1-14 2:16 Luk 2.49 2:17 Sôm 69.10 2:18
2.11 2:19 Mat 26.61; 27.40; Mis 6.14 2:21 1Kr 6.19 2:22 1.45; 12.16; 14.26;
Luk 24.6-8, 27 2:23 2.11; 6.29; 7.31; 8.30; 9.38; 10.42; 11.45; 12.42; 20.29, 31; 16.9

3:1 Nikodêm: 7.50; 19.39 **3:2** Mat 22.16; Yuá 2.11 **3:3** 1.13 * **3:3** Kál
jêsh sá ngæ ci ná: «byél byélé ágúgwáan» yí, bólól bwé ngæ ci ná «byél byélé á gwôw».

Zembî». ⁴ Nikodêm mú jî nyə ná: «Ntədəlé cwúcwúúl múúd jí nə ŋkul nyiŋgə byél yé? Ye a jí nə ŋkul nyiŋgə nyí nyóŋgú mwô dí ja ábɛɛ ná ndéé a mú nyiŋgə byél?» ⁵ Yésus mú bɛsa ná: «Bábálé, má jaaw wo ná, ŋkí muud mə bá kú byél zhií á məjúwó nə Shíshim dí, a cugé nə ŋkul nyí Faan má Zembî dí. ⁶ Byeyí á shí ga í du byá míshwun, byeyí á Shíshim byá *shíshim. ⁷ Kú káam ná má ci nə wo ná bi má jəlá nə byél byélé ágúgwáan. ⁸ Ŋkwô má du kuŋg kúl á kúŋg yí, wo ŋgə gwág ncíndá nyé, nji wo nda mpu kóómb á ŋgə zhu yí nə kóómb á ŋgə kə yí. Ntó námá wə jí nə muud má byél byélé Shíshim yé.» ⁹ Nikodêm mú ci nə nyə ná: «Jāŋ jí nə ŋkul bə na ntədəl?» ¹⁰ Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Wɛɛ muud ŋgə jíguli bwán ó *Izəɾəyél yé wo ampúyé isá ini? ¹¹ Bábálé, má jaaw wo ná, sə ŋgə lás sá sə má mpú yí, sə ŋgə bwiŋg sá sə á dúg yí, nji bí nda magulə sá sə ŋgə bwiŋg yí. ¹² Ja má lás nə bí isá yá shí ga, bí nda *magulə yí, bí búsa nə ŋkul magulə yá gwôw na ntədəl? ¹³ Mpugá ná muud nyə afwóyé bád kə jon dí gwôw, námá nji *Mwân mə Múúd, nyə muud nyə á zhu gwów yé. ¹⁴ Nə ndéé, námá nda Moyîz nyə a bân vuguli nywâ gwów shí a shwéeshád ná, í jii ná bwə bág námá bân Mwân mə Múúd gwôw, ¹⁵ shú ná

muud yêsh mə bá *búgula nyə yé bág *bə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁶ Nəcé, Zembî nyə á cɛel buud ɔ shí ga nə mbiya yáág-yáág cɛlí, váál á ná, nyə a yána Cúgá lú Mwán dé ná muud yêsh mə búgula nyə yé bág bə kú yə, a yidag bə nə cug á kandugə kandugə. ¹⁷ Mpugá ná Zembî nyə a shígé nti Mwán yé shí ga dí ná a zəg yə búúd intágulí, í á yida bə ná a zəg sá ná buud bwə fáámug. ¹⁸ Muud mə búgúlá nyə yé nyə ányŋgəyé ná bwəma nə intágulí; muud mə yidá bə kú búgula yé, intágulí byé í má bwey bə; í má bwey bə nəcé a má bə kú búgula Cúgá lú Mwán má Zembî. ¹⁹ Dugá, Zembî nyə a sá ná sémbyé mílású í mpúyág, nyə a sá ntúga: nyə á nti məŋkenya shí ga dí, buud bwə mú yida cɛel máyídúgú cə məŋkenya. Bwə á sá ntó nəcé bôw bwo misóólúgú. ²⁰ Jí ná muud yêsh mə du sá məbôw yé má du mpíi məŋkenya, nyə ádé kə kúl mäsú yí, a fúndə ná misóólúgú myé mí á bá búguli. ²¹ Muud nywáá ŋgə bɛ obúbálé yé má du kə kúl məŋkenya mäsú yí, í nyínúg ná a ŋgə sá misóólúgú myé váál Zembî ŋgə jii yí.»

Yuánes Nduu-buud bá Yésus

²² Ja isá ini í má shín yí, Yésus má zə kə shí á Yudéa, bánŋh *ompwíin bɛ. A mú kə jí nə bwo wu, a ŋgə duu buud. ²³ Í á bə, Yuánes ŋgə námá

3:5 Tit 3.5 **3:6** 6.63 **3:8** Ekl 11.5 **3:11** 3.32; 8.26 **3:12** 12.32; 14.1-3; 17.5 **3:13** Mik 30.4; Rom 10.6 **3:14** Ilh 21.9; Yuá 8.28; 12.32-34; 18.32 **3:15** 20.31 **3:16** 3.36; 5.24; Rom 8.32; 1Yn 3.1; 4.9-10; 5.11, 13 **3:17** 12.47 **3:18** 5.22 **3:19** 8.12 **3:20** Ifz 5.11-13 **3:21** 1Yn 2.4 **3:22** 4.1-2

duu buud Inøn, kúná-kúnə nə Salím, nəcé məjúwó má á bə wu ŋkí bulya. Buud bwá á ka du kə, du kə duwan. ²⁴ Na nyə á bə bwá kú fwo wá Yuánes mímbwugud. ²⁵ Ompwíin ó Yuánes bənêŋ ŋgwól *Yúden bwá á ka zə séŋusa məkəl shú sâ í dúgyá nə ŋgusa yábə yí. ²⁶ Bwá mú kə wá Yuánes kə ci nə nyə ná: «*Rabi, dugí, muud bíná bi á bə Zhurdê faŋwíny wó á ŋgə bwaagulə lán yé yé, a ŋgə duu buud, buud bēsh bwá mú ŋgə kə nyádí.» ²⁷ Yuánes mú bəsa ná: «Muud cugé nə ŋkul bə nə sâ, Zembî kú fwo yə nyə. ²⁸ Biméfwó bí búsə mə owúshined nə mə á ci ná: “Mee dí jisó *Kríst, mee ji nji muud Zembî nyə á nti Kríst dí shwóg yé.” ²⁹ Muud mə ŋwá bá yé, nyə wá jí nə mudá; shwá yé tál cínəŋgú ŋgə gwágulə nyə yé, nyə é bul bə nə məshusug ja á gwág kál má múúd bá yí. Váál məshusug dəŋg wá má jí nə ndí yí, məshusug ntə nji. ³⁰ Í jii ná jíná má Yésus ŋgəg nə jwə, mee dām ŋgə jimb jimbúg.

³¹ «Muud ŋgə zhu gwów yé ŋgə cə buud bēsh; nyəŋg ŋgə zhu shí yé ji námə nji muud a shí, a lás námə nji sâ í dúgyá nə shí yí. Muud ŋgə zhu gwów jəŋ dí yé ŋgə cə buud bēsh. ³² A ŋgə bwaagulə sâ nyə á dúg yí nə sâ nyə á gwág yí, nji, buud bwá áŋgê nə magulə sâ á ŋgə bwaagulə yí. ³³ Muud mə mágúlə bwaagulələ wəŋg

yé má lwágulə nə Zembî ji búbálé. ³⁴ Nəcé muud Zembî nyə á nti yé má du lás íciyá í Zembî; nəcé, Zembî mə yé nyə Shíshim kú nə minji. ³⁵ Dâ má cəel Mwán, nyə a má bəd nyə isâ byēsh məbwád. ³⁶ Muud mə *búgúlá Mwán mə Zembî yé ji nə cug á kandugə kandugə; muud mə bán ná nyə abúgúláyé *Mwán má Zembî yé nyə abúle *dúg cug, mpimbə má Zembî yida nada nyə cugud.»

4

Yésus bá mudá á Samariya

¹ Yésus nyə á ka zə mpu ná *Ofarizyêŋ bwá má gwáduga ná a mú ŋgə bul bə nə *ompwíin ntə Yuánes, a ŋgə duu buud ntə nyə. ² Nji, Yésus nyəméfwó nyə a shígé ŋgə duu buud, ompwíin wá bwá á ŋgə duu. ³ Nə ndeé, Yésus nyə á ka zə wú Yudéa ná a kə Galilé. ⁴ Nə ndeé, í á jii ná a líínág Samariya. ⁵ A mú kə wóós ŋgwála á Samariya bwá du jəw ná Sikâr yí, ŋgwála wəŋg í njúl kúná-kúnə nə fambá *Yákwab nyə á yə mwán yé Yóseb yí. ⁶ Bwúŋ mə Yákwab í njúl cínəŋg. Yésus nyə á ka bə a má tag nə njəond, a mú kə ji shí bwíinde lú taambud. Í á bə na, jwów í mú ŋgeé tólóg dí.

⁷ A njúl na ntáni, ŋgwól mudá á Samariya mú wóós ná a zə də májúwó. Yésus mú ci nə nyə ná: «Yég mə məjúwó má

3:24 Mat 4.12; 14.3 **3:26** 1.29-34 **3:27** 19.11; 1Kr 4.7; Heb 5.4 **3:28** 1.20;
Mal 3.1; Mat 11.10 **3:29** Mat 9.15 **3:31** 8.23; 15.19; 1Yn 4.5 **3:32** 3.11
3:35 5.20; 10.17; 13.3; 14.10; 17.2; Mat 11.27; 28.18 **3:36** 3.16 **4:1** 3.22
4:4 4.9; Luk 9.52; 17.11, 16; Mis 8.4-25 **4:5** Mat 33.19; 48.22

ηgul.» ⁸ Í á bæ ompwíin bwá má kə ηgwála ná bwá ká kusa ídâw. ⁹ Mudá á Samariya mú ci ná Yésus ná: «Ná ji? Wo mwâ *Yúden, wo bálé gwáámb mə shilə Samariya məjúwó? Jân í ámə té na ntədəl?» Mpugá ná *Oyúden bənəη nə buud ɔ Samariya bwá ádé bæ nə wónǵó. ¹⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Wo ampúyé sâ Zembî má yána yí, wo kú mpu múúd ηǵə gwáámb wo məjúwó yé. Wo mbâm mpu, ηki wo wá má yida gwáámb nyə məjúwó, a mú yə wo məjúwó mâ cug.» ¹¹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwámba, taamb jí nə gwaálə shí, wo ntâg kú nə dǵəla; wo é ka ηwa məjúwó mâ cug ηgow? ¹² Ye wó bul bæ fwámé múúd ntǵ mpáámbá jisú Yákwab muud nyə á yə sá taamb ga yé? Nyəméfwó nyə á ηgul məjúwó mâ wa, bwán bé ηgul námá, təo iwoo byé.» ¹³ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Muud yēsh mə ηgúl məjúwó mága yé, nyə é nyiηgə gwág shwáásúlə miná; ¹⁴ nji, muud mə bá ηgul məjúwó má bá yə nyə yé, nyə abúle nyiηgə bwele gwág shwáásúlə miná, məjúwó məəηg mə bá bæ nyə bwūη í bá də wéeshəli məjúwó cé cug.» ¹⁵ Mudá ná: «Cwámba, yəg mə məjúwó məəηgú mə bág bæ kú ná nyiηgə gwág shwáásúlə miná, mə nda ná bá nyiηgə ji ná mə zə dǵ məjúwó wa.» ¹⁶ Yésus nə nyə ná: «Kaá jōw ηgwūm woó,

biná zəg.» ¹⁷ Mudá ná: «Mə cugé nə ηgwūm.» Yésus nə né ná: «Wo má mpu ci ná wo cugé nə ηgwūm. ¹⁸ Nəcə wo a má bæ nə ogwūm ótəon, nyəəηg wó jí nə ndí ja gaád yé cugé ηgwūm woó. Wo má bwiηg búbálé na.» ¹⁹ Mudá mú ci nə nyə ná: «Cwámba, mə dúg ná wo jí *muud micúnda. ²⁰ Odá bwá á də yə Zembî gúmá wa mbún gaád; bi bāη má ci ná Yurúsəlem wá búúd bwá kəg də nyə gúmá yé.» ²¹ Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, *maguləg sâ má cí yí. Dúl wəla í bá zə bæ, í bá bæ, bi kú ná də yə Dā gúmá wa mbún gaád, kú námə nyiηgə bæ Yurúsəlem. ²² Bí ηgə kənd gúmá kúl bí ampúyé yí; sá bāη sə ηgə kənd kúl sə má mpú yí, nəcé cugushilə Zembî ηǵə cugushi buud yí í ηgə ciηgya Oyúden dí. ²³ Nji, dúl wəla í bá zə bæ, wəla dəəηg ntâg námə wəga, wəla á nə fwámé búúd bwá yə Dā gúmá wá bwá é yə nyə gúmá nə *shishim nə obúbálé. Váál búúd i yə nyə gúmá ntó wá Dā ηǵə sǵ yí. ²⁴ Zembî ji shishim, buud bwá yə nyə gúmá wá bwá jəlá nə yə nyə gúmá nə shishim, nə obúbálé.» ²⁵ Mudá mú ci nə nyə ná: «Mə mpú ná Mesí zag, nyə wá bwá ηǵə jōw ná *Kříst yé. Ja á bá ntâg zə yí, a bá zə jaaw sá isā byēsh.» ²⁶ Yésus ntâg nə né ná: «Mə wəəηg wá ηǵə lésəha nə wo éga.»

²⁷ Ompwíin bé bwá mú ntâg wós, bwá mú ηgə káam ná

Yésus ηgə lésha nə mudá; nji, tɔɔ muud nyə a shígé jî nyə ná: «Wo ηgə jii jí?» Nkí ntâg ná: «Nəcə jí wó ηgá lésha nə nyə yí?» ²⁸ Mudá mú lúgə dɔɔla jé na, kyey kə kwáádá kə jôw búúd ná: ²⁹ «Zəgá kə dúg ηgwól múúd má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí, ye í cúgé je bə Kríst í?» ³⁰ Buud bwá mú tí kwáádá, kə kóómb Yésus nyə á bə yí.

³¹ Té ni, ompwíin bwá mú ηgə jəgula nə Yésus ná: «*Rabi, daág.» ³² Nyə ntâg nə bwo ná: «Μεε jí ná mə dág idâw bí ampúyé yí.» ³³ Ompwíin bwá mú ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «ηgwól múúd nyə ámə Zə yə nyə bíl ídâw?» ³⁴ Yésus nə bwo ná: «Idâw byâm wə mə sáág sâ múúd nyə á nti mə yé mə jíi yí. ³⁵ Ngaá bí ηgə ci ná í má lúg ɔ̀nkwoond onɔ̀ ná fwála bwá jálá nə saag ífambá yí í wóósúg í? Ʋhúu. Μεε mə ka ci ná: Kəndəgá mísh bí dúgúg, idâw í má shîn wáy ífambá, í mú fwála lú másaag. ³⁶ Muud məsaag mú ηgə bwey ηwa myána, a ηgə seηg mpumá shú cug á kandəgə kandəgə; nə ndeé, mbɔɔl məmpəg bá bēsh muud məsaag bwá gwág məshusəg mbií ηgwúd. ³⁷ Wúl kaaná í dɔɔ ci ná: muud mə bɛ́ mpəg yé, nə yé; nyɔɔηg mə sáag yé, nə yé. Sâ kaaná wɔɔηg ηgə ci yí jí búbálé. ³⁸ Mə á kənd bí nə bí kəg saag ídâw kúl bí áshígé wéénd gún yí. Bóól bwá á sêy, bwá wéénd gún; bí bāη mú kə saag ígún byáηúd.»

³⁹ Zhwog buud wá ηgwála Samariya wɔɔηg bwá á *búgula Yésus nəcé bwaagulələ múdá nyə á bwaagulə ná: «A má jaaw mə sâ jêsh má á sá yí». ⁴⁰ Nə ndeé, ja búúd ɔ Samariya bwá á zə wóós wə Yésus yí, bwá á jəgula nə nyə ná a jíg na bwádí; a mú ja cínəηgú mwôw məbá. ⁴¹ Buud bwá mú nyingə jág bul zə búgula nəcé ηgələ gwág ciyá jé. ⁴² Bwá mú ηgə ci nə mudá ná: «Sə ηgə búgula ja gaád nəcé sáméfwó sə má gwág nyə nə məlwə məsú, kú ná nyingə bə nəcé bwiηgúlə wô, sə mə ka mpu ná nyə wə jí bále bə Cugye á shí ga.»

Yésus má lwag gúl ncúncwámá

⁴³ Mpúsə mwôw məbá mání, Yésus nyə á zə tí na, kə Galilé, ⁴⁴ í njúl ná nyəméfwó nyə á bwey bwaagulə ná: «Bwá ádé gúmal *múúd micúndá mə Zembî nyádí kwáádá». ⁴⁵ Nji, ja nyə á wóós Galilé yí, buud ɔ Galilé bwá á jɛend nyə nəcé bwá á shí dúg sâ jêsh nyə á sá Yurúsələm fwála lə zāη yí. ⁴⁶ Nyə á ka nyingə kə Kana á Galilé, wú nyə á sá nə məjúwó mə nyéég məlwəg wá. Wúl lúlúú ɔsóol ɔ məsáal ɔ Njwú-buud í a bə Kapernawúm, nyə á ka bə nə mwán ηgə bwas. ⁴⁷ Muud éne nyə á ka gwág ná Yésus mə wú Yudéa, a mə wóós Galilé. A mú kə nyádí, kə jəgula nə nyə ná a shúləg kə, kə lwag nyə mwán, nəcé, nyə

á ngə bə ná a zə yə. ⁴⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Bí má ká bə kú dúg *máshimbá nə *isâ í mímbúgú, bí kú *búgula?» ⁴⁹ Lúlúú ósól ɔ mäsáal mú ci nə nyə ná: «Lælug kə té mwán nyə afwóyé yə mə yí». ⁵⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Jeg kə, mwán woó ngə cugə.» Muud éne mú *magulə ciyá Yésus nyə á ci nyə yí, a mú kyey. ⁵¹ A ngə ná ka shulə kə, ósól ɔ mäsáal bé bwá mú zə bwəma nə nyə, zə jaaw nyə ná mwán yé ngə cugə. ⁵² A mú jî bwo wəla bwás í ámə shîn mwán yí, bwá mú jaaw nyə ná: «Nyúúú í ámə mpwambəwo nyə nəkugú wəla ngwûd á tâm mwásá.» ⁵³ Sónngú mwán mú yag ná wəla dɔɔng dí wə Yésus nyə ámə ci nə nyə ná: «Mwán woó ngə cugə» yí; nə nyə, nə njów yé wêsh bwá mú búgula.

⁵⁴ Shimbá ábèé Yésus nyə á sá ja nyə á wú Yudeá nyinğə zə Galilé óni.

5

Mbúmbwúgú á Bétesda

¹ Ja isâ íni í má shîn yí, *Oyúden bwá mú zə bə nə zaŋ. Yésus nyə á ka námə kə Yurúsəlem zâŋ nyɔɔngú. ² Gúl cwoogú í á ka də bə nûŋ Yurúsəlem, bwá dúgə jów gwo heburə dí ná Bétesda. Cwoogú jɔɔng í á də bə nə mənýngúlé* mətóon, í njúl kúná-kúnə nə mpumbé bwá á gwiid ná Mpumbé Itəw

yí. ³ Ncúlyá mimbəl mí a ka də já na mánýngúlé máníid, nə wəancím-ncím, nə wə á ibúgúlə í mákuú, nə bɔɔng bwá á bə nə bíl íkúl í nyúúú í má shwáámə wá. †[Bwá á də já cínɔngú də bwánd nə məjúwó má búsulag. ⁴ Nəcə, ngwól *éngəles nyə á də shulə cwoogúd bíl íja, də zə busal məjúwó. Nə ndeé, mbəl í bwélé kul nyúúú cwoogúd ja á má busal yí, í yâl, tɔɔ ná dé bwás í á bə dáyé váál.]

⁵ Ngwól múúúd nyə á ka bə cínɔngú, bwás mə jî nyə nyúúúúd mimbú məwúm málól nə mwɔɔmb. ⁶ Yésus mú dúg muud éne mbwúg; nda Yésus nyə á mpu ná a má bwey nə bwás ná, a mú jî ná: «Ye wó cəel yâl?» ⁷ Mbəl wɔɔng mú bəsa nə nyə ná: «É yé Cwáməba, mə cugé nə muud mə kúl mə cwoogúd ja məjúwó má ngə busula yí. Í də bə, mə ngə ná nywá kə, ngwól múúúd nywáá má læl kə.» ⁸ Yésus mú ci nə nyə ná: «Wɔɔlág, wo báágúg taŋú gwô, wo kyéyug.» ⁹ Muud wɔɔngú mú yâl námə cé nə cé, a mú báág taŋú jé ná ndeé tééd njɔɔnd. Isâ íni í á ngə sîy jwów lá Sábaad.

¹⁰ Oyúden bwá mú ka ci nə muud nyə á yâl éne ná: «Sábaad wə éga, jisə wo ci ná wo kú ŋkəny taŋú gwô.» ¹¹ A mú bəsa nə bwo ná: «Muud nyə ámə lwag mə yé nyə ámə ci nə mə ná: “Nɔwag taŋú gwô

4:53 2.23 4:54 2.11 * 5:2 mənýngúlé: Sə sá ngə jów ná nyinğúlé ní í cúgé zhizhe mpumbé; jisə milwoŋ mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bég. † 5:3 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá bisə na mpédúgá iyuug ibá íni yí. 5:8 Mat 9.6-7 5:9 5.16, 18; 7.21-22; 9.14; Mak 2.27-28 5:10 MmN 20.8-10; Zhe 17.21-22

wo kyéyug»). ¹² Bwá nà né ná: «Nyáyé múúd nye nyə ámə ci nà wo ná: “Nwagú tanú gwô wo kyéyug” éne?» ¹³ Nji, muud nyə á yâl yé nyə a shígé ná mpu múúd wəŋgá; í á bə Yésus má nyəwos cínəŋg búúd bwé á bə áncuncuma wá. ¹⁴ Ja fwála í á cə yí, Yésus mú kə kwey múúd éne *Luŋ má Zembí, a mú ci nà nyə ná: «Wey, wo má yâl dí? Wo kú ná nyingə sá *sám, wo a bá bwəma nà sâ í búl yáag yí.» ¹⁵ Muud éne mú kə jaaw Oyúden ná Yésus wə nyə ámə lwag nyə. ¹⁶ Oyúden bwé mú tééd ná bwé lwágulə Yésus cúwáí, nəcə a sálə sóólúgú ni jwów lú Sábaad. ¹⁷ Nji Yésus nyə á bəsa nà Oyúden bəŋŋ ná: «Dâ ŋə ná sêy zə wósS fwála gaád; mɛɛ mə séy námá.» ¹⁸ Ja nyə á mɛel ci ntúni yí, Oyúden bwé mú nyingə bul sə ná bwé gwú nyə; kú bə nji nəcə á də yád Sábaad íí, nyə á nyingə námá ci nà Zembí ji Sóŋgú yé, ntó ji ná a ŋə tâl nyəmɛfwó cé ŋgwúd nà Zembí.

Nkul ijwûga mə Yésus

¹⁹ Yésus nyə á ka bəsa nà bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Mwân cugé nà ŋkul sá sâ nà lúu yé, a sá námá nji sâ á dúg Dâ má sá yí. Sâ jêsh Dâ má sá ntâg yí, Mwân má sá

námá gwo. ²⁰ Nəcə Dâ ŋə cɛel Mwân, a ka ŋə lwágulə nyə sâ jêsh á ŋə sá yí; a bá námá lwágulə nyə misóólúgú mí nyingə ntə míga myá, bí ka bá káam. ²¹ Mpugá ná, Dâ má də gwúmashi búúd, də nyingə yə bwo cug; mbií ŋgwúd wəŋgá, Mwân má də námá sá ná, muud á cɛel yə cug yé, a yə nyə. ²² Dâ nyə asámbe tə muud lésú, nyə a má yida yə Mwân ŋkul né a dúg cígal mílésú myêsh. ²³ A sá ntó ná buud bêsh bwé gúmálúg Mwân nda bwé gúmál Dâ ná. Muud mə bá kú gúmal Mwân yé, nyə agúmálé námá Dâ muud nyə á nti Mwân yé. ²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, muud mə gwágúlə ciyá jâm a *búgula múúd nyə á nti mə yé, a mú nà cug á kandugə kandugə; nyə abúle nyingə bwəma nà intúgúí, a má yida wú shwi y dí kə cugud. ²⁵ Búbálé, mə jaaw bí ná, dúl wəla í bá zə bə, wəla dəŋŋ ntâg námá wəga, wəla mímbimbə mí bá gwág kəl má *Mwân má Zembí yí. Bəŋŋ bwé bá ntâg gwág dwo wá, bwé bá *bə nà cug. ²⁶ Mpugá ná, Dâ ji amádí á cug, a mə ka námá sá ná Mwân bég amádí á cug. ²⁷ Nda Mwân ji Mwân mə Múúd‡ ná, Dâ má yə nyə ŋkul ná a dúg sám milésú. ²⁸ Kúgá káam sâ jəŋŋ; nəcə

5:13 6.15; 11.54; 12.36; Mat 8.18; 13.36 **5:14** Mat 9.2; Zhk 5.16 **5:15** 9.11
5:18 sə ná bwé gwú nyə: Mat 14.5; Yuá 7.1, 25; 8.37, 40; 11.53 nyə á nyingə námá ci nà Zembí ji Sóŋgú yé: 1.34; 3.3, 5; 8.16-19; 10.17-18, 29-38; 14.8-11, 20, 28; 15.9-10; 16.27-28; 17.1-26 **5:19** 1.34 **5:20** 3.35 **5:21** Rom 4.17; Ifz 2.5; Yuá 11.25
5:22 3.18; 5.27, 30; 9.39; 12.47-48; Mis 10.42; 1Yn 2.28 **5:23** Flp 2.10-11 **5:24** 3.16; 5.22; 6.35; 8.51; 10.28; 11.25-26; 14.6; 17.2; 20.31; 1Yn 2.25; 3.14 **5:25** 11.43; Mak 5.41; Luk 7.14 **5:26** 1.4 ‡ **5:27** Mwân mə Múúd: Ntó má ká ná «Mesí Zembí nyə á nti yé». (Wo ji nà ŋkul dúg Dan 7.14.)

dúl wəla í bá zə bə, wəla búúd búsé məshwəŋ dí wá bwə bá gwág kəl mə *Mwān mə Múúd yí. ²⁹ Bəwəŋ bwə bá bə nə bwə á sá mánywa wá, bwə bá gwúm məshwəŋ dí, zə lég cəg; bəwəŋ bwə bá bə nə bwə á sá mábəw wá, bwə bá gwúm məshwəŋ dí, zə bwəma nə intúgúlí. ³⁰ Mee, mə cugé nə ŋkul sá sá nə lúú wām, mə də sámb mílésú nda mə də gwág nə Pupá ná; mə də cígal mílésú tətəlí, nəcé mə ádé sə nə mə sá sá mə jí yí, nji nə mə sá sá múúd nyə á nti mə yé ŋgə jí yí.

³¹ «Í mbəm bə nə məmífwó wə ŋgə bwiing lán wām, bwiingúlə wəwəŋ í nda bə sá búúd bwə máguləg yí. ³² Ká, muud shús wə ŋgə bwiing lán wām, mə mpú ntəg nə bwiingúlə wəwəŋ wúsə búbálé. ³³ Bí á kənd buud wə Yuánes S, nyə á shí ntəg bwiing bí búbálé waamə. ³⁴ Mee mə anğé ntəg bwánd nə muud bwiingug lán wām; mə ŋgə yida lás ntúni shú nə bí dógug cəg. ³⁵ Yuánes nyə á bə njidá lámba í á ŋgə kwan yí, bí á shí ntəg jí nə bí mə kəəs nə mənkenya mé, nji í a bə nji búbaalé fwála. ³⁶ Mee jí nə wúl bwiingúlə í ŋgə bwiing lán wām, wəŋ í ntə wəwəŋ Yuánes nyə á bwiing yí. Misólúgú Dā nyə á yə mə ŋkul nə mə sáág myá, mə ŋgə sá myo, mí ŋgə bwiing lán wām nə Dā wə nyə á nti

mə. ³⁷ Dā muud nyə á nti mə yé nyəmífwó ŋgə bwiing lán wām. Bí abwélé gwág kəl dé, kú bwelə dóg mpwóombú nyé, ³⁸ ciyá jé í afwóyé ŋwa jiya bídí mílámúd, nəcé bí anğé nə búgula muud nyə á nti yé. ³⁹ Bí ŋgə sə nə bí mpúg micilyá myá Kálad Zembí, bí ŋgə téduga nə bí é kwey cəg á kandugə kandugə cínəŋ; í njúl nə micilyá myəwəŋ mí ŋgə bwiing lán wām. ⁴⁰ Nji bí acéélé zə mádí nə bí bəg nə cəg.

⁴¹ «Mə anğé nə jí nə buud bwə gúmálug mə. ⁴² Nji, mə mpú bí, mə mpú nə mílām mín mí acéélé Zembí. ⁴³ Dā wə nyə á nti mə nyədí jínəd, nji bí alágé mə; ŋkí ŋgwól múúd mə zə dé jínəd íí, bí yida lég nyé. ⁴⁴ Bí bí nə ŋkul búgula na ntədelé bí ŋgə sə gúmá mənyúúl mə búúd dí? Bí cugé nə ŋkul búgula, nəcé bí anğé nə sə gúmá í ŋgə zhu wə Zembí á ŋgwúd nə ŋgwúd yí. ⁴⁵ Kúgá ŋgə téduga nə mə bá shwəman bí wə Dā. Moyíz muud bí á mə kə kəl mílām nyədí yé, nyə wə mə bá shwəman bí. ⁴⁶ Nəcé, bí mbəm ŋgə búgula Moyíz íí, ŋkí bí mə búgula námə mə, nəcé lán wām wə Moyíz nyə á cilə yí. ⁴⁷ Ká, nda bí anğé nə *magulə micilyá myé ni, bí é ka *magulə íciyá byām na ntədel?»

6

5:29 11.24 5:30 4.34 5:31 5.36 5:33 1.15, 19, 34 § 5:33 Lán ní í jəlá nə bə sá í ŋgə sŋy Yuá 1.19-27 nə 3.22-30 dí yí. 5:36 10.25, 38; 14.10-11; 15.24, 27 5:37 1.34; MmN 20.19; Mbá 4.12 5:38 16.9 5:39 Luk 24.27, 44; Mis 13.27; 17.11; 2Tm 3.15-16; 1Pr 1.10-11 5:41 7.18 5:44 5.41 5:45 Mbá 31.24-29 5:46 Mbá 18.15, 18; Luk 24.27; Yuá 6.14; Mis 3.22; 7.37 5:47 Luk 16.29-31

Yésus mæ yá ncúlyá buud idâw
(*Mat 14.13-21; Mak 6.30-44; Luk 9.10-17*)

¹ Ja ísâ íni í má shîn yí, Yésus mú líina máŋ má Galilê bwá du námá jôw ná Tiberyad yí, kæ faŋwíny. ² Buud bwá mú ŋgə bɛ nyə áncuncuma, næcé bwá á ŋgə dúg a ŋgə lwag mimbál máshimbád. ³ A mú ka bád mbámbáŋúd, kæ ji shí wu gwôw, bánôŋ *ompwíin bé. ⁴ Na ji ntâg ná, *Oyúden zaŋ *Páska nyáŋ í mú kúná-kúná.

⁵ Yésus nyə á ka kənd mísh, a mú dúg ná ncúlyá buud bwá ŋgə zə nyádí, a mú ka jî Fílíp ná: «Sá é ka kusə íbuléd ŋgow ná buud óga bwá dóg?» ⁶ Nyə á jî ntó ná a gwágúlə ná nda Fílíp nyə é ci ná, nyə á ŋgə bwey mpu sá á zə sá yí. ⁷ Fílíp mú bɛsa nə nyə ná: «Sá tɛɛm kusə íbuléd tãŋ odanarí mitəd mimbá, í nda kwaga nə bwo mbii á ná muud yêsh bæ nə jé kúkúl.» ⁸ Nyəŋgə *mpwíin mæ Yésus bwá á du jôw ná Andrê yé, mínyəŋə má Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: ⁹ «Gúl ncúncwámá jí nə íbuléd ítóon wa, íbuléd í *orzə, nə oshú óbá; ká bímbí dɔŋgə dí nə ŋkul ka sá zhwoŋ buud óga jí?» ¹⁰ Yésus mú ci ná: «Jilugá buud shí.» Zhwoŋ ákanda nyə á bæ kúkúl jəŋgád, buud bwá mú shîn ji shí, je bæ búúd otóóshin otóon lɔlə nji budúm. ¹¹ Yésus mú ŋwa íbuléd, a mú yə Zembí

akíba ná ndéé a mú kaaw búud bwá á bæ cínəŋg wá. A mú námá sá nə oshú ntó, a yə bwo bímbí bwá á jii yí. ¹² Ja búúd bwá mæ də nə ndéé jílə yí, a mú ci nə ompwíin bé ná: «Kwósúgá íkúl í má lág yí, í kú bæ sá yúúdúgá.» ¹³ Bwá mú kwós íkúl í íbuléd í á lág ja búúd bwá á shîn də yí, í mú lwánd móbwwumú wúm nə mábá.

¹⁴ Ja búúd óni bwá má dúg Yésus má sá *shimbá yí, bwá mú ŋgə ci ná: «Búbálé, *muud micúndá nyə á bæ nə a bá zə shí ga dí óni.» ¹⁵ Nda Yésus nyə á ka mpu ná bwá é zə ŋwa nyə ná bwá ká təl nyə njwú-buud ná, nyə á kyey, kæ nyiŋgə bád mbámbáŋúd nyəméfwó kú nə muud.

Yésus má kyey májúwód gwôw

¹⁶ Mpwó-kugá, *ompwíin bé bwá mú shulə kæ mánj. ¹⁷ Bwá mú kəwa byóólád, tí kæ faŋwíny, Kapernawúm. Í á bæ yídúgú í má bii shí, Yésus kú fwo nyiŋgə seŋgya nə bwo sámbá. ¹⁸ Yáág-yáág ŋkwə nyə á ka zə kuŋg, ikwə tów máŋ ná shwuu. ¹⁹ Bwá mú ka ŋgə júgə nə ndéé, ja bwá má kæ shwóg je bæ ókílomáda otóon ŋkí ósaman * yí, bwá mú dúg Yésus ŋgə kyey májúwó dí gwôw, a ŋgə shísh kúná-kúnə nə byól dáj; bwá mú gwág íkukwendé. ²⁰ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə wé éne, kúgá fúnda.» ²¹ Bwá mú cɛɛl ŋwa

6:2 Mat 6.25; Yuá 2.23 **6:3** mbámbáŋúd: Mat 5.1; 15.29; Mak 3.13; 6.46; Luk 22.39 **6:4** 2.13 **6:8** Andrê: 1.40; 12.22; Mat 4.18; Mak 13.3 **6:11** 21.9, 13 **6:14** Mbá 18.15, 18; Yuá 1.21; 2.11; 5.46; 7.40; Mís 3.22-23 **6:15** 5.13; 18.36

* **6:19** Osatád məwúm mábá nə ótóon, ŋkí ntâg məwúm málól.

nyə byóólúđ, nji byóól mú læel kumá bwûŋ, kúl bwá á ŋgə kə yí.

Idâw yâ cug

(Yuá 3.14-16; 1Yn 5.10-13; 1Kr 11.23-26)

²² Mán mälâm, ncúlyá buud bwá á lúg gúl kóómb mâŋ wá, bwá mú dúg ná byóól í á bæ cínəŋgá nji ŋgwúđugá, dwó ntâg wá í á kə nə *ompwíín yí, Yésus nyə a shígé bád byóól dəəŋgúd; ompwíín bwá á kə bwáméfwó. ²³ Nji, mósólúgá mósól má á shí wú Tiberyad, nyiŋgə zə kúnə-kúnə nə kúl Cwámba nyə á yə Zembî akíba ná ndéé bwá mú də yí.

²⁴ Ncúlyá buud óni bwá mú dúg nə təə Yésus, təə ompwíín bé bwá cúgé cínəŋg. Bwá mú ntâg bád mósól məəŋgúd kə Kapernawúm, kə sọ́ Yésus.

²⁵ Bwá mú kə kwey nyə nûŋ mâŋ fanwíny, bwá mú shilə nyə ná: «*Rabi, wo ámə ka zə kúga jáyé ja?» ²⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, bi anğə nə sọ́ mə nəcé *məshimbá bí ámə dúg má, bí ŋgə sọ́ mə nəcé bí ámə də íbuléd ná ndéé jíłə.

²⁷ Kúgá ŋgə yáág ná bi bóğ nə idâw í də kaag yí, yidagá yáág shú byəəŋg í kwíínd ná muud cúgəg cug á kandugə kandugə yí; byó wá *Mwân mə Múúd mə bá yə bí yí. A bá yə bí byo nəcé a ji nyəəŋg Dâ nyə a wá məyigyé mə íjwúga yé.» ²⁸ Bwá mú ka ci nə nyə ná: «Yáág nə misóólúgú mí

Zembî wá ntəđel, sə sáág jí?»

²⁹ Yésus nə bwo ná: «Yáág nə sóólúgú má Zembî wúsə nə bi búgúlág muud Zembî nyə á nti yé.» ³⁰ Bwá nə né ná: «Wo má fwo sá jáyé sâ í ntọ́ buud fug nə sə dúgúg nə ndéé sə mú *búgula wo? Wáyé sóólúgú wo má fwo sá yí? ³¹ Osóŋgú bású bwá á də də *mána ja bwá á bæ shí a shwéeshá dí yí, námə nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: “Nyə á yə bwo idâw í á ŋgə zhu jəŋ dí yí”.» ³² Yésus mú ci nə bwo ná: «Búbáélé, má jaaw bí ná, Moyíz námə dí nyə á yə bí idâw í á də zhu jəŋ dí yí, Sóŋgú waam wá mə yə bí fwámé ídâw í ŋgə zhu jəŋ dí yí. ³³ Fwámé ídâw í Zembî básə byəəŋg í wú jəŋ dí, zə yə búúd ɔ shí cug yí.» ³⁴ Bwá nə né ná: «Cwámba, dug yə sə idâw byəəŋgú ja jêsh.»

³⁵ Yésus mú ci nə bwo ná: «Məe jisə idâw yâ cug. Muud mə zə mádí yé, nyə abúle nyiŋgə bwele gwág zha, muud mə búgúlá mə yé, nda nyiŋgə bwele gwág shwáásúlə miná.

³⁶ Mə shí jaaw bí ná, bi mə dúg mə, nji bi anğə nə *magulə. ³⁷ Búúd bəsh Dâ mə yə mə wá bwá é zə mádí; mə abúle ntâg wíŋg múúd mə zə mádí yé.

³⁸ Nəcé, məe mə á shulə wú gwəw nə mə zə sá sâ múúd nyə á nti mə yé ŋgə jii yí, kú bæ sâ mə ŋgə jii yí. ³⁹ Muud nyə á nti mə yé, sâ á ŋgə jii yí jisə ná, mə kú jímbal təə muud ŋgwúđ á sámbá búúd nyə á yə mə yí, mə

bág yida gwûmushi bwo jwów á mæzhúgúlâ. ⁴⁰ Mæ ηgæ ci ná sâ Dâ ηgæ jî yí jísæ ná, muud yêsh mæ dúg Mwân, a búgula nyæ yé, a bág næ cug á kandugæ kandugæ; mæ ka bá gwûmushi nyæ jwów á mæzhúgúlâ.»

⁴¹ *Oyúden bwé á ka ηgæ cwaduga næ Yésus, næ a cílæ ná: «Mæ wé jísæ ídâw í á wú jon dí yí.» ⁴² Bwé á ηgæ cwaduga ná: «Ŋgaá nyæ wé Yésus mwân mæ Yóseb? Sá má mpú dí sóŋgú bá nyóŋgú? Ká, a zæ ηgæ ci ná: “Μεε jisæ idâw í á wú jon dí yí.”»

⁴³ Yésus mú ci næ bwo ná: «Kúgá ηgæ cwaduga biméfwó næ biméfwó. ⁴⁴ Muud cugé næ ηkul zæ mádí té Dâ, muud nyæ á nti mæ yé, nyæ afwóyé julæ nyæ yí. Dâ ká námá ka julæ múúd íí, muud mú zæ mádí, mæ ka bá gwûmushi nyæ jwów á mæzhúgúlâ. ⁴⁵ Ŋgaá jí cilyá Kálad Zembí dí ná: “Bêsh bwé bá ηwa minjígúlâ wé Zembí”. Kagá mpu ná muud yêsh má gwág Dâ, a ηwa njígúlâ yé yé, nyæ é zæ mádí. ⁴⁶ Ntó jî ná muud nyæ abwélé dúg Dâ; námá nji muud nyæ á zhu wé Zembí yé, nywáá wé nyæ a dúg Dâ. ⁴⁷ Búbálé, má jaaw bí ná, muud mæ búgula yé jisæ næ cug á kandugæ kandugæ. ⁴⁸ Mæ wé jísæ ídâw yâ cug. ⁴⁹ Osóŋgú bín bwé á dæ dæ mána ja bwé á bæ shí a shwéeshá dí yí, nji bwé á shí yæ. ⁵⁰ Idâw í ηgæ wú jon dí yí byáá, í ηgæ zæ ná, muud mæ dá byo yé kú bá yæ. ⁵¹ Mæ wé jísæ ídâw yâ cug

í ηgæ wú jon dí yí. Múúd mæ ká dæ ídâw byóŋgú, a bá cugæ kandugæ kandugæ. Idâw mæ é yána yí bísæ mishwun myâm, mæ é yána myo shú ná buud c shí ga bwé bág næ cug.»

⁵² Oyúden bwé mú ka bæ næ zhuyâ bwámé næ bwámé bwé ηgæ shilæ ná: «Nyíga nye jî næ ηkul yæ sá mishwun myé na ntædelé ná sá dág?» ⁵³ Yésus mú ci næ bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, bí mæ ká bæ kú dæ mishwun mi Mwân mæ Múúd, bí má ká bæ kú ηgul mácií mé, bí kú *bæ næ cug. ⁵⁴ Muud mæ dá mishwun myâm ηgul mácií mâm yé músæ næ cug á kandugæ kandugæ; mæ bá gwûmushi nyæ jwów á mæzhúgúlâ. ⁵⁵ Næcé, mishwun myâm mísæ mpu bæ ídâw, mæcií mâm mæηgul. ⁵⁶ Muud mæ dá mishwun myâm, ηgul mácií mâm yé má nada næ mæ, mæ má ηwa jiya nyádi lámúd. ⁵⁷ Nda Dâ á cug nyæ á nti mæ ná, á ηgæ ntæg sá ná mæ cúgæg ná, muud mæ dá mæ yé, mæ wé mæ é ηgæ sá ná a ηgæg næ cugæ. ⁵⁸ Idâw í á wú jon dí yí byáá í cugé nda idâw ímpáámbé bín í á dæ yí. Bâη bwé á dæ, nji bwé á shí yæ. Muud mæ dæ bíga yé, nywáá má bá cugæ kandugæ kandugæ.»

⁵⁹ Lású Yésus nyæ lás ja nyæ á ηgæ yæ buud minjígúlâ wáni, nyæ á ηgæ yæ buud minjígúlâ myóŋg *mpáánzæ minjígúlâ á Kapernawûm.

⁶⁰ Ja ompwíín bé bwé á gwág lású yé wóŋg yí, bóól

ηκί bulya bwé á ci ná: «Wúni lésú í bul nyaan, muud cugé ná nà ηkul ηgə nyingə gwágulə wə.» ⁶¹ Yésus mú mpu ná ompwíin bé bwé ηgə cwaduga, a mú jî bwo ná: «Lésú wâm í má kwal bí bəəgú? ⁶² Bi mbəm ka mēel dūg Mwân mə Múúd ηgə bád kə kúl nyə á fwo də bwey bə yí, í ka bə nə? ⁶³ Shíshim mə Zembî wé í də sá ná muud cugəg, ηkul mə múúd í ádé kwíind təə šā. Lésú mə ηgə lās nə bí ni wúsə shú ná Shíshim mə Zembî í zəg bídí zə yə bí cug. ⁶⁴ Nji, bóól búúd wā na bídí bwé aηgē nə magulə mə.» Yésus nyə á ci ntáni nəcé, tēéd jwów nyə á tēéd yələ búúd minjígulá yí, nyə á bwey ηgə mpu buud bwé áshíge ηgə magulə nyə wá, a bwey námə mpu múúd mə bá kusha nə nyə yé. ⁶⁵ Nyə á nyingə námə ci nə bwo ná: «Muud cugé nə ηkul zə mádí, Dā kú fwo sá nə nyāη zəg.» ⁶⁶ Tēéd na fwála nīd wə zh-wog ompwíin bé bwé á wú nyádí gwoonŋ dí kú ná nyingə ηgə kyey nə nyə yí.

⁶⁷ Yésus nyə á ka ci nə wa wúm nə óbá ná: «Bi báá bi akyéyé?» ⁶⁸ Shímun Pyēr mú bəsa nə nyə ná: «Cwám̄ba, sə é ká nyingə kə wə zə? Wεε ji nə iciyá í də yə búúd cug yí. ⁶⁹ Sə mə magulə, sə mə mpu ntāg nə wo jisə Nkēηkē múúd mə Zembî.» ⁷⁰ Yésus mú bəsa bwo ná: «ηgaá mə wə mə a féesh bí

buud wúm nə óbá? Ká dugá, ηgwól á na bídí jisə nə jamb.» ⁷¹ Nyə á ηgə ci Yúdas, mwân mə Shímun Iskariyôt; nəcé, Yúdas nyə á tēem bə muud á sámbá ompwíin wúm nə óbá, nyə á bə nə nyə wə mə bá kusha nə Yésus.

7

Omínyonhə ə Yésus kú nə búgə (Yuá 5.44; 15.18-19; Mat 10.16)

¹ Ja isâ ini í má shîn yí, Yésus mú kə ηgə kyey Galilé. Nyə a shíge cēel kə Yudéa, *Oyúden bwé á ηgə sə ná bwé gwú nyə. ² Í á bə ntāg hí, Oyúden zaη nyāη bwé á də jōw nə Zaη məbanda* yí í mú kún-kúnə. ³ Yésus omínyonhə bé bwé mú ci nə nyə ná: «Wúg wa wo kəg Yudéa, *ompwíin bwô bwé kəg námə dūg misóólúgú wó ηgə sá myá. ⁴ Ja múúd mə céél ná bwé mpúg nyə yí, nyə ádé nyingə ηgə sá isâ ishwoó ishwoo. Məma misóólúgú wó ηgə sá míni, í jii nə wo lwóyág myo bəl-bəl dī.» ⁵ Í á bə na, omínyonhə bé bwáméfwó nda *búgula nyə. ⁶ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Fwála dām í afwóyε bə; bi bāη bi búsa nə fwála ija byēsh.» ⁷ Buud ə shí ga bwé cugé nə ηkul mpíi bí; bwé ηgə mpíi mē, nəcé mə ηgə bwaagulə bwo ná bōw bwo misóólúgú. ⁸ Bi báá kagá, mēe mə akéé zāη nīd, nəcé fwála

6:62 Mis 1.9-11 **6:63** 3.5-8; 2Kr 3.6

6:64 13.11; 16.9 **6:67** Mat 16.15-20;

Mak 1.24 **6:71** 12.4 **7:1** 5.18 **7:2** Ləv 23.33-34; Mbá 16.13-15 * **7:2** Zaη məbanda í á də bə, Oyúden də ji məbanda dí, də téduga váál Zembî nyə á ηgə baagulə bwo ja bwé á ηgə cugə məbanda dí shí a shwéeshá yí. Dúgúg vugali fáb 486.

7:5 16.9 **7:6** 2.4 **7:7** 15.18; 16.33; 17.14; Mat 10.22; 24.9; 1Yn 3.13

dâm í afwóyē bwəma. ⁹Ja nyə á shîn ci nə bwo ntáni yí, nyə á lúg Galilé.

Yésus zâŋ dí Yurúsalem

¹⁰Yésus nyə á ka námá zə bád kə zâŋ dí omínyəŋâ bé bwə má bwey kə. Nyə á kə nda muud ŋgá shwaaw yé, kú bə bəl-bəl dí. ¹¹Oyúden bwə á ŋgə sọ nyə zâŋ dí, bwə ŋgə jí ná: «A jí ŋgow?» ¹²Buud bwə á ŋgə bul lás lású yé íkínda dí; bóól bwə ŋgə ci ná: «A jí jə múúd», bóólúgá ná: «Mbô. A ŋgə yida kəl buud jugú». ¹³Nji, isâ íni byēsh í á ŋgə bə, muud kú cwééd nyə ná kpwóó, bwə ŋgə fúnda *Oyúden.

¹⁴Zaŋ í á ka zə wóós tútám†. Yésus mú bád kə Luŋ má Zembî kə ŋgə yə buud minjígúlá. ¹⁵Oyúden bwə mú ŋgə káam nyə ná: «Muud éga nyə á mpu dúga bímbí lú kwas ntədəlé nyə nda sá shikûl?» ¹⁶Yésus mú bəsa bwo ná: «Njígúlá má ŋgə jíguli yí í áŋgê nə zhu móméfwó dí; í ŋgə zhu wə muud nyə á nti mə yé. ¹⁷Múúd mə ká cēel sá sâ Zembî mə jí yí, a ka mpu ŋkí njígúlá wám í ŋgə zhu wə Zembî, ŋkí mə ŋgə té wo nə lúu. ¹⁸Muud má du té íbwiŋgyá nə lúu yé, a du sọ ná gúmá í kág nyádi; nji, muud mə sọ ná gúmá í kág wə muud nyə á nti nyə yé, nywáá jisə tútəlí, a cugé nə məshīgā.

¹⁹Ngaá Moyîz nyə a shí yə bí *mbwoomb máççə? Nji, kú nə tɔɔ muud ŋgə baagulə mwo. Nəcə jí bí ŋgə sọ nə bi mə gwú mə yí?» ²⁰Buud bwə mú bəsa nə nyə ná: «Jamb í ŋgə ntágulə wo. Zə ŋgə sọ nə a gwú wo?» ²¹Yésus mú bəsa nə bwo ná: «MEE mə a sá nji sóólúgú# ŋgwûd, í má tí bí məkuú shí. ²²Ngaá Moyîz nyə á ci ná bi dúg sá ábiwáág, í njúl ná nyə dí nyə a tééd dúlə sá ábiwáág, odá wə bwə á tééd. Nji, nda Moyîz nyə á ci ná bi dúg sá ná, bi mú du sá ábiwáág wɔɔŋgú tɔɔ jwów lú Sábaad. ²³Bi má magulə nə bi é du sá ábiwáág jwów lú Sábaad, nəcé bi acéélé caam çç mə Moyîz; ká nəcé jí bí má gwág bôw ja má lwág múúd ncindí jwów lú Sábaad yí? ²⁴Kúgá ná du ŋwa isâ nji váal bí ŋgə dúg yí, dugá ŋwa isâ váal í jəla yí.»

²⁵Bóól búúd ó Yurúsalem bwə á ka ŋgə ci ná: «Ŋgaá muud bwə ŋgə sọ nə bwə gwú wə éga? ²⁶Ká dugá, nywáá ŋgə lás bəl-bəl dí, bwə nda ci nyə tɔɔ sâ. Ye micî mísú mí má mpu fwámé mpu ná nyə wə jisə *Krîst e? ²⁷Sə bāŋ sá má mpú kál múúd éga ŋgə zhu yí, í njúl ná, ja Krîst mə bá zə yí, muud nyə abúle mpu kál á bá zhu yí.» ²⁸Nə ndéé, Yésus ŋgə yə buud minjígúlá *Luŋ má Zembî, a má shwal ci gwów-gwów ná: «Bi mə mpú mə çç?

7:11 11.56 **7:13** 9.22 † **7:14** Zaŋ í á du já mwôw zangbá; tútám zaŋ jisə mwôw málól shwóg, mwôw málól mpás. **7:15** Mat 13.54; Luk 2.47 **7:16** 12.49; 14.10 **7:18** 5.41; 8.50; 12.43 **7:19** 1.17; Mis 7.53; Rom 2.17-24 **7:20** 8.48 **7:21** 5.9 ‡ **7:21** Yésus ŋgə ci lwagúla nyə á lwag muud jwów lú Sábaad yí (Yuá 5.5). **7:22** Mat 17.9-14; Ləv 12.3 **7:23** 5.9 **7:24** 8.15 **7:25** 5.18
7:26 4.25; 18.20 **7:27** 9.29 **7:28** 8.55; 17.8, 21, 25

Bí mpu námá kúl má ngá zhu yí! Ká mæ a shígé zæ næ lúu wâm, muud nyæ á nti mæ yé jisæ abúgúlág; nji bi ampúyé nyæ. ²⁹ Mæ mæ mpú nyæ, mæ ngæ zhu nyádí, nyæ wé nyæ a nti mæ.» ³⁰ Nji nyæ á lás ntúni yí, bwé mú ngæ sþ mæzhíí ná bwé bii nyæ; nji, muud nyæ a shígé kúnnya næ nyæ, í á bæ wæla dé kú fwo wóós. ³¹ Í á ka bæ na mánkúmbæ mæ búúd máni di ná, bóól nkí bulya bwé á *búgula nyæ; bwé mú ngæ ci ná: «Ja Kríst mæ bá zæ yí, ye a bá nyingæ bul sá *máshimbá cþ múúd éga?»

Bwé cæel bii Yésus

³² *Ofarizyên bwé á ka gwág buud bwé ngæ nyímbula ntó lúu má Yésus dí. Bónôñ mílúlúú myâ ofada bwé mú kænd ífulish ná bwé kág bii nyæ. ³³ Yésus mú ci ná: «Sánôñ bí é ngæ na bæ fúfwálá ná ndeé, mæ mú kæ wé muud nyæ á nti mæ yé. ³⁴ Bi mæ bá sþ mæ, kú kwey, næcé bí cugé næ nkul bá kæ kúl má bá bæ yí.» ³⁵ *Oyúden bwé mú ngæ ci bwómé næ bwómé ná: «Ngow á bá ka kæ ná sá nda bá kwey nyæ éne? Ye a bá kæ búúd búú búú bwé á má kæ ngæ ji mílúóm mí Ogurêk dí wá, kæ ngæ yæ Ogurêk minjígúlá? ³⁶ A cí næ “Bi mæ bá sþ mæ, kú kwey, næcé bí cugé næ nkul bá kæ kúl má bá bæ yí.” Ntó má ká ná ji?»

7:30 2.4; 7.44

7:31 2.23

7:33 8.14

7:33 13.33; 16.5

7:34 8.21; 13.36

7:37 Læv 23.36; Yuá 4.10, 14; Mbá 22.17

zangbá kú fwo kyæeg, í ka kæ busula jwów lú mwóomb (Wo ji næ nkul dúg sá ní Læv 23.36).

7:39 14.16; 17.1

7:40 6.14

*** 7:40** Oyúden bwé á ngæ bwánd ná

Zembí mæ bá nti bwo ngwól Múúd micúndá njúú nda Moyíz; Moyíz nyæmfwó nyæ á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18).

7:42 Iza 11.1; Msh 5.1-2; Mat 20.30-31

³⁷ Jwów á mæshíné, jwów zân í ká dæ busulaŒ yí, Yésus nyæ a tów tátáli a mú ci gwów gwów ná: «Nkí muud ngæ gwág shwáásúlæ miná, a zág mádí zæ ngul. ³⁸ Muud mæ búgúlá mæ yé, mæjúwó mâ cug má é dæ júg wú nyæ lámúd nda mingwóþ, námá nda Kálaad Zembí ngæ ci ná.» ³⁹ Ja nyæ a ngæ lás ntó yí, nyæ á ngæ ci Nkênkê Shíshim í á bæ ná, buud bêsh bwé bá *búgula nyæ wá bwé bá lág yí; í á bæ, Nkênkê Shíshim kú fwo zæ næcé Yésus nyæ a shígé fwo nwa gúmá.

Buud icé íbá

⁴⁰ Í á ka bæ, ja búúd bwé á gwág lásá yé ni yí, bóól bwé á ngæ ci ná: «Bábálé, muud éga wé jisæ *Múúd micúndá*»; ⁴¹ bóól bân ná: «Kríst wé éne», bóólúgá ka ngæ ci ná: «Kríst cugé næ nkul zhu Galilé. ⁴² Ngaá Kálaad Zembí ngæ ci gúl kúkúlúd ná *Kríst mæ bá zhu mpwon buud mæ *Dávid dí? Ntó ji ná a bá zhu Dávid dí dánd, Betulehem.» ⁴³ Buud bwé mú bæ icé íbá lúu má Yésus dí. ⁴⁴ Bóólúgá bwé mú ngæ ji ná bwé bii nyæ; nji, muud nyæ a shígé kúnnya næ nyæ.

⁴⁵ Ifulish í má ka kæ nyingæ. Mílúlúú myâ ofada bónôñ *Ofarizyên bwé mú ji bwo ná: «Bi má bæ kú zæ næ nyæ? Næcé ji?» ⁴⁶ Ifulish ná: «Muud nyæ afwóyé bwæe lás nda muud

Œ 7:37 Zan í á fwo dæ ngæ síy tân mwów zangbá kú fwo kyæeg, í ka kæ busula jwów lú mwóomb (Wo ji næ nkul dúg sá ní Læv

*** 7:40** Oyúden bwé á ngæ bwánd ná

Zembí mæ bá nti bwo ngwól Múúd micúndá njúú nda Moyíz; Moyíz nyæmfwó nyæ á jaaw bwo ntó. (Mbá 18.15-18).

éne.» ⁴⁷ Ofarizyêḥ ntâg ná: «Bi má námá bíd ná a kúlæg bí jugú ξξ? ⁴⁸ Ye bi má fwo bwele dúg wúl cî ḡkí ḡgwól Farizyêḥ má *búgúlá nyə? ⁴⁹ Zhwog buud bí ḡgá dúg bwá ḡgá *búgula nyə óni bwá ámpúyé máccεε, búsa nə məlweemyâ.» ⁵⁰ Nikodēm muud nyə á fwo kə wá Yésus yé nyə á bə sámbá mícî míniíd; a mú ka ci nə bwo ná: ⁵¹ «Ye məccεε mäsú má magulə ná shé yág muud məbεξ a kú fwo kaad, sá mpu sâ nyə ámə sá yí?» ⁵² Bwá nə né ná: «Wo á zhu ḡmá Galilé? Fwog ná mpu faas, wo ákweye ná ḡgwól múúd micúndá nyə a má bwele zhu Galilé.» ⁵³ †[Bwá mú bwálya, ḡgə kə bwádí mínjów.

8

Mudá nyə á biil míncəmb dí yé

¹ Yésus nyε mú kə mbámbáḥ a wəolivyé.

² Ná námá mpámán mpámán, a mú nyiḡgə kə *Luḡ má Zembî, buud bēsh bwá mú kə nyádí. A mú ji shí, tééd ḡgələ yə bwo minjígúlá.

³ Ná ndeé, *Oyíguli ó máccεε bánḡḡ *Ofarizyêḥ bwá mú ḡgə zə nə ḡgwól múdá ná a má biil míncəmbud. Bwá mú zə nə nyə zə tél cwánúd, ⁴ bwá nə Yésus ná: «Yíguli, mudá éga nyə ámə biil a ḡgə sá mincəmb. ⁵ Moyíz nyə á yə sá ḡkul *mbwoomb máccεéd

ná sá dúg lúmə váál búdá óga məkwóógú ná ndeé bwá fudə. Ká wεε má ci ná ji?»

⁶ Bwá á jî nyə ntáni bwá ḡgə bwéél ná, ka nyə é ci gúl ciyá á líḡḡí ná ndeé bwá ó kə shwóman nyə. Nji, Yésus mú nyôw shí, a mú ḡgə cilə nə nyinó jé mándəlúd. ⁷ Bâḡ bwá mú ḡgə yáág ḡgə jî nyə. Ná ndeé, a mú bân, a mú ci nə bwo ná: «Muud nyə abwélé sá *sám na bídí sámbád yé téédúg ḡkēny kwóógú lúmə nyə.» ⁸ A mú nyiḡgə nyôw shí, ḡgə cilə mándəlúd. ⁹ Ja búúd óni bwá má gwág nda Yésus má ci nə bwo ná, bwá mú ḡgə nyəəs ḡgwúd ḡgwúd ná ndeé bēsh, tééd ócumbá wós óntombú. Yésus mú lúg na nyəméfwó nə mudá tél cwánúd. ¹⁰ Ná ndeé, Yésus mú nyiḡgə bân, a mú ci nə mudá ná: «Amuda, bwá mú ḡgow? Kú nə muud mə sámb ná wó jələ nə yə?» ¹¹ Mudá ná: «Cwámba, kú nə muud.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Mə asámbé námá. Kyeyág, nji, wo kú ná nyiḡgə sá sám.»]

Yésus, məḡkenya má shí ga

¹² Yésus mú nyiḡgə lás nə buud ná: «Mə wá jisá məḡkenya má ḡgə kwan buud wâ shí ga má. Muud mə bε mə yé nyə abúle bwele kyey yídúgúd, a bá yida bə nə məḡkenya má cug.» ¹³ Ja *Ofarizyêḥ bwá má gwág ntó yí, bwá mú ci nə nyə ná: «Woméfwó ḡgə bwiiḡ lán

7:50 3.1-2 **7:51** Mbá 1.16-17; 17.6

impánzá tééd 7.53 kə kumə 8.11.

8:2 Mat 26.55

8:5 Mbá 22.22-24

8:6 Mat 22.15

8:7 Mbá 17.7; 13.10

8:9 Mat 22.22

8:11 5.14

8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14

8:13 5.31-32

† **7:53** Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə

impánzá tééd 7.53 kə kumə 8.11.

8:2 Mat 26.55

8:5 Mbá 22.22-24

8:6 Mat 22.15

8:7 Mbá 17.7; 13.10

8:9 Mat 22.22

8:11 5.14

8:12 1.5, 9-10; 3.19; 9.4-5; 11.9-10; 12.35-36, 46; Iza 49.6; Mat 5.14; Luk 2.32; 2Kr 4.4, 6; Ifz 5.8-14; 1Yn 1.5-7; 2.8; 3.14

wô ntáni kú nə muud mə bwáágulə? Jíni bwiingyá cugé sâ búúd bwé máguləg yí.»
 14 A mú bęsa bwo ná: «Τεεμ bə ná məmэфwó mə bwiing lán wám, bwiingyá jám jisə sá búúd bwé máguləg yí; mə mpú kúl mə ngə wú yí, nə kúl mə ngə kə yí. Bi bân bi ampúyé kúl mə ngə wú yí, nə kúl mə ngə kə yí. 15 Bí ngə sámb milású nji váál dún á buud; mεε mə asámbé tɔɔ muud lésú. 16 Í ká ntág bə ná mə sámb lésú, sémyé wám bə tátəlí, nəcé mə cugé məmэфwó, sá Dá muud nyə á nti mə wé búsó. 17 Ngaá jisə cilyá məcəεx múnád ná buud bwé jəlá nə magulə bwiingyá á buud obá? 18 Mə ngə bwiing lán wám, Dá muud nyə á nti mə yé ngə námá bwiing.» 19 Bwé mú ka ci nə nyə ná: «Shwóóngú ji ngow?» Yésus nə bwo ná: «Bi ampúyé tɔɔ mə, tɔɔ Sóóngú waamâ. Bi mbâm mpu mə, ŋki bi mə mpu námá Sóóngú waamâ.»

20 Yésus nyə á ngə lás ntáni a ngə yə buud minjígulá *Luŋ mə Zembî, a njúl kúl kúm í á bə yí, muud kú séémb mbwé ná á bii nyə. Bwé á shígé bii nyə nəcé í á bə wəla dé kú fwo wóós.

Yésus mə zə kyey

21 Yésus mú nyiingə ci nə bwo ná: «Mə zə kyey, bi mə bá sə mə, nji bi mə bá yə bi njúl nə

*sám wán. Bi cugé nə ŋkul kə kúl mə zə kə yí.» 22 *Oyúden bwé mú ngə ci ná: «Ja á ngə ci ná: “bí cugé nə ŋkul kə kúl mə zə kə yí” ni, ye a zə gwíflya nyúúl?» 23 A mú ci nə bwo ná: «Bi bân bi búsa buud ɔ shí ga, mεε jisə muud a gwôw. Bi bân shug dún dúsə wa shí gaád, mεε shug dâm cugé wa shí gaád. 24 Gwé wə mə ámə cí nə bí ná bi mə bá yə nə misám mín yí. Nəcə, bí mə ká bə kú *magulə ná mə jisə*, bi mə bá yə nə misám mín.» 25 Bwé mú jî nyə ná: «Wo wə zə?» Yésus mú bęsa bwo ná: «Mə jisə nda mə ngə bwey jaaw bí té sá ámə tééd yí ná. 26 Mə ji nə zhwog isâ mə lás nə bí, nə byɔɔng bísá ná mə sámbúg yí. Nji, muud nyə á nti mə yé jisə búbálé, mə ngə ntág jaaw buud sá mə á gwág nə nyə yí.» 27 Bwé á shígé gwág na ná nyə á ngə ci Zembî Sóóngú. 28 Yésus mú ka ci nə bwo ná: «Ja bí mə bá bân *Mwân mə Múúd yí, bi mə bá ka mpu ná mə jisə†, mə aŋgê nə sá tɔɔ sâ nə lúu wám, mə ngə lás námá nda Dá nyə a jígulí mə ná. 29 Sá muud nyə á nti mə wə búsó. Nyə a shígé lúgə mə məmé, nəcé mεε mə dɔ sá nji sá á jí nə ŋkul magulə yí.»

30 Ja Yésus nyə á ngə lás ntáni yí, zhwog buud bwé á *búgula nyə.

Nə bwán ó Abraham, nə

8:14 3.2; 7.28-29, 33-36; 8.21-22, 42; 13.1, 33; 16.5, 10, 28; 17.8; 20.17 **8:15** 7.24

8:17 Mbá 19.15 **8:18** 5.36; 1Yn 5.9 **8:19** 5.18; 16.3 **8:20** 2.4 **8:21** 8.14

8:23 3.31 **8:24** 13.19 * **8:24** Ciyá ni í jəlá nə bə sá Zembî nyə á ci kúl nyə á lésħa nə Moyíz yí. (Wo ji nə ŋkul dúg MmN 3.14, nə Iza 48.12.) Yésus ngə lwágula ná nyə wə Zembî. **8:28** 3.14; 4.34; 5.18 † **8:28** Váál ngwúd nə 8.24 nə 8.58: á cεel ci ná «Bi mə bá mpu múúd mə jí yé.» **8:30** 2.23

bwán ó Njwû mǎjamb

31 Yésus nyə á ka ci nə *Oyúden bwé á *búgula nyə wá ná: «Bí má ká nada mádí íciyá di, mpu ná bi búse wámbulə bə *ómpwíin bām, 32 bí ka mpu óbúbálé, óbúbálé bəɔŋgú ka bá sá ná bi bəg ofulí.» 33 Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Sá búse mpwoŋ mə *Aburaham, sá abwélé bə málwaa mə múúd. Nəcə jí wó mpú ci nə sá ná: “Bí ka bá bə ófulí” yí?» 34 Yésus mú bəsa bwo ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, muud yēsh mə sá *səm yé, jisə lwaá lú mísəm. 35 Lwaá í ádé ntāg ji njów kandugə, mwān a njów nywáá má du ji kandugə kandugə. 36 Ná ndéé, Mwān mə Zembî mə ká yíl bí mányámád íí, bí bə fwámé ófulí. 37 Mə mpú ná bi búse mpwoŋ mə Aburaham; ká bí ŋgə sɔ ná bi mə gwú mə, nəcé kéel dām í áŋgē nə jəla nə bí. 38 Mee ŋgə jaaw sá má á dúg wə Dā yí; bi bāŋ ŋgə ntāg sá isā bí á gwág nə sóŋgú wún yí.» 39 Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Sóŋgú wúsú wə Aburaham.» Yésus ntāg nə bwo ná: «Í mbám bə ná sóŋgú wún wə Aburaham íí, ki bí ŋgə sá misóólúgú Aburaham nyə a sá myá. 40 Ká dugá, bi mú ŋgə ceeł gwú mə, í njúl ná mee má jaaw bí búbalé má á gwág nə Zembî yé. Aburaham nyə a shígé sá ntó. 41 Bí ŋgə sá misóólúgú mí sóŋgú wún.»

Bwé mú ci nə nyə ná: «Sá cugé bwān wā tóón, sá búse nə sóŋgú ŋgwúd ji Zembî.» 42 Yésus nə bwo ná: «Í mbām bə nə sóŋgú wún wə Zembî, ki bí ŋgə ceeł mə, nəcé ja má jí wa ga, mə á zhu nyádí. Mə a shígé ntāg zə nə lúu wām, nyə wə nyə á nti mə. 43 Ká nəcé jí bí aŋgē nə gwág lésú wām yí? Jisə nəcé bí cugé nə ŋkul gwágulə kéel dām. 44 Sóŋgú wún wə Njwû mǎjamb, bí ka námə ŋgə ceeł sá isā sóŋgú wún má dú gwág yéesh yí. A ji ŋgwúl buud tééd mátéédúléd; a cugé nə ŋkul bwele bwiing óbúbálé, nəcé óbúbálé bwé cugé nyádí cugud. Yé bwiingulə íjɔ́ í bwey námə du nyín ná a ji amádí íjɔ́, nəcé a ji mbíya njínjɔ́, nyə wə íjɔ́ sóŋgú. 45 Ká bi aŋgē nə búgula mə nəcé mee ŋgə jaaw bí óbúbálé. 46 Zó á na bídí jí nə ŋkul máalə mə ná mə má sām yé? Ká, mee ŋgə jaaw bí óbúbálé, bi má ban ka *magulə mə nə jí? 47 Múúd mə ká bə yé má Zembî, a gwágulə mákéel má Zembî. Ká bi bāŋ bi agwágúláyé, nəcé bí cugé bəɔŋg wə Zembî.»

48 Oyúden bwé mú bəsa nə nyə ná: «Sá shí mpu ci nə wo ji mwā Samariya, nə wo ji nə jamb.» 49 Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Mee cugé nə jamb, mee ŋgə gúmal Sóŋgú waamə, bi bāŋ kú gúmal mə. 50 Mee mə aŋgē nə sɔ ná má ŋwa gúmal. Muud ŋgə sɔ ná mə bəg nə

gúmá yé jisə, nyə wə mə də cígal mílású. ⁵¹ Búbálé, mə jaaw bí ná, múúd mə ká bə íciyá byâm, a kú bá bwεε yə.» ⁵² Bwə nə né ná: «Sə mə ka mpɔ ja gaád nə wo ji nə jamb. Aburaham nyə á yə, *buud ɔ mícúndá yə; wεε mə ci ná: múúd mə ká bə íciyá byâm, a kú bá bwεε yə. ⁵³ Wεε mə bul bə fwámé múúd ntɔ sósɔŋgú wúsú Aburaham muud nyə á yə yé? Wó ntɔ námá búúd ɔ mícúndá buud bwə á ŋgə yə wá? Wo ŋgə cεel ci ná wo ji jí?» ⁵⁴ Yésus mú bɛsa ná: «Má ká ŋgə ŋwa gúmá məmɛfwó, í bə ntó cwag. Dá wə ŋgə sá nə mə ŋwág gúmá, nyə muud bí ŋgə kudə íbəd ná: “A jisə Zembí wúsú” yé. ⁵⁵ Bɪ ampúyé ntâg námá nyə. Mεε mə mpú nyə. Má ká ci ná mə ampúyé nyə, mə bə njínjɔ́ nda bí. Ká mεε mə mpú nyə, mə ŋgə ntâg námá bə iciyá byé. ⁵⁶ Sósɔŋgú wán Aburaham nyə á bwey kɔɔs nə məshusɔg nə tédúgálə nə a bá dúg jwów mə bá wós yí; nyə a shí námá dúg jwów dɔɔŋgú, a kɔɔs ntâg nə məshusɔg». ⁵⁷ Ja Oyúden bwə mə gwág ntáni yí, bwə mú ci nə nyə ná: «Wo afwóyé kumə mímbú məwúm mətóɔn, wó ci ná wo a dúg Aburaham í?» ⁵⁸ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, Aburaham nda námá fwo bə, mə jisə.» ⁵⁹ Oyúden bwə mú ntâg ŋkény mákwóógú ná bwə lúmá nyə; Yésus mú shwaaw

nə ndeé, nyɔɔs cúwo tóɔn.

9

Yésus mə lwag áncím-ncím

¹ Yésus ŋgə cɔ ntáni, a mú dúg ŋgwól múúd nə nyε nyə a byél a njúl áncím-ncím. ² *Ompwíin bwə mú jí Yésus ná: «*Rabi, ja múúd éne nyə á byél áncím-ncím ní, í á bə nəcé *sám mə zə, ye nyəmɛfwó sám yé, ye obyól bɛ?» ³ Yésus mú bɛsa ná: «Í á shígé bə nəcé sám, mbô; kú bə tɔɔ sám yé, kú námá nyingə bə sám obyól bɛ. Í á yida bə nə buud bwə dúgúg sá Zembí jí nə ŋkul sá yí na nyédí. ⁴ Í jíi nə shé sáág iséy í múúd nyə á nti mə yé, té mwásə wúsə ná yí. Bulú í zag, muud cugé ntâg nə ŋkul sêy mpwó-bulú. ⁵ Té mə jí ná wa shí ga dí yí, mə wə jí mánkenya mə ŋgə kwan buud wá shí ga má.»

⁶ Ja nyə á shín ci ntáni yí, a mú sey mántənd shí, a fugə mwo nə məndəlú nə ndeé, a bwiid áncím-ncím ishwáfá byɔɔŋg míshúd. ⁷ A mú ci nə nyə ná: «Kyeyúg kə gusa cwoogú bwə jŋw nə Siloy yí» (Siloy mə kə ná: «muud lwámá»). Áncím-ncím mú kə, kə gusa nə ndeé a mú nyingə a ŋgə dúgya. ⁸ Nə ndeé, nə buud bənonŋ bwə á də bə məbwugúlu wá, nə bɔɔŋg bwə á də dúg a dúgə gwáamb buud isá wá, bwə mú ŋgə kə məshwán ná: «Muud éga dí nyə á də jí wá a dúgə gwáamb

búúd isâ yé?» ⁹ Í á ka bæ, bósól bwé ηgá ci ná: «Jísæ nyæ», bósólúgá ná: «Mbô! A yida bæçla nyæ.» Nyæmfwó mú ηgæ ci ná: «Jísæ mæ.» ¹⁰ Bwá mú jî nyæ ná: «Ntudelé mísh mæ ámæ bâη wo yé?» ¹¹ Nyæ næ bwo ná: «Muud bwá ηgá jôw ná Yésus yé nyæ ámæ fugæ ish wáfá bwiid mæ míshúd, a mú ci næ mæ ná mæ kág gusa Siloy. Mæ ámæ ka námá kæ, kæ gusa ná ndeé, mísh má mú dúgya mæ.» ¹² Bwá mú shilæ nyæ ná: «Muud wœηgú jî ηgow?» Nyæ ná: «Mæ ampúyé.»

¹³ Bwá mú kæ næ muud nyæ á ðu bæ ancím-ncím éne *Ofarizyêη dí. ¹⁴ Jwôw Yésus nyæ á fugæ ish wáfá bwiid múúd éne míshúd ni í á bæ ntâg jwôw lá Sábaad. ¹⁵ Ofarizyêη bwá mú námá jî múúd éne váál mísh má ámæ dúgya nyæ yí. A mú bæsa næ bwo ná: «Nyæ ámæ bwiid mæ ish wáfá míshúd ná ndeé, mæ mú kæ gusa, mæ músæ ntâg dúgya.» ¹⁶ Ja bwá má gwág ntó yí, bósól Ofarizyêη bwá mú ci ná: «Muud nyæ ámæ sá sâ ni yé nyæ aηgê næ wú wé Zembí. Dugá, nyæ agúmálé jwôw lá Sábaad.» Bósólúgá ná: «Ye sóol misám jî næ ηkul sá mbií *shimbá ni?» Bwá mú bæ næ mbéégí mpédúgá nyáη. ¹⁷ Bwá mú nyingæ jî ancím-ncím ná: «Wεε ηgæ dág ná muud nyæ ámæ bêny wo mísh éne jî ntudel?» Nyæ ná: «A jî *muud micúndá má Zembí.»

¹⁸ Nji, *Oyúden bwá mú sá mæshwán ná muud éne nyæ a shígé bæ ancím-ncím ná ndeé mísh má mú dúgya nyæ. Bwá

mú ntâg kænd búúd kæ jôw obyál bé, ¹⁹ zæ jî bwo ná: «Ye mwân wán bí má ðu ci ná nyæ a byêl ancím-ncím wá éga? Ka ntudelé a mú ηgæ dúgya yé?» ²⁰ Obyál bwá mú bæsa ná: «Sá má mpú ná mwân wúsú wá éne, ná nyæ a byêl ancím-ncím. ²¹ Nji, váál í má zæ wósos ja gaád ná a ηgág næ dúgya yí, sá bâη sá ámpúyé; sá kú námá mpu múúd nyæ ámæ bêny nyæ mísh yé. Shílágá nyæmfwó, a bæsa, a cugé ná mwántombú.» ²² Obyál bwá á bæsa ntáni næcé bwá á fúndá Oyúden. Oyúden bwá á bwey tów cún ná ηkí muud má mæm ná Yésus jî *Kříst íí, bwá yíl múúd wœηg *mpáánzá minjígúlád. ²³ Gwá wá bwá á shwal ci ná: «Shílágá nyæmfwó, a cugé ná mwántombú, nyæmfwó bæsa sá í dúgyá næ nyæ yí.»

²⁴ Ofarizyêη bwá mú nyingæ jôw múúd nyæ á ðu bæ ancím-ncím éne ja ábêé zæ ci næ nyæ ná: «Yág Zembí gúmá. Sá má mpú ná muud nyæ ámæ lwag wo éne jî sóol misám.» ²⁵ Nyæ næ bwo ná: «ηkí a jî sóol misám óo, mεε mæ ampúyé. Mεε mæ mpú nji sâ ηgwúd ná: mæ á ðu bæ ancím-ncím, mæ mú ηgæ dúgya ja gaád.» ²⁶ Bwá mú nyingæ jî nyæ ná: «Nyæ ámæ sá wo jî? Ntudelé nyæ ámæ bêny wo mísh yé?» ²⁷ Nyæ næ bwo ná: «ηgaá mæ shí bwey jaaw bí, bí nda gwág. Bi má cœel ná mæ nyingæg jaaw bí ja ábêé? Bi wál námá cœel zæ bæ ómpwíín bé?» ²⁸ Bwá mú lwíy nyæ ná

ndéé bwá ná: «Wo wá ji *mp-wiín yé. Sá báá, sá búsa om-pwiín ó Moyíz. ²⁹ Sá má mpú ná Zembî nyə a lésha nə Moyíz, sá ámpúyé nyíni nyee ngá zhu wá.» ³⁰ Muud nyə á du bə ancím-ncím yé mú ci ná: «Mə káám ná bi ampúyé á ngá zhu wá; ká nywáá má bēny dí mə mísh í. ³¹ Sá má mpú ná Zembî nyə ádé magulə mājəgula má ósól ɔ mísám. Nji, muud ngá yə Zembî gú má yé, á ngá sá sá Zembî mə jí yé, Zembî magulə mājəgula mé. ³² Sá abwélé námá fwo gwág ná muud má bēny áncím-ncím a byélé mísh. ³³ Í mbâm bə ná muud éne nyə anjê nə wú wá Zembî, a kú bə nə nkul mə sá təw sâ.» ³⁴ Bwá mú bəsa nə nyə ná: «Wee mbéé sâ í á byél mísámúd ncindí nə ncindí yí, wó ceel zə yə sá minjígulá?» Bwá mú ntág wíng nyə.

³⁵ Yésus mú gwág ná bwá ámə wíng múúd éne. A mú kə bwəma nə nyə, a mú jí nyə ná: «Ye wo búgúlá *Mwân mə Múúd?» ³⁶ Nyə nə Yésus ná: «Cwám̄ba, Mwân mə Múúd wá zə ná mə búgúlág nyə?» ³⁷ Yésus nə né ná: «Nyə wá wó ngá dág á ngá lésha nə wo éga.» ³⁸ Muud éne mú ci ná: «Cwám̄ba, mə má *búgula.» A mú kúd mpwóómbú shí na wá Yésus.

³⁹ Ná ndéé, Yésus mú ci ná: «Mə á zə shí ga dí nə mə zə sámb nkúmba lésú. Sémyé lésú wəwng wúsə nə mə zə sá

nə wəancím-ncím bwá dúgyág, buud bwá ngá dúgya wá bə wəancím-ncím.» ⁴⁰ Búbaalé Ofarizyēn bwá á bə cínəng wá bwá mú gwág á má ci ntó, bwá mú shilə nyə ná: «Ntó ji ná sá bí námá wəancím-ncím?» ⁴¹ Yésus nə bwo ná: «Bi mbâm bə wəancím-ncím, bi kú bə nə mísám. Ká bí ngə ci ná: “Sá ngá dúgya”, sám wán í má nada.»

10

Jɔjɔ mbaagulə itəw

¹ «Búbálé, má jaaw bí ná, múúd mə kə nkáál itəw dí yé má kə bə kú nyí mpumbéd, a yida kə kyey zhí shúsúd, kə ntə kóógúlád gwəw, nyíni múúd jisə juwál, a jisə zhiləngaaná. ² Muud nywáá má nyí mpumbé dí yé, mbaagulə itəw wá éne. ³ Í du bə, muud má du baagusə mpumbé yé juw nyə mpumbé, itəw í mú gwág mbaagulə wán kál. A mú ngə jəw itəw byé, jəw təw jəsh nə jíná dé, a mú kə nə byo tóón. ⁴ Ja á má shín cúwál byəsh tóón yí, a kə təw byo shwóg, í ka ngə bə nyə nəcé í ngə yag kál dé. ⁵ Itəw í cúgé nə nkul bwele bə njínə muud, í yida ngə túb nyə, nəcé í ádé yag mákál má ójínə ɔ búúd.» ⁶ Yésus nyə á nwa bwo mpwokwoond ni, nji bwá á shígé wám̄bulə sâ nyə á ngə ceel ci yí.

⁷ Ná ndéé, a mú ka nyíngə ci ná: «Búbálé, má jaaw bí ná, mee wá jisə mpumbé nkáál

itow. ⁸ Buud bêsh bwá á tééd zə nə mə wá búšə ijúwâl, izhilunġaaná, itow í áshígé gwágulə bwo. ⁹ Mə wá jísə mpumbé. Muud mə kyéy mádí yé nyə e dúg cug; nyə é du nyí, du cúwo, a kwey ídâw. ¹⁰ Juwâl í du zə nji ná í zə júwo, zə gwú, zə caam. Mee mə á zə shú ná buud bwá bág nə cug, bwá bág nə gwo kú nə minji.

¹¹ «Mə wá jísə jɔjɔ mbaagulə itow. Jɔjɔ mbaagulə mə du keenzh cug jé shú itow byé. ¹² Nyɔɔng mbaagulə mə séy nji shú *mwaanê yé, a cugé fwámé mbaagulə itow, a mpú ná itow í cugé nyə byé yí; á du bə, á ká dúg ĩkweny ngá zə, a myaas itow, a túb; ĩkweny mú zə ngə bii itow, itow í ngə ciima. ¹³ A sá ntó nəcə a ngə séy ibamba, itow í acéyé nyə lámúd.

¹⁴ «Mee wá jísə jɔjɔ mbaagulə itow, mə mpú itow byám, itow byám mpu mə, ¹⁵ námə nda Dâ mə mpú mə, mə mpu námə nyə ná. Mə keenzh cug jâm shú itow. ¹⁶ Mə ji námə nə bíl itow, byâĥ í cugé wa ĩkáál gaád. Í jii ná mə kyéyug námə nə byo, í é gwágulə kál dâm ná ndéə sɔɔnz mú bə ngwúđú, mbaagulə námə ngwúđú. ¹⁷ Dâ mə ceel mə nəcə mə keenzh cug jâm ná mə bá nyiŋgə ĩwa gwo.

¹⁸ Muud nyə adéégé mə cug jâm; məméfwo wá mə keenzh gwo. Mə ji nə ĩkul mə keenzh cug jâm, mə nə ĩkul mə nyiŋgə ĩwa gwo: wáda Dâ nyə á yə mə wá cí.»

¹⁹ Lású Yésus nyə á ngə lás ni í á sá mbéégí mpédúgá *Oyúden. ²⁰ Bóólúgá ĩkí bulya bwá á ngə cí ná: «Jamb í mə bii nyə, í mú ngə sá ná a lásúg ilís-lís; kúgá ná ngə gwágulə nyə.» ²¹ Bóólúgá ná: «Ilís-lís í jamb dí íni; jamb í cugé nə ĩkul bwele bēny áncím-ncím mísh.»

Bwá kudúwa Yésus

²² Zan ifúb mpáánzə* í á ngə sŷy Yurúsalem, í á bə fwála lu ĩkwân. ²³ Yésus nyə á ka bə *Luĥ mə Zembî, a ngə kyey kúl bwá á gwiid ná Nyiŋgálé† mə Sólumun dí, a kə, a zə, a kə, a zə. ²⁴ Oyúden bwá á ka kə lyɛ nyə, kə jî nyə ná: «Wo é ka bá səl sá milâm shí jáyé ja? ĩkí wo wá jísə *Kríst, jaawug sə ná kpwoó.»

²⁵ Yésus mú bəsa bwo ná: «Mə a shí bwey jaaw bí nji bí ngə shwána. Misóólúgú mə ngə sá jíná mə Dâ dí myá mí ngə námə lwágulə ntó. ²⁶ Mí ngə teem lwágulə ntó, bí ngə shwána shwánág, nəcə bí cugé mádí sɔɔnz itow dí. ²⁷ Itow byám í du gwágulə kál dâm; mə mpú byo, í du bə mə. ²⁸ Mee ngə ntâg yə

10:9 14.6; Sôm 23.2; Eze 34.14 **10:11** jɔjɔ mbaagulə itow: Sôm 23.1; Eze 34.11-16; Zhe 23.3; Mat 18.12-14; Heb 13.20; Mbú 7.1 keenzh cug jé: 15.13; Rom 5.8; 1Yn 3.16

10:12 Mis 20.29 **10:14** 10.27; 2Tm 2.19 **10:15** Mat 11.27 **10:16** 11.52; Iza 56.8; Eze 34.23-24; 1Pr 2.25 **10:17** 3.35; 5.18 **10:18** 4.34 **10:19** 9.16

10:20 8.48 * **10:22** Bwá á du tóduga jwów Yúdas Makabé nyə á nyiŋgə fúb alatar á Mpáánzə yí, nyə a sá gwo ngéə mbú 164 Yésus kú fwo byél. **10:23** Mis 3.11 † **10:23** Sâ sá ngə jôw ná nyiŋgálé ni í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwon mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgáwá bág. **10:24** Luk 22.67 **10:25** 5.36 **10:26** 16.9 **10:27** 8.47; 10.3, 14 **10:28** 5.24; 6.39

byo cug á kandugə kandugə, í ábúlé bwele yə, muud nyə abúle námə bwele déég mə byo mbwád. ²⁹ Dâ muud nyə á yə mə byo yé má ntɔ múúd yêsh ɲkúləd; muud cugé nə ɲkul déég nyə sâ mbwád. ³⁰ Sá Dâ sá búsə nda muud ɲgwûd.»

³¹ Oyúden bwé mú nyingə ɲkêny mákwóógú ná bwé gwú nyə nə ndí. ³² Nji, Yésus mú jî bwo ná: «Mə má lwágulə bí jɔjɔ mísóólúgú mí ɲgə zhu wé Dâ myá, bí má cɛel gwú mə nə wáyé?» ³³ Oyúden bwé mú bɛsa nə nyə ná: «Sé acéélé gwú wo nə jɔjɔ sóólúgú; sé má yida cɛel gwú wo nəcé wo ɲgə lás nə Zembî *bwaasúlə mpu; wɛɛ njúl muud, wo ɲgə bále ci ná wo jî Zembî.» ³⁴ Yésus mú fɛel ná: «ɲgaá cilyá wúsə bídí kálaad məcɛéd ná: “Bí búsə ozembî” ³⁵ Na mə lwágulə ná buud Zembî nyə á ɲgə lás nə ndí wá, Kálaad Zembî mə jôw bwo ná ozembî. Ká jî? Muud nyə ajáláyé nə yíl sâ Kálaad Zembî ɲgə ci yí. ³⁶ Bí bân bi mə sá ná, mə muud Zembî nyə a féesh, a mú nti shí ga dí yé, bí má ci ná mə ɲgə *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé mə ɲgələ bwaagulə ná mə jî Mwân mə Zembî. ³⁷ Nkí mə anjê nə sá mísóólúgú mí Dâ, shwánágá mə. ³⁸ Nji, ɲkí mə ɲgə sá myo, bí tɛem ɲgə shwána mə, *maguləgá mísóólúgú; bí má ká magulə myo, bí yag, bí mpu námə ná Dâ njul mádí, mə njúl

wé Dâ.» ³⁹ Nji bwé á gwág ntáni yí, bwé mú nyingə sɔ nə bwé bíi nyə, a mú faam.

⁴⁰ A mú nyingə lína kə Zhurdɛ fanwíny, kúl Yuánes nyə á fwo ɲgə duu buud yí, a mú kə jî wu. ⁴¹ Zhwog buud bwé mú də zə nyádí. Bwé mú də ci ná: «Yuánes nyə a shígé bwele sá tɔɔ *shimbá; nji, sâ jêsh nyə á ci shú má múúd éga yí jísə bábálé.» ⁴² Zhwog buud bwé mú *búgala Yésus kákúl jɔɔɲgúd.

11

Shwiy má Lazâr

¹ ɲgwól múúd nyə á bə ná Lazâr, muud á Betanî, lɔəm mə Mariya bá mínyɔɲú shilə Mááta. Lazâr éne nyə á ka bwas. ² Lazâr nyə á bwas éne nyə á bə nɔwúm mə Mariya, Mariya nyə á gwáágulə Yésus labínda məkuúd, a fím mwo nə shilú yé. ³ Mariya bá Mááta bwé á ka kənd Yésus məkál ná: «Cwám̄ba, muud woó ɲgə bwas.» ⁴ Ja Yésus nyə á gwág məkál mání yí, nyə á ci ná: «Bwas ni í cúgé bwas shwiy, í yida bə bwas i é sá ná Zembî ɲwág gúmá yí, í ka námə sá ná *Mwân mə Zembî ɲwág gúmá.» ⁵ Yésus nyə á də bul cɛel Mááta bá mínyɔɲú shilə Mariya, nə Lazâr. ⁶ Ná ndéé, nyə á tɛem gwág ná Lazâr ɲgə bwas í, nyə á fwo nyingə cínjuli mwôw məbá kúl nyə á bə yí. ⁷ Mpúsə mwôw məbá

məɔŋgá, a mú ka ci nə *ompwíin bé ná: «Shé nyiŋgəgá kə Yudéa.» ⁸ Ompwíin nə nyə ná: «*Rabi, Oyúden bwé má nywá fwo kúnəw gwú wo nə məkwóógú nŋ́ Yudéa, wó cɛɛl námá nyiŋgə kə wu?» ⁹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Ŋgaá mwásə wí nə məwəla wŋm nə məbá? Múúd mə ká ŋgə kyey məwəla məŋg di, nyə abáɛ ŋgə mága, nəcé nyə é ŋgə dúg iŋgúŋgəŋ yá shí ga. ¹⁰ Nji, múúd mə ká kyey mpwó-bulú, nyə é ŋgə mága, nəcé kú nə iŋgúŋgəŋ lámúd.» ¹¹ Ja nyə á shín ci ntáni yí, nyə ná: «Shwá wúsú Lazâr mə kə gwád, nji, mə é kə juumashi nyə.» ¹² Ompwíin ntâg ná: «Cwámba, ŋkí Lazâr mə kə gwə di, nyə é yâl.» ¹³ Í á bə, Yésus ŋgá cɛɛl ci ná Lazâr mə yə, bəŋ bwé ŋgá dúg ná a ŋgə ci gwó múúd mə də ja ná á woga nyúúl yí. ¹⁴ Yésus mú ka jaaw bwo ná kpwoó ná: «Lazâr mə yə. ¹⁵ Mə gwág nywa nəcé mə shígé bə ja nyə ámə yə yí, sá jəŋg í é sá ná bɪ búgúlág. Nə ndɛɛ, iŋkyená kúl á jí yí.» ¹⁶ Tómas bwé á də námá nyiŋgə jəw ná Wáás yé mú ka ci nə bóól ómpwíin ná: «Íŋkyená, shénəŋ Cwámba bəsh kəg námá yə.»

Yésus ji Cug

¹⁷ Ja Yésus mə kə wóós yí, a mə kə kwey ná Lazâr mə bwey dəw mwəw mánə. ¹⁸ Nda wúlə Betanî kə Yurúsəlem wúsə jee bə ókílómadá ólól*

ná, ¹⁹ zhwog *Oyúden bwé á kə dúg Mááta bá Mariya, kə cweel bwo milám nə shwiy mə ncwŋm wəŋ. ²⁰ Ja Mááta nyə á gwág ná Yésus mə zə wóós yí, nyə á lɛɛl kə, kə bwəma nə nyə, Mariya nyɛ njúl ná shí, njəw. ²¹ Mááta mú ka ci nə Yésus ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bə wa, ŋki ncwŋm waamə shígé yə. ²² Nji, təw kíkídíga, mə mpú ná Zembí nyə é yə wo sá jəsh wó é gwáámə nyə yí.» ²³ Yésus mú ci nə nyə ná: «Ncwŋm woó mə bá gwŋm.» ²⁴ Nyə nə Yésus ná: «Mə mpú ná a bá gwŋm ja búúd bwé bá gwŋm jwəw á məzhúgúlá yí.» ²⁵ Yésus mú ci nə nyə ná: «Mə wə mə də gwŋmashi búúd, də nyiŋgə yə bwo cug. Muud mə *búgúlá mə yé, a tɛɛm yə, a bá nyiŋgə cugə. ²⁶ Muud ŋgá ntâg cugə yé ká *búgula mə, a kú bá bwele yə. Ye wo *magulə ntó?» ²⁷ Mááta ná: «Haaw Cwámba. Mə mə magulə nə wo jisə *Kríst, *Mwān mə Zembí nyə á zə shí ga dí yé.» ²⁸ Ja Mááta mə shín ci ntáni yí, a mə kyey kə jəw mínyəŋə shilə Mariya, kə nyímbula nə nyə ná: «Cwámba mə wóós, a ŋgə jəw wo.» ²⁹ Nji Mariya nyə á gwág ntáni yí, nyə a təw ná máás kə wə Yésus. ³⁰ Í á bə, Yésus kú fwo nyíi bəŋ ləwəd, a njúl ná kúl Mááta nyə á kə bwəma nə nyə yí. ³¹ Oyúden bənəŋ Mariya bwé á bə njəw bwé ŋgá cɛɛl cweel nyə lám wá bwé mú

11:9 8.12; 12.35-36 **11:11** Mat 9.24

* **11:18** Osutád wŋm nə ótəw. **11:21**

11:25 5.21, 24; 8.51 **11:27** 1.34; 4.25

11:16 Mak 14.31; Rom 6.8 Tómas: 20.24

11.32 **11:24** 5.29; 6.40, 54; Dan 12.2

11:32 11.21

dúg á tów ná máás cúwo tóón. Bwé mú bɛ nyə, bwé ηgə dúg ná a kə jii shwónud. ³² Mariya má kə kumə kúl Yésus nyə á bə yí; nji nyə á dúg Yésus yí, nyə á wusə nyúúl shí Yésus dí shí məkúú, nyə ná: «Yé Cwámba, wo mbəm bə wa, ηki ncwúm waamá shígé yə.» ³³ Yésus mú dúg Mariya bán̄η Oyúden bwé á ηgə lúgal nyə wá bwé ηgə jii, mbəəm mú shwi y nyə nyúúlúd, mitádúgá búbulə nyə lámúd. ³⁴ A mú jí ná: «Bi á dul nyə ηgow?» Bwé nə né ná: «Zaá kə dúg, yé Cwámba.» ³⁵ Yésus mú ntág jii. ³⁶ Oyúden bwé mú ηgə ci ná: «Bi má dúg íí, nyə á bul cɛel nyə ɛɛ.» ³⁷ Bóólúgá wá bwédí sámvád bāη bwé mú ηgə ci ná: «Ŋgaá muud éga wə nyə a bēny ancím-ncím mísh? Ká a shígé dí bə nə ηkul sá ná Lazâr kú yə.»

Yésus mə gwúmúshí Lazâr

³⁸ Yésus mbəəm mú nyiηgə shwi y nyúúlúd, a mú kə kúl bwé á dul Lazâr yí. Shwōη í á bə ku, mbwagulá kwóógú, bwé ka fad nə dúl kwóógú. ³⁹ Yésus mú ci ná: «Yílúgá kwóógú.» Mááta á kóól mə múúd nyə á yə yé mú ci ná: «Ey Cwámba, a mə dəw mwōw mán̄η múús, a mú ηgə mpə.» ⁴⁰ Yésus mú ka ci nə nyə ná: «Ŋgaá mə shí ci nə wo ná wó ká *búgula, wo e dúg nda Zembî nyə é ηwa gúmé ná.» ⁴¹ Bwé mú ka yíl kwóógú. Yésus mú bān mpwóómbú, a mú lás ná: «Ye Dâ, mə yá

wo akíba nəcé wo ámə magulə mājəgula mām. ⁴² Haaw. Mə ámə bwey ηgə mpu ná wó du magulə mājəgula mām ja jêsh. Mə ámə yida lás shú ná zhwoη buud bwé má lyɛ mə óga bwé mpúg ná wo wə wo ámə nti mə.» ⁴³ Ja á má shîn lás ntúni yí, a mú kīm nə ηkulú ná: «Lazâr, cúwóg tóón.» ⁴⁴ Muud nyə á bə mbimbə yé mú cúwo tóón, a njúl nə obándáshi ηgwóólá məkúú nə məbwád, mpwóómbú ηgwóólá nə kúl káándá. Yésus mú ci nə buud ná: «Wiinzhugá nyə isá íni bi bídúg nyə, a kəg.»

Ciyá-cindâ ná Yésus yág

(Mat 26.1-5; Mak 14.1-2; Luk 22.1-2)

⁴⁵ Zhwoη *Oyúden bwé á zə wə Mariya wá, bwé á dúg sâ Yésus nyə a sá yí, bwé mú *búgula nyə. ⁴⁶ Nji, bóólúgá bwé á kə *Ofarizyēη dí, kə jaaw bwo sâ Yésus nyə a sá yí. ⁴⁷ Milúlúú myá ofada bán̄η Ofarizyēη bwé mú sɛɛηg *Gwoonηg ósəmbye ó mílású wá Zembî, kə ci ná: «Muud éga ηgə bul sá *məshimbá. Shé má sá ntudɛl? ⁴⁸ Shé má ká bíd ná a ηgəg nə kə shwóg íí, buud bēsh bwé é búgula nyə ná ndɛɛ, buud ɔ Róma bwé zə ntág íí, zə búgə Mpáánzə íshé, bwú námə loəm íshé.» ⁴⁹ Ŋwól múúd wāη nə jínə ná Kayíf íí, nyə muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbû wəonηg dí yé mú ci ná: «Bi agwágé təə sâ na lású níid. ⁵⁰ Bi adúgə ná í yida bə bí nə mfíí ná muud

ngwûd yág shú kúl búúd jêsh ncinđî, lɔɔm í nda jɛ wêsh í?»
⁵¹ Lású nyə á lás wɔɔŋgú, nyə a shígé lás nə lúu yé. Í á yida bə ná, nda nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wɔɔŋg dí ná, nyə a lás tâŋ *muud micúndé ná í á jii ná Yésus yág shú lɔɔm wêsh;
⁵² kú námé bə nji shú lɔɔm wáméfwó, a yé shú ná bwân ɔ Zembî búś íciimí iciimí wá bwé sééŋgyag bə sâ ngwûd.
⁵³ Jwôw ni wə bwé á ŋwa cigulá ná bwé gwú Yésus yí. ⁵⁴ Yésus nye mú yow ŋgélə kyey bəl-bəl dí kúl Oyúden búś yí; a mú kə kóómb lɔɔm jísə ŋgeɛ shí a shwéeshá dí yí, bánŋŋ *ompwíin bé kə ji dánd bwé á dɔ jôw ná Ifrêm yí.

⁵⁵ Í á ka zə bə, nda *Páska Oyúden nyə á bə kúná-kúnə ná, zhwoɔg buud bwé á ŋgə wú mákwáádé máŋhúđ ŋgə bád kə Yurúsələm ná bwé ké ŋgə gusa miŋgusa mi yábá†. ⁵⁶ Bwé á ka ŋgə sɔ́ Yésus ná ndeé, kúl bwé á bə *Luŋ mə Zembî yí, bwé á ŋgə shilə bwámé nə bwámé ná: «Bi mə dúg ná ji? Nyə ajeyé zə zâŋ dí.» ⁵⁷ Í á bə, milúlúú myâ ofada bánŋŋ Ofarizyêŋ bwé mə ci ná í bág ná: «Muud nyə é mpu kúl Yésus nyə é bə yí, bágúlág, bwé kág bii nyə.»

12

Labínda mə Maríya
 (Mat 26.6-13; Mak 14.3-9)

¹ Í á ka zə bə, í mə lág mwôw mėsaman ná *Páska *Oyúden zég bə, Yésus mə kə Betanî, dánd mə Lazâr Yésus nyə a gwûmashi yé. ² Bóól búúd ɔ dánd dɔɔŋgú bwé á ka sá dína lúu mə Yésus dí. Mááta nyə á bə a ŋgə sá milwámá dína jɔɔŋgúđ, Lazâr njúl sámbá búúd bánŋŋ Yésus bwé á ŋgə də wád. ³ Maríya mú ka ŋwa labínda álal-kus bwé á sá nə fwámé nâr* yé. Nyə á ŋwa labínda ni kúl njwɔmbə, zə gwááɔulə Yésus məkuúd ná ndeé a mú fim nyə mwo nə shilú jé; məcud mə labínda mə mú lwánd njów wêsh. ⁴ Ngwól *mpwíin mə Yésus nyə á bə cínŋŋ ná Yúdas Iskariyôt, mpwíin nyə á bə nə nyə wé mə bá kusha nə Yésus yé. Ja Yúdas éne mə dúg nda Maríya nyə á gwááɔulə Yésus labínda nâr ná, a mə ci ná ⁵ «Jí bwé ámə bə kú kusha labínda éga odanarî† mitəd milóól ná ndeé bwé kwíind mimbúmbúwá nə ndí yí?» ⁶ Nyə a shígé ci ntáni ná a baam nə mimbúmbúwá. Nyə á ci ntó nəcé nyə á bə juwâl; nda nyə á dɔ bii maŋga *mwaanê ná, nyə á dɔ júwo mwaanê cínŋŋ. ⁷ Yésus mú ci ná: «Bídúg múdá éne ná shɛɛ. A mə sá sóólúgú ni, ŋgélə bwey táduga nda bwé bá dɔl

11:52 10.16 11:53 5.18 11:54 5.13; 7.1 11:55 2.13; 1ŋ 19.11-20; 21b 30.17-18 † 11:55 Oyúden bwé á dɔ sá miŋgusa ná bwé gusa milâm myáŋ shú zálə də Páska. 11:56 7.11 12:1 11.1-2 12:2 Luk 10.40 12:3 Luk 7.37-38

* 12:3 nâr: Jisə wúl kɔ́lɔ́ í dúgə mpə námé nda ntanɔa. 12:4 Yúdas Iskariyôt: 6.71; 13.2, 27; 18.2; Mat 10.4 12:5 Iza 58.7; Mat 19.21; Zhk 2.15-16 † 12:5 danarî: Danarî ngwúd í á dɔ kwaga nə myána myá ŋkúmba jwôw. 12:7 19.40 12:8 Mbá 15.11 12:9 11.43-44

mə ní. ⁸ Nəcə bi é də ji nə mimbúbúwá mwôw mêsh, nji sánôh bí sá ábúlé ji mwôw mêsh.» ⁹ Na nyə á bə, kúdə zhwog Oyúden bwé mə gwág ná Yésus ji Bétanî; bwé á ka ηgə kə wu, kú bul bə nji shú dé, bwé á ηgə námá kə ná bwé ká dúg Lazâr nyə á gwúmushi yé. ¹⁰ Ná ndeé, milúlúú myâ ofada mí mú ηwa cígúlá né bwé jəlá nə gwú námá Lazâr, ¹¹ nəcə sâ í á bə nə nyə yí í á sá ná kúdə zhwog Oyúden bwé béégyág nə bwo, yidá kə, kə *búgula Yésus.

Yésus mə nyú Yurúsalem

(Mat 21.1-11; Mak 11.1-11; Luk 19.28-40)

¹² Mán mələm, ncúlyá buud bwé á zə zâh dí wá bwé mú gwág ná Yésus ηgə zə Yurúsalem. ¹³ Bwé mú ηgə ηwa máh mə lándú ná ndeé, kə lég nyə bwé ηgə kîm ná:

Hosána! Gúmá í bəg nə nyəηg ηgə zə jínə mə Cwamba dí yé,

Njwú-buud á Izurəyêl.

¹⁴ Yésus mú kwey mwá jakáás, a mú kəwa gwo gwôw nda Kálaad Zembî ηgə ci ná, ná:

¹⁵ Yé shilə Siyôn[‡], kú fúndə.

Dugí njwú woó ηgə zə.

A mbád cwə jakáás dî.

¹⁶ *Ompwín ó Yésus bwé áshígé fwo wámbulə sâ í á ηgə sîy yí fwála dəηgúd. Bwé á ka kə táduga gwo ja Yésus nyə á ηwa gúmá yí; bwé mú mpu

ná í á bə cilyá shú mə Yésus, sóólúgú wəηg námə wə bwé á sá nyə yí. ¹⁷ Í á bə na, ncúlyá buud bwé á bə ja nyə á jôw Lazâr gwúmushi nyə yí, bwé ηgə bwiiηg lán yé. ¹⁸ Haaw. Bwé á ηgə zə bwəma nə nyə nəcə bwé á gwág ná nyə a sá *shimbá dəηgú. ¹⁹ Ntó, *Ofarizyêh bwé mú ka ηgə ci bwámé nə bwámé ná: «Bí mə dúg í? Bí cugé nə ηkul sá sâ. Dugá ləəm wêsh ηgə kə nyədí!»

Gúmá mə Yésus

²⁰ Búbaalé Ogurêk bwé á bád námá zə Yurúsalem ná bwé zə yə Zembî gúmá zâh nîd. ²¹ Bwé á ka kə dúgya nə Filíp á mwá Betusayída, kə jî nyə ná: «Mása, sá ηgə cəel dúg Yésus.» ²² Filíp mú kə jaaw André, bá bêsh bwé mú kə jaaw Yésus. ²³ Yésus mú bəsa nə bwo ná: «Wəla mə wóós, wəla *Mwân mə Múúd mə jəlá nə ηwa gúmá yí. ²⁴ Búbálé, mə jaaw bí ná, bumə mpəg í amə kə mändəlúd yí, í ká kə ji kú yə, í bwên gwáméfwó. Í ká yə, í wúmə íbumə mənəkund mənəkund. ²⁵ Muud mə nywílyá nə cug jé yé nyə e jîmbal gwo; muud mə yidá bə kú nywílyə nə cug jé wa shí ga dí yé, nyə é baagulə gwo kandugə kandugə. ²⁶ Nkí muud mə cəel síya nə mə, a bə mə, í mú bə ná, kúl mə jísə yí, muud ηgə síya nə mə yé bə námá cínəηg. Múúd mə ká síya nə mə, Dâ yə nyə gúmá.

12:11 11.45 **12:13** Sôm 118.26; Mat 27.42; Yuá 1.49 **12:15** Zak 9.9 † **12:15** Siyôn: Nyə á bə məma mbúh bwé á lwə ηgwála á Yurúsalem cínəηg gwów yí. **12:16** 2.22; 17.1 **12:17** 11.42-45 **12:19** 11.48 **12:21** 1.44; Luk 19.3; 23.8 **12:23** 2.4; 12.16 **12:24** Mat 10.39; 16.24-25; 1Kr 15.36 **12:26** 14.3; 17.24

27 «Nda bí má dúg éga, mitédúgá mí má búbulə mə lámúd. Ká mə cíg ná ji? Ná Dâ, ság ná mə fáamug nə cún ηgə zə ga? Mbô. Mə á yida zə ná mə zág bwəma nə cún wəηg. 28 Dâ, ság ná jínə dwô í ηwág gúmá.» A ká námə shîn lás ntúni, kál mú wú jon dí ná: «Mə má sá, mə é nyingə námə sâ.» 29 Buud bwə á bə cínəηgú áncuncuma wá bwə á gwág kál dəηgá, bwə mú ci ná jisə njum-mpú; bóólúgá ná ηgwól *éηgəles mə lésha nə Yésus. 30 Yésus mú ka ci ná: «Kál ní shígé lás na shú dām, í ámə yida bə shú dán. 31 Nəcé shí ga í zə bwəma nə sémyé míləsú kíkídíga, cí á shí ga wusəw tóón. 32 Mee, ja mə bá wú shí gaád bānəw gwów yí, mə bá julə búúd bēsh mádí.»

33 Ja Yésus nyə á ηgə ci ntúni yí, nyə á ηgə lwágulə váál shwiy á bá yə yí. 34 Zhwog buud óni bwə mú bəsa ná: «Sá á jíg *mbwoomb mácçç dí ná *Kríst mə bá cugə kandugə kandugə. Wó nyingé zə jaaw sá ná í bá jii ná Mwān mə Múúd bánówág gwów, ntó nye wé ji? Mwān mə MúúdŦ wəηg wé zə?» 35 Yésus mú bəsa bwo ná: «Məηkenya mäsə ná wa bídí nə fúfwálá. Ngəgá nə kyey té bí búsé ná nə məηkenya yí, yídúgú í kú bá zə byaləga nə bî; nəcé, muud mə kyéy yídúgúd yé nyə ádé mpu kúl á

ηgə kə yí. 36 Ngəgá nə *búgula məηkenya té məηkenya mäsə ná bídí yí, bi ηgəg nə bə bwān ó məηkenya.» Ja Yésus nyə a shîn lás nə bwo ntúni yí, nyə a béégya nə bwo, a mú kə shwaaw.

Buud bwə á búgúláyé Yésus

37 Yésus nyə á tεεm sá bímbí lú *máshimbá mənī buud bwə ηgə dúg íí, buud bwə áshígé *búgula nyə. 38 Sâ jəηg í á sá ná ciyá mə Izayí *muud micúndə í bwəmag. Nyə á ci ná:

Cwámba, zə nyə a búgula kéel sá á ηgə bwiing yí?

Zə Cwámba nyə a lwágulə mpífá nyé yé?

39 Gwə wə í sá ná buud óni bwə bəg kú búgula sâ Izayí nyə á ci yí.

40 Zembí nyə a shwu bwo ncím míshúd,

a luləshi bwo milám, nəcé mísh máη mə á bá dúg, milám myáη mí á bá wámbulə, bwə á bá cénd kuú njənd, ná ndéé mə mú lwag bwo.

41 Izayí nyə á lás ntó nəcé nyə á bwey dúg milwaná mí Yésus, a mú lás sâ í dúgyá nə Yésus yí. 42 Í á tεεm bə ntó, bóól zhwog buud wā sámbá ótəwe ə shwóg bwə á shí búgula Yésus. Nji, bwə áshígé bə nə ηkul məm nyə mísh mə búúd dí, bwə á ηgə fúndə ná *Ofarizyēη bwə á bá yíl bwo *mpáánzə minjígúlá. 43 Nəcé bwə á cεel

12:27 12.23; Mat 26.38 12:28 17.1; Mat 3.17; 17.5 12:31 5.22; 14.30; 16.11

12:32 3.14 12:33 18.32 12:34 Sóm 89.37; 110.4; Eze 37.25; Yuá 12.23; 3.14

Ŧ 12:34 Mwān mə Múúd: Ntó mə ká ná «Mesí Zembí nyə á nti yé. (Wo ji nə ηkul dúg Dan 7.14.) 12:35 7.33; 8.12 12:36 5.13 12:37 16.9 12:38 Iza 53.1; Rom 10.16 12:40 Iza 6.10 12:41 Iza 6.1-3 12:42 2.23; 9.22 12:43 7.18 12:44 5.24

ɲwa gúmá mísh má búúd dí, kú bæ mísh má Zembí dî.

⁴⁴ Nji, tɛem bæ ntó, Yésus nyə á cúndə gwów-gwôw ná: «Muud mə búgúlá mə yé nyə abúgúláyé nji mə, a búgúlá námá múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁵ Muud má dúg mə yé, a má dúg námá múúd nyə á nti mə yé. ⁴⁶ Mɛɛ muud jísá mánkenya yé, mə á zə shí ga dí ná, muud yêsh mə búgúlá mə yé bág kú nyiŋgə ɲgə cugə yídúgúd.

⁴⁷ «Muud mə gwágulə lású má ɲgə lás yé, nji a kú sá nda má ɲgə ci ná, mə dí má yó nyə intúgúlí; mə áyayé nyə intúgúlí nəcə mə a shígé zə ná mə zə yə búúd ɔ shí ga intúgúlí, mə á yida zə sá ná buud ɔ shí bwá fáámug. ⁴⁸ Muud mə ká ban mə, ban lású má ɲgə lás yí, muud wəɲg mə bwey bæ nə sâ í bá yə nyə intúgúlí yí; lású má ɲgə lás ga wə í bá yə nyə intúgúlí jwów á məzhúgúlá. ⁴⁹ Mə aŋgê nə lás nə lúu wâm; Dâ muud nyə á nti mə yé nyə a bwey lwágulə mə sâ má bág də ci yí nə sâ má bág də bwiŋg yí. ⁵⁰ Mə mpú ntâg ná sâ Dâ mə cí ná í bág yí, gwə wə í də yə búúd cug á kandugə kandugə. Nə ndeé, sâ jêsh má ɲgə lás yí, mə ɲgə lás nda Dâ nyə á cí ná mə dúg lás ná.»

13

Ngusa makuú

¹ Í á ka zə bæ, zaŋ *Páska í ɲgə bæ ná í zə tééd í, Yésus nyə

á ɲgə bwey mpu ná wəla í má wóós ná a wúg shí gaád kə wə Dâ. Nda nyə á bul cɛel buud bé ná, nyə á ka námá cɛel bwo kə wóós máshíné má cug jé. ² Nə ndeé, bánɲɲ buud bé bwá á ka ɲgə də; bwə ɲgə də ntáni, ndug Njwû məjamb má bwey wá Yúdas mwân mə Shímun Iskariyôt tédúgá lámúd ná a kúshag nə Yésus. ³ Nə ndeé, Yésus nywáá nyə á ɲgə bwey mpu ná Dâ nyə a má sá ná a jwúg nə isá byêsh, a ɲgə mpu ná nyə á zhu wə Dâ, a zə námá nyiŋgə kə wə Dâ. ⁴ Yésus ɲgə bwey mpu ntó, a mú tów shí, yíl káándə nyə á bæ nə ndí gwów yí, a mú ɲwa táwula cɛɛlə kugəd. ⁵ A mú shwu májúwó bíshim dî, tééd ɲgələ gusa *ompwíin bé məkuú, ɲgə fím nə táwula nyə á cɛɛlə kug dí yé.

⁶ Í mú zə wóós ná a gúsag Shímun Pyêr mé məkuú. Shímun Pyêr mú ci nə né ná: «Wo, Cwamba? Wó gusa mə məkuú?» ⁷ Yésus nə né ná: «Sâ má ɲgə sá ga, wo cugé nə ɲkul fwo mpu gwo kíkídíga, wo bá yida shúgula wámbulə gwo.» ⁸ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Mbô! Wo abulé bwelɛ gusa mə məkuú.» Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Má ka bæ kú gusa wo məkuú, wo nda ná nyiŋgə bæ múúd waamâ.» ⁹ Shímun Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «ɲkí ntó Cwamba, kú gusa mə nji məkuú; gusag námá mə məbwə, nə lúu!» ¹⁰ Yésus mú ci nə nyə ná: «Muud nyə ámə

bwey gusa yé má ðu jii ná bwá gúsag nyə nji məkuú, kú ná nyingə bə nyúúl nyêsh, nəcə á bwey bə fúbán. Bi báá bi búsə ntâg mífúbán, nji kú bə bí bêsh.» ¹¹ Yésus nyə á ngə bwey mpu muud mə bá kusha nə nyə yé; gwá wə nyə á ci nə bwo ná: «Bi bêsh dí búsə mífúbán» yí.

¹² Ja Yésus nyə a shîn gusa ompwíin bé məkuú ntáni yí, nyə á nyingə bwáád káándá yé ná ndéé a mú nyingə kə ji shí, də. A mú jii bwo ná: «Sâ mə ámə sá bí ni, ye bi mə mpú nda í kə ná? ¹³ Bi má ðu dí jôw mə ná: “Yíguli”, gúl ja ná: “Cwám̄ba.” Bi má ðu mpu sâ, nəcə mə jisə Yíguli, mə Cwám̄ba. ¹⁴ Nkí mə Yíguli, mə Cwám̄ba, mə mə gusa bí məkuú, bi má jəla námə nə ðu sá ntó mpádúgá nyín. ¹⁵ Nəcə yuug wə mə mə yə bí ni. Nda mə ámə sá bí ni, ðugá síya ntó. ¹⁶ Búbálé, mə jaaw bí ná, lwaá í ádé bwele ntə mása, *muud lwámá nda bwele ntə múúd nyə ámə kənd nyə lwámád yé. ¹⁷ Bi má mpu ntó wə ni; bí má ká ðu sá ntó, bi má jəla. ¹⁸ Mə anğê nə ci bi bêsh. Mə mpú búúd mə á féesh wá. Nji, í jii ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag. Jí cilyá ná: “Muud sá ngə ðə səŋ ngwúd yé má tééd ná a lumbúli nə mə”. ¹⁹ Mə mə fwo bwey jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo s̄y, shú ná ja í bá s̄y yí, bi bág *magulə ná mə jisə. ²⁰ Búbálé, mə jaaw bí

ná, muud mə lág múúd lwámá wām yé, a mə lág mə; muud mə lág ntâg mə yé má lág múúd nyə á nti mə yé.»

Yúdas mə zə kusha nə Yésus (Mat 26.20-25; Mak 14.17-21; Luk 22.21-23)

²¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntáni yí, mitédúgá mí á búbulə nyə lámúd; a mú lás ná: «Búbálé, mə jaaw bí ná, ngwól múúd á na bídí nyə é kusha nə mə.» ²² *Ompwíin bwə mú ngə dúgya mpádúgá nyán ngə s̄ə ná bwə mpúg muud Yésus ngə ci yé. ²³ Mpwíin Yésus nyə á ðu bul cəel yé nyə á bə a njúl Yésus dí koogú. ²⁴ Shímun Pyêr mú ngə nyúg nyə mpu ná: «Shílog nyə muud á ngə ci yé.» ²⁵ Mpwíin wəŋg mú yid, jéég Yésus lúu bəd dí jii nyə ná: «Cwám̄ba, jisə zə eé?» ²⁶ Yésus mú bəsa ná: «Mə zə juwo kúl buléd ídêwəd, muud mə é yə yé, muud wəŋg wə éci.» Yésus mú ŋwa kúl buléd juwo ídêw dí, yə Yúdas Iskariyôt, mwân mə Shímun. ²⁷ Nji Yésus mə yə nyə kúl buléd ni yí, *Sátan mə nyíi wə Yúdas. Yésus mú ci nə nyə ná: «Leelug sá sá wó ngə jii ná wo sá yí.» ²⁸ Buud bwə á bə cínəŋg wá, kú nə təŋ ngwúd nyə á mpu sâ Yésus nyə á ci nə nyə ntó yí. ²⁹ Nda í á bə ná Yúdas nyə á ðu bii manja *mwaanê ná, bóól bwə á ngə téduga ná Yésus nyə á ngə ci nə nyə ná a kág kusə ísá í zân, nkí ntâg ná a kág yə mímbúmbúwá

gúl sâ. ³⁰ Yúdas nyε nyə á shwal cúwo tóón ja nyə á ηwa kúl buléd yí, í njúl mpwó-bulú.

³¹ Nji Yúdas nyə a cúwo tóón yí, Yésus mú ci ná: «Mwân mə Múúd mə ηwa gúmá ja gaád, a mə sá námá nə Zembî ηwág gúmá. ³² Zembî nyəmэфwó nyə e lwóya gúmá mə *Mwân mə Múúd, a wál námá zə lwóya gwo. ³³ Yé bwán bâm, sônôη bí sá é ji nji fúfwálá. Bi mə bá sọ mə; nə ndeé, námá nda mə á ci nə *Oyúden ná, mə ci námá nə bí ja gaád ná: “Bí cugé nə ηkul kə kúl mə zə kə yí.” ³⁴ Mə yá bí cεε agúgwáan, dúsə ná: “Cülagá bimэфwó nə bimэфwó. Námá nda mə á ceel bí ná, cülagá bimэфwó nə bimэфwó. ³⁵ Sâ í é sá nə buud bwá dág mpu ná bi búsə ompwíin bâm yí jisə ceelí bí é ηgə cüla bimэфwó nə bimэфwó yí.”»

Pyêr nyə e kúlya Yésus

(*Mat 26.31-35; Mak 14.27-31; Luk 22.31-34*)

³⁶ Shímun Pyêr mú ci nə nyə ná: «Cwámba e, wo kə ηgow ée?» Yésus nə nyə ná: «Kíkídíga, wo cugé nə ηkul bε mə kúl mə é kə yí, wo e bá shúgula bε mə.» ³⁷ Pyêr mú bεsa ná: «Cwámba, mə cugé nə ηkul ka bε wo kíkídíga nəcé ji? Mə ji nə ηkul keenzh cug jám shú dwô.» ³⁸ Yésus mú bεsa ná: «Wo ji nə ηkul bále keenzh cug gwô shú dām? Búbálé, mə jaaw wo ná, shúshwóógú ná

ηgwúm kúwó kwáágúgi, wo e kúlya mə ija ilóol.»

14

Yésus jisə zhií

¹ «Mitédúgá mí nda bæεg búbulə bí milúúd. Búgúlágá Zembî, bí *búgula mə. ² Njów mə Dâ wúsə nə zhwog ikúl búúd bí nə ηkul ji yí. Í mbâm bæ kú bæ ntó, ηki mə mə námá jaaw bî. Mə zə kə kwambulə bí jiya. ³ Ja mə bá shîn kwambulə bí jiya yí, mə bá nyiηgə zə ηwa bí, kə nə bî. Mə bá kə nə bí ná bi bág námá bæ kúl mə jisə yí. ⁴ Bi mə mpú ntág zhií í kə kúl mə zə kə yí.» ⁵ Tómas mú ci nə nyə ná: «Cwámba, sá bāη nda mpu kúl wó zə kə yí, sá é ka mpu zhií á wu ntədəle?» ⁶ Yésus mú ci ná: «Mə wə jisə zhií, mə obúbálé, mə cug. Muud cugé nə ηkul kə wə Dâ kú ciηgya mádí. ⁷ Í ká bæ ná bi mə mpú mə, bi é mpu námá Sóónjú waamə. Nə ndeé, tééd kíkídíga, bi mə mpu nyə, bi mə námá dág nyə.» ⁸ Fílíp mú ci ná: «Cwámba, lwóg sá Dâ, bímbí dōōηg í é jəla nə sâ.» ⁹ Yésus ná: «O Fílíp! Wo afwóyε mpu mə? Bímbí shwə má ji ga? Muud mə dág mə yé, mə dág Dâ. Nəcə jí wó nyiηgə ci ná mə lwóg bí Dâ yí? ¹⁰ Ye wo anğé nə *magulə nə mə ji Dâ dí cwú, Dâ njúl mádí cwú? Lású wēsh mə ηgə lás nə bí yí, mə anğé nə ci tō ciyá nə lúu wām. Dá muud njúl mádí cwú wə ηgə

sá misóólágú myé. ¹¹ Maguləgá ná mə jisə Dâ dí cwû, Dâ njúl mádí cwû. Nywágá námə ka magulə nə dágulə misóólágú mə ηgə sá myá. ¹² Bábálé, mə jaaw bí nə, muud mə búgúlá mə yé, a bá námə sá misóólágú mə ηgə sá myá; a bá námə sá myəηg mí búl nyingə ntə myá. A bá sá myo nəcé mə zə kə wə Dâ. ¹³ Sâ jəsh bí mə bá gwáámə nə jínə dām yí, mə bá sá gwo; ntó, Mwân mú bá sá nə Sóónɡú ηwág gúmá. ¹⁴ Bí mə ká gwáámə *[mə] gúl sâ nə jínə dām, mə sá gwo.

Yésus mə kaag ómpwítn Nkəŋkə Shíshim

¹⁵ «Bí mə ká cɛɛl mə, bí e wá mílúú məcɛɛ mām dí, ¹⁶ mɛɛ ka bá jəgula nə Dâ. A bá nti bí ηgwól múúd mə bá zə də bándulə bí yé, binónη nyāη zə bá ji kandugə kandugə. ¹⁷ Nyāη wə Shíshim óbúbálé; Shíshim búúd ɔ shí ga bwə cúgə nə ηkul lég yí. Bwə cúgə nə ηkul lég nyə nəcé bwə áηgə nə dág nyə, bwə ámpúyé námə nyə. Bí bāη bí mə mpú nyə, nəcé binónη wə búśá, a bá námə ηwa jiya bídí. ¹⁸ Mə abúlé lágə bí bwān ónyulú, mə bá nyingə zə bídí. ¹⁹ Í mə lúg búbaalé fwála, buud bwə á nyingəyé ná dág mə. Bí bāη bí mə bá dág mə mə ηgə cugə, bí ka ntāg bá cugə. ²⁰ Jwōw dəəηgú, bí mə bá mpu nə mə ji Sóónɡú waam dí cwû, bí njúl mádí cwû, mə

námə bídí cwû. ²¹ Nkí muud mə gwág ísā byēsh mə ηgə ci nə í bəg yí, a bɛ byo, muud wəəηg mə cɛɛl mə. Í njúl ntāg nə, muud mə cɛɛl mə yé, Dâ nyə é cɛɛl nyə, mə mú námə cɛɛl nyə, mə sá nə a mpúg mə.»

²² Yūdə, kú bə Yúdas Iskariyōt, mú ci nə nyə ná: «Cwáməba, wo sá nə sá mpúg wo, kú sá nə buud ɔ shí ga bwə mpúg wo, ntó nyə wə ntədɛl?»

²³ Yésus mú bɛsə ná: «Múúd mə ká cɛɛl mə, nyə e sá sâ mə ηgə ci yí, Dâ mú bá cɛɛl nyə; nə ndɛé, sə bá zə nyədí zə ji jiya. ²⁴ Muud nyə acéélé mə yé, nyə á bəyé nə məgwág nə lósú wām. Í njúl nə lósú bí ηgə gwág mə ηgə lás ni í áηgə nə zhu mádí, í ηgə zhu wə Dâ muud nyə á nti mə yé. ²⁵ Mə á də jaaw bí ísā íni sənōη bí sá njúl ná. ²⁶ Nji, muud mə bá də zə bándulə bí yé, Nkəŋkə Shíshim Dâ mə bá nti bí jínə dááməd yé, a bá jíguli bí ísā byēsh, a də sá nə bí dág téduga ísā byēsh mə á jaaw bí yí. ²⁷ Mə lúgə bí nə mətəla, mə yə bí mətəla mām. Mə ayáyé bí mwo nda búúd ɔ shí ga bwə də yə bí nə. Mitédúgá mí nda bɛɛg búbulə bí mílúúd, kúgá bə nə ífwaas. ²⁸ Bí a shí gwág mə á ci nə bí ná: “Mə é kyey, nji mə bá nyingə zə.” Í mbām bə nə bí mə cɛɛl mə, kí bí mə gwág məshusug nə mə zə kə wə Dâ, nəcé Dâ mə cə mə. ²⁹ Mə bwey

^{14:13} 15.16; 17.1 * ^{14:14} Míl micilyá mí ayág mí cugə nə “mə”. ^{14:15} 14.21, 23; 15.10; 1Yn 5.3; 2Yn 6 ^{14:16} 7.39; 14.26; 15.26; 16.7, 13; 20.22; 1Yn 3.24; 4.13; Mis 1.4; 2.4 ^{14:17} 1Kr 2.10-16 ^{14:19} 16.16; 8.14 ^{14:20} 5.18 ^{14:21} 14.15 ^{14:23} Mbú 3.20 ^{14:24} 7.16 ^{14:26} 14.16 ^{14:27} 16.33; 20.19, 21 ^{14:28} 8.14 ^{14:29} 13.19

ná jaaw bí gwo kidíga, í kú fwo s̄y, shú ná bi bág *búgula ja í bá s̄y yí. ³⁰ Tééd kíkídíga, mæ á nyíngayé ná ngə bul lés̄ha nə b̄i, nəcé cí á shí ga ngə zə. A cúgέ yida bə nə tɔɔ zhízhíí ná a sá mæ s̄á; ³¹ í yida jii ná buud bwə mpúg ná mæ c̄eel Dâ, mæ du sá ís̄a n̄ji váál Dâ nyə á c̄eɣlə ná mæ bág du sá yí. Tówágá shé wúgá wa!»

15

Fwámé shug lá kwoolú v̄inyə

¹ «Mə wə jísá fwámé shug lá kwoolú *v̄inyə, Dâ jisə mbɔɔl. ² L̄ow wēsh í nóód mádí í kú nə ibumá yí, a yíl wo. Wɔɔng wēsh í ngə wúmə yí, a kwambulə wo shú ná í nyíngəg mpu wúmə. ³ Bi mæ bwey ntāg bə mífúbán, minjígulá mæ mæ jíguli bí myá mí mæ bwey fúb b̄i. ⁴ Nadagá nə mæ, námə nda mæ mæ nada nə bí ná. L̄ow líí í cúgέ nə ŋkul wúmə ntáni, í kú bə í nóód kug lííd. Námə váál ŋgwúd, bí cugé nə ŋkul bə nə mpumə ŋkí bi anádáyé nə mæ yí. ⁵ Mə wə jísá shug lá kwoolú v̄inyə, bi b̄an mil̄ow. Nyɔɔng mæ nádá nə mæ, mæ ŋwa jiya nyádí lámúd yé, a bá bə nə ibumə mən̄kund mən̄kund; bi mæ mpú ná bí cugé nə ŋkul sá s̄á mæ kú bə. ⁶ Múúd mæ ká bə kú nada nə mæ, bwə bá wusə nyə tóón, a mú bə

nda l̄ow kwoolú v̄inyə í áshígé wúmə yí. Mil̄ow myɔɔng mí du shwáás ná ndeé, bwə cwéég myo kul kuda dí, mí kə jígə. ⁷ Bí mæ ká nada nə mæ, iciyá byám ŋwa jiya bídí mílámúd íí, bí je gwáamb s̄á jēsh bí mæ jíí yí, í bə. ⁸ Zhíí bí bí nə ŋkul sá ná Dâ ŋwág gúmə yí nyísə ná, bi bág nə ibumə mən̄kund mən̄kund íí, lwágulə ná bi búse *ompwíín báamə. ⁹ Mə mæ c̄eel bí námə nda Dâ mæ c̄eel mæ ná; nadagá mádí c̄eelíd. ¹⁰ Bí mæ ká wá mílúu mác̄eɣ m̄am dí, bí nada mádí c̄eelíd, námə nda mæ mæ wá lúu mác̄eɣ mæ Dâ dí, mæ nada nyádí c̄eelíd ná.

¹¹ «Mə mæ lás nə bí ntáni nəcé mæ jii ná məshusug m̄am mæ kálag bídí, bi bég nə məshusug kú nə n̄ji. ¹² C̄eɣ d̄am wá: C̄iilagá biméfwó nə biméfwó námə nda mæ c̄eel bí ná. ¹³ Gúl c̄eelí í ányíngé ntɔ jɔɔng ji ná muud mæ keenzh cug jé shú óshwə bé yí. ¹⁴ Bí mæ ká wá mílúu mác̄eɣ m̄am dí, bi búse oshwə b̄am. ¹⁵ Mə an̄gē ná ŋwa bí ná osóol ɔ m̄asáal, sóol m̄asáal nyə ádé mpu s̄á mása yé ngə sá yí. Mə ngə ŋwa bí ná oshwə b̄am, mæ a mæ sá ná bi mpúg s̄á jēsh mæ á gwág nə Són̄gú waam yí. ¹⁶ Bi dí bi a féesh mæ; mæ wə mæ a féesh bí, mæ yə bí séy ná bi kág, kə ngə bə nə ibumə, ibumə byɔɔng í ji kandugə. Í ká bə ntó, Dâ du bá yə bí s̄á jēsh bí mæ bá du

14:30 12.31 **14:31** 15.10; Mat 26.46 **15:1** Ozé 10.1; Sôm 80.9-12 **15:2** Mat 3.10 **15:3** 13.10 **15:4** 6.56; 15.7, 10, 16; Rom 11.17-18; 2Kr 3.5; 4.7; 1Yn 2.6, 28; 3.6, 24 **15:6** Mat 7.19 **15:7** 15.16 **15:8** 14.13; 17.1 **15:9** 13.1; 5.18 **15:10** 14.15 **15:11** 16.22, 24; 17.13; 1Yn 1.4 **15:12** 13.34; 1Yn 4.11 **15:13** 10.11 **15:16** 14.13; 15.7; 16.23-24; Mat 18.19; 1Yn 3.22; 5.14-15; Yuá 6.70; 13.18 **15:17** 13.34

gwáámb nə jíná dâm yí. ¹⁷ Sâ mə ɲgə ci nə bi sáág yí jí nə bi cǐlag biméfwó nə biméfwó.»

Zhíŋ a shí ga

¹⁸ «Búúd ɔ shí ga bwé ká mpíi bî, mpugá ná bwé á fwo námé tééd mpíi mə. ¹⁹ Bi mbâm bə búúd ɔ shí ga, ki buud ɔ shí ga bwé mə cɛɛl bî nə bi búsə buud bán. Ká, bí cugé búúd ɔ shí ga, mə a féesh bí, mə wá mbéégí mpédúgá binón bwo, gwé wé búúd ɔ shí ga bwé ɲgə mpíi bí yí. ²⁰ Bi ɔ tédúgá lésú mə á lás nə bí yí, ná: “Lwaá í ádé bwɛɛ ntɔ mása”. Kagá mpu ná ɲkí bwé á lwágulə mə cúwáí, bwé bá námé lwágulə bí cúwáí; ɲkí bwé á bə nə mægwág nə lésú wâm, bwé bá námé bə nə mægwág nə lésú wán. ²¹ Bwé bá du sá bí isâ íni byêsh nəcé bí bálə búúd bâm, bán bwé ámpúyé ntâg muud nyə á nti mə yé. ²² Mə a mbâm bə kú zə, zə lésha nə bwo, bwé nda bə nə *səm; ká, bwé cugé nə kɔɔd bwé káádug shú sém wán ja gaád yí. ²³ Muud ɲgə mpíi mə yé ɲgə mpíi Sónŋú waamâ. ²⁴ Mə a mbâm bə kú sá mísóólúgú mə á sá bwédí myá, mísóólúgú múúd nyə abwélé sá myá, bwé nda bə nə sém; ká, bwé á mə dúg mísóólúgú myɔɔŋgú, ɲji bwé ɲgə mpíi sé, nə mə nə Sónŋú waamâ. ²⁵ Nji, í ɲgə bə ntó shú nə sâ jísə cilyá bwédí máccɛ dí yí í bwémag; jísə

cilyá ná: “Bwé á mpíi mə kú nə sâ mə á sá bwo yí.”

²⁶ «Muud mə bá du zə bándulə bí yé mə bá zə, nyə wé Shíshim óbúbálé mə Dâ. Mə bá ɲwa nyə wé Dâ, mə nti bî. Ja á bá zə yí, a bá zə du bwiing sâ í dúgyá nə mə yí. ²⁷ Bí, bi mə bá námé du bwiing sâ í dúgyá nə mə yí, nəcé shé á mə bə sámbá té mátéédulé.»

16

¹ «Mə ɲgə bwey jaaw bí isâ íni shú nə bí nda bá biil məbwébálanúd. ² Mpugá ná bwé bá du yíl bí *mámpáánzə mə mínjígúlád. Dúl wəla í bá ntâg zə bə nə, buud bwé bá du téduga nə ja nyân mə gwú ɲgwól a bídí yí, a mə yə Zembî gúmá fwámé yə. ³ Bwé bá du sá ntó nəcé bwé áshígé mpu Dâ, kú námé mpu mə. ⁴ Nji, mə ɲgə bwey jaaw bí isâ íni shú nə ja wəla dɔɔŋg í bá wóós yí, bi ɔ bá téduga nə mə á shí jaaw bî.»

Séy Nkɛŋkɛ Shíshim mə bá zə du séy yí

«Mə a shígé fwo bwey jaaw bí isâ íni mátééduléđ nəcé sónŋn bí sá á bə ná sámbá. ⁵ Ká ja gaád í, mə zə kə wé muud nyə á nti mə yé, tɔɔ muud a bídí sámbá nyə ashilé ntâg mə ná: “Wo ká ɲgow?” ⁶ Nji, nda mə ɲgə jaaw bí isâ íni ná, bi mə shîn bul bə nə məcəy mílamúd. ⁷ Nji, tɛɛm bə ntó, mə mə jaaw bí búbálé. Í yida bə bí nə mfíí nə mə kyéyug; mə ká bə kú kə, muud mə bá zə du bándulə

bí yé kú zə bídí. Má ká yida kə, mə mú bá nti bí nyə. ⁸ Ja á bá ntəg zə yí, a bá zə sá ná buud ɔ shí ga bwá mpúg iwushí búśá nə ndí kóómb á *sám, nə otútəlí, nə sémyé mílészú yí. ⁹ Iwushí búśá nə ndí kóómb á sám yí bísə ná bwá abúgúláyé mə. ¹⁰ Bwá nyingə bə nə iwushí kóómb á otútəlí dí; byán bísə nəcé mə zə kə wə Dá, bi ányingəyé ná dúg mə.* ¹¹ Bwá ka námə nyingə bə nə iwushí kóómb á sémyé mílészú; bísə nəcé Zembí mə bwey sám Cí á shí ga lészú yé†.

¹² «Mə jí ná nə zhwog isá nə mə ngəg nə jaaw bí; nji, bí cugé nə n̄kul jísəw byo kíkídíga. ¹³ Ja Shíshim á obúbələ mə bá zə yí, a bá jaand nə bí nə ndéé bí wámbələ obúbələ bēsh. Nyə abulé də lász isá nə lúú yé, a bá də kala bí isá bwá bá də jaaw nyə yí, a də jaaw bí isá í bá s̄y yí. ¹⁴ A bá sá nə mə n̄wág gúmə, nəcé a bá də lág isá byám a də jaaw bí. ¹⁵ Sâ jēsh Sóóngú waam jí nə ndí yí jísə sâ jām, gwə wə mə cí ná a bá jaaw bí isá á bá lág mádí yí.»

Məcey mə lâm mə bá nyε məshusug

¹⁶ «Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄ə, bi mú nyingə dúg mə.» ¹⁷ Bóól *ómpwíin bwə mú ngə cí bwámé nə bwámé ná: «Jí

gwáméfwó á ngə c̄eel cí yí? A cí ná: «Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; gúl búbaalé fwála kú nyingə c̄ə, bi mú nyingə dúg mə.» Nyə ámə fwo námə cí ná: «Mə zə kə wə Dá.» Ntó má kə ná jí?» ¹⁸ Bwá ná: «“Búbaalé fwála” ntó nyε mə kə ná jí? Sə ampúyé sâ á ngə c̄eel cí yí.» ¹⁹ Yésus músə mpu ná bwá wál c̄eel zə jí nyə mishílí, a mú ka cí nə bwo ná: «Mə ámə cí nə bí ná: «Í má lúg búbaalé fwála, bi á nyingəyé ná dúg mə; búbaalé fwála ká nyingə c̄ə, bi mú nyingə dúg mə.” Gwə wə bí ngə s̄ə biméfwó nə biméfwó ná bi mə wámbələ yí? ²⁰ Búbələ, mə jaaw bí ná, bi mə bá jí m̄yê, bí tədəwa, buud ɔ shí ga b̄an bwə ngə zhwiimbya. Bi mə bá bə nə məcey mə lâm, nji məcey məc̄ng mə bá nyε bí məshusug. ²¹ Ja múdá wələ lə byéyí í də wóós yí, ngáá á də bə nə məcey. Ngáá ja á mə byá yí nyə ádé ná téduga məcey, a yida gwág məshusug ná a mə byá? ²² Námə mbií ngwúd wəc̄ngú, bí búśə nə məcey ja gaád; nji, mə bá nyingə dúg bí, bí ka bá bə nə məshusug; muud nyə abúle bwele déég bí m̄an məshusug. ²³ Ja jwəw d̄c̄ng í bá bə yí, bi abúle ná nyingə jí mə shílí t̄ə gúl sâ nə gúl. Búbələ, mə jaaw bí ná, bí má ká gwáám b Dá sâ nə jínó dām, a yə bí

16:9 2.23; 5.38; 6.36, 64; 7.5; 10.26; 12.37 * **16:10** Yésus nyə á ngə c̄eel cí ná: Zembí nyə e lwágələ otútəlí bé nə kəndələ Mwân yé kwólós dí shú mísəm mí búúú, ná ndéé a mú b̄an n̄wa nyə gwəw nyədí caangəd. **16:11** 12.31 † **16:11** Iwushí bísə ná buud ɔ shí ga bwá amágúláyé nə Zembí mə bwey sám nyə lészú yé. **16:13** 14.16; 15.26; Mis 16.6-10; 1Yn 2.27 **16:14** 17.1 **16:15** 17.10 **16:16** 14.19 **16:22** 15.11 **16:23** 15.16

gwo. ²⁴ Wóós nə kíkídíga, bi afwóyé ná gwáámb sâ nə jíné dâm. Gwáámbúgá, bi é bii, məshusug ka bə bí kú nə nji.»

Yésus má ntɔ shí ga

²⁵ «Mə má ηgə lás nə bí lésú ni wêsh ómpwokwoond dî. Nji, dúl wəla í bá zə bə, wəla dɔɔηgú, mə abúle ná du lás nə bí ntó, mə bá du jaaw bí isá í dúgyá nə Dâ yí nə kpwoɔkpwoɔ. ²⁶ Jwɔw dɔɔηgú, bi mə bá gwáámb Dâ isá nə jíné dâm, mə acíyé nə mə bá jəgula nə nyə shú dún, mbó; ²⁷ nyəméfwó má cɛel bí. A cɛel bí nəcé bi á cɛel mə, bí magulə ná mə á wú wə Zembî. ²⁸ Mə á wú wə Dâ, mə zə wa shí mishwun; ja gaád í, mə zə wú wa shí mishwun kə wə Dâ.»

²⁹ *Ompwiín bə bwə mú ci nə nyə nə: «Wo má dúg í, wo mú ηgə lás ja gaád nə kpwoɔ kpwoɔ, kú ná nyiηgə bə ómpwokwoond dî. ³⁰ Sə má mpu ja gaád nə wɛɛ mə mpú sâ jêsh, ná í ajíyé nə muud shílag wo shíli. Gwə wə sə má ka magulə ná wo a wú wə Zembî yí.» ³¹ Yésus mú bɛsa nə bwo ná: «Bi má ka tɛɛm magulə ja gaád ɛɛ? ³² Dugá, dúl wəla í bá zə bə, í má bwey námə bə, wəla á nə bí é cîima, muud yêsh kə jé kóomb, bí lúgə mə məméfwó. Nji, mə cugé məméfwó, sá Dâ wə búsó. ³³ Mə ηgə bwey jaaw bí isá íni shú ná bi bəg nə mətəla mádí kwoηud. Shí ga í bá lwágulə bí *incwaw í ntug; nji bi ó lwóyá

íηkán, məɛ mə ntɔ *mánkul má shí ga.»

17

Məjəgula mə Yésus

¹ Ja Yésus nyə á shîn lás ntáni yí, nyə bân mpwoombú dúg gwów a mú ci ná: «Ye Dâ, wəla mə wóós. Ság ná Mwân woó ηwág gúmə shú ná Mwân woó kág námə yə wo gúmə. ² A ηwág gúmə shú ná a yəg buud bēsh wo á yə nyə wá cug á kandugə kandugə, nda wo á yə nyə ηkul né a jwúg nə buud bēsh ná. ³ Cug á kandugə kandugə jɔɔηg jísə ná muud mpúg wo, fwámé Zembî ηgwúd nə ηgwúd jísə yé, ka námə mpu Yésus-Krist muud wo á nti yé. ⁴ Mə má sá nə wo ηwág gúmə shí gaád, mə mə casulə ísɛy wo á ci nə mə sáag yí. ⁵ Dâ, mə á bwey du bə nə gúmə wódí koogú, shí nə gwɔw nda fwo bə; ság ja gaád nə mə nyiηgəg bə nə gúmə jɔɔηg wódí koogú.

⁶ «Buud wo á féesh yə mə mpédúgá buud ɔ shí ga wá, mə á má sá nə bwə mpúg sá wó jísə yí. Bwə á bə buud bwô, wo á ka yə mə bwo, bwə mú gúmal lésú wô. ⁷ Bwə má mpu ja gaád nə sâ jêsh wo á yə mə yí í á wú wódí, ⁸ nəcé iciyá wo á yə mə yí, mə á yə bwo byo. Bwə á má bii byo, bwə á má mpu fwámé mpu ná mə á wú wódí, bwə á má ntâg magulə ná wo á nti mə. ⁹ Mə ηgə jəgula

shú dán, kú bæ shú búúd ɔ shí ga; mə ɲgə jəgula shú búúd wo á yə mə wá, nəcé búsə buud bwô. ¹⁰ Sâ jêsh má jí nə ndí yí jísə sâ gwô, jəɲg jêsh wó jí nə ndí yí jísə sâ jâm. Buud wo á yə mə wá bwá á mə sá nə mə ɲwág gúmá. ¹¹ Mə ányɲgəyé ná bæ wa shí, mə ɲgə zə nûɲ wódí, ɲi bân búsə ná wa shí. Dâ, wo muud wó ádé sɛɛɲgya nə məbôw yé, baaguləg bwo nə ɲkul nyísə wódí jínə dí yí, ɲkul wo á yə mə yí. Baaguləg bwo ntó, bwá bəg sâ ɲgwúd námə nda mə nə wo, shwá búsə sâ ɲgwúd ná. ¹² Ja sánɔɲ sá á bæ yí, mə á ɲgə baagulə bwo nə ɲkul nyísə wódí jínə dí yí; mə á du baagusə bwo nə ndéé, tɔɔ ɲgwúd nyə a shígé jimb, susaalê námə ɲi nyɔɔɲ nyə á bæ nə a bá jimb yé. Ntó, sâ jí mícilyád yí í á mə bwəma. ¹³ Mə ɲgə zə wódí ja gaád; mə ɲgə ná lás lésú ga mə ɲjúl wa shí shú nə məshusəg mām mə kálag bwádí kú nə ɲi. ¹⁴ Mə á yə bwo iciyá byô, buud ɔ shí ga bwá mú ntəg mpíi bwo; bwá mpíi bwo nəcé báá bwá cúgé búúd ɔ shí ga, námə nda mə cúgé múúd a shí ga ná. ¹⁵ Mə acíyé nə wo yílúg bwo shí gaád, mbô. Má yida ci nə wo bááguləg bwo, Mbáwálú múúd nda sá bwo sâ. ¹⁶ Bwá cúgé búúd ɔ shí ga, námə nda mə cúgé muud a shí ga ná. ¹⁷ Ság nə bwá ɲgəg nə bɛ obúbálé bwô, bwá ka

ɲgə béégya nə məbôw; kéel dwô dúsə obúbálé. ¹⁸ Wo á ntí mə shí gaád, mə zə námə kənd bwo shí gaád. ¹⁹ Mə tál máméfwó jâm cé shú nə obúbálé bwá sáág nə bwá béégýag nə məbôw.

²⁰ «Mə ɲgə nə bul jəgula ɲi shú dán. Má jəgula námə shú búúd bēsh bwá bá *búgula mə nəcé lán wán wá. ²¹ Má jəgula nə wo nə bēsh bwá bəg sâ ɲgwúd. Dâ, wo jí mádí cwû, mə ɲjúl wódí cwû*. Námə nda shwá búsə ntó ná, mə jəgula nə wo nə bwá bəg námə shwá dí cwû, buud ɔ shí ga bwá máguləg nə wo á ntí mə. ²² Mə a mə yə bwo milwané wo á yə mə myá, nə bwá bəg sâ ɲgwúd námə nda shwá búsə sâ ɲgwúd ná, ²³ í bəg ná, mə ɲjúl bwádí cwû, wo ɲjúl mádí cwû, bwá mú bæ sâ ɲgwúdú váál í jəla yí, buud bwá mú mpu nə wo á ntí mə, wó cɛel ntəg námə bwo nda wó céél mə ná. ²⁴ Dâ, mə jii nə kúl mə jísə yí, sánɔɲ buud wo á yə mə wá sá bəg, bwá bényug milwané wo á yə mə myá. Wo á yə mə myo nəcé wo á bwey cɛel mə wo nda fwo fwɔ shí nə gwôw. ²⁵ Dâ, wo muud jí tútəlí yé, buud ɔ shí ga bwá ámpúyé wo, məe mə mpú wo, buud wo á yə mə óga bwá á mə mpu nə wo á ntí mə. ²⁶ Mə a mə sá nə bwá mpúg sâ wó jísə yí, mə é nyɲgə námə ɲgə sá, shú nə váál cɛelí wó céél mə yí í bəg bwádí ícug dí,

17:10 15.8 **17:11** 6.39; 13.18 bwá bəg sâ ɲgwúd: 10.30; 17.21-23; Gal 3.28
17:13 15.11 **17:14** 7.7; 8.23 **17:15** Mat 6.13; 2Te 3.3; 1Yn 5.18 **17:18**

20.21 **17:21** 5.18; 17.11 * **17:21** Váál á ná, ɲkí muud mə nyíi mə nyúúléd, a kwey wo; ɲkí a nyíi wo nyúúléd, a kwey mə. **17:24** 12.26; 17.5 **17:25** 1.9-10; 8.55; Mat 11.25-27 **17:26** 17.6

mə njúl bwádí ícugud.»

18

*Bwó zó bii Yésus
(Mat 26.47-56; Mak 14.43-50; Luk 22.47-53)*

¹ Ja Yésus nyə a shîn ci ntúni yí, nyə á kyey, bánôñ *ompwíin bé bwá mú ntɔ Kédron, kə fanwíny; gúl fambá í á dɛ bə nûñ, bánôñ ompwíin bé bwá á dɛ bwey kə cínɔñg.

² Na ji ná, Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, nyə á bwey dɛ mpu kúkúl jɔñgú, nəcé Yésus nyə á kə dɛ sɛɛñgya nə ompwíin bé wu ija ija.

³ Milúlúú myâ ofada bánôñ *Ofarizyêñ bwá á ka kənd kında ózimbi nə ifulish ná bwá kág bii Yésus. Bwá á ka ñwa imɔɔs nə málamba nə məkwoɔ mə dómb. Yúdas mú ñwa bwo, bánónñ bwá mú kə fambá jɔñgú. ⁴ Yésus nyə á ñgə bwey mpu sâ í zə bə nə nyə yí; a mú ka shish bwádí, kə jî bwo ná: «Bí ñgə sɔ zə?» ⁵ Bwá ná: «Sə ñgə sɔ Yésus á Nazarêt.» Nyə nə bwo ná: «Mə wə éga». Yúdas, muud nyə á kusha nə nyə yé, bánôñ buud óni bwá njúl sámbá. ⁶ Í á ka bə, Yésus ká námə ci nə bwo ná: «Mə wə éga», seegya ñji bwá mú ñgə cúculə nə mikwoñ ná ndé kə ñgə búla shí. ⁷ Yésus mú nyiñgə jî bwo ná: «Bí ñgə sɔ zə?» Bwá ná: «Sə ñgə sɔ Yésus á Nazarêt.» ⁸ Yésus mú ci nə bwo ná: «Mə shí ci ná: “Mə wə éga”. Nkí mə wə bí ñgə sɔ yé, bídúgá búga, báá bwá

kág.» ⁹ Yésus nyə á ci ntó shú ná ciyá nyə á fwo bwey ci yí í bwámag; nyə á fwo bwey ci ná: «Buud wo á yə mə wá, mə a shígé jímbal tɔ ñgwúd.»

¹⁰ Ná ndéé, Shímun Pyêr nyə á bə nə kafwele. A mú wéém gwo, taad ñgwól sɔl mäsáal mə Ajəláci á ofada, í mú sámb nyə lwá á mbwá məncwúm. Sɔl mäsáal wɔñg nyə á bə nə jíná ná Málkus. ¹¹ Nji, Yésus mú ci nə Pyêr ná: «Fɛɛnág kafwele gwô kúl í dɛ ji yí. Ye mə bég kú ñgul bálá Dâ má yə mə yí?»

¹² Ná ndéé, nə kında ózimbi, nə tówe shwóg wáñ, nə ifulish í *Oyúden bwá mú bii Yésus, wóolə nyə məñkəda.

*Bwó kə nə Yésus wə Hána
(Mat 26.57-58; Mak 14.53-54; Luk 22.54)*

¹³ Bwá mú tééd fwo kə nə nyə wə Hána, cií mə Kayíf muud nyə á bə Ajəláci á ofada mbú wɔñg dí yé. ¹⁴ Kayíf wɔñg wə nyə á ci nə *Oyúden ná í yida bə nə mfií ná muud ñgwúd yég shú kúl búúd jêsh ncindí yé.

*Pyêr mə kúlyá Yésus
(Mat 26.69-70; Mak 14.66-68; Luk 22.55-57)*

¹⁵ Shímun Pyêr bá ñgwól *mpwíin bwá á ñgə bɛ Yésus kúl bwá á ñgə kə nə nyə yí. Kələ wóós Ajəláci á ofada dí njów, mpwíin éne nywáá bánôñ Yésus bwá mú nyíi, nəcé Ajəláci á ofada nyə á dɛ mpu mpwíin wɔñg. ¹⁶ Pyêr nyə nyə a lág tóón, kúná-kúnə ná

mpumbé. Mpwíin Ajaláci á ofada nyə á ðu mpu éne mú zə tóón, zə lésha nə mudá nyə á ðu baagulə mpumbé yé ná ndéé nyíngal Pyêr cwú. ¹⁷ Mudá nyə á ðu baagulə mpumbé yé mú ci nə Pyêr ná: «Ŋgaá wo ji námá mpwíin mə múúd éne.» Pyêr ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ¹⁸ Osóol ɔ másáal bənəŋ ifulish bwé á bə bwé má jida kuda máág, ka ngə gwáalə, nəcé yəŋ. Pyêr nyə á ka námá ngə gwáalə kuda cínəng bwádí.

Ajaláci á ofada mə shílá Yésus mishílí
(*Mat 26.59-66; Mak 14.55-64; Luk 22.66-71*)

¹⁹ Ajaláci á ofada mú ngə shílə Yésus mishílí mí dúgyá nə *ompwíin bé nə minjígúlá nyə á ðu jíguli myá. ²⁰ Yésus mú bəsa nə nyə ná: «Mə á ðu lás nə buud bəsh ná kpwɔɔ-kpwɔɔ, mə á ðu yə buud minjígúlá ja jəsh *mámpáanzə mə minjígúlád nə *Luŋ mə Zembí dí, kúl *Oyúden bəsh bwé á ðu seɛngya yí, mə a shígé ðu lás máshwoó məshwoó. ²¹ Nəcé jí wó zə ngə jí mə mishílí yí? Shílág búúd bwé á ðu gwág mə wá sâ mə á ðu lás yí, bwé mpú sâ mə á ðu ci yí.» ²² Ja gúl fulish mə gwág Yésus mə bəsa ntáni yí, a mə tí Yésus bóónz, a bâm nə nyə ná: «Wo bəsa nə Ajaláci á ofada ntáni?» ²³ Yésus mú bəsa ná: «Ŋkí mə ámə jag lás í, lwóg sâ mə ámə jág ci yí. Ká, ŋkí mə ámə mpu

lás í, nəcé jí wó yíd mə yí?» ²⁴ Hána mú ci nə bwé kág nə Yésus wə Kayíf, bwé mú kə nə nyə, a njúl mənəkədad.

Pyêr mə kwo kífya Yésus
(*Mat 26.71-75; Mak 14.69-72; Luk 22.58-62*)

²⁵ Na nyə á bə, Shímun Pyêr ngə gwáalə kuda. Bwé mú ci nə nyə ná: «Ŋgaá wo ji námá *mpwíin yé?» Pyêr mú kífya nyə, nyə ná: «Kú bə mē! Mə cugé mpwíin yé.» ²⁶ Ngwól sóol məsáal mə Ajaláci á ofada, a njúl nə byél nə muud Pyêr nyə ámə sámb lwé yé, mú máalə nyə ná: «Ŋgaá mə shí dúg bíná nūŋ fambá?» ²⁷ Pyêr mú námá nyiŋgə kífya nyə, ngwúm kúwó í wə kwáág ntâg.

Bwé kə nə Yésus wə Pilát
(*Mat 27.1-2, 11-14; Mak 15.1-5; Luk 23.1-5*)

²⁸ Nə ndéé, bwé mú wú nə Yésus wə Kayíf, kə nə nyə luŋ mə ngwámuna. Í á bə mán í mə ngə lám. Nji, bwé áshígé nyí luŋ, nə bwé á bá lweegushi ícug nə ndéé bwé kú ná nə zhíí bwé dó *Páska. ²⁹ Pilát mú wú luŋ kə kwey bwo tóón, nyə nə bwo ná: «Bí ngə ci nə muud éga nyə ámə sá jí?» ³⁰ Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Sá ámə zə yə wo nyə ntáni ntó a kú sá sâ?» ³¹ Pilát mú ci nə bwo ná: «Ŋwagá nyə, biméfwó bi kág sámb nyə lésú váál máccɛ mún mə ngə ci yí.» *Oyúden ná: «Máccɛ məsú mə ángê nə yə sá ŋkul nə sá gwóg muud.» ³² Ciyá ni í

mú bwama nə lwólə Yésus nyə á bwey lwágulə váál shwiy á jéla nə bá yə yí.

³³ Pilát mú nyingə nyí lun. A mú jów Yésus, jí nyə ná: «Ye wo jisə Njwú Oyúden?»

³⁴ Yésus mú bəsa ná: «Ye wo ηgə ci ntáni nə lúú wô, ye bóól búúd bwə ámə jaaw wo ntó shú dâm?» ³⁵ Pilát mú bəsa nə nyə ná: «Ye mə ji mwâ Yúden? Ləəm wô nə milúlúú myâ ofada mí ámə zə nə wo zə yə mə; wo ámə sá ná bwo jí?»

³⁶ Yésus mú bəsa ná: «Ijwúga byâm í cúgé yâ shí ga; í mbəm bə ntó, kí buud bəm bwə má zə lúmbúlíd, zə kaambulə nə Oyúden ná bwə nda bii mə. Ká, ijwúga byâm í cúgé yâ wa.»

³⁷ Pilát mú ci nə nyə ná: «Ntó jí ná wo jí Njwú-buud í?» Yésus ná: «Wo má ci, mə jí Njwú-buud. Nkí mə á zə byél shí gaád í, í á bə shú ηkúmba sâ: ná mə zég lwágulə búúd sâ bwə jów ná obúbálé yí. Buud bəsh búsə búúd wâ obúbálé wá bwə də gwágulə sâ má cí yí.» ³⁸ Pilát mú jí ná: «Jí jí ná obúbálé yí?»

Bwə sámb ná Yésus yág

(Mat 27.15-31; Mak 15.6-20; Luk 23.13-25)

Nji nyə á ci ntáni yí, a mú nyingə wú lun cúwo tóón, kə ci nə Oyúden ná: «Mεε mə adúgé ná múúd éga má sá gúl sâ mábξé bí má jí nyə shwiy nə ndí yí. ³⁹ Nji, í də bwey bə ná mə dúg bíd bí mbwug ηgwúđ fwála lə Páska; ná ndεé, ye bí má jí ná mə bídúg bí

Njwú *Oyúden?» ⁴⁰ Bəsh bwə mú nyingə kím ná: «Mbô! Kú bə nyə! Yidagá bíd sá Barábas!» Barábas éne nyə njúl zhilunəaaná.

19

¹ Ná ndεé, Pilát mú kə, kə sá ná bwə fyámáség Yésus milwón. ² Ozimbi bwə mú ηwa ísâ yâ mægwaagulá, bwə lwə *túm gúmá ná ndεé jil Yésus lúúd; bwə mú námə bwééd nyə káándá ící atítí.

³ Bwə mú də shísh nyédí də zə ci ná: «Yé Njwú Oyúden, sə ηgə báág nə wo»; bwə mú ηgə nyífə nyə məmpóónz. ⁴ Pilát mú nyingə wú lun, cúwo tóón kə ci nə Oyúden ná: «Mə zə sá ná bwə zég yə bí nyə; nji mpugá ná mə adúgé ηkúmba sâ á má sá yí.»

⁵ Bwə mú zə nə Yésus tóón a njúl nə túm gúmá á mægwaagulə nə káándá ící atítí. Pilát nə bwo ná: «Dugá, muud wə éga.»

⁶ Dúgúlə mílúlúú myâ ofada bənôn ifulísh bwə á dúg Yésus yí, bwə á zə jí kímúlə ná: «Bwambuləg nyə kwolós dí, bwambuləg nyə kwolós dí.» Pilát mú ci nə bwo ná: «Ijwagá nyə, bíméfwó bí bwámbuləg nyə kwolós dí, mεε mə adúgé ηkúmba sâ á má sá yí.»

⁷ Oyúden bwə mú fεel ná: «Sə búsə nə dúl cεε, dwó wə í ηgə ci ná á jéla nə yə, nəcé a ηgə jaaw nyúúl ná a jí Mwân mə Zembí.» ⁸ Ja Pilát nyə a gwág ntó yí, nyə á bul nyingə gwág

íkukwende. ⁹ A mú nyingə kə lun kə ci nə Yésus ná: «Wo á zhu ngow?» Yésus kú bęsa. ¹⁰ Pilát ntág nə nyə ná: «Wó yida ban ná wo ayáláné mə? Wo ampúyé ná mə ji nə nkul mə bíd wo, mə ji námá nə nkul mə sá ná bwá bwámbuləg wo kwolós dí?» ¹¹ Yésus mú bęsa nə nyə ná: «Í mbəm bə Zembí kú yə wo nkul nyəngú, wo kú sá mə sá. Gwá wá jí ná, muud nyə ámə zə nə mə wódí yé má jág bul byaagulə.» ¹² Tééd fwála ni dí, Pilát nyə á ngə sọ zhií ná a bíd Yésus, Oyúden bwá mú ngə kím ná: «Wó ká bíd nyə, sá mpu ná wo cugé shwá mə *Káázəl. Nəcə muud yēsh mə ηwá ící nə bəd yé má lwágulə ná a ji zhízhíh má Káázəl.»

¹³ Nji Pilát nyə gwág ntáni yí, nyə a cúwo nə Yésus tóón, a mú kə ji jiya nyə á də cígal mílósú yí, kúl bwá á də jów ná Mbaadá á məkwóógú məkwóógú yí, heburə dí ná Gabáta. ¹⁴ Na í á bə í njúl jwów bwá dú kwəməsa *Páska yí, jwów í mú ηgeε tólóg dí. Pilát mú ci nə Oyúden ná: «Dugá Njwú-buud wán.» ¹⁵ Bwá mú ngə kím ná: «Nji shwiý, nji shwiý. Bwambuləg nyə kwolósud.» Pilát ná: «Mə bwámbuləg Njwú-buud wán kwolós dí?» Milúlúú myá ofada mí mú bęsa ná: «Sé búšə nə Njwú-buud nji Káázəl.» ¹⁶ A mú ka yə bwo Yésus ná bwá kəg bwambulə nyə kwolós dí.

kwolós dí

(*Mat 27.32-44; Mak 15.21-32; Luk 23.26-43*)

Bwá mú ka bii Yésus, kyey nə nyə. ¹⁷ Nyáméfwó mú ngə ηkēny kwolós jé, ηgə wú ηgwála, ηgə kə kúl bwá jów ná «Kúl á bwundú lúu» yí, heburə dí ná «Golgota.» ¹⁸ Bwá mú kə bwambulə nyə kwolós dí wu, bənəη bóól búúd obá, nyíga jé kwolós dí ká, nyíga jé dí ká, Yésus jéd tátám. ¹⁹ Pilát nyə á ka cilə búbóómbúd bwá kə bwambulə Yésus dí lúú kwolós dí ná: «Yésus á Nazarét, Njwú *Oyúden.» ²⁰ Ncúlyá Oyúden bwá á lọ búbóómbú jəng, nəcé kúl bwá á bwambulə Yésus kwolós dí yí í á bə kúnə-kúnə nə ηgwála, cilyá í á bə ntág heburə dí, nə laté dí, nə gurék dí. ²¹ Milúlúú myá ofada ó Oyúden mí mú ci nə Pilát ná: «Kú bεεg cilə ná: “Njwú Oyúden”. Yidagú cilə ná: “Muud éga nyə á ci ná a ji Njwú Oyúden”.» ²² Pilát mú ci nə bwo ná: «Sá má má cilə yí, gwá wá má má cilə yí.»

²³ Ja ózimbi bwá á shín bwambulə Yésus kwolós dí yí, bwá á ka ηwa mikáándá myé bwá kaaw mánkəw mənə, muud nyé ηkəw, muud nyé. Í mú ka lúg wáma jé á cwú. Jāη í á bə síyá ncindí, wú gwəw wóós shí kú nə leedyá. ²⁴ Ozimbi bwá mú ka ci bwámé nə bwámé ná: «Shé kúgá nyaa, shé yidagá jwə bya, dág múúd nyə é ηwa yé». Í mú síy nda gúl kúkúl mícilyá mí Kálaad Zembí í ηgé ci ná, ná: «Bwá á kawəla mikáándá

Bwá bwambulə Yésus

myâm nji, bwá á jwɔ bya shú mbwéédí wâm». Ntáni wá ózimbi bwá á sá yé.

²⁵ Í á bæ, nyɔɔŋgú yé bá mínyɔŋgú bwá tál nyə kúná-kúnə nə kwolós, nə Mariya mudá má Klópas, nə Mariya á Magadála. ²⁶ Yésus mú dúg nyóŋgú, *mpwíin Yésus nyə á dɛ cɛel yé tál nyə kúná-kúnə. A mú ci nə nyɔɔŋgú ná: «Dugí Muda, mwân woó wé éga.» ²⁷ A mú námá ci nə mpwíin ná: «Dugí nyɔɔŋgú woó.» Tééd wəla níi di, mpwíin wɔɔŋg mú ŋwa nyóŋgú mə Yésus, kə jil nyádí.

Shwiy mə Yésus

(*Mat 27.45-56; Mak 15.33-41; Luk 23.44-49*)

²⁸ Ja í má shín bæ ntáni yí, Yésus ŋgə mpu ná isâ byêsh í má shín cishəli, nyə á ka ci ná: «Mə ŋgə gwág shwáásələ minú»; ciyá jɔɔŋg í mú sá ná sâ í á bæ cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag váál í jəla yí. ²⁹ Nyúl mpíí í á bæ í tál nə məlwəg má ábibyenzhú; bwá mú ŋwa eponzh, juwo cínɔŋg məlwəg má ábibyenzhú dí, ka fɛɛn mbúmbwá *ízop dí. Bwá mú ka kənd gwo kə dásələ nyə. ³⁰ Nji Yésus nyə á ywó məlwəg má ábibyenzhú máni yí, nyə ná: «Súsúsá jêsh í má bæ.» A mú jweeg lúu, a mú nyiŋg kənd *jîm jé wé Zembî.

Məcií nə məjúwó

³¹ Na nyə á bæ, í njúl jwów bwá dú kwəmsa Sábaad yí.

Oyúden bwá áshígé ka cɛel nə mimbimbə mí jíg íkwolós dí kə wóós jwów lú Sábaad. Í á ŋgə ntág bæ ná nyəŋ Sábaad nyə é cɔ bóólúgá bêsh. Nə ndeé, bwá á ka kə jî Pilât ná a yág bwo ŋkul ná bwá búgág buud óni məkuú, ka yíl bwo íkwolós dí. ³² Ozimbi bwá mú kə, kə búgə áshúshwóógú məkuú, búgə námá ábɛɛ. ³³ Ja bwá á kə wóós wé Yésus yí, bwá mú kwey ná a má bwey yə, bwá nda ntág búgə nyə məkuú. ³⁴ Ngwól zimbi mú yida ŋwa kwɔɔ, juwo nyə ntág lú mwɔ dí, məjúwó nə məcií má ó júg ntág. ³⁵ Muud ŋgə bwiŋg isâ ini yé nyə a dúg byo nə mish mé. Bwiŋgələ á ŋgə bwiŋg yí wúsə nda óbúbələ bwá ŋgə magulə ná; a mpú ná a ŋgə bwiŋg sâ jísó búbələ yí. A ŋgə bwiŋg gwo shú ná bi búgələg námá. ³⁶ Í á sîy ntáni ná sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí í bwámag, ná: «Tɔɔ yasé jé ŋgwúd nə ŋgwúd í áshígé bwele búg.» ³⁷ Í nyiŋgə námá bæ cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Bwá bá dúg múúd bwá á cúwal nyúúl yé.»

Bwá kə dɛl Yésus

(*Mat 27.57-61; Mak 15.42-47; Luk 23.50-56*)

³⁸ Ngwól múúd nyə á dɛ bæ Arimatê ná Yóseb, nyə á dɛ bæ *mpwíin mə Yésus shwoód a dúgə fúndə *Oyúden. Ja ózimbi bwá á shín kə búgə buud ɔ íkwolós məkuú bwá

juwo Yésus kwɔɔ ntúg lú mwɔ dí yí, Yóseb nyə á ka wə Pilát ná Pilát yág nyə wáda ná a kág yíl mbimbə mə Yésus kwolós dī. Pilát mú magulə. Yóseb mú kə ɲwa mbimbə mə Yésus. ³⁹ Nikodēm muud nyə á fwo kə wə Yésus gúl búlú dí yé mú námə zə, a mbíd bíl íkáá í labínda bwə á dɛ jɔw ná aloɛs† yí fulá nə mîr‡. Fulá wəɔɲg wəsh í á jee bə okílo məwúm málól. ⁴⁰ Yóseb bá Nikodēm bwə á ka ɲwa mbimbə mə Yésus, bwə fúlə wo nə obándáshi, wá ólabínda, váál Oyúden bwə dú sá ja bwə dúl mbimbə yí. ⁴¹ Gúl fambá í á dɛ bə nŭɲ kúl Yésus nyə á bə kwolós dí yí, nyúl shwôɲ njúl cínɔɲgú gúgwáan, bwə kú fwo bwelɛ dul múúd cwû. ⁴² Nda jwów dɔɔɲg í á bə jwów bwə dú kwəmsa Sábaad yí ná, bwə á shwal wá mbimbə mə Yésus shwɔɲ nyɔɔɲgúd nəcé í á bə kúná-kúnə.

20

Ompwíin bwə kə dúg shwɔɲ
(*Mat 28.1-10; Mak 16.1-8;*

Luk 24.1-12)

¹ Jwów shwénde mə dú tééd yí, ná námə yídúgú yídúgú, Maríya á Magudála nyə á kə shwɔɲ dī. A mú kə kwey kwóógú kú ná nyiɲgə bə kúl í á ɲgə juwal shwɔɲ yí. ² A mú kə nə kúlə wə Shímun Pyêr bá nyɔɔɲg *mpwíin Yésus nyə á dɛ cɛɛl yé. A mú kə jaaw ná: «Bwə mə yíl Cwámba

shwóɲud, sə ámpúyé kúl bwə mə kənd nyə yí.» ³ Pyêr mú cúwo tóón, ɲgwól mpwíin cúwo námə, bwə mú kə kúl bwə á dul Yésus yí. ⁴ Bêsh obá bwə á ɲgə kə nə mikúlá, ɲji, ɲgwól nyə á ɲgə bul ju cɔ Pyêr, a mú kə tééd kumə shwɔɲ dī. ⁵ A mú bɔɔlə, a mú dúg ɲji obándáshi bwə á dul Yésus nə ndí wá bwə mbwúgú. ɲji nyə a shígé nyíi shwɔɲ dí cwû. ⁶ Shímun Pyêr nyə á ɲgə bɛ nyə, a mú zə wóós jé ja, a nyíi shwóɲud. A mú dɛ dúg óbándáshi bwə á bə bwə mbwúg cínɔɲg wá. ⁷ A mú námə dɛ dúg kúl káándə bwə á wóɔlə mbimbə líu nə ndí yí, jâɲ í á shígé bə kúl óbándáshi bwə á bə yí, í á bə yé fúlá, í mbwúg jé kóómb. ⁸ Na, ɲgwól mpwíin, nyɔɔɲg nyə á tééd wóós yé, mú ka zə nyíi shwóɲud, a mú dúg, a mú *magulə. ⁹ Í á bə nəcé bwə áshígé fwo mpu wámbulə sâ í á bə mícilyád yí, nə Yésus mə jələ nə bá gwúm. ¹⁰ Ja ómpwíin bwə á shín dúg ntáni yí, bwə á ka nyiɲgə kə bwədí.

Maríya á Magudála mə dúg
Yésus
(*Mak 16.9-11)*

¹¹ Maríya nyə a lág tóón, shwɔɲ dí kúná-kúnə a ɲgə jii. Nyə á ka námə kə bɔɔlə shwɔɲ a ɲgə jii. ¹² A mú dúg wéɲgəles obá nə mikáándə mí áfufumə bwə njúl kúl mbimbə mə Yésus í á bə í mbwúg yí, nyíga ɲgeɛ kóómb

19:39 3.1-2 † **19:39** aloɛs: Í á bə labínda bwə á dɛ gwáágulə mimbimbə yé.
‡ **19:39** mîr: Nyə á bə mól məkúl mə líí bwə á dɛ sá bóól ólabínda nə míl mímyudú nə ndí yí. Wo é kwey féél-féélí yé ɲkəw á oféél-féélí ó íciyá dī. **19:40** 12.7 **20:2** 13.23 **20:6** 11.44 **20:9** Sôm 16.10-11; Luk 24.26-27; Mis 2.25-31; 1Kr 15.4 **20:13** 20.2

lúú, nyíga ηγεε kóómb mækuú.
 13 Wæéngales bwá mú jî nyə ná: «Amuda, jí wó ηγḡ jî yí?» Nyə nə bwo ná: «Bwá má yíl Cwám̄ba waamá wa, mə ampúyé kúl bwá má kænd nyə yí.» 14 A ηγḡ ná lás ntáni, a mú yid, a dúg ntág Yésus tál, nji a kú mpu ná jísə nyə. 15 Yésus mú ci nə nyə ná: «Amuda, jí wó ηγḡ jî yí? Wo ηγḡ sḡ zə?» Mariya mú táduga ná muud má du sêy cínəngú fambé wá ηγḡ jî nyə ntáni éne. A mú ci nə nyə ná: «Cwám̄ba, ηkí wo wé wo ámə yíl nyə, jaawug mə kúl wo ámə kə kænd nyə yí, mə kə ηwa nyə.» 16 Yésus mú jḡw nyə nə jínə dé ná: «Mariya.» A mú yid wá Yésus ci nə nyə heburê dí ná: «Rabúni», ntó má kə ná «Yíguli.» 17 Yésus mú ci nə nyə ná: «Kú kúnya nə mə, nəcé mə afwóyé bád kə wá Sóóngú waamê. Yidagú kə jaaw ómínyəñê bām ná mə zə bád kə wá Sóóngú waamê jísə námə Sóóngú wún yé, wá Zembî waamê jísə námə Zembî wún yé.» 18 Mariya á Magudála músə kə jaaw *ómpwíin ná: «Mə ámə dúg Cwám̄ba», a mú ntág jaaw bwo nda Cwám̄ba nyə ámə ci ná.

Ompwíin bwá dúg Yésus

(Mat 28.16-20; Mak 16.14-18; Luk 24.36-49)

19 Námə mpwó-kugú á jwḡw ηgwúd nə ηgwúd ni, jwḡw shwéndε má du tééd yí, *ompwíin bwá á bə njḡw. Bwá á ηγḡ

ji nə mimpumbé minjuwalá, ηγḡlə fúndə *Oyúden. Seegya ná, Yésus má cúwo, zə tḡw bwo tátám, a mú ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí.» 20 Ja á má ci ntáni yí, a mú lwágulə bwo məbwá nə ntág lú mwḡ. Ompwíin bwá mú bul gwág məshusug nə dúgúlə Cwám̄ba. 21 Yésus mú nyingə ci nə bwo ná: «Səlugá milám shí. Námə nda Dā nyə á nti mə ná, má ka námə kænd bî.» 22 Ja á má shín ci ntáni yí, a mú yámb bwo ηgúl, nyə ná: «Lágúgá Nkékéké Shíshim; 23 buud bí má bá du juu nə *misám wá, bwá bá du lág íjuugá; bəəng bí ábúle du juu wá, bwá ábúle du lág íjuugá.»

Yésus bá Tómas

24 Na, Tómas, ηgwól múúd á buud wúm nə óbá, nyəəng bwá á du námə nyingə jḡw ná Wáás yé, nyə a shígé bə ja Yésus nyə á zə wóós *ómpwíin bé dí ni. 25 Bóól ómpwíin bwá á ka jaaw nyə ná: «Sə báá sə ámə dúg Cwám̄ba». Nyə mú ci nə bwo ná: «Má jî ná mə dúgúg məluun má məsún nyádí məbwád, mə wá nyinó cínəngú, mə juwo mbwá kúl bwá á juwo nyə kwḡḡ ntág lú mwḡ dí yí. Té má afwóyé dúg íyuug byəəng yí, mə cugé nə ηkul *magulə.» 26 Í á ka bə, ja shwéndε ncindí nyə a bwəma yí, ompwíin ó Yésus bwá á nyingə bə seəngyá njḡw, bəñəñ Tómas jāñ ja. See-gya ná, Yésus má zə, zə tḡw

bwo na tútám, mimpumbé mí njúl minjuwálá, a mú ci nà bwo ná: «Səlugá milám shí.» ²⁷ Nyə ntâg nà Tómas ná: «Ntiíg nyiné mbwá gwô wa, dugí məbwá mām; ntiíg mbwá zə wá wa mádí ntúg lú mwó dî, yowug ngələ sá məshwán, magulág.» ²⁸ Tómas mú bəsa nà nyə ná: «Cwám̄ba waamə nà Zembî waam.» ²⁹ Yésus mú ci nà nyə ná: «Wo mə ka magulə nəcé wo dágúlə mə! Buud bwá ngə magulə bwá kú fwo dág mə wá, báá bwá mə jəla.»

³⁰ Yésus nyə a sá námə móól zhwog məshimbá ompwíín bə bwá ngə dág; m̄n̄j mə cúgə cilyá wa kálaad égaád. ³¹ M̄oŋg məsə cilyá wa má məsə shú ná bi máguləg nà Yésus jisə *Křist, *Mwān mə Zembî, bí mə ká magulə ntó bí *bə nà cəg jíná déd.

21

Ompwíín zanjbá bwá dág Yésus

¹ Nə ndeé, fwála í á zə cə; Yésus mú námə nyiŋgə zə lwóya *ompwíín bə nyúul ncindye m̄n̄j Tiberyad. Í á bə ntúga: ² nà Shímun Pyêr, nà Tómas bwá á də námə nyiŋgə j̄w ná Wáás yé, nà Natanaél muud á Kana faan lú Galilê, nà bwān ó Zhébedé, nà bóól ómpwíín bə óbá bwá á bə bwá njúl. ³ Shímun Pyêr mú zə ci nà bóól ná: «Mə zə kə shwey óshû». Bwá ntâg ná né ná: «Shé mə zə kə.» Bwá mú kə, kə kəwa

byóólúđ. Nji, bwá áshíge bii təw shú búlú n̄íđ. ⁴ Nə ndeé, ja mán í mə zə ngə l̄m yí, Yésus mú zə, zə t̄w cínđú, ompwíín nda mpu ná jisə nyə. ⁵ A mú ci nà bwo ná: «Nááá, bwān e, bí á bəyé nà bábaalé óshú na?» Bwá ná: «Mb̄.» ⁶ Nyə nà bwo ná: «Wusəgá wód d̄n kóómb byóól á mbwá m̄ncwūm, bí é bii óshú.» Bwá mú wusə, wód í mú bii óshú bímbí á nə bwá kú ná nà ŋkul j̄gə. ⁷ Mpwíín Yésus nyə á də c̄el yé mú ci nà Pyêr ná: «Cwám̄ba wə éne!» Nji Shímun Pyêr nyə a gwág ná jisə Cwám̄ba yí, nda nyə á bə shushwáás ná, a mə bwáád m̄káándə, mə k̄ul nyúul m̄ájúwó. ⁸ Bóól bwá mú ngə zə nə byóól bwá ngə julə oshú lwándúla wódúđ ná cwóó. Bwá áshíge bul bə shwóg-shwóg nə bwūŋ, í á jee bə ŋji omáda təd*. ⁹ Ja bwá mə wóós cínđú yí, bwá mú kwey kuda máág, oshú bwá mbád cínŋg, nə íbuléd. ¹⁰ Yésus mú ci nà bwo ná: «Zəgá nà bóól óshú bí mə bii óni.» ¹¹ Shímun Pyêr mú nyiŋgə kəwa byóólúđ, a mú kə julə wód lwándúlá nə məma óshú təd nə məwūm m̄átóon nə ólóól. Oshú bwá á t̄em bə nt̄ni, wód í áshíge nyey. ¹² Yésus mú ci nà bwo ná: «Zəgá də.» Təw muud nyə áshíge j̄i nyə ná: «Wo wə zə?» Bêsh bwá á ngə bwey mpu ná jisə Cwám̄ba. ¹³ Nə ndeé, Yésus mú shísh, a ŋwa íbuléd yə bwo, a ŋwa námə óshú yə bwo. ¹⁴ Na

nyə á bə ja aléel Yésus lwóyálə nyúúl ómpwíín bə dí ja nyə á shîn gwûm yí.

Yésus bá Pyêr

15 Ja bwə mə shîn də yí, Yésus mú jî Shímun Pyêr ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cɛel mə cɔ́ bímbí búga bwə céél mə yí?» Shímun ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná mə cɛel wo.» Yésus ntâg nə nyə ná: «Wíflúg mə bwán ó ncwəmbɛ bām.» 16 Yésus mú nyingə jî nyə ja ábɛé ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Nyə ná: «Haaw, Cwám̄ba. Wo mpú ná mə cɛel wo.» Yésus nə né ná: «Bág mə mbaagulə incwəmbɛ.» 17 Yésus mú nyingə jî nyə ja aléel ná: «Shímun mwā mə Yuánes, ye wó cɛel mə?» Pyêr mú bə nə məcəy mə lâm nə Yésus jílə nyə ja aléel ná: «Ye wó cɛel mə?» A mú ntâg bɛsa ná: «Cwám̄ba, wo mpú isâ byêsh, wo mpú ntâg ná mə cɛel wo.» Yésus mú ci nə nyə ná: «Wíflúg mə incwəmbɛ byâm.» 18 Búbólé, mə jaaw wo ná, ja wó á dɛ bə ncwámá yí, woméfwó wo á dɛ cɛɣlə kandá, wo kə kúl wó céel kə yí. Ja wó bá bə cwúcwúúl yí, wo bá dɛ tɛég mábwá, buud oshús dɛ cɛɣlə wo kandá, kə nə wo kúl wó shígé cɛel kə yí.» 19 Na nyə á bə ná, Yésus nyə á ngə lwágulə mbií shwiy Pyêr mə bá yə yí, shwiy í bá yə Zembí gúmó yí. Ja nyə á shîn ka jaaw nyə ntó yí, nyə á ka ci nə nyə ná: «Bɛg mə.»

20 Pyêr nyə á ka yid, a mú dúg *mpwíín Yésus nyə á dɛ cɛel yé ngə zə nyədí mpás, mpwíín nyə á jágəwo Yésus bəd dí ja bwə á ngə də yí, jî nyə ná: «Cwám̄ba, zə nyə é kusha nə wo?» 21 Ja Pyêr mə dúg mpwíín éne yí, a mə jî Yésus ná: «Nyíga nyɛ mə bá shúgula ntədɛl?» 22 Yésus mú bɛsa nə nyə ná: «Mə ká ci ná a bág cɛgə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínɔng yí? Wɛɛ bɛg mə.» 23 Tɛéd fwála ni dí, lân mú kyey óbúgula bêsh dí ná mpwíín wɔɔngú nyə abúle yə. Í njúl ná Yésus nyə a shígé ci nə Pyêr ná mpwíín wɔɔngú nyə abúle yə, nyə yida ci ná: «Mə ká ci ná a bág cɛgə kə wóós ja mə bá nyingə zə yí, jí í dúg wo cínɔng yí?»

24 Mpwíín wɔɔng wə ngə bwiing isâ iga, nyə wə nyə á cilə byo; sə mə mpú ntâg ná bwiingúlə yé wúsə nda óbúbálé bwə ngə magulə ná. 25 Bíl ncúlyá isâ Yésus nyə a sá yí bísə. Byêsh í á mbâm ngə kə mícilyá di, shí ga bə bíbíyá shú ókálaad ɔ́ mícilyá myɔɔng.

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá Isâ í dúgyá nə kálaad Misóólúgú yí

Misóólúgú mí búúd ɔ lwámá, jisə cilyá ábeé mə Lúkas Kálaad Zembí dî. A ngə jaaw váál búúd ɔ lwámá ɔ Yésus bwə á bwiing Jɔɔ Kéel yí.

Mətéédulé mə kálaad mə lwágulə sá nə Yésus nyə á bwəndɛ fəg shú Dɔ dé, nyə á ka jaaw bwo fəg nyɔɔngú nə sán sán (1.8): «bi mə bá ləg ŋkúl í bá zhu wə Nkɛŋkɛ Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wám, tééd Yurəsəlem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wós íjumə í shí byəsh dî.»

Kálaad Misóólúgú ji ka bə nə məma mánkəw məbá:

(1) Ja Yésus mə shín kə gwów yí, a mə nti búúd bé Nkɛŋkɛ Shíshim nyúúlád jwów lú Pantekót. *Dɔ mə Zembí í mú tééd Oyúden dî (1.1–12.25), í mú ka ngə bwaag.

(2) Jɔɔ Kéel nyə á kə námá nə ndé kə kumə Róma, shug lú ləməd (13.1–28.31). Tééd lúu 13, Pwól wə ngə bul nyín: í bul bə mínjənd milól nyə a sá myá.

Kyeyúlə Jɔɔ Lán í á ngə kyey ntáni kú bish məkwowalə nɪ í cúgé nji sáal búúd ɔ lwámá

bənəŋ oshwə bán; í bul bə nə Nkɛŋkɛ Shíshim wə nyə á ngə sá nə Dɔ mə Zembí í ngəg nə bwaag.

*Zembí nyə á kaag buud
Nkɛŋkɛ Shíshim*

¹ Tyofil, mə a tééd cilə kálaad ashúshwóógú nə mə bwiing sá jəsh Yésus nyə a sá yí, nə jəng jəsh nyə á jíguli yí tééd mətéédulé ² kə wós jwów nyə á bân kə gwów yí. Jwów dəngú, nə ŋkul á Nkɛŋkɛ Shíshim, nyə á fwo shín lwágulə *buud ɔ lwámá bé nyə á féesh wá sá bwə jálá nə bá sá yí. ³ Búúd ɔ lwámá bé bəng dí wə nyə á lwóya nyúul mpəsə micúnə nə shwi yí. Nyə a lwágulə bwo iyuug mimbí mimbí nə a jisə kuwó, bwə ngə dúg nyə tən mwów məwúm mənɔ, a ngə bwiing bwo isâ í dúgyá nə Faan mə Zembí yí.

⁴ Í á ka zə bə, dani jwówád í, bənəŋ bwə ngə də, a mú báásulə bwo ná: «Bí kú bá tí mákuú Yurəsəlem, bí ɔ bá fwo bwánd sá Dá nyə á kaag yí, sá bí á gwág nə mə yí.»

⁵ Nyə nə bwo ná: «Yuánes nyə nyə á duu buud nə məjúwó, bí bən bi mə zə bá duwan nə Nkɛŋkɛ Shíshim námə mwów mágáad.» ⁶ Bəsh bwə mú ka jɪ nyə cúnə ngwúd ná: «Cwámbe, ye ja gaád wə wó zə kwo tál íjwúga yá *Izarəyél yí?» ⁷ A mú ci nə bwo ná: «Bí dí bí nə bí mpúg məfwála nə ija Dá

nyəméfwó nyə á tâl yí. ⁸ Nji, bi mə bá lég ñkûl í bá zhu wə Ñkəñkə Shíshim, zə bídí, bi músə bá bwiing lán wâm, tééd Yurúsalem, kala Yudéa, kə kumə Samariya, kə wóós ijumə í shí byêsh dî.»

*Yésus mə ká gwôw
(Luk 24.50-53)*

⁹ Ja nyə á shín lás nə bwo ntáni yí, bwə ñgə dúg nyə, a mú ñkâñ kə gwôw, ñkúdu mú shweel nyə, mísh máñ mə kú ná dúg nyə. ¹⁰ Bwə ñgə ná dúg ñgəe jon dí wú nyə á kə wá, seegya ná buud obá bwə mə wóós bwo na koogú, bwə njúl nə mimbwéedí mí áfufumá. ¹¹ Buud óñi bwə mú ci nə bwo ná: «Yé búúđ ó Galilê, jí bí mə ká bwên na du dúg jon dí yí? Yésus mə bún kə jon dí béegyá nə bi éne, nyə é bá námá kwo zə mbií ñgwúd bi ámə dúg a ñgə kə jon dí ni.»

¹² Ntó, bwə mú tí njəond wúlə mbúbúñ á wəolivyê, kálə Yurúsalem, cínəngú jisə cé zhí múúđ mə kyéy jwôw lú sábaad yí*. ¹³ Ja bwə mə wóós Yurúsalem yí, bwə mú bád fúm á njów dí gwôw, kúl bwə á du seegya yí, nə Pyêr, nə Yuánes, nə Zhâk bá Andrê, nə Fílip bá Tómas, nə Batəlumi bá Matiyô, nə Zhâk á mwân mə Alfê, nə Shímun nyə á bə gwoong á macey mə lóm dí yé, nə Yúda mwân mə Zhâk. ¹⁴ Bêsh bwə á du sá zény

májəgula lâm ñgwúd, bəñðñ bóól búdá, nə Mariya nyəñgá mə Yésus, nə omínyəñá ó Yésus.

Bwə féesh jilá mə Yúdas

¹⁵ Dúl jwówúđ ntáni, obúgula bwə mə seegya je bə tâñ buud təd nə məwúm məbá, Pyêr nyə á tów shí, a mú ci nə bwo ná: ¹⁶ «Bwááñg ó, Ñkəñkə Shíshim nyə a lás mpu mə *Dávid dí, sá jəong jisə cilyá shú mə Yúdas. Nyə wə nyə á ñgə kə nə buud bwə á kə bii Yésus wá. Í á jii nə sá jisə mícilyá mí Kálad Zembí dí yí í bwámag. ¹⁷ Yúdas nyə á bə námá gwoong jisád, Zembí nyə a yə námá nyə ñkəw sáal gaád. ¹⁸ Nji, *mwaanê bwə á jəna nə nyə né a sáag olíñgê nyə á sá wá, nyə á kusə shí nə mwaanê wəong. Nyə á ka kə kadəwa shí cínəng mbúbudí, a mú kəod tám kug, iság nə incuwa cüm shí nə shí†. ¹⁹ Buud ó Yurúsalem bəsh bwə á shí mpu sá jəong, nə ndéé bwə á gwiid shí nyəong nə Akéludama, ntó mə kə ná “Shí məcii”. ²⁰ Mpugá nə jisə cilyá kálad osôm dí ná: “Dénd dé í lúgúg wuul, muud kú ná bá ji cínəng”. Í njúl námá kwo bə cilyá ná: “Ñgwól múúđ ñwág jiya jé”.

²¹ «Ntó, sə básə nə bóól búúđ wa, buud sənññ bwo sə á du ñgə jaand ja sənññ Cwámaba Yésus sə á bə gwoong yí, ²² tééd

1:9 Luk 24.51; Yuá 6.62; 1Pr 3.22 **1:10** Luk 24.4 **1:11** Luk 21.27; Mbú 1.7

1:12 Luk 24.52 * **1:12** Cəç mə Moyíz í á du ci nə ñkí muud mə ceeł sá njəond jwôw lú Sábaad í, a kú ntə kilómáda ñgwúd. **1:13** Luk 6.14-16 **1:14** Luk 23.49

1:16 Sôm 41.10 **1:18** Mat 27.3-8 † **1:18** Bwəñdagí lán ga nə wəong wúsə Mat. 27.5 yí. **1:20** Sôm 69.26; 109.8 **1:21** Luk 1.2; 3.21; 24.51

nduwán má Yuánes Nduu-
buud kə kumə ja nyə á bən
kə jon dí yí. Í jii ná ηgwól
múúd á cínəηg zəg seηgya
nə sá, sánəη zə ηgə bwiηg
gwúmúlə Cwámba nyə a gwúm
yí.» ²³ Bwə mú lwágulə búúd
obá, nə Yóseb nyə á bə nə dúl
jínə ná Barsábas, bwə dúgə
námə nyiηgə jəw ná Yustos
yé, nə Matíyas. ²⁴ Nə ndeé,
buud bwə mú jəgula nə Zembí
ná: «Cwámba e, wo muud mə
mpú mílām mí búúd bēsh yé,
lwóg sá nyəəηg wó má féesh
wa búúd obá óga dí yé, ²⁵ a
zəg ηwa jiya wa sáal *búúd ə
lwámád, nəcé Yúdas nywáá
nyə á myaas jiya jəəηgú, a kə
ηwa jəəηg í á jəla nə nyə yí.»
²⁶ Bwə mú jwə bya shú búúd
obá bəəηg, mpaambé í mú
féesh Matíyas, bwə músə seηg
nyə nə buud ə lwámá wúm nə
ηgwúd.

2

*Nkəkəkē Shíshim má shulə
jwəw lú Pantekôt*

¹ Ja jwəw lú Pantekôt í á
wósós yí, bēsh bwə á bə bwə
njúl kəkəl ηgwúd. ² Seegya
ná nyúl ncíndə mú zhu gwəw
námə nda ja məma ηkwə mə
də kunğ yí. Ncíndə nyəəηg í
mú lwánd njəw bwə á bə yí
wēsh ná cwós. ³ Nə ndeé bwə
mú dúg bíl ísá í ηgə wósós nda
məjúm má kuda. Isá byəəηg
í mú ηgə bósəg ηgə kə badəwo
muud yēsh nyúúlúd. ⁴ Bēsh

bwə mú lwánd nə Nkəkəkē
Shíshim ná cwós, bwə mú
tééd ηgələ lás mósól məkəl nda
Shíshim í á ηgə sá nə bwə lásúg
ná.

⁵ Í á bə *Oyúden bwə njúl
Yurəsəlem, Oyúden bwə má
wá lâm wə Zembí wá, bwə á
zhu ílwoη i búúd byēsh bísə
jon dí shí yí. ⁶ Ja sá ni má
gwíg ləəm nə ləəm yí, búúd
bwə mú zə seηgya bwə kú
mpu sá bwə cíg yí nəcé muud
yēsh ηgələ gwág obúgula bwə
ηgə lás kál lú byélé dé. ⁷ Fug
í á jimb bwo mílúúd, bwə ηgə
jág bul káam, bwə mú ηgə ci
ná: «ηgaá nə búúd bwə ηgə
lás óga bēsh básə buud wá
Galilē? ⁸ Ká ntədəlé í mpú zə
bə nə sá ηgəg nə gwág bwə ηgə
lás məkəl mäsú, muud yēsh
yag kál lú byélé dé yé? ⁹ Nə
Oparət, nə buud ó Medí nə
bəəηg wá Elam, nə bəəηg bwə
də ji Məzhuputamí nə Yudéa,
nə bəəηg wá Kapados námə,
nə Pəη nə Azí, ¹⁰ nə Frizhí,
nə Pamafilí námə, nə Iğipten,
nə məfaan má Libí má ηgeé
ηgwəla Sirēn, nə buud bwə
ámə zhu Róma wá, ¹¹ fwámé
Oyúden, nə ojəη bwə á zə nyí
mísəəη Oyúden dí wá, nə buud
ó Kərēt nə Arabí. Ntədəlé sá
ηgə gwág buud óga bwə ηgə
bwiηg məma misóólúgú mí
Zembí sádí məkəl má byélé
dí yé?» ¹² Bēsh fug í á jimb
mílúúd, bwə kú ná mpu sá
bwə cíg yí. Bwə mú ka ηgə
ci bwámé nə bwámé ná: «Jáyé

1:24 Yuá 2.24-25 **1:26** Mik 16.33 **2:1** Ləv 23.15-21; Mbá 16.9-11 **2:3** Luk
3.16 **2:4** bwə mú lwánd nə Nkəkəkē Shíshim ná cwós: 4.31; 6.3, 5; 7.55; 8.17; 10.44;
11.15, 24; 13.9; 15.8; 19.2, 6 lás mósól məkəl: 4.31; 10.45-46; 19.6; 1Kr 12.10; 14.2-12
2:7 1.11 **2:12** 1Kr 14.23

í má bæ ga?» ¹³ Bóólúgá bân bwé mú ñgə cágulə obúgala, bwé ná: «Bwé má lwánd nə məlwəg.»

Pyêr mə lás kaand

¹⁴ Pyêr bônðñ *buud ɔ lwámá wûm nə ñgwúd bwé mú ka zə tîw tîm buud. Pyêr mú bân kál gwów-gwôw, lás nə bwo ná: «Yé *Oyúden nə bi bēsh buud bí ñgə jì Yurúsalem wá, bi ɔ mpú nti málwə kəga mádí, bi má jəlá nə mpu sâ ga. ¹⁵ Buud óga bwé aŋgê nə fudə nə məlwəg nda bí ñgə ci ná. Ngaá ná jwôw dúsə ná nji məwəla ibuu mâ mpámán mpámán. ¹⁶ Í yidá bæ né sâ Zhuwêl *muud micúndá nyə á jaaw yí, gwé wé í má bwəmə ga, nyə á ci ná:

¹⁷ Í bá bæ ná, mwôw mâ məzhúgúlá,
mə bá shwu múúd yêsh Shíshim wâm.

Zembî mə ci ntó.
Bwân bân wâ budûm nə wâ budá bwé bá cúndə micúndá myâm,

məncwémá mún mó dúg *məntamá mó á mísh ná bagə*,

icwúcwúul bín dúg məntamá.

¹⁸ Jí ntó. Mə bá shwu ósól ɔ məsáal bâm Shíshim wâm mwôw məŋgúd,

tə osól ɔ məsáal wá budûm, tə wâ budá,

bēsh bwé mú bæ búúd ɔ micúndá.

¹⁹ Mə bá wéeshəli *ísâ í mímbúgú gwów jonəd,

mə sá *ísâ í ntó búúd ñkwón yí shí mishwun.

Í bá bæ, nə məcií nə kuda, nə ñgúdá yíle,

²⁰ shúshwóógú nə mwásé má Cwámba í zág wóós,

məma mwásé aŋkəŋkənwá wəŋg,

jwôw í bá shwópla bæ yídúgá, mbyól bæ məcií.

²¹ Nə ndéé, múúd yêsh mə bá kîm jôw jínə má Cwámba yé, a bá cəgə.

²² «Bag ó *Izəreyêl, gwágúlúgá sâ má ñgə ci yí.

Zembî nyə a wéeshəli bí *məshimbá nə isâ í mímbúgú

nə isâ í ntó búúd ñkwón yí. Nyə a wéeshəli byo məbwə

má Yésus á Nazarêt dí nda bí má bwéy mpu ná. Ntó jì nə

Zembî nyə á mpu lwóya nə nyə wé nyə á nti bí Yésus á

Nazarêt wəŋgá, ²³ Zembî mú sá nə bi bíig muud wəŋgá

námə nda nyáméfwó Zembî nyə á ñwa cígúlá nə, nda nyə

á bwey mpu ná. Bi á kusha nyə nə buud búsə kú bish

mécəç wá, bí sá nə bwé gwúg nyə, bwé músə bwambulə nyə

kwolós dí. ²⁴ Nji, Zembî nyə a gwúmushi nyə, a fəemushi

nyə nə shwiy nəcé shwiy í á shígé nywá bæ nə ñkul máánd

nyə kandəgə. ²⁵ Dávid nyə á wámbulə ci shú déd ná:

Mə á də dúg Cwámba mádí shwóg ja jêsh,

nəcé a jisə mádí mbwə məncwúm shú ná sâ kú

bwelə fwəgusə mə.

2:17 Zhu 3.1-5 * **2:17** ntamá á mísh ná bagə: Wâñ mbií ntamá í də bæ wo kú kə gwád. **2:21** 22.16; Rom 10.13 **2:22** Luk 24.19; Yuá 3.2; Mis 2.43; 4.30; 5.12-16; 6.8; 14.3; 15.12; 19.11-12; Rom 15.19; Heb 2.4 **2:23** 3.15; 4.28; 7.52; Luk 23.33; 1Te 2.15 **2:24** 3.15; Luk 24.5 **2:25** Sôm 16.8-11

26 Ntó, lâm wâm wúsə nə
məshusug, jûm dâm í
ngə kəəs nə jámbá.

Ka nyingə bul bæ ná ifúndá
byâm í bá ngə woga nə
búgá,

27 nəcé wo abúlé sá ná mə kág
myeesh banj múnjîm,
wo abúlé bíd ná jəjə sóól məsáal
wô kág bwo shwónud.

28 Wo a sá ná mə mpúg məzhíí
má cug,
wo bá lwándulə mə nə
məshusug ja má bá dúg
wó yí.

29 «Bwááŋg, maguləgá ná
mə jááwug bí ná kpwoó ná,
mpáámbá íshé *Dávid nyə a
shí yə, nyə á dəw, shwonj
nyé nyísə ná wa sádí zə wóós
múús. 30 Nji, nda nyə á bæ
muud micúndá ná, nyə á bwey
mpu ná Zembî nyə á kaag
nyə, a keen búbálé ná a bá jil
ngwól mwân yé, məbyá mé
mâ nyəméfwó, a bá jil nyə
nyádí jiya ící dí. 31 Nyə á bwey
dúg ná Yésus mə bá gwúm,
gwúmúlə wəonj wə nyə á ngə
ci ja nyə á lás ná: “Bwá á shígé
myaas nyə banj múnjîm, nyúúl
nyé í á shígé bwo shwónud”.

32 «Yésus wəonjgá, Zembî nyə
á gwúmushi nyə, sá bəsh sá
búsə owúshined wá lân wəonj.
33 Mbwə mənkwúm má Zembî
í á bân nyə gwəw. Nkəŋkə
Shíshim Zembî nyə á kaag yé,
a má lág nyə wá Dá, a má

shwu sá nyə, gwə wá bí ngə
gwág bí ngə dúg nə sá ga.
34-35 Dávid nyəméfwó nyə a
shígé kə gwəw, nji nyə á ci ná:
Yawé nyə á ci nə Cwámba wâm
nə:

“Jig shí wa mádí mbwə
mənkwúm
kə wóós ja mə é culushi
mízhízhín myó,

wo nyaál myo nə məkuú yí!”
36 Yé bag ə Izurəyêl bəsh,
bí má jəlá nə ka mpu kú
nə məshwán ná Yésus bí
á bwambulə kwolós dí yé,
Zembî má sá ná a bəg Cwámba,
a bæ *Kríst.»

Obúgula ó Yésus ó ashúshwóógú

37 Kaand ni nyə á kwiy
buud milám, bwə mú jî Pyêr
bánəŋ *buud ə lwámá ná:
«Bwááŋg e, sá sáág ntədəlé?»
38 Pyêr mú bəsa nə bwo ná:
«Céndúgá mitádúgá, muud
yêsh dúwanugí jínə má Yésus-
Kríst dí, Zembî jwúg bí nə
*misám mín. Ntó, bi mú lág
yána má Zembî, yána dəonj
wá Nkəŋkə Shíshim. 39 Nəcé
ŋkaagó má Zembî í dúgyá nə
bî, nə bwân bân, nə bóól búúd
bəsh búsə óshwóg-óshwóg wá,
bímbí dəsh Zembî mə bá jəw
yí.»

40 Pyêr mú námə kwo ngə
lás nə bwo bíl zhwoj iciyá na,
ngə cwîny bwo, nyə nə bwo ná:
«Túbúgá wú na kala búúd á
líŋgí nííd.»

2:27 13.35 2:29 10j 2.10; Mís 13.36 2:30 2Sa 7.12-13, 16 2:31 Sôm
16.10 2:32 1.8 2:33 Mbwə mənkwúm má Zembî: 2.34; 3.13; 5.30-34; 7.55-56;
Mak 16.19; Luk 20.42; 22.69; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1; Heb 8.1; 1Pr 3.22 Nkəŋkə
Shíshim Zembî nyə á kaag yé: 1.4; Yuá 14.16-17; 15.26 2:34-35 Sôm 110.1; Luk
20.42-43; Heb 1.13 2:36 3.15 2:37 16.30; Luk 3.10, 12, 14 2:38 3.19; Luk
3.3 2:39 Iza 57.18-19; Ifz 2.17 2:41 2.47; 4.4; 5.14; 6.1, 7; 8.4; 11.21, 24; 12.24;
13.49; 16.5; 19.20; 21.20; 2Te 3.1

41 Buud bwá á magula kaand yé wá, bwá á duwan. Jwôw dɔɔŋgá, buud bwá á kwíduli *Dɔ lú óbúgula dí kúná-kúná buud otóóshin olóól. 42 Obúgula bêsh bwá á du sá zény bɛ́xlə mínjígúlá mí búúd ɔ lwámá, zény cug seɛŋgí á omínyɔŋh, zény dúlə féya buléd, nə zény dúlə ji íseɛŋgyá í májəgɔlad. 43 Buud bêsh bwá á bə nə gwáámb, buud ɔ lwámá bwá ŋgá bul sá *ísá í mímbúgú nə *ísá í ntɔ́ búúd ŋkwón yí. 44 Buud bêsh bwá á *búgula wá bwá á du bə kúl ŋgwúd, bwá seɛŋg isá byán du bíi byo seɛŋgí. 45 Bwá á ŋgə kusha məbíi máŋ nə isá byán, bwá ka du kawula *mwaanê wɔɔŋgú námə nda múúd yêsh nyə á bə nə məyánŋan ná. 46 Bêsh bwá á du sá zény kǎlə *Luŋ má Zembí jwôw dêsh mbíi ŋgwúd; bwá du féya buléd mínjów minjów, bwá du də ídâw byán nə məshusəg, kú nə muud mə ŋkêny nyúul. 47 Bwá du ságusə Zembí, bóól búúd bêsh du ŋwa bwo nə məjilə. Cwám̄ba nyə á du cug buud jwôw dêsh, a du kwádulə bwo *Dɔ dí.

3

Pyêr bá Yuánes bwá lwag mbúmbwúgú

1 Pyêr bá Yuánes bwá á ka zə kə *Luŋ má Zembí wəla lú májəgula dí, mǎwəla məlól mə mpwó-kugú. 2 Ŋgwól múúd nyə á byél mbúmbwúgú. Buud

bwá á ka du ŋkêny nyə jwôw dêsh du kə jil nyə mpumbé Luŋ bwá du jôw ná: «Jɔ Mbê» yí, a ka du gwáámb búúd bwá ká Luŋ wá kwíindyá. 3 Múúd éne nyə á ka dúg Pyêr bá Yuánes bwá ŋgá bə nə bwá zə nyíi Luŋ, a mú gwáámb bwo kwíindyá. 4 Pyêr bá Yuánes bwá mú dúg nyə nə figá-figá, bwá nə né ná: «Ntɔ́g mish kága.» 5 Muud éne mú kənd mish bwádí a ŋgá táduga nə a zə lág gúl sá. 6 Pyêr músə ci nə nyə ná: «Mə cugé nə *mwaanê, mə kú nə or. Sá mə jí nə ndí yí, gwə wə mə yə wo yí. Jíná mə Yésus-Kríst á Nazarêt dí, tówəg tútəlí wo kyéyug!» 7 Nə ndéé a mú bíi nyə mbwə məncwúmúd, bân. Námə cé nə cé, məkuú nə məcugulu mə músə lal múúd éne. 8 A mú sáanz tów tútəlí nə cɛdek. A mú tééd ŋgálə kyey. A mú kə, bánəŋ bwo bwá mú kə nyíi Luŋ má Zembí, a ŋgá kyey, a ŋgá kôw, a ŋgá ságusə Zembí. 9 Buud bêsh bwá mú dúg nyə a ŋgá kyey, a ŋgá kôw, a ŋgá ságusə Zembí, 10 bwá ŋgá mpu yag nyə nə muud nyə á du ji mpumbé Luŋ bwá du jôw ná Jɔ Mbê, a dúgá gwáámb búúd mikwíindyá yé, nyə wə éne. Bwá mú ŋgá jág bul káam sá í mə sɔy yí, ikukwendɛ bíi bwo. 11 Muud éne nyə á shígé ná kwo béégya nə Pyêr bá Yuánes. Buud bêsh bwo mú zə nə mikúlə kú ná mpu sá bwá cíg yí, zə lyɛ bwo na wú

2:44 4.32-35 2:46 Luk 24.53 2:47 2.41 3:1 10.3, 9, 30 3:2 14.8

3:8 14.10; Yuá 5.14 3:11 5.12; Yuá 10.23 * 3:11 Nyíngúlə: Sá sá ŋgá jôw

nə nyíngúlə ní í cugé zhizhe mpumbé; jísə milwón mí mámpin mimbá, bwá ka wá kwáminú gwów ná gúgúwá bág.

bwá á bə kúl bwá á gwiid ná
Nyíngulé* má Sáləmun yí.

Pyêr mə lás kaand

¹² Nda Pyêr nyə á dág ntáni ná, nyə á ka lás nə buud, nyə ná: «Yé bag ɔ *Izəɾəyêl, nəcé jí bí ngá bul káam sâ í má sîy ni yí? Jí bí ngá dág sá ná ŋkaamá námá nda ŋkul nyísú wá í má sá ná muud éga kyéyug tútəlí yí, ŋkí ntəg ná sá bulúlə wá milám wá Zembî wá í má sá yí? ¹³ Zembî má *Aburaham, Zembî má *Izaag, Zembî má *Yákwab, Zembî odá má sá ná sóol məsáal yé Yésus bág nə gúmá. Yésus bí bəŋ bí á keenzh yé, bí á ban mísh má Pilát dí yé, í njúl ná Pilát nywáá nyə á ngə cəel bíd nyə. ¹⁴ Bi á ban muud Zembî nyə a féesh yé, tútəlí muud, bí yidá jí ná Pilát gwágúg ngwúl buud ŋkúnkwónjúlə, a bíd nyə. ¹⁵ Muud nyə a té cug yé, bí bəŋ bi a gwú nyə, Zembî nywáá mú gwúmushi nyə. Sá búsə owúshined wá lân wəŋg. ¹⁶ Nəcé búgúlálə Jínə má Yésus í, Jínə dəŋg í má lələshi múúd bí má dág, bí má bwey mpu éga. Búgúlálə Yésus wá í má sá ná a yálúg fwámé yál nda bí bəsh má dág éga. ¹⁷ Ná ndeé, bwaang, mə mpú ná sóólúgú wəsh bínəŋ otówe ɔ shwóg bún bí á sá yí, í á bə nəcé ijág. ¹⁸ Nji, Zembî nyə á bwey jaaw mímpu mi *búúd ɔ micúndə bé bəsh dí ná *Kříst yé má bá bwəma nə micúnj ná ndeé a yə,

sâ jəŋg wá í má bwəma ntáni ni. ¹⁹ Kagá cénd mítədúgá, bí cénd kuú njənd, ja jəŋgú Zembî mú jímbal *misám mín; ²⁰ bí má ká sá ntó Cwámba mə bá sá ná bi bág ná bud-bud, a nti bí Yésus nyə á féesh ná a bág Kříst wán yé. ²¹ Í jii ná Yésus wəŋgú fwóg ji jon dí kə wós ja ísá byəsh í bá kwo sîy ógúgwáan yí. Zembî nyə á ngə jaaw ntó mímpu mí búúd ɔ micúndə bé nyə á féesh yág wá. ²² Nəcé Moyíz nyə a shí ci ná: “Cwámba Zembî mə bá nti bí ngwól múúd micúndə nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín. Bi ɔ bá gwágulə nyə sâ jəsh nyə é bá ci bí yí. ²³ Muud yəsh mə bá bə kú gwágulə múúd micúndə wəŋg yé, nyə abúle ná bə máləŋ má kúl búúd jíshéd, a bá gwúyow.” ²⁴ Buud ɔ micúndə bəsh, tééd wá Samyél kala nə bəŋg bəsh bwá á zə nyədí mpúsə wá bwá á shí bwey də bwiing lân á mwəw mága. ²⁵ Bi búsə bwán ó búúd ɔ micúndə, bí á ngə námá byél Zembî njúl nə sɔ nə impáámə bín. Nyə a sá sɔ jəŋgú ja nyə á ci nə Aburaham ná: “Minjow mí búúd myá shí ga myəsh mí bá də ləg ibwádán mpwonj buud nywó dí.” ²⁶ Shú dán wá Zembî nyə á tééd wéeshuli sóol məsáal yé yé, a nti nyə ná a zəg bwádan nə bí, a sá ná muud yəsh yówug bów-bəw fúlú.»

3:13 2.33; 7.32; MmN 3.6, 15; Luk 23.13-23 **3:15** 2.23-24; 4.10; 5.30-31; 10.39-40; 13.30; 17.31; Heb 2.10 **3:16** Mat 9.22 **3:17** Luk 23.34; 1Tm 1.13 **3:18** 5.42; Luk 24.27, 44-46 **3:19** 2.38 **3:22** Mbá 18.15, 19; Mis 7.37 **3:24** 3.18 **3:25** Mət 12.3; Gal 3.8, 16 **3:26** 13.46; 18.6; Rom 1.16

4

Bwá zá bii Pyêr bá Yuánes

1 Pyêr bá Yuánes bwá ngá ná lésa nà buud ntáni, nà ofada, nà njwû á buud bwá á ða baagula *Lun má Zembî wá, nà *Osadwisyên bwá mú zə wóós, 2 bwá ngá bul gwág bôw nà Pyêr bá Yuánes ngólə yə buud minjígúlá ngə jaaw ná buud bwá bá gwûm nda Yésus nyə a gwûm ná. 3 Buud óni bwá mú bii Pyêr bá Yuánes kə fad bwo mímbwug dí ná bwá bá lás lésú wáŋ mpwómwásó. Nəcə í á bə kugú má bii shí. 4 Nji, bóólúgá ncúlyá buud bwá á gwág kéel wá, bwá á *búgula. Tāŋ obúgula í mú bád kə kumə kúnə-kúnə ótóóshin otóón.*

Pyêr bá Yuánes bwá zə tōw kəodud

5 Mán mələm, otówe ɔ shwóg, nə ocúmbá buud, nə *Oyíguli ó məcəçə bwá á bə Yurúsalem wá bwá mú zə seɛngya. 6 Ajəláci á ofada bwá á ða jōw ná Hána yé nyə á bə cínəŋ, nə Kayíf, nə Yuánes, nə Aləguzándrə, nə mimbyél myēsh myā wájəláci wā ofada. 7 Bwá mú zə nə Pyêr bá Yuánes zə tál bwo cwánúd na búúd óni dí. Bwá mú ngə jì bwo mishílí. Bwá nə bwo ná: «Bi ámə sá sóólúgú wún ni nə nyáyé ŋkul? Bi ámə cwééd jíná má zó?» 8 Ntó, Pyêr njúl

lwándúlá nə Nkəŋkə Shíshim mú ka zə bəsa nə bwo ná: «Yé otówe ɔ shwóg wā kúl búúd, yé ocúmbá buud, 9 sá təl kəod dí múús nəcə sá sálə mbəl múúd mənywa. Bí ngə jì sá sá sá ámə sá shú ná a bág mpwogé yí. 10 Bi bēsh nə bag ɔ *Izəyél bēsh, mpugá ná muud bí ngá dúg éga má bə mpwogé jíná má Yésus-Kríst á Nazarēt dí, Yésus bí á bwambulə kwolós dí yé. Nyə wá Zembî nyə a gwûmushi yé, nyə wá má sá ná muud éga bág mpwogé nda a tál éga. 11 Nəcə Yésus jisə “kwóógú bí olwəye bí á myaas yí, dwó wá í má shúgula kwóógú lú lámuga† yí”. 12 Kú nə ngwól múúd jì nə ŋkul yíl búúd məbôw dí yə bwo cug yé, nji nyə. Nəcə kú nə dúl jíná lú múúd sá má jəlá nə *dúg cug nə ndí wa shí mishwun yí.» 13 Buud óni bwá mú bul káam dúgúlə ná Pyêr bá Yuánes bwá ngə lás ná kpwoókpwó. Bwá á bul káam nəcə mpúlə ná Pyêr bá Yuánes básə ozhizhe ɔ búúd kú mpu kwas, nji í ngá yida mpûy ná básə buud ó gwoonŋ mə Yésus. 14 Nda bwá á ngə námá dúg muud nyə á yál éne tál na bwádí koogú ná, bwá á shígé ná kwo bə nə sá bwá cí. 15 Bwá mú cí nə Pyêr bá Yuánes ná bwá wúg na *mpáánzá milésú á Zembî dí, bwá cúwóg tóón.

4:1 Osadwisyên; 5:17; 23:8; Luk 20.27 17.18; 26.23 4:3 5.18 4:4 2.41 *

4:7 Luk 20.2 4:8 2.4 4:10 3.6; 3.15 4:11 Sôm 118.22; Luk 20.17; 1Pr 2.4-7 † 4:11 kwóógú lú lámuga: Kwóógú bwá á ða tééd jil mándəlúd yí, dwó wá bwá á ða bə ja bwá lám mənyunŋ mə njów yí. Bwá á ða lwə mbii sá ngá dúg məlwəga má shiméd múús yí. (Sá ga jísə námə Mat 21.42.) 4:12 Mat 1.21; 1Kr 3.11 4:15 5.34-35 4:16 Yuá 11.47

4:1 Luk 22.4, 52 4:2 2.24; 4.33;

Osémbye ó mílósú bwé mú ka ηgə sɔ̄ sâ bwé cíg nə bwo yí. ¹⁶ Bwé ná: «Sé sáág buud óga ntədəl? Jísə mpu bæ ná bwé má sá *shimbá. Í cugé ná kwo bæ shwoó, buud ó Yurúsəlem bēsh bwé má mpu ntó, sé cugé nə ηkul sá máshwán. ¹⁷ Nji, í á jáláyé ná lân ni í kwágagí nə muud yēsh. Ntó, sé mpúg yáásulə bwo məlwə ná ci bwé kú ná kwo lésha nə muud nə jínə má Yésus.»

¹⁸ Bwé mú j̄w bwo, zə mpu yáásulə bwo məlwə ná ci bwé kú ná kwo lésha nə muud nə jínə má Yésus, ηkí ná bwé kwo j̄guli búúd gúl sâ jínə dɔɔηgúd. ¹⁹ Pyēr bá Yuánes bwé mú bɛsa nə bwo ná: «Biméfwó faasugá. Ye í jəla mísh má Zembí dí ná sé yídag gwág nə bí, kú gwág nə Zembí? ²⁰ Sé bāη sé cugé nə ηkul yəw bwiingúlə sâ sé á dúg nə gwág yí.» ²¹ Buud ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ mílósú bwé mú kwo mpu báásulə bwo ci ná ndéé, bwé músə bíd bwo kú sá bwo sâ. Bwé dúg ná ηkí bwé yá bwo intúgúlí, í b̄w, nəcé buud bēsh bwé á ηgə bul ságusə Zembí nə sâ í á s̄iy yí. ²² Muud nyə á yál shimbád yé wɔɔηg nyə á bæ kala múúd í má cɔ̄ mimbū məwūm mán̄ yí.

Obúgula bwé jəgula nə Zembí

²³ Pyēr bá Yuánes, ja buud óni bwé á bíd bwo yí, bwé á kə búúd bāη dí, kə jaaw bwo lésú wēsh milúlúú myā ofada nə ocúmbá buud bwé á

lás nə bwo yí. ²⁴ Nda bwé á gwág lésú wɔɔηg ná, bēsh bwé á bān mákəl jəgula nə Zembí lám ηgwúd bwé ná: «Mása, wo wé wo a sá gwōw nə shí nə māη nə isā byēsh bí cínəηg yí. ²⁵ Wo wá wo á balan nə Nkɛ̀ηkɛ̀ Shíshim lās mpu má sól məsáal woó mpáám̄bá jísú *Dávid dí, ci ná:

Nəcə jí ilwəη í búl cugula ntúga yí?

Nəcə jí ikúl í búl wá mílúú mítédúgá mí kú nə wúmbulé dí yí?

²⁶ Ojwū ɔ shí bwé má sɛɛηgya, otówe ɔ shwóg bwé báduga ná bēsh bwé zə lúmbuli nə Cwámba á shí nyēsh bá Kríst yé.

²⁷ Nəcə Herod bá Pons Pilát bwé má bále zə sɛɛηgya nə ikúl í cúgé *Oyúden yí nə Dɔ̄ má *Izərayél. Bwé má zə sɛɛηgya wa ηgwála gaád ná bwé zə lúmbuli nə Yésus, j̄j̄j̄ sól məsáal wō wó á gwágulə məwúd yé. ²⁸ Bwé sá ná isā byēsh í bwəmag nda wó á bwey ηwa cígúlá nə ηkul nywō nə tédúgá woó ná í bāg bæ ná. ²⁹ Cwámba e, ntiig mísh ja gaád wo dúgúg nda bwé ηgá cɛel juwal sé ná. Ság ná osól ɔ məsáal bwō bwé bwiingug kéel dwō ná kpwoɔ-kpwoɔ. ³⁰ Shéémbúg mbwə wō, mimbəl mí ηgág nə yál, *isā í nt̄ɔ búúd ηkwōη yí nə *isā í mímbúgú í ηgág nə s̄iy Jínə má J̄j̄j̄ Sóol məsáal woó Yésus dí.»

³¹ Ja bwé á shîn jəgula yí, kúkúl bwé á bæ yí í mú ntaŋusa, bēsh bwé mú lwánd nə Nkəŋkə Shishim ná cwóó, bwé mú ŋgə bwiing Milású mí Zembí ná kpwóó-kpwóó.

Obúgula bwé cugə nə isá byáŋ seŋgí

³² Ncúlyá buud bwé á *búgula wá bwé á ŋgə cugə lám ŋgwúd, nə tédúgá ŋgwúd. Kú nə muud nyə á ŋkwandəwa nə mé məbii yé. Bēsh bwé á də balan nə məbii máŋ seŋgí. ³³ *Buud ɔ lwámá bwé á ŋgə bwiing lân gwúmúlə Cwámba Yésus nyə a gwúm nə məma ŋkúl yí, Zembí ŋgə bul lwágulə bēsh məma mpáam nyé. ³⁴ Kú ná nə muud á *Dɔ lú óbúgula nyə á kwo bæ nə məyáŋgan. Bəŋg bēsh bwé á bæ nə məshí ŋkí minjów wá, bwé á ŋgə kusha myo, də zə nə *mwaanê wəŋg ³⁵ də zə bwíŋg búúd ɔ lwámá shí məkuú. Bwé ka də kaaw búúd nda máyáŋgan má á də bæ ná. ³⁶ Ntó, ŋgwól múúd á Shíprə ná jínə ná Yóseb, nyə á bæ mwá *Levít, búúd ɔ lwámá bwé á kwo gwiid nə Barnábas. Jínə dəŋg í ké ná «Muud mə dú bándulə búúd yé». ³⁷ Nyə á bæ nə fambá. Nyə á ka kusha gwo. A mú zə nə mwaanê wəŋg zə bwíŋg búúd ɔ lwámá shí məkuú.

5

Lāŋ mə Ananíyas bá mudá yé Safira

¹ Nji, ŋgwól múúd nə jínə ná Ananíyas bá mudá yé Safira

bwé á zə tōw cāŋ. Muud éne mú námá zə kusha dúl bii dé. ² Ná ndéé bá mudá yé bwé mú tōw cāŋ, a mú béég ŋgwól *mwaanê, a bwíŋg shú dé. A músə kə nə ŋgwól kə bwíŋg *búúd ɔ lwámá shí məkuú. ³ Pyêr mú ka jî nyə ná: «Ananíyas, jí í sá ná *Sátan jwúg nə lám wô wêsh wó mú shweel ŋgwól mwaanê wo ámə kusha shí yé, wo zə shiig Nkəŋkə Shishim? ⁴ Ngaá ná shí í ámə bæ shí nywô? Ja wó ámə ka ntâg kusha nywo yí, ngaá ná mwaanê wəŋg nyə ámə bæ mwaanê woó? Ntədəlé wó ámə mpu wá wáni téduga lámúd yé? Ká, buud dí wó ámə shiig wá, Zembí wé wó ámə shiig yé.» ⁵ Nji Ananíyas nyə a gwág iciyá ini yí, nyə á shwal kadəwa shí a mú fudə. Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh bwé á ŋgə gwág lân ni wá. ⁶ Məncwámá má á tōw shí, fúlə nyə ná ndéé bwé mú kə dəl.

⁷ Fwámé fwála í mú cɔ, je bæ məwəla məlɔl ntúni. Mudá mə Ananíyas mú nyíi njów, a kú mpu sâ í ámə sŋy yí. ⁸ Pyêr mú jî nyə ná: «Jaawúg sâ. Ye bímbí ga wá bí ámə kusha shí nyín yí?» Nyə ná: «Haaw. Bímbí dəŋg wé ni.» ⁹ Pyêr mú ka ci nə nyə ná: «Nəcə jí bí ámə mpu tōw cāŋ ná bi mə zə shweenzh Shishim mə Cwámba yí? Dugí, búúd bwé ámə kə dəl ŋgwúm woó wá, bwé mú na mpumbéd máni. Bwé é kə námá nə wo.» ¹⁰ Námá cé jəŋgá, a mú kadəwa na Pyêr dí shí məkuú, a mú fudə. Məncwámá má

ngə námə nyí njów, mə mú kwey nyə mbimbə. Bwə mú kə nə nyə kə dəl ngwúm dí koogú. ¹¹ Ifwaas í mú bul bii búúd bēsh, təə bəəng wā *Dɔ́ lú óbúgula, təə bəəng bwə á ngə gwág nji lân wá.

Buud ɔ lwámá bwə sá zh-wog məshimbá

¹² *Buud ɔ lwámá bwə á ngə sá zhwoɡ *isá í ntɔ́ búúd ɲkwón yí, nə *isá í mímbúgú mánkúmbə mə búúd dí. Bēsh bwə á bə cún ngwúd, bwə njúl kúl bwə á gwiid ná Nyíngúlé* mə Sáləmun yí. ¹³ Muud nyə a shígé ná kwo kə sɛɛngya nə bwo. Nji, zhwoɡ buud bwə á ngə bul ságusə bwo. ¹⁴ Buud ɲkí bul bulya bwə á ngə *búgula Cwámaba, nə budúm nə budá, bwə mú zə ngə kwídali gwoong dí, ¹⁵ mbii í á wóós nə buud bwə á ngə zə nə mimbəl ítáádá nə ítarjúd, ngə zə bwíng koogú lə njwón. Bwə á ngə sá ná ja Pyêr nyə e cɔ́ yí, ka shishím jé í é kúnya nə wúl mbəl cínəng. ¹⁶ Buud bwə á kə cig wú mílɔm myá kúná-kúnə nə Yurúsələm, bwə ngə zə nə mimbəl nə bəəng buud məjamb mə á təl cwúnd dí wá, bēsh bwə mú ngə zə yál.

Buud ɔ lwámá bwə zə bwəma nə zhíj

¹⁷ Ajəláci á ofada, nə bóól búúd wā ɲkəmə *Osad-wisyên bənón bwə á bə cún wá bwə á ka zə mpii *buud ɔ lwámá váál áwuwaɡwə.

¹⁸ Bwə mú bii bwo, kə wá bwo njów mímbwug íjwú dí. ¹⁹ Ngwól *éngales mə Yawé músə zə mpwó-bulú, zə juw mímpumbé myá njów mímbwug, wéeshali búúd ɔ lwámá tón, nyə nə bwo ná: ²⁰ «Kəgá nyí *Luɲ mə Zembí, bi kəg bwiing búúd sá jēsh í dúgyá nə cug ágúgwáan ga yí.» ²¹ Nji bwə á gwág ntáni yí, bwə á kə nyí Luɲ mə Zembí ná námə mpámán mpámán, bwə mú ngə yə buud minjígúlá.

Ajəláci á ofada nə buud bənón bwə á bə cún wá bwə mú sɛɛng *Gwoong ósəmbye ó mílósú wá Zembí nə sɛɛngyá mílúlúú mí bag ó Izəɾəyél. Bwə mú kənd búúd njów mímbwug nə bwə kəg ɲwa búúd ɔ lwámá. ²² Ifulish í mə kə wóós wu, bwə kú kwey búúd ɔ lwámá njów mímbwug. Bwə músə nyiŋgə, zə jaaw bwo ná ²³ «Sə ámə kə kwey njów mímbwug í njúl fwámé feedyá, isándálé í tál ngə baagulə. Nji ja sə ámə juw yí sə shígé kwey múúd cwú.» ²⁴ Ja njwú á buud bwə á də baagulə Luɲ mə Zembí wá bənón mílúlúú myá ofada bwə mə gwág ntáni yí, fəg í mú jímb bwo mílúlúú. Bwə mú ngə jí nə ntó nyə wə ntədél?

²⁵ Ngwól múúd mú zə jaaw bwo ná: «Nááá, buud bí ámə wá mímbwug dí wá bwə təl kúga Luɲ mə Zembí, bwə ngə yə buud minjígúlá.» ²⁶ Ná ndeé, njwú á Luɲ mə Zembí

5:12 2.22; 3.11 * 5:12 Nyíngúlé: Sá sə ngə jəw ná nyíngúlé ni í cúgé zhizhe mpumbé; jíse mílwoŋ mí mampiŋ mimbá, bwə ka wá kwáminá gwów ná gúgúwá bəg. 5:14 2.41 5:15 19.11-12; Luk 4.40 5:17 4.1-2 5:19 12.7-10 5:22 12.18-19 5:24 4.1 5:26 Luk 20.19; 22.2

bánêñ ifulish bwé mú kə ɲwa bwo. Nji, bwé á ɲgə zə nə bwo ná shee kú cùg bwo, bwé ɲgə fúndə ná buud bwé á bá gwú bwo nə məkwóógú. ²⁷ Bwé mú zə nə bwo zə tâl mpwoombú gúfúgá ósémbye ó mílósú. Ajəláci á ofada mú tééd jíla bwo mishílí. ²⁸ Nyə ná: «ɲgaá sá á shí bwey tâl bí ci ná bí kú ná ɲgə jíguli buud jíná ní. Nji, ja ga, bí má lwándulə njígulá wán Yurúsalem yêsh. Bí ɲgə námá cɛɛl yə sá mpwene shwiy mə múúd éne.» ²⁹ Pyêr bánêñ buud ɔ lwámá bwé mú bɛsa ná: «Sá má jəlá nə sá mágwág nə Zembî, kú bə búúd. ³⁰ Zembî odâ nyə a gwúmushi Yésus bí á gwú nə məbwê mán bwambulələ nyə kwolós dí yé. ³¹ Nji, Zembî nywáá nyə a má bân nyə nə mbwê məncwum yé, a tâl nyə amádí á sâ jêsh, tâl námá nyə Cugye buud shú ná buud ɔ *Izarəyêl bwé céndúg mítádúgá, Zembî mú juu bwo nə *misám myáñ. ³² Sá búsa owúshined wâ isá byəwəñgú, nə sá, nə ɲkəñkə Shíshim Zembî nyə á yə buud bwé ɲgə sá nyə məgwág wá.» ³³ Buud ɔ gúfúgá ósémbye ɔ mílósú bwé mú jág nyada nə mbií lésú ní. Bwé ná bwé zə gwú búúd ɔ lwámá.

³⁴ Nji, ɲgwól *Farizyêñ á *Gwoonɲ ósémbye ó mílósú wâ Zembî, nyəwəñg bwé á də jəw nə Gamalyel yé, nyə á bə yíguli məcɛɛ, buud bêsh bwé dúgá

bul gwəwə nyə. A mú zə təw, nyə ná bwé fwóg wéeshuli búúd óni tóón fúfwálá. ³⁵ A mú ka zə ci nə buud bé ná: «Bag ó Izarəyêl, bí ó káálúgə nə sâ bí má cɛɛl sá búúd óga ní. ³⁶ Nəcé, í afwóyé námá bwey, Tadas nyə á wós wa, zə jaaw nyúúl nə ndéé buud je bə mitəd minə zə bɛ nyə. Nji, a mú gwúyow, buud bwé á bɛ nyə wá bêsh bwé mú ciima, jâñ í mú shîn. ³⁷ Mpúsə wəwəñgú, Yúdas á Galilê mú námá zə wós mwəw ílan í á ɲgə síy yí. A mú námá zə julə ncúlyá buud. Nji, ja nyə á yə yí, buud bêsh bwé á bɛ nyə wá bwé mú námá shîn ciima. ³⁸ Gwə wə má ci nə bí ná, fwogá yíl mílám búúd óga dí, bí bíd bwo ná shee. Nəcé, ɲkí mitádúgá myáñ nə sóólúgú wáñ í ɲgə zhu búúd dí, mí é shîn jímb mímfwó. ³⁹ Í ká yida bə ná í ɲgə zhu wá Zembî, bí cugé nə ɲkul caam bwo. Bí ó bey ná bí bəg lumbuli nə Zembî.» Bwé mú gwág nyə, ⁴⁰ bwé mú jəw búúd ɔ lwámá, zə fyámusə bwo milwón nə ndéé bwé mú tâl bwo ci ná bwé kú ná lésa nə buud jíná má Yésus dí. Bwé mú ntəg bíd bwo.

⁴¹ Buud ɔ lwámá bwé mú wú mpwóómbú Gwoonɲ ósémbye ó mílósú wâ Zembî dí. Bwé mú ɲgə kə bwé ɲgə bul gwág nywa ná bwé má mpiya nə cúgá jíná má Yésus dí.

⁴² Bwé á shígé yow bwiingúlə Jəw Kéél má Kríst Yésus. Bwé á də bwiing dwo jwəw dêsh,

təə Luŋ mə Zembî, təə mínjów
minjów.

ncúlyá ofada bwə mú magulə
búgúlálə Yésus.

6

Bwə zə təl ójaákwon

¹ Ja *ómpwíín bwə á zə ŋgə
bul bulya yí, milígya mí á zə
bə. *Oyúden bwə á janəwo
nə cug Ogurêk wá bwə á ŋgə
təduwa nə Wəhebərâ. Nəcə
mikúsə myáyŋ mí á ŋgə bwəma
nə mpyóŋ mánkəw mə idəw
mâ jwəw dēsh dī. ² *Buud ə
lwámá wúm nə óbá bwə mú
seŋg ómpwíín bēsh, zə ci nə
bwo ná: «Í ajáláyé nə sá dóg təl
bwiŋgúlə Milású mí Zembî,
fwo du zə kaaw idəw. ³ Gwə
wə jí ná, bwaanŋ, sógá buud
zanŋbá na mpədúgá nyínúd,
bəəŋg búúd bwə ŋgə bwiŋg
lāŋ wáyŋ nə bəsə ijəp i búúd wá,
bwə njúl lwándúlá nə Shíshim
nə fəg wá, sə tálúg bwo ísəy í
kaawúlə mábiid. ⁴ Sə bāŋ sá
é ka wá mílúú nji məjəgula dí
nə bwiŋgúlə kéel dī.» ⁵ Buud
bēsh bwə mú magulə tédúgá
wəəŋg. Bwə mú féesh Itiyen
a njúl lwándúlá nə búgə nə
Ŋkəŋkə Shíshim nə cwóó. Bwə
féesh námə Fílíp, nə Prokor,
nə Nikanor, nə Timonŋ nə
Parəmenas, zə bəd Níkwálá
muud Antyósh nyə á nyíi
mísəən Oyúden dí yé. ⁶ Bwə
mú kə nə bwo búúd ə lwámá
dí, buud ə lwámá bwə mú
jəgula nə Zembî, bwə mú
bəd bwo məbwə. ⁷ Milású
mí Zembî mí mú ŋgə kə
shwóg nə shwóg, tāŋ ompwíín
í ŋgə kwídulí Yurúsəlem,

Bwə zə bii Itiyen

⁸ Itiyen nyə a bə lwándúlá
nə mpaam mə Zembî nə ŋkul
nə cwóó. A mú ŋgə sá *isá
í mímbúgú nə məma *isá í
ntə búúd ŋkwóŋ yí, buud
bēsh bwə ŋgə dóg. ⁹ Bóól
búúd bənəŋ Itiyen bwə mú
zə séŋusa məkəl. Í á bə bóól
búúd wə *mpáánzə mínjígúlá
á buud bwə á wú məlwaa dí
wá, bwə njúl buud ó Sirēn nə
Aləguzandrí, zə keel *Oyúden
bwə á zhu Silisí nə Azí wá.
¹⁰ Nji, bwə á shígé bə nə ŋkul
mə kwag Itiyen nəcé nyə á ŋgə
lás nə fəg Ŋkəŋkə Shíshim á
ŋgə yə nyə yí. ¹¹ Bwə mú kusə
búúd nə bwə zəg máalə Itiyen
ná: «Sə ámə gwág múúd éga
ŋgə *lás nə Moyíz bá Zembî
bwaasúlə mpu.» ¹² Bwə mú
shwambulə búúd bēsh, nə
ocúmbá buud, nə *Oyíguli ó
mécçə bwə mú zə bii Itiyen,
kə nə nyə mpáánzə milású á
Zembî dí. ¹³ Bwə mú kwəmsa
bóól ówúshinəd wə məshigá
ná bwə kəg máalə ná: «Muud
éga mə du jág lás nə kúl í búl
bə ci yí, nə Mécçə mə Moyíz ja
jēsh. ¹⁴ Sáméfwó sə ámə gwág
a ŋgə ci nə Yésus á Nazarēt mə
bá caam *Mpáánzə Zembî, a
cénd íjām nə ijag yā odá Moyíz
nyə a lúgə yí.» ¹⁵ Buud bēsh
bwə á bə *Gwoonŋ ósəmbye ó
mílású wə Zembî dí wá bwə
mú ŋgə dóg Itiyen nə figə-figə,
bwə mú dóg nə mpwoombú

6:1 2.45; 4.35

6:3 1Tm 3.7-13

6:6

13.2-3; 14.23; 1Tm 4.14; 2Tm 1.6

6:7

2.41 6:8 2.22

6:10 6.3; Luk 21.15

6:11 Mat 26.59-61

6:13 18.13; 21.28;

Zhe 26.11

nyé nyísə nda mpwoombú
*éŋgales.

7

Itiyen mə lás kaand

¹ Ajəláci á ofada mú jí nyə ná: «Ye sâ bwə ŋə ci wə ni jisə bānda bə ntó?» ² Itiyen mú bəsa ná: «Yé bwááŋg, yé ódā, gwágúlgá. Mpáámbá íshé *Aburaham njúl ná shí á Məzhuputamí, a kú fwó kə ji Sharan, Zembí á milwanə nyə a lwóya nyúul nyádí, ³ zə ci nə nyə ná: “Wúg wódí shíd, wo béégya nə njów búúd wə, wo kág shí mə bá lwágulə wo yíid.” ⁴ Ntó, Aburaham mú wú shí Okaladyé dí, a mú kə ji Karan. Mpúsə shwiy mə sóŋgú, Zembí mú yíl nyə wu, ntí nyə wa shí bí njúl múús ga. ⁵ Nji nyə a shígé yə nyə ŋkəw wa shí gaád, kú námə bə tóó bímbí múúd ji nə ŋkul təl kuú yí. Nyə á yida kaag ná í é bá bə shí nyé, mpwoŋ buud nyé ka bá shúgula nə nywo. Í á bə cínəŋgú Aburaham njúl kú fwo bə nə mwān. ⁶ Zembí mú ci nə nyə ná: “Mpwoŋ buud nywə í bá kə ji ízhaá shíd. Buud ɔ wu bwə bá sá bwo məlwaa bwə cúg bwo t̄əŋ mimbú mitəd minə. ⁷ Nji, lwonə búúd í bá wá bwo məlwaa dí ni, mə bá yə gwo intúgúlí, bag dwə í mú bá shwub, í mú zə wa shí gaád, zə də yə mə gúmá.” ⁸ Zembí músə sá bá sɔ. Sɔ jəŋgú mé

məyigyé wə ábiwáág. Ntó Aburaham mú byá *Izaag a sá nyə ábiwáág jwəw lú mwəəmb mpúsə byélé. Izaag byá *Yákwab, sá námə nyə ntó. Yákwab byá námə ímpáámbé í á fwə ibəend wúm nə íbá íshé yí, a sá námə byo ábiwáág. ⁹ Impáámbé bíshé íni í á ka zə sh̄ŋ Yóseb. Bwə mú kusha nə nyə ná a kág Igípten. Nji, Zembí nyə á bə nə nyə. ¹⁰ A mú ŋgə sey yíl nyə *incwaw í ntug byəŋg byəsh dí ná ndéé a kə yə nyə fəg mísh mə Farawəŋ njwú-buud á Igípten dí, a sá nə Farawəŋ gwágúg nyə nywa lámúd. Farawəŋ mú tál nyə ŋgwəmuna á Igípten yəsh, tɛm bə nyáməfwó Farawəŋ dí njów. ¹¹ Məma zha músə zə bə Igípten yəsh dí, kumə Kanaan, incwaw í ntug bul yáág, ímpáámbé í íshé kú ná nə sâ bwə dág. ¹² Nda Yákwab nyə a gwáduga nə idəw bíse Igípten nə nyə á ka kənd ímpáámbé í íshé wu ja ashúshwóógú. ¹³ Ja bwə á kwo kə ja ábɛé yí, Yóseb músə kə bágulə bwo nyúul, Farawəŋ músə zə mpu mpwoŋ buud nyə á zhu yí. ¹⁴ Yóseb músə ka zə sá nə bwə kág ŋwa sóŋgú Yákwab nə njów buud yé wəsh t̄əŋ buud məwúm zəŋgbá nə ótəŋ. ¹⁵ Yákwab músə zə shulə kə Igípten, nyə á kə yə wu, bənəŋ ímpáámbé bíshé. ¹⁶ Bwə á nyiŋgə nə bwo, kə dəl Síkem, shwoŋ Aburaham

7:2 22.1 7:3 Mat 12.1; Heb 11.8-10 7:4 Mat 11.31; 12.4 7:5 Mat 12.7
7:6 Mat 15.13-14 7:8 Mat 17.9-14; 21.2-4; 25.26; 29.31-30.24; 35.16-18 7:9
Mat 37.11, 28; 39.2, 21 7:10 Mat 41.37-44 7:11 Mat 41.54; 42.1-2, 5 7:13
Mat 45.1, 3, 16 7:14 Mat 45.9-10, 18; 46.6-7, 27 7:16 Mat 23.3-16; 49.29-30;
50.13; Zho 24.32; Heb 11.9, 13

nyə á kusə bwân ó Imor dí nə *mwaanê yí.

17 «Ŋkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí í á ngə bæ ná í zə bwəma. Nda wəla dɔɔŋg í á ngə shísh ná, kúl búúd jé í á ngə zə bulya, í ngə bul mpyáánz nûŋ Igipten. 18 Kúl mə Aburaham í á ngə mpyáánz ntó nə ndeé kə wóós ja wúl njwú-buud í á ŋwa ijwûga yí, wɔɔŋg njwú-buud í á shígé mpu Yóseb yí. 19 Njwú-buud wɔɔŋg í á ka zə cugə nə mpwɔŋ buud íshé məshügə dí. A mú cúg ódá nə bów-bôw lâm nyə á bæ nə ndî yí nə ndeé a sá ná bwə ngəg nə myaas ikúkény byáh í ngəg nə fudə. 20 Fwálá dɔɔŋg wə Moyíz nyə a byél yí. Zembî nyə á ka gwág nyə nywa lámúd, obyál bé bwə mú wíl nyə bwədí njów tâŋ oŋkwoond olóol, 21 nə ndeé, ja bwə á ka námə kə myaas nyə yí, sás mə Farawôŋ mú cwéég nyə, zə baagulə nyə tâŋ nda yé mwân. 22 Moyíz mú nyíngula mpúyá á Igipten wêsh dí ná ndeé á mú zə bæ ŋkácíd íciyá nə misóólúgúd.

23 «Ja nyə á zə bæ nə mimbû məwúm mánŋ yí, tédúgá í mú wóós nyə lámúd ná a kəg dúg ómínyɔŋhə bé Bag ó *Izurəyél. 24 A mú dúg ngwól mwân Igipten ngə sá ngwól mwân Izurəyél. Moyíz mú kɛɛm mwân Izurəyél, a cú mwân Igipten. 25 Nyə á ngə téduga ná kúl jé Izurəyél bwə é mpu ná Zembî mə zə balan nə nyə,

zə cug bwo. Nji, bwə á shígé mpu ntó. 26 Jwôw í á bɛ yí, a mú kə kwey bwân ó Izurəyél óbá bwə ngə shuya. A mú ka cɛɛl béég bwo ná bwə jíg ná shɛɛ, nyə nə bwo ná: “Bí búsa omínyɔŋhə, nəcé jí bí ngə síya yí?” 27 Nji, nyɔɔŋg nyə á ngə sá ngwól yé mú lámusa nə nyə, nyə ná: “Zə nyə á tál wo cí ná wo dúg sámb sá milású? 28 Wó cɛɛl zə gwú mə nda wó ámə gwú mwân Igipten nə kugú ná?” 29 Nji Moyíz nyə a gwág ntáni yí, nyə a túb, a mú kə jí shí á Madyan. Wu wə nyə á byá bwábudúm óbá yé.

30 «Nyə á jí wu mimbû məwúm mánŋ, ngwól *éŋgales mə Cwámba mú zə lwóya nyə nyúúl míngwiiled, míngwiile mí ngə maŋ kwasa dí nûŋ shí a shwéeshá á mbámbáŋ Sinayí. 31 Moyíz mú káam sá nyə á ngə dúg jɔɔŋgú. A mú ka shísh ná a kə mpu dúg. Kál mə Cwámba í mú gwíg í ngə cí ná 32 “Mə óni, mə Zembî impáámbə byô, Zembî mə Aburaham, Zembî mə Izaag, Zembî mə Yákwab.” Moyíz mú tééd lilyála, a kú ná kwo sɔ ná a mpúg dúg. 33 Nə ndeé, Cwámba mú cí nə nyə ná: “Yílúg mánɣwub məkuúd nəcé kúl shí wó tál ní í músə nda mə. 34 Mə mə nti mísh, mə mə dúg bôw dêsh bwə ngə sá kúl jâm Igipten yí. Mə mə gwág nda bwə ngə leegya ná. Mə mə shulə ná mə zə cug bwo. Kagú kə ja gaád, mə mə kənd wo Igipten.”

35 «Eṅgales nyə á lwóya nyúúl kwasa dí yé, Zembî nyə á kənd nyə, a kə tál Moyíz cî, tál nyə cugye. Í njúl ná bwá á ban Moyíz wəɔŋg, bwá jî nyə ná: “Zá nyə á tál wo cî ná wo zág du sám̄b sá milású?”

36 Moyíz wəɔŋg wá nyə á kə yíl bwo málwaa dí Igípten yé, a ṅgá sá *isâ í mímbúgú nə *isâ í ntɔ́ búúd ṅkwón̄ yí wu, tɛɛm bæ ja bwá á lína m̄n̄ má atítí yí, tɛɛm bæ ja bwá á ṅgə kyey shí a shwéeshá dí tâṅ mimbú məwúm mán̄ yí.

37 Nyə wá nyə á ci nə Bag ó Izarəyél ná: “Zembî mə bá nti bí ṅgwól *múúd micúndə nda mə, a njúl mbyágá á kúl búúd jín.”

38 Moyíz wəɔŋg wá nyə á bæ mpádúgá éṅgales nyə á ṅgə lésha nə nyə yé bən̄ṅ odá, ja kúl búúd jishé í á sá gúfúgá mbún̄ Sinayí shí a shwéeshád yí. Nyə wá a lág milású myá cug wá éṅgales, a kalá yə shé.

39 Nji, odá bwá á shígé cɛɛl sá nyə məgwág. Bwá lámusa nə nyə, milám du nyiṅgə kə nji Igípten.

40 Bwá mú ci nə Arəɔn ná: “Ság ozembî bwá é du t̄w sá shwóg wá. Sá b̄n̄ sá ampúyé ná sá í má bæ nə Moyíz muud á kə yíl sá Igípten yé.”

41 Bwá mú lúlə mwā nteny tâṅ zembî áyadúg, bwá sá nyə *mətúnuga nda Zembî, bwá sá məshusug gúmálələ sá bwá ámə sá nə məbwə mán̄ yí.

42 Zembî nyə á ka nt̄ag yid

bwo kwon̄, a mú sá ná bwá nyiṅgúlág ṅgələ yə wəacén-cén̄i wā jon̄ gúmá. Sá jəɔŋg wá jisə cilyá kálaad búúd ɔ micúndád ná:

Bag ó Izarəyél,

ye bi á cigə mə ocúdu

ṅkí ná bi á sá mə *mətúnuga mímbú məwúm mán̄ bí á bæ shí a shwéeshá dí myá?

43 Ngaá ná bi á yida du ṅkəny banda mə Molok*, nə yuug ácén-cení bí á sá shú mə Zembî wán Refan yí?

Ngaá ná bi á yida du kúd məmpwoombú mán̄dəlúd

du yə mbéé íyuug í zembî bí á sá yí gúmá?

Sá jəɔŋg wá í sá ná mə b̄ag kənd bí míkwám dí shwóg-shwóg cɔ́ *Babilon.

44 «Nji, ja odá bwá á bæ shí a shwéeshá dí yí, bwá á shí bæ nə banda í á du lwágulə ná Zembî jisə bwádí yí. Muud nyə á du lésha nə Moyíz yé nyə á ci nə né ná a kág sá banda dəɔŋgá, a bɛ yuug nyə á dúg yí.

45 Odá bwá á shí ṅgə kala banda dəɔŋgú íkala í búúd byēsh í á ṅgə byél yíid. Bəɔŋg bən̄ṅ Yeshuwa bwá á ntɔ́ shí Zembî nyə a w̄iṅg wəamádí yí, bwá á kə námə nə dwo wu, í mú jì wu kə wóós fwála mə *Dávid.

46 «Zembî nyə á bul cɛɛl Dávid wəɔŋgá. Ntó Dávid mú jì Zembî ná a sáág nyə mpaam ná a lwóg bag ɔ́ Yákwab njów

7:36 MmN 7.3; 14.21-29; 16.1-17.16; Ilṅ 14.33; 20.1-11 **7:37** 3.22-23 **7:38** MmN 19.1-20.17; Mis 7.53; Gal 3.19 **7:39** Ilṅ 14.3 **7:40** MmN 32.1-8 **7:42**

Amo 5.25-27 Molok; Ləv 18.11 * **7:43** Mán̄ məb̄anda mə a du bæ, bwá laad káándə mbií á ná bwá ká wɛɛf í bæ banda. **7:44** banda í á du lwágulə ná Zembî jisə bwádí yí: MmN 25.9, 40 **7:45** Zho 3.14-17; 18.1; 2Sa 6 **7:46** Sôm 132.1-5 **7:47** 2Sa 7.5-7; 10j 6.1-38

Zembî. ⁴⁷ Sálumun wá nyə á yida lwə nyə njów. ⁴⁸ Nji, Zembî a gwów-gwów nyə ádé ji mínjów məbwə mə búúd mə ámə lwə myá, námə nda múúd micúndá nyə á ci ná. ⁴⁹ Nyə á ci ná:

Jon dúsa jiya ícî jâm.

Shí nyísə kúl mə də təl məkuú yí.

Wáyé njów bí bí nə nkul lwə mə yí?

Cwámba mə shílé ntó.

Ngow mə ji nə nkul kə woga yé?

⁵⁰ Ngaá ná mə wə mə a sá isá íni byêsh?

⁵¹ «Bí búsa nə núŋ. Bí ngə sá Zembî məlwə. Bí búsa nji bí ó də sá ngáádə nə Nkəŋkə Shíshim, námə nda impáámbə bín í a də sá ná. ⁵² Nyáyé múúd micúndá impáámbə bín í á shígé lwágulə cúwáí yé? Bwə á də gwú bəŋgə bwə á də bwey zə jaaw nə Tútəlí Muud mə bá zə wá. Tútəlí muud wəŋgə wə bí á kəenzh, bí mú gwú yé.

⁵³ Bí buud bí á lág *mbwoomb məcçç wəéŋgəles bwə á yə bí má, nə məmpəndí mēsh má cínəŋg wá, bí abééyé mwo.»

Bwə gwú Itiyen

⁵⁴ Nji búúd ɔ gúfúgá ósəmbye ɔ míləsú bwə á gwág iciyá íni yí, bwə á shwal gwág Itiyen yáág-yáág mpimbə, bwə ngə fúgal məjə. ⁵⁵ Itiyen nyə, lwándúlá nə Nkəŋkə Shíshim ná cwóó, mú kənd mísh jon dí, a mú dúg mənəkənəwa

mə Zembî, Yésus təl Zembî məbwə məncwúm, ⁵⁶ A mú ci ná: «Dugá, mə ngə dúg jon í mə bāŋ. *Mwān mə Múúd təl Zembî məbwə məncwúm.» ⁵⁷ Bwə mú bwú məma óŋkwiimbyé, bwə ngə fad məlwə mən; bēsh nə lám ngwúdú, bwə shwal kə shwiy nyə nyúúlád. ⁵⁸ Bwə julə wú nə nyə ngwála, kə lúmə nyə məkwóógú. Buud bwə á ngə sá sóólágú wəŋg wá bwə á yíl iwáma byán kə bwígg gúl ncúncwámá shí məkuú. Ncúncwámá jəŋg wə Sól. ⁵⁹ Bwə ngə lúmə Itiyen məkwóógú ntáni, Itiyen mú jəw Zembî, nyə ná: «Cwámba Yésus, lágúg *jím jâm.» ⁶⁰ Nə ndéé, a mú kúd məbwóŋ shí, a kím nə nkulú ná: «Cwámba, wo kú lə bwo *səm bwə ngə sá ga.» Nji nyə á shín ci ntáni yí, a mú yə.

8

Sól mə zə jugushi Də lú óbúgula

1 Sól nyə á bə cún nə buud bwə á gwú Itiyen wá. *Də lú óbúgula í á bə Yurúsəlem yí í á zə bul bwəma nə cúwáí mwów məŋgúd. Obúgula bēsh bwə mú shín nyungula wú Yurúsəlem, kə məshí má Yudéa nə Samariya; í lúg cínəŋgú nji *buud ɔ lwámá. 2 Bóól búúd bwə á wá mílám wə Zembî wá bwə á kə dul Itiyen, bwə sá námə nyə shwiy

7:48 17.24-25 **7:49** Iza 66.1-2 **7:51** MmN 32.9; 33.5; Zhe 4.4; Rom 2.28-29 bí ó də sá ngáádə nə Nkəŋkə Shíshim: Iza 63.10; Eze 2.3-5 **7:52** Luk 11.47-48 **7:53** 7.38; Heb 2.2 **7:54** Sôm 37.12; 112.10 **7:55** Mat 26.64; Mis 2.33 **7:56** 10.11; Luk 3.21; Yuá 1.51 **7:58** 22.20 **7:59** Sôm 31.6; Luk 23.46 **7:60** Luk 23.34 **8:1** 8.4; 11.19 **8:3** 9.1, 13, 21; 22.4-5; 26.9-11; 1Kr 15.9; Gal 1.13

mbii áyíyáág. ³ Sôl nyɛ nyə á ηgə yáág ná á jaŋgula Dɔ́ lú óbúgula. Nyə á du ηgə nyí mínjów mínjów, du ηgə bii óbúgula, budá nə budúm, du kə wá bwo mímbwugud.

Jɔ́ɔ́ Kéél í zə kə Samariya

⁴ Buud bwá á ciima Yurúsalem wá bēsh bwá á ηgə kə mázhii mázhii, bwá ηgə bwiing Jɔ́ɔ́ Kéél á lân má Yésus. ⁵ Ntó, Filíp nyə á shulə kə wúl ηgwála á Samariya, a mú kə bwiing buud ó wu lân má *Kříst.

⁶ Buud ó wu bēsh bwá mú kənd milám isá Filíp nyə á ηgə ci yíid, muud ηgwúd nə ηgwúd kú sá núη nəcé bwá á ηgə gwáduga *məshimbá nyə á ηgə sá má, bwá ηgə námá dúg mwo. ⁷ Nəcə zhwoɡ buud bwá á bə nə məjamb wá, məjamb má á du wú má ηgə kím məma óŋkwiimbyê, mímbúmbwúgú nə bəɔŋɡ bwá á du nyêsh wá bwá ηgə yál. ⁸ Nɡwála wəɔŋɡ wêsh í mú bə nə məma máshusug.

⁹ Í njúl ná ηgwól múúd nyə á du bə ηgwála wəɔŋɡúd nə jíná ná Shímun. Muud wəɔŋɡú nyə á du sá májig, buud bēsh wá Samariya bwá mú du bul káam nyə, nyɛ mú námá du jaaw nyúul ná á bul bə. ¹⁰ Buud bēsh, tééd ozhizhe kə kumə məma fwámé búúd, bēsh bwá á du ηwa Shímun nə gwɔ́ɔ́gá, bwá ná: «Muud éne jisə ηkul má Zembí, nyəɔŋɡ bwá du ci ná í búl ntɔ́ yí.» ¹¹ Bwá á kənd milám nyádí nəcé nyə á bwey bul sá ná

bwá káamúg nyə nə misóólúgú mí jamb myé. ¹² Nji, ja bwá á *magulə Jɔ́ɔ́ Kéél Filíp nyə á ηgə bwiing bwo shú Faan má Zembí nə shú jíná má Yésus-Kříst yí, bwá á ηgə duwan, nə budúm nə budá námá. ¹³ Shímun wəɔŋɡú nyəméfwó nyə a *búgula námá, a mú duwan. A mú zə nada nə Filíp kú ná béegyə nə nyə, a ηgə dúg məma isá í ntɔ́ búúd ηkul yí nə məshimbá má á ηgə sîy má, a ηgə bul káam.

Pyêr bá Yuánes bwá ká Samariya

¹⁴ *Buud ɔ́ lwámá bwá á bə Yurúsalem wá bwá á ka gwág ná buud ó Samariya bwá má lág Milású mí Zembí. Bwá mú kənd Pyêr bá Yuánes wu. ¹⁵ Bâη, ja bwá á shulə kə Samariya yí, bwá á jəgula nə Zembí shú ná obúgula wá wu bwá lágúg Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁶ Nəcə, í á bə cínəŋɡú, Nkɛŋkɛ Shíshim kú fwo shulə tɔ́ múúd ηgwúd dî. Bwá á yida shín ηgə duwan jíná má Cwámba Yésus dî. ¹⁷ Ná ndeé, Pyêr bá Yuánes bwá mú ηgə bəd bwo məbwê, bwá mú ηgə lág Nkɛŋkɛ Shíshim.

¹⁸ Shímun nyə á ka dúg ná buud bwá ηgə lág Nkɛŋkɛ Shíshim ja buud ɔ́ lwámá bwá bəd bwo məbwê yí, a mú ka zə nə *mwaanê ná a zə yə Pyêr bá Yuánes, ¹⁹ nyə nə bwo ná: «Yágá námá mə ηkul ni, muud yêsh má é bəd məbwê yé lágúg Nkɛŋkɛ Shíshim.» ²⁰ Nji, Pyêr mú yidá ci nə nyə ná: «Biná mwaanê woó bēsh ná mpaá,

nəcə wó ámə téduga ná bwá
 dɔ kusə yána mə Zembî nə
 mwaanê. ²¹ Wo cugé nə ɲkəw
 wa sâ gaád, kú nə tɔɔ sâ, nəcə
 lâm wô í cugé tútəlî nə Zembî.
²² Céndúg bów-bów tédugá
 wô ni, wo jəgalag nə Zembî,
 ka nyə é juu wo nə yuug í
 ámə wóós wo lámúd ni. ²³ Mə
 dúg ná byó íwímbúg í mə bul
 yáág. Olíngî bwá mə bíi wo
 kwám.» ²⁴ Shímun mú bəsa ná:
 «Biméfwó jəgalagá nə Zembî
 shú dâm ná tɔɔ sâ ɲgwúd bí mə
 ci na ni í kú bə nə mə.»

²⁵ Pyēr bá Yuánes bwá mú
 shîn lwóya búgá jáɲ, bwiing
 kéel mə Cwámba ná ndeé bwá
 mú nyingə kə Yurúsəlem. Bwá
 mú ɲgə bwiing Jəjə Kéél zhí
 nə zhií zhwog mílɔm myá
 Samaríya dî.

*Muud Ityopí mə zə lág Jəjə
 Kéél*

²⁶ ɲgwól *əngales mə Yawé
 mú zə lás ci nə Fílíp ná:
 «Kyeyúg kə ɲgeɛ *məkóól mə
 jwôw, zhí í dɔ shulə wú
 Yurúsəlem kə Gaza, zhí nyísə
 kú jwəzəla búúd yí.» ²⁷ Fílíp
 mú námá tí njoond kú fadulə.
 Nduj ná ɲgwól múúd Ityopí,
 a njúl myáágá, a njúl lúlúú
 ósóól ɔ məsáal ɔ cí mudá á
 Ityopí bwá á dɔ jôw ná Kandás
 yé, muud wɔɔɲgú njúl kulág
 məbíi mə cí mēsh dî, nyə á
 kə Yurúsəlem kələ yə Zembî
 gúmá; ²⁸ nyə á ɲgə nyingə a
 njúl nyádí mətúwa dí, a ɲgə
 lə kálaad mə *múúd micúndə
 Izayí. ²⁹ Shíshim mú ci nə
 Fílíp ná: «Shíshúg kə kumə

mátúwa éñəd.» ³⁰ Fílíp mú leel
 kə, a mú gwág múúd éne ɲgə
 lə kálaad mə múúd micúndə
 Izayí. Fílíp mú jî nyə ná: «Ye
 wo ɲgə mpu gwág sâ wó ɲgə lə
 ni?» ³¹ Muud éne mú bəsa ná:
 «Mə é ka mpu gwág na ntədəlé
 muud nda fwo lwágulə mə?»
 A mú jôw Fílíp ná a kəwag
 mətúwa dí kə jî nyádí koogú.
³² Kúkúl mícilyá mí Kálaad
 Zembî nyə á ɲgə lə wə ga:
 Nyə á bə nda tɔw bwá ɲgə kə
 nə ndí ná bwá kə cígə yí,
 námá nda mwá ncwəmbə bwá
 ɲgə sámb mimyɔzə yí.

Nyə a shígé bēny mpu ná a lás.

³³ Bwá á séémbəli nyə, bwá
 nyaal nyə ɲkaam nyé nə
 məkuú.

Zə jí nə ɲkul bá bwiing lâɲ á
 mɲwɔɲ buud nyé yé?
 Kú nə muud!

Bwá á sámb nyə jé cug shí
 gaád.

³⁴ Myáágá mú jî Fílíp ná:
 «Mə jəgula nə wo, féélúg mə,
 zə múúd micúndə ɲgə ci yé?
 Ye nyəməfwó, yə muud shús?»

³⁵ Fílíp mú ka zə tééd lásúlə. A
 mú zə bwiing nyə Jəjə Kéél mə
 Yésus téédúlə na kúkúl mícilyá
 níid. ³⁶ Bá bwá mú ɲgə kə ná
 ndeé bwá mú kə wóós júwó.
 Myáágá mú ci nə Fílíp ná:
 «Dugí, məjúwó wə mága. Jí í
 ntágúlə ná mə kú duwan yí?»

³⁷ * [Fílíp mú ci nə nyə ná: «ɲkí
 wo *búgula nə lâm wô wēsh,
 wo je duwan.» Nyə ná: «Mə
 mə *magulə ná Yésus-Kríst jisə
 *Mwân mə Zembî.»] ³⁸ A mú
 ci ná bwá tálúg mətúwa. Bēsh

obá bwé mú shulə májúwód, nə Fílíp, nə myáágá. Fílíp mú duu nyə. ³⁹ Ja bwé á ngə səw wú májúwód yí, Shíshim mə Yawé í a nkəny Fílíp kyey nə nyə, myáágá kú ná nyiŋgə dúg nyə. Nji, a mú kə nə njoənd yé shwóg nə məshusug. ⁴⁰ Fílíp mú kə bə nji Azot. A mú ngə bwiŋg Jɔɔ Kéél mánd nə mánd nə ndéé kə wóós Sezaré.

9

Sól mə zə bə mbúgula mə Yésus

¹ Na í á bə Sól, nye ngə ná cwambələ *ompwíín ó Cwámba, a ngə gwú bwo. Nyə á ka kə wé Ajəláci á ofada, ² nə Ajəláci yág nyə kálaad mə yə nyə ŋkul nə a kág Damás, a kág ngə dúg *mámpáanzə mə mínjígulá mə *Oyúden mâ nŋ. A ká kwey búúd bwé ngə bɛ zhií mə Cwámba, a bií bəsh tə budŋm tə budá, a wólə bwo məŋkəda, a kə nə bwo Yurúsəlem. ³ Nyə á ka kə nə ndéé ngəlá shísh kúnə-kúnə nə Damás, a mú seegya nji məŋkenya mə mə zhu jəŋ dí zə kwan kúl nyə á bə yí. ⁴ A mú kadəwa shí, a mú gwág kəl í ngə ci nə nyə ná: «Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáli ntáni yí?» ⁵ Nyə ntəg ná: «Wo zə e, Cwámba?» Cwámba nə né ná: «Mə Yésus, mə wé wó ngə lwágulə cúwáli yé. ⁶ Sâ ngwúd, wólúg, wo kúməg ngwəla, bwé é jaaw wo sâ wó jəlá nə sá yí.» ⁷ Buud ó

gwoong bə bwé á shigula, bwé shwal ji ókúl-ókúl, fəg jímb bwo mílúúd. Bwé á ngə gwág nji kəl í ngə lás, bwé kú dúg múúd nyə á ngə lás yé. ⁸ Sól músə wól shí, mísh mə njúl nyə nə bagə nji a kú ngə dúg. Bwé mú bií nyə mbwád kə nə nyə kə kumə Damás. ⁹ Nyə a já mwəw málól, mísh kú dúgya nyə, a kú də, a kú ŋgul.

¹⁰ Ngwól múúd nyə á bə Damás nə jínə nə Ananíyas, a njúl *mpwíín mə Yésus. Muud wəŋg mú dúg *ntamá á mísh nə bagə, Cwámba ngə jəw nyə ná: «Ananíyas!» Nyə ná: «Cwámba, mə wé éga.» ¹¹ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Tówúg, wo kág njwón bwé də jəw nə “njwón á tətəlí” yí, kə sɔ Sól muud á Tárəs nŋ njów mə Yúdas. A ngə jəgula nəmə nda mə ngə lás éga. ¹² Nyə ámə dúg ntamá á mísh nə bagə, muud bwé jəw nə Ananíyas yé mə nyí njów zə bəd nyə məbwə nə mísh mə dúgyág nyə.» ¹³ Ananíyas mú bəsa ná: «Cwámba, mə mə bul gwáduga múúd éne, bímbí lú məbəw á mə sá buud bwə Yurúsəlem yí. ¹⁴ Təem bə wa nyəməfwó, mílúlúú myə ofada mí á yə nyə ŋkul nə a zəg bií búúd bəsh bwé ngə kəm jəw jínə dwə wá.» ¹⁵ Cwámba mú ci nə nyə ná: «Kaág, nəcé mə mə fəésh múúd éne nə a bəg mə sâ ísəy shú nə ikúl í cúgé Oyúden yí nə ojwú-buud bəŋ nə Bag ó *Izəwəyél bwé mpúg jínə dām.

8:39 10j 18.12 **8:40** 21.8 **9:1** 8.3 **9:2** 19.9, 23; 22.4; 24.14, 22; 28.22
9:3 Aba 3.3-4; 1Tm 6.16; 2Kr 4.4, 6 **9:5** 1Kr 15.8 **9:8** 13.11 **9:11** 21.39;
 22.3 **9:12** Mak 8.23-25 **9:15** 13.2; 22.21; 23.11; 26.1; 27.24; Rom 1.5 **9:16**
 20.23; Luk 21.12; 2Kr 11.23-28

16 Məméfwo mə é lwágulə nyə bímbí lá minjugú á bá jug shú dām myá.»

17 Ananíyas mú kə, kə nyí njów, bəd nyə məbwâ, ci nə nyə ná: «Sól mwaanġ, Cwámba Yésus wo á bwəma nə nyə zhííd ngólə zə wa yé, nyə ámə ntí mə shú ná mísh mwō mə nyíngəg dúgya, wo lwándúg nə Nkénkē Shíshim.» 18 Bíl ísá í mú shugula wú nyə míshád í njúl nda ifufâ. Mísh má mú nyíngə dúgya nyə nə ndeé a mú shwal duwan. 19 Nə ndeé, a mú də ídúw, ĩkul í mú kwo wós nyə nyúúlud. Bə́nġ ompwíín wâ Damás bwé á ji baalé mwōw. 20 Kú námə kwo lenġ fwála, Sól mú shwal ngə kə mámpáánzə mə mínjígúla mə Oyúden dí, kə ngə cúndə ná Yésus jisə *Mwān mə Zembí. 21 Buud bēsh bwé á ngə gwág nyə wá bwé á ngə káam mbíí á ná fəg də jimb lúúd, bwé ngə ci ná: «Ngaá ná buud bēsh bwé á də kím jōw jínə ga Yurúsəlem wá muud éga wə nyə á lwágulə bwo njugú yé? Ngaá ná nyə á zə wa ná a zə bíí bəonġ wâ wa, a wólə bwo mənġkəda kə nə bwo milúlúú myá ofada dí?»

22 Nji Sól nywáá nyə á ngə yáág nə jaawúlə Jəjə Kéel yáág yáágúg, a də fad Oyúden wâ Damás mimpu nə dúlə mpu lwágulə bwo ná Yésus wə jisə *Kříst. 23 Ja fwámé baalé

mwōw mə á cə yí, Oyúden bwé á cwə yuug ná bwé gwú nyə. 24 Sól mú mpu shwush-waga jəonġ. Bwé á bə bwé mú ngə baagəsə mimpumbé mí ngwála* mwásə nə bulú ná bwé gwú nyə. 25 Nda ómpwíín bē bwé a mpu ntó ná, bwé á ngə nyə gúl búlúd, wá kúdád, bwé mú nteenġali nyə nyunġ dí gwōw kə shul tóón.

26 Kə wós Yurúsəlem, Sól nyə á cəel kə seenġya nə bóól ómpwíín. Nji, bēsh bwé á ngə fúndə nyə, bwé kú fwo *magulə ná a músə mpwíín. 27 Barnábas músə ngə nyə, kə nə nyə *búúd ə lwámá dí. A kə bwiíng bwo nda Sól nyə á dúg Cwámba zhííd ná, nə nda Cwámba nyə á lás nə nyə ná, nə nda nyə á bwiíng kéel Damás jínə mə Yésus dí kú fúndə muud ná. 28 Tééd ja jəonġə, Sól bə́nġ buud ə lwámá bwé mú bəduga gwoonġ, bə́nġ bwé mú ngə kyey ngwála nə ngwála, a ngə bwiíng kéel á jínə mə Cwámba, kú fúndə mísh má búúd. 29 Nyə á də námə lésha nə Oyúden bwé á janəwo nə cəg Ogurēk wá, bə́nġ də námə sənəsa məkəl. Nji, bān bwé mú sə ná bwé gwú nyə. 30 Nda ómínyonġ wâ búgə bwé á mpu ntó ná, bwé á kə nə nyə Sezarē, bwé mú kənd nyə Tárus. 31 *Də lú óbúgala í á ka ngə cəgə ná shee Yudéa yēsh, nə Galilé, nə

9:17 19.6 9:20 17.2; Luk 22.70 9:21 8.1; 9.13-14 9:22 5.42 9:23 23.12

9:23 2Kr 11.32-33 * 9:24 mimpumbé mí ngwála: Bwé á də lwō míngwála, bwé sá məma nyunġ lyə ngwála wēsh, bwé ka lúgə mimpumbé búúd ə jílá nə də nyí ngwála myá. 9:26 9.3-6, 20; Gal 1.18 9:27 Barnábas: 4.36-37; 11.22-30; 12.25; 13.1-4, 7, 43-50; 14.12, 20; 15.2-12, 22, 35-39; 1Kr 9.6; Gal 2.1, 9, 13 9:30 11.25; Gal 1.21

Samaríya, gwoonḡ í ḡḡ lal búḡád, obúḡala bwá ḡḡ gwóḡ Cwám̄ba. Nḡḡḡḡ Shíshim ḡḡ sá ná buud ḡḡ bul bulya bwá zḡḡ ḡḡ nyíi gwoonḡad.

Pyêr má lwag Ene, gwûmushi Tabita

³² Í á ka zə bə, Pyêr ḡḡ kyey kálə ḡḡ dúḡ obúḡala, nyə á ka námá shulə kə dúḡ bəonḡ wá Lida. ³³ A mú kə kwey ḡḡwól múúd nūḡ ná Ene. Muud wəonḡ nyə á bə mbúbmbwúḡá, a má já shí tâḡ mimbû mwəomb. ³⁴ Pyêr mú ci nə nyə ná: «Ene, Yésus-Kríst má lwag wo. Wəolúḡ wo bááḡḡ tanú gwô.» Námá cé nə cé, Ene mú wəol. ³⁵ Buud bēsh bwá á bə Lida nə mb-waanzalə shí á Saronə wá bwá mú dúḡ nyə, bwá mú cénd kuú njəond, yid wá Cwám̄ba.

³⁶ Ngwól *mpwíin á mudá nyə á bə Zhwópe nə jíná ná Tabita. Jíná dəonḡ í kə ná Dórúkas.† Mudá wəonḡú nyə á bul də sá jəḡ misóólúḡá, a də bul yə mímbúbmbúwá isá. ³⁷ Í á ka zə bə mán̄i mwôw dí ná Tabita nyə á bwás ná ndeé a mú yə. Bwá mú gusa nyə ná ndeé kə bwáḡ fúm á njów dí gwôw. ³⁸ Ompwíin bwá á ka gwág ná Pyêr ji Lida, Lida njúl kúná-kúnə nə Zhwópe. Bwá mú kənd búúd obá kə téḡ nyə məbwə ná: «Oshwoḡ! Ləeləḡá zə kúḡa, kú neela.» ³⁹ Pyêr mú námá tōw shí, bənonḡ buud óni bwá mú kə. Ja nyə á kə wóós yí, bwá á kə nə nyə fúm á gwówúd. Mikúsá myēsh

mí mú zə nə məyê nyédí, zə ḡḡ lwáḡalə nyə ijud nə ikúúd Dórúkas nyə á də laad bwo ja bənonḡ bwá á bə yí. ⁴⁰ Pyêr mú wéeshali búúd bēsh tóon, a mú kúd məbwón shí, a jəḡala nə Zembî ná ndeé a mú yid kóomb gwonə mbimbəd, a ci ná: «Tabita, wəolúḡ.» Tabita mú bēny mísh, a mú dúḡ Pyêr, a músə wəol ji njínjilí. ⁴¹ Pyêr músə bií nyə mbwəd, tál nyə tátəlí. A músə jōw obúḡala nə mikúsə, a yə bwo nyə kuwó. ⁴² Sâ jəonḡ í mú mpúy Zhwópe yēsh, zhwoḡ buud bwá mú *búḡala Cwám̄ba. ⁴³ Pyêr nyə á ji cínəonḡ Zhwópe fwámé zhwoḡ mwôw, a njul njów má Shímun nyə á də sá ísý í ikúúdú í cúdu yé.

10

Ísý nə misóólúḡá mí Kərunêy

¹ Ngwól múúd nyə á bə Sezaré nə jíná ná Kərunêy. Nyə á bə lúluú ózimbi təd, kında ózimbi ánúní dí, kında bwá á də jōw ná «kında Itali» yí. ² Muud wəonḡú nyə á kənd lâm wá Zembî, bənonḡ njów yé wēsh də bul gwóḡ Zembî. Ntó, nyə á də bul sá buud wá kúl *Oyúden mikwíindyá, a də jəḡala nə Zembî ja jēsh. ³ Dúl jwôw, ḡḡε məwəla məlól mə mpwó-kugú, nyə a dúḡ *ntamá á mísh ná bagá, a dúḡ *éḡḡales má Zembî má zə nyíi nyə njów, zə jōw nyə ná: «Kərunêy». ⁴ Kərunêy mú dúḡ nyə ná figá-figá ná ndeé

† 9:36 Dórúkas: Ciyá Dórúkas í kə ná mpindú. 9:40 Mak 5.40-41 9:43 10.6, 32 10:1 10.30-33 10:1 27.1, 3; Luk 7.2, 5

nda ífwaas í á bii nyə ná, a mú ci ná: «Né jí e, Cwámaba?» Eṅgales nə né ná: «Məjəgula mwô nə mikwíindyá wó ṅgé kwíínd buud myá mí má wóós wə Zembî, Zembî nyə awúsáyé myo. ⁵ Ntó, kəndúg búúd Zhwópe ja gaád, bwə kág jôw ṅgwól múúd jí núnə ná Shímun bwə də jôw nə dúl jínə ná Pyêr yé, ⁶ a njul wə ṅgwól múúd má də sá ísáy í íkúúdí í cúdí yé, bwə də námə jôw muud wəəṅg nə Shímun. Njów yé wúsə ncindyə mân.»

⁷ Ja éṅgales nyə á zə lésha nə nyə ní nyə á kyey yí, Kəranêy nyə á jôw olwaábulə óbá, nə ṅgwól zimbî á bəəṅg bwə á bul sêy nə nyə wá, a njúl ná nyə a má wá lâm wə Zembî. ⁸ A mú shîn bwiṅg bwo sá jêsh nə ndéé a mú kənd bwo Zhwópe.

Pyêr mə kə wə Kəranêy

⁹ Mán məlám, buud óni bwə ṅkág bwə mú kúnə-kúnə nə Zhwópe, Pyêr mú bád kwáminú* ná a kə sá məjəgula. Í á bə ṅgeé tólóg dî. ¹⁰ A mú gwág zha nə yéesh ná á də. Í á bə bwə ṅgé ná jáám b idəw, seegya a músə nda *shíshim yé má wú nyádí nyúúlúd. ¹¹ A mú dúg jəṅ í má bəṅ, gúl sá nda *sanda í kál məl wə mánəṅ dî, í ṅgé shulə wú jəṅ dî ṅgə zə shí. ¹² Sá jəəṅg í á bə nə mímbíí mí ócúdí myêsh: nə bəəṅg wə məkuú mánəṅ, nə bəəṅg bwə də julə mímwə shí wá, nə inunú

yá gwôw cínəṅ cwû. ¹³ A mú gwág kál í ṅgé ci nə nyə ná: «Pyêr, tówúg wo gwúg isá íní wo dág!» ¹⁴ Pyêr mú bəsa ná: «Mbô, Cwámaba. Nəcé mə abwélé də sá jí nə nyéé mísh má Zembî dí yí, ṅkí sá íci.» ¹⁵ Kál í mú nyingə kwo lás ci nə nyə ná: «Sá Zembî má fúb yí, wəe kú bəeg nyingə ci nə jísə sá abábôw.» ¹⁶ Í á sá ntáni ija ilól, sá jəəṅg í mú ṅkəṅ kə gwôw. ¹⁷ Pyêr fəg má jimb lúúd nə sá nyə ámə dúg ní nda í kə ná, ndug buud Kəranêy nyə ámə lwám wá, bwə má sə njów má Shímun ná sə sə, bwo má kwey, bwə təl mpumbéd. ¹⁸ Bwə mú jôw búúd ə njów, jí bwo Shímun bwə də jôw nə dúl jínə ná Pyêr yé ṅkí cínəṅ wə á də jí yé. ¹⁹ Pyêr ṅgé ná ca tədəga nda sá nyə ámə dúg yí í kə ná, Nkəṅkə Shíshim mú ci nə nyə ná: «Dəgí, buud olól bwə ṅgə sə wo. ²⁰ Tówúg wo shúləg, bínəṅ bí kág. Wo kú zhízhigə nəcé mə wə mə ámə ntí bwo.»

²¹ Pyêr músə shulə kə bwəma nə buud bəəṅg, nyə nə bwo ná: «Mə wə éga, mə muud bí ṅgé sə yé. Jí bí ámə zə sá yí?» ²² Bwə nə né ná: «Kəranêy wə nyə ámə nti sə, Kəranêy á lúluú ózimbî təd, a jí tətəlí muud, a gwəṅ Zembî, lwəṅ buud *Oyúden jêsh í ṅgə jaaw lâṅ yé ṅkí nywa. ṅgwól Eṅgales má Zembî nyə á zə ci nə nyə ná a jówúg wo, wo kág

* **10:9** kwáminú: Ja bwə á də lwəṅ minjów yí, bwə də mə kwáminú námə nda mənyuṅg. Kwáminú í á də bə ṅkí lal, buud kə də ṅgə kyey wu gwôw, muud jee námə kə woga wu. **10:11** 7.56 **10:12** Ləv 11.1-47; Eze 4.14 **10:15** Mak 7.15, 19 **10:19** 11.12; 13.2, 4; 15.28; 16.6; 20.22-23; 21.4, 11 **10:23** 10.45; 11.12

nyádi njów, a kág gwágulə sâ wó é bwiing nyə yí.»

²³ Pyêr mú nyíngal bwo njów, bánónɔ́ bwə mú já. Mán málám, a mú wəəl, bánónɔ́ bwə mú kə. Bóól ómínyəŋú wá Zhwópe bwə mú kə lúgal nyə.

²⁴ Jwôw í á kwo bɛ yí, bwə mú kumə Sezarê. Kərunêy nyə á ngə bwánd bwo, a má shîn sɛɛng mímbýêl myé nə bé óshwá ó abúgúlág. ²⁵ Ja Pyêr nyə á bə nə a zə nyíi njów yí, Kərunêy nyə á lɛɛlú kə səl nyáméfwó shí, kúdəw Pyêr shí makuú nyə yə gúmá. ²⁶ Pyêr mú bân nyə, nyə nə né ná: «Bánúg, mə ji námə múúd nda wo.»

²⁷ Bá bwə mú ngə lésha ná ndeé kə nyíi njów. A mú kə kwey ná zhwoɔ́ buud bwə ámə sɛɛngya. ²⁸ Pyêr mú ci nə bwo ná: «Bi mə mpú ná mwâ Yúden ji ci kú sɛɛngya nə mwân ilwoɔ́, kú námə shísh nyə kúná-kúnə. Nji, Zembî má lwágulə mə ná mə ajóláyé nə dúg ngwól múúd nda sâ jí nə nyéé mísh má Zembî dí yí, ñkí sâ íci. ²⁹ Gwə wə í ámə sá ná, ñji má ámə gwág njúwúlú yí, mə ámə zə kú nə oɔ́kwafad. Ná ndeé, mə ngə ka cɛɛl mpu sâ bí ámə jów mə nə ndí yí.» ³⁰ Kərunêy mú bɛsa ná: «Í má sá mwôw mánɔ́ múús, mə á ngə sá məjəgula ngɛɛ məwəla məlóol mâ mpwó-kugú mádí njów, mə mú dúg ñji ngwól muud tál mə mpwóómbúd nə mikáándá

mí áɔ́kɔ́ɔ́kəŋəwâ, ³¹ a ngə ci nə mə ná: “Kərunêy, Zembî má magulə məjəgula mwô, nyə awúsáyé míkwíndyá wó ngə kwíínd buud nə ndí myá. ³² Kəndúg búúd Zhwópe bwə kág jów wo Shímun jí nə dúl jíná ná Pyêr yé. A njul njów má Shímun mə du sá ísɛy í íkúúdu í cúdu yé, ncindyə mánɔ́.” ³³ Ntə námə má á ka lɛɛlú kənd buud kə jów wo yé. Wo má mpu sá nə zálə. Ná ndeé, sá bəsh sá təl mísh má Zembî dí ja gaád ná sá má gwágulə sâ jəsh Zembî nyə ámə lwám wo ná wo jááwug sá yí.»

Pyêr mə lás kaand

³⁴ Pyêr mú ka zə lás, nyə ná: «Búbá lé, mə má mpu ná Zembî nyə a dé dúg búúd məmpwoombá. ³⁵ Jísə ñji ná muud yəsh mə gwəɔ́ Zembî a sá tátəlí yé, təw a jí jáyé lwoɔ́ búúd dí, Zembî mə gwág nyə nywa tɛɛm bə nə a jí jáyé kúl búúd dí, təw jáyé dí. ³⁶ Nyə á kənd bag ɔ́ *Ízəyél məkál. A bwiing bwo Jəjə Kéél ná buud bwə mú nə ñkul jee cəgə nə Zembî ná shee nəcə Yésus-Kríst, nyə wə jí Cwámbe á buud bəsh. ³⁷ Bi mə mpú məma sâ í á ngə sɛy téeɔ́ Galilə kə wóós Yudéa mpúsə nduwán Yuánes nyə á ngə cúndə yí. ³⁸ Bi mə mpú ná Zembî nyə a gwáágulə Yésus á Nazarét Shíshim, yə nyə məma ñkúl. Yésus wəɔ́ngú nyə á ka ngə kə íkəl íkəl, ngə sâ buud mənywa, ngə lwag bəɔ́ng bəsh Njwú məjamb

10:25 14.13-15; Mbú 19.10 **10:28** 10.15; Gal 2.12 **10:30** 10.1-8 **10:30** 1.10; Luk 24.4 **10:32** 9.43 **10:34** Rom 2.11; Zhk 2.1 **10:35** Yuá 9.31 **10:36** Iza 52.7; Rom 3.25-26; 5.1; 2Kr 5.18; Kol 1.20; Mbú 19.16 **10:38** Luk 4.18; 13.16; Yuá 3.2

nyə á ηgə lwágulə cúŋ wá, nəcέ Zembî nyə á bæ nyádí. ³⁹ Sá bāŋ sá á shí dág sâ jêsh nyə á sá shí *Oyúden nə Yurúsəlem yí, nyə muud bwə á bwambulə kwolós dí bwə gwú yé. ⁴⁰ Zembî nyə a gwúmushi nyə jwôw áléel, a sá ná a lwóyág nyúul. ⁴¹ Nji, nyə a shígé lwóya nyúul kúl búúd jêsh dí, í á bæ nji sá owúshined Zembî nyə á bwey féesh wá. Mpásə gwúmálə nyə á gwúm yí, sánónŋ sá á də, sá ηgul. ⁴² Nyə a lwām sá né sá cúndág kéel, sá bwaagulə né nyə wə Zembî nyə a təl né a bāg sámb mikuwó nə mimbimbə milású yé. ⁴³ *Buud ɔ mícúndá bēsh bwə ηgə bwiing lāŋ yé ná muud yēsh mə *búgúlá nyə yé a bæ nə ijuugá í *mísəm nəcέ jíná dé.»

⁴⁴ Pyêr ηgə ná lás ntáni, Nkêŋkê Shíshim mú shulə wə buud bēsh bwə á ηgə gwágulə lású yé wá. ⁴⁵ Obúgula bwə á bæ misíyá mí ábiwáág wá, bəŋŋ bēsh bānŋŋ Pyêr bwə á bæ gwoŋŋ wá, bwə mú káam mbií á ná fəg də jimb lúúd. Bwə á jág bul káam ná Zembî má bále yə búúd bwə cúgé Oyúden wá Nkêŋkê Shíshim. ⁴⁶ Nəcέ bwə á gwág buud bəŋŋ bwə ηgə lás mákálúd, bwə ηgə ságusə Zembî. Ntós wə Pyêr nyə á ka ci ná: ⁴⁷ «Ye sá nyíŋgəg ban nə buud óga ná bwə kú duwan, í njúl ná bwə má lág námə Nkêŋkê Shíshim nda sá?» ⁴⁸ A mú lwām ná bwə dúwanugí jíná má Yésus-

Kríst dí. Bwə mú ci nə nyə ná bənónŋ bwə kwóg ná já baalé mwôw.

11

Pyêr ηgə bwiing sâ Zembî nyə á sâ yí

¹ Nə *buud ɔ lwámá nə obúgula wā Yudéa bwə á ka gwág né ikúl í cúgé *Oyúden yí bwə má námə lág Milású mí Zembî. ² Ja Pyêr nyə á ka bád kə Yurúsəlem yí, buud ɔ ábiwáág bwə á ka kə lámusa nə nyə. ³ Bwə nə né ná: «Wo má kə nyíi búúd wá kú ábiwáág dí, binónŋ də ídêw səŋ ηgwúd». ⁴ Pyêr mú ka zə tééd jaawúlə bwo sâ í á cə yí nə oféél-féélí bēsh, nyə ná ⁵ «Mεε mə á bæ Zhwópe. Mə ηgə jəgula nə Zembî, mə mú seegya nji mə músə nda *shíshim wām mə wú mádí nyúúlúd. Mə mú dág *ntamá á mísh ná bagá, gúl sâ nda *sanda í njúl ηgwóólúlá məlwə mánŋ í ηgə shulə wú gwôw ηgə zə mádí. ⁶ Mə á ka kənd mísh, mə mpu dág sâ jəŋŋ, mə mú dág né cínəŋŋ cwú í á bæ, nə ocúdu wā məkuú mánŋ nə bəŋŋ wā jugá, nə bəŋŋ bwə də julə mímwə shí wá, nə inunú yā gwôw. ⁷ Mə mú námə gwág kál í ηgə ci nə mə ná: “Pyêr, tówúg, wo gwúg isá íni wo dág!” ⁸ Mə ná: “Mbô, Cwám̄ba. Nəcέ sâ jí nə nyéé mísh mə Zembî dí yí, nə sâ íci í abwélé kə mádí mpud.” ⁹ Kál í mú nyíŋgə lás nə mə ja ábēé í ηgə

wú gwôw ná: “Sâ Zembî má fúb yí, kú bæeg nyingé ci ná jísə sâ abúbôw.” ¹⁰ Í á sá ntó ija ilóol, sâ jəŋg jêsh mú ŋkân kə gwôw. ¹¹ Ka seegya ná, námá wəla dəŋgú di, buud olóol bwé mú wóos njów sá á bə yí, bwé ŋgə zhu Sezarê, ná bwé ámə ntí bwo mádí. ¹² Shíshim mú ci nə mə ná sánŋh kág, mə nda zhízhigə. Bóól obúgula ósaman bwé mú zə, sánŋh mú bə búúd bəŋg ná ndeé bwé mú kə nə sá njów má múúd bí ŋgə ci éne. ¹³ A mú jaaw sá nda nyə á dúg *éŋgəles tál nyə njów ŋgə ci nə nyə ná: “Kəndəg búúd Zhwópe bwé kág jôw Shímun bwé du jôw nə dúl jíná ná Pyêr yé, ¹⁴ nyə é zə bwiŋg wo kéel í é yə wo cəg nə njów wô wêsh yí”. ¹⁵ Mə á ka námá tééd ná má bwiŋg bwo kéel, seegya nji Nkəŋkə Shíshim má shwiy bwo nyúúlád námá nda í á bə nə sá mátéédúlé* dí ná. ¹⁶ Mə mú téduga ciyá Cwámba nyə á ci yí ná: “Yuánes nyə á ŋgə duu buud nə məjúwó, bi bāŋ bi é duwan nə Nkəŋkə Shíshim”. ¹⁷ Ntó, ŋkí Zembî má yə búúd yána dé nda nyə a yə námá sá ja sá á *búgula Yésus yí, mə wá zə ná mə sáág ŋgáádá nə Zembî?» ¹⁸ Ja bwé á gwág ntúní yí, bwé á saləwo, bwé mú ságusə Zembî, bwé ná: «Ntó ji ná Zembî má yə ikúl í cúgé Oyúden yí zhií ná bwé céndúg mítédúgá bwé ŋwa cəg.»

Jəjə Kéel í zə kə ikúl ishúsád

¹⁹ Ja bwé á gwú Itiyen yí, məma lúmbúli í á zə bə obúgula, bwé mú shîn cūma, ŋgə kə ikul ikul kə kumə Fenisí, nə Shíprə nə Antyósh. Bwé á ŋgə bwiŋg nji *Oyúden kéel. ²⁰ Nji, bóól búúd bwé á bə cínəŋg bwé njúl buud ó Shíprə nə buud ó Sirên. Bāŋ bwé á kə kumə Antyósh, bwé mú bwiŋg Ogərək Jəjə Kéel mə Cwámba Yésus. ²¹ Cwámba nyə á ŋgə kwíind bwo nə ŋkul nyé, zhwoɡ buud bwé mú *búgula, bwé cénd kuú njəond, yid wá Cwámba. ²² *Də lú óbúgula á Yurúsalem í á ka gwáduga lāŋ wəŋg. Bwé mú kənd Barnábas wu Antyósh. ²³ Barnábas wəŋg, ja nyə á jé Antyósh a dúg nda Zembî nyə a lwóya mpaam nyé ná, nyə á bul bə nə məshusəg, a mú cwíny óbúgula bēsh ná bwé jíg gwoŋg mə Cwámba dí nə milām myán myēsh. ²⁴ Nyə á bə jə múúd, a njúl lwándúlá nə jəjə Shíshim nə búgá ná cwóó. Bóólúgá ncúlyá buud bwé mú kwídali Də lú óbúgula dí.

²⁵ Barnábas nyə á ka kə Tárus ná a kə ŋwa Sól. ²⁶ Nda nyə á kwey nyə ná, nyə á zə nə nyə Antyósh. Bá bwé mú já cínəŋgú mbú ncindí, bwé ŋgə seəŋgya nə Də lú óbúgula, bwé ŋgə yə ncúlyá buud minjígúlá. Nūŋ Antyósh wá *ompwíin bwé á tééd gwiidəw ná okristen yé.

11:14 16.31 11:15 2.4 * 11:15 Jwôw lú Pantekôt. (Dúgúg Mis 2.4.) 11:16
1.5 11:18 13.48; 14.15, 27; 15.4, 12, 22-29; 17.12; 18.5-11; 19.8-10; 20.21 11:19
8.1-4 11:20 Yuá 7.35 11:21 2.41 11:23 13.43; 14.22; 15.32; 16.40; 18.23;
20.1, 28-31 11:25 9.30 11:27 13.1; 15.32

27 Í á ka zə bə na dúl baan dí ná, bóól *búúd ɔ mícúndá bwé á shulə wú Yurúsəlem kə Antyoósh. 28 Ngwól á bwo, nə jíná ná Agabus, músə zə lás nda Shíshim nyə a lwágulə nyə ná. A mú jaaw ná məma yáág-yáág zha í bá bə shí nyēsh dí. Zha nyəəng í á shí námə bə fwála Klóod nyə á bə Káázəl yí. 29 Ntó, ompwíín bwé mú ηwa cígúlá ná bwé zə sɛɛng míkwiíndyá, muud yēsh wá bímbí á jí nə ηkul wá yí, bwé kənd bəəng óbúgula wá Yudéa. 30 Bwé á sá námə ntó, bwé mú kənd Barnábas bá Sól nə míkwiíndyá, bwé kə yə ócúmbá buud wá Yudéa.

12

Engəles mə ká yíl Pyêr mímbwugud

1 Baan dəəngú Njwú-buud Herod nyə a tééd ná a zə ηgə jugushi bóól búúd ɔ *Dɔ lú óbúgula. 2 A mú gwú Zhâk mínyəŋə mə Yuánes nə kafwɛɛ. 3 Nda nyə á dág ná *Oyúden bwé á ηgə gwág nywa sâ jəəng ná, nyə á ka námə bii Pyêr, í njúl fwála lú zaŋ bwé də də íbəléd yâ kú nə *ləvur yí. 4 Nyə á bii nyə ntáni, a mú kə wá nyə mímbwug dí, a təl íkínda í ízimbi inɔ́ né í bááguləg nyə, kínda ízimbi jēsh nə ozimbi onɔ́. Nyə a ηgə téduga ná a bá ka zə təl nyə kəod dí tām buud ja zāŋ *Páska í bá cɔ́ yí. 5 Pyêr nyə á ka bə mímbwugud. Dɔ lú óbúgula dāŋ, ηgə báásulə məjəgula

ηgələ jəgula nə Zembî shú déd kú yəw.

6 Búlu í á bə ná Herod mə bá təl Pyêr kəod dí nda mán yí, Pyêr nyə á bə a mbwúg gwəd ηgwólúlá məŋkəda nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. Nyə a bə a mbwúg mpádúgá ózimbi obá, isándalé í təl mpumbéd. 7 Ka seegya ná ηgwól *əngəles mə Yawé má jé, kúl fúm jəəng má shwal bə nə məŋkenya ná ηgəŋ. Engəles mú yíd Pyêr bugúlu dí, juumushi nyə, nyə nə né ná: «Ná cá! Wəólúg!» Mikwoolú mí íŋkwánz mí mú shugula wú Pyêr məbwəd. 8 Engəles mú kwo ci nə nyə ná: «Cɛɛləgú kanda wo bwáád məŋgwub.» A mú námə sá ntó. Engəles ná: «Bwáádúg kúúd gwô, wo bɛg mə.» 9 Pyêr mú cúwo tóŋn ηgə bɛ əngəles, a kú fwo mpu magulə ná sâ əngəles ηgə sá yí jisə búbálé. Nyə á ηgə ηwa nda *ntamá á mísh ná bagá. 10 Ja bwé má cɔ́ cé isándalé ashúshwóógú, bwé cɔ́ ábɛɛ yí, bwé mú jé njuwug íŋkwánz á ηgɛɛ ηgwála. Njuwug wəəng mú juw bwo wáméfwó. Nji bwé á wóos tóŋn kə njwóŋ dí yí, əngəles mú kyey, béegya nə Pyêr. 11 Fug mú zə Pyêr lúúd, a mú ci ná: «Mə má ka mpu já gaád búbálé ná Cwám̄ba nyə ámə nti əngəles yé, zə tí yíl mə məbwə mə Herod dí ná mə fáámug nə sâ Oyúden bwé ηgə jii sá mə yí.» 12 Nda nyə á shín mpu ntó ná, nyə á ka kə njów mə Mariya nyəəngú mə Yuánes

11:28 21.10 11:29 12.12, 25; Rom 15.26; 1Kr 16.1; 2Kr 8.4; 9.2, 12; Gal 2.10

12:4 4.3 12:5 Zhk 5.16 12:7 5.19 12:12 Yuánes bwé á kwo də jəw ná

Márkus yé: 12.25; 13.13; 15.37; Kol 4.10

bwá á kwo ðu jôw ná Márkus yé. Cínong wá zhwog buud bwá á bæ bwá mə sɛɛŋgya, bwá ŋgá jəgula nə Zembî yé. ¹³ Nyə á ka kudə mbê. Ngwól sɔɔl məsáal mudá nə jíná nə Rôd mú shísh mbéd kə gwágulə. ¹⁴ A mú yag Pyêr kâl ná ndeé, a kú fwo juw mbê, a mú yida nyiŋgə nə kúlá nə məshusug kə jaaw búúd nə Pyêr təl na mbéd tóón. ¹⁵ Bwá mú ci nə né ná: «Wo ji lad». Nyɛɛ mú námá bwaagulə nə a ŋgə jaaw búbalé. Bwá ná: «Ŋgəles yé wá éne.» ¹⁶ Pyêr mú nyiŋgə bul kudə mbê. Bwá mú juw, bwá mú dág nyə, fag mú jimb bwo mílúúd. ¹⁷ Nyɛɛ mú fufə bwo mbwə nə bwá jíg kúl-kúl. A mú bwiŋg bwo nda Cwámba nyə ámə yíl nyə njów mímbwug wéeshuli nyə tóón ná. A mú ci nə bwo ná: «Kəgá jaaw Zhâk bə́nŋ bóól bwááŋg bēsh». A músə kyey kə kúl shúsúd.

¹⁸ Ja mán í á lâm yí, ózimbi məkuú má á təw shí nə á Pyêr, bwá kú mpu sá í ámə sîy yí. ¹⁹ Herod mú kənd búúd məsɔ́gúđ, nji bwá kú kwey Pyêr. A mú təl ísándálé kɔɔdud ná ndeé a mú lwám buud nə bwá gwúg byo. Herod músə shulə wú Yudéa kə Sezarê, kə ji wu.

Ŋgəles mə zə sá nə Herod yág

²⁰ Herod nyə á ka zə bæ nə mbíya zhwunú nə buud ɔ Tir nə bəŋg wá Sidon. Nda búúd

bəŋg bwá á mpu ná məbii mán mə á ðu bul zhu ləəm mə Herod ná, bwá á ka təw cún ná bwá jəlá nə kə dág nyə, a sáág nə bə́nŋ bwá jíig nə shɛɛ. Bwá mú kə kwambulə nə mwá mpáánzə* yé Blastos nə a sáág nə bə́nŋ Herod bwá bwámag. ²¹ Jwôw lú mpwəmə dəŋgú, Herod mú bwáád míkáándə mí ící myé nə ndeé a mú kə ji jiya ící dî. A mú ka zə lás nə buud ŋni kaand. ²² Buud ŋni bwá mú shwal wá yəngá ná: «Dúni kál dásə nji kál lú Zembî, kú bæ kál lú múúd.» ²³ Ka seegya nə ŋgwól *ŋgəles mə Yawé má yíd nyə nəcé a bələ kú yə Zembî gúmá jé. A mú yə, mishwóómbú dələ nyə.

²⁴ Milású mí Zembî myáá mí mú námá ŋgə kə nji shwóg nə shwóg. ²⁵ Barnábas bá bəŋ Sól bwá mú shín sá lwámá bwá á kə Yurúsələm yí nə ndeé bwá mú nyiŋgə. Ja bwá nyiŋgə ni, bwá mú kə nə Yuánes bwá á kwo ðu jôw ná Márkus yé.

13

Nkɛŋkɛ Shíshim mə féesh Sól bá Barnábas

¹ Dɔ lú óbúgula í á bæ Antýosh yí í á bæ nə *buud ɔ mícúndə nə oyíguli. Barnábas nyə á bæ cínong, nə Símayon bwá á kwo ðu jôw ná Nizher yé, nə Lusýus múúd á Sirên, nə Manaen bá cí Herod á tatarák* bá wɔɔf kúl ŋgwúd yé, nə Sól. ² Dúl jwôw bwá á ŋgə sá mísɔɔn bwá ŋgə ci

^{12:18} 5.22-24 * ^{12:20} mwá mpáánzə: Mwán wəŋgú nyə á bæ kágə mílwámá á fúm má Herod. ^{12:22} Eze 28.2 ^{12:24} 2.41 ^{12:25} 11.29-30 ^{13:1} 11.27

* ^{13:1} Tatarák: Ciyá ni í cugé ciyá mákaa; nji í ká ná «ŋgwámuna nyə á ŋgə jwú nə mpál nɔ́ á nkúmba faan yé». Dúgúg námá Mat 14.1; Luk 3.1, 19; 9.7. ^{13:2} 9.15; 10.19; 22.19; Gal 1.15-16

idâw yí, Nkêŋkê Shíshim nyə á ci nə bwo ná: «Tálúgá mə Barnábas bá Sôl koogá, bwé zé kə sá sáal mə mə fěésh bwo ná bwé sáág yí.»³ Ná ndeé, bwé mú jəgula nə Zembî bwé ŋgá ci idâw, bwé mú bəd Barnábas bá Sôl məbwə, bwé mú bíd bwo ná bwé kyéyug.⁴ Ja Nkêŋkê Shíshim mə kənd Barnábas bá Sôl lwámád ntúni yí, báá bwé mú shulə kə Seləsi, bwé mú ŋwa byóol cə kə kóómb ŋkwamə† á Shíprə.

⁵ Bwé á kə wóós Salaminə, ŋgə bwiiŋg Milású mí Zembî *mámpáánzə mə minjígúla mə *Oyúden dî, bwé ŋgə kə nə Yuánes tâŋ kágə mílwámá.⁶ Bwé mú líina ŋkwamə nyəŋg nyésh ná ndeé kə wóós ŋgwéla á Pafos. Bwé á kə kwey ŋgwól mwá Yúden núŋ Pafos nə jínə ná Bar-Yésus, a njúl muud ncidə, *muud micúndə á məshügá.⁷ Bar-Yésus éne bá ŋgwámuna Serzhus Polus wə bwé á ŋgə cugə. Ŋgwámuna nywáá njúl nə fug, nyə á ka jəw Barnábas bá Sôl nəcé nyə á bə nə məma yéésh ná á gwág kéel mə Zembî.⁸ Nji, Elimas‡ mú ŋgə laa bwo, a ŋgə yida ceel shwúguli ŋgwámuna nə a kú *búgula. Jínə lú Elimas í kə ná muud ncidə.⁹ Sôl, bwé jəw ná Pwôl yé, mə lwánd nə Nkêŋkê Shíshim ná cwóó músə ka dúg Elimas ná figə-figə,¹⁰ a mú lás nə nyə ná: «Yí! yé mása məkəŋ nə məshügá éga, yé mwân mə Njwú məjamb,

yé múúd jí kú ceel otátəli éga! Wo ayówé ŋgélə ceel ntáma jəjə íyuug í Cwámaba?¹¹ Wo zə dúg ja gaád. Mbwə mə Zembî í mə bii wo. Wo zə fwo bə áncímncím, kú ná dúg mənkenya mə jwəw. Wo é jí ntó fwámé fwála.» Pwôl ká námə shín lás ntúni, gúndə nə yídúgú í mú shulə Elimas míshúd, a mú ŋgə lyéda kəkúl ŋgwúd ŋgə sə muud bíig nyə mbwəd yé.¹² Nji ŋgwámuna nyə á dúg sá í á síy ni yí, nyə shwal bə mbúgula, njígúla nyə á gwág shú mə Cwámaba yí í mə bii nyə.

Pwôl Antyósh á Písidî

¹³ Pwôl bánəŋ buud ó gwoong bə bwé mú kəwa byóólúd Pafos, kə Perzhe kóómb shí á Pamúfilí. Yuánes mú kə béégya nə bwo núŋ, nye mú nyiŋgə kə Yurúsəlem.¹⁴ Bəŋ bwé mú tí Perzhe, ŋgə kə ná ndeé kə wóós Antyósh á Písidî. Bwé mú kə nyí *mpáánzə minjígúla dí jwəw lú Sábaad, kə jí shí.¹⁵ Ja lələ *mbwoomb məcéxə nə micilyá mí búúd ə micúndə í á shín yí, otówe ə shwóg wə mpáánzə minjígúla bwé mú ci nə bwo ná: «Bwaang, ŋkí bi búśə nə gúl sá bí bí nə ŋkul bándələ búúd nə ndí yí, lásúgá ja gaád.»

¹⁶ Pwôl mú təw tətəli, a fufə bwo mbwə, a músə lás ná: «Nə bag ó *Izərayél nə bəŋg bwé ŋgə gwəzə Zembî wá, bi ə gwágúla mə.¹⁷ Zembî á kúl búúd Izərayél jísú ga nyə

13:3 6.6 13:4 10.19; 15.39 † 13:4 ŋkwamə: Nyíśə bwádə lú shí tətám məjúwó.
13:5 17.2 13:8 2Tm 3.8 ‡ 13:8 Elimas: Dúl jínə dé wə Bar-Yésus. 13:11
9.8; 22.11 13:13 13.5; 15.38 13:14 17.2 13:15 15.21 13:17 MmN 1.7;
Mbá 5.15

a féesh osóónǵú bású. Nyə a sá ná kúl búúd jísú í kág bul mpyáanz nŭŋ jiya á Igŭpten dŭ. Ná ndéé nyə a yŭl bwo nŭŋ nə mbwə ɲkúl yé. ¹⁸ A mú ɲgə jísəw bwo shí a shwééshá dí kə wóós je kumə mimbú məwúm mánŋ. ¹⁹ A mú jaŋgulə ílwoŋ í búúd zaŋgbá shí á Kanaan ná ndéé a yə ódā shí nyáŋ tâŋ lúgí ²⁰ shú mímbú kúná-kúnə mítəd minŋ nə məwúm mátóon.

«Mpúsə wəɔŋǵú a mú də wéeshuli bwo osémbye ɔ mílésú nə ndéé zə wóós fwála mə *múúd micúndə Samyél. ²¹ Ja jəɔŋǵú bwo mú jii ná bwə bəg nə wáŋ ɲjwú-buud. Zembí mú yə bwo Sawul mwān mə Kís a ɲjúl mbyágá á beend mə Bəŋzhamê. Sawul mú jwú nə bwo tâŋ mimbú məwúm mánŋ. ²² Zembí mú yŭl nyə, a mú tâl bwo *Dávid ɲjwú-buud. Dávid wəɔŋ wə Zembí nyə á bwiing lāŋ yé ná: “Mə mə dŭg ná Dávid mwān mə Yése jisə muud mə kwaga nə tédúgá wām yé, nyə wə mə bá də sá sá jêsh mə bá də jii ná a sáág yí.” ²³ Nyádí mpwoŋ buud dí wə Zembí nyə a lwándúlə mpu yé, a wéeshuli Yésus cəgye buud á Izurəyél yé. ²⁴ Shúshwóógú ná cəgye wəɔŋ zəg, Yuánes nyə a zə jíguli kúl búúd Izurəyél jêsh nduwán tâŋ yuug ná bwə mə cénd mítédúgá. ²⁵ Ja Yuánes wəɔŋǵú nyə á ɲgə shínal sáal dé yí, nyə á ɲgə cí nə buud ná: “Bí

ɲgə ná téduga nə mə wə zə? Mə cugé múúd bí ɲgə téduga nə mə jísə yé. Nji, ɲgwól múúd zag mádí mpúsə. Mə ampíyáyé ná mə cínyug nyə mikwoolú mí mánɲgwub məkuúd.” ²⁶ Bwááŋɲg bēsh, təɔ mpwoŋ buud mə *Aburaham təɔ bí bəɔŋ bí ɲgə gwəɔ Zembí wá, shé wə Zembí nyə á nti kéel á cəg dəɔŋ wá. ²⁷ Buud ɔ Yurúsalem bēsh nə otówe ɔ shwóg bán bwə á shígé mpu Yésus. Bwə á yida cəɣlə nyə shwiy. Ntə, bwə á sá ná iciyá í búúd ɔ micúndə shé mə də lə ósábaad bēsh dí yí í bwámag. ²⁸ Təem bə nda bwə á shígé kwey nyə nə məbɛɣé ná a yəg ná, bán bwə á cí nə Pilāt ná a gwúg nyə. ²⁹ Námə nji bwə á shín sá isá byēsh í á bə cilyá Kálaad Zembí dí shú dé dí yí, bwə á shul yŭl nyə líd bwə kə wá nyə shwóŋud. ³⁰ Nji, Zembí nyə a gwúmushi nyə. ³¹ Nyə a lwóya nyúúl məlú məlú, buud bəɔŋ bwə á zhu Galilé bád kə Yurúsalem wá bwə á ɲgə dŭg nyə. Buud bəɔŋ wə bwə músə owúshined bə kúl búúd jêsh dŭ. ³² Jəjə kéel dəɔŋ námə wə sá ɲgə bwiing bí yí, ɲkaagə Zembí nyə a kaag odá yí. ³³ Zembí nyə a sá ná ɲkaagə nyəɔŋ í zəg bwəma nə sə bwān gwúmúshilə nyə á gwúmushi Yésus yí. Sā jəɔŋ wə jísə cilyá Sôm ábɛɛ dí yí, ná: “Wo ji mwān waamə, mə mə byā wo múús”. ³⁴ Jí ntə.

13:18 MmN 16.35; Ilŋ 14.33-34; Mbá 29.4 **13:19** Mbá 7.1; Zho 14.1 **13:20** OoM 2.16; 1Sa 3.20 **13:21** 1Sa 8.5, 19; 10.21; 11.15 **13:22** 1Sa 16.12; 13.14 **13:23** Iza 11.1; Rom 1.3; Mbú 5.5 **13:24** Luk 3.3 **13:25** Luk 3.15-16 **13:27** 3.17 **13:28** Luk 23.4, 14-15, 21-23 **13:29** Luk 23.50-56 **13:30** 3.15 **13:31** 1.3, 8 **13:32** Sôm 2.7; Rom 1.3-4 **13:34** Iza 55.3

Zembî nyə a gwûmushi nyə ákandug, a kú ná bá kwo bwo. Ntó wə nyə á ci yé, ná: “Mə bá yə bí jɔjɔ isâ mə á kaag Dávid yí, mənkaagə mə cúgə nə ŋkul salan má”. 35 Gwə námə wə á ŋgə báásulə gúl kúkúl cilyá dí ná: “Wo abúlé bíd nə jɔjɔ sóol məsáal wə kég bwo shwónud”. 36 Dávid nywáá nyə a shí sá mítédúgá mí Zembî fwála déd. A mú yə, a dɔw nə osóóŋgú bɛ, a bwo. 37 Nji, nyɔɔŋg Zembî nyə a gwûmushi yé nywáá nyə a shígé bwo. 38 Bwaanɔg bi mə jəlá nə mpu ntó ná nyə wə mə sá ná bi gwágúg kéel ijuugá í *mísám mín. Məççə mə Moyíz bí á dɛ bɛ mə má á shígé sá ná bi ŋgəg nə bə otútəli. 39 Nji Yésus wə jísə ná muud yêsh mə búgúlá nyə yé, a bə tútəli ncindí nə ncindí. 40 Bi ó bɛy ná sâ búúd ɔ mícúndə bwə á ci yí, í bwəmag nə bí. Bwə á ci ná:

41 Bí buud ɔ mpyóŋ, dɔgá, káámúgá, bi jímbug!
Nəcə, té bí ŋgə ná dúgya yí, mə zə bá sá gúl sâ bi ŋgə dúg, sâ jí ná ŋkí bi mə gwág nji lân bí kú *magulə yí.»

42 Ja Pwól bá Barnábas bwə á cúwo tóon yí, búúd bwə á jəgula nə bwo ná bwə bəg kwo zə bwiing bwo lân ŋgwúd ni Sábaad mə bá bɛ yé. 43 Ja buud bwə á bwilya yí, fwámé bímbí lú *Oyúden nə bóol búúd bwə á wá milám mísəon wán dí wá bwə á bɛ Pwól bá Barnábas bəndəŋ kə ŋgə lésha. Pwól bá

Barnábas bwə mú ŋgə wá bwo ŋkul miláməd ná bwə wág icug byán mpaam mə Zembî dí.

44 Sábaad nyə á bɛ yé, buud bwə á zə sɛɛŋgya je bə buud ɔ ŋgwála bəsh ná bwə zə gwágulə kéel mə Cwámba. 45 Nda bóol Oyúden bwə á dúg bímbí lú ncúlyá buud bəɔŋg ná, bwə á ka zə mpíi Pwól bá Barnábas váál áwuwaɔwə, bwə mú ŋgə shwána bwo, ŋgə lwíy bwo. 46 Pwól bá Barnábas bwə mú mpu jaaw bwo kú nə ifwaas ná: “Í á jəla ná bi wə téédúg gwág Milású mí Zembî. Nda bí bəŋ mə ka ban myo ná, bi mə lwágulə ná bi ampíyáyé nə cug á kandugə kandugə. Ntó, sə bəŋ mə zə lésha nə ikúl í cúgə Oyúden yí. 47 Nəcə Cwámba nyə á ci nə sə ná: “Mə mə tál wo ná wo bəg mənkenya mǎ ilwon, ná wo kég nə cug kə wóos íjumə í shíd”.»

48 Nji ikúl ishús í á gwág ntáni yí, bwə á bul bə nə məshusug bwə ŋgə ságusə kéel mə Cwámba. Bəɔŋg bwə á bə féeshá ná bwə dúgúg cug á kandugə kandugə wá bwə mú bə óbúgula. 49 Kéel mə Cwámba í á kyey loom wəɔŋg wəsh. 50 Oyúden bwə á ka shwambulə fwámé búdá ó loom bwə á dɛ gwəɔɔ Zembî wá. Bwə mú zə lwágulə Pwól bá Barnábas cúwáli ná ndéé bwə wáamb bwo kə ntɔ mínji mí shí nyán. 51 Pwól bá Barnábas bwə mú kudə fumbýá mákuú

májúđš shú dán, báá bwé mú kə Ikóniyum. ⁵²*Ompwíin bwé mú lúg lwándúlá nə məshusug nə Nkẹ̀nkẹ̀ Shíshim ná cwóó.

14

Pwól bá Barnábas Ikóniyum

¹ Í á ka bæ, ja bwé á wóós Ikóniyum yí, Pwól bá Barnábas bwé á kə mpáánzə minjígúlá. Bwé á kə lésa nə buud mbií á nə *Oyúden nə Ogarék nkí bul bulya bwé *magulə búgə. ² Bəng Oyúden bwé á shigé magulə búgə wá, bwé mú zə sá ná ikúl í cúgé Oyúden yí bwé shínúg obúgula. ³ Nji, Pwól bá Barnábas bān bwé á ji cínəngú fwámé mwōw, bwé ngə lás kú nə ifwaas. Bwé á ngə bul ηwa ηkul wə Cwámba. Cwámba ngə námə magulə kéel bwé á ngə bwiing yí, a ngə yə bwo ηkul, bwé ngə sá *isá í ntọ búúd ηkwóη yí, nə *isá í mímbúgú. ⁴ Buud ɔ ηgwəla bwé mú béegyá ígwoong íbá, gúl í ngə bə ishambulə í Oyúden, gúl í ngə magulə *buud ɔ lwámá. ⁵ Nə Oyúden, nə bóól búúd bwé cúgé Oyúden wá, nə otówe ɔ shwóg bān bwé mú zə sá yuug ná bwé jugushi búúd ɔ lwámá, bwé lúmə bwo məkwóógú. ⁶ Nda búúd ɔ lwámá bwé á mpu yuug jəng ná, bwé mú túb kə Lístrə nə Dərbə, mīngwəla myá Likawuní, nə cínəng məkoogú

məkoogú. ⁷ Bwé mú kə ngə bwiing Jəjə Kéel wu.

Pwól bá Barnábas Lístrə

⁸ Ngwól múúd nyə á bæ nūη Lístrə kú bwele tōw tətəlí nə məkuú mé. Nyə a byél mbúmbwúgú, nyə a shigé bwele kyey. ⁹ Dúl jwōw, muud wəng nyə á ka ngə gwágulə nda Pwól nyə á ngə lás ná. Pwól mú dúg nyə ná figəfigə, a mú dúg ná muud éne ji nə búgə nə a ji nə ηkul yál. ¹⁰ Pwól mú ci nə né gwówgwōw ná: «Tówúg tətəlí nə məkuú mwō». Muud éne mú sáanz, a mú téed ngələ kyey. ¹¹ Buud bwé á bæ cínəng wá bwé mú dúg sá Pwól mə sá yí. Bwé mú ngə lás gwówgwōw kəl lú Likawuní dánúđ ná: «Ozembí bwé mə bæ nda buud ná ndeé bwé mə shulə zə sádí». ¹² Bwé mú ngə jōw Barnábas ná Zəs, Pwól nyə ná Hermes* nəcə nyə wə nyə á də bæ nə ciyá lésú. ¹³ Buud bwé á də *búgula Zəs wá bwé á də bæ nə mpáánzə ngéé nyínúlé ηgwəla dí. Fada á yəbə wəngú músə ηwa mīngwúm mí nteny nə ikəlúgú-kəlúg í də lugushi dánd lú zāη yí, bəndə buud bwé mú zə kə ngéé nyínúlé ηgwəla. Bwé á cəel kə cígə inteny ná bwé sá Pwól bá Barnábas *mətúnuga nda ozembí.

Pwól bá Barnábas bwé jígúli búúd fwámé Zembí

§ 13:51 Ja Oyúden bwé á də kudə fumbyá məkuú dí yí, bwé á də lwágulə ná, kəkúl shí bwé ámə təl məkuú māj yí, bwé mə kəl gwo nə buud bí cínəng wá, ná bwé músə sá nyéé. **14:1** 17.2 **14:2** 13.45 **14:3** 2.22 **14:5** 14.19; 2Tm 3.11 **14:6** Mat 10.23 **14:8** 3.2 **14:11** 28.6 * **14:12** nə Zəs nə Hermes: Ogarék bwé á ngə téduga ná Pwól bá Barnábas búse ozembí. **14:13** 10.25-26; Dan 2.46

14 Ja *búúd o lwámá, Barnábas bá Pwól bwé má gwág ntó yí, bwé mú nyaa mikáándó†, bwé mú sáanz kə nə onkwimbyē tām buud, 15 bwé ná: «Buud óga, jáyé ni? Sá búesə námə búúd nda bî. Sá ngə yida bwiing bí Jǝǝ Kéél ná bí bídúg isâ í ikás ini, bí céndúg kuú njəənd yid wə Zembî á kuwô. Nyə wə nyə a té gwôw nə shí, nə m̄əŋ nə isâ byêsh bíś cínəŋg yí. 16 Nyə á ka yida bíd té zhúlə yág ná ilwoŋ í búúd byêsh í ngág nə bɛ byán ijâm nə ijag, 17 nji nye kú bíd ngálə lwágulə ná a jisə, a ngé námə sá bwo mpaam. Ntó námə wə á ngé nti bí ompú bwé ngé zhu gwów yé, a ngé yə bî məfwála məmpəg mə jəla nə bugəban yí, a yə bí zhwog idəw, a lwándulə bí məshusəg mílámúd». 18 Nji, bwé á teem lás nə buud óni ntúni, buud óni bwé á shígé leel magulə ná bwé bíd sálə bwo *mətúnuga.

19 Bóól *Oyúden bwé mú zə wós s bwé ngé zhu Antyósh nə Ikóniyum. Bwé mú zə kwambulə nə buud ná ndéé bwé mú lúmə Pwól məkwóógú ná lúmə lúmə, bwé julə nyə shí nə shí ná ndéé kə wusə bugád. Bwé á téduga ná a mə yə. 20 Nji, *ompwíin bwé mú kə lyɛ nyə. Pwól mú wəəl, a mú nyiŋgə kə ngwála. Mán mələm, a músə kyey kə Dərbə, bá Barnábas.

21 Bwé mú kə bwiing Jǝǝ Kéél nūŋ Dərbə ná ndéé bwé mú bə nə ompwíin fwámé

bímí. Bwé músə nyiŋgə kə Lístrə, cǝ kə Ikóniyum kə wós s Antyósh. 22 Bwé á ngə wá ompwíin ŋkul mílámúd, bwé ngé cwíny bwo ná bwé sáág zény búgə. Bwé á ngə lwágulə bwo ná bwé mpúg ná: «Sá mə jəlá nə ngə bwəma nə *incwaw í ntug, sə ngé ntǝ ngə ntǝ ngə ntǝ ná ndéé sə mú ka nyí Faan mə Zembî dî.» 23 Bwé á ngə sá ná, *Dǝ lú óbúgula dēsh dí, bwé féesh bwo ocúmbá buud, bwé ci idəw jəgula nə Zembî, bwé mú ŋwa bwo cwámbulə Cwámba wəŋ bwé á *búgula yé.

Pwól bá Barnábas bwé nyiŋgə kə Antyósh

24 Bwé mú lína Pisidî, kə kumə Paməfilí, 25 bwé bwiing kéel mə Zembî Perzhe ná ndéé bwé mú shulə kə Antalya. 26 Kälə wú Antalya, bwé mú ŋwa byóól kə Antyósh wú bwé á zhu ja mpaam mə Zembî í á féesh bwo ná bwé sáág sál bwé mə sá yí. 27 Ja bwé á kə jé yí, bwé á seŋg *Dǝ lú óbúgula, jaaw bwo sá jēsh Zembî nyə á yə bwo ŋkul ná bwé sáág yí, bul bə ná ndéé nda Zembî nyə a mə juw zhí ná ikúl í cúgé *Oyúden yí í máguləg búgə ná. 28 Bəñəŋ *ompwíin bwé mú jí na fwámé məma fwála.

15

Seŋgyá á Yurəsələm

1 Bóól búúd bwé á shulə wú Yudéa zə ngə jǝguli óbúgula

† 14:14 nyaa mikáándó: Oyúden bwé á də nyaa mikáándó jaá mpimbə mə bul bíi lám yí. 14:15 MmN 20.11; 1Kr 8.4-6 14:16 17.30 14:17 Sôm 147.8; Zhe 5.24 14:19 14.5; 13.50; 17.13; 2Kr 11.25 14:22 11.23 14:23 6.6; Tit 1.5 14:26 13.1-2 14:27 11.18; 15.12 15:1 Ləv 12.3; Gal 5.2

ná: «Ŋkí bi mə bə kú síya ábiwáág nda Cεε mə Moyíz í ngé ci ná, bí cugé nə ŋkul *dúg cug.» ² Buud bəŋgú bənŋ Pwôl bá Barnábas bwá mú zə séŋusa mákêl, í mú sá fwámé zhuyâ. Cígulá í mú zə bə ná Pwôl nə Barnábas, nə bóól óbúgula bwé kág nə lésú wəŋg Yurúsalem kə lwágulə *buud ɔ lwámá bənŋ ocúmbá buud. ³ *Dɔ lú óbúgula í músə kənd bwo. Bwé mú lína Feñisí nə Samariya, bwé ngé bwiŋg buud nda ikûl ishús í má cénd mítédúgá ná. Sâ jəŋg í mú ngə bul sá bóól óbúgula məshusug. ⁴ Ja bwé má kə jé Yurúsalem yí, nə Dɔ lú óbúgula, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, bəsh bwé mú lág bwo. Bəŋ bwé músə jaaw bwo bímbí dəsh Zembí má balan nə bwo sáal dé dí yí. ⁵ Bóól óbúgula bwé á bə ŋkəomú *Ofarizyēŋ dí wá bwé mú báásulə ná í ji ná ikûl í ngé cénd mítédúgá yí í ngəg nə síya ábiwáág, bwé bε námé Məcεε mə Moyíz. ⁶ Buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud bwé mú ka zə seŋgya, zálə faas lésú wəŋg. ⁷ Buud bwé mú námé bul séŋusa mákêl. Ntó, Pyēr mú ka zə lás. Nyə ná: «Bwaŋg, bi má bwey mpu ná Zembí nyə a féesh mə wa bídí mwôw mə ashúshwóógú dí, a kənd mə ná mə kág bwiŋg ikûl ishús Jəjɔ Kéél, bwé búgúlág. ⁸ Nyεε muud mə mpú mílám mí búúd yé, nyə a lwágulə ná a má magulə ikûl, a yə bwo Ŋkəŋkə Shíshim námé nda nyə

á yə sá ná. ⁹ Nyə a shígé wá mbéégí mpédúgá sənŋ ikûl. Nyə a fúb námé bwo mílám nəcé bwé bálə nə búgá. ¹⁰ Nəcé jí bí é ka zə shweenzh Zembí, zə zhimb *ómpwíin məma mbag wúsə ná tə impáámbə bíśú, tə sáméfwó sá á shígé bə nə ŋkul mə jisəw yí? ¹¹ Nji sá ngə *magulə ná sá má dúg cug mpáam mə Cwámba Yésus dí, ntó námé wá jí nə ikûl yé.» ¹² Buud bəsh bwé mú ji ókúl-ókúl, ka gwágulə Barnábas bá Pwôl, gwágulə nda Zembí nyə á balan nə bwo, *isá í ntɔ búúd ŋkwóŋ yí nə *isá í mímbúgú í ngé síy ikûl ishús dí ná. ¹³ Ja bwé má shín bwiŋg yí, Zhâk mú ka zə lás, nyə ná: «Bwaŋg, bi ɔ gwágulə mə. ¹⁴ Shímun mə kúnəw shín jaaw sá nda Zembí nyə a sá ná: ná nyə á kənd mísh ikûl ishúsúđ kə féesh búúd bwé ngé bε jínə dé cínəŋg wá. ¹⁵ Sóólúgú wəŋg í bwəma nə sâ *búúd ɔ micúndə bwé á ci yí. Nəcé jisə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

¹⁶ Mpúsə isá íni, mə bá kwo zə lwɔ banda mə *Dávid. Mə bá seŋg íbúgulə yá cínəŋg nə ndéé mə kwo təl banda dəŋg tətəlí.

¹⁷ Ja jəŋgú, buud bəsh bwé bá sɔ Cwámba. Haaw, buud ɔ ílwoŋ byəsh mə á jəw ná í bεg jínə dām yí.

Ntó wá Cwámba nyə á ci yé.

¹⁸ A má sá íyuug byé sá má bwey mpu wúlə yág yí.

19 «Sâ jɔɔŋ wá mé mə dúg ná, ilwoŋ í búúd í ŋgá cénd kuú njɔɔnd ŋgə yid wá Zembî yí, sá ajáláyé nə wá bwo məkwowula cɔgɔd. 20 Nji, sá cíləg bwo nə bwá sásúləg məlwaaɣwo mə ózembî ó áyadúg, nə məlwaaɣwo má jaŋgálə múúd bíná kú nə bā, nə məlwaaɣwo má dələ cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, nə dələ mácií. 21 Sə má mpú nə tééd ikala i búúd í ayág óbwiingye ɔ lāŋ ó Moyíz básə míŋgwála myéshɔd. Mwɔw mə Sábaad məsh dí, bwá lɔ micilyá myé *mámpáánzə mə mínjígúlá məshɔd.»

22 Ntó, nə buud ɔ lwámá, nə ocúmbá buud, nə Dɔ lú óbúgula dēsh bwá mú dúg ná bwá jəlá nə féesh bóól búúd bənəŋ Pwól nə Barnábas bwá kəg Antyósh. Bwá músə kənd bóól fwámé búúd wá Dɔ: nə Yúde bwá á də námá jəw nə Barnábas yé, nə Sílas. 23 Bwá mú kənd bwo nə kálaad éga ná:

Sá, buud ɔ lwámá nə ocúmbá buud nə bóól óbúgula bēsh, sá mə bəda bí óbúgula bí cúgé Oyúden wá, bí bɔɔŋ básə Antyósh nə Sirí nə Silisí wá. 24 Sə má gwág kúga ná bóól búúd bású bwá á zə nə mínjígúlá myáŋ nūŋ bídí zə sá nə mítédúgá mí búbúləg bí mílámúd. Sə dí sá á nti bwo. 25 Gwə wá sá bēsh sá ámə bə cúnj nə sá mə

féesh búúd bwá zəg nūŋ bídí, bənəŋ Barnábas bá Pwól omínyɔŋú bású wá cɛɛlí, 26 buud bwá á mə kɛenzh ícɔg byáŋ shú jínə mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst wá. 27 Sə má ka nti bí Yúde bá Sílas nə bwá zəg básúlə jaaw bí sá sə ŋgə cílə ga. 28 Nə Nkɛŋkɛ Shíshim, nə sá, sá mə dúg ná sá ajáláyé nə zhimb bí wúl mbag, sá mə cílə bí nji isá bí cúgé nə ŋkul kwanz yí: 29 bi mə jəlá nə sásúlə ocúdú buud bwá ámə cígə shú ózembî ó áyadúg wá, bi kú də də mácií, kú də cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé, bí kú də sá jaŋga. Bi mə ká də sásúlə ísá íní, í bə bí mpwogé. Bi ó ji nə shee.

30 Yúde bá Sílas bənəŋ Pwól nə Barnábas bwá mú béegyá nə óbúgula, bwá mú shulə kə Antyósh. Bwá mú kə sɛɛŋg óbúgula, yə bwo kálaad. 31 Bwá mú lɔ kálaad nə ndéé a mú wá bwo ŋkul mílámúd, bēsh bwá mú bul bə nə məshusɔg. 32 Nda Yúde bá Sílas bwá á bə *buud ɔ micúndə ná, bwá á ka námá kwo də lésa nə óbúgula, də cwíny bwo, də wá bwo ŋkul mílámúd. 33 Bwá á ji cínəŋgú fwámé fwála nə ndéé óbúgula bwá mú jəna nə bwo ná bwá nyíngəg ná shee kə kwey búúd bwá á nti bwo wá. 34 *[Nji Sílas mú kwey nə nyə anyíngáyé, nyə mə ji wu.]

35 Pwól bá bəŋ Barnábas bwá á ji námá cínəŋg Antyósh.

15:20 15.29; 21.25 dələ cúdú: 1Kr 8.1-13; 10.23-33 jaŋgálə múúd bíná kú nə bā: Ləv 18.6-18 cúdú nyə ámə yə məcií kú shwiy yé: Ləv 17.15 dələ mácií: Ləv 17.10-14
15:21 13.15 15:22 11.18; 16.4 15:24 Gal 1.7; 5.10 15:28 10.19; 15.20;

Luk 11.46 15:32 11.23, 27 * 15:34 Míl micilyá mí ayág mí cúgé nə iciyá íga.

Bánŋh bóól óbúgula bwá ngá yə buud minjígúálá, bwá ngá bwiing jəjə lân á kéeel mə Cwám̄ba.

³⁶ Mpúsə baalé mwôw, Pwôl mú ci nə Barnábas ná: «Shwá nyíngəg ná kə ngə dúg omínyəŋhú búsu míngwála myêsh shwá á bwiing kéeel mə Cwám̄ba myá. Í jii ná shwá mpúg nda bwá mú ngə bə ná.»

³⁷ Barnábas nyə á ka námá jii ná bwá kág nə Yuánes nyə á bə nə dúl jíná ná Márkus yé.

³⁸ Pwôl nyə mú dúg ná bwá ajəláyé nə kwo kə nə muud nyə á fwo kə mpáŋgula bwo nə iséy, kə béégya nə bwo Pamafilí yé.

³⁹ Bwá mú séŋusa mákəl ná ndéé bwá mú béégya. Barnábas mú ŋwa Márkus, báá bwá mú ŋwa byóól kə Shíprə.

Pwôl mə zə nyiŋgə kyey, bá Sílas

⁴⁰ Pwôl nyə mú féesh Sílas ná bá bwá kə. Obúgula bwá mú jôw Cwám̄ba ná a jáándug nə bwo mpáam nyéd. ⁴¹ Pwôl mú jaand Sirí nə Silisí, a ngá wá mədɔ mə óbúgula ŋkul mílámúd.

16

¹ A mú kə wóós Dérbə, kumə Lístrə. A mú kə kwey ŋgwól *mpwíin nûŋ nə jíná ná Timoté. Timoté wəŋgú nyəŋgú njúl shilə *Yúden mbúgula Yésus, sóŋgú nyə njúl mwá Gürék. ² Obúgula wá Lístrə nə Ikóniyum bwá

á ngə bwiing lân mə Timoté nə a ji jə múúd. ³ Pwôl nyə á ka ceeel ná bá bwá kə. A mú ŋwa nyə, a sá nyə ábiwáág nəcé ngálə beemb *Oyúden wá shí nyəŋg nəcé nda bwá á bwey mpu ná sóŋgú jisə mwá Gürék ná. ⁴ Míngwála myêsh bwá á ngə kə myá, bwá á ngə kala óbúgula micígúla *búúd

ɔ lwámá nə ocúmbá buud wá Yurúsalem bwá á ŋwa myá, bwá ngá təl óbúgula məkuú shí ná bwá bég micígúla myəŋg. ⁵ Mədɔ mə óbúgula mə mú ngə lal, buud bwá ngá kwíduli jwôw dësh. ⁶ Pwôl nə gwoŋg jé bwá mú lína Frizhí nə shí á Galátia lína línág nəcé Nkəŋkə Shíshim nyə a shígé magulə ná bwá bwiingug kéeel Azi. ⁷ Ja bwá mə kə wóós íjumə í Mishí yí, bwá mú ŋwá kə Bitiní, nji Shíshim mə Yésus kú magulə.

⁸ Bwá mú ka lína Mishí ná ndéé kə wóós Truwás. ⁹ Gúl búlú dí, Pwôl mú dúg *ntamə á mísh ná bagá, ŋgwól múúd Masedwân təl ngə téég nyə məbwə ná: «Záá Masedwân, zə kwíind sâ.» ¹⁰ Nda nyə á dúg ntó ná, sá á shwal zə sɔ ná sá mə ká Masedwân, sá ngə mpu búbálé ná Zembí ngə jôw sá wu ná sá kág bwiing kéeel. ¹¹ Sá mú ŋwa byóól Truwás, sá kə ná tíŋ kə wóós Samotaras. Mán mələm sá ó kumə Neyapolis.

¹² Tílə cínəŋgú sá mú kə Filipí, ŋgwála ashúshwóógú á mpál shí Masedwân. Filipí wəŋgú njúl ŋgwála ózhul ɔ Róma, sá

mú ji cínɔŋgá baalé mwôw.
 13 Jwôw lá Sábaad sá mú cúwo wú ŋgwála, kə bwûŋ lá ŋgwɔ́, wú sá á téduga né bwé á kwambələ ŋkumba kəl shú mǎjəgula wá. Sá á ka bə sá njúl nûŋ, sá ŋgá ləsha nə budá bwé á seɛŋgya cínɔŋg wá. 14 Ŋgwól múdá nə jíné né Lidiya nyə á zhu ŋgwála á Tiyatîr, nyə á du kusha ijimá í míkáándé mí atítî; mudá wɔɔŋgú nyə á du gwɔ́ Zembî. A mú du gwágulə Pwôl né ndéé Cwám̄ba mú bēny nyə lâm né a máguləg lésú má Pwôl. 15 Ja múdá éne nyə á ka duwan nə buud ɔ njów bé bēsh yí, nyə a téég sê məbwə ná: «Ŋkí bi má kwey né mə ji mbúgula mə Cwám̄ba, zəgá ji mádí njów.» A mú yímbəli sá ná sá máguləg.

Sáal mə Pwôl bá Sílas Filipî

16 Í á ka zə bə, dúl jwôw sá ŋgá kə kúl sá á du jəgula yí, dúl sás mú zə bwəma nə sê. Sás dɔɔŋg í á du sá ísəy í málwaa. Nyə á bə nə jamb lá lweendí, lweendí jɔɔŋg dúgá yə buud bwé á bə nə nyə wá zhwog məbii. 17 Sás dɔɔŋg mú zə ŋgə bɛ Pwôl, a ŋgá kîm gwów-gwôw ná: «Buud óga búsə osóol ɔ mǎsáal ó Zembî á gwów-gwôw. Bwé ŋgə jaaw bí zhií á cəg.» 18 Nyə á ka námə du sá ntáni mwôw ŋkí bulya ná ndéé Pwôl mú lwáduga nyə, a mú yid dúg nyə mpúsə, a mú lás nə jamb ná: «Jínə má Yésus-Krîst dí, mə yímbəli wo ná wo wúg múdá éne dí!» Shíshim músə námə cúwo cé nə cé.

19 Nda búúd bwé á bə nə nyə wá bwé á dúg né búgá jáŋ bwé du bə nə məbii yí í mə jím̄b ná, bwé mú bii Pwôl bá Sílas, wádugə kə nə bwo ósémbye ó mílǎsú dí wú buud bwé á du seɛŋgya tām dánd wá. 20 Bwé mú kə lwóya bwo ótówe ɔ shwóg dí, kə shwáman bwo ná: «Buud óga bwé má tál sá ŋgwála né shwuu. Bāŋ bwé njúl *Oyúden, 21 bwé ŋgə zə jíguli buud məfúlú má ajáláyé né sá buud ɔ Róma sá bwéleg magulə má.» 22 Buud bwé á bə cínɔŋg áncuncuma wá bēsh bwé mú shwal mpii bwo. Otówe ɔ shwóg bwé mú tí bwo mikáándé, bwé lwám buud né bwé yídúg bwo nə milwóŋ. 23 Bwé mú danɔgələ cú bwo na ná ndéé bwé kə wusə bwo njów mímbwug, bwé nə mása á njów mímbwug ná: «Wo ɔ mpú ŋgə baagusa sá buud óga.» 24 Nji mása á njów mímbwug nyə á gwág ntáni yí, a kə ntág fad bwo kúl fúm dí cwû, a wá bwo mimbwagé mákuúd.

25 Ŋgeé tām bulú, Pwôl bá Sílas bwé mú ŋgə jəgula nə Zembî bwé ŋgá sey isusa gúmálələ Zembî. Bwé á ŋgə sá ntó míl mímbwug myēsh mí ŋgə gwágulə bwo. 26 Seegya né shí í mú jág ntaŋusa mbii á né mənyuŋ mə njów mímbwug má ŋgə shwágusa máshugud. Mimpumbé myēsh mí mú námə leel shîn juw, mimbwug myēsh məŋkəda shîn sémb. 27 Mása á njów mímbwug músə juum. A mú dúg mímpumbé né

bagá, a mú ntâg wéem kafwele ná a gwílyá nyúul, a ηgá táduga ná mímbwug mí má shîn túb. ²⁸ Pwôl músə ka kîm nə ηkulû ná: «Kú sá wóméfwó məbôw. Sá bēsh sá búsa wa.» ²⁹ Mása á njów mímbwug mú jôw buud ná bwé zág nyə nə malámba. A mú ηgə lilya, a mú fwágəwa kə, kə búla Pwôl bá Sílas shí məkuú, ³⁰ a mú ηwa bwo kə nə bwo tóón kə jî bwo ná: «Omása e, mə sáág jí shú ná mə dúgúg cəg?» ³¹ Bwé mú bəsa nə nyə ná: «Búgúlág Cwám̄ba Yésus, wo bág *dúg cəg, nə woméfwó nə njów wô wēsh.» ³² Bwé mú bwiiηg bwo kéel mə Cwám̄ba, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh. ³³ Námá wəla dəηgú, tām bulú, mása á njów mímbwug mú kə nə bwo kə gusa bwo məfəη ná ndeé, nə nyə nə buud ɔ njów bé bēsh bwé mú duwan. ³⁴ A mú kə nə bwo nyádí njów kə yə bwo idəw. Nə nyə nə njów yé wēsh bwé mú kəəs nə məshusəg nəcé bwé búgúlálə Zembî.

³⁵ Ja mán í á lâm yí, otówe ɔ shwóg bwé á ka kənd ifulish kə ci nə mása á njów mímbwug ná: «bídúg búúd óni bwé kág.» ³⁶ A mú kə jaaw Pwôl ná: «Otówe ɔ shwóg bwé má nti búúd zə ci nə mə ná mə bídúg bí, bí kyéyug. Ntó, bí báá, cúwógá tóón bí kág ná shee.» ³⁷ Na wə Pwôl mə cí nə bwo ná: «Bwé ámə yíd sá tām buud kú námá jî sá kəod, í njúl ná sá búsa buud ɔ Róma. Bwé mú wusə sá mímbwugəd. Ja

gaád bwé cəel zə bíd sá nyima buud kú mpu. Mbô! Í ábəyé ntó! Bwáméfwó bwé zág bíd səl!» ³⁸ Ifulish í mú kə jaaw otówe ɔ shwóg iciyá íni byēsh. Bwé mú bul bə nə ifwaas nə gwágulə ná buud bəηg búsa buud ɔ Róma. ³⁹ Bwáméfwó bwé mú kə cweel bwo milám, wéeshəli bwo tóón, bwé mú jəgula nə bwo ná bwé kyéyug wú ηgwála wəηgúd. ⁴⁰ Pwôl bá Sílas bwé mú wú njów mímbwug bwé mú kə Lidiya dí njów. Bwé mú də cwíny óbúgula ná ndeé bwé músə kyey.

17

Sáal mə Pwôl Tesaloníka nə Beré

¹ Bwé mú lína Amfípolis nə Apoloniya, bwé kə wóós Tesaloníka wú *Oyúden bwé á bə nə *mpáánzə minjígulá wá. ² Pwôl mú kə bwəma nə Oyúden bəηgú námá nda nyə á də bwey sá ná. Bánəη bwé mú jí mwôw mə Sábaad məlól, a ηgə lésha nə bwo, ³ ηgə jíguli bwo nda mícilyá mí Kálaad Zembî mí ηgə ci ná. Ná: «Í á jəla ná *Kříst júgug ná ndeé a yə, a mú gwúm.» Nyə nə bwo ná: «Kříst wəηg wə Yésus mə ηgə bwiiηg bí éga.» ⁴ Bóólúgá Oyúden bwé mú magulə njígulá wəηg. Bwé mú seηgya gwoηg nə Pwôl bá Sílas. Bóól zhwoηg Ogərēk bwé á də gwəz Zembî wá bwé mú námá sá ntó, tēem bə námá

bóól ncúlyá fwámé búdá wâ cínɔŋgú. ⁵ Nji, Oyúden bwé mú zə jág shîŋ bwo. Bwé mú kusə wəámbešhé-mbéshe wâ nyaan milâm bwé á ðə ji ntó kú nə iséy wá, bwé zə shwambələ búúd nə ndéé təl ŋgwála nə shwuu. Bwé músə kə Yason dí njów nə bwé kə bii Pwól bá Sílas, zə nə bwo tām buud. ⁶ Nda bwé á shígé kwey bwo ná, bwé mú bii Yason bánŋə bóól óbúgula, kə nə bwo ójwú ó ləom dí bwé ŋgə kîm ná: «Məŋkúmbə mə búúd mə ŋgə wá zhizhəom shí nyēsh myá mí mə wóós wa. ⁷ Yason nyə a bále lág bwo nyádí njów, í njúl nə bwé anjê nə bísh məççç mə Káázəl, bwé ŋgə yida ci nə wúl Njwú-buud íshús wúsə, nə wə wə Yésus.» ⁸ Onkwimbyê bán ðni bwé mú kənd buud milâm gwów təə ójwú ó ləom bēsh. ⁹ Ojwú bwé á zə bíd Yason bánŋə bóól óbúgula ðni nji bwé mə fwo wá myəna kwiidálə mányúul.

¹⁰ Obúgula bwé mú ləélú kənd Pwól bá Sílas Beré bulú nə bulú. Ja bāŋ bwé á kə wóós Beré yí, bwé á kə mpáánzə minjígúlá. ¹¹ Oyúden wâ Beré bwé á bə nə jə mílâm ntə bəŋŋə wâ Tesaloníka. Báá, bwé á lág kéel nə məjigəwa, bwé mú ðə bigas mícilyá mí Kálaad Zembí jwəw dēsh shú nə bwé dág mpu ŋkí minjígúlá mí Pwól mísə tətəlí. ¹² Zhwog buud bán bwé á *búgula, nə bóól zhwog budá Ogərək, fwámé búdá, nə zhwog budum námá.

¹³ Ja Oyúden wâ Tesaloníka bwé á gwág nə Pwól mə kə námá bwiing Milésú mí Zembí Beré yí, bwé á tí námá kə wu, kə wá zhizhəom, kə sá nə buud mitédúgá mí búbúlag mílúúd. ¹⁴ Obúgula bwé mú ntāg ləel ŋwa Pwól kənd nyə kóomb á māŋ. Sílas bá bāŋ Timoté bwé mú lág Beré. ¹⁵ Buud bwé á kə lúgal Pwól wá bwé á kə nə nyə kə kumə Atēn, bāŋ bwé mú nyiŋgə. Pwól mú ntí bwo nə məkál shú mə Sílas bá Timoté nə bwé léélug kə kwey nyə.

Sáal mə Pwól Atēn

¹⁶ Ja Pwól nyə á ŋgə bwánd Sílas bá Timoté Atēn yí, lám í á bul çey nyə cwú nə dágúlə nə buud ə ŋgwála wəŋŋú bwé á ŋgə gwəçə zhwog ivəguli í ózembí ó áyadúg. ¹⁷ Nyə á ka ðə kə *mpáánzə minjígúlá kə ðə lésha nə bwo nə bóól búúd bwé á ðə gúmal Zembí wá, a ðə námá kə jwəw dēsh tām dánd kə ðə lésha nə buud á kwéy wú wá. ¹⁸ Bóól məma wəáfaas mitédúgá bwé á ðə námá lésha nə nyə, bwé njúl buud ə Epikyur nə bəŋŋə ə Stoyik. Bóól bwé mú ka ðə jî ná: «Jí gwóméfwó lás-lás múúd ga ŋgə ci yí?» Bóólúgá ná: «Jísə nda a ŋgə bwiing lân ózembí sə abwélé gwág wá.» Nəcə Pwól nyə á ŋgə bwiing lân mə Yésus nə gwúmálə nyə á gwúm yí. ¹⁹ Bwé á ka ntāg ŋwa Pwól, kə nə nyə buud onání bwé á ðə çəŋgya Areyopagos dí wá. Bwé nə né ná: «Fwog

ná mpu jaaw sá wó njígúlá ágúgwáan wó ngé kyey nà ndí ni. ²⁰ Wo má sá ná mælwê mäsú má gwágúg isâ í agúgwáan. Sé má ccel wámbulê isâ byoongú.» ²¹ Buud ɔ Atên bêsh nà ojón bwá á ðu ji wu wá bwá á ðu cínghli fwála dánj nji dúlê ngə bwiing nə ngə gwágulə milánj mí agúgwáan mí ngə kúnəw wóós myá.

²² Ná ndeé, Pwól tál na tútám Areyopagos a mú ka zə lás nə buud ná: «Yé búúd ɔ Atên, mə má dúg ná íkóómb byêsh dí bi mə jág bul ccel yábá. ²³ Nəcé ja mə má ngə kyey bídí ngwéla ngə dúg bín isâ bí ngə yə gúmə yí, mə amə kwey ngwól *alatâr nə cilyá ná: “Nyíga ji shú má Zembí sá ampúyé é”. Sâ bí bânj ngə yə gúmə kú mpu ni, gwá wə mé má ngə zə bwiing bí yí. ²⁴ Zembí nyə á té shí nyêsh nə isâ bí sá cínəng yé, á ji Cwámba á gwəw nə shí yé, nyə á dé ji mampáanzá búúd bwá shúmá nə məbwə má. ²⁵ Sáal dé í á dé s̄y məbwə mə búúd dí námá nda á jii ná buud bwá sáág nyə gúl sâ. Nyεε muud ngə yə sá bêsh cug nə məyowuda nə bíl isâ byêsh yé, sâ í cúgé nə nkul fufə nyə.

²⁶ «Nyə a té ilwonj í búúd byêsh í ngə zhu wə muud ngwúd, ná ilwonj byoongj í jigu shí nyêsh dí. Nyə á cçələ buud məfwála má cug, a tál námá bwo minji mí máshí bwá ngə ji má. ²⁷ Nyə a sá ntó ná buud bwá s̄óg nyə, bwá ngəg bwówulə ka bwá é kwey nyə,

í njúl ná a cugé shwóg-shwóg nə sâ. ²⁸ Nəcé, cug sá ngə cugə yí, í ngə zhu nyádi, nyə wə ngə sá ná sá ngəg nə kuwo, nyə wə ngə sá ná sá bág sá sá básá yí. Sâ jəong wə bóól ócile ó okálad bún bwá á ci yí, ná: “Nəcé sá básə mpəg jé”. ²⁹ Nda sá básá ka bə mp-wonj buud nyé ná, sá ajaláyé nə téduga nə Zembí jisə nda or nkí nda kwóógú bwá ðu lúlə *mwaanê nə ndí yí nkí gúl jimá kwóógú sâ búúd ɔ ikənj bwá yágulə nə milúu ná ndeé bwá mú caag yí. ³⁰ Zembí nyə anjê ná nə kənd mísh məfwála búúd bwá á ðu bə jág dí má. Nji, a ngə jəw buud bêsh íkál byêsh bwo njúl yí ná bwá céndúg mítédúgá. ³¹ Nyə á má tál nkúmba jwəw á bá cígal mílású myá shí nyêsh sémyé á tátəlí yí nda múúd nyə á féesh yé má bá zə sámb ná. Nyə a lwágulə buud bêsh yuug ná nyə á féesh muud wəongú gwúmáshilə nyə á gwúmushi nyə yí.»

³² Nji bwá á gwág Pwól má ci ná muud nyə a gwúm yí, bóól bwá mú tééd ngələ cágulə nyə, bóólúgá bânj ná né ná: «Sá é bá kwo gwágulə wo nə lân wə ní gúl ja.» ³³ Na wə Pwól nyə á zə béégya nə bwo yé. ³⁴ Nji, bóólúgá báá bwá á shí leedya nə nyə, bwá *búgula. Í á bə buud nda Denis muud Areyopagos, nə mudá bwá á ðu jəw ná Damaris yé, nə bóólúgá námá na.

18

Sáal mə Pwôl Kərênt

¹ Ja ísâ íni í mé shîn bæ ntáni yí, Pwôl músə wú Atên kə Kərênt. ² A mú kə kwey ηgwól *Yúden núη nə jíná ná Akilas, a njúl muud á Pôη. Akilas éne bá mudá yé Priska bwá á ηgə kúnəw wós, bwá ηgə zhu Italí nəcé Klóod nyə a wíηg Oyúden bēsh ná bwá wúg Róma. Pwôl mú seηgya nə bwo. ³ Nda í á nyîn ná bənónη bwá á jíg váál íséy ηgwúd ná, bənónη bwá mú ji kəl ηgwúd də sēy. Bwá á də laad məbanda nə míkáándə*. ⁴ Pwôl nyə á ka də kə lésha nə buud *mpáánzə minjígúla dí mwəw mə Sábaad mēsh, a dúgə mpu sá ná Oyúden nə Ogurēk bwá máguləg kéel. ⁵ Ja Sílas bá Timotē bwá á wós wúlə Masedwān yí, Pwôl nyə á ka zə wá nyúul nyé nyēsh bwiηgúlə kéel dí, a ηgə mpu bwaagulə Oyúden ná Yésus wə jísə *Kríst. ⁶ Nji, Oyúden bwá mú zə bul fəm nyə, bwá də jág lwíy nyə. Pwôl mú ka saməsə míkáándə nyə nə bwo ná: «Mpwene wún mə jágəwə nə biméfwó, kú bæ mə. Mee mə zə ka yág kómb búúd bwá cúgə Oyúden wá jaá gaád.» ⁷ A mú wú na kə nyí njów mə ηgwól múúd bwá á də jəw ná Titiyos Yustos yé. Muud wəηgə nyə á də gúmal Zembí, njów yé ni í njúl koogú lə mpáánzə minjígúla.

⁸ Kríspus múúd nyə á bæ njwú á mpáánzə minjígúla yé nyə a *búgula Cwámba nə njów yé wēsh. Zhwog buud ó Kərênt bwá á də gwág Pwôl wá bwá á búgula námá, bwá mú ηgə duwan. ⁹ Pwôl mú dúg *ntamá á mísh ná bagə gúl búlúd Cwámba ηgə ci nə nyə ná: «Wo kú fúndə. Wee ηgag nə lás, wo kú ji kál-kál, ¹⁰ nəcé mə ji nə wo, múúd cugé nə ηkul kúnya nə wo ná a sá wo bəw. Mə ji nə búúd ηkí bulya wa ηgwála gaád.» ¹¹ Pwôl nyə á ji na mbū ncindí nə oηkwoond ósaman, a ηgə bwiηg bwo Milású mí Zembí.

¹² Nji, ja Galiyôη nyə á bæ ηgwáməna íjwúga yā Róma í á təl Akayí yí, Oyúden bēsh bwá á tów cinú-cində nə Pwôl, bwá mú bíi nyə kə nə nyə ósəmbye ɔ mílású dí ¹³ kə shwəman nyə ná: «Muud éga ηgə shwúguli buud ná bwá yág Zembí gúmə mbií í yídá lúmbuli nə Məççə yí.» ¹⁴ Pwôl mú nywá cəel lás, nji Galiyôη mú ci nə Oyúden ná: «Í mbəm bæ nə muud éne mə shwey gúl wəη ηkí ná a mə sá gúl sá áyíyáág, mə ləg shwəman jín nda í jála ná, yé Oyúden. ¹⁵ Nji, nda jísə ná bí ηgə shuya shú sá í dúgyá nə minjígúla mín, nə mínə mán, nə məççə mán ná, biméfwó lásúgá ísâ bín. Mə acéélé lás mbií lású ni.» ¹⁶ A músə nyηg bwo ná bwo wúg njów mílású. ¹⁷ Bēsh bwá mú bíi Sostēn

18:2 Akilas: Rom 16.3; 1Kr 16.19; 2Tm 4.19 **18:3** 20.33-34; 1Kr 4.12; 9.12-18;

1Te 2.9; 2Te 3.7-9 * **18:3** Máj məbanda mə a də bæ, bwá laad káándə mbií á ná bwá ká wəf í bæ banda. **18:5** 11.18 **18:5** 3.26; 5.42 **18:6** 13.51; 20.26

18:8 8.36 **18:9** Iza 41.10; Zhe 1.8; 1Kr 2.3-4 **18:13** 6.13 **18:14** 23.29; 25.18-20; Yuá 18.31

njwû á mpáánzə minjígúlá, dɛ danɔlɛ cú nyə námə na mpumbé njów míləsád Galiyón kú bish. ¹⁸ Pwól nyə á nyiŋgə kwo ji Kərênt fwámé zhwog mwôw ná ndéé a mú jóna nə obúgula, a mú kəwa byóólúd kyey kə Sirí, bə́nónh Akilas bá Priska. Nyə á ka kə kənya lúú Saŋkré nə ŋkaagə nyə á sá yí. ¹⁹ Bwó mú kə kumə Ifêz, Pwól mú béegyá nə Akilas bá mudá. Nyɛɛ mú kə mpáánzə minjígúlá kə lésha nə Oyúden. ²⁰ Bwó mú bií nyə ná bə́nónh bwó nyág ná já fwámé mwôw. A mú ban. ²¹ A mú jóna nə bwo, nyə ná: «ŋkí Zembî má magulə, mə é bá nyiŋgə zə wa bídí.» A mú kəwa byóólúd kyey wú Ifêz. ²² Bwó mú kə səl byóól Sezarê. Pwól mú bád kə, kə báda *Dɔ́ lú óbúgula, a músə ka shulə kə Antyósh. ²³ A mú ji wu baalé fwála ná ndéé a mú kyey. A lína shí Galátia a cɔ́ Frizhí, a ŋgə yə *ompwíin məcwûŋ ŋgələ wa bwo ŋkul búgád.

Apolos má bwiŋg kéel Ifêz nə Kərênt

²⁴ Nɔ́gwól *Yúden nə jíná ná Apolos nyə á bə muud á Aləguzandrí, nyə á ka zə wóós Ifêz. Nyə á bə nə cóŋ lésú, a njúl námə nə fwámé mpúyá kéel má Zembî. ²⁵ Nyə a shí jíig isá í dúgyá nə zhí mə Cwámba yí. Nyə á bə nə məma yéesh iséy a mú dɛ bwiŋg isá í Yésus, a dɛ jíiguli byo njígúlá á tátəlí í njúl ná

nyə á mpu nji nduwán má Yuánes. ²⁶ Nyə á ka dɛ bwiŋg kéel *mpáánzə minjígúlá dí, kú fúndə múúd. Priska bá Akilas bwé mú dɛ gwágulə nyə nə ndéé bwé mú ŋwa nyə bwádí njów zə nyiŋgə mpu lwágulə nyə zhií má Zembî ná sán sán. ²⁷ Nda nyə á ka ŋgə cɛel kə Akayí ná, obúgula bəsh bwé mú wá nyə ŋkul lámúd, bwé cilə bəŋg wá wu ná bwé bəg ŋwa nyə nə məshusəg. Ja nyə á ka kə jé wu yí, mpaam má Zembî í mú sá ná a bəg nə məma mfíí shú obúgula. ²⁸ Iciyá í lésú byé í á dɛ sá ná məshwán *Oyúden bwé á dɛ cɛel sá má má bəg zhizhe. Nyə á dɛ mpu lwágulə bwo mícilyá myá Kálad Zembî dí ná Yésus wá jisá *Kříst.

19

Pwól mə kə Ifêz

¹ Í á ka zə bə, ja Apolos nyə á bə Kərênt ni, Pwól nyə a shín lína shí á mimbəŋ ná ndéé a mú shulə kə Ifêz. Nyə á ka kə kwey bóól *ompwíin nûŋ, ² a mú jî bwo ná: «Ye bi a shí lág Nkəŋkə Shíshim ja bí á *búgula yí?» Bwó nə né ná: «Sə afwóyé námə bwelə gwág ná Nkəŋkə Shíshim jisə.» ³ A mú kwo jî ná: «Wáyé nduwán bí á ka duwan yí?» Bwó ná: «Nduwán má Yuánes.» ⁴ Pwól mú ka cɛ ná: «Nduwán má Yuánes í á bə shú búúd bwé á magulə ná bwé cénd mítədúgá wá. Yuánes nyə á ŋgə lwágulə kúl búúd ná bwé búgúlag múúd ŋgə zə

nyádí mpúsə yé. Muud wəɔŋg wə Yésus.»

⁵ Nda bwá á gwág ntó ná, bwá á duwan jíná má Cwámba Yésus dí. ⁶ Ja Pwól nyə á bəd bwo məbwə yí, Nkəŋkə Shíshim mú zə bwədí, bwé mú ŋgə lás mákálúd bwé ŋgə cúndə micúndə mí Zembí. ⁷ Bwé á je bə buud wúm nə óbá.

⁸ Pwól nyə á kə nyíi *mpáánzə minjígúlá, nyə a du bwiŋg kéel cínəŋg tãŋ ɔŋkwoond olól kú fúndə mísh mə buud, a ŋgə lésha nə buud, a ŋgə sá né bwé mágələg sá í dúgya nə Faan má Zembí. ⁹ Nda bóól bwé á ŋgə sá lal lúú bwé kú magələ sá nyə á ŋgə ci yí bwé ŋgə yida *lás nə zhií mə Cwámba bwaasələ mpu tãm buud né, Pwól nyə á ka ntãg béégya nə bwo, a ŋwa ómpwíín, a kə du lésha nə bwo jwəw dēsh shikúl má Tirános dí. ¹⁰ Nyə a sá ntó tãŋ mimbú mímbá, í mú sá né buud ɔ Azí bēsh bwé gwágúg kéel mə Cwámba, təɔ *Oyúden təɔ Ogurêk.

¹¹ Zembí nyə a wéeshəli *məshimbá má álal-ŋkul məbwə má Pwól dí, ¹² mbií í á bə né bwé á du ŋwa onábəkən nə mikáándé mí á du kúnya nə Pwól myá, bwé du báaw mímbəl nə myo, məbwas bíd mímbəl myəɔŋgú, məjamb wú.

¹³ Bóól ɔŋkəɔ ó Oyúden bwé á du kyey mílɔəm mílɔəm du yíl búúd məjamb wá, bwé mú zə tééd né bwé du jəw jíná má Cwámba Yésus né í lwágəg

minjumbálu. Bwé á du ci ná: «Mə yímbáli bí jíná má Yésus Pwól ŋgə cúndə yéd.»

¹⁴ Ntó, bóól búúd zəŋgbá bwé njúl bwân ó wúl lúlúú ófada Oyúden bwé du jəw ná Skéva yé, bwé á ka námə zə sá sóólúgú wəɔŋg. ¹⁵ Ntó jamb í á zə feel bwo ná: «Mə mpú Yésus, mə mpú námə Pwól, bí bãŋ wə ozá?» ¹⁶ Muud nyə á bə nə jamb ni yé mú ncon bwo nyúúlud, figə bēsh shí ntə bwo ŋkul. Nyə a sá bwo né ndeé bwé mú wəenzh na njəw ni dí oshushwáás nə məfəŋ nyúúlúd ná jəəd. ¹⁷ Buud ɔ Ifēz bēsh, təɔ Oyúden təɔ Ogurêk bwé mú gwág lãŋ wəɔŋg, í mú sá bwo ifwaas né ndeé jíná má Cwámba Yésus í mú jwə. ¹⁸ Ncúlyá buud wá bəɔŋg bwé á búgula wá bwé mú zə ŋgə magələ məbəw mán, bwé ŋgə bágələ isá bwé á du sá yí tãm buud. ¹⁹ Bóól zh-wog buud bwé á du sá májig wá bwé mú du zə nə okálaad bəɔŋg du zə ŋkúnd tãm buud ná ndeé jígal. Bwé á bála bímbí lú okálaad dəɔŋg ná í á kumə misəŋ mí *mwaanê otóóshin məwúm mətóon. ²⁰ Nə ndeé, kéel í á ŋgə mpyáánz nə ŋkul mə Cwámba, misóólúgú mí ŋgə síy.

Məma zhizhəəm á Ifēz

²¹ Ja isá íni í á shín síy yí, Pwól mú zə bii tédúgá né á kyey Masedwân nə Akayí kə Yurəsəlem. Nyə ná: «Ja má bá kumə Yurəsəlem yí, í bá

námá ji ná mə kág Róma.» ²² A mú kənd b́ól ósól ó māsáal bé óbá Masedwān, nə Timotē nə Erāst. Nyεε mú lɛŋguli fwámé fwála Azî. ²³ Fwála dɔɔŋg wá ícucu í á zə bə shú zhí mə Cwamba yí.

²⁴ Ngwól álúlə igwámúgə nə jínə nə Dəmitrî nyə á dɔ lúlə kwóógú bwə dɔ lúlə *mwaanê nə ndí yí, dɔ sá ímpúmpáánzə í zembí á mudá bwə á dɔ jŋw nə Artemís yé. Sâ jɔɔŋg í á dɔ sá nə buud bwə á dɔ sá íság-ság í məbwə wá bwo bíg fwámé mábii. ²⁵ Nyə á ka sɛɛŋg buud ɔ íság-ság bɔɔŋgú nə b́ól búúd bēsh bwə dɔ sá mbií māsáal mɔɔŋg wá, a mú cɪ nə bwo ná: «Owey, bi mə mpú ná iséy íga wá í ngó yə shé məbugabaan. ²⁶ Bí ngə dí gwág nda í mú ngə lís ná! Ná, tɔɔ wa Ifêz tɔɔ Azî yēsh, Pwól éne má shîn sá nə zhwog buud bwə mágúləg lân yé nə ozembí buud bwə lúlə nə məbwə wá bwə cúgə ózembí. ²⁷ Sâ jɔɔŋg í é sá nə iséy bísú í bəg zhizhe. Kú námə bul bə nji ntó, í é sá námə nə mpáánzə mə Artemís məma zembí á mudá í nyínúg zhizhe, buud bwə mú dág nywo nda sâ cwag, í kú ná nyiŋgə bə nə gúmá Azî nə shí nyēsh bwə ngó gúmal Artemís yí.»

²⁸ Nji bwə á gwág ntúni yí, bwə mú nyada, bwə mú tééd ngólə kîm ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisə sâ anání.» ²⁹ Ngwála wēsh mú shwal tŋw nə shwu. Buud bwə mú cíg kə mpáánzə isɛɛŋgá. Bwə bii búúd ɔ gwoŋg ɔ Pwól,

Gáyus bá Aristárug, buud wá Masedwān, julə kə nə bwo wu mpáánzə isɛɛŋgá. ³⁰ Pwól mú cɪ ná a ká lwóya nyúul wu tām buud. Nji, *ompwín bwə mú ban ná a kú kə. ³¹ B́ól búúd ɔ Azî bwə á bə oshwə hé wá bwə mú námə kənd búúd kə téég nyə məbwə nə a kú təl mákuú mpáánzə isɛɛŋgá. ³² Í á shwal zə bə buud ngə kîm ntúni, nyāŋ kîm yé ŋkwimbyē, nyāŋ kîm yé. Í mú bə áfúləkumbē, b́ól ncúlýá buud kú námə mpu sâ gwáméfwó í ámə sɛɛŋg búúd yí. ³³ B́ól búúd bwə mú mpu jaaw Aləguzándrə sá í ngó cɔ yí, nyε muud *Oyúden bwə á təl shwóg yé. A mú ngə fufə buud məbwə nə bwə gwágúləg, á cɛel lwágulə búúd sâ jisə yí. ³⁴ Nji bwə á yag nə a ji Yúden yí, buud bēsh bwə á shwal ngə kîm nda ngwa ná: «Artemís á buud ɔ Ifêz jisə sâ anání.» Bwə á kîm ntó nə ndéé je bə tāŋ məwəla məbá.

³⁵ Muud nyə á dɔ cilə isâ í ngwála yé mú ka zə mpu jil búúd nə shɛɛ. A mú lás nə bwo ná: «Ye búúd ɔ Ifêz, nyáyé múúd á shí ga mə jág nə nji wa Ifêz wə mpáánzə mə Artemís məma zembí á mudá nyísə yé, nji wa námə wə vuguli jé í á kud wú gwów yí jisə yé? ³⁶ Muud cugé nə ŋkul shwána sâ jɔɔŋg. Ntó, bi mə jəlá nə ji nə shɛɛ bi kú jigəwa nə bi mə sá wúl sóólúgú kú fwo tóduga. ³⁷ Bí ámə zə nə buud óga wa í njúl nə bwə asáyé zembí á mudá wúsə bŋw, kú námə *lás nə né bwaasúlə

mpu. ³⁸ Nkí Dəmitrî bə̀nə̀n
buud ɔ́ ísá-g-ság bé búsə̀ nə̀ lésú
nə̀ muud, ɲgáá nə̀ míləsú mí
də̀ lís ɲjów míləsú, ogwámə̀na
búsə̀ nəmá! Bwá kág nə̀ lésú
wáj íshwáman d̄i. ³⁹ Nkí bi má
ka bə̀ nə̀ gúl s̄a bí ɲgə̀ shwaag
yí, í jə̀lá nə̀ lís fwámé seɛɲgyád.
⁴⁰ Jə̀ɲg sə̀ ɲgə̀ sá múús ga jísə̀
ojwú jee wáám̄b sə̀ nə̀ sə̀ ɲgə̀
wá zhizhə̀m lə̀mud. Sə̀ búsə̀
ná nə̀ ɲkul ka jaaw búúd nə̀
seɛɲgya ga jísə̀ shú jí?» ⁴¹ Nji
nyə̀ á sh̄n lás ntání yí, a mú ci
nə̀ buud nə̀ bwá bwílyág.

20

Pwól mə̀ wú Ifēz

¹ Ja zhizhə̀m ni nyə̀ a sh̄n
yí, Pwól nyə̀ a jə̀w *ompwíín,
a zə̀ cwíny bwo. A mú jə̀na
nə̀ bwo nə̀ ndeé a músə̀ tí
kə̀ Masedwán. ² A mú kyey
máshí mə̀ɲg dí a ɲgə̀ cwíny
obúgula ɲkí bulya nə̀ ndeé a
mú kə̀ kumə̀ shí Ogarêk. ³ A
mú já cínə̀ɲgú ɲkwoond olóol.
Nyə̀ á ka bə̀ nə̀ a ɲwa byóól kə̀
Sirí. Nji nda nyə̀ á gwáduga nə̀
*Oyúden bwá ɲgə̀ bwéél nyə̀
nə̀, a mú nyiŋgə̀ kə̀ Masedwán.
⁴ Buud ɔ́ gwoɲg bé bwá á bə̀,
nə̀ Sopater mə̀ Pirus muud á
Berê, nə̀ Aristárug bá Sə̀gundo
búúd ɔ́ Tesaloníka, nə̀ Gáyus
á Dərbə̀ bá Timotê, nə̀ Tishik
bá Trofím buud ɔ́ Azi. ⁵ B̄aɲ
bwá á kə̀ shwóg kə̀ bwánd sə̀
Truwás. ⁶ Sə̀ b̄aɲ sə̀ á ka
zə̀ tí ɲjə̀nd Filipî ja mwôw
bwá á də̀ də̀ ibuléd yá kú nə̀
*lə̀vur má á sh̄n yí. Sə̀ mú

ɲwa byóól, sə̀ já zhíid mwôw
mátóon nə̀ ndeé sə̀ mú kə̀ kwey
bwo Truwás. Sə̀ á ji cínə̀ɲgú
mwôw zaɲgbá.

⁷ Sə̀ á ka seɛɲgya jwôw
shwénde má də̀ tééd yí nə̀ sə̀
má zə̀ féya buléd. Nda Pwól
nyə̀ á bə̀ nə̀ nyə̀ é kyey mán
mə̀ləm nə̀, nyə̀ á ka ɲgə̀ lés̄ha
nə̀ buud, a ka julə̀ kaand nə̀
ndeé kə̀ wóos t̄am bulú. ⁸ Kúł sə̀
á bə̀ fúm á ɲjów dí gwów wá,
mə̀lámba má á bə̀ minjidyá
fwámé bímbí. ⁹ Dúl ncwámá
í á bə̀ a ɲjúl vúnded, ncwámá
də̀ɲgú nə̀ jínə̀ nə̀ Etikus. Nyə̀
á ka zə̀ cə̀ gwád nə̀ cúg, Pwól
nye ɲgə̀ kə̀ nə̀ kaand shwóg.
Nda gwá í á bul bií Etikus nə̀,
nyə̀ á yə̀ɲ wú n̄ɲ bə̀dyé álél*
á ɲjówád zə̀ kadə̀wa shí. Bwá
zə̀ wə̀el nyə̀, a má yə̀. ¹⁰ Pwól
mú shulə̀. A mú lə̀lú kə̀, kə̀
ɲkə̀ny ncwámá ni mə̀bwád. A
mú ci nə̀ buud ná: «Kúgá kə̀nd
mílám gwôw. J̄im jé jísə̀ ná nyə̀
nyúúlúđ.» ¹¹ Pwól mú nyiŋgə̀
bád, a mú f̄ey buléd a də̀. A mú
kə̀ nə̀ kaand shwóg nə̀ ndeé
mán mú ləm. A músə̀ kyey.
¹² Bwá mú kyey nə̀ ncwámá ni
kuwó. S̄a jə̀ɲg í á bə̀ mə̀ma s̄a
í á mpu yə̀ buud ɲkul yí.

¹³ Sə̀ mú kə̀ shwóg, sə̀ ɲwa
byóól kə̀ Asos wú í á bə̀ nə̀
sə̀nə̀ɲ Pwól sə̀ é kə̀ nyiŋgə̀ lad
gwoɲg wá. Nyee, nyə̀ á kyey
ɲjwóɲ nə̀ ɲjwóɲ nda nyə̀ á cə̀el
nə̀. ¹⁴ Pwól mú kə̀ kwey sə̀
Asos. Sə̀ mú ɲwa nyə̀ byóólúđ
sə̀ músə̀ kə̀ Mitilên. ¹⁵ Wúłə̀
cínə̀ɲgú, sə̀ mú kə̀ nə̀ byóól

20:1 11.23 20:4 19.29 Timotê: 16.1 Tishik: Ifz 6.21 Trofím: 21.29 20:7 2.42,

46 * 20:9 bə̀dyé álél: ɲjów gwów í də̀ bə̀ wúl ɲjów mbád wúlúgád. Kákúł í ɲgə̀
ciy na ni jísə̀, wo l̄j m̄ɲjów myə̀ɲgú mílól wúlə̀ shí kə̀ gwôw. 20:10 10j 17.21

mâḥ ná ndéé mán mælâm sá mú kumə ná bæendýá nə Kyos. Jwôw í á bɛ yí sá kumə ɲgeé Sámos, jwôw í á kwo bɛ yí sá mú kumə Milêt. ¹⁶ Pwôl nyə á ɲgə bul jii ná a kyey mâḥ nə mâḥ, cɔ Ifêz kú shígula shú ná a kú ná kwo bwey Azî. Nyə á ɲgə cáás ná ɲkí fwála dí nə ɲkul bæ, a bæ Yurúsalem jwôw lá Pantekôt.

Pwôl mə jóná nə ocúmbá buud wâ Ifêz

¹⁷ Sá ɲjúl na Milêt íí, Pwôl nyə á kənd muud Ifêz kə jôw ocúmbá buud wâ *Dɔ́ lú óbúgula ó Yésus. ¹⁸ Ja ocúmbá buud bwá á zə wóós nyédí yí, nyə a lás nə bwo ná: «Bi mə mpú nda mə á cugə nə bí mwôw mēsh tééd jwôw mə á wóós Azî yí. ¹⁹ Ná mə a sêy nə Cwám̄ba mə kú bwele ɲkēny nyúul, mə ɲgə sêy nə micúḥ nə mindəólú mə á ɲgə bwəma nə ndí nə mələám̄b *Oyúden bwá á ɲgə ndēny mə má. ²⁰ Bi mə mpú ná mə a shígé shweel gúl fwámé sâ í á jəla nə kwínd bí yí, ɲji mə á bwiing bí kéel, mə də yə bí minjígulá tām buud nə bídí mínjów, ²¹ mə ɲgá báásulə Oyúden nə Ogarêk bēsh ná bwá céndág mítádúgá zə wá Zembî, bwá búgúlág Cwám̄ba wúsú Yésus. ²² Ja ga, ɲkêḥkê Shíshim mə bíi mə mbwug, mə wá ɲkág Yurúsalem kú mpu sâ í ɲgá bwánd mə shwóg éga. ²³ Sâ jísé yí jí ɲji ná mĩḥgwála

mĩḥgwála, ɲkêḥkê Shíshim ɲgə jaaw mə ná məḥkəda nə *incwaw í ntug wá mə é kə bwəma nə ndí yí. ²⁴ ɲji, mə adúgé cug jām nda gúl məma sâ. Mə jíi ɲji ná mə mpúg ju kúlá mə ɲgá ju yí, mə mpu sâ íséy Cwám̄ba Yésus nyə á yə mə yí, íséy í bwiingulə Jɔ́ɔ́ Kéél á mpaam mə Zembî. ²⁵ Jaá ga, mə mpú ná bí abulé ná kwo dúg mpwóombú nyām, bí buud mə á jí bídí ɲgələ cúndə Faan mə Zembî wá. ²⁶ Mə ka ɲgə jaaw bí fwámé jaaw múús ná mə cugé nə məbɛ́é mə ɲkúmba muud na bídí. ²⁷ Mə a bwiing bí tédúgá mə Zembî wēsh kú shweel tɔɔ sâ. ²⁸ Bí ɔ́ mpú baagulə bímɛ́fwó, bí mpu námá baagulə sɔɔnz jēsh ɲkêḥkê Shíshim nyə á təl bí ná bí bág obaagulə yí. Bí ɔ́ mpú wíil Dɔ́ lú óbúgula Zembî nyə á kusə nə məcíí mé yí. ²⁹ Mə mpú ná ja mə é cɔ́ yí, oḥkweny ó ányinyaanə bwá é zə nyíi na bídí. Bwá ábulə jagulə sɔɔnz jín. ³⁰ Bóól búúd bwá bá də wɔɔf na bídí gwoong dí bwá də jíguli bów-bôw mínjígulá də julə *ompwín ná bwá bég bwo. ³¹ Gwá wá mə cí nə bí ná: “Jígá ɲkasə. Bí ó də téduga ná, tãḥ mimbú mílól, mə á də kéwuli muud yēsh nə bulú nə mwásá, mə nə məzhwíle míshúd.” ³² Ná ndéé, mə mə bəd bí mábwá mə Zembî dí, nə kéel á mpaam nyéd. Nyə wá jí nə ɲkul sá ná bí ɲgág nə lal búgád, nyə námá wá jí nə

20:17 18.21	20:18 19.10	20:21 11.18	20:22 ɲkêḥkê Shíshim: 10.19
20:23 21.4, 11; 9.16	20:24 21.13; 2Tm 4.7	20:25 28.23	20:26 18.6
20:28 11.23	20:28 1Pr 5.2	20:29 Mat 7.15; Yuá 10.12	20:30 Gal 4.17; 1Yn 2.19
20:31 19.10; 1Te 2.11-12; 2Kr 11.28		20:32 26.18; 1Te 5.23-24; 2Te 1.11-12	

ηkul yə bí mənɣwa nyə á bwey kwəmusa shú búúd nyə á má sá ná bwá bág miηkḗηkḗ wá. ³³ Mə a shígé wíimb *mwaanê ηkí or ηkí káándá má múud. ³⁴ Biméfwó bi mə mpú ná isâ má á du jii yí nə byoηg búúd ó gwoηg jām bwá á du jí yí, məbwê mām méga má á du sêy, má du bii. ³⁵ Mə a lwágulə bí fwámé lwágulə ná ntúga wé múúd mə jéla nə wáduga yé shú ná a kwííndúg bəηg búúsá kú nə mənkuł wá. Muud téduga námá íciyá Cwám̄ba Yésus nyə a cwééd yí ná: “Nə muud mə yána yé, nə nyoηg mə lég yé, nyoηg mə yána ɔ jisé nə ocúncesh.”» ³⁶ Ja nyə á shîn lás ntáni yí, bə́nəη bēsh bwá á kúd məbwóη shí, a músə jəgula. ³⁷ Buud bēsh bwá músə ηgə bwawuda, bwá ηgə kúlal nyə, bwá ηgə kalawo nyə cə́ηúd. ³⁸ Bwá á bul gwág cey lámúd nəcé nda nyə á ci nə bwo ná bwá ábúle kwo dúg mpwóombú nyé ná. Bwá á ka kə lúgal nyə kə wóós byóólúd.

21

Pwól ηgə kə Yurúsalem

¹ Ja sá á ka tí mənɣúul na béégya nə bwo yí, sá á ka wú nə byóól dúsú bwúηúd, sá mú bə zhí tətəlí kə Kos. Mán məlēm sá mú kə Rodes, sá wú Rodes kə Patara. ² Sá mú kə kwey dúl byóól ηgə cēel kə Fenisî, sá mú bád cínəηgú kyey. ³ Sá mú ηgə kə ná ndéé sá mú dúg Shíprə ηgə nyîn sá shwóg. Sá mú sásulə Shíprə,

sá kə kóómb Sirî ná ndéé sá kə səl byóól Tir wú í á bə ná í kə shul isâ wá. ⁴ Sá á ji cínəηgú mwōw zəηgbá nəcé sá á kwey bóól óbúgula cínəηg. *Ompwíin bəoηgú, Nkḗηkḗ Shíshim í á t̄w bwo lúúd bwá mú ci nə Pwól ná á kú bád kə Yurúsalem. ⁵ Nda mwōw sá á jəla nə ji cínəηgú má á shîn ná, sá á tí njoond. Obúgula bēsh nə budá nə ikágə bwá mú kə ηgə lúgal sá kə cúwo ηgwəla dí tóón. Ja sənəη má kə wóós ncindye māη yí, sá bēsh sá mú kúd məbwóη shí jəgula nə Zembî. ⁶ Sənəη sá mú shîn jána. Sá mú kə byóólúd, bāη bwá mú nyiηgə kə kwáádá. ⁷ Sá bāη, tíle sá á tí Tir yí, sá á kə səl byóól Tolemays, sá báda óbúgula sá á kwey wú sənəη sá mú já jwōw ηgwúd. ⁸ Mán məlēm, sá mú kyey. Sá kə ná ndéé kə wóós Sezaré, sá mú kə nyí wá Fílíp mbwiηgye lāη mə Yésus nyə á bə ηgwól múúd á buud zəηgbá bwá á féeshow Yurúsalem wá. Sá mú ji cínəηg nyádí. ⁹ Nyə á bə nə məsás mánə mə njúl oncwíyē, məsás məoηg má á du cúnda micúndá mí Zembî. ¹⁰ Nda sá á ji cínəηgú ηkí bwey jiya ná, ηgwól *múúd micúndá mú wóós wúlə Yudéa, nyə nə jínə ná Agabus. ¹¹ A mú zə sádí, a ηwa kandá mə Pwól, a wóólə nyáméfwó məkuú nə məbwê nə ndéé a mú ci ná: «ηkḗηkḗ Shíshim ηgə ci ná muud jí nə kandá éga yé, ntúga wá *Oyúden bwá é kə wóólə nyə Yurúsalem yé, bwá kēenzh

nyə məbwə má íkúl ishúsúd.»
 12 Nda sá á gwág ntó ná, nə sê, nə obúgula wâ Sezarê sá bēsh sá á téég Pwôl məbwə ná a kú bád kə Yurúsəlem. 13 Ná ndéé Pwôl mú bęsa nə sá ná: «Nəcə jí bí é zə bėwali mə lâm nə yá bí ngə jíi nə yí? Mee mə jí ηkwəmusá ná bwə wálúlg mə məηkəda nūη Yurúsəlem, təə bwə gwú ntāg mə jínə má Yésus dí, bwə gwúg.» 14 Nda nyə á shígé magulə sâ sá á ngə ci yí ná, sá á shígé námə kwo nándulə nyə, sá mú shwal ci ná: «Í síyúg nda Cwám̄ba mə céel ná.»

15 Mpúsə baalé mwôw, sá á ka kwəmusə nə ndéé sá mú kyey bádúlə kə Yurúsəlem. 16 Bóól ómpwíin wâ Sezarê bwə mú nyii sádí gwoonğud. Bwə mú kə nə sá wə ηgwól muud Shíprə nyə á bwey bə *mpwíin yé ná sá jígə nyédí njów. Muud wəonğú nyə á bə nə jínə ná Mənason.

17 Ja sá á kə wóós Yurúsəlem yí, omínyon̄hə búsú wâ búgə bwə á lég sá nə məshusug. 18 Mán məlê̄m, Pwôl mú kə nə sá wə Zhâk, ocúmbá buud bwə mú námə wóós. 19 Pwôl mú bəda bwo ná ndéé a mú ká zə jaaw bwo bímbí Zembí nyə á balan nə nyə íkúl ishúsúd yí. Nyə á ngə bwiiηg sâ jêsh a ηgə féel.

20 Bwə mú də gwágulə nyə ná ndéé bwə mú ságusə Zembí, bwə mú ci nə nyə ná: «Mwaonğ, wo má dí dág bímbí lú ncúlyá Oyúden bwə mú obúgula yí,

bēsh milúu myəη mísə ná Məcəç mə Moyíz dí ná tıny. 21 Bwə mə shın gwáduga lân í ngə kyey yí ná wo ηgə jíiguli Oyúden búsə íkúl íkúl dí wá ná bwə bídúg məççç mə Moyíz kú ná kwo bę mwo. Wo ηgə námə ci nə bwo ná bwə kú ná ηgə sá bwān bāη ábiwáág, bwə kú ná ηgə bę ijām nə ijag bísú. 22 Jāη wə jí? Bwə é gwáduga ná wo má zə. 23 Gwə wə jí ná, ság sâ sá má zə jaaw wo ga. Bóól búúd búsə wa ón̄ə bwə ámə də ómbyúl. 24 Nwag bwo bınónη kəg gusa ηgusa íci, wo ka jəna mətāη mán məsh shú ná bwə kənyag milúu. Ja jəonğ, buud bēsh bwə é mpu ná lân í ngə kyey shú dwô dí yí wúsə ijóó, wo ηgə ná bę Məcəç mə Moyíz. 25 Shú bəonğ búúd bwə cúgə Oyúden nji bwə á má *búgula Yésus wá, sá á shí bwey ηwa mícígulá, sá mú cilə bwo ná bwə cíg ocúdu ó *mátúnuga mə ívuguli í ózembí ó áyadúg, bwə yow dúlə də mácií, nə dúlə də míshwun mí shígé shwiy mácií myá, bwə yow jaŋga.»

26 Ntó, jwôw í á bę yí, Pwôl nyə á ηwa buud bəonğ, bənon̄η bwə kə gusa ηgusa íci ná ndéé a mú ka zə nyii *Luη mə Zembí zələ jaaw jwôw ηgusa íci wəonğ í bá shın yí, jwôw múúd yêsh mə bá lwágulə sâ á kéénzh yí.

Bwə zə bii Pwôl

27 Ja í á ka ηgə bə ná mwôw zəŋgbá mání mə zə shın yí, *Oyúden wâ Azí bwə mú dág Pwôl *Luη mə Zembí dí cwú.

Bwé mú shwambulə búúd bēsh ná ndéé bwé mú bií nyə. ²⁸ Bwé mú ηgə kîm ná: «Bag ó *Izarəyêl, oshwon, zəgá, muud éga wə ηgə lúmbuli nə kúl buud jísú nə mæcɛɛ mésú nə Luŋ ga. A ηgə lúmbuli nə sá mínjígulá myé á ηgə jíguli buud bēsh kúl jêsh yíid. Nyə a bále námá zə nyíngal Ogurêk wá Luŋ, a má wá málwaagawo wa fééshá kúl gaád.»

²⁹ Nda bwé á ηgə dág Pwôl bá Trofîm muud Ifêz ηgwála ná, bwé á téduga nə nyə a nyíngal nyə Luŋ. ³⁰ Ngwála wêsh í mú tôw ná shwuu, buud bwé mú zə wósó áncuncuma. Bwé mú bií Pwôl, bwé julə wú nə nyə Luŋ má Zembî, bwé læl ntâg fad mímpumbé. ³¹ Nda bwé á ηgə sô né bwé gwú nyə ná, lân í mú kə wósó wá lúlúú á ózimbi tóóshin í á ηgə jwú cinəng yí ná: «Yurúsalem yêsh músə ná shwuu.» ³² Námá cé nə cé, a mú ηwa ózimbi nə milúlúú mí ózimbi təd, bánónj bwé mú kə nə mikálá wú búúd bwé á bií Pwôl wá. Nji búúd bəəng bwé á dág lúlúú ózimbi tóóshin nə bóól ózimbi yí, bwé á yow yídálə Pwôl. ³³ Lúlúú á ózimbi tóóshin músə shísh nyádí, maməsə bií nyə, ci ná bwé wálúlág nyə nə mikwoolú mí íŋkwánz mímbá. A mú ka ηgə jî né a mpúg ná muud wəəng wə zé? Jí nyə ámə sá yí? ³⁴ Nji, na mánkúmbə mə búud dí, í á bə nyân ηgə kîm jé, nyân ηgə kîm jé. Kakúlə jəəng mú sá ná lúlúú ózimbi

kú wámbulə sâ í ámə sîy yí. A mú ntâg ci ná bwé kág nə Pwôl luŋgula ízambid.

³⁵ Ja Pwôl nyə á kə kumə ícé í mákuú yâ bádúlə njów yí, ózimbi bwé á ηkêny nyə gwôw nəcé buud bwé á bə nji ná bwé sá nyə bôw, ³⁶ nəcé, bēsh bwé á ηgə bɛ nyə bwé ηgə kîm ná: «A jəlá nə yə!»

Pwôl ηgə kaad mísh má buud ələm dí

³⁷ Ja í á ka bə né bwé wál zə nyíi nə Pwôl luŋgula ízimbi dí yí, Pwôl mú ci nə lúlúú á ózimbi tóóshin ná: «Ye mə ji nə ηkul ci wo ciyá?» Lúlúú ózimbi ná: «O! wo mpú də lás Gurêk í? ³⁸ Ntó ji nə wo dí mwân Igîpten nyə á ndəm zə wá zhizhəəm wa né ndéé a mú kə nə izhiluŋgaanə otóóshin onô shí a shwééshá dí yé?» ³⁹ Pwôl mú bəsa nə nyə ná: «Mee mə ji mwâ *Yúden á Tárus, shí á Silisî. Mə ji muud á ηgwála wúsó kú bə zhizhe ηgúηgwálá yí. Má jəgula nə wo ná wo yág má fwála, mə fwóg lésha nə buud óga.» ⁴⁰ Nda bwé á magulə nə a lásúg ná, Pwôl nyə á ka tôw na ícé í mákuú yâ bádúlə njówád, a mú fəfə búud mbwê. Buud bēsh bwé mú ji kúl-kúl nə kufug. Pwôl mú tééd lásúlə nə bwo kál lú hebarê dí, nyə ná:

22

¹ «Yé bwááŋg nə odâ, gwágúlágá kəəd mə zə kaad bídí míshúd yí.»

² Ja buud bwé á gwág ná Pwôl ηgə lésha nə bwo kál lú

heburê dí yí, bwá á nyíngə mpu ji okúl-ókúl ná kufug.
³ «Mə ji mwân *Yúden. Mə a byêl Tárus á Silisî, nji mə á wəf wa ηgwála gaád, mə ηwa námə njíngúlá wa wə Gamalyel. Njíngúlá wəng í á bə njíngúlá á ná mə á bə məççə mə impáámə bíšé mbií í á jəla yí. Mə a wá námə lúú ázembî dí nda mə dúg bí ηgə sá múús éga. ⁴ Buud bəsh bwá á bə zhií ga wá, mə a lwágulə bwo cúwáí á shwiy. Mə á də bií bwo, də wólə bwo, də wusə bwo mímbwugəd, tə budúm tə budá. ⁵ Ajəláci á ofada nə ocúmbá buud ó ázembî bí nə ηkul mpu bwiing lāη wām. Bwá wə bwá á yə mə okálaad shú bwáang wā Damás. Mə mú ká zə kə wu ná mə kə bií bəng wā nūη mə zə nə bwo wa Yurúsəlem ná bwá zég bwəma nə intúgúí.

⁶ «Í á ka bə nə mə, mə ηgə shísh Damás, ηgeε tām mwásə, yáág-yáág mənkenya mú zhu jəη dí, zə lyç mə. ⁷ Mə mú kadəwa shí, mə mú gwág kəl í ηgə ci nə mə ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə mə cúwáí ntáni yí?” ⁸ Mə mú jí ná: “Cwáməba, wo zə e?” Nyə nə mə ná: “Mə Yésus á Nazarêt, mə wə wó ηgə lwágulə cúwáí yé.” ⁹ Buud ó gwoong bām bwá á dúg mənkenya nji bwá kú gwág kəl í á ηgə lás nə mə yí. ¹⁰ Mə mú ci ná: “Cwáməba e, mə sáág jí?” Cwáməba nə mə ná: “Wólúg wo kég Damás. Nūη wə bwá é kə jaaw wo sá jəsh

Zembî mə ci ná wo sáág yí é.”
¹¹ Nda mísh mə á ntáma mə nə mənkenəwa məng nə mə á ka wú na, kumə Damás buud ó gwoong bām bwá ηgə bii mə mbwád.

¹² «ηgwól múúd nyə á bə nūη ná Ananíyas, nyə á də gwóç Zembî nda məççə mə cí ná. Oyúden bəsh bwá á bə nūη wá bwá á də ságusə nyə. ¹³ Muud wəngú nyə á ka zə kwey mə kúl mə á bə yí, nyə nə mə ná: “Mwáang Sól e, mísh mə bánúg wo.” Námə cé jəngú dí, mísh mə mú dúgya mə, mə mú dúg nyə. ¹⁴ A mú ci nə mə ná: “Zembî odá nyə a féesh wo ná wo mpúg tédúgá yé, wo dúg tətəlí múúd, wo gwág lésú á mpu yé. ¹⁵ Nəcé wo bá bə wúshined yé, bwiing búud bəsh isā wó mə dúg nə byəng wo mə gwág shú dé dí yí. ¹⁶ Ná ndéé, kú ná kwo bwánd. Tówúg, wo kámbúg jíná dé, wo duwan, wo mú bii íjuugá í *mísám myò.”

¹⁷ «Mə á ka nyíngə kə Yurúsəlem. Í á ka kə bə nūη dúl jwəw di, mə ηgə jəgula *Lūη mə Zembî dí cwú, mə seegya mə músə nda *shíshim wām mə wú mádí nyúúlád. ¹⁸ Mə mú dúg Cwáməba ηgə ci nə mə ná: “Nó cá! Lεεlúgú cúwo wú wa Yurúsəlem. Nəcé buud ó wa bwá ámaguləyé lāη wó é bwiing shú dām yí.” ¹⁹ Mə mú ci nə né ná: “Cwáməba, bwá bwey mpu ná mə á də kə *məmpáanzə mə mínjíngúlá mə Oyúden dí kə

du bii búud bwá á du *búgula wo wá du wá bwo mímbwug dí, du yíd bwo nə milwón. ²⁰ Ja gwáméfwó bwá á gwú wúshined woó Itiyen yí, mə á bæ cínɔŋg mə ɲgə magulə buud bwá á ɲgə gwú nyə wá, mə wə mə á ɲgə baagulə bwo mikáándá.” ²¹ Cwám̄ba mú ci nə mə ná: “Kaág, məe mə zə kənd wo shwóg-shwóg, ílwoŋ í cúgé Oyúden yíid.”»

Pwôl bá Lúlúú ózimbi tóóshin

²² Buud bwá á ɲgə gwágulə nyə né ndéé zə wóós ja nyə á cwééd iciyá íni yí, bwá mú k̄m gwów-gwów ná: «Jímbálúgá mbií múúd ni! A yég! Nyə ajáláyé nə ji shí gaád!» ²³ Bwá mú ɲgə k̄m, bwá ɲgə tí mikáándá, bwá du myeeg mífumbyá gwów. ²⁴ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə bwá nyíngálúg nyə lɔŋgula ízimbi dí, bwá kág yíd nyə nə milwón, a jááwug sá bwá ɲgə shwaag nə nyə ntó yí. ²⁵ Nda bwá á wóólə nyə nə mikwoolú mí kúúdú ná bwá zə fyámusə nyə milwón ná, a mú j̄i lúlúú ózimbi təd í á bæ cínɔŋg yí ná: «Ye bi búse nə zhií né bi yídúg muud a njúl muud á Róma a kú námé fwo kaad lésú?» ²⁶ Lúlúú á ózimbi təd mú gwág ntáni, a mú kə jaaw lúlúú ózimbi tóóshin, nyə nə né ná: «Wo e sá ntədə! Muud éne ji bále bæ múúd ləəm á Róma!» ²⁷ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú kə j̄i Pwôl ná: «Jaawúg mə. Wo ji bále bæ múúd ləəm á Rómá?» Pwôl

nə: «Haaw», ²⁸ Lúlúú á ózimbi tóóshin mú ci nə né ná: «Mee mə a wá zhwog *mwaanê shú ná bwá máguləg nə mə bág muud á Róma.» Pwôl ná: «Mee mə ji mbyágá.» ²⁹ Buud bwá á bæ nə bwá zə yíd Pwôl a lásúg wá bwá mú shín kyey. Ifwaas í mú bii lúlúú á ózimbi tóóshin nə a zələ mpu nə muud ləəm á Róma wá á mé sá nə bwá wálúləg ɲkəda éne.

Pwôl mə kaad mísh mə ósémbye ɔ mílású wá Zembî dí

³⁰ Lúlúú á ózimbi tóóshin nyə á bul yáág nə a mpúg sá *Oyúden bwá á ɲgə bwaagulə Pwôl nə nyə ámə sá yí. Ntó, mán mələm nyə á wiinzh Pwôl məŋkəda, a j̄w milúlúú myâ ofada nə *Gwoonɔg ósémbye ɔ mílású wá Zembî bēsh bwá zə seɲɲya. A músə ka zə nə Pwôl zə tál bwo míshúd nə a káádug.

23

¹ Pwôl mú bēn mísh dúg *Gwoonɔg ósémbye ɔ mílású wá Zembî, a mú ci ná: «Bwaanɲ, mə ɲgə sēy nə Zembî lám ná sáŋ zə wóós múús.»

² Ananíyas, Ajəláci á ofada, mú ci nə buud bwá á bæ nyə kúnə-kúnə wá né bwá nyífəg nyə bóónz mpud. ³ Pwôl mú ci nə nyə ná: «Wo ji nda mbéé fifim bwá mə shín wá fám yí. Zembî nyə é yíd wo. Wo mə zə ji na shí né wo zə sámb mə lésú nda məcɛɛ mə jí ná, ɲji wo abéyé sá məcɛɛ mə ɲgə ci yí, wo yida lwám né bwá yídúg mə.» ⁴ Buud bwá

á bæ cínɔŋ wá bwá mú ci ná nyə ná: «Wo lwíy Ajəláci á ofada ɔ Zembî?»⁵ Pwôl ná: «Bwaanɔ, mə shígé mpú ná jísə Ajəláci á ofada. Mə mpú ná jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: “Wo ajəláyé nə lwíy tówe shwóg á kúl búúd gwô.”»

⁶ Nda Pwôl nyə á mpu ná buud básə na Gwoonɔ ósəmbye ɔ mílészú dí wá básə bóól *Osadwisyên bóól *Ofarizyên ná, nyə á kím cínɔŋ cwú ná: «Bwaanɔ, mə jí Farizyên, mwân Ofarizyên. Mə təl kəədud nəcé mə ɲgələ bwánd nə búgə ná mimbimbə mí bá gwúm.»⁷ Námə ɲi nyə á ci ntáni yí, Ofarizyên bənônɔ Osadwisyên bwá mú sɛɲusa mákəl, gúfúgá ósəmbye ɔ mílészú í mú bóóg mánkəw məbá.⁸ Nəcé Osadwisyên bân bwá də ci ná muud má yə yé cugé nə ɲkul kwo gwúm, sâ bwá jów ná *éɲgəles yí í cúgé, gúl sâ cúgé námə ná *jím. Ofarizyên bân bwá də magulə ísâ byəɔŋ byêsh ná básə.⁹ Í músə zə bæ bwo nda zhuyâ. Bóól *Oyíguli ó mácçɛ bwá á bæ Ofarizyên wá bwá mú tów ótátəlɪ ɲgə lás nda bwá tí mányúul, bwá ná: «Sá bân sá adúgə ná muud éga jí nə gúl sâ mábçɛ. Jí nə ɲkul bæ ná wúl shíshim í ámə lésha nə nyə, ɲkí ntâg ɲgwól éɲgəles.»¹⁰ Zhuyâ músə bul yáág. Nə ndɛé lúlúú á ózimbi tóóshin mú fúndə ná bwá á bá nyaa Pwôl nə məbwâ. A mú ci nə ozimbi ná bwá shúləg kə nún

kə yíl Pwôl kə nə nyə bwádí kóógúləd.¹¹ Búlú í á bæ cínɔŋ yí, Cwámba mú zə wóós wə Pwôl, zə ci nə nyə ná: «Wo ɔ wá ɲkúl. Wo má bwaagulə lân wâm wa Yurúsəlem, í jii ná wo kág námə bwaagulə wə Róma.»

Oyúden bwá cɛɛl gwú Pwôl

¹² Mán mələm, bóól *Oyúden bwá á sá shwushwaga. Bwá ci ídâw nə məɲgul, bwá ná, ɲkí bwá agwúyé Pwôl bwá bæ nə məzhúnɲgúlú.¹³ Buud bwá á sá kúdúgú jəɔŋ wá bwá á bæ buud cə məwúm mánç.¹⁴ Bwá á ka kə dúgya nə mílúlúú myâ ofada nə ocúmbá buud, kə ci nə bwo ná: «Sá má jów məzhúnɲgúlú sádí ícug dí, sá má ci ídâw nə məɲgul kə wóós ja sá é gwú Pwôl yí.¹⁵ Í jii já gaád ná binónɔ *Gwoonɔ ósəmbye ó mílészú wá Zembî bí dúgyág nə lúlúú á ózimbi, a zág nə Pwôl bídí ná bí mə zə faas lészú yé. Sá má shín kwəməsa ná sá é gwú nyə a nda fwo kumá bídí.»

¹⁶ Pwôl táá yé í á ka gwág kúdúgú jəɔŋ. A músə kə nyíi lɲɲgula ízimbi dí kə jaaw Pwôl.¹⁷ Pwôl mú jów ɲgwól tówe shwóg á izimbi, zə ci nə nyə ná: «Kaág nə ncwámá ga wə lúlúú á ózimbi tóóshin, a jí nə sâ á kə jaaw nyə yí.»¹⁸ Tówe shwóg éne mú kə nə ncwámá ní wə lúlúú á ózimbi kə lwóya nyə ná: «Pwôl jí mímbwug dí yé nyə ámə jów mə, a mú ntí mə nə ncwámá ga ná a zág jaaw wo gúl sâ.»¹⁹ Lúlúú á ózimbi mú bíi ncwámá ní mbwád kə nə nyə

koogú kə jî nyə nə: «Jí wó céél jaaw mə yí?»²⁰ A mú bəsa nə né ná: «Oyúden bwé mə shîn kwambulə ná bwé zé ci nə wo ná wo kég nə Pwôl mán Gwoonḡ ósémbye ó mílású wâ Zembí dí nda bwé cɛɛl kə faas lésú yé.²¹ Wɛɛ kú bá magulə. Búsə buud cɔ məwûm mánḡ bwé ḡgə bwéél ná bwé gwú nyə wá. Bwé má ci ídâw, ci málwəg, jôw ná bwé bəg nə mázhunḡulú icug byánḡud ḡkí bwé bá kú gwú nyə. Bwé ḡgə bwánd nji ná wo máguləg sâ bwé cí yí, bwé má bwey kwəmsa.»

²² Lúlúú á ózimbi tóóshin músə bíd mwân ncwəmə, nyə nə né ná: «Ci wo kú jaaw múúd ná wo mə shîn zə lwágulə mə kúdúgú ga.»²³ A mú jôw milúlúú mímbá myâ ozimbi təd, nyə nə bwo ná: «Kwəmsagá ozimbi mitəd mímbá, nə bəonḡ bwé də ju nə ikabulí wá məwûm zanjgá nə ifulísh mitəd mímbá bwé bəg zə kə Sezaré mawəla ibuú mâ mpwó-bulú dí.²⁴ Bwé kwəmsag námə ikabulí shú ná bwé kég nə Pwôl a kú shwúg jús kú bwíim bəogú kə wóós nə nyə wə ḡgwəmuna Felígús.»²⁵ A mú cilə kálad ntága:

²⁶ Mə Klódyus Lísyas, mə cilə lwám ḡgwəmuna Felígús. Wo ɔ lás ɔ!²⁷ Muud mə ḡgə nti wo éga, Oyúden bwé ámə bíi nyə, bwé mú shîn bə ná bwé gwú nyə. Sənnḡ ozimbi sé mú fɛɛmushi nyə nəcé sé ámə

gwág ná a ji muud á Róma.²⁸ Mə ḡgə ka sɔ ná mə wámbulə cwoomb bənonḡ bwé yé nə ndí yí, mə ámə kə nə nyə bwádí Gwoonḡ ósémbye ó mílású wâ Zembí dí,²⁹ mə mú kwey ná bənonḡ bwé ḡgə sɛḡusa mákəl ísâ í dúgyá nə məcɛɛ mán yí. A cugé nə məbɛɛ mí nə ḡkul sá ná bwé gwúg nyə ḡkí ná bwé wáag nyə mímbwug dí má.³⁰ Nda mə ámə ka gwáduga ná bwé ḡgə bwéél ná bwé gwú nyə ná, mə má ka ntí wo nyə. Mə má námə jaaw búúd bwé ḡgə wáamb nyə wá ná bwé zəg bwaagulə nyə məbɛɛ mé nūḡ wódí.

³¹ Ozimbi bwé á ka sá nda ijwúga í á bə ná, bwé mú ḡwa Pwôl kyey nə nyə bulú nə bulú kələ nə nyə Antipátris.³² Mán mələm, bwé mú bíd ná bəonḡ bwé á ḡgə ju nə ikabulí wá bwé kég nə nyə shwóg, bəḡ bwé mú nyinḡə nə mpúsə kə lunḡula ízambid.³³ Bəonḡ bwé á kə nə Pwôl wá bwé mú kə kumə Sezaré, bwé músə yə ḡgwəmuna kálad, bwé lwágulə námə nyə Pwôl.³⁴ ḡgwəmuna mú lɔ kálad ná ndéé a mú jî Pwôl kóómb mpál shí kwáádé nyé nyísé yí. A mú gwág ná mpál shí á Silisí.³⁵ A mú cí nə Pwôl ná: «Mə é bá gwágulə wo ja buud bínḡḡ búsə nə lésú wá bwé bá zə yí.» A mú lwám ná bwé kég jil nyə lun mə Herod dí.

24

Pwôl mə kaad wə Felígús

1 Mpúsə mwôw mătóon ntáni, Ananíyas, Ajəláci á ofada, bənəŋ bóól ócúmbá buud nə ɲgwól lwóya bwá á da jôw nə Tertúlos yé bwá á wóós Sezarê. Bwá mú zə shwáman Pwôl wá ɲgwáməna. 2 Bwá mú jôw Pwôl. Tertúlos mú tééd ɲgələ búgə nyə lású, nyə ná: «Yé lwám múúd Felígús, wo wá má sá ná sá búlɔg mpu cugə ná shɛɛ nəcé wóó mbií wó ɲgə kyey nə ijwúga yí, í má mpu kwambələ lwon buud jísú. 3 Sá ɲgə lɔ wo kúkúl jêsh nə wəla dēsh shú jɔjɔ sóólúgú wô wəɔɲg. 4 Mə abulé ɲgə julə lwón julə kwasa, má téég wo məbwə ná wo gwágúlɔg mə cíg-cíg námə nda wo bwéy bə nə jɔ fúlú ná. 5 Sá má kwey nə muud éga jisə ɲkí jág wagəwo. Nyə wá jisə lúlúú á ɲkəómú buud bwá jów ná buud ó Nazarət wá, nyə wá ɲgə təl *Oyúden bēsh wá shí mishwun ná shwu. 6 Nyə a sɔ námə ná a séembəli *Lun má Zembí, sá mú ka bií nyə. *[Sá á jii ná sá mə lás lású yé nda mácéɛ məsú má ɲgə ci ná. 7 Nji Lísyas, lúlúú ózimbi tóóshin nyə á lələ zə nə júdá zə déég sá nyə, 8 a mú ci ná buud bənəŋ búsə nə lású wá bwá zəg bɛ nyə wa wódí.] Ja wóméfwó wó é ɲgə jii nyə mishílí mí kəod yí wo é je magulə mábɛɛ mēsh sá ɲgə bwaagulə nyə má.»

9 Oyúden bwá mú mpu bwaagulə lású ni wēsh ná ntó wá jisə yé. 10 ɲgwáməna mú yə

Pwôl lású, Pwôl mú ci ná: «Mə mpú ná wo má kyey nə lwon jisú ga tətəlí mimbú mimbú. Mə zə kaad kəod wám nə búgə. 11 Mə ɲgə kúnəw bád kə Yurəsəlem ná mə kə yə Zembí gúmá, í afwóyé sá mwôw wúm nə mábá. Wo ji nə ɲkul je fyal sá má ɲgə ci ga. 12 Bwá abwélé kwey mə Lun má Zembí, ɲkí *məmpáanzə má mínjúgúlá má Oyúden dí, sá muud sá ɲgə sənusa məkəl ɲkí ntág ná mə ɲgə wá zhizhəom ɲgwála. 13 Sá jêsh bwá ɲgə ci mə ni, bwá cúgé nə ɲkul lwágulə ná jisə búbálé. 14 Nji, mə mpú magulə wódí míshúd ná, na zhí bwá má jôw ná ɲkəómú ni dí wá má ɲgə yə Zembí á impáábə bisú gúmá yé, mə ɲgə *magulə sá jêsh jisə cilyá kálaad məcéɛ nə ókálad ɔ *búúd ɔ mícúndə dí yí. 15 Sá bwá ɲgə bwánd nə búgə ná Zembí mə bá sá yí, gwə námə wá má ɲgə bwánd nə búgə yí. Jisə ná buud bwá bá gwúm, tə bəɔɲg ó ányunywaə, tə bəɔɲg ó abúbəw. 16 Gwə wá jí ná, məɛ ɲgə wá ɲkul ná mítədúgá myá lám mí bəg mə tətəlí ja jêsh mísh má Zembí nə mísh má búúd dí. 17 Mə a cíŋgəli mimbú ɲkí bulya ná ndéɛ mə á ka zə nə mə zə yə mimbúbúwá myá lwon buud jám mikwíindyá, mə kəenzh námə ílíim, 18 ja jəɔɲg wá bwá á kə kwey mə Lun mə má shín fyá nyúul. Í á bə ntág kú nə gúfúgá búud, kú nə icucu. 19 Nji gúl búbaalé Oyúden wá Azí wá bwá á bə,

24:5 17.6 24:6 21.28, 30 * 24:6 Míl mícilyá mí ayág mí cugé nə iciyá íga.
 24:14 9.2 24:15 23.6; 26.8; Dan 12.2; Yuá 5.28-29 24:16 23.1; 1Kr 4.4; 2Kr
 1.12; 2Tm 1.3 24:17 11.29-30; 21.17-28

bwé wá búásé ná bwé zég tōw wo míshúd shwáman mæ, ñkí búásé ná sâ bwé lámusa ná mæ yí. ²⁰ Ñkí ntó dí, buud óga, bōōng bwé tál óga bwé jááwug ñkí mæ a shí biil ná wōŋ ja má á kaad *Gwoōng ósémbye ó mílésú wâ Zembí dí yí. ²¹ Ye ñji ciyá má á ci mæ tál tām kōōd ná: “Mæ tál múús kōōdud nǎcé mæ ñgélæ magulæ ná mimbimbæ mí bá gwúm” yí?”

²² Felígús nywáá nyæ á bwey bul mpu isâ í dúgyá ná zhí Pwól nyæ á ñgæ bę yí. Nyæ á ka bíd bwo ná bwé bâg shúgula zæ, nyæ ná bwo ná: «Ja Lísyas lúlúú á ózimbí tóóshin mæ bá wóós yí, ja jōōng wá má bá zæ faas lésú wún yí.» ²³ A mú ci ná lúlúú ózimbí tæd ná a báágulæg Pwól, ñji a bíd ná a jéég ñgæ wiinzh nyúul, a kú kaambulæ ná buud bé ná bwé kú zæ dúg nyæ. ²⁴ Baalé mwōw má mú cę. Felígús bá mudá yé Drusíl shilæ Oyúden bwé ñjúl ntáni, a mú jōw Pwól ná a zég jaaw bwo sâ í dúgyá ná búgá búgúlálæ Yésus-Kríst yí. ²⁵ Ñji, Pwól mú ka ñgæ bul lás lésú cugélæ cug á tútálí, dúlæ mpu biil lâm, ná lésú sémybé mílésú í bá zæ sîy yí. Felígús mú gwág íkukwende, a mú ci ná Pwól ná: «Fwog je nyiŋgæ jíga ja. Mæ é bá kwo jōw wo ja shús.» ²⁶ Nyæ á ñgæ bwánd ná búgá ná Pwól nyæ é je yæ nyæ *mwaanê. Gwé wá í á sá ná a dúg bul jōw nyæ ija ija zæ ðu lésha ná nyæ. ²⁷ Mimbú mí á cę mímbá. Porsyus Festos mú zæ cénd Felígús. Nda Felígús nyæ

á ñgæ jí ná Oyúden bwé gwágúg nyæ nywa ná, nyæ á kyey a lúgæ Pwól mímbwugud.

25

Pwól má kaad wá Festos

¹ Festos nyæ á ka wóós mpál shí jōōngú. A mú já Sezarê mwōw málól, a mú bád kæ Yurúsalem. ² Næ mílúlúú myâ ofada, ná otówe ó shwóg wâ *Oyúden bwé mú zæ shwáman Pwól nyádi, bwé téég nyæ mæbwæ, ³ ná a bwíígúg bwo ná ñkwonjá, a ntíig Pwól Yurúsalem. Í á bæ bwé má shín cwọ yuug ná bwé zæ gwú nyæ zhíd. ⁴ Festos mú bęsa ná bwo ná Sezarê wá Pwól jí mímbwug dí yé, nyæméfwó Festos mæ zæ námá kæ wu. ⁵ Nyæ ná bwo ná: «Otówe ó shwóg bán bwé zég sánón kág. Ñkí gúl sâ abábōw í ñgæ dúgya ná muud wōōngá, bwé ka kæ shwáman nyæ nūŋ.»

⁶ Festos nyæ a já cínōng bwádi mwōw mwōomb ñkí wúm. A músæ shulæ kæ Sezarê. Mán malêm nyæ á kæ jí jiya sémybé mílésúd, a mú ci ná bwé zég ná Pwól. ⁷ Pwól mú zæ. Oyúden bwé á zhu Yurúsalem wá bwé mú lyę nyæ, bwé mú ñgæ jéég nyæ mæma minjagá bwáméfwó bwé cúgé ná ñkul mpu bwaagalæ myá. ⁸ Pwól mú shwọ nyúul, nyæ ná: «Mæ afwóyé shwey wōŋ ná mæççé má Oyúden, kú shwey wōŋ ná *Luŋ má Zembí, kú shwey wōŋ ná *Káázæl.» ⁹ Ñji, Festos mú cæl sá Oyúden mænywa.

A mú ci nə Pwól ná: «Ye wó magulə ná mə kándug wo Yurúsəlem, lésú wó í kág lís wu mə njúl?»¹⁰ Pwól ná: «Mə tél *mpáánzə milású mə Káázel dī. Í jii ná lésú wām í lísúg cínəng. Mə afwóyé sá Oyúden gúl sá abúbôw, woméfwó má bwey mpu ntó.¹¹ Nkí jísə mpu bə ná mə ji nə məbɛɛ́, ná mə má sá gúl sá á shwiy, mə kú ban shwiy. Í ká yidá bə ná mə cugé nə məbɛɛ́ isá byêsh búga bwá ngá jéég mə íga dí, muud nyə ajáláyé nə keenzh mə ná bwá kág gwú mə. Má jii ná lésú wām í kág wé Káázel.»¹² Festos bənəŋ osémbye ó milású bé bwá mú dū lésha na ná ndéé a mú ci nə Pwól ná: «Wo má jii ná lésú wó í kág wé Káázel, wo é ka námá kə wu.»

¹³ Baalé mwôw má mú cɔ́. Njwú-buud Agurípa mú zə wóós Sezaré, bá mudá yé Berenís ná bwá zə báda Festos.¹⁴ Nda bwá á já cínəngú fwámé zhwog mwôw ná, Festos nyə á ka jaaw njwú-buud lésú má Pwól. Nyə ná: «Felígús nyə a lúgə ngwól múúd wa mímbwugud.¹⁵ Já má á kə Yurúsəlem yí, milúlúú myá ofada, nə ocúmbá buud wā Oyúden bwá á shwəman muud wəŋgú, bwá ná mə máguləg ná a ji nə məbɛɛ́.¹⁶ Mə á ka ci nə bwo ná buud ɔ́ Róma bwá cúgə nə nkul keenzh múúd ná a yág, muud wəŋgú bənəŋ buud ɔ́ lésú bé bwá kú fwo kaad í, muud wəŋgú kú fwo bə nə fwála ná á shwə

nyé nyúul. Bwá ádé sá ntó.¹⁷ Sánəŋ bēsh sá á ka zə wa. Mə kú námá nyiŋgə neela, mə mú ji jiya sémbyé milású, mán mələm, mə mú jôw ná bwá zág nə muud wəŋgú.¹⁸ Buud ɔ́ lésú bé bwá mú námá zə, nji isá bwá á ngə ci nyə yí í kú bə nə isá í abúbôw mé mə á ngə téduga yí.¹⁹ Bənəŋ bwá á ngə séŋusa məkál isá í yábə wánud. Bwá á ngə wáamb nyə nə lésú má ngwól múúd nə jínə ná Yésus. Muud wəŋgú nyə á yə, Pwól ka ngə ci ná a ji kuwó.²⁰ Mee mə a shígé ka mpu sá má sáág yí. Mə á ka jí nyə nkí a ji nə nkul magulə ná a ká Yurúsəlem, lésú yé kág lís wu.²¹ Nji, Pwól mú ci ná á jii ná lésú yé í kág wé Káázel, nyə wé kág sámb wə. Mə á ka námá ci ná bwá báaguləg nyə njôw mímbwug kə wóós ja má é bá kənd nyə wé Káázel yí.»²² Agurípa mú ci nə Festos ná: «Məméfwó má cɛel námá fwo gwágulə múúd éne.» Festos ná: «Wo e gwágulə nyə mán.»

Pwól má kaad wé Agurípa

²³ Já mán í á ləm yí, Agurípa bá Berenís bwá á zə nə isá í gúmá byêsh í dū bə ja njwú-buud í ngə kyey yí, bwá mú zə nyíi *mpáánzə milású, bənəŋ milúlúú mí ózimbi nə otówe ɔ́ shwóg wā ngwála. Festos mú sá ná bwá zág nə Pwól.²⁴ Festos mú lás ná: «Njwú-buud Agurípa nə buud bēsh búsə wa wá, bi má dúg múúd éga? *Oyúden bēsh wā Yurúsəlem nə bəŋg wā wa, bwá á shwəman nyə módí bwá

ngə yáág ná nyə ajáláyé nə kwo cugə. ²⁵ Jám kóómb di, mee mə a shígé dág nə a má sá gúl sâ abábôw á jéla nə yə nə ndí yí. Nji, nda nyə á jí ná lésú yé í kág wá *Káázél ná, mə á ka námá magulə nə mə é kənd nyə wu. ²⁶ Nji mə cugé nə fwámé sâ má cíləg Káázél shú lésú wəəng dí yí. Gwé wé má ámə zə nə nyə wódí ná nkí wo e sá ná a lásúg íí, mə je bii sâ má cíləg yí. ²⁷ Nəcə í é bə kú nə wúbúlé ná mə bííg muud, mə kənd nyə, mə kú mpu lwágulə fwámé sâ nyə ámə sá yí.»

26

¹ Agurípa mú ci nə Pwól ná: «Wo músə je kaad já nííd.» Pwól mú séémb mbwə, a mú tééd kəəd. ² «Njwú-buud Agurípa, mə dág nə í má bul jəla mə nda má tál wódí mp-wóómbúd múús ná mə zə kaad shú ísá byēsh Oyúden bwé ngə máág mə íni. ³ Í bul jəla nəcé wo mpú íjám nə ijag í Oyúden byēsh, wo mpú námá ísá bwé də sənusa məkəl nə ndí yí. Má ka jəgula nə wo ná wo gwágúləg mə nə lám jisów.

⁴ «Oyúden bēsh bwé mpú cug jám té wúlə shí. Bwé mpú nda má á ngə cugə wa mádí lwoŋ buud dí nə wa Yurúsəlem ná. ⁵ Bwé bwey mpu ná kóómb yábé wúsú dí mə á bə nkəómú í búl bə nə nkád yííd, mə á bə *Farizyēŋ. Nkí bwé cəel, bwáméfwó búse nə nkul je bwiing lân wám. ⁶ Mə má zə tów kəədəd ja ga dí nəcé ŋkaagə Zembí nyə á

kaag odá yí, mee ngə bwánd nywo nə búgə. ⁷ Ibəend wúm nə íbá byēsh sá búsé nə ndí yí í ngə yə Zembí gúmá bulú nə mwásə kú yəw. Ibəend byəəng í ngə bwánd ŋkaagə nyəəngú nə búgə. Yé Njwú-buud, wám bwándúlə wəəng wé Oyúden bwé ngə wáámb mə nə ndí ga. ⁸ Nəcə jí bí bāŋ bí cúgé nə nkul magulə ná Zembí ngə gwúmushi mimbimbə yí? ⁹ Mee mə á fwo námá də téduga ná má jəlá nə bul lúmbəli nə jínə má Yésus á Nazarēt. ¹⁰ Ntó námá wé má á də sá Yurúsəlem yé. Məméfwó mə á də bíí zhwoŋ obúgula nə nkul milúlúú myá ofada mí á yə mə yí, mə də wá bwo mímbwugəd. Mə á də námá bə cūŋ nə buud bwé á də gwú bwo wá. ¹¹ Mə á də kyey *mámpáanzə má mínjígúlá má Oyúden dí, mə də ngə lwágulə obúgula cúwáí, də yímbəli bwo ná bwé kílyág búgə jáŋ. Mə á nteəng námá sóólúgú wám, mə kə də bə obúgula míngwəla mishúsəd. ¹² Gwé wé í á sá ná mə kəg Damás, milúlúú myá ofada mí má yə mə nkul nə lwámá má kəg sá yí. ¹³ Mə ngə kə ntáni tām mwásə, yé Njwú-buud, mə mú dág nji məma mənkenya má má faan cə yásə. Mənkenya məní má mú lyə sənón buud ó gwoəng bām. ¹⁴ Sə bēsh sə mú kadəwa shí. Mə mú gwág kál í ngə lás nə mə kál lú aramyé dí ná: “Sól, Sól, nəcé jí wó búl lwágulə

mə cúwálí ntáni yí? Mpug nə wo cugé nə ŋkul sá mĩngáádé nə shushwom*.” 15 Mə mú jì ná: “Wo zə e, Cwám̄ba?” Cwám̄ba ná: “Mə Yésus, mə wə wó ŋgá lwágulə cúwálí yé. 16 Nji, wəólúg, wo tówúg tútəlí nə məkuú mwô. Mə ámə zə lwóya nyúul wódí ná mə zə sá ná wo bág mə kágé mílwámá, wo bwiing sâ wó má dúg yí nə byəəŋg byêsh má bá nyiŋgə zə du lwágulə wo yí. 17 Mə é cug wo nə kúl gwô nə ikúl ishús, kúl jêsh má é lwám wo yí. 18 Mə lwám wo ná wo kág bēny bwo mísh, bwé wúg yídúgád zə máŋkenyad, wú mp̄əl mə *Sátan dí zə wə Zembî. Búgə bwé é *búgula mə yí í é sá ná bwé lágúg ijuugá í *mísám myáŋ bwé mú ŋwa jiya, bán̄ŋ bəəŋg búúd bwé mú miŋkēŋkē nəcé ŋgələ búgula mə wá.”

19 «Ntó, yé Njwú-buud Agurípa, sâ má á dúg í á zhu mə gwów yí, mə a shígé mpyēny gwo. 20 Mə á yida tééd njəənd, mə tééd kə búúd ə Damás dí, mə mú nyiŋgə kə bəəŋg wá Yurúsalem nə bəəŋg wá Yudéa yêsh dí, kə námá ikúl ishúsúd, mə kə bwiing bēsh ná bwé céndúg mítádúgá bwé cénd kuú njəənd yid wə Zembî, bwé mú cugə cug í lwágulə ná bwé má cénd mítádúgá yí. 21 Sâ jəəŋg wə Oyúden bwé á kə bií mə *Luŋ má Zembî dí, bwé ŋgə sɔ ná bwo gwú mə nə ndí yí. 22 Mə ŋgə cugə zə wóós múús nji nəcé Zembî, shú ná méé

ŋgəg nə bwiing kéel, bwiing íkúkágə, bwiing ócúmbá buud. Mə ŋgə bwiing nji sâ *búúd ə micúndá nə Moyíz bwé á bwey jaaw ná í bá bə yí, kú bəd sá gwəw. 23 Í á bə ná *Kríst má jələ nə bá jug, á jələ nə bá bə múúd ashúshwóógú gwúmúla, á jələ nə bá bwiing kúl jisú nə byəəŋg í cúgə Oyúden yí məŋkenya.»

Pwôl má cœel ná Agurípa búgúlág Yésus

24 Pwôl ŋgə kə shwóg nə kəəd yé ntáni, Festos mú ŋkáánd ná: «Pwôl wo ji lad. Bulúlə mpu wô ni í má kənd wo ímpwúfúd.» 25 Pwôl nyɛ mú ci ná: «Mə cugé lad ye Festos lwám múúd. Lású má ŋgə lás yí wúsə fwámé lésú, í njúl lésú fəg. 26 Njwú-buud má ŋgə lésua nə ndí kú fúndə yé, a mpú isâ íni. Mə tédúgá ná mə aŋgê nə kwab ja má ci ntó yí, nyə ajágé təə sâ na. Nəcé isâ byəəŋg í á shígé də sɪy íshwoo máfəfud. 27 Njwú-buud Agurípa, ye wo ŋgə *magulə isâ *búúd ə micúndá bwé á ci yí? Haaw. Mə mpú ná wo ŋgə magulə byo.» 28 Agurípa mú ci nə Pwôl ná: «Í mú wo kúnə-kúnə ná wo sáág mə ná mə bág krísten xé!» 29 Pwôl ná: «Í bág ntó təə kíkídiga təə jáyé ja. Mə jəgula nə Zembî ná təə wo, təə buud bēsh bwé ŋgə gwágulə mə múús wá bi bág nda mə, nji bi kú yidá bə nə məŋkəda nda má jí nə mwo

* 26:14 shushwom: Bwé á də sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwé ká də lúmə ínteny ná í kyéyug. 26:18 Ifz 2.2; 5.8-14; Kol 1.13 26:20 9.20, 28-29; Luk 3.8 26:23 3.15; Iza 49.6; Luk 24.46-47; 1Kr 15.20 26:26 Yuá 18.20 26:28 11.26

éga.»³⁰ Njwú-buud mú t̄w, n̄a ngwám̄ana, n̄a Berenís n̄a buud bêsh b̄anón̄a bwá á b̄a bwá njúl wá.³¹ Bwá mús̄a k̄a shwushwagád, k̄a lés̄ha ná: «Muud éne nȳa asáyé t̄o s̄a bús̄a n̄a njkul gwú nȳa n̄a nd̄i yí, kú nám̄a b̄a t̄o s̄a bwá wálálág nȳa m̄añk̄ada yí.»³² Agarípa mú ci n̄a Festos ná: «Í mb̄am b̄a muud éne kú j̄i ná lésú yé í k̄ég wá *Kááz̄el, wo mb̄am je bíd nȳa.»

27

Nj̄oond m̄a Pwól k̄al̄a Róma

¹ Ja í á z̄a wóós ná bwá k̄and s̄a Italí yí, bwá á njwa Pwól n̄a míl m̄imbwug, bwá ȳa wúl lúlúú ózimbi t̄ad. Lúlúú ózimbi w̄oong í á b̄a n̄a j̄in̄a ná Zhuliyus, nȳa á d̄u s̄ey kínda ózimbi ánún̄i bwá á d̄u j̄ow ná Kínda m̄a *Kááz̄el yí.² S̄a á bád titíma á Adramít í á nḡa k̄a m̄abwún̄a m̄a Azí yí. S̄a á bád cín̄ongú, mú kyey s̄án̄on̄a Aristár̄ug muud Masedw̄an nȳa á zhu Tesaloníka yé.³ S̄a mú k̄a shul̄a Sidon m̄an m̄al̄m. Zhuliyus nȳa á b̄a n̄a j̄o l̄am n̄a Pwól, a mú bíd nȳa ná a k̄ég óshwá bé dí, ka bwá é nḡa ȳa nȳa is̄a.⁴ S̄a mú tí na. Nda on̄kw̄o bwá á nḡa ntágul̄a s̄a ná, s̄a á nḡa baag kóómb fuundú m̄an̄a á Shípr̄e on̄kw̄o bwá á d̄u b̄a bwá mú nḡa cwaal̄wo yí.⁵ S̄a mú ka lína m̄an̄a má Silisí n̄a Pam̄afilí, s̄a mú k̄a s̄al titíma Mira, mpál shí

á Lisí.⁶ Cín̄ong wá lúlúú ózimbi wúsú nȳa a dúg ngwól titíma á Alaguzandrí t̄al ná a k̄a Italí yé. A mú nt̄eong s̄a titíma w̄oongád.⁷ S̄a á nḡa k̄a nt̄uni, j̄uḡa cún̄a n̄a cún̄a, s̄a nḡa k̄a togútoogú, já zh̄id zhwog mw̄ow ná nd̄eé s̄a mú k̄a wóós nḡeé Kanídu. Nkw̄o kú bíd s̄a fwála ná s̄a shíshúg kún̄a-kún̄a. S̄a á shwal baag kóómb fuundú m̄an̄a á Kur̄et̄ on̄kw̄o bwá á d̄u b̄a bwá mú nḡa cwaal̄wo yí. S̄a á nḡa k̄a nḡeé Salmón̄e.⁸ S̄a mú nḡa líduga n̄a nḡal̄a baag na fuundú m̄an̄a ná nd̄eé s̄a mú k̄a wóós k̄uk̄ul bwá dú j̄ow ná: «J̄oj̄o m̄abwún̄a» yí, ngwála í njúl kún̄a-kún̄a n̄a cín̄ongú n̄i Lasaya.⁹ Fwála í á bw̄ey bul c̄o s̄a. Ka nám̄a nȳinḡa b̄a ná nda w̄ala lú íci í íd̄aw* í á c̄o ná j̄uḡa í á z̄a b̄a njkí waḡwo. Gwá wá Pwól nȳa á ka z̄a k̄ew̄ali búud,¹⁰ nȳa ná: «Ow̄ey, nj̄oond ga í é b̄a s̄a njkí j̄aḡ njk̄angula. M̄a dúg ná s̄a é j̄imb̄al m̄imb̄ag m̄isú, t̄o titíma, s̄a je nám̄a gw̄il m̄ikug mi búud.»¹¹ Lúlúú ózimbi nȳe mú yida bul b̄a n̄a búḡa n̄a njulye titíma bá am̄adí, a kú gwág s̄a Pwól nȳa á ci yí.¹² Nda bwún̄a d̄oong í á shígé b̄a j̄o bwún̄a búud bí n̄a njkul cín̄guli njk̄w̄an yí ná, zhwog buud bwá mú nḡa ci ná s̄a c̄og cín̄ong, s̄a s̄oḡg ná s̄a kúm̄ag Fenígús, bwún̄a á Kur̄et̄, s̄a k̄ég cín̄guli njk̄w̄an wu. Bwún̄a d̄oong dáá dúsa

26:31 23.29 26:32 25.11-12 27:1 25.12 27:2 19.29 27:3 24.23; 28.2

27:9 2Kr 11.26 * 27:9 ici í íd̄aw: Í á d̄u b̄a zañ. Bwá á d̄u s̄a zañ nȳoong w̄ala lu bwóógád on̄kw̄o bwá njúl njkí yáág. † 27:12 makóól m̄a j̄ow: Í k̄o ná Sud; wo é kwey féél-fééli yé njk̄ow á oféél-fééli ó íciyá dí.

mbəg ηγεε mpədúgá *məkóól má jwôw† nə kóómb jwôw í dū jímə yí, í njúl námə mbəg ηγεε mpədúgá *məncwûm mə jwôw‡ nə kóómb jwôw í dū jímə yí.

Məma ηkwô má zə kunj m̄ə

13 Gúl ηgúngúl í dū zhu mákóól má jwôw§ yí í mú ηgə wǒǒlə. Bwə mú téduga ná búse nə ηkul kə, kə wóós Fenígús. Bwə mú yíl shwamá í dū sá ná titíma kú kyey yí, bwo mú ηgə bɛ fuundú m̄ə η Kərət. 14 Kú námə bwey, məma ηkwô bwə dū jôw ná Erakilôn* yé mú zhu n̄η ηkwaməd zə byaluga nə bwo. 15 Nda titíma í á shwal t̄əw ná, fwála mə kwo t̄əl nyə yí í á shígé ná bə. Sá mú bíd, ηkwô mú ηgə kə nə sá kóómb í ajáláyé yí. 16 Sá á ka kə cǒ mpúsə ηkwamə bwə jôw ná Koda yí, í mú nywá laa sá ηkwô, sá músə ka t̄em balan nə bíbyóól acíg-cíg sá má fwo bul líduga. 17 Ofúla bwə mú kəl bíbyóól j̄əηg titíma dí gwôw ná ndeé bwə mú ηgə cɛɣlə mikwoolú lyɛ titíma nəcé bwə á ηgə fúndə ná ηkwô nyə a bá kə nə sá nə ndeé sá kə mága bwûη á Sírut. Bwə mú shul shwamá í dí cwánəwo yí májúwód, sá mú shwal ηgə kə, kú ná bə kóómb sá má céel yí. 18 Jwôw í á bɛ yí í á bə ηkwô ηgə ná námə zh̄ín̄g s̄ə. Sá mú ka t̄ééd wusələ mímbag májúwód. 19 Jwôw áléel, ofúla bwə méfwó bwə mú ηgə wusə ísà í titíma

májúwód nə məbwə máη. 20 Sá á cugə mwôw ηkí bulya kú ná dúg jwôw jəη dí, kú nə t̄əw acén-cení, n̄jɪ wúl mbií yáág-yáág ηkwô ηgə kunj. Sá mú sh̄in dúg ná sá b̄əη sá á cugəyé.

21 Í á bə námə buud bwə má bul já kú də. Pwôl mú ka zə t̄əw bwo t̄átám, a mú ci nə bwo ná: «Owey, bí a mb̄əm gwág sá má a ηgə ci yí, ηkɪ sá á shígé tí mákuú Kərət, sá á mb̄əm sásulə míga mícúη nə intáma. 22 Má ka ci nə bí ja gaád ná bí lwóyág in̄kán. Cug múúd í ájímbeé wa t̄əw ηgwúd. Sá jí nə ηkul ntáma, n̄jɪ titíma. 23 Zembí má gwág nə nd̄i yé, má ηgə yə gúmá yé, ηgwól *əngəles yé nyə ámə wóós mádí bulú gaád. 24 Nyə ámə lás nə mə ná: “Pwôl, wo kú bə nə ifwaas. Í j̄i ná wo kúməg wə *Káazel. Zembí nyə e cug námə búúd ɔ titíma gwô nəcé wo.” 25 Gwə wə má ci nə bí ná, oshwə b̄əm, lwóyágá in̄kán. Mə j̄i nə búgá nə Zembí ná ísà í é bə nda nyə ámə jaaw mə ná. 26 Sá é kə mága nyúl ηkwamə dí.»

27 Í á ka zə bə, ηkwô má j̄ɛɣlə nə sá nt̄əni ibulú w̄um nə ílól. Bulú w̄um nə n̄ə dí, sá ηgə ná námə nt̄əη m̄əη bwə j̄ow nə Adriyatík má dí, ísà í t̄əm bulú, ofúla bwə mú gwáduga ná sá mú kúnə-kúnə nə nyúl shí. 28 Bwə mú wusə zhwan̄gala májúwód, bwə kwey ná í gwaa shí kə wóós ómáda məw̄um málólə nə zəngbá. Sá mú sh̄ish shwóg, bwə mú kwo wusə

‡ 27:12 məncwúm má jwôw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dí. § 27:13 məkóól má jwôw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ɔ íciyá dí.

* 27:14 ηkwô w̄əηg má dū zhu ηγεε məncwúm má jwôw. 27:18 Zhn 1.5 27:24 9.15 27:26 28.1

zhwanḡula, bwé kwey ómáda mæwûm mábá nə mwɔɔmb.²⁹ Bwé mú bæemb ná sé á bá kə mága gúl kúkúl á məkwoóógúd. Bwé mú wá máshwamá mánḡ bán titíma dí, bwé ηḡé wímb ná mán í léélug lâm.³⁰ Ofúla bwé mú ka zə bii tédúgá ná bwé túb. Bwé mú shul bíbyóól ácíg-cíg májúwód nda sâ mé cí ná bwé kə wá máshwamá mâ lúú titíma.³¹ Pwól mú cí nə lúúú ózimbi ná: «ηkí buud óni bwé bó kú ji titíma dí, bí kú faam nə shwiy.»³² Ozimbi bwé mú sám̄b míkwoolú mí bíbyóól nə ndéé í mú wô.

³³ Té bwé á ηḡə bwánd ná mán í lómúg yí, Pwól nyə á ηḡə cwíny buud ná bwé dág ídêw. Nyə á cí nə bwo ná: «Í má bæ mwôw wûm nə mánḡ múús bi njul bi ηḡə bwánd, muud kú də.³⁴ Má ηḡə jii ná bi nyíngəg tééd ηḡələ dás, sâ jəɔng í é sá bí mpwogé. Mpugá ná muud nyə ajímbálé təɔ ntand shilú ηgwúd wa.»³⁵ Nji nyə á shîn cí ntúni yí, nyə á ηwa buléd, a jəgula nə Zembî ná ndéé a fêy, a mú tééd dálə.³⁶ Bêsh mənyúúl má mú lal, bwé mú ηwa ídêw ηḡə də.³⁷ Sá bēsh sá á bæ titíma dí buud mitəd mímbá nə mæwûm zaŋgbá nə ósaman.³⁸ Ja bwé á shîn də jílə yí, bwé á ka zə sḡ məzhií mə sá ná titíma ηwág yísa. Bwé mú wusə ídêw májúwód.

³⁹ Ja mán í á ka lâm yí, bwé a shíḡé yag shí bwé á kə wóós ni. Í á yida bæ nda wúl mbwê m̄aη í á zə shúsə cínú. Mbwaan̄zələ shé í á ηḡə

nyín cínəng. Wu mbwaan̄zələ wəɔng dí wé bwé á dág ná bwé cɛel kə tâl titíma yé ηkí í á bæ nə ηkul s̄iy ntó.⁴⁰ Bwé á ka wiinz̄h məshwamá mēsh bwo mpāngulə mwo májúwód, bwé wiinz̄h námə míkwoolú mí sá í də fiinz̄h titíma yí, bwé mú wɛɛf *sanda ηḡúl, ηḡúl mú ηḡə kə nə titíma kóómb mbwaan̄zələ shɛ.⁴¹ Nji bwé nda fwo kumə bwûη, titíma mú kə mága dúl kú lá shɛ í á bæ májúwó dí shí kú ηḡə nyín yí. Lúú titíma í mú nyí shɛ dí í kə yím. Ikwḡ í májúwó í mú də zə jiwa bán titíma dí ná ndéé bán titíma í mú shîn wôη.

⁴² Ozimbi bwé mú dág ná bwé shîn gwú mimbwug shú nə muud kú gwáág ná ndéé túb.⁴³ Nji nda lúúú ózimbi nyə á cɛel cəg Pwól ná, nyə á cí nə ozimbi ná bwé kú gwú mímbwug. A mú yida lwām ná bəɔng bí nə ηkul gwáág wá bwé gwáágúg kə cínú,⁴⁴ bəɔng bwé lág wá bwé ηḡág nə badəwo məbóómbúd, bóól íbwíl í titíma dí bwé ka ηḡə kə cínú. Ntó wé bēsh bwé á faam nə shwiy yé, bwé mú kumə cínú mpwogé nə mpwogé.

28

Pwól má kumə ηkwamá á Malta

¹ Ja sé mé shîn faam nə shwiy ntúni yí, sé mú gwág ná bwé də jôw nyəη ηkwamá ná Malta.² Mimbyágá mí shí nyəɔng mí á ηwa sé nə dúl váál ósusa í cúḡé kúl jēsh

yí. Nda mpú nyə á ηgə nyw̄ḡ yōn í ηgə fafulə ná, bwə á sɔ məma kuda, bwə mú ηwa sé bēsh ná sé kág gwáala. ³ Pwól nyə á ka ηkēny dúl bímbí lú ncaga wusə kudad. Yúul mú kə wú cínəngú nə gún̄ kuda, zə bwaməsə nyə mbwəd nada. ⁴ Ja mímbýágá mí shí mí á dúg yúul kál Pwól mbwəd yí, bwə á ηgə lésħa bwámé nə bwámé ná: «Muud éga ji wám̄bulə bə ηgw̄l buud. A má tɛem faam nə shw̄y májúwó di, myéndí í á mágúláyé ná a cúgəg.» ⁵ Nji Pwól nywáá mú saməsə yúul kuda dí, a kú námə gwáduga tɔɔ məcəy. ⁶ Bān̄ bwə á ηgə téduga ná bwə é je dúg Pwól ηgə gúsə, gúl ja ná bwə é se-egya nji a má yuη kadəwa shí mbimbə. Bwə á bwánd ná kákáká, bwə kú dúg tɔɔ sá ábúbōw í bə nə nyə. Bwə mú cénd mítédúgá, bwə ná: «A cugé zhizhe muud, a ji zembí.» ⁷ Ngwól k̄n̄ nyə á bə kúnə-kúnə nə kúkúl bwə á bə ni. K̄n̄ wəəng njúl k̄n̄ má Publíyus, lúlúú múúú á ηkwamə nyəəng. Publíyus éne mú ηwa sé nə cɛlí, a mú jil sé nyədí k̄n̄ mwōw málól. ⁸ Sóón̄gú yé nyə á bə a mbwúg shí nə bwás. Nyúúl í á ηgə gw̄ḡ nyə, a ηgə námə bwás ncwú-məcií. Pwól mú kə nyədí, kə jəgula nə Zembí, bəd nyə məbwə, a mú yál. ⁹ Í mú ka zə bə ná, míl mímbəl myā ηkwamə nyəəngú mí mú ηgə zə nyədí,

mí ηgə zə yál. ¹⁰ Buud bəəng bwə mú bul ηwa sé nə gúmá, gúmá í ηgə nyín̄ mimbií mimbií. Bwə á yə námə sé isā í njəənd ja sé á kyey yí.

Pwól mə kə kumə Róma

¹¹ Sə á ji cínəng onkwoond olól. Gúl titíma á Aləguzandrí í á cín̄guli ηkwān cínəng ηkwamə nyəəngú. Titíma jəəng mé máȳigyé má á bə yuug «Məwáás»*. Gwə wə sé á ηwa kələ nə njəənd shwóg yí. ¹² Sə á kə ná ndéé kə shulə Sirakūs, sé mú já cínəngú mwōw málól. ¹³ Tíłə sé á tí na yí, sé á ηgə baag nciindyə nə nciindyə ná ndéé kə wós Regyo. Mán mələm, ηkw̄ḡ á məkól má jwōw† mú kuη. Mpúsə mwōw məbá sé mú kumə Puzhwoləs. ¹⁴ Sə mú kwey ból ómínyəḡ búsú óbúgula na. Bwə mú jəgula nə sē ná sənōn̄ sé jág mwōw zəngbá. Mpúsə wəəng wə sé á kə kumə Róma yé. ¹⁵ Na, ból ómínyəḡ búsú wā Róma bwə á gwáduga ná sé ηgə zə. Bwə á zə, zə bwəma nə sé Ifacilá í Apyus, bólúgá kúl bwə də jōw nə Minjów mí ójōn̄ mílól yí. Ja Pwól nyə a dúg bwə yí, nyə á yə Zembí cúncəsh, ηkul bul wós nyə nyúúlú. ¹⁶ Ja sé á kumə Róma yí, bwə á bíd Pwól ná a jəg kə ji kúl á cɛl yí, bá ηgwól zimbi nyə é də baagusə nyə yé.

Pwól mə bw̄iηg Jəjə Kéel Róma

28:5 Mak 16.18; Luk 10.19 **28:6** 14.11 * **28:11** Məwáás məəng wə Kastor bá Polugas. Bwə á bə ozembí wā yábá Ogarək. Buud bwə á də téduga ná ozembí bəəng wə bwə á di baagula ofála. † **28:13** məkól má jwōw: Í kə ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ηkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **28:16** 24.23

17 Mpásə mwôw málóol ntáni, Pwôl nyə á jêw otówe ɔ shwóg wâ *Oyúden, bwé zə bwəma nə nyə kúl nyə á du ji yí. Ja bwé á zə sɛɛngya yí, nyə á ka ci nə bwo ná: «Bwaanɔ mə a shígé shwey wôŋ nə kúl búud jíshé, kú shwey wôŋ nə ijám nə ijag ódá bwé á lúgə yí. Nji tɛem bæ ntó, bwé á bii mə Yurúsəlem, kɛenzh mə məbwə mə búud ɔ Róma dî. 18 Buud bɔɔŋg bwé á shí jî mə kɔɔd, bwé mú kwey ná bwé bíd mə nəcé bāŋ bwé á shígé kwey mə nə məbɛɛ mə mpíyá nə shwiy má. 19 Nji, nda Oyúden bwé á ngə ngaan ná, gwé wé mə á jî ná lésú wām í zég wé *Káázɛl nə ndî yí. Nji ntó cugé ná mə jî nə məshwán nə lwoŋ búud jām. 20 Sâ jɔɔŋg wé mə ámə sɔ ná shé dúgyág nə ndí yí, shé lésha yí. Búbálé mə jî mánkəda dî nəcé sâ *Izarəyél ngə bwánd nə búgə yí.» 21 Bwé mú bɛsa nə né ná: «Sá afwóyɛ bii ngwól kálaad ngə wú sá Yudéa shú dwô dí, ŋki ntāg ná ngwól *mínyɔŋh wúsú mə zə jaaw sá wúl bów-bôw lân shú dwô dî. 22 Nji, sá mə jii ná woméfwó jááwug ná sá tédúgá wô shú nyɔɔŋg ŋkɔɔmú a búgə wó mə kə nyíi ni. Sá ngə gwág ná buud bwé ngə ban nywo kúl jêsh.» 23 Bónón bwé á cɛɛlə ŋkúmba jwôw bwé bá zə cínɔŋg nyédí njów yí. Ja jwôw dɔɔŋg í á jé yí, bwé á zə bwé njúl buud ŋkí bul bulya. Pwôl mú zə lwóya búgə jé wú mpámán wóós mpwó-

kugú, a ngə bwiinɔ bwo Faan mə Zembî, a ngə sɔ ná bwé mágaləg Yésus, a ngə bwiinɔ bwo ná nyə wé Məcɛɛ mə Moyíz nə micilyá mí *búúd ɔ micúndá mí á ngə ci yé. 24 Bóól bwé mú ngə *magulə isâ nyə á ngə ci yí, bóólúgá kú magulə. 25 Bwé á ka ngə bwílya bwé njúl məcáŋ məcáŋ. Pwôl mú kwo ci bwo nji sâ ngwúd ná: «Sâ Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á lás nə impáámə bín mpú mə múúd micúndá Izayí dí yí í má mpu nyîn. Nyə á ci ná:

26 Kaág kúl búud ni dí kə ci nə bwo ná:

“Bi mə bá du kənd málwə, nji bi kú bwɛɛ wámbulə; bí du kənd mísh, nji bi kú bwɛɛ dúg,

27 nəcé kúl búud ga í mə shîn lal mílām.

Bwé mə shîn juwal málwə, bwé búdal mísh; ná mísh máŋ mə á bá dúg, məlwə máŋ mə á bá gwág, mílām myán mí á bá wámbulə, ŋkwunɔgá bwé á bá cénd kuú njɔɔnd, ná ndéé mə mú lwag bwo.”

28 «Kagá mpu ná Zembî mə kənd búud bwé cúgə Oyúden wá cug jé jɔɔŋg. Báá, bwé é gwágulə nyə.» 29 †[Ja Pwôl nyə a shîn ci ntáni yí, Oyúden bwé á shwal bwílya, bwé ngə jág sɛŋusa məkêl.]

30 Pwôl nyə á já mimbú mímbá oncindî, a ngə jî njów nyáméfwó nyə á ngə jəna nə *mwaanê yé yí, a dúgə lág búud bwé á du zə nyédí

wá, ³¹ a ηgə cúndə kéeł á
Faan mə Zεmbî, a ηgə jíguli
buud minjígulá mí dúgyá nə
Cwámba Yésus-Krîst myá nə
kpwóó kpwóó, kú nə gúl sâ í
ntáguló nyə.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Róma yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Róma yí

Pwôl wá nyə á cilə kálaad éga kənd Də mə Yésus í á bə Róma yí. Nyə á cəel jíguli bwo váál bí nə ηkul mpu cugə sɛɛŋgí, Oyúden bə́nə́n ηkúl ishús yí. Shúg la njígulá yé wá: «Zembî má du ηwa múúd ná tətəlí muud ja múúd mə búgula yí, búgá í kwaga» (1.17). Kálaad éga ji nə məma mə́nə́kəw mə́lə́l.

(1) Téed lúu 1 kə wóós lúu 8 íí, Pwôl ηgə lwágulə váál múúd ji nə ηkul bə tətəlí mish má Zembî dí yí. Pwôl ka ηgə jíguli ná buud bəsh búsa osól ɔ mísəm, tə́ ikúl ishús, tə́ Oyúden. Ná ndeé, buud bəsh búsa nə ηkul dág cug nji nə kwíindyá má Nkə́ŋkə́ Shíshim, nəcə Yésus-Kríst wá ηgá kə nə buud wá Zembî.

(2) Nyinǵələ wú lúu 9 kə wóós lúu 11 dí, Pwôl ηgə lás sâ í dúgyá nə Oyúden yí. A lwágulə ná kúl Oyúden jəsh ncindí dí í á búgula Yésus. Nji tɛɛm bə ntó, Zembî ηgə ná jəw bwo, nəcə á cəel bwo, búsa kúl jé.

(3) Wúlə lúu 12 kə wóós 15

dí, Pwôl ηgə lwágulə nda múúd mə jélá nə cugə cug krísten ná.

Pwôl nyə a shínal kálaad nə məbədə́ bədə́lə zhwoɡ buud (lúu 16). A cwéed mǐnə́ má búdá nə budúm, a sá nə sənə́n sá bə́ɡ kúnə́-kúnə́.

Məbədə́

¹ Mə Pwôl, lwaá má *Kríst Yésus, mə wá má cílə kálaad éga. Mə á zə bə *muud lwámá mə Yésus nəcə Zembî nyə a jəw mə ná mə bə́ɡ ntó, Zembî nyə a féesh mə ná mə bwíinǵug Jə́jə́ Kéel dé. ² Bweyúlə Zembî nyə á bwey kaag buud Jə́jə́ Kéel də́nǵ, a sá ná *buud ɔ mícúndá bé bwá cíləg ηkaagə nyə́nǵú Kálaad Zembî dí. ³ Jə́jə́ Kéel də́nǵú dəsə́ lə́n má mwān yé nyə á zə byél mpwoŋ buud mə *Dávid dí yé. ⁴ Nji, Zembî nyə á yə nyə ηkul á Shíshim má Zembî ja nyə á gwúmushi nyə yí; cínə́nǵ wá nyə á mpu lwágulə ná Cugye wúsú Yésus-Kríst wə́nǵú ji *Mwān má Zembî yé. ⁵ Zembî nyə a féesh mə féeshá á mpaam kwon mə Yésus dí ná mə bə́ɡ *muud lwámá yé. Lwámá wə́nǵ wí ná mə sáág ná ikúl byəsh í bə́ɡ nə məg wə́g mə búgá, jíná dé í mú ηwa gú má. ⁶ Bi búsa ná má búúd ɔ ikúl nə ilwoŋ byə́nǵú, bí buud Zembî má jə́w ná bí bə́ɡ buud ɔ Yésus wá.

⁷ Mə Pwôl, má cilə bí buud bəsh Zembî mə búl cəel nūŋ Róma wá. Nyə a jə́w bí ná bí bə́ɡ buud bé. Só́nǵú wúsú

Zembî bâ Cwámba Yésus-Krîst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bi ñgág nà cugà ná shεε.

Pwôl ji nà yéesh kála Róma

8 Mə tééd fwo yə Zembî waamá akíba kwoŋ mə Yésus-Krîst dí shú dán bi bêsh nəc é shí mishwun nyêsh í ñgə gwáduga búgá jín. 9 Mə ñgə yə Zembî gúmá nà lâm wâm wêsh nəc é mə ñgələ bwiing Jɔjɔ Kéel mə mwán yé. Zembî wəŋgú ji wúshined waamə ná mə aŋgê nà bwεε yow tédúgálə bí bêsh. 10 Mə ñgə wá bí ja jêsh mājəgula mām dí; mə ñgə jî Zembî ná ñkí á magulə, mə bág nà fwámé fwála mə zə nûŋ bídí. 11 Mə ji bul bæ nà yéesh ná mə dúg bí. Mə cεεl kwíínd bí nà ísâ Zembî mə du yə bwán bé zhíí a *shíshim dí yí, bi mpúg lal búgád. 12 Ntó ji ná mə ñgə jii ná shé bág kəl ñgwúd shú ná, búgá bí bí nà ndí má jí námá nà ndí yí, í sáág ná shé bêsh bág nà məgwô, bí ñwa mwo mádí, mə ñwa námá bídí. 13 Bwaanɟ, mə acéélé ná bi bág kú mpu ná má dú yigula ná mə zə nûŋ bídí. Mə ñgə jii ná séy jâm í bág námá nà mpumá bídí nda bíl ílwoŋ dí. Nji, zə wósós múús íí, məkwowula má abídé mə ná mə zág. 14 Mə jisə ná mə bwíingug buud bêsh Jɔjɔ Kéel, tɔɔ buud bwé mpu cug wá, tɔɔ buud bí kú mpu wá; tɔɔ ompuye ó ísâ tɔɔ buud bwé cúgé ómpuye wá. 15 Gwé wá

mə ñgə bul jii ná mə zág námá bwiing bí buud ɔ Róma Jɔjɔ Kéel yí.

Jɔjɔ Kéel dúsə nyúl mpífə má Zembî

16 Mεε mə aŋgê nà gwág shwôn nà bwiingúlə Jɔjɔ Kéel dɔɔŋgú. Nəc é a dúsə nà nyúl ñkúl má Zembî shú cugúlə múúd yêsh mə *búgula yé, tééd nà *Oyúden kala nà Ogurêk bêsh. 17 Nəc é otútəlí ó Zembî* bwá má nyín Jɔjɔ Kéel dí. Muud nyə é kumə otútəlí ó Zembî bəŋg dí nà búgá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná. Jí cilyá ná: «Tútəlí muud mə dúg cug nəc é bálə nà búgá».

Muud yêsh nyə a má byaagulə nà Zembî

18 Mpugá ná Zembî ñgə lwóya mpimbə jé í ñgə zhu gwôw, a ñgə nyada nà buud bwé ñgə cugə cug á kú bish Zembî ñgə sá olíingí wá, nəc é bwé ñgə sá ná obúbalé bwé kú sêy. 19 Nəc é, ísâ byêsh búúd bwé jálá nà mpu shú má Zembî dí yí, í á má nyín ná ñgəŋ, Zembî nyəméfwó nyə a má lwó búúd byo ná ñgəŋ. 20 Jí ntó. Zembî ñkul nyé á kú nà ñji í aŋgê nà nyín; sá gwáméfwó á jísá yí kú námá nyín. Nji, tééd ja nyə á té shí nà gwów yí, misóólúgú myé mí ñgə lwágulə ñkul nyé nà sá gwáméfwó Zembî jísá yí. Múúd mə ká téduga tédugá á fug, a dúg. Buud bwé cúgé

1:8 16.19; 1Te 1.8 1:9 15.23; Mis 19.21; Ifz 1.16 1:13 1Kr 9.19-22 1:14 Kol 3.11 1:16 2.9; Mis 13.46; 2Tm 1.8; 1Kr 1.18, 24 1:17 3.21-30; 4.1-25; 10.4-13;

Aba 2.4; Gal 3.9-12; Flp 3.9; Heb 10.38 * 1:17 Mbií Zembî má du ci ná muud ji tútəlí muud yí. 1:18 2.5, 8; Ifz 5.6; 2Te 2.12 1:19 Zhb 12.9; Sôm 19.2-5; Mis 17.27-28; 1Kr 1.21

ná nà kòod bí nà ñkul kaad yí. ²¹ Nàcé bwá á má sá ná, bwá má tɛɛm mpu ísâ í dúgyá nà Zembî yí, bwá ayáyé nyà gúmá nà akíba mæ jálá nà nyà Zembî yé. Wáñ faasúlè ísâ í mú kú nà mfií, lâm ímpwúfú wáñ í mú yídúgúd nà ñkwed. ²² Sâ jòɔng í má sá nà bwá bág ilad, ñji bwá ñgá téduga ná bí nà fɛg. ²³ Bwá á má sá ná, gúmá bwá jálá nà yà Zembî jí kú bá bwɛle fudə yé, bwá ñgə yida yə ivuguli í ísâ í dɛ bwoo yí, ivuguli í búúd, nà ivuguli í ínúnú nà ivuguli í ócúdú nà onywá.

²⁴ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danɔ-ɔanɔ ná bwá ñgəg nà bɛ íwímbúg yá milám myán, ñgə sá misóólúgú mí ádɔdaná, ñgə séémbuli mányúúl máñ bwáméfwó. ²⁵ Bwá á má shwɔ́pla óbúbálé ó Zembî, yidá ñwa bwo nda ijɔ́; bwá ñgə yida kənd gúmá ísâ Zembî nyə á té yííd, í njúl ná Zembî muud nyə a té ísâ byésh yé, nyə wá má jálá nà gúmá kandugə á kandugə! Amɛn.

²⁶ Gwá wá jí ná, Zembî nyə a má bíd bwo danɔ-ɔanɔ ná bwá bɛg iyéesh í ísâ í shwôn. Budá bán bwá má bíd sálə sóólúgú nà budúm, bwá mú yida ñgə sá bwá budá nà budá, í njúl ná ntó dí Zembî nyə á kwambulə bwo ná í bág dɛ bə yé. ²⁷ Námá mbií ñgwúd wəɔngá, budúm, bwá má lúgə ná bwá bálanugí nà budá, bwá mú yida dɛ bə ná, ñgwól múdúm yə nà yéesh shú ñgwól.

Bwá ñgə sá ísâ í shwôn, ñgwól múdúm balan nà ñgwól nda mudá. Cwagəwálə bwá ñgə cwagəwa wəɔngá, bwáméfwó bwá ñgə námá ñwa myána myá cínɔngá.

²⁸ Ná ndɛé, nda bán bwá abíshé ná bwá mpúg Zembî ná, Zembî nyə a má ka bíd bwo danɔ-ɔanɔ ná bwá bág milúu kú dɛ mpu faas ísâ, ka ñgə sá ísâ bí kú jəla yí. ²⁹ Bwá mú lwándálá nà olílingí, nà mbiya lâm, nà yéesh mábii, nà gwólə lâm, nà zhín, nà məgwú mə búud, nə ozhuyá, nə məkəñ, nə məfúlú kú nə wúmbulé; bwá kyey nə ontaandé, ³⁰ sá íkúdúgú, bwá mpíi Zembî, sá mpyóñ, ñkény mányúul, sá bəgəwa, bul bə nə fɛg sálə mábəw dí, sá míngáádə nə obyól bán. ³¹ Bwá mú kú ná bɛ mácéɛ, kú gwág múud cey lámúd, kú nə lâm íñkúnkwon. ³² Í njúl ná bwá ñgə mpu cígúlá má Zembî ná buud bwá sá mbií misóólúgú míni wá bwá mpíyá nə shwiy íí, bán bwá sá myo, bwá gwág námá búúd bwá sá myo wá nywa.

2

Buud bəsh bí nə mabɛɛ, tə Oyúden, tə ikúl ishús

¹ Gwá wá jí ná, wo muud ñgə yə bóól búúd mabɛɛ yé, tə wo wá zə tə zə, wo cúgə nə kəod wó jí nə ñkul kaad yí. Nàcé, ja wó ñgə yə bóól búúd mabɛɛ wo ñgə sá ísâ í mabɛɛ ímpwúd bwá ñgə sá yí, woméfwó námá

wá wo ηγῆ yə məbɛɛ́ ́ene. ² Sá bēsh mə mpú ná, buud bwá ηγῆ sá mbií ísâ wəɔηg wá, Zembí ηγῆ sám̄ bwo milású nda óbúbálé bí ná. ³ Wo wá ηγῆ yə b́óól búúd məbɛɛ́ wo ηγῆ námá sá isâ í mábɛɛ́ bwá ηγῆ sá yí; wo tádúgá ná wo bá faam, ná Zembí nyə abúle sám̄ wo myó milású? ⁴ Ye ná wó yida mpyeny bímbí jɔ lām Zembí jí nə ndí yí, nə bálə á ηγῆ bə kú lámusa yí, nə bwándúlə á ηγῆ bwánd yí? Wo ampúyē ná jɔ lām Zembí ηγῆ bə nə ndí ni í ηγῆ cındal wo né wo céndúg mítádúgá? ⁵ Ntó, wo má yidá bə nji miŋgáádá nə miŋgáádá*, mpug ná Zembí mə bá lwágulə búud bēsh mpimbə jé dúl jwówád. Wo ηγῆ sá ná mpimbə jəɔηg í bāg bul yáág shú dwō dí. Jwōw dəɔηgú, Zembí mə bá lwágulə ná á də sám̄ buud milású sémyé á tútəlí. ⁶ Á bá yə múúd yēsh myána myâ misóólúgú nyə á sá myá. ⁷ Bəɔηg bí nə zény ηγῆlə kə shwóg ηγῆ sá mənywa, ηγῆ sɔ́ ná bwá ηkənəwag, bwá bóg nə gúmá, bwá cúgəg cug í cúgé nə ηkul shín yí, a bá yə bwo cug á kandugə kandugə. ⁸ Bəɔηg bwá ηγῆ yida sá miŋgáádá, kú magulə óbúbálé wá, bwá ηγῆ bɛ məzhií mâ olíŋgí wá, Zembí mə bá gwág bwo mpimbə, a bá nyada nə bwo. ⁹ Buud bēsh bwá ηγῆ sá məbōw wá, bwá é bwəma nə *incwaw í ntug, bwá bá

bə nə yágúwó. Jíni í tééd fwo dúgya nə *Oyúden, í mú námá dúgya nə Ogarêk. ¹⁰ Bəɔηg bēsh báá bwá ηγῆ sá mənywa wá, tééd nə Oyúden kala nə Ogarêk íí, bwá bá ηkənəwə, bwá bə nə gúmá, cug bə bwo ná shee. ¹¹ Mpugá ná Zembí nyə ádé baam nə ηgwól múúd ntɔ ηgwól. ¹² Né ndéé, bíl íkúl í búúd í áshígé bwelə mpu *mbwoomb mácɛɛ; ηkí bāŋ bwá sá *mísám, bwá bá jɛɛ. Jɛɛlə wāŋ í ábúlé bə shú sá í dúgyá nə mácɛɛ yí. Bəɔηg bwá á mpu *mbwoomb mácɛɛ wá, bwá ká ηγῆ sá misám, bwá bá ηwa mábɛɛ́ námá nda mácɛɛ məɔηg má ηγῆ lwágulə ná. ¹³ Buud bwá də gwágulə mácɛɛ gwágulə gwágúlóg wá, bwó dí búsə otútəlí ɔ búúd mísh má Zembí dí wá; nji, bəɔηg bwá ηγῆ bɛ mácɛɛ wá, bwó wə Zembí mə bá ci ná búsə otútəlí ɔ búúd wá. ¹⁴ Nkí ikúl ishús í ηγῆ sá isâ mbwoomb mácɛɛ í ηγῆ jí yí í njúl ná bwá áshígé lég mácɛɛ, bwá ηγῆ sá isâ byəɔηgú nə fug byélé. Ntó má lwágulə ná mácɛɛ məɔηg mə á bwey nyíi bwádí cugud. ¹⁵ Cug jāŋ í lwágulə ná misóólúgú mí mácɛɛ mí bwo cilyá milámúd; lām wāŋ í ηγῆ námá magulə ntó, misóólúgú mí mácɛɛ myəɔηg mí də nyín námá ja bwá də faas ísâ í mábɛɛ́ nə isâ í ηkáam yí. ¹⁶ Sâ í bá nyín ná ηgáŋ jwōw lú sémyé milású yí wáni. Nəcé, Jɔjɔ Kéel má ηγῆ bwiŋg yí ηγῆ

2:4 Mis 17.30; 2Pr 3.9, 15 **2:5** Iza 2.11-21 * **2:5** Makál mə mítán mə ci na ná: wo ngaan ná wo acéndé bów-bōw kuú njəond wō. **2:6** 1Kr 3.13-15; 2Kr 5.10; Ifz 6.8; Mat 16.27 **2:11** Mis 10.34; Kol 3.25; 1Pr 1.17; Zhk 2.1 **2:12** Mat 7.21
2:16 2.6; 1Kr 4.5

ci ná, jwôw dɔɔŋgá, Zembî mɔ bá nti *Krîst Yésus zɔ jaaw nda mítédúgá mísá búúd ishwoo mímwɔ dí ná.

Oyúden bwá á sá malwâ

17 Wo muud jí nɔ jíná ná *Yúden yé, wó má jéég kwon *mbwoomb mácɛɛ dí, wo ŋɔ ŋwa gúmá nɔcé wo mpúlɔ fwámé Zembî. 18 Wɛɛ wo mpú sá Zembî wɔɔŋgá ŋgá jii yí, mbwoomb mácɛɛ í ŋgá ntâg sá ná wo mpúg dɔ féésh sá jí nɔ mfíí yí. 19 Wɛɛ wo ŋɔ tédúga ná Zembî nyɔ á yɔ wo séy lwólɔ wáancím-ncím zhií, wo ŋɔ fɛɛn bɔɔŋg bí yídúgúd wá mɔŋkenya. 20 Wo ŋɔ tédúga ná Zembî nyɔ á yɔ wo séy jígúli ílad, ná wo jii yígúli ikákágé, ná mbwoomb mácɛɛ í má sá ná wo mpúg obábálé fwámé mpu! 21 Ká, wó ban ka jígúli wóméfwó nɔcé jii? Wo wɔ ŋgá cúndɔ ná buud bwá nda júwo, nji wɛɛ ka ŋɔ júwo nɔcé jii? 22 Wo ŋɔ ci ná buud bwá nda sá mínɔomb, ká nɔcé jii wé ŋgá sá yí? Wo ŋgá mpii ozembî ó áyadúg, nɔcé jii wó ŋgá júwo isâ í ózembî bɔɔŋg yí? 23 Wo ŋɔ ŋwa gúmá ná wo mpú mácɛɛ, wo ŋgá nyiŋgɔ caam mwo; caamúlɔ wó ŋgá caam mwo ni, wo ŋɔ júwo Zembî gúmá jé!

24 Wo má dúg hí? Kálaad Zembî ŋɔ ci ná: «Bí ŋɔ sá ná ikúl ishús í ŋgág nɔ *lás nɔ nyɔ bwaasúlɔ mpu». 25 Jii mpu bɔ ná ábiwáág jii nɔ mfíí shú

dwô dí ja wó bɛ mbwoomb mácɛɛ yí. Wó ká yida ŋɔ caam mácɛɛ, wo bɔ námá mísh má Zembî dí nda muud cúgɛ síyá ábiwáág yé. 26 Nji, ŋkí muud cúgɛ síyá ábiwáág yé má bɛ mbwoomb mácɛɛ, a bɔ mísh má Zembî dí nda muud jii síyá ábiwáág yé. 27 Muud nyɔ áshígɛ byêl kúl búúd í dɔ síyá ábiwáág dí yé, ŋkí nywáá ŋɔ bɛ mácɛɛ, a bá sámb wo milású. Nɔcé wo aŋgɛ nɔ cugɔ nda mácɛɛ mɔ jii ná, í njúl ná wo jii nɔ mácɛɛ micilyá, wo námá nɔ ábiwáág. 28 Jii ná, bálɔ Yúden cúgɛ nji síyálɔ íyuug, ábiwáág kú bɔ nji nyɔɔŋg bwá sá nyúúlúd yé. 29 Fwámé Yúden jii nyɔɔŋg nyɔ á má magulɔ cug Yúden nyódí tédúgá dí yé; fwámé ábiwáág jii nyɔɔŋg nyɔ á má sɔy lám dí cwú yé; nyâŋ má zhu wá Ŋkɛŋkɛ Shíshim, kú bɔ nɔcé muud ŋgálɔ bɛ mácɛɛ. Fwámé Yúden jii nyɔɔŋg mɔ ŋwá gúmá mísh má Zembî dí yé, kú bɔ mísh má búúdɔd yé.

3

Tútálí muud cugɛ shí gaád

1 Ká ŋkí ntó, *Oyúden bwá ntɔ bóól búúd nɔ nyáyé zhíí? Ábiwáág jii nɔ wáyé mfíí? 2 Tɔɔ nyáyé zhííd, tɔɔ nyáyé di, Oyúden bwá ntɔ. Bwá ntɔ nɔcé, í tééd fwo bɔ ná, bwá wá Zembî nyɔ á kala iciyá byé wá. 3 Ká jii? Ŋkí bóól Oyúden bwá á bɔ kú bɛ mícɛɛlá myâ bánôŋ Zembî, yɔ sá jɔɔŋg wó í é sá

2:17 9.4; Iza 48.1 2:19 Mat 15.14

2:21 Mat 23.3-4; Yuá 7.19 2:24 Eze

36.20 2:25 1Kr 7.19; Gal 5.3

2:26 Gal 5.6 2:28 9.6; Zhe 4.4; Flp 3.2-3; Kol

2.11 3:2 9.4; Sôm 147.19-20

3:3 9.6; 11.29; Ilŋ 23.19; 2Tm 2.13 3:4 Sôm

51.6

ná Zembî bág kú ná bę íciyá nyáméfwó nyə á ci yí? ⁴ Mbô! Í cúgé nę ģkul bæ ntó! Buud bwá jalá nę mpu ná Zembî má dę ci nji obúbálé, buud bęsh bwá njúl obwiingye ó íjǝǝ. Sá jǝǝng wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud bwá jalá nę mpu ná iciyá byô bí nji obúbálé; ģkí bwá tál wo kǝǝd dí, wo ntǝ.

⁵ Nkí olíingǝ búsú bwá dę sá ná otátalı ó Zembî* bwá mpúg nyín, sá ka ci cínǝng ná jí? Ye sá é ci ná Zembî má dę námá sá ócícéndé ja á dę lwóya mpimbá jé nę sá yí? Mę fwóg ná lás zhizhe lásúlá á buud. ⁶ Mbô! Í cúgé nę ģkul bæ ntó! Í ká bæ ntó, Zembî ka sám búúd milésú ntúdelé?

⁷ «ģkí íjǝǝ byám í dę sá ná obúbálé ó Zembî bwá búlug mpu nyín, mę é ka nyingę ģwa mǝbęę mę *sám na ntúdelé?»

⁸ Muud jí nę ģkul ci na ná: «Sá sáágá mǝbǝw, mǝbǝw mǝǝng má wéeshálíg mǝnywa?» Bóól búúd bwá ģgá ntáma mę jíná wá, bwá ģgę ci ná mę á ci ntó. Zembî mę bá yę bwo intágúlı í jéla yí.

⁹ Sá kág ci ná jí? Ye sá Oyúden sá ģgę ntǝ bóól búúd nę nyúl zhí? Cwúđ! Sá ģgę kúnǝw lwágulá ná buud bęsh búsę mǝnyámá má mísámúđ, buud bęsh tǝ Oyúden tǝ Ogurêk. ¹⁰ Sá jǝǝng wá Mícilyá mí ģgá lwágulá kúl mí ģgá ci ná:

Kú nę muud jí tátalı, kú nę tǝ ģgwúđ.

¹¹ Kú nę muud jí nę fęg, kú nę muud ģgá sǝ Zembî.

¹² Buud bęsh bwá á má wú zhíđ

bęsh bwá mú ģgę cwagęwa ntó,

kú nę tǝ ģgwúđ jí nę jǝ lâm,

kú nę tǝ ģgwúđ nę ģgwúđ.

¹³ Nkwoóminú jǝng jí nda shwon í má bǝng yí.

Júm dán í wéeshálí nji mǝshigá,

Sá í wú bwo mpásę ijá í mpu yí

jí nda mǝję mę nywá.

¹⁴ Mǝzhúngúlú nę iciyá í ófimál

í á má lwánd bwo mímpud ná cwóó.

¹⁵ Mǝkuú má cáás bwo shí nji kálę ģwú búúd.

¹⁶ Kúl jęsh bwá ká yí,

bwá ģgę ģwílya mǝnywa mę búúd,

ģgę nyasulá buud mántágulad.

¹⁷ Bwá ampúyé zhí mǝtala.

¹⁸ Bwá abwélé bæ nę tǝđúgá ná bwá fúndę Zembî.

¹⁹ Sá má mpú ná sá jęsh *mbwoomb mǝcęę í ģgá ci yí, í ģgę dúgya nę buud bwá á yéyǝw mbwoomb mǝcęę wá.

Jí ntó shú ná muud bág kú bęny mpu, í mpúyág ná buud ǝ shí mishwun bęsh bwá á má byaagulá mísh má Zembî dí. ²⁰ ģwá wá jí ná, muud tęem sá mísóólęgú mǝcęę má

ģgá jii myá, Zembî nyę abúle ci ná muud wǝǝngú jí tátalı nǝcé ntó. Nǝcé mǝcęę mǝsę yídá bæ

3:5 9.14 * **3:5** Mbií Zembî má dę ci ná muud jí tátalı muud yí. **3:8** 6.1 **3:9** 1.18–2.24; 3.23 **3:10** Sôm 14.1–3 **3:13** Sôm 5.10; 140.4 **3:14** Sôm 10.7 **3:15** Iza 59.7–8 **3:18** Sôm 36.2 **3:20** Zhb 4.17; Sôm 130.3; 143.2; Rom 4.15; Gal 2.16; 3.22

shú ná muud mpúg ja á má sá sém yí.

Búgúlálə Yésus-Kríst wə í sá ná muud nyínúg tətəlí

²¹ Jaá ga jí ná, Zembî má lwóya ótətəlí bé, kú ciingya mbwoomb mácéξd. Mbwoomb mácéξ nə micilyá mí *búúd ɔ mícúndá mí ηgə yida bwiing otətəlí Zembî má lwóya wá. ²² Í mú ná, muud mə *búgúlá Yésus-Kríst yé, Zembî ci ná a jí tətəlí muud. A dɛ sá ntó nə muud yêsh mə *búgúla yé, kú nə fyasúg; ²³ nəcé buud bêsh bwə á má sêm, ná ndéé milwaná mí Zembî mí á má wú bwədí ícugud. ²⁴ Njí, Zembî nywáá, má ci ná búsa otətəlí ɔ búúd. A má ci ntó ashwá nə jə lâm jé, nəcé shwiy má *Kríst Yésus í yíl bwo mányámád. ²⁵ Yésus-Kríst wə Zembî nyə á yána tâŋ cúdú məzəŋ yé, shú ná mácií mé má shwíyugú, muud mə búgúlá nyə yé bəg nə ijuugá í *mísém. Yánalə Zembî nyə a yána Yésus yí, nyə a lwágulə ná a jí tətəlí nəcé nyə á ηgə bíd misém búúd bwə á ηgə sá yág ja Zembî nyə á ηgə ná jísow yí. ²⁶ Nyə á ηgə jísow ntó a ηgə mpu ná Yésus mə bá zə bə *líím ícweel. Ja gaád a má lwóya shwiy mə Yésus dí ná a jí Zembî á otətəlí. Gwə wə á má sá ná, muud mə búgúlá Yésus yé, a ci ná muud wəŋgú jí tətəlí muud.

²⁷ Ká muud jí nə ηkul ηkêny nyúúl na nə nyáyé zhií? Kú nə tə zhií. Nəcé jí? Nəcé, bəξlə mácéξ dí wúsə nə mfií, í yidá bə búgúlálə. ²⁸ Sá ηgə təduga ná Zembî má dɛ ci ná muud jí tətəlí muud ja múúd wəŋg mə búgúla yí; í ádé bə nəcé ηgəlá sá misóólégú mácéξ má ηgə jí myá. ²⁹ Ye Zembî jí njí Zembî *Oyúden? Ye a cugé námə Zembî á bóól búúd bêsh í? Haaw! A jí námə Zembî á bóól búúd bêsh. ³⁰ Nəcé Zembî jí njí ηgwúd. Nyə wə mə bá ci ná buud ɔ ábiwáág bí otətəlí ja bwə búgúla yí. Nyə námə wə mə bá sá ná, búúd bwə cugé búúd ɔ ábiwáág wá bwə ká búgúla Yésus í, a ci ná bwə músə otətəlí ɔ búúd. ³¹ Ye ntó jí ná sá má jímbál *mbwoomb mácéξ nəcé búgə? Mbô! Í cugé ntó! Sá ηgə yida mpu təl mbwoomb mácéξ fwámé céd.

4

Búgú má Aburaham jísə sá yuug

¹ Shé é ka ci na ná jí shú má dā *Aburaham? Mbên yé í á sá ná a bəg nə jí? ² Nkí í á nywá ka bə ná Zembî nyə á ci ná Aburaham jí tətəlí muud nəcé misóólégú, Aburaham nyə a nywá jee bə nə zhií ná a ηkényúg nyúúl; njí a kú ηkêny nyúúl mísh má Zembî dí. ³ Ká Kálad Zembî ηgə ci ná jí? Ngaá a ηgə ci ná:

3:21 1.2, 17 **3:22** 2.11; 3.9; 10.12; 11.32 **3:23** 5.2, 12; 8.18-20; Mət 3.19
3:24 5.17; Ifz 2.8; Tit 3.7 **3:25** mácií: Mat 26.28; Ifz 2.13; Kol 1.20; Heb 9.12-14;
 1Yn 1.7; Mbú 1.5; 5.9 tətəlí: 1.17; 3.3-4 **3:27** 3.1, 21, 31; 8.2 **3:28** Gal 2.16
3:29 3.22; 4.11-12 **3:31** 6.15; 8.2-4 **4:2** Zhk 2.21 **4:3** Mət 15.6; Gal 3.6;
 Zhk 2.23

Aburaham nyə á búgula
Zembî,
Zembî mú l̥ nyə búgá jé
j̥ɔŋgá,
a mú ci ná Aburaham ji tútəlí
muud.

⁴ Sá mé mpú ná muud mə sá
gúl séy yé mə də ŋwa myána;
myána myɔŋg mí cúgέ ná
bwé sá nyə mpaam, mísə sâ
bwé mbíd nyə yí. ⁵ Nji, Zembî
mə də sá ná muud jí kú bish
nyə yé bég tútəlí muud. Muud
mə jəlá nə *magulə ntó, kú
lwóya mísólúgú. Muud mə
mágúlá ntó yé, Zembî l̥ nyə
búgá jé, a ci ná a ji tútəlí
muud. ⁶ Ntó wé *Dávid ŋgá
lás ja á ŋgá bwiing mənywa
mə múúd jí ná Zembî nyə al̥yé
nyə misólúgú, á yida ŋwa nyə
ná tútəlí muud yé. ⁷ Dávid nyə
á ci ná:

Buud Zembî mə juu nə fúlú
nyáŋ a kú bish məcɛɛ
wá,

á mə jímbal *mísám myáŋ wá,
bwé mə jəla.

⁸ Muud Cwám̄ba mə bə kú ná
kwo l̥ *sám yé yé, mə
jəla.

⁹ Jəlálə wɔŋg, ye wúsə nji
shú buud ɔ ábiwáág, yé wí
námə shú búúd bwé cúgέ nə
ábiwáág wá? Gwágúgá ná sə
ŋgə ci ná: «Zembî nyə a dág
búgá mə Aburaham, a mú ci
ná a ji tútəlí muud.» ¹⁰ Jáyé ja
Zembî nyə á ci ná Aburaham
ji tútəlí muud yí? Ye í á
bə Aburaham mə shîn síya
ábiwáág, ye a kú fwo síya? Í
á shígé bə a mə shîn síya, í á bə

a kú fwo síya. ¹¹ Nyə á ka lég
ábiwáág tâŋ məyigye lwólə né
Zembî nyə á ci ná a ji tútəlí
muud. Zembî nyə á ci ná a ji
tútəlí muud nəcé búgá nyə á
*búgula a kú fwo síya ábiwáág
yí. Ntó, Aburaham nyə á ka
zə bə sóŋgú á buud bēsh bwé
búgúlá Zembî nda nyə kú síya
ábiwáág wá, nəcé Zembî mə l̥
bwo búgá jáŋ, a mú ci ná búsə
otútəlí ɔ búúd nda Aburaham.
¹² Bɔŋg bwé mə síya ábiwáág
wá, bwé ka bɛ kuú ŋjɔnd
sóŋgú wúsú Aburaham nyə á
kyey a kú fwo síya ábiwáág
yí, Aburaham ji námə sóŋgú
wáŋ.

¹³ Zembî nyə á kaag
Aburaham bənôŋ mpwoŋ
buud nyé ná bwé wé bwé bá
bə nə shí nyēsh. Í a shigé
bə nəcé Aburaham mpúlə bɛ
məcɛɛ; í á bə nəcé Aburaham
nyə a búgula, Zembî mú ci ná
a ji tútəlí muud. ¹⁴ Í ká bə
ná buud bwé ŋgá bɛ məcɛɛ
wá, bwé wé bí nə kɔw lú ísá
Zembî nyə á kaag yí, mpu
ná búgá í mə bə kú nə mfií,
ŋkaagá kú nyingá bə sâ múúd
mə wímbé nə kənd lâm yí.
¹⁵ Nəcə məcɛɛ wé mə də sá
ná mpimbə mə Zembî í bíig
muud; məcɛɛ mə á mbəm bə
kú bə, caamúlə məcɛɛ kú námə
bə. ¹⁶ Gwé wé jí ná, búgá wé í
é sá ná muud légúg mənywa
Zembî nyə á kaag má. Í bə
ntó shú ná mpaam mə Zembî
í mpúyúg, ŋkaagá í mú bə nə
mfií shú mpwoŋ buud mə

4:6 Sôm 32.1-2

Mat 12.7; 22.17

4:11 Mat 17.9-11; Gal 3.7;

4:14 Gal 3.18

Rom 2.28-29

4:15 3.20; 5.13, 20; 7.7-13; Gal 3.19

4:12 Mat 3.9

4:13

Gal 3.7

4:16

Aburaham nyêsh. Mfíí wɔɔŋg í cúgé nji shú bɔɔŋg bwá á lág *mbwoomb mácɛɛ wá; wúsə námá shú bɔɔŋg bwá ŋgá búgula nda Aburaham sɔ́ŋgá á sá bêsh wá. ¹⁷ Sá jɔɔŋg jísə Mícilyád ná: «Mə a sá nə wo bág sɔ́ŋgá á ncúlyá ikúl nə ilwoŋ.» Aburaham ji sɔ́ŋgá wúsú mísh mə Zembî nyə á búgula yéd, Zembî mə du gwûmushi mímbimbə, du sá nə sâ í cúgé yí í bág yé. ¹⁸ Fwála í á bə nə muud kú ná bwánd nə búgá yí, Aburaham nywáá nyə á ŋgə gwaa kənd mísh nə búgá. Nyə a búgula Zembî, a músə bə sɔ́ŋgá á zhwoŋg ikúl nə ilwoŋ. Mícilyá mí ŋgə cɪ ná: «Bímí ni wə mpwoŋ buud nywô í bá bə yé.» ¹⁹ Nə ndeé, Aburaham nyə á bə nə mimbú kúná-kúnə nə təd, a ŋgə mpu ná nyúul mə shîn kə nyə, mudá yé *Sara njúl kundú. Nji, Aburaham nyə á tɛem ŋgə dág isâ íni ntúni, búgá jé í á shígé shímba. ²⁰ Búgá í á shígé fúfə nyə ná a shwána ŋkaagá mə Zembî. Búgá jé í á yida ləlushi nyə, a mú yə Zembî gúmá ²¹ a shwu nyúul ncindî nə ncindî ná Zembî ji nə ŋkul mə sá sâ á mə kaag yí. ²² Sâ jɔɔŋg wə ciyá jí ná: «Zembî mú lə nyə búgá jé jɔɔŋgá, a mú cɪ nə a ji tútəlí muud» yí. ²³ Cilyá í ŋgə cɪ ná: «Zembî mú lə nyə búgá jé jɔɔŋgá» ni,

í cúgé nji shú mə Aburaham nyəmɛfwó, ²⁴ wúsə námá shú dúsú. Zembî mə bá námá lə sá jísú búgá, sá bêsh buud sá ŋgə *magulə ná Zembî nyə a gwûmushi Cwámaba wúsú Yésus wá. ²⁵ Nəcə Yésus nyə á kaanz zə cé íwushí bísú, Zembî nyə a gwûmushi nyə shú ná sá bág otátəlí ɔ búúd nyádí míshúd.

5

Yésus nyə á zə sá ŋkwambulə

¹ Nə ndeé, nda Zembî mə cɪ nə sə mú otátəlí ɔ búúd nəcə búgá nə, mpwoŋé músə mpédúgá sənŋə Zembî nəcə Cwámaba wúsú Yésus-Krîst. ² Ntó, nda sá bí nə búgá nə, sá mú nə zhií nə sá ciŋgya wə Yésus nə ndeé kə bwəma nə mpaam mə Zembî. Mpaam nyɔɔŋg dí wə sá ŋgə cugə ja gaád kú ná fúfug yé. Sə ŋgə ntəg cugə milúu nə sán nəcə sá ŋgə bwánd nə búgá jêsh nə sá mə bá námá ŋkənəwa mənəkənəwa mə Zembî. ³ Sə mə bul nyiŋgə bə nə milúu nə sán ja *incwaw í ntəg í ŋgə bíi sá yí, nəcə sá mə mpú ná incwaw í ntəg í jígúlí sá nə sá bág nə zény kələ shwóg. ⁴ Muud nyə á mə jíg zény kələ shwóg yé nyə ányiŋgəyé ná du búla ja məbwəbúlán mə é du wóds nyə yí; bələ kú búla wɔɔŋgá í mú sá nə a mpúg ŋgə bwánd nə búgá. ⁵ Sə ábúlé

4:17 Mət 15.5; 17.4-5; 2Kr 1.9; Heb 11.12, 19 **4:19** Mət 17.1-6; Heb 11.11 **4:21** Mət 18.14; Luk 1.37 **4:22** 4.3 **4:23** 10.9; 15.4 **4:25** Iza 53.4-5, 10; Rom 8.32-34; 1Kr 15.17 **5:1** 3.21-30 Zembî mə cɪ nə sə mú otátəlí ɔ búúd: 3.25-26 **5:2** mpaam: 6.14; 2Kr 6.1; 12.9; Gal 1.6; 5.4; Ifz 2.5-8; 1Pr 1.10-11; 4.13-14; 5.10, 12 búgá: Rom 3.23; 5.2; 8.17-18 mənəkənəwa: 8.17-18; 9.23; 1Kr 2.7; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.27; 3.4; 1Te 2.12; 2Tm 2.10; 1Pr 5.1 **5:3** Zhk 1.2-3, 12; 1Pr 1.5-7 **5:5** 8.39; Sòm 22.6; Heb 6.19

sám̃ba nə bwándúlə sá é bwánd ntó yí, nəcé Zembî nyə a má yə sá Nkɛ̀ɛkɛ̀ Shíshim ná a ɲgág nə myɛɛg sá cɛɛlí mílámúd.

⁶ Kríst nyə á zə yə fwála Zembî nyə á cɛɛlə yíid, ja sá á bə ná ítag-bwool yí, ja jəɲg wə *Kríst nyə á zə yə, zə cé búud bí kú bísh Zembî wá. ⁷ Muud cugé nə ɲkul mpu magulə ná a yá jílá má tátəlí muud; muud jì nə ɲkul yə jílá mə múúd jí fwámé múúd yéd. ⁸ Zembî nywáá ɲgə yida lwágulə ná á cɛɛl sâ. Ndəm á cɛɛlí jəɲg nyí ná Kríst nyə á zə yə jílá jísúd sá ɲjúl ná ósól ɔ *mísám. ⁹ Nkámúsá ná Yésus fwó sá ntó sá ɲjúl osól ɔ mísám, ɲkəmusa nə ja mácií mé má sá ná Zembî cíg ná sá bí otútəlí ɔ búúd ga; ɲgaá ná nyə é ka sá ná sá fáámugí nə mpimbə má Zembî í ɲgə zə yí? ¹⁰ Zembî nyə á nti mwân yé zə yə shú ná shwiy dé í sáág ɲkwambulə mpádúgá sáñɲ. Nkámúsá ná á fwó sá ntó ja sá á bə mizhízhíɲ myé yí, ɲkəmusa nə ja sáñɲ mú mpwogé ga. Nyə e bá yə sá cug nəcé Kríst ɲgə cugə. ¹¹ Jêsh nómá dí cí. Sá búusə nə mílúu ná sáɲ nə Zembî shú má Cwám̃ba wúsú Yésus-Kríst muud nyə á má zə sá ná sáñɲ Zembî bág mpwogé jaá gaád yé.

Yésus jì Adam ábɛê

¹² Sâ má ɲgə cɛɛl ci yí jí ná *sám í á zə shí mishwun nəcé muud ɲgwûd, sám wəɲgá mú julə shwiy; shwiy mú kala nə

búúd bêsh, nəcé buud bêsh wə bwə á sá sám. ¹³ Shúshwóógú ná Zembî zág yə Moyíz mæcɛɛ, sám í á bwey də bə shí mishwun; ɲji, Zembî nyə a shígé fwo də lɔ búúd mísám nəcé mæcɛɛ kú fwo bə. ¹⁴ Nji, té wúlə wəla má Adam zə wós̃s wəla má Moyíz hí, shwiy í á ɲgə bii buud bêsh tə buud bwə á shígé sá mbií sám nda caamúlə mæcɛɛ Adam nyə á caam yí.

Adam nye jisə vuguli mə múúd nyə á jala nə zə yé. ¹⁵ Sá cugé nə ɲkul yiga íwushí í Adam nə yána má Zembî. Jí ná, iwushí í Adam muud ɲgwûd í á sá ná zhwog buud bwə bwəmag nə shwiy. Mpaam má Zembî í ntə mínji, yána nyə á yə zhwog buud lúu má Yésus-Kríst muud ɲgwûd yí í bul bə nə mfií. ¹⁶ Məma salanê jisə mpádúgá sá Zembî nyə á yə buud mpáam dí yí nə sólúgú íwushí í múúd ɲgwûd í á sá yí. Nəcé, sémyé í á bɛ iwushí í múúd ɲgwûd yí í á bə ná muud má jəlá nə bwəma nə intágúlí í ayíyáág. Nji, ja búúd bwə má sá mísám ná sá sá sá yí, yána má Zembî dáá í má yida sá ná buud bwə bág otútəlí ɔ búúd mísh méd. ¹⁷ Jí ntó, iwushí múúd ɲgwûd nyə á wush yí í á sá ná shwiy í kwágag nə buud bêsh. Nji, Zembî má sá búúd mbiya məma yána lúu má Yésus-Kríst muud ɲgwûd dí; a má sá bwo mənywa, a sá ná bwə bág

otátalí o búúd. Bwá bá cugə nəcə *Kríst, bánɔŋ ka bá bæ mícǐ.

18 Nda í ká bæ ná wusúla múúd ηgwúd nyə á wush yí í á sá ná buud bēsh bwá bág nə intúgúlí ná, ntó námá, Zembí nyə ci ná buud bēsh búsa otátalí o búúd nəcə sóólúgú títalí muud ηgwúd nyə á sá yí. 19 Námá nda búúd bēsh bwá á má bæ ósól o mísám nəcə sóólúgú málwə múúd ηgwúd nyə a sá yí ná, ntó námá wá zhwog buud bwá bá bæ otátalí nəcə sóólúgú mágwág múúd ηgwúd nyə a sá yí.

20 Zembí nyə á wá *mbwoomb mácéξ shú ná iwushí í mpyáánzúg. Ná ndéé, kúl sám í á mpyáánz yí, mpaam má Zembí í á nyingə mpyáánz ntə iwushí. 21 Mpaam má Zembí í á mpyáánz ntə iwushí shú ná, nda sám í á ηgə jwə, í dúgə sá ná buud bwá bwámag nə shwiy ná, mpaam má Zembí í jwəg ja gaád, ηgə sá ná buud bwá bág otátalí o búúd; ná ndéé, sá mú nə ηkul jee lág cug á kandugə kandugə lúu má Cwamba wúsú Yésus-Kríst dǐ.

6

Sá búsa mimbimbə shú sá í dúgyá nə mísám yí

1 Shé kág ci ná ji? Ye shé má jəlá nə ηgə kə nə *mísám shwóg nə shwóg shú ná Zembí ηgəg nə bul nyingə sá shé mpaam? 2 Mbô! Í ajáláyé nə bæ ntó! Shé á má yə,

shwiy dɔɔŋg í á má sá ná shé béégyág nə misám; shé é ka nyingə ηgə cugə mísámúd na ntədəle? 3 Ngaá bi mə mpú ná sá bēsh buud sá á ηgə duwan tɔŋ buud o Yésus wá, sá á má yə námá nduwán wɔɔŋgúd? 4 Ntə ji ná duwanúla sá á duwan yí, sá á yə, sənɔŋ Yésus sá mú dɔw. Ntə má kə ná, nda ηkúl áyíyáág má Sóóŋgú í á gwúmushi nyə ná, shé má jəlá nə ka cugə cug ágúgwáan. 5 Nəcə ná, ηkí sá má ci ná shwiy dé í músə shwiy dúsu, gwúmála yé í é bæ námá gwúmála wúsú. 6 Shé kágá mpu ná mbií búúd shé á du fwo bæ yí í á bæ mbádúgá nə *Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí. Í á sɔy ntə shú ná ηkul mísám mí á du bæ nə ndí shédí mílám dí yí í shínúg kandugə, shé wúg mányámá má mísámúd. 7 Mpugá ná muud má yə yé, misám mí ányíngáyé ná jwú nə nyə. 8 Nda sənɔŋ Kríst sá á yə ná, sá má tódúgá nə sənɔŋ sá é cugə námá. 9 Sá má mpú ná nji Kríst nyə a gwúm yí, nyə abúle ná nyingə yə, shwiy í cúgə ná nə ηkul bií nyə. 10 Shwiy nyə á yə yí í á sá ná a béégyág nə misám ja ηgwúd á kandugə; cug á ηgə cugə yí jísə shú má Zembí. 11 Námá mbií ηgwúd wɔɔŋgú, bi má jəlá nə ηwa bíméfwó ná bi á má yə, shwiy dɔɔŋg í á má sá ná bi béégyág nə misám; nji bí ka ηgə cugə shú má Zembí, kwon mə Yésus-Kríst dǐ.

12 Sám í á jáláyé ná nə nyingə

5:20 4.15 5:21 6.23 6:1 3.5-8, 31; 5.20 6:2 6.6; 7.4 6:3 Gal 3.27; Kol 2.12; Tit 3.5; 1Pr 3.21; Mat 28.19 6:4 2Kr 5.14-15, 17; Gal 6.15; Kol 3.1-5, 10 6:5 Flp 3.10-11 6:6 Gal 5.24 6:9 Mis 2.27; Heb 9.25-28; 1Pr 3.18 6:11 Gal 2.19; 1Pr 2.24 6:12 12.1

juwú ná mǎnyúul mún má bá yə mǎni; mbô, *sám í á jaláyé ná nə sá nə bi dúg ηgə bɛ iyéesh ya mǎnyúul mún. ¹³ Kúgá ná du balan nə ikúl í nyúul bín du sá olíngî námó nda bí bí ná mǎlwaá má mísám. Yidagá yə Zembî mǎnyúul mún nəcé bi a shí yə, nə ndéé bi mú gwûm. Ntó, balanugá nə ikúl í nyúul bín dúlə sá ótútəlî. ¹⁴ Sám í abulé ná nyiηgə juwú nə bî; nəcé bí cugé ná íjwûga í mǎcɛɛd, bi búsa mpáam má Zembî dí.

Sá búsa mikwám mí cug á tútəlî

¹⁵ Ntó wó jí? Sá sáág *misám nəcé sá músə mpáam má Zembî dí, kú ná bə íjwûga í mǎcɛɛ dí? Mbô! Í ajaláyé nə bə ntó! ¹⁶ Ngaá bi mə mpú ná bí má ká yə múúd mǎnyúul ná bi é du sá nyə mǎgwág, bí shwal bə mǎlwaa mé? Bi búsa mǎlwaa má múúd bí má sá mǎgwág nə ndí yé. Bí má ká bə mǎlwaa má mísám, misám mí kwaamb bí shwiy; bí má ká bə mǎlwaa má Zembî, Zembî cí ná bí bí ótútəlî o búud. ¹⁷ Akíba nə Zembî nəcé yág íí, bi á du bə mǎlwaa má cug mísám; nji ja gaád íí, bi a má kənd milám mín myêsh njíngúlá í ηgə jínguləw buud bēsh yíid, njíngúlá bí á lóg yí. ¹⁸ Bi a má shwub nə misám, bi músə mǎlwaa má cug ótútəlî. ¹⁹ Mə lās ná zhizhe lāsúlə á buud nəcé bi ádé leel gwág. Mwôw má mpús íí, bi á du balan nə ikúl í nyúul bín du cugə

nda mǎlwaá má mísólúgú mí áduđanā, mǎlwaá má cug á kú bish mǎcɛɛ; zhúgúlá a cínoηgú í á bə nə bi á du sá Zembî mǎlwə. Jaá gaád íí, ságá nə ikúl í nyúul bín í bóg mǎlwaá má cug ótútəlî; zhúgúlá a cínoηgú í é bə nə bi é ηgə cugə cug Zembî mə gwág nywa yí. ²⁰ Mpugá nə ja bí á du bə mǎlwaá má mísám yí, í áshígé du bə bí yímbúli nə bi kəndug milám ótútəlî dí. ²¹ Wáyé mfíí bí á bə nə ndí ja jooηg yí? Ngaá bi mú du gwág mísólúgú mín shwôn, nəcé mí á du bə myooηg mí kənd múud nji shwiy dí myá? ²² Ká jaá ga, nda Zembî má yíl bí mǎnyámá má mísámád sá nə bi bóg mǎlwaá mé nə, bi mú ηgə cugə cug á gwág nywa yí, bí mú námə nə cug á kandugə kandugə. ²³ Haaw, sám í kwaamb múúd shwiy, nji Zembî nywáá mə yə múúd cug á kandugə kandugə mpáam nyéd; a yáná gwo kwon mə Cwámba wúsú *Kříst Yésus dí.

7

Sá ηgə sêy nə Zembî mbií ágúgwáan

¹ Bwaanη, ja má ηgə lās nə bí yí, mə mpú nə mə ηgə lās nə buud bwə mpú mǎcɛɛ wá. Ngaá bi mə mpú nə mǎcɛɛ má du juwú nə muud nji ja múúd ηgə ná cugə yí? ² Nda mudá, ηkúmba cɛɛ í ηgə laad nyə nə ηgwúm yé té wêsh ηgwúm ηgə ná cugə yí. Nji, ηgwúm má ká yə, cɛɛ dɔoηgú kú ná bii múdá.

6:14 5.2; Gal 5.18; 1Yn 3.6

6:15 6.1

6:16 Yuá 8.34; 2Pr 2.19

6:17 Yuá

8.32 6:18 8.15; 1Pr 2.24

6:21 7.5; 8.6, 13; Zhk 1.14-15

6:23 5.21 7:2

1Kr 7.39

³ Ntó ji ná, múdá má ká ntɔ wúl njów báád ηgwúm ná nə mísh íí, bwə jów nyə ná mudá minəmb. Nji, ηkí ηgwúm má yə, cɛɛ kú ná nyíηgə bii múdá; á ká ntɔ wúl njów báád íí, a kú bə múdá minəmb.

⁴ Bwaanɔ, jí námə mbií ηgwúd wəɔηgú shú dún, bi músə buud ɔ *Kříst, sá jəɔηg í á má sá ná bi bəg mimbimbə shú sâ í dúgyá nə mæcɛɛ yí. Bi á má ntɔ məbwə mə múud shúsúd, múúd nyə a gwúm yé. Í á sîy ntó shú ná shé wúmáɔg Zembî mpumə*. ⁵ Nəcé, ja shé á ηgə ná bɛ iyéesh í cug múúd yí, mæcɛɛ má á du shwambulə bów-bəw iyéesh bíśú. Bów-bəw iyéesh bíśú byəɔηgú wə í á du ηgə sɛy sádí íkúl í nyúúlúd, mpúmə a cínəηg nyə á bə nji shwiy. ⁶ Jaá ga, shé mú mimbimbə shú sâ í dúgyá nə mæcɛɛ má á du bii shé mikwám má; ntó, shé má wú míkwám myəɔηgúd. Shé mú məlwaa mə Zembî mbií ágúgwaaan Nkɛηkɛ Shíshim ηgə lwágulə shé yí, kú ná bə mbií á yág shé á ηgə bɛ mæcɛɛ nda məśə cilyá ná.

Ká mæcɛɛ má ηgə kwínd jí

⁷ Shé kág ci ná jí? Mæcɛɛ má má yidá bə *sám? Mbô! Í cúgə nə ηkul bə ntó! Nji, mæcɛɛ má á mbəm bə kú bə, mə a shígé nywá mpu sâ bwə jów ná sám yí. Nəcé, cɛɛ í á mbəm bə kú ci nə mə ná: «Ci wo kú wímb sâ ηkán», mə a

shígé nywá mpu sâ bwə jów ná iwímbúg yí. ⁸ Sám í á ηwa zhií na mpándí nííd, í mú sá ná mə téédúg ηgələ wímb isâ mimbíí mimbíí. Mæcɛɛ má ká bə kú bə, sám má yə. ⁹ Té wêsh má á ηgə ná bə kú mpu mæcɛɛ yí, mə á ηgə cugə. Ká, nji mə á ka zə mpu mpándí yí, sám mú bən lúu, ¹⁰ mɛɛ mú yə. Mpándí í á bə ná í kwáámbug mə cug yí, í mú yidá kwaamb mə shwiy. ¹¹ Nəcé, sám í á ηwa zhií mpándíd, í mú jwáηgulə mə ná ndeé í mú gwílya mə.

¹² Sâ ηgwúdú, mæcɛɛ máá məśə ηkɛηkɛ sâ, sâ mæcɛɛ má ηgə jii yí í njúl námə ηkɛηkɛ sâ, í njúl tətəlí, ηkí nywa. ¹³ Ká, ye sâ ányunywaâ í má yida bə sâ shwiy shú dáamə? Mbô! Í cúgə ntó! Jí ná sám í á yida ηwa zhií sâ ányunywaâ dí ná í zə gwílya mə; ntó, mpándí í mú sá ná sám í mpúyág, í mpúg námə nyín ná wúsə mbíya bów-bəw sâ.

Cug mísəm í du wá múud mənyámád

¹⁴ Haaw. Sə má mpú ná mæcɛɛ məśə sâ á *shíshim, mɛɛ mə ηgə ná bɛ iyéesh í cug múud, mə jí kwám á *mísəm. ¹⁵ Sâ gwáméfwó má ηgə sá yí, mə anɔɛ nə wámbulə gwo. Mə anɔɛ nə sá sâ má céél sá yí, nji sâ má ηgə mpíi yí, gwə wə má sá yí. ¹⁶ Nda jí ka bə ná sâ má ηgə sá yí mə anɔɛ nə cɛɛl gwo ná, mə má ka dúg ná mæcɛɛ məśə jɔjɔ sâ. ¹⁷ Ntó,

7:4 6.4; Gal 2.19 * **7:4** Mpumə nyəɔηg wə misóólúgá. **7:5** 6.21 **7:6** 6.7; 8.2-4; 2Kr 3.6 **7:7** 4.15 **7:7** Mbá 5.21; Mət 2.16-17; 3.6 **7:8** 1Kr 15.56 **7:9** 5.13 **7:10** Ləv 18.5 **7:11** Mət 3.13 **7:12** 1Tm 1.8 **7:14** Sòm 51.7 **7:15** Gal 5.17

mæ ná dí ηγó sá isâ má ηγó sá yí, jísæ sám í njúl mæ nyúúlád yí. ¹⁸ Mæ mpú búbálé ná ηkul mæ sá mánywa yí í cúgé cug múúd jâmud. Yéesh næ yéesh jâη wá má jí næ ηkul gwág yí; nji, kú næ ηkul mæ sá mánywa má ηγó cæel sá má. ¹⁹ Ntó jí ná, mánywa má céél sá má, mæ asáyé mwo; nji mæbôw má acéélé sá má, mæ yidá mpu sá mwo. ²⁰ Nda jí ka bæ ná mæ ηγæ sá sâ má acéélé yí ná, mæ dí ηγó sá isâ, jísæ sám í njúl mæ nyúúlád yí.

²¹ Mæ má ka kwey ná nyúl ηkúl nyísæ mádí cugud; ηkul nyooηg wá í dæ sá ná, ja jêsh má céél sá mánywa yí, mæ yida sá mæbôw, ²² í njúl ná mæ ηγæ gwág nywa mæcæξ má Zembî mádí lâm dí cwú. ²³ Nji má má kwey ná nyúl ηkúl nyísæ mæ nyúúlád í ηγó lumbali næ isâ táduga wâm í ηγó magula yí. Nkul nyooηg í ηγæ sá ná mæ bág kwám á ηkul mísám mí næ ndí mádí íkúl í nyúúlád yí. ²⁴ A ηkúnkwónlæ mæ e! Nyúúl ga í ηγæ kæ næ mæ shwiyud. Zó e bá yíl mæ mága mányámád e? ²⁵ Yé Zembî, akíba næ wo kwon mæ Cwámaba wúsú Yésus-Kríst dí!

Í mú ja gaád ná, fæg nyâm í ηγó sá ná mæ bág lwaá lá mæcæξ má Zembî, iyéesh byâm byân í ηγó sá ná mæ bág lwaá lá ηkul mísám mí næ ndí yí.

8

Shíshim má Zembî wá ηγó kyey næ mbúgula

¹ Ntó, jaá ga di, buud bwá mú buud ó *Kríst Yésus wá bwá anyíηγóyé ná kwo bwæma næ intágulí í *mísám. ² Nkul Nkêηkê Shíshim jí næ ndí yí í má yíl wo mányámá má mísámúd, wo abulé ná kwo yæ shwiy lú mísám, næcé ηkul nyooηg wá í dæ yæ múud mæ Kríst Yésus cug. ³ Mæcæξ má Moyîz má á shígé bæ næ ηkul sâ ntó næcé cug múúd í cúgé næ ηkul bæ mwo. Nji, Zembî nyæ a shí sâ; nyæ á nti Mwân yé zæ jímbal búúd mísám. Mwân mú zæ ηwa nyúúl búúd ó mísám bí næ ndí yí, né ndéé Zembî mú yæ nyúúl nyooηgá intágulí í mísám. ⁴ Nyæ á sâ ntó shú ná shé bág næ ηkul mæ bæ ótátalí bêsh mæcæξ má ηγó jii wá, ná ndéé iyéesh í cug múúd ná dí í é ηγæ kyey næ shé, í é bæ Nkêηkê Shíshim.

⁵ Buud iyéesh í cug múúd í ηγó kyey næ ndí wá, isâ í cug múúd wá bân bwá dæ tâl shwóg yí. Bæηg Nkêηkê Shíshim ηγó kyey næ ndí wá, bwá dæ tâl isâ í Shíshim shwóg. ⁶ Mpugá ná muud mæ bæ iyéesh í cug múúd yé, mæshíné mé mæsæ nji shwiy*, í njúl ná muud mæ bæ iyéesh í Nkêηkê Shíshim yé, mæshíné mé mæsæ cug, nyæ é cugæ ná shæc. ⁷ Næcé wâlæ lúú iyéesh í cug múúd dí wúsæ ifamuga ηgálæ fæm Zembî; í anjê næ sá mæcæξ má Zembî mægwág, í cúgé

7:18 Mæt 8.21; Flp 2.13 **7:23** Gal 5.17; Zhk 4.1; 1Pr 2.11 **7:24** 1Kr 15.57

8:1 1.18; 5.1 **8:2** 3.27; 7.7-11 **8:3** Gal 4.4; Flp 2.7-8; 2Kr 5.21 **8:4** 6.22;

7.4; 13.10; Gal 5.16, 25 **8:6** 6.21; Gal 6.8

Zembî, kú bæ zhizhe shwiy sá má mpú yí.

* **8:6** 8.6 Wa, shwiy dúsa béégyála næ

námá nə ɲkul bwɛɛ sâ mwɔ mágwág. ⁸ Buud bwá ɲgá bɛ iyéesh í cug múúd wá bwá cúgɛ nə ɲkul nywa Zembî lámúd.

⁹ Ká bi bá bi aɲgê ná bɛ iyéesh í cug múúd, bi mú ɲgá bɛ ɲkɛɲkɛ Shíshim, nəcɛ a ɲjul bí mányúúlúd. Muud cúgɛ nə Shíshim má Kríst yé, cugɛ múúd má Kríst. ¹⁰ Nji, nda jí ná Kríst ɲjul bí mányúúlúd ná, mǎnyúúl mún má é tɛɛm ɲgá yə nəcɛ misám, *mishíshim mín mí é ɲgá ɲwa cug† nəcɛ Zembî nyə a má ci ná bí músə otátəlí ɔ búúd. ¹¹ ɲkí bi bí nə Shíshim má Zembî muud nyə a gwúmushi Yésus yé, mpugá ná nyə e bá námá sá ná Shíshim yé wɔɲgá í gwúmúshíg mǎnyúúl mún mâ shwíy máni.

¹² Nda jí ntó ná, bwaɲg, mpugá ná shé búsə nə mpwǎlá, ɲji kú bə mpwǎlá ná shé ɲgág nə nyiɲgə bɛ iyéesh í cug múúd. ¹³ Nəcɛ, bí má ká ɲgá bɛ iyéesh í cug múúd íí, bi mə bá yə; bí má ká yida ɲgá sá ná ɲkɛɲkɛ Shíshim ɲgág nə gwílya misóólágú mányúúl má dɛ sá myá, bí bá cugə. ¹⁴ Mpugá ná buud bəsh Shíshim má Zembî ɲgá kyey nə ndí wá, bwó wə búsə bwân ó Zembî. ¹⁵ Nəcɛ, Shíshim bí á lóg yí í cúgɛ *shíshim í sá ná bi bág mǎlwaá, bí nyiɲgə ɲgá cugə cug ífwaas yí. Bi á yida lóg Shíshim í sá ná bi bág bwân

ó Zembî yí; Shíshim wɔɲg í yá shé ɲkul ná shé kímág ná: «Abba‡, Dâ!» ¹⁶ ɲkɛɲkɛ Shíshim nyəmɛfwó ɲgá námá lwágulə *mishíshim míshé ná shé búsə bwân ó Zembî búbálé. ¹⁷ Nda jí ná shé búsə bwân ó Zembî ná, shé búsə námá nə kɔw^S wá Zembî. Shénɔɲ Kríst shé má bá kɔwɛla mákɔw, ɲkí shé ɲgá námá kɔwɛla micúɲ myé. Shé ɲgá kɔwɛla micúɲ myé shú ná shénɔɲ bəsh bág ɲkənɔwə máɲkənɔwə mé.

Milwaná myâ mwôw má ɲgá zə má

¹⁸ Jugálə shé ɲgá jug mwów mága dí yí í cúgɛ tɔɔ sâ ja má tádúgá bímbí Zembî mə bá sá ná shé ɲkənɔwag yí. ¹⁹ Nəcɛ, Zembî mə bá zə sá ná buud búsə bwân bɛ wá bwá mpúyág. Ná ndɛé, isâ byəsh Zembî nyó á té yí í ɲgá bwánd sâ jɔɲgá nə milám ná jig-jig. ²⁰ Nji, ja gaád íí, mól mǎɲkul má ɲgá lwáfulə isâ byɔɲg ná í ɲgág nə bɛ cug á kú nə shwóg kú nə shug. Isâ byɔɲg dí í á vâɲ ná í kə biil mǎɲkul mɔɲgád, Zembî wə nyə a nyasulə byo cínɔɲg. Nji, isâ byɔɲg byəsh í ɲgá bwánd nə búgá ná ²¹ dúl jwówád Zembî mə bá yíl byo lwéfúlí jɔɲgád, nəcɛ lwéfúlí jɔɲg í ɲgá caam. Ja Zembî mə bá yíl byo cínɔɲg yí, í bá ka lóg cug fulí bwân ó Zembî bwá ɲgá

8:9 1Kr 3.16 **8:10** Gal 2.20; 1Yn 3.24 † **8:10** 8.10 Bóól bwá ɲgá ci ná: «Shíshim má Zembî ɲgá yə bí cug». **8:11** 2Kr 4.14 **8:12** 6.18 **8:13** Gal 6.8; Ifz 4.22-24 **8:14** 1Yn 2.29-3.1 **8:15** Mak 14.36; Gal 4.5-7 ‡ **8:15** Abba: Ciyá ni í kə ná Dâ. **8:17** 5.12; Gal 4.7; Flp 3.10-11 § **8:17** Kəw á jɔɲg isâ Zembî nyə á kwəmusa shú bwân bɛ yí. **8:18** 2Kr 4.17 **8:19** Kol 3.4; 1Yn 3.2 **8:20** Mət 3.17-19

cugə yí nə məŋkəŋəwə bwə
ŋgə ŋkəŋəwə má.

22 Sá má mpú ná, zə wós
kíkídíga, isá byêsh Zembî nyə
a té yí í ŋgə ná jug, ŋgə leegya
nda mudá ŋgə kwiý minú ná a
zə byá yé. 23 Í cúgé námə nji isá
byəŋgú; təw sá byəŋg Zembî
nyə a má yə Shíshim yé tən
məkagulá wá, sá ŋgə námə lee-
gya ŋgələ bwánd fwála Zembî
mə bá zə təl sá cé bwán bé
dí yí, fwála á bá námə zə yíl
mánýúúl mäsú mánýámád yí.
24 Nəcə, Zembî nyə a má cug sá,
nji sá jəŋg í afwóyé ná nyín,
sá ŋgə ná bwánd bwándúg nə
búgá. Sâ múúd ŋgə bwánd nə
búgá yí, á ká dúg gwo, ye nyə é
kwo ná bwánd? 25 Nda jí ná, sâ
sá aŋgê nə dúg yí, sá ŋgə bwánd
gwo nə búgá ná, sá ŋgə bwánd
gwo nə jísów.

26 Námə mbií ŋgwûd
wəŋgú, Nkêŋkê Shíshim ŋgə
námə kwíínd sá tag dúsúd;
sá ádé mpu sâ í jí ná sá
gwáámbúg Zembî mājəgula
mäsúd yí. Nji, Nkêŋkê Shíshim
nyəméfwó má də jəgula shú
dúsú, də leegya mbií míleegya
íciyá í lésú bísú í cúgé nə ŋkul
féég yí. 27 Zembî nywáá muud
má də bigas isá í lâm yé, á də
mpu isá Nkêŋkê Shíshim má
də gwáámb cínəŋg yí; nəcé
Nkêŋkê Shíshim ŋgə jəgula shú
óbúgula námə nda Zembî mə
jí ná.

Zembî jí cugye

28 Sá má mpú ntâg ná Zembî
má də sá sâ jêsh í shúgúlág ŋkí
nywa shú búúd bwə céel nyə
wá, buud nyə á jəw tədəga yéd
wá. 29 Nəcə, buud Zembî nyə á
bwey fwo tééd mpu wá, nyə á
bwey féesh bwo ná bwə bəğlag
Mwán yé, Mwán yé bág cúmbá
á zhwog omínyəŋá. 30 Buud
nyə á bwey féesh ntó wá, bwó
wə nyə á jəw wá; buud nyə á
jəw wá, bwó wə nyə á ci ná
búsə otátəlí ə búúd wá; buud
nyə á ci ná otátəlí ə búúd wá,
bwó wə nyə á yə gúmá wá.

Sâ cúgé nə ŋkul yíl shé céelí má Zembî dí

31 Shé kág ná nyiŋgə ci ná
jí? Nkí Zembî ŋgə kyem sâ,
zə jí nə ŋkul nyiŋgə lúmbəlí
nə sá? 32 Nyə a shígé jagula
fwámé Mwán yé, nyə a kəenzh
nyə shú dúsú. A tééd fwo
kəenzh Mwán yé, ŋgáá nə
nyə é kwádulə yə sá isá byêsh
ashwá? 33 Zə jí nə ŋkul
shwəman búúd Zembî má
féesh wá? Ngáá Zembî nywáá
nyə a má bwey ci ná búsə
otátəlí ə búúd? 34 Zə jí nə ŋkul
sámb bwo lésú? Ngáá Yésus
nyə a shí yə; bul nyiŋgə bə
ná, nyə a shí gwúm, a njul
Zembî dí mbwə məncwúm,
a ŋgə jəgula shú dúsú. 35 Jí jí
nə ŋkul sá ná sá béegyág nə
céelí Zembî ŋgə céel sá yí? Ye
*incwaw í ntug, ye yágúwó,
ye cúwúlí, ye zha, ye məbúwa,
ye isá í áwuwaŋwə, ye shwiý

8:23 2Kr 5.2-5; Ifz 4.30 8:24 2Kr 5.7; Heb 11.1 8:25 2Kr 4.18 8:27 Sôm
139.1 8:28 Zhb 2.10; Ifz 1.11 8:29 Kol 1.18; Heb 1.6 8:30 1.7; 5.2; 2Te
2.13-14 8:31 Iza 50.8-9 8:31 Sôm 118.6 8:32 5.8; Yuá 3.16 8:34 4.25;
Mis 2.33; Heb 7.25; 1Yn 2.1 8:35 2Kr 5.14 8:36 Sôm 44.23; 2Kr 4.11

ná bwá gwú sá? ³⁶ Ngaá jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: Shwiy í ηgə wáamb sá jwów dêsh nəcé wo.

Bwá dúg sá nji nda itəw bwá ηkág nə ndî ná bwá ká cigə yí.

³⁷ Nji, sá ηgə jág bul ntə isâ ini byêsh. Nəcé muud ηgə ccel sá yé ηgə sá ná sá ηgág nə ntə. ³⁸ Mee mə ηgə ntág mpu búbálé ná gúl sâ cúgé nə ηkul béég sá nə ccelí Zembî ηgə ccel sá yí: təw shwiy, təw cug, təw *wəéηgəles, təw isâ í ηgə wá buud mánýámád yí, təw cug ga, təw jəwηg zág yí, təw isâ í ηgə ntə buud ηkul yí, ³⁹ təw mənjkul mâ gwôw, təw məwηg mâ shí, təw gúl sâ Zembî nyə a té yí, kú nə təw sâ jí nə ηkul béég sá nə ccelí Zembî ηgə ccel sá kwon mə Cwámba wúsú *Kříst Yésus dí yí.

9

Izərayêl jí féeshá má Zembî

¹ Námá nda má jí múúd má *Kříst ná, búbálé wó má zé lás éga, mə abwíηgə ijə; lâm wâm Nkəηkə Shíshim ηgə kyey nə ndí yí í ηgə magulə ntó. ² Mə ηgə ci fwámé ci ná lâm cúgé bwelə bə mə ná shee, mə jí nə məma məcəy mə lâm má ηgə kə nji shwóg nə shwóg. ³ Mə jí námá nə ηkul jee magulə nə məmėfwó bág nə məzhúηgúlú, ná mə wá yídag béégya nə Kříst shú bwááηg wá kúl búúd má

á zə byêl byélé á shí ga yí. ⁴ Bwá, bag ó *Izərayêl, Zembî nyə á ηwa bwo tən bwân bé, a yə bwo mənjkənəwa mé, a sá isə nə bwo, a yə bwo macçç mé, a yə bwo zhií ná bwá dúg yə nyə gúmá, a kaag bwo mənkaagó mé. ⁵ Bwá wó bí nə ímpáámábé í á fwə ibeend, mpwəwəwə buud nyəηúd wó Kříst nyə á zə byêl byélé á shí ga yé, nyə, Zembî mə ntə sâ jêsh yé, á jəla nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

⁶ Ntó cugé ná ηkaagó má Zembî í á mé yə íyiy-yiy, mbô. Í yidá bə ná, mpwəwəwə buud Izərayêl nyêsh dí nyísə fwámé Izərayêl; ⁷ nyêsh tēem námá bə mpwəwəwə buud má *Aburaham, nyêsh dí nyí fwámé bwân bé. Nəcé Zembî nyə á ci nə Aburaham ná: «Wó *Izaag wó mpwəwəwə buud má á kaag wo í bá zhu yé.» ⁸ Ntó má ká ná, bwân múúd mə byá nə yéesh jé á muud wá, bwó dí búśə bwân ó Zembî; bəwηg á byá nə ηkaagó má Zembî wá, bwó wó búśə nyə fwámé bwân. ⁹ Nəcé Zembî nyə á kaag ná: «Mə bá nyηgə zə námá mbií fwálá gaád, *Sara mú bá bə nə mwámudúm.»

¹⁰ Í cúgé námá nji bímbí má ηgə ci ni. Gúl sâ í á bə ná, Rəbéka bá mpáámábé jísú Izaag bwó mú bə nə bum lu mőwáás. ¹¹ Í á ka bə, bwân

8:37 1Yn 5.4-5 **8:38** Ifz 1.21; 1Kr 3.22; 15.24; 1Pr 3.22 **8:39** 5.5; Yuá 3.16; 2Kr 13.13; Ifz 1.4; 2.4; 1Te 1.4; 2Te 2.16 **9:2** MmN 32.32 **9:4** bag ó Izərayêl: MmN 4.22; Ozê 11.1 gúmá: MmN 16.10; 24.16-17; 40.34-35 isə: Mət 17.7; MmN 24.7-8 macçç: MmN 20-24 mənkaagó: 3.2, 4; 4.13, 17; Gal 3.6, 14 **9:5** 15.8; MmN 3.6, 15 Kříst: Mət 1.1; Rom 1.3-4 **9:6** 3.3-4; 2.28-29 **9:7** Mət 21.12; Mət 3.9 **9:8** Gal 3.7; 4.23 **9:9** Mət 18.10, 14 **9:10** Mət 25.21-23; Rom 11.6

kú fwo byêl, bwá kú fwo sá tɔɔ mánywa tɔɔ mæbôw, Zembî mú sá ná tádúgá yé í bwámag. Næcé tádúgá yé í ðu bæ nji nda nyáméfwó mæ féesh ná. ¹² A ðu féesh múúd, kú bæ ná muud nyá ámæ fwo sá mísóólúgá, nji muud á céél jôw yé, a jôw. Ntó, nyá á ci næ Ræbéka ná: «Mwân acúmbâ mæ bá bæ mwân á ntombú lwaá.» ¹³ Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Mæ á cæel *Yákwab, mæ mpii ISO».

Zembî cugé næ olílingî

¹⁴ Ntó mós ká ná jí? Ná Zembî jí næ olílingî? Mbô! Í cugé ntó! ¹⁵ Mpugá ná nyá á ci næ Moyíz ná: «Nyɔɔng má é cæel gwág ñkúnkwónúla yé, mæ gwág; nyɔɔng má é cæel gwág cey lámúd yé, mæ gwág.» ¹⁶ Ntó jí ná Zembî má ðu féesh múúd næ lám ñkúnkwon, kú bæ næcé muud bálæ næ yéesh, ñkí ntâg ná muud bulúla yímæ. ¹⁷ Sá jɔɔng wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná Zembî nyá á ci næ Farawôn ná, «Mæ a tâl wo njwú-buud shú ná mæ lwóyá ñkúl nyâm wódí, jíná dâm jwɔg shí nyêsh.» ¹⁸ Ntó jí ná Zembî má ðu sá ná, muud á céél gwág ñkúnkwónúla yé, a gwág; nyɔɔng á céél sá ná a bág næ nún yé, a sâ.

Zembî jí fulí nyádí míféeshád

¹⁹ Wo é ci na ná: «Ká næcé jí Zembî mæ nyíngé ðu jum búúd yí? Næcé, zó jí næ ñkul lal líu næ cígúlá Zembî má ñwa yí?»

²⁰ Eéékyé, yé mwâ muud! Wo wá zó ná wó kaad næ Zembî? Ye mpii nyí næ ñkul ci næ muud nyá ámæ mɛ nyá yé ná: «Næcé jí wo ámæ mɛ mæ ntága yí?» ²¹ Ñkí ntâg ná ye mɔl mæmpií cugé næ zhií ná a mɛg isâ í gúmá, mɛ námá zhizhe isâ næ yagá jé ñgwúd næ ñgwúd?

²² Zembî nyá á cæel lwóyá mpimbæ jé næ ñkul nyé; nji, buud í á bæ ná a jánɔulag næ zhwunú wá, nyá á yida jísow bwo kú lámusa. ²³ Nyá a jísow bwo ntó shú ná buud á gwág cey lámúd wá bwá mpúg bímbí á jí næ milwané yí, bwó buud nyá á bwey kwæmusa ná a bá yá mílwané myɔɔng wá. ²⁴ Buud bɔɔngú, jísá sá buud nyá á jôw wá. Nyá á jôw ntâg sá, kú bæ nji wúlæ *Oyúden dí, nyá a jôw námá buud íkúl ishúsúd. ²⁵ Jí námá nda nyá á ci kálaad má Ozê dí ná; ná: Kúl búúd í á shígé bæ kúl jâm yí,

mæ bá jôw gwo ná kúl jâm; buud má á shígé bul cæel wá, mæ jôw bwo ná wæabábæ.

²⁶ Námá kákúl nyá á ci næ bwo ná:

bí cugé kúl jâm yí,
bwá bá jôw bwo cínɔng ná
bwân ó Zembî á kuwó.

²⁷ Izayí nyá a shí námá bwú ñkúgú shú *Izæryêl ná:

Buud ɔ Izæryêl tæm bulya nda shɛ á mân,

Zembî mæ bá cug nji búbaalê.

²⁸ Næcé, Zembî mæ bá sá sóólúgú nyá á ci yí

wa shí gaád; a bá casulə wə ná
māŋ kú bwánd.

²⁹ Jí námə nda Izayí nyə á
bwey ci ná, ná:

nda nəcə Cwám̄ba á ŋkul
nyēsh

lúgələ sá búbaalé bwān,
ŋki sá á má zə bə nda Sódóm,
námə nda Gomor.

³⁰ Shé kág ci na ná jì? Shé
má ci ná ikúl í cúgə Oyúden yí,
í á shígé ŋgə sɔ́ zhíí ná Zembí
cíg ná búsa otútəlí ɔ́ búúd; nji,
Zembí má ci ná búsa otútəlí ɔ́
búúd nəcə bwə jéégúlə míkwon
wə Yésus. ³¹ Ká Oyúden bāŋ
bwə á ŋgə sɔ́ ná bwə bá otútəlí
nə baagulələ məcɛɛ; nji, bwə
áshígé bə. ³² Bwə á shígé ka
bə otútəlí nəcə jì? Nəcə bwə
á shígé ŋgə bwánd ná bwə é
bə otútəlí nəcə jéégúlə kwon
wə Yésus. Bwə á ŋgə táduga
ná bwə é bə otútəlí nəcə ŋgələ
sá misóólúgú; bwə á ka bwíim
kwóógú lá mábɔ́ɔ́gúd, ³³ námə
nda jí cilyá Kálaad Zembí dí ná;
ná:

Dugá! Mə má bwíig kwóógú lá
mábɔ́ɔ́gú Siyôn*

kwóógú í é də búlal búúd yí.

Nji, muud mə jéég kwon
cínɔ́ŋg yé

nyə abúle sámba.

10

*Zembí má cug múúd yēsh mə
búgula yé*

¹ Bwaanŋ, mə ŋgə bul jii
ná Zembí yág *Oyúden cug,
gwə wə má jì nyə májəgula

mām dí yí. ² Jí búbalé ná bwə
á má mpu wá mílúú ázembí
dí, mə jee námə mpu bwiinŋ
ntó. Nji, bwə ŋgə wá mílúú
nda wəancím-ncím, kú mpu
ísá bwə jálá nə mpu yí. ³ Jí ná,
bwə ampúyé gwág váál Zembí
má də sá ná muud bág tútəlí
yí, bwə á má ka ba nyáŋ zhíí
shú ná bwə bág otútəlí mísh
má Zembí dí. Bwə á má yida sá
mínŋáádə nə otútəlí ɔ́ Zembí.
⁴ Jí ná, iséy məcɛɛ má á ŋgə
cɛel sɛy yí, *Kríst wə nyə á zə
casulə byo shú ná muud yēsh
mə *búgula yé, Zembí cíg ná a
jì tútəlí muud.

⁵ Í njúl ná, shú bələ tútəlí
nəcə məcɛɛ, Moyíz nyə á cilə
ná: «Muud yēsh mə báágúlə
məcɛɛ yé, nyə é *dúg cug nəcə
məcɛɛ.» ⁶ Nji, shú bələ tútəlí
muud nəcə búgə, cilyá wúsə
ná: «Nda ci wódí lámúd ná: zə
má bá bád kə jonud?» Ntó
jì ná wó cɛel ná Kríst nyíŋgəg
shulə. ⁷ «Nda námə bɛɛg ci ná:
zə má bá shulə kə mínjím?»
Ngaá Kríst nyə a shí bwey wú
mínjím? ⁸ Micilyá myáá mí
ŋgə ci ná: «Lán wí wo kúnə-
kúnə, wí wódí mpud, wí wódí
lámúd». Lán wəŋg wə sá ŋgə
cúndə yí, lán í ŋgə jíguli buud
búgə yí. ⁹ Jí ná, wó ká lás nə
mpu wô ná Yésus jì Cwám̄ba,
wo búgula nə lâm wô ná Zembí
nyə a gwúmashi nyə, wo dúg
cug. ¹⁰ Jí ntó. Muud má də
búgula nə lâm, Zembí mú ci ná
a jì tútəlí muud; muud lás nə

9:29 Iza 1.9 9:30 10.20 9:31 10.2-3 9:32 4.4-5 9:33 Iza 8.14; 28.16; 1Pr

2.6-8 * 9:33 Siyôn: Nyə á bə məma mbán bwə á lwɔ́ ŋgwála á Yurásalem cínɔ́ŋg

gwów yí. 10:1 9.1-3 10:2 Mis 22.3 10:3 1.17 10:4 Gal 3.24-25 10:5

Ləv 18.5; Gal 3.12 10:6 Mbá 30.12-14 10:9 1Kr 12.3; Flp 2.11 10:11 9.33

mpu, Zembî mú yə nyə cug.
 11 Nəcə Micilyá mí ηgə ci ná:
 «Muud mə jéég kwon nyədí yé
 nyə abúle sámba.» 12 Ntó jí ná
 mwâ Yúden nyə aηgê nə salan
 nə mwâ Gurêk; bêsh bí nə
 Cwámba ηgwúđ. A đə bwádan
 nə buud bêsh bwá jôw nyə
 wá zhwog zhwog ibwádán.
 13 Micilyá mí ηgə ci ná: «Muud
 yêsh mə bá kámb Cwámba yé,
 a bá dúg cug.»

14 Ká ntədəlé búúd bwá
 é kámb Zembî, bwá kú fwo
 búgula nyə yé? Ntədəlé bwá é
 búgula, bwá kú fwo gwáduga
 lán yé yé? Ntədəlé bwá é
 gwáduga lán yé, kú nə muud
 mə cúndə yé? 15 Ntədəlé múúd
 nyə e cúndə, Zembî kú fwo
 lwâm nyə yé? Micilyá mí ηgə
 mpu ci ná: «A mán jəjə məkuú
 ná ndéé məkuú mə búúd bwá
 ηgə kyey nə jəjə lán wá e!»
 16 Ká, buud bêsh dí bwá á
 magulə Jəjə Kéel. Jí námá nda
 Izayí nyə á ci ná, ná: «Cwámba
 e, zə nyə a *magulə lán sá á
 ηgə kyey nə ndí yé?» 17 Í njúl
 ná búgá í đə zhu lán múúd mə
 gwág yíđ; lán wəηg wə Kéel
 má Kríst.

18 Mə ηgə ka shílá ná: Ye
 Oyúden bwá á shígé gwág lân
 wəηgú e? O! Bwá á shí dí
 gwág í? Ngaá Micilyá mí ηgə
 ci ná:
 Buud bwá á shí gwág mákál
 shí ga nyêsh dí;
 obwiingye ə lán icyá byán í á
 shí kə ná ndéé
 kə kumə íjumə i shí byêsh dí.

19 Ká mə nyingə námá jí ná:
 «Ye bag ó *Izərayêl bwá á shígé
 wámbulə gwág? Bwá á shí
 yida gwág. Ngaá ná Moyíz
 nyə a shí bwey jaaw bwo nda
 Zembî nyə a lás ná, ná:
 Mə bá sá ná bi sáág bóól búúd
 wú,
 í njúl ná bwá cúgé námá fwámé
 lwon búúd,
 Mə sá ná bi fíimug lwon búúd
 jí kú nə fəg yí.
 20 Izayí nyə a bále námá lás ná,
 Zembî má ci ná:
 Buud bwá á shígé ηgə sə mə
 wá bwá á kwey mə.
 Bəηg bwá á shígé ηgə jí mə təə
 sá wá,
 mə a sá ná bwá mpúg mə.
 21 Njí, shú bag ó Izərayêl, á ci
 ná Zembî má ci ná:
 Mə má téég məbwə jwəw
 ncindí ηgələ jôw bwo,
 bwá kúl búúd á məlwə, kúl
 búúd á miηgáádá.»

11

*Zembî nyə a shígé myaas kúl
 búúd jé*

1 Má shílá ná ná, ye Zembî
 nyə a mə myaas kúl búúd jé
 e? Mbó! Í cúgé ntó! Ngaá mə jí
 mwân *Izərayêl, mwân á mp-
 won buud má *Abəraham,
 bəend mə Bəηzhamê dí?
 2 Zembî nyə amyáásé kúl búúd
 jé nyə á bwey féesh yí. Ye
 bi mə jág sá Mícilyá mí ηgə
 bwiing shú má Eli ja nyə á
 shwəman Izərayêl wə Zembî
 yí? 3 Ná Eli nyə á ci ná:

«Cwám̄ba, bwé m̄á shîn gwú *búúđ ɔ mícúndá bwô, bwé shîn caam *wáálatâr bwô; m̄á m̄á lúg fwó, bwé ηgə námá s̄ɔ ná bwé gwú m̄á.» ⁴ Nji, Zembî nyə á b̄esa nə nyə ná ji? Ngaá nyə á ci ná: «M̄á á kənd buud otóóshin zan̄gbá koogú shú d̄am m̄améfwó, b̄an̄ bwé á shígé bwεε kúđ m̄abwón̄ shí ná bwé yə Baal gúmá.» ⁵ Námá mbií ηgwúđú w̄əɔηgá, gúl búbaalé buud Zembî nyə a féesh mpáam nyéd yí jí ná ja gaád. ⁶ Nyə a féesh bwo mpáam nyéd, í á shígé bə ná bwé á fwo sá wúl jə sóólúgú; í ká bə s̄á m̄ísóólúgú, mpaam kú ná bə mpaam.

⁷ Ntó m̄á ká ná ji? Ná s̄á bwân wá Izarəyél bwé á ηgə s̄ɔ yí, bwé ábííyé gwo; nji búbaalé Zembî nyə a féesh yí, gwé wá m̄á bií gwo. Bóólúgá b̄an̄ bwé á sá min̄gáádá ⁸ námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná; ná:

Zembî nyə a sá ná,
zə wóós múús í
bwé bág min̄jimbálá,
mísh mán̄ m̄á bág kú dóg,
m̄alwê mán̄ m̄á bág kú gwág.

⁹ Dávid m̄á ci námá ná:
Iseηgyá í dæg byán̄ í bág bwo
láám̄b,
í bág bwo wód, bwé bíílug ná
ndéé,
bwé b̄ag lóg myóna mí jálá nə
bwo myá.

¹⁰ Mísh m̄á bág bwo yídúgú nə
yídúgú
ná ndéé bwé ηgág nə jújufə nda
wəancím-ncím;

sáág ná bwé jíg m̄ányámád kú
yəwula.

¹¹ M̄á shílé ná ná, Ja *Oyúden bwé á sandula ntáni yí, ye bwé á búla mbəəgú á kandugə? Mbô! Í cúgé ntó! Iwushí byán̄ í á m̄á yida s̄á ná Zembî cúgug ikúl ishús, á cug byo shú ná Oyúden bwé sáág wú. ¹² Dugá, iwushí Oyúden bwé á wush yí í á sá ná buud ɔ shí bwé bígúg; búlúlə bwé á búl yí sá ná ikúl ishús í bígúg. Nkámúsá ná í bə ntáni, ηkəmusa nə ja Oyúden b̄esh bwé bá magulə *Kříst ná ndéé bwé *dóg cug yí.

¹³ Yésus nyə á lwám m̄á ná m̄á bwíηgug ikúl í cúgé Oyúden yí Kéel dé. Ntó, m̄á jaaw bí buud cúgé Oyúden wá ná m̄á ηgə gwág nwyə iséy byám byəɔηgá. ¹⁴ M̄á ηgə gwág byo nywa ntó nəcé m̄á jí nə búgá ná m̄á e shwambulə bag d̄am Oyúden ná bwé sáág wú ná ndéé bóól w̄á cínəηgú bwé mú dóg cug. ¹⁵ Yílúlə Zembî nyə á yíl bwo m̄alán̄úđ yí í á sá ná buud ɔ shí b̄esh bwé bííg zhií bwé kwámbúlə nə nyə. Í tééd ná bə ntó, ηkəmusa nə ja bwé bá nyin̄gə zə m̄abwê m̄á Zembî dí yí. Ngaá í bá bə bwo nda bwé m̄á gwúm gwúmúg í!

¹⁶ Ja múúđ m̄á sá ná, búléđ á tééd sá nə mpumá á m̄á mwáágulə yí, a kənd gwo koogú shú m̄á Zembî yí, ηgaá ná a m̄á kənd mpúmá nyêsh koogú shú m̄á Zembî í? Í ká bə ná mikəǝl̄é mí lí m̄ísə s̄á m̄á Zembî, ηgaá ná m̄abwê m̄á lí

jɔɔŋg má é bæ námá Zembî isâ byé? ¹⁷ Sá ηwágá ná bwân ó Izurâyêl nda olivyê Zembî nyə á bɛ yé. Zembî nyə á ka fêy mósól mæbwâ má líí jɔɔŋgá, a mú kə ηwa wo, wo njúl mbwâ á olivyê nyə á kɔ ntó yé, a zə fɛɛn kúl nyə á fêy mæbwâ nyádí olivyê dí yí. Wo músə námá ηgə ywó məkúl má ηgá bád wú mikɔɔlá mí líí jéd má. ¹⁸ Wo ajáláyé nə sá ηkwámá nə fwámé mæbwâ má líí, wo dí ηgá ηkêny mikɔɔlá, mikɔɔlá wá mí ηgá ηkêny wo. ¹⁹ Wo é ci ná: «Ŋgaá ná nyə a fêy mæbwâ má líí shú ná mɛɛ mə fáánuwog cínɔŋg?» ²⁰ Jí mpu bæ ntó. Zembî nyə a wéég mæbwá má líí nəcé má bálə kú nə búgá; wɛɛ má ka ntâg ηwa jiya nəcé wo bálə nə búgá. Nji, wo kú bɛɛg ηkêny nyúul, yidagú bæ nə fúndágú. ²¹ Zembî tééd fwo bæ kú jagulə fwámé mæbwâ má olivyê yé, wɛɛ wá nyə é jagulə yé? Wo ó bey! ²² Dúgúg ná Zembî ji nə jɔ lám, a njúl námá nə ηkéd. A ji nə ηkéd shú bɔɔŋg bwá á má búla wá; a njúl nə jɔ lám shú dwô, ηkí wo ηgə kə shwóg nə ηgálə jéég nyúul jɔ lám jé jɔɔŋgúd; ηkí ntó dí, a bá námá fêy yíl wo. ²³ Bɔɔŋg bwá á búla wá bân íí, bwá ká yɔw cug jáŋ á kú nə búgá, Zembî ηwa bwo, nyiŋgə fɛɛn kúl bwá á fwo dɔ bæ yí, nəcé a ji nə ηkul mə sá ntó. ²⁴ Wɛɛ muud wó á bæ mbwâ á olivyê nyə á kɔ ntó yé, Zembî nyə á kə fêy wo zə fɛɛn nyádí olivyê dí kúl wó

áshígé byêl yí. Ŋkámúsá ná á sá ntó nə wo, ηkəmusa nə bɔɔŋg bwá bwey bæ mæbwâ mâ líí jɔɔŋg wá. Ŋgaá ná nyə e bá námá zə nyiŋgə fɛɛn bwo kúl bwá á byêl yí?

Kúl búúd Izurâyêl jêsh í bá dúg cug

²⁵ Bwaanŋ, mə acéélé ná bi jágúg jɔjɔ yuug Zembî nyə á ηgə baagulə shwoó dí ga, bi a bá dúg ná bi má bul bæ nə fug. Jí ná, bóól bwân ó *Izurâyêl bwá bá námá bæ nji miŋgáádá miŋgáádá ná ndéé kə wósɔs ja bíl íkúl byêsh í bá kə wá Zembî yí. ²⁶ Ntó, kúl búúd Izurâyêl jêsh í mú námá bá *dúg cug nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, náoó:

Muud mə bá zə yíl búúd mánýámád yé mə bá zhu Siyôn*.

A bá zə jímbal bag ɔ Yákwab cug jáŋ á kú bísh Zembî.

²⁷ Sɔ má bá sá nə bwo wá ní.

Mə bá sá gwo ja má bá yíl bwo *misám myán yí.

²⁸ Nda *Oyúden bwá ηgá ban Jɔjɔ Kéel ná, Zembî ηgə ηwa bwo nda mizhízhíŋ myé, sá jɔɔŋg jí shú mfíí wán; nji, nda nyə á bwey féésh impáámbe byán ná, á bul cɛel bwo. ²⁹ Mpugá ná Zembî nyə ádé nyiŋgə déég sá nyə ámə yána yí, a kú nyiŋgə cénd njúwúlú nyə ámə jɔw múúd yí.

³⁰ Nəcé, yág íí, bi a sá Zembî mælwâ. Nji, kidíga, a má gwág bí ηkúŋkwónǵúlə. A gwág bí ηkúŋkwónǵúlə ntó nəcé Oyúden

11:18 Yuá 4.22

11:20 1Kr 10.12

11:25 Mat 24.14; Yuá 10.16

11:26

Iza 59.20-21; 27.9; Zhe 31.33-34

* 11:26 Siyôn: Nyə á bæ məma mbán bwá á lwɔ

ηgwála a Yurúsalem cínɔŋg gwów yí.

11:29 3.3-4; 15.8

sálə nyə məlwə. ³¹ Nə ndeé, bwə ηgə sá Zembî məlwə ja gaád shú ná a gwágúg bwo cey lámúd námə nda nyə á gwág bí cey lámúd ná. ³² Nəcə Zembî nyə a fad buud bēsh íbyeshed shú ná a bāg námə gwág bēsh ηkúηkwóηúə.

Shé gúmálúgá Zembî

³³ Oó! A nyāη məma fwo múúd ná ndeé Zembî e! A fəg nyé nə mpúyá yé í mə lal ηkúl e!

Muud cugé nə ηkul shwánzələ mícígúlá myé, muud cugé nə ηkul bigas íyuug á má yigula yí.

³⁴ Micilyá mí ηgə mpu ci ná: Zó nyə a má ná fwo mpu tádúgá má Zembî?

Ŋkí ná, zó nyə á má bwelə cwíny nyə?

³⁵ Zó nyə a má fwo yə Zembî sá shú ná a kág ηgə bwánd ná Zembî nyíηgəgú yə nyə yé?

³⁶ Nəcə, sá jēsh í zhu wə Zembî; nyə wə má sá ná sá jēsh í bág; sá jēsh jísə yí, jísə shú dé. Gúmə bág nə nyə kandugə á kandugə. Amen.

12

Yələ Zembî nyúul

(Ifz 4.1-16; 1Kr 12.12-27)

¹ Nə ndeé bwaanη, nda Zembî mə gwág sə cey lámúd ná, mə bándúlə bí ná bi yánag mənyúul mún tāη *mətúnuga má mikuwó, mətúnuga yələ Zembî, mətúnuga nyə é gwág nywa má. Ntó jì yələ Zembî

gúmə fwámə yə. ² Kúgá bə məfúlú má cug ga; yidagá bíd ná Zembî céndúg bí, a yág bí fəg ágúgwáan, bí dúg mpu sá á ηgə jii yí; ntó jì ná sá jí ηkí nywa yí, sá í jəla yí, sá jí kú nə təə lág yí.

³ Nda Zembî nyə á sá mə mpaam nə, mə lás nə muud yēsh á gwoonη jín; mə ci ná, muud kú bul gúmal nyáméfwó ntə mínji. Muud yēsh ηwág nyáméfwó nda á jí ná, bə bímbí lə búgə Zembî nyə á yə nyə yí. ⁴ Mpugá ná muud jì nə nyúul ηgwúdu, í njúl ka bə nə ikál ηkí bulya; ikál í nyúul byəonη byēsh í ádé sēy séy ηgwúdu. ⁵ Námə mbií ηgwúdu wəonηgú, sə mə tēem bə ηkí bulya, sə bēsh sə búšə sēēngyá nyúul ηgwúdu dī wə *Kríst, sə bēsh sə ηgə bə leedyá nda ikál í nyúul muud. ⁶ Zembî nyə á ηgə yə sá isá í yána byé nə jə lám, isá í yána byəonη bíšə mimbíi mimbíi. Ŋkí Zembî mə yə múúd ηkul ná a cúndág mícúndə, muud wəonη cúndág nə bímbí lə búgə á jí nə ndí yí. ⁷ Nyəonη jí ná a dúg sēy nə bóól yé, a séyúg; nyəonη jí ná a dúg jíguli yé, a jígúlig; ⁸ nyəonη jí ná a dúg bándulə búúd yé, a dúg bándulə; nyəonη jí ná a dúg sá yána yé, a du sá dwo nə lám ηgwúdu; nyəonη mə du tōw shwóg kyey nə bóól yé, a dúg bə nə zény ja á dú kyey nə bwo yí; nyəonη mə kwíind íηkúηkwóηúə í

11:32 3.22; Gal 3.22 11:33 Zhb 11.7; Sòm 139.17 11:34 Zhb 15.8; Iza 40.13
11:35 Zhb 41.3 11:36 16.27; 1Kr 8.6 12:1 6.13; 1Pr 2.5 12:2 Ifz 4.22-24;
1Te 5.21 12:3 1.5; Mat 20.26; 1Kr 12.11, 28; Ifz 4.17 12:4 1Kr 12.27 12:6
1Kr 12.4-11; 12.27-14.40; 1Pr 4.10-11 12:7 Mis 6.1-3; 2Kr 9.5, 7

búúd yé, kwííndúg bwo nà mæshusug.

Mbúgula mæ Yésus má jəlá nà cɛɛl múúd yêsh

⁹ Ciiilagá cɛɛlí jí kú nà mækəŋ yí. Mpiigá mæbôw, nywílyágá nà mænywa. ¹⁰ Dugá bə nà mácey mpédúgá nyín nda omínyoŋə bʷə ŋgə ciiila wá. Muud yêsh sɔ́ɔg ná nyə wá búlug dɛ gúmal bóól búúd. ¹¹ Séyúgá nà Cwám̄ba mbií á ná bibibi, kú sá íləm, nji zény nà zény. ¹² Bi má jəlá nà bə nà mæshusug nəcɛ bí ŋgə bwánd nà búgá ná Zembî mæ bá sá bí mænywa; bí má ká bwəma nà *incwaw í ntug, bí jisôw; bi ɔ sá kááfə májəgula. ¹³ Dugá kwíínd búúd ɔ Zembî bwə ŋgə jii kwííndyá wá, bi dɛ sɔ́ ná bi dúg lág ójón bídí mínjów.

¹⁴ Dugá bwádan nà buud bwə lwágulə bí cúwálí wá; dugá bwádan, bi kú lweem. ¹⁵ Búúd bínón njúl wá bwə ka bə nà mæshusug, bí nyíi máshusug mæŋgúd; bwə ká bə nà yé, bí jii námá yé dœŋg. ¹⁶ Dugá bə cúŋ mpédúgá nyín. Kúgá dɛ bɛ ísâ í álal-ŋkul; yidagá bɛ byœŋg bísə ŋkwón á muud yêsh yí. Muud kú bæeg bə nà tédúgá ná nyəméfwo wá má búl bə nə fug.

¹⁷ Bi kú dɛ bweel mábôw. Sɔ́gá ná bi dúg sá mænywa mish má búúd bēsh dī. ¹⁸ Nkí

jí nə ŋkul bānda, ságá mim-bii mín myêsh ná bi cúgəg nə buud bēsh ná shɛɛ. ¹⁹ Yé búúd má búl cɛɛl wá, kúgá dɛ kunda bíméfwó; dugá bíd ná Zembî wə dúg lwóya mpimbə dɛ kunda bi; nəcɛ jí cilyá Kálad Zembî dí ná: «Mə wá má bá dɛ kunda, mə wə má bá dɛ yə búúd myəna». Ntə wə Cwám̄ba ŋgə ci yé. ²⁰ Í njúl námá nyiŋgə bə cilyá ná: Múúd ŋgə lumbəli nə wo yé ká gwág zha,

yág nyə idəw;

á ká gwág shwáásulə miná,

yág nyə sá á ŋgúlug yí.

Ja wə sá ntó yí, wo má ŋkúnd nyə

máág má kuda lúúd.

²¹ Wo kú bíd ná yéesh sálə mábôw í ntóg wo ŋkul; yidagá dɛ sá ná mænywa mwə má dúg ntə mábôw bwə sá wo má.

13

Krīsten má jəlá nə sá micí mægwág

¹ Muud yêsh má jəlá nə sá micí mægwág. Nəcɛ, icí byêsh bí shí ga dí yí í ŋgə zhu wə Zembî. Zembî wə nyə a təl micí myêsh mísə myá. ² Ntə má kə ná, muud mə ləl lúu nə cí yé má ləl lúu nə téegyá ísâ Zembî nyə a táág yí. Buud bwə sá ntó wá bwə sá ná Zembî yág bwo intágúlí. ³ Wo ajəláyé nə fúndə ójwú ja wə dɛ sá

12:9 2Kr 6.6; 8.24; 1Tm 1.5; 1Pr 1.22; 1Kr 13.4-7 **12:10** 14.15; Yuá 13.14-15; Gal 5.13; 6.3, 10; Ifz 4.2; Flp 2.2-3 **12:11** 8.9; Gal 5.25; Mbú 3.15 **12:12** 5.2-3; 8.24-25; Mat 24.13, 22; Luk 18.1; 1Kr 10.13; 1Te 2.14 **12:13** Gal 6.10; Heb 13.2 **12:14** Mat 5.44 **12:15** Zhb 30.25; 1Kr 12.26; 2Kr 11.29 **12:16** Mik 3.7; 1Kr 1.10-11, 19-20, 27-28; 8.1 **12:17** Mik 20.22; 1Kr 6.7; 1Te 5.15; 1Pr 3.9 **12:19** Mbá 32.35; Mat 5.39 **12:20** Mik 25.21-22; Mat 5.44 **13:1** Mis 5.29; Tit 3.1; 1Pr 2.13-14; Mbá 13; 20.4 **13:1** Mik 8.15-16 **13:3** 1Pr 2.14; 3.13

mánywa yí; nji, ηkí wó ðu sá mábôw, wo wé má jálá nê fúndæ. Nkí wó cœel cugæ kú fúndæ cî, ðugú sâ mánywa, cî nyæ é yidá faag wo. ⁴Mpug ná cî wúsæ sóol mäsáal má Zembî shú ðúlæ bándulæ wo ná wo ðug sâ mánywa. Nkí wó ðu sâ mábôw, wó jælá nê fúndæ; næcé, cî í ðu bæ nê kafwele shú ná a ðug yæ búúd intúgúlí. Cî wúsæ sóol mäsáal mæ ðu lwóya mpimbæ má Zembî, ðu lámusa nê buud bwá ðu sá olíingî wá. ⁵Gwá wé jí ná, muud má jælá nê magulæ íjwúga í cî nê jø lâm, kú bul bæ nji næcé fúndólæ ná Zembî nyæ á bá gwág nyæ mpimbæ.

⁶Sá jœng námá wé bí má ðu jéna ótóya yí. Buud bí ná bwá ðug ηwa ótóya bœng wá, Zembî wé nyæ á tæl bwo ná bwá ðug sâ ísý byœng. ⁷Yágá muud yêsh sâ bí mbíd nyæ yí: bí jéna múúd tóya tóya yé; bíl ísâ byêsh bí má jælá nê jéna yí, bí yæ búúd bwá jælá nê ηwa wá; muud mæ jælá nê fúndúgú yé, bí fúndæ nyæ; nyœng mæ jælá nê gúmá yé, bí yæ nyæ gúmá.

Cug cœlí

⁸Kúgá bæ nê mpwálá nê muud; mpwálá í bæg nji cœlí ná nyíga cœel nyíga, nyíga cœel nyíga. Næcé, muud mæ cœél bóólúgá yé, ηgæ mpu bæ mæcœœ. ⁹Ngaá bí mæ mpú ná mæmpéndí má ηgæ cî ná:

«Ci wo kú sá mínœomb, ci wo kú gwú múúd, ci wo kú júwo, ci wo kú wámmb ízhaá sâ.» Mæmpéndí mæni nê móól mêsh má ηgæ cî nji sâ ηgwûd ná: «Cœelug múúd yêsh jísé wo kúná-kúnæ yé nda wó cœél wóméfwó ná.» ¹⁰Muud jí nê cœelí yé cugé nê ηkul sá múúd jí nyæ kúná-kúnæ yé mæbôw. Ntó jí ná, muud mæ cœél bóólúgá yé, ηgæ mpu bæ mæcœœ.

¹¹Ngægá nê cugæ cug cœelí jœng, næcé bí mæ mpú ná fwála sé ηgá cugæ ga í músæ wæla bí má jælá nê juum ígwád yí. Næcé ja gaád íf, jwów Cwámmba mæ bá zæ yíl shé mányámád yí í mú bul bæ kúná-kúnæ ntø jwów sé á magulæ Yésus yí. ¹²Bulú má bul kæ. Sá myáásugá ísâ í ðu sîy yídúgúd yí; sá yídágá ηwa íkeny í gwáná bwá ðu lúmbali nê ndí máηkényad yí. ¹³Sá cúgægá cug á otútélí, mbií í jælá nê máηkenya mæ mwásé yí: kú nê idína í álal-ηkul*, kú nê shwágúlæ málwæg; sé kú sá jannga, kú sá ásîy-sîy, kú nê ozhuyâ, ku mpii tœ muud. ¹⁴Yidagá ηwa *Kríst nda káándó má bwáád†, bí kú bíð ná iyéesh í cug múúd í nyíngæg ηgæ kæ nê bí cug ábúbôwud.

14

Magulágá bœng bwá afwóyé

13:5 2.15 **13:7** Mat 22.21 **13:8** Yuá 13.34; 1Kr 13; 16.14; Gal 6.10 **13:9** Mbá 5.17-21; Læv 19.18; Mat 22.34-40; Gal 5.14; Zhk 2.8-13 **13:11** 1Te 5.5-8 **13:11** Ifz 5.14-16; 1Kr 7.29-31 **13:12** Ifz 5.11; 6.11, 13; 1Yn 2.8 **13:13** Luk 21.34;

Ifz 5.18 * **13:13** idína í álal-ηkul: Mbií idína wœng í á ðu bæ, buud ðe nê ηgul ntø mínji, buud sá jannga kú nê mæsus. **13:14** Flp 2.5; Kol 3.15 † **13:14** ηwa Kríst nda káándó má bwáád: Ntó jí ná cugæ mbií wí ná muud mæ ðug bí yé bæg nda a ηgæ ðug Kríst.

lal wá

¹ Muud jí ná nə búgá ñkí tag yé, bi ó magulə nyə; bi kú sɛ́ɲsa mákəl nə nyə nə yé mbií mítádúgá. ² Jí nə ñkul bə ná, ñgwól múúd ñgá táduga ná a jí nə ñkul də sâ jêsh, nyɔɔɲg jí nə búgá ñkí tag yé nyɛ ñgá də ñji idəw í ífambá. ³ Muud ñgá də sâ jêsh yé bág kú mpyény ñgwól; nyɔɔɲg nyá anɣê nə də sâ jêsh yé bág kú dúg ná nyɔɔɲg ñgá də yé ñgə jág sá; nəcə Zembí má magulə námá nyə. ⁴ Wɛɛ wó zó má zó sámb ízhaá lwaábulə iwushí? Ñkí á kyabɛ, í dúg mása yé; ñkí á ku, í dúg námá ñji mása yé. Ñji nyə é kyabɛ, nəcə Cwám̄ba jí nə ñkul mə sá ná a kyábɛg.

⁵ Jí námá ná, ñgwól múúd mə dúg ná dúl jwôw í búl bə fwámé jwôw cɔ́ dúl, ñgwólúgá nyɛ má ñwa mwôw mêsh cé ñgwûd; muud yêsh nádag nə sâ nyáméfwó má kwey ná jí tútəlí yí. ⁶ Muud mə təl ñkúmba jwôw shwóg yé, a sá ntó shú má Cwám̄ba; muud mə dá sâ jêsh yé ñgə də shú má Cwám̄ba, nəcə a ñgə yə Zembí akíba; nyɔɔɲg nyá anɣê nə də sâ jêsh yé ñgə námá yə Zembí akíba. ⁷ Mpugá ná muud ñgwûd nə ñgwûd á gwoonɣ jísú nyə anɣê nə cugə shú nyáméfwó, ñgwûd nə ñgwûd kú námá yə shú nyáméfwó. ⁸ Ñkí shé ñgə cugə, shé ñgə cugə shú má Cwám̄ba; ñkí shé mə yə, shé yə shú má Cwám̄ba. Ntó jí ná, tɔɔ shé

má cugə, tɔɔ shé má yə, shé búsə buud ɔ Cwám̄ba. ⁹ Haaw, sâ jɔɔɲg wó *Kříst nyə á yə, a nyiɲgə gwûm nə ndí yí, shú ná a jwúg nə mimbimbə, jwú nə mikuwó. ¹⁰ Ká nəcə jí wé mə sámb *mínyɔɲê woó iwushí yí? Ñkí ntág ná, nəcə jí wé mə mpyény mínyɔɲê woó yí? Mpugá ná shé bêsh shé má bá tôw kɔɔd dí ñjów mílású má Zembí. ¹¹ Mpugá ná jí cilyá Kálad Zembí dí ná: Mə Cwám̄ba ñgə cugə yé mə ñgə

ci náəó:
«Buud bêsh bwá bá kúd mə məbwón,
bêsh bwá bá ságusə mə nə mimpu myánɣ».

¹² Gwá wó jí ná, muud yêsh á gwoonɣ jísú má bá kə bwəma nə shitóg mísh má Zembí dî.

Kú wá ñgwól bɔɔgú zhíid

¹³ Ntó, shé yówug dúlə yéya mábɛɛ shémé nə shémé; shé yídágá ñwa cígúlá ná muud nyə ajəláyé nə wá ñgwól bɔɔgú zhíid, kú sá gúl sâ í é búlal ñgwól yí. ¹⁴ Sâ má zó ci ga, mə mpú ná jí búbálé, mə mpu ntó nəcə mə jí muud mə Cwám̄ba Yésus. Jí ná, gúl sâ cúgé ñkí lwaagwo ná jân yé mbií wó cí. Ñji, múúd mə ká tádúgá ná «sâ ga jí ñkí lwaagwo», sâ jɔɔɲg mú bə ñkí lwaagwo shú déd. ¹⁵ Ntó jí ná, ñkí dálə wó dá gúl dəg yí í ntágúlə mínyɔɲê woó, mpug ná sóólúgú wô wɔɔɲgú í cúgé sóólúgú cɛəlí. Kú sá ná dálə

14:1 1Kr 8.1-13; 9.22; 10.23-33; Kol 2.16, 20-22; 1Tm 4.4-5; Heb 13.9 **14:1** 15.7
14:2 Dan 1.8; 1Kr 10.25-28 **14:5** Gal 4.10 **14:6** 1Tm 4.3-5 **14:7** 2Kr 5.14-15; Gal 2.19-20 **14:10** 2.6 **14:11** Iza 45.23-24 **14:12** Gal 6.5 **14:13** 1Kr 10.32; 1Yn 2.10 **14:14** 14.23; Mat 15.11; Mis 10.15; Tit 1.15 **14:15** 1Kr 8.1, 11-13; 13; Gal 6.10

wó dá gúl dæg yí í gwíflyág
 ηgwól mínyoηû woó, í njúl ná
 *Kríst nyə á yə námə shú dé.
 16 Sá jí ηkí nywa shú dwô dí
 yí, ηkí wo dúg ná í é ntágulə*
 ηgwól múúd ná ndéé bwé mú
 jág lás nə wo, wo bíd jâη sâ.
 17 Mpugá ná Faan má Zembî í
 cúgέ sâ ídæg nə mæηgul. Faan
 má Zembî dúsa sâ á cug ótátəlí,
 cug á ná sheε, cug máshusug,
 isâ ini byêsh í ηgá zhu wá
 Nkêηkê Shíshim. 18 Muud mə
 séy nə Yésus mbií wəoηg yé,
 Zembî gwág nyə nywa, buud
 magulə nyə.

19 Nda jí ntó ná, shé sógá ná
 shé sáág isâ í é sá ná buud bwé
 cúgæg nə sheε yí; isâ í é sá ná
 buud ó gwooηg bēsh bwé ηgág
 nə lal búgád yí. 20 Wo kú beεg
 caam sóólúgú má Zembî nəcé
 gúl dæg. Sâ jēsh jáá jí fúbán;
 nji, jí bówúlə nə wo dág wúl
 ndálúgú í é wá ηgwól múúd
 bəoɡú zhííd yí. 21 Í nywa ná
 wo bág kú də cúdú ηkí ná kú
 ηgul málwæg, wo cíg sâ jēsh
 jí nə ηkul wá mínyoηû woó
 bəoɡú zhííd yí. 22 Búgá wó ηgá
 *búgula shú sóólúgú wəoηg
 yí, baaguləg gwo mpédúgá
 biná Zembî obá. Muud jí ná
 micígulá myé mí ádé kənd
 nyə mábεξéd yé, a má jəla.
 23 Muud mə dá wúl ndálúgú
 a ηgá zhízhiɡə yé, a má ηwa
 mábεξé mísh má Zembî dí, nəcé
 sóólúgú wəoηg í cúgέ sóólúgú
 búgá. Sóólúgú wēsh múúd mə
 sá nə milám mímbá yí wúsə

*sám.

15

*Sá bégá yuug Kríst nyə a
 lwágulə só yí*

1 Sá buud íbúgá í á má
 fifə wá, sá kúgá də mpyēny
 ozhigə-zhigə wá bəoηg bwé
 ηgá ná zhízhiɡə wá; sá ajəláyé
 nə də sɔ̄ nji isâ sá má gwág
 nywa yí. 2 Muud yēsh á sódí
 gwooηg dí sɔ̄g ná ηgwól bág
 nə mənywa, shú ná nyāη lálug
 búgád. 3 Mpugá ná *Kríst nyə
 a shígé ηgə sɔ̄ nji mənywa má
 nyəméfwó. Nyə á yida cugə
 nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná,
 náəə: «Zembî, məlwíy bwé də
 lwíy wo má má má shúgula nə
 mə.» 4 Mpugá ná sâ jēsh Zembî
 nyə a sá nə bwé cíləg yág yí, í á
 bæ ná sá ηwág njígulá cínəηg,
 sá bág nə zény kələ shwóg,
 nə inkáη, ná ndéé sá mú mpu
 bwánd nə búgá. 5 Zembî muud
 má də sá ná sá bág nə zény kələ
 shwóg, sá bæ nə inkáη yé, ké sá
 ná bi dúg bæ cún mpédúgá nyín
 nda Kríst Yésus nyə a lwó yuug
 ná. 6 Ntó, bi mú bá də yə Zembî
 gúmá bi njúl lám ηgwūd, cún
 ηgwūd, nyə Zembî jí Sóóηgú mə
 Cwámba wúsú Yésus-Kríst yé.

7 Ntó, ηgəgá nə cugə kú
 wá mbéégí mpédúgá nyínád,
 námə nda Kríst nyə á cugə
 nə bí ná. Cugəgá ntó shú ná
 Zembî bág nə gúmá. 8 Mə
 ηgə bwaagulə bí ná Zembî
 jí abúgúlág, gwé wé Kríst
 nyə á ηwa nyəméfwó tâη sóol

* 14:16 í é ntágulə: Sá ná muud sémág.

14:21 1Kr 8.13 14:23 14.14 15:1 14.1-2; 1Kr 8.1-2; 10.23-24 15:3 Sôm
 69.10 15:4 1Kr 10.11; 2Tm 3.16 15:5 12.16; Flp 2.2-5 15:7 14.1 15:8
 Mat 15.24; Mis 3.25-26

məsáal á kúl *Oyúden yí, shú
 ná mənkaagá Zembî nyə á
 kaag osóŋgú ó bæend má má
 bwámag. ⁹ Jíga kóómb di, ikúl
 ishús í ngə mpu ná Zembî má
 gwág bwo cey lámúd, bwé mú
 yə Zembî gúmá nda jí cilyá
 Kálaad Zembî dí ná, nááó:

Sâ jəŋg wə má bá də ságusə
 wo nə ndí

tâm ikúl í cúgé Oyúden yí.

Mə bá də sey ísusa ságusə jínə
 dwô.

¹⁰ Jí námá cilyá ná:

Bí ikúl ishús,
 binón kúl búúd má Zembî
 ságá məshusug.

¹¹ Í nyiŋgə námá bæ cilyá ná:

Bí ikúl ishús byêsh ságúságá
 Cwám̄ba,
 ikúl í búúd byêsh í ságúság
 nyə.

¹² Izayí nyə á ci námá ná:

Nta mə Yése mə bá bád
 ŋwa íjwúga, jwú nə ikúl ishús;
 ikúl byəŋg í bá də bwánd
 sóólágú yé nə búgá.

¹³ Zembî muud má də sá
 ná buud bwé dúg bwánd ísâ
 nə búgá yé, sáág ná milâm
 mí lwándúg bí nə fwámé
 məshusug, mí bæ bí ná shɛɛ
 búgá bí ngə *búgula yíid. Ja
 jəŋgú ŋkul má Ŋkɛŋkɛ Shíshim
 í mú sá ná bí ngəg nə kə shwóg
 nə shwóg ngə bwánd nə búgá.

Pwôl ngə bá cɛɛl sá minjənd

¹⁴ Bwaanŋ, kóómb jín di,
 məmɛfwó mə ngə mpu kú nə
 məshwán nə bí má lwánd nə
 jəjə mitádúgá, bí má shín námá
 mpu sá jêsh bí má jélá nə mpu

yí, bí mú námá nə ŋkul də
 yéya məcwûŋ mpédúgá nyín.

¹⁵ Nji tɛɛm bæ ntó, mə má ngə
 cilə bí nə búbaalé mányaan bíl
 íkálúd shú ná bí nyiŋgəg ngə
 táduga isâ bí má bwey mpu
 yí. Mə sá ntó nəcé Zembî nyə
 a sá mə mpaam, ¹⁶ a sá ná
 mə bəg sóol məsáal má *Kríst
 Yésus shú ikúl í cúgé *Oyúden
 yí; mə ngə sá sáal dəŋgú tâŋ
 nda fada má də sá *mátúnuga
 ná, ngə cúndə Jəjə Kéel má
 Zembî. Iséy byəŋg bí ná mə
 sáág ná ikúl í cúgé Oyúden
 yí í bəg mətúnuga Zembî ngə
 magulə má, mətúnuga Ŋkɛŋkɛ
 Shíshim má tâl koogú shú déd
 má. ¹⁷ Sâ jəŋg í sá ná mə

ŋgəg nə bægəwa nə bálə múúd
 mə Kríst Yésus, mə bægəwa
 nə iséy má ngə sêy shú má
 Zembî yí. ¹⁸ Jí ntó, mə cugé
 nə ŋkul bwiŋg gúl sâ shús, nji
 iséy Kríst nyə á balan nə mə
 ná mə sáág yí; nyə a sá ná
 ikúl í cúgé Oyúden yí í sáág
 Zembî məgwág; nyə á balan
 nə iciyá byâm nə mísóólúgú
 myâm. ¹⁹ Nyə á balan námá nə
 ŋkul í də wéeshuli *məshimbá
 nə *isâ í mímbúgú, ŋkul má
 Shíshim má Zembî. Sóólágú
 wəŋg í á sîy mbií á ná mə á má
 bwiŋg Jəjə Kéel má Kríst tééd
 Yurúsalem nə cínəŋg mákoogú
 məkoogú, kə kumə shí á Iliri.

²⁰ Mə á bul jii ná mə bwíŋgug
 Jəjə Kéel kúl múúd nyə afwóyɛ
 bwele cwéed Kríst yí, shú ná
 mə bəg kú ngə lwə kúl bóol
 búúd bwé á sá məbwamá yí.

15:9 Sôm 18.50

15:10 Mbá 32.43

15:11 Sôm 117.1

15:12 Iza 11.10

15:13 5.1-2; 8.14-16, 24-28; 12.12

15:15 1.5

15:16 Flp 2.17

15:18 2Kr

3.5

15:19 Mak 16.17; 2Kr 12.12

15:20 1Kr 3.10-12; 2Kr 10.15-16

15:21

Iza 52.15

21 Mə á yida bę sâ jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná:

Buud cúndá í á shígé fwo kumə bwádí wá bwə bá gwág,

bəɔŋg bwə á shígé fwo gwág lán yé wá bwə bá wámɔlə.

22 Sâ jəɔŋg námə wá í á du laa mə ija ná nda zə nŋj bídí. 23 Ká ja gaád hí, mə cúgé ná nə sâ mə sá wa máshí mágaád, í njúl ná té mímbû mímbû mə du bwey bə nə yéesh ná mə zə nŋj bídí; 24 mə ngə téduga ná ja mə bá kə Kpanyá yí, mə bá ciŋgya zə dúg bí ná ndéé, ja mə é bá gwú yéesh dúgúlə bí yí, bí ka bá kwíind mə ná mə kág nə njənd shwóg. 25 Nji, ja gaád mə ká Yurúsəlem kə kwíind búúd ó Zembî. 26 Ntó jí ná okrísten wá Masedwân nə Akayí bwə á ŋwa cigúlá ná bwə seɛŋg míkwíindyá kənd búúd ó Zembî wá Yurúsəlem búésə məbúwa dí wá. 27 Bwáméfwó bwə á ŋwa cigúlá, nji í njúl ná jisə bwo mpwəlá. Jí bwo mpwəlá nəcé okrísten wá Yurúsəlem wə bwə á bə nə isá í kwíind búúd cug á Shishim dí yí, bwə mú kaaw yə íkúl ishús; í jii námə ná íkúl ishús í ŋwág isá í ngə kwíind cug á shí ga dí yí, kaaw yə bwo. 28 Ja mə é ka bá shîn sá sóólúgú wəɔŋgú ná mə mə cwámɔlə bwo míkwíindyá myəɔŋg yí, mə ka bá zə ciŋgya nŋj bídí kə Kpanyá. 29 Mə mpú ná mə

bá zə nə ocúncêsh ó Kríst bēsh ja mə bá zə nŋj bídí yí.

30 Nda shé bēsh búésə búúd ó Cwámɔ Yésus-Kríst ná, nda jí námə ná Nkəŋkə Shishim ngə sá ná shé cíflag ná, bwaanŋ, mə bándúlə bí ná bí wág mənyúúl gwáná mə ngə gwána yíid, ngəgá nə jəgula nə Zembî shú dām. 31 Ngəgá nə jəgula nə Zembî shú dām ná mə fáámugí, buud búésə kú *búgula Yésus nŋj Yudéa wá bwə bág kú nə zhií bwə sá mə məbôw; ntág námə ná buud ó Zembî wá Yurúsəlem bwə lógúg míkwíindyá mə ngə kə nə ndí myá nə jəjə lām. 32 Í jii ná í bág ntó shú ná mə bág bə nə məshusug ja mə bá zə bídí yí, mə zə bá woga ŋkí Zembî mə magulə. 33 Zembî á mpwogé jíig nə bí bēsh. Amen.

16

Məbáda

1 Má cəel ná bí mpúg kóól wúsú Febe. A ji *jaákwon *Də lú óbúgula á Kankré dí. 2 Bí ó lóg nyə tŋj muud mə Cwámɔ, mbií í jéla nə buud ó Zembî yí, bí kwíind nyə mbií kwíindyá wēsh nyə é jii yí. Nyə á mə kwíind búúd ŋkí bulya, tɛɛm bə məméfwó.

3 Bí ó bádá mə Priska bá Akilas buud sánŋj ngə sēy iséy í *Kríst Yésus wá. 4 Bwə á nywá gwíilya byánj ícug nəcé cugúlə mə; məméfwó námə dí ngə yə bwo akíba, mədɔ mə óbúgula mēsh mə cúgé

*Oyúden má mé ηgə námə yə bwo akíba. ⁵ Bi ɔ bódá námə mə Dɔ́ í dɔ sɛɛŋgya bwádí njów yí. Bi ɔ bódá Ipanêt shwá waamá alám; nyə wá nyə a tééd *búgula Kríst n̄h Azí. ⁶ Bi ɔ bódá mə Mariya muud nyə á bul jísəw cúnj shú dán yé. ⁷ Bi ɔ bódá mə mimbyêl myâm Andronikus bá Zhuniyas sónŋj sá á bə mímbwug dí wá; báá bwá á tééd bə buud ɔ Kríst nə mə, bwá ηgə cɔ́ bóól *búúd ɔ lwámá. ⁸ Bi ɔ bódá mə Ampiliyatus, muud má ηgá bul cɛel cug sɛɛŋgí á sɛnŋj Cwámba dí yé. ⁹ Bi ɔ bódá mə Urubê muud sónŋj ηgá sêy iséy í Kríst yé, bí bəda námə mə Stakis shwá waamá alám. ¹⁰ Bi ɔ bódá mə Apeles muud sá á má dág ná ndɛé sá magulə ná a ji fwámé krístɛn yé. Bi ɔ bódá mə buud ɔ njów má Aristobúlus. ¹¹ Bi ɔ bódá mə mbyêl wám Herodiyon; bí bəda mə bɔɔŋg búúd búsá búúd ɔ Cwámba njów má Narusis wá. ¹² Bi ɔ bódá mə Trifen bá Trifos budá bwá á má jísəw yíŋgá shú má Cwámba wá; bí bəda námə mə abábə waamá Perusis mudá nyə á má námə bul jísəw yíŋgá shú má Cwámba yé. ¹³ Bi ɔ bódá mə Rúfus muud Zembí nyə a féesh kwonj mə Cwámba dí yé; bí bəda námə mə nyɔɔŋgú yé, nyə á bə námə mə tãŋ nyɔɔŋgú. ¹⁴ Bi ɔ bódá mə Aseŋkrit bá Flegon, nə Hermes nə Patrobas nə Hermas nə bóólúgá bwááŋg

bêsh bánŋj búsá wá. ¹⁵ Bi ɔ bódá mə Filologos bá Zhuli, nə Nere bá kóól yé, nə Olémpas nə bóólúgá búúd ó Zembí bánŋj búsá wá. ¹⁶ Ngəgá nə kúlulə məkúlulə má buud ó Zembí. Mədɔ́ má óbúgula ó Kríst mēsh má ηgə bəda bí.

¹⁷ Bwaanɔg, buud bwá dú sá ná buud bwá bág mácúnj mácúnj wá, bwá ηgə lumbəli nə njígulá bí á ηwa yí, oshwonj bí ɔ káálúgá nə bwo; kúgá dɔ́ kyey nə bwo sámbá. ¹⁸ Nəcə mbíí búúd wɔɔŋg í áŋgê nə sá iséy í Cwámba wúsú Kríst, bwá ηgə sá iséy í mímwɔ́ myánj. Bwá dɔ́ balan nə jɔjɔ́ íciyá í lésú nə jɔjɔ́ míkaand, dɔ́ jwáŋgulə búúd bwá afwóyɛ kyé wá. ¹⁹ Buud bêsh bwá ηgə gwáduga cug mágwág bí báá ηgá cugə yí. Mə ηgə bul gwág məshusug nə bí shú dɔɔŋgú; má jii ná bí bág nə fag sálə mánnywa dí, bí bə ná sánj kóómb á məbôw. ²⁰ Zembí á mpwogé wál bá zə cwaas *Sátan bídí mákuú dí shí. Cwámba íshé Yésus ké sá bí mpaam. ²¹ Timotê muud sá ηgá sêy séy ηgwúd yé ηgə bəda bí; mimbyêl myâm Lusyus nə Yason nə Sosipater bwá ηgə námə bəda bí. ²² Mə Tertiyus muud ηgá cilə kálaad éga yé*, mə ηgə bəda bí məbádá má sɛɛŋgyá shé á má sɛɛŋgya nə Cwámba yí. ²³ Gáyus ηgə námə bəda bí. Mə njul nyádí njów, cínŋŋ námə wá Dɔ́ lú óbúgula dēsh í dɔ́ sɛɛŋgya yé. Erást jí

16:13 Mak 15.21 16:16 1Kr 16.20; 2Kr 13.12; 1Te 5.26; 1Pr 5.14 16:17 Mat 7.15; 2Te 3.6; Tít 3.9-10; 2Yn 10 16:18 Flp 3.19; Kol 2.4 16:19 1.8 16:20 1.7 16:21 Timotê: Mis 16.1 * 16:22 Tertiyus wá Pwól nyə á ηwa ná a ciləg kálaad éga yé. 16:23 Erást: 2Tm 4.20

bâη-mása á wa ηgwála yé ηgə bəda bî, mwááηg Kwárutus ηgə námá bəda bî. ²⁴†[Cwámba íshé Yésus-Kríst ká sá bî bēsh mpaam. Amen.] ²⁵ Shé yəgá Zembî gúmá, nyə muud jí nə ηkul sá ná Jəjə Kéel lálushig bí yé. Jəjə Kéel dəəηg wá má á ηgə cúndə ja má á ηgə bwiηηg lán má Yésus-Kríst yí. Na Jəjə Kéel nî dí wə Zembî má sá ná sá mpúg jəjə yuug jé nyə á ηgə baagələ shwoó dí yí. ²⁶ Zembî á kandəgə kandəgə má ka sá ná sá jəəηg í búgúlig ja gaád. Ná ndéé ikúl ishús í mú nə ηkul jee mpu gwo ja bwə lə micilyá mí *búúd ə micúndá yí. Nyə a sá ná í búgúlig shú ná bwə búgúlag nyə, bwə sá nyə mágwág. ²⁷ Nyə Zembî muud ηgwúd nə ηgwúd jí nə fəg yé, nyə wə ηwág gúmá kandəgə á kandəgə nəcé sá Yésus-Kríst nyə a sá yí. Amen.

† **16:24** Míl micilyá mí ayág mí cúgé nə iciyá íni. **16:25** Ifz 1.9; 3.4-5; Kol 1.26
16:26 1.2, 5 **16:27** 11.36; Flp 4.19-20; 1Tm 1.17; Yúd 25; Mbú 4.11

**Kálaad
ashúshwóógú
Pwôl nyə á cilə
buud ó Kórênt yé
Isâ í dúgyá nə
kálaad
ashúshwóógú mə
Pwôl shú Kórênt
yí**

Kórênt nyə á bə ηgwəla Ogurêk. Ja Pwôl nyə á ηgə sá njəond yé ábeê yí, nyə a já Kórênt ηkúmba mbû nə kəl (Mis 18.1-18). Ja jəng wə nyə á fwə mísəon yí.

Ja Pwôl nyə shîn wú Kórênt yí, nyə á bii məkál ija ija, mə njúl mə ákənd lám gwôw. A mú ka cilə óbúgula ɔ nûη okálaad jee wós ónə, óbá wá cínəng wə búś wá Kálaad Zembî dí wá.

Nə ndeé, nyádi kálaad ashúshwóógú á Kórênt dí, ja á mə shîn béda bwo, a yə Zembî akíba yí (1.1 nə 1.9), a ηgə cwíny obúgula nə bwé kú bíd nə mbéégí mánkəomú í ηgég nə bə mpédúgá nyáη (1.10 nə 4.21), bwé sáág nə janğa í shínúg mpédúgá nyáηúd (lúú 5), bwé yówug dälə kə nə milósú mampáanzə mə milósú mə búúd bwé aηgê nə *búgula Zembî wád (6.1-6.11). A mú ka féel váál krísten mə jéla nə du balan nə nyúúl nyé yí (6.12-6.20), a mú ka zə bəsa

bwo mishílí bwé á ηgə shílə nyə myá:

- (1) shílí í dúgyá nə bâ yí (lúú 7);
- (2) sá í dúgyá nə ocúdú ó mátúnuga yí, nə váál bwé dúg cugə nə buud bí kú búgula Zembî yí (8.1-11.1);
- (3) váál íseηgyá í okrísten nə idaw í Zembî í jéla nə du sîy yí (11.2-34);
- (4) isâ Nkəηkê Shíshim mə du yə búúd ηkul nə bwé dúg sá yí (lúú 12 kə wós lúú 14);
- (5) nə váál mímbimbə mí bá gwúm yí (lúú 15).

Nyə á ka shínal kálaad nə baalé məkál (kwásúlə mwaanê, nə byé iyuuη nyé á ηgə bə nə ndí yí), nə məbədə (lúú 16).

Məbədə

¹ Nə mə Pwôl, nə mwááηg Sostên, sá wə mə cílə kálaad éga. Mə Pwôl íí, Yésus-Kríst nyə a jôw mə, a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ηwa cigúlá ná. ² Sá ηgə cilə *Də lú óbúgula ó Zembî dí Kórênt yí, bí buud Zembî nyə a sá nə bí bəg minkəηkê mi búúd nəcé binónη *Kríst Yésus bí mú mbádúgá wá. Nyə a jôw bí shú ná bí bəg minkəηkê mi búúd, binónη buud bəsh búś íkál íkál bwé ηgə kámb jíná mə Yésus-Kríst məjəgula dí wá, Yésus-Kríst Cwámba á sánónη. ³ Sónəηgú wúsú Zembî bâ Cwámba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námá nə bí ηgég nə cugə nə shεε.

Pwòl m̄a yá Zembî akîba

4 M̄a nḡa yə Zembî waam̄a akîba ja jêsh shú dán n̄acé m̄paam á m̄a sá bí kwon̄ m̄a Yésus-Krîst dî yí. 5 M̄a nḡa yə nyə akîba n̄acé a m̄a sá ná bí bigúg m̄azhîf m̄êsh kwon̄ m̄a Yésus-Krîst dî, bí big n̄a m̄akál m̄a m̄ílású*, bí big n̄a mpúyá. 6 Ntó m̄a lwó ná bí a m̄a m̄pu magul̄a sá jêsh sá á jaaw bí shú m̄a *Krîst yí. 7 Í mú ná, nda bí nḡa bwánd ná Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst zág lwóya nyúúl ná, bí mú n̄a isâ í yána m̄a Zembî, t̄o ngwúd n̄a ngwúd kú fúf̄a. 8 Nyə wó m̄a bá nḡa l̄ul̄ushi bí ná ndéé k̄a wóós m̄áshínéd, bí mú bá b̄a kú n̄a sâ m̄ájum̄a jw̄ow m̄a Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst, m̄ama jw̄ow d̄oong. 9 Zembî muud m̄a j̄ow bí ná bí c̄uḡag s̄eenḡí n̄a Mwân yé Yésus-Krîst Cwám̄ba íshé yé j̄i abúḡalág.

Mb̄éégí d̄á á Kòrènt

10 Bwaang, oshwon, jíná m̄a Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst dî «Bí b̄êsh d̄uga b̄a cún; mb̄éégí m̄án̄k̄om̄á í á j̄aláyé n̄a d̄u b̄a mp̄ádúgá nyín. Yidagá b̄a leedyá m̄bií á ná sá jêsh dî, bí b̄êsh d̄u b̄a n̄a t̄adúgá ngwúdá, bí d̄u n̄wa cígul̄á ngwúdá.» 11 Bwaang, m̄a lás ntó n̄acé b̄óól búúd w̄a nj̄ow m̄a Klowé bwé m̄a jaaw m̄a ná bí nḡa b̄a n̄a ozhuyá mp̄ádúgá nyín.

12 Sá m̄a nḡa c̄eel ci yí j̄í ná bí mú nḡa lás n̄uh, nyíga ná: «M̄ee nḡa b̄e Pwòl», nyíga «M̄ee nḡa b̄e Apolos», ngwól ná: «M̄ee nḡa b̄e Séfas», ngwólúgá ná: «M̄ee nḡa b̄e *Krîst.» 13 Ye buud bí n̄a n̄kul ba Krîst m̄ak̄ow m̄ak̄ow? Ye Pwòl wá bwá á bwambul̄a kwolós dî shú dán yé? Ja bí á nḡa duwan yí, ye bí á nḡa duwan jíná m̄a Pwòl dî? 14 M̄a yá Zembî akîba n̄acé m̄a a shígé duu t̄o muud n̄uh bídí, susaalê n̄ji Krîspus bá Gáyus. 15 Ntó, muud cugé n̄a n̄kul ci ná bí á nḡa duwan jíná dáám̄ud. 16 M̄a m̄a nywa wusa, m̄a á duu nám̄a Stefanas b̄án̄ôh buud ò nj̄ow yé. M̄a abúḡaláyé ná m̄a a shí nyinḡa duu ngwól múúd. 17 Nacé Yésus nyə a shígé ntí m̄a ná m̄a zág nḡa duu buud. Nyə á ntí m̄a ná m̄a zág nḡa jaaw J̄oj̄o Kéel, m̄a zág nt̄ag nḡa jaaw d̄wo, kú b̄a n̄a f̄ug búúd ò kaand bwá d̄u lás m̄ikaand n̄a nd̄i yí, n̄acé shwiy Krîst nyə á yə kwolós dî yí í á bá b̄a nda sâ cugé n̄a m̄fií yí.

Shwiy m̄a Yésus-Krîst í lwó f̄ug m̄a Zembî

18 Mpugá ná lân shwiy Yésus nyə á yə kwolós dî yí wí sá ikás shú b̄oong búúd bwé nḡa j̄imb wá; n̄ji, í njúl n̄kul m̄a Zembî shú shé b̄an̄ buud Zembî nḡa cug† wá. 19 Sá j̄oonḡá, Micilyá mí nḡa ci gwo ná:

1:5 2Kr 8.7 * 1:5 Nk̄en̄k̄é Shíshim nḡa sá ná bí lásúg má. 1:7 2Te 1.7; Tit 2.13 1:8 Flp 1.6; 1Te 3.13; 5.23 1:9 10.13; 1Te 5.24; 2Te 3.3 1:10 3.3; 11.18; 2Kr 12.20; Ifz 4.2-6; Flp 2.2; Yuá 17.21-23 1:12 3.4 Apolos: 3.5-6, 22; 4.6; 16.12; Mis 18.24; 19.1 Séfas: 1Kr 3.22; 9.5; 15.5; Gal 2.9, 11-14; 2Kr 10.7 1:14 Krîspus: Mis 18.8 Gáyus: Rom 16.23-24 1:16 Stefanas: 16.15 1:18 Rom 1.16; 2Kr 4.3 † 1:18 cug múúd: Í ká ná, Zembî m̄a yíl múúd m̄ányám̄a m̄a m̄ísám̄ud, sá ná a cuḡag cug á c̄eel yí. 1:19 3.18-20; Rom 1.22 1:19 Iza 29.14; Zhb 12.13, 17; Iza 19.12-14; 44.25

Mə bá céég búúd ɔ fúg fəg
nyán,

mə sá nə mifeeshá búúd bwá
ngə faas myá

mí bág cwúduḡá.

²⁰ Ká muud fəg nyə é nyingə
lás ci ji? Yíguli məççə nyə é
ci ji? Lás mikaand á mwôw
móga nyə é ci ji? Nḡaá nə
Zembî mə sá nə buud ɔ shí ga

fəg nyán í bág sá íkás í? ²¹ Jí
nə, Zembî mə lwóya fəg nyé.

Nji buud bwá mə ca balan nə
fəg á buud nə bwá wámbúlé
Zembî nə ndéé, bwá akúmáyé.

Zembî mə ka dúg nə á balan
nə lán sá ngə bwiing yí shú nə
á cug búúd bwá ngə *búḡula

wá; lán sá ngə bwiing wəngú
buud bwá ngə nwa wo nda sá
íkás. ²² Oyúden bwá jii dúg

*máshimbá, Ogurék bwá ngə
sɔ fəg; ²³ nji sá bān sá ngə
cúndə *Kríst bwá á bwambúle

kwólós dí yé. Cúndə wəng
wúsə sá málwíy shú *Oyúden,
í njúl sá íkás shú Ogurék.

²⁴ Nji, Kríst ji nkul nə fəg mə
Zembî shú búúd Zembî mə jôw
wá, tɛm bə Oyúden, tɛm bə

Ogurék. ²⁵ Nəcə kúl búúd bwá
dúg nə Zembî jisə kás yí, íkás
yá cínəng bíə nə fəg ntə búúd

fəg nyán, kúl búúd bwá dúg nə
Zembî mə bə nə iləm yí, iləm
yá cínəng í lal nkúl, ntə búúd

nkul nyán.

²⁶ Bwaang, tédúgágá ná sá
bí á də bə jaá Zembî nyə á jôw
bí yí. Gwoong jín í á bə, kú

nə zhwog buud bwá mbíd fəg

á shí ga, kú nə zhwog injácíd
i búúd, kú nə zhwog buud
bwá á byêl ófwámé búúd dí wá.

²⁷ Nji, Zembî nyə á yida féesh
isâ í ikás yâ shí ga shú nə a wá
búúd ɔ fəg shwôn, a féesh isâ

í cúgé nə nkul shí ga dí yí shú
nə a wá isâ í álal-nkul shwôn.

²⁸ Zembî nyə á féesh isâ í cúgé
fwámé isâ shí ga dí yí, isâ búúd
bwá mpyény yí, isâ bwá ádé

kənd mísh yí. Nyə a féesh byo
shú nə a sá nə byəng búúd
bwá ngə dúg nə fwámé isâ yí í

bág ocwúduḡá. ²⁹ Nyə a sá ntó
shú nə muud kú nkény nyúúl
nyádí míshád. ³⁰ Zembî wə nyə

a sá nə bi bág buud ɔ Kríst
Yésus, Kríst músə bə fəg mə
Zembî shú dású; nyə wə mə sá

nə shé bág otútəlí ɔ búúd mísh
mə Zembî dí, nyə wə mə sá
nə shé bág minkénkê mi búúd,

nyə wə a tɔ tən shú nə shé
wúg mánýámá mə *mísámád.

³¹ Zembî nyə a sá ntó shú nə í
bág nda jí cilyá Kálaad Zembî
dí nə. Jí cilyá nə: «Muud mə
céél bəḡawa yé, bəḡawag nə sá
Cwámba nyə a sá yí».

2

*Pwól nyə a shígé ngə lás nə
fəg kaand*

¹ Bwaang, ja mə á zə nūn
bídí mə á zə ngə cúndə *ndimba
mə Zembî yí, mə a shígé zə ngə

cúndə nə mpúyá kaand búúd ɔ
shí ga, nkí ntág fəg nyán. ² Mə
a shígé cɛel lás gúl sá shús nūn

bídí, mə a lás nji sá í dúgyá nə

Yésus-Krîst yí, Yésus-Krîst bwá á bwambulə kwolós dí yé. ³ Mə á bə ntāg nūŋ bídí mə njúl nə iləm, nə ífwaas, mə ŋgá lilya. ⁴ Njígúlá má á də jígúli bí yí, nə cúndə má á də cúndə yí, í á shígé də bə nə iciyá yá fəg kaand í də teeg búúd milām yí. Nkəŋkə Shíshim wə nyə á də balan nə ŋkul nyé də báásulə iciyá byām. ⁵ Í á bə ntó shú nə búgə jín í bág kú kə bə fúg á buud, í yídagú bə ŋkúl má Zembî.

Pwól mə lwó fəg má Zembî

⁶ Tεem bə ntó, kéel sá ŋgə bwiing yí dúsə fəg shú búúd bwá má fifə cəg krîsten dí wá. Nji í cúgə fúg á buud ɔ shí ga, kú bə fəg micí myá shí ga, micí jiya ící ján í wál bá zə jimb myá. ⁷ Nji sá ŋgə cúndə fəg má Zembî í á də bə kú fwo búgúli, buud kú fwo mpu yí. Zembî nyə á bwey kwəmsa fəg nyəŋgú shí ga kú fwo tééd, nyə á kwəmsa nywo ná a bá sá ná sá ŋwág gúmá. ⁸ Kú nə tɔɔ cí* ŋgwúd nə ŋgwúd á shí ga í á mpu fəg nyəŋgú. Bwá á mbəm mpu nywo, bwá á shígé nywá bwambulə Cwámba á milwanə kwolós dí. ⁹ Bì má dóg sá Zembî nyə a sá ni? Jí námə nda Mícilyá mí ŋgə cí ná: Sâ jús í á shígé bwele dóg yí, lwá kú bwele gwág yí, sá í á shígé bwele wóós lâm má múúd dí yí, Zembî nyə á kwəmsa gwo

shú búúd bwá ŋgə cəel nyə wá. ¹⁰ Sá bāŋ wə Zembî nyə a sá ná sá mpúg sá jəŋgú nə ŋkul á Shíshim yé wá. Jísə ntó, Shíshim í də sə ná í mpúg sá jəsh, tεem bə isâ í shwoó Zembî jí nə ndí nyədí tédúgád yí. ¹¹ Nda sá buud, zó jí ná nə ŋkul mpu isâ ŋgwól múúd ŋgə téduga yí? Ngaá nji *shíshim mə múúd wəŋgú nyəméfwó? Jí námə mbií ŋgwúd wəŋgú nə Zembî; muud cugé nə ŋkul mpu isâ Zembî ŋgə téduga yí, nji Shíshim má Zembî wə í mpú. ¹² Sá bāŋ, Shíshim sá á lóg yí í cúgə shíshim á shí ga; sá á lóg Shíshim má Zembî, Zembî nyəméfwó nyə á nti sá wə shú ná sá mpúg isâ á má yə sá mpáam nyé dí yí. ¹³ Sá ádé lás lésú isâ byəŋgú nə fəg kaand á shí ga. Iciyá í lésú bísú, Shíshim má Zembî wə í də jígúli sá byo, sá ka də balan nə iciyá í Shíshim dúlə féég isâ í Shíshim. ¹⁴ Nji, muud cúgə nə Shíshim má Zembî yé nyə ádé magulə isâ Shíshim má Zembî í də nti búúd yí; isâ byəŋg bísə isâ í íkás shú dé, a cugé nə ŋkul wámbulə byo, nəcé bwá də wámbulə byo nə Shíshim. ¹⁵ Muud ŋgə bə Shíshim má Zembî yé, nywáá má də wámbulə sá jəsh; nji, muud kú wámbulə nyə. ¹⁶ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Zó má fwó mpu tédúgá má Cwámba? Zó jí nə ŋkul cwíny nyə?» Ká, sá báá sá bí nə

2:4 4.20; 1Te 1.5 2:5 1.18, 24 2:7 Rom 5.2; 2Kr 3.18; 4.17; Kol 1.26 2:8

Luk 23.34 * 2:8 cí á shí ga: Iciyá íni í ŋgə námə cí mənjuk mə Sátan má ŋgə kung shí ga dí má. Wo ji nə ŋkul dóg námə Yuá 12.31. 2:9 Iza 52.15 2:12 Rom 8.15 2:13 2.4; 12.10 2:14 1.18, 23; Yuá 3.5-12; 2Kr 3.14-18 2:16 Iza 40.13; Rom 11.34

tádúgá má *Kríst.

3

Okrísten wâ Kórênt bwá á bə ná bwân ó ntombú búgád

¹ Bwaang, mee mə a shígé bə nə ŋkul mə lás nə bí nda má jí nə ŋkul lás nə buud bwá ŋgé bɛ Shíshim má Zembî wá ná. Mə á ŋgə yida lás nə bí nda mə ŋgə lás nə buud bwá ŋgé ná bɛ isá yâ shí ga wá, mə á ŋgə ŋwa bí nda íkúkény cug krísten dî. ² Mə á ŋgə yə bí mənýá má bəl, kú bə fwámé ídúw. Nəcə, bí a shígé bə nə ŋkul mə kwág fwámé ídúw. Wóos námə nə kíkídíga, bí cugé nə ŋkul kwag byo, ³ nəcə bí ŋgə ná bɛ isá yâ shí ga. Ja bí ŋgé ná bə, ŋgwól mpii ŋgwól, bí ŋgé bə ozhuyá biméfwó nə biméfwó yí, ŋgaá ná bí ŋgə ná bɛ isá yâ shí ga? Ŋgaá ná bí ŋgə kyey kuú njəond búúd bwá ŋgé bɛ iyéesh byán wá? ⁴ Nəcə í ŋgə bə nún ná, nyân ná: «Mee ŋgə bɛ Pwól», nyân ná: «Mee ŋgə bɛ Apolos.» Ja bí ŋgé sá ntó yí, ŋgaá bí ŋgə sá nda ozhizhe ɔ búúd?

⁵ Apolos jí ná jí? Mee Pwól mə jí jí? Ŋgaá osól ɔ másáal Zembî nyə á nti shú ná bí búgúlág nyə wá. Sá á ŋgə sêy, muud yêsh ŋgé sá nda Zembî ŋgé yə nyə ŋkul ná a sáág ná. ⁶ Mee mə á bɛ mpəg, Apolos zə myeeg májúwó. Nji Zembî wə nyə a sá ná mpəg í kɔg. ⁷ Ntó, muud nyə ámə bɛ

mpəg yé cugé tɔɔ sâ; nyɔɔŋg nyə ámə myeeg májúwó yé kú námə bə sâ; Zembî muud nyə ámə sá ná mpəg í kɔg wə jí sâ. ⁸ Muud mə bɛ yé, nə muud mə shwú májúwó yé bwá təl cé ŋgwúd. Zembî mə bá fáágulə múúd yêsh námə nda nyə á sêy ná. ⁹ Nəcə, sə ŋgə seɛŋgya ŋgə sá Zembî iséy byé. Bí búəsə fambə má Zembî, bí búəsə námə málwɔga mé.

Okrísten bí nda njów

¹⁰ Mpaam má Zembî wə í á sá ná mə bəg nda muud málwɔga á ikán. Ntó, mə á lím njów, bóól búúd bwə ŋgə lwɔ límuga jɔɔŋg dí gwôw. Nji, muud yêsh mə zə lwɔ cínɔŋg yé ká káálúgə nə mbií á ŋgé lwɔ yí. ¹¹ Muud cugé nə ŋkul zə nyiŋgə lím gúl límuga íshús; límuga jí námə nji jɔɔŋg í bwéy bə ni, nji Yésus-Kríst. ¹² Í yidá bə ná, bóól búúd bwə ŋgə lwɔ límuga jɔɔŋg dí nə or ŋkí kwóógú bwə də lúlə *mwaanê nə ndí yí, ŋkí ijimé í mákwóógú, bóólúgá lwɔ nə ilí, ŋkí mimbwu, ŋkí ntâg bíl íkáá, ¹³ nji, jwôw má *Kríst* íí, sóólúgú múúd yêsh ŋgé sá yí í bá nyîn ná ŋgəŋ. Nəcə, í bá cɔ kuda dí jwôw dɔɔŋgú, kuda í bá zə lwó iséy í múúd yêsh, í mú nyîn ŋkí jí fwámé iséy. ¹⁴ Sóólúgú múúd nyə á sá lwɔlə dí yí í ká bá bə kú jígə, muud wɔɔŋgə bə nə mpóógú. ¹⁵ Nyɔɔŋg yé sóólúgú í bá shîn

3:1 Yuá 16.12 **3:2** Heb 5.12-13; 1Pr 2.2 **3:3** 1.10-11; Gal 5.19-20 **3:4** 1.12

3:6 Mis 18.4, 11, 24-28 **3:8** 4.5 **3:9** Mat 13.3-9; Ifz 2.20-21; 1Pr 2.4-6 **3:10**

1Kr 15.10 **3:11** Iza 28.16; Mis 4.11-12 **3:13** Rom 2.6; 2Kr 5.10 * **3:13** Jwôw

mə Kríst: Dúəsə jwôw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga milású yí. **3:15** Yúd 23

jígə yé, a bá shúb mpóógú; nji nyáméfwó má bá faam nda muud má faam kuda dí yé.

16 Bi ampúyé ná bi búsə *Mpáánzə Zembî? Bi ampúyé ná Shíshim má Zembî í njul bídí? 17 Nkí muud mə céég Mpáánzə Zembî, Zembî mə bá námá céég nyə. Nəcə, Mpáánzə Zembî nyísə nji shú má Zembî, bí wə búsə njów wəɔŋg.

18 Muud kú ŋgə shüig nyúul. Nkí ŋgwól múúd mə tédúgá na bídí ná a ji nə fəg, mbií fəg á cəg gaá, muud wəɔŋg yídag mpu ná fəg nyé nyísə ikás mísh má Zembî dí, ja jəɔŋgú a mú bə nə fwámé fəg. 19 Nəcə, sá búúd ɔ shí ga bwə dúg ná jísə sá fəg yí, Zembî mə dúg gwo ná sá ikás. Jísə cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî má də sá ná buud ɔ fəg bwə bílŋg mákəŋ máŋúd».

20 Í nyingə námá bə cilyá ná: «Cwámba mə mpú búúd ɔ fəg mitédúgá myán, a mpú ná mísə ocwúd». 21 Nda jí ntó ná, muud kú bεεg ŋkény nyúul nəcé bálə nə wónɡó nə bóól búúd. Mpugá ná isá byēsh bíśə isá bín. 22 Pwól, Pwól wún; Apolos, Apolos wún; Séfas, Séfas wún; təɔ shí ga, shí nyín; təɔ cəg, təɔ shwiy, təɔ isá yā cəg ga, təɔ byəɔŋg yā cəg zág yí, byēsh bíśə isá bín. 23 Bi bāŋ bí búsə buud ó Kríst, Kríst má Zembî.

4

Nji Yésus wə má bígás Pwól

3:16 6.19; Rom 8.9, 11, 15; 2Kr 6.16; Gal 5.25; 1Pr 2.5 **3:18** 4.10 **3:19** Zhb 5.12-13; 1Kr 1.20 **3:20** Sóm 94.11 **3:22** Rom 8.38 **3:23** 15.28; Rom 14.7-9 **4:2** Luk 12.42 **4:4** Sóm 143.2 **4:5** 3.8; Sóm 139.1-12; Rom 2.16 **4:7** Gal 6.3

1 Ntó, dúgúgá sá nə sá búsə osóol ɔ másáal ó *Kríst, nə Zembî nyə á yə sá mbag nə sá cúndág isá í á də bə shwoó dí, nyə á má sá nə sá mpúg yí. 2 Nə ndéé, ja bwə má yə múúd mbag yí, sá bwə də bul jii dúg yí jí nə a sáág iséy byé mbií Mása mə jí yí. 3 Nda mə, təɔ bi má bigas mə, təɔ wúl njów mílészú í bigas mə, sá jəɔŋg í acíyé mə təɔ sá. Məméfwó mə abígásé námá məméfwó. 4 Mə aŋgê nə mpu ná mə má sá gúl sá májumá. Nji, ntó cugé ná mə ji kú nə wónɡ. Nji, muud ŋgə bigas mə wə Cwámba. 5 Gwə wə jí ná, kúgá sámb múúd lészú té fwála dəɔŋg í afwóyé wóós yí. Kúgá sámb té Cwámba nyə afwóyé nyingə zə yí. Nəcə nyə wə má bá zə sá nə isá bí ishwoó yídúgúd yí í nyínúg nə ŋgəŋ, mitédúgá myā milām mí mpúyúg; nə ndéé, Zembî mú yə muud yēsh máshwúmb má jéálə nə nyə má.

6 Bwaanɡ, mə má ŋgə ŋwa iyuug íni byēsh sá Apolos dí shú ná bi jígúg sá kaaná í ŋgə ci yí, ná: «Muud nyə ajélayé nə ntə sá jí cilyá yí.» Má cəel ci ná, shú dúsú sá Apolos í, muud nyə ajélayé nə bəgəwa nə ŋgwól ntə ŋgwólúgá. 7 Zə nyə á fwo jaaw wo nə wó ntə bóól búúd? Jáyé sá wó jí nə ndí ná bwə á shígé yə wo yí? Nkí sá jēsh wó jí nə ndí yí, bwə á yə wo, nəcé jí wó ká ŋkény nyúul nə ndí nda bwə á shígé yə wo yí? 8 Bí ŋgə tédúga ná

bi mú nā sá jēsh bí má jī yí, bi mú lwándúlá nā ibwádán í Zembî, bi mú nā ijwûga, sá bân kú nā ndî. Bi ɔ nywá ka bə nā ijwûga fwámé bə, sánɔŋ bî bēsh sá bəg nā byo. ⁹ Ká í yidá bə nda Zembî má tâl sá bân *buud ɔ lwámá zhúgúlâ sámbá, nda buud cígúlá í má bə ná bwá jálá nā yə wá. Məsú mántágula má músə á zəgádúg, tɔɔ mísh má búúd dí, tɔɔ mísh má *wəéŋgəles dí. ¹⁰ Sá mú nda mikás nəcé Kríst, bi bân ntâg nda mifufúgú nəcé bálə búúd ɔ Kríst. Sá mú nda itag-bwool, bi bân nda minjəŋkúlú. Bi mú ŋgə ŋwa gúmá, sá bân ŋgə bwəma nā mpyóŋ. ¹¹ Wós nā wəla ga, sá ŋgə yə nā zha yə nā shwáásúlə mínú, sá fúfə nā mikáándá. Sá ŋgə bwəma nā bígá, sá ŋgə cugə nda minjə-gwôw. ¹² Sá ŋgə wáduga sêy nā məbwə məsú shú ná sá bəg nā isâ. Muud nyə ámə lwíy sá yé, sá bwádan nā nyə; kúl bwá lwó sá cúwúlí yí, sá máánd milâm. ¹³ Buud bwá ámə ntáma sá jínə wá, sá cɪ bwo icyá í cwéel bwo milâm yí. Wós nā kíkídíga, buud ɔ shí bwá ŋgə ŋwa sá nda isâ í kund, nda shíd məwúdə.

Pwôl ji sósŋgú

¹⁴ Mə anğē nā cilə bí isâ íni ná mə cɛel wá bí shwôn. Mə ŋgə yida sá ná bi mpúg kuú njɔɔnd bí má jálá nā kyey yí, nəcé bi búšə mə bwân má búl cɛel wá. ¹⁵ Nəcé, bí tɛm bə

nə buud məwúm mə otósšhin bwá ŋgə lwó bí cug krísten, bí cugé nā ncúlyá osósŋgú, mə muud má á zə bí nā Jɔjɔ Kéél yé mə wá jí sósŋgú wún kwonə má Yésus-Kríst dí. ¹⁶ Nda jí ntó ná, oshwonə, ŋgəgá nā yagula mə. ¹⁷ Gwá wá í sá ná mə ntíig bí Timotê, mwân waam mə búl cɛel yé; a jí mə abúgúlág cug krísten dí. Nyə wá nyə é zə sá ná bi bəg kú wusa kuú njɔɔnd mə ŋgə kyey cug krísten dí yí. Kuú njɔɔnd wɔɔŋgú wá mə ŋgə jíguli máđɔ mə óbúgula mēsh kúl jēsh yí. ¹⁸ Bósúlágá búúd bwá ŋgə ŋkēny mənyúúl nda sá bwá cí ná mə abúlé ná kwo zə nūŋ bídí. ¹⁹ Nji, ŋkí Cwám̄ba mə magulə, mə wál bá zə wós bí nūŋ. Mə é ka bá zə mpu búúd bwá ŋgə ŋkēny mənyúúl óni; mə abúlé zə mpu nji icyá í lésú byán, mə bá bul cɛel mpu ŋkí ŋkul mə Zembî nyísə bwádí ícugud. ²⁰ Nəcé, Faan mə Zembî í cúgə sá á lésú mpu, dúsə sá ŋkúl. ²¹ Bi má jii ná ji? Ye mə zəg nūŋ bídí nā lwón, ye mə zəg nā cɛelí nā lám ná shɛɛ?

5

Okrísten bwá ajóláyé nā bə nā janga

¹ Lân mə bul shîn kyey kúl jēsh ná janga í ŋgə sîy nūŋ bídí. Né dāŋ janga dúsə ná, tɔɔ ikúl í ampúyé fwámé Zembî yí í anğē nā sá dwo. Bwá ŋgə bwiiŋgə ná ŋgwól múúd a bídí sɛɛŋgyá ŋgə cugə nā mudá mə sósŋgú.

4:9 Rom 8.36; Heb 10.33 **4:10** 2Kr 11.23-29 **4:10** 3.18 **4:12** Luk 6.28; Mis 7.60; Rom 12.14 sêy: Mis 18.3 **4:13** Mit 3.45 **4:15** Gal 4.19 **4:16** 11.1; Flp 3.17; 1Te 1.6 **4:17** Timotê: 16.10; Mis 16.1; 2Kr 1.1 **4:19** ŋkí Cwám̄ba mə magulə: Mis 18.21; Zhk 4.15 **4:20** 2.4; 15.24 **4:21** 2Kr 1.23; 13.10 **5:1** Ləv 18.8 **5:2** 6.12; 10.23

² BÍ ηγə ná ηκêny mǎnyúú! Sóólúgú wəəηgú kú yidá cey bí lámúd nda shwiy? Ngaá í jii ná í ceyug bí lámúd, bí yílúg muud wəəηgú bídí sɛɛηgyád?

³ Mεε jâm kóómb dí, tɛɛm bæ ná mǎ cugé nŭη bídí, *shíshim wâm wí nŭη; mǎ mǎ bwey sámb lésú wəəηgú nda mǎ jii nŭη. Mǎ mǎ sámb ná muud mǎ sá sóólúgú wəəηg yé mǎ jág sâ. ⁴ Ntó, ja bí é nyiηgə sɛɛηgya jíná mǎ Cwám̄ba Yésus dí, shíshim wâm í é sɛɛηgya nǎ bí, Cwám̄ba wúsú Yésus mǎ bá lwóya ηkúl nyé. ⁵ Í jii ná bí bádug *Sátan muud wəəηgú mǎbwéd, a ntámág nyə nyúú ná ndéé, *jîm jé í mú bá *dúg cug jwôw mǎ Cwám̄ba. ⁶ Bí ajǎláyé ná nǎ ηκêny mǎnyúul. Bí ampúyé ná búbaalé *lǎvur bíbíyá í ðu sá ná mbulyá ηgug wêsh í bádúg í?*

⁷ Yílúgá lǎvur† acwúlú shú ná bí bǎg mbulyá ηgug ágúgwáan. Nǎcé bí mú kú ná nǎ lǎvur. Bí mú ntó nǎcé bwé á shí bwey cígə *Mwâ Ncwəmbɛ á Páska íshé, mwâ ncwəmbɛ wəəηg wé *Kríst. ⁸ Ntó, shé kúgá ná sá *Páska wəəηgú nǎ bów-bôw tédúgá nǎ gwǎlǎ lâm: lǎvur acwúlú wé ni. Shé yídágá sá nyə kú nǎ sâ á shweelúg, nǎ lâm óbúbálé: buléd á kú nǎ lǎvur wé ni.

⁹ Mǎ á cilə bí ηgwól kálaad dí ná bínónη buud ó jaŋga bí kú ðu kéya. ¹⁰ Mǎ a shígé cɛɛl cǐ ná

bí bǎg kú ná bwele shísh kúnó-kúnə nǎ búúd ə jaŋga bēsh wá shí ga, tǎə buud bēsh bí nǎ yéesh bálə nǎ mǎbii wá, tǎə buud ə mándá, tǎə bəəηg bēsh bwé ηgə yə ozembî ó áyadúg gúmá wá. Mbô! Í ká bæ ntó, mpu ná bí mǎ jǎlá nǎ wú shí gaád. ¹¹ Mǎ á yida cǐ ná bí kú ðu kéya nǎ buud bí ná: nyân ηgə cǐ ná a jii mbúgula, a ηgə nyiηgə sá jaŋga; nyân ηgə cǐ ná a jii mbúgula, a njúl nyiηgə bæ nǎ yéesh bálə nǎ mǎbii; nyân ná a jii mbúgula, a ηgə nyiηgə yə ozembî ó áyadúg; nyân ná a jii mbúgula, a dúg nyɛɛg búúd; nyân ná a jii mbúgula, a njúl nyiηgə bæ shwíge mǎlwəg; nyân ná a jii mbúgula, a dúgə nyiηgə mánda búúd nǎ isâ byán. Mimbíí mi búúd míni, bí kú sɛɛηgya nǎ bwo, bínónη kú ðə səη ídúw ηgwúðud. ¹² Ye sá wé búśó ná sá sámbúg buud bwé cúgé *Dɔ dí wá milású? Ngaá ná buud wá Dɔ dí cwú wé bí mǎ cígal milású wá? ¹³ Buud bwé cúgé Dɔ dí wá, Zembî wá mǎ bá sámb bwo myánη milású. Kagá yíl bów-bôw múúd bídí gwoηgud.

6

Ishwáman yâ mpádúgá buud ó Zembî

¹ Nkí ηgwól múúd á sɛɛηgyá jín mǎ bæ nǎ lésú nǎ ηgwól, jí í mpú sá ná a lúgə kə nǎ lésú búúd ó Zembî dí, a bálé kə nǎ

5:3 Kol 2.5 5:5 1Tm 1.20 5:6 Gal 5.9 * 5:6 Na jii kaaná nda wəəηg sá mǎ ðu cǐ ná: «Shú ηgwúð mǎ ðu wá bóól bēsh ibwool» yí. 5:7 MmN 12.1-15; 13.7; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 † 5:7 lǎvur: Oyúden bwé á ðu yíl lǎvur yēsh bwédí mínjów, bwé ðə Páska nǎ ηgug á kú nǎ lǎvur; ntó mǎ ká ná bwé á ðu gusa milám myánη shú zéla ðə Páska. 5:9 Mat 18.17; 2Te 3.14 5:11 6.9-10; 2Te 3.6; Tit 3.10; 2Yn 10 5:12 Mbá 13.6 6:2 Rom 5.17; 2Pr 2.4; Yúð 6; Mbú 1.6

ndî ná ikûl ishús í kág sámb yí? ² Ye bi ampúyé ná buud ó Zembî bwá bá sámb búúd ó shí milású? Ká, ñkí bi wé má bá sámb búúd ó shí milású, ye ilúlású yâ mpédúgá nyín wé í káád bí ñkul yí? ³ Ye bi ampúyé ná sá má bá sámb *wééngales milású? Ká ñkámusa nà milású myâ isâ í shí ga! ⁴ Ñkí bi má ka bæ nà milású myâ isâ í shí ga, ye buud *Dɔ lú óbúgula í dóg ná ozhizhe wá bwó wé bí má ká dóg ná bwé sámbúg bí milású myɔɔng wá? ⁵ Bi má jɛlá nà gwág shwôn nà sá má ñgá ci ga. Ye sɛɛngyá jín jí kú nà tɔɔ muud jí nà fug yé, muud jí nà ñkul lás lású mpédúgá mwân bá *mínyonhú yé? ⁶ Ná jí! Mwân bá mínyonhú bwé ká tów míkɔɔd dí? Bwé bálé ntág ká tów míkɔɔd myɔɔng dí óhááden dí! ⁷ Mpugá ná dúlè bæ nà ishwáman ntúni mpédúgá nyín, bí má bwey ku wé ni. Nécé jí bí básé ñgwól kú jisow ñgwól bé ólílingî yí? Nécé jí bí básé kú bíd ná ñkí muud mæ déég bí isâ, a déégúg yí? ⁸ Nji, bí wé má yídá sá ólílingî, bí wé ñgá sha búúd isâ; omínyonhú bán ntág wé bí má sá mísólúgú myɔɔng wá. ⁹ Ye bi ampúyé ná buud bwé sá ólílingî ntúni wá bwé ábúlé bæ nà kɔw Faan má Zembî dí? Kúgá shiig mányúul: buud ó jaŋga, nà bɔɔng bwé ñgá yə ozembî ó áyadúg gúmá wá, nà buud bwé sá mínɔɔmb wá, nà budúm bwé má ñwa mányúul

nda budá wá, nà bɔɔng bwé sá íland nà bóól búdúm wá, ¹⁰ nà ijúwâl, nà buud bí nà yéesh bálə nà mæbii wá, nà oshwégye ó málwæg, nà bɔɔng bwé ðu nyɛeg búúd wá, tɛɛm bæ búúd ó mándá, bwé ábúlé bæ nà kɔw Faan má Zembî dí. ¹¹ Ntó námá wé bóól búúd wá gwoong jín bwé á bæ yé. Nji, Shíshim má Zembî wúsú í á má gusa bí, sá ná bí bág minjɛŋkɛ mi búúd, sá ná Zembî dágúg bí ná otátálí ó búúd lúú má Cwámba Yésus dí.

Baagula nyúul shú má Zembî

¹² Bóól búúd bwé ðu ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá jêsh dí jí nà ñkul kwíind múúd. Bwé ðu ci ná: «Muud jí fulí ná a sáág sá jêsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, mæ abúlé bíd ná ñkúmba sá í bíig mæ kwám. ¹³ Bóól námá ná: «Idâw bísa shú mwɔ, mwɔ shú idâw. Nà mwɔ nà idâw, Zembî mæ bá shínal byêsh.» Jí ntó. Nji, nyúul í cúgé shú jaŋga, nyísə nyúul mæ Cwámba, Cwámba jisə Cwámba shú nyúul. ¹⁴ Mpugá ná Zembî nyə a gwúmushi Cwámba yé, a bá námá gwúmushi sá nà ñkul nyé. ¹⁵ Ye bi ampúyé ná mányúul mán mäsə ikúl í nyúul má *Kříst? Mæ ñwág kál nyúul má Kříst mæ sá gwo kál nyúul má múdá jaŋga? Mból! Í ajláyé nà bæ ntó! ¹⁶ Ye bi ampúyé ná muud mæ ká sɛɛngya nà mudá jaŋga yé nyə

é bæ nyúul ηgwúd næ mudá wəəηgá? Jísə mpu bæ cilyá Kálaad Zembî dí nâ: «Bêsh obá bwá é bæ nyúul ηgwúdâ.»
 17 Nji, muud mə ká fula ísâ næ Cwámba yé, nyá é bæ *shíshim ηgwúd næ Cwámba.

18 Fúndágá jaŋga. Wúl *sám wêsh múúd mə sá yí í ádé bæ nyə nyúúlúd. Nji, muud mə sá jaŋga yé mə də ntáma nyúúl nyé nyáméfwó. 19 Ye bi ampúyé nə mənyúúl mán mósə Mpáanzə mə Nkɛŋkɛ Shíshim Zembî nyə á yə bí yí? Nkɛŋkɛ Shíshim wəəηg wúsə bídí mányúúlúd. Bi aŋgê ná nə jwú nə biméfwó. 20 Mpugá nə Zembî nyə a wá lal-lal tãŋ shú nə bi wúg mikwámúd; bi mə jəlá nə ka yə Zembî gúmə nə mənyúúl mán.

7

Sá í dúgyá nə bā yí

1 Shú ísâ bí á cilə mə yí, í nywa nə mudúm jíg kú kúnya nə mudá. 2 Nji, í bul jəla nə mudúm yêsh bəg nə yé múdá, mudá yêsh nə yé ηgwúm, buud bwá sásúləg jaŋga. 3 Mudúm nyə ajáláyé nə kaambələ múdá nə nyúúl nyé; mudá námə ntó. 4 Mudá cugé nə ηkul balan nə nyúúl nyé nda á céel nə, ηgwúm yé wó jí nə nywo. Námə mbií ηgwúdá, ηgwúm cugé nə ηkul balan nə nyúúl nyé nda á céel nə, mudá yé wó jí nə nywo. 5 Nğwól kú ban ηgwól; ka nji nə bi mə bæ cãŋ nə bi mə

béegyá ηkúmba fwála shú nə bi mə kənd mílâm məjəgula dí. Fwála dəəηg ká námə shîn, bi ó nyiηgə fula; nəcé bí a bá bæ kú mpu máánd mílâm nə ndéé *Sátan mú bwəwələ bí. 6 Na, mə ayímbáliyé bí; mə cwíny bí cwínyúg. 7 Mpúlə dág dí, mə jii nə buud bêsh bwá jíg nda mə. Nji, muud yêsh ji nə jé sâ Zembî nyə á yə nyə yí; nyíga nə jíga, nyímí nə jíímí.

8 Mə ηgə ci nə miηgwam mi búdúm nə mikúsə mí búdá nə, í nywa nə bwá jíg nda mə njúl nə, kú béya. 9 Nji, í ká bæ nə bwá ampúyé máánd mílâm, bwá béyág; nəcé í yida bul jəla nə muud béyág, ntə nə a júgugí nə yéesh.

10 Shú bəəηg bí mímbéyá wá, mə tál mpándí; kú ntəg bæ mə, Cwámba wə mə tál mpándí nə, ci mudá kú béegyá nə ηgwúm yé. 11 Múdá ká ntəg béegyá nə ηgwúm yé, a jíg kú ná kə báád; ka nji nə a kə sá ηkwambələ nə ηgwúm yé. Ci mudúm kú yíl múdá bā.

12 Shú bósólúgá bāŋ, Cwámba dí mə cî, mə wə ηgə ci ja niíd nə, ηkí mbúgula Zembî ji nə mudá *hááden, múdá mə ká cəel nə bá bwá baagələ bā, a kú bæeg yíl múdá wəəηg. 13 Nkí mudá wə jí mbúgula, ηgwúm nyə hááden, ηgwúm mə ká cəel nə bá mudá bwá baagələ bā, mudá kú bæeg gwú bā dəəηg. 14 Nəcé, mudúm jí hááden yé nyə é bæ kúnə-kúnə nə Zembî nəcé mudá

yé, mudá jí hááden yé nyə é bæ kúná-kúnə nə Zembî nəcə ηgwúm yé. Í mbəm bæ kú bæ ntó, mpu ná bwân bán bwá é bæ shwóg-shwóg nə Zembî; nji, búsə kúná-kúnə nə nyə.¹⁵ Nji, ηkí nyəηg jí hááden yé má cēel béégya nə ηgwól, a jee béégya nə nyə; í cúgέ mbúgula yímbúli ná a jig nə bâ dəηg. Zembî nyə a jōw bí shú ná bí jig ná shēē.¹⁶ Ntāg námá ná, wēē mudá jí mbúgula yé, ye wo mpú ηkí wo e bá sá ná ηgwúm woó dúgúg cug? Nkí ntāg ná wēē mudúm jí mbúgula yé, ye wo mpú ηkí wo e bá sá ná mudá woó dúgúg cug?

Zembî nyə á ηgə tâl buud icé

¹⁷ Sá ηgwúd jí ná, muud yēsh tówúg cé Zembî nyə a tâl nyə yíid, cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jōw nyə yí. Cēξ má ηgə yə mádə má óbúgula mēsh yí, dwó óni.¹⁸ Nkí Zembî nyə a jōw ηgwól múúd a njúl síya ábiwáág í*, muud wəηgá jig nə ábiwáág yé. Nkí Zembî nyə a jōw muud a kú bæ síya ábiwáág í, muud wəηgá kú síya ábiwáág.¹⁹ Síyálə ábiwáág cúgέ təw sâ, bələ kú síya ábiwáág kú námá bæ təw sâ. Sá jí nə mffí yí jísə nji bēξlə mámpéndí má Zembî.²⁰ Muud yēsh tówúg cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jōw nyə yí.²¹ Nkí Zembî nyə a

jōw wo, wo njúl lwaá, kú wá fimâl lámúd nə jiya lwaá gwō. Nji, wó ká dág zhíí ná wo bág falí, wo bē zhíí nyəηg.²² Nəcə ná, lwaá Cwámba má jōw yí í músə falí, í dúgyá nə Cwámba. Ntó námá, nyəηg *Křist má jōw a njúl falí yé músə lwaá má Křist.²³ Mpugá ná Zembî nyə a wá lal-lal tâη shú ná bí wúg míkwmúd. Kúgá sá ná bí nyíηgəg bæ məlwaá mə múúd†.²⁴ Bwaηg, má nyíηgə ná námá ci ná muud yēsh bwénúg mísh má Zembî dí cé nyə á bæ a tál ja Zembî nyə a jōw nyə yí.

²⁵ Shú bəηg búsə ná óncwíyē wá, sâ má zé ci ga í cúgέ ná Cwámba nyə a tâl mpéndí; mə cwíny bí tâη nda muud bí bí nə ηkul je shwu nyúul nə ndí yé nəcə Cwámba nyə a gwág mə ηkúηkwóηúla.²⁶ Mēē ηgə téduga ntúga: ja sá má dág mícúη myâ wəla ga yí, mə tédúgá ná í bul jəla ná buud bwé jig mingwam.²⁷ Nji tēem bæ ntó, ηkí wo má bá múdá, wo kú bēeg sə ná wo gwú bâ. Nkí wo afwóyé bá múdá, wo kú bēeg sə ná wo bâ.²⁸ Nji, ηkí wo bá múdá, wo asáyé *sám; ncwíyē sás má ká kə báád í, nyə asáyé sám. Nji, buud bwé béya wá bwé é bul dág mínjugú cug gaád; mə ηgə lás ntúni shú ná mə sá ná bí sásúləg minjugú nyəηg.

²⁹ Bwaηg, mə ηgə ci nááá,

7:15 jig ná shēē: 14.33; Rom 12.18; 14.19; 2Kr 13.11; Kol 3.15; Heb 12.14 **7:16**

1Pr 3.1 **7:18** Gal 5.1 * **7:18** Muud jí síya ábiwáág yé: na jí mwá Yúden. **7:19**

Rom 2.25-29; Gal 5.6 **7:22** Ifz 6.6; Flm 16; 1Pr 2.16 **7:23** 6.20 † **7:23** Kúgá

nyíηgə bíd nə mēfug mə búud má ηgəg nə jwú nə bí. **7:25** 1Tm 1.12-14 **7:26**

Zhe 16.1-4; Mis 14.22; 1Te 1.6; 3.3-4 **7:28** Luk 21.23 **7:29** Rom 13.11-13; 1Pr

4.7; Flp 4.5

fwála í mú kúkúl. Nə ndeé, tééd wəla ga di, buud bí nə budá wá bwá cúgəg nda bwá cúgə mímbéyá; ³⁰ bəɔŋg bwá ŋgə jii wá, bwá cúgəg nda bwá aŋgê nə jii; bəɔŋg bí nə məshusəg wá, bwá cugə nda bwá cúgə nə məshusəg; bəɔŋg bwá ŋgə kusə wá bwá cugə nda isâ bwá ŋgə kusə yí í cúgə isâ byāŋ[‡]. ³¹ Buud bwá ŋgə də shí wá bwá cúgəg nda bwá aŋgê nə də shí. Mə lás nə bí lású ni wêsh nəcé shí shé bí nə ndí múús ga í bá cə.

³² Mə cēel nə bi bəg kú nə sâ í kənd bí milām gwów yí. Muud cúgə mbéyá yé mə də kənd lām isâ í dúgyá nə Cwám̄ba yíid, a də sə nə Cwám̄ba gwágúg nyə nywa. ³³ Nji, nyɔɔŋg jí mbéyá yé mə a də sə nə mudá yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lām isâ í shíd, ³⁴ lām í mú də bə nyə kəw. Ntó námə wə jí nə mudá yé. Mudá cúgə báád yé, təɔ nyɔɔŋg jí ná ncwíyē yé mə də kənd lām isâ í dúgyá nə Cwám̄ba yíid, shú nə nyāŋ bəg yé mə Cwám̄ba ncindí nə ncindí. Mudá jí báád yé nyə mə də sə nə ŋgwúm yé gwágúg nyə nywa, a də kənd lām isâ í shíd. ³⁵ Mə aŋgê nə lás ntúni nə mə cēel kəl bí bíid. Í yidá bə shú mánywa mán. Mə ŋgə jii

nə bi sáag sâ í búl jəla yí, nə bi bəg buud ɔ Cwám̄ba ncindí nə ncindí, kú bə kəw.

³⁶ Nkí ncwámá mə bul bə nə yéesh nə land jé, nə ndeé a mú cēel nə bwá béyág nəcé a tédúgá nə nyə e jág sá sás dɔɔŋgú ŋkí a bə kú ná bá nyə, ŋkí a dúg nə bwá jəlá nə béya, bwá béyág nda á ŋgə jii nə; nyə asáyé səm. ³⁷ Nji ŋkí ncwámá í ŋwa cígúla nyádí lámúd sâ nda cındal nyə, ŋkí a ji nə ŋkul mpu máánd lām bii yéesh jé, á ká ŋwa cígúla nə bá land jé bwá ányŋgəyé ná béya, a mpú sâ. ³⁸ Ntó jí nə muud mə bá land jé yé mə mpú sâ, nyɔɔŋg mə bə kú bá yé mə bul mpu sâ. §

³⁹ Mudá jí cēlā nə ŋgwúm yé té wêsh ŋgwúm ŋgə ná cugə yí. Ŋgwúm mə ká yə, mudá kú ná bə cēlā, a mú jee bá muud yêsh á cēel bá yé; nji í jii nə muud wəɔŋg bəg muud mə Cwám̄ba. ⁴⁰ Nji, í bul jəla nə a jíg kú ná kə báád. Mēē mām məcwūŋ wə mání, mə tédúgá nə mə jí námə nə Shíshim mə Zembí.

8

Sâ í dúgyá nə ocúdu ó mótúnuga

¹ Bóól ózembí bí ó áyadúg. Bóól búúd bwá ŋgə cígə ocúdu

‡ 7:30 Muud nyə ajáláyé nə bíd nə gúl sâ í tówág shwóg nyádí cugud. 7:31 1Yn

2.17 7:33 Luk 14.20 § 7:38 (tééd 36 kə wóós 38) Impánzə íni, bóól bwá ŋgə ci nə í jəlá nə bə ntúga: 36 «ŋkí muud mə dúg nə a jág sá nə baagulələ sás dé ncwíyē wəla lə bə cə a kú kənd nyə báád í, ŋkí a dúg nə í jəlá nə a kəndug nyə báád í, a sáag sâ á jí yí; nyə asáyé səm, bā í síyúg. 37 Nji, muud mə ŋwá cígúla lámúd, kú nə sâ í ŋgə cındal nyə, á ŋgə mpu jwú nə tédúgá yé yé, ŋkí á ŋwa cígúla nyáméfwó dí lámúd nə a baagulə sás dé ncwíyē, a mə mpu sâ. 38 Ntó mə lwó nə muud mə kənd sás dé báád yé, a mpú sâ; nyɔɔŋg mə bə kú kənd yé, á bul mpu sâ.» 7:39 Rom 7.2-3 8:1 Mis 15.29; Rom 12.16 cēelí: 13.1-7; 14.1; 16.14; Yuá 13.34; Rom 15.1-2; 2Kr 8.7-8, 24; Gal 6.10; Ifz 5.2 8:1 Rom 14.1-15.6

ηγə sá ivəguli í ózembî bəəηgú *mətúnəga. Shú sá í dúgyá nə ocúdu ó mətúnəga bəəηgú yí, shé mə mpú ná: «Sá bēsh bí nə mpúyá.» Nji, mpúyá wəəηg í du sá nə muud ηkényúg nyúul, í njúl nə cēlí í du sá nə gwoonj í láləg búgəd. ² Múúd mə ká tédəga nə a mpú gúl sá, muud wəəηgú nyə afwóyē mpu sá jí nə fwámé mpúyá yí. ³ Nji, muud mə cēél Zembî yé, Zembî mə mpú nyə.

⁴ Nə ndéé, shú dálə ocúdu ó mətúnəga mə ívəguli í ózembî ó áyadúg íí, sá mə mpu nə ivəguli byəəηgú í cúgέ təə sá shí gaád, ηgwól zembî cugé, nji fwámé Zembî ηgwúd nə ηgwúd. ⁵ Ból búúd bwə ηgə tédəga nə ncúlyá ozembî nə ncúlyá micwámə myāη mísə. Nji, bíl isā búúd bwə ηgə dúg nə ozembî yí í tēem bə jəη dí, ηkí ntāg shí ga dí, ⁶ shú shé bāη, Zembî ji ηgwúd nji Zembî Sóəηgú. Isā byēsh í zhu nyádí, shé ηgə cugə shú dé. Cwámə ji námə ηgwúd, nji Yésus-Kríst; isā byēsh bísə nəcé nyə, sá búsə námə nəcé nyə.

⁷ Nji, buud bēsh dí bí nə mpúyá ni. Ból bwə á mə janəwo nə yələ ózembî ó áyadúg gúmá, nə ndéé, wóós nə kidíga, ja bāη bwə dá cúdu mətúnəga mə ózembî ó áyadúg yí, bwə é ηgə də bwə ηgə tédəga nə cúdu éga ji cúdu mətúnəga shú zembî áyadúg. Sā jəəηg í mú sá bwo fāη lám dí, nəcé í bələ ná ηkí tag. ⁸ Í

njúl nə sá mə dē dí jí nə ηkul sá nə sá shíshíg Zembî kúnə-kúnə. Nkí sá mə bə kú də, sá kú jímb sá mísh mə Zembî dí; ηkí sá mə dē, sá kú námə kwídali sá. ⁹ Nji bí ó bey nə sá bí bí fali nə bí sáag yí í yidag bə óbúgula ó átutagú kwóógú lú móbəəgú. ¹⁰ Nəcə, wo muud jí nə mpúyá yé, ηkí bwə dúg wo, wo ηgə də mpáánzə zembî áyadúg dí, ngaá nə sá jəəηg í é sá nə muud jí ná nə lám ηkí tag yé ηwág ηkul, a kə də ocúdu bwə ámə cígə yə ózembî gúmá wá? ¹¹ Ja jəəηgú, mpúyá wō í mə sá nə ηgwól *mínyəηú woó jí nə lám ηkí tag yé jímbúg, í njúl nə Yésus nyə á yə námə shú déd. ¹² Nkí bí mə sām ntó nə omínyəηú bān, bēwəli bwo lám í kú fwo lal íí, bí mə sām nə Yésus-Kríst. ¹³ Gwə wə jí ná, ηkí gúl sá mə dá í é búlal ηgwól mínyəηú waamə bííd íí, mə kú ná bá bwele də cúdu, shú nə mə bəg kú búlal mínyəηú waamə bííd.

9

Pwól cugé nə milúndâl

¹ Ye mə cugé fali? Mə cugé *múúd lwámá mə Yésus íí? Ngaá mə a shí dúg Cwámə wúsú Yésus? Ye bí cugé ísέy mə mə sá shú mə Cwámə yí? ² Nkí bólúgá búúd bwə dúg nə mə cugé múúd lwámá, bí kú bə, mə ji muud lwámá mə Yésus shú dān. Nəcə bí búsə yuug í ηgə lwó ísέy mə ηgə

8:3 13.12; Gal 4.9 **8:4** 10.19-20; Mbá 4.35, 39; 6.4-5; Gal 4.8-9 **8:6** 12.5-6; Yuá 1.3-4; Ifz 4.5-6; Kol 1.16 **8:7** 10.23-33 **8:8** Rom 14.13, 15, 17, 21; Gal 5.13
9:1 4.9, 15; 15.8-10; 2Kr 2.14-17; 3.1-3; 5.18-20; 10.7-8, 13; 11.5, 13; 12.11-13; Gal 1.1

sêy tâḡ nda muud lwámá mē Cwám̄ba yí.

³ Shú búúd bwé ḡgá bē nē mēshwán nē mē wá, sá mē jí nē ḡkul bēsa nē bwo yí jí ná: ⁴ Ngáá sá bí nē zhií ná sá ḡwág idāw nē mēḡgul bídí? ⁵ Ye sá bāḡ wé búsa ci muud kú jaand nē mudá yé? Ngáá ná bóól búúd ɔ lwámá bwé ḡgá sá ntó, tōw ómínyōḡā ó Cwám̄ba, tōw Séfas? ⁶ ḡkí ntāḡ ná, ye sá bāḡ Barnábas wé sá cúgē nē zhií ná sá jíḡ kú sêy? ⁷ Zé nyē a mē bwele sêy séy ízimbi a ḡgá jóna nē nyēmēfwó yé? Zé nyē a mē bwele bē fambá ná ndeé a kú dē mpúmá a cínōḡ yé? ḡkí ntāḡ ná zé nyē a mē bwele wáíl ínteny ná ndeé a kú balan nē mēnyāḡ mē ínteny byōḡḡ yé? ⁸ Ye iyuug mē ḡgá ḡwa bí íni bísa ḡji ijām nē ijag yā buud? Ngáá ná bísa námá cilyá mácēḡ Moyíz nyē á cilā mād? ⁹ Jí mpu bē cilyá mácēḡ mē Moyíz dí ná: «Wo kú fad ntēny mpu ja í ḡgá nyaal mpumá ḡgólē lwáál nywo yí.» Ye inteny wé Zembí ḡgá bul téduga yí? ¹⁰ Ye nyē ḡḡē nē lás ntó shú dúsú? Haaw! Shú dúsú wé cilyá ga í á cilya yí. Í jii ná muud ḡgá waad mēndelú yé ḡgág nē waad a ḡgá bwánd nē búgá ná nyē é bē nē mfíí; nyōḡḡ ḡgá nyífā mpumá ḡgólē lwáál yé ḡgág nyífā a ḡgá bwánd nē búgá ná nyē é bē nē kōw. ¹¹ Sá á bē bī mpēḡ í kwíínd bí cūḡ á Shíshim dí yí; ntó ná, sá mē

ká mwááḡulē mpúmá í kwíínd sá cūḡ á shí ga dí yí, bōw ntó aá? ¹² ḡkí bóól búúd bí nē zhií ná bwé ḡwág mbií mánywa mōḡḡ bídí, sá bāḡ mē ban ka bul bē nē zhií nyōḡḡgá nēcē jí? ḡji, sá á shíḡé balan nē zhií nyōḡḡgá; sá ḡgá yida jísw wé sá jēsh shú ná sá kú ntáḡulē ná Jōḡ Kéel mē *Křist í bág kú bwiḡḡya.

¹³ Buud bwé dē sēy ísēy í Zembí Mpáánzō wá, Mpáánzō wé í dē námá wáíl bwo; bōḡḡ bwé dē kēnd Zembí *mátúnuga *alatār dí wá bwé dē ḡwa dán kōw lá idāw alatār dí. Ngáá bī mē mpú ntó? ¹⁴ Mbií ḡgwūd wōḡḡ námá, Cwám̄ba nyē a wá cēḡ ná buud bwé jááw Jōḡ Kéel wá bwé jalá nē cūḡā nē ísēy byōḡḡ. ¹⁵ ḡji mē mē a shíḡé balan nē mēzhií mōḡḡ; mē ḡḡē námá nē cilē ntúga ná mē lúndal ísā byōḡḡ. Mē yidá bul cēel ná mē yág, ntō ná mē sáág milúndál. Jām sá gúmá wé cí, muud cūḡé nē ḡkul yíl mē gwo. ¹⁶ Mē jām kóómb dí, ja mē ḡgá jaaw Jōḡ Kéel yí, mē cūḡé nē ḡkul ci ná mē ḡgá sa gúl sá, nēcē jísa mē sá cínúlá Zembí ḡgá cínal mē yí. Mēntáḡula nē mē ḡkí mē bē kú jaaw Jōḡ Kéel. ¹⁷ Í á mbām bē ná mē a té nē lâm wām ná mē zó jaaw Jōḡ Kéel, mē bē nē zhií ná mē jíḡ myéna. Ká, mē ḡgá sá ísēy byōḡḡ cínúlád, jísa mbag Zembí nyē á kēel mē mēbwád yí. ¹⁸ Ná ndeé, myáyé myéna mē ḡgá ḡwa cínōḡ

9:4 Luk 10.7-8; Mat 10.10

9:6 Barnábas: Mis 4.36; 11.22-26 sêy: Mis 18.3

9:9

Mbá 25.4; 1Kr 10.11; 1Tm 5.18

9:11 9.4; Rom 15.27; Gal 6.6

9:12 Mis 20.34-35;

2Kr 11.9

9:13 Ilḡ 18.8-19

9:14 9.4

9:15 Mis 18.3

9:16 Zhe 20.9

9:17

myá? Myána myâm wə mə jááwúg buud Jɔɔɔ Kéel ashwá, mə ηgə cúndə kú lúndal ísâ má jí nə zhií ná mə ηwág Jɔɔɔ Kéel dí yí.

19 Haaw! Mə jí fəlî, kú bə lwaá mə múúd. Nji, tɛem bə ntó, mə a má sá máméfwó lwaá á buud bēsh shú ná mə bəg nə fwála mə sá ná bimbí lá búúd dēsh dí nə ηkul gwág mə yí í búgúlág Yésus. 20 Ja sánōη *Oyúden búsá yí, mə cugə námá nda Oyúden shú ná mə sá ná bwə kándug milâm wə Yésus. Ja sánōη buud bwə ηgə bɛ məcəɛ mə Moyíz wá sá búsá yí, mə bɛ námá məcəɛ mɔɔηgú nda bwo, í njúl ná í cugé mə cindúlá ná mə bɛg mwo. Má bɛ mwo nji shú ná mə sá ná buud bwə ηgə bɛ məcəɛ wá bwə kándug milâm wə Yésus. 21 Ja sánōη buud bwə ádé bish məcəɛ mɔɔηg wá sá búsá yí, mə cugə nda bwo, námá nda mə aηgē nə bish məcəɛ mɔɔηg, í njúl ná mə ηgə bɛ Cɛɛ mə Zembí, Kríst jí Cɛɛ dām. Mə cugə nda mə aηgē nə bish məcəɛ nji shú ná mə sá ná buud bwə ádé bish məcəɛ wá bwə kándug milâm wə Yésus. 22 Ja sánōη buud bí nə búgá átutagú wá sá búsá yí, mə cugə nda bwo shú ná mə sá ná bwə kándug milâm wə Yésus. Mə a má bə sá jēsh shú búud bēsh shú ná mázhií mēsh dí, mə cugug búbaalé búúd. 23 Mə ηgə sá ísâ íni byēsh nacé Jɔɔɔ

Kéel, shú ná mə bəg nə kəw mánywa Jɔɔɔ Kéel í ηgə kaag mád.

24 Bi ampúyé ná í də bə mbaadé ígwiimbí dí ná, buud ηkí bulya ju íkúlé ná ndeé muud ηgwúd ηwa mpóógú? Jugá kúlé mbií wí ná bi ηwág mpóógú yí. 25 Ogwiimbe ó ígwiimbí bēsh bwə də ci ísâ ηkí bulya shú ná bwə ηwág *túm gúmá. Í njúl ná túm gúmá bwə də ηwa yí í də yéel. Sá bāη wúsú túm gúmá í ábúlé yéel. 26 Kúlé mé ηgə ju yí, mə aηgē nə ju nda muud nyə aηgē nə mpu kúl á ηgə kə yé; ja má ηgə wusə ikúda yí, mə aηgē nə wusə ikúda ntó ηgúlád. 27 Mə ηgə yida jugashi nyúúl nyâm, ηgə nywaad nywo sá má céel yí, shú ná í kú bá bə ná, mə shîn cúndə Jɔɔɔ Kéel bóól búúd gwág ná ndeé, mɛɛ nyiηgə shúb mpóógú.

10

Shé ó bey sâ í á sîy nə buud ó Izurəyêlyí

1 Ntó, ye bwaanη, mə acéélé ná bi bəg kú mpu ísâ í á sîy nə odá yí; ηkúdú í á baagulə bēsh, bēsh bwə á ntə mâné má atítíí nə məkuú. 2 Ntó jí ná bēsh bwə á duwan ηkúdúd, duwan máη dí tâη *ompwíin ó Moyíz. 3 Bēsh bwə á də də idāw impwúd Shíshim mə Zembí í á də nti bwo yí. 4 Bēsh bwə á ηgul məjúwó mampwûd Shíshim mə Zembí í á nti bwo

9:19 10.23-24, 32-33; Rom 15.1 9:19 Mat 20.26-27 9:20 Mis 16.3; 21.20-26
 9:21 Gal 2.3-4 9:22 Rom 1.13; 2Kr 5.11; 11.29 9:24 Flp 3.12-14; 2Tm 2.4-6;
 4.7-8; Zhk 1.12; 1Pr 5.4; Mbú 2.10 9:27 Rom 8.13; 13.14 10:1 MmN 13.21;
 14.21-29 10:3 MmN 16.13-35; Mbá 8.3; Sôm 78.24-25 10:4 MmN 17.6; Ilη
 20.11; Sôm 78.15

má, məjúwó má á ηgə wú kwóógád má. Kwóógá dɔɔŋg í á bæ fwámé kwóógú wá í á ηgə lúgal bwo cí, í á bæ *Kříst. ⁵ Nji, tɛem bæ ntó, bóól ncúlyá buud wá gwoonŋ ján, Zembí nyə a shígé gwág bwo nywa. Gwá wá nyə á jaŋgulə bwo, a mpáŋgulə mímbimbə myáŋ shí a shwéeshád yí. ⁶ Isâ íni í á bæ nə bwo ntó shú ná í bég shé məcwûŋ, shé kú də wámb sálə isâ í abúbôw nda bwo. ⁷ Kúgá yə ózembí ó áyadúg gúmá nda bóólágá wá gwoonŋ ján bwé á sá ná. Sâ jɔɔŋ jí cilyá ná: «Kúl búúd í á jí shí də, ηgul; bwé mú tów, zhwiimba.» ⁸ Shé kúgá sá jaŋga nda bóólágá wá gwoonŋ ján bwé á sá ná. Sálə bwé á sá jaŋga yí, bwé á yə jwôw ηgwúdu buud otóóshin məwúm mábá nə ólól. ⁹ Shé kúgá shweenzh Kříst nda bóólágá wá gwoonŋ ján bwé á sá ná. Bwé á shweenzh nyə, onywá bwé mú jaŋgulə bwo. ¹⁰ Shé kúgá námə də cwaduga nda bóólágá wá gwoonŋ ján bwé á cwaduga ná; bân, *əŋgales á shwi y nyə á zə jaŋgulə bwo. ¹¹ Bwaanŋ, isâ íni í á bæ nə bwo ntúni shú ná í bég shé məcwûŋ. Í á cilya shú ná shé buud shé ηgə cugə mwôw mâ məzhúgúlâ dí wá, shé mpúg nda shé má jálá nə ηgə cugə ná. ¹² Né ndeé, muud ηgə tédúgá nə məbwəbúlán mə cúgə nə ηkul sá nyə sâ yé, ké bey nə a búlág. ¹³ Məbwəbúlán

mêsh bí á má də bwəma nə ndí má má də námə bæ nji isâ bí nə ηkul wóós nə muud yí. Nji, Zembí jí abúgúlág; a cugé nə ηkul bíd nə bí bwəmagí nə məbwəbúlán mə ntó bí ηkul má. Ja bí má bá də bwəma nə məbwəbúlán yí, a bá də lwó bí zhií shú nə bí jisówúg kú bála.

Kúgá fəla isâ í məjamb nə isâ í Zembí

¹⁴ Gwá wá jí ná, yé bwáanŋ mə búl cɛel wá, fúndágá yálə ózembí ó áyadúg gúmá. ¹⁵ Mə ηgə lás nə bí nda mə lás nə buud bí nə fug wá. Biméfwó faasugá sá mə ηgə cí yí. ¹⁶ Ja sá mə də də ídêw í Zembí yí, sá mə də ηgul bálá; sá mə də yə Zembí akíba shú bálá jɔɔŋgá. Ŋgulúlə sá mə də ηgul bálá jɔɔŋg yí í də bæ nə sá bêsh sá mə də ηwa kow lú mánywa mâ mácií *Kříst nyə á wéeshuli shú dású má. Féyálə sá mə də féya buléd yí í də bæ nə sá bêsh sá mə də ηwa kow lú mánywa mâ nyúul Kříst nyə a yána shú dású yí. ¹⁷ Sə bêsh sá mú mbwəpá nyúul ηgwúdu nda buléd jí ηgwúdu ná. Ntó jí ná sá tɛem bæ ηkí bulya, sá búsə nyúul ηgwúdu nəcé sá mə də kowula nji buléd ηgwúdu.

¹⁸ Fwogá dúg mímbýágá mí *Izarəyél. Buud bwé də də ócúdu bwé də kə *mátúnuga dí wá bwé də fəla isâ nə *alatâr, ntó jí nə bwé də fəla isâ nə Zembí muud jí ámédí á alatâr yé. ¹⁹ Jí mə ηgə ka cɛel cí yí?

10:5 Ilj 14.29-30; Sôm 78.31; Heb 3.17; Yûd 5 **10:6** Ilj 11.4, 34; Sôm 106.14

10:8 Ilj 25.1-9 **10:9** Ilj 21.5-6 **10:10** Ilj 14.2, 36; 16.41-49; Sôm 106.25-27;

Heb 3.17-18 **10:11** 7.29-31; Rom 15.4 **10:12** Gal 6.1 **10:13** 1.9; Zhk 1.13-14

10:14 1Yn 5.21 **10:16** 11.24-25; Luk 22.17-20 **10:17** 12.27 **10:18** Ləv

7.11-21 **10:19** 8.4

Ye ná ocú dú búú d bwá d yə ózembî ó áyadúg mátúnuga dí wá bú sə gúlúgá sâ? Nkí ntâg ná ozembî bəəŋgú bí gúl sá? ²⁰ Mbô! Mə ŋgə ci ná ocú dú búú d bwá d kənd mátúnuga dí wá, Zembî dí bwá d yə bwo yé; í d bə mátúnuga bwá d yə mójamb má. Mə acéélé ná binónə məjamb bi dūg fula ísâ. ²¹ Bí cugé nə ŋkul ŋgul bálá mə Cwám̄ba, bí nyingə ŋgul bálá mójamb. Bí cugé nə ŋkul ŋwa kəw túwəli mə Cwám̄ba dí, bí nyingə ŋwa kəw túwəli mójamb dí. ²² Ye sá má sọ ná Cwám̄ba sáág wúú? Sá má lal mánkul cọ nyə?

²³ Bóól búú d bwá ŋgə ci ná: «Muud ji fúlí ná a sáág sá jēsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí jí nə ŋkul kwíind múú d. Haaw! «Muud ji fúlí ná a sáág sá jēsh á céel yí.» Jí ntó. Nji, sá jēsh dí í d ləl gwoŋg. ²⁴ Muud nyə ajaláyé nə sọ ná nyəmfwó wá bəg nə mən̄ywa; muud yēsh sọg ná bóól bwá bəg nə mən̄ywa. ²⁵ Dagá sá jēsh bwá kúshá mákid ocú dú dí yí; dagá gwo nə milám ná salá, kú jí míšílí ná bí ŋgə bεemb. ²⁶ Dagá, nəcé shí nyí shí mə Cwám̄ba, nə ísâ byēsh bí cínŋg yí. ²⁷ Ntó ji ná, *háádən mə ká jōw bí dína dí, bí má ká kə, dagá mbií ídāw wēsh bwá é yə bí yí; dagá byo nə milám ná salá, kú jí míšílí ná bí ŋgə bεemb. ²⁸ Nji, ŋkí

ŋgwól múú d má jaaw bí ná cú dú bwá ámə jáám̄b yé nyə ámə bə cú dú *mátúnuga, bí kú ná də. Bí kú də, nəcé muud má jáám̄b bí yé, bí á bá ntágulə nyə lām. ²⁹ Ja má cí ná lām yí, mə aciýé lām wán, má cí jí má múú d nyə ámə jaaw bí yé. Nəcé jí lām má ŋgwól múú d í é zə jum mə, mə njúl fúlí yí? ³⁰ Nkí mεε mə yə Zembî akíba mə ka də, bwá é ka kə ŋgə jí nə mə íkú dūgú d nəcé jí, í njúl ná mεε shí yə Zembî akíba? ³¹ Ntó, təw bi mə dā, təw bi má ŋgul, təw bi mə sá jí, ságá sá jēsh nə yéesh ná bi mə yə Zembî gúmá. ³² Kúgá bεεg sá nə təw mwā Ogurēk, təw mwā *Oyúden, təw muud ŋgwú d á *Dọ lú óbúgula ó Zembî lán̄gúwóg búgád. ³³ Ságá nda mə; ísâ byēsh dí, má céel sá sá múú d yēsh nyə e gwág nywa yí. Mə ádé sọ ná məmēfwó bəg nə mən̄ywa; má d bə sọ ná ncúlyá buud bwá bəg nə mən̄ywa, ná Zembî cúgug bwo.

11

1 Ŋgəgá nə yagula mə, námə nda má ŋgə yagula Kríst ná.

Nda sá má jálá nə ji mísəən nə

² Mə ŋgə faag bí nəcé, bí ŋgə téduga mə ija byēsh, bí ŋgə ntâg námə bε minjígulá má á kala bí myá. ³ Nji, má jii ná bi mpúg sá ŋgwú d ná: múdúm yēsh lúlúú yé wá *Kríst, múdá lúlúú yé wá

10:20 Mbá 32.17; Sôm 106.37; Mbá 9.20 10:21 2Kr 6.15-16 10:22 Mbá 32.21
 10:23 Rom 14.1-15.6 10:23 6.12; 8.7-12 10:24 10.32; 13.5; Rom 15.1-2; Flp
 2.4 10:25 Rom 14.2 10:26 Sôm 24.1; 89.12 10:28 8.7 10:30 Rom 14.6;
 1Tm 4.4 10:31 Kol 3.17 10:32 Rom 14.13 10:33 9.19-22 11:1 4.16
 11:2 2Te 2.15; 3.6 11:3 3.23; Mət 3.16; Ifz 5.23

mudûm, Kríst lúluú yé wá Zembî. ⁴ Mudúm yêsh mæ jægúla næ Zembî ñkí ntâg ná a cúndá mícúndá mí Zembî a njúl næ tûm lúúd yé, a wá lúluú yé Kríst shwôn. ⁵ Mudá má yídá jægula næ Zembî ñkí ná a cúndá mícúndá mí Zembî shwá lúú yé, a wá lúluú yé múdúm shwôn. Næcé, bælæ shwá lúú wúsæ námá nda a má kɛnya shilú*. ⁶ Haaw. Múdá má ká bæ kú næ tûm lúúd íí, í jii ná a sémyág námá shilú. Ñkí jí ka bæ sâ shwôn ná mudá sémyág shilú ñkí ná a kɛnyag lúú, í jii ná a dúg cɛxlæ tûm lúúd. ⁷ Mudúm nyɛ, nyæ ajáláyé næ bwáád tûm, næcé a ji yuug má Zembî, a ñgæ lwó gúmá í mpíyá næ Zembî yí, mudá nyɛ ñgæ lwó jœng í mpíyá næ mudûm yí. ⁸ Næcé, mudúm nyæ a shígé wú múdá dí, mudá nyæ a wú múdúm dí. ⁹ Zembî nyæ a shígé té múdúm næcé múdá, nyæ á yida té mudá næcé mudûm. ¹⁰ Gwá wá jísá ná, mudá má jælá næ bæ næ ndæm lúúd; ntó ji shú lwólæ *wæéngæles ná a ji íjwûga i múdúmá. ¹¹ Tæem bæ ntó, dúgúla cug sá ñgæ cugæ tâñ buud ɔ Cwámbea yí, mudá cugé næ ñkul cugæ kú næ mudûm, mudûm kú námá cugæ kú næ mudá. ¹² Í bé ntó næcé ná, námá nda múdá ashúshwóógú nyæ a wú múdúm dí ná, ntó námá wá múdúm má ðu byél múdá dí yé, sâ jêsh í zhu wá Zembî. ¹³ Biméfwó faasugâ ná jíga: ye jí jɔ sâ ná mudá

bæg shwá lúú ja á ñgæ jægula næ Zembî yí? ¹⁴ Jísæ námá sâ shwôn ná mudûm báágulæg shilú nda mudá. Ngaá ná cug shé ñgæ cugæ ga gwáméfwó í ñgæ jíguli bí ntó? ¹⁵ Í njúl sâ gúmá shú múdá nyɛ. Næcé Zembî nyæ á yæ mudá shilú ñkí gwaa ná í dúg búdal nyæ lúú. ¹⁶ Nji ñkí muud má cœel sá méshwán na, sá bân sá cugé næ fúlú nyœng, mæðɔ má óbúgula kú námá bæ næ nywo.

Nda sá má jælá næ ða dína mæ Cwámbea ná

¹⁷ Mæ afaágé bì wœng lású má zé lás næ bí gaád. Mæ afaágé bì næcé, sœngyálæ bí mú ðu sœngya *Dɔ dán dí yí, í ányíngáyé ná bæ shú sálæ ná bí lálæg, í mú ñgæ teeg bí teeg teegúg. ¹⁸ Í tééd fwo bæ ná, ja *Dɔ lú óbúgula dán í ðu sœngya yí, mæ gwág ná mæñkœmú má mú ñgæ bæ mpédúgá nyín. Mæ ñgæ *magulæ lân wœngú búbaalê. ¹⁹ Mæ ká ntâg ci, í jii ná mæñkœmú mœng má bæg, bœng básá fwámé óbúgula mpédúgá nyín wá bwá mpúyúg. ²⁰ Ntó ji ná, ja bí mú ðu sœngya kæl ñgwûd yí, í ádé ná nyíngæ bæ shú zólæ ða íðaw í Zembî. ²¹ Í mú ðu bæ ná, fwála læ dálæ, muud má læel shín ða byé íðæg nyæ áma zæ næ ndí yí kú bwánd ná bóól bwá wóósúg. Ja í bé ntó yí, í mú wóós ná, ñgwól njúl næ zha, ñgwól nyɛ má ða ñgul ná ndéé cɔ fudæd; ²² ye bí cugé næ

* **11:5** Wæla mwôw Pwôl nyæ á cilæ kálaad éga yí, í á ðu bæ sâ shwôn ná bwá dúgúg mudá næ kɛnyá shilú. **11:7** Mæt 1.26-27 **11:8** Mæt 2.18-23; 1Tm 2.13 **11:18** 1.10-11 **11:19** Mbá 13.2-4; 1Yn 2.19 **11:22** Zhk 2.5-6

minjōw ná bi dág dā nā ŋgul wu? Nacé jí bí básə kú bish Dɔ lú óbúgula ó Zembî yí? Bi má ccel zə dū wá búúd bwá cugé nā məbii wá shwōn lúúd í? Mə cig ná jí? Mə fáágug bí? Mə afáágé bí na wāni sósólúgúd. ²³ Nacé, njígúlá má á lág nā Cwámba yí, wə wə má á kala bí yí; náə: Cwámba Yésus nyə a sá ná, bulú bwá á kusha nā nyə yí, nyə á ŋwa buléd ²⁴ ná ndeé, a yə Zembî akíba, a mú fēy buléd, a mú ci ná: «Nyúúl nyām í má kaanz shú dún dí nywə wə ga. Dugá sá sósólúgú ga, dū tédugá má.» ²⁵ Námá mbií ŋgwúdá, ja bwá má shín dā yí, a mú ŋwa bálá wáan, a mú ci ná: «Bálá ga jísə sɔ á gúgwáan í zə sŷy mácií mām dí yí. Ja jēsh bí má bá dū ŋgul gwo yí, bi ɔ bá dū sá sósólúgú ga, dū tédugá má.» ²⁶ Ntó má ké ná ja jēsh bí má bá dū dā buléd ga nā ŋgul bálá wáan ga yí, bí ŋgə bwiŋg shwiy Cwámba nyə á yə yí, bi dū bá jaaw dwo ná ndeé kə wósos ja á bá nyingə zə yí. ²⁷ Sá jəŋg wə jí ná, muud mə dá buléd a ŋgul bálá mə Cwámba yé, ŋkí á dā nā ŋgul mbií wúsə kú jəla yí, á byaagulə nā nyúúl nā məcií mə Cwámba. ²⁸ Ntó, muud yēsh fáásug nyəméfwo ná ndeé, a ka dā buléd, a ŋgul bálá wáan. ²⁹ Nacé muud mə dá buléd a ŋgul bálá ntó kú téduga ná jí mändəm mə nyúul mə Cwámba yé, a ŋgə sá ná sémbyé mílású í bág bə ŋkí bul nyaan

shú nyəméfwo. ³⁰ Sá jəŋg wə í sá ná, zhwoɡ buud bwá mú mimbəl mpádúgá nyín, bósól nā ijām, bósól ŋkí bulya bwá á má yə. ³¹ Sá mbəm dū faas səméfwo, sá kú nyingə bwəma nā sémbyé mílású. ³² Nji, Cwámba má dū sámb sə mílású, a ság sə shú ná sə kú bá bwəma nā sémbyé mílású ányinyaanə búúd bwə abíshé Zembî wá bwá bá bwəma nā ndí yí. ³³ Ná ndeé bwaŋg, ja bí má dū sɛɛŋgya ná bi mə dá yí, dugá sá ná, bósól bwánd bósólúgá. ³⁴ Nkí ŋgwól múúd ŋgə gwág zha, a fwóg tééd dā nyádí njów a ka tɛem zə, shú ná bí kú dū sɛɛŋgya ná bi mə zə dū kwaamb sémbyé mílású ányinyaanə bídí ícug dí.

Shú bíl isá byēsh í, mə e bá zə kwambulə byo ja má bá zə yí.

12

Isá Zembî mə dū yə bwán bé zhí a shíshim dí yí

¹ Bwaŋg, shú isá Zembî mə dū yə bwán bé zhí a *shíshim dí yí, mə acéélé ná bi dág bə kú mpu. ² Bi mə mpú ná ja bí á bə kú fwo mpu fwámé Zembî yí, bwá á dū julə kə nā bí bów-bów zhíd, bí kə ŋgə bɛ ózembî ó áyadúg, mbeé isá bísə kú nā ŋkul mə lás yí. ³ Nda jí ntó ná, mə ccel ná bi mpúg ŋkúmba sá: muud Shíshim má Zembî ŋgə sá ná a lásúg yé cugé nā ŋkul lweem Yésus; muud Shíshim

11:23 10.16; Mat 26.26-28 **11:25** sɔ: Zhe 31.31-34; Luk 22.20; 2Kr 3.6; Heb 8.6 mácií: MmN 24.6-8; Heb 9.12 **11:26** Mat 26.29 **11:27** 11.20-22; Heb 10.29 **11:28** 2Kr 13.5 **11:32** Heb 12.5-6; Mbú 3.19 **12:2** 8.4-6; Iza 44.9-20; Gal 4.8 **12:3** 1Yn 4.2-3; Rom 10.9

má Zembî í anġê nê sá ná a lásúg yé cugé námá nê ñkul ci ná: «Yésus ji Cwám̄ba».

4 Isâ Zembî mæ ða yæ bwán bé mpáam dí yí bísæ mimbii mimbii, ñji Shíshim ñgwûd wé í ða kaaw byo. 5 Bulya mímbii búúd bí nê ñkul sêy nê isâ byæŋg yí; ñji Cwám̄ba ñgwûd wé ñgá jwú nê iséy byæŋg byêsh. 6 Misóólágú mí mímbii mímbii, ñji buud bêsh bwé ñgá sá myo wá, Zembî ñgwûd wé ñgá sâ ná bwé sáág myo. 7 Muud yêsh Nkêñkê Shíshim mæ yé ñkûl ná a sáág sâ yé, a yé nyæ ñkul nyæŋgú shú ná í kwííndág bóól bêsh. 8 Ntó, Nkêñkê Shíshim mæ yé ñgwól múúd ñkul ná a lásúg lésú fag, a yæ ñgwól ñkul ná a mpúg sâ Zembî ñgá jii ná buud bwé sáág yí; Shíshim ñgwûd nê ñgwûd wé ñgá kaaw. 9 Shíshim ñgwûd wæŋgâ mæ yé ñgwól múúd búgá álal-ñkul, a yæ ñgwól ñkul mæ lwág mímbâl, 10 a yæ ñgwól ñkul mæ sá *máshimbá, a yæ ñgwól ñkul mæ cúndá micúndá mí Zembî, a yæ ñgwól ñkul mæ mpú faas míshíshim, a yæ ñgwól ñkul mæ lás mákâl mimbii mimbii, a yæ ñgwól ñkul mæ féég sâ í ða ciy mákâl mæŋg dí yí. 11 Isâ íni byêsh íí, ñji Shíshim ñgwûd nê ñgwûd wé má ða kaaw byo, a yæ múúd yêsh jæŋg á céél yæ nyæ yí.

Ikál í nyúul bí ñkí bulya, nyúul ñjúl ñji ñgwûd

12 Mpugá ná nyúul mæ múud nyí ñgwûd, ikál ñkí bulya. Ikál í nyúul tæem bulya ntó, byêsh í sá ñji nyúul ñgwûd. Ntó námá wé jí nê *Kris̄t yé. 13 Shé bêsh, tæo *Oyúden tæo Ogarêk, tæo mælwáá tæo ofalí, shé á duwan Shíshim ñgwûd dí shú ná shé bág ikál yâ nyúul ñgwûd. Zembî nyæ á ñgulal shé bêsh Shíshim ñgwûd.

14 Ntó ji ná nyúul í cúgé ñji kâl ñgwûd, ikál í nyúul bí ñkí bulya. 15 Ñkí kuú í sheé ná ci ná: «Nda má cúgé mbwê ná, mæ cugé kál nyúul», ye kuú í é yæw bálæ kál nyúul? 16 Ñkí lwá í sheé ná ci ná: «Nda má cúgé jús ná, mæ cugé kál nyúul», ye lwá í é yæw bálæ kál nyúul? 17 Ñkí nyúul nyêsh ncindí í sheé ná bæ ñji jús nê jús, í ka ða gwág ntædele? Ñkí nyêsh ncindí í sheé ná bæ ñji lwê nê lwê, í ka ða gwág mácud ntædele? 18 Bi má dúg íí? Zembî nyæ á ñgæ tál ikál í nyúul byêsh nyúúlúd nda nyæ á cæel ná. 19 Muud ncindí nyæ á mbêm sheé bæ ñji kál nyúul ñgwûd nê ñgwûd, nyúul í á nywá ka bæ ñgow? 20 Ntó, nyúul muud dí, ikál í nyúul bí ñkí bulya, nyúul ñjúl ñji ñgwûd.

21 Jús í cúgé nê ñkul ci nê mbwê ná: «Mæ anġê nê jii wo», lúú kú námá ci nê mækuú ná: «Mæ anġê nê jii bî.» 22 Í yidá bæ ná, ikál í nyúul í ða nyîn nda bí nê ilæm yí, byó wé í yidá bul kwíínd yí, 23 byæŋg sé má ða dúg ná í abalé jla

12:4 12.27–14.40; Rom 12.6-8; Ifz 4.4

14.5; Mis 2.4

12:11 7.7; Rom 12.3; Ifz 4.7; 1Pr 4.10

12:5 12.28-30

12:7 14.26

12:10

12:12 12.27

12:13 Gal

3.27-28

nə gúmá yí, byó wə sá má dū bul ŋwa nə gúmá yí; byəŋg bí ná í ajáláyé nə nyîn yí, byó wə sá má dū bul mpu baagulə yí, ²⁴ í njúl ná ikúl í nyúul í dū nyîn yí í ádé jii mbií mbagulá wəŋg. Zembî nyə a sá nyúul muud mbií á ná nyə a wá gúmá ikúl í nyúul í cugé nə gúmá yíid. ²⁵ Nyə a sá ntó shú ná mbéégí máŋkəomú í kú bə nyúul muud dí, ikúl í nyúul í yídag dū bə, jíga baagulə jíga, jíga baagulə námə jíga mbií ŋgwúdá. ²⁶ Gúl kúl nyúul í ká jug, bíl jug námə; bwə ká gúmal gúl kúl nyúul, bíl byēsh bə nə məshusəg.

²⁷ Ntó, bi búsə nyúul má Kríst. Muud yēsh jí bídí *Dɔ dí yé jí kúl á nyúul nyəŋg. ²⁸ Ná ndeé, Zembî nyə a təl buud Dɔ lá obúgula dí ntúga: cé áshúshwóógá, nyə a təl *buud ɔ lwámá; cé ábēé, a təl *búud ɔ mícúndá; cé áléel, a təl búud ɔ mínjígulá. Ná ndeé, a mú yə bóól ŋkul mə sá *máshimbá, a yə bóól ŋkul mə lwág mímbəl, bóól ŋkul mə kwíind búúd, bóól ŋkul mə cwíny gúfúgá, bóólúgá ŋkul mə lás mákəl məshús. ²⁹ Ye buud bēsh wə bí búud ɔ lwámá? Ye bēsh bí buud ɔ mícúndá? Ye bēsh bí oyíguli? Ye bēsh bwə dū sá máshimbá? ³⁰ Ye Zembî nyə á yə bēsh ŋkul í dū lwag mímbəl yí? Ye bēsh bwə dū lás mákəl məshús í? Bēsh bwə dū féég mákəl myəŋgú? ³¹ Gwágúgá yéesh

nə Nkēŋkē Shíshim yág bí isâ í búl bə nə mfií yí.

Mə zá nyiŋgə lwó bí nyəŋg zhí í ntɔ mázhí məsh yí.

13

Ceeli í ntɔ sâ jēsh

¹ Mə tɛem lás mákəl má búúd, lás mákəl má *wəéŋgəles í, ŋkí mə cugé nə ceeli, mpug nə mə jí nda kún í ŋgə bwíim yí, ŋkí ntāg yaŋg í ŋgə lwanɔgula yí. ² Mə tɛem námə cúndə mícúndá mí Zembî, tɛem mpu míndimba myēsh, tɛem bə nə mpúyá wēsh, mə tɛem námə bə nə búgə jēsh ncindí mbií á ná mə dū yíl mímbún ícéd í, ŋkí mə cugé nə ceeli, mə cugé tɔə sâ. ³ Mə tɛem námə yána isâ byām byēsh, mə keenzh námə nyúul nyām ná bwə jéég jígal mə kudad í, ŋkí mə cugé nə ceeli, sá jəŋgú kú kwíind mə tɔə sâ.

⁴ Ceeli jí nə jísow, ceeli jí nə osusa, í cugé nə zhín, í ádé bəgawa, kú ŋkēny nyúul, ⁵ í ádé sá isâ í shwōn, í ádé sɔ nji mənywa mé, í ádé leel gwág zhwuná, í ádé baagulə mábúgú*, ⁶ í ádé gwág nywa olíŋgí, ceeli í yida dū gwág nywa óbúbálé; ⁷ í dū juu sâ jēsh, dū búdal, í dū bə nə búgə nə sâ jēsh, í dū bwánd sâ jēsh nə búgə, í jísow sâ jēsh.

⁸ Ceeli í ádé shín; dúlə cúndə mícúndá mí Zembî í bá bə cwūd, lásúlə mákəl í bá shín,

12:26 Rom 12.15; 2Kr 11.29 **12:27** 6.15; 10.17; 12.12; Rom 12.4-5; Ifz 4.4, 16; 5.30 **12:28** 12.8-10; 14.1-4; Mis 13.1; 15.32; Ifz 4.11-12 **12:31** 14.1 **13:1** 8.1; Rom 13.8-10 **13:1** 2Kr 12.3-4 **13:2** 12.8; Mat 7.22; 17.20 **13:3** Dan 3.19-20; Mat 19.21 **13:5** 10.33; Mik 10.12; Flp 2.4 * **13:5** Bóól bwə ci ná «í ádé lɔ məbōw». **13:8** 12.10; 14.1-5

mpúyá í bá bæ cwúduḡâ.
 9 Næcé sá ḡḡæ mpu isâ ikâl, sá ḡḡæ cúndæ micúndæ mí Zembî ikâl. 10 Nji, ja isâ byêsh í bá bæ óncindí yí, byoḡḡ bí ikâl yí í bá bæ cwúduḡâ. 11 Ja má á bæ mwántombú yí, má á du lás nda mwántombú, má du téduga nda mwántombú, má du bála nda mwántombú. Ja má mú fwámé múúd ga, má má yow isâ í bwân ó ntombú. 12 Næcé isâ í ḡḡæ nyîn sá nda isâ sá ḡḡé dúḡ yēn† dí yí, nda isâ ḡḡúdá í má búdal yí; nji, ja fwála doḡḡ í bá wóós yí, sá má dúḡ ná bii-bí-bii. Ja gaád má ḡḡæ mpu isâ impál, ja jooḡḡ má bá wámbulæ, námæ nda Zembî má wámbúlá má ná. 13 Isâ í ábúlé shîn yí bisæ ílól ja gaád, byó wá: búḡá, næ dúlæ bwánd næ búḡá, næ ccelí; sá í ntḡ na ílól íni dí wá ccelí.

14

Yéesh isâ bí næ ḡkul kwíind múúdyēsh yí

1 Shúshwóógú næ sâ jêsh íí, fwogá tééd sḡ ná bí bág næ ccelí. Gwágúgá yéesh isâ Zembî má du yæ bwân bé zhí a *shíshim dí yí, bul bæ ná ndéé cúndólæ micúndá mí Zembî. 2 Næcé náóó, muud má lás mákâl mæshús yé, nyæ alésháyé næ buud, a lésha næ Zembî, næcé kú næ tōo muud nyæ é gwág sâ á ḡḡé ci yí. Nji, a ḡḡæ lás næ ḡkul ḡkēḡkē Shíshim ḡḡé yæ nyæ yí, ḡḡæ ci mindimba. 3 Nji muud má cúndá micúndá mí Zembî

yé ḡḡæ lésha næ buud; a ḡḡæ cúndæ shú ná bwá lálug búḡád, a cúndá ná a cwîny bwo, á cweel bwo milâm. 4 Muud má lás kâl íshús yé ḡḡæ sá ná nyæméfwo lálug búḡád, í njúl ná muud má cúndá micúndá mí Zembî yé ḡḡæ sá ná *Dḡ dēsh í lálug búḡád.

5 Má jii ná bí bēsh bí lásúḡ mákâl mæshús; nji má bul jii ná bí cúndáḡ micúndá mí Zembî. Næcé náóó, muud má cúndá myo yé má cḡ múúud má lás mákâl mæshús yé; sūsaalē nji ná muud má lás mákâl mōoḡḡ yé má féég sâ nyæ ámæ ḡḡæ ci yí, shú ná Dḡ dēsh í lálug búḡád. 6 Ntó bwaḡḡ, ḡkí má sheé ná zæ nūḡ bídí zæ lás næ bí nji mákâl mæshúsúud, má é kwíind bí cínḡḡú næ jí? Kú næ tōo sâ! Sūsaalē nji ná má bágúlá bí gúl sá Zembî nyæ ámæ lwó má yí, ḡkí ná má yé bí wúl mpúyá, ḡkí wúl cúndá má Zembî ḡkí ntāḡ njíḡgúlá.

7 Jí námá nda isâ í íbwamugá-bwámug, nda lúlwōḡ á bulya mákâl ḡkí bínzhá; ḡkí isâ byoḡḡ í ḡḡé lás ná kpódó kpodo kpódó, buud bwá é ka mpu ná í ḡḡæ ccel sey jáyé sūsa? 8 ḡkí laag í lás buud nda yag sâ í ḡḡé ci yí, zæ nyæ é kwæmusa dóómb? 9 Mbií ḡḡwúd næ bí. ḡkí bí má lás mákâl mæshús lósú wún kú gwíḡ sá bí ḡḡé ci yí, buud bwá é ka wámbulæ ná jí bí ḡḡé lás yí? Í é bæ ná bí ḡḡæ lwábuda ntó. 10 Mákâl má lésú mí ḡkí bul bulya shí gaád, nji

13:12 Rom 8.24; 2Kr 5.7 Zembî má wámbúlá má: 8.3; Gal 4.9 † 13:12 yēn: Iyēn yá fwála doḡḡ í du sīy næ ḡkwánz, ivuguli kú du nyîn ná ḡḡēḡ nda iyēn yá mwōw mágaád. 13:13 Kol 1.4-5, 23; 1Te 1.2-3; Tit 2.2; Heb 10.22-24; 1Yn 4.16 14:1

13.8 14:2 12.10 14:4 14.26 14:5 1ḡ 11.29

kú nə tɔɔ ŋgwúd dí ná buud bwé dɛ lás kú gwág sá bwé ŋgá ci yí. ¹¹ Ntó jí ná ŋkí mə ampúyé dúl kál lú lásá nda í ká ná, mə é bə múúd ŋgá lás dwo yé njínə muud, nyɛ bə námə mə njínə muud. ¹² Ná ndeé, nda bí mə búl jí ísá Zembí mə dɛ yə bwán bé zhíí a shíshim dí yí ná, bulugá sɔ ná bí bəg nə byɔŋg í é sá ná Dɔ í lálug búgád yí.

¹³ Gwá wó jí ná, muud mə dɛ lás mákəl məshús yé jəgula nə Zembí ná a yəg nyə ŋkul ná a dúg féeɡ sá á dɛ ci yí. ¹⁴ Nəcé ná, ja mə jəgula yí, mə ká jəgula kəl lɛ shúsúd íí, shíshim wám í ŋgə jəgula, nji lúu wám í aŋgə nə sá sá. ¹⁵ Ká mə sáág jí? Mə é dɛ jəgula shíshim dí, mə é dɛ námə jəgula nə ikəŋ byám; mə dɛ sey ísusa ságusə Zembí shíshim dí, mə é dɛ námə sey nə ikəŋ byám. ¹⁶ Nəcé, ŋkí wo yə Zembí məshwúmb shíshim dí, ye zhizhe mbúgula nyə é magulə wo ná: «AMEN»? Mbô. Nyə ámaguləyé, nywáá nyə ampúyé sá wó ŋgá ci yí. ¹⁷ Wo yə Zembí məshwúmb, jí ntó; nji sá jɔŋg í asáyé ná ŋgwól múúd lálug búgád. ¹⁸ Mə ŋgə yə Zembí akíba nəcé mə dɛ lás mákəl məshús cɔ bí bəsh. ¹⁹ Nji, tɛɛm bə ntó, ja mə jí Dɔ lú óbúgulad yí, mə yidá bul cɛɛl ná mə cíg iciyá ítɔɔn nə

ikəŋ byám jígúlílə búúd, ntɔ cílə íciyá məwúm mə otóóshin kəl lɛ shúsúd. ²⁰ Bwaanɔ, kúgá nyiŋgə bə nə mítédúgá myá milúu nda ikúkágá. Bəgá ikúkágá shú sá í dúgyá nə məbôw yí; nji shú mítédúgá myá milúu di, bəgá oŋkwanz ɔ búúd. ²¹ Jí cilyá kálaad məcɛɛ dí ná:

Mə bá kənd bóól búúd ná bwé kəg lás nə kúl búúd jám; buud bɔŋg bwé bá ŋgə lás kəl lɛ shús.

Nji, mə tɛɛm bá sá ntó, kúl búúd jám í abúlé gwág mə.

Cwámaba mə ci ntó*.

²² Ntó jí ná lásúlə mákəl məshús í cúgé yuug shú óbúgula, wúsə shú óhááden†; micúndá, myāŋ mí yuug shú óbúgula‡, kú bə shú óhááden. ²³ Shé shéégá ci ná *Dɔ lú óbúgula dán dēsh mə seŋgya, bí bēsh ka ŋgə lás mákəl məshús. Ŋkí ozhizhe ɔ búúd§, ŋkí ohááden bwé wóós cínɔŋg, ŋgáá bwé ci ná bí mú mimbəl myēn? ²⁴ Í njúl ná ŋkí óbúgula bēsh bwé cúndá micúndá mí Zembí, ŋkí *hááden, ŋkí zhizhe muud mə wóós cínɔŋgá, muud wɔŋgá, nyə é mpu ná a mə byaagulə nə Zembí, bēsh bwé ŋgə yə nyə məbɛɛ. ²⁵ Í é sá námə ná isá í dɛ bə nyāŋ shwoó

14:16 Amen: 2Kr 1.20

14:20 Ifz 4.14

14:21 Iza 28.11-12; Mbá 28.49

* **14:21** Ciyá ní jí cilyá Iza 28.11-12. Na kúkúl ní di, Izayí ŋgə ci nə Izəɔyél ná buud ɔ Asirí bwé bá zə káda bwo, bwé ŋgá lás kál lú asiriyɛ dán Izəɔyél kú gwág: sá jɔŋg í bá bə Zembí lwólə bwo ná a mə gwág bwo mpimbə. Í njúl ná ja Zembí mə dɛ nti búúd ɔ micúndá zə lás nə bwo bwé ŋgá gwág yí, í dɛ bə Zembí ŋgálə jísow bwo. † **14:22** Bwé mpúg ná Zembí mə bá yə bwo intágúlí. ‡ **14:22** Í mpúyúg ná Zembí jí kál bwé mə sééŋgya yí. **14:23** Mis 2.13 § **14:23** Buud bwé ŋgá gwágulə ná báá bwé ampúyé sá wá. **14:25** Iza 45.14; Yuá 4.17-19

lámúd yí í bágúlíg, a mú kúd mpwoombú mándəlúd yə Zembî gúmá, ci ná: «Búbálé, Zembî ji bídí sɛɛŋgyád.»

Zembî cugé Zembî oncúg-nculê

²⁶ Bwaanɔ, jí bí má jálá nə ka dɛ sá yí? Ja bí má séɛŋgya yí, í dág bæ ná, muud jí nə susa yé, sɛy; nyɔɔŋ jí nə sâ á jígúlig yé, jíguli; nyɔɔŋ jí nə sâ á bágúlág yé, bágulə; nyɔɔŋ jí nə kál á lásúg yé, lás; nyɔɔŋ jí nə ŋkul féég kál dɔɔŋ yé, féég. Sá jêsh í síyúg mbií á ná gúfúgá í lálug búgód. ²⁷ Ŋkí buud bwá lás mákəl məshús íí, í bág nji buud obá ŋkí ólól, kú ntɔ; bwá dɛ lás ŋgwúd ŋgwúd. Í jii námá ná ŋwól múúd bág a ŋgá féég sâ bwá ŋgá ci yí. ²⁸ Ŋkí muud mə féég yé cugé, bwá jíg kúl-kúl Dɔ dí, muud dɛ lás nji shú nyáméfwó nə shú mə Zembî. ²⁹ Shú *búúd ɔ micúndá, buud obá ŋkí ólól bwá lásúg, ból ka bigas. ³⁰ Ŋkí ŋwól múúd jí sɛɛŋgyád yé má cɛɛl bágulə gúl sâ í á dɛ bæ kú fwo mpúy yí, nyɔɔŋ nyə ámə ŋgə lás yé fwo təl lésú. ³¹ Bi bêsh bí bí nə ŋkul ŋgə cúndə ŋgwúd ŋgwúd shú ná buud bêsh bwá bág nə mpúyá, bwá ŋwa məcwûŋ. ³² *Muud micúndá yêsh má dɛ shimal ísá í dɛ wós nyə *shíshim dí yí*. ³³ Nəcé, Zembî cugé Zembî oncúg-nculê, á yidá bæ Zembî á ná ísá í síyúg ná shɛɛ, námá

nda jí mádɔ má Zembî mêsh dí ná.

³⁴ Budá bwá dág ji kúl-kúl mádɔ má óbúgulad nəcé jisə bwo ci ná bwá lásúg cínɔŋg. Bwá jálá nə yida dɛ sá mágwág námá nda Cɛɛ má Zembî í ŋgá ci ná. ³⁵ Ŋkí mudá má cɛɛl jíg gúl sá, a kə jî ŋgwúm yé njów nəcé í ajáláyé ná mudá lásúg gúfúgá óbúgulad. ³⁶ Ye nûŋ bídí wə bwá á tééd bwiŋgúlə kéel má Zembî yé? Ŋkí ntág ná ye í á zə nji bídí? ³⁷ Ŋkí ŋwól múúd mə tédúgá ná a jí *muud micúndá má Zembî, ŋkí a tédúgá ntág ná Shíshim má yə nyə ŋkul mə sá gúl sâ, muud wɔɔŋ má jálá nə yag sâ má ŋgá cilə bí yí ná jisə mpándí mə Cwám̄ba. ³⁸ Ŋkí muud mə bé kú mpu ntó, wo ná Zembî nyə ampúyé nyân múúd. ³⁹ Ná ndéé bwaanɔ, gwágúgá yéesh ná bi cúndág micúndá mí Zembî, nji bi kú ban ná muud kú lás mákəl məshús. ⁴⁰ Ságá sá jêsh nə məjilə, kú nə ncúg-nculê.

15

Kríst nyə a shí gwûm

¹ Bwaanɔ, mə zə báásulə bí Jɔjɔ Kéel má á cúndə nûŋ bídí yí, Jɔjɔ Kéel bí á magulə bí má nada nə ndí yí; ² Jɔjɔ Kéel dɔɔŋ dúsə, ŋkí bi má baagulə dwo nda má á cúndə ná, í yə bí cug. Í ká bæ kú bæ ntó, mpu ná búgá jín má yə íyíy-yîy.

14:26 8.1; 12.7-10; 14.4; Ifz 4.11-13 **14:29** Mis 17.11; 1Te 5.21 * **14:32** Ntó má ká ná: «Muud má lág kéel wə Zembî yé má dɛ mpu bwánd ná nyə e lás ja í é wós nyə dé fwála yí». **14:33** 7.15 **14:34** 11.3; Ifz 5.22; 1Tm 2.12 **14:37** 1Yn 4.6 **14:39** 14.1, 5 **14:40** 14.33 **15:1** Gal 1.11 **15:2** Gal 2.1-2 **15:3** 11.23; Iza 53.5-12

³ Shúshwóógú, mæ á fwo tééd kala bí njígúlá má á lág yí. Ná *Kríst nyə á yə, nyə á zə cé *misám mísú nda Mícilyá mí ngá ci ná; ⁴ nyə á dōw, a mú gwûm jwôw áléel nda Mícilyá mí ngá ci ná. ⁵ Nyə a lwó Séfas nyúúl, a lwó námá *ómpwíin wûm nə óbá. ⁶ Ná ndeé, nyə a lwó námá bóól bwááng ɔ íshé nyúúl, bwé njúl buud cɔ mítəd mítəɔn, bēsh bwé á dág nyə ja ngwúd; bóól ncúlyá buud wá cínəng bwé ngə ná cugə, bóólágá bwé á má yə. ⁷ Ná ndeé, nyə a lwó Zhāk nyúúl, a lwó námá *búúd ɔ lwámá bēsh.

⁸ Zhúgúlá zhúgúlá, a má shîn lwó búni bēsh nyúul, nyə á ka námá lwóya mádí, mæ muud jí nda bwé á sheemb sheembúg yé. ⁹ Jí ná mæ wá má búl bæ kú nə mfíi búúd ɔ lwámá bēsh dī. Í ajaláyé ná bwé jówúg mæ ná *muud lwámá, nəcé mæ á lwó *Dɔ lú óbúgula ó Zembî cúwálí. ¹⁰ Nji, mæ jí sá má jísá yí nəcé mpaam má Zembî. Mpaam nyəngú í á shígé yə íyíy-yíy shú dáamud. Mæ wá mæ á yida bul wáduga, cɔ bóól búúd ɔ lwámá bēsh; kú ntág bæ ná mæ wá mæ a wáduga, mpaam Zembî ngá sá mæ yí nywé wá í ngá wáduga. ¹¹ Ná ndeé, tɔɔ mæ, tɔɔ bwo, sá ngə cúndə lân ngwúd ni, wá námá wá bí á *búgula yí.

Mimbimbə mí bá námá

15:4 Zhn 1.17; Mat 12.40; Yuá 20.9; Mís 2.24-31 **15:5** Mat 28.16-17; Luk 24.34, 36; Yuá 20.19 **15:7** Luk 24.50 **15:8** 9.1; Gal 1.15-16; Mís 9.3-6 **15:9** 1Tm 1.12-16 **15:9** Ifz 3.8; Gal 1.13-14 **15:10** 2Kr 11.23 **15:11** 1.12; Gal 1.17-18; 2.6-9 **15:15** Mís 1.22; 4.33; 5.30-32 **15:17** 15.3; Rom 4.25 **15:18** 1Te 4.13 **15:20** 6.14; Kol 1.18 **15:21** 15.45-49; Mæt 3.17-19; Rom 5.12, 14, 18 **15:22** 2Kr 5.17

gwûm

¹² Nkí sá ngə cúndə ná *Kríst nyə a gwûm, ntədélé bóól búúd wá bídí bwé ngá ci ná gúl sá í cúgé ná mímbimbə mí bá gwûm yí? ¹³ Nkí gúl sá í cúgé ná mímbimbə mí bá gwûm, Kríst nyə a shígé námá gwûm wá éci. ¹⁴ Nkí Kríst nyə a shígé gwûm, cúndə sá ngá cúndə yí wí yíy-yíy cúndə, búgá jín yíy-yíy búgá. ¹⁵ Sá mú bæ ówúshinəd wá məshígá ja sá má bwáágúlá ná Zembî nyə a gwûmushi Kríst yí. Nəcé nkí mímbimbə mí áde gwûm, Zembî nyə a shígé gwûmushi Kríst wá éci. ¹⁶ Nəcé, nkí mímbimbə mí áde gwûm, Kríst nyə a shígé námá gwûm wá éci. ¹⁷ Nkí Kríst nyə a shígé gwûm, mpu ná búgá jín í yá íyíy-yíy, bí búsa ná *mísám mínúd. ¹⁸ Ntó jí námá ná bəng bwé á ngə yə bwé njúl buud ɔ Kríst wá bwé má jimb. ¹⁹ Nkí shwúlə sá ngá shwu mənýúul nə Kríst yí wí nji shú cug á wa shí mishwun ga, mpu ná sá wá má ka bul nkúŋkwon nə buud bēsh.

²⁰ Ká, jáá jí búbélé ná Kríst nyə a shí gwûm, a jí muud ashúshwóógú bwelélé gwûm, ntó má lwó ná bəng bwé á má kə ígwád wá bwé bá gwûm. ²¹ Nəcé muud ngwúd wá nyə a sá ná buud bwé bwəmagí nə shwíy; ntó muud ngwúd námá wá má sá ná buud bwé bág gwûm. ²² Námá nda

búúd bêsh bwá ngá bwəma nə shwiy nəcé Adam ná, bêsh bwá bá námá nyingə *dúg cug nəcé Kríst. ²³ Nji, muud yêsh mə bá gwûm jé ja, Kríst nyə a tééd gwûm shúshwóógú, buud bé bwá bá ka gwûm ja á bá kwo zə yí. ²⁴ Nə ndeé, məshíné mə shí ka bá bæ. Kríst mə bá shîn céég isâ yâ məyídúgú* í ngá wá buud mányámád yí, nə byəng í ngá lwó buud mpəl yí, nə byəng í ngá ntə buud ηkul yí, ná ndeé a mú nyingə yə Zembî Sóňgú icí. ²⁵ Nəcə í jii ná a bəg jwú nə ndeé kə wós ja Zembî mə bá culəshi mizhízhíh myé myêsh, a nyaál myo nə məkuú yí. ²⁶ Zhízhíh á bá kə shúgula céég yí í bá bæ shwiy. ²⁷ Haaw. Jí cilyá Kálaad Zembî dí ná: «Zembî nyə a mə wá isâ byêsh mányámá méd». Nji, ja cilyá ni í cí ná isâ byêsh yí, í ángê nə ceel cí ná Zembî nyəméfwó ji námá mányámád. ²⁸ Ja isâ byêsh í bá bæ mányámá mə Zembî dí yí, nyə muud nyə á wá isâ byêsh Mwân dí mányámád yé, Mwân mə bá námá nyíi mányámád, Zembî mú bæ Mása á isâ byêsh. ²⁹ Nkí gúl sâ cúgé ná mimbimbə mí də gwûm, ká buud bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá bwá bá sá ntədəle? Bwá də duwan shú búúd bwá á yə wá nəcé ji? ³⁰ Nkí jí ná mimbimbə mí ábúle gwûm, sá bəh buud bí micúh nə mindəəlúd wəla

dêsh óga, sá ngə yə wāh cūh nəcé ji? ³¹ Bwaang, mə ngə faam nə shwiy jwōw dēsh, búbálé námá nda bí ngá sá mə lúu nə sáh ná. Lúu wí mə nə sáh nəcé bí bələ búúd ə Cwamba wúsú Kríst Yésus. ³² Mə a gwána nə ibiin Ifêz. Nkí gwáná jəng í á bæ nji shú isâ í dúgyá nə buud yí, máyé mánywa māsó mə cínəng má? Nkí jí ná mimbimbə mí ádé gwûm íí, shé mú bə kaaná í ngá cí ná: «Shé dágá, shé ngúlugá, nəcé shé é yə mán». ³³ Kúgá shiig mányúul, wúl kaaná wí ná: «Igwoong í abúbōw í də yád jəjə məcum mə múúd». ³⁴ Kúgá ná nyingə ngə cugə nda mikás. Yəwugá sálə mísəm. Ból búúd wá gúfúgá jín bwá ampúyé Zembî. Mə lás ntáni shú ná bí gwágúg shwōn.

Buud bwá bá gwûm nə mányúul məshús

³⁵ Ngwól múúd ji nə ηkul jí ná: «Mimbimbə mí bá gwûm ntədəle? Mí bá nyingə zə nə nyáyé nyúul?» ³⁶ O, yé lad! Bumá wó bə yí í cúgé nə ηkul kə í kú fwo fudə. ³⁷ Ja wó bə mpəg yí, yə wó bə gwo nə nyúul í bá kə nə ndí yí? Ngaá ná í də bæ zhizhe bumá *blé nkí gúl bumá shús? ³⁸ Nə ndeé, Zembî mú yə gwo nyúul á céél yə gwo yí, a yə mpəg jêsh nyé nyúul.

³⁹ Mishwun myêsh mí cúgé mishwun mimpwūd. Jí ná,

15:23 15.51-52; 1Te 4.16 **15:24** Dan 2.44 * **15:24** Na jisə wəəngales bwá ngá ciy Yúd 1.6 dí wá. **15:25** Sôm 110.1; Mat 22.44 **15:26** Mbá 1.18; 20.14; 21.4
15:27 Sôm 8.6 **15:28** Rom 11.36 **15:30** Rom 8.36 **15:31** 2Kr 4.10-11
15:32 Iza 22.13; Luk 12.19-20; 2Kr 1.8 **15:34** Mat 22.29; Rom 13.11-14; Ifz 5.6-17 **15:36** Yuá 12.24 **15:38** Mət 1.11

mishwun mi búúd mí nà myé, mishwun mí ócúú nà myé, mishwun mí ínunú nà myé, mí mí óshú nà myé. 40 Mənyúúl mäsə námá, nə mənyúúl mâ jon, nə mənyúúl mâ shí. Mənyúúl mâ jon wəŋ ŋkənwálə wí nə yé, mənyúúl mâ shí wəŋ ŋkənwálə nə yé. 41 Jwôw í də ŋkənwəwə yé mbií, ŋkwoond yé mbií, wəacén-céní wəŋ mbií. Ŋkámúsá wəacén-céní mpádúgá nyáŋ, jísə, ŋgwól yé ŋkənwálə í shwópla nə ŋgwól yé. 42 Ntó námá wə jí nə gwúmúlə mímbimbə yé. Mbimbə í də dəw nə nyúúl í də bwo yí, í gwúm nə nyúúl í cúgə nə ŋkul bwoo yí. 43 Í də dəw í kú bə sâ gúmá, í gwúm í njúl sâ gúmá. Í dəw í njúl nə iləm, í gwúm í njúl nə ŋkul. 44 Í də dəw nə nyúúl á mishwun, í gwúm nə nyúúl á *shíshim. Nda nyúúl á mishwun nyísə ná, nyúúl á shíshim nyísə námá. 45 Sá jəŋŋ wə jí cilyá Kálaad Zembí dí yí. Jí cilyá ná: Adam ashúshwóógú nyə á zə bə kuwó; Adam áməzhúgúlâ mú zə bə shíshim í yé búúd cəg yí. 46 Nyúul á shíshim dí í á tééd zə, í á bə nyúul á mishwun; nyúul á shíshim ka shúgəla zə. 47 Muud ashúshwóógú nyə á ŋwiny mändəlú, məyow nə mändəlú. Muud ábēē nyē nyə á zhu jonəd. 48 Buud bwá á məyow nə mändəlú wá bí námá nda Adam nyə á məyow

nə mändəlú yé; buud bí búúd ə jon wá básə námə nda Adam nyə á zhu jon dí yé. 49 Námá nda sá á bəŋla nyəŋŋ nyə á məyow nə mändəlú yé ná, sá mə bá námá bəŋla nyəŋŋ nyə á zhu jon dí yé.

50 Bwaəŋ, sâ mə ŋgə cī yí jí ná, shé cúgə nə ŋkul bá kə nə mənyúúl mə ámishwun nə məcīí shé ŋgə cəgə nə ndí mága kə ŋwə kəw Faan mə Zembí dí; təw sâ í də bwoo yí, í cúgə nə ŋkul ŋwə kəw lə sâ í ádé bwo yí†. 51 Mə zə féég bí ndím̄ba: sá ábúlé kə ígwəd sá bēsh, ŋjī sə bēsh mənyúúl mə bá yida cénd, 52 ja ŋgwúd námá nda jús í də káwəla ná; í bá bə ja cwōŋ áməzhúgúlâ í bá lās yí. Nəcə cwōŋ wəŋŋ í bá lās, mímbimbə mí músə gwúm kú ná nə mənyúúl mäsə nə ŋkul bwoo má; sə bāŋ mikuwó, mənyúúl mə mú cénd. 53 Nəcə, í jī ná nyúúl nyí nə ŋkul bwo yí í céndúg bə nyúúl í cúgə nə ŋkul bwoo yí, nyúúl nyí nə ŋkul yə yí í cénd bə nyúúl í cúgə nə ŋkul yə yí. 54 Ja nyúúl nyí nə ŋkul bwoo yí í bá cénd bə nyúúl í cúgə nə ŋkul bwoo yí, nyúúl nyí nə ŋkul yə yí í cénd bə nyúúl í cúgə nə ŋkul yə yí, ja jəŋŋ wə cilyá jí cilyá ga í bá bwəma yí, ná:

Sá mə ntə, ntələ wúsú wəŋŋ í mə minə shwiy.

55 Eéé, yé shwiy! Wó ntələ wí ŋgow?

15:43 Flp 3.20-21 15:45 15.21-22 15:45 Mət 2.7; Yuá 6.63; 2Kr 3.6, 17
 15:49 Mət 5.3 † 15:50 Ntó mə ké nə mənyúúl mə ámishwun nə məcīí mága mə
 cúgə nə ŋkul bá nyí Faan mə Zembí dí. 15:51 1Te 4.15 15:52 cwōŋ: Mat 24.31;
 1Te 4.16 15:53 2Kr 5.4 15:54 Iza 25.8 15:55 Ozé 13.14

Yé shwiy, shushwom‡ gwô jí ηgow?

56 Shushwom í ðu zə nə shwiy wá *sám, sám í ηwa ηkúl máççéd. 57 Ká, akíba nə Zembí muud má sá ná sá ntɔg nə ηkul mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst yé. 58 Nə ndeé, yé bwááηg má búl cɛel wá, yímúgá mənnyúul, bí kú shwágusa, ηgagá nə kə nə sáal mə Cwámba nji shwóg nə shwóg, bí ηgə mpu ná iséy bí ηgə sá tɔη buud ɔ Cwámba yí í ábúlé yə íyíy-yíy.

16

Sɛηgúlə isâ shú búúd ó Zembí

1 Shú sɛηgúlə *mwaanê má bá kwíind búud ó Zembí yé, ðugá námə sá nda má á jíguli mæðɔ má Galátia ná bwə ðug sá ná. 2 Jwəw ðəsh shwénde má ðu tééd yí, muud yəsh á bídí gwoonηg kándug gúl sá koogú nyádí njəw, bímbí ðəsh á ðug ná a jí nə ηkul baagula yí. Í ajíyé ná bí bwándúg nə mə fwóg wós, bí ka sɛηg isâ. 3 Ja má bá wós yí, mə bá kænd búud bí má bá féesh wá nə okálaad, bwə kə kænd mwaanê bí á yána wəonηgú Yurúsəlem. 4 Nkí í bá nyín ná má jəlá nə kə námə, sənónj sə mú kə.

5 Mə bá zə núnj bídí mə má fwo lína Masedwân, mə bá ciingya wu. 6 Mə bá jee jí bídí fwámé fúfwálá, mə jee námə shínal ηkwân jəsh, ná ndeé bí

mú bá kwíind mə nə kálə kúl jəsh má bá kə yí. 7 Mə ayídáyé cɛel ná mə bâg ðug bí mə ηgə cɔ cɔg. Mə ηgə yida téduga nə búgə ná mə bá jí fwámé fwála bídí ηkí Cwámba mə bá yə mə ηkul nyəonηg. 8 Nji, mə bá jí Ifêz kə wós jwəw lú Pantekôt, 9 nəcé mpumbé í mú mpu bə mə ná bagə cínonηg tɛem bə nə mizhízhiη mí ηkí bulya. 10 Timotê ká wós núnj, sɔgá məzhií ná a bəg kú nə sâ í sá nyə ifwaas; mpugá ná a ηgə sêy iséy í Cwámba námə nda mə. 11 Má cɛel ci cínonηg ná, muud kú mpyény nyə. Bí ɔ bá kwíind nyə ná a bâg nyinηgə zə mádí ná shee. Mə ηgə ntəg bwánd ná bənônj bóól ómínyonηú bwə bâg zə. 12 Mwááηg Apolos nye, mə má bul cwíny nyə ná bənônj bóól ómínyonηú bwə zəg núnj bídí, nji nyə afwóyé mpu magulə ná a zə ja gaád. Nyə é bá ka zə ja nyə é bá bə nə fwála yí.

Məcwúnj nə məbədə má məzhúgúlá

13 Jigá ηkasə, yímúgá mənnyúul búgəd, ságá isâ nda búðum bwə ðu sá ná, ləlúgá məηkul. 14 Ságá sóólúgú wán wəsh nə cɛelí. 15 Bwaanηg, bí mə mpú ná Stefanas bənônj njəw búúd yé búə buud ó áshúshwóógú bwelélə *búgula núnj shí á Akayî, bwə á má wá mənnyúul kwíindúlə búúd

‡ 15:55 Bwə á ðu sá wúl mbií shushwom nə líí. Bwə ká ðu lúmə ínteny ná í kyéyug.

15:56 Rom 4.15; 6.14 15:57 Rom 7.24-25 15:58 16.13 16:1 Mís 11.29-30;

2Kr 8-9 16:5 Mís 15.21; 2Kr 1.15-16 16:6 Rom 15.24 16:7 4.19 16:8 Mís

19.8-10 16:10 Timotê: 4.17 16:12 Apolos: 1.12 16:13 15.38; Sôm 31.24;

Ifz 6.10 16:14 8.1; Yuá 13.34; Rom 13.8-10; 2Kr 6.6; Gal 6.10; Ifz 5.2 16:15

Rom 16.5 Stefanas: 1.16

ó Zembî dî. ¹⁶ Nə ndeé, mə
 ηgə yáág nə bí nə bí mágəłəg
 ijwúga í mbií búúđ wəəηgá nə
 bóól bēsh bənónη bwə ηgə sēy
 ηgə wáduga wá.

¹⁷ Mə ji nə məshusug nəcé
 Stefanas bá Fortunatus nə
 Akayikus bwə má zə; zélə wán
 í má sá ná bí kú ná bə mə nə
 fund, ¹⁸ bwə á má zə sá nə lâm
 í sələg mə shí, milâm səl námə
 bî. Dugá lḡ mbií búúđ ni.

¹⁹ Mədḡ mäsə shí á Azî
 má mə ηgə bəda bî. Akilas
 bá Priska nə *Dḡ lú óbúgəla
 dúsə bwədí njów yí í ηgə
 bəda bí məbədə má buud ɔ
 Cwám̄ba má, kwo bəda kwo
 bəda. ²⁰ Omínyəηâ bân bēsh
 bwə ηgə bəda bî. Ngəgá nə
 kúləla məkúləla mə buud
 ó Zembî. ²¹ Mə Pwól mə
 cílə məbədə mága nə mbwə
 wâm. ²² Nkí muud mə bə
 kú cəl Cwám̄ba, ηkwaal nə
 muud wəəηg. Maranata*.
²³ Cwám̄ba Yésus kə sá bí bēsh
 mpaam. ²⁴ Mə cəl bí bēsh
 kwəη má Yésus-Kríst dî.

16:18 Flp 2.29; 1Te 5.12 **16:19** Rom 16.5 Azî: Mbú 1.4, 11 Akilas bá Priska: Mis
 18.2 **16:20** Rom 16.16 **16:21** Gal 6.11; Kol 4.18; 2Te 3.17; Flm 19 **16:22**
 Gal 1.8-9; Mbú 22.20 Maranata: Yúd 14; Mbú 1.7 * **16:22** Maranata: Ciyá ni í kə
 ná «Cwám̄ba, zaág». **16:24** 4.21; 2Kr 2.4; 11.11; 12.15; Flp 1.8; 2.17; 1Te 2.8; 3.12;
 2Tm 3.10; Flm 9

**Kálaad ábée Pwôl
nyə á cilə buud ó
Kōrēnt yé
Isâ í dúgya nə
kálaad ábée mə
Pwôl shú Kōrēnt
yí**

Kálaad ábée á Kōrēnt éga ηgə lwó nə fwámé baalé zamədanê nyə a wóss mpédúgá Pwôl bənônη Dɔ́ á Kōrēnt. Bóól búud bwá á zə ηgə jaaw Kōrēnt nə Pwôl cúgέ muud lwámá mə Yésus. Ná ndeé, Pwôl ηgə lwó Dɔ́ nə Zembî wə nyə á sá nə a bəg muud lwámá mə Krîst.

Nyə á nyηgə námá lwó bwo nə bwá sééηgug mwaanê nə jɔ́ mílám kənd ókrîsten wá Yudéa (lúu 8 nə 9), nyə nə bwo ná: «Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst; bi mə mpú nə nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíηgal nyúúl məbúwa dí, shú nə bi wə yídag bíg məbúwa mэд» (8.9).

Kálaad mə ka kə shwóg nə isâ ishús (tééd lúu 10 kə wóss lúu 13): Pwôl ηgə jág lámusa nə buud bwá á ηgə ci nə a cuké fwámé múúd lwámá wá. A mú kə shínal kálaad nə jɔ́ kál lú ómínyoηú wá cēlî (13.11-13).

Məbádá

¹ Nə mə Pwôl, muud Yésus nyə a sá nə mə bəg *muud lwámá yé nda Zembî nyə á ηwa cígúlá nə yé, nə *mínyoηú

ishé Timotê, sá wə mə cílá kálaad éga. Sə ηgə cilə *Dɔ́ lú óbúgula ó Zembî dí Kōrēnt yí, nə minkēηkē mi búúd myêsh mísá Akayî myá. ² Sóηgú ishé Zembî bâ Cwámba Yésus-Krîst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá nə bi ηgəg nə cugə nə shee. ³ Gúmá nə Zembî, Sóηgú mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst, Sóηgú mə búl gwág búúd cey lámúd yé, Zembî mə dú cweel mílám ja jêsh yé. ⁴ A ηgə cweel sá mílám *íncwaw í ntug byêsh sá ηgə bwəma nə ndí yííd, shú nə sá bəg nə ηkul mə cwéel bəoηg bêsh bwá ηgə námá bwəma nə incwaw í ntug wá mílám, váál á mə cweel sá mísú mílám yí. ⁵ Mpugá nə, námá nda sá ηgə jág bul jug jugúlə mə *Krîst nə, ntó námá wə Krîst ηgə jág bul cweel sá mílám yé. ⁶ Nkí minjugú mí ηgə bul bɛ́ sá, mí ηgə bɛ́ sá shú nə mílám mí cwááləwog bí, bí dúgúg cug. Nkí Zembî ηgə ntəg cweel sá mílám, a ηgə sá ntó shú nə mílám mí cwááləwog bí, bí mú jísəw mínjugú mimpwúd sá ηgə námá jísəw myá. ⁷ Sə ηgə *búgula kú nə məzhigə nə bi e tōw búgə jínúd nə shîm; nəcé, sá mə mpú nə nda bí ηgə jug jugúlə ηgwúd sá ηgə jug yí nə, Zembî ηgə námá cweel bí mílám nda á ηgə cweel sá mísú ná. ⁸ Bwaəηg, sá acéélé nə bi bəg kú mpu yáág-yáág íncwaw í ntug sá á bwəma nə ndí Azí yí. Í á bə sá mbíya nyaanúlə, ntɔ́ sá ηkul, váál á nə sá áshígé

ná nyingə ngə bæ nə búgə ná sá é wú cínəngú mikuwó.

⁹ Má jaaw bí, sá á shîn dúg ná sá má yə. Nji, í á wóós ntó shú ná sá kú ná ngə nyingə búgula sáméfwó, búgə jísú jêsh í shwálug kə nji wə Zembî muud mə də gwûmushi mímbimbə yé. ¹⁰ Nyə wə nyə á ka fεemushi sá bów-bôw shwiy sá á nywá yə jəəngúd, a bá námə də nyingə fεemushi sâ. Sə ngə búgula nji nyə ná a bá námə nyingə də fεemushi sâ, ¹¹ bí ngə ntâg kwíind sá nə jəgúlálə bí ngə jəgula nə Zembî shú dəəng yí. Ná ndéé, nda jí ná zhwoğ buud bwə ngə jəgula nə Zembî shú dúsú ná, zhwoğ buud bwə bá námə yə nyə akíba shú dúsú ja á bá sá sá mpaam yí.

Pwôl má búgə njəənd

¹² Sâ jí nə ηkul sá ná sá bəgəwag yí jísə ná: lâm í ngə lwó sá ná sá ángê nə cugə nə buud milâm mímbá, sá kú nə sâ á shweelúg, námə nji váál Zembî ngə jii yí. Sə ngə ntâg bul cugə cug jəəngú nə bí, sá ángê nə bε məfug mâ buud, mpaam má Zembî wə í ngə kyey nə sâ. ¹³ Sə ángê nə cilə bí gúl sâ shús, námə nji jəəng bí ngə lə bí ngə námə mpu ni. Mə jí nə búgə ná bí é bá shúgula mpu sâ sá ngə cεel ci yí ncindí nə ncindí. ¹⁴ Mə jí nə búgə ntó nəcé bí mú ngə bwεε mpu ná bí bí nə ηkul jee bəgəwa nə sá námə nda sá má bá bəgəwa

nə bí jwów mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ná.

¹⁵ Mə mpú ntó búbálé, gwə wə má á ka cεel fwo zə nûη bídí, zə nyingə sá ná bí gwágúg məshusug ja ábεé yí. ¹⁶ Mə á ka cεel ná mə bá tí nûη kə Masedwân, mə nyingə wú Masedwân zə nûη bídí ná bí zəg kwəməsa mə njəənd kálə Yudéa. ¹⁷ Ye mə á lás mimpu mímbá ja mə á ηwa cígúlá ná mə sá ntó yí? Ye ntó jí ná micígúlá myâm mí mú ngə bε nji iyuuğ yâ lâm múúd má jí nə ndí yí, mə ka də bæ mə ngə ci, mə ngə shwána? ¹⁸ Zembî nyəméfwó má mpú ná sá ádé bwεε bæ nə bí ná, sá ngə ci, sá ngə shwána. ¹⁹ Kríst Yésus Mwân mə Zembî, sánəη Silvē nə Timoté sá á ngə cúndə bídí yé, nyə a shígé bæ, nə ci nə shwána. Nyə á də bæ, á ká ci sâ, ciyá jé bæ nji ciyá ηgwûd. ²⁰ Məηkaagə mēsh Zembî nyə á kaag má má á bwəma nyádi, shé ka ngə cí Amen nyádi kwon dí, ηgələ magulə ná Zembî má jəla nə gúmá. ²¹ Zembî nyəméfwó wə ngə ləlushi sánəη bí cug shé ngə cugə nə Kríst yíid. Nyə námə wə nyə a gwaágulə shé məwúdá má féeshá. ²² Nyə wə nyə a wá shé məyügyé* mé, a wá shé Shíshim yé mílámúd tãη béén ná a bá sá sâ jêsh nyə á kaag yí. ²³ Má ηwa Zembî wúshined ná, má ká shüğ mə yə. Mə a shígé cεel káag bí

1:9 Rom 4.17 **1:10** 2Tm 4.18 **1:11** 4.15; Rom 15.30 **1:12** 2.17; 1Kr 1.17, 19, 31; 2.13; Heb 13.18 **1:14** 5.12; Flp 2.16 **1:15** 1Kr 16.5-6 **1:17** 1Kr 4.18-19 **1:18** 1.23 **1:19** Mis 18.5 **1:22** 5.5; Rom 8.15-16, 23; Ifz 1.13-14

* **1:22** Məyügyé ná sá músə buud bé. **1:23** 11.31; 13.2; Rom 1.9; Flp 1.8; 1Te 2.5; 2Te 2.10

mbag, gwá wá mæ áshígé ná nyiŋgæ zæ nûŋ Kórênt yí. ²⁴ Sá áŋgê næ cæel nywaad bí, sâ ná bi mágulæg; mbô, sá ŋgæ yida wá mæbwá ísýy bínúd ná bi bág næ mæshusug, næcé búgá jín jisæ álal-ŋkul.

2

¹ Mæ mæ á ka ŋwa cígúlá ná mæ ányŋgæyé ná zæ nûŋ zæ wá bí mæcey lámúd. ² Ŋkí mæ yida wá bí mæcey lámúd, zé nyæ e sá ná mæ gwágúg mæshusug? Ŋgaá bí buud mæ zé wá mæcey lámúd wá? ³ Mæ á cilæ bí kálaad shú ná, ja mæ zé nûŋ yí, bí buud mæ jálá ná sá næ mæ bág næ mæshusug wá, bi kú bá yida wá mæ mæcey lámúd. Mæ ŋgæ mpu búbálé ná bi báá mæ ðu bæ, mæ ká gwág mæshusug, í bæ námá mæshusug mán. ⁴ Mæ á cilæ ntâg kálaad wæŋgú næ mæzhwíle míshéd, mæ ŋgá dúg *incwaw í ntæg, lâm kú bæ mæ ná shæ. Nji, mæ a shígé cæel wá bí mæcey lámúd, mæ á yida cæel ná bi mpúg ná mæ ŋgæ cæel bí váál á ntq minji.

Ijuugá

⁵ Ŋkí ŋgwól múúd nyæ a sá ná mæ bág næ mæcey mæ lâm, mæ dí nyæ á sá yé; mpülæ dúg íí, bi bêsh wá nyæ á sá mæcey mæ lâm mæŋg wá, mæ awáyé jwuŋ sá mæ ŋgá ci yííd. ⁶ Muud wæŋgú, bímbí búúd ó *Dq bwá á mæ ŋkáánd næ nyæ yí í mæ jæla. ⁷ Ná ndeé, mæ yidá ci ná bi kág bíd nyæ, yidagá cweel

nyæ lâm; næcé bí mæ ká bæ kú sá ntó, mæcey mæ lâm mæsæ næ ŋkul káda nyæ ná ndeé nyúúl shwal tag nyæ.

⁸ Ná ndeé, lwógá nyæ ná bi mæ cæel nyæ, mæ wá mæ cí ntó. ⁹ Mpugá ná ja mæ á cilæ bí yí, í á bæ ná mæ dúg ŋkí bi e sá mæ mægwág mæzhíí mæsh. ¹⁰ Bí mæ ká bíd múúd, kú lámusa næ nyæ, mpugá ná mæ mæ bíd námá nyæ. Ŋkí mæ mæ á ka ntâg bíd muud ja mæ á jæla næ lámusa yí, mæ a bíd nyæ shú dún mísh mæ *Kříst dí. ¹¹ Mæ a sá ntó shú næ *Sátan kú bæ næ zhíí ná a nyúgúg shé, shé ajágé íyuug byé.

¹² Mæ a wóós Truwás ná mæ ká bwiiŋg Jjɔɔ Kéel mæ Kříst. Nji, tæem bæ nda Cwámbe nyæ á juw mæ mpumbé ná wúŋgúlúŋ ná, ¹³ lâm í á bul kæ mæ gwów næ mæ bálæ kú kwey mwááŋg Títus. Mæ á ka ntâg jána næ buud o nûŋ, mæ mú kyey kæ Masedwân.

Sáal á sɔ á gúgwáan

¹⁴ Mæ yé Zembí akíba, nyæ muud mæ dú sá ja jêsh, kwon mæ *Kříst dí, ná sá dúg ntq ntólæ yé yé. Mæ yé nyæ akíba, nyæ muud ŋgá balan næ sá shú ná njígúlá mæ Kříst í ŋgág næ mpyáanz kúl jêsh nda labínda yé. ¹⁵ Sá bí bándá bæ jɔɔ labínda mæ Kříst shú mæ Zembí, sá ŋgæ sá ná buud bêsh bwá gwádúgág mæcud mæ Kříst, tæo bœŋg bwá ŋgá *dúg cug wá, tæo bœŋg bwá

ηγῶ ἢ ἡ. 16 Μὰϋδ μὰϋηγ μὰςα κα βὰ μὰϋδ μὰ σὠῡῡ shwiy shú βὰϋηγ βῠά ηγῶ ἢ ἡ; ηἢ, shú βὰϋηγ βῠά δῡγ ϋγ ῠά, μὰςα μὰϋδ μὰ ϋγ, μὰ ηγῶ κὰ νὰ βἠη ϋγ δἰ. Κά, ζῶ ἢ νὰ ηκὺλ σὰ ῠάά ἰσῡῡ βῠὰϋηγ ῡῡ?

17 Σὰ βὰά σὰ ϋγῡ νδα βῶά zh-wog buud βῠά ηγῶ ηῠα Milású mí Ζεμβἰ νδα σἠ μὰκἰδ ῠά. Μβῶ. Σὰ βὰά σὰ ηγῶ μῠῡ νὰ Ζεμβἰ ῠά νῠῶ ἄ ντἰ σὰ, σὰ μὰ κα δῠ λὰς κὺ shweel τῶ σἠ μἰsh μὰ Ζεμβἰ δἰ, σῠνῶη Κῡῡστ σὰ ηἢῡλ μβὰδῡγά.

3

1 ῡῡ σὰ ηγῶ νῡἡηγῶ σῡ ἢα shús νὰ buud βῠά shwúg μῠνῡῡῡ νὰ σἠ? ῡῡ ἰ ῡ νῡἡηγῶ νὰ ἢἢ νὰ σὰ σἠάγ νδα βῶάῡḡά, νὰ σὰ ζῶγ νὰ οκἠάαδ βῠά ῡῡ σὰ ηκὺλ νὰ σὰ σἠάγ ἰσῡῡ ῠά, ζῶ ἰῠῶ βἰ? ἢκἰ ντἠγ νὰ ῡῡ σὰ ḡῠἠἠμβῡḡ βἰ οκἠάαδ βὰϋηγῡ? 2 Βἰ ῠά βῡσῶ κἠάαδ ῠῡσῡ, κἠάαδ ἢἰσῶ ϋἠῡῡ ῠῶδἰ μἰλἠμῡδ ῡῡ, κἠάαδ μῡῡδ ῡῡsh μὰ μῠῡ ῡῡ, μῡῡδ ῡῡsh ηγῶ ἰῡ ῡῡ. 3 Ηἠῠ. ἰ ηγῶ μῠῡ νῡἡν νὰ βἰ βἰ κἠάαδ Κῡῡστ νῠῶ ἄ ϋἠῶ ῡῡ; νῠῶ ἄ ϋἠῶ, ἠ μῡ ῡῡ σὰ νὰ σὰ κἠάγ buud. ῡῠῶ ἠ shἡḡῡ ϋἠῶ νὰ νἠνδἰ*, νῠῶ ἄ ϋἠῶ νῠῶ νὰ Shíshim μὰ Ζεμβἰ ἄ κῠῠῶ. ῡῠῶ ἠ shἡḡῡ ντἠγ ϋἠῶ νῠῶ μὰκῠῠῶḡῡδ, νῠῶ ἄ ϋἠῶ μἠλἠμ μἰ βῡῡδῡδ. 4 Κῡῡστ ῠά ηγῶ σὰ νὰ σὰ ηγῶḡ μῠῡ ντῶ βῡβῶἠῡ μἰsh μὰ Ζεμβἰ δἰ. 5 Σὰ ἠηḡῡ νὰ ϋῡῡῡ ϋἰ νὰ σὰ μὰ σὰ ḡῡλ σἠ νὰ ηκὺλ νῡἠῡῡ

σἠμῡῡῠῡ; μβῶ. Ζεμβἰ ῠά ηγῶ σὰ νὰ σὰ βῶḡ νὰ ηκὺλ ηγῶἠῶ σὰ ἰσἠ σὰ ηγῶ σὰ ῡἰ. 6 ῡῠῶ ῠά νῠῶ ἄ κῠῠῠῠῠῠῠῠ σὰ νὰ σὰ βῶḡ οσῶῡ ϋῡ μὰςἠἠ ῠἠ σῡ ἄ ḡῡḡῠἠἠ. Σῡ ἢῶηη κὺ ντἠγ βῠῶ σῡ ἄ μὰϋϋῡ νδα μὰςῶ ϋἠῡῡ νὰ, ἰ ηἢῡῡ ῡἠδα βῠῶ σῡ ἢκῡḡḡκῡ Shíshim ηγῶ ἠἠἠ ῡἰ. Νῠῡῡ βῡḡἠῶ μὰϋϋῡ ἰ δῠ ḡῠἠῡῡ μῡῡδ ḡῠἠῡῡ ḡῠἠῡῡḡ, ἢκῡḡḡκῡ Shíshim νῠῠἠἠ μὰ ῡῡ μῡῡδ ϋḡ.

7 Μὰϋϋῡ μὰ ἄ βῠῶ ϋἠῡῡ μὰκῠῠῶḡῡδ, βῡḡἠῶ μῠῶ ἰ δῡḡῶ ḡῠἠῡῡ μῡῡδ ḡῠἠῡῡ ḡῠἠῡῡḡ. ἢἢ, μἠῠῠἠῶ μἰ ἄ βῠῶ σἠἠ δῶηηḡῡδ ῠἠἠ ἄ νὰ Μῡῡῡ μῡἠἠ νῠῶ ἄ ἠḡḡ δῠῶ ῡῡ μῠῠῠῠῡ ἰ ἄ ἢḡḡ βῡῡ ηκἠῠῠῠῠῠ, βḡ ῶ *ἰΖῠῠῡḡἠ κὺ νὰ ἢἰσῠῠ δῡḡῡἠῶ νῠῶ μῠῠῠῠῠῠῠῠ, ἰ ηἢῡῡ νὰ ἰ ἄ βῠῶ ηἢἰ μἠῠῠἠῶ μῠἠἠ κῡἠ ῠῠἠἠ. 8 Μἠῠῠἠῶ τῡῡḡ ῠῠῶ βῠῶ ντῶ σἠἠ ἰ ἄ δῠ κῠῠἠῠῠ shwiy ῡἠἠ, ηκἠῠῠῠῠῠῠ νὰ δῶηηγ σἠἠ ἢκῡḡḡκῡ Shíshim ηγῶ κῡῡῡ νὰ νδἰ ῡἠἠ. ἢḡἠἠ μἠῠῠἠῶ μῠἠἠ ϋἠῠῠῠῠῠ μἰ ῡῡ νῡἡηγῶ βῡῡ ντῡ? 9 Σἠἠ ἰ ἄ δῠ κῠῠἠῠῠ μῡἠἠ ἰντῡḡῡἠ ῡἠ τῡῡḡ ῠῠῶ βῠῶ νὰ βἰμβἰ ἠῡ μἠῠῠἠῶ νἠ, ηκἠῠῠῠῠῠῠ νὰ σἠἠ ἰ ηγῶ σὰ νὰ buud βῠῶ βῶḡ οτῡḡἠἠ μἠsh μὰ Ζεμβἰ δἰ ῡἠ? 10 ἢḡἠἠ μἠῠῠἠῶ μἰ ἄ ηκἠῠῠῠῠῠ ῡḡḡ μῠἠἠ ῡῡ ῡῡ shἡḡῡ ῠἠ? 11 ἢκἰ σἠ ἄ κῡἠ ῠῠἠἠ ἰ ἄ βῠῶ νὰ μἠῠῠἠῶ, ηḡἠἠ σἠ ἄ κἠνδῡḡῶ κἠνδῡḡῶ ἰ ῡῡ νῡἡηγῶ βῡῡ βῠῶ νὰ νδἰ? 12 Σὰ βὰά ηγῶ βῠῠἠνδ νὰ βῡḡῶ νὰ ἰ βἠἠ βῠῶ ντῶ,

2:17 4.2; Flp 1.15-17; 1Te 2.3, 5, 10; 1Pr 4.11 3:1 5.12; 10.12; Mis 18.27 3:2

1Kr 9.1-2 3:3 MmN 24.12; Zhe 31.33; Eze 36.26 * 3:3 ἠνδἰ: ἰ ἄ δῠ βῠῶ ῠῡἠ μβἰ μἠḡῡῡῡ νδα μἠḡῡῡῡ μὰ ἠῠἠἠῠ; βῠῶ ἄ δῠ ἢῠῠῠ κῠῠῠῠῠ μἠḡῡῡῡῡ κα δῠ ϋἠῶ νὰ νδἰ. 3:5 2.16; Rom 15.18 3:6 ῡἠἠ 6.36; Rom 7.5-6; 8.2, 6, 10; 1Kr 11.25 3:7 MmN 34.29-30 3:9 Rom 8.2, 33; Gal 3.10 3:13 MmN 34.33-35

gwá wá sá ηgá sá isâ ná kpwɔɔ kpwɔɔ yí. ¹³ Sá aŋgê nã sá nda Moyíz; nyã á ðu shwu suláya lúúd ná bag ó Izuráyēl bwá nda dúg váál mǎŋkənɔwã mã kúl fwála má é ηgã shîn yí. ¹⁴ Ká, milúu mí á má shilã† bwo nda jwów á kú nã yásã. Í mú ðu bæ bwo zã wóós múús ná, ja bwá lɔ́ mícilyá myã Sɔ́ a Cwúlú yí, suláya ηgã ná búdal bwo milâm. Suláya wɔɔŋgú nyã afwóyé wú, á ðu jimb ñji ja múúd má bæ múúd má Kríst yí. ¹⁵ Jí ntó, ja jêsh bwá ðu lɔ́ mícilyá mí Moyíz yí, suláya má ðu búdal bwo milâm. ¹⁶ Ñji, ja múúd mã yíd dúg wá Cwámbã‡ yí, ja jɔɔŋg wá suláya mã wú yí. ¹⁷ Nãcé Cwámbã jisã Shíshim, kúl Shíshim mã Cwámbã wúsé yí, cínŋg wá jiya fulí jisá yí. ¹⁸ Sá bêsh buud ósuláya bwá á má wú mámpwoombúd wá, sá ηgã benyS milwaná mí Cwámbã, nda sá bí nã ηkul ðu dúg gúl sã yêñ dí ná; ná ndeé, Cwámbã, muud jí Shíshim yé ka ηgã sá ná sá ηgág nã bɛɛla sã sá ηgá dúg yí, a ηgã kwádulã sá milwaná kwádulã kwádúlág.

4

Tɔɔm á shíshim

¹ Ná ndeé, Zembî nyã a gwág sá ηkúnkwónɔ́lã, a mú yã sá iséy sá amã cɛ íni. Nda jí ntó ná, sá aŋgê nã teeg mǎnyúul. ² Sá

á má ban mísóólúgú mí shwôn mí ðu sîy íshwoo myá, sá ηgã cugã ná sáŋ kú nã makón, sá aŋgê nã kwíŋg Milású mí Zembî; sá ηgã yida lwó buud obúbálé, sá mú ka ηgã sɔ́ mísh má Zembî dí ná buud bêsh bwá shwúg mǎnyúul nã sã. ³ Ñji, ñkí Jɔ́jɔ́ Kéel sá ηgã bwiing yé ηgã ná bæ mbúdúlã nã suláya, a ηgã bæ ntó shú búúd bwá ñkág ná bwá ká jimb wá, ⁴ ohááaden, buud zembî á shí ga má sá ná milúú mí bág shúg nã shúg wá. A má sá bwo ntó shú ná bwá bág kú dúg mǎŋkenya mã Jɔ́jɔ́ Kéel á milwaná, Jɔ́jɔ́ Kéel má *Kríst muud jisá mbɛɛla má Zembî yé. ⁵ Sá aŋgê nã cúndã sã í dúgyá nã sámfwó yí. Mbó! Sá ηgã cúndã sã í dúgyá nã Cwámbã Yésus-Kríst yí. Sã bãŋ sá búsa yida bæ ósóol ɔ́ mäsáal bún lúu mã Yésus dí. ⁶ Mpugá ná Zembî muud nyã á ci ná: «Mǎŋkenya má fáánug yídúgúd» yé nyãmfwó wá nyã á faan shé milámúd. Nyã á faan ntó shú ná shé mpúg milwaná myé mí ηgã ηkənɔwã Kríst mpwóombúd myá.

⁷ Jí ka bæ na ná, sá buud ηgã ηkēny tɔɔm wɔɔŋg wá, sá búsa nda mímbágó mí mpíí, mí ðu bwíl; í jalá nã mpu nyín ná fǎmbámbá ná mãma ηkúl sá búsa nã ndí yí nyísã ηkul

3:14 Iza 6.10 † **3:14** milúu mí á má shilã: Ciyá ñi jisã námá Ifz 4.18; í ká ná «milúú mí músã bwo kú ná nyinɔ́ ðu mpu bíi isã, kú mpu faas». **3:16** MmN 34.34 ‡ **3:16** Kálad MmN 34.34 ηgã lwó nã ja Moyíz nyã á ðu yid kã wá Zembî yí, nyã á ðu yíl suláya mpwóombúd. **3:17** Yuá 8.32, 36; Rom 8.2; Gal 5.1, 13 **3:18** 4.6; 1Kr

2.7 **§ 3:18** Bóól bwá ci na ná: «milwaná mí Cwámbã mí ηgã faan sá mámpwoombúd ka ηgã wéeshuli ñjã nda ñjã yêñ». **4:1** 3.4, 6 **4:2** 2.17; 6.4 **4:3** 1Kr 1.18

4:4 zembî á shí ga: Yuá 12.31; Ifz 2.2 mbɛɛla má Zembî: Kol 1.15; Heb 1.3 **4:5** 1.24 **4:6** Mæt 1.3; Iza 9.1; 2Kr 3.18; 1Pr 2.9 **4:8** 1.8; 7.5; 11.23-29

má Zembî, kú bæ sáméfwó ñkul nyísú. ⁸ Minjugú mí ñgə shúsə sá ikóómb byêsh, ñji sá kú fína; bíl íja mæfug shîn sá mílúúd, ñji sá ñgə ná bæ nə búgá; ⁹ sá bwəma nə cúwáí, ñji sá kú myeesh; bwə ñgə bwam sá shí, ñji sá kú yə. ¹⁰ Sá ñgə ñkêny shwiy mə Yésus sádí nyúúlád ja jêsh. Í ñgə bæ ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námá sádí mányúúlád. ¹¹ Sá tɛem ñgə cugə, shwiy í ñgə bwéel sá ja jêsh nəcə sá ñgəlá sêy nə Yésus. Í ñgə bæ ntó shú ná cug mə Yésus í nyínúg námá sádí nyúúl á shwiy gaád. ¹² Ntó ji ná shwiy í ñgə bɛ sá, bi báá ñgə ntâg ñwa cug cínɔŋ. ¹³ Cilyá wúsə Kálaad Zembî dí ná: «Mə á bæ nə búgá, mə ka lás». Váál búgá jɔɔŋ í ñgə námá gwɔ́ sá mílámúd, sá ka námá ñgə lás. ¹⁴ Nəcə sá ñgə mpu ná muud nyə á gwúmushi Cwámba Yésus yé mə bá námá gwúmushi sánɔŋ Yésus, a mú jil shé nyádí koogá. ¹⁵ Bi mə dúg íí, sá ñgə bwəma nə isá íni byêsh shú dán, shú ná buud bwə búlɔg ñgə nyí mpaam mə Zembî dí ná ndéé, buud bwə yá Zembî akíba wá bwə mú ñgə bul bulya, Zembî mú ñwa gúmá.

Íŋkáj í mbúgala

¹⁶ Gwá wá bí mə dúg ná, sá aŋgê nə teeg mənyúul. Tɛem bæ ná nyúúl búúd bwə ñgə dúg ga í ñgə shîn cóóg íí, lám í

ñgə bæ mə cwû ñji gúgwáan nə gúgwáan jwów dêsh. ¹⁷ Nəcə, búbaalê minjugú sá ñgə bwəma nə ndí máfwála mága dí myá mísə zhizhe sâ, mí ñgə yida kwəməsa sá ná sá bág bæ nə gúmá áyíyáág í bá ji kandugə kandugə yí. ¹⁸ Sá báá sá aŋgê nə sɔ́ sâ í ñgə nyîn yí, sá ñgə yida sɔ́ sâ í aŋgê nə nyîn yí; nəcə sâ í ñgə nyîn yí í dɔ́ ji ñji fúfwálá, jɔɔŋ í aŋgê nə nyîn yí dɔ́ ji kandugə kandugə.

5

¹ Nyúúl sá bí nə ndí wa shí ga dí yí nyísə banda. Sá mə mpú ná ñkí banda dɔɔŋ í shîn búg íí, sá bí nə njów gwów wə Zembî, njów á kandugə kandugə; Zembî nyəméfwó wə nyə a lwɔ́ wo, kú bæ məbwə mə búúd. ² Gwó wá jí ná, sá ñgə leegya wa banda gaád, sá mə ka bul bæ nə yéesh nə njów wúsú á gwôw. Sá ñgə cɛel ñwa nyúul nyísú á gwôw, bwáád nda káándə wa nyíga dí gwôw, ³ ñkí nyâŋ nyúul nyí nə ñkul bá zə kwey sá ná nə nyíga í kú fwo wû. ⁴ Jísə ná, té sá ñgə ná ji wa nyúúl á shí gaád yí, micúŋ mí ñgə ntɔ́ sá ñkul, sá ka dɔ́ leegya. Njí, sá aŋgê nə cɛel béegya nə mbwéedí sá bí nə ndí ga, sá ñgə jii ná sá mə bəd nyúul cínɔŋ gwôw, shú ná nyúúl á kandugə kandugə í mínəg nyúúl á shwiy ga. ⁵ Zembî nyəméfwó wə nyə á kwəməsa

sá shú cug jōngû, a mú wá shé Shíshim yé mílámúd tâñ bēén ná a bá yə sá gwo.

⁶ Sâ jōng i du sá ná sá bág nə ŋkul búgád ja jêsh, tēem bá ná sá ŋgə mpu ná, té sá bí ná wa nyúúl ga dí yí, sá cugé sádfi mpwág, sá bí shwóg-shwóg nə Cwám̄ba. ⁷ Ntó ji ná, sá aŋgê nə dúg nyə, nji sá ŋgə *búgula ná sánón̄ sá bí sámbá. ⁸ Sá ka ŋgə bə nə ŋkul búgád, sá ŋgə yida jii ná sá wúg wa nyúúl gaád kə ji Cwám̄ba dí koogú. ⁹ Nə ndeé, tō sá má nyingə ná ŋgə ji wa nyúúl gaád, tō sá má wú, sá ŋgə bul jii nji sâ ŋgwūd: ná sá ŋgég nə cugə váál á céel yí. ¹⁰ Nəcé shé bēsh shé má bá kə tōw bəl-bəl dí kúl *Křist mə bá kə cígal mílású yí, muud yēsh ka bá ŋwa myána myā misóólúgú nyə á sá ja nyə á ŋgə cugə nyúúl dí yí: misóólúgú mí anyunywaâ nə myán̄ myána, mi abúbôw nə myán̄.

Séy ŋkwambulə

(Rom 5.1-11; Ifz 4.20-24)

¹¹ Nda sá ká ŋgə gwōz̄ Cwám̄ba ná, sá ka ŋgə cēel sá ná buud bwə máguləg ná kéel dúsú dúsə búbálé. Sá má mpú ná mísh má Zembî dí, sá təl bəl-bəl dí; sá má tédúgá ná sá təl námá bəl-bəl dí bídí mílámúd. ¹² Sá aŋgê nə nyingə s̄j ja shús ná bi shwúg mənyúúl nə s̄. Mbô. Sá ŋgə yida cēel yə bí zhií ná bi jéég bəgəwa nə shé bələ sámbá. Nə ndeé, bi é bə nə ciyá

bí má cí búúd bwə ŋgə ŋkus nə isâ yā tón̄ nə tón̄ kú bə yā lâm dí cwū wá. ¹³ Ŋkí sá ŋgə nyîn nda lúu í cugé ná sá nə fug í, jisə nəcə sá má yə Zembî cug jisú ncindí nə ncindí. Ŋkí sá má yida nyîn ná sá bí nə fug í, jisə nəcə sá má cēel kwíind bí. ¹⁴ Nəcə cēelí *Křist ŋgə cēel sá yí í má lwánd sá lámúd, sá ŋgələ téduga ná muud ŋgwūd nyə á yə shú búúd bēsh, ntó ji ná bənôn̄ buud bēsh bwə á yə mísh má Zembî dí. ¹⁵ Nyə á yə shú búúd bēsh, ná buud bwə ŋgə cugə wá, icug byán̄ í bág nə mfíi shú dé, kú ná nyingə ŋgə bə shú dán̄; nəcə nyə á yə a gwūm shú dán̄.

¹⁶ Nda í ká bə ntó ná, sá aŋgê ná nə dúg buud mədúgya mâ shí ga. Ŋkí sá á fwo ŋgə dúg Křist mədúgya mâ shí ga, sá aŋgê ná nə dúg nyə váál dōng. ¹⁷ Bi má jəlá nə ka mpu ná, múúd mə ká bə múúd mə Křist í, a músə kukwuməga ágúgwáan, cug jé acwúlú í má shîn; bi má dúg í, a músə muud agúgwáan. ¹⁸ Zembî wə ŋgə sá sóólúgú wōng wēsh, nyə muud nyə á zə wə Křist zə sá ŋkwambulə nə shé yé, nyə á ka námá yə sá séy ná sá ŋgég nə kala ŋkwambulə nyōng. ¹⁹ Ntó ji ná, Zembî nyə á bə Křist cwū*, a ka ŋgə sá ŋkwambulə mpədúgá nyəmēfwó nə buud c shí ga, kú ná nyingə kənd lâm íwushí í búúdud. Nyə á ka

5:7 1Kr 13.12; 1Pr 1.8-9 **5:8** Flp 1.23 **5:9** Kol 1.10; 1Te 4.1 **5:10** 11.15; Iza 2.12; Dan 7.9-10; 12.2; Mis 17.31; Rom 2.6; 1Kr 3.13-15; 4.5; Flp 3.19; 2Te 1.7-10
5:11 4.2; 6.4; 1Kr 9.22 **5:12** 1.14; 3.1 **5:14** Yuá 17.23; Rom 8.35; Gal 2.20; Ifz 3.19; 5.2, 25; 1Yn 3.16 **5:15** Rom 6.3-4; 7.4; 14.7-9 **5:17** Iza 43.19; Rom 6.4; Gal 6.15; Ifz 4.24; Mbá 21.5 **5:18** Rom 5.10 **5:19** Rom 3.24-26; Kol 1.20

* **5:19** Dúgúg sâ Yésus ŋgə cí Yuá 10.30 dí yí.

wá sá njígulá lúúd ná sá ngág
 nə kala ηkwambulə nyəηg.
 20 Sá ka ηgə sá lwámá Kríst
 nyə a lwám sá yí. Ja sá ηgə
 jōw bí yí, Zembî nyəmfwó
 wə ηgə jōw bí éne. Sá má
 jəgula nə bí jínə má Kríst dí
 ná: «Bídúgá nə Zembî sáág
 ηkwambulə mpədúgá binón
 nyə.» 21 Zembî nyə a sá ná
 Kríst bág *sám jilá íshéd, í njúl
 ná Kríst nyə a shígé bwele bə
 nə sám; nyə a sá ntó shú ná
 shé bág otátalí kwonə má Kríst
 dí.

6

1 Nda jí ná sánəη Zembî wə
 ηgə sēy ná, sá ka ηgə ci nə bí
 ná: «Kúgá fándá lég mpaam
 má Zembî ntó ná ndeé, bí kú
 dúg mfíí á cínəηg.» 2 Mpugá ná
 Zembî nyə á ci ná:
 Ja fwámé fwála i á bə yí, mə á
 magulə məjəgula mwô.
 Jwów wo á ηgə jii kwíindyá yí,
 mə a shí kwíind wo.
 Fwámé fwála wə má ka bə ga.
 Jwów wó jélá nə bii kwíindyá
 wə ga.

Minjugú mí Pwôl

3 Sá áηgē nə bwele jii ná sá
 má kwal múúd bəəgú, nəcé
 sá acéélé sá ná buud bwə
 mpyényúg iséy bísú. 4 Sá ηgə
 yida sə ná bí shwúg mənyúul
 nə sə mázhíí mēsh dí ná sá
 bí fwámé ósól o māsáal ó
 Zembî; sá ka ηgə bul bə nə
 jísów: jísow *incwaw í ntug,
 jísow micún, jísow yágúwó,

5 jísow bígə, jísow mimbwug,
 jísow ocinəcində, jísow yíηgá
 íséy, jísow məfúfə məgwə,
 jísow mázha. 6 Sá ηgə ci
 mənyúul, sá nə mpúyá, sá nda
 nə milámusa, sá nə jə lám,
 Nkəηkə Shishim ηgə kyey nə sá,
 sá njúl nə cēlí á kú nə məkəη,
 7 sá njúl nə ciyá jí bábálé yí,
 sá nə mpífə má Zembî, sá nə
 məkwəə mə dóomb má otátalí,
 mə lúmbúli nə mə kaambulə
 nyúul. 8 Gúl ja buud gúmal sá,
 gúl ja bwə saambulə sə; gúl ja
 bwə mpyaam sə, gúl ja bwə
 sá sə məshwúmb; gúl ja bwə
 ηwa sá nda buud o məshügə,
 sá báá njúl otátalí; 9 gúl ja
 bwə ηwa sá nda ojínə, í njúl ná
 buud bwə mpú sə, bwə ηwa
 sá nda sá ηgə júgula, í njúl ná
 sá ηgə cugə, bwə dúg sá nda sá
 bí íntúgúlíd, nji muud kú gwú
 sá, 10 bwə ηgə sá sá isá í cəyug
 lámúd yí, sá báá nji məshusug
 məshusug, sá njúl məbúwa dí,
 nji sá ηgə sá ná bóól bwə bígúg,
 sá ηgə fúfə nə sá jēsh, nji sá
 mbííd byēsh.

11 Yé bwáəηg wə Kōrēnt, sá
 á jaaw bí isá byēsh kú shweel
 tō ηgwúđ, sá á juw bí milám
 mísú ná wúηgúlúj. 12 Sá báá sá
 afwóyé yow cēlúlə bí, bí wə bí
 acéélé lég cēlí sá ηgə cēl bí yí.
 13 Ságá námə sá nda sá ηgə sá
 bí ná. Mə ηgə ci nə bí tən nda
 bwán bām nááá «juwugá námə
 sá milám mín ná wúηgúlúj!»

Kúgá fula sámbá nə ohááden

5:20 Mat 10.40; Iza 52.7 5:21 Yuá 8.46; Rom 8.3; 1Kr 1.30; Gal 3.13; Heb 4.15
 6:1 Rom 5.2; 1Kr 15.10 6:2 Iza 49.8; Luk 4.19-21 6:4 4.2 6:5 11.23-29
 6:6 8.24; Rom 12.9; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; 1Tm 4.12 6:7 10.4-5; Rom 13.12;
 1Kr 2.4 6:9 4.10 6:10 isá í cəyug lámúd yí: 7.4; Rom 5.3; 12.12 məshusug
 məshusug: 8.9; Flp 2.17; 4.12-13; 1Te 1.6 6:13 1Kr 4.14

14 Kúgá fula sámbá nà ohááden*, kà sá dúl váál mbεε mpwəɔda kú nà wámbálé; nyáyé mpwəmə nyí nà ηkul bə mpədúgá bishúlə mácεε nà bələ kú bish mácεε yí? Dáyé kəw mánkenya bənōη yídúgú bí nà ηkul bə nà ndí yí? 15 Dáyé váál cún wí nà ηkul bə mpədúgá *Kříst bá Beliár† yí? Jáyé wónǵó mbúgula bá hááden‡ jí nà ηkul bə nà ndí yí?

16 Mpáánzə Zembí í má bwεε fula jí nà ozembí wá yadúg? Mpugá ná shé báá shé jí Mpáánzə má Zembí á kuwō, nəcé Zembí nyə á cí ná:

Mə bá jí bwádí, sənónη mə bá cugə,
mə bə Zembí wán, bāη bə kúl jām.

17 Ná ndéé,
wúgá na bwádí, béégyágá nà bwo, Cwám̄ba ηgə cí ntó.

Kúgá kún̄ya nà sá áduđanā.
Mə ka bá ηwa bí nà məshusug.

18 Mə bá bə bí sóǵngá,
bí bə mə bwān wəábudūm nà wəábudā.
Cwám̄ba á ηkul nyēsh ηgə cí ntó.

7

1 Isā byēsh Zembí nyə á ηgə kaag íni í dúgyá nà shé. Nda jí ná Zembí nyə á ηgə kaag sá byo ná, yé bwááηg má búl cεel wá, shé yílúgá sá jēsh í ηgə lweegushi shé mən̄yúúl nà *mishíshim ícug í íshéd yí.

Shé ηwagá Zembí nà gwǵǵgá, shé ka ηgə casula bələ nà kuú njəond á cεel yí.

Məshusug má Pwōl

2 Juwəgá milám, jil sá cínəηg. Sá áshígé byaagula nà muud, sá kú díya nà muud, kú námá nyúg təə muud. 3 Mə aηgē cεel cí ná bí má jág sá gúl sá; mə shí bwey jaaw bí ná sá má cεel bí váál á ná, təə bí mə yá, təə bí mə nyingə cugə, nji sá ηgə cεel bī. 4 Mə ηgə jág bul bə nà búgə nà bī, mə ηgə bəgəwa nà bí, lám də bul cwaaləwo mə, məshusug də bə mə ntə mín̄ji *íncwaw í ntug byēsh sá ηgə bwəma nà ndí yíid.

5 Mpugá ná, ja sá á wóós Masedwān yí, sá áshígé bə nə wogá, nji incwaw í ntug məváál mēsh. Nəcé í á bə, buud bə ηgə lumbəli nə sá, milám mí njúl nyingə bə sá ifwaas ifwaas. 6 Nji, Zembí má də bə, ja múúd cúgé ná nə bándáyé yí, a wá nyə ηkul lámúd. Nywáá nyə á ka námá sá ná Títus wóósúg, í mú wá sá ηkul mílámúd. 7 Í cúgé ná nji wóósúlə Títus nyə a wóós wə í á wá sá ηkul mílámúd, í á bə námá nə bímbí bí á wá nyə ηkul lámúd yí. Nyə á jaaw sá váál bí ηgə yímə ná bí mə dúg sá yí, nə váál sá ηgə cey bí lámúd yí, nə váál bí ηgə cεel ηkēny mbag wām yí. Məkál məəηg má á nyingə bul sá mə məshusug.

6:14 1Kr 6.9-13; 10.21; Ifz 5.5-11 * **6:14** Naá, Pwōl ηgə cεel cí buud bwá cúgé búúd ó Kříst wá. † **6:15** Beliár mə ká ná Sátan. ‡ **6:15** Dúgúg sá sá amə cí mpánzə 14 dí yí. **6:16** Ləv 26.12; Zhe 32.38; Eze 37.27; 1Kr 3.16 **6:17** Iza 52.11; Mbú 18.4 **6:18** 2Sa 7.14; Iza 43.6; Amo 4.13; Mbú 11.17 **7:1** 1Yn 3.3 **7:2** 6.13; 12.17 **7:3** 6.11; Flp 1.7 **7:4** 6.10 **7:5** 2.13; 4.8 **7:6** 1.3-4 Títus: 2.13 **7:8** 2.4

⁸ Mə mpú nə kálaad mə á nti bí yé nyə a ntágulə bî. Bélé, mə a shíngi nə dágúlə nda bí á gwág biméfwó cey lámúd ja jəŋg dí ná. Nji, mə anyíngáyé ná shíngi. ⁹ Mə yidá bə nə məshusug ja gaád. Mə ji nə məshusug, kú bə nəcə nda bí á bə nə məcəy mə lâm ná, í yidá bə nəcə, məcəy mə lâm mún məŋg mə á sá nə bí céndúg mítédúgá. Ntó mə lwó nə məcəy mə lâm mún mə á bə váál Zembî mə dú cəel yí. Ntó ji nə sá áshígé sá bí məbôw. ¹⁰ Nəcə, múúd mə ká gwág váál məcəy mə lâm Zembî mə dú cəel yí, muud wəŋgú nyə e cénd mítédúgá, a mú *dúg cug, a kú ná nyingə shíngi məcəy mə á sá nyə lámúd má. Nji, múúd mə ká gwág váál məcəy mə lâm mâ shí ga, mə kwaamb nyə shwiy. ¹¹ Bi a gwág váál məcəy mə lâm Zembî mə du cəel yí; bí mə ka dúg sá í á kwaamb bí yí: A mânj mājigəwa e! A wāŋ mpülə kaambulə nyúul e! A wāŋ shíngilə e! A jāŋ gwóŋgə e! A jāŋ jə yéesh e! A jāŋ kááfə e! A wāŋ mpülə ság múúd nyə á byaagulə yé e! Bi a lwó nə milám mín mí á bə otútəlí ja bí á kwambulə lósú wəŋg yí.

¹² Kagá mpu nə ja mə á cilə bí yí, í áshígé bul bə shú múúd nyə á byaagulə yé, kú nyingə bə shú múúd bwé á byaagulə nə ndí yé. Mə á cilə bí shú nə mísh mə Zembî dí, bí dágúg váál bí ngé jigəwa nə sá yí. ¹³ Sâ í á wá sá njkul milámúd wə

ni.

Í á ka ntâg bə, njkul mə bə sá milámúd ntúni í, sə nyingə bul gwág nywa məshusug Títus nyə á bə nə ndí má. Nyə á bə nə məshusug nəcə bí bēsh bí a sá nə lâm í jáág nyə shí. ¹⁴ Bi mə dúg í, bəgəwálə mə á ngə bəgəwa nə bí nyádí míshúd yí, í á shí bə nə zhií. Nə ndeé, nda sə mə du bwey jaaw bí nji obúbélé ná, í á shí nyîn nə mə a shí bə nə njkaam nə mə bəgəwag nə bí mísh mə Títus dí. ¹⁵ A ji nji kə du téduga váál bí á du sá nyə məgwág yí, nə váál bí á lág nyə nə gwóŋgə nə mājigəwa yí. Nyə a mə ka nyingə jág bul cəel bî. ¹⁶ Mə ji bul bə nə məshusug nə bí mə sá nə mə búgúlag bî.

8

Kwíndúlə ókrísten

¹ Bwaanŋ, sə ngə jii nə bí mpúg váál mpaam mə Zembî í á mə sēy mádə mâ Masedwân dí yí. ² Ncúlyá *incwaw í ntug í ngə tî bwo məkuú shí, nji báá búsa nə məshusug ntə mínji. Məshusug məŋg mə wé mə sá nə, məbúwa mə tēem bii bwo nə nywád í, bwé mə yida lwó nə báá bwé bul bə nə lâm yána. ³ Bwé á mə wá méyána bímbí í jéla nə məbii mán yí, mə jee námé ci nə bwé á cə bímbí í jéla yí; bwé á sá ntâg sóólúgú wəŋgú nə tédúgá wāŋ bwáméfwó. ⁴ Bwé á zə jəgula nə sá, bwé bul yáág nə sá sáág bwo mpaam nə bwé wáág məbwé sâ sə ngé sá buud ɔ Zembî yíid. ⁵ Bwé á wá ntâg

mənyúul ntɔ váál sá á ηgə téduga yí, tééd fwo yə Cwámba icug byán, nyiηgə yə sá námə nda Zembî nyə á jii ná bwé saág ná. ⁶ Sá á ka námə yáag nə Títus ná nyə muud á tééd ná bi saág sóólúgú mpáam wəɔηg yé, a saág ná bi cásulag váál í jála yí. ⁷ Ká, bi báá búsə nə isá byēsh mən̄kund mən̄kund: bi búsə nə búgə álal-ηkul, bí nə fag kaand, nə mpúyá, nə kááfə áyíyáág, nə məma cēlí bí á lég nə sá yí. Í jii námə nə bi búlug wá mílám sóólúgú mpáam wəɔηgúd. ⁸ Mə ayímbúliyé bî, mə ηgə yida jaaw bí váál bóólúgá báá bwé ηgə jigəwa yí, shú ná məjigəwa məɔηg mə lwóg ηkí cēlí jín í ηgə bānda wú lámád. ⁹ Bi mə mpú lám yána mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst; bi mə mpú ná nyə á bə, a mbíd zhwog kúm, a bíd dwo, a zə nyíngal nyúul mábúwa dí, shú ná bi wé yídag bíg mábúwa méd.

¹⁰ Mə jaaw bí váál mə ηgə dág cínəηg yí, í é kwíind bî. Jí ná, tééd mbú í á cɔ yí, bi á bə buud ɔ áshúshwóógú ná bi mə sēηg mwaanē; bi a shígé bə shúshwóógú nji sēηgúla dí, bi wé bi a tééd bə nə yéesh. ¹¹ Casulagá tédúgá wún ja gaád. Ságá ná sóólúgú í bwámag nə məma yéesh bí á bə nə ndí yí, í nyín nə bímbí lú mábii bí búsə nə ndí yí. ¹² Ja múúd mə sá yána ná í ηgə wú nyə lám dí cwú yí, ηgaá bwé lég nyə nə sá á jí nə ndí yí; kú bə sá á cúgə nə ndí yí. ¹³ Í cúgə

nə muud ηgəg nə yíl bóól búúd mántágula dí nə ndéé nyε yidá ηgə nyasula nyasulág. Í yidá bə ná buud bēsh bwé bág nə mábii mábímbí. ¹⁴ Í jii fwála gaád ná, sá bí mə búl bə nə ndí cɔ bóólúgá yí, í kág lwándulə bwo kúl búsə bush yí; shú ná jəɔηg bwé bá námə bul bə nə ndí dúl jwów dí yí í bág lwándulə bí kúl bí mə bá bə bush yí; na, isá í mú bə bí mábímbí, ¹⁵ nda Kálaad Zembî ηgə ci ná. A ηgə ci ná:

Muud nyə á bul cwéég yé nyə a shígé bə nə sá í ηgə ntɔ gwów.

Nyɔɔηg nyə á cwéég bíbíyá yé, nyə ashígé fúfə nə sá.

¹⁶ Mə yə Zembî akíba, nyə muud nyə á sá ná Títus bág námə nə váál zény dəɔηg shú dún yé. ¹⁷ Nəcé Títus mə magulə sá sá á ηgə jii ná í bág yí. A mə tí njəɔnd zələ nŭη bídí nda nyə á də bwey bwánd. ¹⁸ Sá amə nti bá ηgwól *mínyəηə wúsú mэдɔ mēsh mə ηgə ságusə sá á ηgə sá shú Jəjɔ Kéel yí. ¹⁹ Sá í búl bə yí jí ná mэдɔ mə mə fēesh námə nyə ná sənəη wə zág sá sóólúgú mpáam ga. Sá ηgə sá wo shú ná Cwámba nyəmēfwó ηwág gúmá, sá lwándulə jəjɔ iyuuɡ bísú. ²⁰ Sá ηgə bwey mpu káálugə ná buud bwé bág kú kwey íwushí sádí ísáyúd ja sə ηgə kala zhwog *mwaanē bwé á mə yə sá mbag yé. ²¹ Sá ηgə sɔ ná sá saág mənywa mísh mə búúd dí námə, kú bul bə nji mísh mə Zembî dí. ²² Sá mə

8:6 Títus: 2.13

8:7 1Kr 1.5; 16.1-3, 24; Gal 6.10

8:9 Mat 8.20; Flp 2.6-7

8:10 1Kr 7.25

8:12 Mak 12.43

8:15 MmN 16.18

nti námá ηgwól mínyoηû wúsú. Mínyoηû wúsú waoηgú, sá á má faas kááfé jé ija ija ná ndeé, a má nyingə námá lwó sá jíga ja ná a ji nə fwámé yéesh, a ηgə bul shwu nyúul nə bî. ²³ Títus ji muud gwooηg waamə, sá wə sá ηgə sēy nūη bídí; bóólúgá bwááηg bāη, mədə wə má ámə nti bwo, bwə ηgə zə shú ná *Kríst ηwág gúmá. ²⁴ Lwógá bwo ná bî má cēel bwo, bí lwó námá bwo ná bî mə mpíyá nə bəgəwálə sá má də bəgəwa nə bí bwədí míshúd yí; lwógá bwo ntó mədə má ηgə dúg.

9

Lású mīkwíndyá

¹ Sá ηgə sēeηg *mwaanē ná sá má bá kwíind búúd o Zembî nə ndí. Mə nyingələ cilə bí shú dōoηgú, í bə nda má nteēηg. ² Mə mpú ná bî búsa nə məma zény, má də bəgəwa nə zény jín jōoηg búúd o Masedwân dí míshúd ná: «Buud o Akayî búsa bwey bə ηkwəmusá té mbú í á cə yí.» Wálə bí má wá mányúúl sáal dōoηg dí yí í má nyingə gwúmushi bóól ηkí bulya yéesh. ³ Mə má ka nti bwááηg shú ná bəgəwálə má dú bəgəwa nə bí yí í nda bə mə ηkóηgúg. Í jii ná bî bəg ηkwəmusá nda má á cī ná. ⁴ Mə ηgə bēemb ná ηkí sónoη buud ó Masedwân sá má zá, sá zə kwey ná bí cugé ηkwəmusá; á shwōn nə sá buud sá má də bul lə bí wá e, á shwōn nə bî námá e! ⁵ Gwə wá mə ámə tééd nti bwááηg shwóg zə sá

nə bî kwəmusag məyána mán yí. Bwə zə sēeηg məyána bí á bwey kaag ná bî mə bá wá má, í mú bá lwó ná bí ηgə sá sóólúgú waoηgú nə jə lâm, kú bə íwú-júsúd.

⁶ Mpugá ná í də bə, muud mə sá ηkóóg nə məmpəg má bə yé, kú námá bul bə nə idəw í səw; nyōoηg mə búl bə yé, bul námá bə nə idəw í səw. ⁷ Muud yēsh wág məyána váal á má ηwa cígúlá nə lâm yé yí; muud kú ηgə sá a ηgə shúsula, kú nyingə sá nda sá cindúlá; nəcé Zembî má cēel múúd mə wá məyána nə məshusag yé. ⁸ Zembî ji ntāg nə ηkul nyingə bul sá bí mpaam shú ná bî dúg bə nə isá í kwágá nə bí məzhií mēsh yí, wəla dēsh, bí də námá bə nə jwuη váal á ná bî də sá mísóólúgú mí anyuny-waá myēsh mí jálá nə sīy myá. ⁹ Í mú bə námá nda jí cilyá Kálaad Zembî dí ná, ná: «A má bə nə yána, a má kaaw mímbúmbúwá isá, otátəlí bə bwə ji kandəgə kandəgə».

¹⁰ Zembî wə má də yə búúd məmpəg nə idəw yā də. A bá námá yə bí məmpəg, a sá nə məmpəg mōoηg má fwúg, bî mú bá bul nyingə ηgə sá jəjə mísóólúgú. ¹¹ Nə ndeé, bí ka bá bíg mímbii myēsh, bî mú námá bá bul nyingə bə nə yána. Né ndeé, ja sá má bá də kala búúd isá bí má bá də wá yí, buud bōoηg bwə mú bá də lə Zembî nəcé yána dún. ¹² Sēeηgúlə bí ηgə sēeηg mwaanē ni, í é kwíind búúd ó Zembî; í áshúge

ntâg námá shúg cínōngú, í é sá námá ná buud bwá búlūg l̥ Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bwá é dūg ná bí ηgə ηwa J̥j̥j̥ Kéel mə *Křist nə məgwág, bí ηgə fula isâ nə buud ó Zembî wâ Yurúsalem, nə bóólúgá bēsh, bí anġē ntâg sá sóólúgú wōōngú nə mílām mímbá. Ja búúd ó Zembî bwá é dūg ntó yí, bwá é magulə ná bí ηgə sá fwámé sâ, bwá ka yə Zembî gúmá. ¹⁴ Bāη bwá é bul cēel bī*, bwá ka du jəgula nə Zembî shú dún nəcé a mə sá bí mpaam í ηgə ntə minji. ¹⁵ Akíba nə Zembî, nə məma yána á ntə ηkwōη nyə á mə sá sá yí.

10

Pwōl ji námá sóól məsáal mə Křist

¹ Məməfwó Pwōl, mə mə teeg kâl nə bī; ηgaá bí mə du ci nə mə du bə fufwáás múud ja shé búśá kul ηgwūd yí, nji ja mə jí shwóg-shwóg nə bí yí mə bə nə ηkúd. Námə nda shé mə mpú nə Yésus nyə á bə nə lám nə shēe, nə j̥ lām ná, ² mə téég bí məbwá ná: kúgá sá nə mə bág nyiηgə zə bə nə ηkúd ja mə é wóós nūη yí. Bóól búúd bwá ηgə ci nūη ná mə ηgə bə iyéesh yā shí ga. Mə jí ηkwəməsá nə mə zə fwo lwó búúd bōōngú ηkúd nə ij̥j̥j̥. ³ Jí mpu bə búbálé ná sá búśə buud ə shí ga; nji, sá anġē gwána nda buud ə shí ga. ⁴ Mpugá ntâg ná məkwəq̥

mə dóómb sá mə du kə nə ndí dóómb dí má mə cúgə mákwəq̥ má shí ga; nji, məśə nə ηkul mə Zembî, mə du céég íkóógúlá í dóómb*. Sá mə du caam mbēe fug məshūgá, ⁵ caam námə sá jēsh í láá búúd zhí ná bwá bég kú mpu Zembî yí. Sá mə du wá tédúgá wēsh mímbwugud, sá ná í bág nə məgwág nə *Křist. ⁶ Ja bí mə bá bə bí mú ηgə mpu gwág nə Zembî yí, sá mə bá ka bə ηkwəməsá mə yá búúd ə məbún intúgúlí.

⁷ Dugá mpu dūg ísâ. Nkí muud mə dūg ná nywáá músə muud mə Křist hí, á jəla námə nə mpu ja ηgwūd á kandugə ná, nda á jí múúd mə Křist ná, sá búśə námə búúd ó Křist. ⁸ Í ká bə nə mə ηgə nywá bul bəgəwa nə ηkul Cwámba nyə á yə mə yí, mə kú ntâg gwág shwōn. Nji mə mpú ná Cwámba nyə á yə mə ηkul nyōōngú nə mə sáág nə bí lálūg búgád, kú yida bə nə mə zág búlal bí. ⁹ Mə anġē nə j̥i ná okálaad bām bwá ηgóg nə sá bí ikukwēndē. ¹⁰ Mə mpú nə bóól búúd bwá du ci nə okálaad mə du cilə bí wá bwá du bə nə mpəl, bwá njúl ηkí lal ηkúl; nji ja məməfwó mə wóós yí, mə njúl zhizhe, lésú wām kú nə mfií. ¹¹ Muud yēsh mə cí ntó yé mpúg ná, váál íciyá byām bíśə ja mə ηgə cilə shwóg-shwóg yí, ntó námə wə mísóólúgú myām mí é bə ja mə é wóós yí.

¹² Sâ jisá yí jí ná, sá cugé

* **9:14** Na jí námə nə ηkul bə ná: «Bāη bwá é bul bə nə yéesh ná bwá dūg bí...» **9:15** 9.11 **10:1** 1Kr 9.3 **10:1** 10.10; 1Kr 2.3 **10:2** 13.10; 1Kr 13.2 **10:4** 6.7; Rom 13.12; Ifz 6.13-17 * **10:4** Sə ηgə cēel ci na ná: «məkwəq̥ mə dóómb məśú mə du búgə bíl ísá byēsh múúd jí nə ηkul búgala yí». **10:5** Iza 2.12-17 **10:6** 2.9 **10:7** 1Kr 1.12 **10:8** 13.10 **10:11** 13.1-2 **10:12** 3.1

nə ɲkul ci nə sánôɲ buud bwá ɲgá sɔ́ nə buud bwá shwúg mǎnyúúl nə bwo wá sá búsa váál ɲgwûd; sá cugé námá nə ɲkul shee yagula micé nə bwo; ɲwálə bwá má ɲwa bwáméfwó nda iyuug yí í lwó nə fug í mǎ ncundəw bwo. ¹³ Sá báá sá acéélé bəgəwa nə ndeé ntɔ́ mínji, sá ɲgə námá bəgəwa ɲji nə bímbí Zembí nyə á yigula nə sá zág nə Jɔjɔ́ Kéel nə ndeé zə wóós bídí ní. ¹⁴ Sá aɲgê nə ntɔ́ minji, námá ki sá a shígé zə wóós nûɲ bídí. ɲgaá nə sá wá sá á tééd zə nə Jɔjɔ́ Kéel má Kríst nûɲ bídí? ¹⁵ Sá cugé nə bəgəwa ántɔ́ mínji, váál á nə sá kə ɲgə bəgəwa nə ízhaá iséy. Mbô. Sá má yida téduga nə búgá jín í é ɲgə lal lalúg íí, iséy bísu í mú ɲgə nyɲgə mpu nyɲn kúl Zembí nyə tâl sá nə sá séyúg yí. ¹⁶ Ja iséy bísu í é mpu nyɲn na bídí yí, sá mú ka cɔ́ kə nə jɔjɔ́ Kéel shwóg, nda kə bəgəwa nə iséy bóól bwá á bwey sá yí. ¹⁷ Muud mǎ céél bəgəwa yé, bəgəwag nə sá Cwámbe nyə a sá yí. ¹⁸ Muud mǎ sɔ́ nə buud bwá shwúg mǎnyúúl nə nyə yé, nyə dí bwá də magulə yé; ɲji nyɔɔɲg Cwámbe mǎ sá nə bwá shwúg mǎnyúúl nə nyə yé.

11

Pwôl, fwámé múúd lwámá má Kríst

¹ Mǎ zə ná nywá lás nda mpúfú, bi ɔ́ jísow mǎ. Bálé,

jísowúgá mǎ. ² Mǎ ɲgə baag bí mbəɔg má Zembí. Nəcə mǎ a jì bí bâ shú ɲgwûm ɲgwûd, ɲji *Kríst. Má jii nə mǎ bág kə nteɲguli bí nyádí bi ɲjúl nda ncwiyé sás dúsá ná nə fwɔ́-fwɔ́ yí. ³ ɲji, mǎ ɲgə fúndə nə bi bág gwaa kənd mítádúgá nə ndeé bi músə bá ɲgə kyey nə Kríst milám mímbá; nəcə ntó wá nywá nyə á zə nə məkəɲ zə shiig Ifa yé. ⁴ Mǎ ɲgə fúndə ntó nəcə bí ɲgə bə ná, ɲji nə muud má zə bídí zə cúndə Yésus ishús, kú bə nyɔɔɲg sá á cúndə yé, ɲkí ntâg nə bí mǎ lág *shishim ishús, kú bə wəɔɲg bí á lág nə sá yí, ɲkí nə bí mǎ lág kéél ishús, kú bə nyɔɔɲg bí á lág nə sá yé, bí ɲgə mpu jísow isá íni byêsh.

⁵ Má yida mpu ná, bəɔɲg bí ɲgə ɲwa nə *buud ɔ́ lwámá wáashílá-shwánâ óni bwá antɔ́yé mǎ nə təɔ́ sá. ⁶ Má je bə nə shúg lósú; ɲji, kóómb á mpúyá, mǎ cugé nə shúg; sá á shí lwó bí ntó isá byêsh dí nə mázhíí mēsh dí.

⁷ Ntó nə səlúlə mǎ á səl mǎméfwó shí, zə bwiɲg bí Jɔjɔ́ Kéel má Zembí ashwá, shú nə bi búnúg gwôw yí, mǎ a sá *sám aá? ⁸ Ja má á ɲgə sêy bídí yí, mǎdɔ́ mǎshús má á lúg mǎbwé mǎbwê nə má ɲgələ yida yə mǎ myána shú dán. ⁹ Ja gwáméfwó má á bə máfúfə dí nûɲ bídí yí, mǎ a shígé sá nə muud ɲkényúg mbag wâm, bwááɲg bwá á zhu Masedwân wá bwá á shí bwúg mǎ isá í

10:13 Rom 12.3

10:15 Mis 19.21; Rom 15.20

10:17 Zhe 9.22-23; 1Kr 1.31

10:18 1Kr 4.4-5

11:2 Ifz 5.25-27

11:3 Mat 3.1-5, 13

11:4 Gal 1.8-9

11:5 12.11; 1Kr 15.10; Gal 2.6, 9

11:6 1Kr 2.6-16; Ifz 3.4

11:7 12.13; 1Kr 9.12, 18

11:8 Flp 4.15-18

11:10 1Kr 9.15-18

á ηγə fúfə mə yí. Mə a sá ná bi kú ηkêny mbag wâm; mə é du námə sá nji ntó. ¹⁰ Námə nda mə jí nə búbálé mə Kríst ná, mə mpú jaaw bí ná muud nyə abúle sá ná mə yówug bəgəwálə Akayí yêsh dî. ¹¹ Mə ηγə ci ntúni nəc é jí? Ye ná mə acéélé bí? Mbô. Zembî mə mpú ná mə cœel bí.

¹² Mə áyówεé sálə sâ mə ηγə sá bí yí. Mə é kə nə ndí shwóg, buud bwə ηγə cœel ηkêny mənnyúul ná sánónη sá ηγə sêy váál ηgwûd óni, bwə bág kú ná nə zhií bwə ηkêny mənnyúul. ¹³ Buud óni bwə cúgέ fwámé búúd ɔ lwámá, búə mbεé osóol ɔ mäsáal wá íbəmb. Bwə á mə shweel sâ búə yí, ka yida du sá ná bwə nyínug ná buud ɔ lwámá ó Kríst. ¹⁴ Ntó cugέ námə sâ ákáámúg, nəc é *Sátan nyəmэфwó mə du námə shweel sâ á jísə yí, ka yida du nyîn nda *éηgəles á mənkenya. ¹⁵ Nda *Sátan mə du sá ntó ná, osóol ɔ mäsáal bé bwə ka námə du sá nda bwə ηγə kyey ótátəlí ó Zembî dî; muud ka káam jí cínəηgú? Nji, bwə bá shúgula nji váál í mpiyá nə misóólúgú myán yí.

Pwól nyə a mə bul jug

(2Kr 4.9-13; 6.3-10; 1Kr 4.8-13; Mis 20.18-27)

¹⁶ Mə nyiηgə ci ja ábεé ná, muud kú ηwa mə nda mpúfú. Nkí ntó dí, jega ηwa mə nda mpúfú; sâ jəηg í é yə mə

zhií ná mə kág námə nywá bəgəwa. ¹⁷ Mə mpú ná lású mə zə lás ga í cúgέ váál Cwámba mə cœel yí, jísə lású ímpwúfú. Nji mə mpú ná mə ji nə sâ mə jí nə ηkul bəgəwa nə ndí yí. ¹⁸ Nda ncúlyá buud bwə ηγə bəgəwa bəgəwa á buud ɔ shí ga ná, mə zə námə ka bəgəwa jâm ja. ¹⁹ Bi báá mífufúgú bí ηγə ntəη jísəw ímpwúfú kú nə njugú. ²⁰ Bwə ηγə wá bí mənnyámád, ηγə díya nə bí, ηγə nyúg bí, ηγə sá bí isâ ilan ilan, ηγə cwíl bí məmpóónz; bí ηγə jísəw isâ íni byêsh. ²¹ Í mú ka yida nyîn ná sá bəη sá á bə mífufwáású; á shwôn ey!

Í njúl ná, mə ji nə zhií ná mə bəgəwag námə nda bóól bwə ηγə bəgəwa ná. Mə mpú ná mə mə ná nyiηgə lás nda mpúfú. ²² Nkí búə bwán ó wəheburə, mə ji námə mwá heburə; nkí búə bwán ó *Izəryél, mə ji námə mwá Izəryél; nkí búə onta ó *Aburaham, mə ji námə nta mə Aburaham. ²³ Bwə ci ná bwə ηγə sá iséy í *Kríst í, mə je námə lás nda mpúfú ná, mεε ηγə bul mpu sá byo cə bwo. Mə cə bwo nə ηgələ wáduga, cə bwo nə ηgələ kə mímbwug dí, nyiηgə bul cə bwo nə ηgələ bwəma nə bígə. Mə cə bwo nə ηgələ faam nə shwiy ija ija. ²⁴ Oyúden bwə á mə búd mə shí ija itóon, du yíd mə zhud á milwónη

11:11 1Kr 16.24 **11:12** 11.5; 12.11 **11:13** Flp 3.2; Mbú 2.2 **11:15** 4.10; Rom 2.6 **11:16** 12.6 **11:22** Flp 3.5; Rom 11.1 **11:23** 4.8-12; 1Kr 4.11-13; 12.26 **11:23** Mə cə bwo nə ηgələ wáduga: 1Kr 15.10 mímbwug: Mis 16.23 **11:24** Mbá 25.3 * **11:24** Mbá 25.1-3 ηγə lwó nə bwə áshígé jalá nə yíd múúd cə milwónη məwúm mánə; bígə Oyúden í á ka du kə shúg milwónη məwúm málól nə ibuú; ntó ji ná, yíl ηgwûd məwúm mánə dî. **11:25** Mis 14.19; 16.22

məwúm málól nə ibuu*.
²⁵ Ijwú i ηgwámuna yíd mə nə
 milwóη ija ílól, buud lúmə
 mə məkwóógá ja ηgwúđ†,
 byól búg nə mə ija ílól. Mə
 a mə já m̄η mwásə ncindí
 nə bulú ncindí. ²⁶ Minjəənd
 mə ηgə kə myá mí ηgə bə
 mə məwagəwo məwagəwo:
 mə a mə ηgə ntə wagəwo
 wagəwo míηgwəp, ηgə bwəma
 nə izhiləŋgaanə, kúl j̄am ηgə
 ndēny mə mələám̄b, ohááden
 bwə ηgə kwal mə məbəəgá.
 Mə a mə bwəma nə kakúlə
 míləəm dí, bwəma nə ndí
 íbugád. Mə a mə ηgə ntə
 m̄η váál áwuwagəwə. Bəəŋg
 bwə ηgə shiig nə búsa námə
 ókrísten nda sə wá, wá námə
 məwagəwo. ²⁷ Mə də wáduga
 nə iséy í ayíyáág, mə də j̄i
 mífum, yə nə məzha, yə nə
 məshwáás mə minú; də ci
 ídəw, jug nə məyóη, fúfə nə s̄a
 mə bwáád. ²⁸ Mə akéé məel ci
 s̄a mə ηgə yímə nə ndí jwów
 dēsh yí: nə mədə məsh mə bág
 váál í jəla yí. ²⁹ Zə mə tag dúl
 *Də dí nə ndeé mə kú bísh yé?
 Zə mə biil nə ndeé í kú cey mə
 lámúd yé?

³⁰ Nkí í j̄i nə mə bəgəwagí,
 mə yida bəgəwa nə iləm byám.
³¹ Zembí mə mpú nə mə aŋgē
 nə bwiŋg ijəp, nyə Sóəŋgá mə
 Cwám̄ba Yésus; gúmə bəgə nə
 nyə kandugə kandugə. ³² Ja
 mə á bə Damás yí, ηgwámuna
 Njwú-buud ánúní Aretas nyə
 a təl yé, nyə á təl buud nə
 bwə ηgəg nə baagəsə mim-

pumbé mí ηgwála nə bwə bíig
 mə. ³³ Nj̄i, buud ó Zembí báá
 bwə á wá mə kúdád, bwə cəxlə
 míkwólú ka cŋgəli vunde dí
 kənd tóəŋ, ka ηgə shul nyuŋg
 nə nyuŋg nə ndeé kə wós shí;
 ntáni wə mə á faam yé.

12

*Is̄a múúd cúgə nə ηkul mp̄u
 yí*

¹ Ye í j̄i nə mə bəgəwagí?
 Mbô! Í avwóléé təə s̄a. Tεem
 bə ntə, mə zə námə fwo yida
 jaaw ís̄a Cwám̄ba nyə a lwó mə
 *mántamə m̄a mísh nə bagád
 yí, nə byəəŋg nyə á bəgəmə mə
 *shíshim dí yí. ² Mə mpú ηgwól
 múúd mə *Kríst nyə á ηk̄əŋ
 kə nə ndeé kə kumə jon álél
 dí. Nkí nyə á kə nə nyúúl
 nyé ncindí ə, ηkí í á bə ntəg
 nj̄i shíshim yé ə, mə ampúyé,
 Zembí wə mə mpú. S̄a jəəŋg
 í mə s̄y múús mimbú wúm
 nə mínə. ³ Muud wəəŋgá, ηkí
 nyə á kə nə nyúúl nyé ncindí ə,
 ηkí í á bə ntəg nj̄i shíshim, mə
 ηgə ci nə mə ampúyé, Zembí
 wə mə mpú. ⁴ Nj̄i mə mpú nə
 nyə a ηk̄əŋ kə nə ndeé kə kumə
 *Paradis, a mú gwág íciyá í
 cúgə nə ηkul ciy məkál mə
 búúd dí yí, iciyá múúd cúgə nə
 zhií mə cí yí. ⁵ Mə é bəgəwa
 nə váál ís̄a múúd wəəŋgá nyə
 a gwág byəəŋgá; nj̄i, shú d̄am
 məmífwó, mə yidá bəgəwa nə
 iləm mə jí nə ndí yí. ⁶ Mə
 mbəm cēel nə mə bəgəwa, í kú
 bə mə impwífú; ís̄a mə jáaw yí

† 11:25 lúmálə məkwóógá: Í á də bə, bwə kúd múúd məbwónəđ ka də lúmə nə ndeé
 muud yə. Wo j̄i nə ηkul dág laŋ mə Pwól ní Mis 14.19 dí. 11:26 Mis 9.23; 14.5

11:27 6.5 11:29 1Kr 9.22; Gal 6.2 11:30 12.5; 1Kr 1.31 11:31 1.23

11:32 Mis 9.23-25 12:5 11.16, 30; 12.1

bə óbúbálé. Nji mεε mə ajááwé, bwé á bá ηwa mə ntɔ sâ má ηgə sá yí, nə sâ má ηgə ci yí. ⁷ Zembî nyə a lwó mə yáág-yáág isâ. Ná ndeé, shú né mə bág kú ηkény nyúúl nə mpúlə isâ byəηgú, nyə á ka bíd ná fimâl bág mə nyúúlúd, ηgwól *éηgəles mə *Sátan zə yíd mə ná mə kú du ηkény nyúul. ⁸ Mə á jəgula nə Cwám̄ba ija ilól ná a yílúg mə fimâl wəηg. ⁹ Nyə a shígé yíl, nyə á yida ci nə mə ná: «Mpaam má ηgə sá wo yí í kwagá nə wo. Nkul í du sēy iləmud.» Ná ndeé, mεε má yida bəgəwə nə lám wēsh ja má jí nə iləm yí, shú nə ηkul má Kríst í ηgág nə sēy mádí cugud. ¹⁰ Gwə wə jí ná, mə gwág nywa ja má bé nə iləm yí, ja bwé lwíy mə yí, ja cug í kə mə mbwə yí, ja má bwámá nə cúwúli nə yágúwó nəcé Kríst yí.

Nəcé, mə jí nə ηkul ja má jí nə iləm yí.

Lám wí Pwól gwəw

¹¹ Ngaá mə mú ηgə lás nda mpúfú! Bì wə má nyasələ mə váál sóólúgú dəηgúd. Bì wə má jálá nə sá nə buud bwé shwúg mənnyúul nə mə. Nəcé ná, tεem bə nə mεε cugé təw sâ, bəηg bwé ηgə nyin nda *buud ɔ lwámá wəashílə-shwánə óni, bwé ántəyé mə nə təw sâ. ¹² Bì a shí dág nda məma jísów jām í á wéeshəli məyigyé má múúd lwámá má *Kríst ná: isâ í ntə búúd ηkul yí, nə *isâ í mímbúgú,

nə *məshimbá má á ηgə s̄y. ¹³ Mól mádɔ mə á ntɔ bí nə jí? Ngaá njì nə sâ ηgwúd nə mə a shígé sá nə bì ηkényúg mbag wām. Juugá mə nə mə sálə bí bəw kóómb jəηgúd.

¹⁴ Mə wál námə nyinğə zə nūη ja áléel, mə é sá námə ná bì bág kú ηkény mbag wām. Mpugá nə mə anğé nə sɔ məbii mún, bì wə mə ηgə sɔ wá. Ye bwán wə bwə du wíl obyəl? Ngaá nə obyəl wə bwə du wíl bwán? ¹⁵ Mə gwág nywa jām kóómbúd nə mə kéenzhug sâ jēsh, mə kēenzh námə mámfwó shú dán. Ye í é bə, mə ηgə jág bul cēel bí ntó, bì bāη nda nyinğə mpu cēel mə? ¹⁶ Shé búsə dí cūη ná mə a shígé sá nə bì ηkényúg mbag wām? Nji bóól búúd bwə ηgə ci nə mə á ηgə kyey nə bí mákəηúd; nə mə a ηgə ηwa bí isâ bì kú mpu. ¹⁷ Búúd bēsh má á du nti bí wá, ye mə a shí bwele nti ηgwól zə nyúg bí? ¹⁸ Mə a yáág nə Titus ná a zég, mə mú nti bá *mínyəηú wán bí má mpú yé; ye Titus nyə a shí nyúg bí? Ngaá bì a shí dág ná sá sə búsə nə mítədúgá mimpwúd sá ηgə kyey kuú ηjəond ηgwúd? ¹⁹ Bweyúlə bí á téed nə ηgələ ci nə sə ηgə bul lás ntúni nə sə ηgə shwə mənnyúul bídí míshúd. Mbò! Sə ηgə lás mísh má Zembî dí, sánəη Kríst sá njúl cūη. Yé bwáəηg má búl cēel wá, lású wēsh sə ηgə ntāg lás ga wúsə shú nə bì lálúg búgád. ²⁰ Mə ηgə bεemb

ná ja mǎ bá zǎ yí mǎ bág zǎ kwey bí dúl váál, kú bǎ váál mǎ ñgǎ cǎel yí; bi bǎñ kwey námǎ mǎ dúl váál, kú bǎ váál bí mǎ cǎel yí. Mǎ ñgǎ bæemb ná mǎ bág zǎ kwey ná bí ñgǎ bǎ nǎ ozhuyâ, nǎ mbíya lâm, nǎ dúlǎ nyada, nǎ mǎfendyâ, nǎ ojaawú-jaawú, nǎ ikúdúgú, nǎ ñngûñ, nǎ oncúg-nculê.

21 Mǎ ñgǎ bæemb ná ja mǎ bá nyñgǎ zǎ nûñ yí, Zembî waam bág sǎ nǎ mǎ gwágúg shwôn bídí míshád. Nǎcé, ñkí mǎ zǎ kwey ná zhwog buud bwǎ á ñgǎ sǎ *misám wǎ bwǎ acéndé mítádúgǎ ná bwǎ yówwug misóólúgú mí ádadaná, yow jañga, yow ásíy-síy bwǎ á ñgǎ sǎ yé, mǎ bá jii yé nda yâ lá shwiy.

13

Mǎcwûñ mǎ ámazhúgúlâ

1 Ja aléel wǎ mǎ wál zǎ bídí ga. Sǎ é zǎ ðu cígal mílǎsú ñji owúshined óbá ólól bwǎ mǎ fwo bwiñg mpu ñgwûd.

2 Ja mǎ á fwo bǎ nûñ ja ábeê yí, mǎ a shí fwo bwey lǎs nǎ buud bwǎ á ñgǎ sǎ *misám wǎ, nǎ bóólúgǎ bêsh. Mǎ tééd námǎ bwey nyñgǎ lǎs nǎ bwo ja gaád mǎ kú fwo wóós nûñ ná: Mǎ ájaguláyé tǎo muud ja mǎ é zǎ yí, ³ nǎcé bí ñgǎ jii dúg mǎyñgyé mǎ lwó ná *Kríst ñgǎ lǎs mǎdí nyúúlúð íí. Bi mǎ mpú ná Kríst ñgǎ sêy nûñ bídí nǎ ñkulû, a cugé nǎ ilǎm. ⁴ Jí mpu bǎ ná bwǎ á bwambalǎ

nyǎ kwolós dí a ñjúl ná nǎ ilǎm; kǎ, a ñgǎ cugǎ nǎ ñkul mǎ Zembî ja gaád. Nda sǎ báá sǎ búsa buud bé* ná, sǎ mǎ ka bǎ nǎ ilǎm; ñji, sǎnónñ sǎ é cugǎ shú dún nǎ ñkul mǎ Zembî.

⁵ Nǎ ndeé, muud yêsh fáásug nyǎmǎfwó, bigas cug jé, dúg ñkí a ñgǎ cugǎ cug mbúgula. Bi anǵê nǎ kwey mǎyñgyé ná Yésus-Kríst ñjul bí mǎnyúúlúð íí? Bí mǎ kǎ bigas bímǎfwó ná ndeé bí nda kwey mǎyñgyé, mpu ná bí cugé ótútǎlí ó óbúgula. ⁶ Mǎ tǎdúgǎ ná, tǎo jí tǎo jí, bi é kwey ná sǎ báá sǎ búsa nǎ mǎyñgyé mǎcñg. ⁷ Sǎ ñgǎ jǎgula nǎ Zembî ná bi kú ná bæeg sǎ tǎo sǎ ábábôw. Sǎ abulé jǎgula ntó ná í nyínúg ná sǎ á mǎ mpu sêy. Sǎ ñgǎ yida jii ná bi ñgǎg nǎ sǎ mǎnywa, tǎo í yida nyín ná sǎ bǎñ sǎ a shígé mpu sêy. ⁸ Nǎcé sǎ báá sǎ cugé nǎ ñkul í dú julya nǎ óbúbǎlé yí, sǎ mǎ yida bǎ nǎ ñkul í dú nywaadulǎ óbúbǎlé. ⁹ Sǎ mǎ gwág mǎshusug ná sǎ bág nǎ ilǎm, bí yidá bǎ nǎ ñkul. Sǎ ñgǎ bul jii sǎ ñgwûd, ñji ná búgǎ í fífǎg bí. ¹⁰ Gwǎ wǎ mǎ ñgǎ bwey cilǎ bí mǎ kú fwo wóós yí, shú ná ja mǎ bá wóós yí, mǎ bág bǎ kú zǎ ñgǎ ñkáánd nǎ bí nǎ ñkul Cwámǎ nyǎ á yǎ mǎ yí. Nyǎ a shígé yǎ mǎ ñkul nyǎcñgú ná mǎ zǎg ñgǎ ntǎma buud, nyǎ á yǎ mǎ ná mǎ sǎág ná buud bwǎ lǎlǎg búgǎd.

¹¹ Bwaanǵ, mǎ shúgúlǎ ci nǎ bí nááá, ðugǎ bǎ nǎ mǎshusug,

12:21 13.2 13:1 12.14; Mbá 19.15; Mat 18.16; 1Tm 5.19 13:2 1.23; 10.11; 12.20; 13.10 13:4 12.9-10; 1Kr 1.25; Flp 2.7-8 * 13:4 Buud ó Kríst: Ciyá ní í kǎ ná buud bæcñgú cug jǎñ jísǎ mbádúgǎ ná Kríst. 13:10 13.2; 10.8; 1Kr 4.21 13:11 Yuá 14.27; Rom 15.33; 1Kr 7.15; Ifz 6.23; Flp 4.9; 1Te 5.23; 2Te 3.16; Heb 13.20; 1Pr 5.14

ηγᾶγά nᾶ sῶ ná búgá í ηγᾶg fifᾶ
 bî, sῶgá ná muud yêsh mᾶkuú
 má tῶwág shí, dᾶgá bᾶ cúη,
 kúgá dᾶ sῶ mᾶbyaagᾶlᾶ. Ná
 ndéé, Zembî á cεlí, Zembî á ná
 shεε nyᾶ é bá ji nᾶ bî. ¹² Nᾶgᾶgá
 nᾶ kúᾶlᾶlᾶ mᾶkúᾶlᾶlᾶ má buud ó
 Zembî. ¹³ Buud ó Zembî bēsh
 bwᾶ ηgᾶ bᾶda bî. ¹⁴ Mpaam
 mᾶ Cwámba Yésus-Krîst í jîig bí
 bēsh dí, nᾶ cεlí má Zembî, nᾶ
 cᾶg sεεηgí mîlâm má Nkᾶηkᾶ
 Shîshim.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Galátia yé

Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Pwôl shú Galátia yí

Pwôl nyə a sá məma mínjəond ngələ jaaw miləŋ mí Zembî. Njəond ábeé nə aléel dí wə nyə á kə nə miləŋ mí Zembî shí á Galátia yé (Mis 16.6 nə 18.23).

Nji, bóól búúd bwə á nyiŋgə kə wu, Pwôl kú bə, kə ngə jíguli buud ná okristen bəsh bwə cugé Oyúden wá bwə jələ nə bə məcçç mə Moyîz, bul bə ná ndeé cçç lú ábiwáág.

Ná ndeé, ja Pwôl nyə á gwág ná okristen wâ Galátia bwə ngə bə nda bwə magulə njígulá wəŋg yí (í á jee bə a njúl Ifêz), nyə á ka cilə bwo kálaad éga, shú ná bwə bág kú bə njígulá wəŋg, bwə nyiŋgəg ɲwa Jəjə Kéel. Nyə á ka təl kálaad yé icé ílól:

(1) A fwo téed jaaw bwo sâ í á sîy nə nyəmэфwó yí; nda nyə á cénd kuú njəond ná, nə nda ókristen wâ Yurúsəlem bwə á magulə nyə ná (lúu 1 nə lúu 2).

(2) A mú nyiŋgə lwó ná tə micilyá myâ Sə a Cwúlú mí ngə jíguli ná Zembî cugé nə ɲkul ci ná muud ji

tútəlí nə a bççlə məcçç mə Oyúden (lúu 3 nə lúu 4).

(3) A mú kə shínal nə bándúlələ ná bwə cugəg váál cug ɲkçŋkç Shíshim ɲgə lwó bwo yí (lúu 5 nə lúu 6).

Də dēsh tə mbúgula yēsh mə jələ nə gwáduga ɲkçŋkç Shíshim wəŋg nyədí lámád, a wú míkwámúd.

Məbódá

1 Mə Pwôl wə mə cíló kálaad éga, mə *muud lwámá mə Yésus-Kríst. Mə cugé múúd lwámá ná buud bwə á féesh mə, kú nyiŋgə bə ná muud nyə á təl mə; Yésus-Kríst bá Sóŋgú wúsú Zembî muud nyə á gwúmushi nyə yé, bwə wə bwə á féesh mə ná mə bág muud lwámá. 2 Nə mə, nə bwáŋg* bəsh sənŋə básə sámbá wá, sé ngə cilə mádə məsə Galátia má. 3 Sóŋgú íshé Zembî bə Cwámaba Yésus-Kríst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bi ngəg nə cugə ná shee. 4 Kríst nyə á kəenzh nyəmэфwó, zə sá ná Zembî júug shé nə *misám, nyə á zə yíl shé mányámá má bów-bów cug á mwów mógaád. Nyə a sá námə nda Sóŋgú wúsú Zembî nyə á ci ná. 5 Zembî ɲwág gúmə kandugə á kandugə. Amen.

Jəjə Kéel jisə nji ɲgwú

6 Bi mə léel béégya nə Zembî muud nyə á jəw bí nə mpaam mə *Kríst yé, kə bə dúl kéel í? Mə ngə bul káam sá jəŋgú

εέ. ⁷ Mə aciýé ná dúlágá kéel í nyingə bə. Mb̄. Jí yida bə ná, bóól búúd bwə mə zə sá ná fug í jimbúg b̄i, cēel zə sá ná J̄ɔ̄ɔ̄ Kéel mə Kr̄ist í gw̄h̄gúg dúl váál. ⁸ Mə ci nááá, ηkí ηgwól múúd mə zə nə kéel ishús í ηgə shw̄ɔ̄ɔ̄la nə d̄ōōng sá á bwiing bí yé, t̄ōō í nyingə bə sáméfwó, t̄ōō jisə ná *éngales nyə ámə zhu gw̄d̄w, ηkwaal nə nyə. ⁹ Sá á shí fwo bwey ci ntó, mə nyingə námá ci ná, ηkí muud mə zə bwiing bí kéel ηgə shw̄ɔ̄ɔ̄la nə d̄ōōng bí á *magulə yé, ηkwaal nə muud w̄ōōng. ¹⁰ Ná jí? Ye mə ηgə s̄ɔ̄ ná s̄án̄n̄ buud wə sá bág cún̄, ye sá Zemb̄i? Ye mə ηgə jii ná buud wə bwə gwágúg mə nywa? Mə ká ηgə jii ná buud wə bwə gwágúg mə nywa, mə kú ná bə sóol mäsáal mə Kr̄ist.

Zemb̄i wə nyə a j̄d̄w Pw̄ol

¹¹ Bwaang, mə mpú jaaw bí ná, J̄ɔ̄ɔ̄ Kéel mə ηgə bwiing yí cúgé sá ná muud nyə ámə bwənd̄e nə fug nyé. ¹² Muud nt̄ag dí nyə á bwiing mə dwo, ηkí j̄j̄guli mə dwo. Yésus-Kr̄ist wə nyə á sá ná mə mpúg isá mə mpú yí.

¹³ N̄gaá bi a shí gwág sá mə á d̄u sá ja mə á bə náá yábə *Oyúden dí yí? Bi a shí gwág ná mə á d̄u lwó *D̄ɔ̄ lú óbúgula ó Zemb̄i cúwáíí nə ηkúđ, mə á d̄u cugas bwo ná bwə j̄é̄g. ¹⁴ Mə á ηgə lēel kə shwóg yábə Oyúden dí c̄ɔ̄ bíl zhwog ikala byám mádí kúl búúd d̄i, mə á bul wá lúu məcum mə

ódā d̄i. ¹⁵ N̄ji, Zemb̄i muud nyə á bwey féesh mə mə njúl ná mw̄ɔ̄ mə nyó̄ōngú waam dí yé, múúd nyə á j̄d̄w mə mpáam dí yé, ja nyə á kwey ná fwámé wəla mə w̄ó̄s yí, ¹⁶ nyə a sá ná mə mpúg Mwán yé mádí lámúd, mə kág nə nyə kə bwiing íkúl ishús. Ná ndeé, mə a shígé kə j̄i t̄ōō məcw̄ŋ wə muud, ¹⁷ mə kú námá fwo kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə *buud ɔ lwámá bwə á tééd ηwa j̄iya nə mə wá. Mə á yida fwo kə shí á Arabi, mə nyingə zə Damás. ¹⁸ Ná ndeé, mpúsə mimbú mílól wə mə á ka t̄eem bád kə Yurúsalem ná mə kə bwəma nə Séfas† yé. Mə a já nt̄ag nyádí mw̄d̄w w̄um nə mát̄ōn. ¹⁹ Mə a shígé námá bwəma nə t̄ōō *muud lwámá ηgw̄ud mw̄d̄w w̄um nə mát̄ōn m̄ōōngúđ, mə a dúg n̄ji Zh̄h̄k á mínyōŋ̄u mə Cwám̄ba. ²⁰ Mísh mə Zemb̄i dí, mə angé nə bwiing ij̄ɔ̄ɔ̄, sá mə ηgə jaaw bí ga jisə búbálé. ²¹ Ná ndeé, mə á ka zə kə máfaan mā Sir̄i nə Silis̄i. ²² N̄ji, m̄əd̄ɔ̄ mə *Kr̄ist mā Yudéa mə áshígé námá fwo mpu mə mpwoombá. ²³ Bwə á yida ηgə gwág n̄ji l̄áŋ ná: «Muud nyə á d̄u sá shé cúwáíí yé mú ηgə bwiing búgə nyə á ηgə cēel jan̄gula yí.» ²⁴ Bwə á ka ηgə yə Zemb̄i gúmé nə sá nyə á sá mə j̄ōōnḡu.

2

Pw̄ol b̄án̄n̄ b̄óól búúd ɔ lwámá

1:8 1Kr 16.22 1:10 1Te 2.4-6 1:11 1.1 1:13 Mis 8.3; 9.1; Flp 3.5-6; 1Kr 15.9 1:15 Zhe 1.5; Mis 9.3-5; 22.21; Rom 1.5; 1Kr 9.1; 15.10 1:18 Mis 9.26-28
† 1:18 Séfas: Jisə dúl j̄iná mə Pȳêr. 1:19 Mat 13.55 1:21 Mis 9.30

1 Ná ndeé, mə á ka nyiŋgə zə kə Yurúsələm nji mpúsə mimbú wúm nə mín̄; j̄an̄ jaa, sá Barnábas wá sá á kə, mə ŋkág nə Titus sámád. 2 Mə á kə nt̄ag nəcə Zembî wá nyə a lwó mə ná a ŋgə j̄ii ná mə kág. Són̄ŋ otówe ɔ shwóg sá á ka kə seŋgya, mə mú kə lwó bwo J̄ɔɔ Kéel má ŋgá cúnda ikúl ishús yí, ná ŋgəŋ. Bwó otówe ɔ shwóg íí, mə á lwó bwo J̄ɔɔ Kéel d̄oŋgá, nəcə mə a shígé j̄ii ná iséy byám í yág iyíy-yíy, t̄o byoŋg má á sá mwôw má mpús yí, t̄o byoŋg má ŋgá sá mwôw mága dí yí byēsh. 3 Mə ŋgə ci ná són̄ŋ Títus wá sá á bə sámá, a njúl mwā Gurêk; otówe ɔ shwóg bwá áshígé námá yímbuli nyə ná a síyág ábiwáág. 4 Nji bóól búúd bwá á ŋgə sh̄ig ná búsə gwoŋg dí wá bwá á ŋgə ci ná a síyág. Nəcə buud b̄oŋgú bwá á zə nyí gwoŋg j̄isúd nda búsə námá ókrísten nda sá, ndug bwá á yida zə ná bwá zə ŋgə baagusə sá ishwoó ishwoó, ná bwá d̄ug váál sá ŋgə cugə cug á kú nə m̄anyámá Yésus-Kríst ŋgə yə sá yí. Bwá á ŋgə baagusə ntó ná bwá c̄eel nyiŋgə wá sá m̄anyámád*. 5 Nji, sá áshígé bw̄eɛ kúd lúu nə bwo, kú námá bw̄eɛ yə bwo zh̄í; sá á ŋgə j̄ii nji ná obúbálé wā J̄ɔɔ Kéel sá ŋgə bw̄iŋg bí wá bwá bág kú fúfug.

6 Buud bwá á bwey mp̄yú ná

otówe ɔ shwóg wá bwá áshígé námá yímbuli mə nə t̄o gúl sá shús. M̄e mə abíshé sá otówe ɔ shwóg b̄oŋg bwá á du bə yí, Zembî nyə ádé b̄ish ná mb̄eé j̄i j̄íga, k̄eel j̄i j̄íga. 7 Otówe ɔ shwóg b̄oŋg bwá á yida kwey ná Zembî nyə á yə mə mbag ná mə bw̄iŋgug ikúl ishús J̄ɔɔ Kéel, námá nda nyə á yə Pyēr ná a bw̄iŋgug *Oyúden ná. 8 Nəcə Zembî muud nyə á sá ná Pyēr bág *muud lwámá shú Oyúden yé, nyə námá wá nyə a sá ná mə bág muud lwámá shú ikúl ishús. 9 Ná ndeé, buud bwá á ŋgə ŋwa Zhâk bá Séfas† nə Yuánes ná om̄anci-m̄anci wā *D̄ɔ. Om̄anci-m̄anci óni báá bwá á magulə ná Zembî nyə a má féesh mə féeshá mpáam; báá bwá á ka bóda sá Barnábas, lwó ná bwá má magulə ná sá má fula nə bwo iséy bwá ŋgə s̄ey yíid, sá kág ikúl ishúsúd, b̄an̄ bwá kə Oyúden dí. 10 Bwá á yida ci ná sá bág du t̄éduga mímbúbúwá myâ D̄ɔ; mə á bwey námá wá lâm ná má du sá ntó.

Pwôl bá Séfas

11 Nji, ja Séfas nyə á zə Antyósh yí, mə a l̄al lúu nə nyə t̄am buud, nəcə nyə a sá sá máb̄é. 12 Nyə á bə ná, shúshwóogú nə buud Zhâk nyə á nti wá bwá wóósúg íí, nyə á ŋgə d̄ə s̄əŋ ŋgwúdu nə ikúl ishús‡; nji ja búúd ɔ Zhâk bwá á wóós yí, a mú fúnda ná buud

2:1 Mis 15.1-19 2:1 1Kr 15.2; Flp 2.16 Barnábas: Mis 4.36 Títus: 2Kr 2.13 2:2

2.6, 9 2:4 1.7; 5.1, 13; Mis 15.1, 24; 1Kr 9.21 * 2:4 M̄anyámá má m̄óc̄eɛ mə Moyíz. 2:6 Rom 2.11 2:7 1.15-16; Rom 1.5 † 2:9 Séfas: J̄is̄ d̄ul j̄íná má Pyēr.

2:10 Rom 15.26 2:12 Mis 11.3 ‡ 2:12 ikúl ishús: Na j̄is̄ b̄oŋg ókrísten bwá á shígé bə Oyúden wá.

bwé dú yáág nə ábiwáág wá bwé á bá dúg nyə, a mú julə nyúúl, kú ná fəla nə ikúl ishús. ¹³ Dúgúlə bósól *Oyúden bwé á dúg ntó yí, bwé mú námə julə mənyúúl, Barnábas mú námə nyíi mǝshiiǵá mǝǝǵúd. ¹⁴ Nda mə á dúg ná kuú njǝǝnd wǎǵ í á shíǵé ná ǵǵə bǵ obúbələ sǝ ǵǵə bwiǵǵ Jǵǵ Kéel dí wá ná, mə á ka ci nə Séfas buud bēsh bwé njúl, ná: «Ja wéǵ mwā Yúden wó tééd bə kú sá nda Yúden, ǵǵə yida sá nda ikúl ishús yí, ntǝdelé wó jí nə ǵkul ka yǵmbəli ikúl ishús ná í ǵwág kuú njǝǝnd Oyúden yé?

¹⁵ «Shé bǎǵ, shé á byél Oyúden, shé cugé íkúl ishús í ǵǵə sá *misám íni. ¹⁶ Nji, shé mə yida mpu ná Zembí cugé nə ǵkul ci ná muud jí tǝtəlí nə sǎlə mǝsǝlǵú mǝcǵǵ mə ǵǵə jí myá; Zembí mə ci ná muud jí tǝtəlí nji ja á búǵulá Yésus-Kríst yí; shé bǎǵ shé á mə *búǵula Yésus-Kríst shú ná búǵó jǝǵǵ í sǎǵ shé otǝtəlí mǝsh mə Zembí dí, kú bə sǎlə mǝsǝlǵú mí mǝcǵǵ. Shé mə mpú ná sǎlə mǝsǝlǵú mí mǝcǵǵ í cúǵé nə ǵkul sá múúd tǝtəlí mǝsh mə Zembí dí. ¹⁷ Shé ǵǵə sǵ ná Zembí ǵwág shé ná otǝtəlí ǝ búúd nǝcé Kríst; nji, í ká yida ǵǵə nyín cínǵǵ ná shé músə osǝl ǝ misám nda ikúl ishús í, ntó ka kə ná jí? *Kríst ǵǵə yida kə nə buud mǝsǝmúd í? Gúl sá cúǵé nə ǵkul bə ntó.» ¹⁸ Mə ká nyǵǵə ǵǵə wéel mǝcǵǵ mə á bwey myaas má, ǵǵá mə

nyǵǵə tǎl mǝmǝfwó cé múúd mə cáám mǝcǵǵ yé? ¹⁹ Jí ná, Mǝcǵǵ mə á gwú mə, mə músə ka bə mbimbə shú sá í dúǵyá nə mǝcǵǵ yíǵ; mə jí mbimbə jíni kǝsǝmbúd shú ná mə ǵǵəǵ nə ka cugə nji shú mə Zembí. Mə á bə mbádúǵá nə Kríst ja nyə á yə kwolós dí yí. ²⁰ Ntó jí ná, mə ná dí ǵǵə cugə yé, Kríst wə ǵǵə cugə mǝdí cwú. Cug mə ǵǵə cugə nyúúl nyám dí ja gaád yí, mə ǵǵə cugə gwo nji nə búǵə ǵǵələ búǵula Mwán mə Zembí, nyə muud nyə á cǵel mə ná ndéé a yána cug jé shú dǎm yé. ²¹ Mə acéélé sá ná mpaam mə Zembí í bǵǵ kú nə mǵíí. Nǝcé, í ká bə ná muud jí nə ǵkul bə tǝtəlí mǝsh mə Zembí dí nə sǎlə mǝsǝlǵú mí mǝcǵǵ, mpu ná Kríst nyə a fǎnda zə yə shwiy kú nə mǵíí.

3

Ye búǵá, ye mǝcǵǵ

¹ Heé, yé íwagula-wagula í búúd yá Galátia! Zə mə nyǵǵə zə kǝnd bí mǝcwagwə dí éne? ǵǵá sǝ á shí mpu lwó bí Yésus, nə nda bwé á bwambələ nyə kwolós dí ná? ² Mpugá ná jaaw mə sá ga: Jí í á sá ná bí lǵúǵ ǵkǵǵkǵ Shíshim, ye sǎlə mǝsǝlǵú mǝcǵǵ mə ǵǵə jí myá, ye magulələ bí á magulə jǵǵ lǎǵ sá á bwiǵǵ bí yí? ³ Dúni vǎal wagula wə jí? ǵǵá bí á ǵǵə mpu tééd cug krísten nə ǵkǵǵkǵ Shíshim? Bí wál nyǵǵə tǝduga ná bí é

2:16 3.10-12; Rom 3.20-30

2:17 Rom 2.17-3.20

2:19 6.14; Rom 7.6; 6.2-4

§ 2:19 Mə jí mbimbə shú sá í dúǵyá nə mǝcǵǵ yí: Ntó mə kə ná «mə a mə yəw ǵǵələ cugə nji shú lú mǝcǵǵ.» **2:20** 1.4; Yuá 17.23; Rom 8.10-11; 2Kr 5.14 **3:1** 5.7

3:2 4.6; Rom 8.9-16; 2Kr 3.6, 17 **3:4** 4.11

shínál gwo nə məŋkul mán?
 4 Ow! Zhwog mənywa bí á
 bwəma nə ndí má* má á bə ntó
 cwag hí? Mbô, má cúg é nə ŋkul
 bə ntó cwag. 5 Zembî muud
 ŋgá yə bí Nkɛŋkɛ Shíshim a
 ŋgá sá bí *məshimbá yé, a
 ŋgə sá bí mwo nəcé bí ŋgólə
 sá mísóólúgú mácéxé má ŋgá jii
 myá? Ngaá a ŋgə sá bí mwo
 nəcé magulələ bí á magulə jɔjɔ
 lán sá á bwiing bí yí?

6 Ngaá ntó wá í á bə nə
 *Aburaham yé? «Nyə a
 *búgula Zembî, Zembî mú lɔ
 nyə búgá jé jəŋgú, a mú ci
 ná Aburaham ji tətəlí muud».
 7 Mpugá gwág cínəŋg nə buud
 bəŋŋə Zembî búsə mpwogé
 nəcé búgá wá, bwə wə búsə
 bwán ó Aburaham. 8 Ngaá
 Kálaad Zembî nyə á bwey
 jaaw Aburaham jɔjɔ lán ga
 ná: «íkúl nə ilwəŋ byəsh í bá
 zə bwəma nə ibwádán wódí».
 Kúkúl Kálaad Zembî jəŋg í á
 bwey lwó nə íkúl ishús í bá
 bii búgá nə ndéé Zembî mú
 ci ná búsə otútəlí. 9 Ntó ji ná,
 nda Zembî nyə a bwádan nə
 Aburaham nəcé a búgúlələ
 ná, Zembî má bwádan námə
 nə buud bəsh bwə ŋgá búgula
 nda Aburaham wá.

10 Məlweemyá má ŋgə yida
 bɛ buud bəsh bwə ŋgá dúg
 ná baagulélə mácéxé wá í é
 kənd bwo wá Zembî wá;
 ŋgaá jí cilyá Kálaad Zembî dí
 ná: «Muud mə bə kú baagulé

súsúsá jəsh jísə cilyá Kálaad
 Zembî dí ná a dúg sá gwo yé,
 ŋkwaal nə nyə». 11 Í ŋgə ntəg
 mpu nyín nə sán sán nə muud
 cúg é nə ŋkul bə tətəlí mísh má
 Zembî dí nəcé mísóólúgú mí
 mácéxé; í cúg é nə ŋkul bə ntó
 nəcé cilyá wúsə ná: «Tətəlí
 muud mə bá *dúg cug nəcé
 bələ nə búgá.» 12 Mpugá ntəg
 ná baagulélə mácéxé í cúg é bul
 bə yuug búgá; cilyá í yida
 bə ná: «Muud mə báágúlə
 súsúsá jəsh jísə cilyá mácéxé
 dí ná á də sá gwo yé, mácéxé
 yə nyə cug.» 13 Kríst nyə á
 ka tɔ tən shú nə ŋkwaal á
 mácéxé bídúg shé. Nyə a ŋkəny
 ŋkwaal wəŋgú nyádí nyúúlúd
 nda jí cilyá Kálaad Zembî dí
 ná, náə: «Muud yəsh bwə
 kéél líd yé, ŋkwaal nə nyə»†.
 14 Kríst nyə á ŋkəny ŋkwaal
 wəŋgú shú ná, nyádí kwəŋ dí,
 ibwádán í Aburaham í kálag
 íkúl ishúsəd, shé buud ŋgá
 búgula wá shé lógúg Nkɛŋkɛ
 Shíshim Zembî nyə á kaag yé.

Fwámé mpwəŋ buud má Aburaham

15 Bwaəŋg, shé ŋwagá ná
 yuug nə gúl sá shé má də dúg
 búúd bwə də sá yí. Ngaá í də
 bə ná zhizhe kálaad lúgə múúd
 mə sá yé, á ká sɔy váál í jəla yí,
 muud kú ná nyiŋgə jímbal təə
 cilyá, kú námə kwádule təə gúl
 sá cínəŋgú? 16 Aburaham wá
 Zembî nyə á kaag məŋkaagá

* 3:4 Ciyá ni jí námə nə ŋkul bə ná «Zhwog micúnj bí á má jísəw myá». 3:6 Mət 15.6; Rom 4.3, 22; Zhk 2.23 3:7 Rom 4.11-12 3:8 Mət 12.3 3:9 Rom 4.16 3:10 Mbá 27.26; Zhk 2.10 3:11 Aba 2.4; Rom 1.17; 3.20 3:12 Ləv 18.5; Rom 10.5 3:13 Mbá 21.23; Rom 8.3; 2Kr 5.21 † 3:13 Cilyá ni wúsə Mbá 21.23 dı; ntó ji ná, shwiy lú kwolós dúsə shwiy lú mázhúŋgúlú. 3:14 3.2-5; Zhu 3.1-2 3:16 Mət 12.7; 17.7-8

yé, *Aburaham nə mpwoŋ buud nyé. Bwə áŋgê nə cí ná Aburaham nə məmpwoŋ mə búúd mé, nda sâ má cí ná məmpwoŋ məŋg mäsə ŋkí bulya. Jísə ná «mpwoŋ buud nyé», ntó ji ná *Kríst. ¹⁷ Mə ŋgə cəel cí ná: Zembî nyə a bwey fwo sá kálad lúgə váál í jála yí, a mú ka zə yə *Oyúden Məcəξ mpúsə mimbú mitəd minə nə məwúm málóól. Məcəξ məŋg mə á shígé bə nə ŋkul mə cénd sâ kálad lúgə wəŋg dí, ná má zə sá ná ŋkaagə í yág ntó cwag. ¹⁸ Nəcé í ká bə ná muud mə lúg nə lúgə nəcé sálə mísóólúgú mí məcəξ, í nda ná nyingə bə sâ Zembî nyə á kaag yí. Zembî nywáá nyə a sá Aburaham mpaam, bəǵlə ŋkaagə nyə á kaag yí.

Mfíí məcəξ mə nə ndí yí

¹⁹ Ká Məcəξ mäsə nə wáyé mfií? Məcəξ mə á zə kwíduli shú ná buud bwə dág mpu ja bwə é du caam mwo yí, té mpwoŋ buud Zembî nyə á yə ŋkaagə yí í afwóyé wós yí. *Wəéŋgəles wə bwə á ka zə nə məcəξ, ŋkúmba múúd mú bə kala-məjwú, a mú kala búúd mwo. ²⁰ Ká, kala-məjwú nyə ádé bə ja múúd ŋgə sá sâ nyəméfwó yí. Zembî ji ntág fwó.

²¹ Ye ntó ji ná Məcəξ mə ŋgə lúmbuli nə məŋkaagə Zembî

nyə á ŋgə kaag má? Gúl sâ cúgə nə ŋkul bə ntó. Dúl cəξ í á mbám bə ná dúsə nə ŋkul yə búúd cəg hí, muud jee bə tətəlí mísh mə Zembî dí nə sálə mísóólúgú mí məcəξ. ²² Ká, Kálad Zembî ŋgə lwó ná buud ə shí ga bəsh búsə mányámá mə *mísámúd. Mənyámá məŋg mäsə shú ná obúgula bwə ŋwág ŋkaagə mə Zembî, nəcé báá ŋgələ búgúlá Yésus-Kríst.

²³ Ntó ji ná shé á bə mányámád té fwála lu búgúlálə Yésus í á shígé fwo wós yí; Məcəξ wə mə á ka du fad shé, ŋgələ bwánd ná Zembî lwóg shé zhií shé búgúlág Yésus-Kríst yí. ²⁴ Ntó mə ká ná, Məcəξ mə á ŋgə kyey nə shé nda muud ŋgə fála múmwán yé, ŋgələ bwánd ná *Kríst zág, shé búgúlág nyə, shé mú bə ótətəlí mísh mə Zembî dí. ²⁵ Ná ndéé, ŋgaá nə fwála lu búgúlálə Kríst í á mə wós? Məcəξ mə aŋgə ná nə fála shé. ²⁶ Nəcé, bi bəsh mə *búgula, bi músə bwán ó Zembî§ kwəŋ mə Yésus-Kríst dí. ²⁷ Mpugá ná bi bəsh buud bí á ŋgə duwan tãŋ buud ə Yésus wá, bi a mə ŋwa Kríst nda káándə mə bwáád*. ²⁸ Muud nda ná nyingə du bə nə tédúgá ná mwá *Yúden wə éga, mwá Gərêk wə éga; lwaá wəga, fulí muud wə éga; nyíga ji mudúm, nyíga mudá.

3:17 MmN 12.40 **3:18** Rom 4.14; 11.6 **3:19** Rom 4.15 Wəéŋgəles: Mis 7.38, 53; Heb 2.2 **3:20** Mbá 6.4 † **3:20** Zembî nyə a kaag ŋkaagə kú nə kala-məjwú.

3:21 Rom 7.13; 8.2 **3:22** Rom 3.9-30; 11.32 **3:23** 4.3 **3:24** Rom 10.4

3:26 4.5, 7; Yuá 1.12; Rom 8.14-17 § **3:26** Ja Pwól mə cí na ná: «bwán ó Zembî» yí, a ŋgə cəel cí bwán bwə mú fwámé íkala wá, ná bwáméfwó mpu ísá í dúgyá ná bwo yí. **3:27** Rom 10.12; 1Kr 12.13; Kol 3.9-11 **3:27** Rom 6.3; Ifz 4.24 * **3:27** Cəgə mbií wí ná muud mə dág bí yé bág nda a ŋgə dág Yésus. **3:29** 3.7, 14, 18; 4.7

Mbô! Bi bêsh mú sâ ñgwûd kwoŋ má Yésus-Krîst dî. ²⁹Nda bí músá búúd o Krîst ná, bi wé músá mpwoŋ buud má *Aburaham. Ntó, bæŋlê ñkaagé Zembî nyə á kaag yí, bi búsa nə kow† wé Zembî.

4

¹ Mə ñgə cœl ci ná, té wêsh mwán má lúg nə lúgá yé jí ná mwán ntombú yí, a tœm bæ ámádfí, a jí námá nda lwaá, kú nə kow ísád. ² Nyə é ñgə gwág nə buud bwá é ñgə kweemb nyə wá, nə bœŋg bwá é ñgə vyee nyə jús ísâ dí wá. A bá cugə ntó ná ndéé kə kumə ja fwála sóŋgú nyə á cœl í bá wós yí. ³ Ntó námá wé í á bæ nə shé yé. Ja shé á bæ ná bwán ó ntombú yí, shé á ñgə gwág nə mishíshim mí ñgə kyey nə isâ yâ shí ga myá*. ⁴ Ná ndéé, ja fwála í á wós yí, Zembî nyə á nti Mwân yé, zə byêl mwə má mudád, íjwûga í Mácœfd. ⁵ Zembî nyə á nti nyə nə Mácœf má jwúg nə nyə shú ná a jánág tâŋ í yíl búúd mányámá má mácœfd yí, zə sá ná shé bég nə zhií mə bé bwân ó Zembî. ⁶ Bi músə bwân ó Zembî; məyigyé mâ cínœŋg mäsə ná Zembî nyə

a má nti shé Shíshim mə Mwán yé milámud, Shíshim wœŋg í dū kîm ná: «Abba†, Dâ!» ⁷ Ntó jí ná wo cugé nyiŋgə bæ lwaá, wo músə mbyágá; ná ndéé, nda wó músə mbyágá ná, Zembî má sá nə wo bég nə dwó kow ísâ nyə á bwíŋg bwân bé yíid.

Pwôl lâm wúsə gwôw

⁸ Yág ja bí á shigé dū mpu Zembî yí, bi á dū bæ məlwaá má ózembî bwá cugé námá mpu bæ ózembî wá. ⁹ Ká ja bi má mpu Zembî gaá, bul bæ ná ndéé ja Zembî má mpu bí gaá, dáyé váál bí bí nə ñkul nyiŋgə kə *búgula mbéé ítag-bwool í mishíshim mí ñgə kyey nə isâ yâ shí ga myá? Ye bi má cœl nyiŋgə kə bæ məlwaá? ¹⁰ Bí ñgə bul kaŋsə mósól mwôw, nə bósól óŋkwoond, nə bíl ísəw, nə míl mímbû!† ¹¹ Bí ñgə kənd mə lâm gwôw é! Mə ñgə bæemb ná iséy má á sá bídí yí í yóg íyíy-yíy é!

¹² Bwaanŋ, ñgaá mə a má sá mэмéfwó nda bí, mə téég bí məbwə, ñgəgá nə cugə váál má ñgə cugə yíŋ. Bi a shigé bwele sá mə məbwə. ¹³ Bíméfwó bi mə mpú ná ja má á tééd bwiŋg bí Jəŋ Lâŋ ja áshúshwóógú yí,

† **3:29** Kow ni dúsa kow á jəŋ ísâ Zembî nyə á kwəmsa shú bwân bé yí. **4:3** 4.9-10

* **4:3** Ciyá sá áma ci na ná: «mishíshim mí ñgə kyey nə isâ yâ shí myá» ni, buud bêsh bwá cugé bul bæ nə cún ñgwûd na. Sá bāŋ sá ñgə ci ntāni nœcé sá má dúg ná Pwôl ñgə ci mənkuł má dū ñgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Krîst yí. Bósól bwá ñgə ci ná jísə «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námá Kol 2.8, 20. **4:4** 3.13; Yuá 1.14 **4:6** Rom 8.15-16 † **4:6** Abba: Ciyá ni í kó ná «Dâ». **4:7** Rom 4.13; 8.17 **4:8** 1Kr 8.4-6 **4:9** Ifz 1.21; Kol 2.8-23 **4:9** 1Kr 8.3; Kol 2.15 **4:10** Mbá 4.19; Mis 7.42; Rom 14.5 ‡ **4:10** Na, Pwôl ñgə jəla nə ci məzan mə Oyúden, ñkí ntág bíl ísâ íkúl íshús í á dū sá dála yə wáacén-céní gúma yí. Nyə a lás námá lésú ñgwûd wœŋg Kol 2.16 nə 2.23 dî. **4:12** 1Kr 9.19-21 **§ 4:12** Pwôl ñgə jii ná obúgula ó Galátia bwá cugəgú nda nyə, kú ná kənd mílám gwôw nə nyá mácœf; mácœf má cugé nə ñkul sá nə bwá bíŋg cug, má cugé námá nə ñkul sá ná bwá shúbúg cug. **4:13** Mis 16.6; 2Kr 12.7

bwas wá í á sá né mə shígulag bídí. ¹⁴ Bwas dɔɔŋg í á sá ntâg mə nyúúl ŋkí dana, nji bi a shígé gwág mə nyeé, kú kâl mə. Bi á yida lág mə nda mə ji ŋgwól *éŋgales má Zembî, nda mə wá *Kříst Yésus. ¹⁵ Ká məshusug bí á dɔ gwág mə ja jɔɔŋg má má á má ka kə ŋgow? Mə ŋgə mpu bwaagulə né bí á dɔ gwág mə məshusug váál á ná, bi á mbəm bə nə zhií, bi a nywá jee tí mísh mún yə mə. ¹⁶ Ká, mə músə bí zhízhín ja gaád nəcé mə jaawála bí obúbélé aá?

¹⁷ Yambán bɔól búúd bwə ŋgə zə nə ndí bídí ni í cúgə fwámé yambán; jísə nji ná bwə cɛel zə béég bí nə mə shú né bi nywílyág nji nə bwo. ¹⁸ Jísə jɔjɔ sâ né bi nywílyág nə sâ anyunywaâ; nji í jəla ná bi nywílyág nə gwo ja jêsh, kú bə nji ja má jí kúná-kúnə nə bí yí. ¹⁹ Yé bwán bâm, mə mú ŋgə nyiŋgə jug shú dúnád nda mudá ŋgə kwi y minú ná a zə byá yé; mə é jug ntó ná ndeé kə wóós ja Kříst nyə é mpu shîn ŋwa jiya bídí ícug dí yí. ²⁰ Mə ŋgə jii ja gaád né mə bəg nûŋ bídí, mə mpúg váál má é lésha nə bí yí. Mə anyiŋgáyé ná mpu sâ má sáág shú dún yí.

Mpwokwoond má Agar bá Sara

²¹ Bí buud mə céél nyiŋgə kə nyíi málwaa má Mácɛɛ́d wá, jaawugá ná mə: yé bí ŋgə námə mpu gwág sâ Mácɛɛ́ má ŋgə ci yí? ²² Jí cilyá Kálaad

Zembî dí né *Aburraham nyə á byá bwán óbá, a byá nyíga nə lwaá dé, a byá nyíga nə mudá yé, kú bə sɔól məsáal. ²³ Mwán mə lwaá nyə á byél yéesh á muud dí; yé mə mudá nyə a shígé bə lwaá yé, nyə a byél ŋkaagə má Zembî dí. ²⁴ Budá óbá óni búsə mpwokwoond á isɔ́ ibá: nyíga sɔ́ á mbún Sinayí, sɔ́ jɔɔŋg í byá málwaa: Agar wá éne. ²⁵ Agar wɔɔŋg wá mbún Sinayí wúsə Arabí yí, a ji ntâg mpwokwoond á Yurúsəlem a múús, Yurúsəlem wɔɔŋgú bənnəŋ mimbyágá myé myêsh búsə məlwaá. ²⁶ Yurúsəlem a gwów nywáá cugé lwaá, nyə ntâg wá jí nyóóŋgú wúshé. ²⁷ Nəcé jí cilyá Kálaad Zembî dí ná:

Wo mudá wó abwélé byá yé,
gwágúg məshusug;

wo wá yáŋgá, wo muud wó
abwélé gwág mácey mə
byéyí yé.

Nəcé bwán wá mudá nyə á
myeesh yé bwə bul
bulya,

cɔ́ bɔɔŋg wá mudá jísə nə báá
yé.

²⁸ Bwaanŋ, bi báá bi búsə bwán bwə á byél ŋkaagə má Zembî dí nda *Izaag wá. ²⁹ Ná ndeé, mwán nyə á byél yéesh á muud dí yé nyə a lwó nyɔɔŋg nyə á byél nə ŋkul mə Ŋkəŋkə Shíshim yé cúwáli; ntó námə wá í ŋgə bə ja gaád yé. ³⁰ Ká Mícilyá mí ŋgə ci ná jí? Ŋgaá mí ŋgə ci ná: «Wíiŋgúg mudá á lwaá bá mwán yé; í ajíyé né

mwán yé zág kaaw mánkəw nə mwán mə múdá cúgə lwaá yé.» ³¹ Nə ndéé bwaanɔ, shé cugé bwán ó lwaá, shé búsə bwán ó nyəɔnɔ cúgə lwaá yé.

5

¹ Kríst nyə a yîl shé mányámád nə shé cúgəg ofulí. Yíímúgá mənyúúl, kúgá nyinɔgə kə nyínɔgal mányúúl málwaaád.

Jiya fulí

² Mə Pwôl mə nɔgə ci ná, bí mə ká kə nɔgə síya ábiwáág íí, sâ *Kríst nyə á sá yí í kú ná bə bí nə mfií. ³ Mə nyinɔgə báágulə jaaw múúd yêsh mə síya ábiwáág yé fwámé jaaw ná, jísə nyə yíimbúlí nə a bɛg námə máccɛ mēsh. ⁴ Bí buud nɔgə dúg nə baagulələ Məccɛ wə í é təl bí otátəlí mísh mə Zembî dí wá, bí mə ntáma bínɔn Kríst shwá, bí mə wú kúl bí á də bwəma nə mpaam mə Zembî yí. ⁵ Sə báá, sə nɔgə ji nə búgə nə Zembî wə mə bá sá nə sə bəg otátəlí; Nkɛnɔkɛ Shíshim wə nɔgə balan nə búgə jísú, nɔgə sá nə sə nɔgəgə nə bwánd nə Zembî nyə e sá sá sóólúgú wəɔnɔg. ⁶ Nəcə, muud músə múúd mə Yésus-Kríst yé mə mpú ná: muud tɛem síya ábiwáág, í nda bə nə mfií; muud nyinɔgə bə kú síya, kú námə nə mfií; sâ nɔgwúd wə nɔgə kwíínd: nji búgə. Búgə jəɔnɔg í də ntəg nyín cɛelíd.

⁷ A jə kuú nɔjənd bí á tééd nə ndí yí ey! Zə nyə a mə zə

jándəwo bí zhííd nə bí kú ná nyinɔgə bɛ óbúbálé éne? ⁸ Váál líínɔgúlə bwə mə líínɔg bí ni í ángé nə zhu wə Zembî muud nɔgə jəw bí yé. ⁹ Nɔgá bí mə mpú ná bábaalé *ləvur bíbíyá í də sá nə mbulyá nɔgug wêsh í bádúg? ¹⁰ Jám kóómbúd íí, mə ji nə búgə nə bí mú buud ɔ Cwámba, bí abúle nyinɔgə bɛ nyúl zhíí shús. Nji, muud nyə á mə zə sá nə fúg í jímbug bí éne, təɔ nə nyə wə zə təɔ zə, Zembî mə bá yá nə nyə.

¹¹ Bwaanɔ, í mbəm bə búbálé nə mə nɔgə ná nyinɔgə cúndə ábiwáág, bwə ka nyinɔgə wáámə mə nə cúwúlí nəcə ji? Mə ká nyinɔgə nɔgə jígulí buud ntó, mpu nə mə nɔgə ná jígulí kwolós, sâ í kwál bwo bəɔgú yí kú ná bə. ¹² Buud bwə mə zə zamədan bí óni, bwə jéeg námə kə cwíya mímyáágá!

Fwámé jiya fulí

¹³ Bwaanɔ, *Kríst nyə á mə sá nə bí cúgəg cug fulí. Nji, cug fulí jəɔnɔgú í ájáláyé nə yida təl bí məkuú shí nə bí sáág isâ mílám mín mí nɔgə gwág yéesh yí. Yidagá bə nə váál cɛelí í é sá nə bí dúg bə, nɔgwól kwíínd nɔgwól, nɔgwól kwíínd nɔgwól yí. ¹⁴ Nəcə, məmpándí mēsh má Məccɛ mə kə bwəma mpándí nɔgwúd dí ná: «Cɛeləg múúd yêsh jísə wo kúnə-kúnə yé nda wó céél wóméfwó ná». ¹⁵ Ká, bí mə ká yida nɔgə kwagula mpédúgá nyín, nɔkí ntəg nə bí

5:1 2.4; 4.5, 9; 5.3 **5:3** 3.10, 12; Rom 2.25 **5:5** 2.16; Rom 8.23-25 **5:6** 3.28;

5.22; 6.15; Rom 4.11; 1Kr 7.19; Ifz 6.23 **5:8** 1.6-7 **5:9** 1Kr 5.6 * **5:9** Kaaná ni wí námə fwo bə 1Kr 5.6 dí; wúsə námə nda kaaná sá mə də ci ná: «Shú nɔgwúd mə də wá bóól bēsh ibwool» yí. **5:10** 1.7 **5:11** 6.12, 14; 1Kr 1.23 **5:13** 1Kr 6.12; 10.23-24; 1Pr 2.16 **5:14** Ləv 19.18; Rom 13.9 **5:15** Zhk 4.1-2

ngə bæ, ηgwól fεεg ηgwól, ηgwól fεεg ηgwól, bi ó ka bey ná í bág shúgula bí ná bóól kweemushi bóólúgá!

16 Mə ηgə yida ci náaa: cugəgá váál cug Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim ηgá lwó bí yí; ja jooηgú, bi anyiηgəyé ná ηgə bɛ iwímbúg í cug mə múud. 17 Nəcə, iyéesh í cug múúd í ηgə lúmbuli nə iyéesh í Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim, iyéesh í Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim lúmbuli nə bí í múúd; isâ íbá íni í ηgə síya lúmbulí bídí mílámúd, váál á ná bí nda sá sâ bí má céél sá yí. 18 Nji, bí má ká ηgə cugə váál cug Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim ηgə lwó bí yí, bí nda ná nyiηgə bæ málwaa má máccɛɛ.

19 Misóólúgú mí dú zhu iyéesh í cug múúd dí myá mí cúgέ nə njúúg, myó wá: nə jaηga, nə misóólúgú mí ádadaná, nə asi-y-siy, 20 nə yálə ózembí ó áyadúg gúmá, nə sálə jamb, nə ifamuga, nə ozhuyá, nə mbiya lám, nə dúlə nyada, nə məfendyá, nə dúlə bæ máccún məccún, nə mənkkoomú, 21 nə məzhún, nə iηguluga, nə idína í álal-ηkul†, nə bíl váál isâ yâ ntó. Mə tééd fwo bwey kéwuli bí námá nda má á fwo bwey jaaw ná, ná: buud bwá ηgá sá váál isâ íni wá bwá ábúlé bæ nə kow Faan má Zembí dí.

22 Ká, Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim nywáá má du sá nə muud

bég nə cεlí, nə məshusug, nə mətəla, kú nə mílámusa, nji jə lám, nə jə fúlú, məηkaagá mé nda salan, 23 nə lám ná shεε, nə dúlə mpu bii lám; kú nə tɔɔ cɛɛ í ηgá ban váál ísâ íni. 24 Buud bwá músá búúd ó Kríst wá, bwá á má bwambulə mbií búúd bwá á du fwo bæ yí kwolós dí, í yə nə iyéesh byé nə iwímbúg byé byésh. 25 Nkí shé má mpú ná Nkɛ̀ɛ̀kɛ̀ Shíshim wá ηgá sá ná shé cúgəgá, shé kágá bíd ná nyə wá kyéyug nə shé. 26 Shé yówwagá íbəmb, shé yow dúlə ηgə sɔ məbyaagulə nə dúlə sá ofimál sáméfwó nə sáméfwó.

6

Dugá wá məbwá

1 Bwaanη, ηkí í wóós nə muud má biil nə iwushí, bí buud ηgá bɛ Shíshim má Zembí wá, ηwagá nyə nə lám ná shεε, bí sá ná a cíg sóólúgú wooηg. Bi ó du námá káálugə ná bí bíílúg məbwábúlánád. 2 Dugá sá ná, ηgwól má ká bæ nə məkwowula, bóól wá məbwə; sálə ntó wí ná bí ηgə bɛ cɛɛ *Kríst nyə a lúgə shé nə ndí yí. 3 Nəcə, ηkí muud ηgə tédúgá ná a ji gúl məma sâ, í njúl ná a cúgέ tɔɔ sâ, a ηgə shüηg nyəméfwó. 4 Ná ndεé, muud yésh fáásug misóólúgú nyəméfwó ηgá sá myá; á ká dúg nə mí mpiyá nə gúmá, a mú ηwa gúmá nə nyəméfwó,

5:16 5.25; Rom 8.2-13 **5:17** Rom 7.13-23 **5:18** Rom 6.14; 7.4 **5:19** Rom 1.28-32; 1Kr 6.9-10; Ifz 5.3-5; Kol 3.5-8; 1Tm 1.9-10; 2Tm 3.2-5; 1Pr 4.3; Mbú 22.15
† **5:21** idína í álal-ηkul: Mbií idína wooηg í á du bæ, buud də nə ηgul ntɔ mĩnji, buud sá jaηga kú nə məsus. **5:22** Ifz 5.9 **5:23** 1Tm 1.9; 2Pr 1.6 **5:24** 2.19; 6.14; Rom 6.6; Kol 3.5; 1Yn 3.6 **5:25** 5.16; 1Kr 6.19; Ifz 4.30 **5:26** Rom 12.10; Flp 2.3 **6:1** Mat 18.15; Zhk 5.19; 1Kr 10.12 **6:2** 1Kr 9.21; 2Kr 11.29 **6:3** 1Kr 4.7

kú bæ mǎnyúul má búúdud.
 5 Nǎcé muud nyǎméfwó má
 jǎlá nǎ fwo wáduga nǎ micúnj
 myé.

6 Muud njǎ jǎng Milású mí
 Zembí yé yǎg muud njǎ jǎnguli
 nyǎ yé kǎw á isǎ byêsh á jí nǎ
 ndí yí.

7 Kúgá shǎng mǎnyúul; bwǎ
 ádé kǎ nǎ mǎshǎngǎ wǎ Zembí;
 mpǎg múúd mǎ bǎ yí, gwo
 námǎ wǎ á bá mwǎág yí.

8 Múúd mǎ kǎ bǎ mpǎg á
 nyúul*, mpǎg jǎng í bá wúmǎ
 nyǎ shwiy, dwǎ wǎ á bá
 mwǎág tânj mpumǎ yí. Muud
 mǎ kǎ yida bǎ mpǎg Shíshim†,
 mpǎg jǎngǎ wúmǎ nyǎ cǎg
 á kandugǎ kandugǎ, gwǎ wǎ
 nywǎá má bá mwǎág tânj
 mpumǎ yí. 9 Shé kúgá kǎád
 sǎlǎ mǎnywa; shé mpúgǎ
 ná, shé má kǎ bæ kú kǎád í,
 shé má bá mwǎág mpúmǎ á
 mǎnywa mǎngǎ fwǎla í bá
 jǎla yí. 10 Nǎ ndéé, té shé njǎ
 ná bæ nǎ fwǎla yí, shé sǎágǎ
 buud bêsh mǎnywa, bul bæ nǎ
 ndéé bǎng bússǎ óbúgula nda
 shé wǎ.

Mǎshíné má kǎlaad

11 Bwaang, bí má dúg mǎma
 íkǎngǎ má njǎ cǎlǎ bí nǎ mbwǎ
 wǎm yí. 12 Buud bwǎ njǎ
 yǎmbuli bí nǎ bí síyǎg ábiwǎág
 óni, bwǎ njǎ sǎ ná bwǎ njwa
 gúmǎ nǎ misóólǎgǎ myǎ buud.
 Jísǎ njǎ ná bwǎ acéélé bwǎma

nǎ cúwǎlí kwolós má *Kríst
 í njǎ kwaamb yí. 13 Dúgǎ,
 buud ó ábiwǎág bwǎméfwó
 bwǎ njǎ nǎ baagulǎ mǎcǎcǎ,
 njǎ bwǎ njǎ nǎ bí síyǎg
 ábiwǎág. Jísǎ bwo njǎ ná
 bwǎ cǎel bá dǎ bǎgǎwa ná
 bwǎ wǎ bwǎ á sǎ ná bí síyǎg
 ábiwǎág. 14 Kǎ mǎcǎcǎ kǎómb
 dí, mǎ cǎgǎ nǎ gúl sǎ má jí nǎ
 njǎ bǎgǎwa nǎ ndí yí, námǎ
 njǎ kwolós mǎ Cwǎmba wúsú
 Yésus-Kríst; nǎcé Kríst nyǎ a
 mǎ sǎ ná mǎ dúgǎ shí ga nda
 nyísǎ kwolós dí, shí ga dúgǎ mǎ
 nda mǎ jí kwolós dí. 15 Gwǎ
 wǎ má cí nǎ, síyǎlǎ ábiwǎág
 cǎgǎ nǎ mǎfíí, nyǎngǎlǎ bæ kú
 síya, nda nǎ mǎfíí; sǎ jí nǎ
 mǎfíí yí jí njǎ bǎlǎ kukwumǎga
 ágúgwǎan. 16 Buud bêsh bwǎ é
 bǎ njǎgǎlǎ ní wǎ, Zembí kǎ sǎ
 ná bwǎ cǎgǎg nǎ shǎcǎ, kǎ gwǎg
 bwo cǎy lámúd, kǎ sǎ námǎ
 *Izarǎyél yé ntó.

17 Tǎéd múús íí, muud nda
 ná nyǎngǎ ntǎgǎlǎ mǎ lúu;
 mpugǎ ná nyúul nyǎm nyí
 nǎ mǎyǎngǎ yé má njǎ lwó ná
 mǎ a má jug shú má Yésus
 má. 18 Bwaang, Mpaam mǎ
 Cwǎmba wúsú Yésus-Kríst í jíj
 mítédúgǎ mínúd. Amen.

6:5 Rom 2.6; 14.12 **6:6** 1Kr 9.11, 14 **6:8** Yuá 3.6; 6.63; Rom 8.6, 13 * **6:8**
 bǎ mpǎg á nyúul: Ntó má kǎ ná: «Wǎ lúu njǎlǎ sǎ mǎnywa má dúgǎ nǎ nyúul má».

† **6:8** bǎ mpǎg Shíshim: Ntó má kǎ ná: «Wǎ lúu njǎlǎ sǎ mǎnywa má dúgǎ nǎ Shíshim
 má». **6:9** 2Te 3.13 **6:10** Yuá 13.34; Rom 12.10; 13.8; 14.15; 1Kr 8.1; 2Kr 8.7-8;
 Gal 5.6, 13-14; Ifz 5.2; Flp 2.2; 1Te 3.12; 4.9; 1Tm 1.5; Heb 13.1; 2Pr 1.7 **6:11** 1Kr
 16.21 **6:12** 5.2, 11 **6:14** 1Kr 1.23, 29, 31; 2.2; Gal 2.19 **6:15** 5.6; Rom 6.3-4;
 2Kr 5.17; Ifz 4.24 **6:16** Sôm 125.4-5 **6:17** 2Kr 4.10 **6:18** Flp 4.23; 2Te 3.18;
 2Tm 4.22; Flm 25; Mbú 22.21

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Ifêz yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Ifêz yí

Pwôl nyə á cilə bóól ókálaad a njúl mímbwugəd, bwá də jôw ókálaad bəəng nə «ókálaad ɔ mwâ mimbwug». Bəxlə sâ jísá Ifz 3.1 nə 4.1 dí yí, í ngə nyîn nə kálaad á buud ó Ifêz jisə cínəngú mbwoomb «ókálaad ɔ mwâ mimbwug» dî, bənəŋ nyəəng á buud ó Filipî, nə á buud ó Kolósia, nə nyəəng nyə á cilə Falməŋ yé.

Minjígúla mísə kálaad wəəng dí myá mí ngə nyîn nda sâ má cí nə Pwôl nyə a shígé cilə nyə nji shú Dɔ ngwûd. Shug lú mínjígúla nyəəng wá yuug á kandugə kandugə Zembî nyə á yágulə yí; yuug nə á sheeng isâ yâ jon nə ya shí byēsh Kríst dí shí məkuú (1.10). Pwôl nyə á ka kaaw njígúla wəəngú məŋkəw məbá.

(1) Nkəw áshúshwóógú í ngə lwó nə Zembî nyə á sheeng Oyúden bənəŋ ikûl ishús, a sá nə bwá bág kûl ngwûd kwon mə Kríst dî (1.3–3.21).

(2) Nkəw ábée í ngə lwó nə obúgula bēsh bwá jəlá nə cugə cugə á bələ seengyá

kûl ngwûd, nəcé bēsh bwá músə buud ɔ Yésus-Kríst (4.1–6.20).

Məbáda

¹ Mə Pwôl, muud Zembî nyə a féesh nə mə bág *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, mə cilə bí minjékəŋkə mí búúd ó Yésus-Kríst, buud ó abúgúlág.

² Sóəngú wúsú Zembî bá Cwámba Yésus-Kríst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə nə bi ngəg nə cugə nə shee.

Mpaam ántɔ minji

³ Gúmə nə Zembî, Sóəngú mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst, nyə muud nyə á má bwádan nə sê kwon mə *Kríst dí, sá sá mənywa mə *shishim məváál mēsh jon dí gwôw yé. ⁴ Nyə á bwey féesh sá kwon mə Kríst dí a nda fwo fwə shí nə gwôw. Nyə a féesh sá nə sá bág minjékəŋkə, kú nə sá á jumúg nyədí míshúd. Ngələ bə ceelí nyə á ceeł sá yí, ⁵ nyə á bwey bə nə cəglá nə a bá ŋwa sá tən bwán bē kwon mə Yésus-Kríst dî, váál jəjə yéesh jé í á bə yí. ⁶ Yéesh jé í á bə ntó shú nə sá ságúság məma mpaam nyə á sá sá kwon mə ábábə yé dí yí.

⁷ Zembî nyə a má yíl sá mənyámád nəcé məcií mə ábábə yé wəəngú, a má juu sá nə iwushí bísú nyədí kwon dí, nə ijuugá námə bímbí məma mpáam nyé. ⁸ Zembî nyə a má bul bul sá sá mpaam nyəəngú, juw sá zhií mə bə nə fugə nə

ikán. ⁹ Nyə a má sá ná sá mpúg jɔjɔ yuug jé nyə á ηgə baagula shwoó ná a bá zə sá lúu má Kríst dí yí. ¹⁰ Nyə á ηgə baagula yuug jəŋg ná a bá zə casula gwo mwów mâ mæzhúgúlâ: í á bæ ná a bá sɛɛŋg isâ byêsh yə Kríst ná Kríst nyəmɛfwó a jwúg nə byo: tɔɔ isâ bísé gwów jɔŋ dí yí, tɔɔ byəŋg bísé wa shí yí.

¹¹ Zembî nyə a má ηwa sá tâŋ kɔw* dé lúu má Kríst dî. Nyə a tééd bwey féésh sá námá nda yuug jé í á bwey bæ ná, nyə muud má dú kyey nə isâ byêsh nda á céel ná yé. ¹² Nyə á ηwa sá tâŋ kɔw dé shú ná, sá buud sá á tééd fwo bwey kwey bwágó lúu wá Kríst wá, sá dúg ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí. ¹³ Nyádí kwoŋ dí wá Zembî nyə á wá bí Nkɛŋkɛ Shíshim nyə á bwey kaag buud yé, nyə á wá bí nyə tâŋ məyigyé mé ja bí á gwág ciyá á búbálé yí, ja bí á gwág Jɔjɔ Lâŋ ηgə cug bí yí, ná ndéé bí mú *búgula nyə yí. ¹⁴ Nyə a wá shé Shíshim yé wəŋg mílámúd tâŋ béén ná a bá yə sá dúsú kɔw lú mánywa ja á bá zə mɛel yíl kúl búúd jé mányámád yí. Nəcé, nyə á kusə kúl búúd jəŋgú ná í bág du ságusə váál á mpíyá nə gúmá yí.

Məjəgula

¹⁵ Sâ jəŋg wá bí é gwág ná, té má á gwáduga ná bí ηgə *búgula Cwám̄ba Yésus, bí ηgə námá céel obúgula bêsh yí, ¹⁶ mə ayówé ηgələ yə Zembî akíba shú dún ja jêsh má ηgə wá bí məjəgula mām dí yí. ¹⁷ Mə ηgə jəgula ná, Zembî mə Cwám̄ba wúsú Yésus-Kríst, Púpá á milwanə yág bí *shíshim á fəg í é lwó bí nyə, sá ná bí mpúg nyə yí; ¹⁸ a wág bí inɣəŋgəŋ mísh mâ lámúd, bí mpúg váál bwágó lúu búúd bwá dú bæ nə ndí ja á jôw bwo yí, bí mpu bímbí lú zhwog ijimá isâ á dú kaaw mɪŋkɛŋkɛ mi búúd myé yí, ¹⁹ nə məma yáág-yáág mısóólágú á du sá shú sá obúgula myá, mısóólágú á du sá nə məma ηkúl nyé ántɔ minji myá. ²⁰ Məma ηkúl ántɔ minji nyəŋg wá nyə á wɛɛf gwúmúshílə *Kríst ná ndéé kə jil nyə nyádí mbwə mənɔwúm jɔŋ dí gwôw yí. ²¹ Nyə á bân Kríst gwôw a ntɔ isâ yâ məyídágú† í ηgə wá buud mányámád yí, nə byəŋg í ηgə lwó buud mpəl yí, nə byəŋg í ηgə ntɔ buud ηkul yí, nə byəŋg bísé nə icwám̄ba yí; á ntɔ sâ jêsh jí nə ηkul gwiidəw jíná tɔɔ wa cug ga dí, tɔɔ jəŋg cug í ηgə zə shwóg yíid. ²² Zembî nyə a má wá isâ byêsh Kríst dí mányámád,

1:11 1.4; Rom 8.28-29 * **1:11** Bóól bwá ci na ná: «Zembî nyə a má yə sá dúsú kɔw.» **1:13** 4.30; 2Kr 1.22; Kol 1.5 **1:14** 4.30; 2Kr 1.22 **1:16** Kol 1.3 **1:17** 5.17; Mík 2.6; Kol 1.9-10 **1:18** 4.4; Kol 1.12 **1:19** 2Kr 13.4; Kol 2.12 **1:20** Mis 2.33; Kol 3.1 **1:21** 6.12; Rom 8.38; Gal 4.8-9; Kol 1.13, 16, 20; 2.9-10, 15, 20 † **1:21** Na jisə wəŋgəles bwə ηgə ciy Yūd 1.6 dí wá. **1:22** 1.10; 4.15; 5.23; Sòm 8.7; Kol 1.18; 2.19 **1:23** Dɔ dɔŋgú í njúl nyúúl nyé: 2.16; 4.1-16, 25; 5.30; 1Kr 12.4-11, 27; Kol 2.19 í njúl lwándúlá nə nyə: 2.14, 18; 4.1-6; Kol 3.15 lwándulə sâ jêsh kúl jêsh: 3.19; 4.10

ná ndéé, nda Krîst mə jwú nə isâ byêsh ná, Zembî mú tâl nyə lúu á *Dɔ́ lú óbúgula, ²³ Dɔ́ dɔ́ngá í njúl nyúúl nyé, í njúl lwándúlá nə nyə, nyə muud ngá lwándulə sâ jêsh kúl jêsh yé.

2

Krîst nyə á zə nə cug

¹ Bi bân, nə iwushí nə *misám bí á du sá myá, mí á sá ná bi bág mimbimbə. ² Bi a wá mányúúl cug iwushí nə misámád yág, nwa kuú njɔ́nd á buud ɔ shí ga, ngə bɛ mása ngá kyey nə lal-lal mājamb míngúlúd yé, nyə *shíshim ngá lwáfulə buud ɔ míngáádá yé. ³ Sá bêsh óga, sá á bə námə gwoong jɔ́ngúd, cug jísú í á ngə bɛ iyéesh yâ milám mísú, sá á du sɔ́ nji ná sá má lwándúlə iyéesh byɔ́ngú nə bów-bôw mítédúgá myá cínɔ́ng; sá á bwey byêl sá njúl námə nda bóól bêsh, sá njúl nji ná Zembî gwágúg sá zhwunú. ⁴ Nji, Zembî ji bul bə nə lám máceɣ, nyə á cɛel shé nə fwámé məma cɛelí. ⁵ Gwə wə í á sá ná, shé buud shé á bə mimbimbə nəcə iwushí bishé wá, nyə á nyingə yə shé cug ja nyə á gwúmushi *Krîst yí. Mpaam má Zembî wə í á má sá ná bi dágúg cug. ⁶ Zembî nyə a gwúmushi shénôɲ Yésus-Krîst, ná ndéé, lúu yé dî, nyə a má kə

jil shénôɲ gwôw jon dî. ⁷ Nyə a sá shé bímbí lú mánywa dɔ́ngú lúu má Yésus-Krîst dí, shú ná a lwó ikala í búúd í é ngə byêl yí ná, mpaam á jí nə ndí yí, í ntɔ́ sâ shé bân mə jôw nə mpaam yí. ⁸ Mpugá ná mpaam má Zembî wə í á má sá ná bi dágúg cug, bi a má ka ntâg bii mpaam nyɔ́ngú nə zhií a búgá. Sólúgú wɔ́ng í cúgɛ sólúgú wún, jísə yána má Zembî. ⁹ Shé ádúgɛɛ cug nəcə fwólə sá wúl sólúgú, mbô. Muud nda jee nkény nyúul. ¹⁰ Shé búsə yida bə sâ Zembî nyəmɛfwó má shín lúlə yí. Nyə á nyingə té shé ncuncumbə lúu má Yésus-Krîst dî, shú ná shé kág sá jɔ́jɔ́ mísólúgú nyə á bwey kwəmsa shé myá.

Kúl búúd má Zembî

¹¹ Bi buud bí á byêl yág íkúl ishús dí wá, bi ɔ tédúgá sá bí á du bə yí, ja *Oyúden bwə á du nwa ná bí cugé nə ábiwáág yí, í njúl ná bân bwə á bə nə nyə nji mányúúlúd, məbwə má búúd sálə. ¹² Bi á du bə, kú nə wónɔ́gə nə *Krîst, kú nə zhií bí má bə búúd ɔ Izurəyêl; bi á du bə ojínə, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á du kaag buud ɔ ísɔ́ bə yíid, ngə cugə kú nə bwágə lúu, ngə cugə kú nə wónɔ́gə nə Zembî. ¹³ Ká ja gaád hí, bí buud bí á du bə Zembî shwóg-shwóg wá, məcií má Krîst má á má sá ná

2:1 2.5 **2:2** 6.12; Yuá 12.31; 14.30; Mis 26.18; 1Yn 2.16 **2:3** 5.6, 8; Rom 1.28; Kol 3.6 **2:4** Rom 8.39; 9.16; Zhk 5.11 **2:5** 2.8; Rom 3.24; 6.13; Kol 2.12-13 **2:6** 1.3; Kol 2.12; 3.1 **2:7** 1.7; Rom 5.20 **2:8** Mat 20.15; Yuá 4.10; Mis 15.11; Gal 2.16 **2:9** Rom 3.28; 1Kr 1.31; 2Tm 1.9; Tit 3.5 **2:10** Tit 2.14 **2:11** Rom 11.17 **2:11** 5.8 ábiwáág: Gal 5.6; Flp 3.3 **2:12** Rom 9.4; 1Kr 15.19; Kol 1.21-22; 1Te 4.13 ojína, kú nə kəw ísâ Zembî nyə á du kaag buud ɔ ísɔ́ bə yíid: 2.19 **2:13** bí á du bə Zembî shwóg-shwóg: 2.17; 3.6 məcií: 1.7; Gal 1.4

bi bág nyə kúná-kúnə, kwonj mə Yésus-Kríst dî.

¹⁴ Nyə wə jísə mətala mäsú, nyə muud nyə á sá ná, a ηwa ká ηwa ká, a σεηγ yé. Nəcə yánalə nyə á yána nyúul nyé yí, nyə a caam kósóǵulá í á du wá mbéégí mpádúgá Oyúden nə ikúl ishús yí, kósóǵulá í á du sá ná bwá dúg fiima yí.

¹⁵ Nyə a má yíl mámpándí nə ici yâ *mbwoomb mácεε, shú ná mwâ Yúden bá bēsh mwâ ikúl bwá bág mbii múúd agúgwáan ηgwúd nyádí kwonj dî, bwá cugə mətala dî. ¹⁶ Yələ nyə á yə kwolós dî yí, nyə á sá ηkwambulə mpádúgá bənōη Zembî, a σεηγ mwâ Yúden bá mwâ ikúl bwá bə sâ ηgwúdu, nyə a shínal ifiimuga. ¹⁷ Nyə á zə nə məkál zə jaaw bí buud bí á bə shwóg-shwóg nə Zembî wá, jaaw bōηg bwá á bə nyə kúná-kúnə wá ná ifiimuga í má shîn. ¹⁸ Nyə wə nyə a má sá ná sá bēsh, nə Oyúden nə ikúl ishús, sá kúmæg wə Dâ nə ηkul mə Nkεηkε Shishim ηgwúd nə ηgwúdu.

¹⁹ Ná ndεé, bí cugé ná nyiηgə bə ójína, ηkí ntág mintəbə. Bí músə buud ɔ mpwág mə Zembî, námə nda míl míηkεηkε mi búúd myēsh, bí músə njów búúd mə Zembî dî. ²⁰ Bí básə nda isâ í málwǵga bwá ηgə zə lwǵ nə ndí lámuga dî gwów yí; lámuga jōηg wə *buud ɔ lwámá nə *buud ɔ

mícúndá, Yésus-Kríst wə jísə kwóógú áshúshwóógú í á tééd kə bwamá dî yí. ²¹ Njów wēsh í ka zə ηgə lwíny nyádí kwonj dî ka zə bə ηkεηkε Mpáanzá mə Cwámba. ²² Nyádí kwonj dî wə bí mə zə námə ηgə bwǵǵda málwǵga dî yé. Bí mə ηgə bwǵǵda málwǵga dî ná ndεé í mú bə njów Zembî ηgə jil Shishim yé yí.

3

Kríst ji námə Kríst á ikúl ishús

¹ Gwə wə jí ná, mə Pwól, mə muud jí mímbwug dî nəcə ηgələ sēy nə *Kríst Yésus shú dún, bí ikúl ishús yé, mə du jəgula nə Zembî shú dún. ² Bí a má jəlá nə jee gwág váal Zembî ηgə kyey nə mpaam nyé yí, ná nyə á ηwa mə wá nyádí mísóólégád, a yə mə iséy ná mə sáág shú dún. ³ Zembî wə nyə a bágulə mə *ndimba mə mə ndəm cilə bí ni. ⁴ Ja bí é ηgə lǵ kálaad éga yí, biméfwó bí é jee dúg váal mə mə mpu ndimba mə Kríst yí. ⁵ Zembî nyə a shígé fwo lwó ikala i búúd í ayág ndimba wōηgú nda á mə ka sá ja gaád ná. A mə sá ná Nkεηkε Shishim zág wéeshuli nyə, lwó míηkεηkε mí *búúd ɔ lwámá nə *buud ɔ mícúndá. ⁶ A mə lwó bwo ná, ja búúd ɔ ikúl ishús bwá mə magulə Jǵǵ Láj yí, bənōη

2:14 mətala: 2.16; 4.3; Kol 1.20 σεηγ: 1.23; Rom 10.12; 1Kr 12.13; Gal 3.28 **2:15** 2Kr 5.17; Kol 2.14 **2:16** 1.23; Rom 5.10; Kol 1.20-22 **2:17** Iza 57.18-19; Mis 2.39 **2:18** 3.12; Rom 5.2 **2:19** 2.12; 3.6; Heb 12.22-23 **2:20** Mat 16.18; 1Kr 3.10-11; Mbú 21.14 **2:21** 1Kr 3.16 **2:22** 1Pr 2.5 **3:1** Kol 1.25 **3:1** mə muud jí mímbwug dî: 4.1; Flp 1.7; Kol 4.18; Flm 1, 9 **3:3** 3.6 **3:4** Rom 16.24; 2Kr 11.6 **3:5** Kol 1.26 **3:6** ndimba: 1.9-10; 2.13-14, 18-19; 3.9-11; Rom 16.25; Kol 1.26-27

bêsh *Oyúden bwá músə námá nə kəw ηgwúd mísh má Zembî dí, bə́nónη bēsh bwá músə íkúl í nyúul ηgwúđ; ηkaagə Zembî nyə á kaag lúu má Kríst Yésus dí yí, í dúgyá námá nə bwo bēsh.

7 Jəjə Lāη wəəηg wá Zembî nyə a sá mə mpaam, wəef ηkúl nyé, ηwa mə ísəyúd ná mə kyéyug nə ndí yí. 8 Mə muud mə búl bə kú nə mfíi míηkəηkə mi búúđ myēsh dí yé, Zembî nyə a sá mə mpaam ná mə zəg jaaw íkúl ishús tāη jəjə mákál ná, Kríst ηgə sá buud mbii mánywa múúđ cúgə nə ηkul shwánzələ má. 9 Mə jaaw bwo məkál, mə bágulə bwo ndímba: ndímba Zembî nyáméfwó muud nyə á té isā byēsh nyə á də baagulə shwoó dí kwóm kwóm yí. 10 Nyə a sá ná mə zəg bágulə búbálé wəəηg shú ná *Də lú óbúgula í lwóg váál Zembî jí nə fəg ísā byēsh dí yí, isā yā jəη, byəəηg í ηgə wá buud mányámád yí, nə byəəηg í ηgə lwó buud mpəl yí í mpúg. 11 Zembî nyə á bwey bə nə yuug jé á kandəgə kandəgə shú ísā íni byēsh, nyə á má ka zə sá sóólúgú kwoη mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí. 12 Sá músə nə ηkul jee kumə wá Zembî kú zhízhigə, nəcé sá mú búúđ ó Kríst, sá ηgə ntāg *búgula nyə. 13 Mə ka ηgə ci ná, bí tēem dúg nda má ηgə bwəma nə *incwaw í ntəg shú dún éga, bí kú wá mányúúł

íηkúηkwoη dí; incwaw í ntəg íga í bá shúgula bí sá gúmə.

Ceéli má Kríst

14 Gwá wá jí ná, mə ηgə kúd Dā məbwón, 15 nyə muud nyə á gwiid* minjəw mí búúđ myēsh mínə, təə mya wa shí, təə mya jəη dí yé, 16 mə ηgə jəgula nə nyə ná, nda nywáá jí nə yáag-yáag mílwánə ná, a sáág ná Nkəηkə Shíshim yé wáág bí məma mpífə mílām dí cwú, ləlushi bí. 17 Mə ηgə námə jəgula ná, nda bí ηgə *búgula nyə ná, a sáág ná *Kríst zəg jí bí mílámád, bí nádag nə ceelí, bí ηgə magulə nji sá í zə nywadulə ceelí yí, 18 shú ná bí bəg nə ηkul ná, bínəη míł míηkəηkə mi búúđ myēsh bí wámúlag bímbí ceelí má Kríst í bwáag yí, nə bímbí í gwáá yí, nə bímbí jí nə cé kələ gwəw yí, nə bímbí jísə nə gwaálə shí yí. 19 Bí bəg námə nə ηkul mə mpú ceelí má Kríst í ηgə ná ntə sə fəg ni, shú ná mílām mí lwándúg bí nə fəg nə ceelí ná cwós námə nda Zembî jí lwándúlá ná.

20 Zembî muud jí nə ηkul bul sá sə mánywa ntə bímbí sə mə gwáámə nyə yí nə bímbí sə mə tédúgá ná nyə e sá yé, nyə muud ηgə sá nə ηkul nyé í ηgəg nə sēy sádí ícəg dí yé, 21 *Də í sáág ná ikala í búúđ byēsh í yəg nyə gúmə kwoη mə Yésus-Kríst dí, kandəgə á kandəgə. Amen!

3:8 búł bə kú nə mfíi: 1Kr 15.8-10; Gal 1.13-16; Flp 3.6-8; 1Tm 1.12-16 **3:9** 1.4

3:10 1.21, 23 **3:12** Rom 5.2; Heb 4.16; 10.19 **3:13** Kol 1.24 **3:14** 6.18-19

* **3:15** Bóól bwá ci ná gwiid ni mə ká ná «nyə wá nyə a tē». **3:16** Kol 1.11 **3:17** Yuá 14.23; Ifz 5.2; Kol 1.23; 2.7 **3:18** Kol 2.2 **3:19** 1.23; 5.2, 25; 2Kr 5.14; Kol 2.9-10 **3:20** Kol 1.29

4

Nyúul ηgwûd

¹ Nda jí ntó ná, mə muud jí mimbwug dí nə ηgələ sêy nə Cwám̄ba yé, má cǐ nááá, cugəgá mbíi cug í mpíyá nə muud má bii njúwúlú Zembí ηgə jôw buud yé. ² Ntó jí ná, muud kú bwele ηkêny nyúul, du bə nji nə lám ná shεε, kú nə milámusa, ηgwól jísow ηgwól ceelíd. ³ Nkêηkê Shíshim má seηηg bí ná bi ηgəg nə cugə búmbə ηgwúd; buləgá wá ηkul ná cug búmbə jəηηg í bəg kú ntáma; bi ɔ shúgál gwo nə lám mətəla, nəcé lám mətəla wə ηgə bəduga bí búmbə ηgwúd.

⁴ Bi má jəlá nə cugə búmbə ηgwúd nəcé Zembí nyə a jôw obúgula bēsh ná bwə bwándúg bwágá lúu ηgwúd*; ntó, obúgula bēsh búsa mbwəpda nyúul ηgwúd, bwə á ləg Nkêηkê Shíshim ηgwúd, ⁵ búsa nə Cwám̄ba ηgwúd, bwə ηgə magulə minjígulá mimpwúd, búsa nə nduwán ηgwúd†, ⁶ Zembí jí nji ηgwúd, á jí Sónηgú a shé bēsh yé; nyə wə má jwú nə shé bēsh, á du balan nə shé bēsh shú sálə ísέy byé, a jisə shé bēsh dí.

⁷ Nji, mbúgula yēsh nyə a shí ləg dí kow lú yána váál *Kríst nyə á yígula nyə dwo mpáam dí yí. ⁸ Sá jəηηg wə jí cilyá Kálad Zembí dí ná:

Ja nyə á kə gwów yí,
nyə á bii mikwám kə nə ndí;
a mú yə búúd məyána.

⁹ Ká, ja bwá cí ná nyə á kə gwów yí, ntó má kə ná jí? Ngaá ntó má kə ná nyə á fwo téd shulə kə shí ga dí shí? ¹⁰ Muud nyə á shulə yé, nyə námə wə nyə a bád kə zh-wáəngē, cǝ jəη lə gwów dēsh; í á bə ntó shú ná nə shí nə gwów byēsh í bəg nji nyə nə nyə. ¹¹ Məyána nyə á ηgə yə buud má má á ηgə bə ná, nyə a sá ná bóól búúd bwə bəg *buud ɔ lwámá, bóól *buud ɔ mícúnda, bóól obwiηηye ɔ ləη, bóól obaagulə ó gwooηη nə oyíguli. ¹² Nyə a sá ntó shú ná minkêηkê mi búúd mí bəg fwámé ηkwəmusá má sá ísέy, ηgələ sá ná nyúul má Kríst, *Də lú obúgula í láləg. ¹³ Bwə sáag ísέy byəηηg ná ndéé kə wós ná shé bēsh shé má bá bə nə váál búgə ηgwúd, shé bēsh mpu *Mwān má Zembí váál ηgwúd, shé bēsh fifə námə bímbi Kríst mə fifə yí.

¹⁴ Í bəg ntó shú ná sá nda ná nyηgə bə íkúkágə, sá nda nyηgə du ηgə yāngula nda ifúl í íntál í du yāngula ηgwəp nə ηgwəp ná; nda ná nyηgə du ηgə bə njígulá wēsh í wós yí, buud bwə á má kú nə dúlə kul bóól íbííd wá bwə nda ná nyηgə nyúg sə. ¹⁵ Sá mú bá yida du jaaw óbúbálə nə lám

4:1 3.1 4:2 5.2; Kol 3.12-13 4:2 Rom 8.13; Gal 6.8; Kol 3.9 4:3 2.14-16; Kol 3.14-15 4:4 1.23; 2.18 * 4:4 bwágá lúú: Nə «bwə bá bə nə cug á kandəgə kandəgə». 4:5 Yuá 10.16; 1Kr 8.6 nduwán: Mat 28.19; Rom 6.3-4 † 4:5 nduwán ηgwúd: Bwə á ηgə duwan shú má Cəgye ηgwúd. 4:6 1Kr 12.6 4:7 Rom 12.3, 6; 1Kr 12.11 4:8 Sóm 68.19 4:9 Yuá 3.13 4:10 1.23 4:11 1Kr 12.28 4:12 1Kr 14.26 4:13 Kol 1.28 4:14 1Kr 14.20; Heb 5.13-14; Zhk 1.6 4:15 5.2 4:15 1.22 4:16 1.23; 2.21-22; 4.13, 25; Kol 2.19

ceelí, sá ka ηgə wîy məzhií mēsh ηgə bə nda Kríst muud jí lúu yé. ¹⁶ Nəcə nyə Kríst wá ηgə sá ná Dɔ dēsh ncindí í bág fwámé téégyá nda nyúúl muud, kúl nyúúl jēsh jé jiya dí, misəsagə myá mábwoɔɔ mə nyúúl ka ηgə laad byo. Dɔ ka bə ntó, kúl nyúúl jēsh ηgə séy váál í jii yí, nyúúl nyēsh ka ηgə wîy nə ceelí.

Kuú njəond ágúgwáan

¹⁷ Mə ka ηgə ceel lás fwámé lás Cwám̄ba ηgə mpu, ηgə ci nááá: kúgá ná ηgə kyey kuú njəond óhááɔɔn; bwə ηgə sá isâ nə milúu myáη, milúu ka ηgə zhíηg bwo ntó kú nə wímbálé. ¹⁸ Milúu mí á má shilá‡ bwo, bwə cúgé nə ηkəw cug Zembî nyə a má yə búúd yíid nəcə shúg dúsá bwo mílúúd yí nə bimbálálə mílám mí á má bimbála bwo yí. ¹⁹ Milám mí músə bwo kú ná nə məcəy, bwə á má ka wusə mányúúl ásíy-síy dí, ka ηgə bɛ misóólégú mí áɔɔdaná məváál mēsh, nə mbéé ncwanɔgə antɔ minji.

²⁰ Nji bi báá, kéel má *Kríst bí á gwág yí í áshígé jíígúli bí ntó. ²¹ Ngaá ná kéel mə Kríst wá bí á gwág yí? Ngaá ná minjíígúla myé bí á ηwa myá mí á bə obúbálé wá Yésus? ²² Ká ji? Í jii ná bi myáásug kukwumuga múúd bí á fwo dɔ bə kuú njəond ácwúlúd yí, kukwumuga múúd í dú

ηgə yúúd yúúdúg, ηgólə bɛ məshígá íwímbúg í ηgə shiig nyə yí. ²³ Í jii ná milám nə milúu mí ηgəg nə nyiηgə bul bə bí gúgwáan nə gúgwáan. ²⁴ Í jii ná bi bwáádúg kukwumuga múúd ágúgwáan, kukwumuga Zembî nyə a má sá ná í bág nda nyəméfwó, í ηgə bɛ otátalí nə cug máηkál í ηgə zhu óbúbálé dí yí.

²⁵ Nda jí ntó ná, myaasugá ijɔɔ. Ná ndéé, muud yēsh má jəlá nə bwiiηg ηgwól nji obúbálé, nəcə shé músə leedyá nda ikúl í nyúul muud. ²⁶ Í ká bə ná muud má gwág zhwuηá, kə bey ná a sáág *sám; a kú ntág bíd ná jwów í jíímág a njúl ná nə zhwuηá. ²⁷ Bi kú bεeg yə Njwû məjamb zhí. ²⁸ Muud nyə á dɔ júwo yé yówug júwo; a yídag sēy nə məbwə mé shú ná a bág nə sá jí nə ηkul kwíínd nyáméfwó, kwíínd námə ηgwól múúd jí nə məyáηgan yé. ²⁹ Muud kú ná nyiηgə cúwal ícúwálicúwəli nyádí mpud; ηkí í jii ná bí lásúg hí, bí ci nji jɔjɔ íciyá bíśá nə ηkul sá ná muud lálug búgəɔd yí, íciyá bíśá nə ηkul kwíínd búúd bwə gwág wá yí. ³⁰ Zembî nyə a wá bí Nkəηkə Shíshim t̄aη məyigyé ná á bá yíl bí mányámád. Kúgá sá ná Nkəηkə Shíshim wəηg shúsúlág. ³¹ Ofimâl, nə dúlə nyada, nə impimbə, nə ozhuyá, nə *bwaasúlə mpu,

4:17 5.8; Rom 1.21; 1Pr 1.14 ‡ **4:18** milúu mí á má shila: Ciyá ni jisə námə 2Kr 3.14; í ká ná «milúu mí músə bwo kú ná nyiηgə dɔ mpu bii isâ, kú mpu faas». **4:19** Kol 3.5 **4:23** Rom 12.2 **4:24** Mət 1.26-27; 2Kr 5.17; Kol 3.10 **4:25** 4.16; Zak 8.16-17; Kol 3.8-9 **4:26** Zhk 1.19-20 **4:28** 1Te 4.11 **4:29** 5.4; Kol 3.8; 4.6; Zhk 3.10 **4:30** 1.13-14; Iza 63.10; Rom 8.23; Gal 5.25

teem bæ dúl váál gwólə lâm dêsh, byêsh íni í shínúg bídí ícug dí. ³² Yidagá bæ nə osusa, bí du gwág búúd bêsh cey lámúd, bí du sá ná, ηgwól juu ηgwól, ηgwól juu ηgwól, námá nda Zembî nyə á juu bí lúu má Kríst dí ná.

5

Kuú njəond ceełí

¹ Ngaá bí jisə bwán Zembî mə búl ceeł wá, ηgəgá nə sá nda nyə. ² Nwagá kuú njəond ceełí námá nda *Kríst nyə á ceeł sé ná; nyə á ceeł sé váál á ná nyə á keenzh cug jé yə Zembî shú dúsú, a bæ sé *mətúnuga mə anywa məcud wə Zembî.

³ Bwá nda ná du cwéed bí nə jaŋga, nə dúl váál mísóólúgú mí áduđanā myêsh, tɔɔ yéesh məbii. Isā íni í ájáláyé nə minjəŋkə mi búúd. ⁴ Kúgá ná nyiŋgə du cúwal ícúwálı-cúwəli, muud nda ná lás nda a cugé nə lúu, kú sá bów-bów fyaŋga. Ntó nyə ajáláyé. Yidagá du lə mánywa Zembî ηgə sá bí má. ⁵ Bi mə jəlá nə wámbulə mpu ná, tɔɔ muud jaŋga, ηkí muud jí nə cug áduđanā yé, ηkí ntəg muud jí nə yéesh məbii yé, ηgwúd nə ηgwúd nyə abúle bæ nə kəw Faan mə Kríst bá Pəpá Zembî

dí; yéesh məbii jisə dúl váál yələ zembî áyadúg gúmá.

⁶ Bi kú bíđ nə muud zág shüig bí nə mbeé zhizhe kaand. Váál ísā byɔɔŋg wə í du sá nə mpimbə mə Zembî í bíig buud ɔ məbún. ⁷ Kúgá du fəla sámbá nə bwo. ⁸ Yág, bi á bæ nə milám yídúgú nə yídúgú; ká, bi músə nə məŋkenya mílámúd ja gaád; ηwagá kuú njəond á məŋkenya. ⁹ Məŋkenya máá mə du bæ, nə jə lâm, nə otútəlí, nə obúbálé. ¹⁰ Bi ó du sə njí sá Zembî mə gwág nywa yí. ¹¹ Kúgá du nyí misóólúgú myá məyídúgúđ, mí cugé nə mfií. Yidagá du lwó nə misóólúgú myɔɔŋg mí anywáyé. ¹² Isā bwá dú ηgə sá məyídúgúđ yí í cugé sá mə dú bwiŋg, sále shwôn. ¹³ Ja məŋkenya mə mə kwan gúl sá yí, sá jɔɔŋg mú nyín nda jí ná. ¹⁴ Nəcé məŋkenya wə mə dú sá nə sá jêsh nyínúg nda jí ná. Gwá wə bí mə gwág gúl ciyá ná:

Wo muud jí gwád yé, juumúg. Wɔɔlúg wú mí múŋúđ, Kríst ka kwan wo.

¹⁵ Bi ɔ mpú du baagusa kuú njəond wán nə bi kú ηgə cugə nda iwagəlálə, bi cugəg nda buud bwá mə kyé wá. ¹⁶ Yílúgá fwála míkwámúd*, bów mwôw mąga. ¹⁷ Nə ndeé, kúgá du wagəla, dəgá mpu

4:32 Mat 6.14; 18.22-35; Kol 3.12-13 **5:1** Mat 5.48; 1Yn 3.1 **5:2** 3.17-18; 4.2, 15-16; 1Kr 8.1; 2Kr 5.14; Gal 6.10; Flp 2.2; Kol 2.2; 3.14-15 mətúnuga: Gal 1.4; Heb 10.5-10 **5:3** Gal 5.19-21 **5:3** Kol 3.5 **5:4** 4.29; Kol 3.8 **5:5** Rom 5.17 **5:6** Rom 1.18; Ifz 2.3; Kol 2.4, 8; 3.6 **5:8** yídúgú nə yídúgú: 2.3, 11-12; 4.17-18, 22; Kol 3.7; Tit 3.3 məŋkenya: Yuá 8.12; Kol 1.13; 1Pr 2.9 **5:9** Gal 5.22-23 **5:10** Rom 12.2; 1Te 5.22 **5:13** Yuá 3.20-21 **5:14** Iza 26.19; 60.1; Rom 13.11; Zhk 5.8 **5:16** Kol 4.5 * **5:16** Ciyá Pwól nyə á balan nə ndí na ni, bóól bwá ci gwo ná: «Mpuğá balan nə məfwála mə cug». **5:17** 1.17; Rom 12.2 **5:18** Mik 23.31-35; Rom 13.13

wámbulə sâ Zembî mə jî yí. ¹⁸ Kúgá də ŋgul ná ndeé shwág, váál ŋguluga dɔŋg í də kənd múúd íntíwálíd. Yidagá də sɔ ná bɪ lwándúg† nə Nkɛŋkɛ Shíshim. ¹⁹ Dugá sey ósòm nə mɪŋgwa nə isusa yá Zembî ja bí mə dá lésha yí; dugá ságusə Cwámba ísusa dí nə lám wêsh. ²⁰ Dugá lɔ Zembî Sónŋgú kwon mə Cwámba wúsú Yésus-Kríst dí ja jêsh dí nə sâ jêsh dí. ²¹ Dugá sá mpádúgá nyín nə muud yêsh jweeg lúu magulə ná ŋgwól jwúg nə nyə nəcé gwɔ́lə bí ŋgə gwɔ́ Kríst yí.

Cug á njów bā

²² Budá o, bídúgá ná ogwúm bún bwá jwúg nə bî váál í jələ nə Cwámba yí. ²³ Nəcé mudúm mə jwú nə mudá yé námə nda *Kríst mə jwú nə *Dɔ lú óbúgula ná; Dɔ dɔŋgú, nyə á cug dwo, dúsə nyúúl nyé. ²⁴ Né ndeé, váál Dɔ í ŋgə sá Kríst mægwág yí, ntó námə wə búdá bwá jələ nə sá ógwúm bánj mægwág məzhií mêsh yé.

²⁵ Bɪ bāŋ ogwúm, cɛɛlɔgá budá bún váál Kríst nyə á cɛɛl Dɔ yí, váál cɛɛlí á nə nyə á kɛɛzh cug jé shú Dɔ. ²⁶ Nyə a sá ntó ná á gusa dwo nə məjúwó nə ciyá jé shú ná í bəg ŋkɛŋkɛ Dɔ, ²⁷ í nyínúg nyə milwanə mi cúwula nda mudá, kú nə lág, kú nə mbwad, ŋkí gúl váál sâ ni, nji ŋkí ŋkɛ,

kú nə sá á jumúg. ²⁸ Váál cɛɛlí dɔŋg wə ŋgwúm mə jələ nə cɛɛl múdá yé yí, cɛɛl nyə tāŋ nyúúl nyé á nyəmɛfwó. Muud mə cɛɛl múdá yé yé, á cɛɛl nyəmɛfwó. ²⁹ Muud nyə abwélé mpii nyúúl nyé á nyəmɛfwó, mbô. Muud yêsh mə də wíil nyúúl nyé, də ŋwa njugú nə nywo námə nda Kríst ŋgə ŋwa njugú nə Dɔ ná, ³⁰ Dɔ dúsə nyúúl nyé yí, sá búsə ikúl ya nyúul nyé nyɔŋg. ³¹ Sâ dɔŋg wə jí cilyá Kálad Zembî dí yí, ná: «Nda mə mə kwambulə bwo ntání ná, mudúm mə bá lúgə sóŋgú bá nyɔŋgá, a kə leedya nə mudá yé, bá obá bwá mú bə nyúul ŋgwúdā.» ³² Ndímba ni wúsə ayíyáág; mə jaaw bí ná í dúgyá nə Kríst bəŋŋ Dɔ lú óbúgula. ³³ Nji, í dúgyá námə nə bɪ: muud yêsh cɛɛlɔg mudá yé nda nyəmɛfwó, mudá yəg ŋgwúm yé gúmá.

6

A bwân nə obyɔl

¹ Bwân ɔ, ságá obyɔl bún váál mágwág mə jələ nə Cwámba má, ntó ji tətəlí. ² Nəcé nyúl mpándí í ŋgə ci ná «gúmálúg sóŋgú wô bá nyɔŋgú wô», mpándí nyɔŋg ntág ɔ í tééd bə nə ŋkaagó, ³ nyísə nə ŋkaagó ná: «Wo dágúg mánywa, wo cugə

† **5:18** Na ŋgə cɛɛl ci ná «bɪ shwágúg nə Nkɛŋkɛ Shíshim» nda búúd bwá dá shwág nə məlwəg ná. **5:19** Sóm 33.2-3; Kol 3.16-17; Heb 13.15 **5:21** Kol 3.18-4.1; 1Pr 2.18-3.7; 1Tm 2.1-13; Tit 2.1-10; 1Yn 2.12-17 **5:21** 1Pr 5.5 **5:22** Kol 3.18; Tit 2.5; 1Pr 3.1 **5:22** 1Kr 14.34-35 **5:23** 1.22; 1Kr 11.3 **5:25** 1.23; Kol 3.19; 1Pr 3.7 **5:25** 3.19 **5:26** gusa dwə nə məjúwó: Rom 6.3-4; Tit 3.5; Heb 10.22 **5:27** 1.4; 2Kr 11.2; Flp 1.10; Kol 1.22 **5:30** 1.23; 1Kr 12.27 **5:31** Mət 2.24 **5:32** Mbú 19.7 **6:1** Kol 3.20 **6:2** Mbá 5.16 **6:4** Kol 3.21

kwóm kwóm shí gaád». ⁴ Bi bân obyâl ntâg íí, kúgá sá ná kuú njæond wún í bág cíndal bwán ná bwé dúg sá bí minjáádá. Yidagá ngæ wíil bwo, ngæ lwó bwo cug, ngæ yæ bwo fwámé njígáálá í ngé zhu wé Cwámba yí.

A mælwaa ná omása

⁵ Yé mælwaa, ságá omása bún bâ wa shí mægwág; mægwág mæng mæ dúg bæ næ gwóógá næ mæjigæwa, næ lâm ngwûd, váál mægwág í jálá næ *Kríst yí. ⁶ Í kú ntâg du bæ nji bwé mæ fwo fála bí, nda sá mæ cí ná bí ngæ sý ná buud o bwé gwágúg bí nywa. Dugá sá mægwág mâ ná bí búsa mælwaa mæ Kríst, bí ngæ leel sá sá Zembí mæ jí yí. ⁷ Séyúgá næ bwo váál í ngé wú lám dí cwú yí, nda sá mæ cí ná bí ngæ sêy næ Cwámba, kú bæ búúd. ⁸ Ngaá bí mæ mpú ná tæ lwaá tæ muud cúgé lwaá yé, muud yêsh mæ sá jýjý sóólúgú yé, mæ bá nwa myána wé Cwámba? ⁹ Bi bân omása ntâg íí, cugægá næ mælwaa mún váál ngwûd dæng. Yæwugá cwambuló. Ngaá bí mæ mpú ná næ mælwaa mún næ bí, Mása wún á binón bêsh jí gwów jonud, nyæ ádé ntâg baam næ ngwól múúd ntæ ngwól?

Lúmbúli mæ mbúgula

¹⁰ Ciyá mæ zé jóna cí bí yí jí ná, njwagá yáág-yáág nkúl mæ Cwámba, í lálushig bí nyódí

kwon dí. ¹¹ Nwagá mækwæz mæ dóómb mêsh Zembí mæ yé búúd má, bí bæg næ nkul mæ du tál kuú ja Njwú mæjamb mæ du zé næ zhwog mækánj mé zæ du cæel nyúg bí yí. ¹² Buud dí sá ngé lúmbuli næ ndí wá. Sæ ngæ lúmbuli næ isâ yâ mæyídúgú í ngé wá buud mænyámád yí, næ isâ byêsh í ngé lwó buud mpêl yí, næ byæng í ngé bæ næ minkwónj wa shí á mæyídúgú yí, næ mæjamb mæsé gwów jon dí má. ¹³ Gwó wé mæ cí ná, njwagá mækwæz mæ dóómb mêsh Zembí mæ yé búúd má, du jí næ ndí, bí bæg bæ kú fúfug ja mæfwála mæ bá nkangula bí yí, bí lúmbuli ná ndéé ntæ, bí tál ná shím. ¹⁴ Bi o yím mænyúul! Bi ó du cugæ nji óbúbáléd, óbúbálé bwé bæg bí tânj nda kandá ízimbi. Bí du námé cugæ otátélí dí, otátélí bwé bæg bí nda wáma ínkwanz bwé du búdal bud næ ndí yí. ¹⁵ Ságá ná mækuú mún mæ dúg bæ kwéeshá kálæ bwiing Jýjý Lânj í dú wá búúd mætala mílámúd yí. ¹⁶ Na isâ íni byêsh dí, bí ka námé du bíi búgé nda bunú, gwó wé í é du jíimæ ílá í kuda Múúd Lúmbúli nyé é du wusæ bí yí. ¹⁷ Ságá ná cug á kandugæ kandugæ í bæg bí nda tûm ínkwanz zimbi mæ du búdal lúú næ ndí yí; bí nwa Mílású mí Zembí, kafwæle mæ Nkékéké Shíshim ó ní. ¹⁸ Nkékéké Shíshim dúg yæ bí mæváál mæ

6:5 Kol 3.22-25; 1Tm 6.1-2; Tit 2.9-10; 1Pr 2.18-21 **6:6** 1Kr 7.22 **6:8** 2Kr 5.10; Kol 3.24-25 **6:9** Kol 3.25; 4.1; Zhk 2.1 **6:10** Yuá 15.5; 1Kr 16.13 **6:11** 2Kr 10.4; 1Te 5.8; Iza 59.17 **6:11** Zhk 4.7 **6:12** 1.21; 2.2; 1Pr 5.8-9 **6:13** Rom 13.12 **6:14** Iza 11.5 **6:15** Iza 52.7; Rom 10.15 **6:17** Iza 40.2; Heb 4.12 **6:18** 3.14; Luk 18.1; Mis 4.29; Rom 15.30; Kol 4.2-4

májəgula mēsh tɔɔ bí təl jáyé cé
 tɔɔ jáyé, bí dɛ jəgula nə Zembî,
 dɛ téég nyə məbwə. Bi ɔ yáág
 ná bi dúg sá sóólúgú wɔɔŋg kú
 bwelɛ káád. Bi ɔ dɛ wá búúd
 ɔ Zembî bēsh bídí májəgulad.
 19 Bí dɛ námá wá mə shú ná
 Zembî wág mə Kéel dé mpu
 dí, mə dúg jaaw búúd *ndím̄ba
 á Jɔjɔ Lâŋ ná kpwɔɔ kpwɔɔ,
 20 wām lwámá Zembî nyə á
 yə mə wá Jɔjɔ Lâŋ, tɛem bə
 ná í má kənd mə mímbwug dí.
 Dugá wá mə májəgula dí ná mə
 dúg bwiiŋg Jɔjɔ Lâŋ wɔɔŋg ná
 kpwɔɔ kpwɔɔ v́áál í jəla yí.

Məbádá

21 Shú ná bi mpúg cé má
 təl yí nə sâ má ŋgə sá yí,
 mwááŋg Tishík má búl cɛel yé,
 sóól məsáal mə Cwám̄ba, sóól
 məsáal abúgúlág ŋgə zə, nyə é
 zə bá jaaw bí. 22 Mə wá má
 ntí nyə ná a zág jaaw bí nda
 má jísə ná, a zə wá bí ŋkul
 mányúúlád.

23 Zembî Sóóŋgú bá Cwám̄ba
 Yésus-Kríst bwə ɔ sá ná bí
 bwááŋg bēsh bi cúgəg nə shee,
 bwə ɔ sá námá ná bi cúgəg
 cɛelíd nə búgád. 24 Buud bēsh
 bwə ŋgə cɛel Cwám̄ba Yésus-
 Kríst nə v́áál cɛelí í cúgé nə
 ŋkul shîn wá, Zembî kə sá bwo
 mpaam!

6:20 3.2; 2Kr 5.20; Kol 4.4 **6:21** Tishík: Mis 20.4; Kol 4.7-8; 2Tm 4.12; Tit 3.12

6:23 bí cúgəg nə shee ... bí cúgəg cɛelíd: 2Kr 13.11 **6:24** Gal 6.18; 1Pr 1.8

(7) Du faas mítódugá mí lâm
(4.8).

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Filipî yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Filipî yí

Pwôl nyə á fwɔ Dɔ mə Yésus á Filipî ja nyə á ηgə sá njəond mísəon yé ábeê yí (Mis 16.6-40).

Nyə á ka zə cilə bwo kálaad éga bábaalê mímbú má cɔ, a njúl mímbwug dî (1.13). Nyə á cilə ná a yé ókrîsten wâ Filipî akíba, a wá bwo ηkul mílámúd nəcé á bul cɛel bwo.

Shug lu lésú á kálaad éga wá Yésus (2.6-11). Yésus nyə a bíd isâ byêsh nyə á bə nə ndí yí, ná ndéé Zembî ka bân nyə gwów ntɔ isâ byêsh nə buud bêsh.

Pwôl nyə á ka tál njúgúlá mənkwəw zəngbá:

- (1) Cug mə mbúgula í jəlá nə bɛɣla jé má Yésus (2.5-11).
- (2) Krîsten má jəlá nə faan mənkenya (2.14-15).
- (3) Muud má mpu Yésus yé má du dúg bíl isâ byêsh nyéé nə nyéé (3.7-8).
- (4) Yíl lám cug á yágúd, nádəwo kə shwóg (3.13-14).
- (5) Dugá bə məshusug məshusug (4.4).
- (6) Kú nə yágúwó, du yida lésna nə Zembî (4.6).

Məbáda

¹ Mə Pwôl, sá Timotê məlwaá má *Krîst Yésus sá wá má cíl kálaad éga. Sá ηgə cilə bí bêsh buud ó Filipî bí básá búúd ó Zembî kwonη mə Krîst Yésus dí wá. Sá ηgə cilə binónη otówe ɔ shwóg bân nə *ojaákwon bân. ² Sóónjú wúsú Zembî bâ Cwámbe Yésus-Krîst bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námá ná bi ηgág nə cugə ná shɛɛ.

Pwôl ηgə yə Zembî akíba

³ Má du yə Zembî waamá akíba ja jêsh má dú téduga bí yí. ⁴ Ja jêsh má du jəgula nə Zembî shú bi bêsh yí, má du jəgula nə məshusug. ⁵ Má du jəgula nə məshusug ntó nəcé, té wúlə jwôw ashúshwóógú zə wóós múús íí, bi ηgə fula nə mə shú bwíingúlə Jɔjɔ Kéel. ⁶ Mə ηgə mpu búbálé ná Zembî muud nyə á má téed bí jɔ sóólúgú wəonη yé nyə é kə nə wə shwóg ná ndéé kə bá casulə jwôw má Krîst Yésus*. ⁷ Má jəlá nə bə nə mbií tédugá wəonη shú dánúd nəcé bi básə mə ηkí jág nywa lámúd. Bi básə mə ηkí jág nywa lámúd nəcé bi ηgə ηwa dán kəw lú byám íbwádán Zembî nyə a má bwádan nə mə yí, ηwa kəw mímbwug myâm dî, ηwa kəw shwəɣlálə Jɔjɔ Kéel dî, ηgələ lwó ná a ji tətəlî. ⁸ Zembî ji wúshined waamá ná yéesh

1:1 Timotê: Mis 16.1; 1Kr 4.17; Flp 2.19 **1:3** Rom 1.8-10; 1Kr 1.4; 1Te 1.2-3

1:6 2.13 jwôw má *Krîst Yésus: 1.10 * **1:6** Jwôw má Krîst: Dúsə jwôw á bá zə sámb búúd ɔ shí ga milésú yí. **1:7** 2Kr 7.3; Ifz 3.1 **1:8** 1Kr 16.24; 2Kr 5.14
1:9 Kol 1.9-10

má ηgə gwág bi bêsh yí jísə yéesh jí Kríst Yésus lámúd yí. ⁹ Məjəgula má ηgə jəgula nə Zembí shú dán dí má mäsə nə cəelí jín í ηgəg nə kwídali kúdúlig, ηgə bə nə fwámé mpúyá nə dúlə wámbulə ísâ. ¹⁰ Í bəg ntó shú ná bi dúg mpu ísâ í búl bə nə mfií ísâ í ányunywaá dí yí. Ntó bi músə bá bə nə mitádúgá ná sán, kú nə sá á jumúg jwôw má Kríst. ¹¹ Jwôw dəηgú bi bəg bə nji nə mpumá† á tətəlí Yésus-Kríst nyə é ηgə sá ná bi wúməg shú ná buud bwə yəg Zembí məshwúmb yí.

Pwôl tɛɛm bə mímbwug dí, a ji nə məshusug

¹² Bwaəηg, má jii ná bi mpúg ná ísâ byésh í má bə nə mə yí í ηgə yida sá ná Jəjə Kéel ηgəg nə kə shwóg ηgə mpu bwiingya. ¹³ Gwá wá í mú ná, tə ozimbi bwə ηgə baagula luη mə ηgwáməna wá bêsh, tə kúkúl jəsh í, í má mpúy ná mə ji mímbwug dí nəcé *Kríst. ¹⁴ Bóólúgá ncúlyá bwaáηg sánəη ηgə bə Cwáməba wá, bəle má má zə bə mímbwug dí ga í má sá ná bwə yidag mpu shwu mánnyúul nə Cwáməba, bwə mú ηgə bəle cúndə kéel dé kú nə ífwaas.

¹⁵ Bóól bəη bwə ηgə cúndə Kríst nə lám íwímbúg, ηgə fendya nə mə; bóólúgá bá bwə ηgə cúndə nə jə lám. ¹⁶ Búga báá bwə ηgə sá nə cəelí, bwə ηgə mpu ná ηkí mə ji wa,

jísə shú ná mə shwəjəlag Jəjə Kéel. ¹⁷ Bóólúgá bəη, ja bwə ηgə cúndə Kríst yí, bwə aηgə nə cúndə nə jə lám, bwə ηgə sá nji ηgələ fendya nə mə. Bwə tədúgá ná fendyálə nə mə í é sá ná mímbwug myám mí búlug cey mə lámúd.

¹⁸ Ká jí í ntágúlə cínəηg yí? Kú nə sâ! Təə bwə sēy nə bów-bów yuug, təə bwə sá fwámé sâ, mímbíí myēsh dí Kríst wə bwə ηgə bwiing yé. Sá jəəηg jísə mə sá məshusug, mə é də námə bə nji məshusug nə məshusug. ¹⁹ Məe mə mpú ná, nə məjəgula bí ηgə jəgula shú dām má, nə shúgálə Shíshim má Yésus-Kríst ηgə shúgal mə yí í bá sá ná micúη myám mí shúgúlág mə təəm. ²⁰ Mə abulé bwelə bə nə məsáám nə mbíí má ηgə bwánd sá má ηgə *búgula yí. Nji mə mpú kú nə məshwán ná təə jáyé ja, təə kíkídiga, təə má cəgə, təə mə yá, Kríst nyə é ηwa gúmá mádí nyúúlúd. ²¹ Nəcé, cəg jām jəsh jísə nji shú má Kríst; má ká ntəg yə, shwiy bə mə nə mfií. ²² Nji, nda jí ná, mə cəgələ wa shí mishwun, mə e sá ísəy í mfií ná, mə akáyé ná mpu sá má féeshúg yí.

²³ Mə mú ηgə zhízhigə mpədúgá iyéesh íbá: mə ji nə yéesh ná mə wúg wa shí gaád, sá Kríst kəg cəgə kul ηgwúd; jəη ə jí mə sá má búl cəel yí. ²⁴ Nji mə dúg ná í bul bə mə nə mfií ná mə ηgəg ná cəgə wa shí mishwun shú dánúd. ²⁵ Nəcé

1:10 Rom 12.2; Ifz 5.27; Heb 5.14 jwôw má Kríst: 1Kr 1.8; 2Kr 5.10; Flp 1.6; 2.16

1:11 Yuá 15.8; Zhk 3.17 † **1:11** mpumá: Mpumá ga wə misóólúgú. **1:12** Ifz 3.1; 2Tm 2.9 **1:15** 2Kr 2.17 **1:19** Rom 15.30 **1:21** Gal 2.20; Kol 3.3-4 **1:23** 2Kr 5.8-9

ntó, mə ɲgə mpu búbálé ná mə é cugə, shé é ji kəl ɲgwúd sánɔɲ bí bēsh shú ná mə kwíindúg bí, bí búgəbanugí, bí bə nə məshusug búgád. ²⁶ Ntó, ja má é nyiɲgə zə bídí yí, zələ wām í mú sá ná bí bág nə milúu ná sáɲ kwonj mə Yésus-Kríst dī.

Bi má jəlá nə wá ɲkúl gwánád

²⁷ Sá ɲgwúd jí ná, bí má jəlá nə cugə mísh má búúd dí, mbií cug í mpíyá nə Jɔjɔ Kéel má *Kríst yí. Nəcə, tɔɔ ná mə zə dúg bí, tɔɔ mə anyíɲgé zə, má jii ná mə dúg gwáduga nə bí ɲgə yím mənýúul cug á yéesh ɲgwúd dī, bí ɲgə gwána gwáná á magulələ Jɔjɔ Kéel, bí njúl lám ɲgwúd. ²⁸ Bí nda bwɛɛ bə nə ifwaas nə buud bwə lumbúli nə bí wá. Inkánj bín í é sá ná bwə mpúg nə básə zhíí á shwiy dí, bí bəɲ njúl zhíí á cugud; Zembí wə má sá ntó. ²⁹ Nəcə ibwádán í ɲgə zhu bí wə Zembí yí bí sə ná bí búgúlág Kríst; nji, kú bə nji búgúlələ, jísə námə bí ibwádán nə bí bwəmagí nə micúnj shú déd. ³⁰ Bí má jəlá nə ɲwa dún kəw gwáná bí á dúg mə ɲgə gwána yíid, gwáná bí ɲgə gwág nə mə ɲgə ná gwána yí.

2

Muud yēsh səlɥg nyəméfwo shí

¹ ɲkí cug sɛɛɲgí á bínɔɲ *Kríst í wá bí ɲkul mílám dí, ɲkí cɛɛlí í yə bí ɲkánj, ɲkí bí

mú ɲgə cugə sɛɛɲgí nə Shíshim má Zembí, ɲkí bí mú nə lám ɲkúɲkwonj ná ɲgwól gwág ɲgwól cɛy lámúd ii, ² ságá ná məshusug mām má bág lwándələ. Í é bə ntó ja bí é ɲgə cugə mbií ɲgwúd yí, bí mbíd mbií cɛɛlí ɲgwúd, lám ɲgwúd, bí ɲgə cugə leedyá. ³ Muud nda sá sá nə yéesh máfendýá, nda sá sá ná a sɔ́ mísh. Nji, muud yēsh səlɥg nyəméfwo shí, gúmal bóól búúd ntɔ mbií á gúmal nyəméfwo yí. ⁴ Muud nda sɔ́ nji mənýwa má nyəméfwo; muud yēsh sɔ́ɔg nə bóól bwə bág námə nə mənýwa. ⁵ ɲgəgá nə cugə mpədúgá nyín nda búúd bwə dɔ cugə kwonj mə Yésus-Kríst dí ná.

Tádúgá Yésus nyə á bə nə ndí yí

⁶ Yésus nyə á bə mbií ɲgwúd nə Zembí.

Nji, tɛɛm bə ntó, mfíi nyə á bə nə ndí wəɔɲgá,

nyə a shígé nada nə wə ná a bwən nda Zembí.

⁷ Nji, nyəméfwo nə lám yé, nyə a bíd gúmə nyə á bə nə ndí yí,

a yidá zə bə mbií ɲgwúd nə lwaá, a bə múúd,

buud bēsh mpu námə dúg ná a jí muud.

⁸ Nyə á səl nyəméfwo shí, sá mágwág nə ndɛɛ magulə shwiy,

shwiy yələ kwolós dí ntəg.

1:27 Kol 1.10; 1Te 2.12 1:30 Mis 16.19-40; Flp 1.13 2:2 Yuá 13.34; 1Kr 1.10-11; Gal 6.10; Ifz 5.2; 1Yn 4.12 2:3 Rom 12.10; Gal 5.26 2:4 1Kr 10.24
2:5 Yuá 13.15; Rom 13.14; 15.5 2:6 Yuá 1.1-2; 17.5; Heb 1.3 2:7 Yuá 1.14; Rom 8.3; 2Kr 8.9; Heb 2.14, 17 2:8 Yuá 10.17; Heb 5.8; 12.2 2:9 Mis 2.33; Ifz 1.21; Heb 1.4

9 Gwá námá wá Zembî nyə a
bân nyə gwôw nə ndî yí,
a yə nyə jíná í ntɔ́ míná mēsh yí.

10 Nyə á yə nyə dwo shú ná isâ
byēsh,

tɔɔ byɔɔŋg bí jonɔ́ dí gwów yí,

tɔɔ byɔɔŋg bí wa shí yí,

tɔɔ byɔɔŋg bí shí ga dí shí yí,

í dúg kúd mábwónɔ́ shí ja í
gwág jíná má Yésus yí,

11 buud bêsh bwé máguləg ná
Yésus-Krîst ji Cwám̄ba,

bwé lás ntó mímpu dí, yála
Zembî gúmá.

Bi má jəlá nə faan mənkenya

12 Bwááŋg má búl cɛel wá,
nda jí ntó ná, bi má d̄u bwey

bə nə mágwág. Í ajíyé ná
mágwág mɔɔŋg má dúg bə nji

ja má jí n̄uŋ bídí yí. Í j̄i ná
bí búlɔg bə nə mágwág ja má

cúgɛ n̄uŋ bídí ga. Ságá ná
cugála Zembî má cug bí yí í

nyínug bídí ícug d̄i; ságá ntó nə
gwóɔ́gá nə mājiḡwa. 13 Nəcə

Zembî wé ŋgá sá nə bi bég nə
fwámé iyéesh, bí sá mísóólúgú
á gwág nywa myá.

14 Ságá sóólúgú wēsh kú
cwaduga, kú sɛnusa mək̄əl,

15 shú ná bí bég kú nə sá
á jumág, kú nə cúcwán lú

mábwam. Bi má jəlá nə bə
bwân ɔ́ Zembî, kú nə sá á

jumág na kala búúd á lílɔ́ŋgí
bínónɔ́ ŋgə cugə níid, bi ŋgá

faan mpédúgá nyánúđ nda
imɔɔs í wá mənkenya shí gaád

yí; 16 nəcə bí ŋgə kala bwo kéel
á cug kuú njɔɔnd wánúđ. Sá

jɔɔŋg í bá sá nə mə bāg bə lúu
ná sán jwôw má *Krîst, nəcə
í bá mpûy nə mə a shígé ŋgə
wáduga nə micúnɔ́ nə mindɔ́lú
ntó ŋgwas.

17 Séyálə bí ŋgá sɛy nə
búgá yí í má bwey bə bí

*mätúnuga. Í ká bə nə mə
yág, shwiy dām zə casulə

mätúnuga mán mɔɔŋgá, mə bə
nə məshusug, mə kala bí bēsh

məshusug mɔɔŋgá. 18 Mbií
ŋgwúđ wɔɔŋgá námá, í jí ná bí

bég nə məshusug, bí kala mə
məshusug mɔɔŋgá.

*Pwôl má kənd Ipafrɔdit
Filipí*

19 Mə ŋgə bwánd nə búgá
ná Cwám̄ba Yésus nyə e sá nə

mə léélug nti bí Timoté shú
ná nyúúl bāg námá zə lal mə

ja á bá nyiŋgə n̄uŋ zə jaaw
mə məcwama mán yí. 20 Kú

nə ŋgwól múúd má jí nə ndí
wa nə sá sá ŋgə bə nə məcəy

mə lâm mbií ŋgwúđ, ná ndéé
a jí nə ŋkul mpu wá lúú isâ

í dúgyá nə bí dí yé. 21 Bēsh
bwé mú ŋgə wá milúu nji isâ

í dúgyá nə bwáméfwó yíid, kú
bə byɔɔŋg í dúgyá nə Yésus-

Krîst yí. 22 Biméfwó bi mə mpú
ná Timoté nyə a shí lwó bí sá

á jísé yí. Námá nda mwân má
d̄u nada nə sóóŋgú ná, ntó wé

nyə á má nada nə mə, sá sá
ŋgá bwiiŋg Jɔɔɔ Kéel yé. 23 Nyə

wé má ŋgá téduga nə mə é nti
ja má é wám̄bulə nda má é

shúgula ná yé. 24 Cwám̄ba má

2:10 Iza 45.23; Yuá 5.23; Rom 10.9; Mbú 5.13 2:13 1.6; Yuá 15.5; Rom 7.18;
15.18; 1Kr 12.6; 15.10; 2Kr 3.5 2:15 1.10; Mbá 32.5; Dan 12.3; Mat 5.14; 10.16;
1Kr 1.31; 2Kr 1.14; Gal 2.1-2; Ifz 5.8; 1Te 2.19 2:17 Rom 15.16; 2Tm 4.6; 1Yn 3.16
2:18 3.1; 4.4 2:19 1.1 2:20 Mis 16.2 2:21 2Tm 4.10 2:25 4.18

lwó mə búbálé ná məməfwó mə é leelú zə nūŋ. ²⁵ Nji mə ámə kwey ná í bul jəla ná mə ntíg bí *mínyəŋə waamə Ipafurodit bí á nti ná a zég də kwíind mə ja má jí kwíindyá yé. Nyə a má zə wá nyúul, kwiid mə nə iséy, zə bə mə muud gwoŋg lúmbúlíd. ²⁶ Má ntí nyə nəcé a ŋə bul bə nə yéesh ná a dúg bí. Nyə a shígé ŋə bə ná shee nda nyə á mpu ná bi a má gwáduga bwás dé ná. ²⁷ Jí mpu bə ná nyə á bwás. Nyə a lúg kúnə-kúnə ná á yə. Ká Zembí nyə a bwíg nyə ná ŋkwonjú. Kú námá bə nji nyə, Zembí nyə a bwíg námá mə ná ŋkwonjú ná mə á bá bə, mól mácəy mə lám káda mól. ²⁸ Mə má ka leelú ntí nyə shú ná bi gwágúg məshusug nə nyiŋgálə dúg nyə, byám ímpimbə í mú námá bóóg. ²⁹ Bi ɔ lóg nyə tən muud mə Cwám̄ba, nə zhwog məshusug. Dugá ŋwa mbii búúd dé nə məjilə, ³⁰ nəcé nyə a má nywá zə yə nəcé iséy í *Kříst. A zələ ná a zə wá mbwə wún í á ŋə fúfə mə mádí iséyúd yí, a má nywá zə bwəma nə shwiy.

3

Fwámé ábiwáág wə yálə Kříst lám

¹ Bwaŋg, mə shúgúlá ci nə bí ná, dugá bə nə məshusug tən buud ɔ Cwám̄ba. Mə akáádé ŋgálə báásulə bí isá ímpwúd. Mə báásúlə bí byo ntó shú ná

bi sásúləg isá í abúbəw. ² Bi ɔ káálúgə nə bəw-bəw ósól ɔ másáal, mbeé ómpyə bəŋg, bi ɔ káálúgə nə bwo, wəŋ ábiwáág* bwə á síya yé cugé nə mfií. ³ Shé bəŋ wə básə nə fwámé ábiwáág, shé buud shé ŋgə yə Zembí gúmá nə zhií á Shíshim yé wá, shé buud shé básə milúu ná səŋ nə bələ kwon mə Yésus-Kříst dí wá, shé buud shé anğé nə ŋwa gúmá mísólúgú mí cəg múúd dí wá.

⁴ Í njúl ná nda mə, mə ji nə məzhií ná mə jee ŋkəny nyúul nə mísólúgú mí cəg múúd. Nki muud ji nə ŋkul ŋwa gúmá nəcé mísólúgú, mə wə jí nə mə búləg ŋwa gúmá jəŋg. ⁵ Nəcé bwə á sá mə ábiwáág jwəw lú mwəmb mpúsə byélé dām; mə ji mwān *Izəwəyél byélulə beend mə Bəŋzhamé dí, mbyágá heburə. Kómb bəğlə mácəç, mə á bə *Farizyən. ⁶ Shú wálə lúu mísəŋ *Oyúden dí, mə á də lwó Də lú óbúgula ɔ Yésus cúwálí. Kómb cəgálə tətəlí nda mácəç mə jí ná, mə á bə kú nə kúl básə nə ŋkul jum mə yí. ⁷ Məfúlú mə á də bə mə isá í mfií məní, mə mú ŋgə dúg mwo múús kú nə mfií nəcé mə músə muud mə *Kříst. ⁸ Mpúlə mə mə mpu Cwám̄ba waamə Kříst Yésus yí, ja má dúg mfií á cínəŋg yí, mə mə kwey ná bíl isá byəsh bísə zhizhe. Nəcé Kříst í, mə a má myaas isá byəsh, mə dúg

2:29 1Kr 16.16, 18 **3:1** 2.18 **3:2** 2Kr 11.13 * **3:2** Ábiwáág nyə á də bə yuug lwólə ná muud jisə mbyágá mə Abərahām, ntó ji ná a ji muud á kúl mə Zembí.
3:3 Rom 2.28-29 **3:4** 2Kr 11.18, 21 **3:5** Luk 1.59; Rom 11.1 **3:6** Mís 8.3; 22.4; 26.9-11 **3:7** Mat 13.44, 46

byo shíd máwúdə shú ná mə bég nə nyə cug jâm jêsh dí, ⁹ mə bég muud yé ncindí nə ncindí; ja jəŋgá mə jee tôw Zembî míshád, kú bə nəc é tútəlí waamá ná mə ηgə bɛ məcɛɛ, í yidá bə nəc é tútəlí má Zembî; a má kalá mə nyə nəc é mə ηgə *búgula Kríst. ¹⁰ Mə má dóg ísá byêsh shíd máwúdə ntó nəc é mə ηgə jii nji ná mə mpúg Kríst, mə bə nə ηkul í á sá ná a gwúmúg yí, mə ηwa dâm kəw á micúŋ myé, mə dóg mámfwó nda mbimbə nəc é shwiy dé, ¹¹ shú ná təw wáyé mbií təw wáyé, mə bəg gwúm nda nyə.

Pwôl jisə yuug shú óbúgula

¹² Ntó cugé ná mə má kumə məshíné, ηkí ná mə bii sá jêsh. Mbô! Mə ηgə ná wá ηkul ná mə bíig dáás nə mbwə wâm nəc é *Kríst Yésus má bii mə nə mbwə yé. ¹³ Bwaanɟ, məmfwó mə anɟé nə ci ná mə má bwey bii dáás. Mbô! Nji, tédúgá wâm wí nji ηgwúd; nji náoó, mə má yíl lâm cug má á fwo də cugə yíid. Mə ka ηgə nádəwo ná mə ká nji shwóg. ¹⁴ Mə ηgə wá ηkul nyâm nyêsh ná mə cásuləg njəond, mə bii dáás Zembî ηgə jôw sá ná sá kág ηwa nûŋ gwów kwon mə Yésus-Kríst dí yí. ¹⁵ Shé bêsh buud shé mú óŋkwanz ɔ búúd cug sɛɛŋgí á sánŋ Yésus dí wá, shé bég nə tédúgá ηgwúd wəŋɟ. Nkí bi mə bə ná tédúgá íshús gúl

súsásá di íí, Zembî nyə é fɛɛn bí mənkenya cínəŋɟ. ¹⁶ Sá ηgwúdú, nda shé má bwey bə ntúga éga, shé kyéyugá kuú njəond ηgwúd. ¹⁷ Bwaanɟ, yagulagá mə. Mpugá də dóg buud bwə ηgə cugə mbií cug bí á dóg sá ηgə cugə yí. ¹⁸ Mpugá ná ncúlyá buud kuú njəond wáŋ í ηgə lwó ná bwə ηgə lumbuli nə sá Kríst nyə á zə sá ja nyə á zə yə kwolós dí yí. Mə a shí bwey də jaaw bí gwo, mə nyinɟə jaaw bí gwo jaá gaád nə məzhwíile míshád. ¹⁹ Zembî mə bá janɟalə bwo, nəc é bəŋ, iyéesh byán wə bísə bwo wáŋ Zembî, bwə yidá də mamuda nə sá í jélá nə sá bwo shwôn yí, milâm myán mí ká nji ísá í shíd. ²⁰ Shé bəŋ nyíshé mpwág nyísə gwôw, wú shé ηgə bwánd ná Cwamba íshé Yésus-Kríst mə bá zhu, zə cug shé wá. ²¹ Nyə wə mə bá zə cénd shé mənyúul má mántágula shé bússə nə ndí mága, sá ná má ηkónəwag nda nyúul nyé; a bá sá sá ntó nəc é a ji nə mpífó í də sá ná a wág ísá byêsh nyədí mányámád yí.

4

¹ Gwə wə má cí nə bí ná, yé bwááŋg má búl cɛɛl wá, bwááŋg má ηgə gwág yéesh wá, yímúgá mənyúul sá jêsh í dúgyá nə Cwamba yíid. Bwaanɟ má búl cɛɛl wá, bí wə ηgə wá mə məshusug lámúd,

3:9 Rom 1.17 **3:10** Rom 6.8-11 mə ηwa dâm kəw á micúŋ myé: 2Kr 4.10-11 a gwúmúg: Mís 4.2; Rom 5.1-7 **3:12** 1Tm 6.12; 2Tm 4.7; Heb 12.1 **3:14** 1Kr 9.24-25 **3:16** Gal 6.15-16 **3:17** 1Kr 4.16; 1Pr 5.3 **3:18** 1Kr 1.23; Gal 6.12
3:19 Rom 16.18 **3:20** Ifz 2.6; Heb 13.14 **3:21** Rom 8.29; 1Kr 15.25, 28, 43-53; Kol 3.4 **4:1** 1Te 2.19-20

bi wá ñgá sá ná bwé ságúság
iseý byâm.

*Krîsten má jalá nà cugə lâm
ná salá*

² Mə ñgə yáág nə Ivodî mə yáág nə Sətish ná bwé dúg bæ cúŋ ñgwúd tâŋ buud ɔ Cwám̄ba. ³ Wεε ntâg íí, fwámé shwé waamé shwé ñgá sêy séy ñgwúd yé, mə ñgə ci nə wo ná wo kwííndúg bwo. Ngaá wo mpú ná sánđŋ bwo, nə Kuləman nə bóól búúd ó gwoonŋ, sá á gwána shú Jɔjɔ Kéel. Buud bəonŋá míná mán mäsə cilyá kálaad á cug dî. ⁴ Dugá bæ nə məshusug ja jêsh tâŋ buud ɔ Cwám̄ba. Mə nyinŋə ci gúl ja ná: dugá bæ nə məshusug. ⁵ Fúlú nyín á ná shee í dúg nyín, muud yêsh dúg. Cwám̄ba wál bá zə. ⁶ Bi nda yáguwo təə sâ. Nji, dugá lwó Zembî iyéesh bín, təə bí təl jáyé cé təə jáyé, bí du jəgula nə nyə, du téég nyə məbwə, bí dúgá yə nyə akíba. ⁷ Ja jəonŋá, Zembî nyə e sá ná bi bəg ná shee; sóólúgú wəonŋá, í ñgə ntə ikəŋ byêsh yí, í é sá ná milám mín nə mitédúgá mín mí nádag wé *Krîst Yésus. ⁸ Bwaanŋ, má nyinŋə shúgula ci nə bí ná, kəndugá milám sâ jêsh jí búbálé yííd, í jalá nə gúmá, jí tətəlí, í cúgé fulá nə məbəw, jí ná buud magulə yí, jí ñkí nywa bwíinŋúlə, í njúl sâ á jə fúlú, sâ á ságúság yí. ⁹ Sâ jêsh bí á jíg mádí yí, bí á lég

nə mə yí, bí á gwág má cî yí, bí dúg má sá yí, ságá gwo. Ná ndéé, Zembî á mpwogé nyə é bá ji nə bí.

*Pwól ji nə məshusug nə cé
jêsh á tál yí*

¹⁰ Mə má bul bæ nə məshusug cug má ñgá cugə nə Cwám̄ba yííd nəcé məcey bí ñgá gwág mə má má má ka tεem nyinŋə nyín. Mə mpú ná bí á du bwey bæ nə məcey nə mə, nji bí a shígé du bæ nə fwála mə lwóyá məcey məonŋ. ¹¹ Mə alásé ntúga nəcé mə bələ máfúfəd. Mbô! Mə a jíg cug dúlə bæ nə məshusug nə mbií cé jêsh má tál yí. ¹² Mə mpú du cugə mántágula dí, mə mpú námé du cugə məbugəbaanəd. Ja jêsh, təə kúl jêsh íí, mə a má jíg cugálə nə jílá, mə jíg cugálə nə zha; mə mpú du cugə təəməd, mə mpú námé du cugə máfúfəd. ¹³ Mə ji nə ñkul jisəw mbií cug wêsh nəcé mə ji nə muud ñgá ləlushi* mə yé. ¹⁴ Nji tεem bæ ntó, bí a má mpu sá ná ñwaálə kəw *íncwaw í ntug byâm dî.

¹⁵ Bí buud ó Filipî, bí mə mpú ná ja íséy í Jɔjɔ Kéel í á ñgə bwelə tééd yí, ja má á wú Masedwân yí, kú nə dúl *Dɔ lú óbúgula ó Yésus í á wá lâm ná í du yéya ísâ nə mə; nji bí námé wé bí á sá ntó. ¹⁶ Gwá wá í á bæ ná mə njúl ná Tesaloníka, bí á nti mə mikwíindyá cɔ ja ñgwúd.

4:3 Mis 3.5 **4:4** 2.18 **4:5** 1.10; Rom 13.11-12; 1Kr 16.22; Heb 10.25; Zhk 5.8; 1Te 5.1-2 **4:6** Sôm 37.5; Mat 6.25; 1Pr 5.7 **4:7** Yuá 14.27; Kol 3.15 **4:8** Rom 12.17-18 **4:9** 3.17; 1Kr 13.11 **4:11** 1Tm 6.6-8; Heb 13.5 **4:13** 2Kr 12.9-10

* **4:13** muud ñgá ləlushi mə yé: Jísə Krîst. **4:15** 2Kr 11.8-9 **4:16** Mis 17.1 **4:17** 1Kr 9.11

17 Mə aŋgê nə lás ntúga ná mə ɲgə sɔ́ ná buud bwé yég mə isâ. Mə ɲgə yida sɔ́ ná Zembî kwádúlág bí mpumá ísáy bí ɲgá sá yíid. 18 Mə a má shín bə nə isâ byêsh í jála yí, ntɔ́ námá bímbí í jála yí. Məcwúm bí á nti mə nə Ipaferodit má má á mpu nyɲgə zə lwándulə mə né cwóó. Məcwúm məɔɲg məsə mə nda bí á nti mə labínda á nywa məcud, məsə jɔ́jɔ́ mətúnuga Zembî ɲgá magulə a ɲgá gwág nywa má. 19 Zembî waamá nyə é lwándulə bí nə isâ byêsh bí é jii yí, nda zhwog tɔ́m yé wúsə kwon mə Yésus-Kríst dí ná. 20 Zembî sóɲgú wúsú ɲwág gúmá kandugə á kandugə. Amen.

Məbáda

21 Bì ɔ́ bádá mə muud yêsh jí múúd mə Zembî kwon mə *Kríst dí yé. Omínyonhâ bâm sónón búsə wa wá bwé ɲgə báda bí. 22 Buud ó Zembî bêsh bwé ɲgə báda bí, bul bə ná ndeé bɔ́ɲg wâ njów mə *Káázɛl. 23 Mpaam mə Cwámba Yésus-Kríst í jíg mítédugá mínúd.

Kálaad Pwôl nyə á cilə buud ó Kolósia yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú Kolósia yí

Pwôl njúl mímbwug dí, Ipafras nyə á zə jaaw nyə (Flp 1.23) nə b́óól búúd bwə á zə shiig okristen wá Kolósia nə b́ów-b́ów minjígulá. Bwə á ngə jíguli ná, shú ná muud mpúg Zembí, a dúg cug íí, á jalá nə yə mən̄kul mə míshishim gúmá, a bę íjám nə ijag yí Oyúden, síya ábiwáág, baagulə bíl íci í ídêw nə mən̄gul... Nji Pwôl mə gwág ntó yí, a mə cilə bwo kálaad éga, lwó bwo ná cug Zembí mə yə búúd kwon̄ mə Yésus dí yí í kwaga. Tishik bá Onezím wə bwə á kə nə kálaad (4.7-8).

Kálaad á Kolósia ngə lás sâ í dúgyá nə Kríst yí, nə a ji muud Zembí nyə á nti nə a zəg cug búúd yé. A ji nə mpífə í ntə mámpífə mə dú sá búúd ifwaas má, nə jí ntó nəcé nyédí wə ĩkul mə Zembí í á du wú, í ka ngə té isâ byêsh yâ gwôw nə shí yé (1.16).

Kálaad á Kolósia ji ka bə ná, Pwôl mə tééd bəda okristen wá Kolósia, a mú jəgula nə Zembí shú dán̄ (1.3-14). A mú ka zə cilə nda susa í ngə yə Kríst məzhwámá (1.1-2.5), nə a ji Cwám̄ba, a jwú nə shí

ndon nyêsh, a jwú nə Dɔ (1.15-20). Mpúsə susa, Pwôl mə lwó gwáná á ngə gwána shú Dɔ yí (1.24-2.5).

Nə ndéé, kálaad ngə kə shwóg nə məcwûŋ mâ váál mbúgula mə jalá nə cugə nə buud tééd nyédí njów búúd dí kə kumə tóón nə tóón yí (3.1-4.6). Í ka kə shín nə məbádá.

Məbádá

¹ Mə Pwôl muud Zembí nyə a féesh nə mə bəg *muud lwámá mə Yésus-Kríst yé, nə mə, nə *mínyon̄hú wúsú Timoté, sá wə mə cilə kálaad éga. ² Sá mə cilə bí min̄kəkəké mí ómínyon̄hú búsú búsé Kolósia wá, omínyon̄hú ó abúgúlág nəcé shé bələ búúd ɔ *Kríst. Són̄gú wúsú Zembí sáág bí mpaam, kə sá námə nə bí cúgəg nə shee.

Pwôl ngə yə Zembí akíba

³ Sá ngə yə Zembí akíba ja jêsh sá ngə jəgula nə nyə shú dún yí, nyə Són̄gú mə Cwám̄ba íshé Yésus-Kríst; ⁴ nəcé sá mə gwág ná bí ngə *búgula *Kríst Yésus íí, bí ngə námə ceeł obúgula bēsh. ⁵ Bí ngə sá ntó nəcé bí ngə bwánd nə búgə ná Zembí mə bá yə bí isâ í anyunywaá byêsh nyə á mə bwíg bí gwów yí. Bi a mpu nə bí mə jalá nə bwánd nə búgə ja milású myâ obúbálé, Jɔjɔ Kéel nyə á bwēle wóós bídí yí. ⁶ Ja Jɔjɔ Lân̄ wəon̄g í á kumə bídí yí, í á wúmə mpúmá námə nda í ngə wúmə kúl jêsh ná. Í á tééd wúmələ námə jwów bwə á bwēle jaaw bí mpaam mə

Zembî yí. Jwów dɔɔŋgá, bi a wámbulə ná mpaam nyɔɔŋ nyísə búbálé. ⁷ Ipafras muud sá má búl cɛel wá nyə a jíŋguli bí ntó; a ji shwá wúsú sɛnónɔ sá ŋgá sɛy yé. A ji jilá jisú nún bídí ŋgələ sɛy nə Kríst shú dún, a ŋgə sɛy mbií á búgúlág. ⁸ Nyə wá nyə á jaaw sá mbií cɛelí Shíshim má Zembî má yə bí yí.

⁹ Sâ jɔɔŋg wá í sá ná, tééd jwów bwá á bwiinŋ sá lán wán yí, sá má du jəgula nə Zembî shú dún ja jêsh ná a yág bí fug nə mpúyá á *shíshim shú ná bi mpúg sâ jêsh á ŋgá jii yí. ¹⁰ Ntó, bi mú bæ nə ŋkul mə kyéy kuú njɔɔnd í yá Cwám̄ba gúmá yí, bi mú bæ nyə ŋkí nywa lámúđ məzhíí mēsh, bi ŋgá sá jəjə mísóólágú mimbii myēsh, bi ŋgá nyinŋə bul mpu Zembî. ¹¹ Sá ŋgə námá jəgula nə Zembî ná a lúlushig bí məzhíí mēsh nə məma ŋkúl nyé ántə minji, shú ná bi bág nə zény kələ shwóg, bi kú lámusa ja bí má bwámá nə məkugula yí. ¹² Dugá yə Zembî Sóóŋgá akíba nə məshusug, nyə muud nyə á má sá ná bi bág nə ŋkul bii dún kɔw lú isâ nyə á má kwəmsa shú búúd bé yí, bwá ŋgá cugə mánŋkenya mé dí wá.

Yésus-Kríst, amádi á isâ byēsh

¹³ Nyə a tí yíl shé mpəl á məyídúgúđ, ntɛɛŋguli shé Faan mə Mwán yé abábə dī. ¹⁴ Mwán yé wɔɔŋg wá nyə á balan nə ndí zə tɔ tən, yíl shé mányámád yé, a juu ntág shé *misám.

¹⁵ Nyə á zə lwó buud sâ Zembî jí yí, Zembî múúd cúgə nə ŋkul dág yé. A ji Mwán acúmbâ má Zembî*, á ntə isâ byēsh Zembî nyə a té yí. ¹⁶ Nəcə nyádi wá ŋkúl má Zembî í á ŋgə wú†, í ka ŋgə té isâ byēsh yâ gwôw nə shí yé. Isâ byēsh, nə byɔɔŋg í ŋgə nyín yí, nə byɔɔŋg í áŋgê nə nyín yí, tɔɔ otówe ɔ shwóg wá məyídúgú, tɔɔ byɔɔŋg bísə nə icwám̄ba yí, nə byɔɔŋg í ŋgá wá buud mányámád yí, nə byɔɔŋg í ŋgá lwó buud mpəl yí, nyə wá nyə a té byēsh, nyə a té byo shú dé nyəməfwó. ¹⁷ Nyə á du bwey bæ, isâ byēsh nda fwo bæ; nyə wá ŋgá shúgal isâ byēsh. ¹⁸ A ji lúu á *Dɔ, Dɔ í njúl nyə kug nyúul‡. Nyə wá jisá shug lú cug ágúgwáan, a ji muud áshúshwóógú bwelélé gwôm; í á síy ntó shú ná a bág shúshwóógú ikómb byēsh. ¹⁹ Zembî nyə a sá ntó nəcə nyə á gwág nywa nə nyəməfwó jígwá *Kríst ncindí nə ncindí. ²⁰ Zembî nyə a gwág námá nywa ná á nyinŋə

1:7 Ipafras: 4.12; Flm 23 **1:8** 1Kr 8.1 **1:9** Ifz 1.17; Flp 1.9 **1:10** Ifz 4.1; 2.10; Flp 1.27 **1:11** Rom 5.2; Ifz 1.18; **1:13** Yuá 5.18; Luk 22.53; Mis 26.18; Ifz 1.6, 7, 21; 2.2; 6.12 **1:15** Yuá 1.18; 2Kr 4.4; 1Tm 6.16; Heb 1.3 **1:15** Mwán acúmbâ: Ciyá ni í ŋgə lwó mfíi Yésus jí nə ndí yí, kú bæ fwo-byél. **1:16** 1.13; Yuá 1.3, 19; Heb 1.2 † **1:16** Yésus wá nyə á ŋgə wéeshuli ŋkul má Zembî, ŋgə té isâ nə ndí. **1:17** Yuá 1.1; 8.58 **1:18** lúu á Dɔ: 2.19; 3.15; Ifz 1.22-23; muud áshúshwóógú: Mis 4.2; 26.23; 1Kr 15.20; Mbá 1.5 ‡ **1:18** Námá nda lúu í du yə nyúul cug í dágú lwó nyúul məzhíí ná, a ŋgə yə Dɔ dé cug, a ŋgá lwó bwo məzhíí. **1:19** 2.9-10; Yuá 1.16; Ifz 1.23 **1:20** Rom 3.25-26; Ifz 1.9-10, 21; 2.13-16

sá ηkwambulə mpédúgá nyə nə isá byêsh, təə byəəng bí wa shí yí, təə byəəng bí gwów yí. Nyə á ka nti Mwán yé Kríst zə yə kwolós dí, shwiy dəəng dí wə Zembí nyə a wá mətəla mpédúgá bə́nə́η isá byêsh yé.

²¹ Bi bāη, bi a shígé də bə nə wə́ηgə nə Zembí yág, mitédúgá mín nə bów-bôw mísólúgú mín mí á sá nə bi bág mizhízhín myé. ²² Zembí mə sá ja gaád ná, shwiy nyúul mə Kríst í á yə yí, í sáág ηkwambulə mpédúgá binə́η nyə, shú ná a bág kə təl bí nyədə́ míshúd bi njúl minəkə́ηkə́, kú nə lág, kú nə sá á jumág. ²³ Í bá bə ntó ηkí bi mə nada nə búgə fwámé nada ná bós, kú fufug; ηkí bi mə bə kú magulə ná gúl sá í zəg təl bwándúlə bí ηgə bwánd sá bí á gwág Jə́jə́ Lāη dí yí. Jə́jə́ Lāη wəəng wə osól ə mäsáal ó Zembí bwə á cündə shí ga nyêsh yí. Mə Pwól mə ji ηgwól sól mäsáal ηgə cündə Jə́jə́ Lāη wəəng yé.

Pwól nyə á bul wáduga

²⁴ Mə ηgə gwág məshusəg ja mə ηgə jug shú dún ga. Nəcə jugúlə mə ηgə jug mədə́ nyúúlúd yí, mə ηgə jusa *incwaw í ntəg nyúúl mə *Kríst í jə́lá nə bwəma nə ndí yí, nyúúl mə Kríst nyəəng wə *Də́ lú óbúgula. ²⁵ Mə á zə bə sól mäsáal Də́ dəəngúd nə yə́lə Zembí nyə á yə mə iséy ná mə bwíngug bí Lāη yé wêsh

ncindí yí, ²⁶ mə bwíngug bí *ndimba nyə á ηgə baagulə shwoó dí ikala í búúd í dúgə cə, də cə, də cə yí; nyə a má ka zə wéeshəli byo, lwó minəkə́ηkə́ mi búúd myé. ²⁷ Nəcə á cəel ná bwə mpúg bímbí ndimba wəəngú jí nə milwanə íkúl ishús dí yí, yuug jé jəəng jí ná: Kríst jisə bídí ícugud; ntó, bi je ηgə ji nə búgə ná bi mə bá ji nyədə́ jiya gúmád. ²⁸ Kríst wəəngú, nyə wə sá bāη ηgə bwíng yé. Sə ηgə bwíng sá ηgə sá ná muud yêsh sáág ncə, sá ηgə lwó muud yêsh sá í jə́lá nə síy yí. Sə ηgə sá iséy byəəngú nə bímbí lú fág dēsh sə bí nə ndí yí, nəcé í jii nə sá sáág nə muud yêsh mə bá tōw mísh mə Zembí dí yé fífəg búgád. ²⁹ Shú dəəng wə mə ηgə líduga nə cúná yí, mə ηgə cúná cúná jəəngú nə ηkul mə Kríst í ηgə nyîn mədə́ cəg dí yí.

2

¹ Mə ηgə bul jii ná bi mpúg ná mə ηgə cúná məma cúná shú dún, nə shú ókrísten wā Ləwdisé, nə shú bóólúgá bēsh bwə abwélé dúg mə wá. ² Mə ηgə cúná shú ná milám mí səlug bwo shí, ná bwə céélagí, cəelí jəəng í sáág ná bwə búlug bə leedyá; mə ηgə námə cúná shú ná bwə bíig ibwádán múúd mə də bii ja fág í mú nyə lwándúlá yí, bwə mú mpu ndimba Zembí nyə á ηgə ná baagulə shwoód yí, ndimba wəəngú wúsə: Kríst. ³ Nji

1:21 Rom 5.10; Ifz 2.12-13; 5.27 **1:23** 2.7; Ifz 3.17; 1Tm 3.16; Heb 3.6 **1:24** 2Kr 1.5; 11.23-29; Ifz 3.13 **1:25** Ifz 3.1-3 **1:26** 2.2; 4.4; Ifz 3.6 **1:27** gúmád: 3.4; Rom 5.2; Ifz 1.18 **1:28** Ifz 4.13 **1:29** Ifz 3.20; Flp 4.13 **2:2** 1.26-27; Ifz 5.2 **2:3** Mik 2.4-5; 1Kr 1.24, 30; Ifz 3.19

nyádí wə múúd jí nə ɲkul
kwey sá jêsh í dúgyá nə fəg
nə mpúyá yí.

Pwól ɲgə kéwuli obúgula

⁴ Mə ɲgə ci ntáni shú ná
muud nda zə nə jɔ mbúlá
kaand zə shüig bî. ⁵ Mpugá ná,
tɛɛm bə ná mə cugé nûɲ bídí,
*shíshim wâm wí nûɲ; mə jí nə
məshusug nə ɲgələ dóg ná bí
ɲgə mpu táág isâ bídí ícug dí,
búgá bí ɲgə *búgula *Kříst yí í
təl ná shím.

⁶ Ná ndeé, nda bí á má
lóg Kříst Yésus ná nyə wə jí
Cwamba wún ná, cugəgá cug í
lwó ná bí bí buud bə yí. ⁷ Bi
é cugə ntó bí má nada nə nyə,
bí ɲgə magulə nji sâ í ɲgə zhu
nyádí yí, bí ɲgə kyey nə búgá
jín nji nda bwə á jíguli bí ná,
bí dógə bul lɔ mánywa bwə sá
bí má.

⁸ Bi ɔ bɛy ná muud zəg nə dúl
váal mbéé faasúlə íciyá zə sá
ná bí gwágúg nji nə nyə, mbéé
máshügá wə móni. Məshügá
məɔɲg má ɲgə ɲwa ɲkul íjám
nə ijag dí, nə míshíshim mí ɲgə
kyey nə isâ yâ shí ga myáád*,
kú bə wə Kříst. ⁹ Nəcé Zembî
nyəméfwo njul nyúúl má Kříst
dí ncindî nə ncindî. ¹⁰ Kříst
wəɔɲg dí wə isâ í ɲgə zhu bí
shú ná bí bəg lwándúlá məzhíí
mêsh yé, nyə muud mə jwú
nə isâ yâ məyídúgú í ɲgə wá

buud mányámád yí, nə byəɔɲg
í ɲgə lwó buud mpəl yí. ¹¹ Bi
a síya wún ábiwáág Kříst dí
kwoɲud; mbwə má múúd dí í
á sâ bí nyə. Nyâɲ nyə á zhu
wə Kříst, nyə a yíl ɲkul *mísám
mí á dɔ bə nə ndí bídí mílám
dí yí. ¹² Ntó jí ná duwanúlə
bí á duwan yí, binónɲ Yésus
bí á dəw, binónɲ mú gwúm.
Jí ntó nəcé bí a búgula ɲkul
má Zembî í á gwúmushi Yésus
yí†. ¹³ Ná ndeé, nə iwushí bí
á dɔ wush yí, nə bələ bí á
bə kú nə ábiwáág yí, í á sá
ná bí bəg mimbimbə. Nji, ja
gaád íí, Zembî má nyiɲgə yə
bínónɲ Kříst cug, a má jímbal
shé iwushí byêsh. ¹⁴ Nyə a má
yíl mícilyá mí á ɲgə lwó ná shé
á jag sá myá. Mícilyá myəɔɲg
wə mí á dɔ bə nə məmpándí
má á dɔ bwaagulə sə məbɛɛ
má. Nyə a má bwambulə myo
kwolós dí, caam myo. ¹⁵ Isâ
yâ məyídúgú í ɲgə wá buud
mányámád yí, nə byəɔɲg í ɲgə
lwó buud mpəl yí, Zembî nyə
a má déég byo ɲkul dəamb
nyâɲ, a ɲgə julə kə nə byo
mbaadə nə mbaadə tām buud,
ɲgələ lwó ná í músə mikwám
myé.

¹⁶ Ntó, muud nyə ajəláyé
nə cígə bí iwushí shú sá í
dúgyá nə dəg nə məɲgul yí,
ɲkí ntâg sâ í dúgyá nə zan

2:4 2.8; Rom 16.18 **2:5** 1Kr 5.3 **2:7** 1.23 **2:8** 1Tm 6.20 * **2:8** míshíshim
mí ɲgə kyey nə isâ yâ shí ga myá: Ofeeshe ɔ Kálaad Zembî bēsh bwə cúgə bul bə cún
ɲgwúd na ciyá nūíd. Sá bāɲ sá ɲgə ci ntáni nəcé sá má dóg ná Pwól ɲgə ci məɲkul má
dú ɲgə jwú nə muud shí ga dí té nyə afwóyé magulə Yésus-Kříst yí. Ból bwə ɲgə ci
ná jísa «isâ í á tééd shí ga yí». Dúgúg námá Gal 4.3, 9. **2:9** 1.19; 2.15, 20; Ifz 1.21
2:11 Ifz 2.11 **2:12** 3.1; Rom 6.3-4; Ifz 1.19-20; 2.6 † **2:12** Sá bí nə ɲkul féég
na ná «bí ɲgə búgula ná ɲkul má Zembî í á gwúmushi Yésus yí í má yíl bí mányámá má
mísámúd». **2:13** Ifz 2.1, 5 **2:14** Ifz 2.15-16; 1Pr 2.24 **2:15** 2.9-10 **2:16**
Rom 14.1-6 **2:17** Heb 8.5

mácúwo məmbyôl ηkí osábaad yí. ¹⁷ Məcəξ mə isâ íni má á bæ nji tâη nda shishîm í á ηgə lwó ná isâ í ηgə zə yí; nji, wə Yésus-Krîst wə fwámé isâ bîsə yé. ¹⁸ Muud nyə ajáláyé nə kənd bí koogú nə ijwad nyúúl í máshîigâ, nə ηgələ yə *wəéηgales gúmá. Buud bwə sá mísóólúgú myəəηg wá bwə də bul wá lúú isâ bwə də dūg mántaməd yí, bwə ηkēny mányúul ntó cwûd, í njúl ná milúú myán wə mí ηgə fwə mitédúgá myán. ¹⁹ Bwə ánádáyé nə Krîst. Í njúl ná, nyə muud jí lúú yé, nyə wə ηgə wîl kug nyúul wêsh, a ηgə námə mpu táág ísəy í məbwəzə mə nyúul nə misəsagá, shú nə nyúul í wíyúg váal Zembî mə céel yí‡.

Cug má krîsten

²⁰ Binəη *Krîst bí á yə, shwiy dəəηg í á má sá ná bí béégyág nə bów-bów *mîshîshim mí ηgə kyey nə isâ yâ shí ga myá. Ká nəcé jí bí ηgə ná cugə nda buud ə shí ga yí? Nəcə jí bí ηgə magulə ná bwə ηgəg nə yîmbəli bí nə məmpəndí másə ná: ²¹ Ci wo kú ηwa sâ ga! Ci wo kú də jîni! Ci wo kú kúnya nə jîmí! ²² Məmpəndí mání má ηgə dūgya nə isâ bîsə ná, wó ká shîn balan nə jâη, í shîn yí. Məsə nji məəcəξ nə minjígulá myâ buud. ²³ Məmpəndí məəηgú

mə ηgə jíguli ná muud sáág míl mísóólúgú bwə á má ηgə wá yəbəd myá, yə wəéηgales gúmá, səl mányúul shí, cūg nyúúl. Minjígulá myəəηg mí ηgə bæ nda mí ηgə yə buud fwámé fūg, nji í njúl ná mí cúgə nə ηkul sá ná muud mpúg máánd íyéesh yâ lâm yé.

3

¹ Ngaá bí mə mpú ná binəη Krîst bí a gwûm? Ntó, ηgəgá nə sə isâ í dūgyá nə cug á gwów kúl Krîst njúl Zembî dí mbwə məncwûm yí. ² Wágá milúú isâ í dūgyá nə cug á gwów yíid, kú bæ byəəηg yâ shí gaád. ³ Nəcə, binəη Krîst bí á yə, cug jín jisə shwoód wə Zembî kúl Yésus jisə yí. ⁴ Ja Krîst muud jí cug jín yé mə bá zə lwóya nyúul yí, binəη mə bá nyîn, bí ηgə námə ηkənwəwa nda nyə.

⁵ Nda jí ntó ná, ηgəgá nə gwílya ijâm bín yâ cug á shí ga; ntó jí ná isâ nda janğa, nə mísóólúgú mí ádadaná, nə iyéesh í ayiyáág, nə bów-bów iyéesh, nə yéesh mábii, nəcé yéesh bələ nə məbii jisə yələ ηkúmba zembî áyadúg gúmá. ⁶ Bów-bów isâ íni wə í də sá nə mpimbə mə Zembî í bíig buud ə málwə. ⁷ Kuú ηjəənd wán í á bæ námə ntó ja bí á də ná bə isâ byəəηg yág yí. ⁸ Ná ndeé, ja gaád í, myáásagá isâ byəəηg; myáásagá impimbə, nə dúlə

2:18 Ifz 1.21 **2:19** 1.18; Ifz 4.16 ‡ **2:19** Váal lúú í də wîl kug nyúul, də námə mpu táág ísəy í məbwəzə mə nyúul nə misəsagá yí, ntó námə wə Krîst muud jí lúú yé ηgə wîl Də lú óbúgula dēsh ncindí yé. **2:20** 2.9-10; Gal 4.3-5, 9 **2:21** Iza 29.13; Mat 15.9; 1Tm 4.3; Heb 13.9 **3:1** 2.12; Ifz 1.20 **3:2** Mat 6.33 **3:3** Rom 6.4; 2Kr 5.14 **3:4** Gal 2.20; Flp 1.21; ηkənwəwa: 1.27; Flp 3.21; 1Kr 15.43; 1Yn 3.2 **3:5** Gal 5.19-21 **3:5** Rom 6.6, 11; Gal 5.24; Ifz 4.19; 5.3 **3:6** Ifz 5.6 **3:7** Rom 1.18; Ifz 5.8 **3:8** Ifz 4.29; 5.4

nyada, nə gwɔlə lâm, nə mælwiy, nə dâlê cúwal ícúwúlí-cúwuli. ⁹ Kúgá ná du bwiingya íjɔ́ mpédúgá nyín, nəcé, nda múúd mé du yíl káándé ná, bí a mé yíl mbií múúd bí á du fwo du bæ yí nə misóólúgú myé myêsh, ¹⁰ bí a mé bwáád kukwumuga múúd ágúgwáan. Mbií múúd wɔɔngá, Zembî mé du sá ná í nyíngóg ngə bul bæ gúgwáan ngə bæɣla nyə muud nyə á té nyə yé. A du sá ntó shú ná buud bwé mpúg nyə váál í jéla yí. ¹¹ Na músə ná, muud nda ná nyíngə du bæ nə tódúgá ná mwâ Gərêk wə éga, mwâ *Yúden wə éga, ŋkí nə nyíga nyə a síya ábiwáág, nyíga nyə a shígé síya; nyíga nyə ampúyé cug, nyíga ji jool; lwaá wéga, fulí muud wə éga. Mbô, bini í cúgé ná nə mfií, nji Kríst wə ji nə mfií, a njul ntâg múúd yêsh ngə *búgala yé lámúd.

¹² Ntó ji ná Zembî nyə a mé féesh bî, nyə a mé sá ná bi bég minjêŋkê mi búúd, á bul cœl bî. Ntó, bwáádúgá mbwéédí ágúgwáan, ntó ji ná: bí gwág búúd cey lámúd, bæ nə jə lâm, muud kú bwelɛ ŋkêny nyúúl, du bæ nji lám ná shɛɛ, kú nə milámusa. ¹³ Dugá bæ nə jísów mpédúgá nyín. Ŋkí ngwól *mínyoŋhə woó mé byaagula nə wo, wo juu nyə námé nda Cwámba nyə a juu bí ná. ¹⁴ Sâ í ká bul bæ wə cœlí; gwé wə í é sá ná bi mpúg bæ leedyá.

¹⁵ Kríst nyə a jów bí zə sɛɛŋg búmbə ngwûd shú nə bi cúgəgí

mpwogé mpédúgá nyín. Ságá ná mpwogé wɔɔng lwándúg bí milámúd. Dugá lɔ́ mánywa.

¹⁶ Ságá ná Kéel mé Kríst í lwándúg bí milámúd ná cwóó; dugá yéya mínjígúlá, bí du sá ná nyíga kéwuli nyíga, nyíga kéwuli nyíga nə fug nyín nyêsh; bí dágə sey ósóm nə minjwa nə isusa yâ Zembî. Dugá sey byo nə lám wêsh, bí ngə lɔ́ Zembî. ¹⁷ Nə iciyá bí mé cí yí, nə isâ bí mé sá yí, dugá sá byêsh jíné mé Cwámba dí, bí dágə lɔ́ Zembî Sóóŋgá kwon yéd.

Cug á mpédúgá okristen
(Ifz 5.22-33; 6.1-9; 1Pr 2.18-25; 3.1-7)

¹⁸ Budá ɔ, maguləgá nə ogwúm bín bwé jwúg nə bî. Ntó í jálá nə buud ɔ Cwámba yé. ¹⁹ Budûm ɔ, cœləgá budá bín, nda du ŋwa bwo nə ŋkúd.

²⁰ Yé bwân, ságá obyól bín məgwág məzhií mêsh, ntó ji jə sá mish mé Cwámba. ²¹ Yé ósóóŋgá, kúgá du sá ná bwân bín bwé dág gwág ízhuhá, mənyúul mé á bá tag bwo.

²² Yé osóol ɔ mäsáal, ságá omása bín bâ wa shí mishwun məgwág; kú bæ nji ja bwé ngə dág bí yí, í á bá bæ nda bí ngə sɔ́ ná bi nyínúg mish mé búúdəd. Ságá bwo məgwág nə lâm ngwûd, váál í yé Zembî gúme yí. ²³ Sâ jêsh bí mé sá yí, bí sá sóólúgú í ngə wú lám dí cwú yí, nda sá mé cí ná bi ngə sá shú mé Cwámba, kú bæ shú búúd. ²⁴ Dugá sá

ntó bi ngə mpu ná Cwám̄ba m̄a bá yə bí kəw lú is̄a nyə á má kwəməsa t̄an̄ myəna shú búúđ bé yí. ²⁵ Nəcə muud yēsh m̄a sá olíliŋḡi yé m̄a bá ŋwa myəna myá olíliŋḡi bé, na ji kú n̄a s̄usaalē.

4

¹ Yé óm̄asa, balanugá n̄a osóol ɔ m̄asáal b̄un̄ váal dúsé t̄átalí kú n̄a in̄kwíilí yí, mpugá ná bi bí nám̄a n̄a M̄asa jon̄ d̄i.

Pwól m̄a cwíny ókr̄isten
(Ifz 5.14-17; 6.18-20)

² Dugá jəgula n̄a Zemb̄i ja jēsh, wágá lúu cínəŋgú bi dágé yə nyə akíba. ³ Ngəgá nám̄a jəgula n̄a Zemb̄i shú dúsú ná a júwug mpumbé shú kéel sá ngə bwiŋg yé n̄a m̄a bwíiŋgug *ndimba má *Kr̄ist, s̄a í má sá ná m̄a kág mímbwug dí yí. ⁴ Ngəgá n̄a jəgula nám̄a n̄a Zemb̄i shú ná m̄a bwíiŋgug kéel d̄əŋgú ná s̄an̄ s̄an̄ nda í jí ná m̄a s̄áag ná.

⁵ Buud bwé cúgé *D̄ɔ dí wá, bi ó d̄a b̄ə n̄a f̄ag ja í wósó ná bin̄əŋ bág yí. Mpugá balan n̄a m̄əfwála m̄əŋg m̄ēsh. ⁶ Iciyá bín í d̄ug b̄ə ja jēsh n̄i iciyá í mpaam, ŋkí nywa nda bwé ámə wá ca, shú ná bi d̄ug mpu b̄əsa n̄a muud yēsh váal í j̄ela yí.

⁷ Mwááŋg Tishik má búl c̄eel yé, sóol m̄asáal m̄a Cwám̄ba, sóol m̄asáal abúgúlág, nyə e bá jaaw bí is̄a byēsh í dúgyá n̄a m̄a yí; a jis̄ə shwá waamá sá

ngə s̄ey n̄a Cwám̄ba yé. ⁸ M̄ə ngə bul n̄ti nyə ná a zág lwó bí cé sá tál yí, zə səl bí milām shí. ⁹ M̄ə má n̄ti bá *mínyəŋḡi waamá abúgúlág má búl c̄eel yé, Onezím, mbyágá á n̄ūŋ bídí. Bwé é zə jaaw bí sá jēsh í ngə c̄ɔ káad̄á yí.

Məbádá

¹⁰ Aristárug muud sá ji mímbwug dí yé ngə b̄ada b̄i, t̄ə M̄árkus mínyəŋḡi m̄a Barnábas; nyə wé m̄a á n̄ti bí m̄akál ná: «A ká zə n̄ūŋ, bi ɔ lág nyə váal í j̄ela yí». ¹¹ Yésus jí n̄a dúl jíná ná Yustos yé ngə nám̄a b̄ada b̄i. Mpádúgá *Oyúden bwé á má *búgula Yésus wá, n̄i olólol óni wé s̄ən̄əŋ ngə séy Faan má Zemb̄i wá; bwé á má bul wá m̄a ŋkul lám̄ad. ¹² Ipafras, mbyágá á n̄ūŋ bídí ngə nám̄a b̄ada b̄i. Sóol m̄asáal m̄a Yésus-Kr̄ist w̄əŋgú nyə aŋḡe n̄a yəw gwánalə shú dán m̄əjəgula m̄əd. A ngə jəgula ná bi tówug búgád ná sh̄im, bi bág okr̄isten bwé á má lal wá, bi dágé b̄ə c̄un̄ ja jēsh n̄a s̄a Zemb̄i ngə j̄i ná bi s̄áag yí. ¹³ M̄ə ngə bwiŋg lán̄ yé ná a ngə bul ŋwa ŋjugú shú dán n̄a shú b̄əŋg w̄a Ləwdis̄e, n̄a b̄əŋg w̄a Ierapolis. ¹⁴ Lúkas, jwówada má búl c̄eel yé ngə b̄ada b̄i, t̄ə Démas.

¹⁵ Bi ɔ b̄ad̄á sá bwááŋg w̄a Ləwdis̄e, bí b̄ada nám̄a Nemuf̄a, n̄a D̄ɔ í d̄a s̄eŋgya nyádí njów yí. ¹⁶ Ja bí má bá

3:25 Zhk 2.1 **4:1** Ləv 25.43 **4:2** Rom 15.30; Ifz 6.18-19 **4:2** Flp 4.6; 1Te 5.17 **4:3** Rom 15.30 **4:4** 1.26 **4:5** Ifz 5.16 **4:6** Ifz 4.29; 1Pr 3.15 **4:7** Tishik: Ifz 6.21-22 **4:9** Onezím: Flm 10-12 **4:10** Aristárug: Mis 19.29; 20.4; 27.2; M̄árkus: Mis 12.12 **4:12** Ipafras: 1.7; Flm 23 **4:14** Lúkas: 2Tm 4.11; Flm 24; Démas: 2Tm 4.10 **4:15** Ləwdis̄e: Mbá 3.14

shîn l̥ kálaad éga yí, bi ɔ bá kænd D̥ á L̥owdisê nyə, bwé ó bá l̥, bí ka námé bá l̥ nyɔɔŋg mə bá wú bí wu yé. ¹⁷ Cigá nə Arship ná a kwéémbug séy Cwám̥ba nyə á yə nyə yí, shú ná a sáág gwo váál í jéla yí. ¹⁸ Mə Pwôl mé cilə bí məbédá mógə nə mbwé wâm: Bi ɔ tédúgá ná mə ji mímbwugud.

Zembî ké sá bí mpaam.

**Kálaad
ashúshwóógú
Pwôl nyə á cilə
buud ó Tesaloníka
yé
Isâ í dúgyá nə
kálaad
ashúshwóógú mə
Pwôl shú
Tesaloníka yí**

Ja Pwôl nyə á ηgə sá njəond yé ábeé yí, nyə á kumə Tesaloníka a ηgə zhu Filipî. Ja jəonη wə nyə á fwə Də á cínəηg yí. Nji, Oyúden bwə á læl zə fəm nyə, obúgula bwə mú sá ná bá Sílas bwə túbúg ibulú ibulú kə Berê. (Mis 17.1-10).

Ná ndeé, ja Pwôl bánəη gwoonη jé bwə á bə Atên yí, nyə á kənd Timotê ná a kəg dúg nda mísəon ηgə bə Tesaloníka ná. Timotê nyə á ka kə, a mú nyingə, kə bwəma nə gwoonη Kərənt. A mú jaaw Pwôl nə obúgula wə Tesaloníka bwə ηgə kə nə búgə shwóg, nji, búsə nə bíl ísə bwə ηgə cəel mpu yí. Pwôl nyə á ka cilə bwo kálaad éga.

Sá bí nə ηkul ci ná kálaad wəonηgú ji nə məηkəw ntúga:

(1) Pwôl mə yə Zembî akíba nəcé məkál á mə bii má má lwó ná obúgula wə Tesaloníka búsə nə kuú njəond íjélá nə bə yuug yí.

(2) A nyingə báágulə jaaw bwo iséy nyə á tééd yí, a ηgə ntəg cəel ná bánəη bwə nyingəg dúgya (1.1-3.13).

(3) A bándúlə bwo ná bwə wáag ηkul nə ηgələ kwambulə kuú njəond wəη (4.1-12).

(4) A mú námə ka jíguli bwo sá í dúgya nə shwi yí nə ziyé mə Yésus-Kríst yí (4.13-5.11).

(5) A ka kə shínal kálaad nə baalé məcwúη nə məbədə (5.12-28).

Məbədə

1 Mə Pwôl wə mə cílə bí kálaad éga, sənəη Silvê nə Timotê. Sá mə cilə bí *Də á Tesaloníka, Də dúsdə Də mə Zembî Sónηgú bá Cwáməba Yésus-Kríst yí. Zembî kə sá bí mpaam, kə sá námə ná bí cúgəg nə shəe.

Obúgula wə Tesaloníka bwə á bə nə fwámé búgə

2 Sá ηgə yə Zembî akíba ja jəsh shú dán bí bəsh, sə anηē nə bwəle yəw ηgələ wə bí májəgula məsúd. 3 Sá ηgə bul téduga bí mísh mə Zembî Sónηgú íshéd nəcé: búgə jín í cúgé ná á shíləg; cəelí jín nda bə á shwánag; bwándúlə bí ηgə bwánd Cwáməba íshé Yésus-Kríst nə búgə yí wúsə álal-ηkul. 4 Yé bwáanη Zembî mə cəel wá, sə ηgə téduga bí ntó, sə ηgə mpu ná Zembî nyə a féesh bí. 5 Jí ntó. Jəjə Kéel sá á ηgə bwiinη bí yé nyə a shígé bə nji iciyá í mpu; Nkəηkə Shíshim

nyə á ηgə lwándulə iciyá byəəngú nə ηkul má Zembî, sé ηgə *búgula nə milám mísú myêsh. Kuú njəənd sé á ηgə kyey yí, í á bæ shú mánywa mán, bí a shí dúg wə.

⁶ Bî a dúg, bí mú námá sá nda sé, sá námá nda Cwám̄ba, bí lóg Jəjə Kéel nə məshusug má á ηgə zhu wə Nkəkəkē Shíshim má, í njúl ná bí á bæ *íncwaw í ntug dí nó liid. ⁷ Sâ jəəng í má sá ná obúgula bēsh wā Masedwān nə bəəng wā Akayî bwá mú d̄ə ηwa yuug nə bî.

⁸ Kéel mə Cwám̄ba í á má lás nūη bídí nda kwólón; lân í má kyey kúl jēsh ná bí mú fwámé óbúgula ó Zembî; mə ηgə ci ná kúl jēsh, kú ná bæ nji Masedwān nə Akayî. Í cúgē ná nyiηgə bæ sâ sé bwíiηgug. ⁹ Jí ntó. Buud bwáméfwó bwá ηgə jaaw nda bí á má lág sé fwámé lóg ná; ná bí a má yíl milám ózembî ó áyadúg dî, kənd wə Zembî shú ná bí séyúg nə Zembî jí fwámé Zembî yé, Zembî á kuwō. ¹⁰ Bwá ηgə námá jaaw ná bí ηgə bwánd Mwān yé ná a bá zhu gwōw, Mwān yé Yésus nyáméfwó nyə a gwūmushi yé, nyə wə nyə a má sá ná shé fáámugí nə mpimbə má Zembî.

2

Iséy Pwōl nyə á sēy Tesaloníka yí

¹ Bwaəng, ηgáá ná biméfwó bí mə mpú ná njəənd wúsú sé á zə bídí yí í áshígé bæ ná

sá á fānda zə ηgə kyey ntó? ² Bî mə mpú ná sé á zə wósós bídí sé má fwo bul jug, sé á bwəma nə cúgə Filipî. Nji, Zembî wúsú nyə á yə sé iηkəŋ í á jəla yí. Iηkəŋ byəəng wə í á sá ná, mizhízhíη mí á tēem ηgə lumbuli nə sé məzhií mēsh íí, sé báá sé á ηgə námá bwíiηg bí Jəjə Kéel má Zembî. ³ Bî má jəlá nə mpu cíəəng nə sé a shígé ηgə bwíiηg bí Kéel dəəngú nə mitédúgá mí íwushî, sé áshígé ηgə sēy nə milám mímbá, kú sá ísēy í mákəŋ. ⁴ Í yidá bæ ná, Zembî nyə á fwo faas sê ná ndéé a mú magulə sê, a mú yə sé Jəjə Kéel ná sé kág ηgə bwíiηg. Ntó, lésú sé á ηgə lás yí, sé a shígé ηgə lás wə mbíí á ná buud bwá fáágug sê; sé á ηgə yida lás mbíí á ná Zembî gwágúg sê nywa, nyə muud mə d̄ə dúg mitédúgá myâ milám yé.

⁵ Haaw. Bî mə mpú ná sé a shígé bwelē jwángulə múúud nə iciyá í mpu, sé nda sá mísóólúgú mí ncwəngə, Zembî jí wúshined. ⁶ Sé áshígé ηgə s̄ə gúmə təə bídí, təə bóól búud dí. ⁷ Í njúl ná sé á shí bæ nə zhií ná sé zág lwó bí mp̄l. Ngaá nə *buud ɔ lwámá ó *Kříst bí nə ηkul lwó búud mp̄l? Nji, sé á yida ηwa bí nə lâm mácey nda nyəəngú má ηkəŋgúlə bwān yé. ⁸ Mətag məəng má á sá ná, sé á tēem yə bí Jəjə Kéel, sé á ηgə jii jīg ná sé má yə námá bí icug bísu yâ sáméfwó, nəcé bí á shín zə bæ sé wəalám.

1:6 Mis 17.5-9; 2Kr 6.10; 2Te 3.7, 9

1:10 5.1-2, 9; Rom 5.9

2:1 1.5, 9

2:4 Zhe 11.20; 1Tm 1.11; Gal 1.10; Ifz 3.2

1:8 Rom 1.8

1:9 Yuá 17.3; Mis 14.15

2:2 Mis 16.19-24; 17.1-9

2:3 2Kr 4.2

2:5 2.10; Mis 20.33; 2Kr 1.23

2:6

⁹ Bwaanḡ, ḡgaá bí ḡḡá táduga wádúgálə sá á ḡḡá wáduga sêy yí. Sá á ḡḡá cúndə bí Jḡḡ Kéel sáméfwó sá dúgá sêy bulú nə mwásé shú ná tə muud ḡḡwúd nə ḡḡwúd nda ḡkêny mbag wúsú. ¹⁰ Bí bí owúshined, Zembî námə wúshined ná kuú nḡəond sá á ḡḡá kyey nə bí obúgula yí í á bæ kuú nḡəond Zembî mə céel yí, kuú nḡəond á otútəlí, nda nə sâ á jumúḡ. ¹¹ Bí mə mpú námə ná sá á ḡḡá ḡwa muud yêsh a bídí nda sóḡḡá mə də ḡwa bwân ná. ¹² Sá á də cwîny bí, də ləl bí mənyúul, sá də báásulə bí ná bí kyéyug kuú nḡəond Zembî mə céel yí. Bí mə jəlá nə cugə ntó nəcé Zembî nyə á jəw bí ná bí bəḡ buud ó Faan dé, ḡwa dán kəw nyédí gúmád.

¹³ Sá ḡḡá námə yə Zembî akíba nə gúl sâ; jí ná, ja bí á gwág Milású mí Zembî sá á bwiḡḡ bí myá, bí á ləḡ myo nda mísə ná. Bí a ləḡ myo ná mísə Milású mí Zembî, kú bæ kéel yá buud ó shí ga. Milású mí Zembî myəḡḡ wə mí ḡḡá sêy bí obúgula dí ícugud.

¹⁴ Ná ndéé bwaanḡ, bí a mə sá námə nda mədḡ mə Zembî mäsé Yudéa mə ḡḡá bḡ Yésus-Kríst má. Buud ó ləəm bún bwé á mə námə wáámə bí nə ifumuga námə nda *Oyúden bwé á wáámə mədḡ məḡḡḡá nə ifumuga ná.

¹⁵ Oyúden bəḡḡ bwé á gwú Cwámə Yésus-Kríst, bwé

gwú *buud ó mícúndə, bwé á jág námə bul wáámə sá nə ifumuga. Zembî nyə ḡḡé nə gwág bwo nywa, bwé ḡḡá lúmbəli nə buud bēsh. ¹⁶ Bwé ḡḡá ntágulə sə ná sá nda bwiḡḡ íkúl ishús Jḡḡ Kéel, bwé acéélé ná íkúl byəḡḡ í dúgúḡ cug. Sálə bwé ḡḡá sá ntó yí, bwé ḡḡá casulə *səm wəḡ ná í bəḡ ncindí. Bwé á mə ka bwəma nə mpimbə mə Zembî.

Pwól nə yéesh ná a ká dúḡ ókrísten wá Tesaloníka

¹⁷ Bwaanḡ, sá bəḡ jí sú kómb dí, tēem bæ ná sá á mə béégya nə bí fúfwálá mísh mäsú nda ná dúḡ bí, mílám mísú myáá mí leedyá nə bí. Ntó, nda sá á bul bæ nə məma yéesh ná sá nyḡḡḡ dúḡ bí ná, sá á ḡḡá yáág ná sá mə zə nūḡ bídí. ¹⁸ Búbálé sá á mə yáág ḡkí ja ḡḡwúd ḡkí íja íbá ná sá mə zə dúḡ bí, ná ndéé mə Pwól; ká, *Sátan nyə a mə ntágulə ná sá nda zə. ¹⁹ Ye bí ampúyé ná bí wə ḡḡá sá ná sá ḡḡḡ nə bwánd Cwámə Yésus nə búḡá? ḡḡá məshusug mäsú mə ḡḡá zhu bídí? Bí wə jí *túm gúmá sá mə bá ḡḡá bəḡuwa ná ndí Yésus dí míshád ja á bá nyḡḡə zə yí. ²⁰ Mpugá ná bí wə bí sá sâ gúmá, bí wə bí sá sâ məshusug.

3

Pwól nyə á kənd Timoté Tesaloníka

¹ Zhúgúlá zhúgúlá, nda sá áshíḡé ná nyḡḡə jíḡw ḡḡélə jí

nda gwáduga bì ná, sá á dúg ná í nywa ná sá lúgúg fwó Atên. ² Sá mú nti *mínyoŋû wúsú Timotê muud bá Zembî bwá ngá námá sêy séy bwiingúla Jɔɔ Kéel yé. Sá mú nti nyá ná a zág sá ná bi bág nà inkáŋ búgá jínúđ, zə cwíny bì. ³ Haaw. Í á jii ná bi bág nà inkáŋ búgá jínúđ shú ná mántágula má nda tí múúđ makuú shí. Biméfwó bi mə mpú ná mántágula mǎni mǎsə dúsú kow Zembî nyá á yə sá yí. ⁴ Ngaá ná ja sá á bə nŭŋ bídí yí sá á shí bwey ngə jaaw bí ná sá é bwəma nə mántágula? Ntó námá wé í má bə éga, bi mə mpú ntó. ⁵ Ná ndeé, nda méé mə áshígé ná nyingə jísow ngələ ji nda gwáduga bì ná, mə á nti Timotê ná a zág wámbulə nda bí ngə cugə cug búgá jín ná. Mə á ngə bæemb ná Mása məbwəbúlán nyə a bá bwəwulə bí ná ndeé njugú sá á njwa yí mú yə íyíy-yíy.

⁶ Ná ndeé, Timotê má wóós wa wúlə nŭŋ bídí. A má zə nə sá jɔɔ mǎkəl ná bí ngə ná kə shwóg nə búgá jín nə cəelí jín. A jaaw námá sá ná bí ngə ná téduga sá tédúgálə ányunywaá, bi njúl nə məma yéesh ná bi mə dúg sá, nda sá bí námá nə yéesh ná sá má dúg bí ná. ⁷ Gwə wé jí ná, bwaang, məfufə nə məbwəbúlán má tɛɛm ngə ntágulə sá, mənyúúl má má bul nyingə lal sá nə gwádúgálə búgá jín. ⁸ Sá má nyingə cugə

ja gaád nəcé sá má gwág ná bi má nada nə Cwámba. ⁹ Sá bí bul bə nə məshusug nə bí mish má Zembî íshéd, nda ná mpu bímbí sá bí nə ŋkul yə nyə akíba yí. ¹⁰ Sá ngə jəgula nə Zembî ntə mínji. Bulú nə mwásá sá ngə jəgula ná shé nyingəg dúgya, sá zág lwándulə sá í ngə ná fufə bí búgá dí yí.

¹¹ Sóŋgú íshé Zembî nyəməfwó bá Cwámba íshé Yésus bwá sáág ná zhí zələ nŭŋ bídí í bág sá ná wanə wanə. ¹² Bí ngə ciila mpədúgá nyín, bi ngə námá cəel bóól búúđ bəsh. Cwámba sáág ná cəelí jəŋg í ngəg nə yáág yáágúg námá nda cəelí sá ngə cəel bí yí. ¹³ A sáág ná milám mí bág nda ŋkúŋkulə bí, bi bág bə nə kuú njəond Zembî mə cəel yí, kú nə sá á jumúg mish má Sóŋgú íshé Zembî dí ja Cwámba íshé Yésus bǎnŋ buud bé bəsh bwá bá zə yí. Amen.

4

Fwámé kuú njəond

¹ Ná ndeé bwaang, sá á shí lwó bí kuú njəond Zembî mə cəel yí, bi mú námá ngə kyey wə. Ná ndeé, kəgá nə kuú njəond wəŋg shwóg ngə yáág yáágúg; sá ngə bándulə bí ntó jíná má Cwámba Yésus dí. ² Bi mə mpú məcwŭŋ sá á cwíny bí nə ŋkul mə Cwámba Yésus má. ³ Nkúmba sá Zembî ngə jii yí jí ná bi cúgəg mbií á cəel yí. Kwanzugá jaŋga. ⁴ Muud

3:2 Timotê: 1.1 **3:3** Ifz 3.13; 2Te 1.4; 2Tm 3.12 **3:4** Mis 14.22 **3:5** Flp

2.16 **3:6** Mis 18.5; 2Te 1.3; 1Tm 1.5; Flm 5-7; Gal 5.6 **3:7** 2Te 1.4 **3:10** 2.17

3:12 Gal 6.10 **3:13** 5.1-2; Flp 1.10 **4:1** 2.13; Kol 1.10; 2Te 3.6 **4:3** 5.23;

1Kr 6.13; Heb 10.10 * **4:4** Bóól bwá ci na ná: «Muud yésh cúgəg nə yé múdá».

yêsh cùgag nà nyúúl nyé* mbií Zembî mæ céel yí, ñwa nyæ nà mæjilæ; ⁵ kú bɛ bów-bôw iyéesh nda buud bwé ampúyé Zembî wá. ⁶ Muud nda nyúg *mínyonhâ na sâ nííd, nda ntɔ mínji. Næcé Cwám̄ba mæ dæ kunda búúd ísâ ínííd; sá á shí bwey dæ jaaw bí ntó, sá ñgæ námá nyingæ báásulæ jaaw bí ntó. ⁷ Mpugá ná njúwúlú Zembî nyæ a jôw shé yí í áshígé bæ ná shé ñgág nà kæ shwóg ñgæ sá ísâ í ádudanâ; í á yida bæ ná shé cùgag mbií á céel yí. ⁸ Ná ndéé, muud mæ bán mæcwûñ mága yé nyæ abáné múud, á ban Zembî muud ñgá yæ bí Nkêñkê Shíshim yé.

⁹ Shú sâ í dúgyá nà cæelí á mpádúgá omínyonhâ yí, í ajíyé ná mæ cílæg bí, næcé mæ mpú ná Zembî nyæmfwó nyæ á má jígali bí nda bí má jálá nà ciila mpádúgá nyín ná. ¹⁰ Bí ñgæ ntâg námá bwey lwóya cæelí jœngú nà omínyonhâ ó íshé bêsh wâ Masedwân yêsh. Bwaanɔ, sá má bándúlá bí ná bi kág nà cæelí jœng shwóg ñgæ yáág yáágúg, ¹¹ bulugá sɔ cug mátæla, muud bul sɔ ná a dúgúg ñji sâ í dúgyá nà nyæ yí, sɔ ná a séyúg nà mæbwé mé nda sá á cwíny bí ná. ¹² Ságá ntó shú ná bi cùgag cug í é bæ nà mæjilæ mísh má buud bwé cùgé *Dɔ dí wá; bí nda sá ná bóól búúd bwé ñgág nà ñkény mbag wán.

Zembî mæ bá gwûmushi omínyonhâ ó íshé

¹³ Bwaanɔ, sá acéélé ná bi dúg jág sâ í dúgyá nà okristen bwé á má kæ ígwód wá yí. Í jii ná bi dúg mpu, shú ná bí kú dæ bæ ná shúsúlú shúsúlú nda buud bwé ángé nà bwánd nà búgá wá. ¹⁴ Shé ñgæ *magulæ ná Yésus nyæ á yæ a mú nyingæ gwûm, shé mágulægá námá ná, bæñg bwé á yæ bwé ñgá *búgula Yésus wá, Zembî mæ bá gwûmushi bwo a mú kæ nà bánónɔ Yésus.

¹⁵ Gúl sâ sá ñgæ jaaw bí Cwám̄ba nyæ a ci wé ga: ja Cwám̄ba mæ bá nyingæ zæ yí, shé buud mæ bá bæ shé ñgá ná dúgya wá, shé ábúlé kæ shwóg, lúgæ bæñg bwé má yæ wá mpúsæ. ¹⁶ Næcé í bá bæ ná, buud bwé bá gwág kæl ñgá cúndæ, wúl kúkúamá *wééngales ñgá wééshuli kæl, laag má Zembî ñgá lás, Cwám̄ba nyæmfwó mú shulæ wú jon dí, buud bwé á yæ bwé njúl búúd ɔ *Kрист wá bwé mú tééd gwûm. ¹⁷ Bwé ká shîn gwûm ntáni, shé buud mæ bá bæ shé ñgá ná dúgya wá, shé mú señgya nà bwo ná ndéé sánónɔ mú ñkân kæ míñkúdúd kæ bwæma nà Cwám̄ba nûñ míngúlúd; sánónɔ sá mú ji kandugæ á kandugæ. ¹⁸ Dugá wíya ñkul mílámúd nà iciyá íni.

5

4:7 4.3; 1Pr 1.15-16 4:8 1Kr 6.19-20 4:9 Zhe 31.33-34; Gal 6.10; Ifz 5.2 4:10
2Te 3.4 4:11 2.9; Ifz 4.28; 2Te 3.10, 12 4:12 1Kr 5.12-13; Kol 4.5 4:13 5.1-2;
1Kr 15.51-52 4:13 1Kr 15.18-19; Ifz 2.12 4:14 Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 12, 20
4:15 1Kr 7.10, 25 4:16 1Kr 15.23 4:17 Yuá 12.26; Rom 5.17; Flp 3.20

*Muud nyə ampúyé jwów
Cwámba mə bá zə yí*

1 Bwaang, í ányíngáyé jii ná mə cíləg bí shú sâ í dúgyá nə məfwála nə ija ísâ í bá s̄y yí. 2 Nəcə biméfwó bi mə mpú ná s̄əj s̄əj ná jwów mə Cwámba í bá zə wóós nda júwâl í də zə mpwó-bulú ná. 3 Buud bwá bá ηgə ci ná: «*Ηυύη!* A m̄əj m̄ətəla e! Kú nə t̄ə s̄ā í k̄ənd múúd l̄əm gwów!» Í bá bə, buud bwá ηgə l̄ás ntó, byéndí í ó wóós bwo məseegya, námə nda m̄əcəy mə minú mə də wóós múdá á bum məsh̄iga ná. Bwá ábúle faam. 4 Ká, bwaang, bi báá cugé yídúgúd*. Jwów d̄əngá í ábúle wóós bí nda júwâl. 5 Bi báá búsə bwán ó m̄əjkenya bi b̄esh, bwán ó mwásá. Shé cugé búúd ɔ búlú, búúd ɔ yídúgá. 6 Nda jí ntó ná, shé ajáláyé nə kə ígwád nda bóól búúd bwá ηgə kə ígwád ná; shé mə jəlá nə ji ηkasə, shé də cunal íyéesh íshé.

7 Nəcə ná, buud bwá də kə ígwád wá bwá də kə ígwád íbulú, ɔngule də fudə nə məlwəg íbulú. 8 Shé b̄əj buud ɔmwásá, shé dúgá cunal íyéesh í íshé. Ntó, í jii ná shé ηwág búgə nə c̄elí búdal íbəd dí t̄əj nda búduga í íjkwánz ózimbi bwá də bwáád bəd dí yí, shé ka ηgə bwánd nə búgə ná Cwámba mə bá sá ná shé fáámug nə íntúgúlí, bwándúle

wəngá í bə shé nda t̄əm íjkwánz zimbí mə də búdal lúúd yí. 9 Nəcə ná, Zembí nyə a shígé féesh shé ná shé zág yida bwəma nə mpimbə jé; nyə a féesh shé ná shé dúgúg cug zhí mə Cwámba íshé Yésus-Krist dí. 10 Ngaá ná Yésus wəngə wə nyə á yə shwiy dúsú? Haaw! Nyə á yə shú ná s̄ən̄əj sá cugəg, t̄ə shé mə jí ηkasə, t̄ə shé mə nyingə kə ígwád. 11 Ná ndeé, dugá sá ná, bóól wá bóól ηkúl m̄ílámúd, bóól sá ná bóól búgə í lálug, nda bí mú ηgə bwey sá ná.

Məcwūη mā məzhúgúlá

12 Bwaang, sə ηgə námə ci nə bí ná, b̄əngə bwá tál bí shwóg bwá ηgə wáduga ηgə cwīny bí cug kr̄isten dí wá, dugá ηwa bwo nə məjilə. 13 Dugá yə bwo gúmá, bí c̄el bwo nə fwámé c̄elí nəcə séy bwá ηgə s̄ey yí. Cugəgá ná sh̄eε mpédúgá nyín.

14 Bwaang, sá ηgə yáág nə bí ná bi dúg l̄ás nə b̄əngə bwá ac̄éélé s̄ey wá; bí sá ná b̄əngə búsə nə íjkwə wá bwá wíinzhug mənyúul, nə b̄əngə búsə nə iləm wá məkuú mə tówúg shí; bégá nə jísów, də jísów búúd b̄esh. 15 Bi ó bey. Muud nda bweel məb̄əw ηgwól mə sá nyə má; yidagá də síya mənywa mpédúgá nyín, də námə sá búúd b̄esh. 16 Dugá bə nə məshusug ja j̄esh, 17 də jəgula nə Zembí kú káád, 18 də

5:2 1.2-3, 10; 2.19; 3.13; 5.23; Mat 24.36; Flp 4.5; 2Te 1.7, 10; 2.1-2 wóós nda júwâl:

Mat 24.43; 2Pr 3.10; Mbú 3.3; 16.15 **5:3** Zhe 6.14-15; Mat 24.39 * **5:4** Buud bwá afwóyé magulə Yésus wá bwá ηgə ηkúηkulə nə cug kú mpu shwóg kú mpu shug: búsə yídúgúd. **5:5** Rom 13.11-12; Ifz 5.8-9 **5:8** Ifz 6.11-17 **5:9** 1.10; 2Te 2.14 **5:10** 4.14; Rom 14.8-9 **5:12** 1Kr 16.15-18; 1Tm 5.17 **5:14** 2Te 3.6, 11, 15 **5:15** Rom 12.17; Flp 1.10 **5:16** Flp 4.4 **5:17** 5.25; Luk 18.1; Rom 12.12; Ifz 6.18; Kol 4.2 **5:18** Ifz 5.19-20

yə Zembî akíba nə məfwála
mêsh mâ cug jín. Bî buud bí
búsá búúd ɔ *Krîst Yésus wá,
isâ Zembî mə jí né bi dóg sá
wó íni.

¹⁹ Kúgá ntágulə nə Shíshim
mə Zembî bəg kú sêy sêy jé.

²⁰ Kúgá bæeg mpyêny íciyá í
*búúd ɔ mícúndə ó Zembî.

²¹ Dugá faas isâ byêsh, bí də
bii nji byəŋg í nywá yí.

²² Bî ɔ káálágə nə mbií
məbôw wêsh wúsə nə ŋkul
shweenzh bí yí.

Ibwádán nə məbádá

²³ Zembî á mpwogé
nyəməfwó ké fúb bí ikómb
byêsh; ké baagulə bí ikómb
byêsh, nə *shíshim, nə *jím,
nə nyúúl, byêsh í bág bə kú
nə sá á jumúg ja Cwámba íshé
Yésus-Krîst mə bá nyiŋgə zə
yí. ²⁴ Muud ŋgə jôw bí yé ji
abúgúlág; nyə wó mə bá sá
sólúgú wəŋg.

²⁵ Bwaŋg, dugá jəgula nə
Zembî shú dúsú.

²⁶ Kúlálágə mə bwáŋg
bêsh məkúlala mə buud ó
Zembî. ²⁷ Mə jəgula nə bí
jínə mə Cwámba dî né bi
lóg bwáŋg bêsh kálaad éga.
²⁸ Cwámba íshé Yésus-Krîst ké
sá bí mpaam.

Kálaad ábêê Pwôl nyə á cilə buud ó Tesaloníka yé Isâ í dúgyá nə kálaad ábêê mə Pwôl shú Tesaloníka yí

Míl mínjígúlá mí á kə wóós Tesaloníka, zhwog obúgula bwé mú bɛ myo, isâ Pwôl nyə á ngə ci kálaad ashúshwóógúd yí í kú mpu bə nə cé. Bóól óbúgula bwé á magulə ná jwów má Cwámba í á má bwey bə (2.2), bóólúgá bwé á ban ná bwé ányíngáyé ná sêy nəcə shí í zé shîn (3.6-12).

Í á ka jii ná Pwôl cílag bwo nyíga kálaad ná a súgúg bwo mitédúgá. Nyə á jee cilə nyə baalé óngwoond mpúsə nyɔɔng nyə á fwo kə yé, í á jəla nə bə a njúl námə Kərênt, a kú fwo kə Tesaloníka ja ábêê (Mis 20.1-6). Kálaad ji nə icé ntúga:

(1) Pwôl má tééd yə Zembî akíba nəcə buud bwé ngə gwáduga búgə ókrísten wâ Tesaloníka búśə nə ndí yí; a mú jî Zembî ná bwé bəg nə zény kələ shwóg təə bwé bwəmə ná cúwáí (1.1-12).

(2) A mú ntág zə ηwa lúu ciyá wáméfwó á kálaad, isâ í bá ngə sîy ja í bá bə ná Yésus wál zə yí: Mbúwúlú múúd mə bá sááfulə shí (2.1-12), í bá jii ná óbúgula bwé jísówúg (2.13-3.5).

(3) A mú ka kə shínal nə ibwádán nə iciyá yá məshíné (3.16-18).

Yáág-yáág ciyá jí nə: «Ŋkí muud nyə acéélé sêy nə məbwə mé, nyə ajáláyé námə də» (3.10).

Məbáďá

¹ Mə Pwôl wə má cílə bí kálaad éga, səná Silvê nə Timotê. Sá má cilə bí *Dɔ á Tesaloníka, Dɔ dúśá Dɔ má Zembî Sóóŋgú bá Cwámba Yésus-Kríst yí. ² Zembî Sóóŋgú bá Cwámba Yésus-Kríst bwé ó sá bí mpaam, bwé ó sá námə ná bí cúgəg ná shɛɛ.

Cwámba mə bá zə sámb shí ga mílśú

³ Bwaang, sá búśə ná sə dúg yə Zembî akíba ja jêsh shú sá á ngə sá bídí cug dí yí. Í jəla ná sə dúg yə nyə akíba, nəcə búgə jín í ngə lal lalúg í, cɛlí bí ngə ciila mpédúgá nyín yí í ngə námə yáág yáágúg. ⁴ Sâ jɔɔng í má sá ná sáméfwó sə ngə bwiiŋg mósól mádɔ má Zembî lâŋ wán nə mílúú ná sáŋ. Mílúú míśə sə ná sáŋ nə bí nəcə bí búśə nə zény kələ shwóg, buud bwé ngə tɛem wáámb bí nə cúwáí bímbí bwé ngə wáámb yí, búgə jín í atágé, bí ngə jísəw məntágula. ⁵ Sâ jɔɔng jisə yuug í ngə lwó ná Zembî má də cígal mílśú sémbyé á tətəlí. Na mə lwó ná bí mə mpíyá nə Faan má Zembî bí ngə jug nə ifumuga yá cínɔng yí. ⁶ Bábələ jisə ná Zembî jí tətəlí muud, a bá bweel *íncwaw í ntəg búúd bwé ngə

lwó bí íni. ⁷ Bí buud ngá bwama nã mântágula wá, a bá sá ná shé yówulag ja Cwámba Yésus mã bá zã lwóya nyúul nã ñkácíd í *wáéngales byé yí. ⁸ Bwá bá zã bumb-bumb kuda dí, zã yã íkùl ishús nã buud bwá ngá ban magulálã Jǝǝ Kéel mã Cwámba íshé Yésus wá intúgúlí. ⁹ Buud bõngú intúgúlí byáñ í bá bã ná, bwá bá kã yúúd kandugã kandugã shwóg-shwóg nã Cwámba, kú kumã kúl á bá lwóya yáág-yáág ñkùl nyé á milwaná yí. ¹⁰ Í bá bã jwów á bá zã ná gúmá jé í nyínúg búúd bé dí yí, ná bõng bêsh bwá á *búgula nyã wá bwá bényug nyã. Bi mã bá bã gwoong jõngúd, nãcé bi á magulã sã sá á bwiing bí yí. ¹¹ Gwá wá í sá ná sá ngág nã jãgula ja jêsh shú dún yí. Sã ngã jãgula ná Zembî íshé sáág ná bi cùgag cug í mpíyá nã njúwúlú nyã á jôw bí yí. Sã ngã námã jãgula ná a kwííndúg bí nã ñkul nyé, bi sáág mãnywa mêsh bí ngá gwág yéesh ná bi mã sá má; a sáág námã ná búgá jín í nda ná bã á shílág. ¹² Ntó, bi e sá ná jínã mã Yésus Cwámba íshé í ñwág gúmá, bi mú námã ñwa gúmá nyádí. Mpaam mã Zembî íshé bá Cwámba íshé Yésus-Kríst wá í é sá sóólúgú wõng wêsh.

2

Isã í bá s̄y shúshwóógú ná Cwámba zág yí

¹ Bwaang, shú zãlã Cwámba íshé Yésus-Kríst mã bá nyiñgã zã yí nã nda shé mã bá seengya nyádí ná, sã ngã ci nã bí ná ² bi kú fãnda læl cugula ntó, námã nda sã mã cí ná jwõw dõng í mã bwey wóós. Tõ ná ngwól múúd mã jaaw bí ná *shíshim í ámã jaaw nyã gúl sã, tõ muud mã jaaw bí jí, tõ muud mã jaaw bí ná sã wã sã ámã cilã, kúgá fãnda bã nã ífwaas ntó. ³ Muud tẽem zã jwãngulã bí ntudelé, kúgá bẽ nyã. Nãcé Cwámba nyã abãlẽ fãnda zã ntãni; dúl fwála í bá fwo bã buud bwá bá ngaan nã Zembî mbií áyíyáág, Mása miñgáádã ngá sã ná buud bwá bág kú bísh Zembî yé mã bá fwo lwóya nyúul ná ngãñ, mãsa wõngú nyẽ mã bwey bã ná a bá jẽẽ. ⁴ Mása wõng mã bá zã bãn lúu, lúmbuli nã sã jêsh bwá jôw ná zembî yí, bwá ngá yã gúmá yí. A bá sã ntó ná ndeé kã nyíi *Mpáánzã Zembî kã ji wu, nyãméfwó kã kudã bud ná nyã wã Zembî.

⁵ Mã á dũ bwey jaaw bí sã ni mã njúl ná nũñ bídí; bi anyiñgáyé ná tãduga ntó? ⁶ Ja gaád bi mã mpu sã í ngá bii Mása wõng ná a nda lwóya nyúul yí. A bá námã ka lwóya nyúul ñji ja fwála dõng í bá wóós yí. ⁷ Tẽem bã ntó, sã *ndimba í ngá sã ná buud bwá bág kú bísh Zembî yí í ngã bwey s̄y. Í bá s̄y ná ngãñ ja sã í ngá laa gwo yí í bá wú yí. ⁸ Ná ndeé, Mása á

kú bish Zembî mú bá lwóya nyúul. Nji, Cwámba mæ bá yámb nyə ngûl nə mpu yé, a mú jimb, zələ Cwámba Yésus mæ bá zə a ngə ɲkənəwə yí, í bá zə shínal nyə ná máɲ. ⁹ Mása á kú bish Zembî yé wəɲɲ mæ bá zə nə ɲkul mæ *Sátan zə ngə sá *məshimbá mimbii mimbii, nə isâ í ntɔ búúd ɲkul yí, nə *isâ í mímbúgú ngə́lə shiig buud. ¹⁰ A bá zə sá olílingi, zə shiig búúd bwé jálá nə jimb wá. Bwé bá jimb nəcé bwé á bə nda cɛɛl óbúbálé shú ná bwé dúgúg cug. ¹¹ Sâ jəɲɲ wé Zembî mæ bá nti bwo nyúul ɲkul í bá zə kənd bwo jugú yí, shú ná bwé *máɲuləg ijɔɔ.

¹² Ná ndeé, buud bəsh bwé ngə́ bə kú magulə sâ jí búbálé wá, bwé ngə́ yida gwág nywa olílingi wá bwé bá bwəma nə intúgúli.

Obúgula bwé yímúg mənyúul

¹³ Nji, yé bwaáɲɲ Cwámba mæ céél wá, sá bəɲ sá mæ jə́lá nə də yə Zembî akíba ja jəsh nəcé sá nyə á mæ sá bí yí; nəcé Zembî nyə a mæ féesh bí ná bi wé téédúg* dúg cug nə sálə Shíshim yé í sá ná bi bəg minjəkɛɲkɛ mi búúd, bi mú magulə sâ jí búbálé yí. ¹⁴ Cúndə́lə sá á zə ngə́ cúndə́ Jɔɲ Kéel bídí yí, Zembî nyə á balan nə wə, a mú jəw bí shú ná bi dúgúg cug, bi bəg nə milwané mí Cwámba wúsú Yésus-Kríst. ¹⁵ Ná ndeé

bwaɲɲ, yímúgá mənyúul; sá á jíguli bí minjígulá, míl sá lás nə mimpu bi ngə́ gwág, mílúgá sá cilə bí ciləg, nadagá nə minjígulá myəɲɲɲ.

¹⁶ Sóɲɲgú íshé Zembî nyə á cɛɛl shé a sá shé mpaam, wá shé ɲkul mənyúúlúđ, sá nə shé ngə́g nə bwánd nə búgá. Nə Cwámba íshé Yésus-Kríst nyəməfwó, nə Sóɲɲgú íshé Zembî wəɲɲgú ¹⁷ bwé wág bí ɲkul mənyúúlúđ, bwé sá ná bi yímúg mənyúul sâ ányunywaá jəsh bí mæ sá yíid, təw ləsú ányunywaá wəsh bí mæ ləs yíid.

3

Cwámba jisə abúgúlag

¹ Ná ndeé bwaɲɲ, jəgəlagá nə Zembî shú dəsúđ. Jəgəlagá nə ləɲ mæ Cwámba í léélug mpyáánz, buud bwé ɲwág námə wə nə gúmá nda nūɲ bídí. ² Jəgəlagá námə ná a yílúg sá mənyámá mæ íbəw-bəw i búúd í ányinyaanə dí; buud bəsh dí bwé ngə́ magulə *búgula. ³ Nji Cwámba nywáá jí abúgúlag, nyə wé mæ bá sá ná bi yímúg mənyúul, a sá ná Mbáwúlú múúd nda sá bí məbəw. ⁴ Sá bí nə búgə təɲ buud ɔ Cwámba nə bí ngə́ sá nda sá ngə́ ci ná bi sáág ná, bi é ngə́ námə nə sá nji ntə. ⁵ Cwámba sáág ná milám mín mí céélug Zembî, mí bəg nə zény kálə shwóg nda *Kríst.

Obúgula bwé séyúg nə məbwé máɲ

2:9 Mat 24.24; Mbú 13.11-13 2:11 2Tm 4.4 2:12 1.6-8 2:13 1.3 * 2:13 Bóol bwé ci ná nyə á féesh bí ná mətéédúléd. 2:14 1Te 5.9 2:15 3.6; 1Kr 11.2 2:16 1Te 1.4 3:1 Mis 2.4; Rom 15.30; 1Te 5.25 3:3 1Kr 10.13; 1Yn 5.18 3:4 1Kr 4.16; Gal 5.10

⁶ Bwaanḡ, sá ḡḡ cwîny bí jíná má Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst dí n̄áá: bi a lág n̄jígúlá n̄ s̄; *mínyon̄h̄ wún yêsh m̄a b̄a nda b̄e n̄jígúlá w̄on̄ḡgú, a yida ḡḡ ji kú s̄y yé, sásúlágá nȳ.

⁷ Biméfwó bi m̄a mpú nda bí má jálá n̄a ḡḡ yagula s̄a ná. Ja s̄a á b̄a n̄h̄ bídí yí, sá áshíḡé ḡḡ cuḡa cuḡ íl̄am. ⁸ Sá áshíḡé ða bíd ná buud bw̄a w̄ílúḡ s̄a ashw̄a. Mb̄. Sá á yida ða wáduga s̄y bulú n̄a mwásá shú ná mbag wúsú í b̄ag kú bad̄wo múud m̄abaḡud. ⁹ Nt̄o cuḡé ná sá áshíḡé b̄a n̄a zhíí m̄a sá ná buud bw̄a ḡkényág mbag wúsú. Sá á b̄a n̄a zhíí nȳon̄ḡh̄, n̄ji s̄a á yida c̄eel lwó bí yuug bí má jálá n̄a yagula yí. ¹⁰ N̄gaá ná ja s̄a á b̄a n̄h̄ yí s̄a á shí bwey ða j̄íguli bí ná ḡkí muud nȳa acéélé s̄y n̄a m̄abw̄a mé a nda nám̄a nyin̄ḡ ða ða?

¹¹ Ká, sá ḡḡ ḡwág ná b̄óól búúd w̄a ḡwoon̄ḡ j̄in bw̄a mú ḡḡ cuḡa cuḡ íl̄am; bw̄a lúḡá s̄y n̄a m̄abw̄a m̄án̄, bús̄a n̄ji ḡḡól̄a k̄and mil̄am ízháá isád. ¹² Mbií búúd w̄on̄ḡgú, sá ḡḡ ȳimb̄uli bwo, ḡḡ b̄and̄ul̄a bwo jíná má Cwám̄ba Yésus-Krîst dí ná bw̄a ḡḡḡ n̄a s̄y ná sh̄e, bw̄a b̄ag ða íd̄uw bw̄a á s̄y n̄a m̄abw̄a m̄án̄ yí. ¹³ Bwaanḡ, bi b̄an̄ bí nda káád sál̄a m̄ánywa.

¹⁴ Muud m̄a b̄a kú sá m̄agwág n̄a s̄a sá ḡḡ c̄i wa kálad éga dí yé, bi ó ḡḡa nȳa jín̄a, bi mú b̄égyá n̄a nȳa shú ná í s̄aág nȳa shw̄on̄.

¹⁵ Bi nda yida ḡḡa nȳa nda zhízh̄in̄, mb̄. Yidagá lámusa n̄a nȳa nda múud m̄a lámusa n̄a *mínyon̄h̄ ná.

Ibwádán n̄a m̄abádá

¹⁶ Cwám̄ba á mpwogé nȳaméfwó k̄a sá ná bi cuḡḡ mpwogé ija byêsh m̄azhíí m̄esh dí. Cwám̄ba j̄íg n̄a bi b̄esh. ¹⁷ M̄a Pwól wá má c̄ilá m̄abádá m̄aga; ntúga wé má ða s̄an okálad b̄am yé. Mbw̄a w̄am wá í am̄a cil̄a. ¹⁸ Cwám̄ba íshé Yésus-Krîst k̄a sá bí b̄esh mpaam.

**Kálaad
ashúshwóógú
Pwôl nyə á cilə
Timotê yé
Isâ í dúgyá nə
kálaad
ashúshwóógú mə
Pwôl shú mə
Timotê yí**

Timotê nyəngú nyə á bə shilə Yúden, sóngú mwâ Gərêk. Ja Pwôl nyə á ngə sá njəond yé ábēē wə nyə á kwey Timotê ngwála á Listrə, shí bwə ngə jəw múús ná Turki yí (Mis 16.1). Nji bwə á bwəma cínəng yí, Timotê nyə á shwal bə ngwól múúd gwoonəng mə Pwôl. Nə okálaad obá Pwôl nyə á cilə Timotê wá, nə nyəonəng nyə á cilə Titus yé búsə wán mbwoomb bwə jów ná «okálaad ɔ məwíl səonZ». Bwə jəw bwo ntó nəcé búsə nə məcwŭŋ shú óbaagulə ó íncwəmbə nə bóól ótówe ɔ shwóg wā Dɔ.

Timotê ashúshwóógú jisə nə mánkəw məbá:

- (1) Minjígúlá mí dúgyá nə Dɔ dēsh nə otówe ɔ shwóg myá (milúú 1-3).
- (2) Məmpándí Timotê mə jálá nə bə shú ná iséy byé í kyéyug mpwogé má (milúú 4-6).

Pwôl nyə ashígé ngə jii ná Dɔ nə otówe ɔ shwóg bwə ngəg nə bə məcɛɛ nda mimbwaamb-julə; nyə á yida lwó ná bwə ngəg nə sá isâ nə jɔ lâm, bwə ngə ságəsə Kríst muud má yíl sá míkwám dí yé (2.3-6).

Məbáda

¹ Mə Pwôl wə mə cílá kálaad éga. Mə ji *muud lwámá mə *Kríst Yésus. Nyə Kríst sá ngə bwánd nə búgá yé, bá Cəgye wúsú Zembí wə bwə á ŋwa cígúlá nə mə bəg muud lwámá. ² Mə cilə wo Timotê fwámé mwân waamə mə á byâ cug krísten dí yé. Zembí Sóngú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwə ó sá wo mpaam, bwə ó gwág wo cey lámád, bwə ó sá námə nə wo cúgəg mpwogé.

Minjígúlá myá məshügá mí shínúg

³ Ja mə á ngə kə Masedwân yí, mə a yáág nə wo ná wo jíg Ifēz. Í á bə shú ná, buud bwə ngə jíguli minjígúlá mishús nŭŋ wá, wo tálúg mpándí ná bwə kú ná kwo jíguli minjígúlá myəonəng. Jígú nŭŋ, wo tálúg bwo mpándí nyəonəng. ⁴ Gúl sâ jí námə ná, nə mikanda, nə lɔlə məbyél ná lə lə lə kú nə məshíné*; tálúg námə bwo mpándí ná bwə kú də kənd mílâm mbií isâ byəonəgúd. Isâ byəonəng í ádé kwíind múúd nə muud bəg

1:1 muud lwámá: 2.7 Cəgye: Tit 3.4 bwánd nə búgá: Kol 1.26-27 **1:2** Timotê: 1Kr 4.17 mwân waamə: 1Kr 4.15; 1Te 2.11; Tit 1.4 **1:3** Ifēz: Mis 20.1 buud bwə ngə jíguli minjígúlá mishús: 4.1-10; 6.3-5, 20-21; 2Tm 2.16-18, 23-26; Tit 1.10-16; 3.9-11 **1:4** 4.7; 6.20; 2Tm 2.16, 23; 4.4; Tit 1.14 * **1:4** Oyúden bwə á də baagulə məbyél mán micilyá, də lɔ micilyá myəonəng míssəon, sâ jəonəng wə Pwôl ngə ban na yí.

tádúgá má Zembî. Í yidá du shwambulə búúd ná bwá dág sɛ́ɲusa mákəl. ⁵Ja má lás ntáni yí, mə ɲgə jii ná obúgala bwá bág nə fwámé cɛɛlí. Muud jí nə lám fúbán, lám nə sáɲ, búgá jé kú nə məkəɲ yé, nyə wə mə du cɛɛl búúd fwámé cɛɛl yé, váál cɛɛlí jɔɲɲg wə má jíí ná bi bág nə ndí yí.

⁶Bóól búúd bwá á má yíl mílám jɔ mǐnjǐgúlá mǐnííd, bwá á má kə cwagəwa bɛ́ dǎlə lás mbɛɛ ílís-lís kú nə shwóg kú nə shug. ⁷Bwá ɲgə jii ná buud bwá ɲwág bwo nda *Oɲkume ó mácɛɛ má Zembî, ɲji í ɲjúl ná bwá aɲgê nə wámbulə sâ bwá ɲgá ci yí, kú wámbulə sâ gwáméfwó bwá ɲgá lás nə ɲɲkəɲ yí.

⁸Sá báá sə ɲgə mpu ná məcɛɛ məsə jɔjɔ sâ ja múúd mə bálán nə mwo mbií í jála yí. ⁹Nda jí ntó ná, sə dágá mpu ná məcɛɛ má áshígé tálwə shú múúd jí tətəlí yé. Mbô. Má á yida tálwə shú búúd bí kú bish məcɛɛ wá, nə buud ɔ məlɔwə, nə buud bí kú bish Zembî wá, nə bóól ósól ɔ *mísəm, nə buud búsə kú gwɔɔ Zembî wá, nə bɔɔɲgə bwá ɲwá isá í Zembî zhizhe nə zhizhe wá, nə búúd bwá gwú ósólɲgú wá, nə bɔɔɲgə bwá gwú ónyɔɔɲgú wá, nə bóól ógwúl ɔ búúd bəsh. ¹⁰Məcɛɛ má á tálwə nəmá shú búúd ó jaɲga, nə budúm bwá sá íland nə bóól búúdum wá, nə buud bwá kúshá kənd bóól míkwám

dí wá, nə obwiɲɲgə ó íjǔǔ, nə bɔɔɲgə bwá kéén jínə má Zembî məshígád wá. Məcɛɛ má á tálwə shú sâ jəsh í lúmbuli nə fwámé ɲjǐgúlá yí. ¹¹Fwámé ɲjǐgúlá wɔɔɲgə í ɲgə bɛ́ jɔjɔ lâɲ má Zembî á milwanə búúd bwá du ságusə nə nywáá má jəla yé. Jɔjɔ Lâɲ wɔɔɲgə wə bwá á yə mə ná mə zág ɲgə bwiɲɲgə yí.

Pwól ɲgə yə Yésus akíba

¹²Mə ɲgə yə Cwámba wúsú *Kříst Yésus akíba, nyə muud nyə a má lələshi mə yé. Mə yə nyə akíba nəcé nyə wə nyə á kwey ná a ji nə ɲkul jee shwu nyúul nə mə, a mú sá nə mə bág nyə sól məsáal. ¹³Í ɲjúl ná mə á du bul jág lás nə nyə yág, mə á du jugəshi buud bé mə ɲjúl ɲkí jág gwɔ́ lám; ɲji, nywáá nyə a má bwúg mə ná ɲkwɔɲú nəcé mə á ɲgə sá isá byɔɔɲgə jág dī, mə kú nə búgá. ¹⁴Cwámba íshé nyə a má sá mə mpaam ntɔ mǐɲji, nyə a má sá ná mə bág nə búgá, nə cɛɛlí í ɲgá zhu wə Kříst Yésus. ¹⁵Ciyá ga jí abúgúlág, sə má jəlá nə magulə gwo sə bəsh: jí ná, Kříst Yésus nyə á zə shí ga dí zə cug ósól ɔ *mísəm; ósól ɔ mǐsəm bɔɔɲgú dī, mə wə jí áshúshwóógú. ¹⁶ɲji, Zembî nyə á bul gwág mə ɲkúɲkwóɲulə shú ná jɔ lám má Kříst Yésus í nyínúg mádí, mə mú bə yuug shú búúd bwá bá *búgala mwôw má

1:5 1.14, 19; 2.15; 4.12; Rom 12.9; 13.10; 1Kr 8.1; Gal 6.10; 2Tm 1.3, 13; 3.10; Tit 1.15 **1:6** 1.4; 6.4, 20; Tit 1.10 **1:8** Rom 7.12, 16 **1:9** Gal 5.19-21 **1:10** 4.6; 6.3; 2Tm 1.13; 2.2, 15; 3.14; 4.2-3; Tit 1.9; 2.1, 7-8 **1:11** 1Te 2.4 **1:12** 2.7 **1:12** Gal 1.15-16 **1:13** Mis 8.3; 9.1-5; 1Kr 15.9; Gal 1.13 **1:14** 1.5; 1Kr 15.10 **1:15** Luk 15.2; 19.10; Rom 5.8 **1:16** Ifz 3.7-9; Kol 1.25

ngó zə má, yuug ná bwé bá lág cug á kandugə kandugə. 17 Buud bwé yág Njwú-buud á kandugə kandugə gúmá. Zembí nyə abúle bwéle yə yé, Zembí jí kú nyîn nə mísh yé, á jí Zembí nji nyə ngwúd nə ngwúd yé, a ñkánuwag kandugə á kandugə. Amɛn.

Gwánág jɔjɔ gwáná

18 Timotê mwân waam, mə zə yə wo nyíga mpándí bɛ nə iciyá *búúd ə mícúndá bwé á ci shú dwó yág yí. Iciyá byəɔng í ó yə wo ñkul ná wo gwánág jɔjɔ gwáná. 19 Ngagú nə gwána wo mbíd búgá, wo njúl nə lâm ná sánj. Bóól búúd bwé á mə du ban dúlə gwágúlə lâm nə ndéé búgá jáŋ í á mə nyasula nda byóól í du búg ngwɔɔ ná. 20 Imene bá Aləguzándrə búse sámbá búúd jəɔngúd; mə a mə cwámbulə *Sátan bwo shú ná bwé ñwág njígúlá ná bwé nda ná bá bwéle *lás nə Zembí bwaasúlə mpu.

2

Du sá májəgula shú múúd yəsh

1 Sâ mə ngó tééd fwo yáág nə ndí yí jí ná, obúgula bwé dúg kə nə miŋgwóómbúlú wə Zembí, du jəgula nə nyə, du gwáámb nyə isá, du lə nyə. Bwé dúg sá ntó shú búúd bəsh í, 2 shú ójwú-buud nə shú

búúd bəsh bí nə miŋkwóŋ wá. Sâ jəɔng í é sá nə shé cágəg nə shee, kú nə intúgúlí, nəcé cágələ cug í yə Zembí gúmá yí, nə cágələ mbií cug í jəla yí. 3 Ntó jí jɔ sâ, Cugye wúsú Zembí mə gwág nywa ntó. 4 Á jii ná buud bəsh bwé dúgúg cug, bwé mpu óbábálé.

5 Nəcə, Zembí jí nji ngwúd, lí-nji námə ngwúd mpédúgá Zembí bánŋ buud, lí-nji jəɔngú jíse muud, nyə wə Yésus-Kríst.

6 Nyə wə nyə á yána cug jé shú ná buud bəsh bwé bág ofulí*.

Nyə á sá sósúlúgú wəɔng námə fwála í á jəla yí, zəlwó búúd ná Zembí ngəjii ná bəsh bwé dúgúg cug.

7 Shú dəɔng wə Zembí nyə a təl mə mbwiingye lân yí, nyə a sá ná mə bág *muud lwámá, á yə mə mbag ná mə jígúlig ikúl í cúgə *Oyúden yí óbábálé bwé jəlá nə *búgula wá. Bábálé mə aŋgə nə bwiing ijɔɔ.

Cug búdúm nə budá dɔ dí

8 Mə ka jii ná budúm bwé dúg sá májəgula kúl jəsh. Bwé dúg jəgula bwé ngó bân məbwé wə Zembí, məbwé mə njúl kú nə məbyaagulə. Bwé dúg sá ntó kú nə mpimbə, nda nə məzhuzhuŋwa.

9 Mə jii námə nə budá bwé dúg bwáád mbií í jəla yí,

1:17 Rom 16.27 **1:18** 4.14; 6.12; 1Kr 9.24-25; 2Tm 4.7-8; Yúd 3 **1:19** 1.5

1:20 Imene: 2Tm 2.17 Aləguzándrə: 2Tm 4.14 Sátan: 1Kr 5.5 **2:1** Ifz 6.18-19; Flp 4.6 **2:2** Esd 6.10 **2:3** Tit 3.4 **2:4** Eze 18.23; 2Tm 2.25-26; 2Pr 3.9 **2:5** Mbá 6.4-5; 1Kr 8.6; Rom 3.29-30; 10.12-13 **2:6** Mak 10.45; 2Kr 5.15; Gal 1.4; Tit

2.14; 1Yn 3.16 fwála í á jəla yí: Gal 4.4; Tit 1.3 * **2:6** Bwé á du jóna ñkúmba tâŋ shú nə ñkúmba kwám í bág fulí. Tâŋ nyəɔng wə Yésus nyə a jóna nə cug jé shú búúd bəsh yí. **2:7** muud lwámá: 1.11-17; Gal 1.1; 2.7-8; Ifz 3.7; 2Tm 1.11 **2:8** 1Pr 3.7 **2:9** 1Pr 3.3-5

mimbwéedí mpu shweel nyúul, kú bæ mí asɔ́ mísh; bwé nda du síya mífind mí ázəgá-dúg, nda du bwáád ísâ í or, ñkí ntâg onkaaw ó álal-kus, nə ivunɡá nə mikáándá mí álal-kus. ¹⁰ Bwé dúg bwáád mímbwéedí mí jálá nə budá bwé ñgá cugə cug mágwág nə Zembî wá; mimbwéedí myəɔɔŋ wə jəjə míssólúgú. ¹¹ Mudá má jálá nə du ñwa njígulá a njúl kúl-kúl, kú bwelə bân lúu. ¹² Mə ayáyé múdá ñkul nə a jígúlig, ñkí ntâg nə a jwúg nə mudúm. A dúg ji kúl-kúl. ¹³ Jí nə, Adam wə Zembî nyə tééd sá yé, Ifa ka zə bæ mpásə. ¹⁴ Adam ntâg dí nyə á magulə məshigá. Mudá wə nyə á magulə məshigá, a mú caam máççɛ. ¹⁵ Nji, mudá má bá *dúg cug nə byálə á bá byá yí. Nji, í bá jii nə a bəg nə zény búgá, nə zény cɛelí, nə zény cugələ mbií Zembî mə cɛel yí, a mbíd lám ájjilə.

3

Sâ í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wá Dɔ yí

¹ Sâ jí kú nə məshwán wə ga: ñkí muud mə gwág yéesh nə a sá séy dúlə fála *Dɔ mə Zembî, jəjə mpwóómbú íséy wə múúd wəɔŋ ñgá jii ni. ² Í ka jii nə tówe shwóg bəg kú nə sâ á jumág, a bəg ñgwúm mə múdá ñgwúd; a bəg muud mə du cunal iyéesh yé, a du shimal ísâ, a mpiya nə gúmə,

a bəg muud má du mpu ñwa ójor yé, a njúl nə a ji nə ñkul mpu jíguli. ³ Nyə ajáláyé nə bæ ñgule məlwəg, kú bæ múúd mándá; a yidag bæ kú du yá, kú bæ múúd icwoomb. A bəg kú cɛel *mwaanə. ⁴ A jálá nə sá nə njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəɔnd, bwán bé kú nə məbún, bwé ñgá cugə mbií cug í jála yí. ⁵ Ñkí muud má yidá bæ kú mpu sá nə njów búúd yé í kyéyug jəjə kuú njəɔnd íí, ntədəlé nyə é mpu kweemb Dɔ mə Zembî yé? ⁶ Muud mə fála Dɔ yé nyə ajáláyé nə bæ múúd ñgá ndəm *búgula yé, nəcé nyə á bá ñwa nyáméfwó nda gúl məma sâ, a mú bæ kú ná mpu nda á fálág Dɔ nə, nə ndéé a mú bwəma nə intágulí Njwú məjamb nyə á bwəma nə ndí yí. ⁷ A jálá námá nə bæ váál múúd dí nə buud bwé cúgɛ Dɔ dí wá du lɔ nyə nə jə múúd; ntó, nyə abúle bwəma nə mpyóŋ nə ndéé a biil láám bə mə Njwú məjamb dí.

Sâ í dúgyá nə ojaákwon yí

⁸ Námá mbií ñgwúd wəɔŋgá, *jaákwon mə jálá nə bæ nə jə fúlú, a nda du lás sâ ñgwúd mimpu mimbá; nyə ajáláyé nə wá lúu məlwəg dí, a nda du sɔ́ *mwaanə nə məcií míshúd. ⁹ A jálá nə magulə *ndimba a búgá lám á fúbánúd. ¹⁰ Muud mə cɛél bæ jaákwon ntó yé, í jii nə buud bwé fwóg faas váál múúd á jí yí; á ká bæ kú nə sâ á jumág íí, a mú

2:10 5.10 **2:11** 1Kr 14.34 **2:13** Mət 2.7, 21-22; 1Kr 11.8-9 **2:14** Mət 3.1-6, 13; 2Kr 11.3 **3:2** Tit 1.6-9; 1Pr 5.1-4 **3:3** 2Tm 2.24 **3:7** 2Kr 8.21; Mis 6.3

3:11 Tit 2.3

ó ábudá.

* **3:11** Na ji nə ñkul bæ búdá ó ójaákwon, jí námá nə ñkul bæ ójaákwon

ka sêy sêy jaákwon. ¹¹ Budá*
 bwé jəla námə nə bə nə jə
 fúlú, nda dɛ ci búúd iciyá
 í bɛwáli bwo milám yí, bwé
 mpúg dɛ cunal íyéesh byán,
 bwé bág ɔ abúgúlág məzhií
 mɛsh. ¹² Jaákwon mə jəlá nə
 bə ηgwúm mə múdá ηgwúd,
 bwán bɛ kú bwɛɛ bân milúú,
 a jəlá nə sá nə njów búúd
 yé í kyéyug jəjə kuú njəond.
¹³ Bəɔηg bwé sá ísɛy byán váál
 í jəlá wá, buud bwé é ηwa
 bwo nə məjilə. Búgə bwé ηgə
 *búgula Yésus-Kríst yí í é sá nə
 bwé dúg lɛsha nə buud kú nə
 ifwaas.

¹⁴ Mə ηgə cilə wo kálaad
 éga nə búgə nə mə wál bá zə
 nún. ¹⁵ Nji, ηkí mə bə kú
 lɛɛl zə, kálaad éga nyə e sá nə
 wo mpúg kuú njəond í jəlá
 nə muud á njów mə Zembí
 yí. Njów mə Zembí wəɔηg
 wə Dɔ mə Zembí á kuwó í
 ηgə shúgə ηgə baagulə obúbálé
 yí. ¹⁶ Haaw, kú nə məshwán,
 mpúyá búgə í ηgə yə sə yí wí
 məma ndimba ánání.

Kríst nyə á zə byél muud,
 Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim nyə a lwó nə a
 ji tátəlí,
 *wəéngəles bwé á beny nyə,
 cúndá yé í á mə sɛy ílwoŋ í búúd
 byɛsh dɛ,
 ncúlyá buud bwé á mə búgula
 nyə wa shí mishwun,
 Zembí nyə a bân nyə gwəw, yə
 nyə gúmə jé.

4

Gwánág ni ibów-bəw
í minjígulá

¹ Nkɛ̀nkɛ̀ Shíshim ηgə ci
 nə sán sán nə mwów mə
 áməzhúgúlá dɛ, bóól búúd
 bwé bá yíl milám ísâ í dúgyá
 nə búgə yíid, bwé yidá kə
 sá mágwág nə míshíshim mí
 məshígá, kə ηgə bɛ minjígulá
 mí minjumbúlu. ² Bwé bá kə
 ηgə cwagəwa bɛ mikaand
 mí ijəp búúd ɔ kwába bwé
 bá dɛ shúg bwé nə ndí myá.
 Buud ɔ mákəŋ bəɔηg iwushí
 í á mə nada bwo lámúd nda
 məyígúyɛ múúd nyə a lánd nə
 ηkwánz ágúgwəp* má. ³ Bwé tál
 búúd mpəndí nə ci muud kú
 bā; bwé ciləshi búúd bíl ídəw,
 í njúl nə Zembí nyə á té byo
 shú búúd ɔ abúgúlág bwé mpú
 óbúbálé wá nə, bwé dúg də byo
 nə akíba. ⁴ Sâ jəsh Zembí nyə
 a té yí jí ηkí nywa; kú nə təɔ sâ
 í jəlá nə myeesh yí; í jii nji nə
 sə dúg yə Zembí akíba shú sâ
 jəsh sə mə ηwá yí. ⁵ Nəcé nə, nə
 Milású mí Zembí, nə məjəgula í
 dɛ sá nə ísâ byɛsh í bág inkɛ̀nkɛ̀
 í ísâ.

⁶ Jígúlig ómínyəŋə bwə ɔ
 abúgúlág ísâ ini, ntó nyə e lwó
 nə wo jí jəjə sóol məsáal mə
 *Kríst Yésus, bwé á wíl wo
 nə jəjə íciyá í búgə nə fwámé
 njígulá, wo ηgə námə mpu
 bɛ njígulá wəɔηg. ⁷ Dugú
 ban mbií mikanda ícwúcwúúl
 í búdá í dɛ kənd, mikanda
 mísə kú bísh Zembí myá.

3:15 Ifz 1.23; 2.19-22 **3:16** Mat 28.18-19; Mak 16.19; Yuá 1.14; Mis 2.33; Ifz

1.20-21; Flp 2.6-11; Kol 1.6, 23; 2Tm 4.17 **4:1** 1.10 **4:1** 2Tm 3.1 * **4:2** Bóól
 bwé ci nə: «Milám mí á mə bimbəla bwo». **4:3** bā: 1Kr 7.1 ídəw; Mət 9.3; Rom
 14.2; Kol 2.21; Heb 13.9 akíba; Rom 14.6; 1Kr 10.30 **4:4** Mət 1.31; Mis 10.15 **4:6**
 1.10 **4:7** 1.4 **4:8** 6.6

Yidagú wá ñkùl ná wo ñgég nà cugə cug í yá Zembî gúmá yí. ⁸ Igwiimbí í ða lulushi nyúul yí bí nà búbaalé mfíí bíbíyá. Cug í yá Zembî gúmá yí, jáá jí nà mfíí mæzhíí mēsh, ñkaagə ñjúl námá ná muud mæ cúgá cug jəŋg yé, nyə é cugə mpwogé ja gaád, a kə námá bá cugə mpwogé jəŋg cug í ñgə zə yíid. ⁹ Ciyá ga jí abúgúlág, sá má jəlá nà magulə gwo sá bēsh. ¹⁰ Ciyá jəŋg jí ná, sá ñgə wáduga ñgə gwána nəcə sá ñgə bwánd nà búgə ná Zembî á kuwó mæ bá lə sá sá ñgə sá yí. Zembî á kuwó wəŋg wə jí cugye á buud bēsh, bul bæ ná ndéé obúgula. ¹¹ Isâ wó jəlá nà jíguli búúd wə íni, wo ci nà bwo ná bwə bég minjígulá myəŋg.

¹² Muud nyə ajəláyé nà mpyəny wo ná wo jí mwántombú. Yidagú sá ná obúgula bwə ñwág yuug wódí, yuug lésú á mpu, yuug kuú njəənd, yuug cəelí, nà yuug cug á kú asíy-síy. ¹³ Té má afwóyé wós yí, wo ə wá lúú dúlə lə micilyá mí Zembî ísəŋgyád. Wo ə wá námá lúú dúlə sá ná obúgula bwə bág nda teeg mányúul, wo wá lúú dúlə jíguli bwo ðí. ¹⁴ Zembî nyə á yə wo ñkul nà fug ja *búúd ə micúndə bwə á cúndə, ocúmbá buud bæd wo məbwə lúúd yí; wo nda bæeg ñwa yána má Zembî dəŋgú nda zhizhe. ¹⁵ Kəndág lâm isâ íníd, wo wá lúú sáal dwô ðí, buud bēsh bwə dágúg nda

wó ñgə buguban ná. ¹⁶ Wo ə mpú baagusə cug gwô, mpu baagusə mínjígulá wó ñgə jíguli buud myá. Nadagú mínjígulá myəŋgúd. Wó ká sá ntó, wo é cug wóméfwó, wo cug námá búúd bwə ñgə gwágulə wo wá.

5

Lásulə nə buud bwə sá íwushí wá

¹ Nkí í wós ná wo lámúsá nà cúmbá muud íí, wo kú ñkáánd nà nyə, wo ə lás nà nyə tâŋ nda shwóŋgú. Wo ə ða námá lás nà mənəwámá tâŋ nda omínyəŋú bwô, ² lás nà ocúmbá budá tâŋ nda onyəŋgú bwô, məsás tâŋ nda okóol bwô, nà kúlúgú í jəlá yí.

Sâ í dúgyá nə mikúsə mí búdá yí

³ Wo ə kweemb mikúsə mí búdá mí cúgə ná nà jígúwé myá. ⁴ Kúsə í ká bæ nə bwân nə onta, bwə jəlá nə tééd fwo jíg dúlə cugə nə buud ə njów bəŋ nda Zembî má jí ná; bwə mpúg ná wíflulə obyəl bəŋ bwə á wífl bwo yí wúsə mpwəlá bwə jəlá nə nyiŋg yí. ⁵ Kúsə múdá í má mpu lág kú ná nə jígúwé yí í ða kənd búgə jēsh wə Zembî. Mbií kúsə wəŋg í ða jəgula nə Zembî bulú nə mwásə ða gwáámə nyə kwíindyá nda káád. ⁶ Shú myəŋg mikúsə mí búdá mí ñgə ná bə mənywa má cug myá, bwə mpúg ná bwə tɛm bæ míkuwó, bwə má yə. ⁷ Kalagú mikúsə mí

búdá mælúbúgá mága shú ná bwé cágægú kú nə məjumâ. ⁸Ŋkí muud mə bá kú kweemb búúd b́é, ná ndeé buud ɔ njów yé ntâg hí, nyíni múúd má kíflya búgá jé, a má bæ mbáwáwú ntɔ *hááden.

⁹Shú ná wo cílag kúsé múdá sámbá á mikúsé mísɔɔn mə jéla kweemb myá dí, í jì ná kúsə wɔɔng í b́ég nə mimbú tééd məwúm məsaman kə gwów; í jì námé ná a b́ég kúsé í á bæ nə nji ɲgwúm ɲgwúd yí. ¹⁰Í jì námé ná a b́ég ná nyə a shí də sá jɔjɔ mísóólúgú mí dúgá nyín, a b́ég ná nyə á mpu jígúli bwán b́é, nyə á də lág búúd nyádí njów, də gusa búúd ó Zembí məkuú, də kwíind intágúla-ntágúla í búúd. A b́ég ná nyə á də sá fwámé mísóólúgú mimbii.

¹¹Wo nda magulə cílálə míkúsé myá məsás; nəcé myān, iyéesh byán í də gwúm, bwé mú ɲgə yəw sálə sáal má Zembí, bwé mú bæ nə yéesh ná bwé kə məbáád. ¹²Ja nyān mə sá ntó yí, a má byaagulə, nəcé a má ntɔ ɲkál nyə á tál ná á jì fwó yé. ¹³Bwé də bæ cíɔɔngú, bwé mú kú ná nyɲgə sá tɔɔ sá, nji ɲgálə j́éla mínjów mínjów; j́élálə wɔɔngú kú ntâg bæ nji ná bwé cágé nə sá má sá, nji bwé fwáfula, bwé wá mimpu ízhaá isád, bwé cí ícígá-cígə.

¹⁴Gwé wé jí ná, má yidá jì ná kúsé wí sás yí í kég báád kə byá bwân, baagulə njów bâ mpwogé shú ná buud bwé ɲgə

lúbuli nə sá wá bwé b́ég kú nə zhií mə cí sá sá ábúbôw. ¹⁵Má cí ntó nəcé bóól ɲkí bulya bwé má bwey wú fwámé zhíid kə bɛ zhíí mə *Sátan.

¹⁶Ŋkí ɲgwól mbúgula á mudá jì nə mikúsé nyádí njów búúd dí, í jì ná a ɲkényúg mbag á mikúsə myɔɔngú shú ná í nda nyɲgə bæ mbag á *Dɔ má Zembí. Dɔ í ɲkényúg mbag á myɔɔngú mí kú nə jígúwé myá.

Sá í dúgyá nə otówe ɔ shwóg wá Dɔ yí

¹⁷Ocumbá buud bwé ɲgə mpu kyey nə Dɔ wá bwé mpíyá nə gúmá ikóómb íbá, ná ndeé bɔɔng bwé má wá mányúúl bwiingúle jɔjɔ kéel nə jígúlíle óbúgula dí wá. ¹⁸Kálaad Zembí ɲgə cí ná: «Wo nda fad nteny mpu ja í ɲgə nyaal mpumə ɲgélə lwáál nywo yí», a nyɲgə námé cí ná: «Sóol məsáal má jélá nə bæ nə myəna.»

¹⁹Ŋkí bwé zé shwəman ɲgwól Acumbá muud á Dɔ má Zembí, wo é jisə magulə shwəman jɔɔngú buud obá ɲkí ólóól bwé má fwo bwiing mpu ɲgwúd. ²⁰Bɔɔng otówe ɔ shwóg bwé sá *sám wá, wo lás nə bwo tām buud; sá jɔɔng í é sá ná bóól bwé b́ég nə ífwaas.

²¹Má ɲgə cí nə wo mísh má Zembí dí, mísh má Yésus-Krist dí nə mísh má *wəɲgəles Zembí nyə a féesh wá dí ná, wo ɔ bɛ mínjígúla míni, kú

kə ŋkəɔmá, kú yag múúd mpwoombú. ²² Wo nda jigəwa bəd múúd məbwə; wo nda kə wá nyúúl ízhaá sémúd. Wo ó baagulə wóméfwó ná fwəfwə. ²³ Wo kú ná də ŋgul nji məjúwó; dəgú námə ŋgul búbaalé məlwəg nə məcəy mə də bii wo ija ija mənɪ.

²⁴ Bóól búúd myán mísəm mí də búguli buud nda fwo faas, bóólúgá bəŋ myán zə də mpúy fwála mə fwo cə. ²⁵ Jəjə mísóólúgú mí də námə bə, bóól búúd myán ləel nyín. Nji, míl tɛem bə nda ləel nyín, mí ábúle bwən shwoód.

6

Sâ í dúgyá nə məlwaa nə omása yí

¹ Obúgula bí məlwaa wá bwə jəlá nə magulə nə omása bəŋ bwə mpíyá nə gúmá jəsh. Ntó nyə e sá nə buud bwə nda *lás nə Zembî bwaasúle mpu, tɔɔ nə njígú alá wúsú. ² Bəɔŋg ómása bəŋ bí obúgula wá, bwə nda mpyəny bwo nə jisə omínyəŋə bəŋ. Í yidá jii nə bwə búlɛg mpu sɛy nə bwo, bwə ŋgə mpu nə obúgula Zembî mə céél wá bwə wá bwə ŋgə balan nə məbwə mə ísɛy mán. Sâ wó jəlá nə jíguli búúd wənɪ, wo yáág nə bwo nə bwə máguləg.

Nə fwámé óyíguli, nə wəáyibamb

³ Nkí ŋgwól múúd mə jígulí gúl sâ shús, yida bíd fwámé

íciyá í Cwámba wúsú Yésus-Kríst, ŋkí ntəg ná a bíd njígú alá í dúgyá nə cug í yə Zembî gúmá yí, ⁴ nyəŋ múúd mə jág bul ŋkəny nyúul, a mə bul námə bə nə jág. Í mú nyə nda bwás á nə a dúg ŋgə shuya ózhuyə ó dúlə ŋgə faas bíl íciyá. Jí í də wóós cínəŋg yí? Ngaá nji zhíŋ nə ozhuyá, nə *bwaasúle mpu, nə dúlə bɛemb bóól búúd? ⁵ Í də námə bə buud mítədúgá mí mə ləŋgəwo wá, də sɛŋusa mákál nə sɛŋusa sɛŋusa, kú nə məshíné. Nəcé buud mítədúgá mí mə ləŋgəwo wá bwə ampúyé ná óbúbélé, bwə mə yida dúg ná cug í yə Zembî gúmá yí jisə bwo zhíí bwə é bii kúm yí.

⁶ Cug í yə Zembî gúmá yí í yida námə bə zhíí múúd mə bí kúm yí, nji í bá ntó ja múúd mə mpú də gwág məshusug nə sâ á jí nə ndí yí. ⁷ Shé áshígé zə nə sâ ja shé á zə byél wa shí gaád yí; shé cugé námə nə ŋkul kə nə sâ ja shé mə ká yí. ⁸ Ntó ji ná, shé mə ká bə nə idəg nə mikáándə, bímbí dɔəŋgú kwaga.

⁹ Buud bwə də yáág nə bwə cɛel bə nə kúm wá, bwə də bágulə mánnyúul nə məbwəbúlán mə wáámbúg bwo, bwə mú biil láámbúd nə ndéé, bwə mú bə nə iyéesh mimbií mimbii í ntágúlə bwo, í njúl iyéesh í impwúfú. Iyéesh byəɔŋg wə í də sá nə muud kweemashi nyáméfwó nə ndéé a yə yí. ¹⁰ Mpugá ná,

«ceelúla *mwaanê wúsə kəʒlə á mimbii mí mábôw myêsh»*. Nda bóól búúd bwé á wá mənnyúul ceelí jəŋg dí ná, bwé á béégya nə kuú njəond búgə kə ngə gwaa cwagəwa; bwé á má təl bwáméfwó cwúnd dí.

Gwánág fwámé gwáná

11 Nji, wɛɛ muud má Zembî, túbúg isâ ini. Yidagú sɔ ná wo cugəg tətəlí, wo kəndug lám wé Zembî, wo bág nə búgə, nə ceelí, nə jísow nə lám mətəla. 12 Mpug ná cugələ cug búgə jí fwámé gwáná, gwánág gwáná jəŋg shú ná wo bíig cug á kandugə kandugə. Cug jəŋg wé Zembî nyə a jəw wo ná wo zəg ŋwa yí. Njúwúlú wəŋg wé wó á bwaagulə zhwog buud bwé ngə gwág yí. 13 Mə zə təl wo ŋkəl mísh má Zembî dí, nəcé nyə wé ngə yə isâ byêsh cug. Mə təl námə wo ŋkəl nyəŋgú mísh má Yésus-Kríst dí, Yésus muud nyə á magələ Zembî mísh má Pons Pilát dí yé. 14 Nkəl nyəŋg nyísə ná wo mpúg baagulə mámpəndí má á yə wo má, wo sá ná wo cugəgí nə mwo kú sá sâ májumá, kú fufug ná ndéé kə wóós jwów Cwámba wúsú Yésus-Kríst mə bá nyiŋgə zə yí. 15 Nəcé, Zembî wé má bá lwóya nyə ja dāŋ fwála í bá námə wóós yí, Zembî muud jí Ajəláci anání yé, Cí í jwú nə micí myêsh yí, Cwámba míl micwámba myêsh mí ngə gwəʒə

yé. 16 Nji nyəméfwó wé jí ná nyə abúle yə, a njul kúl jí nə mbií mənkenya mísh má múúd má cugé nə ŋkul jísow yí; muud ngwúd nə ngwúd nyə afwóyé bwele dúg nyə, muud cugé námə nə ŋkul dúg nyə. A ŋwág gúmə nə ŋkul á kandugə kandugə! Amen! 17 Buud bí nə kúm á cug ga wá, təlúg bwo mpəndí ná ci bwé nda ŋkəny mənnyúul, bwé nda kə wá búgə jāj kúm dəŋg dí, nəcé í bá cə. Bwé yidag kənd mílám wé Zembî muud ngə yə sá isâ byêsh nə jə lám yé, nyə wé ngə sá ná sá ngəg nə balan nə isâ byəŋgú shú mənnywa mósú. 18 Cúg nə bwo ná bwé dúg sá mənnywa, bwé dúg sá jəjə mísóólúgú mənkkund mənkkund; bwé dúg sá váál yána í ngə wú lám dí cwú yí, bwé də bə kwéeshá ná bwé də kaaw mábii máŋ nə bóól búúd. 19 Í ká yidá bə ná dāŋ kúm wé ngələ sá mbií mísóólúgú míni, í é kwəməsá bwo cug í ngə zə yí, kú nə sá í ntəgələ.

Məbádá

20 É yé Timotê, mpug baagulə sâ Zembî nyə á yə wo yí. Wo nda də kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ngə lumbuli nə búgə myáád, wo ə sásúlə námə óŋkwafad ə búúd bwé ngə jaaw mənnyúul ná búsə nə mpúyá wá. 21 Bóól búúd bwé á jaaw mənnyúul

* **6:10** Na jí kaaná búúd bwé á də bwey ci fwála mwəw má Pwól dí yí. **6:12** 1.18; 4.14 **6:13** Mat 27.11-26; Yuá 18.28-19.16 **6:14** 1.3, 18; Flp 1.10; 1Te 5.1-2 **6:15** Mis 1.7; 2Pr 3.3-9; Mbú 17.14 **6:16** MmN 33.20; Sòm 104.2; Yuá 1.18; Kol 1.15; 1Yn 4.12 **6:17** Sòm 62.11; Luk 12.15, 20; Zhk 5.1 **6:19** Mat 6.20 **6:20** 1.4; 6.4; 2Tm 1.14 **6:21** mpaam: Gal 6.18

ntó wá bwé á mé lánḡwo wú
búḡéd.
Zembî ké sá bí mpaam.

Kálaad áβεê Pwôl nyə á cilə Timotê

yé

Isâ í dúgyá nə kálaad áβεê mə Pwôl shú mə Timotê yí

Kálaad áβεé mə Timotê ηgə nyîn nə Pwôl nyə á bæ Róma ja nyə á cilə nyə yí (1.17). Í á jəla nə bæ Pwôl ηgə jág jug mímbwugəd (2.9) a músə a təl fwó (4.10, 16). Nda nyə á mpu nə iséy byé í mə shîn a wál zə yə nə (4.6), nyə á ka cilə muud nyə á bæ nyə fwámé múúd gwoηg á ccelí yé (1.2), yə nyə məcwûη.

Pwôl mə tééd fwo yə Zembî akíba nə búgə Timotê ji nə ndí yí. Nda á bwey mpu nə obwiingye ó Jəjə Lânə bwé du jug, du bwəma nə cúwálí nə, a bándulə Timotê nə a yímúg nyúul ja məkəgulu mə bé yí, a gwána nda fwámé «mwā zimbî mə Kríst», lwóya íηkánη. (1.3–2.13). A mpú bándulə nyə nə a jíig ncê nə buud bwé du té mbεε ílís-lís nə ozhuyá nə isâ í du sá nə buud bwé wúg búgə dí wá. A mú ci nə a bég yuug jé, nyə Pwôl, a du cugə nda mílsú mí Zembî mí ηgə ci nə, kú fúfug (2.14–4.5). A mú kə shínal kálaad nə ηkánəgúlá ηkánəgula cé nyáméfwó təl yí, a ηgə lə Zembî muud nyə á ηgə shúgal nyə yé (4.6–22).

Pwôl ηgə lwó nə nyə a mə gwána gwáná á kaambulələ nə Jəjə Lânə nə ndéé kə wóós məshíné mə cug jé (4.7). A ηgə jii ja jêsh nə buud bwé lə kálaad éga wá bwé gwánag gwáná jəηgú kú nə ifwaas, nda fúndə mízhízhín, ηgə gwána nə búgə, nə jísów, nə ccelí, nə nadá.

Məbádá

¹ Mə wá ηgə cilə kálaad éga, mə Pwôl. Zembî nyə a jii nə mə bég *muud lwámá mə *Kríst Yésus, shú nə mə bwíingug buud cug nyə á kaag nə a bá yə bwo wá Kríst Yésus yí. ² Mə cilə wo Timotê mwân waam mə búl ccel yé. Zembî Sósηgú bá Cwámba wúsú Kríst Yésus bwé ó sá wo mpaam, bwé ó gwág wo cey lámúd, bwé ó sá námə nə wo cágəg mpwogé.

Pwôl ηgə yə Zembî akíba

³ Mə ηgə yə Zembî ódá bwé á du yə gúmá yé akíba. Nyə námə wá mə ηgə yə gúmá mitédúgá myā lám mí njúl mə fúbán yé. Mə du wá wo mádí mājəgula dí ja jêsh, tə ibulú tə mimwásé. ⁴ Mə ηgə bul tédugá yé dwô, mə ka ηgə bul jii nə shwé dúgyág mə búlug bæ nə məshusug. ⁵ Mə ηgə téduga búgə gwô, búgə á kú nə məkəη, búgə ηgwúd nə ηgwúd mpáámə gwô Loyís bá nyəηgú woó Enís bwé á bæ nə ndí yí. Mə ηgə mpu búbélé nə búgə jəηg námə wá wó jí nə ndí yí.

Maguləg jug shú Jəjə Kéel

⁶ Gwá wá má bándúlá wo ná: ñgagú nà gwíñg sâ Zembî nyà á yə wo ja má á bəd wo məbwá yí. ⁷ Nəcə *shíshim Zembî nyà á yə shé yí í cúgέ shíshim ífwaas; í yidá bə shíshim í dū sá ná muud búlɔg bə nə ñkul, nə cɛlí, a dū jwú nə lám yé yí. ⁸ Ntó má ká ná wo ajáláyé nə gwág shwôn nə ñgólə bwiing lāñ má Cwám̄ba íshé tām buud, wo nda námá gwág mə shwôn nda má jí mímbwug dí ná. Yidagú magulə ná wo júgug námá nda mə shú Jɔjɔ Kéel, shwá ñgá *búgula ñkul má Zembî. ⁹ Nəcə nyə wá nyə á cug shé, a jōw shé ná shé bág buud bé; nyə a shígé jōw shé ntó ná shé á fwo sá jɔjɔ mísólúgú, í á bə ñji nəcə nyəmɛfwó nyə á ñwa cigúlá ná a sá shé mpaam. Nyə á bwey cɛɣlə shé mpaam nyɔɔng kwonj mə *Kříst Yésus dí, shí ga nda fwo tééd. ¹⁰ A má ka lwó shé mpaam nyɔɔngú ja gaád nə zólə cugye íshé Kříst Yésus nyə á zə lwóya nyúúl yí. Nyə wá nyə a má zə caam ñkul shwiy í á dū bə nə ndí yí, a zə nə Jɔjɔ Kéel zə sá ná shé mpúg cug jí kú bá bwele shín yí.

¹¹ Jɔjɔ Kéel dɔɔng wá Zembî nyə á tál mə ná mə ñgág nə bwiing yí, mə bág *muud lwámá, mə bə nə zhií mə jígúlí búúd. ¹² Gwá wá má ñgá jisɔw minjugú yí; ñji mə agwágé myo shwôn, nəcə mɛɛ mə mpú múúd má á má búgula yé; mə mpú búbálé ná a jí nə ñkul mpu

baagulə sâ jēsh má yə nyə ná a bááguləg yí, mə kə bá ñwa gwo jwōw á məzhúgúlá.

¹³ Iciyá yā obúbálé wó á lág nə mə yí, ñwag byo tññ yuug, ñwag byo nə búgá nə cɛlí í ñgá zhu wá Kříst Yésus yí. ¹⁴ Sâ wo á yíyɔw yí, wo ó baagulə gwo nə kwíindyá má Nkɛñkɛ Shíshim njúl shédí yé.

¹⁵ Wo mpú ná buud ɔ Azí bēsh bwá á má myaas mə, tɛɛm bə Fízhél bá ɛramozhēn. ¹⁶ Cwám̄ba gwágug njów búúd má Onezifór cey lámúd. Nəcə nywáá nyə á dū wá mə ñkul nyúúlúd, kú gwág mə shwôn ná mə jí mímbwugud. ¹⁷ Nyə á yida ñgə sɔ mə nə zény ja nyə á wós Róma yí, a mú kwey mə. ¹⁸ Cwám̄ba Yésus sáág ná Zembî bág gwág nyə cey lámúd jwów á məzhúgúlá. Wo ntāg wá má búl mpu bímbí lú kwíindyá nyə á kwíind mə Ifēz yí.

2

Pwól ñgə cwíny mwân yé

¹ Mwân waam, ság ná mpaam má *Kříst Yésus í lálushig wo! ² Sâ jēsh wó á gwág má á jígúlí zhwoğ owúshined bwá njúl yí, kalagú gwo, yə búúd wó má dúg ná bí abúgúlág wá, bññ bwá bág nə ñkul mə jígúlí bóólúgá búúd. ³ Jísówág dwó kɔw lú minjugú tññ nda fwámé zimbí mə Kříst Yésus. ⁴ Muud ñgá sēy séy ízimbí yé, ja á cɛel ná mása

yé gwágúg nyə nywa yí, nyə ádé na nyingə kənd lám zhizhe ísád. ⁵ Bwá du bwéed ηgwiimbe igwiimbí *túm gúmá nji ja á ntɔ nda mácxéxé má ígwiimbí mə cí ná. ⁶ Mbəye məmpəg nyə á wáduga yé, nyə wə má jəlá nə fwo tééd mwáágulə mpúmá. ⁷ Faasúg ísá má ηgə cí yí, Cwám̄ba nyə e sá ná wo wám̄búlág byəsh.

⁸ Wo ɔ tédúgá Yésus-Kríst nyə á byél mpwoη buud mə *Dávid dí, nyə á gwúm yé. Jɔjɔ Kéel má ηgə bwiing wə ní. ⁹ Mə ji mímbwug dí nda zhiηgaanə nəcé mə ηgələ bwiing Milású mí Zembí myɔɔηg. Nji, mə tɛem bə mímbwug dí, muud cugé nə ηkul wólə Milású mí Zembí məηkəda. ¹⁰ Gwə wə í sá ná mə ηgəg nə jísow ísá byəsh, shú ná buud Zembí nyə a féesh wá bwə bíig cug Yésus nyə á zə nə ndí yí, bwə ka bá bə nə milwanə mí ábúle bwele shín yí. ¹¹ Ciyá ábúgúlág jí ná: Nkí shénɔη Yésus shé á yə, shénɔη má bá námá nyingə cugə.

¹² Shé má ká yím mányúúl, shénɔη ka bá jwú. Shé má ká kífya nyə, a bá námá kífya shé.

¹³ Shé má ká bə kú sá sá á cí yí, nywáá bə námá nji ábúgúlág, nəcé a cugé nə ηkul kífya nyáméfwó.

Wo ηgə sêy mísh má Zembí dí

¹⁴ Báásúlág búúd ísá íni. Yímbúlíg bwo mísh má

Zembí dí ná bwə bág kú du bə dúlə bigas íciyá ná ndéé mbigas kə nyə ózhuyá. Sá jɔɔηg í akwíndé tɔɔ sá, í yida kweemashi búúd bwə gwágulə wá. ¹⁵ Wáág ηkúl ná wo dúg nyín mísh má Zembí dí ná wo má ntɔ mákugulə, wo ji sól məsáal cugé nə sá shwôn yé, sól məsáal ηgə bwiing búbálé má Zembí mbií í jəlá yé. ¹⁶ Wo nda du kənd málwə mbéé zhizhe mikaand mí ηgə lúmbuli nə búgə myáád. Buud bwə du lás mbií mikaand myɔɔηg wá bwə bá ηgə kə nji shwóg-shwóg nə Zembí. ¹⁷ Iciyá byáη í bá du də búúd nda fəη ηkwaambé í du də múúd nyúúl ná. Imene bá Filét bí mbií búúd wɔɔηg. ¹⁸ Bwə ηgə jaaw buud ná gwúmáshílə sá ηgə cí ná Zembí mə bá gwúmashi búúd yí í á má bwey bə. Ja bə ηgə cí ntó yí, bwə má shwáda wú óbábáléd kə koogú, bwə ηgə sá ná bóól búúd búgə í shwágúság.

¹⁹ Nji, tɔɔ jí tɔɔ jí, lal-lal lámuga Zembí nyə lám yí, jáá jí ná námá ná shím; Zembí nyə á cilə cínɔηg lámuga jɔɔηg dí ná: «Cwám̄ba mə mpú búúd bí búúd bé wá», a nyingə námá cilə ná: «Muud yəsh má du kám̄b Cwám̄ba yé má jəlá nə béégya nə olíηgí».

²⁰ Njów má fwámé múúd í ádé bə nji nə ishúyá bwə á lúlə nə or ηkí ntəg kwóógú bwə du lúlə *mwaanə nə ndí yí; í du námá bə nə byɔɔηg ísá bwə

á caag nə ilí yí, nə byəəŋg bwé á mę nə yagá yí. Bíl bíse byəəŋg bwé də balan nə ndí máfwála mə gúmá dí yí; bílúgá, bwé də balan nə ndí ja í cúgέ fwála gúmá yí. ²¹ Muud mə myáás bów-bów mínjígúlá mə ámə ηgə ci míni yé, nyə é bə shúyá gúmá. Muud wəəŋgú nyə é bə ηkəŋkə múúd, a bə nə mfíi shú mə Zembí muud njów, a bə kwéésha ná búse nə ηkul balan nə nyə shú wúl jəjə sóólúgú wêsh.

²² Túbúg íyéesh í ηgá bul julə məsás nə mənəwámá yí; wo yida sə ná wo cúgəg cug á tətəlí, cug búgá, cug ceełí, cug á ná shee. Binəŋ buud bwé ηgá jəw Cwámba nə milám fúbán wá, bi cúgəg gwo nə lám wêsh. ²³ Dugú ban sənúsálə búúd bwé də sənusa məkəl kú nə wúmbúlé nda mikás yí. Nəcə sənúsálə məkəl wəəŋgú í ábweyé nə də shúgula ózhuyá.

²⁴ Í njúl ná sół məsáal mə Cwámba nyə ajélayé nə də bə nə ozhuyá, á jəlá nə yidá bə nə osusa nə muud yêsh, a də mpu jígúli búúd, a də bə nə jilələ lám. ²⁵ A jəlá nə də sá ná, bəəŋg bwé sá nyə oŋkwafad wá, a cwíny bwo ná shee, a ηgá bwánd ná ka Zembí nyə é yə bwo fwála ná bwé céndúg mítédúgá ná ndeé bwé zə mpu óbúbále, ²⁶ bwé mú nyiŋgə bii fwámé mítédúgá ná ndeé bwé mú cugya wú ηkwaŋg mə Njwú məjamb dí kúl nyə á wá bwo mímbwug myéd ná bwé

dúg gwág nji nə nyə yí.

3

Bów-bów ísá í bá sɨy mwów mâ məzhúgúlá dí

¹ Mpug nə mwów mâ məzhúgúlá dí, mósł máfwála mə bá bə ηkí lal cug. ² Nəcə buud bwé bá bə nə íbí, bwé bul ceel *mwaanê. Bwé bá bə nə bəgəwa, bwé də ηkəny mányúul, də *lás nə Zembí bwaasúlə mpu, sá obyól bán məlwə, nda də lə mánywa, kú gwəjə Zembí. ³ Bwé bá bə nə ηkúd, bwé ábúle də magələ juu búúd, bwé bá də sá íkúdúgú, də sá ísá nə jwun, də bə nə mənəaan, kú ceel mánywa. ⁴ Bwé bá də bə ηgwól kusha ηgwól, ηgwól kusha ηgwól, bwé bá bə nda bwé cúgέ nə milúu, də jág ηkəny mányúul, bwé bá ceel məshweesh mə cug ntə Zembí. ⁵ Bwé bá də nyín nda buud bwé ηgá gwəjə Zembí wá, nji bwé nda mpu ηkúl mə Zembí í də cénd búúd yí. Wo ə bá də təw búúd bəəŋg shwóg-shwóg.

⁶ Bósł bəəŋg bwé də kyey nə mínjígúlá myán mínjów minjów; budá bwé ηgá wáduga nə kúdə lú *misám, íyéesh mimbii mimbii í ηgá kə nə bwo cə kə nə bwo cə wá, bwé də biil mínjígúlá myəəŋg dí, nda óshú bwé də biil ηkwaŋg dí ná. ⁷ Búse nji bwé ó də ηwa mínjígúlá, nda ka bwele mpu óbúbále. ⁸ Námá nda Zhanés bá Zhambres bwé

á lúmbuli nã Moyîz ná, ntó námá wá óyíguli bœng bwé ngé lúmbuli nã obábélé yé. Mitédúgá mí mú bwo oncúgnuculê milúúd, jáŋ búgá í á má yã íyíy-yíy. ⁹ Nji, sóólúgá wán í ábúlé bugaban, nãcé buud bêsh bwá é mpu ná bân bwá ngã cugã íwushí dî námá nda íwushí í Zhanés bá Zhambres í á mpúy ná.

Nadagú ni isâ wó á jíg módí yí

¹⁰ WEE gwó kóómb di, wo á bẽ minjígulá myâm, wo ñwa kuú ñjœnd wâm, wo mpu íyuug má ngé yigula yí, nã búgá jâm, nã cug má ngé cugã kú nã milámusa yí, nã cœlí jâm, nã zény má jí nã ndí shú kálã shwóg yí. ¹¹ Wo mpú nda búúd bwá á wáámb mã nã cúwáí ná, wo mpú bímbí jugulã má á jug Antyósh nã Ikóniyum nã Lístrã yí. Byáyé ífumuga má áshígé jisow yí? Nji, isâ íni byêsh í á tœm ngã wáámb mã, Cwámã nyã á ngã sá ná mã fáámug. ¹² Mpug ná buud bêsh bwá cœl cugã cug í yé Zembî gúmá kwon mã Yésus-Krîst wá bwá bá bwãma nã cúwáí. ¹³ Nji, bœng bí mímbáwélú wá nã bœng wã mãshügá bwá bá yida ngã jág bul sá mãbôw, bwá ngé yíl bóól búúd zhíd, bwáméfwó bwá ngé námá yílw.

¹⁴ WEE gwó kóómb di, nadagú nã isâ wó á jíg wo magulã nã lâm wô yí; wo mpú

ntãg buud wó á jíg isâ byœng bwádí wá. ¹⁵ Wó bwey mpu Micilyá mí Zembî tééd ná wo njúl mwántombú. Micilyá myœng mí nã ñkul sá ná muud bág nã fug shú cug búúd bwá ngé bii nã búgálálã Yésus-Krîst yí. ¹⁶ Zembî wá nyã a lwó buud cilyá wêsh bwá á cilã yí; ntó, cilyá wêsh wúsã nã mfíí shú jígúlílã búúd obábélé, nã bágúlálã íwushí, nã ságulã yíl búúd íwushí dî, nã jígúlílã búúd cug á tútãlí, ¹⁷ shú ná muud má Zembî bág nã ñkul kwag sã jêsh, sá nda fúfã nyã shú sálã sóólúgá wêsh wí ñkí nywa yí.

4

Timotê bwíngug Jɔjɔ Kéel

¹ Má ngã lás nã wo mísh má Zembî bá Yésus-Krîst dî. Mã lás nã wo, námá nda *Krîst Yésus mã bá nyingã zã ná, námá nda á bá zã sãmb búúd milésú tœ mímbimbã tœ mikuwó ná, námá nda á bá zã tãl íjwúga byé ná. ² Mã lás nã wo ná, cúndág Ciyá má Zembî, báásúlág tœ fwála í jãla, tœ í ajáláyé; dugú lwó búúd íwushí byán, dugú jum, ðã cwîny; isâ íni byêsh dí, kú nã milámusa, wo mbíd ñji yéesh jígúlílã. ³ Nãcé dúl fwála í bá bã, buud bwá ábúle ná ðã cœl gwág fwámé ñjígulá. Bwá bá yidá ðã bẽ íyéesh byán, ðã seengya nã oyíguli bwá ðã jaaw bwo isâ í ðã lugã bwo málwád

3:10 Rom 16.24; 1Tm 1.5 **3:11** Mis 13.50; 14.5; 14.19 jugulã má á jug: Sôm 34.20; 2Kr 11.23-29 **3:12** Mat 16.24; Yuá 15.20; Mis 14.22; 1Te 3.3 **3:14** 2.2; 1Tm 1.10 **3:15** Yuá 5.39; Rom 15.4; 1Tm 4.13; 2Pr 1.21 **3:17** 2.21 **4:1** Mis 10.42; 2Kr 5.10; 1Pr 4.5 **4:2** Mis 20.20, 31; Tit 1.13 **4:3** 1Tm 1.10; 4.1 **4:4** 1Tm 1.4

yí. ⁴ Bwá ábúle ná ðu kænd málwê ôbúbáléd, bwá bá yida ðu gwágulæ míkaaná. ⁵ Nji wεε ðugú cunal iyéesh byô ja jêsh, wo ɔ jísów micún, wo ɔ wá nyúúl bwiingúlæ Jɔɔ Lánjúd, sá ísý byô mbií í jéla yí.

⁶ Mεε mú nda cúdú bwá zé cigá yə Zembî *mætúnuga yé, wəla lú njœnd dām í má wós.

⁷ Mə á má gwána jɔɔ gwáná, mə má casulæ kúlé má á ηgə ju yí, mə a má baagulæ búgə.

⁸ Tééd kíkídiga, *túm gúmá í músə mə ηkwəmsá, túm gúmá í lwó ná Zembî má ci né mə ji tútəlí yí. Cwámba, muud jí sémye milésú atútəlí yé, nyə wá má bá yə mə yuug jœng jwôw dœngúd; nyə abúle yə nji mə, a bá námá yə bœng bêsh bwá ηgə cœl ná a nyíngəg zə wá.

Isá í lám

⁹ Wáág ηkúl ná wo lálug zə kwey mə. ¹⁰ Démas má myaas mə nəcə a jág bul cœl cug á mwôw mága. Nyə a má kə Tesaloníka, Kresáns má kə Galátia, Titus kə Dalmatí. ¹¹ Nji Lúkas wé sá bí wa yé. Wo ɔ ηwa Márkus zə nə nyə, nyə é zə kwíind mə ísýúd. ¹² Mə a má kænd Tishik Iféz. ¹³ Ja wó bá zə yí, wo ɔ bá zə nə mə káándá yôη má á lúgə Truwás wé Karəpus yí; wo ɔ bá námá zə nə okálaad, bul bæ né ndéé bœng bí sýyá nə ikúúdú í cúdú wá.

¹⁴ Aləguzándrə álúlə mik-wambé nyə á bul sá mə mæbôw. Cwámba mə bá yə nyə myəna myá misóólúgú myé.

¹⁵ Wo ɔ ðu námá káálugə nə nyə, nyə á bul lúmbəli nə kéel dúsú.

¹⁶ Jwów má á tééd kə shwə nyúúl mpáanzé milésú yí, mə a shígé bæ nə muud mə kwíind mə, buud bēsh bwá á myaas mə. Zembî kə juu bwo nə bów-bôw sóólúgú wán wœngúd. ¹⁷ Nji, Cwámba nyə a shí kwíind mə, nyə á ləushi mə mbií á né mə á bwiing kéel dé dēsh, mə sá ná ikúl ishús byēsh í gwágúg dwo. Nyə a tí yíl mə májə má zhwambánkwuη dí.

¹⁸ Cwámba nyə e bá námá ðu yíl mə bíl ísá í mæbôw byēsh dí, a mú bá sá né mə kág nyí Faan dé á gwówád kú shwúg jús kú bwíim bœgú. A bág nə gúmá kandugə á kandugə! Amen.

Məbádá

¹⁹ Wo ɔ bádá mə Priska bá Akilas nə njów búúd má Onez-ifôr. ²⁰ Erást nyə a lúg Kərênt, mə a lúgə Trofím Milét a ηgə bwás. ²¹ Wáág ηkúl ná wo zég ηkwân nda fwo zə shí. Nə Ibulus nə Púdens nə Línus nə Klodía nə bóól bwááηg bēsh bwá ηgə bəda wo. ²² Cwámba jíg nə *shíshim wô! Zembî kə sá bí mpaam.

4:6 Flp 2.17; 2Pr 1.14 **4:7** 1Kr 9.24-25; Flp 3.12-14; 1Tm 1.18 **4:10** Flp 2.21
 Démas: Kol 4.14; Flm 24; 1Yn 2.15; Tit 1.4 **4:11** Lúkas: Kol 4.14 Márkus: Kol 4.10
4:12 Tishik: Kol 4.7-8 **4:13** Mis 20.6 **4:14** Mat 16.27 Aləguzándrə: 1Tm 1.20
4:16 1.15 **4:17** Dan 6.21; Sôm 22.22; Mis 1.8; 23.11 **4:18** 2Kr 1.10; Flp 1.19-20
4:19 Priska bá Akilas: Mis 18.2 Onezifôr: 2Tm 1.16-17 **4:20** Erást: Mis 19.22; Rom 16.23 Trofím: Mis 21.29 **4:22** Gal 6.18

Kálaad Pwôl nyé á cílə Títus yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Títus yí

Títus nyé á bə váál krísten á ná nyə a shígé bə kúl Oyúden dī (Gal 2.1-3). Bá Pwôl bwá á shí kyey sámbá, nyə á bul námá sá ŋkwambələ mpédúgá Pwôl bənôñ nə obúgula wá Kərênt (2Kr 7.6-16). Ja Pwôl mə zé cílə nyə kálaad éga yí, í á bə nyə Títus njúl ləəm bwá jów ná Kərênt yí; í á bə Pwôl má tál ná a ŋgág nə fála ŋgə kwambələ isâ yá Dɔ́ á nŋñ ŋkwamá nyəññ dī (1.5).

Pwôl má bwey lwó shug lə kálaad ná námá matéédulé má cilyád (1.1-4). Kálə zə kə shwóg nə lúú áshúshwóógá, a lwó kuú njəənd múúd mə jəla bə nə ndí shú ná bwá tálúg nyə tówe shwóg á Dɔ́ yí (1.5-16). Lúú ábēē wúsə məcwûñ á ŋgə cwîny Títus shú isâ í dúgá nə ikínda í búúd nyé é bá də bwəma nə ndí Dɔ́ dí yí: nə icwúcwúúl í búdúm nə icwúcwúúl í búdá (bwó buud bwá jəlá nə cwîny míngwəəl wá), nə məncwəmə, nə məlwaá (2.1-15). Lúú áléél í nyiñgə báásulə ókrísten isâ bwá jəlá nə sá yí, nə váál bwá jəlá nə cugə ná shεε ŋgə kwanz mbéégí mən̄kəəmá yí (3.1-11), ná ndéé, a mú kə shínal kálaad

nə məcwûñ nə məbádá (3.12-15).

Olɔ́ye ɔ kálaad éga búsa nə ŋkul ləel gwág ná Pwôl nyə aŋgê nə ci nji isâ í dúgá nə Títus nyəməfwó yí. Isâ á ŋgə lás cínəñg yí bísə isâ í dúgyá nə Dɔ́ dēsh yí: isâ nda váál gúfúgá í jəlá kyey yí, nə kuú njəənd ótówe ɔ shwóg, nə kuú njəənd óbúgula bēsh.

Məbádá

1 Mə Pwôl, mə ji lwaá má Zembî, *muud lwámá mə Yésus-Kríst ná mə ŋkényúg mbag á sálə ná miféeshá mí búúd myé mí bəg nə búgə. Mə ji ná mə sáag ná buud bwá mpúg obábálé bwá lwó ná muud má kənd lâm wə Zembî wá. ²Í bəg ntó shú ná bwá ŋgəg nə bwánd nə búgə ná bwá bá cugə cug á kandugə kandugə. Zembî nyə á bwey kaag buud cug jəəñgú shí nə gwów í nda fwo bə. Zembî nyə ádé bwele bwiiñg ijəp. ³Ja dāñ fwála í á wós s yí, nyə a sá ná buud bwá mpúg ŋkaagə nyə á kaag nyəəñgú. Lāñ wəəñg wə Cugye wúsú Zembî nyə á yə mə séy ná mə ŋgəg nə bwiiñg yí. ⁴Mə cílə wo kálaad éga, wo Titus, mwān waamə kóómb á búgə sá bēsh ŋgə *búgula yí. Zembî Sóñgú bá Cugye wúsú Yésus-Kríst bwá ó sá wo mpaam, bwá ó sá námá ná wo cugəg nə mətəla.

*Titus má jəlá nə táag isâ yá
Zembî Kərênt*

⁵ Ja mə á lúgə wo ná wo jíg nûŋ Kúrêť yí, í á bə shú ná wo shínúg táág isâ byêsh, wo tâl ócúmbá buud ó *Dɔ mə Zembî míngwəla myêsh dí nda mə á ci ná wo sáág ná. ⁶ Cúmbá muud má jəlá nə bə múúd ŋgə cugə kú nə sâ á jumúg yé. A jəlá nə bə ŋgwúm mə mudá ŋgwúd. Bwán bə bwə jəlá nə bə óbúgula, bwə nda bwele bə nə njagə ná bwə ŋgə bə nə intíwúlí, ŋkí ntâg ná bí nə məbún. ⁷ Í ka jii ná tówe shwóg má du fála Dɔ yé bág kú nə sâ á jumúg, nəcé a jii tówe shwóg má Zembî. Nyə ajəláyé nə bə mbií múúd í du téduga ná nyəmэфwó jii nə ŋkul sá sâ jêsh yí, kú bə mbií múúd í du kuya mpimbə yí, kú bə ŋgule məlwəg, kú bə múúd icwoomb, a nda du sɔ *mwaanê nə məcií míshúd. ⁸ A bág muud má du mpu ŋwa ójón yé, a dágə ceeł isâ í ányunywaâ, a du cunal íyéesh byé, a njúl tətəlí muud, a dágə sɔ nji sâ Zembî mə gwág nywa yí, a du mpu jwú nə lâm. ⁹ A jəlá nə bə múúd má wá lâm njíggúlá ábúgúlág sá ŋgə jígguli yíid. Ntó, nyə é bə nə ŋkul mə bándúlá búúd ná bwə bég fwámé njíggúlá, a lwó búúd ɔ óŋkwafad iwushí byán.

Bów-bów mínjígúlá mí jəlá nə shîn

¹⁰ Mə mpú ná zhwoğ obúgula bí nə məlwə; í bul bə ná ndeé sámbá *Oyúden bwə

á magulə Yésus wá. Bwə du sá mikaand kú nə wúmbulé, du shiig buud nə myo. ¹¹ Í jii ná wo júwalug bwo mimpu, nəcé bwə ŋgə tâl minjów mí búúd oncindí ná shwuu nə ŋgələ jígguli bwo isâ bí kú jəla yí; bwə ŋgə jígguli isâ byoŋgú nji shú ná bwə bág nə myəna bów-bów zhí jooŋgúd. ¹² Wúl mbyágá á Kúrêť í á du cúndə micúndə yí í á ci ná: «Buud ɔ Kúrêť búse ja jêsh nji bwiingúlə ijɔɔ, nji gwɔɔ-gwɔɔ mílâm nda oŋkweny, mílulám du téduga nji dæg.» ¹³ Ciyá nyə á ci jooŋgú jí búbálé. Ná ndeé, ŋkáándúg nə bwo fwámé ŋkáándúlə, bwə bág nə fwámé búgá, ¹⁴ bwə nda kənd mílâm mbéé míkanda mí Oyúden dí, bwə nda bɛ məcɛɛ mə búúd bwə ŋgə ban obúbálé wá. ¹⁵ Buud bí ná fwɔ-fwɔ wá, isâ byêsh bí námá bwo ná fwɔ-fwɔ; nji, shú boŋg bí nə nyéé wá, bwə ŋgə ban ná bwə abúgúláyé wá, kú nə tɔɔ sâ jí bwo ná fwɔ-fwɔ, fəg nyán nyí nyéé nə nyéé, lâm wán nyéé nə nyéé. ¹⁶ Bwə ŋgə ci ná bwə mpú Zembî, nji isâ bwə ŋgə sá yí í njúl sâ shús. Bwə cúgə á ceełúg, bí nə məbún, bwə cúgə nə ŋkul bwele sá sâ ányunywaâ.

2

Minjígúlá shú ócwámbá buud

¹ Wεε jaawúg búúd nji sâ í ŋgə bwəma nə fwámé njíggúlá yí. ² Cíg nə ocwámbá buud

1:6 1Tm 3.2-7; 1Pr 5.1-4 1:9 2.1; 1Tm 1.10 1:10 3.9-11; 1Tm 1.3-7 1:10 1Tm 1.6 1:11 1Tm 6.5; 2Tm 3.6 1:13 2Tm 4.2 1:14 3.9; 1Tm 1.14 1:15 1Tm 1.5; Mat 15.11; Rom 14.14, 20 1:16 2Tm 3.5; 1Yn 2.4 2:1 Ifz 5.21-6.9; 2:1 1Tm 1.10 2:2 1Kr 13.13

ná bwá dúg cunal íyéesh byán, bwá jálá nà mpíya nà gúmá, cugə cug íkəŋ, bwá jálá nà bə nà lal-lal búgə nà məma cəelí, nà fwámé jísów. ³ Cúg nà ocwámhá budá ná bwá cúgəg námə mbií cug Zembí mə gwág nywa yí, bwá nda də ci búúd iciyá í bəwálí bwo milám yí, bwá nda bə málwaa mə málwəg. Cúg nà bwo ná bwá dúg bə nà jəjə məcwūŋ, ⁴ shú ná bwá jígúlig mingwəəl mbií bwá jálá nà cəel ógwúm bán nà bwán yí, ⁵ nà mbií bwá cúgəg cug íkəŋ yí, bwá baagələ mánnyúl nji shú ógwúm bán, kənd milám ísəy yá mínjów myánhúd, bə nà jə məfúlú yí. Bwá ó jígúli ŋgwəəl wəsh mbií á jálá nà magələ íjwúga í ŋgwúm yé, shú ná buud bwá nda *lás nà Milású mí Zembí bwaasúlə mpu.

Minjígúlá shú ŋwíínzhá

⁶ Yáágúg nà mənəwámá ná mə cúgəg cug íkəŋ məzhí mēsh. ⁷ Woméfwó tédúg sá ná bwá ŋwág yuug mísóólúgú mí ányunywaá wódí, wo də bə tətəlí ja wó jígúli bwo yí, wo ŋwa mínjígúlá myô nə məjilə. ⁸ Iciyá wó cwééd wódí mpu dí yí í bəg kú nə mədana, í bəg iciyá búúd bwá cúgə nə ŋkul jum wo nə ndí yí. Ntó nyə e sá ná buud bwá ŋgə lúmbuli nə sé wá bwá bəg kú nə zhií ná bwá mpyaam sə, bwá yidá bə nə shwôn.

⁹ Yáágúg nə məlwaa ná mə magələg íjwúga í ómása bán məzhí mēsh, bwá sáág ná ómása bán bwá gwágúg bwo nywa; bwá nda də fadələ íciyá nə ómása bán. ¹⁰ Bwá nda də júwo ómása bán isá; bwá yidag bə bwo buud ó abúgúlag íja byēsh. Ntó nyə e sá ná, njígúlá sə ŋgə jígúli shú mə Cugye wúsú Zembí yí, buud bwá ŋwág wə nə gúmá.

Zembí nyə a mə lwóya mpaam nyé

¹¹ Zembí nyə á mə lwóya mpaam nyé í ŋgə yə muud yēsh cug yí. ¹² Mpaam nyəŋgú í ŋgə jígúli sə ná sə bánug cug á kú bish Zembí, sə ban íyéesh yá cug ga; ntó sə mú cugə cug íkəŋ wa kala búúd gaád, cug á tətəlí, cug á kəndúlə lám wə Zembí. ¹³ Sə mə jálá nə cugə ntó té sə ŋgə bwánd jəjə jwəw mə Cwámaba nə búgə yí. Nəcə jwəw dəŋgú, Zembí wúsú ánání, Cugye wúsú Yésus-Kríst mə bá lwóya mílwaná myé. ¹⁴ Nyə a yána nyəməfwó shú dúsú, zə yíl sə mánnyámá mə cug sə á ŋgə cugə kú bish məcəçç yíid, zə fúb ŋkúmba kúl búúd, kúl búúd í é də bə ŋkwəməsá ja jēsh ná í sá jəjə mísóólúgú yí.

¹⁵ Sə wó jálá nə jaaw búúd wáni. Dugú cwíny búúd, də ŋkáánd nə bwo nə mpəl gwó jēsh. Muud nda mpyény wo.

3

Okrísten cug ágúgwáan ján

1 Báásúlág óbúgula bêsh ná bwé nda du sá lal lúu nà micí nà otówe ɔ shwóg, bwé mágulág ijwúga byán, bwé du bæ ñkwámusá ná bwé sá sá jêsh jí ñkí nywa yí. 2 Bwé nda mpyaam múúd, bwé dúg sásulá ózhuyâ, du bæ nà yéesh ñkwambulá, du bul cugə nà muud yêsh ná shæ. 3 Shé mpúgá ná shé á fwo námá du bæ kú nà fug, ñji mingáádá, ñgə bɛ bów-bów mázhií, iwíimbúg nà yéesh zhwiimbyálə nà cug mimbií mimbií í á bii shé mikwám; shé á bæ nà gwólə mílám, nà iwíimbúg, nda bæ sá múúd jí nà ñkul cɛel yí, shé á ñgə mpiiya shémé nà shémé. 4 Nji, ja Cugye wúsú Zembí nyə a má lwóya jə lám jé nà cɛelí jé á ñgə cɛel buud bêsh yí, 5 nyə á cug sâ, kú bæ nəc é sá sálə mísóólúgú myâ tútəlí, ñji nəc é nyə á gwág sá cey lámúd. Nyə á cug sá nà ñgusa nyə á gusa sá yí, nà séy Nkɛñkɛ Shíshim nyə á sɛy yí. Nəc é ñgusa í á sá ná sá byélúg byélé ágúgwáan, Nkɛñkɛ Shíshim nyə á yə sá cug ágúgwáan. 6 Zembí nyə á shwu sá Shíshim yé wəɔɔɔg nyúúlád mənjkund mənjkund kwonj má Cugye wúsú Yésus-Kríst. 7 Nyə a sá ntó shú ná sá bág bii cug á kandugə kandugə sá ñgə bwánd nà búgə ná sá má bá bii

yí, nəc é a má ci mpáam nyé dí ná sá mú otútəlí ɔ búúd.

Məcwūŋ

8 Ciyá ni jí abúgúlág. Má ka jii ná wo lásúg gwo nà ñnkán, buud bwé ñgə *búgula Zembí wá bwé mpúg shimal sálə jəjə mísóólúgú. Ntó ji jə sâ, í ñjúl nà mfií shú búúd bêsh. 9 Nji, wo ɔ du kwanz mbeé sɛñsálə mákəl, nà lələ məbyél ná lə lə lə kú nà məshíné*, nə ozhuyâ, nə icigə-cigə buud bwé du ñgə ci shú məcɛɛ má Moyíz yí. Isâ íni byêsh í cúgə nà mfií, bísə ocwúd. 10 Muud mə sá mbéégí mənjkəomú yé, wo ɔ ñkáánd nə nyə ja áshúshwóógú, wo ñkáánd ja ábɛɛ; ñkí a ká shwóg íí, bí béégya sámbá nə nyə. 11 Mpug ná mbií múúd wəɔɔɔg má ñwa bów-bów zhíí, sálə á ñgə sá *misám ni, a ñgə gwíílya nyəmɛfwó.

Məbádá

12 Mə bá nti wo Artémas, gúl ja Tishik. Wó ká bá dúg ñgwól á bwo mə wóós nún, wo ɔ bá lɛel zə kwey mə Nikopolis, nəc é cínɔɔg wá má má cɛɛlə ná mə ká cínɔɔgali ñkwán yé. 13 Wo ɔ sɔ ná sá í bág kú fúfə lwóya bwé jów ná Zénas yé, bá Apolos ñjəɔnd bwé é sá yíid. 14 Í jii námá ná omínyɔɔɔɔ búsú bwé jígúg dálə shimal sá jəjə mísóólúgú, du ju míkúló mí wóós məshíigá myá shú

3:3 1Kr 6.11; Ifz 5.8 **3:4** 1.3; 2.10-11; 1Tm 1.1; 2.3; 4.10; Tit 3.6 **3:5** Yuá 3.5; Rom 6.4; Ifz 2.8-9; 5.26; 2Tm 1.9; 1Pr 1.3 **3:6** Rom 8.9-16; 1Kr 6.11; Gal 5.25; Cugye: 2.13; Flp 3.20; 2Tm 1.10; Tit 3.4; 2Pr 1.11; 1Yn 4.14 **3:7** Rom 3.24 **3:9** 1.10-16 **3:9** 1.14; 1Tm 1.4 * **3:9** Oyúden bwé á du baagula məbyél máj micilyá, du lə micilyá myəɔɔɔg mísəɔn, sá jəɔɔg wá Pwól ñgə ban na yí. **3:10** Mat 18.15-17 **3:12** Tishik: Kol 4.7-8 **3:13** Apolos: 1Kr 1.12 **3:14** 2.14; 2Kr 8.8-9; Gal 5.22; Ifz 4.28; Kol 1.10

ná bwé bág kú fúfə mpúmá.

¹⁵ Buud bēsh sánónɔ́ búsə wa
wá bwé ɲgə bádá wo. Wo ɔ́
báda óshwé búsú sánónɔ́ sé bí nə
búgá ɲgwúd wá.

Zembì ká sá bí bēsh mpaam.

Kálaad Pwôl nyé á cilə Fulmônj yé Isâ í dúgyá nə kálaad mə Pwôl shú mə Fulmônj yí

Fulmônj nyə á bə fwámé múúd, nyə á ka cénd kuú njɔənd búgula Yésus, je bə Dɔ́ á Kolósia dî. Nyə á bə shwə mə Pwôl (v. 1). Lwaá dé Onezîm í á ka túb nyə, ka kə bwəma nə Pwôl, Pwôl nyə njúl mímbwug dî. Onezîm nyə á ka námə zə bə krîsten. Pwôl mú ka zə ŋwa cígúlá ná a nyiŋg kənd nyə wə mása yé, a ka cilə mása wəŋg kálaad éga, ná a lágúg Onezîm.

Pwôl mə tééd fwo báda Fulmônj nə buud bə́nəŋ bwə ŋgə ji wá (1-3), a mú yə Zembî akíba nə búgə nə zény Fulmônj jí nə ndí yí (4-7). Né ndéé, a mú ka jaaw sâ á ŋgə jii ná Fulmônj sáág lwaá dé Onezîm yí (8-22). Mábáda má məshíné dî, Pwôl ŋgə cwééd zhwog buud á ŋgə námə nə cwééd kálaad á Kolósia dí wá, jí nə ŋkul bə ná Onezîm wə nyə á kə nə okálaad obá bēsh, nə nyəŋg á Kolósia, nə yé mə Fulmônj.

Ja wó lɔ́ kálaad mə Fulmônj yí, wo dúg ná Pwôl nyə á mpu ŋwa shwə yé Fulmônj nə mətag: kú yímbúli nyə nə tɔ́ sâ, kú yə nyə ŋkúmba wáda, a ŋgə mpu ná Fulmônj jí nə ŋkul ban sâ á ŋgə ci nyə yí. Pwôl mə lwó ná, cecilí Krîst nyə á cecilí sá

yí, í ŋgə fəen sá məŋkenya ŋgə kwambulə wəŋgə mpédúgá sá buud.

Mábáda

¹ Mə Pwôl wə mə cílə kálaad éga, mə muud jí mímbwug dí nəcə ŋgələ sēy nə *Krîst Yésus yé. Sá mwááŋg Timoté sá ŋgə cilə wo, abábə wúsú Fulmônj, wo muud ŋgə námə báduga nə sá ŋgələ sēy nə Yésus yé. ² Sá mə cilə námə mwááŋg-shilə wúsú Afiya, nə Arship muud gwoŋg wúsú ŋgələ lúmbuli dɔəmb. Sá mə cilə námə *Dɔ́ lú óbúgula í du seŋgya Fulmônj dí njów yí. ³ Sóŋgú wúsú Zembî bá Cwamba Yésus-Krîst bwə ó sá bí mpaam, bwə ó sá námə ná bi cágəg ná shəe.

Fulmônj nyə á bə nə fwámé cecilí nə fwámé búgə

⁴ Mə du yə Zembî waamə akíba ja jēsh mə tádúgá wo mádí mājəgula dí yí. ⁵ Mə du yə Zembî akíba ntó nəcə mə gwág ná wo ŋgə kə shwóg nə búgúlálə Cwamba Yésus, wo ŋgə námə lwó ná wó cecilí búúd bēsh Zembî nyə a mə féesh wá. ⁶ Mə ŋgə jəgula nə Zembî ná búgə í ŋgə seŋg shwə yí í wúmág, wo mpúg bímbí lú mánywa *Krîst mə sá sá má. ⁷ Mwaŋg, mə ámə bul bə nə məshusəg, nyúul bul bə mə nə ŋkul nə dúgúlə nda cecilí gwó í mə lalushi okrîsten mənyúul ná.

Fulmônj nyíŋgəg ŋwa Onezîm

⁸ Nâ ndeé, mæ ji næ zhií kwonj mæ *Krîst dí næ mæ yímbúlíg wo ná wo sáág gúl sâ. ⁹ Nji, tæm bæ ntó, má yida téég wo mæbwê næcé cælí Zembí ngá yæ sá yí, mæ Pwôl, cwúcwúul múúd íí, mæ njúl nyingæ bæ mímbwug dí ja gaád næcé mæ ngálæ sêy næ Krîst Yésus. ¹⁰ Mæ téég wo mæbwê shú má Onezîm. A músæ mwán mæ ámæ byá cug krîsten dí mæ njúl wa mímbwug dí yé. ¹¹ Nyæ a shígé fwo dæ bæ wo næ mfií ja bíná bí á fwo dæ cugæ yí; jaá ga di, a músæ shwá bêsh næ mfií.

¹² Má nying nyæ ná a nyíngæg zæ wódí, a ngæ zæ tânj nda gúl kúl nyúul jâm. ¹³ Mæ ámæ nywá yidá jii ná a jíg wa mádí koogú té má jí mímbwug dí næcé Jɔjɔ Kéel yí, a ngóg næ sêy næ mæ jilá gwô dí. ¹⁴ Nji, mæ shígé cæel ná mæ sá gúl sâ shwá nda fwo bæ cúnj; mæ acéélé ná wo sáág mænywa yímbúlíd, í jii ná wo sáág næ jɔjɔ lâm. ¹⁵ Jí næ ñkul bæ ná Onezîm nyæ a béégya næ wo búbaalé fwála shú ná wo nyíngæg lág nyæ kandugæ kandugæ. ¹⁶ Nyæ ányingæyé ná bæ wo lwaá, nyæ é ntɔ lwaá, nyæ é bæ wo *mínyonjê wó búl cæel yé. A má bæ mæ abábæ, nyæ é nyingæ bul bæ shú dwô dí; næcé, a ji fwo bæ múúd woó, a má nyingæ bæ krîsten nda wo.

¹⁷ Gwé wé má céél ci ná, ñkí wo mpú ná mæ ji wo shwá, ñwaág Onezîm nda wó jí næ ñkul ñwa mæ ná. ¹⁸ Ñkí nyæ

á byaagulæ næ wo, ñkí ntâg ná a ji næ wo mpwáalá, lág ná mæ wé mbíd wo nywo. ¹⁹ Mæ Pwôl mæ ngæ cilæ næ mbwá wâm ná mæ bá jána wo mpwáalá nyonj; mæ abulé cæel nyingæ jaaw wo ná cug gwô ji námæ wo mpwáalá wó mbíd mæ yí. ²⁰ Nâ ndeé mwaanj, ság mæ kwíindyá má ngá jí wo ni jíná má Cwámbea dí; námæ nda shwá bí ókrîsten ná, sælug mæ lâm shí.

²¹ Mæ ngæ cilæ wo kálaad éga mæ njúl næ búgá ná wo é sá sâ má ngá jii ná wo sáág yí; mæ mpú ná wo é sá mæ isâ cɔ jini. ²² Má jii námæ ná wo kwámbulæg mæ bwágá, mæ ngæ dúg ná shé wál bá zæ nyingæ dúgyá, mæjægula mán má ngæ gwííg.

Mæbáda

²³ Ipafras muud sá jí mímbwug dí næcé ngálæ sêy næ *Krîst Yésus yé ngæ báda wo. ²⁴ Buud ó gwoonj ísý bâm Márkus, næ Aristárug, næ Démas, næ Lúkas bwé ngæ námæ báda wo. ²⁵ Mpaam mæ Cwámbea Yésus-Krîst í jíg bídí.

1:10 Onezîm: Kol 4.9 mwán: 1Tm 1.2

1:13 Flp 2.30

1:14 2Kr 9.7; 1Pr 5.2

1:16 1Kr 7.22; 1Tm 6.2

1:19 1Kr 16.21

1:23 Ipafras: Kol 4.12

1:24

Márkus: Mis 12.12; 2Tm 4.11 Aristárug: Kol 4.10 Démas, næ Lúkas: Kol 4.14

1:25

Kálaad bwé á cilə Wəheburâ yé Isâ í dúgyá nə kálaad Wəheburâ yí

Muud yêsh mə mpú shi-mal lə kálaad éga yé nyə e téduga nə í cúgé kálaad, í yidá bə bwiingúlə míláj mí Zembî. Mətédúlé mäsə, kú nə muud mə cilə yé, kú nə muud bwé cilə yé. Nji məbádá mäsə ímpánzó yâ məshíné má líu 13 wə má sá nə muud mpúg nə jísə kálaad nə bwé á kənd buud.

Muud nyə á cilə yé ngə bándulə okristen nə bwé kú nyiŋgə kənd mítédúgá Mácçé má Moyíz dî. A ka ngə lwó bwo nə cug mə Kríst nə iséy byé í ntə sâ jêsh búúd básə nə ŋkul téduga nə í də cug búúd yí.

Kálaad má bwey na námá lwó mətédúléd nə Zembî nyə a lwóya sâ á jísə yí wə Yésus-Kríst (1.1-3). Kálaad éga ji nə fwámé məma məŋkəw məlól:

- (1) Kríst mə jág bul ntə sâ jêsh (1.4–10.18).
- (2) Olýye bwé nádag búgád (10.19–12.11).
- (3) Baalé mácwûŋ nə ibwádán (12.12–13.25).

Zembî ngə lésha nə buud nə zhií a Mwân yé

¹ Yág íí, Zembî nyə á də lás nə odá ija ija, mimbii mimbii nə zhií á *buud ə mícúndə bé. ² Nə ndéé, mwów má məzhúgúlá méga dî, a má lás nə shé nə zhií a Mwân yé. Mwân yé wəŋg wə nyə á balan nə ndí sálə shí nə gwów yé; nyə a má təl nyə ná a bág lúg nə isâ byêsh. ³ A ji njəs í ngə zhu mílwanə mí Zembî dí yí, a ji zhiġim mbəġla má Zembî, a ngə shúgal isâ byêsh nə ciyá jé álal-ŋkul, isâ byêsh yâ shí nə gwów. Ja nyə á shín fúb buud, yíl bwo *misám yí, nyə á kə ji gwôw, mbwə məncwûm má Zembî á ŋkul nyêsh dî.

Mwân má Zembî mə ntə wáéŋgales

⁴ A ntə *wáéŋgales, jínə Zembî nyə á gwiid nyə yí ntə jínə dán. ⁵ Mpugá nə Zembî nyə abwélé ci nə ngwól *éŋgales ná: «Wo ji Mwân waamə, mə má byá wo múús». Nda námá nyiŋgə ci ná: «Mə é bə nyə sóŋgá, a bə mə mwân». ⁶ Nji, ja Zembî mə nyíŋgə zə jil Mwân yé a cúmbá shí ga dí yí, nyə ná:

Wəéŋgales ó Zembî bēsh
bwé kúdúg məmpwoombá
mándəlúd yə nyə gú má.

⁷ Nyə á ci shú wáéŋgales ná:

A də sá nə wəéŋgales bé bwé
bág nda fáfə,
a sá nə osól ə mäsáal bé bwé
bág nda ŋgwiile kuda.

⁸ Nji nyə á ci shú má Mwân yé
nə:

Yé Zembî, ijwûga byô í bá ji kú
nə zhúgá.

Otútəlí wá bwá ngá lwó nə wo
ngə jwú nə faan dwô.

⁹ Wo á cɛɛl otútəlí, wo mpíi
fúlú a kú bish məcəɛ;

sâ jɔɔng wá jí ná, yé Zembî,
Zembî woó nyə a gwááɣulə wo
məwúdə mə məshusɣ;

ntó jí ná nyə á yə wo cé í ntɔ
búúd ɔ gwoong bwô yí.

¹⁰ Zembî nyə á ci námə ná:
Yé Cwám̄ba, mətédúlé di, wo
wá wo á fwɔ shí,

wo a sá námə jon nə məbwá
mwô.

¹¹ Isâ byɔɔng byêsh í bá shîn,
nji wɛɛ njul kú nə zhúgá;
byêsh í bá bə íbwoodú nda
mikáándə,

¹² wo bá báág byo nda bwá də
báág jud ná.

Haaw. Í bá shîn cénd nda
káándə.

Nji wɛɛ wo njúl nji mbií
ngwûd,

mimbú myô kú bweɛ shîn.

¹³ Zembî nyə abwélé námə ci
nə ngwól éngəles ná:

Jig shí wa mádí mbwá
mancwûm

kə wós ja mə é culushi
mízhízhín myô,

mí bə wo sâ wó də təl məkuú
yí!

¹⁴ Wəéngəles bāŋ ná wá ozá?
Ngaá bēsh būsə mishíshim mí
ngá sēy nə Zembî, Zembî ka
də kənd bwo ná bwá kág ngə
kwíind buud bwá bá ŋwa cɣg
tāŋ ilúgí Zembî mə bá yə sá yí?

2

Zembî má cɣg shé

¹ Nda jí ntó ná, í bul jii ná
shé mpúg wá mílúú sâ bwá
á jaaw shé yíid, ŋkwanɣá sá á
bá kwab zhíí. ² Shé mpúgá
ná kéel *wəéngəles bwá á zə
nə ndí yág yí, í á bə álal-ŋkul;
muud yêsh nyə á caam məcəɛ,
nda bish dwo yé, nyə a shí
bwəma nə intúgálí í á jəla yí.
³ Nda jí ntó ná, shé má ká bə kú
bish shísha məma cɣg bwá ngá
jaaw shé yí, shé nda bá bweɛ
faam. Cwám̄ba nyəméfwo wá
nyə a tééd jaawúlə lánj á cɣg
jɔɔngá, buud bwá á gwág nə
nyə wá bwá mú zə báásulə shé
wə. ⁴ Shú lwólə námə ná kéel
dɔɔng dásə fwámé kéel, Zembî
nyəméfwo nyə a wéeshali isâ
í ntɔ buud ŋkul yí, nə *isâ
í mímbúgú nə *məshimbá
mimbií mimbií. A mú námə
yə bwo idáás Shíshim mə də
dáás búúd yí, nda nyə á cɛɛl
ná.

*Yésus, Mwân má Zembî nyə á
zə bə muud*

⁵ Haaw. Kala búúd sá ngá ci
ná í bá bə yí, wəéngəles dí bwá
bá jwú nə gwo, Zembî nyə a
shígé sá nə í bág bə ntó. ⁶ Í yidá
bə cilyá Kálad Zembî dí ná:

Yé Zembî, wo ngə téduga
muud nəcə a jí jí?

Wo ngə kweemb kukwumuga
múúd nəcə í bálə jí?

⁷ Wo má səl nyə shí fúfwála, cɣ
wəéngəles.

Nə ndeé, wo má sá ná a
 ηkənəwag, a bóg nə
 gúmá nda cí.

8 Wo má wá isâ byêsh
 mányámá má múúd dí.

Haaw. Sálə Zembî má sá ná
 a jwúg nə isâ byêsh yí, tɔɔ sâ
 ηgwúd nə ηgwúd í alúgé. Nji,
 shé cugé nə ηkul fwo dúg ja
 gaád ná a ηgə jwú nə isâ byêsh.

9 Nji, sâ shé mú ηgə dúg yí jí
 ná, Yésus muud Zembî nyə á
 səl shí fúfwálá cɔ wáéngəles yé,
 a mú ηgə ηkənəwa, a njúl nə
 gúmá nda cí, nəcé nyə á jug ná
 ndeé a yə. Nyə á zə cé buud
 bēsh, lwóyálə mpaam Zembî
 nyə á baam nə bwo yí.

10 Zembî wə nyə a té isâ
 byêsh, nyə wə ηgə sá ná byêsh
 í ηgəg nə kyey mpwogé, nyə
 námá wə nyə á jí ná ncúlyá zh-
 wog bwân bé bwə ηkənəwag
 mənəkənəwa mé. Í á ka jəla
 ná a sáág ná micúnj mí bíig
 Yésus muud nyə á juw zhií ná
 bwán ó Zembî bwə bíig cug
 yé, micúnj myɔɔng mí mú mɛɛl
 sá ná Zembî jílug nyə jiya í á
 jəla nə nyə yí. 11 Ntó, nə Yésus
 muud ηgə sá ná buud bwə bóg
 minkəŋkə mí búúd yé, nə buud
 á ηgə sá ntó wá, bēsh búsa nə
 shug ηgwúd. Gwə wə á jí kú
 gwág shwôn jɔwúlə bwo ná
 omínyɔŋə bé yí. 12 Ntó wə á cí
 ná:

Mə bá də bwiing omínyɔŋə
 bām bímbí lú múúd wo
 jí yí,

mə sey wo isusa í gúmá ja bwə
 sééŋgyá ná bwə gúmal

wo yí.

13 A nyiŋgə námá cí ná:

Μεε jám júgúwé jêsh í bá bə
 nyádí.

Nyə námá ná: «Mə wə éga, nə
 bwân Zembî nyə á yə mə wá».

14 Nda jí ná bwân á ηgə cí óni
 búsa nə mishwun nə məcii ná,
 Yésus nyə á ηwa námá nyúul
 muud, a bə nə mishwun nə
 məcii shú ná a yág, shwiy dé
 mú culushi ηkúl mə Njwú
 məjamb, nye muud nyə á
 ηgə kyey nə shwiy yé. 15 Nyə
 á yə ntó shú ná a yíl búúd
 bēsh mányámád, nəcé bwə á
 ηgə cugə ηkúmba cug nji ηgələ
 fúndə shwiy, cug mányámá.

16 Í má mpu nyín ná Yésus nyə
 a shígé zə kwiid wáéngəles;
 nyə á yida zə kwiid mpwon
 buud má *Abraham. 17 Sá
 jɔɔng wə í á sá ná a céndúg
 bə nda omínyɔŋə bé məzhií
 mēsh, shú ná a bóg bwo
 fwámé Ajəláci á ofada mə
 gwág bwo cey lámád yé, á sá
 íséy váál Zembî mə céel yí. A
 jí Ajəláci á ofada ná a sáág
 *mátúnuga, yíl búúd *misəm
 myəŋ. 18 Yésus jí nə ηkul
 kwíind búúd məbwəbúlán mə
 ηgə fwágusa məkuú shí wá,
 nəcé nyəmɛfwó nyə á fwo
 námá bwəma nə məbwəbúlán,
 nyə á jug.

3

Yésus-Krist má ntɔ Moyíz

1 Ná ndeé yé minkəŋkə mí
 omínyɔŋə bām, bí buud Zembî

nyə a mə námə jəw nə bi bág
 ηwa ηkəw cug á gwówúd wá,
 kəndugá mitédugá wə Yésus.
 Nyə wə sá ηgá magulə tâm
 buud nə a jí *muud lwámá mə
 Zembî, a njúl Ajəláci á ofada
 yé. ² Nyə á sá iséy byé váál í
 á kwaga mísh mə múúd nyə
 á nti nyə yí, námə nda Moyíz
 nyə á kyey nə njów búúd mə
 Zembî wêsh váál í á kwaga yí
 ná. ³ Mpugá nə Zembî nyə a
 dóg nə Yésus mə jəlá nə bul ηwa
 gúmá ntə Moyíz, námə nda
 múúd mə lwə njów mə də ηwa
 gúmá ntə njów wáméfwó ná.
⁴ Bi mə mpú nə njów wêsh í
 də bə nə muud nyə á amə lwə
 yé; nji, Zembî wə mə də lwə
 isá byêsh. ⁵ Moyíz nyə á kyey
 nə njów búúd mə Zembî wêsh
 váál í á kwaga yí. Nyə, nyə á
 bə sóol məsáal, ηgələ lwó nə sá
 Zembî mə bá jaaw búúd yí í bá
 bə búbalé. ⁶ Kríst ηgə sá iséy
 byé váál í kwága yí. Nywá jí
 Mwân á njów mə Zembî. Njów
 mə Zembî wə ηgə wə shé, ηkí
 shé mə ké nə injkəη shwóg,
 kə námə shwóg nə ηgələ bə
 nə milúú nə sáη nəcé sá ηgə
 bwánd nyə nə búgá.

*Zembî mə də yə búúd bí nə
 búgá wá wogá*

⁷ Gwə wə Nkəkəkē Shíshim
 ηgə ci yí, ná:

Nkí bi mə gwág kál dé múús í,

⁸ kúgá sá núη

nda ja búúd bwə á sá
 mīngáádá yí.

Jwəw də ηgə, buud bwə á kə
 nə məkugulə

wə Zembî núη shí a shwéeshá
 dí.

⁹ Osóηgá bán bwə á
 shweenzh mə cínəηg

nə bwə dóg sá mə é sá yí.

Bwə á shweenzh mə, í njúl nə
 bwə á shí dóg

isá mə á sá bwo ¹⁰ tãη mimbú
 məwúm mánə yí.

Nda bwə á də she nə bwə dóg
 sá mə é sá yí ná,

mə á nyada nə kala búúd
 jə ηgə,

mə mú ci ná: «Búsə ja jêsh nji
 dúlə wush;

bwə afwóyé mpu zhí mə ηgə
 lwó bwo yí».

¹¹ Mə mú ka kəen nə mpimbə
 ná:

«Bwə á búle bwelə kumə

kúl mə á kwəmusa bwo wogá
 yí».

¹² Bwaηg, bi ó bey nə ηgwól
 múúd gwoηg wán bág nə
 bów-bəw lâm, lâm á kú nə
 búgá nə ndéé a mú yid kwon
 nə Zembî á kuwô. ¹³ Yidagá də
 sá ná, jwów dēsh búúd bí nə
 ηkul jəw nə «múús» yí, ηgwól
 cwíny ηgwól, ηgwól cwíny
 ηgwól. Dugá sá ntó shú nə
 *sám í nda bá shüg tə muud
 á bídí gwoηg nə ndéé nyāη
 mú bə nə núη. ¹⁴ Nəcé shé
 músə *Kríst buud ó gwoηg
 bé, ηkí shé mə bii búgá məbwə
 məbá kə wós məshiné, námə
 nda shé á tééd mətédúlé ná.

¹⁵ Shé kúgá wusa nə jisə cilyá
 Kálaad Zembî dí ná:

Nkí bi mə gwág kál dé múús í,

kúgá sá núη

nda ja búúd bwá á sá
mĩngáádá yí.

16 Ozá bāḡ bwá á gwág kál
má Zembî ná ndéé bwá mú sá
mĩngáádá wá? Ngaá í á bə
buud bēsh Moyíz nyə a wú
nə ndí Igípten wá? 17 Ozá
Zembî nyə á nyada nə ndí
tāḡ mimbú məwúm mánḡ wá?
Ngaá í á bə buud bwá á sām ná
ndéé mimbimbə myáḡ mí mú
ḡgə mpúnḡuli shí a shwéeshád
wá? 18 Ozá nyə á keen ná
bwá ábúle bwēle kumə kúl
nyə á kwəməsa bwo wogá yí?
Ngaá í á bə buud bwá á sá
nyə mĩngáádá wá? 19 Haaw!
Shé má dúg na ná bwá á
shíḡé kumə kúl Zembî nyə á
kwəməsa bwo wogá yí nəcé
jí? Nəcə bwá á ban ná bwá
abúḡláyé.

4

*Shé á jáláyé nə shúb wogá
má Zembî*

1 Zembî nyə á bwey kaag ná
a bá sá ná buud bwá yówəlag;
ḡkaagə nyəḡḡ nyí ná. Bi
ó ka bey ná ḡgwól múúd á
gwoḡḡ jín bág shúb wogá
jəḡḡ. 2 Shé á shí námə gwág
kéel má Zembî nda bwo. Nji,
wáḡ gwágúlə bwá á gwág yí
í á shíḡé kwíind bwo tə sá,
nəcə bwá á shíḡé *búḡula sá
bwá á gwág yí. 3 Shé báá
obúḡula shé mú ḡgə yəwəla,
kú bə bwo, nəcé nyə á ci shú
dāḡúd ná:

Mə mú ka keen nə mpimbə ná:
«Bwá ábúle bwēle kumə

kúl mə á kwəməsa bwo wogá
yí».

Zembî nyə á ci ntó í njúl ná,
ja nyə á fwə shí nə gwów
yí, nyə á shí shínal iséy byé
byēsh. 4 Shú sá í dúgyá nə
jwəw á zaḡbá yí, sá má mpú
ná Zembî nyə á ci gúl kúkúlúd
nyədí kálaad dí ná: «Zembî
nyə á ka yəwəla nə iséy byé
byēsh jwəw á zaḡbá». 5 Gwá
námə wá á cí wa jíga kúkúlúd
ná: «Mə abúle bwēle sá ná bwá
yówəlag». 6 Ntó jí ná cíḡulá í
bwey bə ná Zembî mə bá sá ná
bóól búúd bwá yówəlag. Nji,
buud bwá á tééd gwág kéel
wá, bwá á shíḡé yəwəla, nəcé
məlwə. 7 Nda jí ntó ná, Zembî
má tál dúl jwəw búúd bwá é
ci ná «múús» yí. Nyə á zə tál
jwəw dəḡḡá mimbú mí má
bwey bul cə té wulə fwála má
Moyíz; nyə á ka ci mpu mə
*Dávid dí nda nyə á mə fwo ci
ná, ná: «ḡkí bi mə gwág kál dé
múús íí, kúḡá sá nún».

8 Í á mbəm bə ná Yeshuwa nyə
a sá ná kúl búúd í yówəlag
ja bwá á shín nyí shí á cəḡlá
yí, Zembî nyə a shíḡé nywá
nyḡḡə ci ná dúl jwów lú
wogá dúšə. 9 Ntó má lwó ná
ḡúlúḡá wogá jísə ná shú búúd
ó Zembî, í njúl nda fwámé
wogá Zembî nyə á woga jwəw
lú zaḡbá yí. 10 Nəcə, muud
Zembî mə sá ná a yówəlag yé,
nyə é yəwəla nə iséy byé byēsh
námə nda Zembî nyə á yəwəla
nə byé ná. 11 Nda jí ntó ná,
shé wágá məḡkul ná shé bág
yəwəla nda Zembî nyə á kaag

ná; shé wágá mən̄kul shú ná muud nda bá shúb nəc é sála mbii málwə bwə á sá má.

¹² Mpugá ná Milású mí Zembî mîsə mikuwó, mí njúl mi an̄kál-ñkálá. Mí də bəwəli ntə kafwəle jəsh bwə də jəw ikósomb íbá yí. Mí də nyíi múúd nyúúlúd kə kumə kúl mí béeğ *jím bá *shíshim yí; mí də béeğ mábwoğ mə nyúúl nə óshú ó íyasád. Milású mí Zembî wə mí də lwó ñkí mitédúgá nə iyuug yá lám, bísə ñkí bəw, ñkí bísə ñkí nywa. ¹³ Kú ntəg nə təw sá Zembî nyə á té yí jí nə ñkul shwaaw Zembî. Isá byəsh bísə oshushwáás, ompajáá nyádí míshúd, nyə muud mə bá sá sə shítog yé.

Yésus jí wúsú Ajəláci á ofada

¹⁴ Shé mú nə wúsú shísha Ajəláci á ofada nyə á líina jəj lə gwów yé*, nyə wə Yésus, Mwān mə Zembî. Nda jí ntó ná, shé kágá nə búgə jísú shwóg, kú bwəle tag. ¹⁵ Nəc é, Ajəláci á ofada shé mú nə ndí yé, cúgə nyəwəg jí nda gwág shé cey lámúd nə tag dúsú yé. A yidá bə nyəwəg jí nə nyə á bwəma nə məbwəbúlán məzhíí mēsh nda shé, ñji a nda sá *səm yé. ¹⁶ Ntó, shé shíshúgá Zembî kúnó-kúnə kú fúndə. Shé shíshúgá nyádí caan̄gəd kúl á ñgə lwóya mpaam yí, a gwágúg shé cey lámúd a sá shé mpaam,

a kwíínd shé ja shé má jíí kwííndyá yí.

5

¹ Bì mə mpú ná bwə də féeesh múúd yəsh mə bád Ajəláci á ofada yé mpədúgá buud, bwə təl nyə ná a dóg sēy nə Zembî shú dán. A də kala ísá bwə yə Zembî yí, də sá *mátúnuga shú ná *mísám myán mí jimbúg. ² A jí nə ñkul mpu mícúñ íwugúlu nə minjé-gwəw mí ñgə bwəma nə ndí myá, nəc é a jí námə múúd nə iləm námə nda bwo. ³ Sá jəwəg wə jí ná, á jalá nə də sá mátúnuga shú jimbálúle mísám myá nyəméfwó, nə myəwəg myá kúl búúd námə. ⁴ Muud cugé nə ñkul wánda jíya jəwəgú wánda wándag nə á ñwa gúmə; Zembî wə mə də jəw búúd bwə ñwá jíya jəwəg wá námə nda nyə á jəw Arəon ná.

⁵ Ntó námə wə jí nə *Kríst yé. Kríst nyə a shígə wánda jíya jəwəgú wánda wándag nə á ñwa gúmə; Zembî wə nyə á yə nyə gwo, Zembî muud nyə á ci nə nyə ná: «Wo jí Mwān waamə, mə mə byá wo múús».

⁶ A nyíngə námə ci gúl kúkúlúd ná: «Wo jí fada, wo é jí jíya fada dí kandugə á kandugə nda Melukisedek».

⁷ Ja Kríst nyə á ñgə cugə wa shí ga dí yí, nyə á də bul jəgula, də téég Zembî məbwə, Zembî muud nyə á bə nə ñkul sá ná

4:12 Iza 49.2; 55.11; Zhe 17.10; Yuá 12.48; Ifz 6.17; 1Pr 1.23; Mbú 1.16 **4:14**

5.8; 8.1 Ajəláci á ofada: 2.17-18; 3.1; 5.1, 4-6; 7.24-28; 8.3; 9.7, 11 * **4:14** Nyə á kə kumə kúl Zembî jí yí. **4:15** 2.18; 5.2; 7.26; 9.12; 1Yn 3.5 **4:16** 10.19 **5:1** 4.14 **5:2** 2.17-18; 4.15; 7.28 **5:3** 7.27; 9.7; Ləv 9.7; 16.6, 15 **5:4** Arəon: MmN 28.1 **5:5** 1.5 **5:6** Sòm 110.4; Heb 6.20 **5:7** Mat 26.36-46

a kú yə yé. Nyə á da kîm, a jii, məzhwîle wóós. Zembî mú gwág nyə, nəcé nyə á bə nə məgwág nə Zembî. ⁸ Tεem bə ná nyə á bə *Mwân má Zembî, nyə á bwəma nə micún, mí mú jíguli nyə məgwág. ⁹ Zembî mú sá ná a bág váal í jəla yí. A mú bə ámádí á cug á kandugə kandugə, da yə búúd bēsh bwə sá nyə məgwág wá. ¹⁰ Haaw! Zembî nyə á təl nyə mbií Ajəláci á ofada má Melukisedek.

Bəw ja múúd mə béégyá nə Zembî yí

¹¹ Bulya isâ sá bí nə sá cig na yí. Nji, shú ná sá féégúg bí byo, í bul kwowala, nəcé bí ádé ná læl mpu gwág. ¹² Bweyúlə bí á jəla nə bwey bə oyíguli. Nji, í ngə ná jii nə muud jígúlig bí isâ bwə jəlá nə fwo tééd mpu mínjígúla mí Zembî dí yí. Í ngə ná jii bí mənýá má bəl, kú bə fwámé ídêw. ¹³ Muud ngə ná cugə nə mənýá má bəl yé nyə afwóyé wámbulə nda á cugəg tátəlí mísh má Zembî dí ná; a ji ná kúkény. ¹⁴ Nji, buud bwə á má lal wá, báá wə bwə jəlá nə fwámé ídêw, nəcé bwə á má jíg cug nə ndeé milâm mí á má janzulə bwo nə dúlə wá mímbéégí mpádúgá mənýwa nə məbêw.

6

¹ Ná ndeé, shé kágá shwóg, shé jígúgá isâ í Zembî í jəlá nə buud bwə má lal búgád

yí. Shé yówug dálə nyingə kə mpás kə da ηwa mínjígúla mí *Kříst myâ matéédúlə. Shé kúgá nyingə tééd límálə límuga ja shús. Ntó ji ná shé kúgá nyingə ηgə ηwa mínjígúla myâ nda múúd mə jəlá nə yíl lám mísóólúgú mí shwiy dí, *búgula Zembî ná; ² nə mínjígúla mí dúgyá nə minduwán* nə dúlə bəd búúd məbwê yí; ηkí ntâg mínjígúla mí dúgyá nə gwúmálə mímbimbə mí bá gwúm yí, nə sémbyé mílású á kandugə kandugə yí. ³ Mbò! Shé ányingəyε ηgə bε bini; ηkí Zembî má magulə, shé má zə yida ηwa mínjígúla mí jəlá nə buud bwə á má lal wá yí.

⁴ Bóól búúd bí ná, məηkenya má Zembî má á shí kwan bwo, bwə á shí bə nə kəw á isâ Zembî ηgə yə buud bé yí, bənnəη bóólúgá bwə á shí lég Nkəηkə Shishim, ⁵ bwə á shí kagulə mənýwa má Milású mí Zembî, bwə á shí námə kagulə ηkul Zembî mə bá yə búúd mwêw má zág má yí. ⁶ Mbií búúd ni, ja bwə má yid kwonə nə Kříst yí, muud cugé ná nə ηkul nyingə sá ná bwə nyingəg kənd mílâm wə Kříst. Nəcé banúlə bwə má ban *Mwân má Zembî yí wúsə bwo nda bwə ηgə nyingə bwambulə nyə kwolós dí jan ja, ηgə nyingə sá ná a nyingəg bwəma nə shwôn tām buud.

⁷ Mpugá ná, nyúl shí í ká

5:8 1.2; 4.14; 6.4-6; 7.3, 28; 10.29; Yuá 1.34 məgwág: 4.15; Flp 2.8 **5:9** 7.27
5:10 5.6; 6.20 **5:12** 1Kr 3.2 **5:14** 13.9; Rom 16.19; 1Kr 14.20; Ifz 4.14 **6:1**

9.14 **6:2** Yuá 3.25-26; Mis 19.1-6 * **6:2** Na cugé nji nduwán óbúgula bwə da duwan yí, Oyúden bwə á da námə bə nə wáη nduwán nə myánj mísóólúgú. **6:4** 2.1-3; 5.8; 10.26-29; 12.25; Mat 12.31; 1Yn 5.16

tag nə ompú ná ndeé í kọ́ íd̄w, Zembî bwádan nə shí nyɔɔŋ, buud bwá á bɛ mampəg wá bə nə mfií. ⁸ Nji, í ká yida kọ́ íbiin-bíin nə mægwaagalá, í lúg kúná-kúnə ná Zembî lwéemug nywo nəcé í cúgé nə mfií; zhúgúlá zhúgúlá, bwá jígal nywo.

⁹ Nji, yé bwaáŋg má búl ceel wá, tɛem bə ná sə ngə lás ntáni, sə ngə mpu búbálé ná bi báá bí təl fwámé zhíid, bi ngə sá isâ í lwó ná bi mú nə cug yí. ¹⁰ Nəcé, Zembî cugé nə olíingí ná a bá wusa sâ bí ngə sá yí nə mbií bí má céél nyə yí. Ceelí jɔɔŋ í ngə nyín nə séyúlə bí ngə sêy nə buud bé wú yág zə wóós múús yí. ¹¹ Sə ngə bul jii ná muud yêsh á sámhá jín yáágúg nə ngələ cugə cug jɔɔŋgú cé cug, ja jɔɔŋgú bi mú bá bii isâ bí ngə bwánd nə búgə ná í bá bə yí. ¹² Kúgá sá íkóódúgú; yidagá ngə sá nda buud bwá má jéég mányúúl wá Zembî kú nə milámusa wá, bwá wá bwá bá bə nə kəw lú isâ Zembî nyə á kaag bwo yí.

Nkaagə Zembî nyə á kaag Aburaham yí

¹³ Ja Zembî nyə á kaag *Aburaham nkaagə yí, nyə á keen nkaaná. Nda jí ná ngwól múúd cúgé fwámé múúd ntə Zembî ná, Zembî nyə á keen jíná dé nyəmfwó, ¹⁴ nyə ná: Búbálé, mə bá bwádan nə wo, mə sá ná mpwoŋ buud nywô

í búlug bul bulya.

¹⁵ Aburaham nyə á ka námá bwánd nkaagə nyɔɔŋgú nə lâm jisów ná ndeé, í mú námá bə nda Zembî nyə á kaag nyə ná. ¹⁶ Ja múúd má də keen nkaaná yí, á də keen múúd jí fwámé múúd ntə nyə yé, nkaaná mú já, muud kú ná sá məshwán. ¹⁷ Ntó, Zembî nyə á ceel ná buud bwá á lúg nə isâ nyə á kaag yí bwá mpúg ná nyə abúle nyingə cénd cígúlá á má nwa yí, a mú keen nkaaná. ¹⁸ Ná ndeé, nə nkaagə Zembî nyə á kaag yí, nə keenúlə nyə á keen búbálé yí, ngwúd nə ngwúd á na í cúgé nə nkul salan, nəcé Zembî cugé nə nkul bwiing íjǝǝ. Nyə á kaag, a nyingə keen búbálé nəcé jí? Í á bə shú ná mányúúl má lálug shé buud shé mə kə shwaaw nyádi, ngə bwánd sá á má kaag shé wá. ¹⁹ Bwándúlə shé ngə bwánd nə búgə wɔɔŋgú, wúsə shé shwamá shú ná lâm nda nkúnkulə. Nda jí ntó ná, shé má bá kumə kál Zembî jisó yí, línálə kə mpúsə sanda†. ²⁰ Wu wá Yésus nyə á kə shé shwóg kə nyí shú dúsú yé. A músə Ajəláci á ofada á kandugə kandugə námá nda Melukisedek nyə á bə ná.

7

Melukisedek

¹ Melukisedek sə ngə ci éne nyə á bə njwú-buud á Salem,

6:8 Mat 13.7, 22 **6:10** 10.32-34; 13.1; 1Yn 4.7-12, 19-21 **6:12** 11.1-12; Luk 21.19 **6:13** Mat 22.16-17; Heb 11.12 **6:16** MmN 22.10; Mat 5.34; 23.16-22
6:18 Ilŋ 23.19 **6:19** 3.6; Rom 5.5; Heb 9.3 † **6:19** Lǝg Mat 27.51, nkí Mak 15.58, nkí ntəg Luk 23.45 jisə sanda í á də wá nji mpádúgá fúm á ci nə mpáánzə nyêsh yí. **6:20** 4.14 Melukisedek: Sôm 110.4; Heb 5.6, 10; 7.1-4 **7:1** Melukisedek: Mət 14.17-20; Heb 5.6

a njúl námə fada mə Zembî á gwów-gwów. *Aburaham nyə á kə lumbəli dɔɔmb nə bɔól ójwú-buud, a mú ntɔ bwo. Ja nyə á ngə nyiŋgə yí, Melukisedek nyə á kə bwəma nə nyə zhiíd kə bwádan nə nyə. ² Ja jɔɔŋg wə Aburaham nyə á yə nyə *ɲkəw wúm á isá byəsh nyə á wú nə ndí dɔ́ɔmb dí yí. Jínə lú Melukisedek í tééd fwo kə ná «njwú-buud jí nə otútəlí yé». Nyə á nyiŋgə ntəg bə njwú-buud á Salem, ntɔ nyiŋgə kə ná «njwú-buud á mpwogé». ³ Melukisedek nyə a shígé bə nə sɔ́ɔŋgú, kú nə nyɔɔŋgú, kú nə byél, muud nyə ampúyé ja nyə á byél yí, muud kú mpu ja nyə á yə yí. Nda Zembî nyə a sá ná a bɛ́ɛ́lag *Mwān mə Zembî ná, a jí fada á kandugə kandugə, kú nə cénd.

⁴ Fwogá ná dúg bímbí lú fwámé múúd Melukisedek nyə á bə yí! Mbií fwámé múúd á ná mpáámbə jísú Aburaham yə nyə ɲkəw wúm á isá byəsh nyə á wú nə ndí dɔ́ɔmb dí yí. ⁵ Buud bəsh bwə á də təw ofada mpwɔŋ buud mə Lévi dí wá, nyúl mpəndí á Məççə mə Moyíz í ngə yə bwo ɲkul ná bwə dúg gwáámb búúd ɔ *Izəryél ɲkəw wúm á isá byán. Ntɔ jí ná bwə jəlá nə ɲwa kəw dɔɔŋg ómínyɔŋə bán dí, í njúl ná omínyɔŋə bán búsə námə bwān ó Aburaham. ⁶ Sá ɲgwúdu, Melukisedek nyə á shígé bə múúd á mpwɔŋ buud nyán; nji, tɛem bə ntɔ, nyə á ɲwa kəw dɔɔŋg wə Aburaham,

a bwádan ntəg nə Aburaham, í njúl ná Aburaham wə Zembî nyə á kaag məŋkaagə má kúl jé yé. ⁷ Shé mə mpú kú nə məshwán ná fwámé múúd wə mə də bwádan nə zhizhe muud. ⁸ Jísə na ná, jíga kóómb dí, ofada bwə də ɲwa kəw dɔɔŋg wá, bəsh bwə də bə búúd bwə bá yə wá. Nji, Micilyá mí ngə ci ná Melukisedek nywáá ngə ná cugə. ⁹ Sá bí nə ɲkul ka ci na ná, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ɲkəw wúm yí, Lévi muud mə jəlá nə ɲwa dwo yé, nyə a shí námə yə Melukisedek kəw dɔɔŋg na məbwə mə Aburaham dí. ¹⁰ Sá bí nə ɲkul ci ntɔ nəcé, ja Aburaham nyə á yə Melukisedek ɲkəw wúm yí, í á bə Lévi njúl Aburaham məbwugúlu dí cwú*.

Yésus jí mbií fada mə Melukisedek

¹¹ Məççə Moyíz nyə á yə buud ɔ *Izəryél má mə ngə ci nə ofada bwə dúg zhu bɛend mə Lévi dí. Ká, jiya fada á bɛend mə Lévi í á shígé mpu sá ná isá í bəg váál í á jəla nə bə yí. Í á mbəm mpu sá ntɔ, ki í á shígé nyiŋgə jí ɲgwól fada njúl nda Melukisedek; í á nywá námə ka bə nji ofada wə váál mə Arɔɔn. ¹² Ná ndɛé, ja jiya fada í mə cénd yí, í jí námə nə məççə mə á də fwo bə má mə céndúg. ¹³ Shé mə mpú ná muud sá ɲgə ci éne nyə a byél bɛend shúsúd; tɔɔ mbyágá ɲgwúd nə ɲgwúd á

7:5 Ilj 18.21 * 7:10 Lévi nyə á bə mwān mə Yákwab, Yákwab mwān mə Izaag, Izaag mwān mə Aburaham; ntɔ jí ná Lévi nyə á bə Aburaham məbwugúlu.

bænd jəŋg í á shígé fwo bwele sêy *alatâr dî. ¹⁴ Buud bêsh bwá mpú ná Cwám̄ba wúsú nyə a byêl bænd mə Yúda dî, Moyíz nyə á shígé ntág bwele cwééd bænd jəŋgú ja nyə á lás sâ í dúgyá nə sêy fada yí. ¹⁵ Í má nyiŋgə mpu nyîn ná isâ í á cénd, nəcé wúl mbɛɛla má Melukisedek í á t̄w fada. ¹⁶ Nyə atówé fada ná nyə a byêl byélé dəŋg, kú námá bə ná micɛɛlá mí búúd wá mí t̄l nyə; cug ŋkúl jé wá í sá ná a bág fada, nəcé cug jé jəŋg í cúgɛ nə ŋkul shîn. ¹⁷ Jí ntó! Micilyá mí Kálad Zembî mí ŋgə bwiŋg lán yé ná: «Wo ji fada, wo é ji fada kandugə á kandugə nda Melukisedek». ¹⁸ Na mə lwó ná cɛɛ acwúlú í á má kəndəw koogú, nəcé í á bə ŋkí tag, í á shígé bə nə mfíí. ¹⁹ Məcɛɛ má Moyíz má á shígé mpu sá ná isâ í bág váál í á jəla nə bə yí. Zembî má yida yə sá fwámé sâ ántantəɟ sá má jéla bwánd nə búgá yí, sâ jəŋg wá í má sá ná shé shíshúg Zembî kúná-kúnə.

²⁰ Sâ í búl nyîn cínəŋg yí jí ná, Zembî nyə á də ŋkál ja nyə á t̄l Yésus fada yí. Í njúl ná nyə a shígé də də ŋkál ja bóólúgá bwá á də t̄w ofada yí. ²¹ Nji, Yésus nyə a t̄w fada nə ŋkál má Zembî ná,

Zembî Cwám̄ba nyə á kɛɛn
ŋkaaná ná:

«Wo ji fada, wo é ji fada
kandugə á kandugə.»

Nyə abúle nyiŋgə shwána
ŋkaaná nyé nyəŋg.

²² Kɛɛnáló Zembî nyə á kɛɛn ntó yí í lwó ná sɔ Yésus nyə a jéég bəd dî yí í ntɔ jəŋg áshúshwóógú. ²³ Gúl sâ jí námá ná, ofada wá bænd mə Lévi bwá á bə ŋkí bulya nəcé shwiy í á də sá ná bwá bág kú sêy kandugə kandugə. ²⁴ Nji, Yésus nywáá nyə abúle bwele yə, séy fada jé í abúle bwele shîn. ²⁵ Ntó ji ná, buud bwá cíngyá wá Yésus ná bwá shísh wá Zembî wá, Yésus ji nə ŋkul cug bwo ja ŋgwúd á kandugə, nəcé a ji kuwó, nyə é də jəgula nə Zembî shú dán ja jêsh.

²⁶ A ji mbií Ajəláci á ofada í jí shé yí nəcé a ji ŋkɛŋkɛ múúd, kú nə məbyaagulə, fúbán, mbéégí wúsə mpádúgá bánəŋ osóol ɔ *mísám, a njul jiya gúmá í ntɔ íjiya byêsh yíid. ²⁷ A cugé nda bóól wáájəláci wá ofada. Bwá á də bə jwów dêsh íí, nyân fwo tééd sá *mátúnuga shú mísám myé, a mú ka sá shú mísám mí bóól búúd. Í ajíyɛ ná Yésus dúg sá ntó, nyə a shí bwey sá mátúnuga məŋgú ja ŋgwúd á kandugə ja nyə á yána nyúúl nyé yí. ²⁸ Məcɛɛ má Moyíz má də ŋwa buud bwá njúl kú bə lwándulá məzhíí mēsh, də t̄l bwo wáájəláci wá ofada; nji, Zembî nyə á zə də ŋkál mpásə Məcɛɛ, a t̄l Mwân yé fada. Nyə a má lwándulə nyə məzhíí mēsh kandugə á kandugə.

8

Yésus ji wúsú Ajəláci á ofada sɔ́ á gúgwáan dí

¹ Lúú ciyá á isâ sá ngé ci íni wúsə ná: mbií Ajəláci á ofada shé búsə nə ndí wə ní; nyɔɔng nyə á má kə ji jiya gúmód jɔŋ dí, mbwə mənɔwúm má Zembî á ŋkul nyêsh dí yé, ² nyɔɔng ngé sá iséy í fada fwámé kúl Zembî njúl yí, fwámé banda *mátúnuga dí yé. Dāŋ banda mátúnuga, Cwámba wə nyə a lwɔ́, kú bə múúd.

³ Bwá dɔ́ təl Ajəláci á ofada ná a dúg kala isâ búúd bwá yá Zembî yí, a dɔ́ námá sá mátúnuga. Í á jii ná wúsú Ajəláci á ofada bág námá nə jé sá á kálá Zembî yí. ⁴ A mbəm bə shí gaád íí, a kú bə fada. Mbô! A kú bə, nəcé ofada bwá ngé kala Zembî isâ wá búsə, bwá ngə sêy nda Mácɛɛ má Moyíz má ngé ci ná. ⁵ Wán yálə bwá ngé yə Zembî gúmá yí wúsə nji yuug á fwámé gúmá jí jɔŋ dí yí, sá jee námá ci ná jisə shishím á fwámé iséy byɔɔng. Nəcé, ja Moyíz nyə a lwɔ́ banda mátúnuga yí, Zembî nyə á ci nə nyə ná: «Dugí, wo ɔ́ bá sá sá jêsh bɛ yuug má á lwó wo mbánjád yí.» ⁶ Nji, jaá ga di, iséy Yésus nyə a lág yí í bul bə fwámé iséy, jí ntó nəcé nyə wə jí lí-nji mpádúgá sánðŋ Zembî shú sɔ́ í ntɔ́ yí. Sɔ́ jɔɔng í ntɔ́ nəcé

məŋkaagə mé má ntɔ́ mɔɔng má sɔ́ áshúshwóógá.

⁷ Sɔ́ áshúshwóógá* í á mbəm bə kú nə sá á jumúg íí, í á shigé nywá nyiŋgə jii ná sɔ́ ábɛé í zág sây, zə cénd gwo. ⁸ Nji, Zembî nyə á jum kúl búúd jé, nyə ná: Fwála í zag, mə Cwámba mə ngə ci ntó.

Fwála má bá sá sɔ́ ágúgwáan yí.

Mə bá sá sɔ́ jɔɔngá nə kúl búúd Izəɾəyél, nə kúl búúd Yúda.

⁹ Jāŋ sɔ́ í ábálé bə nda jɔɔng má á sá nə osóŋgú bāŋ jwów má á bii bwo mbwád wú nə bwo Igípten yí.

Nda bwá á shigé baagulə jāŋ sɔ́ ná, mə á shigé ná námá ngə bish bwo.

Mə Cwámba mə má ci ntó.

¹⁰ Sɔ́ má bá sá nə kúl búúd *Izəɾəyél yí, í bá bə ná, ja mwów mɔɔng má bá cɔ́ yí, mə bá wá bwo məcɛɛ mām mítádúgád,

mə cilə bwo mwo mílámád.

Mə Cwámba mə má ci ntó

mə bá bə Zembî wán, bwá bə kúl búúd jām.

¹¹ Muud nyə abále ná nyiŋgə jíŋgali múúd jí nyə kúnə-kúnə yé,

ŋkí *mínyɔŋá yé ná:

«Í jii ná wo mpúg Cwámba».

Nəcé bēsh bwá bá mpu mə, bēsh, tééd nə mwántombú kala nə cúmbá muud.

¹² Mə bá juu bwo nə olíŋgí bāŋ,

8:1 4.14 mbwə mənɔwúm: 1.3, 13; 7.25; 10.12; 12.2, 25; Sôm 110.1; Mat 22.44; Mis 2.33; Rom 8.34; Ifz 1.20; Kol 3.1 **8:2** 8.5 **8:5** 9.9; 10.1; Kol 2.17 banda mátúnuga: 9.2; MmN 25.9, 40 **8:6** 7.22; 8.2, 6, 13; 9.11, 15; 12.24; Iza 55.3; Zhe 31.31-33; Eze 37.26; 1Kr 11.25 * **8:7** Na ji sɔ́ í á sây mbánj á Sinayí dí yí (MmN 24.3-8). **8:8** Zhe 31.31-34; Heb 10.16-17

mə yîl *mísám myáŋ mádí
tédúgád.

13 Ja Zembî ngá lás lósú sɔ
á gúgwáan yí, a mə ŋwa ná sɔ
áshúshwóógú dé fwála í á má
ntɔ. Sâ jísé ná dé fwála í á má
ntɔ yí, í mú sâ acwúlû, jâŋ í
wál bá zə kəndəw koogú.

9

*Yála búud bwá á du yə Zembî
gúmá yág yí*

1 Sɔ áshúshwóógú Zembî
nyə a sá nə kúl búud jé yí
í á bə nə mæççé mə dúgyá
nə yələ Zembî gúmá má nə
banda *mátúnuga kúl bwá á
du bwəma nə Zembî wa shí
gaád yí. ² Bwá á lwɔ banda
dɔɔŋgú í njúl ntúga: kóómb
áshúshwóógú í á bə nə cé
lámba, nə tɔwəli, nə ibuléd
cínɔŋg tɔwəli dî, ibuléd í íci
shú gúmá mə Zembî. Bwá á
du jəw kóómb jɔɔŋg ná «kúl jísə
ci yí». ³ Jɔɔŋg kóómb í á du bə
mpúsə *sanda ábɛɛ yí, bwá á
du jəw gwo ná «kúl í búl bə ci
yí». ⁴ Cínɔŋg cwû, í á du bə
nə *alatâr bwá du jígal Zembî
olabínda yé, nə *wóle sɔ; bwá á
shîn bwadulə alatâr nə wóle sɔ
or kúkúl jêsh. Wóle jɔɔŋg í á du
bə cwû, nə kwúmbu *mána, nə
fiidye mə Arəon í mə kɔ íkáá
shwógúd, nə məkwóógú mə á
bə nə cilyá mæççé mə sɔ má.
Kwúmbu mána nyə á bə síyá
nə or. ⁵ Bwá á mɛ ivəguli í

osherubê* íbá, bwá tâl búduga
wóle jɔɔŋg dí gwów shú dúlə
lwó ná Zembî á milwané jisə
cínɔŋg; ivəguli byɔɔŋg í á bə
í mə læesh máfafugá du wá
gúgúwá kúl ófada bwá á du
myeeg mæcií shú cweelúlə
Zembî mpimbə yí. Nji, fwála
ga í cugé fwála mə fáád isá
byɔɔŋg.

6 Nda bwá á shîn táág isá
íni byêsh ntáni ná, ofada bwá
á du nyíi banda dɔɔŋgú dí
nji kóómb áshúshwóógú dí
jwów dêsh, du kə sá ísɛy byán.
⁷ Kóómb ábɛɛ jâŋ, nji Ajəláci
á ofada nyəmɛfwó wə nyə
á du nyíi cínɔŋg. Nyə á du
nyíi cínɔŋgú ja ŋgwûd ŋkúmba
mbú. Ja á kə ntág nyíi cínɔŋg
yí, á jəlá nə kə nə mæcií mə
cúdú á kə myeeg shú déd
nə shú íwushî yâ kúl búud.
⁸ Nkɛŋkê Shíshim ŋgə lwó na
sólúgú níid ná zhií í kə fwámé
kúl Zembî njúl yí í á shígé bə
mbəg té wêsh sɛy í á ŋgə ná síy
kóómb banda áshúshwóógú
dí yí. ⁹ Sâ jɔɔŋg jisə tãŋ yuug
shú mwów mága. Yuug jɔɔŋg
í lwó ná, wo tɛem yə Zembî
isá, wo tɛem sá *mátúnuga,
isá byɔɔŋgú nə *mətúnuga
mɔɔŋgú mə cúgé nə ŋkul sá
ná lâm í bəg wo váál í jála yí.
¹⁰ Bísə nji mícçɛlá búud bwá á
ŋgə ççɛlə shú sá í dúgyá nə dəg
nə mɔŋgul nə mɔŋgusa mí íci
yí; isá byɔɔŋg mfíi wán í á shîn

8:13 8.6 9:2 banda mátúnuga: 8.5; 9.11-12; MmN 26.1-30 cé lámba: MmN 25.31-39 tɔwəli: MmN 25.23-30 9:3 MmN 26.31-33; Ləv 16.2; Heb 6.19; 9.7, 12; 10.20 9:4 alatâr: MmN 30.1-6 wóle sɔ: MmN 25.10-16 mána: MmN 16.32-35 fiidye mə Arəon: Ilŋ 17.21-25 məkwóógú mə á bə nə cilyá: MmN 25.16 9:5 MmN 25.18-22 * 9:5 Sherubê: Jisə dúl váál éŋgales. 9:6 10.11; Ilŋ 18.2-6 9:7 5.3; 9.25; 13.11; Ləv 16.2-16 9:9 7.19; 9.2 9:10 Ləv 11; 15; Ilŋ 19

ja Zembî nyə á wá mícɛɣlá mí agúgwáan yí.

Krîst ji matúnuga

11 Krîst nyə a má zə, tân Ajəláci á ofada, zə sá ná sá bég nə kəw á fwámé ísâ í á má bwey zə yí. Nyə a nyíi banda *mátúnuga ánání dî, fwámé banda mátúnuga, kú bə dəɔŋg búúd bwá á lwə nə məbwə yí. Ntó ji ná dāŋ banda mátúnuga í cúgé sâ á shí ga. 12 Nyə a nyíi cínɔŋg ja ŋgwúd á kandugə; nyə a shígé nyíi nə məcií má íncwəmbe nə inteny, nyə a yána məcií mé, a yíl sá mányámád kandugə. 13 Ja ófada bwá á də myεεg buud məcií má íncwəmbe nə inteny, gúl ja ifíi í cwə myəólú nteny yí, isâ byəɔŋg í á də sá ná muud nyúúl í bég fúbán†. 14 Nkámúsá ná isâ íni í fúb búúd, ŋkəmusa nə məcií má *Krîst. Krîst nyə á ŋwa nyəméfwó, yə Zembî tân *mátúnuga mäsú má njúl kú nə təɔ cúcwán lú məbwam. Nyə á sá námé nda *shíshim á kandugə í á lwó nyə ná. Ngaá ná məcií mé má sá ná milám mí bég shé mífúbán, shé mú yəw mísóólúgú mí də kánd búúd shwiy dí myá, shé yida yə Zembî á kuwô gúmá?

Məcií má Krîst mäsə mbyúl á sə á gúgwáan

15 Sâ jəɔŋg wá í á sá ná *Krîst bég lí-njì mpédúgá sənəŋ

Zembî shú Sə á Gúgwáan. Nyə á yə shú ná buud bwá wúg míkám mí caamúlə bwá á də caam məcɛɣ bwá njúl ná Sə a Cwúlú dí yí; bəɔŋg Zembî má jəw wá bwá mú bə nə kəw á jəjə ísâ nyə á kaag yí. 16 Shú ná bwá wééfug kálaad lúgá, í də jii ná bwá téédúg fwo mpu wámbulə ná muud nyə á cilə nyə yé nyə a má yə. 17 Nəcé kálaad lúgá cugé təɔ sâ té múúd nyə á cilə nyə yé ŋgá ná cugə yí. Múúd wəɔŋg mə ká yə, kálaad lúgá ka tεem bə nə ŋkul. 18 Gwá wá bí má dúg ná micɛɣlá myâ sə áshúshwóógú mí á tééd məcií má má fwo shwiy. 19 Dúgúgá ná, ja Moyíz nyə á shín lə kúl *Izəwəyél jēsh məmpándí má á bə cilyá Məcɛɣd má ŋgwúd ŋgwúd yí, nyə á ŋwa məcií má ikálá nə bwán ó inteny fula nə məjúwó, a mú ŋwa mbúmbwá *ízop nə kúl káándə átítíi í njúl síyá nə mimyəɔɔ mí ncwəmbe, ŋgə juwo cínɔŋgú, ŋgə myεεg kálaad məcɛɣd, ŋgə myεεg námə búúd bēsh wá kúl búúd. 20 Nyə á ŋgə myεεg ntó a ŋgá kálə ná: «Məcií mâ sə wə mága, sə Zembî ŋgá ci ná bi má jəlá nə baagulə yí.» 21 Moyíz nyə á myεεg námə mácií məɔŋg banda *mátúnuga dí nə ísâ byēsh bwá də balan nə ndí dúlə sá mísəɔn yíid. 22 Məcɛɣ má Zembî má lwó ná bwá də fúb zhwoŋ isâ nə məcií; məcií

9:11 4.14 9:12 7.27; 10.4; Ləv 16.14-16 məcií mé: 9.25; 12.24; 13.12, 20; Mat 26.28; Rom 3.25-26; 1Pr 1.2, 18-19; 1Yn 1.7 9:13 Ilŋ 19.1-10.17 † 9:13 Í á də bə ná, ja múúd má bə nə məlwəagəwə yí, bwá cígə íncwəmbe nə inteny ŋwa məcií, bwá jígal cwə myəólú nteny ŋwa ifíi byé, bwá mú myεεg múúd wəɔŋgú məcií nə ifíi byəɔŋg ná ndéé nyúúl mú bə nyə fúbán. 9:14 Rom 6.20-23; 8.2 9:15 8.6 9:19 MmN 24.6-8; Heb 9.12-13 ízop: Ləv 14.4, 6; Ilŋ 19.6 9:22 Ləv 17.11 9:23 8.5

mə ká bə kú shwiy, ijuugá í *mísám nda bə. ²³ Ntúni wə ófada bwé á du fúb isâ yé, í njúl ná isâ byəng í á du bə nji ivuguli yâ fwámé isâ bísé jon dí yí. Ntó ji ná bwé jəlá nə fúb isâ byəngú nə mətúnuga mə búl ntə má.

²⁴ Haaw. Kríst nyə a shígé nyíi banda mətúnuga búúd bwé á lwə nə məbwé yíid; banda dəng í á bə vuguli á fwámé kúl Zembî njúl yí. Kríst nyə a nyíi jon dwáméfwód, kúl á tál Zembî míshúd shú dúsú yí. ²⁵ Nyə a shígé nyíi wu ná a bá du kə yána cug jé ija ija nda Ajəláci á ofada mə du kə «kúl í búl nkê yí» mbú wêsh ná. Ajəláci á ofada mə du ntəg kə nyíi kúl jəngúd nə ízháá məcií, kú bə məcií mé nyəméfwó. ²⁶ Í á mbəm jii ná Kríst yánág cug jé ija ija, nki Kríst mə jug ija ija té Zembî nyə á fwó shí nə gwów yí. Ká, nyə a lwóya nyúúl nji ja ngwúd á kandugə mwów mâ məzhúgúlá dí shú nə mətúnuga mé mə zág shínal mísám. ²⁷ Nkúmba cígúlá wúsə nə muud mə jəlá nə yə nji ja ngwúd ná ndéé a mú bá kə tów kəddəd. ²⁸ Námə mbií ngwúd wəngú, Kríst nyə a yána cug jé nji ja ngwúd nə a nkény zh-wog buud mbag mísám wáj. A bá zə ja ábê kú ná bə shú zələ nkény mbag mísám, í bá bə shú zələ yə búúd bwé ngə bwánd nyə wá cug.

10

Mətúnuga mə Yésus mə kwaga nə muud yêsh

¹ Məcəξ Moyíz nyə a tál mə mə cúgé wámbulə bə fwámé isâ í á jəla nə zə bə yí, mäsə nji ishishîm. Məcəξ məng mə jígúli ná buud bwé dóg sá *mətúnuga məmpwúd mbú wêsh kú yəw. Nəcə mə cúgé nə nkul sá nə buud bwé céél shísh wə Zembî wá bwé bəg váál í jəla yí. ² Í á mbəm bə nə mə du sá ntó, nki bwé á mə bwey yəw sálə mətúnuga məng, nki buud bwé du sá mwó wá bwé á mə bwey bə váál Zembî mə céel yí ja ngwúd á kandugə, bwé nda ná du gwáduga mílám myánúd nə búsə nə məbyaagulə. ³ Ká, mətúnuga məng mə yidá du báásulə bwo *mísám myán báásulə báásúlóg mbú wêsh, ⁴ nəcə məcií mə íntený nə ikálá mə cúgé nə nkul jímbal mísám. ⁵ Sá jəng wé í á sá ná, ja *Kríst nyə á bə nə a zə shí gaád yí, nyə á ci nə Zembî ná: Wo a shígé jii ná buud bwé sáág wo tə mətúnuga, nkí ntəg nə bwé yág wo tə sá. Nji wo a sá nə mə bəg nə nyúul muud. ⁶ Nə ocúdu bwé á du jígal álatăr dí oncindí wá, nə mətúnuga mə mísám, byêsh í á shígé kwaga nə tédúgá á lám wô. ⁷ Mə á ka ci ná: «Mə wé éga. É, yé Zembî, mə zə sá sá wó jí yí, nda kálad woó ngə ci shú dām ná».

⁸ Krîst nyə a tééd fwo ci ná:
 Wo a shígé jii mátúnuga,
 kú jii ná bwə yág wo isâ,
 kú jii ná bwə jigálúg wo ocúdú
 álatâr dí oncindî,
 kú jii mátúnuga mé mísém.
 Isâ byəng í á shígé kwaga nə
 tédúgá á lâm wô.

Í njúl ná Məççé mé Moyîz mé
 ngə gwáámbyo. ⁹ A mú
 nyiŋgə ci ná: «Mə wə éga, mə
 zə sá sâ wó jí yí». Ntó ji ná a
 mé yîl misóólúgú mí acwúlú, a
 cénd myo nə agúgwáan*. ¹⁰ Ná
 ndéé, Yésus nyə a sá sâ Zembî
 nyə á jii yí. Nyə a yána nyúúl
 nyé ja ngwûd á kandugə, a mú
 sá ná shé bág minjékəkê mi
 búúd.

¹¹ Fada yêsh mé də tôw
 tətəlî jwów dēsh də sá íséy
 mé Zembî. A də sá mátúnuga
 məmpwûd ja jêsh, nji mé
 kú bwelə jímbal mísém.
¹² Ká Krîst nywáá, sóólúgú
 mátúnuga nyə á sá shú mísém
 yí, í á bə nji ngwûd. Nyə a
 mé kə ji shí mbwə mənchwúm
 mé Zembî dî, jílə á kandugə.
¹³ A mú ka ngə bwánd nji ná
 Zembî culəshigí mizhízhíj
 myé, wá nyə myo mákuú dí
 shí. ¹⁴ Yánalə nyə á yána nyúúl
 nyé ja ngwûd yí, nyə a mé sá ná
 shé buud mú ngə bə minjékəkê
 wá, shé bág váál í jéla yí,
 kandugə kandugə. ¹⁵ Njékəkê
 Shíshim ngə námə bwaagulə
 shé gwo ná jisə ntó; nyə á fwo
 ci ná:

¹⁶ Cwámba mé ci ná:
 «Sə mé bá sá nə bwo yí, í bá bə
 ná,
 ja mwôw məngə mé bá cə yí,
 mə bá wá bwo məççé mām
 milámúd,
 mə cilə bwo mwo mítédúgád».
¹⁷ A mú nyiŋgə kwádulə ná:
 Mə bá yîl mísém myáŋ médí
 mítédúgád,
 mə yîl námə misóólúgú bwə
 á də sá kú bîsh məççé
 myá.

¹⁸ Ja múud mé bii íjuugá í
 mísém myé yí, í á nyiŋgáyé
 ná jii ná muud wəngú sáág
 mətúnuga shú mísém.

*Shé shíshúgá Zembî kúnə-
 kúnə*

¹⁹ Bwaang, shwúlə Yésus
 nyə á shwu mácií mé yí, í á mé
 sá ná shé jéég nyíi kúl í búl njékê
 yí kú nə ifwaas. ²⁰ Nəcə nyə
 a mé juw shé zhí agúgwáan
 í kə nə buud cəg dí yí. Zhí
 nyəng nyísə línálə *sanda,
 ntó ji ná línálə nyúúl nyé.
²¹ Shé mú nə Ajəláci á ofada
 ngə kyey nə njów mé Zembî
 yé. ²² Shé kágá shísh Zembî
 kúnə-kúnə kú nə məkəŋ, shwu
 nyúul nə nyə ncindî nə ncindî.
 Shé shíshúgá nyə kúnə-kúnə,
 nəcé Yésus a mé myeeg shé
 məcií mé, milám mí mú shé
 mífúbán; nyə a mé gusa shé
 mənyúul nə məjúwó mé anjúl-
 njúl. ²³ Shé kəndugá milám
 njkaagə shé ngə bwaagulə yíid.
 Shé kúgá ná ngə zhízhigə,

* **10:9** Ntó ji ná Krîst mə yîl mátúnuga nə isâ í acwúlú, a cénd byo nə mətúnuga má
 cəg jé nyə á yána yí. **10:10** 7.27 **10:11** 9.6; MmN 29.38 **10:12** 8.1 **10:13**
 Sóm 110.1; 1Kr 15.25 **10:16** Zhe 31.33-34; Heb 8.10, 12 **10:19** 4.16; 9.8 **10:20**
 sanda: 9.3; Mat 27.51 zhí agúgwáan í kə nə buud cəg dí yí: 2.14-15; 9.14-15; Yuá 14.6
10:21 3.6; 4.14 **10:22** Eze 36.25; Ifz 5.26 **10:23** 3.6 **10:24** 13.1

nəcé Zembî muud nyə á kaag shé ŋkaagə yé ji abúgúlág. 24 Shé bíígá mítódúgád ná shé dúg wíya mægwə mánnyúúlúd ŋgwól wá ŋgwól, ŋgwól wá ŋgwól, shú ná shé cúgəgí cug ceelí, shé ŋgá sá jəjə misóólúgá. 25 Bóól búúd bwə mú du mpyeny jílə íseŋgyá bíshéd, kúgá ŋwa fúlú nyəŋg. Yidagá du ŋgə wíya ŋkul mánnyúúlúd, ŋgwól wá ŋgwól, ŋgwól wá ŋgwól, bul bə ná ndeé ja bí ŋgá dúg jwəw mə Cwám̄ba í ŋgá shísh kúnə-kúnə ga.

26 Shé á mə shín mpu sá jí búbálé yí, shé magulə gwo. Nəcé, ŋkí shé mə ka nyiŋgə ŋgə sá *misəm nə kwo, mól *mátúnuga mí nə ŋkul yíl myəŋ misəm máá mə cúgə ná. 27 Í mə yida lúg nji ŋgələ fúnda yáág-yáág sémbyé Zembî mə bá sámb shé milású yí, nə bumb-bumb kuda í bá cumbal jígal mízhízhíh mí Zembî yí. 28 Muud yəsh nyə á caam məcəx mə Moyíz yé, bwə á gwú nyə nə ŋkúd ja ówúshined obá ŋkí ólól bwə bwáágalə yí. 29 Ŋkámúsá ná í bə ntó nə muud mə cáám məcəx mə Moyíz yé, ŋkəmusa nə muud mə ŋwá *Mwān mə Zembî nda sá cwag yé. Muud wəŋgú mə dúg nə məcií mə sɔ mə á sá nə a bəg ŋkəŋkə múúd má məsə zhizhe, a mə lwīy Shíshim á mpaam. Bi mə tódúgá ná muud wəŋg mə jələ nə bwəma nə byáyé yáág-yáág íntúgúlí? 30 Ŋgaá ná shé mə

mpú múúd nyə á ci ná: Mə wə mə bá du kunda, mə wə mə bá du yə búud myəna mí jələ nə misóólúgú myəŋ myá.

Nyə á ci námə ná: «Cwám̄ba mə bá cigə búúd bé milású». 31 Í bul jág wagəwo ná muud kúdug Zembî á kuwō məbwód.

32 Yidagá téduga mwōw mənkenya mə Zembî mə á bwelə kwan bí má. Bi a jísow lal-lal gwáná, jísow micúŋ.

33 Í á du bə, bíl íja bwə lwīy bí, jugəshi bí tām buud, bíl íja bí ŋwa minjugú mí bóól búúd bwə á du bwəma nə mbii mínjugú mín wá. 34 Jí ná bi á du ŋwa micúŋ mí búúd bwə á bə mímbwug dí wá; ja búúd bwə á du déég bí isá yí, bi á du bíd bwo nə məshusug, nəcé bi á du mpu ná bi básə nə fwámé məbii, məŋg mə bá ji kandugə kandugə má. 35 Nə ndeé, kúgá beeg yəw yímúlə mánnyúúl íŋkánúd, nəcé bi mə bá bə nə məma myəna. 36 Ntó, í jii ná bi bəg nə zény kələ shwóg shú ná, bí mə ká sá sá jəsh Zembî ŋgá jii ná bi sáág yí, bí lág sá nyə á kaag yí. 37 Nəcé, nda jí cilyá Kálad Zembî dí ná,

í mə lúg wuwálá cig-cíg, muud ŋgə zə yé ké wós, nyə á bweye.

38 Zembî mə nyiŋgə námə ci ná:

Muud jí tútəlí mədí míshúd yé,

10:26 6.4-6 10:27 Iza 26.11 10:28 Mbá 19.15; 2Kr 13.1 10:29 2.3; 5.8; 9.12; Mat 12.31 10:30 Mbá 32.35, 36 10:32 6.10 10:33 1Kr 4.9 10:34 11.26; 13.14 10:35 3.6; 6.11-12 10:37 Aba 2.3-4 10:38 Rom 1.17; Gal 3.11

nyə é nti lâm mádí, a mú dúg
cug.

Nji, á ká cúculə nə kwon, mə
nda ná gwág nyə nywa.

³⁹ Nji, shé cugé mbií búúd bwá
du cúculə nə kwon ná ndéé kə
jimb wá. Shé má yidá bə bəonjg
búsá nə búgá ná ndéé bwá mú
bii cug wá.

11

*Búgá sá má dúg nə obúgula ó
ayág yí*

¹ Búgá jísə cidəwúlə lám má
múúd í kə cidəw nə gúl sâ ná, í
é bə, kú yil kú bəd yí; búgá jísə
námə magulələ lám má múúd
í mágúlə gúl sâ ná, təo nyə
anjê nə dúg gwo, jísə búbálə yí.

² Obúgula ó ayág bwá á bə nə
búgá jəonjg. Gwé wé í á sá ná
mínə máŋ mə nyíig Mícilyá mí
Zembí dí.

³ Búgá wá ngə sá ná shé ngág
nə magulə ná Zembí nyə á ci
ciyá, shí nə gwów í mú bə. Ntó
ji ná sâ jêsh shé ngə dúg yí í á
zhu sâ shé anjê nə dúg yíid.

⁴ Búgá í á sá ná Abel sáág
Zembí *mətúnuga mə njúl ŋkí
nywa cə mé má Káan, Zembí
magulə mwo, a mú ci ná Abel
ji tətəlí muud. Ná ndéé, tsem
bə ná Abel nyə a mə bwey yə,
a ngə ná lás nyədí búgá nyə á
*búgula yíid.

⁵ Búgá í á sá ná Inəog ŋkánjúg
kə wə Zembí kú fudə. Təo
muud nyə a shígé ná dúg nyə
nəcə Zembí nyə a sá ná a
ŋkánjúg. Kálaad Zembí ngə ci
ná shúshwóógú ná a ŋkánjúg íí,

nyə á nywa Zembí lámúd. ⁶ Í
njúl ná, nda nəcə búgá, muud
nda bwelə nywa Zembí lámúd.
Ntó ji ná, muud mə céél shísh
Zembí kúná-kúnə yé má jəlá nə
magulə ná Zembí jisə; á jəlá nə
magulə námə ná buud bwá ngə
wá lám ná bwá sə Zembí wá,
Zembí ngə yə bwo myóna.

⁷ Búgá í á sá ná *Nówe
gwágúg məcwŋh mə Zembí a
mú bwey mpu sâ í á bə ná í
zə sŋy yí, sâ jəonjú nda fwo bə.
Nyə á ŋwa ciyá mə Zembí nə
məjilə, a mú lwə məma byóol,
a cug njów búúd yé. Nyə á lwó
nə sóólúgú yé wəonjg ná buud
ə shí bwá á bə nə məbɛɛ. Ná
ndéé, búgá jé í á sá nə Zembí
cig ná a ji tətəlí muud.

⁸ Búgá í á sá ná *Aburaham
sáág Zembí məgwág ja Zembí
nyə a jəw nyə yí. Nyə a tí
njəond kələ ləom í á bə ná
Zembí mə bá yə nyə tən lúgí
yí, a nda fwo mpu kúl ləom
wəonjg í á bə yí. ⁹ Búgá í á
sá ná a kág ngə cugə nda njôn
ləom Zembí nyə á kaag nyə
yíid. Nyə á du ngə ji məbānda
dí, *Izaag ji námə ntó, təo
*Yákwab, bwó buud bwá á lúg
nə isā impwúd nyə á kaag
Aburaham yí. ¹⁰ Aburaham
nyə á du ngə ji ntó nəcə nyə á
ngə bwánd ngwəla álal-límuga
í á bə ná Zembí nyəməfwó mə
bá cwə yuug, nyəməfwó lwə
yí.

¹¹ Búgá í á sá ná kundú
múdá nda *Sara zəg bə nə
ŋkul mə bíi mpwon buud a mə

bwey shîn kə*. Nyə á bwey mpu ná Zembî muud nyə á kaag ŋkaagə yé ji abúgúlág. ¹² Sá jəŋg wá í á sá ná, muud ŋgwúdí zə bə nə mpwoŋ buud, nyúúl mə shîn bwey kə. Mpwoŋ buud nyé mpyáanz nda wəacén-cénî wá joŋ, nda shə á bwûŋ lú ŋgwəǝ.

¹³ Obúgula ó ayág óni bēsh bwá á ŋgə yə bwé ŋgə ná búgula Zembî, ŋji bwé nda fwo bii mánywa Zembî nyə á kaag bwo má. Bwé á yida dúg mwo shwóg-shwóg, bwé mú shwas mwo. Bwé á magulə ná búsa ojəŋ wa shí gaád, ijigə-jigə. ¹⁴ Ja bwé lás ntáni yí, bwé lwó ná ŋgəŋ ná bwé ŋgə sǝ wúl ləəm í bá bə bwo nyəŋ mpwág yí. ¹⁵ Ləəm wánŋ í á mbəm ná ŋgə nyiŋgə sá bwo fund í, bwé á nywá námá je bə nə fwála mə nyiŋgə nə mpás, kə wu. ¹⁶ Ŋji mpúlə dúg dí, bwé á ŋgə jii ná bwé kə ləəm á gwəw, ləəm í búl nywa cǝ wəŋg bwé á də ji yí. Sə jəŋg wá Zembî jí nda gwág shwôn ja bwé jów nyə ná Zembî wánŋ yí; ŋgaá nyə á mə kwəməsa bwo fwámé ŋgwəla?

¹⁷ Zembî nyə sá Aburaham məkəgulə ná a yánág cúgə lú mwân dé Izaag, sá mátúnuga. Búgə í á sá ná Aburaham máguləg, a ŋgə mpu ná Zembî nyə á kaag nyə məŋkaagə. ¹⁸ Nəcə Zembî nyə á ci nə

Aburaham ná: «Izaag wə mə bá byə wo mpwoŋ buud mə á kaag wo yí.» ¹⁹ Ŋji, Aburaham nyə á bə nə búgə ná Zembî ji nə ŋkul gwúmashi búúd. Ntə, Izaag nyə á bə Aburaham ja jəŋgúd nda muud nyə á mə yə ná ndéé a mə nyiŋgə gwúm yé.

²⁰ Búgə í á sá ná Izaag bwádánug nə Yákwab bá Eso shú cug í á ŋgə zə bwo shwóg yí. ²¹ Búgə í á sá ná, ja Yákwab nyə á bə nə a zə yə yí, a ŋgəg nə bwádan nə bwân ó Yóseb ŋgwúd ŋgwúd ná ndéé a mú jwaagəwo nyádí fiidye dí, yə Zembî gúmə.

²² Búgə í á sá ná ja Yóseb nyə á bə nə a zə yə yí, a jááwug buud nda bwân ó *Izəryél bwé bá wú Igípten, wóos nə nda bwé bág sá íyasə byé ná†.

²³ Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə a byél yí, obyəl bé bwé shwéélug nyə tân onkwoond olól nəcé bwé á dúg ná nyə á bə mbiya jəǝ kúkény. Mpándí njwú-buud nyə a təl yí í á shigé sá bwo ifwaas.

²⁴ Búgə í á sá ná, ja Moyíz nyə á bə muud yí, a bánug ná bwé kú də jəw nyə ná mwân mə shilə mə Farawôŋ. ²⁵ Nyə á yida cəel ná bwé cúgúg bənəŋ kúl mə Zembî, ntə ná a kəg bə mənywa má kúkúl wəla cug *mísəməd. ²⁶ Nyə á kwey ná

* **11:11** Bóólúgá bwé ci na ná: Búgə í á sá ná Aburaham zəg bə mbyəl a mú cwúcwúúl, fwála lə byə mə bwey ntə, Sara ntəg kundú. **11:12** Mət 15.5 **11:13** 11.9; 13.14; Mət 23.4; 47.9; Sôm 39.13 **11:16** 13.14; MmN 3.6; Mət 22.32 **11:17** Mət 21.12; 22.1-14; Zhk 2.21 **11:19** Rom 4.17 **11:20** Mət 27.27-29, 39-40 **11:21** Mət 47.31-48.20 **11:22** Mət 50.24-25; MmN 13.19 † **11:22** Dúgúg Mət 50.24-25. Yóseb nyə á ci ná bwé bág ŋwa íyasə byé, kyey nə byo, kə bá dəl bwədí ləəm Zembî nyə á bwey yə impáámə byəŋ yííd. **11:23** MmN 1.22; 2.2 **11:24** MmN 2.10-12 **11:26** 12.2; 13.13

í nywa ná bwə sáág nyə isâ í shwôn námá nda bwə bá sá *Kříst ná, nəcé cínəŋ wə jí fwámé təəm ntə wəəŋg á kúm á Igípten. Mísh mé má á ŋgə dúg nji myána á bá bii mwəw mə zág má yí.

27 Búgə í á sá ná a wúg Igípten kú fúndə ná njuwú-buud nyə e nyada nə nyə. Nyə a yím nyúul nda sá mə cí ná nyə á ŋgə dúg Zembî, í njúl ná muud cúgə nə ŋkul dúg nyə. 28 Búgə í á sá ná Moyíz fwəg *Páska, a cí ná búúd ə Izəryél bwə myéégug məcií bwədí mímpumbé mí mínjówád shú ná *əngəles á shwiy nda gwú bwān bāŋ ə acúmbā.

29 Búgə í á sá ná bwān ə Izəryél bwə ntəg māŋ mə atítí nə məkuú nda bwə á ŋgə kyey zhizhe shíd; ja búúd ə Igípten bāŋ bwə á nywá zə ntə ntó yí, məjúwó mə á zə byaluga nə bwo, mə mú shín gwú bwo.

30 Búgə í á sá ná mənyuŋ mə Zheríko † mə shínúg shugəla shí ja bwān ə Izəryél bwə á də ciŋgya cínəŋ ŋgwəla tāŋ mwəw zəŋgbá yí.

31 Búgə í á sá ná Ráhab mudá jaŋga bég kú yə ja búúd bwə á sá Zembî miŋgáádə wá bwə á yə yí. Nəcə, nyə a lág buud bwə á kə ŋgə bigas ŋgwəla shwoó wá. 32 Mə nyíŋgəg ná jaaw bí jí? Mə ká cí ná mə bwiŋg bí miláŋ mí Zhedeyon

nə Barak nə Sámúson nə Zhəfuté nə *Dávid nə Samyél nə *buud ə mícúndá, fwála fúfə mə.

33 Nəcə, búgə í á sá ná bwə lúmbúlig nə məfaan məshús, bwə ntə mwə; bwə á ŋgə kyey nə ləəm ótátəlí dī ná ndéé bwə mú bii isâ Zembî nyə á kaag yí; bwə á fad ozh-wambāŋkwuŋ mimpu. 34 Bwə á jímə ibiimb-biimb íkuda, bwə faam íkúl í á bə ná bwə gwúg bwo nə ikafwəle yí. Məbwas mə á də bii bwo, Zembî mú də yáləshi bwo, bwə mú bə óŋkāŋ ə dśómb, júlya nə igwoonŋ í dśómb yā míl míləəm. 35 Bóólúgá búdá, buud bāŋ bwə á yə wá bwə á nyiŋgə gwúm, bəńəŋ nyiŋgə cəgə.

Bóólúgá búúd bwə á yida bwəma nə cúgə áyíyáág bwə fudə fudág. Bwə á ban ná bwə cúgə nə ŋkul cuwó kwonə nə Zembî shú ná bwə fáámugí nə cúgə. Bwə á sá ntó shú ná bwə bág bə nə fwámé cəg ja bwə bá gwúm yí. 36 Bóól bwə á bwəma nə cóógú, bóól bigá, bóólúgá kə mímbwug dí ŋgwówələ məŋkəda nə mikwoolú mí iŋkwānz. 37 Bwə á gwú bóól nə məkwóógú, bwə shigə bóól ná ndéé sámb íkúl íbā, gwú bóól nə ikafwəle. Bóólúgá bāŋ, bwə á ŋgə kyey kə cə kə cə, bwə dúgə bwáád nji íkúúdu í ncwəmbə nə íkúúdu í kálá,

11:27 MmN 2.15; 12.41 11:28 MmN 12.1-14 11:29 MmN 14.21-29 11:30
Zho 6.12-21 † 11:30 Buud ə fwála dəəŋg bwə á də lwə məma mənyuŋ tāŋ luŋgəla
lylə ŋgwəla wəsh, ka lúgə mímpumbé. 11:31 Zho 2.11-12; 6.21-25; Mat 1.5; Zhk
2.25 11:32 OoM 6.11-8.32; 4.6-5.31; 13.2-16.31; 11.1-12.7; 1Sa 16.1-10j 2.11;
1Sa 1.1-25.1 11:33 OoM 14.6-7; 1Sa 17.34-36; Dan 6.1-27 11:34 Dan 3.23-25
11:35 10j 17.17-24; 20j 4.18-37 11:36 Zhe 20.2; 37.15 11:37 2Ib 24.21
11:38 1Sa 13.6

sâ jêsh fúfə bwo, bwə ngə bwəma nə cúgá, buud bwə ngə jugəshi bwo. ³⁸ Váál búúd dāŋ í áshígé bə ná í jíg nə buud ɔ shí ga. Bwə á ka ngə jé gwów mǎshí má ashwéeshád nə mímbúnǎd, bwə dúgá jì míku mí mǎkwóógúđ nə míku mí mǎndəlúđ.

³⁹ Tεem bə ná Zembí nyə á faag buud bəngú nəcé búgá ján, bwə á yə bwə kú fwo bii sâ Zembí nyə á kaag yí. ⁴⁰ Jí ná, Zembí nyə á ngə bwey kwəmsa shé sâ í búl nywa yí; ná ndeé, nyə a shígé jii ná bwə téédúg kə bə váál í jǎla yí, sá bāŋ lúg mpás.

12

Zembí má də súg bwān bé

¹ Nda shé bāŋ jishé kóómb di, kúdə zhwog buud óni bwə má lyɛ shé, cug bwə á cugə yí í ngə lwó shé sâ bwə jōw ná búgá yí. Ntó, shé myáásugá isâ í ngə ŋkí ŋkúŋgula shé yí, nə *mísám mí ngə lɛel nada shé nyúúlúđ myá, shé yídag bə nə zény kálə shwóg, ju kúlə Zembí má kwəmsa ná shé júg yí. ² Shé kǎndugá mísh ŋjì wə Yésus muud nyə á fwɔ shé búgá mílámúđ yé, nyə námá wə má bá sá ná búgá í fífəgí, bə ncindí. Nywá nyə á magulə shwiy kálə yə kwolós dí, kú bish bímbí lú shwōn dúsə shwiy dəng dí yí. Nyə a shígé bish dwo nəcé nyə á ngə bwey dúg mǎshusug Zembí nyə á bwey kwəmsa nyə má. A njul jiya

gúmád ja gaád, *caangə má Zembí dí mbwə mǎncwúm. ³ Kǎndugá mitédúgá nyádí, nyə muud ósól ɔ mǎsám bwə á jág lúmbuli nə ndí ŋjì a ngə jísow jísówúg yé. Kǎndugá mitédúgá nyádí, bi bág kú tag, búgú bág kú bii bí mílámúđ.

⁴ Bí ngə lúmbuli nə sâ bwə jów ná sám yí, ŋjì lúmbúlí jəng í afwóyé bə lúmbúlí á shwiy. ⁵ Ná ndeé, ye bi má wusa lású Zembí ngə lás nə bí tǎŋ bwān bé shú wálə bí ŋkul mílámúđ yí? Ngaá á ci ná:

Mwān waam,
ja Cwámba mə súg wo yí,
kú ŋwa sâ jəngú nda fyanja.
Ja á ŋkáánd nə wo yí,
kú kǎnd nyúúl íbwundúđ.

⁶ Nəcé Cwámba má də súg múúd yēsh á céel yé;
nyəng yēsh á mágúlə ná a jì mwān yé yé,
á də yə nyə intúgúlí.

⁷ Ntó, jísówúgá minjugú bí ngə bwəma nə ndí myá, mǎsə shú ngələ súg bí. Mpugá ná Zembí ngə ŋwa bí cínəngú nda bwān bé. Ye mwān abyág nyə a má bwele cugə sóŋgú nda də súg nyə? ⁸ Zembí ká bə kú súg bí nda á də súg bwān bé bēsh ná, mpu ná bí cugé bwān bé, bi má yídá bə nyə nda bwān bwə á zə nə ndí gwól dí wá. ⁹ Gúl sâ bí má jǎlá nə nyiŋgə téduga yí jí ntúga: shé bēsh á shí bə nə osóŋgú bwə á byá shé wa shí ga dí wá, bwə á shí də súg shé, shé də gúmal bwo. Ká ŋkámásá ná bwo, ŋkəmsa nə sóŋgú íshé jí gwów yé; ŋgaá

shé má jəlá nə bul bul magulə ijwūga byé shú ná shé dágúg cug íf? ¹⁰ Osóńgú bwá á byá shé wá bwá á də ság shé nji shú kákúl wəla mbií bwá á də kwey mətəla yí; Zembí nywáá ngə ság shé shú mánywa má íshé, á jii ná shé bág mbií á céel yí. ¹¹ Intágúlí bwá yá shé ná bwá ság shé yí, í ádé fwo bə shé sá máshusug, shé má də shúsula. Nji, zhúgúlá zhúgúlá, intágúlí byońg í də wúmə mpúmá: shé cugə ná shee, cugə cug á otátəlî. ¹² Ntó, lulushigá məbwá mún má má káád mání, bí lulushi məbwónj mún má ngó tagəwa mání. ¹³ Dugá kyey nji mázhíí mósá tətəlí mád, shú ná buud bí ŋkí tag wá, bwá nda lánɡəwo kə koogú, bwá yídag lal mánjkul.

Bi ɔ káálugə

¹⁴ Wágá ŋkul nyín nyēsh ná bi cágəgi nə buud bēsh ná shee, bí wá ŋkul ná bi cágəgi ŋkəŋkə cug, nəcé muud mə bə nda cugə ntó yé cugé nə ŋkul bá dág Cwámba. ¹⁵ Bi ɔ mpú də dág ná muud nda shúb mpáam má Zembí. Bi ɔ mpú námá də dág ná muud kú sá záágúwó, í á bá wá bí zhizhoom nə ndeé *Də mú yúúd. ¹⁶ Bi ɔ mpú də dág ná muud nda wá lúú janɡad, ŋkí ntág ná a mpyény sá í dúgyá nə Zembí yí nda Eso nyə a sá ná; Eso nyə á kusha nə jiya cúmbá jé nə səŋ ídāw. ¹⁷ Bi mə mpú ná, shínúlə nyə á shîn

kusha nə jiya ntáni yí, ja nyə á nywá jii ná sóńgú wág nyə mətíle mə lúgá yí, sóńgú nyə á ban. Eso nyə á tēem nyińgə jii, wéeshuli məzhwíle, nyə a shígé bə nə ŋkul cénd sá í á bwey sŷy yí.

¹⁸ Bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə wúl mbánj búúd bí nə ŋkul kúnə nə ndí yí, mbánj í ngó jígə nə kuda; bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kákúl í njúl nə yídúgú á ikukwende, kú námá nyińgə bə kákúl ŋkwə nyə á ngə kuńg yí. ¹⁹ Bi a shígé shísh kúnə-kúnə nə gúl kúl laag í á lás yí, kú bə kúl dúl kál í á lás yí, buud bwá á gwág kál dōńg wá bwá á jəgula ná í kú na kwo ci bwo tōo ciyá. ²⁰ Nəcé bwá áshígé bə nə ŋkul kwiig mpándí Zembí nyə a təl yí. Mpándí nyōńg í á bə ná: «ŋkí muud, ŋkí cúdú, sá jēsh í kúnə nə mbánj yí, bwá gwú gwo nə məkwóógú.» ²¹ Isá bwá á dág cínōńg yí í á bə ŋkí jág wagəwo, Moyíz nyəməfwó mú ci ná: «Mə ngə lilya nə ifwaas.»

²² Bi bāń bi á yida shísh kúnə-kúnə nə mbánj Siyôn*, ŋgwəla má Zembí á kuwó, Yurúsəlem á jon dí gwōw kál ncúlyá *wəńgəles bwə ngə sá zań yí. Wəńgəles bōńg bəsə ŋkí jág bulya, bímbí múúd cúgé nə ŋkul lə yí. ²³ Bi a shísh kúnə-kúnə nə seńgyá bwān wə acúmbā mínə má mú bwo

12:11 12.14; Zhk 3.17-18 **12:12** Iza 35.3 **12:13** Mik 4.26 **12:14** 12.11; Mak 12.30-31; Sòm 34.15; 1Kr 7.15 **12:15** Mbá 29.17; Gal 1.6 **12:16** Mat 25.29-34

12:17 Mat 27.30-40 **12:18** MmN 19.16-22; 20.18-21 **12:20** MmN 19.12-13

12:22 13.14; Gal 4.26; Mbú 5.11; 21.2 * **12:22** Siyôn: Nyə á bə məma mbánj bwá á lwə ŋgwəla á Yurúsəlem cínōńg gwōw yí. **12:23** Luk 10.20

micilyá jon dí gwów wá; bi a shísh kúnə-kúnə nə Zembî muud mə də sámb milású mí búúd bēsh yé, bi a shísh kúnə-kúnə nə *mishíshim mí otútəlí ɔ búúd bwə mú váál í jəla yí ²⁴ Bi a shísh kúnə-kúnə nə Yésus muud nyə á shwu məcií mé shú ná sə bəg mifúbán yé. Nyə wə jí líí-nji mpədúgá sánŋə Zembî shú sə á gúgwáan, məcií mé mə ŋgə lás fwámé ləsú cə mə mə Abel†.

²⁵ Bi ɔ káálugə! Kúgá ban ná bi agwágúláyé múúd ŋgə lás nə bí yé. Nəcə, muud nyə á ŋgə cúndə yág nə buud wa shí gaád nə bwə káálúgág yé, buud bwə á ban nə bwə agwágúláyé wá, bwə á shígé faam nə intúgúlí. Nkámúsá ná bwə fwó bə kú faam, ŋkəməsa nə shé ja shé mə bán nə shé agwágúláyé múúd ŋgə lás nə shé jon dí, shé cugé nə ŋkul bá faam. ²⁶ Yág íí, kəl dé í á sá nə shí í júngyag; nji, ja gaád íí, a mə kaag ná: «Mə bá nyingə sá ná í júngyag gúl ja; nji, jâŋ ja, kú ntâg bə nji shí wə í bá jungya, gwów í bá námə jungya.» ²⁷ Ja á cí ná a bá nyingə sá ná í júngyag gúl ja yí, ntó mə lwó ná isâ í du jungya yí í bá wû, nəcé byâŋ bísə isâ nyə á té yí; í ka bá lúg nji isâ í cúgé nə ŋkul jungya yí. ²⁸ Ná ndeé, shé yágá Zembî akíba nə a yələ shé faan í cúgé nə ŋkul

ntanusa yí. Shé séyúgá nə nyə mbii nyə é gwág nywa yí, sêy nə gúmə nə fúndúgá. ²⁹ Nəcə Zembî íshé ji kuda í du cumbal jígal sâ jêsh yí.

13

Mbií cug Zembî mə céelyí

¹ Kúgá yow ciilálə bíméfwó nə bíméfwó nda omínyŋəŋə, kəgá nə ndí shwóg. ² Bi kú wusa dúlə ŋwa ójóŋ bídí mínjów. Mpugá nə sálə bóól búúd bwə sá ntó yí, bwə á ŋwa *wəŋgəles bwə nda mpu ná í á bə wəŋgəles. ³ Bi ó du téduga búúd búsə mímbwug dí wá, gwág bwo cey námə nda binóŋ bēsh wə búsə mímbwugud. Bi ó du téduga námə bəŋg bwə ŋgə bwəma nə minjugú wá, námə nda binóŋ bēsh wə ŋgə bwəma nə minjugú myəŋg. ⁴ Bi bēsh gúmálúgá bā. Muud nda kə nə isâ í mábwam gwonú báád, nəcé Zembî mə bá yə buud ó janğa nə osóol ɔ mínəmb intúgúlí.

⁵ Kuú njəond wún í nda beeg bə ŋgələ bə zán *mwaanê. Bi mə jələ nə gwág máshusug nə sâ bí bí nə ndí yí; mpugá nə Zembî nyəméfwó nyə á cí ná: «Mə abulé bwelə béégya nə wo, mə abulé bwelə myaas wo». ⁶ Gwə wə jí ná, shé búsə nə ŋkul lás nə inkáŋ, cí ná: «Cwámba ŋgə kwíind mə,

12:24 8.6; 9.12 Abel: Mət 4.10 † **12:24** Məcií mə Yésus mə ŋgə lás ləsú íjuugá Zembî mə juu sə mpáam nyé dí yí; məcií mə Abel mâŋ mə á ŋgə jii ná Zembî kúndagi nyə nda mínyŋəŋə nyə a gwú nyə ná. **12:25** 6.4-6; 8.1; MmN 20.22 **12:26** MmN 19.18; Azh 2.6, 21 **12:28** 13.14 **12:29** Mbá 4.24 **13:1** 6.10; 10.24; 13.16; 1Pr 1.22 **13:2** Mət 18.1-8; 19.1-3; Zhb 31.32; Rom 12.13; 1Tm 3.2; 5.10; 1Pr 4.9; 3Yn 8 **13:3** 10.34; Mat 25.36 **13:4** 1Kr 7.2-4; 1Te 4.3-8 **13:5** Mbá 31.6, 8; Flp 4.11-12; 1Tm 6.7-10 **13:6** Sôm 118.6 **13:7** 6.12; 1Kr 4.16

mə afúndáyé ná təw sâ; muud nyə e sá mə jí?» ⁷ Bi ó du tédúgá ótəwe ə shwóg bən bwə á bwiing bí Milésú mí Zembî wá, kəndugá mitédúgá dúg nda ícug byāŋ í á shúgula ná, bí yágulag búgá bwə á bə nə ndí yí. ⁸ Yésus-Kríst ji mbií ŋgwúnd wú yág, wós múús, kə ná ndeé kú nə zhúgá. ⁹ Bi kú bíd ná minjígulá mishús mísə mímbii mimbii myá mí yílág bí zhíid kənd koogú. Nəcə í nywa ná mpaam má Zembî wə í wág bí ŋkul mílámád, kú bə məcəç mə dúgyá nə idáw má. Məcəç məwŋg mə aŋgé nə kwíind buud bwə ŋgá bę mwo wá təw sâ.

¹⁰ Shé bāŋ shé búsə nə *alatār jí ná, buud bwə ŋgá ná sēy banda *mátúnuga dí wá bwə cúgé nə zhií mə ŋwá idáw cínwŋg. ¹¹ Ajəláci á ofada nyə á du kə nə məcii má ócúdú «kúl í búl ŋkê yí», du kə sá mátúnuga shú ná Zembî jwúg *misám. Nji, ocúdú bəwŋgú mikug myāŋ, bwə á du wú nə myo ŋgwála du kə jígal bugád. ¹² Ntəw námá, shú ná Yésus ŋwág məcii mé mâ nyəmfwə kə sá ná kúl búúd í bág ŋkəŋkê kúl, nyə á kə jug nə məcəy bugád ná ndeé a yə. ¹³ Ná ndeé, shé wúgá ŋgwála kə bwəma nə nyə bugád, bwə mpyényug námá shé nda bwə á mpyény nyə ná. ¹⁴ Nəcə shé cugé nə ŋgwála á kandugə kandugə wa

shí gaád; shé ŋgə sə wəwŋg ŋgwála í bá zə bə yí. ¹⁵ Ná ndeé, nda Yésus nyə a sá ntəw ná, shé dúgá ságusə Zembî ja jēsh, mətúnuga ó məcí. Ntəw ji ná mimpu míshé mí jəlá nə jaaw búúd ná jínə dé dúsə nə mpífá. ¹⁶ Bi kú wusa dúlə kwíind bóól búúd nə dúlə yána ísá bín, nəcé mbií mətúnuga wəwŋg wə Zembî mə du gwág nywa yí.

¹⁷ Otəwe ə shwóg bən bwə ŋgə ji ŋkasə shú *míshíshim mín, bwə bá námə kə jaaw Zembî sēy bwə á sēy shú dán yí. Ntəw, ságá bwo məgwág, kyeyugá íjwuga byāŋúd, shú ná bwə sáág sēy jāŋ nə məshusug kú tədəwa. Bwə ká tədəwa, í nda bə bí nə mfií. ¹⁸ Dugá jəgula nə Zembî shú dúsú. Jísú kóomb di, sə ŋgə mpu ná milám mísə sé ná sāŋ, sə ŋgə ntəw námə she cugə ja jēsh mbií í jəlá yí. ¹⁹ Mə téég bí məbwə ná bi jəgulgə nə Zembî, a sáág nə mə lálug nyiŋgə zə kwey bí.

Ibwádán nə məbáda

²⁰ Zembî á mpwogé, nyə muud nyə á gwúmushi Yésus, Cwamba íshé, mbaagulə itəw anúŋ yé, nyə á cę sə á kandugə kandugə nə məcii mé. ²¹ Zembî wəwŋgú yág bí ŋkul ná bi sáág sâ ányunywaá jēsh á céel yí. A sáág ná shé bág váál á gwág nywa yí, kwon mə Yésus-Kríst dí. Yésus-Kríst ŋwág

13:9 Rom 14.2; Kol 2.20-22; 1Tm 4.3 **13:11** 9.7; Ləv 16.27 **13:12** 11.26; Mat 27.31-33 **13:14** 11.9-10, 13, 16; 12.22, 28; Flp 3.20; 2Kr 5.6; 1Pr 2.11; Mbú 21.2

13:15 Ifz 5.19-20; Sóm 50.14, 23 **13:16** Gal 6.10; Flp 4.18 **13:17** Eze 3.17; Mis 20.28-31; 1Kr 16.16 **13:18** 10.22; Rom 15.30; 2Kr 1.12; Mis 24.16 **13:20**

mpwogé: 12.14; Rom 5.1; 2Kr 13.11 sə: 8.6 məcii: 9.12 **13:21** Ifz 2.10; Flp 2.12-13

gúmá kandugə á kandugə!
 Amen! ²² Bwaanḡ, má jəgula
 nə bí ná bí jísówúg lésú má ḡgə
 yáág nə bí nə ndí ga. Kálad
 nyəméfwó má má cilə bí yé nyə
 agwááyé. ²³ Má ceel jaaw bí
 ná bwə má bíd *mínyonhê íshé
 Timotê; á ká leel wós wa, sá
 sé mú zə dúg bî. ²⁴ Bî ɔ bəda
 mə otówe ɔ shwóg bún bēsh nə
 buud ó Zembî bēsh. Bɔɔḡ wâ
 Italî bwə ḡgə bəda bî. ²⁵ Zembî
 ké sá bí bēsh mpaam.

Kálaad Zhâk nyó á cilə yé Isâ í dúgyá nə Kálaad mə Zhâk yí

Zhâk nyə á cilə okristen shú nə bwə mpúg kuú njəənd bwə jəlá nə kyey mpédúgá nyáŋ djí yí nə váal bwə jəlá nə cugə nə buud bwə cúgə okristen wá yí.

A ηgə ci isâ ηkí bulya:

(1) Sâ í dúgá nə fəg yí: fəg í də wú wə Zembí (1.2-8).

(2) Sâ í dúgá nə məbúwa nə kúm, məkugulu nə məbwəbúlán, fwámé yəbá í jəlá nə də nyín nə misóólúgú yí (1.9-27).

(3) Zhâk ηgə lámusa nə dúlə ηwa búúd nə mímbéégí gúfúgád (2.1-13).

(4) Sâ í dúgá nə búgə nə misóólúgú yí (2.14-26).

(5) Júm nə fwámé fəg (3.1-18).

(6) Cug á mpédúgá buud mímbii myēsh (4.1-5.6).

(7) Jísów nə nadâ məjəgula, nə mikwíindyá (5.7-20).

Nkúmba sâ á ηgə bándwələ okristen yí jísə nə «búgə jí kú nə misóólúgú yí jísə mbimbə» (2.26).

Məbədə

¹ Mə Zhâk, lwaá mə Zembí bá Cwámba Yésus-Kríst, mə wə mə cílé bí kálaad éga. Mə bədə bí bwán ó íbeənd wúm nə íbá bí á mə ciima kə ηgə cugə máshí məshí wá.

Məkugulu mə du lulushi búgə mə múúd

² Bwaəŋg, məkugulu məsh bí mə bwámá nə ndí má mə jəlá nə bə bí nji sá məshusəg, təə məsə wáyé mbií təə wáyé.

³ Bí mə jəlá nə gwág məshusəg ntó nə mpúlə nə búgə jín í ká ntə məkugulu, bí bə nə jísów. ⁴ Nji, í jii nə jísów jəəŋg gwáməfwó í cásuləg bí séy jé mílámúd, shú nə bí bəg ocúmbá buud, mílwándúlá, kú ná fúfə nə təə jə fúlú ηgwúđ.

⁵ Í ká bə nə fəg í ηgə fúfə ηgwól múúd á gwoəŋg jín, a gwáámbug Zembí, Zembí é yə nyə. Nəcə Zembí mə du sá yána nə muud yēsh, á də ntəg sá dwo nə jə lám, kú nə məjumá. ⁶ Nji, í jii nə muud mə gwáámbug yé gwáámbug nə búgə, kú bə nə mílám mímbá. Muud mə sá mílám mímbá yé jí nda ikwə í mən ηkwə mə də yəŋgulə kənd ká kənd ká yí. ⁷ Mbií múúd wəəŋg kú yímbə nə téduga nə nyə é lég sá wə Cwámba. ⁸ Nəcə muud məzhigə jí mílám mímbá, nyə ádé mpu bə ηkúmba zhí ja á céel sá sá yí.

⁹ Mbúgula jí nə məbúwa yé gwágug məshusəg nə Zembí nyə a mə bən nyə gwəw.

¹⁰ Nyəəŋg mə yídá bə nə kúm yé bəg nə lúú nə sən nə a bələ shí, nəcé a bá cə nda fuláwa á jugú, kú bwey. ¹¹ Fuláwa mə də bə, yásó í ká námə shigushi, məgwə mə mə shwéésh ká, fuláwa mú bwaambəwo, ijəə

byé í mú shîn. Námá mbii
ngwûd wɔɔŋg wá múúd kúm
má bá ngə bwaambəwo,
misóólúgú myé myêsh mí ngə
shîn yé.

¹² Muud mə jísów mákugulə
kú fúfug yé nywáá má
jəla, nəcé á ká bá shîn ntɔ
má kugulə, a bá lág cug á
kandugə kandugə, mpóógú
nyɔɔŋg wá Zembî nyə á kaag
buud bwá ngə cɛel nyə wá yí.

¹³ Ja múúd mə bwámá nə
məbwábúlán yí, a nda bæeg ci
ná: «Zembî wá ngə bwówələ
mə»; nəcé muud cugé nə ŋkul
bwówələ Zembî, nyə ádé námá
bwówələ búúd. ¹⁴ Í yidá bə ná,
muud nyəméfwo iyéesh byé
wá í dɔ julə nyə, kənd nyə
lám *mísámád; ¹⁵ ná ndeé, ja
íwímbúg í má ŋwa bum yí,
sám í mú byél; ja sám í má wíy
yí, í mú sá nə muud yóg.

¹⁶ Yé bwááŋg má búl cɛel wá,
kúgá shiig mányúul! ¹⁷ Fwámé
ísâ Zembî má dɔ yə búúd yí, nə
mənywa mēsh sá ngə bwəma
nə ndí má, má ngə zhu gwôw,
wá Sóóŋgú má dɔ wéeshuli
mánkenya yé; a jɪ nji mbii
ngwûd kú cénd. ¹⁸ Sóóŋgú
wúsú wɔɔŋgú nyəméfwo nyə á
bə nə jɔjɔ tédúgá jé ná a zə byá
shé, a mú zə byá shé nə ciyá jɪ
búbálé yí. Byálə nyə á byá shé
yí wɔɔŋgú wúsə shú ná shé bég
mpumə ashúshwóógú á isâ á
má té yí.

Dɔ gwágulə, ka dɔ sâ

¹⁹ Yé bwááŋg má búl cɛel wá,
bi má jəlá nə mpu nə muud
má jəlá nə dɔ lɛel gwágulə,
nji nda lɛel lás, nda lɛel gwág
mpimbə. ²⁰ Mpimbə múúd
mə gwág yí, í cúgé nə ŋkul
wéeshuli sâ jɪ tətəlí mísh má
Zembî dí yí. ²¹ Gwá wá má cí nə
bí ná, myaasugá məlwaagəwo
mēsh nə mbíya gwólə mílám;
myaasugá myo, bí ka lág kéel
Zembî nyə á bɛ bídí yí, bí lág
dwo nə lám ná shee; dwá wá dí
nə ŋkul sá ná *mishíshim mín
mí dúgúg cug.

²² Ságá nda kéel má Zembî
í ngə cí ná, bi kú dɔ gwágulə
gwágúlóg, bi a bá ngə shiig
biméfwo. ²³ Nəcé, ŋkí muud
mə gwágúlá kéel gwágulə
gwágúlóg a kú sá nda í ngə cí
ná, muud wɔɔŋgú jɪ nda muud
má shîn dúg mpwóómbú yēn
dí, ²⁴ ná ndeé a kyey. Ja á má
kyey yí, a má lɛel wusa nda
mpwóómbú nyé í ámə bə ná.
²⁵ Nji, muud mə mpú kənd
mísh mácéɛ mə Zembî dí nda
dɔ gwágulə ná ndeé wusa yé,
nywáá má jəla. Məcéɛ məɔŋg
má cúgé nə iwushí, máá má dɔ
yíl búúd mányámád. Nji, shú
ná í bég ná a má jəla, í jɪ ná a
nádag nə mwo, a dɔ sá nda má
ngə cí ná.

²⁶ Ŋkí ngwól múúd mə
tédúgá ná a ngə cugə mbii
Zembî mə gwág nywa yí,
á ká ngə shiig nyúul nda
yidá dɔ bii mpu yé, muud

1:12 5.11; 1Kr 9.24-25 **1:13** Mik 19.3; 1Kr 10.13 **1:14** Rom 6.19-21; 7.7-10;
1Yn 2.16-17 **1:17** Mat 1.14-18; Mat 7.11 **1:18** Yuá 1.13; Rom 8.19-23; 1Pr 1.23
1:19 3.2; Mik 15.1; Ekl 7.8-9 **1:21** Kol 3.8; 1Pr 2.1 **1:22** 2.17; Mat 7.24, 26;
Rom 2.13 **1:25** 2.12, 24; Sôm 19.8; Yuá 13.17; Rom 8.2; Gal 6.2 **1:26** 3.2, 10;
Sôm 34.14; 141.3 **1:27** Sôm 10.14, 18; Iza 1.17; Mat 25.35-36

wɔɔŋgú yáábé yé wúsə sâ cwag.
 27 Yáábé Zembî mə gwág nywa
 yí, fwámé yáábé wúsə ná:
 də téduga bwán ó nyulú nə
 mikúsé mí búdá *íncwaw í
 ntəg mí ŋgə bwəma nə ndí
 yííd, ka baagula nyúúl nda
 kala málwaagawo mâ cug á
 shí ga.

2

*Mímbéégí mpádúgá buud mí
 anywáyé*

1 Bwaanŋ, kúgá də sá ná,
 bi ŋgə *búgula Yésus-Kríst,
 Cwamba íshé á milwaná, bi
 ŋgə nyinŋə baam nə bóól
 búúd ntə bóól. 2 Nəcə ná,
 ja í wóós ná, bi njúl seenŋyá
 jínúđ, ŋgwól múúd zə nyí
 a njúl nə ilwondó í or nə
 mimbwéedí mí álal-ŋkul, gúl
 ntágúlá-ntágula mú námá zə
 nyíi nə isala. 3 Nkí bi má ŋwa
 múúd jí nə mimbwéedí mí
 álal-ŋkul yé nə məjilə, bí nə né
 ná: «Zaá ji wa fwámé jiyad», bí
 nə ntágúlá-ntágula ná: «Tówúg
 na tətəlí», ŋkí ntâg ná: «Jig wa
 kúl má də təl mákuú gaád». 4
 Ja bí má sá ntó yí, ŋgaá ná
 bí má wá mímbéégí mpádúgá
 buud wə ní? Nŋaá ntó má lwó
 ná bí ŋgə bigas buud bi njúl nə
 bów-bôw mítédúgá?

5 Yé bwáánŋ má búl cɛel wá,
 gwágúlégá mə. Ye Zembî nyə
 a shígé féesh mímbúmbúwá
 shí ga dí ná mí bág nə kúm
 búgá dí? Nyə á kaag buud
 bwə ŋgə cɛel nyə wá Faan,

ŋgaá nyə a má sá námá nə
 mímbúmbúwá mí bág nə kəw
 Faan dɔɔŋgúđ? 6 Ká bi bāŋ bi
 ŋgə dág mímbúmbúwá mpyóŋ
 nə mpyóŋ. Ozá bwə ŋgə
 lwó bí cúŋ, ŋgaá mikúkúm?
 Nŋaá bwó wə bwə ŋgə kə nə
 bí mámpáanzé má mílsú?
 7 Nŋaá bwó wə bwə ŋgə jág lás
 nə jəjə jíná lá Krísten búúd bwə
 á gwiid bí yí?

8 Micilyá mí ŋgə lwó ná cɛɛ
 mə Cí wúsú *Kríst í ŋgə cí
 ná: «Cɛelug múúd yêsh jísə
 wo kúnə-kúnə yé nda wó cɛél
 wóméfwó ná.» Nkí bi mə
 lwándúlá cɛɛ dɔɔŋgú, bi mə sá
 jə sóólúgú. 9 Nji, ja bí má də wá
 mímbéégí mpádúgá buud yí, bi
 má də sām; Məcəxé má lwó ná bi
 má jəla nə intágúlí í búúd bwə
 má caam mácɛɛ wá.

10 Mpugá ná múúd mə
 ká bɛ məmpándí mâ Məcəxé
 mēsh ná ndéé a wush nji nə
 ŋgwúdugá, a má byaagula nə
 mēsh. 11 Nəcə muud nyə á cí
 ná: «Cí wo kú sá míncəmb»
 yé, nyə námá wə nyə á cí ná:
 «Cí wo kú gwú múúd». Nkí
 wɛɛ wo ádé sá míncəmb, nji
 wo má gwú múúd, wo músə
 caam məcɛɛ. 12 Ntó, dugá lás,
 nə də sá ísā bi ŋgə mpu ná
 bwə bá sámb bí mílsú bɛɛlə
 cɛɛ í də yíl búúd mányámád
 yí. 13 Nəcə, buud bí kú gwág
 búúd cey lámúđ wá, bwə bá
 bwəma nə sémyé mílsú á kú
 nə məcɛy mə lâm. Buud bwə
 ŋgə gwág bóól ŋkúŋkwónjələ

2:1 2.1-9; Mbá 1.17; 10.17; 16.19; Mbá 19.7; Zhb 34.19; Sôm 82.2; Mik 24.23; Mat 5.45; Mís 10.34; Rom 2.11; 10.12; Gal 2.6; Ifz 6.9; Kol 3.25; 1Pr 1.17 2:5 1.9; Luk 6.20-21; 1Kr 1.26-28; Mbú 2.9 2:8 Ləv 19.18; Mat 22.39; Rom 13.9 2:9 2.1 2:10 Mat 5.19; Gal 3.10; 5.3 2:11 MmN 20.13-14 2:12 1.25 2:13 Mat 5.7; 7.1; 18.32-35

wá, ñkúnkwonj í du ntɔ sémyé
mílású wánj.

*Búgá jí kú nà misóólúgá yí jí
fudá*

¹⁴ Bwaang, ñkí muud má ci
ná a jí nà búgá, ñji misóólúgá
kú nyîn, wánj mbií búgá í
é kwíínd nyə jíd? Í é cug
nyə? ¹⁵ Ñkí *mínyonjâ wán á
mudúm ñkí á mudá ñgá fúfə
nə sâ má bwaád, ñkí ntág nə a
ñgə fúfə nə idəw yā dāñ jwəw,
¹⁶ ñgwól múúd á gwoonj jín
mú ci nə nyə ná: «Wo ɔ kə ná
shɛ; kaág bwaád, wo də!» Ñkí
a ci ntó ñji nə mpu, kú yə nyə
sâ í ñgá jí nyə yí, ntó nyə é
kwíínd nyə jíd? ¹⁷ Ntó námá wá
búgá jí sá yé. Wó ká bə nə búgá,
ñji kú nà misóólúgá, búgá gwô
jí sə fudá.

¹⁸ Nji, ñgwól múúd jí nà
ñkul ci nə ñgwól ná: «Wɛɛ jí
nə búgá, mɛɛ nà misóólúgá.»
Lwóg ná mə búgá gwô nda nə
misóólúgá, mɛɛ mə e lwó mádí
mísóólúgúd nə mə jí nà búgá.
¹⁹ Wo ñgə *magulə ná Zembî jí
ñji ñgwúd, wo ñgə mpu sâ; ñji,
məjamb mə ñgə námá magulə
ntó, mə ñgə lílya. ²⁰ Wo muud
jí kú mpu də faas ísâ yé, yə
wo cɛɛl mpu ná búgá jí kú nà
misóólúgá yí í akwííndé tɔɔ
sâ? ²¹ Ngaá Zembî nyə á ñwa
mpáámbə íshé *Aburaham ná
tátəlí muud mísh méd nəcé
a yánalə mwán yé *Izaag
tāñ *mətúnuga *alatār dí.
²² Wo adúgɛ? Búgá jí í á

bə mbádúgá nə misóólúgá,
byêsh í ñgə sêy; misóólúgá
wá mí á zə sá nə búgá jí í
bág ncindí. ²³ Ná ndɛɛ, í mú
bə nda Kálaad Zembî ñgə ci
ná; nó: «Aburaham nyə á
*búgula Zembî, Zembî mú lɔ
nyə búgá jí jɔonjú, a mú ci
ná Aburaham jí tátəlí muud;
bwə mú gwiid nyə nə shwə
má Zembî.»

²⁴ Bì má dúg hí? Zembî má
ñwa múúd nə tátəlí muud nəcé
misóólúgá, kú bə ñji nəcé búgá.
²⁵ Ntó námá wá Ráhab mudá
janja nyə á bə yé. Ngaá nə
Zembî nyə á ñwa nyə nə tátəlí
muud nəcé sóólúgá nyə a sá yí?
Nəcé, buud bwân ó *Izarəyêl
bwə á kənd wá, Ráhab nyə a
lág bwo nyədí njów, a mú sá
ná bwə kyéyug zhí shúsúd.
²⁶ Nyúúl nyísá kú nà *shíshim
yí, nyísə mbimbə; ntó námá,
búgá jí kú nà misóólúgá yí jí sə
mbimbə.

3

*Júm dúsə waghwo waghwo
sâ*

¹ Bwaang bí mə mpú ná sá
buud ñgə jíguli wá, Zembî mə
bá bə nə ñkúd wúsú sémyé
mílásúd ntɔ bóól búúd wánjúd.
Ntó, í ajíyé ná bí bág zhwog
oyíguli ñkí bulya, ² nəcé shé
bêsh shé má də kwab mímbí
mimbíi. Múúd mə ká bə kú
də kwab nə lésú á mpu yé,
nyíni nyɛ má bə váál í jəla yí,
nywáá jí námá nə ñkul mpu
bíi nyúúl nyé nyêsh. ³ Ngaá

2:14 Mat 7.21; 1Yn 3.17 **2:15** Mat 25.35-36 **2:17** Gal 5.6, 16, 22-24; 1Yn 3.18
2:19 Mbá 6.4; məjamb: Mat 8.29; Mak 1.24 **2:21** Mət 22.9, 12; Rom 4.1-5, 13-16,
19-22; Heb 11.17 **2:23** Mat 15.6; 2Ib 20.7; Rom 4.3 **2:25** Zho 6.17; Mat 1.5;
Heb 11.31 **2:26** 2.17, 20 **3:2** Sôm 141.3; Mik 10.19 **3:2** 1.26 **3:3** Sôm
32.9

ná shé má ðu shwaam íkabulí
 injkwanz mpu dí shú ná í sáág
 shé mægwág, ná ndéé shé ka bæ
 næ ñkul mæ kánd bwo mányúul
 oncindí kúl shé má céel yí?
 4 Námá nda ititíma, bísæ mæma
 isâ í anúní, onkwô ð anúnî wá
 bwé ðu sá ná í kyéyug. Nji,
 tæem bæ ntó, ñkúnkwaawé cíg-
 cíg wá má ðu sá ná titíma kæg
 kóómb jêsh muud ñgá julæ nyæ
 yé má céel yí. 5 Ntó námá wá
 jûm dúsé yé. Í tæem bæ kúkúl
 nyúul cíg-cíg, dúsæ næ ñkul ðu
 mamæda næ í ñgæ sá mæma
 isâ. Bi má dúg í? Kukúdá cíg-
 cíg í jígal mæma jugá. 6 Jûm
 dúsæ námá kuda, dúsæ jiya
 olíingî sádí íkúl í nyúúlúd. Í
 ñgæ lweegushi nyúul nyêsh.
 Jûm í ñgæ wá shé kuda ícug dí,
 wú byéléed kæ wóós shwiyud.
 Kuda jœng í ñgæ zhu kuda
 á kandugæ dí. 7 Muud nyæ a
 má kwááf mímbii mí ócúdú
 myâ jugá myêsh, tœ inunú,
 tœ ócúdú bwá júlé mímwœ
 shí wá, tœ ócúdú wâ mân,
 nyæ a má kwááf bêsh. 8 Nji,
 kú næ tœ muud ñgwúd næ
 ñgwúd jí næ ñkul kwááf jûm
 yé. Jûm dúsæ bów-bôw sâ
 cúgé næ ñkul jí ná shee yí, dúsæ
 næ gwoog ná cwóó. 9 Shé
 má ðu balan næ jûm íshé, ðu
 ságusæ Sóóngú íshé Cwámbe,
 shé ðu námá balan næ jûm
 dœng ðu lweem búúd Zembí
 nyæ kwambulæ yuug jéd wá.
 10 Mpu ñgwúd næ ñgwúd í
 wéeshulí íbwádán wéeshuli
 málweemyâ. Mbô bwaang!

Í ajéláyé næ ðu bæ ntó. 11 Ye
 ncwuñ nyí næ ñkul wéeshuli
 májúwó má ancúncwôñ næ
 mæ águgwulú luun ñgwúd dí?
 12 Bwaang, ye líí *figyê jí næ
 ñkul wúmæ íbumá í olivyê? Ye
 fambá *vînyæ jí næ ñkul wúmæ
 íbumá í figyê. Ncwuñ í ðu
 wéeshuli májúwó mâ ca næ
 ca yí í cúgé næ ñkul nyiñgæ
 wéeshuli zhizhe májúwó.

*Fwámé fug í ðu zhu wá
 Zembí*

13 Zó jí næ fug næ cóñ na bídí
 yé? Muud wœng lwóyág ntó jœ
 kuú ñjœnd jéd, a dúg sá isâ næ
 lám ná shee, næ fug. 14 Í ká yida
 bæ ná bí ñgæ bæ næ mbíya lâm,
 næ mæfendyâ mílámúd í, kúgá
 yímbê næ ñkêny mányúul ná
 bí búsæ næ fug; jisæ bí ijóó.
 15 Fug nyœng í ángê næ zhu
 wá Zembí; nyísæ fug á shí ga,
 fug á iyéesh í nyúul muud, fug
 minjumbálu. 16 Næcé, kúl jí
 ná, bóól mpíi bóól, bóól fendya
 næ bóól yí, isâ ðu sîy ncúg-
 nculê, bów-bôw mísóólúgá ðu
 bæ mímbii mimbií. 17 Fug
 í ðu zhu wá Zembí yí nyáá
 í ðu bæ ná fwœ-fwœ, í dúgá
 cœel mátala. Fug nyœng í
 ádé bæ næ cwambulá, í ðu
 bæ fug á ñkwambulæ, í dúgá
 bul gwág búúd cey lámúd,
 ðu bul sá jœ mísóólúgá, kú
 næ mbéégí mæñkœmá, kú næ
 mækân. 18 Buud bwá ñgá
 wá mætala mpédúgá buud wá,
 bwá ñgæ bæ mpæg mátala dí.

3:6 Mik 10.19; Mat 15.11, 18-19 **3:7** Mat 9.2 **3:8** Sôm 140.4; Rom 3.13; Ifz 4.29 **3:9** Mat 1.26-27 **3:12** Mat 7.16 **3:13** Rom 12.16 **3:14** 1Kr 3.1-3; Gal 5.20-6.4 **3:15** 1.5, 17 **3:17** Mat 5.48; 1Kr 13.4-7; Gal 5.22-23; Flp 1.9-11 **3:18** Mat 5.9

Mpəg jəŋgú ka ŋə wúmə bwo
cug á otútəlî.

4

*Mbúgula nyə ajáláyé nə bə
mílâm mímbá*

¹ Jí í ŋé sá ná bi bég nə
icwoomb nə igwáná? Nɡáá
ná jísə nəcé iyéesh í zhwiim-
byálə nə cug í ŋé sá lúmbúlí
mánýúúl mán dí? ² Bí ŋə
wám̄b isá, nji bi kú ŋə bii
byo; ná ndéé, bi mú ŋə bə
nə yéesh gwúlə búúd. Bí ŋə
ji isá, nji bí cugé nə ŋkul bii
byo; ná ndéé bi mú ŋə bə
nə ozhuyâ, ŋə gwána igwáná.
Bi aŋgê nə bii nəcé bi aŋgê
nə gwáám̄b Zembî. ³ Bí tɛm
ntâg námə gwáám̄b íí, bi kú
bii, nəcé bi mə də gwáám̄b nə
bów-bów tédúgá, nji shú ná bi
mə lwándúlál iyéesh bín yâ zh-
wiimbyálə nə cug.

⁴ Bí búsə osóol ɔ mínəomb;
ye bi ampúyé ná bí mə ká bɛ
mánýwa mâ shí ga, bi mə fəm
Zembî? Ntó ji ná muud mə
cɛ shwá nə shí ga yé, mə bə
zhízhiŋ mə Zembî. ⁵ Jí cilyá
Kálaad Zembî dí ná:

Zembî nyə acéélé ná
gúl sâ í zág shwə wú nə
Shíshim

nyə á sá ná í zág ji shédí yí*.
Ye bi mə tédúgá ná ja Mícilyá
mí ŋé ci ntó yí, jísə zhizhe
icigə-cigə? ⁶ Mbô! Zembî mə
yidá bul bə nə mpaam. Sâ

jəŋg wə Mícilyá mí ŋé ci yí,
ná:

Zembî mə də lúmbúli nə buud
bwə də ŋkêny mánýúúl wá;
nji, bəŋg bwə səl bwáméfwó
shí wá,

a sá bwo mpaam.

⁷ Ná ndéé, bídúgá ná Zembî
jwúg nə bî; dugá ləl lúu nə
Njwú məjamb, nyə e fúndə bí,
a kə shwóg-shwóg. ⁸ Shíshúgá
Zembî kúná-kúnə, nyə e shísh
námə bí kúná-kúnə. Yé osóol
ɔ *mísám, gusagá məbwə;
bí buud wá milám mímbá,
fúbúgá mílám. ⁹ Maguləgá
məntágula mán, bi gwág
bímfwó cey lámúd, bi mú jii
mánýúul. Kúgá ná ŋə gwo,
yidagá jii; yowugá dúlə fándə
gwág máshusug ntó, yidagá
shúsula. ¹⁰ Səlugá bímfwó
shí mísh mə Zembî dí, a mú
bá bân bí gwôw.

¹¹ Bwaŋg, kúgá də ciya
íciyá í ábúbôw. Wó ká ci
*mínýŋə woó nə muud ciyá
ábúbôw, ŋkí ntâg nə wo jéég
nyə njagá, mpug nə wo mə jág
lás nə məcɛɛ, wo mə jéég mácɛɛ
njagá. Nkí wo jéég mácɛɛ
njagá, mpug nə wo cugé múúd
mə báágúlál mácɛɛ yé, wo mə
yidá bə múúd mə də jéég
mácɛɛ minjagá yé. ¹² Muud
nyə á təl məcɛɛ, á də námə
balan nə mwo yé, ji nji ŋgwûd.
Nyə wə jí nə ŋkul sá ná muud
cúgəg, nyə námə wə jí nə ŋkul
sá ná muud yág. Wo wə zé ná

4:1 Rom 7.5; 1Pr 2.11 **4:2** 1Yn 3.16 **4:4** Mat 6.24; Yuá 15.18-19; 1Yn 2.15

* **4:5** Bóal bwə ci ná: «Shíshim Zembî nyə a sá ná í zág ji shédí yí í bul bə nə wú».

4:6 4.10; Mik 3.34; Mat 23.12; 1Pr 5.5 **4:7** Ifz 6.12; 1Pr 5.8-9 **4:8** Sôm 18.21,

25; Iza 1.16; Zak 1.2-3; Mal 3.6-7 **4:9** Luk 6.25 **4:10** 4.6; 1Pr 5.6 **4:11** Sôm

101.5; 1Pr 2.1 **4:12** Rom 14.4; 1Kr 4.5 **4:13** Mik 27.1; Luk 12.18-20

wo yág muud jí wo kúná-kúna yé mæbɛɛ?

¹³ Bi bân ntâg íí, bi má du ci ná: «ŋkí múús ŋkí mán sá é kə ŋgwála shús ŋgwála kəl, kə ji wu mbú ncindí ŋə sá mákíd bii mwaanê» ¹⁴ Í njúl ná bi ampúyé nda cug jín í é bə mán ná; bi búsa nda ŋgúdá í du wóós fúfwálá ná ndéé í mú jímb yí. ¹⁵ Bi má jəlá nə yidá du ci ná: «ŋkí Cwámba má magulə, sá é cugə, sá sá sá shús sá kəl.» ¹⁶ Nji bi mú ŋə ŋkəny mənyúul nə bəgəwa dún dɔɔŋ; váál ŋkényá nyúul dɔɔŋ dēsh dúsə ŋkí bəw. ¹⁷ Muud mə mpú du sá mánywa yé, á ká bə kú sá mwo, a má səm.

5

Mikúkúm mí ó kááluga

¹ Bi bân mikúkúm ntâg íí, jüigá mənyúul; kímúgá oŋkwimbyê nəcé məntágula má zó bii bî. ² Kúm dún í má bwo, mikáándá mín mí má díya óshê. ³ Or wán nə *mwaanê wán mú nə myánɣulá; myánɣulá wɔɔŋ í bá bwaagulə bí mæbɛɛ mán. Í bá námá céég də bí mənyúul nda kuda í du də ná, nəcé bi má ŋkúnd kúm mwôw mágaád, í njúl ná shí í wál zə shín. ⁴ Dugá, bi á ban ná bi ajénáyé nə olwaábulə bwá á du saag bí mæmpəg ífambá wá. Myəna bí á má mánda

myɔɔŋgá mí ŋə kím ŋə shwəman bî, Cwámba á ŋkul nyēsh má gwág oŋkwimbyê olwaábulə bwá ŋgá kím wá. ⁵ Bi má cugə wa shí mishwun, ŋə gwú iyéesh bín, ŋə cugə cug nyanɣá. Bi a má bwaag nda mimyáágé mí ócúdú bwá bá cígə jwów lá zāŋ myá. ⁶ Bi mə du bə ná, muud kú nə mæbɛɛ, bí yə nyə mæbɛɛ, bí gwú nyə, a kú ləl lúu nə bî.

Mbúgula bág nə jísow

⁷ Ná ndéé bwaanɣ, ŋgəgá nə jísow, kə kumə jwów Cwámba mə bá zə yí. Bi má du dí dúg íí? Mbɔɔl mæmpəg má du ŋə bwánd ná nyə é bii jəjə mpúmá í é wú nyə mándəlúd yí. A du jísow nə ndéé ompú wá mətédúlé nə wá məshíné nywɔ. ⁸ Jísówúgá námá ntó; máándúgá milám, nəcé Cwámba wál bá nyinɣə zə. ⁹ Bwaanɣ, bóól bwá nda du tədəwa nə bóól, bi a bá ŋwa mæbɛɛ. Dugá muud mə zó sámb shé milású yé təl mpumbéd íí. ¹⁰ Bwaanɣ, *buud ɔ micúndá bwá á du lás nə ŋkul mə Cwámba wá bwá á jug, bwá kú láməsa; ŋwagá yuug nə bwo. ¹¹ Nda bí má mpú ná, shé ŋə ci ná buud bwá á bə nə zény kálə shwóg wá, báá bwá má jəla. Ŋgá bi a shí gwáduga lāŋ má Zhwôb; nyə á bə, a ŋgə tɛem dúg micúnɣ, a ŋgə kə nji shwóg nə shwóg. Bi a shí námá dúg cé

4:14 Zhb 7.9-10; Sôm 39.6 **4:15** Mis 18.21; Rom 1.10; 1Kr 4.19; 16.7 **4:16** 1Tm 6.17; 1Yn 2.16 **4:17** Luk 12.47 **5:1** Mik 15.6; Iza 5.8-10; Amo 6.3-7 **5:1** 1.10; Luk 6.24 **5:2** Mat 6.19-20 **5:4** MmN 3.7; Ləv 19.13; Zhe 22.13; Mal 3.5 **5:5** Zhe 12.3; 25.34 **5:7** Zhu 2.23; 2Pr 3.3 **5:8** Rom 13.11-12; 1Te 5.5-8; Heb 10.25, 37 **5:9** Mat 7.1-2 **5:10** Mat 5.12; Heb 11.32-38 **5:11** 1.12; MmN 34.6; Zhb 1.21-22; 2.10; 42.10-17

Cwámba nyə á kə shúgula tâl nyə yí. Zembî ji bul bæ nə lâm ínkúŋkwon, á də gwág búúd cey lámúd.

¹² Bwaanɔ, sâ bí mə jálá nə tééd fwó mpu yí jí ná, ci bí kú də keen jon lə gwôw, kú keen mándəlu mə shí, kú námá keen tɔə nyúl ŋkaaná íshús. Dugá ci nji «Haaw» ja í jálá nə bæ haaw yí, ci «Mbô» ja í jálá nə bæ mbô yí; dugá sá ntó shú ná bí bág bæ kú ŋwa məbɛɛ ja Zembî mə bá cígal mílósú yí.

¹³ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ŋgə bwəma nə minjugú, a jógulag nə Zembî. Ŋkí ŋgwól ji nə məshusug íí, a séyug isusa ságusə Zembî. ¹⁴ Ŋkí ŋgwól múúd á na bídí ŋgə bwə íí, a jówúg ocúmbá buud wâ *Dɔ lə óbúgula, bwə zég jəgula nə Zembî shú dé, bwə ŋgə shúlə nyə məwúdə jínə mə Cwámba dí. ¹⁵ Bwə ká sá məjəgula məəŋgá nə búgá, mbəl í é cugə, Cwámba nyə é wɛel nyə tâl tətəlí. Í ká ntəg bæ nə nyə a sá *mísəm, Cwámba juu nyə nə myo. ¹⁶ Ná ndéé, dugá sá nə ŋgwól kə magulə mísəm myé wə ŋgwól, ŋgwól jəgula nə Zembî shú mə ŋgwólúgá, shú ná bí dúg yâl. Məjəgula mə tətəlí muud məsə mə aŋkál-ŋkálú, mə də sɛy. ¹⁷ Eli nyə á bæ námə nda shé. Nyə á jəgula nə Zembî nə lâm yé wêsh nə ompú bwə tówúg kú ná nywə. Ompú bwə á shí tów kú nywə tâŋ mimbú mílól nə oŋkwoond ósaman.

¹⁸ A mú nyinɔə jəgula gúl ja, jon í mú nywélushi mpú nə ndéé mándəlú mə mú sá nə məmpəg mə wúməg.

¹⁹ Bwaanɔ, ŋkí ŋgwól múúd á na bídí mə béegya nə obábálé, a kə ŋgə gwaa cwagəwa, ŋgwól mə ká sá nə a nyinɔəgə nə mpús íí, ²⁰ mpugá nə muud mə sá nə sól mísəm wúg kómb nyə ámə ŋgə cwagəwa yí, a nyinɔə nə mpús yé, a mə sá nə *shíshim yə í fáámug nə shwiy; a mə sá námə nə Zembî bəg kú ná kənd mísh ncúlyá mísəm myéd.

Kálaad ashúshwóógú Pyêr nyá á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ashúshwóógú yí

Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst, bá Silvê (Silas) wə bwá á cilə (1.1; 5.12). A ci ná í á bə bwá njúl *Babilon (5.13). Róma wə á ngə jəlá nə jəw nə Babilon éne.

Kálaad nyəméfwó ngə nyîn ná nyə á ciləw shú búúd bwá á ngə kúnəw nyí yəbé ókrîsten dí wá (2.2), mədɔ máɲ mə á bə cümá ntáni ímpál í shí ítəon yá Azí ácwáágé dí. Məma íciyá bíse cínəngú ntúga:

- (1) Okrîsten búsə ijigə-jigə wa shí gaád (1.1 nə 2.11).
- (2) Cug, nə shwiy mə Yésus-Krîst í jəlá nə bə krîsten yêsh yuug á ngəg nə bə yí.
- (3) Yuug jəəng í lwó krîsten kuú njəənd á kyéyugú nə ohááden yí, nə bóól okrîsten yí, nə otówe ɔ shwóg yí (2.18–3.6).
- (4) Kuú njəənd ósól ɔ məsáal búsə nə omása ohááden wá, nə budá bwá á bá ohááden wá (5.1–7 nə 1.22–2.3).

Cug mə krîsten í jəlá bə mbii á ná buud ɔ tóón bwá bəg kú nə sá bwá júm ókrîsten yí.

Məbádá

¹ Mə Pyêr, *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cilə kálaad éga. Mə cilə bí miféeshá

mí Zembî mí á má cüma, kə ngə cugə cug ijigə-jigə Pəŋ, nə Galátia, nə Kapados, nə Azí, nə Bitiní yí. ² Féeshálə Zembî Sóonjú nyə a féesh bí yí, í á bə yuug nyə á bwey yigala ná a bá sá yí; nyə á ka sá ná Nkəŋkə Shishim tálug bí koogú, bí bəg nə məgwág nə Yésus-Krîst, məcií mé mə fúbug bí.

Zembî kə bul sá bí mpaam, a bul námə sá nə bí cugəg nə shee.

Akíba nə cug Zembî ngə nti sá yí

³ Gúmá nə Zembî, Sóonjú mə Cwámba wúsú Yésus-Krîst, Gúmá nə nyə muud nyə á bul gwág sə cey lámád, a gwúmushi Yésus-Krîst, a mú sá nə sə byélug ncuncumbə cínəng gwúmálə wəəng dí yé. Byélálə sə á mə nyiŋgə byél ja ábeé wəəngú í á mə sá nə sə bəg nə bwágə lúú í ábúlé bwele bə nə məsáam yí, ⁴ sə ka ngə bwánd dúsú kəw lú mánywa Zembî mə bwíg gwów jon dí yí, mánywa mə ábúlé bwele ntáma, kú bwele kə məbwam, kú bwele jumə má. ⁵ A mə bwíg námə bí buud mpífə nyé í ngə baagulə wá, bí buud ngə bíi mbaagulá wəəngú nə zhií a búgə wá, shú ná bí bəg ŋwa cug á mə bwey shín kwəmusa búúd bə yí, cug í bá nyîn ná ngəŋ mwów má məzhúgúlá dí yí. ⁶ Bí mú ngə jág bul bə nə məshusug ja bí ngə mpu ntó yí, tɛem bə ná í é jii ná nə bí ngəg nə bwəma nə məkugulu mimbií mimbií, mə ngə sá bí

mæcey mæ lâm búbaalé fwála ja gaád. ⁷ Mækugulæ mæonj mæ jálá næ bæ, næcé búgá jín jí næ mfií ntɔ or, sâ í dú ntáma yí; ná ndéé, námé nda bwá dú wá or kuda dí fyá nyæ ná, búgá jín í jálá næ bwæma næ mækugulæ shú ná í mpúyúg ná jí fwámé búgá, bí ka bá ηwa máshwúmb, ηwa gúma, bwá ságusæ bí jwów Yésus-Kríst mæ bá zæ lwóya nyúúl yí. ⁸ Bí ηgæ cæel Yésus wæonjú í njúl ná bí a shígé dúg nyæ, bí ηgæ *búgula nyæ bí kú námé fwo dúg nyæ; gwá wá ηgá yæ bí mæshusug mâ ntɔ ηkwón, mbii máshusug múúd cúgé næ ηkul bæ næ ndí jí. ⁹ Mæshusug mæonj mæsæ næcé bí mæ bii myána mi búgá jín: *mishíshim mín mí bá bii cug.

¹⁰ Buud ɔ micúndá bwá á cúndá næ Zembî mæ bá sá bí sóslúgú mpáam wá, bwá á wundæ micilyá, sɔ næ bwá wámbúlá cug mishíshim mín mí mæ bii ní*. ¹¹ Bwá á ηgæ sɔ næ bwá mpúg fwála ísâ byæonj í á bæ ná í bá sîy yí, næ váál í á bæ ná í bá ηgæ sîy yí; næcé Shíshim mæ *Kríst bwá á bæ næ ndí yí í á bwey jaaw bwo mæcey í á bwey bæ ná Kríst mæ bá zæ bwæma næ ndí má, næ gúma í á bwey bæ ná í bá bɛ cínonj mpúsé yí. ¹² Zembî nyæ á ka lwó bwo ná lân bwá á ηgæ bwíing yí í á shígé dúgya næ bwo, í á yida bæ shú dán.

Né ndéé, Nkênkê Shíshim mæ ka wú gwôw zæ sá ná obwiingye bwá bwíingug bí lân wæonjú. *Wæéngales bwáméfwó bwá ηgæ cæel kænd mísh ísâ yâ lân wæonjúád.

Kuú njæond á buud ɔ Zembî

¹³ Nda jí ntó ná, ságá ná milúú mí bág bí ηkí yísa, cunalugá iyéesh bín, ságá ná bwágá lúú jêsh í bág bí njí mpáam mæ Zembî dí, mpaam á bá sá bí ja Yésus-Kríst mæ bá lwóya nyúúl yí. ¹⁴ Ságá nda bwán wâ mægwág, kúgá ná ηgæ bɛ iyéesh í ayíyáág bí á dæ bæ næ ndí bí kú fwo mpu Kríst yí. ¹⁵ Muud nyæ á jôw bí yé nyæ ádé sɛɛngya næ mæbôw; nda jí ntó ná, bí mæ jálá næ dæ sásulæ mæbôw kuú njæond wán wêsh dí. ¹⁶ Gwá wá jí cilyá Kálaad Zembî dí yí, ná: «Bágá minkênkê mi búúd, næcé mæ jí ηkênkê.»†

¹⁷ Dâ mæ dæ sámb búúd milású nda í jéla ná, kú kæ múúd ηkæomúú; Dâ wæonj ntâg ɔ bí mæ dú kámb yé. Nda jí ntó ná, ηgægá næ cugæ næ fúndúgú té bí bí ná wa shí mishwun yí, ¹⁸ bí ηgá mpu ná Zembî nyæ á jæna tâη yílúle bí mbeé cug bí á lág næ impáámbá bín yííd. Tâη nyæonj í á shígé bæ ísâ nda or ηkí kwóógú bwá dæ lúle *mwaanê næ ndí yí, ísâ bí næ ηkul ntáma yí. ¹⁹ Tâη

1:7 Zhb 23.10; Sôm 66.10; Iza 48.10; 1Kr 3.13 **1:8** Yuá 20.29; 2Kr 5.7 **1:9**

Rom 5.2; 6.22; Ifz 1.14 **1:10** Luk 24.46; 1Kr 15.3-4; 2Pr 1.19-21 * **1:10** Tééd na kæ wóós mpánzá 12, jísæ sá Yésus nyæ á ci Mat 13.17 næ Luk 10.24 yí. **1:12** Ifz 3.9-10

1:14 Rom 12.2; Ifz 2.3; 4.17-18 **1:15** Lav 19.2 † **1:16** Dúgúg ciyá ní Lav 19.2 dí. Í ηgæ cæel ci ná: dúgá sásulæ mísám, næcé mæ ádé sɛɛngya næ mísám. **1:17** Iza 63.16; Zhe 3.19; Mat 6.9; 16.27; Rom 2.6; Zhk 2.1; 1Pr 4.5 **1:18** Mat 20.28; 1Kr 7.23; 6.20 **1:19** 1.1-2; Yuá 1.29; Mis 20.28; 1Kr 5.7; Ifz 1.7; Heb 9.12

Zembî nyə a jəna yí í á yida bə ijimá í məcíí, mə njúl nda məcíí mə mwâ ncwəmbə jísə kú nə sá á jumúg, kú nə təo cúcwán lú məbwam yé, məcíí mə Kríst. ²⁰ Zembî nyə á bwey təl Kríst ntó a nda fwo fwə shí nə gwôw; a mə ka zə sá sóólúgú wəwəŋg shú dún mwów mâ məzhúgúlá mágaád. ²¹ Nyə gwúmushi Kríst, a sá nə a ŋwág zhwoğ gúmá, shú nə búgá nə bwágá lúú í bəg bí nyədí.

²² Nda bí á mə ŋwa obúbólé nə məgwág nə, məgwág məwəŋg mə á mə fúbushi bí *mishíshim nə bí céélag fwámé cüilála á omínyəwə, kú nə məkəŋ. Cülagá mpédúgá nyín nə milám mífúbán, cüla ntó kú yəw. ²³ Bí mə jəlá nə cüla kú yəw, nəcé, bí buud bí á mə byél ncuncúbə wá, mpəg í á mə byá bí yí í cúgé ntəg mpəg jí nə ŋkul bwo yí; jísə mpəg í cúgé nə ŋkul bwo yí, gwə wə Milású mí Zembî myá mikuwó, mí ákandugə. ²⁴ Ŋgaá jí cilyá Kálad Zembî dí nə:

Buud bəsh búsə nda ikáá,
ijəə byáŋ nda fuláwa.
Káá í dú shwáás, fuláwa kud,
²⁵ nji Milású mí Zembî myáá
mí njúl kandugə á kandugə.

Milású mí Zembî myəwəŋg wə Jəjə Lán bwə á bwiŋg bí yí.

1:20 Ifz 1.4 **1:21** gúmá: 5.1; Rom 5.2 **1:22** 2.17; 3.8; 4.8; Rom 12.9; Gal 6.10; 2Pr 1.7; 1Yn 4.11 **1:23** Yuá 1.13; Heb 4.12; Zhk 1.18 **1:24** Iza 40.6-8; Zhk 1.10-11 **2:1** Ifz 4.25; Zhk 1.21; 4.11 **2:2** 1Kr 3.2 **2:3** Sôm 34.9 **2:4** Sôm 118.22; Iza 28.16 **2:5** 2.9; Rom 12.1; Ifz 2.21-22 **2:6** Iza 28.16; Rom 9.33 * **2:6** Dúgúg ciyá ni Rom 9.33. Siyôn nyə á bə məma mbəŋ bwə á lwə ŋgwála á Yurúsəlem cínəŋg gwów yí. **2:7** Sôm 118.22; Mat 21.42; Mis 4.11

2

¹ Nə ndeé, yəwəgá məgwəğ məlám, yəw məkəŋ, nə kwába, nə zhín, nə ojaawá-jaawá. ² Yidagá gwág yéesh milású mí Zembî námə nda íkúkény í dú gwág yéesh bəl nə. Milású mí Zembî mísə bí mún mənyá, fwámé mənyá kú bə mâ fulá. Bí mə jəlá nə gwág myə yéesh shú nə mí sáag nə bí ŋgəg nə wəy kə bá kumə cəg á kandugə kandugə dî. ³ Í é bə ntó ŋkí bí a mə kəgələ Cwáməbə nə ndeé bí kwey nə á nywa.

Misəwəŋ agúgwáan

⁴ Shíshúgá Cwáməbə kúnə-kúnə; a jísə kwóógú á kuwó búúd bwə á myaas yí, í njúl nə dáá wə Zembî nyə a féesh nə dúsə jimá shú dé dí yí. ⁵ Bí músə mikuwó mí məkwóógú; kwagá ŋgə səeŋgya nə ndeé bí mú bə njəw á *shíshim shú ísəy í fada, í dúg kənd Zembî *mətúnuga mâ shíshim, nyə é də magələ lúú mə Yésus-Kríst dî má. ⁶ Jísə Kálad Zembî dí nə:

Dugá! Mə a mə féesh jimá kwóógú,
mə bwíig dwo Siyôn* tən
kwóógú áshúshwóógú.
Muud mə jéeg kwəŋ nyədí yé
nyə abúle sáməba.

⁷ Zembî mə sá nə bí buud ŋgə *búgəla wá bí ŋwág gúmá. Nji, buud bwə aŋgə nə búgəla wá, jí shú dán nə:

Kwóógú ólwóye bwá á myaas
yí,

í má bæ kwóógú lú lámuga†.

8 Í nyiŋgə námá bæ kwóógú lú
mábəəgú,

kwóógú í é du búlal búúd yí.

Bwá é du bwiiim cínəŋgú
nəcé bwá má ban ná bwá
*amágúláyé ciyá má Zembî;
Zembî nyə á bwey námá tâl
bwo ná bwá bág shúgula ntó.

9 Bi báá bi búsa mpwoŋ buud
Zembî nyə á féesh yí, bi búsa
kínda ófada ə Cî, lwoŋ búúd má
Zembî, kúl búúd Zembî nyə á
kusə yí; nyə á féesh bí ná bi
dúg bwiiŋg məma ísâ byé, nyə
muud nyə á jôw bí ná bi wúg
yídúgúd zə məŋkenya mé má
mímbugú dî yé. 10 Bi a shígé bæ
kúl má Zembî yág, bi músə kúl
jé ja gaád. Zembî nyə a shígé
du gwág bí cey lámúd, a mú
ŋgə gwág bí cey lámúd ja gaád.

*Kuú njoənd ósól ə másáal ó
Zembî*

11 Yé bwaáŋg má búl cəel wá,
bi búsa ijigə-jigə wa shí gaád
nda buud bwá njúl ízhaá shíd
ná bwá bá cə wá. Ná ndeé, mə
ŋgə yáag nə bí náá: yəwugá
ŋgələ bə iwímbúg í cug múúd,
í cəel gwíŷya bí *mishíshim.
12 Dugá bæ nə jə kuú njoənd
na cug bínəŋ ohááaden ŋgə cugə
níid. Í dúg bæ ntó shú ná, ja

bwá céel du ntáma bí mínə ná
bi búsa mimbúwálú yí, bwá
yídag du dúg jəjə mísólúgú
mín nə ndeé bwá mú bá yə
Zembî gúmá ja á bá zə yí.

13 Nda bí búsa búúd ə
Cwámba ná, bídúgá ná tówe
shwóg yēsh búúd bwá má
tâl yé jwúg nə bî; njwú-buud
jwúg nə bí ná nyə wá jí ájaláci,
14 ogwáməna jwú ná bwo wá
njwú-buud nyə á tâl ná bwá
dúg yə ósól ə məbôw intágúli,
du ságusə íjə i búúd wá.
15 Nəcé sâ Zembî ŋgə jii yí ji ná
bi dúg sá mənywa, mənywa
məəŋg má é du sá ná míkás
mi búúd mí bág kú ná nə sâ
mí é ci bí yí. 16 Ngəgá nə cugə
cug fulí; nji, cug fulí jəəŋg í á
jáláyé nə ka yida bæ bí búduga
dúlə shweel mágwə mə lám;
dugá yida ŋwa bíméfwó ná bi
búsa salawús má Zembî dî.
17 Gúmálúgá muud yēsh, bí
cəel ómínyəŋə bən wá búgá,
ŋwa Zembî nə gwəgəgá, gúmal
njwú-buud.

Cug ólwaábulə

18 Yé ólwaábulə‡, bídúgá ná
omása bən bwá jwúg nə bî,
ŋwagá ijwúga byán nə fwámé
gwəgəgá; təə omása búsa nə
bów-bôw fúlú wá, kú bul bæ
nji bəəŋg búsa nə jə fúlú wá,
ŋkí ntág bəəŋg bwá ádé yá wá.
19 Mpugá ná, jisə jəjə sólúgú

† 2:7 Dúgúg sá ni Mat 21.42; Mak 23.20; Mis 4.11 nə Ifz 2.20. Í á du bæ kwóógú bwá á du tééd jil mändəlúd yí, dwó wá bwá á du bə ja bwá lám mənyuŋg mə njów yí. 2:8 Iza 8.14; Rom 9.33 2:9 1.2; MmN 19.5-6; Ləv 19.2; Mbá 4.20; 7.6; 14.2; Iza 9.1; 43.21; 61.6; Mis 26.18; Rom 5.17; 2Kr 4.6; Ifz 5.8; Tit 2.14; Heb 13.12; 1Pr 2.5; Mbá 1.6; 20.4 2:10 Ozē 2.23; Rom 9.25 2:11 1.1, 17; Sóm 39.13; Rom 7.15, 17-23; Gal 5.17; Heb 13.14 2:12 Iza 10.3; Mat 5.16; 2Kr 5.10 2:13 Rom 13.1-7; Tit 3.1 2:15 3.16 2:16 1Kr 6.11, 19-20; Gal 5.13 2:17 1.22; 3.16; Mik 24.21; Mat 22.21; Gal 6.10; Flp 2.12 2:18 Ifz 5.21-6.9 2:18 Ifz 6.5-8 ‡ 2:18 Ciyá sá má cí na ná «lwaábulə» ni jisə námá Luk 16.13 nə Mis 10.7 nə Rom 14.14. 2:19 5.12

ná múúd jísówág mǎntágula á ηgǎ bwǎma nǎ ndí a kú nǎ mǎbǎxǎ má; a jísówág kú lámusa nǎcé nywáá bǎlǎ múúd má Zǎmbí. ²⁰ Nkí muud má jísow bígǎ á bwǎmǎ nǎ ndí nǎcé a sǎlǎ mǎbǎw yí, dáyé dúmǎ nyǎ é ηwa cínǎη yí? Wó kǎ ηgǎ yida jísow njugú wo ηgǎ sǎ mǎnywa, jísǎ jǎjǎ sǎ mísh má Zǎmbí dǎ. ²¹ Zǎmbí nyǎ a jǎw ntǎg bí nǎ bí zǎg cugǎ ntó. Nǎgǎ *Kǎrist nyǎ á jug shú dún? Nyǎ a lwó bí yuug nǎ bí bǎg dǎ bǎ zhí nyé. ²² Nyǎ muud nyǎ á shígé bwele sǎ *sǎm yé, nyǎ muud nyǎ á shígé bwele lás lǎsǎ mǎkǎη yé, ²³ nyǎ muud nyǎ á dǎ bǎ, bwǎ ηgǎ lwíy nyǎ a kú bweel yé, a tǎem jug, a kú cwambulǎ búúd, a yida dǎ jǎw njí Zǎmbí muud má dú cígal mílǎsǎ tǎtǎlí yé; ²⁴ nyǎ muud nyǎ á ηwa misǎm mílǎsǎ nyǎdí nyúúlǎd kǎ nǎ myo kwolós dí yé, nyǎ a sǎ ntó shú ná sǎ bǎg mimbimbǎ shú sǎ í dúgyǎ nǎ misǎm yí, sǎ kǎg yida ηgǎ cugǎ shú ótǎtǎlí; nyǎ muud nyúúl í á jug nǎ yǎág-yǎág mǎfǎη bí bǎη bí mú yǎl yé. ²⁵ Nǎcé bí á bǎ nda incwǎmbe í á jímb nǎ zhí yí. Kǎ, ja gaád íí, bí má nyíηgǎ zǎ wǎ muud ηgǎ wíh *míshíshim mín ηgǎ baagulǎ myo yé.

3

Cug á mpǎdúgǎ mudǎ bá mudúm

¹ Budǎ o, nǎmǎ nda sǎ ámǎ ci nǎ bǎólúgǎ ná, magulǎgǎ ná ogwúm bǎn bwǎ jwúg nǎ bí; ntó nyǎ e sǎ ná, tǎem bǎ ná bǎól bwǎ ηgǎ bǎ nǎ mǎshwǎn, kuú njǎond mǎ búdá bǎη í é sǎ ná bwǎ mǎgulǎg Mílǎsǎ mí Zǎmbí ntǎni muud nda lǎsha nǎ bwo. ² Bwǎ é magulǎ njí nǎ dúlǎ dúg nda bí ηgǎ cugǎ nǎ lám ηgwúd ná, nǎ nda bí ηgǎ mpu yǎ bwo gúmǎ ná. ³ Kúgǎ dǎ sǎ nyanǎgǎ á nyúúl dí tǎón, dǎ fendya mílúu, dǎ bwǎád óηkaaw nǎ ivunǎgǎ í or nǎ mǎkáándǎ mí álal-kus. ⁴ Yidagǎ dǎ sǎ nyanǎgǎ í á búle bwele fyóómb yí, nyanǎgǎ á lám dí cwú: fúlú á kú dǎ yǎ, dǎ bǎ ná shee, jǎη nyanǎgǎ wǎ í búl bǎ nǎ mfíí mísh má Zǎmbí dǎ. ⁵ Budǎ bwǎ á gwág nǎ Zǎmbí yǎg wǎ, bwǎ á dǎ bwǎnd sǎ jǎsh nǎ búgǎ wǎ Zǎmbí wǎ, ntó wǎ bwǎ á dǎ sa nyanǎgǎ yé, bwǎ dúgǎ magulǎ ná ogwúm bǎη bwǎ jwúg nǎ bwo. ⁶ Í á bǎ budǎ nda *Sara mudǎ mǎ *Abǎraham, nywáá nyǎ á dǎ bǎ nǎ mǎgwág nǎ ηgwúm yé, a dǎ jǎw nyǎ ná Cwǎmba. Bí músǎ bwǎn ó *Sǎra wǎcǎη ka ηgǎ sǎ mǎnywa kú bíd ná ífwaas í zǎg sǎ bí mítǎdúgǎ ná búl-bul-búl.

⁷ Bí bǎη budúm ntǎg íí, nǎmǎ nda má ηgǎ ci nǎ budǎ ná, ηgǎgǎ nǎ cugǎ nǎ budǎ bǎn bí ηgǎ mpu ná bǎη búlǎ váál búúd áttǎtagǎ. Nwǎgǎ bwo nǎ gúmǎ ná Zǎmbí ηgǎ nǎmǎ yǎ bwo dán kǎw á cug á ηgǎ yǎ bí

2:20 4.14 **2:21** Mat 16.24; 20.26-28; Yuá 13.15; Rom 15.5 **2:22** Iza 53.9; Yuá 8.46; Heb 4.15 **2:23** 3.9; Iza 53.7; Mat 26.55-56, 67; 27.14, 27-31 **2:24** Iza 53.4, 5; Rom 6.2, 11; Kol 2.14; Heb 9.28 **2:25** Iza 53.6; Eze 34.5-6; Mat 9.36; Yuá 10.16; Heb 13.20 **3:1** 1Kr 7.16; Ifz 5.22-24 **3:3** 1Tm 2.9 **3:7** Ifz 5.25-28; 1Tm 2.8

mpáam dí yí. Cugəgá nə bwo ntó shú ná məjəgula má dúg bə bí kú nə mimyáǵá.

Cug á mpádúgá omínyəŋá

⁸ Má ceeł ci nə bi bēsh ná: bəǵá lâm ɲgwúd, bí ka du gwíŋya mácey, du ciła ceełí á omínyəŋá nə omínyəŋá, du bə nə lâm injúkwoŋ, muud yēsh sálug nyəméfwó shí; ⁹ kúgá du bweel mábôw, kú bweel máłwíy. Yidagá du bə, múúd mə ká sá bí məbôw, bí bwádan nə nyə, nəcé sá Zembí nyə a jôw bí ná bi dúg sá wə cí, a ka námá bá shwu bí ibwádán. ¹⁰ Mpugá ná jísə cilyá Kálaad Zembí dí ná:

Ŋkí muud má ceeł cugə fwámé cug, cug á ná a wəef nyúul,

á jəlá nə bə kú du jág lás nə buud, kú du bwiiŋg íjǵǵ;

¹¹ á jəlá nə yow sálə mábôw, a du sá mánywa, a du sǵ mázhíí mēsh ná mpwogé bəg,

a du wá ɲkul nyé nyēsh ná mpwogé wəŋg kəg shwóg nə shwóg.

¹² A sáǵ ntó nəcé mísh má Cwámba má ɲgə dúg otətəlí ɔ búúd, a ɲgə gwágulə məjəgula máŋ; a má yida nywaadulə mpwóombú nə buud bwə ɲgə sá məbôw wá.

Cug á fwála lu cúwúlı

¹³ Bí má ká ntǵ bə nə cimbú sálə mánywa, zə nyə

e sá bí məbôw? ¹⁴ Ŋkí bi má ka ntǵ jug nəcé ɲgələ cugə tətəlí, bi báá má jəla. Kúgá bə nə ifwaas nə buud bwə mpíı bí wá, kúgá bíd ná mitádúgá mí bəg bí ná búł-bul-búł. ¹⁵ Yidagá ɲgə yə Cwámba wán *Kříst gúmá mílámúd, bi du bə kwéeshá ja jēsh ná ɲkí muud mə jı bí sá bí ɲgə *búgula yí, bí mpu shwǵǵla búgə jín. ¹⁶ Shwǵǵlələ wəŋg í jəlá nə yida bə nə lâm ná shee, nə lâm ná sán, lâm kú beemb təw májumá; ntó nyə e sá ná ja bwə ɲgə ntáma bí mínə yí, buud bwə ɲgə ci ná bi aŋgə nə kyey fwámé kuú ɲjəond ókřisten wá bwə bəg nə shwôn. ¹⁷ Nəcé, ɲkí Zembí mə bíd ná muud júgug nəcé a ɲgələ sá mənywa, ntó bul jəla, ntǵ jugələ nəcé məbôw.

Yésus nyə á ntǵ kúl jēsh

¹⁸ Nəcé ná, *Kříst nyəméfwó nyə á zə yə ja ɲgwúd nəcé *mísám mín, nyə á zə cé buud ɔ mábyaagulə, nywáá kú nə məbyaagulə, shú ná a kə nə bí wə Zembí. Bwə á gwú nyə nyúul, Zembí mú sá ná Ŋkəŋkə Shíshim nyíŋgəg yə nyə cug. ¹⁹ Ŋkəŋkə Shíshim wəŋgú ɲkul nyé wə í á sá ná a kəg nə jǵjǵ lâŋ kə cúndə *míshíshim mí á bə mímbwug dí yí, ²⁰ míshíshim mí búúd bwə á du sá mĩŋgáádə yǵ ja Zembí nyə á ɲgə jísow məbǵé mə búúd *Nówe ɲgə caag byóól yí. Byóól dəŋg dí cwú wə

búbaalé buud í á faam nà mǎjúwó* tâŋ buud mwəmb yé. ²¹ Mǎjúwó mǎəŋg má á bə mpwokwoond á nduwán, nda í ŋgá cug bí ja gaád ná. Nduwán í cúgé ŋgusa ná í yíl múúd mǎbwam mǎ nyúul, í yida lwó ná muud má yid wá Zembî nà lâm ǎŋkínkê†, a má dúg cug nà zhií á gwúmúle Yésus-Kríst nyə a gwúm yí. ²² Ja nyə á gwúm yí, nyə á kə gwów, a njul Zembî dí mbwə mǎncwúm; isâ byêsh í ŋgá lwó buud mpâl yí nà byəŋg í ŋgá ntə buud ŋkul yí, byêsh í mú mǎnyámá méd.

4

Icug í jǎlá nà cénd

¹ Ná ndeé, nda jí ná Yésus nyúul nyé í á jug ná, bweyagá bii tédúgá ná bí é jug námé nda nyə, bí ŋgá mpu ná muud nyúul í má jug yé, nywáá má yíl lâm *sámú. ² A má yíl lâm sámú ná, té á jí ná wa shí gaad yí, a bég kú ná ŋgə nyiŋgə bɛ iwímbúg, a yida ŋgə cugə váál Zembî ŋgá jii yí. ³ Bímbí bí á má bɛ cug óhááden yág ni í á má kwaga; bí a wá mǎnyúul ásiy-siy dí, nà íwímbúgud, nà fud mǎlwəgud, nà idína í álal-ŋkul* dí, nà íŋguləgud, nà mbéé yálə ózembî ó áyadúg gúméd. ⁴ Ná ndeé, ohááden bwə ŋgə

káam ná bí anyiŋgáyé ná ŋgə fala sámbá nà bwo íntíwúlí byəŋgú; bwə mú ka ŋgə lwíy bí lwíy lwíyúg. ⁵ Nji, bwə bá tǔw kǎədud mísh má Zembî dí nà misóólúgú myəŋgú, nǎcé Zembî wál bá zə sámb búúd bēsh mílósú, tǔw bəŋg bwə bá ná bə míkuwó wá, tǔw bəŋg bwə á bwey yə wá. ⁶ Sâ jəŋg wá í á sá ná Jǎjǎ lán í kég námé ná ndeé buud bwə á yə wá gwág, shú ná, ja bwə má shín bwəma nà cígúlé mílósú á buud míshwun dí yí, bwə káág námé bwəma nà cug má Zembî *shíshim dí.

Cug óbúgula té sá ŋgá bwánd Yésus yí

⁷ Məshíné má isâ byêsh má músə kúná-kúnə. Kúgá də wagula, dəgá cunal íyéesh bín shú ná bí dúg sá mǎjəgula. ⁸ Fwogá tééd bə nə fwámé mǎcɛy mǎ omínyəŋhə nə omínyəŋhə, váál mǎcɛy dəŋg í də búdal ncúlyá *misám. ⁹ Dəgá sá ná, bóól mpu ŋwa bóól bwədí mínjəw, bóól mpu ŋwa bóól, bí ɔ də sá ntó kú cwaduga. ¹⁰ Nwagá biméfwó tâŋ ikulág má á má bii mpaam má Zembî mimbii mimbii má; bí ka də sá ná, muud yêsh kwíind bóólúgá nə jé sâ Zembî nyə a téduga nyə nə ndí yí. ¹¹ Ntó jí ná, ŋkí muud mǎ lás íí, í bég nda a ŋgə kala sâ Zembî nyə ámə ci yí; ŋkí muud mǎ

* **3:20** Jí námé nà ŋkul bə ná «mǎjúwó má á cug búbaalé buud». **3:21** Rom 6.3-4; Heb 10.22 † **3:21** Jí námé nà ŋkul bə ná «muud ŋgə gwáamb Zembî lâm ǎŋkínkê».

3:22 Mis 1.9; Ifz 1.21 mbwə mǎncwúm: Mat 22.44; Rom 8.34; Mis 2.33 **4:1** 2.24; 2Kr 4.10; Gal 5.24 **4:2** 2.21 **4:3** Gal 5.19-21; Ifz 2.3; Tit 3.3 * **4:3** Idína í álal-ŋkul: Mbii idína wəŋg í á də bə, buud də nə ŋgul ntə mínji, buud sá jaŋga kú nə mǎsus. **4:5** 1.17; 2Tm 4.1 **4:7** 1Kr 10.11; 1Te 5.5-8; 1Yn 2.18 **4:8** 1.22; Zhk 5.20 **4:9** Heb 13.2 **4:10** Rom 12.6-8 **4:11** Rom 12.7; 1Kr 10.31; 12.8; Zhk 3.1

kwíínd bóólúgá, a kwííndúg bwo nə ɲkul Zembî má yə nyə yí; í jii ná misóólúgú mín myêsh mí yág Zembî gúmá lúu má Yésus-Kríst dî, nyə muud jí nə gúmá, nə ɲkul, kandugə á kandugə yé. Amen.

Buud bwá ɲgá bwəma nə cúwúlí wá bwá má jəla

12 Yé bwááɲg má búl cɛɛl wá, ja mákugulə má é bádugə bí nda kuda yí, kúgá see-gya mwo nda gúl sâ í ajáláyé nə bə yí. 13 Yidagá gwág máshusug nə bí ɲgə ɲwa dán kəw lú mácey *Kríst nyə á jug nə ndí má, shú ná bi bág gwág máshusug, bí kəəs ja á bá lwóya mílwané myé yí. 14 Búúud bwé ká fiiim bí nəcə bí bələ ókrísten í, bí má jəla; mpugá ná Shíshim má Zembî, Shíshim á gúmá wúsə bídí. 15 Nji, muud a bídí sámbá nyə ajáláyé nə kə jug nə nyə ámə gwú múúud, ɲkí ntâg nə nyə ámə júwo, ɲkí sá mósól mábôw, ɲkí nə nyə ámə sá íshwígulí. 16 ɲkí muud má yida jug nəcə a bələ krísten í, a kú beeg gwág shwôn, a yídag yə Zembî gúmá nə jíná lú krísten. 17 Mpugá ná fwála lə cigulé mílású í má wós, í é fwo tééd nə buud wá ɲjów má Zembî. Ja í ká bə ná cigulé mílású í tééd nə sá yí, buud bwé ɲgá bán ná bwé ámagúláyé Jəjə Lán má Zembî wá bəɲ bwé bá bə ntədél?

18 ɲkí í tééd fwo líduga shú ná tətəlí muud dágúg cug,

í ka bə ntədélé nə muud jí kú bísh nyə yé bá bəɲ sóol *misám?

19 Nə ndeé, buud bwé ɲgá jug nəcə Zembî nyə ámə jii ná bwé júgug wá, báá bwé kég shwóg nə mənɲwa, bwé bádug íjím byáɲ mábwé má múúud nyə á té bwo yéd, á dú námá sá sá jêsh á cí yé.

5

Məcwûɲ

1 Mə léshá nə ocúmbá wá *Dɔ bwé ɲgá bə nûɲ bídí wá. Mə ji námá cúmbá á Dɔ nda bwo, mə á bə ntâg ja Yésus nyə á jug yí, mə bá námá bə nə kəw lú mílwané mí bá zə nyîn myá.

2 Mə yáág nə bí ocúmbá wá Dɔ nááá: wíílúgá ítəw Zembî nyə a má yə bí yí. Bi ɔ mpú du dóg byo nə lám wêsh váál Zembî má jii yí, kú bə nda sâ cínđulá nə muud ɲgə cínđal bí, mbô; kúgá bə nə yéesh mábii, baaguləgá bwo nə jə tédúgá. 3 Buud Zembî nyə á bəd bí mábwəd óni, kúgá yida mpáámbəwo bwo gwôw nda bí búsa bwo omása, yidagá ɲwa bímɛfwó tãɲ iyuug səənz jêsh í jəla nə bɛ yí. 4 Nə ndeé, ja Mása obaagulə ó ítəw mə bá zə lwóya nyúúl yí, bí ka bá lég *túm gúmá á mílwané í cúgə nə ɲkul bá bwelə jumə yí.

5 Ntó námá wə má cí nə bí məncwámá nááá: bíđúgá nə ocúmbá buud bwé jwúg nə bí. Mpádúgá nyîn ntâg í, muud

4:12 1.7 4:13 5.1; 2Kr 4.10; Rom 5.2 4:14 2.20; 3.14; Mat 5.10-12; Mak 13.11; Mis 7.55 4:16 2Tm 1.8 4:17 Zhe 25.29; Eze 9.6; 2Te 1.8 4:18 Mik 11.31 4:19 Sôm 31.6 5:1 1.21 5:2 Yuá 21.15-17; Mis 20.28; 1Tm 6.5 5:3 2Kr 1.24; Flp 3.17; Tit 2.7 5:4 1Kr 9.24-25; 1Pr 1.4 5:5 Mik 3.34; 29.23; Ifz 5.21; Zhk 4.6

yêsh sálug nyáméfwó shí, nəcə Zembî má dɛ lúmbɛli nɛ buud bwé dɛ ɲkêny mányúúl wá; ɲji, bɔɔɲg bwé səl bwáméfwó shí wá, a sá bwo mpaam.

⁶ Səluga biméfwó lal-lal mbwé má Zembî dí shí, nyáméfwó ka bá bân bí ja fwála dɔɔɲg í bá bə yí. ⁷ Yílúgá isâ byêsh í ɲgá kənd bí milám gwów yí, bəd nyə móbwád; mpugá ná nyə wé ɲgá baagələ bî. ⁸ Dugá cunal íyéesh bín, jigá ɲkasâ. Muud lúmbúlí wán Njwú məjamb ɲgə kuɲg nda zhwambáɲkwuɲ má dú báam ná, a ɲgə sɔ́ muud á céégúg də yé. ⁹ Dugá ləl lúu nɛ nyə, bí kú fúfug búgád, bí bwey dɛ mpu ná omínyɔɲê bân búśó shí nyêsh dí wá bwé ɲgə námó jug váál bí ɲgá jug ni. ¹⁰ Nji, Zembî amádí á mpaam nyêsh wé nyə a jôw bí ná bí bég buud ɔ́ *Kríst Yésus bí mú bə nɛ kɔw lú mılwanə myé. Zembî wɔɔɲgú, ja bí e jug búbaalé fwála yí, nyáméfwó nyə é sá bí váál í jéla yí, a nywaadələ bî, a wá bí ɲkul, a sá ná bí bég kú ná bwele shwágusa. ¹¹ A ɲwág ɲkul kandugə á kandugə. Amen.

Məbádá nə ibwádán

¹² Silvê wé mə ámə ɲwa ná a zág cilə mə baalé íciyá íga yé. Mɛɛ ɲgə ɲwa nyə ná *mínyɔɲê waamá abúgúlág. Mə ámə ci ná a zág cilə mə wá, mə wág bí ɲkul mılámúd, mə báásulə námó bí ná bí təl fwámé mpáam má Zembî dí; yímúgá mənyúúl na.

¹³ Dɔ́ dúśó *Babilɔn, Zembî nyə á féesh námə nda bí yí í ɲgə bəda bí; ncwámá dām Márkus ɲgə námə bəda bî. ¹⁴ ɲgəgá nɛ kúlələ məkúlələ má cɛɛlí.

Zembî kə sá ná bí bēsh buud bí músə búúd ɔ́ Kríst wá, bí cúgəg ná shɛɛ!

Kálaad ábêê Pyêr nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Pyêr ábêê yí

Shímun Pyêr, muud lwámá mə Yésus-Krîst wə nyə á cilə kálaad éga (1.1). Nyə á cilə okrîsten bêsh.

Wa kálaad éga di, Pyêr nyə á ngə lumbəli nə buud bwə á ngə kyey nə wagəwo-wagəwo mínjígulá Də mə Yésus dí wá.

Bíl íciyá yâ kálaad éga bísə námə nda bílúgá yâ kálaad mə Yûd (dúg 2.1-8 nə Yûd 4-16).

Pyêr nyə á ka tâl icé í lésú byé ntúga:

(1) A bəda búúd, a mú ka báásulə mэфúlú mə krîsten (1.3-21).

(2) A mú bágulə ísəy nə kuú njəond mímbəwúlú mí búúd mí ngə bə nə ndí yí (2.1-22).

(3) Mímbəwúlú mí də cágulə búúd bwə ngə bwánd zíyé mə Krîst wá, bwə də ci ná zíyé wəəng í ábúle bə (3.1-18). Ná ndeé, Pyêr ka ngə bəsa nə mímbəwúlú myəəng nə Krîst ngə bə kú læl zə nəcé Zembí ngə ná fwo jísəw nə zhwog buud bwə bág fwo dúg cəg.

Kálaad éga ji nə bíl íciyá búúd ɔ Yésus bwə búl gwág nywa yí:

(1) Cwámba nyə a mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwíind yí (1.3-4).

(2) Jwəw ngwúd dúsə mísh mə Cwámba dí nda mímbú tóóshin, mímbú tóóshin nda jwəw ngwúd (3.8).

Məbáda

¹ Mə Shímun Pyêr, lwaá nə *muud lwámá mə Yésus-Krîst, mə wə mə cílá kálaad éga. Yésus-Krîst, Zembí wúsú nə Cəgye wúsú nyə á mə sá nə jə lâm jé ná, bóól búúd bwə ləgúg námə búgə í njúl nə mbíí mfíí búgə jísú jí nə ndí yí. Buud bəəng wə mə cílá kálaad éga wá. ² Kálə bí é ngə kə shwóg nə mpúlə Zembí nə Cwámba wúsú Yésus yí í búlúg kwádulə bí íbwádán, í bul sá nə bí bəg nə shéə.

Cəg krîsten mə jálá nə cəgə yí

³ Mpugá nə Cwámba nyə á mə yə shé isâ byêsh í jálá nə kwíind shú nə shé ngəg nə cəgə cəg í yə Zembí gúmə yí. Nyə á yə shé isâ byəəngú njkúl Zembí nyéd, sálə nyə á mə sá nə shé mpúg Zembí muud nyə a jəw shé yé; nəcé Zembí nyə a jəw shé nə zhíí á mənkənwə mé nə jə fúlú jé. ⁴ Mənkənwə nə jə fúlú jé jəəng wə í á sá nə shé bííg məma isâ nyə á kaag yí, isâ byəəng bí nə məma mfíí shú dúsúd. Nyə a sá ntó shú ná, ja bí mə bíí məma isâ byəəng yí, bów-bəw isâ í ngə wá məlwəagəwo shí ga dí yí í bəg kú ná nyíngə julə bí, məfúlú mán mə yídagú bə nda məfúlú mə Zembí. ⁵ Nəcé ntó, wágá njkul nyín nyésh ná, nda bí

mú nə búgə ná, bi kwádúlég jə fúlú búgə jəɔŋg dî, bí kwádulə fwámé mpúyá, ⁶ bí kwádulə kuú njəɔnd á dúlə mpu biilâm, kwádulə zény kálə shwóg təɔ jí təɔ jí, kwádulə kəndúlə lâm wə Zembî, ⁷ kwádulə mácey mâ omínyəŋê nə omínyəŋê, bí kwádulə cɛlí cɛlúlə búúd bêsh. ⁸ Nəcé, jə məfúlú mənî, bí má ká bə nə mwo má ŋgə kwíduli kúdálíg íí, mwə wə má é sá nə bi bág kú də báág məbwə, bi yidá ŋgə kə shwóg nə shwóg ŋgə mpu Cwámba Yésus-Kríst fwámé mpúlə. ⁹ Mpugá nə jə məfúlú mənî, muud cúgə nə mwo yé, jisə nda muud má yə mísh a ka ŋgə bwówulə zhií bwówulə bwówúlég yé, a má wusa nə Zembî nyə á shí fúb nyə, yíl nyə *misám myé mí ayág. ¹⁰ Gwə wə má cí nə bí nə, bwaanŋ, wágá ŋkul nə njúwúlú Zembî nyə a jəw bí yí, nə fééshúlə nyə á féésh bí yí, bi ŋwág byo nə məjilə. Bí má ká sá ntó, bi nda bá bwele bufa məbðwud. ¹¹ Ntó, Zembî mú bəgushi bí zhií nə sán kálə nyíi faan á kandugə kandugə má Yésus-Kríst, Cwámba nə Cugye wúsúd.

Obúgula bwə jəlá nə nada nə njúgúlá bwə á ŋwa yí

¹² Gwə wə jí nə, mə bá də báásulə bí isâ íni tɛm bə nə bi má bwey mpu byo, bi má bwey námə nada nə búbálé bí á jíig yé. ¹³ Mə dúg nə jisə mpwogé ná, té má jisə ná wa

banda ga dí yí, mə dúg báásulə bí isâ byəɔŋgú, bi bág kú wusa mányúul. ¹⁴ Nəcé mə ŋgə mpu ná mə wál bá zə wú banda dəɔŋgúd, Cwámba wúsú Yésus-Kríst nyə á má lwó mə ntó. ¹⁵ Mə e wá ŋkúl nə bi bəg də téduga isâ byəɔŋgú ja jêsh, tɛm bə ja í bá bə mə má kyey yí.

Njúgúlá má Pyêr wúsə búbálé njúgúlá

¹⁶ Sá á sá nə bi mpúg nda Cwámba wúsú Yésus-Kríst má bá nyinŋə zə nə ŋkul ná. Mpugá nə ja sá á yə bí njúgúlá wəɔŋg yí, sá á shígé ŋgə bwiinŋ bí milán búúd bwə á té nə milúu nə ndéé bwə mpu shín táág myá. Jisə nə sá á dúg cé ícwámba jé nə mísh măsú. ¹⁷ Haaw, nyə a lág gúmə nə milwanə mí ŋgə zhu wə Zembî Sóŋgú. Nyə a lág byo ja kál lú ící má Zembî á milwanə í á cí nə nyə ná: «Mwân abábə waamə óga; nyədí wə lâm wâm wêsh wúsú yé.» ¹⁸ Sá óga sá á gwág kál dəɔŋgú í ŋgə zhu gwəw jəɔŋ dí ja sánəŋ sá á bə mbúbəŋ Zembî nyə a féésh yíid. ¹⁹ Ná ndéé sə ŋgə wá milám misú oncindí íciyá í *búúd ɔ micúndád. Í bul jəla nə bi kəndug mísh íciyá byəɔŋgúd nəcé bísə shú dánúd nda lámba í ŋgə gwə yídúgúd yí, í gwə ntó nə ndéé kə wóós ja ácén-cení a kúndə mán má bá fɛn bí məŋkenya mílámúd yí.

²⁰ Fwogá tééd bwey mpu ná, micilyá mí búúd ɔ micúndád

mísə Kálaad Zembî dí myá, mí á shígé ngə zhu mítédúgá mí búúdud. ²¹ Nəcə, kú nə tɔɔ cúndə má Zembî ngwúd í á bwele zhu tédúgá má múúdud. Nji, buud bwə á du cúndə jínə má Zembî dí wá, Nkékéké Shíshim wə nyə á du sá ná bwə cúndág.

2

Oyíguli ɔ máshügá bwə bá bə

¹ Nji, *buud ɔ mícúndə wá məshügá bwə á shí námə du bə kúl búúd *Izarəyêl dí. Oyíguli ɔ máshügá bwə bá námə du bə bídí gwoonɔud. Bwə bá zə nə bów-bów mínjígulá mí agwílya buud, zə ngə nyíngal myo na gwoonɔ dí nyima. Bwə bá kə nə íbəmb byán ná ndeé kə shwána Mása wán nyə á wá lal-lal tân shú ná bwə bág falí yé. Ntó, bwə mú bá léél jɛɛ kú bwey. ² Buud nkí bulya bwə é bɛ ásíy-síy wán wɔɔng, kuú njɔɔnd wán í mú sá ná cug krísten í bág sá cóógú. ³ Oyíguli ɔ máshügá bɔɔngú, nda bwə ngə sɔ məzhíí mēsh ná bwə bág nə zhwog məbii ná, bwə é du zə nyúg bí nə mikaand mí máshügá shú ná bwə díyá nə bì. Mpugá ná intúgúlí byán í má bwey bə, Zembî wál bá zə jaŋgulə bwo.

⁴ Mpugá ná Zembî nyə a shígé jagulə *wəéngəles bwə á sá *səm wá; nyə á wusə bwo Tarutar dí. Búsə feedyá nún kúl yídúgú í búl bə ná kulád

yí, bwə ngə bwánd sémyé mílású. ⁵ Nyə a shígé námə jagulə búud ó ayág. Nyə á nti məma mpəŋ áyíyáág zə jaŋgulə búud bwə á bə kú bísh nyə wá, nyə á baagulə nji bóól búud zəŋgbá bənəŋ *Nówe, nəcə Nówe nyə á du cúndə ná buud bwə bɛg tətəlí má Zembî. ⁶ Zembî nyə á jaŋgulə miŋgwála myá Sódóm nə Gomor, a cumbal jígal myo nə kuda, mí bə ífí. Nyə á lwó yuug cínɔng ná buud bwə dúgúg, bwə mpu ná, mwôw má ngə zə má, nyə abúle jagulə búúd bí kú bísh nyə wá. ⁷ Nji, nyə á fəemushi Lót, tətəlí muud nyə áshígé du bə né shee nə dúgúlə ásíy-síy búúd ɔ íngwúmbú bwə á ngə sá yé. ⁸ Nəcə tətəlí muud mə Lót ja nyə á du cugə nə buud bɔɔng yí, nyə á du dúg isá bwə á du sá yí, a du gwág byɔɔng bwə á du lás yí: í á du bə nyə lám á tətəlí yédíí, cúgə jwôw dēsh. ⁹ Na mə lwó sá ná, buud bí nə gwɔɔgə nə Zembî wá, Zembî mə mpú du tí yíl bwo mákuguləd. Nji, a ngə táág osól ó məbôw ná a bá jugushi bwo jwôw lá sémyé mílású. ¹⁰ Buud bwə bá bul bwəma nə intúgúlí byɔɔng wá, í bá bə bɔɔng bwə ngə bɛ bów-bów íyéesh yá mílám myán, bwə ngə sá isá í shwôn wá, bwə ngə mpyény jiya ícwamba má Zembî wá.

Buud bɔɔng búsə buud ó íməmí, búsə nə mpyaam, bwə cúgə nə ifwaas nə zhwog gúmá

má Yésus, bwé yida *lás nà gwo bwaasúlə mpu. ¹¹ Í njúl ná wəéŋgəles bwé ntɔ bwo ŋkúl dī, búsə ɪŋkácíd cɔ bwo; nji báá bwé ádé jág lás nà gúmá jɔɔŋg mísh má Cwám̄ba dī. ¹² Buud bɔɔŋg búsə nda ocúdú wā jugú, ocúdú bwé dū byél ná bwé bá biil máláámbúd ná ndéé bwé bwoo wá. Sá bwé ampúyé yí, bwé lás nà gwo bwaasúlə mpu. Bwé bá námá dū yə shwiy lú ócúdú, bwé bwoo námá nda ocúdú, ¹³ í mú bá bə bwo myóna shú ólíŋgî bāŋ. Bwé gwág shweesh ná bwé dúg sá ísā yā bów-bôw iyéesh byāŋ mpwó-mwásé izhulun. Bwé ŋgə zhwiimbya nà məshügā mán. Ja bwé zé ídína bín dī yí, bwé zé sá ísā í shwôn, zə wá bí məlwaagəwo ídínad. ¹⁴ Mán mádúgya mäsə ayaas nà ayaas; búsə kú bwelə káád sálə mísəm; bwé ŋgə shüg buud bwé afwóyé mpu mínjígúlá wá nda búúd bwé dū shüg óshū nà mədə ŋgwéye dī ná; myāŋ mílām mí á má janəwo nà yéesh mábii; búsə nà məzhúŋgúlú má Zembî ícug byāŋúd. ¹⁵ Bwé má lúgə fwámé zhí kə cwagəwa bɛ zhí mə Balaam mwān má Bosor, muud nyə á gwág nywa sálə ólíŋgî shú ná a ŋwág myóna cínɔŋg yé. ¹⁶ Nji Balaam nyə a shí bwəma nə mənjkóndug nəcé məlwə mé mɔɔŋg. Myɔɔlú jakáás í á lás nə kəl lá múúd shú ná í culəshi múúd micúndá sóólúgú íkás yé wɔɔŋg. ¹⁷ Oyíguli ɔ məshügā

bɔɔŋg búsə nda mənəwun mí kú nə məjúwó má, námá nda minjúdú mí dū fán̄da bándəwo gwów ntó ná ndéé mí shîn nyiŋgə cīma nə ŋkwə mpu nda nywə myá. Jāŋ jiya í bá bə kúl yídúgú jísə nə kulúd yí.

¹⁸ Bwé dū kə nə məma mikaand mí njúl ocwúd kə dū shüg búúd bwé má shîn faam ná bwé béégyá nə misəm wá, nyiŋgə dū kə nə mbéé íwímbúg yā mən̄yúúl mán, nə ásíy-síy, dū kə shüg bwo nə ndí nda bwé dá shüg óshū nə mədə ŋgwéye dī ná. ¹⁹ Oyíguli ɔ məshügā óni bwé ŋgə kaag buud cug fəl̄i í njúl bāŋ bwéməfwó, ásíy-síy má ŋwa bwo məlwaá. Nəcé muud yésh jisə lwaá á sá í má ntɔ nyə ŋkul yí. ²⁰ Mpugá ná buud bwé má mpu Cwám̄ba wúsú nə Cugye Yésus-Kríst fwámé mpu wá, bwé má faam nə yéesh ísā í nyéé yā shí mishwun. Nji, bwé ká nyiŋgə kə wá mən̄yúúl ísā byɔɔŋgúd bwé bíd ná í ntɔg bwo, cé bwé é tōw yí í é jág nyiŋgə bul bôw, ntɔ cé bwé á fwo bə bwé təl yí. ²¹ Í á nywá bul jəla shú dán̄ dī ná bwé jíg nda mpu fwámé zhí, nda bə ná bwé shîn mpu mpéndí má Zembî *búúd ɔ lwámá bwé á kala bwo yí ná ndéé bwé mú yida myaas mpéndí nyɔɔŋg. ²² Ntó ji ná, sā ŋgwól mpwokwoond ŋgə mpu ci yí í má bwəma nə bwo. Ŋgwól mpwokwoond ji ná: «Mpyə

má nyingə də ígwííle byé,» ñkí ntâg ná: «Ñkuú ñgə námá shîn gusa, a má nyingə kə bíduga ishwáfád.»

3

Jwôw má Cwám̄ba í bá wóós

¹ Yé óshwá bâm má búl cɛɛl wá, kálaad ábɛɛ mə cílálə bí wé éga. Tɔɔ kálaad ashúshwóógú dí tɔɔ nyíga dí, mə ñgə cɛɛl gwúmushi bí mitédágá, bi bág nə fɛg nyísə ná sán yí. ² Má jii ná bi tédágág íciyá *búúd ɔ mícúndə ɔ Zembî bwə á ci yág yí, bí téduga námá mpándí mə Cwám̄ba nə Cugye wúsú *búúd ɔ lwámá bwə á kala bí yí. ³ Í bul jii ná bi tédág fwo mpu ná, ja mwôw mâ ñgɛɛ máshíné má cug ga má bá wóós yí, buud ɔ cóógú bwə bá zə nə cóógú ján zə ñgə sá isâ nə milúu myán. ⁴ Bwə bá námá də ci ná: «Ñgaá nə nyə á kaag ná a bá nyingə zə? Ká ñkaagə nyɔɔng í á má ka shúgala ñgow? Odá bwə á má ñgə shîn yə isâ í njúl námá nji nda í á ñgə bwey bə tééd mátéédulé má shíd ná.» ⁵ Ja bwə lás ntó yí, bwə wusa ná, í á bə yág ná, nji Zembî nyə á ci ciyá yí, jon lə gwów í mú bə, mändəlú má mú námá bə, má ñgə zhu májúwód. ⁶ Májúwó námá wə Zembî nyə á balan nə ndí má; nyə a sá nə shí a yág nyêsh í jaŋgawog májúwód nə ndéé isâ í shí byêsh í mú jɛɛ. ⁷ Ná ndéé, nə ciyá jé ñgwúd nə ñgwúd jɔɔngá, Zembî má

təl jon nə mändəlú mága nda kulú nə a bá ntí kuda zə jaŋgulə byo jwôw lú sémyé milású, jwôw búúd bí kú bish nyə wá bwə bá jɛɛ yí.

⁸ Yé óshwá bâm má búl cɛɛl wá, ñkúmba sá bí má jála nə bə kú wusa yí jisə. Jwôw ñgwúd dúsə mísh má Cwám̄ba dí nda mimbú tóóshin, mimbú tóóshin nda jwôw ñgwúd. ⁹ Bóól búúd bwə ñgə téduga ná Cwám̄ba ñgə neela nə sálə sá nyə á kaag yí. Mbô! Nyə aŋgê nə neela. A ñgə yida bə nə jisów nə bî, nyə acéélé nə bí bóólágá bi jimbúg. A cɛɛl nə bi bêsh bág nə fwála mə cénd kuú njɔɔnd.

¹⁰ Nəcə, jwôw má Cwám̄ba í bá zə wóós nda júwâl í də zə ná. Jwôw dɔɔngá, jon í bá sá məma ncíndá, í mú jimb. Isâ í jon byêsh í bá bumb ñgwiile í mú shîn nyê. Shí nə misóólágú mí shí í bá shîn jígə*. ¹¹ Nda í ká bə nə isâ byɔɔng byêsh í bá shîn nyê ná, tédágágá mbií búúd bí má jálá nə bə yí! Kuú njɔɔnd wán nə gúmá bí má yé Zembî yí í jálá nə bə nda Zembî mə cɛɛl ná. ¹² Bi má jálá nə ñgə bwánd jwôw má Zembî nə məjigawa ná í léélug wóós, jwôw jon í bá bumb ñgwííle, isâ í jon í mú nyê nə məgwô mâ ñgwííle wɔɔng yí. ¹³ Sə ñgə bwánd jon lə gwów á gúgwáan nə shí a gúgwáan nda nyə á kaag ná. Cínɔng wə isâ byêsh í bá bə nda tətəlí má Zembî mə

3:1 1Pr 1.1 **3:2** Yûd 17 **3:3** Yûd 18; 2Tm 3.1 **3:4** Zhe 17.15; Eze 12.22; Mat 24.27, 48-51 **3:5** Mat 1.6-9; Heb 11.3 **3:6** 2.5; Mæt 7.11-21; Mat 24.37-39

3:8 Sôm 90.4 **3:9** 3.15; 1Tm 2.4 **3:10** 1Te 5.1-2; 1Pr 4.7 **3:10** Bóól bwə ci ná: «í ábúlé ná kwo bə», bóólágá ná: «ye í é bá ná kwo bə e?» **3:12** Iza 60.21; 1Kr 6.9; Mbú 21.1, 27

jî ná.

Bi o mpú da dúg

¹⁴ Gwé wé má cí nə bí ná, yé óshwé bâm má búl cɛel wá, nda bí ngé bwánd jwôw dɔɔŋ ná, wágá ŋkul ná í bâng zə kwey bí bi njúl kú nə cúcwán lú móbwam, kú nə sá á jumúg mísh má Zembî dî, binón ná shɛɛ. ¹⁵ Mpugá ná Cwámba íshé ngə bə kú lámusa nəc é cɛel cug búúd. Sá *mínyɔŋú íshé Pwól nyə á cilə námé bí wé cí. Má búl cɛel nyə, á jí nə fug má Zembî. ¹⁶ Gwé námé wé á ngé cilə okálad bé bēsh dí kúl á ngé lás lésú ísâ impwúd íga yí. Njî, okálad bé bɔɔŋg bí nə bíl íkúkúl bísə ŋkí kwowula gwágúləd yí. Íkúkúl byɔɔŋg wé í ngé bə ná, buud bí nə jág nda fwo mpu mínjígúlá wá, bwé ngə kwíŋg byo, námé nda bwé ngé kwíŋg bíl íkúl í Mícilyá ná. Sólúgú wán wɔɔŋg í bá janɔulə bwo.

¹⁷ Bi bân oshwé bâm má búl cɛel wá, mə má kéwəli bí óni. Bi ó ka bey ná buud búsé kú bísh məcɛɛ wá bwé bâng julə bí cwaguwálə wán bwé ngé cwagawa nííd. Bi ó bey, bi a bá wú kúl bí má jəla nə tɔw ná shím yí. ¹⁸ Yidagá ngə wîy, mpám má Zembî nə mpúyá mpúlə Cwámba nə Cugye wúsú Yésus-Kríst dî. A ŋwág gúmé téd kíkídíga kə wós kandugə á kandugə. Amen.

**Kálaad
ashúshwóógú
Yuánes nyə á cilə
yé
Isá í dúgyá nə
Yuánes
ashúshwóógú yí**

Dɔ mə Yésus dēsh í ngə ci ná Yuánes wə nyə á cilə kálaad éga, nə bɔɔng óbá bwə ngə bɛ wá, tɛm bə ná nyə a shígé ngə wá jíná dé. Nyə á cilə kálaad éga a músə cwúwúul, a njúl Ifêz. Fwála dɔɔng í á bə Dɔ mə Yésus í má ngə mpu nada íkál íkál. Kálaad éga ngə sá ná sá mpúg ná mədɔ mēsh mə á ngə dúg cúŋ nə bów-bów mínjígúlá mí á ngə mpyáanz mwôw mɔɔng dí myá. Ná ndeé, Yuánes nyə á ka cilə kálaad éga ná a bwéel isá íbá:

- (1) a bándúlá múúd yēsh mə lɔ yé ná a mpúg bə nə wónɡó nə Zembí bá bēsh Mwán yé Yésus-Kríst;
- (2) a lúmbúlí nə bów-bów njígúlá í á ngə kənd buud jugá yí.

Yuánes ngə ka ci ná, njígúlá wēsh í yídá lwó ná Kríst ji nə yé, Yésus nə yé yí, mbúgula má jalá nə bə kú kənd málwə njígúlá wɔɔng dí.

Ciyá má Zembí í ngə yə sá cug

1:1 2.13-14; Yuá 1.1-2, 14 cug; Yuá 4.14; 6.35; 8.12; 11.25 **1:2** bwiing; Yuá 15.27

1:4 Yuá 15.11 **1:5** Yuá 8.12 **1:5** 1Tm 6.16 * **1:5** mənkenya; Ciyá ní í

bédúgá zhwoɡ isá shú má Zembí: nə otútəlí, nə obúbálé, nə jɔ lám, nə masân. † **1:5** yídúgú: Ciyá ní í bédúgá námá zhwoɡ isá: nə ijɔɔ, nə olíngí, nə bów-bów cug mimbií myēsh. **1:6** 2.4 **1:7** 3.5; Iza 2.5; Heb 9.12; Mbú 1.5

¹ Sá ngə cilə bí sá í á də bwey bə shí nə gwów nda fwo bə yí. Sá bāŋ dúsú fwála dí, sá á gwág gwo, sá dúg gwo nə mísh mású, sá mpu beny gwo, məbwə mású kúnya nə gwo. Sá jɔɔng wə Ciyá má Zembí í də yə búúd cug yí. ² Cug jɔɔng í á zə lwóya nyúul, sá dúg gwo. Gwə wə sá ngə bwiing nə jí búbálé yí, cug á kandugə í á bwey də bə wə Zembí Sónngú yí, sá ngə jaaw bí gwo nəcé í á zə lwóya nyúul sádí. ³ Sá sá á dúg sá gwág yí, gwə wə sá ngə námá jaaw bí yí shú ná shé bág námá nə wónɡó. Wónɡó jɔɔng jí ntāg íí, nə shé, nə Zembí Sónngú bá bēsh mwán yé Yésus-Kríst. ⁴ Sá ngə cilə bí gwo shú ná məshusug má bág shé kú nə nji.

Shé kyéyugá mənkenyad

⁵ Kéel sá á gwág nə Yésus-Kríst yí, dwə wə sá ngə jaaw bí ga. Dúsə ná, Zembí jisə mənkenya*, yídúgú† í cugé bwele bə nyádí. ⁶ Shé má ká ci ná shénŋh Zembí básə nə wónɡó, nji shé ngə nyiŋgə cugə bów-bów cug íí, shé ngə bwiing ijɔɔ, kuú njɔɔnd íshé í anɡê nə bɛ obúbálé. ⁷ Nji, shé má ká ngə cugə mənkenya dí nda Zembí nyəméfwó jí mənkenya ná, ntó jí ná shé básə nə wónɡó shémé nə shémé, məcií mə mwán yé Yésus má mú jímbal shé *misám myēsh. ⁸ Shé má ká

cí ná shé cugé nə mísám, shé ηgə shīg mən̄yúul, búbálé cugé shé mílámúd. ⁹ Nji, shé má ká magulə mísám míshé mísh má Zembî dí, a juu shé, a jímbal shé olíngî bēsh shé á sá wá, nəcə a ji tátəlí, a njúl abúgúlág. ¹⁰ Shé má ká cí ná shé aηgê ná nə nyingə sá mísám, shé má cí ná Zembî ji nə ijǒǒ, ciyá má Zembî cugé bwelə bə shé mílámúd.

2

¹ Yé bwán bām, mə ηgə cilə bí isâ íni shú ná bí nda d̄ə sá *mísám. Nji, ηkí í wóós ná muud mə sá sám, mpugá ná shé básə nə muud ηgə kyem shé mísh má Sóηgú íshéd yé: nyə wə Yésus-Kríst, muud a tátəlí. ² Nyə a yána nyəméfwó tâη cúdú icweel shú mísám míshé; í á shígé námá bə nji shú mísám míshé shéméfwó, í á bə shú mísám mí búúd bēsh wā shí mishwun.

Shé sáágá sâ Zembî ηgə cí yí

³ Sâ í lwó ná shé má mpu Zembî fwámé mpu yí, jí ná shé ηgə baagulə məcəξ mé. ⁴ Múúd mə ká cí ná a mpú Zembî, nji a nda ηgə baagulə məcəξ mé, a ji nə ijǒǒ, obúbálé bwé cugé nyə lámúd. ⁵ Nji, muud ηgə bə ciyá má Zembî yé ηgə mpu cēl Zembî váál í jəla yí. Sâ í lwó ná shé bí buud bé yí jí ná: ⁶ muud mə cí ná a má nada nə Zembî yé má jəlá nə kyey kuú njəond Yésus nyəméfwó nyə á kyey yí.

⁷ Yé búúd bām má búl cēl wá, cēξ má cílá bí ga í cugé gúl sâ ágúgwáan ná bí abwélé gwág. Dúsə cēξ bí má bwéy mpu té wúlə ja bí á tééd ná bí má bə *Kríst yí. Haaw. Cēξ dəηg dúsə ciyá acwúlú bí á bwey gwág yí. ⁸ Nji, tēem bə ná bí á bwey gwág dwo, í yida námá bə cēξ ágúgwáan. Í á nyîn gúgwáan cug má Kríst dí, í ηgə námá nyîn gúgwáan bídí cugud. Jí ná, yídúgú í mú ηgə c̄, fwámé mánkenya má mú ηgə ηwa jiya.

⁹ Múúd mə ká cí ná a ηgə cugə mánkenya dí, nji a ηgə yida mpii *mínyəηú yé, a ji ná yídúgúd. ¹⁰ Muud ηgə cēl mínyəηú yé yé, nywáá má ηwa jiya mánkenya dí; a cugé nə təw sâ jí nə ηkul kwal nyə bəogú yí. ¹¹ Nyəηg ηgə mpii mínyəηú yé yé jí ná yídúgúd. A ηgə cugə yídúgúd, nyə aηgê nə mpu kóomb á ηgə kə nə cug jé yí, nəcə yídúgú í má búdal nyə mísh.

Kúgá kənd mílām ísâ yâ shí gaád

¹² Yé bwán bām, má cilə bí, nəcə Zembî má juu bí nə *mísám mín nəcə *Kríst.

¹³ Bí ocúmbá buud, má cilə bí nəcə bí á má mpu nyəηg nyə á bwey bə tééd mótéédúlé má shí nə gwów yé.

Bí ηgwíínzhá, má cilə bí nəcə bí á má ntɔ Mbúwúlú múúd.

14 Yé bwán bām, mə má cilə bí nəcə bí má mpu Sóóηgá íshé.

Ocúmbá buud, mə má cilə bí nəcə bí á má mpu nyɔɔηg nyə á bwey bə tééd mátéédúlé má shí nə gwów yé.

Ngwíínzhá, mə má cilə bí nəcə bí má lal mánkul, Milású mí Zembí mí á má ηwa jiya bídí mílámúd, bí a má ntɔ Mbúwúlú múúd.

15 Kúgá bɛ mánywa mâ shí ga, ηkí isâ yâ shí ga. Muud mə bɛ mánywa mâ shí ga yé cugé nə ηkul bɛ Dâ. 16 Nəcə cug á shí ga jísə: nə iyéesh bíśó kú nə Zembí yí, nə dúlə wám̄b sâ jêsh mísh má dúg yí, nə dúlə ηkény nyúul nə sâ wó jí nə ndí yí nə sâ wó jísə yí; isâ íni byêsh í ádé zhu wé Dâ, í d̄u zhu cug á shí gaád. 17 Nji, cug á shí ga í ηgə shîn, tɔɔ iwám̄búg byé námá. Muud mə sá sâ Zembí ηgə jii yé nywáá nyə é cugə kandugə kandugə.

Bóól búúud bwə ηgə lúmbúli nə Kríst

18 Yé bwán bām, fwála lú máshíné má shí wé mú ηgə bwey bə ga. Sə á shí bwey jaaw bí ná *Sátan má *Kríst ηgə zə; ná ndeé, buud ɔ lúmbúli bɔɔηg bwə mú ηkí bulya ja gaád, gwə wə í ηgə sá ná shé mpúg ná məshíné má shí má mú ηgə bwey bə. 19 Buud ɔ

lúmbúli bɔɔηg bwə á wú shédí *Dɔ d̄i, ntó mə lwó ná bwə áshígé námá fwo bə búúud ɔ íshé. Bwə á mbām bə búúud ɔ íshé, ηki bwə á shí nada nə shé. Nji, í á jii ná í búgúlíg ná bêsh óni di, kú nə tɔɔ ηgwúd nyə á bə muud wúsá.

20 Nji, bí báá, Kríst nyə a gwáágulə bí məwúdə yələ bí Nkɛ́ηkɛ́ Shíshim*, nə ndeé bí bêsh bí mə mpú óbúbálé. 21 Já má ηgə cilə bí ga, mə acíyé ná bí mə jág óbúbálé; mə ηgə yida ci ná bí mə mpú óbúbálé. Bí mə mpú námá ná sâ jêsh jí íjɔ́ yí í cúgé nə ηkul wú óbúbálé dí cwû. 22 Ká zə jí nə íjɔ́ yé? Jísə muud yêsh mə shwána ná Yésus cugé Kríst yé. Muud ηgə lúmbúli ná Kríst wə éne, a má ban Zembí Sóóηgá bá Mwán bêsh. 23 Muud yêsh mə bán *Mwán má Zembí yé, nyə ampúyé námá Zembí Sóóηgá. Muud mə lás nə mpu ná Yésus jí Kríst yé, a mpú námá Sóóηgá.

24 Nda jí ntó ná, bí báá bí a shí gwág kéel ja bí á tééd ná bí má bɛ Kríst yí; í jii ná kéel dɔɔηgá í ηwág jiya bídí mílámúd. Í ká ηwa jiya bídí mílám di, bí nada nə Zembí Mwán bá bêsh Sóóηgá. 25 Ná ndeé, ηkaagə Kríst nyəméfwo nyə á kaag yí nyísə ná: shé má bá cugə cug á kandugə kandugə.

26 Sâ mə á ηgə yímə nə mə ciləg bí wáni, shú ná bí mpúg buud bwə ηgə cɛel yíl

2:15 Zhk 4.4 2:16 Mik 27.20; Rom 13.14; Ifz 2.3; Zhk 4.16 2:17 Mat 7.21;

1Kr 7.31 2:18 4.3; Mat 7.15; 2Yn 7 2:19 Mis 20.30 2:20 2.27 * 2:20

Bóól bwə ci ná «yələ bí Ciyá jé». 2:22 4.3; 2Yn 7 2:23 4.15; 5.1; Yuá 5.23; 15.23;

2Yn 9 2:24 2.7 2:25 Yuá 5.24 2:27 Zhe 31.34; Yuá 14.16; 16.13

bí zhíid wá. ²⁷ Bi báá, bi a shí lág Nkêñkê Shíshim ja Krîst nyə a gwaágulə bí məwúdá yí. Nkêñkê Shíshim wəɔŋ mə ŋwa jiya bídí mílamúd; ná ndeé, bi anyíngáyé ná jii ná ŋgwól múúd jígúlig bì. Nkêñkê Shíshim ŋə jígúli bí sá jêsh, njígúlá yé wúsə búbálé, nda bæ íjǒǒ, nadagá nə Krîst nda njígúlá wúsó ná.

²⁸ Yé bwán bâm, nda jí ntó ná, nadagá nə nyə, bi bág bæ kú bæemb tǒə sâ ja á bá nyiŋgə zə yí, bí nda gwág shwôn shíshúlə nyə kúnə-kúnə.

Bwán ó Zembî bwá ŋə cugə cugə ótútəli

²⁹ Bi mə mpú ná *Krîst jí tútəli muud mísh má Zembî dí; mpugá námə ná muud yêsh mə cugə cugə ótútəli yé jí məbyá mé.

3

¹ Bi má dúg mbií ceełí Sóŋgú íshé Zembî nyə á ceeł shé yí? Nyə á ceeł shé ceełí á ná a jǒw shé ná bwán bé. Ntó, shé mpúgá ná shé búəsə bwán bé, sá jəŋg wá í sá ná buud ɔ shí ga bwá bág kú nyiŋgə mpu shé nəcé bwá afwóyé mpu Sóŋgú íshé. ² Yé búúd bâm má búł ceeł wá, shé mú bwey bæ bwán ó Zembî, nji mbií shé má bá bæ yí í afwóyé mpu nyîn. Sá má yidá mpu ná ja Krîst mə bá zə lwóya nyúul yí, shénón mə bá bæ mbií ŋgwúd, nəcé shé má bá dúg nyə nda á jí ná. ³ Ntó jí ná, muud yêsh ŋə bwánd nə

búgə ná a bá bæ nda Krîst yé, nyə é ŋə sásulə *míshəm nəcé Krîst cugə nə sám.

⁴ Muud yêsh ŋə sá míshəm yé ŋə caam məcɛɛ mə Zembî. Sálə sám wúsə caamúlə məcɛɛ mə Zembî. ⁵ Bi mə mpú ntág ná Krîst nywáá muud cugə nə ŋkul sá sám yé, nyə á zə shí ga dí ná a zə jímbal míshəm. ⁶ Ntó jí ná, muud yêsh má nada nə nyə yé nyə ádé kə nə sálə míshəm shwóg. Muud yêsh ŋə kə nə sálə míshəm shwóg yé nyə afwóyé dúg Krîst, nyə ampúyé námə nyə.

⁷ Yé bwán bâm, muud nda yíl bí zhíid. Muud yêsh ŋə sá ísá otútəli yé jí tútəli muud nda Krîst jí tútəli muud ná. ⁸ Nyəŋg ŋə kə nə sálə míshəm shwóg yé, jí muud mə Njwú məjamb, nəcé bwey Njwú məjamb nyə a tééd nə sálə míshəm. Ná ndeé, Mwán mə Zembî nyə á zə shí ga dí zə caam míshólúgú mí Njwú məjamb.

⁹ Muud yêsh jí məbyá má Zembî yé nyə ádé ná nyiŋgə sá míshəm nə ilan; cugə má Zembî í á mə ŋwa jiya nyódí lámúd nəcé a jí məbyá má Zembî, a cugə ná nə ŋkul ŋə kə nə sálə míshəm shwóg. ¹⁰ Mbéégí í də bæ mpódúgá bwán ó Zembî nə bwán ó Njwú məjamb. Sá í də wá mbéégí wəŋg yí jí ná, muud yêsh mə bá nda sá ísá otútəli yé, cugə mwán mə Zembî, tɛɛm bæ nyəŋg mə bá nda ceeł *mínyəŋú yé yé.

Shé c̄ilagá mpádúgá íshé

11 Kéel bi á gwág ja bí á tééd ná bi má b̄ *K̄ríst yí dúsə ná shé c̄ilag mpádúgá íshé. 12 Shé kúgá ŋwa kuú n̄jəənd mə Káan muud nyə a gwú mínyəŋú yé yé, nyə á bə muud mə Mbúwúlú Múúd. Nyə a gwú ná mínyəŋú nəcé jí? Í á bə nəcé misóólúgú myé mí á bə ŋkí b̄w, mínyəŋú nywáá myé mí njúl otútəlí.

13 Bwaəŋ, bi kú káam mpiilə búúd ə shí ga bwə ŋgə mpii bí yí. 14 Shé má mpú ná shé á bə mimbimbə, n̄ji shé cugé ná mímbimbə, shé mú mikuwó*. Shé má mpú ntó nəcé shé mú ŋgə c̄ila mpádúgá íshé. Muud jí kú c̄eel b̄sól yé jí ná mbimbə. 15 Muud yēsh mə mpii *mínyəŋú yé yé jí ŋgwúl buud. Bi mə mpú ntāg ná ŋgwúl buud ŋgwūd nə ŋgwūd cugé nə cug á kandugə kandugə. 16 Shé má mpú s̄a bwə j̄əw ná c̄elí yí nə s̄ólúgú ga: Yésus nyə a yána cug jé shú dúsú. Shé má jəla námə nə yána ícug b̄isú shú ómínyəŋú b̄úsú. 17 Muud jí nə məbii bímbí í jəla yé, á ká d̄ug mínyəŋú yé ŋgə fúfə nə s̄a, a nda gwág nyə c̄ey lámúd í, ye a jí nə ŋkul c̄i ná a ŋgə ná c̄eel Zembî? 18 Yé bwán b̄am, shé kúgá də jaaw c̄elí n̄ji mímpu d̄i, shé d̄ugá c̄eel fwámé c̄eel, misóólúgú mí c̄elí də nyîn.

19 Ntó wə shé é mpu ná shé ŋgə b̄ə fwámé zhí yé, milâm mí mú já shé shí mísh má Zembî d̄i. 20 Ja j̄əŋgú, t̄em bə ná lâm í jum shé nə gúl s̄a, shé bə námə n̄ji nə shee, nəcé Zembî má ntə lâm wúsú, a mpú s̄a j̄esh jí nə ŋkul kənd s̄a lâm gwów yí. 21 Yé búúd b̄am má búl c̄eel wá, ŋkí lâm í ajúmé shé nə gúl s̄a, shé jee lés̄ha nə Zembî kú nə ifwaas, 22 a yə shé s̄a j̄esh shé má gwáamb nyə yí, nəcé shé ŋgə baagulə məc̄eξ mé, ŋgə s̄a s̄a á gwág nywa yí. 23 C̄eξ dé nyə á yə shé yí dúsə ná: Shé máguləgá ná Yésus-K̄ríst jí *Mwân má Zembî, shé c̄ilag shémé nə shémé nda nyə á c̄i ná. 24 Muud mə báágulə məc̄eξ mé yé nywáá má nada nə Zembî, Zembî nyə á má ŋwa jiya nyədí lámúd. Shíshim nyə á yə shé yí í də lwó ná Zembî nyə á má ŋwa jiya shédí mílámúd; ntó wə shé má də mpu ná Zembî nyə á má ŋwa jiya shédí mílámúd yé.

4*Dúlə faas míshíshim*

1 Yé búúd b̄am má búl c̄eel wá, bí nda də kənd lâm míshíshim myéshud. Dugá fwágusə myo shú ná bi d̄ug mpu ŋkí mí ŋgə zhu wə Zembî. Dugá s̄a ntó nəcé ncúlyá *buud ə mícúndó wá íbamb bwə mú shí gaád. 2 Məȳigyé bí é də yag Shíshim má Zembî

3:11 Yuá 2.7-8; 4.11; 13.34 **3:12** Mat 4.8 **3:13** Yuá 15.18 **3:14** 2.11; Yuá

5.24; 13.35 * **3:14** mimbimbə: Ntó jí ŋgólə c̄ugə kú nə wón̄gə nə Zembî; mikuwó:

ntó jí b̄alə nə wón̄gə nə Zembî. **3:15** Mat 5.21-22; Mbá 21.8 **3:16** Yuá 15.13; Gal

1.4; Flp 2.17; 1Te 2.8 **3:17** Mbá 15.7 **3:18** Zhk 2.15-17 **3:21** 2.28 **3:22**

Yuá 15.16 **3:23** Yuá 2.23; 13.34 **3:24** 4.13; Yuá 14.16; 15.5; Rom 8.5, 9, 14

4:1 2.18; Mat 7.15; 1Te 5.21 **4:2** Yuá 1.14; Rom 10.9; 1Kr 12.3

yí másə ná: shíshim wêsh í lás mpu dí ná Yésus-Kríst nyə á zhu wə Zembî zə ηwa nyúul muud yí, í ηgə zhu wə Zembî. ³ Shíshim wêsh í yídá ban láslúlə mpu dí ná Yésus nyə á zhu wə Zembî zə bæ múúd yí, wúsə shíshim mə Múúd lumbúli má *Kríst bí á gwág ná a zag yé; a má bwey wósə ja gaád.

⁴ Yé bwán bām, bi báá bi bí bwán ó Zembî, bi a má ntâg bwey ntə búúd ó mícúndə wā ibəmb; bi á ntə bwo nəcə Shíshim wí bí mílámúd yí í ntə wəηg wúsə búúd ə shí ga mílámúd yí. ⁵ Buud ə mícúndə wā ibəmb óni búsə buud wā shí ga; gwə wə í sá ná bwə lásúg námə nji nda buud ə shí ga, buud ə shí ga ka námə də gwágulə bwo. ⁶ Ká, shé báá bí bwán ó Zembî. Muud mə mpú Zembî yé nyə e gwágulə shé. Muud cúgé yé má Zembî yé nyə agwáguláyé shé. Na wə sá má də yag Shíshim óbúbálé, shé mpu námə shíshim íwushí yé.

Shé cúlaga mpédúgá íshé

⁷ Yé búúd bām má búl cēel wá, shé cúlaga mpédúgá íshé, nəcə cēelí í ηgə zhu wə Zembî. Muud yēsh jí nə cēelí yé jí məbyá má Zembî, a mpú námə Zembî. ⁸ Muud cúgé nə cēelí yé nyə afwóyé mpu Zembî, nəcə fúlú má Zembî nyí ná a jí nə cēelí. ⁹ Sâ í lwó cēelí Zembî nyə á cēel shé yí jí ná, nyə á nti Cúgá lú Mwán dé shí gaád

shú ná shé ηgəg nə cəgə nyádí kwoηud. ¹⁰ Cēelí cəηg cúgé ná shé wə a cēel nyə; nyə wə a cēel shé, a mú nti Mwán yá nda cúdú icweel shú *mísám míshé. ¹¹ Yé búúd bām má búl cēel wá, nda Zembî nyə á cēel shé ntáni ná, í jii ná shé kág cūla mpédúgá íshé. ¹² Muud nyə abwélé dúg Zembî. Nji, shé má ká cūla mpédúgá íshé, í mú nyîn ná Zembî má ηwa jiya shédí mílámúd, cēelí jé í músə shé mílámúd mbií í jála yí.

¹³ Shé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ηwa jiya shédí mílámúd. Sâ í ηgə sá ná shé mpúg ntó yí jí ná: nyə a má yə shé Shíshim yé. ¹⁴ Sá báá sá á shí dúg nə mísh mású ná Zembî nyə á nti Mwán yé zə cəg búúd ə shí ga. Sá ηgə bwiηg ná jí mpu bæ ntó búbálé. ¹⁵ Muud yēsh mə lās nə mpu yé ná Yésus jí *Mwán má Zembî yé má nada nə Zembî, Zembî má ηwa jiya nyádí lámúd. ¹⁶ Shé báá má mpú cēelí Zembî ηgə cēel shé yí, shé ηgə námə *búgula gwo. Fúlú má Zembî nyí ná a jí nə cēelí; muud yēsh má nada nə cəg cēelí yé má nada nə Zembî, Zembî nyə a má ηwa jiya nyádí lámúd.

¹⁷ Sâ í lwó ná cēelí má Zembî jisə shé mílámúd váal í jála yí jí ná, shé mə shwu mányúul nə jwów lú sémyé mílású. Shé má shwu mányúul nəcə shé búsə wa shí gaád námə nda Yésus nyə á bæ ná. ¹⁸ Cēelí í ádé sēηgya nə ifwaas; fwámé

4:3 2.18, 22 4:4 5.5 4:5 Yuá 3.31 4:6 2.4; 3.1; Yuá 8.47; 18.37 4:8 4.16 4:9 Yuá 3.16 4:10 2.2; 3.5; Rom 5.8, 10 4:11 3.11; 4.21; Mat 5.44-45; 18.33; Yuá 13.34; 2Yn 5 4:12 2.5; 4.17; Yuá 1.18 4:13 3.24 4:14 Yuá 15.27 4:15 2.23 4:16 4.8-10; Yuá 15.5 4:17 2.28; 4.12

ceelí í yidá ða shínal ífwaas. Næcé ifwaas í lwó ná muud ηgə mpu ná nyə é bwəma nə intəgúli. Ntə jí ná, muud mə sá ífwaas yé ceelí má Zembí í afwóyé bə nyə lámúd mbií í jəla yí.

¹⁹ Shé báa ηgə bə nə ceelí næcé Zembí nyə á fwo tééd ceel shé. ²⁰ Nkí múúd má ci ná á ceel Zembí, nji a ηgə mpii *mínyəŋə yé, a jí nə ijǝǝ. Næcé sá ηgə dúg omínyəŋə búsu nji sá cugé nə ηkul dúg Zembí. Ntədəlé sá búsu nə ηkul ceel Zembí sá nda ηgə ceel omínyəŋə búsu yé? ²¹ Cǝǝ *Kříst nyə á yə sá ntəg wá ga: muud mə céel Zembí yé, céeləg námá mínyəŋə yé.

5

Búgá í ntə məbwəbúlán má shí mishwun

¹ Muud yəsh mə mágúlə ná Yésus jí *Kříst yé má byél byélé á Zembí. Ná ndéé, muud yəsh mə céel mbyəl yé nyə é ceel námá mwán mbyəl nyə amə byá yé. ² Shé má ða mpu ná shé ηgə ceel bwán ó Zembí ja jí ná shé ηgə ceel Zembí nyəméfwó shé ηgə baagulə mǝǝǝ mé yí. ³ Haaw, ceelələ Zembí wúsə ná shé má bǝ mǝǝǝ mé. Mǝǝǝ mé má cugé ntəg sá cúŋ. ⁴ Næcé muud yəsh má byél byélé á Zembí yé ηgə

ntə məbwəbúlán má shí mishwun. Búgá sá ηgə *búgula Kříst wá ηgə sá ná sá ηgəg nə ntə ntó. ⁵ Zá jí nə ηkul ka ntə məbwəbúlán má shí mishwun yé? Nji muud mə magulə ná Yésus jí *Mwán má Zembí yé.

Isá í lwó ná Yésus jí Mwán má Zembí yí

⁶ Yésus-Kříst wá nyə á zə nə məjúwó nə mǝcií. Nyə a shígé zə nji nə məjúwó, nyə á zə nə məjúwó nə mǝcií námá. Nkǝŋkǝ Shíshim jí wúshined ná jí ntó búbálé. Nkǝŋkǝ Shíshim ηgə bwaagulə ntó næcé nyə wá obúbálé.

⁷ Owúshined búsa ólól*: ⁸ nə Shíshim, nə məjúwó, nə mǝcií; bəsh ólól bwá ηgə bwiiŋg sá ηgwúd. ⁹ Shé má ða magulə bwaagulələ ówúshined wá buud bwá ða bwaagulə yí; yé má Zembí wá í búl bə, næcé Zembí ηgə bwaagulə lán má Mwán yé. ¹⁰ Muud mə búgúlá *Mwán má Zembí yé má ða gwáduga Zembí ηgə bwaagulə nyə lámúd ná ntó jí búbálé. Muud mə bá kú *búgula Zembí yé má ηwa Zembí ná mbwiiŋgye ijǝǝ, næcé a má bə kú magulə sá Zembí ηgə bwaagulə shú má Mwán yé yí. ¹¹ Bwaagulələ wəŋŋ wí náəə: «Zembí nyə a má yə shé cug á kandugə kandugə; cug jəŋŋ í ηgə zhu wá Mwán

4:20 2.9 4:21 4.11; Mat 22.34-40 5:1 1Pr 1.22-23 5:3 2.5; Mbá 30.11; Mat 11.30 5:4 Yuá 16.33 5:5 4.4; Rom 8.37 5:6 Yuá 16.13; 19.34 5:7 Yuá 5.36-37 * 5:7 Míl mícilyá mí ayág mí ηgə lás na ímpánzá íni dí ntága: 7 Owúshined búsa ólól jon dí: búsu ná: nə Sónŋá, nə Ciyá, nə Nkǝŋkǝ Shíshim; bəsh ólól búsa sá ηgwúd. 8 Owúshined bwá njúl námá ólól wa shí: nə Shíshim, nə məjúwó, nə mǝcií; bəsh ólól búsa cún. 5:10 Rom 8.16; Gal 4.6 5:11 Yuá 3.16-18 5:12 Yuá 3.36; 5.24

yé. ¹² Muud jí nə Mwân mə Zembî yé jí nə cug; muud cúgé nə Mwân mə Zembî yé cugé nə cug.»

Iciyá í áməzhúgúlá

¹³ Mó cilə bí isâ íni, bi mpúg ná bi mú nə cug á kandugə kandugə, bí buud ηgə *búgula jíni mə *Mwân mə Zembî wá.

¹⁴ Shé mú nə ηkul mílámúd mísh mə Zembî dí ná ja shé mə gwáámb nyə sâ yí, ηgwóombúlú wəηg í ká bə váál á jí yí, a gwágulə shé. ¹⁵ Nda shé mə mpú ná á də gwágulə məjəgula míshé ná, shé mə mpú námə ná shé é bí sâ shé mə gwáámb nyə yí.

¹⁶ Nkí muud mə dúg *mínyəηú yé ηgə sá *sám, sám wəηgú nda bə sám í də kə nə muud shwiy dí yí, a jégulag nə Zembî; Zembî nyə é yə mínyəηú yé wəηgú cug. Í é bə ntó nji shú mísám mí ádé kə nə buud shwiy dí myá. Nəcə wúl sám í də kə nə muud shwiyud, mə aηgê nə cí ná muud jégulag nə Zembî ja jí sám wəηg yí.

¹⁷ Misóólúgú myâ lílɪŋgî myêsh mísə mísám, nji míl mísám mísə, myâη mí ádé kə nə muud shwiyud myá.

¹⁸ Shé mə mpú ná muud yêsh mə byél byélé á Zembî yé nyə ádé ηgə kə shwóg nə sálə mísám, nji Mwân mə Zembî mə də kyem mbií múúd wəηgâ, Mbúwúlú múúd kú ná nə ηkul mə sá nyə sâ. ¹⁹ Shé mə mpú ná shé bāη bí buud ó Zembî, shí mishwun nyêsh

nyâη í njúl mpəl mə Mbúwúlú múúdud.

²⁰ Shé mə mpú ná Mwân mə Zembî nyə a shí zə, zə wá shé fug mílámúd ná shé mpúg Fwámé Zembî, shé mə nada leedyá nə Fwámé Zembî. Mwân yé Yésus-Kríst wə mə sá ná shé bəg buud ə Fwámé Zembî. Nyə, Yésus-Kríst jí Fwámé Zembî, a jí cug á kandugə kandugə.

²¹ Yé bwán bām, bí ó də bey ózembî wá yadúg!

Kálaad ábêê Yuánes nyə á cilə yé Isâ í dúgyá nə Yuánes ábêê yí

Muud nyə á cilə kálaad éga yé ηgə jəw nyəméfwó nə «Acúmbá muud». Nji, wó ká mpu gwág nda á ηgə lás ná, wo bwey mpu ná nyə á jəla nə bə wúl lúluú ná a jee bə nə dúl bímbí lú íjwúga. A ηgə cilə Cwámba múdá Zembí nyə á féesh yé, bənŋη bwán bé, ntó ji ná Dɔ mə Yésus nə buud wá cínŋηg.

Kálaad éga ji nda Yuánes nyə a kwás isâ nyə á fwo ci kálaad ashúshwóógú dí yí, a wóolə byo mbwoomb: á nyingə báásulə bwo cɛ lú ceelí (4-6), nyingə báásulə ná bwə ó káálúgə nə buud ɔ máshügá (7-11) bwə ηgə ci ná Yésus nyə a shígé bə nə nyúul muud wá. Sâ Yuánes mə kwádúlé wa yí jí ná a lwó váál ókrísten bwə cúgəg nə buud ɔ máshügá bəŋηg yí: á ci ímpánzə 10 nə 11 dí ná: «Bwə nda də jεend váál búúd dəŋηg, bwə á bá nyíngula bəw-bəw mísóólúgú myáŋúđ». A mú ka shínal kálaad nə məkál ná a bá kə wu bwədí, a ka námə ηgə bəda bwo (12-13).

Yuánes ηgə námə bándulə muud yēsh mə lɔ kálaad éga ná a nádag nə fwámé búgə jé,

námə nda nyə á fwo bándulə kálaad ashúshwóógú dí ná.

Məbáda

¹ Mə, Acúmbá muud, mə wə mó cilə wo Cwámba múdá* Zembí nyə á féesh yé, binŋη bwán bwô. Mə ηgə ceeł bí fwámé ceeł. Məméfwó ntəg námə dí ηgə ceeł bí, bóól búúd bēsh bwə á mə mpu óbúbálé wá bwə ηgə námə ceeł bí. ² Sə ηgə ceeł bí ntó nəcé óbúbálé bwə á mə ηwa jiya shédí ícugud, bwə bá námə ji shédí ícug dí kandugə á kandugə.

³ Zembí Sóŋgú bá Mwân yé Yésus-Kríst bwə bá sá shé mpaam, bwə gwág shé cey lámúd, bwə sá námə ná shé cúgəg ná shεε. Bwə bá ηgə sá ntó námə nda shé é ηgə mpu óbúbálé shé ηgə cüla ná.

Cúlagá, bí ηgə cugə óbúbáléd

⁴ Mə a jág bul bə nə məshusug nə gwágulə ná bóól bwán bwô bwə ηgə cugə mbií óbúbálé bwə ηgə jii yí, ηgə bɛ cɛɛ Dâ nyə á yə sá yí. ⁵ Nə ndeé, Amuda, cɛɛ mə zə cilə wo ga í cúgə gúl sâ ágúgwáan ná wo abwélé gwág. Dúsə cɛɛ shé bí nə ndí té wúlə ja shé á tééd ná shé mə bɛ *Kríst yí. Cɛɛ dəŋηg dúsə ná shé cúlag shémé nə shémé. ⁶ Bálə nə ceełí wúsə ná muud bɛ mácɛɛ mə Zembí. Cɛɛ bí á jíg té wúlə ja bí á tééd ná bí mə bɛ Kríst yí, dwə wə cí, nə bí cúlag, dwə wə bí mə jálə nə bɛ yí.

1:1 3Yn 1 * **1:1** Cwámba múdá: Bwə ηgə ci ná ná í cúgə ηkúmba múúd; jisə dúl váál jówúlə Dɔ lú óbúgala. Wo ji nə ηkul dúg Iza 54, bwə ηgə lás nə Siyŋn cínŋηgú nda ηgwól múdá. **1:4** 3Yn 3 **1:5** Yuá 13.34; 1Yn 4.11 **1:6** Yuá 14.15; 1Yn 2.5; 5.3 **1:7** 1Yn 2.18

⁷ Má ci ntó nəcə ncúlyá buud ɔ məshügâ bwá mú shí mishwun, bwá ángê nə magulə ná Yésus-Kríst nyə á zhu wá Zembî zə ηwa nyúul muud. Muud yêsh mə sá ntó yé, muud məshügá wá éne, a ηgə lumbuli nə Kríst. ⁸ Bi ó bey. Í ajíyé ná bi bág shúb sâ sá á ηgə sɔ nə iséy bísú yí, í yidá jii ná bi bág lág myána myêsh myâ cínəng. ⁹ Muud yêsh mə bə kú bɛ nji njígúlá mə Kríst, a yidá nteəng yé, a cugé nə Zembî. Nyəəng mə bɛ nji njígúlá wəəng yé, nywáá ji nə Sósəngá bá bêsh Mwân. ¹⁰ Ná ndeé, ηkí ηgwól múúd mə zə nûη bídí a kú ηgə jíguli njígúlá wəəngá, bí nda lág nyə bídí njów, bí nda jεend nyə. ¹¹ Nəcə muud mə jéend mbií múúd wəəng yé mə nyíngula bów-bôw mísóólúgá myéd.

¹² Mə ji nə zhwoğ zhwoğ isâ mə jááw bî, nji mə shígé ceel cilə bí byo fábúd nə tíndi†. Mə ji yidá bə nə búgə ná mə e bá zə nûη zə lésha nə bí, bi njúl mə njúl, shú ná shé bág bə nə məshusug mäsá kú nə zhúgá má.

¹³ Bwán ó *mínyəηú shilə woó Zembî nyə á féesh yé bwá ηgə báda wo.

Kálaad aléel Yuánes nyó á cilá yé Isâ í dúgyá nà Yuánes aléel yí

Acúmbá muud námá wá nyə á cilá kálaad éga. Nyə á cilá ngwól shwá yé Gáyus. Sá ábulé mpu múúd wəng jé cug, nji ná nyə á bə dúl Də mə Yésus í á ngə bə nə icwucwu yíid. Nji, tɛɛm bə ntó nywáá nyə a shígé bə áməkúu-mə-sóómbâ, nyə á ngə námá bɛ nji obúbálé (1-8). Kuú njəond yé í á shígé bə nda Diyotrêf (9-11). Diyotrêf nyɛ nyə á bə, a njúl ajəláci á Də, a ngə yida ntáma Acúmbá muud jíná, a kú ntâg ngə magulə ná á baagulə ójónj ó ázembî.

Muud nyə á cilá kálaad yé ngə námá ci ná muud bwá á du jŵw nŷj ná Dəmitrî yé (11-12), nyə á bə námá fwámé krîstɛn. A mú ka kə shínal kálaad ná məbádá ngələ bəda oshwá (13-15).

Ja wó lə kálaad éga yí, wo é dúg ná wó ká du baagulə ójónj, wo du lág ókrîstɛn íí, í é bə wo yuug ná wo mpú cɛɛlí ókrîstɛn, wo mpu obúbálé, wo cugé ntâg áməkúu-mə-sóómbâ.

Gáyus

1 Yé álám waamá Gáyus má ngə cɛɛl fwámé cɛɛl yé, mə Acúmbá muud wá má cílá wo kálaad éga. 2 Wɛy e, mə ngə jəgula nə Zembî ná wo búgubanugí ikóómb byêsh,

wo bág mpwogé námá nda *shíshim wô í ngə buguban ná. 3 Má ci ntó nəcɛ mə a jág bul bə nə məshusug ja bóólúgá ómínyəŋhú óshé bwá á wóós wa yí. Bwá á ngə bwiing ná wo ngə mpu bɛ obúbálé, kuú njəond wô wí námá nji óbúbáléd. 4 Má du jág bul bə nə məshusug ja má gwág ná bwán bām kuú njəond wánj wí nji óbúbáléd yí. 5 Wɛy, wo ngə ŋkêny mbag ómínyəŋhú óshé, bwá njúl ntâg ojónj; wo ngə sá jə sóólúgú í ngə mpíya nə búgə gwô. 6 Bóólúgá bəng bwá á zə bwiing wa sádí *Də dí ná wo ji bul bə nə cɛɛlí. Má jii ná wo yág bwo sá í é kwíind bwo njəond wánj dí yí, wo ɔ sá mbií í jálá nə Zembî yí, ntó í é bə jə sá. 7 Mpug ná bwá ngə kə njəond ni dí ná bwá kə ngə bwiing jəjə lánj má *Krîst. Ja bwá ngə ntâg kə ni, bwá áshígé jii ná ikúl ishús í yág bwo təɔ kwíindyá. 8 Í jii ná sá dúg jééɛg váál búúd ni bədud. Sá má ká sá ntó, sá má wá məbwá ísɛy bwá ngə sɛy shú óbúbálé yíid.

Diyotrêf

9 Mə á cilá Də dán kúkáláádú; nji, Diyotrêf nywáá muud mə cɛɛl ná nyə wá dúg ci yé, nyə anɣê nə magulə sá bísú íciyá. 10 Sâ jəng wá í bá sá ná, ŋkí mə zə nŷj, mə zə lwó bów-bŵw mísóólúgú myêsh á ngə sá myá. A ngə jág bul lweegushi sá jínə. Né ndeé, nyə ashúgé bimbí dəngú, a ngə ban ná nyə alágé bwááŋg má ngə nti ná bwá

zég bwiing jɔjɔ lán wá. A ηgə bə, nyəméfwó ηgə ban bwo ntáni, a ηgə nyiηgə ntágulə bɔɔηg bwé ηgə cɛel lég bwo wá ná bwé kú lég bwo, a ηgə yíl bwo Dɔ dí. ¹¹ Wey, wo kú du yagula búúd bwé du sá mábôw wa, dugú yagula bɔɔηg bwé du sá mánywa wá. Muud yêsh mə du sá mánywa yé, ji yé má Zembî; nyɔɔηg má du sá mábôw yé nyə afwóyé mpu Zembî.

Dəmitrî

¹² Buud bêsh bwé ηgə ci ná Dəmitrî ηgə kyey jɔ kuú njɔɔnd, obúbálé bwé ηgə nyîn nyádí cug dí wá bwé ηgə námé bwaagulə ntó. Tɔɔ sá méfwó sé ηgə námé ci ntó, wo mpú ntâg ná sé má du lás nji búbálé.

¹³ Mə ji nə zhwog isâ má cílá wo; nji mə acéélé cilə wo fóbúđ nə tíndi*. ¹⁴ Mə ji yidá bə nə búgə ná shwé wál bá zə dúgya, shwé ka lésha, wo njúl mə njúl. ¹⁵ Zembî ké sá ná wo bég ná shɛɛ! Oshwé bwô bwé ηgə báda wo. Wo ɔ bádá námé mə oshwé bâm, ηgə báda bwo ηgwúd ηgwúd.

1:11 1Yn 2.29 **1:13** 2Yn 12 * **1:13** tíndi: Í á du bə wúl mbií mójúwó nda mójúwó má lwaaw; bwé á du juwo kwas mójúwó mɔɔηgúđ ka du cilə nə ndí.

Kálaad Yûdә nyә á cilә yé Isá í dúgyá nә kálaad mә Yûdә yí

Ja wó lј kálaad éga yí wo é dúg ná mátéédúléd ná muud nyә á cilә yé nyәмéfwó ngә jaaw jíná dé ná nyә wá «Yûdә, lwaá mә Yésus-Kríst, mínyoŋhú má Zhâk» (Mat 13.55).

Kálaad mә Yûdә nyә anğê nә dúgya nә ŋkúmba Dɔ, a ngә dúgya nә okrísten bêsh. Kéel dé í ngә námá bul bә nda dé Pyêr nyә á cilә kálaad yé ábeê dí yí (na jí, wo bul dúg 2Pr 2): okálaad obá bәoŋg bêsh bwá á ngә lumbuli nә buud bwá á ngә kyey nә waguwo waguwo mínjígulá wá, bwәмéfwó bwá ngә cugә cug misám.

Yûdә nyә a téed kálaad yé nә isá bwá dә námá ci mátéédúlé má kálaad dí yí (1-2), ná ndeé, a mú ka zә lumbuli nә mimbúwúlú mí búúd myәoŋgú nә ŋkulú, buud sә ngә ci ná bwá á ngә kyey nә nyaan-nyaan mínjígulá zә nyíŋgal Dɔ mә Yésus dí wá, a lwó mábôw bêsh bwá bá bwәma nә ndí má (3-16). Ná ndeé, Yûdә mú ci nә okrísten báá ná bwá yímúg mәnyúúl búgád (17-23), ngә kә shwóg ngә bç mínjígulá bwá á bwey ŋwa myá. A mú ka kә shínal kálaad nә yálә Zembî gúmá, «Zembî ŋgwúd nә ŋgwúd ngә

cug shé nәcé Cwámба íshé Yésus-Kríst yé» (24-25).

Kálaad éga ngә lwó ná ijj́ó bí nә mәma mәma ŋkúl, a ka námá lwó ná mәma mәma kwiindyá nә bwágá lúú í ngә zhu okrísten wá Zembî nә wá Yésus-Kríst í, zhí á Ŋkęŋkę Shíshim (20-21).

Mәbádá

¹ Mә Yûdә lwaá mә Yésus-Kríst, mә mínyoŋhú má Zhâk, mә wá má cíl kálaad éga. Má cilә bí buud Zembî Sóŋgú mә céel wá, buud nyә á jôw wá, á ngә baagulә kә wóós ja Yésus-Kríst mә bá zә yí. ² Zembî búlug ngә gwág bí cey lámúd, a búlug sá ná milám mí bág bí ná shee, a búlug cәel bí.

Oyíguli ó máshügá básә

³ Yé óshwá bâm má búl cәel wá, í á ngә ná bul bә mә yéesh ná mә cílәg bí isá í dúgyá nә cug Zembî má yә shé bêsh yí. Mә má ka kwey ná jísә mә yímbulí ná mә cílәg bí, wá bí ŋkul mәnyúúléd. Zembî nyә á yә míféeshá mí búúd myé búgá ja ŋgwúd á kandәgә. Ságá lumbulí shú kaambulälә nә búgá jәoŋgá. ⁴ Mpugá ná bóól búúd bí kú bísh Zembî wá bwá á má zә nyíi bídí gwoŋg dí nyima. Buud bәoŋgú bwá má yid mpaam má Zembî wúsú, í yida bә nda nywá wá í ngә ye bwo ŋkul ná bwá sáág ásíy-síy; bwá ngә shwána Mása nә Cwámба wúsú Yésus-Kríst. Bweyúlә búúd bәoŋgú intágulí byáŋ í á bwey bә cilyá.

5 Tεem bæ ná bi má bwey mpu isâ íga byêsh ná sán sán, má cœl báásulæ bí ná Cwám̄ba nyæ á yíl kúl búúd jé mányámád Igípten nji, nyæ á zæ jan̄gulæ bæŋg bwá áshígé shwu mányúul næ nyæ wá. 6 *Wæŋgæles bwá áshígé baagulæ cé jan̄ wá, bwá á yida mpán̄gulæ jiyá jan̄ wá, Cwám̄ba nyæ a wá bwo míkwoolú myâ kandugæ kandugæ dí, yídúgúd ŋgálæ bwánd mæma jwôw Zembî mæ bá zæ cígal mílású yí. 7 Ntó námá, buud ɔ Sódóm næ Gomor næ miŋgwála bínón̄ bwá á bæ mælaad wá, bwá á wusæ mænyúul ásíy-síy dí nda wæŋgæles bæŋg, bwá ná bwá ká næ jan̄ga ná ndéé kæ jan̄ga míshwun mí cúgé mbií ŋgwûd næ myáŋ myá. Nda bwá á sá ntó ná, bwá ŋgæ yóola næ intúgúli yâ kuda á kandugæ kandugæ: mæma yuug wáni.

8 Ná ndéé, buud bwá á má zæ nyíi bídí gwoon̄g dí nyima óni, bwá ŋgæ námá sá isâ mbií ŋgwúdú wœŋgá. Bwá ŋgæ yád mænyúul máŋ nda buud bwá ŋgá cugæ cug í dæ bæ mántaméd wá, bwá ŋgæ ban jiyá ícwám̄ba má Zembî, ŋgæ lás næ wæŋgæles wâ mílwaná *bwaasúlæ mpu. 9 Í njúl ná Míshiyêl, kúkúamá wæŋgæles nyæ a shígé sá ntó. Ja bá Njwû mæjamb bwá á séŋusa mækâl shú mbimbæ má Moyíz yí, nyæ a shígé bwele lás næ Njwû mæjamb

bwaasúlæ mpu. Nyæ á yida ci næ nyæ ná: «Zembî ŋkáándúg næ wo.» 10 Nji, bân̄ bí ná, sá bwá ampúyé yí, bwá lás næ gwo bwaasúlæ mpu; bwá ŋgæ cugæ nda ocúdí, dæ sá isâ nda bwá cúgé næ milâm; Zembî mæ bá jan̄gulæ bwo. 11 Mæntágula næ bwo, næcé bwá ŋgæ bæ kuú njœnd mæ Káan; bwá má wá mányúul ócícéndé dí ná bwá sý *mwaanê nda Balaam bwá má yæ shwiy næcé bwá má sá míngáádá nda Korê. 12 Sœŋgyálæ bínón̄ má sééŋgyá ídína dí yí í yidá bæ bí bæógú; bwá sá ŋgúlúgú dæg kú gwág shwôn, bwá yáág nji næ bwáméfwó. Búsæ nda miŋkúdú mí dæ bándæwo ntó ná ndéé ŋkwô mú zæ caam myo mpú kú nywô myá. Búsæ nda ilí í má bæ kú wúmæ wæla læ mpúmá dí, í má mun ná ndéé í má shwáás yí. 13 Námá nda ikwô í mân̄ í dæ wusæ vúl næ isâ í mæbwam mimbii mimbii ncindyé dí ná, ntó námá wé bwá dæ wéeshuli mísóólúgú mí shwôn myáŋ mísh má búúd dí yé. Bwá nyiŋgæ námá bæ nda wæacén-cénî wâ jon̄ bwá má wú lwoŋ wán̄úd ŋgæ ntân̄ ntó wá; Zembî má kwambulæ bwo jan̄ jiyá kúl yídúgú á ná kulúd jí kandugæ á kandugæ yí.

14 Inœog muud á kala búúd zan̄gbá mpúsæ má Adam, nyæ a cúndæ cúndá wán̄ ná: «Cwám̄ba ŋgæ zæ næ wæŋgæles bé, búsæ bímbí múúd cúgé næ ŋkul ló yí.

1:6 1Pr 3.19-20; 2Pr 2.4 1:7 Mat 19.1-24; 2Pr 2.6 1:8 2Pr 2.10 1:9 Mbá 34.6; Zak 3.2; 2Pr 2.11 Míshiyêl: Mbú 12.7 1:10 2Pr 2.12 1:11 Káan: Mat 4.3-8; 1Yn 3.12 Balaam: Il̄j 22.7, 17; 1Pr 2.15 Korê: Il̄j 16.1-34 1:12 2Pr 2.13, 17 1:13 Iza 57.20; 2Pr 2.17 1:14 Mat 25.31 Inœog: Mat 5.18, 21-24; Heb 11.5

¹⁵ A zə sámb búúd bēsh milású, zə bwaagulə búúd bí kú bish Zembî wá bów-bôw mísóólúgú myáŋ myâ kú bish Zembî, nə iciyá í mpyóŋ byēsh ósól ɔ *mísám bəŋŋ bwé á lás nə nyə yí.» ¹⁶ Haaw! Buud bí kú bish Zembî wá búsə nji ná shúsúlú shúsúlú, nji bwé wə də tədəwa nə mələl mə cug; kuú njəond wáŋ í ngə bɛ nji bów-bôw íyéesh byáŋ; bwé də lás məma míkaand, bwé faag múúd nji nyəŋŋ bí nə ŋkul ŋwa mfií nyədí yé.

Məcwûŋ shú óbúgula

¹⁷ Bi bāŋ oshwə bām mə búl cəel wá, tédúgágá isâ *búúd ɔ lwámá ɔ Cwámba wúsú Yésus-Kríst bwé á jaaw yág yí. ¹⁸ Ngaá nə bwé á ci nə bí nə, «Ja í bá zə bə nə cug á shí ga í wál zə shín yí, buud ɔ cóógú bwé bá bə, kuú njəond wáŋ í bá ngə bɛ nji iyéesh byáŋ yâ kú bish Zembî.» ¹⁹ Bwé wə óni; bwé ngə sá nə buud bwé ngəg nə béégya, bwé ngə cugə nji nda isâ í shí í ngə kə bwo mílúúd ná, bwé cúgé nə Shíshim mə Zembî.

²⁰ Bi bāŋ oshwə bām mə búl cəel wá, wágá ŋkul nyín nyēsh ná bi dúg də cwínya, bóól cwíny bóól shú nə cug jín jēsh í bág nji isâ bí á *búgula yííd. Dugá sá məjəgula bi ngə bɛ kwíindyá Nkəŋkə Shíshim mə kwíínd bí yí. ²¹ Cwámba íshé Yésus-Kríst mə bá zə lwó ná a gwág shé cey lámúd, a bá zə yə shé cug á kandugə kandugə. Té bí é ngə bwánd

wəla dəŋŋ yí, ngəgá nə cugə bi ngə mpu ná Zembî ngə cəel bî. ²² Gwágúgá buud bwé ngə ná zhízhigə wá ŋkúŋkwóŋúlə. ²³ Bəŋŋ bwé mú ngə kə kuda dí wá, dáágúságá yíl bwo, bwé fáámug. Bi ɔ gwág bóólúgá ŋkúŋkwóŋúlə. Nji bi ɔ bey, mpi-igá isâ bwé ngə sá yí, bí mpii tɔ káándə bwé ámə sá məbôw nə ndí yí.

Zembî ŋwág gúmə

²⁴ Ná ndeé, Zembî jí nə ŋkul sá nə bi bág kú bwim bəŋgú, bi ka bá kə tōw nə məshusug nyədí mílwanád, bi njúl kú nə sá á jumág yé, ²⁵ nyə Zembî ngwûd nə ngwûd ngə cug shé nəcé Cwámba íshé Yésus-Kríst yé, a ŋwág gúmə, nə icwámba, nə ŋkul, nə ijwûga, tééd mátéédúléd, zə wóós múús, kə kumə kandugə á kandugə! Amen.

Kálaad Mbúgúlú má Yuánes Isâ í dúgyá nà Kálaad Mbúgúlú yí

Yuánes wá nyà cilè kálaad Mbúgúlú. A ngə bágulə isâ Yésus nyə á lwó nyə yí.

Okrísten bwá á ngə bwəma nà cúwúlí nəcè Yésus-Kríst. Kálaad Mbúgúlú ji ka bə shú ná a wá bwo ŋkul, bwá kág shwóg búgula Yésus, bwíng lúú nji nyádí.

Sé bí nà ŋkul ci ná məma mánkəw mäsə kálaad éga dí ntúga:

- (1) Okálaad zangbá shú mádɔ zangbá mã Azî Minîr, faan dúsə nà shí bwá ngə jəw mwəw mēga dí ná Turki yí (1.4–3.22).
- (2) Yuánes má ŋkəŋ kə gwəw, a má kə dúg zhwog isâ (4.1–20.10):
 - (a) kında á jəŋ í ngə yə Zembî gúmá (milúu 4 nà 5);
 - (b) kálaad á mífeedyá zangbá (6.1–8.1);
 - (c) micwəŋ zangbá (8.2–11.19);
 - (d) ŋkəndú bənəŋ ibiin ibá (12.1–13.18);
 - (e) Mwâ Ncwəmbə nà buud 144 000 bwá á wú míkwmúd wá;
 - (f) wəŋgəles jaaw nda cígúlé mílúsú í bá bə ná (14.1–20);
 - (g) ibálá zangbá yá mpimbə má Zembî (15.1–16.21);
 - (h) Babilon mə bá bwíl, nà biin, nà muud micúndá

á ibəmb nə Sátan bwá jɛ (17.1–20.10).

- (3) Milúu 21 nà 22 mí ngə cündə nà Zembî ngə kwəməsa ná á bá té isâ ncuncumbə.

Kálaad mə ké shîn nə jəjə ŋkaagə Múúd nyə a gwúm yé ngə kaag yí, nəəó: «Haaw, mə wál bá nyiŋgə zə» (22.21).

Mətédúlé

¹ Kálaad éga jisə mbúgúlú Yésus-Kríst ngə bágulə isâ Zembî nyə a cwíny nyə ná a lwóg ósól ə mäsáal bé yí. Jísə isâ í mú kúnə-kúnə ná í zə sɪy yí. *Kríst nyə á ka kənd *əŋgəles yé ná a kág lwó sól mäsáal yé Yuánes isâ byəŋgə.

² Yuánes nyə á ka bwaagulə ná isâ byəsh nyə á dúg yí, bísə isâ Zembî nyə á nti Yésus zə lwó nyə yí. ³ Muud ngə lɔ íciyá kálaad éga ngə cündə yé, nywáá má jəla, tɛm bə bəŋgə bwá ngə gwágulə isâ bísə cilyá cínəŋg yí, bwá ngə baagulə byo wá, bwá má námə jəla, nəcè isâ byəŋg í wál zə sɪy.

Məbádá

⁴ Mə, Yuánes wá má cílə mádɔ mə Zembî zangbá mäsə Azî má.

Zembî nyə á bə yé, á jísə yé, á ngə zə yé, bənəŋ mishíshim zangbá mí tál nyə mpwóómbú caŋgəd myá bwá ó sá bí mpaam, bwá ó sá námə ná bí cágəg ná shɛɛ. ⁵ Yésus-Kríst muud jísə wúshinəd abúgúlag yé ké sá námə bí mpaam, a sá ná bí cágəg ná shɛɛ. Nyə wá jísə muud ashúshwóógú bwelélə

gwùm, a njúl Cí í jwú nà micí myâ shí ga myêsh yé.

Nyà muud mà céél shé yé, muud nyà á yà kwolós dí wéeshùli mácií mé shú ná a cug shé nà *misám yé, ⁶ nyà a sá ná shé bág buud ó faan dé, ofada ó Sóòngú yé Zembî, nyà Yésus ñwág gúmá nà ñkul, kandugá á kandugá. Amen.

⁷ Dugá, a ñgə zə mĩnkúdúd, muud yêsh mà bá dúg nyà, tɛem bə bɔɔng bwá á cúwal nyà nyúúl wá. Ikúl í búúd byêsh í bá ñgə tədɛwə shú déd. Haaw, í bá bə ntó, Amen.

⁸ Zembî Cwám̄ba ñgə ci ná: «Mə ji Alúfa, mà Oméga*, mà jisə, mà á bwey dɛ bə, mà ñgə námá zə, mà ji áñkul nyêsh.»

Yuánes nyà a dúg ntamá á mísh ná bagá

⁹ Mə *mĩnyɔɔh̄ wán Yuánes, mà muud shé ñgə bwəma nà məntágula məmpwúd, shé tál cé ícì ñgwúd, shé nà zény ñgwúd kálə shwóg nà Yésus yé, bwá á kənd mà mĩkwám dí ñkwamá bwá jów ná Patmos yí. Í á bə nəcè Milésú mí Zembî, nà mà wálə cug jām ná mà ñgə bwĩing lán má Yésus. ¹⁰ Í á ka zə bə, jwów má Cwám̄ba†, Nkɛɛkɛ Shishim nyà á zə sá mà nda mà ñgə cugə ñji *shishim dí; mà mú gwág dúl kál mádí mpásə kwon, í ñgə lás gwów-gwów nda cwôñ. ¹¹ Kál dɔɔng

í á ñgə ci ná: «Cilág sá jêsh wó ñgə dúg yí kálaad dí, wo kándug mádɔ zangbá mágád: ná *Dɔ á Ifêz, nà dɔɔng á Simirnə, nà á Pərgām, nà á Tiy-atír, nà á Sardes, nà á Filadelfi nà á Lɔwdisê.»

¹² Mə á ka yid ná mà dúg múúd nyà á ñgə lás nà mà yé. Ja má má yid ntúni yí, mà mú dúg ícè í lám̄ba zangbá í njúl síyá nə or. ¹³ Mə mú dúg ñgwól múúd tál na mpádúgá ícè í lám̄ba, a ñgə bɛɛla nə Mwân mà Múúd. Nyà á bə a má bwáád jud ñgə wɔɔla kə wóós məncíndúgúd, nə fwánɔgə or fífú nyə kugud. ¹⁴ Lúu yé nə shilú jé í á bə ñkí jág fumə, cɔ məfumə mà fóm. Mísh mé má á ñgə lwenya nda mĩngwiile. ¹⁵ Məkuú mé má á ñgə faan nda ñkwánz bwá má gwíing kuda dí ná ndéé í mú títi yí, kál dé í á ñgə shwag nda ikwɔ́ í máñ í dɛ shwag ná. ¹⁶ Nyà á bə a mbíd wəacén-cénì zangbá nyádí mbwə məncwúméd, kafwɛɛ í á ñgə cúwo nyə mpu dí, í njúl ñjəwá ikóómb íbá, mpwoombá nyé í á bə nda jwów ja í má mpu cwíl yí.

¹⁷ Nji mà á dúg nyə yí, mà á búla nyádí shí məkuú, mà mú kân nda mbimbə. A mú bəd mà mbwə məncwúm yé nyúúlúd, nyə nə mà ná: kú bɛɛg fúnda, ¹⁸ mà ji mətédúlé nə məshíné, mà ji nyɔɔng á

1:6 5.10; 20.4, 6; 22.5; MmN 19.6; 1Pr 2.9 **1:7** 1.13; Dan 7.13; Mat 24.30; Yuá 19.34, 37; 1Te 4.17 **1:8** 1.4, 8; 2.8; 4.8; 11.17; 16.5; 21.6; 22.13; MmN 3.14; Iza 44.6

* **1:8** Alúfa nə Oméga: Bísə, nə kanɔ́ áshúshwóógú nə áməzhúgúlá yá kál lú garɛk. Ntó má ká ná «mətédúlé nə məshíné». **1:9** 22.8 **1:10** 17.3 † **1:10** Na ji jwów lú shwénde, jwów ókrísten bwá dɛ yə Cwám̄ba gúmá yí. **1:11** 4.5 **1:12** Zak 4.2 **1:13** Dan 7.13; 10.5 **1:14** Dan 7.9; 10.6 **1:15** 14.2 **1:16** zangbá: 4.5 kafwɛɛ: 2.12; 9.15; Heb 4.12 **1:17** 1.8; Dan 8.17-18 **1:18** Rom 14.9; 1Kr 15.3-4, 25-26

kuwô. Mə á yə, ká dʉgí, mə ji kuwó, mə é ji kuwó kandʉgə á kandʉgə. Mə mbid shwiy nə ban mínjîm mádí jwónz lú mbwád. ¹⁹ Ciləg sâ jêsh wó má dʉg yí, nə sá í ngə síy yí, nə byəng í é zə bə yí. ²⁰ Mə zə féeğ wo *ndimba wəacén-cení zəngbá wó ngə dʉg wa mádí mbwə mənchwúm dí óga, nə ndimba ícé í lámba zəngbá bísə síyá nə or yí: wəacén-cení zəngbá óni búsə *wəngəles wá mədɔ zəngbá, ícé í lámba zəngbá í njúl mədɔ zəngbá.

2

Kálaad á Dɔ á Ifɛz

¹ Ciləg *əngəles á *Dɔ dúsə Ifɛz yé ná: muud mbíd wəacén-cení zəngbá nyədí mbwə mənchwúm dí yé, á ngə kyey mpədúgá ícé í lámba zəngbá bísə síyá nə or yé, ngə ci ná: ² «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mpú bímbí wó ngə wádʉga nə iséy yí, mə mpú zény wó jí nə ndí ná wó cɛɛl ngə kə shwóg yí; mə mpú ná wo ádé magulə ná binónj mimbúwúlú mí búud ngəg nə cʉgə. Mə mpú ná wo á bigas buud bwə dʉ ci ná búsə *buud ó mílwámá bām mɛɛ nda mpu bwo wá, wo á bigas bwo ná ndé wo mú kwey ná bwə ngə shüig. ³ Wo jí nə zény ná wo kə shwóg, wo a má dʉg micúŋ shú dām dí ná dʉg dʉg, njí wo aŋgê nə kə mpús. ⁴ Njí mə ngə ná jum wo nə sá ngwûd, jí ná wo anyíngé ná cɛɛl mə

nda wó á fwo dʉ cɛɛl mə ná. ⁵ Tədúgág kúl wó ngə zhu nə mbəngú yí, céndúg tədúgá, wo nyíngəg tééd mísóólúgú myô mí ashúshwóógá. Nkí ntó dí, mə zə nûŋ, zə yíl cé lámba gwô kúl í dʉ tōw yí. ⁶ Í njúl ná mə ngə gwág wo nywa nəcé wó mpíi mísóólúgú mí búud bwə ngə bɛ Níkwalá wá, námə nda má mpíi mísóólúgú myəngə ná. ⁷ Muud jí nə məlwə má gwág yé, kə mpú gwág ísâ Nkɛŋkɛ Shíshim ngə jaaw mədɔ má Zembî yí. Muud mə bá ntɔ yé, mə bá yə nyə ŋkul ná a dág bumá líí á cʉg í tál *Paradis má Zembî dí yí.»

Kálaad á Dɔ á Simirnə

⁸ Ciləg *əngəles á *Dɔ dúsə Simirnə yé ná: muud jísə mətéédulé nə məshíné yé, nyə á yə ná ndéé a nyíngə gwûm yé, ngə ci ná: ⁹ «Mə mpú bímbí wó ngə bwəma nə micúŋ yí, mə mpú ná wo ngə cʉgə mábúwa dí, í njúl ná wo jí nə kúm. Mə mpú bímbí bəngə bwə ngə shüig ná búsə *Oyúden wá bwə ngə ntáma wo jíná yí. Bwə cúgə fwámé Oyúden, búsə buud wá Dɔ mə *Sátan. ¹⁰ Wo zə bá jug, njí sá jəngə í ajéláyé nə sá wo ifwaas. Dʉgí, Njwû məjamb má bá zə sá ná bóól búúd bín bwə kəg mimbwugud; sâ jəngə í bá bə bí məkugulə shú ná sâ bí búsə yí í mpúyúg. Bì é jug tãŋ mwôw wûm. Wo əbaagulə kuú njəond wô kə wóós jwów lú shwiy, mə ka bá bwéed wo

2:1 1.16, 20; Ifz 1.1 2:2 2Kr 11.13; 1Yn 4.1 2:5 2.16, 22; 3.3, 19 2:7 22.2, 14, 19; Mat 2.8-9; 3.22; Eze 28.13; 31.8; Mat 13.9, 43 2:8 1.8, 18 2:9 2Kr 6.10; Zhk 2.5 Sátan: 3.9; 2Kr 11.14-15 2:10 Mat 10.28; 1Kr 9.24-25 2:11 20.6, 14; 21.8

cug nda *tûm gúmá. ¹¹ Muud jí nà mǎlwê mǎ gwág yé, kǎ mpú gwág ísâ Nkêŋkê Shíshim ñgá jaaw mǎdɔ mǎ Zembî yí. Shwiy ábée í ábúle ná bii múúd mǎ bá ntɔ yé.»

Kálaad á Dɔ á Pɛrgâm

¹² Cilág *éŋgales á *Dɔ dúśá Pɛrgâm yé ná, muud jís ná nǎ kafwele ñjəwá íkóomb íbá yé mǎ ci ná: ¹³ «Mǎ mpú kúl wó ñjúl yí, *caangé mǎ *Sátan jí ñûŋ. Mǎ mpú ná tɛem bǎ ntó, wo mǎ nada nǎ jíná dǎm. Mǎ mpú ná tǎo ja bwá á gwú wúshined waamê abúgúlág Antipas ñûŋ bídí kúl Sátan ñjúl yí, wo a shígé kílya búgá wó ñgá *búgula mǎ yí. ¹⁴ Nji mǎ ñgǎ ná jum wo nǎ búbaalé ísâ: wo jí nǎ bóslágá búud na bwá ñgá bɛ minjígúlá mí Balaam. Balaam nyǎ a jíguli Balag ná a sáág ná buud ɔ *Izɛrɛyél bwá dág ocúdu buud bwá ámǎ cígǎ shú ózembî ó áyadúg wá, bwá wúsag námǎ mǎnyúul jaŋga dí shú nǎ bwá bág nǎ bǎogú bwá dí ícugud. ¹⁵ Wo jí námǎ nǎ buud bwá ñgá jíguli minjígúlá mí búud bwá ñgá bɛ Níkwalá wá. ¹⁶ Céndúg tédúgá, ñkí ntó dí, mǎ leel námǎ wóśś ñûŋ, zǎ lúmbali nǎ buud bǎoŋgú nǎ kafwele jí mǎ mpu dí yí. ¹⁷ Muud jí nǎ mǎlwê mǎ gwág yé, kǎ mpú gwág ísâ Nkêŋkê Shíshim ñgá jaaw mǎdɔ mǎ Zembî yí. Muud mǎ bá ntɔ yé, mǎ bá sá ná a dág *mána mǎ jí nǎ ndí shwoó dí yé, mǎ

yǎ námǎ nyǎ kwóógú áfufumá í ñjúl nǎ jíná ágúgwáan cilyá, jíná dí ná tǎo muud nda mpu yí; muud mǎ bá námǎ mpu dwo ñji muud mǎ lág kwóógú yé.»

Kálaad á Dɔ á Tiyatír

¹⁸ Cilág *éŋgales á *Dɔ dúśá Tiyatír yé ná: *Mwân mǎ Zembî, muud jí nǎ mísh mǎ ñgá lwenya nda minŋwiile yé, á jí nǎ mǎkuú nda ñkwánz yé, ñgǎ ci ná: ¹⁹ «Mǎ mpú mísóslágú myô myêsh, tǎo cɛelí gwô, tǎo búgá gwô, tǎo sáal dwó, tǎo lám jísów wó jí nǎ ndí yí. Mǎ mpú námǎ mísóslágú wó mú ñgǎ sá ja ga dí myá, mí bulya cɔ mí ashúshwóógú. ²⁰ Nji mǎ ñgǎ ná jum wo nǎ sá ñgwúd. Wo ñgǎ dúg misóslágú mí Zhézabel nǎ mísh. A ñgǎ yad ná a jí mudá micúndǎ mǎ Zembî, a ñgǎ shiig osóol ɔ mǎsáal bǎm ná bwá ñgǎg nǎ sá jaŋga, bwá ñgǎg nǎ dǎ ocúdu buud bwá ámǎ cígǎ shú ózembî ó áyadúg wá. ²¹ Mǎ a mǎ yǎ nyǎ fwála ná a céndúg tédúgá, ñji nyǎ acéélé yow jaŋga. ²² Ná ndeé, mǎ bá sá nyǎ ná, mǎ bwíŋ nyǎ bwágá *incwaw í ntugud; ná ndeé, buud bêsh bǎnónŋ bwá á sá minɔomb wá, mǎ bá lwó bwo incwaw í ntug, ñkí bwá acéndé mítédúgá ná bwá yow mísóslágú mí abúbôw myé myowŋg. ²³ Mǎ bá námǎ gwú bwán bé bêsh, mǎdɔ mêsh mǎ ka bá mpu ná mǎ wǎ mǎ bigas mítédúgá nǎ iyéesh í búud,

mə bá jəna nə muud yêsh a bídí, bɛ mísóólúgú myé. ²⁴ Nji, bí bɔɔŋg óbúgula wâ Tiyatír bí aŋgê nə bɛ minjígú alá mí múdá wɔɔŋg wá, bí buud bí áshígé nyíi ísâ bwá ŋgá jôw ná mindimba mí *Sátan dí wá, mə á nyiŋgəyé ná bá káág bí wúl mbag. ²⁵ Mós ji nji ná, bi mpúg bii sá bí bí nə ndí yí kə kumə ja mə bá nyiŋgə zə yí. ²⁶ Muud mə bá ntɔ yé, múúd mə bá síya nə mə ná ndéé kə wóós ja shí ga í bá shîn yé, mə bá yə nyə ŋkul ná a jwúg nə ikúl byêsh, ²⁷ a ka bá ɗu fála byo nə ŋkúd nda muud mə bwú mímbágó mí mpíí yé. ²⁸ Námə nda Dâ nyə á yə mə ŋkul ná, mə bá námə yə nyə acén-cení mə ɗu faan mpámán mpámán yé*. ²⁹ Muud jí nə məlwê mə gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgá jaaw məɗɔ mə Zembî yí.»

3

Kálaad á Dɔ á Sardes

¹ Cilóg *éŋgəles á *Dɔ dúsó Sardes yí ná: muud jisó nə mishíshim mí Zembî zəŋgbá nə wəacén-cení zəŋgbá yé mə ci ná: «Mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Buud bwá ŋgə bul gwáduga ná wo ji kuwó, í njúl ná wo ji mbimbə. ² Jigu ŋkasə, wo lúlushig súsúsá í mə lúg ni, í á bá yə. Nəcə mə mə dúg ná mísóólúgú myô mí afwóyé bə mílwándúlá mísh

mə Zembî waam dî. ³ Tédúgág nda wó á lág njiígú alá ná, nə nda wó á gwág wə ná. Céndúg tédúgá, wo nyiŋgəg baagula njiígú alá wɔɔŋg. Wó ká bə kú ji ŋkasə, mə zə nda júwâl, wo kú mpu ja mə é wóós yí. ⁴ Nji, bósólúgá búúd wâ wódí Dɔ dí nûŋ Sardes bwá a shígé wá nyéé myáŋ míkáándád. Bâŋ wá sánónŋ mə bá kyey sámabá wá, nə mikáándé mí áfufumé nəcé í jalá nə bwo ntó. ⁵ Nə ndéé, muud mə bá ntɔ yé, mə bá bwééd nyə káándé áfufumə. Mə abúlé jímbal jíné dé kálaad á cug dî. Mə bá magula nyə mísh mə Sósŋgú waam bə́nŋŋ wəéŋgəles béd. ⁶ Muud jí nə məlwê mə gwág yé, ká mpú gwág ísâ Nkɛŋkɛ Shíshim ŋgá jaaw məɗɔ mə Zembî yí.»

Kálaad á Dɔ á Filadelfi

⁷ Cilóg *éŋgəles á *Dɔ dúsó Filadelfi yé ná: Nkɛŋkɛ muud, Muud á obúbálé, muud jí nə juwuga njów mə *Dávid yé; muud jí ná, á ká juw, muud nda fad; á ká fad íí, muud nda juw yé, á ci ná: ⁸ «Mə mpú mísóólúgú myô, mə mə juw mpumbé wódí shwóg, mpumbé múúd cúgé nə ŋkul fad yí. Mə juw wo wə nəcé wo cugé mpu bə nə ŋkul, nji wo mə baagula kéel dâm kú kílya mə. ⁹ Mə bá yə wo buud básá Dɔ mə *Sátan dí óni, bwá ŋgá ci ná básə *Oyúden, bwá nda bə fwámé Oyúden óni; bwá ŋgə

2:25 3.11 2:26 12.5; 19.15; Sôm 2.8-9 2:28 22.16 * 2:28 Námə nda 22.16, acén-cení mə ɗu faan mpámán mpámán yé jisə yuug á ŋkul Dâ mə bá yə múúd wɔɔŋg yí. 3:1 1.4, 16 3:3 16.15; Mat 24.43; 1Te 5.1-2 3:4 6.11 3:5 Mat 10.32 kálaad: 13.8; 17.8; 20.15; 21.27; MmN 32.32; Sôm 69.29; Iza 4.3; Luk 10.20 3:7 Iza 22.22; Mat 16.19 3:9 2.9; Iza 49.23; 60.14

shüig. Mə bá sá ná bwé zég kúd wo mæmpwoombú shí, bwé mpu ná mə á cæel wo. ¹⁰ Nda wo á baagulə kéeł dâm nə zény ná, mæmfwó mə bá námə baagulə wo ja fwála lú mákugulu í bá zə kwaga nə shí nyêsh yí. Muud yêsh á shí ga mə bá bwəma nə məkugulu mœng. ¹¹ Mə wál bá nyingə zə. Biig sá wó jí nə ndí yí ná kpwíny, shú ná muud kú bá déég wo *tûm gúmé wô.

¹² «Muud mə bá ntə yé, mə bá təl nyə Zembî waam dí Mpáanzə ná shím, a nda bá nyingə wú cínəng. Mə bá cilə nyə jínə má Zembî waamə nə jínə lú ηgwála mə Zembî nyúúlúd. Nηwála wœngú wé Yurúsəlem agúgwáan mə bá wú gwów wé Zembî yé. Mə bá námə cilə nyə jínə dâm ágúgwáan nyúúlúd. ¹³ Muud jí nə mælwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísâ Nkəŋkə Shíshim ηgə jaaw mædə mə Zembî yí.»

Kálaad á Də á Ləwdisé

¹⁴ Cilág *éngəles á *Də dúsə Ləwdisé yí ná: muud jísə amen yé, wúshined abúgúlág, wúshined afwámê, amádí á sâ jêsh Zembî nyə a té yí, a ηgə ci ná: ¹⁵ «mə mpú mísóólúgú myô myêsh. Wo jisə fwaalə, kú gwə, kú təla. Wo ə nywá bə ηkí təla, ηkí ntəg ηkí gwə, yáa. ¹⁶ Ná ndéé, nda wó jísə fwaalə, kú təla, kú gwə ná, mə bá gwú wo nda igwíle. ¹⁷ Wo mú ηgə ci ná: “Mə má bíg, mə músə

nə byœg, mə anyíngáyé jii tœ sâ.” Í njúl ná wo ampúyé ná wo ji ηkúnkwónúle, ntágúlá-ntágula, mbúmbúwá, wo njúl ancím-ncím, shushwáás. ¹⁸ Ntə, gwágúlág mácwûη mága: zaág mádí, zə kusə or má á má shîn fyá nə kuda yé, wo bígúg. Zaá kusə míkáándə mí áfufumə wo bwáádúg, wo nda ná nyingə bə shushwáás, nda nyingə bə nə shwôn. Zaá kusə cwéel míshúd, wo mpúg dúg shwóg. ¹⁹ Mæe má də lás nə buud má céel wá, mə də súg bwo. Ləlúg ηkúl, céndúg mítédúgá. ²⁰ Dugí, mə təl mpumbéd mə ηgə kudə. Múúd mə ká gwág kəl dâm, a juw mpumbé, mə nyí nyádí njów zə də nə nyə kul ηgwûd. ²¹ Muud mə bá ntə yé, mə bá sá ná a zég, sá zə ji mádí caangəd; nəcé ja má á ntə yí, mə á zə námə, sá pupá zə ji nyádí caangəd. ²² Muud jí nə mælwə mə gwág yé, kə mpú gwág ísâ Nkəŋkə Shíshim ηgə jaaw mædə mə Zembî yí.»

4

Gúmə má Zembî

¹ Mə músə nyingə kænd mísh, mə mú dúg mpumbé í njúl ná bagə nûη jœud. Kəl má á fwo gwág í ηgə lwə nda cwôn yí í músə ci nə mə ná: Zaá kúga gwów, mə zég lwó wo ísâ í jəlá nə bá zə sîy yí.

² Kú námə bwey, Nkəŋkə Shíshim mú zə sá mə nda

3:10 1.9; Luk 21.19; 1Kr 10.13; 2Pr 2.9 **3:11** 2.10, 25; 22.7, 12, 20; Zak 2.14
3:12 2.17; 14.1; 21.2; 22.4; Eze 48.35 **3:14** 1.5; 19.11; Yuá 1.3; 2Kr 1.20 **3:17**
 Ozê 12.9; 1Kr 4.8 **3:18** 6.11; 16.15 **3:19** Mik 3.11-12; Heb 12.5-6 **3:20** Mat
 8.11; Yuá 14.23 **3:21** 1.6; Mat 22.44; Heb 8.1 **4:2** 5.7; Sôm 11.4; 103.19

mə ɲgə cʉgə ɲji *shíshim dî. Mə mú sə dúg məma *caanǵá, muud ɲjúl cínɔŋg. ³ Muud wɔɔŋgú ká dɔ lwenya nda jɔjɔ mákwóógú bwé dɔ jôw ná zhâspə nə sardwân má, ɲjumbú í mǎ lyɛ nyə caanǵá, ɲjumbú wɔɔŋg ɲgá lwenya nda kwóógú bwé dɔ jôw ná emerôd yí.

⁴ Bíl ícaanǵá məwûm məbá nə ínɔ í ɲjúl na caanǵá ɲi dí mákoogú məkoogú, ocúmbá buud məwûm məbá nə ónɔ bwé ɲjúl ícaanǵá byɔɔŋgúd. Bwé nə mikáándé mí áfufumá, nə mitûm mí gúmá lúúd, mí ɲjúl síyá nə or.

⁵ Minjəs mí mú dɔ dagɔwə, mí ɲgá zhu na caanǵád, nə məjuɲé, nə ɲkêl mpú. Mə mú dúg ilámba zanǵbá minjidyá na mpwóómbú caanǵád, ilámba byɔɔŋg bí sə mishíshim zanǵbá mí dɔ tɔw mísh mǎ Zembî dí myá.

⁶ Mə dúg námá gúl sá cínɔŋg mpwóómbú caanǵád nda məma mǎɲ, nə ɲkúl-ɲkúl nda yēn kristâl. Bílúgá isâ ínɔ í ɲjúl míkuwó í á bə na tǎm caanǵá nə mákoogú məkoogú, isâ byɔɔŋg í ɲjúl nə mísh bwəma nə nyúúl nyêsh.

⁷ Kuwó sá áshúshwóógú í á bə nda zhwambǎɲkwuɲ, ábɛê nda cwɔ ɲgwúm nteny, aléel nə mpwoombú nda muud, ányina nda mpal ja á ɲgá jéel yí. ⁸ Míkuwó mí isâ mínɔ míni

myêsh mí ɲgá bə nə məfaafugá məsaman məsaman, faafugá dêsh nə mísh kúl jêsh, tɔɔ gwôw, tɔɔ shí. Míkuwó mí isâ míni mí dɔ wá ɲgwa ja jêsh bulú nə mwásó ná:

Zembî Cwám̄ba ji ɲkɛɲkɛ, a ji ɲkɛɲkɛ, a ji ɲkɛɲkɛ,
Zembî á ɲkul nyêsh,
Zembî nyə á bə yé, á jisá yé, á ɲgá zə yé.

⁹ Isâ ínɔ íni í ɲgá gúmal nyə, ɲgá ságusə nyə, ɲgá yə nyə akíba, nyə muud ɲjúl caanǵád, á ɲgá cʉgə kandugə á kandugə yé. ¹⁰ Nə ndɛé, ja jêsh isâ íni í ɲgá wá nyə ɲgwa ntúni yí, ocúmbá buud məwûm məbá nə ónɔ bwé á ɲgá kúd məmpwoombú shí, ɲgá yə muud ɲjúl caanǵád yé gúmá, nyə muud ɲgá cʉgə kandugə kandugə yé. Bwé ɲgá kúl mitûm mí gúmá myáɲ na mpwóómbú caanǵád bwé ɲgá cɪ ná:

¹¹ Yé Cwám̄ba wúsú, yé Zembî wúsú,
í jəla ná bwé yág wo milwaná,
nə gúmá, nə mpífá.
Nəcé wo a té isâ byêsh;
wo wé wo á ji ná í bág, í mú ntâg námá bə.

5

Feedyá kálaad

¹ Mə mú dúg íi, muud nyə á bə a ɲjúl caanǵád yé nyə á bə nə kálaad mbwé məncwúmúed, kálaad wɔɔŋgú ɲjúl, micilyá cwû micilyá tóón, bwé á ka

4:3 Eze 1.26-28 **4:4** ocúmbá buud: 5.5, 8, 10; 7.11, 13; 11.16; 14.3; 19.4; Iza 24.23 áfufumá: 6.11 **4:5** 8.5; 11.19; 16.18; 17.9; MmN 9.24; 19.16; Eze 1.13-14 **4:6** 15.2; Eze 1.22 isâ ínɔ í ɲjúl míkuwó: 5.6, 8, 11; 6.1; 7.11; 14.3; 15.7; 19.4; Eze 1.5-12; 10.14 **4:8** 1.17; 11.17; Iza 6.2-3; Eze 1.18; 10.12 **4:11** Mət 1.1, 31; Mbú 5.9, 12; 11.15, 17; 12.10; 15.3-4; 19.6 **5:1** 10.2; Iza 29.11; Eze 2.9-10; Dan 12.4, 9

fúlə nyə ná ndeé fad nə lug* mifeedyá zəŋgbá. ² Mə mú námá dúg gúl ŋkácíd *éŋgəles, a ŋgə cúndə gwów-gwów ná: «Zə má mpíyá nə wəefúlə kálaad éga a tí mifeedyá myé yé?» ³ Ná ndeé, tə jəŋ dí gwów, tə wa shí, tə shí ga dí shí kú nə muud nyə á bə nə ŋkul wəef kálaad ná a dúg sá jí cwú yí. ⁴ Mə músə ŋkəny məma yə, nə dúgúlə ná kú nə tə muud nyə á mpíya wəef kálaad ná a dúg sá jí cwú yí. ⁵ Nji, ŋgwól cúmbá muud mú ci nə mə ná: «Kú bəeg ji. Dugí, Zhwambáŋkwəŋ á bəend mə Yúda, nta mə *Dávid, nyə a mə ntə sá jəsh; nyə wə jí nə ŋkul wəef kálaad, a tí mifeedyá zəŋgbá míni.»

Mwâ ncwəmbə

⁶ Mə mú dúg íí, na tām *caŋgə, Mwâ ncwəmbə njúl nda buud bwə á cígə nyə təŋ *mətúnuga, a tál na mpédúgá mikuwó mí ísá minə nə ocúmbá buud. A njúl nə məlaag zəŋgbá nə mísh zəŋgbá; məlaag zəŋgbá məŋg wə míshíshim zəŋgbá Zembí nyə á kənd shí nyəsh dí myá. ⁷ Mwâ ncwəmbə wəŋg nyə á ŋgə shísh ná ndeé kə kumə wə muud nyə á bə a njúl caŋgəd yé; a músə lóg kálaad múúd wəŋg dí mbwə məncwúmúd.

* **5:1** Lug wúsə gúl sá í dū bə kúl ónciŋ ə wóógə bwə dū lwə məkwíindyə dí yí; sá jəŋg í dū nada, muud jee táám ísá nə ndí. **5:5** 4.4; Mət 49.9; Mat 1.1; Rom 1.3-4; Heb 7.14 **5:6** 4.6-7 Mwâ ncwəmbə: 5.9, 12; 6; 7.17; 12.11; 13.8; Iza 53.7; Zhe 11.19; Yuá 1.29; 1Pr 1.19 míshíshim zəŋgbá: 4.5; Zak 3.9 **5:7** 4.2, 9; 5.1, 13; 6.16; 7.10, 15; 19.4; 20.11; 21.5; 10j 22.19; Iza 6.1; Eze 1.26-28; 10.1 **5:8** 8.3-4; Sòm 141.2 bínzhá: 15.2 **5:9** 4.11; 5.6; 7.9; 14.3; Sòm 96.1 **5:10** 1.6 **5:11** wəŋgəles: Zhb 1.6; Dan 7.10; Heb 12.22 **5:12** 4.11

⁸ Ja Mwâ ncwəmbə nyə á shín lóg kálaad yí, mikuwó mí ísá minə nə ocúmbá buud məwúm məbá nə ónə bwə mú wusə mənyúul ombúbudí na nyədí shí məkuú. Bwə á bə, muud yəsh nə bínzhá nə íkwów í njúl síyá nə or, íkwów íni mílwándúlá nə cá: cá ní wə məjəgula mə óbúgula. ⁹ Bwə músə ŋgə səy səsə ágúgwáan. Bwə á ŋgə səy ná:

Wo wə má mpíyá nə ŋwa kálaad,
wo tí mifeedyá myé
nəcé bwə á cígə wo təŋ
mətúnuga.

Wo á ka tə buud nə məcií mwó
shú ná bwə wúg míkwám mí
*mísámúd,

bwə bəg buud ó Zembí,
bwə ŋgə zhu íbəend byəsh dí,
nə məkəl məsh dí, nə íkúl nə
ílwəŋ byəsh dí.

¹⁰ Wo a mə sá nə bwə bəg
faan lú ófada, ŋgə səy nə Zembí.
Bwə bá bə nə íjwúga shí ga
nyəsh dí.

¹¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú gwág məkəl mə ncúlyá wəŋgəles bímbí múúd cúgə nə ŋkul lə yí, bəndəŋ mikuwó mí íkukwumuga nə ocúmbá buud. Bwə á bə bwə mə lyə caŋgə ná bíiii. ¹² Bwə á ŋgə ci gwów-gwów ná:
Mwâ ncwəmbə bwə á cígə yé,
mə mpíyá nə lóg mpífə, nə
kúm,
nə fəg, nə ŋkul, nə gúmə,

nə milwaná, nə məzhwámá.

¹³ Mə mú gwág íkukwumuga byêsh Zembî nyə a sá tɔɔ jon dí gwôw, tɔɔ wa shí, tɔɔ shí ga dí shí, tɔɔ mân yí, nə isâ byêsh bísá cínəŋg yí, byêsh í ngá ci ná: Nyɔəŋg njúl caŋgád yé bá

Mwâ nɔwəmbɛ,
bwá mpíyá nə məzhwámá,
nə gúmá, nə milwaná, nə ŋkul
kandugá á kandugá.

¹⁴ Mikuwó mí isâ mínɔ́ míni mí mú ci ná: Amen. Ocúmbá buud bwá mú búɔw shí, yə Zembî bá Mwâ nɔwəmbɛ gúmá.

6

Mwâ Nɔwəmbɛ mə zá tí mífedyá mí kálaad

¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, Mwâ Nɔwəmbɛ mə tí feedyá áshúshwóógá; mə mú gwág míkuwó mí isâ mínɔ́ míni, gúl mú kîm ná: «Zaág!» Kál dé í á bə nda njum-mpú.

² Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg kabalí í njúl ná fuúm, muud njúl gwo gwôw nə baŋgá mbwád. Bwá mú yə múúd wəəŋgá *túm gúmá. A mú tí njɔənd ná, nda á jí mántɔ-buud ná, a nyiŋgə námá kə ŋgə ntɔ.

³ Mwâ Nɔwəmbɛ mú tí feedyá ábɛê, mə mú gwág kuwó sá ábɛê mə ci ná: «Zaág!»

⁴ Gúl kabalí í mú cúwo, í njúl títíí ná zhwuŋ, muud njúl gwo gwôw. Bwá mú yə múúd nyə á bə a njúl gwo gwôw yé ŋkul ná a kág sá ná shí nyêsh í tówúg ná shwu, kú ná nə mətəla,

shú ná buud bwá ŋgág nə gwúya. Bwá mú yə nyə məma kafwɛɛ.

⁵ Mwâ Nɔwəmbɛ mə tí feedyá áléɛl, mə mú gwág kuwó sá áléɛl mə ci ná: «Zaág!» Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg kabalí í njúl yíyínd, muud njúl gwo gwôw nə lwud mbwád. ⁶ Mə mú gwág námá nda kál í ngá cúwo mpédúgá mikuwó mí isâ mínɔ́ míni, í ngá ci ná: «Ŋgug *blé í zó kusha, kílo ŋgwúd *danarí ncindí; ŋgug *orzhá wəŋ, okílo olóol danarí ncindí. Nji, ci wo nda ntáma məwúdə nə məlwəg.»

⁷ Mwâ Nɔwəmbɛ mə tí feedyá ányina, mə mú gwág kuwó sá ányina kál dé mə ci ná: «Zaág!» ⁸ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg kabalí í njúl nə nyúúl məjúwó mə mbədí, muud njúl gwo gwôw, muud wəəŋgá nə jíná ná Shwiy, baŋ mínjîm í á ŋgə bɛ nyə mpús. Bwá mú yə shwiy bá baŋ mínjîm ŋkul ná bwá gwúg buud shí nyêsh dí tâŋ kəw ŋgwúd á məkəw mənɔ; bwá ŋgág nə sá nə bóól búúd bwá yág dóómb dí, bóól yə nə zha, bóól yə nə kwaag-jumə bwás, bóólágá dîy íbiin í shí.

⁹ Mwâ Nɔwəmbɛ mə tí feedyá átána, mə mú dúg íí, *míshíshim mi búúd shí *alatâr. Í á bə míshíshim mi búúd bwá á gwúyɔw nəcé Milású mí Zembî wá, nəcé bwá á bə fwámé ówúshined, bwá á bwiiŋg Milású mí Zembî

vaál í jála yí. ¹⁰ Mishíshim myəŋg mí á ηgə kîm gwôw-gwôw ná: «Yé Nkêŋkê Mása, Mása áfwámé, ηgaá wó jálá nə kunda sâ, yá nə buud ə shí bwá á gwú sá wá? Wo é ηgə bwey ntúni ná ndeé kə wóós jáyé ja?» ¹¹ Ná ndeé bwá mú ηgə yə bwo, muud yêsh jud áfufumá. Bwá mú ci nə bwo ná bwá sálug milám shí búbaalé fwála, kə wóós ja bêsh bwá é kwaga bímbí bwá jálá nə bə yí; nəc é í jii ná bóól óshwá bán bánónη bwá á ηgə sêy wá nə bóól ómínyəŋê bán bwá fwóg gwúyəw námə nda bwo.

¹² Mə músə nyiŋgə kənd mísh, Mwâ Ncwəmbə mə tí feedyá ásamuna, shí í mú jág ntaŋusa, jwów mú yíndə ná ncuú nda káándə íkúsa, ηkwoond yêsh ncindí mú bə títií nda məcií, ¹³ wəacén-cení wâ jon bwá mú ηgə kud shí námə nda íbumá í lí í də kud ná mínjwə ja ηkwə ηgə kuŋg yí. ¹⁴ Jon í mú fúlə nyúul nda múúd mə də fúlə kwəlkwóló ná; mimbəŋ myêsh nə məŋkwamə mēsh mə mú tâw ícéd. ¹⁵ Í mú ka zə bə, təə ojwú ə shí, təə ofwó búúd, təə milúlúú mí ózimbí, təə mikúkúm, təə oŋkácíd, təə məlwaá, təə ofulí, bēsh óni bwá mú kə ηgə shwaaw míku mí mákwóógú ná mákwóógú má mimbəŋúd. ¹⁶ Bwá mú ηgə ci nə mimbəŋ nə məkwóógú mə anúní ná: «Kádágá sâ,

shweelugá sâ, sá bəg shwóg-shwóg nə muud njúl caŋgád yé, shwóg-shwóg nə kúl Mwâ Ncwəmbə mə kuya mpimbə yí. ¹⁷ Nəc é, jwów lú mpimbə mə Mwâ Ncwəmbə bá Muud njúl caŋgád yé í mə wóós, muud e faam í?»

7

Məyigyé mə bwán ó Zembî

¹ Ja ísâ íni í mə shîn bə yí, mə mú dúg *wəéŋgəles onə bwá tál íkómb í shí ínə dî, bwá mə káágulə óŋkwə onə* wâ shí. Bwá a shígé bíd ná ηkwə kúŋgug təə shí, təə m̄ŋ, təə málííd. ² Mə mú nyiŋgə dúg ηgwól *éŋgəles ηgá wú ηgeε kómb jwów í də cúwo yí, a mbíd sá bwá də bwadulə búúd məyigyé mə Zembî á kuwô yí. Nda bwá á yə wəéŋgəles ónə ηkul ná bwá ntámág shí nə m̄ŋ ná, éŋgəles mə á nyiŋgə dúg éne mú kîm gwów-gwów lás nə bwo. ³ Nyə á ci nə bwo ná: «Kúgá fwo ntáma shí, ηkí m̄ŋ, ηkí məlíí; bwándúgá, sá fwóg wá ósól ə mäsáal ó Zembî wúsú məyigyé məmpwoombád.» ⁴ Mə músə gwág ná buud bwá á wíyəw məyigyé wá bwá á bə buud otóshin təd nə məwûm mánə nə ónə, ηgələ zhu íbēend í *Izəyəél byēsh dî.

⁵ Í á bə buud otóshin wûm nə óbá bēend mə Yúda dí,

6:11 jud áfufumá: 3.5, 18; 4.4; 7.9, 13; 19.8, 14; Iza 61.10 **6:12** 8.5, 12; 11.13, 19; 16.18; Zhu 2.10; Mat 24.29 **6:14** 16.20; 20.11; Iza 34.4; Heb 1.11-12 **6:15** Iza 2.10, 19, 21; 24.21 **6:16** 5.7; Ozê 10.8; Luk 23.30 **6:17** Zhu 2.11; Nah 1.6; Sof 1.14-18; Mal 3.2 **7:1** 9.14-15; Zhe 49.36; Dan 7.2 * **7:1** Oŋkwə óni básə bəŋg básə nə ηkul caam shí wá. **7:3** 9.4; 14.1, 3; 22.4; Eze 9.4, 6 **7:4** 14.1, 3; 21.12-13

otóóshin wûm nə óbá bæend
mə Ruben dí,

otóóshin wûm nə óbá bæend
mə Gâd dí,

⁶ otóóshin wûm nə óbá jé má
Azer dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Neftali dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Manase dí,

⁷ otóóshin wûm nə óbá jé má
Símayon dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Lévi dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Isakâr dí,

⁸ otóóshin wûm nə óbá jé má
Zabulon dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Yóseb dí,

otóóshin wûm nə óbá jé má
Bənzhamê dí.

Buud óni bēsh wə bwə á
wíyow məyiigyé mámpwoombád
wá.

Kúl má Zembî

⁹ Ja áməyiigyé éne má
shîn yí, mə mú dúg búúd
áncuncuma, bímbí múúd cúgé
nə ηkul lə yí. Bwə á bə buud
wâ ilwon byēsh, nə ibænd
byēsh, nə ikúl byēsh, nə makâl
mēsh, bwə tál mpwóómbú
caangád, Mwâ Ncwəmbə dí
mishúd, bwə má bwáád íjud í
áfufumá, bwə nə máj má lóndú
mábwád. ¹⁰ Bwə á ηgə kîm
gwów-gwów ná:

Zembî wúsú muud njúl
caangád yé,

bá Mwâ Ncwəmbə wə bwə má
cug sê.

¹¹ *Wəηgəles bēsh bwə má
lyç *caangé nə ocúmbá buud,
nə mikuwó mí isâ mínê wá,
bwə mú wusə mányúúl shí
ombúbudí na mpwóómbú
caangád, yə Zembî gúmá,
¹² bwə ηgə ci ná:

Amen. Məzhwámá, nə mil-
waná,

nə fug, nə akíba, nə gúmá,

nə mpífá, nə ηkul,

bíse Zembî wúsú isâ byé

kandugə á kandugə. Amen.

¹³ Ná ndeé, ηgwól cúmbá
muud mú lás, ci nə mə ná:

«Ozə bāη bí nə íjud í áfufumá
óni, bwə ηgə wú ηgow?» ¹⁴ Mə

mú bəsa nə nyə ná: «Yé
Cwámba, wo wə má mpû.» A

mú ci nə mə ná:

«Búsə buud bwə ηgə wú yáag-
yáag cúwálid wá.

Bwə má gusa íjud byáη mácií
mə Mwâ Ncwəmbə dí,

sá ná í bəg ofúfumə.

¹⁵ Gwə wə bwə tál na

mpwóómbú caangé má Zembî
dí yí.

Bwə é də yə Zembî gúmá
bulú nə mwásé nyádi
Mpáanzá.

Muud njúl caangád yé má
bá wá bwo nyádi
gúgúwád.

¹⁶ Bwə ábúlé ná bwəle gwág
zha,

kú nyiηgə bwəle gwág
shwáásúlə miná.

Tə yásé tə ηgwól bibibi

nyə abúle ná nyiηgə nyaan
bwo nyúúlád.

¹⁷ Nəcə Mwâ ncwəmbə

jí tâm caangé yé má bá bə
mbaagula wán,
a bá kə nə bwo mánwuj má
ngə wéeshuli
majúwó mâ cug mád,
Zembî mú bá fîm bwo
məzhwíle mēsh
míshád.»

8

Feedyá á zangbá

¹ Mwâ Ncwambe músə zə tí feedyá á zangbá. Ja á má tí wə ntáni yí, mə mú gwág jon ná kufag tâŋ kúl wəla. ² Mə mú dúg *wəngəles zangbá bwə də tōw mísh má Zembî dí wá. Bwə mú yə bwo micwōŋ zangbá. ³ Engəles shús mú zə tōw álatâr dí, a mbíd kwōw bwə də yāngulə *cáá yí, í njúl síyá nə or. Bwə mú yə nyə zhwog olabínda nə a jígálug na álatâr dí, yíle jōŋg í bádúg nə məjəgula má míŋkəŋkə mí búúd myēsh tâŋ *mətúnuga. *Alatâr wōŋgú nyə á bə síyá nə or cínōŋg mpwóómbú caangəd. ⁴ Yíle ólabínda nə məjəgula má míŋkəŋkə mí búúd í mú wú *éŋgəles dí mbwəd, bád kə wə Zembî. ⁵ Engəles mú ŋwa kwōw bwə də yāngulə cáá yí, ŋwa kuda álatâr dí lwándulə cínōŋg ná cwóó, a músə wusə shí. Nkél mpú kə kyεεg, nə məjuŋá, nə mínjəs, shí í mú jág ntaŋusa.

*Micwōŋg mísaman mí
ashúshwóógú*

⁶ Wəngəles zangbá bwə á bə nə micwōŋ wá bwə mú kwəmsa ná bwə zə lwə myo.

⁷ Ashúshwóógú mú lwə yé cwōŋ. Nə mətálamu, nə kuda fulá nə məcií í mú shwi y shí. Kəw lə shí ŋgwúd á məkəw məlól í mú cumbuli jígə, kəw lú ílí ŋgwúd á məkəw məlól cumbuli námə jígə, ikáá íbús byēsh í mú námə cumbuli jígə.

⁸ Engəles ábēé mú lwə yé cwōŋ. Bwə mú wusə gúl sá mǎŋ. Sá jōŋg í njúl námə nda məma mbún í mə ja ŋwiile. Kəw lə mǎŋ ŋgwúd á məkəw məlól í mú shín bə məcií məcií, ⁹ kəw ŋgwúd á məkəw məlól má íkukwumuga í á bə mikuwó mǎŋ yí í mú yə, kəw ŋgwúd á məkəw məlól má itítima í mú shín cósog.

¹⁰ Engəles aléel mú lwə yé cwōŋ. Məma ácén-cení mú wú jon dí, a ŋə jígə námə nda shigə lú kuda. A mú zə kud kəw ŋgwúd á məkəw məlól má míŋgwəŋ nə milúu míncwūŋ dí. ¹¹ Acén-cení wōŋgú jínə dé wə Məgwul. Kəw ŋgwúd á məkəw məlól má məncúwó í mú bə ŋkí gwul; ncúlýa buud bwə á ŋə ŋgul məjúwó má məncúwó mōŋg wá bwə mú ŋə yə nə məgwul mōŋg.

¹² Engəles ányina mú lwə yé cwōŋ. Í mú zə bə, nə kəw ŋgwúd á məkəw məlól má jwōw, nə ŋgwúd á mōŋg má ŋkwoond í, nə ŋgwúd á mōŋg má wəacén-cení má mú shila.

Sâ jɔɔŋg mú sá ná kɔw ɲgwúd á məkɔw málɔ́l mǎ mwásé í mú bii yídúgú, bulú námé ntó.

¹³ Mǎ músə nyiŋgə kənd mísh, mǎ mú gwág mpal ɲgə jéel tǎm jɔŋ a ɲgə kǐm gwów-gwów ná: Wo buud ɔ shí ɔ! Nkwée bí eé! Nkwée bí ja wǎɲgales olɔ́l bwé mó lúg wá

bwé é lwɔ́ myáŋ mícwôŋ yí eé!

9

¹ *Eŋgales átána mú lwɔ́ yé cwôŋ. Mǎ mú dúg ácéncení nyə á wú jɔŋ dí kud shí yé, bwé má yə nyə juwəga bí ncímə. ² A mú juw bí ncímə, yíle í mú wú nŋŋ nda yíle í ɲgə wú mǎma kuda dí yí. Yíle jɔɔŋg í mú lwánd ɲgúl wêsh ná ndéé jwów shila. ³ Ikájalá í mú dǎ cúwo yíle jɔɔŋg dí dǎ shulə shí. Bwé mú yə ikájalá byɔɔŋgú váál ɲkúl wǎcálaafə bwé dǎ bə nə ndí yí. ⁴ Nji bwé mú ci nə byo ná í kú beeg ntáma íkáá nə ilí byêsh, í kǎg ɲgə lúú nji buud bwé cúgé nə mǎyɪgyé má Zembí mpwóómbúd wá. ⁵ Bwé mú námé ci nə byo ná í kú ɲgə gwú buud bɔɔŋgú, í yídag tǎl bwo cwúnd dí tǎŋ oŋkwoond otóɔn. Váál cwúnd í á ɲgə sá yí í á bə nə ɲkíim-ɲkíim nda ja ácálaafə mǎ lúú múúd yí. ⁶ Í bá bə mwów mɔɔŋgú dǎ, buud bwé bá ɲgə sɔ́ ná bwé yə, nji muud kú yə; bwé bá ɲgə jii shwiy, nji shwiy ɲgə fúndə kə bwo shwóg-shwóg.

⁷ Ikájalá byɔɔŋg í á ɲgə bə nda ikabalí bwé mǎ shín cwɔ́ nə bwé kǎ nə ndí dóómb dí yí. Í á bə nə isá mílúúd nda mítúm mí gúmé myá síyá nə or, bwé nə mǎmpwoombú nda buud.

⁸ Bwé á bə nə ishílú mílúúd nda budá, mǎjə nda mǎjə má ózhwambáŋkwuŋ. ⁹ Ibud í á bə bwo nda íbúdəga í ɲkwánz ózimbi bwé dǎ búdal bud nə ndí yí, nyáŋ ncíndá nda ncíndá ómǎtúwa íkabalí ɲkí bulya í ɲgə julə kə nə ndí dóómb dí yí. ¹⁰ Mikwundú myáŋ mí á bə nda mikwundú mí wǎcálaafə, nə ishushwom; mikwundú myɔɔŋg wé bwé á dǎ sá buud mǎbów nə ndí tǎŋ oŋkwoond otóɔn yí. ¹¹ Cí wǎŋ wé *eŋgales a bí ncímə, bwé dǎ jów nyə heburə dí ná Abadôn, gurêk dí ná Apolyôn*.

¹² Intágúlí í ashúshwóógú í má shín óni. Bíl íntágúlí í ɲgə ná zə, mǎvǎál mébá.

¹³ Eŋgales ásamuna mú lwɔ́ yé cwôŋ. Mǎ mú gwág dúl kál í ɲgə wú mǎlaag mǎnɔ́ mǎsə álatâr or má Zembí dí má. ¹⁴ Kál dɔɔŋg í mú ci nə Eŋgales ásamuna ná: «Cinyúg wǎɲgales onɔ́ bússá cɔ́lǎ ɲgwɔ́ɔ́ Ifurât wá». ¹⁵ Bwé mú ciny wǎɲgales onɔ́ bwé á bə ɲkwəmusá shú dǎŋ wəla, nə dǎŋ jwów, nə nyāŋ ɲkwoond nə wǎŋ mbú wá. Bwé mú ciny bwo nə bwé gwúg buud íí, kɔw ɲgwúd á məkɔw málɔ́l. ¹⁶ Ozimbi bwé dǎ ju nə ikabalí

9:1 bí ncímə: 11.7; 20.1; Zhb 26.6; 28.22; Luk 8.31; 2Pr 2.4 **9:2** Mǎt 19.28; MmN 19.18 **9:3** MmN 10.12-20 **9:4** 7.2-3 **9:6** Zhb 3.21; Zhe 8.3 **9:7** Zhb 39.19-20; Zhu 2.4 **9:8** Zhu 1.6 **9:9** Zhu 2.5 * **9:11** Apolyôn: Mǎ kə ná «muud caamú-caamú». **9:13** 8.3; MmN 30.1-3 **9:14** 7.1; Mbá 1.7 **9:15** 8.7-12 **9:17** Zhb 41.10-12

wá bwá á bæ omilyôḥ mitəd mimbá, mə a shí gwág bímbí bwá á bæ yí. ¹⁷ Ntó wá mə á dúg *ntamá a mísh ná bagəd yé, mə a dúg ikabəlí nə ozimbí bwá də ju nə byo wá. Byán íbúduga íḡkwánz bwá á búdal íbəd nə ndí yí í á bæ, nə otítí, nə nyúul jon lə mpú, nə nyúul nciná. Byán íkabəlí nə milúú nda ozhwambánkwuḥ, kuda nə yíle nə fidə í á ḡgə wú bwo mímpud. ¹⁸ Okwaag-jumə ólól óni bwá mú gwú buud í, kəw ḡgwúd á məkəw məlól; í á bæ, nə kuda, nə yíle nə fidə í á ḡgə wú ikabəlí mímpu dí yí. ¹⁹ Nəcə ikabəlí byəḡḡgá, ḡkul nyán nyísə bwo mímpu dí nə míkwundú; míkwundú myán mí nda onywá, mísə nə milúu, milúu myəḡḡg wá mí də lwána. ²⁰ Bóslágá búúd bwá a shígé fwo yə nə okwaag-jumə óni wá, bwá áshígé cénd mítádúgá ná bwá yəw bów-bəw mísólágú bwá á də sá myá; bwá áshígé yəw yálə májamb mássá ózembí ó áyadúg dí má gúmá, mbéé ózembí ó or, nə kwóógú bwá də lúlə *mwaanə nə ndí yí, nə dúl váál ḡkwánz na, ozembí ó mákwóógú, nə ílí, mbéé ózembí kú nə ḡkul mə dúgya, ḡkí gwág, ḡkí kyey. ²¹ Buud bəḡḡg bwá áshígé yəw mágwú mə búúd, kú yəw ncidə, kú yəw jaḡga, kú yəw júwo.

10

Kúkáláád á bíbáyá

¹ Mə á nyiḡgə námə dúg gúl ḡkácíd *éḡgales ḡgə shulə wú jon dí, a mə fələ ḡkúdú nyúúléd nda *sanda. Nyə á bæ nə njumbú í mə lyḡ nyə lúúd, mpwoombú ḡgə lwenya nda jwəw; məkuú mé mə á bæ nda məmpin, mə njúl nda miḡgwiile mí kuda. ² Nyə á bæ nə kúkáláádú mbwád, kúkáláádú jəḡḡg ná bagá. A mú shulə ná ndéé, təl kuú áməncwúm mánḡ, wəḡḡg á məkól cindú. ³ A mú kím gwəw-gwəw, námə nda zhwambánkwuḥ mə də bəm ná. Nji nyə á kím yí, ḡkél mpú mú saal íja zaḡgbá. ⁴ Ja ḡkél mə shín saal ntáni yí, mə mú tééd ná mə cilə; nji, mə mú gwág kál mə ci nə mə jon dí ná: «Shweelúg sá ḡkél mpú nyə ámə ci ja nyə ámə saal íja zaḡgbá ni, kú cilə gwo.» ⁵ Éḡgales mə á dúg nyə á təl məkuú wúga mánḡ wúga cindú yé, mú bəm mbwá məncwúm ḡge jon dí. ⁶ A mú keen Zembí ḡgə cəgə kandəgə kandəgə yé, nyə muud nyə á té gwəw nə isá byəsh bí cínəḡg yí, a té shí nə isá byəsh bí cínəḡg yí, a té námə mánḡ nə isá byəsh bí cínəḡg yé; nyə á keen nyə, a ci ná: «Í ábúlé ná bwey, ⁷ ja éḡgales ázaḡgbá mə bá lwə cwəḡg yé yí, *ndimba mə Zembí í bá ka zə nyín, námə nda nyə á bwey də jaaw osól ə mäsáal bé *búud ə mícúndə ná.»

⁸ Nə ndéé, kál mə á gwág jon dí í mú nyiḡgə lás nə mə ná:

«Kaá wə éngəles má təl məkuú wúga m̄n̄ wúga cínú yé, wo kég ŋwa kúkáláádú á jí nə ndí mbwəd ná bagə ní.» ⁹ Mə mú kə wə éngəles kə ci nə nyə ná a yég mə kúkáláádú. Nyə ntāg nə mə ná: «ŋwag gwo wo mínəg. Í é bə wo mwɔ́ dí cwū ná cindún, nji ŋkí ncwōŋ mpu dí nda kwaan.» ¹⁰ Mə mú ŋwa éngəles kúkáláádú mbwəd, mə mú minə; í mú bə mə ŋkí ncwōŋ mpu dí nda kwaan; nji, ja mə mə minə yí, mwɔ́ mú bə mə cwū ná cindún. ¹¹ Bwə mú ka ci nə mə ná: «Í jii ná wo kég nyiŋgə jaaw s̄a Zembî má cɛɣlə shú zhwog íkúl nə ilwoŋ nə mək̄əl, nə zhwog ojwú-buud yí.»

11

Obwiinye obá ó lán̄ má Yésus

¹ Bwə mú yə mə fiidye í njúl nda lílí bwə də yūga ís̄a nə ndí yí, bwə nə mə ná: «Tówúg yūga Mpáánzə má Zembî, nə *alatār, wo lɔ́ búúd bwə ŋgə yə Zembî gúmə cínəŋ wá. ² Nji, wo ɔ́ lúgə mbaadə wúsə lɔŋgala nə lɔŋgala dí yí, wo kú yūga wo, nəcé bwə á yə ikúl í cúgə *Oyúden yí wo. Ikúl byəəŋg í bá tagulə nyaal ŋk̄əŋk̄ə ŋgwála t̄aŋ oŋkwoond məwūm mán̄ə nə óbá. ³ Nji, mə bá yə óbwiinye obá b̄am ŋkul ná bwə cündə micündə myām t̄aŋ mwōw tóóshin nə mitəd mimbá nə məwūm m̄saman,

bwə bá ŋgə cündə bwə má bwáád m̄iŋkuda.»

⁴ Obwiinye obá bəəŋg búsə wəolivyé obá nə ícé í lámba íbá Kálaad Zembî ŋgə ci ná í təl mísh má Cwámba á shí nyēsh dí yí. ⁵ Múúd mə ká ntágulə bwo, m̄iŋgwiile mí wós bwo mímpu dí, jígal búúd bwə ŋgə lúbuli nə bwo wá. Haaw! Muud yēsh mə ntágulə bwo yé, á jəlá nə bá yə ntó. ⁶ Búsə nə ŋkul fad jəŋ, máánd mpú ná a kú nywɔ́ té mwōw bwə ŋgə cündə micündə mí Zembî yí, búsə nə ŋkul yid m̄ájúwó má m̄ancúwó má nyεε m̄acíí, búsə nə ŋkul nti ókwaag-jumə shí məváál mēsh, ja jēsh bwə céel yí.

⁷ Ja bwə bá sh̄in bwiinye s̄a bwə á jəla nə bwiinye yí, biin í bá wú bí ncímə dí zə sá bwo dəəmb, ntɔ́ bwo ná ndéé gwú bwo. ⁸ Mimbimbə myāŋ mí bá já mbaadəd, ŋgwála ánúní dí, ŋgwála bwə á bwambulə Cwámba kwolós dí yí. Ŋgwála ánúní wəəŋg, dé jíne lú *ndimba wə Sódóm, ŋkí ntāg Iḡipten. ⁹ Buud wā ikúl, nə íbēend, nə mək̄əl, nə ilwoŋ bwə bá zə də beny mímbimbə myəəŋg t̄aŋ mwōw málóol nə k̄əl, bwə kú magulə ná bwə dúlɔg myo. ¹⁰ Buud wā shí bwə bá gwág m̄əshusug nə shwiy dán̄ dəəŋg. Bwə bá təl m̄əzan, ŋgə k̄ənda məcwúm nəcé *buud ɔ́ micündə óbá bəəŋg bwə á təl buud cwúnd dí wa shí gaád.

11:1 21.15 11:2 Sòm 79.1; Luk 21.24 42 oŋkwoond: 12.6, 14; 13.5; Dan 7.25; 12.7
 11:4 Zak 4.1-3, 11-14; Yuá 8.17 11:5 20j 1.10; Sòm 97.3; Zhe 5.14 11:6 MmN
 7.17-19; 10j 17.1; Zhk 5.17 11:7 13.1-2; 17.8 11:8 Luk 13.33-34 Sódóm: Mat
 18.20; Iza 1.10; Eze 16.46 Iḡipten: MmN 3.16-19; 7.3-5 11:10 Yuá 16.20

11 Nji, mwôw málóol nê kúl mæŋg má ká cɔ, Zembî yámb bwo wúl ŋgúl á cug, bwé mú tîw tútálí nê mækuú máŋ. Ná ndéé, ikukwende í bá bii búúd bwé á zə də beny bwo wá. 12 Bwé mú gwág dúl kál í ŋgá wú jon dí, í ŋgá ci nê bwo gwôw-gwôw ná: «Bádúgá zə ká!» Bwé músə bád míŋkúdúd kə kumə jonud, buud bwé á ŋgə lúmbuli nê bwo wá bwé ŋgə dág. 13 Shí í á jág ntaŋusa námé wəla dæŋgúd, kəw ŋgwúd á məkəw wúm mâ ŋgwála í mú shugala shí, buud otóshin zəŋgbá bwé mú yə nê ntaŋusälə shí í á ntaŋusa ni. Ikukwende í mú bul bii bæŋg bwé áshígé yə wá, bwé mú ŋgə yə Zembî a gwôw gúmá.

14 Intúgúlí í ábèé í má cɔ íni, ya aléel í wál zə bæ.

Cwôŋ á zəŋgbá

15 Ná ndéé, *éŋgales á zəŋgbá mú lwɔ yé cwôŋ. Məkál má mú kyecg jon dí nê ŋkulú ná:

Cwámba wúsú wá músə nê ijwúga juwúlə nê shí ndon, nê nyə nê Krîst yé.

Nyə e jwú kandugə á kandugə.

16 Ocúmbá buud mæwúm mábá nê ónɔ bwé á də bæ bwé njúl byáŋ ícaŋgád mísh má Zembî dí wá, bwé mú wusə mányúúl shí ombúbudí, yə Zembî gúmá. 17 Bwé á ŋgə yə nyə gúmá bwé ŋgə ci ná:

Sá ŋgə yə wo akíba, yé Zembî wúsú Cwámba, Zembî á ŋkul nyêsh,

Zembî jísə yé, nyə á bwey námé də bæ yé.

Sá ŋgə yə wo akíba nê wo wɛɛfúlə mæma ŋkúl nywô,

tál íjwúga byô.

18 Ikúl í á gwág mpimbə, nji, wo má kuya mpimbə gwô,

fwála í má wósə ná wo sámbúg buud bwé á yə wá milésú,

fwála á ná wo yág osóol ɔ mäsáal bwô myəna myáŋ;

osóol ɔ mäsáal bæŋg búšə, nê *buud ɔ mícúndá nê míŋkəŋkə mí búúd í,

nê bæŋg bəsh bwé á ŋgə ŋwa jínə dwô nê gúmá wá, tɔə ozhizhe ɔ búúd tɔə fwámé búúd.

Fwála í má wósə ná wo cáámug buud bwé ŋgə caam shí wá.

19 Bwé mú juw Mpáánzə má Zembî jonud, *wólə sɔ jé í mú nyín nyédí Mpáánzə. Minjəs mí mú béduga jonud, nê məjunə, nê ŋkəl mpú, shí í mú jág ntaŋusa, mətálamu má ŋgə kud mæma íbúgú.

12

Mudá bá ŋkəndú

1 Dúl mæma *shimbá í mú wósə jonud; í á bæ, mudá má bwáád yásə tâŋ káándə, mækuú mæ təl nyə mbyólád,

11:11 Eze 37.9-10 11:12 20j 2.11; Mís 1.9 11:13 6.12-13; Eze 38.19-20
 11:15 4.11; MmN 15.18; Sôm 22.29-30; Dan 2.44; 1Kr 15.24-28 11:16 4.4
 11:17 1.8; 4.8; 15.3; 16.7; 19.6, 15; 21.22; Amo 4.13; 2Kr 6.18 11:18 19.5; Sôm
 2.1-5; 110.5-6 11:19 4.5; 6.12-13; 8.7; 15.5; Zhb 38.22-23 wólə sɔ: 10j 8.1, 6 12:1
 Iza 7.14; 26.17

nyə nə *túm gúmá lúúd, túm gúmá wəɔŋg í njúl nə wəacén-cénî wúm nə óbá. ² Nyə á bə nə bum ná ntám̄b, a ŋgá kím̄ nə məcəy má miná ná a zə byá.

³ Dúlúgá shimbá í mú nyiŋgə wós̄s jɔŋɔd. Jāŋ í á bə, dúl váál ŋkəɔndú ŋkí bwaag, a njúl títî ná zhwuŋ, a mbíd milúú zəŋgbá nə mələag wúm; milúú zəŋgbá míni mí njúl, lúú wəsh̄ nə *túm ícî. ⁴ Kwundú yé í á wéénd wəacén-cénî wá jɔŋ, kəw ŋgwúd á məkəw mələól, wusə shí. Ŋkəɔndú éne nyə á kə təw mudá nyə á ŋgə bə ná a zə byá yé mpwóombúd ná, ŋji ná mwán má byél, a də. ⁵ Mudá éne mú byá mwán, mwámudúm, mwán má jələ ná fála íkúl nə ŋkúd yé. Bwə mú ntāg ŋkény mwán yé wəɔŋgá kə nə nyə wá Zembî, nyədí caŋgád. ⁶ Mudá nyə mú túb kə shí a shwéeshá dí, kúl Zembî nyə á bwey kwambələ nyə jiya yí, shú ná bwə kág wíil nyə wu tāŋ mwəw tós̄shin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman.

⁷ Ná ndeé, dəmb í á ka zə kyeeɔ jɔŋɔd. Míshiyél bənŋə *wəéŋgəles bə jáŋ kós̄mb, ŋkəɔndú bənŋə bə wəéŋgəles jáŋ kós̄mb. ⁸ Ŋji, ŋkəɔndú bənŋə jé gwoŋg bwə áshígé lal mən̄kul; ná ndeé bwə mú bə kú ná nə jiya jɔŋɔd. ⁹ Ná ndeé, nda Míshiyél bənŋə wəéŋgəles

bə bwə á ntə bwo ná, bwə á ka wəŋgulə wusə ŋkəɔndú anúní éne kúga shí, nywā a yág bwə jów ná Njwū məjamb yé wəɔŋgá, nyə Sátan, muud ŋgá shiig buud ə shí ndon bəsh yé, bwə á wəŋgulə wusə bənŋə bəsh wəéŋgəles bə.

¹⁰ Mə mú gwág dúl kál í ŋgá ci nə ŋkulú jɔŋ dí ná: Fwála Zembî mə cəg búúd yí í má wós̄s, nə ŋkul nyé, nə íjwūga byé, nə mpəl má Kríst yé. Nəcə bwə má wəŋgulə wusə múúd ontaandé shí. Nyə muud nyə á də kə nə ontaandé ə ómínyəŋə búsú kə də jaaw Zembî təɔ ibulú, təɔ mimwásó yé.

¹¹ Bwə á má ntə nyə ŋkul nəcə məcií mə Mwā Ncwəmbə. Bwə á má ntə námə nyə ŋkul nəcə bwiŋgúlə bwə á bwiŋg lāŋ má Yésus yí, bwə áshígé cəel cəg jáŋ váál í ná bwə fúndə shwiy.

¹² Gwə wə má cí ná: nə jɔŋ lə gwəw, nə bí bəɔŋg njúl nūŋ jɔŋ dí wá, gwágúgá məshusug! Ŋji, məntágula nə bí, shí nə mār!

Nəcə Njwū məjamb má shulə nūŋ bídí, a mpú ná fwála í má lúg nyə bíbíyá, a má ntāg bul nyada.

¹³ Ja məma ŋkəɔndú éne nyə a dúg nə bwə má wəŋgulə

12:3 ŋkəɔndú: 12.7, 9, 13; 13.2; 16.13; 20.2; Dan 7.7, 24 **12:4** Dan 8.10 **12:5** 19.15; Sôm 2.9 **12:6** 10j 17.1-7; 19.5-7; Mat 2.13 mwəw tós̄shin nə mitəd mimbá nə məwúm məsaman: 11.2 **12:7** Dan 10.13; Yúd 9 **12:9** 20.2; Mət 3.1; Iza 14.12; 27.1; Luk 10.18; Yuá 12.31 **12:10** 4.11; 11.15 múúd ontaandé: Zhb 1.9-11; Zak 3.1 **12:11** 6.9; Mat 16.25 Mwā Ncwəmbə: 5.6; 1Yn 2.14; 5.4 **12:12** 18.20

wusə nyə shí yí, nyə á ka zə julya nə mudá nyə a byá mwân mwámudûm yé. ¹⁴ Nji, bwé mú yə múdá wəŋgú məma máfaafugá mábá nda məfaafugá má mpal, ná a jéélug kə shí a shwéeshá dí, nyádí jiyad, kúl bwé jəla nə kə wíil nyə yí. Nyə á ji wu mimbú mílól nə kúl, ŋkəəndú nda kumə wu. ¹⁵ Nywá a yág éne nyə á ŋgə yámb məjúwó nə mpu yé, má ŋgə wô nda ŋgwəŋ ŋgə wáámb mudá ná má ká cŋ nə nyə. ¹⁶ Ká, shí í mú kyem múdá, í beeg mpu, minə ŋgwəŋ wêsh ŋkəəndú nyə á ŋgə yámb nə mpu ni. ¹⁷ ŋkəəndú mú jág gwág múdá wəŋgú mpimbə. A mú ka zə kə lúmbəli nə bəŋŋ bwé má lúg mpwoŋ buud mə múdád wá, búúd bwé ŋgə baagulə isâ Zembî nyə á ci ná í bág yí, bwé ŋgə bwiŋŋ lán mə Yésus wá. ¹⁸ A mú ka kə tŋw shə á máŋud.

13

Biin á mân

¹ Ná ndéé, mə mú dúg gúl biin ŋgə bád wú mân, biin ni njúl nə məlaag wúm, mílúú zəŋgbá. Məlaag wúm mənî mäsə na, laag dēsh nə *túm ícî; mìnə má *bwaasúlə mpu má njúl nyə cilyá mílúúd. ² Biin má á dúg jəŋgú í á ŋgə bəŋla ŋkweny, məcwəd mə njúl nyə nda məcwəd mə gúl shísha nyaan-nyaan cúdú bwé də jŋw ná *ours yí, mpu í

njúl nyə nda zhwambəŋkwuŋ. ŋkəəndú mú zə yə nyə mpífé nyé, nə jiya ícî jé nə yáág-yáág íjwúga. ³ Wúl lúú í á bə nyə nə váál fəŋ á ná nyə é yə. Ná ndéé, fəŋ nyəŋŋ mú bále yál. Buud ə shí ndon bēsh bwé mú ŋgə jág káam, bwé mú ŋgə bə biin jəŋŋ kúl í á ŋgə kə yí. ⁴ Bwé á ka kúd ŋkəəndú məmpwoombú shí, nyə muud nyə á yə biin ŋkul nyé yé, bwé mú námə ŋgə kúd biin məmpwoombú shí ŋgə ságusə nyə ná: «Zə jí nda biin ga yé, zə jí nə ŋkul lúmbəli dósomb nə nyə yé?»

⁵ Biin mú yéyow mpu shú ná a ŋgəŋ nə lás məbil-ŋkəndí, ŋgə lás bwaasúlə mpu; a mú yéyow ŋkúl ná a sáág sósólúgú yé tən ŋkwoond məwúm mánŋ nə óbá. ⁶ A mú tééd lásúlə nə Zembî bwaasúlə mpu, lás nə jínə dé bwaasúlə mpu, lás nə kúl á də ji yí bwaasúlə mpu, tə buud bwé njúl jəŋ dí wá, a lás námə nə bwo bwaasúlə mpu. ⁷ Bwé mú yə nyə zhíí ná a lúmbúlig nə mīŋkəŋkə mi búúd, a ntə bwo. Bwé á yə námə nyə ŋkul ná a sáág misósólúgú myé íbēend byēsh dí, nə íkúl byēsh dí, nə mákəl mēsh dí, nə ílwoŋ byēsh dí. ⁸ Buud ə shí bēsh mìnə má áshígé cilya kálaad á cug dí ja Zembî nyə a fwə shí nə gwów yí, bwé bá kúd biin ni məmpwoombú shí; kálaad á cug wəŋgú ji kálaad mə Mwā Ncwəmbə bwé á cigə yé.

12:14 mimbú mílól nə kúl: 11.2 **12:17** 6.9; 11.7; 13.7; Dan 7.21 **13:1** mân; Dan 7.3 biin: 11.7; 13.11-17; 16.10; 17.3, 7-13; 19.20; Dan 7.3-8, 21, 25 **13:2** 2Te 2.9 **13:3** 17.8 **13:4** Sôm 89.7 **13:5** Dan 7.25; 11.36 42 ŋkwoond: 11.2 **13:7** 12.17 **13:8** 3.5 Mwā Ncwəmbə: 5.6

⁹ Muud jí nà mælwê má gwág yé, a gwág! ¹⁰ Muud yêsh í á bə cɛɛlá nà a bá biil kwám yé, a biil kwám. Nyɔɔŋg í á bə nà a bá gwúyɔw nà kafwele yé, a gwúyɔw. Sâ jɔɔŋg wá jí nà minkɛŋkɛ mi búúd mí jəlá nà bul bə nà jisɔw, bwá bii búgá məbwá mábá.

Biin á shí

¹¹ Nə ndɛé, mə mú námá dúg gúl biin ŋgá cúwo wú shí. Jâŋ í á bə nà məlaag mábá mə njúl nda məlaag mə mwâ ncwəmbɛ; í á ŋgə lás nda ŋkɔɔndú.

¹² Jâŋ biin mú námá zə lwóya ŋkúl nyêsh biin áshúshwóógú í á bə nə ndí yí, biin jɔɔŋg ŋgá dúg. A mú sá nà, shí nà buud ɔ shí bwá kúdúg biin áshúshwóógú yáág-yáág fəŋ í á yâl yí məmpwoombú shí. ¹³ Biin ni mú ŋgə sá məma *máshimbá váál á nà a jəw kuda í shulə wú jɔŋ dí buud bwá ŋgá dúg. ¹⁴ A mú ŋgə shiig buud ɔ shí nà məma máshimbá nyə á yéyɔw zhií nà a ŋgəg nə sá, biin áshúshwóógú ŋgá dúg yí. A mú ci nə buud ɔ shí nà bwá sáág vɛguli má biin í á cəgə nə fəŋ kafwele yí. ¹⁵ Bwá mú yə nyə zhií nà a sáág nə vɛguli biin í kúwog shú nà í lásúg, í sáág nà bwá gwúg buud bəsh bwá ákúdé gwo məmpwoombú shí wá. ¹⁶ A mú sá nà buud bwá wíyág məyigyé ŋkí mbwə məncwúmúd ŋkí

mpwóómbád, buud bəsh, tɔ ozhizhe ɔ búúd tɔo fwámé búúd, tɔo mimbúbúwá tɔo mikúkúm myêsh, tɔo ofalí tɔo məlwaa mēsh, nà bəsh bwá wíyág məyigyé. ¹⁷ Muud yêsh mə bə kú wíya məyigyé mɔɔŋg yé nyə é bə, ci a kú kusə sâ, ci a kú námá kusha tɔo sâ. Məyigyé mɔɔŋg mə á ŋgə bə, gúl ja í bə jíná mə biin áshúshwóógú, gúl ja nəmbə á jínə dɔɔŋg.

¹⁸ Na má jii fəg. Muud jí nə ikəŋ wá jí nə ŋkul bála nəmbə mə biin jɔɔŋg, nəcé nəmbə wɔɔŋgú jisə məyigyé mǎ jíná lú múúd. Nəmbə wɔɔŋg wá mitəd mísaman nə məwúm məsaman nə ísaman.

14

Mwá ncwəmbɛ bəŋŋ buud bwá á wú míkwmúd wá

¹ Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dúg Mwá Ncwəmbɛ tál lúú mbəŋ bwá də jəw nà Siyôn yíid, bəŋŋ buud otóshin təd nə məwúm mánə nə óŋə. Buud bɔɔŋg bwá á bə nə jíná mə Mwá Ncwəmbɛ nə dé mə Sóŋgú yé cilyá mpwóómbád. ² Mə mú gwág kál ŋgá wú gwəw, í ŋgə shwag nda məjúwó mə mpəŋ, í ŋgə saal nda ŋkəl mpú áyiyáág; kál dɔɔŋg í á ŋgə gwíig nda ibɛnzhá nà buud bwá ŋgə bwam. ³ Bwá á ŋgə sey ŋgwa ágúgwáan bwá tál mpwóómbú caŋgád, mikuwó mí ísá mínə nə ocúmbá buud bwá njúl.

13:10 14.12; Zhe 15.2; 43.11; Luk 8.15

13:11 Mat 7.15

13:13 16.14; 20.8

13:15 14.9, 11; 15.2; 16.2; 19.20; 20.4; Iza 44.5; Dan 3.5

13:17 13.18; 15.2

14:1 22.4 mbəŋ bwá də jəw nà Siyôn; Iza 4.5; Zhu 3.5 buud otóshin təd nə məwúm mánə nə óŋə; 3.12; 7.3-4

14:2 1.15; 15.2; 19.6; Eze 1.24-25

14:3 4.4, 6 ŋgwa ágúgwáan;

Kú nà ɲgwól múúd nyə á bə nà ɲkul jíg ɲgwa wəɲɲgú, námá ɲji buud otóóshin təd nà məwúm mánɔ̄ nà ónɔ̄ bwá á zhu shí wá, bəɲɲg Zembî nyə a jóna tâɲ shú ná bwá wúg mikwámúd wá. ⁴ Báá bwá áshígé bwele lweegashi ícuɲg nà nyá budá, bwá á dɔ̄ ji óncwíyê. Bwá dɔ̄ ɲgə bɛ Mwâ Ncwəmbe kúl jêsh á ká yí. Zembî nyə a féesh bwo mpádúgá buud, a jóna tâɲ shú ná bwá wúg mikwámúd. Nyə a sá ntó shú ná bwá bég bá Mwâ Ncwəmbe tâɲ nda mpumá ashúshwóógú bwá dɔ̄ kənd koogú shú má Zembî yí. ⁵ Bwá áshígé bwele bēny mímpu myáɲ bwiɲɲg ijɔ̄ɔ̄, bwá á bə ntâɲ kú nà tɔɔ sá á jumág.

Jwáw á mazhúgúlá

⁶ Mə mú nyiɲgə dúg ɲgwól *éɲgales ɲgə jéel tâm jɔɲ. Nyə á bə nà Jɔ̄ɔ̄ Kéel á kandugə kandugə ná a bwíɲɲgug buud ɔ̄ shí, ilwoɲ byêsh, nà ibeend byêsh, nà mákál mēsh, nà ikúl byêsh. ⁷ Nyə á ɲgə ci gwów-gwów ná: «Gwóɔ̄gá Zembî, yégá nyə gúmá nəcə fwála lú sémbyé mílású má wóós. Kúdúgá nyə məmpwoombú shí, nyə wé nyə a sá gwów nə shí, a sá mán nə məncwun!» ⁸ ɲgwól éɲgales, éɲgales ábeê mú ɲgə bɛ ashúshwóógú a ɲgə ci ná: «Babilon má bwíl, ɲgwéla í á dɔ̄ jwɔ̄ɔ̄ ni í má bwíl, ɲgwéla í á nywíl ikúl byêsh nə jangá

nda bwá dɔ̄ nywíl búúd nə məlwəg ná, í má bwíl.» ⁹ ɲgwól éɲgales, éɲgales aléel mú námá ɲgə jéel tâm jɔɲ a ɲgə ci gwów-gwów ná: «Múúd mə ká kúd biin bá vuguli jé mpwoombú shí, a wíya máyɲgyé mán ɲkí mpwóómbúd, ɲkí mbwád, ¹⁰ Zembî mə bá námá ɲgulal múúd wəɲɲgú mpimbə jé nda bwá dɔ̄ ɲgulal múúd məlwəg ná. A bá yə nyə gwo nyádí bálá mpimbə dí, kú cweel nə gúl sá. Muud wəɲɲg mə bá bwəma nə cwúnd kúl kuda nə fidə í ɲgə gwó yí. A bá bwəma nə cwúnd jəɲɲgú, miɲkɛɲkɛ mí wéɲgales nə Mwâ Ncwəmbe bwá ɲgə dúg. ¹¹ Buud bwá ɲgə kúd biin mpwoombú shí, kúd námá vuguli jé mpwoombú shí, bwá wíya námá máyɲgyé má jíná dé wá, yíle kuda í ɲgə sá bwo cwúnd yí í bá ɲgə bád kandugə á kandugə. Bwá bá yóola, nə mwásə nə bulú, kú nə wogá.» ¹² Í bá jii ja jəɲɲg ná miɲkɛɲkɛ mi búúd mí mpúg jísəw, bá buud bwá ɲgə baagulə isá Zembî nyə á ci ná í bég yí, bwá ɲgə *búgula Yésus wá. ¹³ Mə mú gwág kál ɲgə ci jɔɲ dí ná: «Cilág sá má zə jaaw wo ga: Tééd kíkídíga, buud bwá é ɲgə yə bwá njúl buud ɔ̄ Cwámba wá, báá bwá má jəla. Haaw, mə ɲkɛɲkɛ Shíshim, mə ɲgə magulə ná bwá má jəla, bwá má yowula nə iséy byáɲ, nəcə misóólégú myáɲ mí ɲgə

14:4 Yuá 10.4-5 **14:5** Iza 53.9; Sof 3.12-13 **14:6** Mat 24.14 **14:7** Sôm 146.6
14:8 17.2; 18.2 **14:9** 13.15 **14:10** 15.7; 16.1, 19; 19.20; Mat 19.24; Sôm 11.6;
Zhe 25.15; Eze 38.22; Mat 25.41 **14:11** 19.3; Iza 34.10 **14:12** 13.10 **14:13**
1.3; 16.15; 19.9; 20.6; 22.7, 14; Heb 4.9-10 **14:14** Dan 7.3-14; Mat 13.39-40; 17.5;
24.30; Mis 1.9 **14:14** 1.7, 13

bɛ bwo.»

Bwá bá saag shí mishwun

14 Mə músə nyiŋgə kənd mísh, mə mú dág ŋkúdú áfufumá, muud njúl ŋkúdú wəŋg dí, a ŋgə bɛɛla nə Mwân mə múúd. Nyə á bə nə *túm gúmá lúúd, í njúl síyá nə or, a mbíd njəwá báágə bwá də saag *blé nə ndí yí mbwəd. 15 Ngwól *éŋgəles mú cúwo wú *Mpáánzə Zembî a ŋgə kîm gwów-gwów ŋgə ci nə muud nyə á bə a njúl ŋkúdú yé ná: «ŋwag báágə másaag dwô wo sáágəg shí, nəcé fwála lú másaag má wós, idúw í mú miŋgwiy.» 16 Muud nyə á bə a njúl ŋkúdú yé mú ŋwa báágə másaag dé saag shí. 17 Ngwól éŋgəles mú cúwo wú Mpáánzə Zembî nyísə joŋ dí yí; nyə á bə námə nə báágə másaag í njúl njəwá. 18 Ngwól éŋgəles mú wú álatâr dí; nyâŋ nyə á bə nə ŋkul mə jwú nə kuda. A mú lás gwów-gwów ci nə nyəŋg nyə á bə nə njəwá báágə másaag yé ná: «ŋwag báágə másaag dwô, wo kág shí, kə ŋgə sámb ikan í *vînyə ŋgə sɛɛŋg, í má shîn tí.» 19 Éŋgəles mú ntâg ŋwa báágə másaag dé. A mú kə shí, kə ŋgə sámb ikan í vînyə nə ndéé, kə də shwu məma faduga dí, kúl mpimbə má Zembî í é nyâm byo yí. 20 Faduga jəŋg í á bə, wo fwo wú ŋgwála kə bugád. Bwá á ka kə nyâm byo wu. Í á ka bə, bwá ŋgə nyâm ntáni,

məcií má mú də júg nə júg júg júg, mə sá məma shwumb. Shwumb ní í á bád nə ndéé kə wós cé mpu kabulí, í á ŋgə wô nə ndéé kə jee wós ókilomáda mitəd milól*.

15

Okwaag-jumə zaŋgbá wá məzhúgúlá

1 Mə mú dág dúlúgá *shimbá í má nyiŋgə wós joŋəd. Í á mpu bə ázəgá-dúg, sá á káámúg. Í á bə, wəéŋgəles zaŋgbá bwá mbíd okwaag-jumə zaŋgbá wá məzhúgúlá, bəŋg Zembî má bá casulə nyadálə yé nə ndí wá.

2 Mə mú dág gúl sá njúl nda məma mân, í ŋgə faan námə nda yên, í ŋgə bə fulá nə kuda. Mə mú dág í, buud bwá á bə nə, ŋkul nyán í á ntə biin í ntə vuguli jé ntə námə tâŋ í ŋgə bwəma nə jínə dé wá, mə mú dág búúd bəŋg bwá tál məma mân məŋgúd, bwá mbíd ibínzhá Zembî nyə á yə bwo yí. 3 Bwá á ŋgə shil ŋgwa má Moyîz sóol məsáal má Zembî, ŋgwa wúsə námə ŋgwa mə Mwâ Ncwəmbɛ yí. Bwá á ŋgə ci ŋgwa wəŋg dí ná:

Yé Cwámba wúsú Zembî á ŋkul nyêsh,

misólúgú myô mísə mi ázəgá-dúg, mi á káámúg.

Məzhí wó də kyey má mäsə otútəlí,

məsə məzhí mâ obúbələ,

14:19 19.15; Iza 63.1-6 * 14:20 Cilyá á yág wúsə nə «osutâd tósshin nə mitəd mísaman». 15:1 4.5; 15.7; 16.1; 17.1; 21.9 15:2 4.6; 5.8; 13.15, 18; 14.2 15:3 4.11 15:3 16.5-6; 19.2; 22.12; Mbá 32.4; Sôm 145.17 ŋgwa: MmN 15.1; Sôm 111.2; 139.14 15:4 14.7; Sôm 86.9; 98.2-3; Iza 2.2-3; Zhe 10.6-7

yé Njwû ngó jwú nà ikúl í cúgé
*Oyúden yé.

4 Yé Cwámba,
zá jí nà ñkul sá mádúgú ná nya
afúndáyé jíná dwô,

nya ayáyé dwo gúmá yé.

Nji wo wá jí Zembî;

ikúl byêsh í bá zà,

zà kúd wo mampwoombá shí,
nàcé wóó sámbúlə wó dū cígal
mílású yí í á má nyîn.

5 Mə mú sə nyiŋgə kənd
mísh, mə mú dág Mpáánzə má
juw jon dí, í njúl banda í dū
lwó ná Zembî jisə búúd bé dí
yí. 6 Wəéŋgəles zəŋgbá bwá

mú wú cínəŋ cwú, wəéŋgəles
bwá á bə ná bwá zá jág jugəshi
shí nà okwaag-jumə zəŋgbá
wá. Mimbwéédí myáŋ mí á

bə leedyá nà fwámé lɛ* njúl
ŋkí jág fumə, ŋkí ŋkəŋəwə;
bwá á bə bwá má fif mífwanǵá
mí or míkugəd. 7 Mikuwó

mí ísá mínɔ́ míni, gúl í mú yə
wəéŋgəles zəŋgbá óni ikwôw
zəŋgbá. Ikwôw byəəŋg í njúl
síyá nà or, í njúl lwándúlá

nə mpimbə má Zembî ná
cwóó, Zembî ngə cəgə kandəgə
kandəgə yé. 8 Yíle í mú bídugi
*Mpáánzə Zembî ná ŋkáá; ná

ndéé, kú nà muud mə bá nà
ŋkul nyíi Mpáánzə té ní wəsh,
kə wóós ja wəéŋgəles zəŋgbá
bwá bá shîn ntáma shí nà
okwaag-jumə zəŋgbá yí.

16

Ikwôw zəŋgbá

1 Mə mú gwág dúl kál í
ngó zhu *Mpáánzə Zembî, í
ngó ci nə *wəéŋgəles zəŋgbá
nə ŋkulú ná: «Kəgá nə ikwôw
zəŋgbá bísə nə mpimbə má
Zembî ini, bi kág shwu shí
nyêsh».

2 Enǵəles ashúshwóógú mú
kə nə jé kwôw kə shwu shí.
Buud bwá á bə nə məyiǵyé
má biin, bwá á ngə kúd
vəǵəli jé mampwoombá shí
wá, dúlúgá váál mbíya cey-
cey ígúságá í mú shwiy bwo
nyúúlúd.

3 Enǵəles ábēē mú kə nə jé
kwôw kə shwu mǎŋ. Məjúwó
má mǎŋ mə mú bə mácií
mácií nda bwá ámə gwú múúd
cínəŋ, ocúdú bēsh bwá ngó
cəgə mǎŋ wá bwá mú shîn yə.

4 Enǵəles aléel mú kə nə jé
kwôw kə shwu míŋgwəǵə nə
mǎncwunəd, myêsh mí mú bə
mácií mácií. 5 Mə mú gwág
*éŋgəles mə jwú nə mǎncúwó
yé má ci nə Zembî ná:

Wo wá jí bəle bə Zembî,
wo Zembî jisə yé, wo
nyəəŋg wo á bwey bə
yé;

wo ji tətəlí nə váál wó má cígal
mílású ni.

6 Nəcé bwá á gwú minǵəŋkə mi
búúd myô nə *buud ə
mícúndá bwô,

sâ jəəŋg wá wó mə sá ná bwá
ŋǵúləg mácií yí.

Sóólúgú wəəŋg í kwagá nə
bwo.

15:5 11.19; MmN 40.34; Mis 7.44 15:6 1.13; Dan 10.5 * 15:6 lɛ: Jisə dúl váál
káándó ájujaambəwô, nə lalúlə kus. 15:7 4.6; 14.10; 16.1 15:8 MmN 40.34-35;
Iza 6.4; Eze 44.4 16:1 15.1; Sôm 69.25; Iza 66.6; Zhe 10.25 16:2 13.15; MmN
9.10 16:3 8.8; MmN 7.17-21; Sôm 78.44 16:6 17.6; 18.24; 19.2; Mbá 32.43;
Sôm 79.3, 10; Mat 23.35, 37 16:7 15.3

7 Mə mú gwág dúl kál í ngé zhu *alatâr dí, í ngé ci ná: «Haaw! Yé Cwámba wúsú Zembî á ñkul nyêsh, sémyé wó ða sám̄b búúd milású yí wúsə búbálé nə tútəlî.»

8 Engəles ányina mú kə nə jé kwôw kə shwu jwówúd. Jwów mú lág ñkul ná í jígálúg buud nə kuda jé. 9 Yáág yáág gún̄ kuda mú jígal bwo. Bwé mú ngə lás nə Zembî bwaas bwaas mpu, nyə muud mə jwú nə okwaag-jumə óni yé, bwé yida ban ná bwé acéndé kuú njəond yə Zembî gúmá.

10 Engəles atána mú kə nə jé kwôw kə shwu *caangé mə biin dî. Yídúgú í mú shwiy nyádí faan dí ná ñkwed, məcɛy mə mú bii búúd váál á nə muud ngé kwagulə jûm. 11 Bwé mú ngə lás nə Zembî á gwôw *bwaasúlə mpu nəcé məcɛy nə məfəñ bwé á bə nə ndí má. Nji, bwé nda bíd bów-bôw mísólégú myáñ.

12 Engəles ásamana mú kə nə jé kwôw kə shwu məma ngwəḡ bwé jów nə Ifrât yí. Ngwəḡ í mú yísh shú ná micî myâ kóómb̄ jwôw í ða cúwo yí mí bág bə nə zhí. 13 Mə mú dág bów-bôw míshíshim mílól mí mə wósó hí, wúga wú ñkəondú mpu dí, wúga wú biin mpu dí, wúga wú múúd micúndé á ibəmb̄ mpu dî. Bów-bôw míshíshim myəñg mí á bə námə nda mikwón̄. 14 Jísə míshíshim mí mójamb

mí ngə sá isâ í ntḡ búúd ñkul yí. Mí ða kə micî myâ shí ga nyêsh dí, kə ða sɛɛng bwo shú ná bwé bág sá lúmbúlí məma jwów bwé ða jôw ná jwów mə Zembî á ñkul nyêsh yí.

15 Cwámba ngə ci ná: «Dugí, mə bá zə nda júwâl. Muud ngə ji ñkasə a ngé baagulə mimb-wéedí myé ná a kú bá kyey shushwáás ñwa shwôn̄ yé, nywáá mə jəla.» 16 Mishíshim míni mí mú sɛɛng micî kál bwé ða jôw heberə dí ná Ar-magəðñ yí.

17 Engəles ázanğbá mú kə nə jé kwôw kə shwu ngúlúd. Dúl kál í mú wú caangé mə Zembî dí zə cúwo Mpáanzé Zembî, í mú ci ná: «Í mə bə.» 18 Minjəs mí mú dagəwa, məjunú gwígg, ñkəl mpú ké saal, shí jág ntañusa váál í afwóyé bwele ntañusa té búúd bwé á ji shí ga dí yí. 19 Məma ngwála ánání mú bóóg mán̄kəw məlól. Ikúl ishús minğwála myáñ mí mú bwíl. Zembî mú kənd mísh məma ngwála á *Babilon, a mú yə ngwála wəñgú kwôw nə mpimbə jé í ó ða musəla nda məlwəg. 20 Í mú ka zə bə, məñkwamə mēsh shîn wɛɛnz̄h, mimbán̄ myēsh shîn jímb. 21 Yáág-yáág mətálumu mə mú ngə wú jon̄ dí ngə zə kadəwa buud nyúúlúd, búgú mətálumu ngwúd jee jilə okílo məwúm mán̄ḡ. Buud bwé mú yida *lás nə Zembî bwaasúlə mpu nəcé kwaag-

16:9 9.20-21; 16.11, 21 16:10 13.1-2 Yídúgú: MmN 10.21-22; Iza 8.22 16:12 Iza 11.15; 44.27; 46.11 16:13 12.3; 13.1-2; MmN 8.2; Sôm 78.45 16:14 11.17; 13.13-14; 19.20; Mat 24.24; 2Te 2.9 lúmbúlí: 19.11-21 16:15 3.3, 18 16:17 16.1; Iza 66.6 16:18 4.5; 6.12-13 16:19 14.10; 18.2 16:21 11.19; 16.9

jumə á mətálamu ni nyə á nyaan ntɔ́ mínji.

17

Babilon mə bá bwəma nə intúgúlí

¹ Nə ndeé, *wəngəles zaŋgbá bwə á bə nə ikwɔ́w zaŋgbá wá, ηgwúd a cínɔŋg mú zə ci nə mə ná: «Zaá, mə zóg lwó wo intúgúlí í bá bii mbyóóŋg múdá í á mə kwambələ jiya mpədúgá mishwú ni yí. ² Nyádí wə mícî myâ shí mí á wusə mənyúul jaŋga dí yé; buud ɔ́ shí bwə á fudə nə jaŋga dé nda bwə də fudə nə məlwəg ná.»

³ Engəles éne mú kə nə *jîm jâm nyúl shí a shwéeshád. Mə mú dúg ηgwól múdá njúl gúl biin dî, biin í njúl títiî nda kɔ́ɔ́. Biin ni í á bə nə mínə mə *bwaasələ mpu cilyá nyúul nyêsh, nyə nə milúú zaŋgbá nə mələag wûm. ⁴ Mudá wəngú mimbwéedí myé mí á bə, míl tí nda məcíí, míl tí nda kɔ́ɔ́. Nyə á bə nə misáŋgá nə oŋkaaw bwə njúl síyá nə or, nə ijimá í məkwoógú, bóólúgá síyá nə kwóógú álal-kus bwə də jôw ná pêrlə yí. Nyə á bə nə bálá mbwəd, í njúl námə síyá nə or, í njúl lwándúlá nə nyéé á lwaagəwo lwaagəwo isâ í jaŋga dé. ⁵ Dúl jínólú *ndimba í á bə nyə cilyá mpwóómbád ná: «*Babilon anánî, budá ɔ́ jaŋga nyəngú wáŋ, nyəngú á dana dana isâ yâ shí ndon.»

⁶ Mə mú dúg múdá wəngə nə fud nda fud məlwəg. Í á bə nyə fud ná nyə á ηgul məcíí mə míŋkəŋkə mi búúd nə məcíí mə búúd bwə á gwúyɔ́w nəcé Yésus wá.

Mə a jag bul káam ja mə á dúg nyə yí. ⁷ Engəles mú ci nə mə ná: «Wo káam jí na? Mə é bágulə wo ndimba mə múdá éne, tɔ́ ndimba mə biin í ηgə ŋkəny nyə ni, biin jí nə milúú zaŋgbá nə mələag wûm ni.

⁸ «Biin wó ámə dúg ni í á shí bə, í cúgé ná. Í bá bád wú bí ncímə dí kə kúl í bá kə jɛɛ yí. Nə ndeé, buud ɔ́ shí bwə bá káam ja bwə bá nyiŋgə dúg biin ni yí, bwə bá káam nəcé í á shí bə, í cúgé ná, nji í bá nyiŋgə nyîn. Buud ɔ́ shí bwə bá káam óni, í bá bə bəngə mínə mə cúgé micilyá kálaad dí wá; nəcé tééd námə ja Zembî nyə a fwɔ́ shí nə gwów yí, mínə mə bwey bə micilyá kálaad á cug dí.

⁹ «Í jî wa ná muud wambúlég isâ nə fəg. Milúú zaŋgbá wó dúg míni, jisə mimbáŋ zaŋgbá kúl múdá éne mə kə jí yí; jisə námə mícî zaŋgbá. ¹⁰ Mícî zaŋgbá myəngə dí, mítóon mí cúgé ná mícî, ηgwúd wusə, ηgwúd í afwóyé zə. Ja wəŋ í bá zə yí, í bá zə jí nji fúfwálá cíg-cíg. ¹¹ Biin í á fwo bə, í cúgé ná nyiŋgə bə ni, gwáméfwó jisə cí á mwəomb. Bónŋ micí zaŋgbá wə búśá; a ηgə námə kə kúl á kə jɛɛ yí. ¹² Mələag wûm wo ámə dúg mənî məsə micí

wûm. Myân mí afwóyé ná bæ ná mæfaan má íjwûga; nji, bânôn biin bwá é jwú nji wæla ηgwûd. ¹³ Micî myæηg myêsh mísæ ná tédúgá ηgwûd, ná mí yá biin mpífá nyán nà ηkul ijwûga nyán. ¹⁴ Myêsh mí é lumbuli nà Mwâ Ncwæmbe, nji Mwâ Ncwæmbe nyæ e cú bwo. Næcé nywáá jisæ Cwámba míl mícwámba myêsh mí ηgé gwóç yí, Cí í jwú ná micî myêsh yí. Bânôn buud nyæ á má jôw wá, bwá wá bwá bá cú micî myæηg. Næcé nyæ a féêsh buud nyæ á jôw wá, básæ nyæ wæabúgúlág.»

¹⁵ Engæles mú nyiηgæ ci ná mæ ná: «Mishwû wo áma dóg mbyóóηg múdá má kwambulæ jiya mpédúgá míni, jisæ ikûl, nà mæηkúmbæ mæ búúd, nà il-won, nà mækâl. ¹⁶ Mælaag wûm wo áma dóg mæni bânôn biin bwá bá fam mbyóóηg múdá, bwá déég nyæ isâ byé byêsh, a lúg shushwáás, bwá bá céég dæ nyæ ifúndá ná ndéé jígal nyæ kudad. ¹⁷ Bwá bá sá ntó næcé Zembî nyæ a wá bwo nji yéêsh ηgwûd lúúd, nji ná bwá sáág sâ nyæ Zembî ηgé jii yí; ná bêsh bwá tówúg cún ná bwá yá biin icî byán, a bálænigi ná dí ná ndéé kæ wóós ja isâ Zembî nyæ á ci yí í bá bwæma yí.

¹⁸ «Ná ndéé, mudá wo áma dóg éne, nyæ wá ηgwála ánúní

í ηgé jwú ná micî myâ shí ga myêsh yí.»

18

Babilon má bwíl

¹ Ja má má shîn dóg mbyóóηg múdá ni yí, mæ mú dóg ηgwól *éηgales ηgé shulæ wú gwôw nà yáág-yáág ηkûl ijwûga. Milwaná myé mí mú kwan shí nyêsh ná ηgáη. ² A mú kím gwów-gwôw ná:

*Babilon má bwíl,
ηgwála í á dæ jwóç ni í má bwíl.
Í músæ jiya májamb.

Í músæ, mimbii mí íbów-bôw í míshîshim myêsh kæ ji cínæηg,
mimbii mí íbów-bôw í ínunú í ádædaná byêsh kæ ji cínæηg*.

³ Í músæ ntó næcé ikûl í cúgé *Oyúden yí byêsh

í á nyíηgula janğa déd
nda bwá dæ nyíηgula íηgulæga dí ná†.

Micî myâ shí mí á wusæ mænyúul janğa dí ná nyæ,

buud bwá á dæ kusha kúm shí ndon wá,

bwá á bíg nà yáág-yáág tæm yé ásç mísh.

⁴ Mæ mú gwág dúl kál má ci jon dí ná:

Buud bâm, wúgá ηgwála nííd,
bi bág kú nyíi *mísám myéd,
ókwaag-jumæ bwá jéla nà bii nyæ wá

17:14 19.16, 19; Mbá 10.17; Sôm 136.3; Dan 2.47; 1Tm 6.15 **17:15** 17.1 **17:16** 17.2; 18.8; Læv 21.9; Eze 23.29; Ozê 2.5 **17:17** 17.13 **18:1** Iza 13; 47; Eze 27

18:2 14.8; 16.19; Iza 13.20-22; 21.9; 34.11, 14; Zhe 50.39-40; 51.8 * **18:2** Míl míciyá mí ayág mí ηgæ ci ná «mimbii mí íbów-bôw í ínunú myêsh kæ ji cínæηg, mimbii mí íbów-bôw í ócúdí í ádædaná kæ ji cínæηg. **18:3** 17.2; 18.11-19; Iza 23.8; Eze 27.22-23, 33 † **18:3** Ntó má ké ná janğa dé í á má gwílyá ikûl í cúgé Oyúden yí.

18:4 Iza 48.20; Zhe 51.45; 2Kr 6.17

bwá á bá námá bii bî.

⁵ Nacé misám myé mí má
bágawo mákú mækú kə
wósɔs ɔɔŋ dí,

Zembî má kənd mísh ólíŋgî
bêsh wâ ɔgwála níŋd.

⁶ Ságá nyə nda nyə á ɔgə sá
bóól ná.

Sâ nyə á jugəshi muud nə ndí
ja ɔgwúđ yí,

jugəshigá nyə nə gwo ija ibá.

Bálá nyə á ɔgulal buud nə ndí
ja ɔgwúđ yí,

bí ɔgulal nyə nə gwo ija ibá.

⁷ Bímí nyə á də bəgəwa nə isâ
í gúmá byé nə təəm yé
ásɔ mísh yí,

tálúgá nyə cwúnd dí bímí
dɔɔŋg,

bí jil nyə mántágula dí bímí
dɔɔŋg.

Nacé a ɔgə ci na lámúđ ná: «Mə
njul caaŋgád nda wúl
cí múdá,

mə cugé kúsə, mə abulé bwele
bə nə shwiy.»

⁸ Nda á ɔgə téduga ntó ná,
okwaag-jumə Zembî
nyə á bwey kwəməsa
nyə wá

bwá bá zə káda nyə jwəw
ɔgwúđ. Í bá bə:

nə shwiy, nə məcey má shwiy,
nə zha;

kuda ka bá cumbal jígal nyə.

Nacé Zembî Cwamba, muud
má sámɔ nyə mílúsú yé
jisə ɔkácid.

⁹ Micí myâ shí myêsh bə́nɔŋ
bwá á wusə mənyúul jaŋga dí
nə təəm ásɔ mísh dí myá, mí
bá jii máyê, mí bí məbwá bəđ

dí[‡] shú déđ ja bwá bá dúg yíle
í ɔgə kə gwów nə a ɔgə jígə
yí. ¹⁰ Bwá bá fúndə nə bwá
ashíshé kúl á jí cwúnd dí yí,
bwá də təw shwóg-shwóg ka
də ci ná:

Nkwéɛ, ɔkú məma ɔgwála á
Babilɔn e!

Ŋkú ɔgwála íŋkácid ga e!

Sémbyé mílúsú wô í má shîn
námə nji wəla ɔgwúđú!

¹¹ Buud bwá də kusha kúm
shí ndon wá ɔgə jii nyə nda
bwá də jii mbimbə ná, nacé kú
ná nə muud mə kúsə zhwog
kúm básə nə ndí yí. ¹² Zhwog
kúm dɔɔŋg dúsə, nə ɔr, nə
kwóógú bwá də lúlə *mwaanê
nə ndí yí, nə ijimá í məkwóógú,
nə kwóógú álal-kus bwá dú jəw
né pərlə yí, nə fwámé lɛŋ, nə
mikáándə mí atítíi nda məcií,
nə káándə nyanjá bwá dú jəw
né suwá yí, nə myá otítíi nda
kɔɔ, nə məváál mə ílíí mēsh
mə anywa məcud, nə isâ bwá
də sá nə mimbarɔ mi zhwóg
yí, nə byɔɔŋg bwá cáág nə
jɔjɔ ílíí, nə fwámé ɔkwánz, nə
dúl váál ɔkwánz námə yí, nə
dúl váál kwóógú álal-kus yí.

¹³ Kúm dɔɔŋg dúsə námə: nə
fuláwa məwúđə bwá jəw nə
sinamôn yé, nə mósól məwúđə
mə anywa fwɔ, nə olabínda, nə
mósól məkúl mə líí bwá də jəw
né *mîr má, nə dúl váál áshub
ánywa məcud, nə məlwəg, nə
məwúđə, nə miŋgug, nə *blé,
nə iwoo í anání, nə itəw, nə
íkabalí, nə omətúwa íkabalí í

18:5 Mət 18.20

18:6 Sôm 137.8; Zhe 50.29

18:7 Iza 47.8-9

18:8 17.16

18:9 Eze 26.16-17; 27.30-35

‡ 18:9 Təđəwa.

18:12 Eze 27.12-24

§ 18:12

lɛ: Jisə dúl váál káándə ájujaambəwô, nə lálúlə kus.
nda kúm.

* 18:13 Də kusha ícug i búúđ

du julə yí, nə mikwám, nə icug
i búúd*.

¹⁴ Jɔjɔ ísâ lâm wô í á du cœl yí í
músə wo cé jɔɲ.

Nə tɔɔm ásɔ́ mísh, nə isâ í
áɲkəɲkəɲəwâ, í má wú
wo mábwád.

Byêsh íni, muud nyə abúle ná
nyinjə kwey byo.

¹⁵ Buud bwá á kusha kúm
dɔɔɲgú bíg nə dwo wá bwá
bá fúndə ná bwá ashíshé kúl
á jí cwúnd dí yí, bwá bá tâw
shwóg-shwóg ka ɲgə jii nyə
nda bwá du jii mbimbə ná.

¹⁶ Bwá bá ɲgə ci ná:

Ŋkwée, ɲkú məma ɲgwála á
Babilɔn e!

Ŋgwála ni í á du bə nə fwámé
lê!

Mikáándə myé mí á də bə, míl
tí nda məcií, míl tí nda
kɔɔ.

Ŋgwála ni í á du bə nə or nə
ijimá í mákwóógú,

nə məkwóógú má álal-kus bwá
du jəw ná pêrlə yí!

¹⁷ Bímbí lá kúm dɔɔɲg dêsh
wə má jímb ɲji wəla
ɲgwúdú ga?

Nə omása bwá jwú nə ititíma
wá, nə buud bwá jáánd ítitíma
byɔɔɲg dí wá, nə odɔgulo-
shwəɲgə bwá júlé ítitíma wá,
nə buud bēsh bwá ɲgə bə nə
mənywa m̄ɲ wá, bēsh bwá
á du gwaa tâw, ¹⁸ du dúg yíle
májígə mə ɲgwála, bwá ka
du k̄im ná: «Wáyé ɲgwála í
á bwele bə nda jɔ-jɔ ɲgwála
ga yí?» ¹⁹ Bwá á ka du shwu
mifumbyá mílúúd, bwá ɲgə
jii, bwá ɲgə tədəwa, bwá ɲgə

jii nda bwá du jii mbimbə ná,
bwá ɲgə k̄im ɔɲkwiiimbyé ó
shwiy ná:

Ŋkwée, ɲkú məma ɲgwála á
Babilɔn ey!

Ŋgwála í á sá ná buud básə nə
ititíma m̄ɲ wá

bēsh bwá bígúg nə kúm dé yí!
Wá ó má bānda lúg cwúnd ɲji
wəla ɲgwúdú ga?

²⁰ O yé búúd bí jɔɲ dí wá,
gwágúgá məshusug nə
ɲgwála ni c̄imúlə!

Tɔɔ bí miɲkɛɲkɛ mi búúd,
nə *buud ɔ lwámá,
nə bí *buud ɔ
mícúndá, gwágúgá
námə məshusug.

Nəcé, ja Zembí má sámb Ba-
bilɔn lésú yé tátəlí ni, a
má kunda b̄i.

²¹ Nə ndéé, gúl ɲkácid
éɲgəles mú ɲkēny dúl məma
kwóógú†, a mú wáɲgələ wusə
dwo m̄ɲ nə ɲkulú, nyə ná:

Ntúni wə sá má bá wáɲgələ
wusə Babilɔn yé, nə
ɲkulú,

məma ɲgwála ni í abúlé ná
nyinjə bwele nyîn.

²² Nə məkál má íb̄ínzhá,
nə məkál má óseye isusa
nə məkál má ílúlwɔɲ í ábulya
məkál,

nə məkál mə mícwôɲ íí,
ɲgwúd nə ɲgwúd í abúle ná
gwíg wódí.

Tɔɔ muud mə sá gúl séy
mábwá yé,

tɔɔ ncíndə ná bwá ɲgə kwaag
ifwán í abúlé ná námə
bə.

18:15 Iza 47.15; Eze 27.36 **18:16** 17.4 **18:18** Eze 27.28-34 **18:20** 12.12;
Zhe 51.48 **18:21** Zhe 51.63-64 † **18:21** Kwóógú dɔɔɲg í ɲjúl nda məkwóógú
bwá á du kwaag ifwán cínɔɲg yág má. **18:22** Iza 16.10; 24.8; Eze 26.13

23 Í bá bə, kú ná nə təw
 ɪŋgúŋgəŋ ná lám̄ba dúsə
 njidá,

kú ná gwáduga təw məshusug
 mâ ná ncwámá bá sás
 bwə ŋgə kúnəw bəya.

Í bá bə ntəw nəcé okusha ɔ kúm
 bwə wə bwə á bul bə,
 wo á shiig ikúl í cúgé Oyúden
 yí byēsh

nə misóólúgú mí jamb wo á du
 sá myá.

24 Wo wə jí nə mpwene shwiy
 mə búúd ɔ mícúndə nə
 miŋkəŋkə mi búúd,

təw bóólúgá bēsh bwə á cígaləw
 məcún shí nyēsh dí wá.

19

Miŋgwa mi gúmá jorud

1 Ja ísâ íni í mə shîn yí,
 mə mú gwág nda kúdə zhwog
 buud bwə ŋgə kím jor dí, bwə
 ŋgə ci ná:

*Alelúya! Zembî wúsú wə mə
 du cug búúd,

milwanə nə mpífə bísə Zembî
 wúsú ísâ byé,

2 nəcé á du cígal mílúsú tətəlí ná
 jəlá.

A mə sámb lésú mə məma
 mbyóóŋg múdá

í á ŋgə ntáma shí nə jaŋga yí,
 a mə kunda ósól ɔ məsáal bé,
 a mə yá nə mbyóóŋg múdá í á
 gwú bwo yí.

3 Bwə mú ci ja ábēē ná:

Alelúya! Yíle jé í ŋgə kə gwəw
 kandugə á kandugə.

4 Ocúmbá buud məwúm
 məbá nə ónə bəŋəŋ mikuwó
 mí ísâ mínə bwə mú kúd
 məmpwoombə shí, yə Zembî
 muud njúl caŋgəd yé gúmá,
 bwə ŋgə ci ná: «Amén!
 *Alelúya!»

Zaŋ bá mə Mwâ Ncwəmbə

5 Dúl kál í mú wú *caŋgəd
 mə Zembî ná:

Bi bēsh ósól ɔ məsáal ó Zembî
 wúsú,

bí ŋgə gwəw nyə wá,
 ozhizhe ɔ búúd nə fwámé
 búúd, ságúségá nyə.

6 Mə músə gwág dúl kál nda
 kúdə zhwog buud bwə ŋgə
 kím, nda məjúwó mə mpəŋ
 mə ŋgə shwo, nda məma ŋkél
 mpú ŋgə saal; kál dəŋg í á ŋgə
 ci ná:

Alelúya! Zembî Cwámba,
 Zembî á ŋkul nyēsh mə
 ŋwa ijwúga byé.

7 Sá gwágúgá məshusug, sá
 kəəs, sə yə nyə gúmá,
 nəcé zaŋ bā mə Mwâ
 Ncwəmbə í zə síy,
 mudá á zə bá yé mə shîn
 kwəməsa.

8 Bwə mə yə nyə káándá í njúl
 fwámé lə*

í ŋgə fumə məfumə mə
 əŋkəŋkəŋwá.

Fwámé lə wəŋg wə misóólúgú
 myá tətəlí míŋkəŋkə mi búúd
 mí á ŋgə sá myá.

9 Engəles mú ci nə mə ná:
 «Ciləg ná: Buud bwə mə jówəw
 ná bwə zəg də dína bā mə

18:23 Iza 23.8; 47.12; Zhe 7.34 18:24 16.6; Iza 26.21; Zhe 51.49; Eze 24.7-8

19:1 4.11 19:2 15.3; 16.6; 22.12; Mbá 32.43; Sôm 79.10 19:3 Yíle: 14.11;

Iza 34.10 19:4 4.4, 6; 5.7; Sôm 106.48 19:5 11.18; Sôm 22.25; 115.13; 134.1;

135.1 19:6 11.17; 14.2; Sôm 47.5-9; 96.7-10; Zak 14.9 19:7 21.2 19:8 6.11

* 19:8 lə: Jisə dúl váál káándá ájujaambəwə, nə lalələ kus. 19:9 14.12; Iza 25.6;

Mat 22.2; Luk 14.15-16 Obábálé ɔ íciyá: 21.5; 22.6

Mwâ Ncwambe wá, báá bwá má jala.» A mú nyingə ci ná: «Obúbálé ó íciyá ó Zembî wá óni.»¹⁰ Ja á má ci nə mə ntáni yí, mə mú wusə nyúúl nyédí shí məkuú mbúbudí ná má yə nyə gúmá. Nyə ntâg nə mə ná: «Mbô! Kú beeg sá ntáni! Mə ji muud gwoong wán ná shé ngə sêy séy ngwúd, binón omínyonjə bwô bwá ngə bwiing lánj má Yésus wá. Yidagú yə Zembî gúmá! Obúbálé shé ngə bwiing shú má Yésus wá bwá ngə zhu sâ nyáméfwó nyə a ci yiid.»

Nda Krîst mə bá nyingə zə ná

¹¹ Mə mú dúg jon ná bagó, wo dúg kabulí áfufumê, muud njúl gwo gwôw; bwá dúgə jôw múúd wəong ná Abúgə nə Afwámê. Nyə wá má də cígal mílású ótútəlí dî, də námá lúmbulí dósomb ótútəlí dî. ¹² A ji nə mísh má ngə lwenya nda mingwile, a mbíd ncúlyá mitúm mí ící lúúd. Jíné dé dúsə cilyá váál múúd shús cúgə nə ŋkul lə yí, nji nyáméfwó. ¹³ Kúúd á jí nə ndí nyúúl dí yí jisə nə məcii ná lwob. Jíné dé wá Ciyá má Zembî. ¹⁴ Misámbá mí dósomb mísə jon dí myá mí á ngə bə nyə, bēsh bwá njúl íkabulí í áfufumê dî, bwá mbid mimbwéedí mí fwámé lə, a njúl ŋkí fumə, fúbán ná fwə-fwə. ¹⁵ Nyə á bə nə wál-wál kafwele í ngə cúwo nyə mpu dí ná a zə cugal

íkúl í cúgə *Oyúden yí. A bá fála byo nə ŋkúd, a nyâm bwo nda bwá də nyâm ísâ faduga dí ná, lwólə ná mpimbə má Zembî Ankul-nyēsh í má bul yáág. ¹⁶ A ji nə cilyá nyédí kúúd dí nə nyédí jwu dí ná:

Cí í jwú nə micí myēsh yí,
Cwámba míl micwámba
myēsh mí ngə gwəy yí.

¹⁷ Mə mú dúg ngwól *éngales tál jwówúd tətəlí. A mú kím gwów-gwów ci nə inunú byēsh yā gwów ná: Zəgá! Səngyagá bi zəg məma dína má Zembî dî, ¹⁸ zə də. Bi mə zə də míshwun mí micí, nə mishwun mí ójwú-buud nə ozimbi wá gwów-gwów, nə mishwun mí íkabulí nə buud bwá ngə kyey nə byo wá, buud bēsh, tə ofulí tə mikwám, tə ozhizhe ə búúd tə fwámé búúd.

¹⁹ Mə mú dúg biin bənônj micí myá shí nə misámbá mí dósomb myánj bwá má səngya ná bwá zə lúmbulí nə Muud njúl kabulí áfufumê dí yé bənônj bé ózimbi.

²⁰ Bwá mú ntâg bii biin, bii námá *múúd micúndá á ibəmb, nyə muud nyə á də shüg buud nə məma *məshimbá nyə á də sá mísh má biin dí yí. Buud nyə á də shüg wá bwá wá bwá á də magulə ná bwá wág bwo məyigyé má biin, bwá də kúd vugulí jé məmpwoombú shí wá. Bwá mú wusə biin bá *muud micúndá á ibəmb

19:10 6.9; 22.8-9 **19:11** 4.1; 19.2; Sôm 72.1-14; 98.9; Iza 11.4; Eze 1.1-3; Mis 7.56 **19:12** 1.14-15; 2.17 **19:13** Iza 63.1-6 **19:13** Yuá 1.1 **19:14** 6.2-8, 11 **19:15** 1.16; 2.26-27; 11.17; 14.14-20; Zhe 25.30-31 **19:16** 17.14 **19:17** Eze 39.4-5, 17-19 **19:18** 13.16 **19:19** 17.12-14; Sôm 2.2; Eze 38.2-9, 14-16; Zak 14.2 **19:20** 13.1-2, 13, 15 fidə: 14.10; 20.10, 14; 21.8; Iza 30.33

cwoogú kuda dí mikuwó, kuda nə fidə í ηgə bəmb. ²¹ Kafwεε í á ηgə cúwo muud kabulí áfufumə mpud yí, í mú gwú bóólúgá bēsh. Inunú byēsh í mú də míshwun myán nə ndeé jilə.

20

Ijwúga tâη mimbú tóóshin

¹ Ja ísà íni í mə shîn bə ntáni yí, mə mú dúg ηgwól *éngales ηgə shulə wú gwôw a mbíd juwuga bí ncímə nə məma kwoolú íjkwánz. ² A mú maməsə bii ηkəondú éne, nywâ a yág jísá Njwú məjamb yé wəngá, nyə *Sátan, a mú wóolə nyə mənəkəda; a bá ji mənəkəda məng dī mimbú tóóshin. ³ A mú wusə nyə bí ncímə dí nə ndeé a fad mpumbé, wá máyigyé ηgunud. Nyə á fad ηkəondú éne ntáni ná a jíg kú ná nyiηgə ηgə shüg ikúl í cúgέ *Oyúden yí, kə wóós ja mimbú tóóshin mí bá shîn yí. Ja mimbú myəng mí bá shîn yí, í bá jii ná bwə bídúg nyə fúfwálá.

⁴ Mə mú dúg ícaangá, buud bwə mú zə ji ícaangá byəngúd. Zembí mú yə bwo ηkul ná bwə ηgəg nə sámb milású. Mə mú námə dúg *míshíshim mí búúd bwə á cígəw məcúη wá. Bwə á cígəw məcúη nəcé bwə á wá cug jáη ηgələ bwaagulə lán mə Yésus dī, nə ηgələ bwiiηg Milású mí Zembí wá; bəng

bwə áshígé kúd təə biin təə vuguli jé məmpwoombú shí wá, bwə áshígé wíya máyigyé ηkí mpwóómbád ηkí mbwád wá. Buud bəng bwə mú gwúm nə ndeé bənəη *Křst bwə mú bə nə ijwúga tâη mimbú tóóshin. ⁵ Mílúgá mímbimbə mí áshígé fwo gwúm té mimbú tóóshin mí áshígé fwo shîn yí. Buud bwə á gwúm bənəη Yésus zə bə nə ijwúga tâη mimbú tóóshin wá, gwúmálə áshúshwóógú wáni. ⁶ Buud bwə gwúm gwúmálə áshúshwóógú wá bwə mə jəla, báá básə mīηkēηkē mí búúd. Shwiy ábeé í ábúlé ná kúnya nə bwo, bənəη Křst bwə bá yida bə nə ijwúga tâη mimbú tóóshin.

⁷ Ja mimbú tóóshin mí bá shîn yí, bwə bá yíl Sátan mímbwugəd, ⁸ a mú bá cúwo tóón kə ηgə shüg ikúl í cúgέ Oyúden yí məkug mə shí mánə dī, ntó ji ná Gəg nə Magəg*; kə ηgə shüg bwo nə ndeé bwə mú sēngya ηkí bulya nda shē nyísə māη yí, nə bwə sá dóómb.

⁹ Bwə á ka mpyáánz shí nyēsh, bwə lyε ηgwála Zembí mə céel yí, kúl bag dé dúsə yí, lyε wə nə kyesh. Nji, kuda í á wu jəη dí zə cumbal jígal bwo. ¹⁰ Nə ndeé Njwú məjamb nyə á ηgə shüg bwo yé mú wusəw cwoogú kuda nə fidə dī, kúl biin bá *muud micúndə á íbəmb bəsə yí. Kuda í bá

20:1 10.1; 18.1 bí ncímə: 9.1 **20:2** 12.3, 9 **20:4** 6.9; 13.15; Dan 7.9, 22; Luk 22.30; 1Kr 6.2 **20:6** 1.6; 2.11 **20:8** 13.14; Zho 11.4; Eze 38.2, 10-12 * **20:8** Gəg nə Magəg: Ntáni wə múúd micúndə Ezekyél nyə a jəw buud bwə ηgə lúmbulí nə kúl mə Zembí wá yé. Wo ji nə ηkul dúg gwo Eze 38 nə 39 dí. **20:9** Íη 2; 20j 1.10, 12; Sôm 78.68; Eze 38.22; 39.6 **20:10** 19.20

tâl bwo cwúnd dí kandugə á kandugə.

Sémbyé milású ámazhúgúlá

¹¹ Mə músə ka dág məma *caangə áfufumə, muud njúl cínəng. Shí nə gwów í mú wεenzh wú múúd wəəng míšúd, í jimb kú ná nyingə bə. ¹² Mə mú dág búúd bwə á yə wá, təə ozhizhe ə búúd, təə fwámé búúd, bwə tâl otátəlí mpwóombú caangəd. Okálad bwə músə bényəw. Mpúsə báni, bwə mú nyingə bēny ngwólúgá íshús, nyān njúl kálad á cəg. Zembî mú ngə sámb buud bwə á yə wá milású, ngə bə misólúgú myān. ¹³ Bəəng búúd bwə á yə máng wá, máng mə mú nying bwo, shwiy nə ban mínjím í mú námə nying bán. Zembî mú ngə sámb muud yēsh milású, ngə bə misólúgú myé. ¹⁴ Bwə mú wusə shwiy nə ban mínjím bí kudad: shwiy ábeé wə wusəwúlə bí kuda dí. ¹⁵ Muud yēsh jinə í á bə kú nyīn kálad á cəg dí yé nyə á wusəw bí kudad.

21

Gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan

¹ Nə ndeé, mə á ka dág gwów ágúgwáan nə shí ágúgwáan. Gwów áshúshwóógú nə shí áshúshwóógú í á shí jimb, təə

mān, mə kú ná nyingə bə. ² Mə mú dág Yurúsalem ágúgwáan, ηκηνκη ngwála ngə shulə wú gwów wə Zembî. Í á bə í má shīn cwə nyúul nda mudá mə kwisha ná a ké béya yé. ³ Mə mú gwág dúl kál í ngə wú *caangə mə Zembî dí, í ngə ci nə ηkulú ná: «Zembî bánəng buud banda dáng wága. Zembî mə zə ji búúd dí, buud bwə músə bə búúd bé, nye ntāg Zembî wān. ⁴ A bá cind bwo məzhwíle mēsh, bwə ábúlé ná bwele də yə, bwə kú ná bwele də sá məshwiy, kú ná bwele jug nə məcəy. Isā í acwúlú í á mə cə.»

⁵ Muud nyə á bə a njúl caangəd yé mú ci ná: «Wo mə dág í? Mə ngə sá isā byēsh ogúgwáan.» Nyə námə ná: «Ciləg isā ini, nəcé iciyá byām bísə í abúgúlág, bísə obúbálé.» ⁶ A mú námə ci nə mə ná: «Í mə bə! Mə ji Alúfa, mə Oméga*. Mə ji Mətéédulé, mə Məshiné. Muud ngə gwág shwáásúlə miná yé, mə e yə nyə məjúwó mə ncwuη á cəg, a ηgul mwo ashwā. ⁷ Muud yēsh mə bá ntə yé, dé kəw mə bá yə nyə wəni, mə ka námə bá bə Zembî yé, nye bə mwān waamə. ⁸ Buud bwə júl mənnyúul fúndə cúwálí wá bān í, nə buud bwə á mə yəw búgúlálə Yésus wá, nə

20:11 5.7; 6.14; 21.1; Sòm 114.3, 7; Mat 24.35; 2Pr 3.10 **20:12** 3.5; 22.12; Dan 7.9-10 **20:12** MmN 32.32 **20:14** 20.10; 1Kr 15.26 shwiy ábeé: 2.11 **20:15** 3.5 **21:1** 21.5; Iza 65.17; 2Pr 3.13 **21:2** 3.12; 19.7; 21.9-22.5; 22.17; Iza 52.1; Mat 22.2; Gal 4.26; Heb 11.16; 12.22 **21:3** 7.15; Ləv 26.12; Eze 37.26-28; Zak 2.9; 2Kr 6.16 **21:4** 7.17; Iza 26.19; 35.10 **21:5** 5.7; 21.1; Iza 43.19; 2Kr 5.17 obúbálé: 19.9 **21:6** 1.8; 7.17; 22.1; Iza 55.1; Zak 14.8; Yuá 7.37 * **21:6** Ikaṅgá íbá ini bísə, nə kaṅgá áshúshwóógú nə ámazhúgúlá yá kál lú gurək. **21:7** 2Sa 7.14; Eze 11.20 **21:8** 2.11; 19.20; 21.27

bɔɔŋg bwá á má sá icug ŋkí dana mísh má Zembî dí wá, nə ogwúl ɔ búúd íí, nə buud ó jaŋga, nə buud ó ncidə, nə buud bwá ŋgə yə ozembî wâ yadúg gúmá wá, nə minjínjɔ́, búni bēsh bwá bá shúgula nji bí kuda nə fidə dí, shwiy ábēē wóni.»

Yurúsalem ágúgwáan

9 Nə ndeé, wáéŋgales zangbá bwá á bə bwá mbíd ikwōw zangbá lwándúlá nə okwaag-jumə zangbá wâ məzhúgúlá wá, ŋgwól á cínɔŋgú mú zə lás nə mə ná: «Zaá, mə zág lwágulə wo mudá má zə béya yé, mudá mə Mwā Ncwəmbɛ.»

10 A mú kə nə *jím jâm wúl məma mbúnj dí gwōw. A mú lwágulə mə Yurúsalem, ŋkɛŋkɛ ŋgwála ŋgə shulə wú gwów wá Zembî. 11 Í á bə nə milwaná mí Zembî, í ó də lwenya nda jɔ́jɔ́ kwóógú bwá də jōw nə zhâspə yí, zhâspə wɔɔŋg njúl wo tâl ká wo ŋgə dúg ká, námá nda yēn kristál. 12 Yurúsalem wɔɔŋg nyə á bə nə məma gwaa-gwaa mányuŋg má má lyɛ íkóómb byēsh ná kesh, mányuŋg mɔɔŋgú nə mimpumbé wúm nə mímbá, nə wəéŋgales wúm nə óbá bwá njúl isándalé. Míno má á bə námá mícilyá cínɔŋg mímpumbéd, míno má íbɛend wúm nə íbá yâ bwán ó *Izərayél. 13 Mimpumbé wúm nə mímbá myɔɔŋg

mí á bə, kóómb jwōw í də cúwo yí mimpumbé mílól, *máncwúm má jwōw† mimpumbé mílól, *mákóól má jwōw‡ mimpumbé mílól, kóómb í də jímə yí mimpumbé mílól. 14 Bwá á fwɔ́ mányuŋg mə ŋgwála wɔɔŋgú nə məváál má mákwóógú wúm nə mábá, bwá mú cilə *búúd ɔ lwámá ó Mwā Ncwəmbɛ míno máŋ məkwóógú mɔɔŋgúd, búúd ɔ lwámá bwá á bə wúm nə óbá wá.

15 Ŋgəles nyə á ŋgə lésha nə mə yé nyə á bə nə máda ná a zə yígula ŋgwála nə mimpumbé, nə mányuŋg; máda wɔɔŋg nyə á bə síyá nə or. 16 Ŋgwála í á bə íkóómb byēsh ná jəlá, məgwaa nə məbwugúlu mēsh cé ŋgwúd. Ŋgəles mú ŋgə yígula ŋgwála nə máda; a mú kwey ná nə məgwaa, nə məbwugúlu, nə cé kələ gwōw, byēsh í á bə cé ŋgwúd, *osətâđ otóóshin wúm nə óbá. 17 A mú námá yígula mányuŋg mə ŋgwála, a kwey ná mäsə kələ gwōw okudé* təd nə məwúm mánɔ́ nə ónɔ́, ŋgələ yígula nda búúd bwá də yígula ísá ná.

18 Bwá á mə mányuŋg mɔɔŋgú nə məkwóógú bwá də jōw nə zhâspə má, bwá lwɔ́ ŋgwála nə fwámé or áfafaanə, a dúgə ŋkənəwa nda fwámé yēn. 19 Bwá á ŋgə

21:9 Iza 54.1-17 **21:9** 15.1 **21:10** 17.3; Eze 40.2; Mat 4.8 **21:11** 21.18, 23; Iza 60.1-3, 19; Eze 43.2 **21:12** 7.5-8; Mat 35.22-26; MmN 28.21; Eze 48.30-35 † **21:13** máncwúm má jwōw: Í ká ná Nord; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. ‡ **21:13** mákóól má jwōw: Í ká ná Sud; wo é kwey féél-féélí yé ŋkəw á oféél-féélí ó íciyá dí. **21:14** Heb 11.10; Ifz 2.20 **21:15** 11.1; Eze 40.3 **21:16** Eze 48.16-17 § **21:16** sətâđ: jisə kúnə-kúnə omáda mitəd mimbá. * **21:17** kudé: Jisə kúnə-kúnə kúl máda. **21:18** 21.11; Iza 54.11-12; Eze 28.13

wá mækwóógú mǎváál mēsh mífwǎyá myâ nyuŋg ɲgwála dí ná í bǎg ɲkí nywa dúg. Bwá á sá ná, fǎwǎyá áshúshwóógú dí, bwá wá kwóógú bwá ðu jǎw ná zhǎspǎ yí; ábēē dí, bwá wá ðoŋg bwá ðu jǎw ná safír yí; aléel dí, bwá wá ðoŋg bwá ðu jǎw ná kalusedwân yí; ányina dí, bwá wá emerôd. ²⁰ Bwá á wá ðoŋg bwá jǎw ná sardwân yí átána dí, konalín ásamuna dí, krizolít ázanǵbád, beríl ámwomb dí, topâz áyibuúd, krizoparâs áwúmúð, yasêť áwúm ná ɲgwúðud, ametistǎ múkǎ shúgula áwúm ná bēē dí. ²¹ Minjuwǎg myâ mimpumbé wúm ná mímbá mí á bǎ síyá ná kwóógú álal-kus bwá ðu jǎw ná pǎrlǎ yí, nda mpumbé, nda pǎrlǎ. Bwá á kwaag ɲjwóŋ ánúní á ɲgwála ná fǎwámé or, or wǎoŋg ɲjúl, wo tál ká wo ɲǵé dúg ká, nda yēn.

²² Mǎ a shíǵé dúg tǎo *Mpáánzǎ Zembí ɲgwála wǎoŋg wēsh dí. Zembí Cwámǎ á ɲkul nyēsh bá *Křst wǎ búśǎ tǎŋ Mpáánzǎ á ɲgwála wǎoŋg. ²³ ɲgwála wǎoŋg í áŋǵé ná jǎjwǎw, kú jǎ ɲkwoond; mílwanǎ mí Zembí wǎ mí ɲǵé kwan wǎ, Mwâ Ncwǎmbe jǎsǎ mǎos í ɲǵé kwan ɲgwála wǎoŋg yí. ²⁴ Ikúl ishús í bá ðu cǎgǎ nyǎdí mǎŋkenyad, micí myâ shí mí bá zǎ ðu tǎom wǎŋ cínǎg. ²⁵ Mimpumbé myé mí ábúlé bwele ðu feed, nǎcé ibulú í ábúlé ná ðu bǎ

ɲgwála wǎoŋgúð. ²⁶ Bwá bá zǎ ðu nti tǎom ná mílwanǎ myâ íkúl ishús cínǎg. ²⁷ Sǎ jí ɲkí dana mísh má Zembí dí yí í ábúlé bwele kǎ cínǎg, tǎem bǎ múúd nyǎ a má wusǎ nyúúl isǎ í áðudaná dí ná íǵǵé dí yé. Buud bwá bá kǎ cínǎgú ɲjǎ bǎoŋg mínǎ mǎŋ mǎśǎ cilyá kálaad á cǎg mǎ Mwâ Ncwǎmbe dí wá.

22

¹ Ná ndeé, *ɲŋgales éne mú lwó mǎ ɲgwǎǵǵé mǎjúwó má cǎg, í ɲjúl ná ɲkúl-ɲkúl nda yēn kristál; ɲgwǎǵǵé wǎoŋg í ɲǵé zhu *caanǵé má Zembí bá Mwâ Ncwǎmbe dí, ² í ɲǵé wó tǎm ɲgwála, líí cǎg í tál mǎnciindyé má ɲgwǎǵǵé mǎbá mēsh dí. Líí jǎoŋgú í ðu bǎ ná mpumǎ ɲkwoond yēsh á mbú, buud ðu mǎwǎág mpúmǎ cínǎgú iǎ wúm ná íbǎ ɲkúmbǎ mbú. Ikáá byé í ðu lwag ikúl í cǎgǎ *Oyúden yí. ³ Sǎ í ábúlé ná nyiŋǵǎ bwǎma ná mǎlweemyǎ ɲgwála wǎoŋgúð. Caanǵé má Zembí bá Mwâ Ncwǎmbe í bá bǎ wu. Osǵol ó mǎśǎal ó Zembí bwá bá sǎ Zembí iséy. ⁴ Bwá bá dúg mpwóombú nyé, bwá bǎ nǎmǎ ná jínǎ dé cilyá mǎmpwoombúð. ⁵ Bulú í ábúle ná ðu yínd wu. Buud bwá ábúle ná ðu jǎi mǎŋkenya wu, kú nǎmǎ jǎi mǎlámbǎ, nǎcé Zembí Cwámǎ mǎ bá ðu kwan bwo. Bwá bá bǎ ná íjwúga kandǎgǎ á kandǎgǎ.

Yésus wál bá nyiŋǵǎ zǎ

21:22 11.17 21:23 22.5; Iza 60.1-2, 19-20; 24.23 21:24 Sôm 68.30; Iza 60.3
 21:25 Iza 60.11 21:27 21.8; 22.15; Iza 35.8; 52.1; Eze 44.9; 1Kr 6.9-10; 2Pr 3.13
 kálaad á cǎg: 3.5 22:1 21.6; Eze 47.1-12 22:2 21.21 Lǎí: 2.7 22:3 7.15; Zhe
 3.17 22:4 14.1; Sôm 17.15; Mat 5.8 22:5 1.6; 21.23; Dan 7.18, 27

⁶ Enḡales mú ci nə mə ná: «Iciyá íga bísə í abúgúlág, bísə obúbálé. Cwám̄ba, Zembî má jwú nə *mishíshim mi *búúd ɔ mícúndə yé, nyə á nti mə ná, mə *enḡales yé mə zəg lwágulə ósól ɔ mäsáal bé sâ í wál bá zə s̄iy yí.» ⁷ Yésus má ci ná: «Dugí, mə wál bá nyinḡə zə. Muud mə báágúlé iciyá kálaad éga ḡgə cúndə yé, nywáá má jəla.»

⁸ Mə Yuánes wə má á gwág isâ íni, mə wə mə a dḡg byo. Ja mə á gwág mə dḡg byo yí, mə á wusə nyúul mbúbudí enḡales nyə á ḡgə lwó mə byo yé dí shí məkuú, ná má yə nyə gúmá. ⁹ Nyə ntāg nə mə ná: «Mbô! Kú beeg sá ntáni! Mə ji muud gwoonḡ wán ná shé ḡgə s̄ey séy ḡgwūd, nə mə nə b̄inón omínyon̄ə bwô búúd ɔ mícúndə, nə buud bwə ḡgə baagulə iciyá í kálaad éga wá. Yidagú yə Zembî gúmá!»

¹⁰ A mú nyinḡə ci nə mə ná: «Wo kú shweel iciyá kálaad éga ḡgə cúndə yí, nəcé isâ byoonḡ í wál zə s̄iy. ¹¹ Muud mə du sá ol̄inḡí yé, nyinḡəg ḡgə sá ol̄inḡí; nyoonḡ m̄usə nə nyéé m̄ish má Zembî dí yé, nyinḡəg bə nə nyéé. Muud ḡgə sá otátəlí yé, nyinḡəg sá otátəlí, nyoonḡ jí ḡk̄ḡḡk̄ḡ múúd yé sá ná a nyinḡəg bə ḡk̄ḡḡk̄ḡ múúd.» ¹² Yésus mú ci ná: «Dugí, mə wál bá nyinḡə zə. Mə zag ntāg nə myəna, mə

bá zə ḡgə jəna nə buud ḡgə b̄ə sósólúgú mə múúd yēsh. ¹³ Mə ji Aláfa, mə Oméga. Mə ji ashúshwóogá, mə áməzhúgúlá. Mə ji Mətédúlé, mə Məshíné. ¹⁴ Buud bwə ḡgə gusa íjud byán wá bwə má jəla, nəcé bwə bá bə nə zhií mə kúmá líf cug dí, bwə bə námə nə zhií mə nyíi mímpumbé mí ḡgwólád. ¹⁵ ḡgwála dí tón nyə mə bá bə, nə buud bwə á lweegushi ícug nda ompyə wá, nə buud ó ncidə, nə buud ó janḡa, nə ogwúl ɔ búúd, nə buud bwə ḡgə yə ozembî wá yadug gúmá wá, nə muud yēsh mə céel íj̄j̄ á ḡgə námə bwiinḡ byo yé. ¹⁶ Mə Yésus mə a nti enḡales waamá ná a zəg bwaagulə mádɔ dí ná isâ íni bísə obúbálé. Mə ji mbyágá á mpwonḡ buud mə *Dávid, mə ji acén-cení má du faan kúndə mán yé.»

¹⁷ ḡk̄ḡḡk̄ḡ Shíshim bá ḡgwól mə Mwā Ncwəmbə bwə ḡgə ci ná: «Zaág!» Muud yēsh ḡgə gwág yé cig nə: «Zaág!» Muud ḡgə gwág shwáásúlə miná yé zəg. Muud mə jí mājúwó má cug yé, lógug mwo ashwá!

¹⁸ Bí buud ḡgə gwág iciyá kálaad éga ḡgə cúndə wá, mə Yuánes, mə ḡgə bwaagulə bí ná, muud mə kwádúlá gúl ciyá wa yé, Zembî bá námə kwádulə nyə okwaag-jumə kálaad éga ḡgə lwó wá. ¹⁹ Muud mə ká námə béég

22:6 1.1; 10.7; 19.9; M̄is 11.27-28; 13.1 **22:7** 3.11; 22.12, 20 **22:8** 1.9; 19.10
22:10 Dan 12.4 **22:11** Iza 56.1; Eze 3.27; Dan 12.10 **22:12** 2.23; 6.10; 15.3; 16.5-6; 19.2, 11; 20.12-13; 22.7; S̄om 28.4; Mik 24.12; Zhe 17.10; Mat 16.27 **22:13**
 1.8 **22:14** 7.14; S̄om 118.19-20 líf: 22.2 **22:15** 21.27; Ifz 5.5 **22:16** 1.1; 5.5
 acén-cení má du faan kúndə mán yé: 2.28; Ilḡ 24.17 **22:17** 21.2, 6 **22:18** Mbá
 4.2; 13.1 **22:18** Mbá 29.19 **22:19** líf: 2.7 kálaad: MmN 32.32

gúl sá wa íciyá kálaad éga ηgá cúndə dí yé, Zembî bá béeég múúd wəηgú dé kəw lu ísâ kálaad éga ηgá lwó yí, ntó ji ná a nda yə nyə ηkul má dá íbumá í líí á cəg, nda yə nyə ηkul mə nyíi ηkəηkə ηgwólád.

²⁰ Muud ηgá bwaagulə ná isâ byəηg bísə obábálé yé ηgə ci ná: «Haaw, mə wál bá nyiηgə zə.» Amen! Yé Cwám̄ba Yésus, zaág!

²¹ Cwám̄ba Yésus ká sá bí bēsh mpaam.